

M

REGVLA
S. BENEDICTI,
CVM DOCTISS. ET PIISS. COMMENTARIIS IOANNIS DE TVRRE CREMATA, S.R.E. CARDINALIS, ET SMARAGDI ABBATIS.

ITEM

DE VIRIS ILLVSTRIBVS ORDINIS S. BENEDIcti, Libri IIII. IOANNIS Trithemij, Abbatis Spanheimensi. Tum etiam REGVLAE D.Basilij, D.Augustini, & S.Francisci.

IN GRATIAM REVERENDISS. DOMINI, D. BALTHASARIS, Abbatis & Principis Fuldensis, D.Augustae Archicancellarij, & per Germaniã Galliamque Primatis &c. ac Reuerendorum & Nobilium dominorum Fuldensis Ecclesiae Capitularium, totiusque Ordinis D.Benedicti, partim accuratè recognita, partim verò nunc primum edita.

Cum duplici INDICE locupletissimo.

COLONIAE AGRIPPINAE,
Apud Geruinum Calenium & haeredes Quentelios. Anno M. D. LXXV.
Cum Priuilegio Imperiali in decennium.

REVERENDISSIMO
IN CHRISTO PATRI ET DOMINO, D. BALTHASARI, ABBATI ET PRINCIPI FVLDENSI,
D. Augustæ Archicancellario, & per Germaniã Galliamque Primati &c. Domino ac Principi suo clementissimo. S. P. D.

NISI, Reuerendissime Princeps, teste B. Ioanne 1.Ioan. 5.
Apostolo, mundus totus in maligno esset positus,
mirum videri posset, tot existere vitæ monasticę ac
religiosę vituperatores: cùm eiusmodi vitæ genus, &
in veteri Testamento adumbratum, & in noua lege
clarè expressum, atque ab initio Christianismi, vsque
ad præsens tempus, in Ecclesia Christi comproba-
tum, vehementerque clarissimorum authorum scri-
ptis commendatum fuerit. Etenim Nazaræi quid Num. 6.
aliud erant, quàm monachorum nostrorum præuia quædam vmbra atq; fi-
gura? Elias quàm probatus Deo fuit? Quàm Deo charus Eliseus? Laudati, Dei In posterioribus capitib. lib. 3.
voce, filij Ionadab, filij Rechab: celebrati in veteri filij prophetarum: in no- Reg. & primis lib. 4.
uo Testamento prędicatus Christi voce sanctus Ioannes Baptista. Athi nón-
ne simulacra quædam & imagines erant monachatûs nostri? Immò nónne 3. Reg. 19. & 4. Reg.
fuerunt quasi principes atq; duces diuinæ istius, de qua sermo est, philoso- in multis capitibus.
phiæ? Nónne & post istos Paulus, Antonius, Macarius, & alij innumerabiles Ierem 34.
sanctissimi viri hãc vitæ formam excoluerunt, cõsummauerunt, & ad perfe- 4. Reg. 2. & 6.
ctionem pulcherrimam perduxerunt. Sanè, Reuerendissime Princeps, quid
lumina illa piæ eruditionis, & eruditæ pietatis, Hieronymus & Augustinus,
ante annos 1200. de hoc vitæ genere, senserint, & vtile fuerit & iucundum au-
dire. quorum ille epis. 13. ad Paulinum scribens de institutione monachi: Ha-
bet, inquit, vnumquodq; propositũ principes suos. Romani duces imitentur
Camillos, Fabricios, Regulos, Scipiones, &c. nos autem habeamus pro-
positi nostri principes, Paulos, Antonios, Iulianos, Hilariones, Macarios: &
vt ad scripturarum authoritatem redeam, noster princeps Helias, noster He-
lisæus, nostri duces filij prophetarũ, qui habitabant in agris & solitudinibus,
& faciebant sibi tabernacula prope fluenta Iordanis &c. Augustinus verò in
psalmum 132. commẽtans, eaq; verba tractans, Ecce quàm bonum & quàm
iucundum est habitare fratres in vnum: Ista, inquit, verba psalterij, iste dulcis
sonus, ista suauis melodia tam in cãtico, quàm in intellectu, etiam monasteria
peperit. Ad hunc sonum excitati sunt fratres, qui habitare in vnum cõcupiẽ-
runt. Iste versus fuit tuba ipsorũ, quæ sonuit per orbem terrarum, & qui diui-
si erant, congregati sunt in vnum &c. Adeò verò status hic, omnium seculo-
rum, pijs hominibus fuit commendatus, eo studio cultus, vt non à viris mo-
dò, sed & à fœminis veteris Testamenti, si nõ ad viuum expressa, at adumbra-
ta vita monachorum inueniatur. Religiosissima Iudith post mortẽ coniugis Iudith. 8.
sui cùm perpetuam pudicitiã seruare decreuisset, in superioribus domûs suæ
partibus, secretius cubiculum orationi deputatum extruxit, in quo cum ali-
quot puellis clausa morabatur: quinimmò vestem etiam religiosam, cilicium

 sumpsit,

sumpsit, & omnibus diebus vitæ suæ ieiunauit, præter Sabbatum & neomenias, & festa domûs Israel. Num igitur illa nõ vitam quasi monasticã duxisse videtur? Refertur & cap. 3. lib. 2. Machabæorum de virginibus, quæ clausæ erant: figura earum, quę hodiè Deo in claustris & cœnobijs religiosè viuunt.
Ambrosius lib. 1. de virginibus. Quin etiam Hierosolymitano templo virgines fuerũt deputatæ, atq; ibi Deo ad seruiendum dedicatæ. quò cùm Helena Cõstantini mater, crucem Domini inuestigatura, venisset, Christo Iesu cõsecratas virgines inuénit, magnũq; illis honorẽ exhibuit, vt Ruffinus, Socrates, & Sozomenus in Ecclesiasticam
Ruffinus lib. 1. cap 8. historiam retulerunt. De Anna prophetissa, filia Phanuel, narrat Lucas, quòd
Socrates lib. 1. cap. 17 non recedebat de templo, sed ieiunijs, atq; obsecrationibus seruiebat Deo di-
Sozomenus lib. 2. cap. 2. ebus ac noctibus. S. Maria Deipara domina nostra, quia virgo ac religiosa de-
Lucæ 2. creuerat permanere, miratur Gabrielem Archangelum nunciare, quòd ipsa
Lucæ 1. Dei filium esset paritura: & tunc demùm dixit, Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundùm verbum tuum: cùm ab Archangelo audiuisset, Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi, salua videlicet virginitate, saluoq; castitatis voto, tantùm Spiritûs sancti opus, admirandum illum ac
In Apologia pro libris contra Iouinianũ. salutarem partum esse futurum. Christus virgo, (inquit Hieronymus) virgo Maria. Quin ipsa etiã Dei patris sapiẽtia Christus Dominus noster, cùm apud
Matth. 19. Matthæum dicit, Qui potest capere, capiat: quid aliud significat, quàm fuisse tunc, qui castitatem sibi proposuerant propter regnũ Dei? quos, vt rem sanctam secutos, probat, & ad superandam difficultatem cohortatur. Quod Magistri testimoniũ, nè quo modo in alienum sensum raperetur, singulari Spiritûs sancti consilio factum intelligimus, vt castitatis religiosę meritum Paulus, in tertium cęlum raptus, pluribus commendans, hoc quasi Epiphonema
1. Cor. 6. te concludat: Bonum est homini, mulierem non tangere. Cuius quasi rationem reddens dilectus ille Domini discipulus, Cantabunt, inquit, canticum
Apo. 14. nouum. Et cantabant quasi canticum nouum ante sedem, & ante quatuor animalia, & seniores: & nemo poterat dicere canticum, nisi illa centum quadragintaquatuor millia, qui empti sunt de terra. Hi sunt qui cum mulieribus non sunt coinquinati. virgines enim sunt. Atque adeò Dominus ipse cùm
Matth. 19. apud Matthæũ dicat: Si vis perfectus esse, vade: vende omnia, quæ habes, & da pauperibus: & habebis thesaurũ in cęlo, & veni, sequere me. cumq; apud Lu-
Lucæ 14. cam, aperta voce, profiteatur: Si quis venit ad me, & non odit patrem suum & matrem, & vxorem, & fratres, & filios, & sorores, adhuc autem & animam suam, non potest meus esse discipulus: Et qui non baiulat crucem suam, non potest meus esse discipulus: non de communi Christianorũ vita, quæ omnibus præcipitur, sed de perfectiori quodam instituto loquitur, vt doctissimis
Medina libro 1. de cõtinentia, cap. 56. viris appáret. Duas enim similitudines adfert, de expendendis ante ædificium sumptibus, & numerando ante prelium milite. quibus perfectiorem suam disciplinam pręedicat, sed non imperat: hortatur quoquè non aggrediendum temerè, sed expendendas vires. quasi dicat: Ego vobis indicaui perfectiorem viam, vos expendite vires. Hoc tamen scitote, quicunque hac via non ingreditur, non potest meus perfectus esse discipulus. Talium, perfectorum scilicet discipulorum Christi, seu religiosorum hominum, familiã collegerunt Apostoli primùm Hierosolymis, de quibus Lucas narrat in Actis, quòd ijs

cor

cor erat vnum, & anima vna: quòd nemo aliquid suum esse dicebat, sed erant Acto. 4.
illis omnia communia: quòd, qui possessores erant agrorum aut domorum,
vendentes offerebant precia eorum, quæ vendebant, & ponebant ad pedes
Apostolorum: quòd nemo egens erat inter illos, sed quòd singulis diuidebatur, prout cuiq; opùs erat. Atq; hi, qui ad perfectius istud vitæ genus in primordio Ecclesiæ se transferebāt, (quod maxima pars Christianorū faciebat) hi, inquā, perfectionis amatores diligentissimè perpetuò, cū corporis appetitu atq; voluptatibus certabant, corpus ieiunijs, vigilijs, laboribus, coërcebāt: animū verò continuis precibus, cantibus & hymnis, rerumq; cælestiū meditatione ad conspectū diuinæ charitatis excitabant, & humanam voluntatem cū diuina consociare studebant. Tales, monachi appellabantur, vel quòd solitudinem sequerentur, vel quòd, abiectis & cōtemptis rebus omnibus, cū solo Deo viderentur arctissimo amoris vinculo cōstricti & alligati. Vndè Dauid: Mihi adhęrere Deo bonum est. & Paulus Apostolus: Qui adhæret Domino, vnus spiritus est cum illo. Psal. 72. 1. Cor. 6.
Pauli discipulus Dionysius Areopagita in hanc sententiā monachi nomen interpretatur: & quę ritum pontifices in monachis initiandis obseruārint, memoriæ proditū reliquit. Cæterùm beatus Marcus Euangelista certas etiā monasticæ solitariæq; vitæ leges introduxit, quas infinita hominū multitudo, incredibili studio, est consectata: quorū mores & ritus Philo Iudæus, diui Petri Apostoli familiaris, peculiari libro de Iessæis, aut de vita cōtemplatiua, descripsit. Illum aūt Philonis librum clarè, & Hieronymus in catalogo illustrium virorum.
absq; vlla contradictione, de religiosis monachis primitiuæ Ecclesiæ esse accipiendū, complures sanè, ijq; eruditione clari, ac pietate grauissimi viri testantur, vt Hieronymus, Eusebius, Nicephorus, Cassiodorus, Epiphanius, Eufeb. lib. 10. hist. Ecclesi. cap. 16. & 17.
Hermius, Sozomenus: quorū vltimus cùm monasticam vitam à Deo ad homines profluxisse dixisset, deincèps Philonis testimonio vtens: Philo, inquit, præclariores Hebræorum viros, suis temporibus vndiq; collectos, loco Niceph. lib. 2. cap. 16. & lib. 18. c. 39.
quodam ad lacū Marium, in colle adiacenti, philosophatos esse scribit. Habitationem verò eorum, & victum, & conuersationem talem describit, qualem Cassiodo. in hist. tripartita, lib. 1. cap. 11.
& nos iā apud monachos in Aegypto conuersantes videmus. Persecutiones deindè mirū in modum monachorum numerū adauxerunt, quandò pij homines, quibus dignus non erat mundus, elapsi fuga, in montibus & solitudinibus ac syluis degentes, huiusmodi vitæ consuetudinē contraxerunt. Sic Epipha. hæresi 29. Sozom. lib. 1. hist. Eccle. cap. 12. & 13.
Paulus, sic magnus ille Antonius, ad hoc vitæ genus à Deo sunt deducti, quod cognitum, quàm studiosè, quàm diligenter, quantis perfectionis exercitijs coluērint, sanctissimi viri, Hieronymus & Athanasius, editis libris docuerunt. Athanas. in vita S. Antonij.
In primo porrò cōcilio Niceno monachorū status approbatus est, & de monasterijs, de vita & moribus, de habitatione & habitu eorum, de electione Abbatū & Abbatissarū, deq; ingressu religionis, varia præcipiuntur, vt in editione Alphonsi Pisani colligitur. Ab eo tēpore monachatus admirabile incrementū cepit, præsertim cùm eius professores, sanctissimi viri essent. cap. 64. 65. 66. 67. & 68.
Paula & Eustochiū, ad Marcellā scribentes, Aegyptum fertilem monachorū vocant, vbi Paula multa monachorū millia inuénit. Ipsa aūt in Bethlehem virorū & mulierū monasteria erexit, vt refert in eius Epitaphio S. Hieronymus. Sanctus Basilius Magnus, plurimos ait in Aegypto & Palęstina, in Epistola 79.

 Syria,

Sozom.lib. 6. cap. 28. & 29. Syria, in Meſopotamia, ſuo tẽpore, monachos vixiſſe. Quòd Pontus eodem tempore monachorum cœnobia habuerit, in Monodica Baſilij, ſcribit Na-
Nicephor. lib. 11, c. 34. zianzenus. Ioannes Eremita in Thebaide pluribus monaſterijs præfuit, & Serapion ad Arſenoitem, decẽ ferè monachorũ millia regebat, ac Dioſcoro
Sozom. lib. 6. c. 32. 31. centũ adhæſerunt. Apud Alexandriã, eodem tẽpore, bis mille clariſſimi mo-
Nicephor. lib. 11, c. 39. nachi philoſophabantur, quorum multi in ſolitudinibus viuebant. Fuerunt quoq; in Cypro huius inſtituti præſtantiſſimi ſectatores, qui diuum Epiphaniũ erudiêrũt. Syri atq; Perſæ tantã monachorũ multitudinem, authore So-
lib. 6. c. 13. zomeno, acquiſiêrunt, vt cũ illis, qui in Aegypto philoſophabãtur, decertarẽt. Sed abeamus, inquit Sozomenus, iã ab his, (Palæſtinæ ſcilicet monachis) & ad monachos Syriæ ac Perſidis, quæ eſt Syriæ finitima, veniamus: qui ità multitudine creuerũt, vt cũ monachis Aegypti numero cõtendere poſſint. In quibus, prẹter cæteros, excellentes videbãtur, Batthæus, Euſebius, Barges, Alas, Abbos, & Lazarus qui pòſt creatus eſt Epiſcopus, Adaleus etiã, Zenon, & Heliodorus: qui oẽs apud Niſibenos circiter montẽ, qui dicitur Sigorô, in
Nicephor. lib. 9. c. 14. monaſtico diſciplinæ genere ætatẽ contriuerũt. Pityrion nõ longè ab Athenis exercendæ pietatis domicilium habebat. Eſt verò diuinũ hoc monaſticæ philoſophiæ genus, ipſis feliciſſimis Cõſtantini Magni Imperatoris tempo-
Nicephor ibidèm. ribus introductũ etiam in Thraciã, Illyricũ & Italiã. Apud Armenios & Paphlagones primus monaſticã philoſophiã colere cœpiſſe fertur Euſtathius. Quomodò in vrbẽ Romanã migrârit, in Epitaphio Marcellæ indicat Hieronymus: Nulla eo tempore nobiliũ fœminarũ &c. Quanuis idẽ in Epitaphio Fabiolæ ad Oceanũ, plurima tunc reliquã Italiam monaſteria habuiſſe teſta-
libro 1. de obitu Martini. tur. Iã de S. Martino Epiſcopo Turonenſi Seuerus Sulpitius ſcriptũ reliquit, quòd primò quidẽ Mediolani ſibi monaſteriũ ſtatuerit: deindè creatus Turonenſis Epiſcopus, habuerit cellã eccleſiæ adhærentẽ, qua ꝓpter hominum inquietudinem atq; moleſtias relicta, longiùs ab vrbe monaſterium erexerit, tam ſecreto loco, vt eremi ſolitudinem non deſideraret: quodq́; plurimi per
Sulpitius lib. 1 & 3. Galliam idẽ fuerint imitati, vt plurimis Galliæ locis tam virorũ, quàm ſacra-
Sozom. lib. 2, cap. 6. rum virginum, monaſteria cernerentur. Ex hoc genere ſacrorum hominũ ſacerdotes illi fuerunt, qui bello in Aſia capti, atq; in Europã perducti, Germanos noſtros, tempore Cõſtantini Imperatoris, doctrina ac miraculis promouerunt, vt Chriſtianam religionem amplecterentur. Atq; in tantũ ſplendorem hoc vitæ genus excreuit, vt nobiliſſimi quiq; ad id ſeſe libenter conferrent. Quanto enim quiſq; vel eruditione, vel præſtabat nobilitate, tanto pluris hoc vitæ genus, cuius finis vera in Deum pietas, faciendum exiſtimabat: quo factũ eſt, vt multi, ijdemq́; doctiſſimi viri, monaſticæ vitæ formam, ſeu regulam præſcripſerint: ex Græcis, Baſilius ille Magnus: ex Latinis, cùm alij, tum vel maximè Hieronymus, Auguſtinus, Benedictus. qui omnes eundem Dei cultum, eandem felicitatem, & vitæ finem, ſpectantes, quanuis per viam, quæ Chriſtus eſt, omnes, diuerſis tamen ſemitis ſinguli ingrediebãtur, diuerſis vitæ inſtitutis vtebantur, & ſuis, vt vterentur, præſcribebant. Sed hîc exclamabit aliquis, à Catholica religione alienus: Ergò in Papatu Sectæ ſunt & hæreſes. Cùm enim tot ſint monachorum Ordines, & ſinguli Ordines ſuas priuatas habeant deuotiones, & eas planè contrarias: neceſſè eſt cõtrarios

eſſe,

esse,sibiq; cōtradicentes cultus diuinos,& tot sensus passim, quot capita hominum. Quis ineptias has,puerilesq; nænias non rideat meritò? aut potiùs talium hominum cæcitatem defleat ex animi affectu,deniq; oret,vt mentem eorum, lumine gratiæ suæ illustret,nè in his & similibus errorum tenebris morientes,ad æternas tenebras, in æternum cruciandi,miseri detrudantur. Quid obstat enim, quo minùs possint multi eodem deuotionis modo Deum colere, si omnes æquè eandem obseruent analogiam Catholicæ fidei? Alijs Basilio, alijs Hieronymo, alijs Augustino,alijs Bernardo placuit vitæ institutis deuotionem exercere suam. Quid? An ista diuersitas vllam in se continet contrarietatem? an quicquam,quod fidei articulis aduersetur? Alijs iste,alijs alius placuit color atq; habitus: alius in hoc, alius in alio pietatis genere suos voluit exerceri: omnes tamen Ordines eandem retinent fidem, idem de singulis articulis fidei sentiunt,docent,semperq; docuerunt. Quarè istis omissis,quæ sine ratione dicuntur,illud potiùs attendamus, quàm multis sæpè modis monachi fidem Catholicam non perturbârint diuersitate,sed iuuerint sanctitate,pietate,eruditione: de quo,vt non nisi ad exemplum eorum,quæ de hoc copiosissimè dici poterant,vnum ac alterum commemoretur: Sub Constantino Magno,optimi monachi, pijssima vita & sanctissimis moribus, Ecclesiam mirificè ornârunt, propagârunt, confirmârunt, beato Athanasio cæterisq; Orthodoxis Episcopis contra Arianam perfidiam magno vsui fuerunt. Multę etiam florentissimæ prouinciæ, maximaq; regna, per eorum industriam à Paganismo ad Christianam religionem primò conuersa fuerunt.Plures quoq; monachi periculosissimas,pro tranquillitate publica & Catholica religione,ad diuersos Imperatores, Reges atq; magistratus,legationes susceptas,dextrè & feliciter magno cum vniuersi orbis fructu perfecerunt. Sabba monachus ad Anastasium Imperatorem hęreticum,pro Helia Hierosolymitano Patriarcha legationem suscepit, &,nè Ecclesiam Dei & veros Catholicos ampliùs vexaret,persuasit. Ad hęc multis Episcopatibus monachi præfuerunt, rem literariam & sapientiæ studia incredibiliter in omnibus ferè prouincijs promouerunt, & tum exemplo & sanctissima vita, tum verbo & scriptis fidem propagârunt,ad pietatis virtutumq́ue studia alios traduxerunt,& religiosè in chorum Sanctorum translati sunt.Atque vt de alijs monachorum Ordinibus in præsentiarùm taceam: solus Ordo sancti Patris Benedicti, per annos trecentos Ecclesiam Dei laudabiliter sustentauit,dum fratres in eo degentes,non solùm sanctitate conuersationis sibi proficerent,sed etiam populis doctrina, & librorum multiplicium editione prædicarent. De hoc sanctissimo Benedicti Ordine fuerunt sanctæ Romanę & vniuersalis Ecclesiæ summi Pontifices decem & octo: Cardinales, centum & octogintaquatuor: Archiepiscopi, in diuersis mundi partibus, mille quingenti sexagintaquatuor: Episcopi verò ter mille,quingenti,duodecim.atq; hi omnes ante concilium Constantiense.Habuit hic Ordo scriptores innumerabiles: Magnum Cassiodorum,sanctum Bonifacium,& tuum,Princeps,olìm antecessorem,doctissimum illum Rabanum Maurum, venerabilem Bedam presbyterum, & alios, quos cōmemorat Ioannes Trithemius Abbas Spanheimensis. Temporibus Ioannis Papę XXII, ex annalibus

Trithemius de viris illustribus ordinis S. Benedicti lib.1.c.2.

Trithemi. us lib. 1.c. 5.& lib. 4.

lib.1. c. 6.

lib 2. de viris illustribus.

lib. 1. cap. 4. & lib. 3. bus summorum Pontificum & historijs veterum, reperti sunt de Ordine S. Benedicti fratres, Sanctorum catalogo inserti quindecim millia, quingenti, lib. 1. cap. 2. quinquagintanouem. Numerus autem monasteriorum huius Ordinis Abbates habentium, exceptis Præposituris, Prioratibus, & cœnobijs monialium, vltra quindecim millia extendebatur.

Tanta igitur sacrarum literarum authoritate, tot seculorum, ipsiúsque adeò exortę Christianitatis iudicio, tot sanctissimorum ac doctissimorum virorum encomijs, cùm sit monachorum status non comprobatus modò, & auctus numero, sed scriptis illustratus: cumq; contrà nonnulli inueniantur, qui in hoc suã ponant sanctitatem, vt sancta quæq; ac religiosa contemnant, qui tum demùm se sapere putant, si nil, quod alijs placuit, ab ipsis probetur: operæpreciũ me facturum existimaui, Reuerendissime Princeps, si REGVLAM SANCTI PATRIS BENEDICTI typis meis euulgarem, quô vel sic ex huius libri lectione æqui pijq; lectores intelligant, quàm vanum sit eorum commentum, qui sanctissima monachorum instituta, mandata, & doctrinas hominum solent nominare, eoq; nomine tanquàm pharisaicos ritus, Christi doctrinæ contrarios, reijcere, contemnere, exibilare. Quem quidem librum, atque hunc meum laborem iustè atq; ad communem vtilitatem à me susceptum, Celsitudini tuæ potissimùm, Princeps Reuerendissime, vt dedicarem, multæ me & magnæ causæ impulerunt. Vt enim, quę multa præclaráque dicere possem, de tuis virtutibus, de Catholicæ fidei constantia, de charitatis zelo, de prudenti clementia, ac tali Principe digna moderatione, ea omnia omittam: nè, qui C. T. nouerunt, non satis: alij, vt sunt quorundam iniqua iudicia, plus satis, ad gratiam captandam dixisse me putent: Hoc vtiq; est, quod nemo repræhendere potest, nulli meliori iure librum, qui sanctissimi Ordinis instituta complectatur, potuisse dedicari, quàm ei, qui eius Ordinis principem locum obtinet, qui per Galliam & Germaniam Primas, sic eum affectu beneuolo complectitur, vt moribus exprimat, officio foueat, & ornet dignitate. Cui etiam istud accedit, quòd tuus Principatus, Ecclesia Fuldensis, vt mater fidei Christianæ in Germania nostra rectissimè potest nominari, ex qua tanquàm ex fonte quodam vberrimo per diuum Bonifacium primùm, ac per alios deincèps, riuuli gratiæ diuinæ deriuati, in qua lux Euangelij accensa, totam Germaniam illustrauit: iucundum C. T. fore iudicaueram, si, qui eorum virorum es in officio successor, ac in virtutibus imitator, ea vitæ instituta sub tuo nomine imprimi videres, quibus illi vtentes, ad rem tantam perficiendam, diuinam gratiam percèperunt. Causæ igitur cùm sint tot & tantæ, Reuerendissime Princeps, confido R. C. T. qua est in omnes beneuolentia, hunc meum laborem gratè suscepturam, quo ego cùm rem vtilem ad augmentũ Catholicę religionis prę̨stare, tum meũ erga C. T. ac Reuerẽdos nobiles dominos Capitulares Ecclesię tuę, atq; adeò erga vniuersum D. Benedicti sanctissimũ Ordinem volui declarare. Deum Opt. Max. precor, vt qui R. C. T. ad maximũ honoris culmen euexit, & singularẽ C. T. vere Religionis zelũ tribuit, hunc animum sibi velit esse perpetuum, ac C. T. nobis & Reipub. Christianæ quamdiutissimè incolumem conseruet.

R. C. T. paratiss. cliens

Geruinus Calenius L.

RERVM

RERVM VERBORVMQVE IN REGVLAM D. BENEDICTI, ET COMMENTARIORVM IOANNIS DE TVRRE CREMATA, ET SMARAGDI, AC RELIQVORVM huius operis, INDEX copiosissimus.

A.

B.

beni-

D.

dispen-

E.

excuſa.

hebdo-

I.

N.

O.

oppro-

P.

professio

Q.

R.

sanctitas

T.

vili-

Aduertat Lector, admissum esse alicubi errorem, vitio archetypi, in assignando numero Tractatuum D. Cardinalis: eum sic emendabit, vt pagina 57, pro TRACTATVS X. *substituat,* TRACTATVS IX. Vbi de Abbatis qualitate. *pag.60, pro* XI. *legat* X. *& ita deinceps, vti ordo postulabit.*

INDEX NOMINVM VIRORVM ILLVSTRIVM ORDINIS S. BENEDICTI, QVOS TRITHEMIVS RECENSET.

A.

B.

ерckar-

P.

R.

S.

T.

V.

VITA

VITA SANCTI BENEDICTI, ABBATIS PRAESTANTISSIMI, AB SANCTISSIMO PONTIFICE ROMANO GREGORIO CONSCRIPTA. LIB. II. DIALOGI.

VIT vir vitæ venerabilis, gratia Benedictus & nomine, ab ipso suæ pueritiæ tempore cor gerēs senile. Aetatem quippe moribus transiens, nulli voluptati animum dedit. Sed dum in hac terra adhuc esset, quo temporaliter liberè adhuc uti potuisset, despexit iam quasi aridum, mundū cum flore. Qui liberiori genere ex prouincia Nursiæ exortus, Romæ liberalibus studijs traditus fuerat. Sed cùm in eis multos ire per abrupta vitiorum cerneret, eum, quē quasi in ingressu mundi posuerat, retraxit pedem: nè, si quid de scientia eius attingeret, ipse quoque in immane præcipitium totus iret. Despectis itaque literarum studijs, relicta domo rebusq́ue patris, soli Deo placere desiderans, sanctę cōuersationis habitum quæsiuit. Recessit igitur scienter nesciens, & sapienter indoctus. Huius ego omnia gesta non didici: sed pauca, quæ narro, quatuor discipulis illius referentibus, agnoui: Constantino scilicet, reuerētissimo valdè viro, qui ei in monasterij regimine successit: Valentiniano quoque, qui annis multis Lateranensi monasterio præfuit: Simplicio, qui congregationem illius post eum tertius rexit: Honorato etiam, qui nunc adhuc cellæ eius, in qua priùs conuersatus fuerat, præest. 21. Martij. Cap. 1. Eius patria.

Hic itaque cùm iam, relictis literarum studijs, petere deserta decreuisset, nutrix, quæ hunc arctiùs amabat, sola secuta est. Cumq; ad locum venisset, qui dicitur Enfide: multisque honestioribus viris pro charitate se illic detinentibus, in beati Petri Ecclesia demorarentur, prædicta nutrix illius ad purgandum triticum à vicinis mulieribus præstari sibi capisterium petijt: quod super mensam incautè derelictum, casu accidente fractum est, sic vt in duabus partibus inueniretur diuisum. Quod mox rediens nutrix illius vt ità inuenit, vehementissimè flere cœpit: quia vas quod præstitum acceperat, fractum videbat. Benedictus autem religiosus & pius puer, cùm nutricem suam flere conspiceret: eius dolori compassus, ablatis secum vtrisque fracti capisterij partibus, sese cum lachrymis in orationem dedit: qui ab oratione surgens, ità iuxta se vas sanum reperit, vt in eo inueniri fracturæ nulla vestigia potuissent, moxque nutricem suam blandè consolatus, ei sanum capisterium reddidit, quod fractum tulerat. Quæ res in eodem loco à cunctis est agnita, atque in tanta admiratione habita, vt hoc ipsum capisterium eius loci incolæ in Ecclesiæ ingressu suspenderent, quatenùs & præsentes & secuturi omnes agnoscerent, à quanta Benedictus puer conuersationis gratiam perfectione cœpisset. Quod annis multis illic ante omnium oculos fuit, & vsque ad hæc Longobardorum tempore super fores Ecclesiæ pependit. Sed Benedictus plùs appetens mala mundi perpeti, quàm laudes: & pro Deo laboribus fatigari, quàm vitæ huius fauore extolli: nutricem suam occultè fugiens, deserti loci secessum petijt, cui Sublacus vocabulum est: qui ab Romana vrbe quadraginta ferè millibus distans, frigidas atque perspicuas emanat aquas. Quæ illic videlicet aquarum abundantia in extenso priùs lacu colligitur, ad extremum verò in amnem deriuatur. Quò dum fugiens pergeret, monachus quidam, Romanus nomine, hunc euntem reperit: quò tenderet, requisiuit. Cuius cùm desiderium cognouisset, & secretum tenuit, & adiutorium impendit, eique sanctæ conuersationis habitum tradidit, & inquantùm licuit, ministrauit. Vir autem Dei ad eundem locum perueniens, in arctissimum specum se tradidit, & tribus annis, excepto Romano monacho, omnibus hominibus ibi incognitus mansit. Qui videlicet Romanus non longè in monasterio sub Theodati patris regula degebat: sed piè eiusdem patris sui oculis furabatur horas, & quem sibi ad manducandum surripere poterat, diebus certis Benedicto panem ferebat. Ad eundem verò specum à Romani cella iter non erat, quia excelsa desupèr rupes eminebat: sed ex eadem rupe in longissimo fune ligatū Romanus deponere panē consueuerat: in qua etiā resti paruum tintinnabulum Benedictus puer fractū capisterium oratiōe integrum restituit. Induit habitum monasticum.

bulum inseruit,vt ad eius sonum vir Dei cognosceret,quādò sibi Romanus panem præberet,quem exiens acciperet. Sed antiquus hostis vnius charitati inuidens, alterius refectioni:cùm quadam die submitti panem conspiceret,iactauit lapidem,& tintinnabulum fregit. Romanus tamen horis congruentibus ministrare non desijt. Cùm verò iam Deus omnipotens & Romanum vellet à labore quiescere, & Benedicti vitam in exemplum hominibus demonstrare,vt posita supra candelabrum lucerna claresceret,quare-nùs omnibus, qui in domo Dei sunt, luceret: cuidam presbytero longiùs manenti, qui
Paschalis solennitas. refectionem sibi in paschali festiuitate parauerat: per visum Dominus apparére dignatus est, dicens: Tu tibi delicias præparas, & seruus meus illo in loco fame cruciatur. Qui protinùs surrexit, atque in ipsa solennitate paschali cum alimentis, quæ sibi parauerat,ad locum tetendit,& virum Dei per abrupta montium, per concaua vallium, per
Presbyter adfert cibū S. Benedicto. defossa terrarum quæsiuit, cumque latére in specu reperit. Cumque oratione facta,benedicentes Dominum omnipotentem consedissent, post dulcia vitæ colloquia is, qui aduenerat, presbyter dixit: Surge, sumamus cibum: quia hodiè pascha est. Cui vir Dei respondit, dicens: Scio, quia pascha est: quia hodiè videre te merui. Longè quippe ab hominibus positus, quia die eodem paschalis solennitas esset, ignorabat. Venerabilis autem presbyter rursùs asseruit, dicens: Veraciter hodiè resurrectionis Dominicæ paschalis dies est: abstinere tibi minimè congruit: quia & ego ad hoc missus sum, vt omnipotentis dona Dei pariter sumamus. Benedicentes igitur Dominum, sumpserunt cibum. expleta itaque refectione & colloquio, ad ecclesiam suam presbyter recessit.
Inuenitur in specu à pastoribus. Eodem quoquè tempore hunc in specu latitantem etiam pastores inuenerunt: quem dum vestitum pellibus inter fruteta cernerent, aliquam bestiam esse crediderunt:sed cognoscentes Dei famulum, eorum multi ad pietatis gratiam à bestiali mente mutati sunt.Nomen itaque eius per vicina loca innotuit cunctis. Factumque est, vt ex illo iam tempore à multis frequentari cœpisset: qui cùm ei cibum afferrent corporis, ab eius ore in suo pectore alimenta referebant vitæ.

Cap. 2. Quadam verò die dum solus esset,tentator affuit. Nam nigra paruaque auis,quæ vulgò merula nominatur, circa eius faciem volitare cœpit,eiusque vultui importunè insistere, ità vt manu capi posset,si hanc vir sanctus tenere voluisset: sed signo crucis edi-
Tentatio carnis vehemens. to,recessit auis.Tanta autem carnis tentatio,aui eàdem recedente,secuta est,quantam vir sanctus nunquàm fuerat expertus.Quandam nanque aliquandò fœminam viderat: quam malignus spiritus ante eius mentis oculos reduxit: tantoque igne serui Dei animum in specie illius accendit, vt dum in eius pectore amoris flamma vim caperet, eriam penè deserere eremum, voluptate victus, deliberaret. Tunc subitò superna gratia respectus, ad semetipsum reuersus est: atque vrticarum & veprium iuxtà densa succrescere fruteta conspiciens, exutus indumento, nudum se in illis spinarum aculeis & vrticarum incendijs proiecit: ibique diù volutatus, toto ex eis corpore vulneratus exijt, & per cutis vulnera eduxit à corpore vulnus mentis, quia voluptatem traxit in dolo-
Fortiter superatur. rem. Cumque benè pœnaliter foris arderet, extinxit quod intùs illicitè ardebat. Vicit itaque peccatum,quia mutauit incendium. Ex quo videlicet tempore,sicut pòst discipulis ipse perhibebat, ità in eo est tentatio voluptatis edomita, vt tale aliquid in se minimè sentiret. Cœperunt postmodùm multi iam mundum relinquere, atque ad eius magisterium festinare. Liber quippe à tentationis vitio, vero iure iam factus est vir-
Num. 8. tutum magister. Vndè & per Moysen in Exodo præcipitur, vt Leuitæ à vigintiquinque annis & suprà, ministrare debeant: ab anno verò quinquagesimo, custodes vasorum fiant.

Petrus: Iam quidem prolati testimonij mihi aliquantùm intellectus interlucet: sed tamen hoc pleniùs exponi postulo.

Gregorius: Liquet,Petre,quòd in iuuentute carnis tentatio ferueat,ab anno autem quinquagesimo calor corporis frigescat. Vasa autem sacra, sunt fidelium mentes. Electi ergò cùm adhuc in tentatione sunt,subesse eos ac seruire necessè est,& obsequijs laboribusque fatigari. Cùm verò iam mentis ætate tranquilla calor recesserit tentationis, custodes vasorum sunt: quia doctores animarum fiunt.

Petrus: Fateor, placet, quod dicis: sed quia prolati testimonij clausa reserâsti, quæso, vt de vita iusti debeas ea, quæ sunt inchoata, percurrere.

Cap. 3. Gregorius: Recedente igitur tentatione, vir Dei quasi spinis erutis, exculta terra,

de

de virtutum segete feraciùs fructus dedit. Præconio itaq; eximiæ cōuersationis celebre nomen eius habebatur. Non aût longè monasterium fuit, cuius congregationis pater defunctus est: omnisq; ex illo cōgregatio ad eundem venerabilem Benedictum venit, & magnis precibus, vt eis præesse deberet, petijt. Qui diù negādo, distulit: suis illorumq; fratrum moribus se conuenire non posse prædixit: sed victus quandoquè precibus, assensum dedit. Cumq; in eodem monasterio regularis vitæ custodiam teneret, nulliq; ue, vt priùs, per actus illicitos in dexteram læuamque partem deflectere à conuersationis itinere liceret: suscepti fratres insanè sæuientes, semetipsos priùs accusare cœperunt, quia hunc sibi præesse poposcerant, quorum scilicet tortitudo in norma eius rectitudinis offendebat. Cumque sibi sub eo conspicerent illicita non licere, & se dolerent adsueta relinquere, durumque esset, quòd in mente veteri cogebantur noua meditari: & quia granis est semper prauis moribus vita bonorum, tractare de eius morte aliqui conati sunt: qui inito consilio, venenum vino miscuerunt. Et eùm vas vitreum, in quo ille pestifer potus habebatur, recumbenti patri ex more monasterij ad benedicendum fuisset oblatum, extensa manu Benedictus signum crucis edidit, & vas, quod longiùs tenebatur, eodem signo rupit: sicque confractum est, ac si in illo vase mortis, pro cruce lapidem dedisset. Intellexit protinùs vir Dei, quia potum mortis habuerat, quod portare non potuit signum vitæ: atque ilicò surgens, vultu placido, mente tranquillâ, conuocatos fratres alloquutus est, dicens: Misereatur vestri, fratres, omnipotens Deus: quarè in me facere ista voluistis? Nunquid non priùs dixi vobis, quia vestris ac meis moribus minimè conueniret? Ite, & iuxta vestros mores patrem vobis quærite: quia posthàc me habere minimè potestis. Tuncque ad locum dilectæ solitudinis redijt, & solus in superni spectatoris oculis habitauit secum.

Dissoluti fratres, non ferunt sanctiviri rectitudine.

Benedictus, signo crucis edito, vas, in quo venenū erat, perfregit.

Petrus: Minùs patenter intelligo, quidnam sit, Habitauit secum.

Gregorius: Si sanctus vir contra se vnanimiter conspirantes, suæque conuersationi longè dissimiles, coactos diù sub se tenere voluisset: fortasse sui vigoris vsum & modum tranquillitatis absciderer, atque à contemplationis lumine suæ mentis oculum declinâsset. Dumque quotidiè illorum correptione fatigatus, minùs curaret sua, & se forsitan relinqueret, & illos non inueniret. Nam quotiès per contagionis motum, nimiùm extra nos ducimur: & nos sumus, & nobiscum non sumus: quia nosmetipsos minimè videntes, per alia vagamur. An illum secum fuisse dicimus, qui in longinquam regionem abijt: portionem, quam acceperat, consumpsit: vni in ea ciuium adhæsit, porcos pauit: quos cùm manducare videret siliquas, & esuriret: qui tamen eùm postmodùm cœpit cogitare bona, quæ perdidit, scriptum de illo est: In se reuersus, dixit: Quanti mercenarij in domo patris mei abundant panibus? Si igitur secum fuit, vndè ad se redijt? Hunc ergò venerabilem virum secum habitâsse dixerim: quia in sua semper custodia circunspectus, ante oculos conditoris se semper adspiciens, se semper examinans, extra se mentis suæ oculum non diuulgauit.

Luc. 15.

Petrus: Quid ergò, quod de Apostolo Petro scriptum est, dum de carcere ab angelo eductus fuisset: Qui ad se reuersus, dixit: Nunc scio verè, quia misit Dominus angelum suum, & eripuit me de manu Herodis, & de omni expectatione plebis Iudæorum?

Acto. 12.

Gregorius: Duobus modis, Petre, extra nos ducimur: quia aut per cogitationis lapsum sub nosmetipsos recidimus, aut per contemplationis gratiam super nosmetipsos leuamur. Ille itaque, qui porcos pauit, vagatione mentis & immunditiæ sub semetipsum cecidit: Iste verò, quem angelus soluit, eius mentem in ecstasim rapuit, extra se quidem, sed super semetipsum fuit. Vterque ergò ad se redijt: quandò & ille ab errore operis se collegit ad cor: & iste à contemplationis culmine ad hoc redijt, quod in intellectu communi vt priùs fuit. Venerabilis igitur Benedictus in illa solitudine habitabat secum, inquantùm se intra cogitationis claustra custodiuit: nam quotiescunquè hunc contemplationis ardor in altum rapuit, se procul dubiò sub se reliquit.

Duob⁹ modis extra nos ducimur.

Petrus: Placet quod dicis, sed quæso respondeas, si deserere fratres debuit, quos semèl suscepit?

Gregorius: Vt ego Petre existimo, ibi adunati æquanimiter portandi sunt mali, vbi inueniuntur aliqui, qui adiuuentur, boni. Nam vbi omnimodò de bonis fructus deest, fit aliquandò de malis labor vacuus, maximè si è vicino causæ suppetant, quæ fructum Deo ferre valeant meliorem. Vir itaque sanctus, propter quem custodiendum staret,

Ministeriū susceptum non liceat deserere.

f qui

qui omnes vnanimiter se persequentes cerneret? Et sæpè agitur in animo perfectorum, quod silentio prætereundum non est: quia cùm laborem suũ sine fructu esse considerent, in locum alium ad laborem cum fructu migrant. Vndè ille quoquè egregius

Philip. 1. prędicator, qui dissolui cupit, & cũ Christo esse, cui viuere Christus est, & mori lucrum: qui passionum certamina non solùm ipse appetijt, sed ad toleranda hæc & alios accen-

Acto. 9. 2. Cor. 11. dit: Damasci persecutionem passus, vt posset euadere, murum, funem, sportamque quęsiuit, seque latenter deponi voluit. Nunquid non Paulum mortem dicimus timuisse, quam se ipse pro amore Iesu testatur appetere? Sed cùm in eodem loco minorem sibi fructum adesse conspiceret, & graui labore ad laborē se alibi cum fructu seruauit. Fortis etenim prœliator Dei teneri intrà claustra noluit, certaminis campum quæsiuit. Vndè idem quoquè venerabilis Benedictus, si libenter audis, citiùs agnoscis, quia non tantos ipse indociles deseruit, quantos in locis alijs à morte animæ suscitauit.

Petrus: Ità esse vt doces, & manifesta ratio, & prolatum congruum testimonium declarat. Sed quæso, vt de vita tanti patris ad narrationis ordinem redeas.

Gregorius: Cùm sanctus vir diù in eàdem solitudine virtutibus signisque succresceret, multi ab eo in eodem loco ad omnipotentis Dei sunt seruitium congregati: ità vt il-

S. Benedictus 12. monasteria extruit. lic duodecim monasteria cum omnipotentis Iesu Christi Domini opitulatione construeret: in quibus statutis patribus duodenos monachos deputauit, paucos verò secum retinuit, quos adhuc in sua præsentia aptiùs erudiri iudicauit. Cœpêre etiam tunc ad eum Romanæ vrbis nobiles & religiosi concurrere, suosque ei filios omnipotenti Deo nutriendos dare. Tunc quoq; bonæ spei suas soboles, Euicius Maurum, Tertullius verò patritius Placidũ tradidit: è quibus Maurus iunior, cùm bonis polleret moribus, magistri adiutor cœpit existere: Placidus verò pueriles adhuc indolis gerebat annos.

Cap. 4. In vno aũt ex eis monasterijs, quæ circunquaq; construxerat, quidã monachus erat, qui ad orationem stare non poterat: sed mox vt se fratres ad studium orationis inclinabant, ipse egrediebatur foràs, & mẽte vaga, terrena aliqua & transitoria agebat. Cumq; ab Abbate suo sæpiùs fuisset admonitus, ad virum Dei deductus est: qui ipse quoq; stultitiam eius vehementer increpauit, & ad monasterium reuersus, vix duobus diebus viri Dei admonitionem tenuit. Nam die tertia ad vsum proprium reuersus, vagari tempore orationis cœpit. Quod cùm seruo Dei ab eodem monasterij patre, quem constitue-

Diabolus monachum ab oratione abstrahit. rat, nunciatum fuisset, dixit: Ego venio, eumque per memetipsum emendo. Cumq; vir Dei venisset ad idem monasterium, & constituta hora expleta psalmodia sese fratres in orationem dedissent, adspexit, quòd eundem monachũ, qui in oratione manere non potuit, quidam niger puerulus per vestimenti fimbrias foràs traheret. Tunc eidem patri monasterij, Pompeiano nomine, & Mauro Dei famulo secretè dixit: Nunquid non adspicitis, quis est, qui istum monachum foràs trahit? Qui respondentes, dixerunt: Non. Quibus ait: Oremus, vt vos etiam videatis, quem iste monachus sequitur. Cumque per biduum esset oratum, Maurus monachus vidit: Pompeianus verò eiusdem monasterij

Castigatus virga monachus, manet cõstans. pater, videre non potuit. Die igitur alia, expleta oratione, vir Dei oratorium egressus, stantem foris monachum reperit, quem pro cæcitate cordis sui virga percussit: qui ex illo die nil persuasionis vlteriùs à nigro iam puerulo pertulit, sed ad orationis studium immobilis permansit: sicque antiquus hostis dominari non ausus est in eius cogitatione, àc si ipse percussus fuisset ex verbere.

Cap. 5. Ex his autem monasterijs, quæ in eodem loco construxerat, tria sursùm in rupibus montis erant: & valdè erat fratribus laboriosum, quòd semper ad lacum oportebat descendere, vt aquam haurire debuissent: maximè quia è deuexo montis latere erat graue descendentibus in timore periculum. Tunc collecti fratres ex eisdem tribus monasterijs, ad Dei famulum Benedictum venerunt, dicentes: Laboriosum nobis est propter aquam quotidiè vsq; ad lacum descendere, & idcircò necessè est ex codẽ loco monasteria mutari. Quos blandè consolans dimisit: & nocte eàdem cum paruo puerulo, nomine Placido, cuius superiùs memoriam feci, eiusdem montis rupem ascendit, ibiq; diutiùs orauit. Et oratione completa, tres petras in loco eodem pro signo posuit, atque ad suum, cunctis illis nescientibus, monasterium redijt. Cumque die alia ad eum

Precibus è rupe fontẽ elicit. pro necessitate aquæ prædicti fratres redijssent, dixit: Ite, & rupem illã, in qua tres super inuicem positas petras inueneritis, in modicum cauate: valet enim omnipotens Deus etiam in illo montis cacumine aquam producere, vt vobis laborem tanti itine-

ris

ris dignetur auferre. Qui euntes, rupem montis, quam Benedictus prædixerat, iam ſudantem inuenerunt. Cumque in ea concauum locum feciſſent, ſtatim aqua repletus eſt: quæ tam ſufficienter emanauit, vt nuncuſquè vbertìm defluat, atque ab illo montis cacumine vſque ad inferiora deriuetur.

Alio quoquè tempore Gotthus quidam pauper ſpiritu, ad conuerſionem venit: Cap. 6.
quem Dei vir Benedictus libentiſſimè ſuſcepit. Quadam verò die ei dare ferramentum iuſſit, quod ad falcis ſimilitudinem falcaſtrum vocatur, vt de loco quodam vepres abſcinderet, quatenùs illic hortus fieri deberet. Locus autem ipſe, quem mundandum Gotthus ſuſceperat, ſuper ipſam laci ripam iacebat. Cumque Gotthus idem denſitatem veprium totius virtutis anniſu ſucciderет, ferrum de manubrio proſiliens, in lacum cecidit: vbì ſcilicet tanta erat aquarum profunditas, vt ſpes requirendi ferramenti nulla iam eſſet. Itaque ferro perdito, tremebundus ad Maurum monachum cucurrit Gotthus: damnum quod fecerat, nunciauit, & reatûs ſui pœnitentiam egit. Quod Maurus Inſigne miraculum.
quoq; monachus mox Benedicto famulo Dei curauit indicare. Vir igitur Domini Benedictus hęc audiens, acceſſit ad lacum: tulit de manu Gotthi manubrium, & miſit in lacum: & mox ferrum à profundo rediјt, atque in manubrium intrauit. Qui ſtatìm ferramentum Gottho reddidit, dicens: Eccè labora, & noli contriſtari.

Quadam verò die dum idem venerabilis Benedictus in cella cōſiſteret, prædictus Pla- Cap. 7.
cidus puer, ſancti viri monachus, ad hauriendam de lacu aquam egreſſus eſt: qui vas, quod tenuerat, in aquam incautè ſubmittens, ipſe quoquè cadendo ſequutus eſt. Quem mox vnda rapuit, & penè ad vnius ſagittæ curſum, eum à terra introrsùs traxit. Vir autem Dei intra cellam poſitus, hoc protinùs agnouit, & Maurum feſtinè vocauit, dicens: Frater Maure, curre, quia puer ille, qui ad hauriendam aquam perrexerat, in lacum cecidit: iamque eum longiùs vnda trahit. Res mira, & poſt Petrum Apoſtolum inuſitata. Benedictione etenim poſtulata atque percepta, ad patris ſui imperium concitus perrexit Maurus. Itaque vſque ad eum locum, quo ab vnda deducebatur puer, per terram ſe ire Maur⁹ cucurrit ſuper aquas.
exiſtimans, ſuper aquam cucurrit, eumque per capillos tenens, curſu rapido rediјt. Qui mox vt terram tetigit, ad ſe reuerſus, poſt tergum reſpexit, & quia ſuper aquas cucurriſſet, agnouit: & quod præſumere non potuiſſet vt fieret, miratus extremuit factum. Reuerſus itaque ad patrem, rem geſtam retulit. Vir autem venerabilis Benedictus hoc non ſuis meritis, ſed illius obedientiæ, deputare cœpit. At contrà Maurus pro ſolo eius imperio factum dicebat: ſeque conſcium in illa virtute non eſſe, quam neſcius feciſſet. In hac itaque mutuæ humilitatis & amica contentione acceſſit arbiter puer, qui ereptus eſt, nam dicebat: Ego cùm ex aqua traherer, ſuper caput meũ melotem Abbatis videbam, atque ipſum me ex aquis educere conſiderabam.

Petrus: Magna ſunt valdè, quæ narras, & multorum ædificationi profutura: ego autem boni viri miracula quo plùs bibo, eo plùs ſitio.

Gregorius: Cùm iam loca eadem in amorem Domini noſtri Ieſu Chriſti, longè lateq; Cap. 8.
ferueſcerent, & ſecularem vitam multi relinquerent, & ſub leui redemptoris iugo ceruicem cordis edomarent: ſicut mos prauorum eſt, inuidere alijs virtutis bonum, quod ipſi habere non appetunt: vicinæ eccleſiæ preſbyter, Florentius nomine, huius noſtri ſubdiaconi Florentij auus, antiqui hoſtis malitia percuſſus, ſancti viri ſtudijs cœpit æmulari, eiusque conuerſationi derogare, quosq; etiam poſſet, ab illius viſitatione compeſcere. Cumque iam ſe conſpiceret eius profectibus obuiare non poſſe, & conuerſationis illius opinionem creſcere, atq; multos ad ſtatum vitæ melioris ipſo quoquè opinionis eius præconio indeſinenter vocari: inuidiæ facibus magìs magiſque ſuccenſus, deterior fiebat: quia conuerſationis illius * apparebat habere laudem, ſed habere laudabilem vitam nolebat. Qui eiuſdem inuidiæ tenebris cæcatus, ad hoc vſque perductus eſt, vt ſeruo omnipotentis Dei infectum veneno panem quaſi pro benedictione tranſmitteret. Quem vir Dei cum gratiarum actione ſuſcepit: ſed eum, quæ peſtis lateret in pane, non latuit. Ad horam verò refectionis illius ex vicina ſylua coruus venire conſueuerat, & panem de manu eius accipere. Qui cùm more ſolito veniſſet, panem, quẽ preſbyter tranſmiſerat, vir Dei ante coruum proiecit, eiq; pręcepit, dicens: In nomine Ieſu Chriſti Domini noſtri tolle hunc panem, & tali eum in loco proijce, vbì à nullo hominum poſſet inueniri. Tunc coruus aperto ore, expanſis alis, circa eundem panem cœpit diſcurrere, crocitare, àc ſi apertè diceret, & obedire ſe velle, & tamen iuſſa implere non poſſe. Cui

Florentius presbyter necem machinatur ſancto viro.

* appetebat

vir Domini præcipiebat, iterùm atq; iterùm dicens: Leua lena securus, atq; ibi proijce, vbi inueniri non possit. Quem, diù demoratus, quandoq; coruus momordit, leuauit, & recessit. Post trium verò horarum spatium, abiecto pane, rediit, & de manu hominis Dei annonam, quam consueuerat, accepit. Venerabilis aūt pater cōtra vitam suam in-

Florentius nititur perdere animas discipulorum S. Benedicti. ardescere sacerdotis animum videns, illi magis quàm sibi doluit. Sed prædictus Florentius, quia magistri corpus necare non potuit, se ad extinguendas discipulorum animas accendit: ità vt in horto cellæ, cui Benedictus inerat, ante eorum oculos nudas septem puellas mitteret: quæ coram eis sibi inuicèm manus tendentes, & diutiùs ludentes, illorum mentes ad peruersitatem libidinis inflammarent. Quod vir sanctus de cella conspiciens, lapsusque adhuc tenerioribus discipulis pertimescens, idque pro sua solius persecutione fieri pertractans: inuidiæ locum dedit, atque oratoria & cuncta quæ construxerat, substitutis Præpositis, adiunctis fratribus ordinauit, & paucis secū monachis ablatis, habitationem mutauit loci. Sicque vir Dei, eius odia humiliter declinauit, quem

Percutitur à Deo. omnipotens Deus terribiliter percussit. Nam cùm prædictus presbyter, stans in solario, Benedictum discessisse cognosceret & exultaret, perdurante immobiliter tota domûs fabrica, hoc ipsum tantùm, in quo stabat, solarium cecidit, & Benedicti hostem conterens extinxit. Quod viri Dei discipulus, Maurus nomine, statim venerabili patri Benedicto, qui adhuc à loco eodē vix decem millibus aberat, æstimauit esse nunciandū, dicens: Reuertere, quia presbyter, qui te persequebatur, extinctus est. Quod vir Dei Benedictus audiens, sese in grauibus lamentationibus dedit: vel quia inimicus occubuit, vel quia de inimici morte discipulus exultauit. Qua de re factum est, vt eidem quoq; discipulo pœnitentiam indiceret, quòd mandans talia, gaudere de inimici interitu præsumpsisset.

Exod. 17. Petrus: Mira sunt & multùm stupenda, quæ dicis. Nam in aqua ex petra producta,
4. Reg. 6. Moysen: in ferro verò, quod ex profundo aquæ rediit, Helisæum: in aquæ itinere, Pe-
Matt. 14. 3. Reg. 17. trum: in corui obedientia, Eliam: in luctu autem mortis inimici, Dauid video: & perpen-
2. Reg. 1. do, quia vir iste spiritu iustorum omnium plenus fuit.

Gregorius: Vir Dei Benedictus, Petre, vnius Dei spiritum habuit, qui per concessæ

Iohan. 1. redemptionis gratiam, electorum corda omnium impleuit, de quo Iohannes dicit: Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. De quo rursùs

Ibidem. scriptum est: De plenitudine eius nos omnes accepimus. Nam sancti Dei homines potuerunt à Domino virtutes habere, non etiam alijs tradere. Ille autem signa virtutis de-

Matt. 12. dit subditis, qui se daturum signum Ionæ promisit inimicis, vt coram superbis mori dignaretur, coram humilibus resurgere: quatenùs & illi viderent, quod contemnerent, & isti, quod venerantes amare debuissent. Ex quo mysterio actum est, vt dum superbi adspiciunt despectum mortis, humiles contra mortem acciperent gloriam potestatis.

Innotescere, actiue dicit. Petrus: Quæso te, post hæc ad quæ loca vir sanctus migrauerit, vel si aliquas in eis virtutes postmodùm ostenderit, innotesce.

Castrum Cassinense. Gregorius: Sanctus vir ad alia demigrans loca, non hostem mutauit. Nam tanto pòst grauiora prælia pertulit, quantùm contra se apertè pugnantem ipsum malitiæ magistrum inuenit. Castrum nanque, quod Cassinum dicitur, in excelsi montis latere situm est: qui videlicet mons distenso sinu hoc idem castrum recipit, sed per tria millia in altum se subrigens, velut ad aëra cacumen tendit. Vbi vetustissimum fanum fuit, in quo ex antiquorum more gentilium, à stulto rusticorum populo Apollo colebatur. Circunquaquè etiam in cultu dæmonum luci succreuerant, in quibus adhuc eodem tempore infidelium insana multitudo sacrificijs sacrilegis insudabat. Illuc itaque vir

Ara Apollinis euertit. Dei perueniens, contriuit idolum, subuertit aram, succendit lucos, atque in ipso templo Apollinis, oraculum beati Martini: vbi verò ara eiusdem Apollinis fuit, oraculum sancti Iohannis construxit, & commorantem circunquaquè multitudinem, prædicatione continua ad fidem vocabat. Sed hæc antiquus hostis tacitè non ferens, non occultè vel per somnium, sed aperta visione eiusdem patris oculis sese ingerebat, & magnis clamoribus vim se perpeti conquerebatur: ità vt voces illius etiam fratres audirent, quamuis imaginem minimè cernerent. Vt enim discipulis suis venerabilis pater dicebat, corporalibus eius oculis idem antiquus hostis teterrimus & succensus apparebat, qui in eum ore oculisque flammantibus sæuire videbatur. Iam verò quæ diceret, audiebant omnes. Priùs enim hunc vocabat ex nomine. Cui cùm vir Dei minimè responderet, ad eius mox contumelias erumpebat. Nam cùm clamaret

maret dicens, Benedicte Benedicte: & cum sibi nullo modo respondere conspiceret, protinùs adiungebat: Maledicte, non Benedicte, quid mecum habes? quid me persequeris? Sed iam nunc expectanda sunt contra Dei famulum antiqui hostis noua certamina: cui pugnam quidem volẽs intulit, sed occasiones victoriæ ministrauit inuitus. Fremit in eũ satanas.

Quadam die dum fratres habitacula eiusdem cellæ construerent, lapis in medio iacebat, quem in ædificium leuare decreuerunt. Cumque eum duo vel tres mouere non possent, plures adiuncti sunt: sed ità immobilis mansit, àc si radicitùs in terra teneretur: vt palàm daretur intelligi, quòd super eum ipse per se antiquus hostis sederet, quẽ tantorum virorum manus mouere non possent. Difficultate igitur facta, ad virum Dei missum est, vt veniret, & orando hostem repelleret, vt lapidem leuare possent. Qui mox venit, & orationem faciens, benedictionem dedit: & tanta lapis celeritate leuatus est, àc si nullum priùs pondus habuisset. Cap. 9.

Tunc in conspectu viri Dei placuit, vt in eodem loco terram foderent. Quam dum fodiendo altiùs penetrarent, æreum illic idolum fratres inuenerunt. Quo ad horam casu in coquinam proiecto, exire ignis repentè visus est, atque in cunctorum monachorum oculis, quia omne eiusdem coquinæ ædificium cõsumeretur, ostendit. Cumq; iaciendo fratres aquam ad ignem quasi extinguendo perstreperent, pulsatus eodem tumultu vir Dei aduenit. Qui eundem ignem in oculis fratrum esse, in suis verò nõ esse considerãns, caput protinùs in orationem flexit, & eos, quos phantastico reperit igne deludi, vocauit fratres, monuit vt oculos suos signarent, vt sanum illud coquinæ ędificium assistere cernerent, & flammas, quas antiquus hostis finxerat, non viderent. Cap. 10. Præstigiæ dæmonum.

Rursùs dum fratres parietem, quia res ità exigebat, paulò altiùs erigerent, vir Dei in orationis studio intra cellę suæ claustra morabatur. Cui antiquus hostis insultãs apparuit, & ei, ꝙ ad laborantes fratres pergeret, indicauit. Quod vir Dei per nunciũ celerrimè fratribus indicauit, dicens: Fratres, cautè vos agite: quia ad vos hac hora malignus spiritus venit. Is qui mandatum detulit, vix verba cõpleuerat, & malignus spiritus eundem parietem, qui ædificabatur, euertit, atque vnum puerulum monachũ, cuiusdã curialis filiũ, opprimens ruina contriuit. Contristati omnes ac vehemẽter afflicti, non damno parietis, sed contritione fratris, venerabili patri Benedicto celeriter cum graui luctu nunciàrunt. Tunc idem pater Benedictus dilaceratum puerum ad se deferri iubet. Quem portare non nisi in sacco potuerunt: quia collapsi saxa parietis, non solùm eius membra, sed etiam ossa contriuerant. Præcepitque vir Dei statim eum in cella sua in psyacio, quo orare consueuerat, proijci: missisque foràs fratribus, cellam clausit: qui orationi instantiùs, ꝙ̃ solebat, incubuit. Mira res, eàdem hora hũc incolumem, atque vt priùs valentem, ad eundẽ iterùm laborẽ misit, vt ipse quoq; parietẽ cũ fratrib' ꝑficeret, de cuius se interitu antiquus hostis Benedicto insultare credidisset. Cap. 11. Dæmon euertẽs murum, opprimit puerũ. Eum S. Benedictus excitat.

Cœpit verò inter ista vir Dei ꝓphetię etiã spiritu pollere, vẽtura prædicere, præsentibus etiam absentia nunciare. Mos etenim cellæ fuit, vt quotiès ad respõsum aliquod egrederentur fratres, cibũ potumque extra cellam minimè sumerent. Cumque hoc de vsu regulę solicitè seruaretur, quadam die ad responsum fratres egressi sunt, & in eo tàrdiori compulsi sunt hora demorari. Qui manere iuxta religiosam fœminam nouerant, cuius ingressi habitaculũ, sumpserunt cibum. Cumq; iam tardiùs ad cellã redijssent, benedictionem patris ex more petiérunt. Quos ille protinùs percontatus est, dicens: Vbi comedistis? Qui responderunt: Nusquàm. Quibus ille ait: Quarè ità mentimini? Nunquid illius talis fœminæ habitaculum non intràstis? Nunquid hos atque illos cibos non accepistis? Nunquid tot calices non bibistis? Cumque eis venerabilis pater & hospitium mulieris, & genera ciborũ, & numerum potionum diceret, cognoscentes cuncta, quæ egerant, ad eius pedes tremefacti ceciderunt, & se deliquisse confessi sunt. Ipse autem protinùs culpæ pœnitentiam præcepit, perpendens quòd in eius absentia vltrà non facerent, quem præsentem sibi esse in spiritu scirent. Cap. 12. Absens in spiritu vidit, quid fratres agerent, & culpæ pepercit.

Frater quoquè Valẽtiniani, eius monachi, cuius superiùs memoriã feci, vir erat laicus, sed religiosus. Qui vt serui Dei orationem perciperet, & germanũ fratrem videret, annis singulis de loco suo ad cellam eius ieiunus venire cõsueuerat. Quadam igitur die dum iter ad monasterium faceret, sese illi alter viator adiunxit, qui sumendos cibos in itinere portabat. Cumq; iam hora tardior excreuisset, dixit: Veni frater, sumamus cibũ, nè lassemur in via. Cui ille respondit: Absit, frater, hoc non faciam: quia ad venerabilem Cap. 13.

lem patrem Benedictum ieiunus semper peruenire consueui. Quo respōso percepto, ad horam conuiator tacuit. Sed cùm post hoc aliquantulum itineris spatium egissent, rursùs admonuit, vt manducarent. Noluit consentire, qui ieiunus peruenire decreuerat. Tacuit quidem, qui ad manducandum inuitauerat, & cum eo ieiunus adhuc pergere modicum consensit. Cumque iter longiùs agerent, & eos tardior hora fatigaret ambulantes, inuenerunt in itinere pratum & fontem, & quæque poterant ad reficiendum corpus delectabilia videri. Tunc conuiator ait: Eccè aquam, eccè pratum, eccè amœnus locus, In quo possumus refici & parùm quiescere, vt valeamus iter nostrū postmodùm incolumes explere. Cùm igitur & verba auribus, & loca oculis blandirentur, tertia admonitione persuasus, consensit & comēdit: vespertina verò hora peruēnit ad cellam. Præsentatus autem venerabili Benedicto patri, sibi orationem petijt: sed mox ei vir sanctus hoc, quod in via egerat, improperauit, dicens: Quid est, frater, quòd malignus hostis, qui tibi per conuiatorem tuum locutus est, semèl tibi persuadere non potuit, secundò non potuit, tertiò verò persuasit, & te ad hoc quod voluit, superauit? Tunc ille reatum infirmæ suæ mentis agnoscens, eius pedibus prouolutus, tanto magìs cœpit culpam deflere & erubescere, quāto se cognouit etiam absentem in Benedicti patris oculis deliquisse.

Obijcit cuidam, quod absens cōmiserat.

4. Reg. 5. Petrus: Ego sancti viri præcordijs Elisæi spiritum video inesse, qui absenti discipulo præsens extitit.

Cap. 14. Gregorius: Oportet, Petre, vt interìm sileas, quatenùs adhuc maiora cognoscas. Gotthorum nanque temporibus, cùm rex eorum Totila sanctum virum prophetiæ habere spiritum audisset, ad eius monasterium pergens, paulò longiùs substitir, eique se venturum esse nunciauit. Cui dum protinùs mandatum de monasterio fuisset vt veniret, ipse, sicut perfidæ mentis fuit, an vir Dei prophetiæ spiritum haberet, explorare conatus est. Quidam verò eius spatharius Riggo dicebatur, cui calceamenta sua præbuit, eumque indui vestibus regalibus fecit, quem quasì in persona sua pergere ad Dei hominem præcepit. In cuius obsequio tres, qui sibi præ cęteris adhęrere consueuerāt, comites misit, scilicet Vulteticum, Rudericum & Blindinum, vt ante setui Dei oculos ipsum regem Totilam esse simulantes, eius lateri obambularent: cui alia quoque obsequia quasì spathatij præberent, vt tam ex eisdem obsequijs, quàm ex purpureis vestibus rex esse putaretur. Cumque idem Riggo decoratis vestibus obsequentum frequentia comitatus, monasterium fuisset ingressus, vir Dei eminùs sedebat. Quem venientem conspiciens, eùm iam ab eo audiri potuisset, clamauit, dicens: Pone fili, pone: hoc quod portas, non est tuum. Qui Riggo protinùs in terram cecidit, & quia tanto viro illudere præsumpsisset, expauit, omnesque qui cum eo ad hominem Dei veniebant, terræ consternati sunt. Surgentes autem, ad eum minimè ꝓpinquare præsumpserunt: sed ad suū regē reuersi, nūciauerūt trepidi, in quāta velocitate fuerāt depręhensi.

Totilæ regis versutia a S. Benedicto detegitur.

Cap. 15. Tunc per se idem Totila ad Dei hominē accessit: quē cùm longè sedentē cerneret, non ausus accedere, sese in terram dedit. Cui eùm vir Dei bis térve diceret, Surge, sed ipse ante eum de terra erigere se non auderet: Benedictus Christi Iesu famulus per semetipsum dignatus est accedere ad regem, prostratumque de terra leuauit, & de suis actibus increpauit, atque in paucis sermonibus cuncta, quę illi erant ventura, prænunciauit, dicens: Multa mala facis, multa mala fecisti: iam aliquandò ab iniquitate conquiesce: Equidem Romam ingressurus es, mare transiturus, nouem annis regnans, decimo morieris. Quibus auditis, rex vehemēter territus, oratiōe petita recessit: atque ex illo iam tempore minùs crudelis fuit, & non multò pòst Romam adijt, ad Siciliam perrexit. Anno autem regni sui decimo, omnipotentis Dei iudicio regnum cum vita perdidit. Præterea Canusinę antistes ecclesiæ ad eundem Dei famulum venire consueuerat, quem vir Dei pro vitę suæ merito valdè diligebat. Is itaque dum cum illo de ingressu regis Totilæ, & Romanę vrbis perditione colloquium haberet, dixit: Per hunc regem ciuitas ista destruetur, vt iam ampliùs non inhabitetur. Cui vir Domini respondit: Roma à gentibus non exterminabitur, sed tempestatibus, coruscis, turbinibus ac terræmotu fatigata, *mardescet in semetipsa. Cuius prophetię mysteria nobis iam facta sunt luce clariora, qui in hac vrbe dissoluta mœnia, euersas domus, destructas ecclesias turbine cernimus, eiusque ædificia, longo senio lassata, quia ruinis crebrescentibus prosternantur videmus, quanuìs hoc Honoratus eius discipulus, cuius mi-

En barbari regis erga sanctū virū reuerentia.

Episcopus Canusinus.

S. Benedicti vaticinium de Roma.

* marcescet

us mihi relatione compertum est, nequaquàm ex ore illius audisse se perhibet: sed quia hoc dixerit, dictum sibi à fratribus fuisse restatur.

Eodem quoquè tempore quidam Aquinensis ecclesiæ clericus dæmonio vexabatur, qui à venerabili viro Constantio, eiusdem ecclesiæ antistite, per multa fuerat martyrũ loca transmissus, vt sanari potuisset. Sed sancti Dei martyres noluerunt ei sanitatis donum tribuere, vt quanta esset in Benedicto gratia, demonstrarẽt. Ductus itaque est ad omnipotentis Dei famulum Benedictum: qui Iesu Christo Domino preces fundens, antiquum hostẽ de obsesso homine protinùs expulit. Cui sanato præcepit, dicens: Vade, & posthàc carnem non comedas, ad sacrum ordinem nũquàm accedere præsumas: quacunque autem die ad sacrum ordinem accedere præsumpseris, statim iuri diaboli iterùm manciparis. Discessit igitur clericus sanus, & sicut terrere solet animum pœna recens, ea, quæ vir Dei præceperat, interim custodiuit. Cùm verò post annos multos omnes priores illius de hac luce migrâssent, & minores suos sibimet supponi in sacris ordinibus cerneret, verba viri Dei quasì ex longo tempore oblitus postposuit, atq; ad sacrum ordinem accessit, quem mox is, qui reliquerat, diabolus tenuit, eumq; vexare, quousquè animam eius excuteret, non cessauit. Cap. 16. Curat dæmoniacum.

Petrus: Iste vir Dei diuinitatis, vt video, etiam secreta penetrauit: quia perspexit hunc clericum ideircò diabolo traditum, nè ad sacrum ordinem auderet accedere.

Gregorius: Quarè diuinitatis secreta non nósset, qui diuinitatis præcepta seruaret, cùm scriptum sit: Qui adhæret Domino, vnus spiritus est cum eo? 1.Cor.6.

Petrus: Si vnus fit cum Domino spiritus, qui Domino adhæret, quid est, quòd iterùm idem egregius prædicator dicit: Quis cognouit sensum Domini, aut quis consiliarius eius fuit? Valdè enim esse inconueniens videtur, eius sensũm, cum quo vnus vnũ factum fuerit, ignorare. Rom. 11.

Gregorius: Sancti viri, inquantùm cum Deo vnum sunt, sensum Domini non ignorant. Nam idem quoq; Apostolus dicit: Quis enim scit hominum, quę hominis sunt, nisi spiritus hominis, qui est in ipso? Itâ & quæ Dei sunt, nemo cognouit, nisi spiritus Dei. qui vt se ostenderet nósse, quæ Dei sunt, adiunxit: Nos autem non spiritum huius mundi accepimus, sed spiritum qui ex Deo est. Hinc iterùm dicit: Quod oculus nõ vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quę pręparauit Deus diligentibus se: nobis autem reuelauit per spiritum suum. 1.Cor.2. Ibidèm.

Petrus: Si ergò eidem Apostolo ea, quæ Dei sunt, per Dei spiritum sunt reuelata, quomodò super hoc, quod proposuit, præmisit, dicens: O altitudo diuitiarum sapientiæ & scientiæ Dei, quàm incompręhensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius? Sed rursùm mihi hæc dicenti, alia suboritur quæstio. Nam Dauid propheta Domino loquitur, dicens: In labijs meis pronunciaui omnia iudicia oris tui. Et cùm minus sit nósse, quàm etiam pronunciare, quid est, quòd Paulus incompręhensibilia esse Dei iudicia asserit: Dauid autem se omnia non solùm nósse, sed etiam in labijs pronunciâsse testatur? Rom.11. Psal. 118.

Gregorius: Ad vtraque hæc tibi superiùs sub breuitate respondi, dicens, quòd sancti viri, inquantùm cum Domino vnum sunt, sensum Domini non ignorant. Omnes enim, qui deuorè Dominum sequuntur, etiam deuotione cum Deo sunt, & adhuc carnis corruptibilis grauati pondere, cum Deo non sunt: occultaque Dei iudicia, inquantùm coniuncti sunt, sciunt: inquantùm disiuncti sunt, nesciunt: quia enim secreta eius adhuc perfectè non penetrant, incompręhensibilia eius iudicia esse testantur. Qui verò mente ei inhærent, atque inhærendo vel sacris scripturę eloquijs, vel occultis reuelationibus, inquantùm accipiunt, agnoscunt: & nouerunt hæc, & pronunciant. Iudicia enim, quæ Deus tacet, nesciunt: quę Deus loquitur, sciunt. Vndè & Dauid propheta, cùm dixisset: In labijs meis pronunciaui omnia iudicia: protinùs addidit, Oris tui: ac si apertè dicat: Illa ego iudicia & nósse & pronunciâsse potui, quæ te dixisse cognoui. Nam ea, quæ ipse non loqueris, à nostra proculdubiò cognitione abscondis. Concordat ergò prophetia Apostolicaque sententia: quia & incompræhensibilia sunt Dei iudicia: & tamen quæ de ore eius prolata fuerint, humanis labijs ꝑnunciantur: quoniam sciri ab hominibus, & prolata prodi possunt, & occultari nõ possunt. Iudicia Dei occulta vt sciãt sancti, itémque nesciant, dũ sunt in terris.

Petrus: In obiectione meæ quæstiunculæ patuit câusa rationis. Sed quæso te, si qua sunt adhuc de viri huius virtute, subiunge.

Grego-

Cap. 17. Gregorius: Vir quidam nobilis, Theoprobus nomine, eiusdem Benedicti patris fuerat admonitione conuersus: qui pro vitæ suæ merito magnam apud eum familiaritatis fiduciam habebat. Hic cùm quadam die eius cellam esset ingressus, hunc amarissimè flentem reperit. Cumque diù subsisteret, eiusque non finiri lachrymas videret, nec tamen vir Dei consueuerat orando plangere, sed mœrendo, quænam causa tanti luctûs existeret, inquisiuit. Cui vir Dei ilicò respõdit: Omne hoc monasteriũ, quod construxi, & cuncta, quæ fratribus præparaui, omnipotentis Dei iudicio gentibus tradita sunt. Vix autem obtinere potui, vt mihi ex hoc loco animæ concederentur. Cuius vocem tunc Theoprobus audiuit, nos autem cernimus, qui destructum modò à Longobardorum gente eius monasterium scimus. Nocturno enim tempore & quiescentibus fratribus nupèr illi Longobardi ingressi sunt, qui diripientes omnia, ne vnum quidem hominem illic tenere potuerunt: sed impleuit omnipotens Deus, quod fideli famulo Benedicto promiserat, vt, si res gentibus traderet, animas custodiret. Qua in re Pauli vicem video tenuisse Benedictum, cuius dum nauis rerum omnium iacturam pertulit, ipse in consolatione vitam omnium, qui eum comitabantur, accepit.

Prædicit excidium cœnobij sui.

Acto. 27.

Cap. 18. Quodam quoquè tempore Exhilaratus noster, quem ipse conuersum nôsti, trãsmissus à domino suo fuerat, vt Dei viro in monasterium vino plena duo lignea vascula, quæ vulgo flascones vocantur, deferret: qui vnum detulit, alterum verò pergens, in itinere abscondit. Vir autem Domini, quem facta absentia latére non poterant, vnum cum gratiarum actione suscepit, & discedentẽ puerum monuit, dicens: Vide fili, nè de illo flascone, quem abscondisti, bibas: sed inclina illum cautè, & inuenies, quid intùs habet. Qui confusus valdè, à Dei homine exiuit. Et reuersus, volens adhuc probare, quod audierat, cùm flasconem inclinâsset, de eo protinùs serpens egressus est. Tunc prædictus Exhilaratus puer per hoc, quod in vino reperit, expauit malum quod fecit.

Furtum videt in spiritu.

Cap. 19. Non longè autem à monasterio vicus erat, in quo nõ minima multitudo hominum ad fidem Dei ab idolorum cultu, Benedicti fuerat exhortatione conuersa. Ibì quoquè quædam sanctimoniales fœminæ inerant, & crebrò istuc pro exhortãdis animabus fratres suos mittere Benedictus Dei famulus curabat. Quadam verò die misit ex more: sed is, qui missus fuerat, monachus, post admonitionem factam, à sanctimonialibus fœminis rogatus mappulas accepit, sibique eas abscondit in sinu. Qui mox vt reuersus est, eum vir Dei vehementissima amaritudine cœpit increpare, dicens: Quomodò ingressa est iniquitas in sinum tuum? At ille obstupuit, & quid egisset oblitus, vndè corripiebatur ignorabat. Cui ait: Nunquid ego illic præsens non eram, quandò ab ancillis Dei mappulas accepisti, tibique eas in sinu misisti? Qui mox eius vestigijs prouolutus, stultè se egisse pœnituit, & eas, quas in sinu absconderat, mappulas abiecit.

Cernit absens mappulas dari monacho.

Cap. 20. Quadam quoquè dic, dum venerabilis pater vespertina iam hora corporis alimenta perciperet, eius monachus cuiusdam defensoris filius fuerat, qui ei ante mensam lucernam tenebat. Cumque vir Dei ederet, ipse autem cum lucernę ministerio adstaret, cœpit per superbię spiritum in mente sua tacitus voluere, & per cogitationẽ dicere: Quis est hic, cui ego manducanti assisto, lucernam teneo, seruitium impendo? Quis sum ego, vt isti inseruiã? Ad quem vir Dei statim conuersus, vehementer cœpit eum increpare, dicens: Signa cor tuum, frater. Quid est, quod loqueris? signa cor tuũ. Vocatisque statim fratribus, pręcepit ei lucernam de manibus tolli: ipsum verò iussit à ministerio recedere, & sibi hora eâdem quietum sedere. Qui requisitus à fratribus, quid habuerit in corde, per ordinem narrauit, quanto superbiæ spiritu intumuerat, & quæ contra virum Dei verba per cogitationem tacitus dicebat. Tunc liquidò omnibus patuit, quòd venerabilem Benedictum latére nil posset, in cuius auribus tacitæ etiam cogitationis verba sonuissent.

Occultas videt monachi cogitationes.

Cap. 21. Alio quoquè tempore in eâdem Campaniæ regione fames incubuerat, magnaque omnes alimentorum indigentia coangustabat. Iamque in Benedicti monasterio triticum deerat. Panes verò penè omnes consumpti fuerant, vt non plusquàm quinque ad refectionis horam fratribus inueniri potuissent. Cumque eos venerabilis pater contristatos cerneret, eorum pusillanimitatem studuit modesta increpatione corrigere, & rursùm promissione subleuare, dicens: Quarè de panis inopia vester animus contristatur? Hodiè quidem minus est, sed die crastina abundanter habebitis. Sequenti autem die ducenti farinæ modij ante fores cellæ in saccis inuenti sunt, quos omnipotens Deus qui-

Farina diuinitùs allata.

us quibus deferenribus transmisisset, nunc vsque manet Incognitum. Quod cùm fratres cernerent, Domino gratias referentes, didicerunt iam de abundantia nec in egestate dubitare.

Petrus: Dic, quæso te: nunquid non credendum est, huic Dei famulo semper prophetiæ spiritum adesse potuisse, an per interualla temporum eius mentem propheriæ spiritus implebat?

Gregorius: Prophetiæ spiritus, Petre, prophetarum mentes nõ semper irradiat: quia sicut de sancto spiritu scriptum est, Vbi vult spirat: ità sciendum est, quia & quandò vult adspirat. Hinc est enim, quòd Nathan à rege requisitus, si construere templum posset, priùs consensit, & postmodùm prohibuit. Hinc est, quòd Elisæus cùm flentem mulierem cerneret, causamque nesciisset, ad prohibentem hanc puerum dicit: Dimitte eam, quia anima eius in amaritudine est, & Dominus celauit à me, & non indicauit mihi. Quod omnipotens Deus ex magnæ pietatis dispẽsatione disponit: quia dum prophetiæ spiritum aliquandò dat, & aliquandò subtrahit, prophetantium mentes & eleuat in celsitudine, & custodit in humilitate: vt & accipientes spiritum, inueniant quid de Deo sint: & rursùm prophetiæ spiritum non habentes, cognoscant quid sint de semetipsis. Iohan. 3. 2. Reg. 7. 4. Reg. 4.

Petrus: Ità hoc esse, vt asseris, magna ratio clamat: sed, quæso, de venerabili patre Benedicto, quicquid adhuc animo occurrit, exequere.

Gregorius: Alio quoque tempore à quodam fideli viro fuerat rogatus, vt in eius prędio iuxta Tartanosensem vrbem, missis discipulis suis, construere monasterium debuisset. Qui roganti consentiens, deputatis fratribus patrem constituit, & quis ei secundus esset, ordinauit. Quibus euntibus spopondit, dicens: Ite, & die illo ego venio, & ostendo vobis, in quo loco oratorium, in quo refectorium fratrum, in quo susceptionem hospitũ, vel quęque sunt necessaria, ædificare debeatis. Qui benedictione percepta, ilicò perrexerunt, & constitutum diem magnoperè præstolantes, parauerunt omnia, quæ his, qui cum tanto patre venire potuissent, videbãtur esse necessaria. Nocte verò eadem, qua promissus illucescebat dies, eidem seruo Dei, quem illic patrem constituerant, atque eius Præposito, vir Domini in somnis appáruit, & loca singula, vbi quid ædificare debuissent, subtiliter designauit. Cumque vtrique à somno surgerent, sibi inuicem, quid viderant, retulerunt. Non tamen visioni illi omnimodò fidem dantes, virum Dei, sicut se venire promiserat, expectabant. Cumque vir Dei constituto die minimè venisset, ad eum cum mœrore reuersi sunt, dicentes: Expectauimus, pater, vt venires, sicut promiseras, & nobis ostenderes, vbi quid ædificare deberemus, & non venisti. Quibus ipse ait: Quarè, fratres, quarè ista dicitis? Nunquid sicut promisi, non véni? Cui cùm ipsi dicerent, Quandò venisti? respondit, Nunquid vtrisque vobis dormientibus non appárui, & loca singula designaui? Ite, & sicut per visionem vidistis, omne habitaculum monasterij ità construite. Qui hæc audientes, vehementer admirati, ad prædictum prædium sunt reuersi, & cuncta habitacula, sicut ex reuelatione didicerant, construxerunt. Cap. 22. In somnis apparęt ad huc viuens vir sanctus, & docet quæ promiserat.

Petrus: Doceri velim, quo fieri ordine potuit, vt longè iret responsum dormiẽtibus dicere, quod ipsi per visionem audierant, & recognoscerent.

Gregorius: Quid est quod perscrutans rei gestæ ordinem, ambigis Petre? Liquet profectò, quia nobilioris naturæ est spiritus, quàm corpus. Et certè, scriptura teste, nouimus quòd propheta ex Iudæa subleuatus, repentè est cum prandio in Chaldæa depositus, quo videlicet prandio prophetam refecit, seque repenrè in Iudæa iterùm inuénit. Si igitur tam longè Abacuc potuit sub momento corporaliter ire, & prandium deferre, quid mirum, si Benedictus pater obtinuit, quatenùs iret per spiritum, & fratrum quiescentium spiritibus necessaria narraret: vt sicut ille ad cibum corporis corporaliter perrexit, ità iste ad institutionem spiritalis vitæ spiritaliter pergeret? Dan. 14.

Petrus: Manus tuæ locutionis, tersit meæ (fateor) dubietatẽ mentis, sed velim nôsse, in communi locutione qualis iste vir fuit.

Gregorius: Vix ipsa, Petre, communis eius locutio à virtutis erat pondere vacua: quia cuius cor sese in alta suspenderat, nequaq̃ verba de ore illius incassùm cadebant. Si quid verò vnquàm non iam decernendo, sed minando diceret, tantas vires sermo illius habebat, àc si hoc non dubiè atque suspensè, sed iam per sententiam protulisset. Cap. 23.

Nam nō longè ab eius monasterio duæ quædā sanctimoniales fœminæ, nobiliori genere exortæ, in loco proprio conuersabantur, quibus quidam religiosus vir ad exterioris vitæ vsum præbebat obsequium. Sed sicut nonnullis solet nobilitas generis parare ignobilitatem mentis, vt minùs se in hoc mundo despiciant, qui plus se cæteris aliquid fuisse meminerunt: necdùm prædictæ sanctimoniales fœminæ perfectè linguam suam sub habitûs sui freno restrinxerant, & eundē religiosum virum, qui ad exteriora necessaria eis obsequium præbebat, incautis sæpè sermonibus ad iracundiam prouocabant. Qui dum diù ista toleraret, perrexit ad Dei hominem: quātasque pateretur verborum contumelias, enarrauit. Vir autem Dei hæc de illis audiens, eis protinùs mandauit, dicens: Corrigite linguam vestram: quia si non emendaueritis, excommunico

Minatur excommunicationem linguis peccantibus.

vos. Quam videlicet excommunicationis sententiā non proferendo intulit, sed minando. Illæ autem à pristinis moribus nihil mutatæ, intra paucos dies defunctæ sunt, atque in ecclesia sepultæ. Cumque in eàdem ecclesia Missarum solennia celebrarētur, atque ex more diaconus clamaret, Si quis non communicat, det locum: nutrix earum, quę pro eis oblationem Domino offerre consueuerat, eas de sepulcris suis progredi & exire videbat.

Illius excommunicationis comminatę vis.

Quod dum sæpiùs cerneret, quia ad vocem diaconi clamantis exibant forâs, atque intra ecclesiam permanere non poterant, ad memoriam reduxit, quę vir Dei illis adhuc viuentibus mandauit. Eas quippe se cōmunione priuare dixerat, nisi mores suos & verba corrigerent. Tunc seruo Dei cum graui mœrore indicatum est: qui manu sua protinùs oblationem dedit, dicens: Ite, & hanc oblationem pro eis offerri Domino facite, & vlteriùs excommunicatę non erunt. Quæ dum oblatio pro eis fuisset immolata, & à diacono iuxta morem clamatum est, vt non communicantes, ab ecclesia exirent, illæ exire ab ecclesia vlteriùs visæ non sunt. Qua ex re indubitanter patuit, quia dum inter eos qui communione priuati sunt, minimè recederent, communionem à Domino per seruum Domini recepissent.

Petrus: Mirum valdè, quod dicis, quanuis venerabilem & sanctissimū virum, adhuc tamen in hac carne corruptibili degentem, potuisse animas soluere in illo iam inuisibili iudicio constitutas.

Matth. 16.

Absolui possunt animæ etiam corporibus exutæ.

Gregorius: Nunquidnàm, Petre, in hac adhuc carne nō erat, qui audiebat: Quodcunque ligaueris super terram, erit ligatum & in cælis: & quæ solueris super terram, soluta erunt & in cęlis? Cuius nunc vicem ligando & soluendo obtinēt, qui locū sancti tegiminis fide & moribus tenent. Sed vt tāta valeat homo de terra, cæli & terræ conditor in terram venire è cęlo: atque vt iudicare caro etiam de spiritalibus possit, hoc ei largiri dignatus est factus pro hominibus Deus caro: quia indè surrexit vltra se infirmitas nostra, vndè sub se infirmata est firmitas Dei.

Petrus: Cum virtute signorum concorditer loquitur ratio verborum.

Cap. 24.

Pœna inobedientiæ.

Gregorius: Quadam quoquè die, dum quidam eius puerulus monachus parentes suos vltrà, quàm deberet, diligens, atque ad eorum habitaculum tendens, sine benedictione de monasterio exijsset, eodē die mox, vt ad eos peruénit, defunctus est. Cumq; esset sepultus, die altero proiectum forâs corpus eius inuentum est: quod rursùs tradere sepulturæ curauerunt. Sed sequenti die iterùm proiectum exteriùs atque inhumatum, sicut priùs, inuenerūt. Tunc concitè ad Benedicti patris vestigia currētes, cum magno fletu petiētunt, vt ei suam gratiam largiri dignaretur.

Effectus corporis Christi.

Quibus vir Dei manu sua protinùs communionem Dominici corporis dedit, dicens: Ite, atque hoc Dominicum corpus super pectus eius cum magna reuerentia ponite, & sic sepulturę eum tradite. Quod dum factum fuisset, susceptum corpus eius terra tenuit, nec vltrà proiecit. Perpendis, Petre, apud Iesum Christum Dominum cuius meriti iste vir fuerit, vt eius corpus etiam terra proiecerit, qui Benedicti gratiam non haberet?

Petrus: Perpendo planè, & vehementer stupeo.

Cap. 25.

Gregorius: Quidam autem eius monachus mobilitati mentis deditus erat, & permanere in monasterio nolebat. Cumque eum vir Dei assiduè corriperet, & frequenter admoneret, ipse verò nullo modo consentiret in congregatione persistere, atque importunis precibus, vt relaxaretur, innueret: quadam die idem venerabilis pater, nimietatis eius tędio affectus, iratus iussit vt discederet.

Instabilis monachus draconem videt.

Qui mox vt monasterium exijt, contra se assistere aperto ore draconem in itinere inuénit. Cumque eum idem draco, qui apparuerat, deuorare vellet, cœpit ipse tremens & palpitans magnis vocibus

bus

bus clamare, dicẽs: Succurrite succurrite: quia draco iste me deuorare vult. Currẽtes autem fratres, draconem minimè viderunt, sed trementem atque palpitantem monachum ad monasterium reduxerunt. Qui statim promisit nunquàm se esse à monasterio recessurum, atque ex hora eàdem in sua promissione permansit: quippe qui sancti viri orationibus contra se assistere draconem viderat, quem potiùs non videndo sequebatur.

Sed neque hoc silendum puto, quod illustri viro Antonio narrãte cognoui, qui aiebat patris sui puerum morbo elephantino fuisse correptum, ità vt iam pilis cadentibus, cutis intumesceret, atque increscentem saniem occultare non posset. Qui ad virum Dei ab eodẽ patre eius missus est, & saluti pristinæ sub omni celeritate restitutus. Cap. 26.

Neque illud taceam, quod eius discipulus, Peregrinus nomine, narrare consueuerat: quia die quadam fidelis vir quidam necessitate debiti compulsus, vnum fore sibi remedium credidit, si ad Dei virum pergeret, & quæ eum vrgeret debiti necessitas, indicaret. Venit itaque ad monasterium, omnipotentis Dei famulum reperit: quia à creditore suo pro duodecim solidis grauiter affligeretur, intimauit. Cui venerabilis pater nequaquàm se habere duodecim solidos, respondit, sed tamen eius inopiam blanda locutione consolatus, ait: Vade, & post biduum reuertere: quia deest hodiè, quod tibi debeam dare. In ipso autem biduo more suo in oratione fuit occupatus. Cumque die tertio is, qui necessitate debiti affligebatur, redijt, super aream monasterij, quæ erat frumento plena, subitò tredecim solidi sunt inuenti. Quos vir Dei deferri iussit, & afflicto petitori tribuit, dicens, vt duodecim redderet, & vnum in expensis proprijs haberet. Sed ad ea nunc redeam, quæ eius discipulis, in libri huius exordio, prædictis, referentibus agnoui. Quidam vir grauissima aduersarij sui æmulatione laborabat, cuius ad hoc vsque odium prorupit, vt ei nescienti in potu venenum daret. Qui quanuìs vitam auferre non valuit, cutis tamen colorem mutauit, ità vt diffusa in corpore eius varietas, lepræ morem imitari videretur. Sed ad DEI hominem deductus, salutem pristinam citiùs recepit. nam mox vt eum tetigit, omnem cutis illius varietatem fugauit. Cap. 27. Iuuat ære alieno press. sum. Sanat veneno infectũ.

Eo quoquè tempore, quo alimentorũm inopia Campaniam grauiter affligebat, vir Dei diuersis indigentibus monasterij sui cuncta tribuerat, vt penè nihil in cellario, nisi parùm quid olei in vitreo vase remaneret. Tunc quidam subdiaconus, Agapitus nomine, aduenit, magnoperè postulans, vt sibi aliquantulum olei dari debuisset. Vir autẽ Domini, qui cuncta decreuerat in terra tribuere, vt in cælo omnia reseruaret, hocipsum parùm, quod remanserat, olei iussit petenti dari. Monachus verò, qui cellarium tenebat, audiuit quidem iubentis verba, sed implere distulit. Cumque post paululùm, si id quod iusserat, datum esset, inquireret, respõdit monachus se minimè dedisse: quia si illud ei tribueret, omninò nihil fratribus remaneret. Tunc iratus, alijs præcepit, vt hocipsum vas vitreum, in quo parùm olei remansisse videbatur, per fenestram proijcerent, nè in cella aliquid per inobedientiam remaneret. Factumque est. Sub fenestra autem eadem ingens præcipitium patebat, saxorum molibus asperum. Proiectũ itaque vas vitreum venit in saxis, sed sic mansit incolume, àc si proiectum minimè fuisset, ità vt neque frangi, neq; oleum effundi potuisset. Quod vir Domini præcepit leuari, atque vt erat integrum, petenti tribui. Tunc collectis fratribus inobedientem monachũ de infidelitate sua & superbia coram omnibus increpauit. Cap. 28. Benignitas in egenos. Insigne miraculum.

Qua increpatione completa, sese cum eisdem fratribus in orationẽ dedit. In eo autem loco, vbi cum fratribus orabat, vacuum erat ab eo oleo dolium & coopertum. Cumque sanctus vir in oratione persisteret, cœpit operimentum eiusdem dolij, oleo excrescente, subleuari. Quo commoto atque subleuato, oleum, quod excreuerat, orã dolij transiens, pauimentum loci, in quo incubuerat, inundabat. Quod Benedictus Dei famulus vt adspexit, protinùs orationem compleuit, atque in pauimentum oleum defluere cessauit. Tunc diffidentem inobedientemque fratrem latiùs admonuit, vt fidem habere disceret & humilitatẽ. Idem verò frater salubriter correptus erubuit, quia venerabilis pater virtutem omnipotentis Dei, quam admonitione intimauerat, miraculis ostendebat: nec erat iam, vt quisquam de eius promissionibus dubitare posset: qui in vno eodemque momento pro vitreo vase penè vacuo, plenum oleo dolium reddidisset. Cap. 29. Precibus impetrat oleũ à Deo

Cap. 30. Quadam die dnm ad beati Iohannis oratorium, quod in ipsa montis celsitudine situm est, pergeret, ei antiquus hostis in mulo medici specie obuiàm factus est, cornu & *terpidieam ferens. Quem cùm requisisset, dicens: Quò vadis? ille respondit: Ecce ad fratres vado, potionem eis dare. Itaque perrexit venerabilis pater Benedictus ad orationem, qua completa, côncitus rediit. Malignus verò spiritus vnum seniorem monachum inuenit aquam haurientem: in quem statim ingressus est, eumque in terram proiecit, & vehementissimè vexauit. Quem cùm vir Dei ab oratione rediēs, tam crudeliter vexari conspiceret, ei solummodò alapam dedit, & malignum ab eo spiritū protinùs excussit, ità vt ad eum redire vlteriùs non auderet.

*trepedică

Alapa pellit dæmonem.

Petrus: Velim nôsse, si hæc tanta miracula virtute semper orationis impetrabat, an aliquandò etiam solo voluntatis exhibebat nutu.

Miracula vt faciant sancti. Gregorius: Qui deuota mente Deo adhærent, cùm rerum necessitas exposcit, exhibere signa modo vtroque solent, vt mira quæque aliquandò ex prece faciant, aliquandò ex potestate. Cùm enim Iohannes dicat: Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri: qui filij Dei ex potestate sunt, quid mirum, si signa facere ex potestate valeant? Quia enim vtroque modo miracula exhibeant, testatur Petrus, qui Tabitham mortuam orando suscitauit: Ananiam verò & Saphiram mentientes, morti increpando tradidit. Neque enim orâsse in eorū extinctione legitur, sed solummodò culpam, quam perpetrauerant, increpâsse. Constat ergò, quòd aliquandò hæc ex potestate, aliquandò verò exhibent ex postulatione, dum & istis vitam increpando abstulit, & illi reddidit orando. Nam duo quoquè fidelis famuli Dei Benedicti facta nūc replico, in quibus apertè clareat, aliud hunc accepta diuinitùs ex potestate, aliud ex oratione potuisse.

Iohan. 1.

Acto. 9. & 5.

Cap. 31. Gotthorum quidam, Galla nomine, perfidiæ fuit Arianæ, qui Totilæ regis eorum temporibus, contra catholicæ Ecclesiæ religiosos viros ardore immanissimæ crudelitatis exarsit, ità vt quisquis ei clericus monachus've ante faciem venisset, ab eius manibus viuus nullo modo exiret. Quadam verò die auaritiæ suæ æstu succensus, in rapinam rerum inhians, dum quendam rusticum tormentis crudelibus affligeret, eumque per supplicia diuersa laniaret, victus pœnis rusticus, sese res suas Benedicto Dei famulo commendâsse professus est, vt dum hoc à torquente crederetur, suspensa interim crudelitate, ad horam vita repararetur. Tunc idem Galla cessauit rusticum tormentis affligere, sed eius brachia loris fortibus adstringens, ante equum suum cœpit impellere, vt quis esset Benedictus, qui eius res susceperat, demonstraret. Quem ligatis brachijs rusticus antecedens, duxit ad sancti viri monasterium, eumque ante ingressum cellæ solum sedentem reperit & legentem. Eidem autem subsequenti & sæuienti Gallæ rusticus dixit: Ecce iste est, de quo dixeram tibi, Benedictus pater. Quem dum feruido spiritu cum peruersæ mentis insania fuisset intuitus, eo terrore, quo cōsueuerat, acturum se existimans, magnis cœpit vocibus clamare, dicens: Surge, surge, & res istius rustici redde, quas accepisti. Ad cuius vocem vir Dei protinùs oculos leuauit à lectione, eumque intuitus, mox etiam rusticum, qui ligatus tenebatur, attendit. Ad cuius brachia dum oculos deflexisset, miro modo tanta se celeritate cœperunt illigata brachijs lora deuòlnere, vt dissolui tam concitè nulla hominū festinatione potuissent. Cumq; is, qui ligatus venerat, cœpisset subitò adstare solutus, ad tantę potestatis vim tremefactus Galla, ad terram corruit, & ceruicem crudelitatis rigidę ad eius vestigia inclinās, se orationibus illius commendauit. Vir autem sanctus à lectione minimè surrexit: sed vocatis fratribus, eum introrsùs tolli, vt benedictionem acciperet, præcepit. Quem ad se reductum, vt à tantę crudelitatis insania quiescere deberet, admonuit. Qui fractus, recedens, nil vlteriùs petere à rustico pręsumpsit, quem vir Domini non tāgendo, sed respiciendo soluerat. Ecce est, Petre, quod dixi, quia hi qui omnipotenti Deo familiariùs seruiunt, aliquandò mira facere etiam ex potestate possunt. Qui enim ferocitatem Gotthi terribilis sedens repressit, lora verò nodosque ligaturæ, quæ innocentis brachia adstrinxerant, oculis dissoluit, ipsa miraculi celeritate indicat, quia ex potestate acceperat habere quod fecit. Rursùm quoquè, quale quantumque miraculum orando valuit obtinere, subiungam.

*Zalla

Arriani persequuntur clericos & monachos.

Nota quid possint sancti viri.

Cap. 32. Quadam die cum fratribus ad agri opera fuerat egressus. Quidam verò rusticus defuncti filij corpus in vlnis ferens, orbitatis luctu æstuans, ad monasterium venit, Benedictum

dictum patrem quæsiuit. Cui cùm dictum esset, quia idem pater cum fratribus in agro moraretur, protinùs ante monasterij ianuam corpus extincti filij proiecit, & dolore turbatus, ad inueniendum venerabilem patrem sese in cursum concitus dedit. Eadem verò hora vir Dei ab agri opere iam cum fratribus reuertebatur. Quem mox vt orbatus rusticus adspexit, clamare cœpit: Redde filium meum, redde filium meum. Vir autem Dei in hac voce substitit, dicens: Nunquid ego filium tuum tibi abstuli? Cui ille respondit: Mortuus est: veni, resuscita eum. Quod vt mox Dei famulus audiuit, valdè contristatus est, dicens: Recedite, fratres, recedite: hæc nostra non sunt, sed sanctorum Apostolorum. Quid nobis onera vultis imponere, quæ non possumus portare? At ille, quem nimius cogebat dolor, in sua petitione perstitit, iurans, quòd non recederet, nisi eius filium resuscitaret. Quem mox Dei famulus inquisiuit, dicens: Vbi est? Cui ille respondit: Ecce corpus eius ad ianuam monasterij iacet. Vbi cùm vir Dei cum fratribus peruenisset, flexit genu, & super corpusculum infantis incubuit, seséque erigens, ad cælum palmas tetendit, dicens: Domine, non adspicias peccata mea, sed fidem huius hominis, qui resuscitari filium suum rogat, & redde in hoc corpusculum animam, quam abstulisti. Vix in oratione verba compleuerat, & regrediente anima, ità corpusculum pueri omne contremuit, vt sub oculis omnium, qui aderant, apparuerit concussione mirifica tremendo palpitâsse. Cuius mox manum tenuit, & eum patri viuentem atque incolumem dedit. Liquet, Petre, quia hoc miraculum in potestate non habuit, quod prostratus petijt, vt exhibere potuisset. *Humilitas sancti viri.* *Restituit vitæ defunctum.*

Petrus: Sic cuncta esse, vt asseris, constat patenter: quia verba, quæ proposueras, rebus probas. Sed quæso te, vt indices, si sancti viri omnia quæ volunt, possunt: & cuncta impetrant, quæ desiderant obtinere.

Gregorius: Quisnam erit, Petre, in hac vita Paulo sublimior, qui de carnis suæ stimulo tèr Dominum rogauit, & tamen quod voluit, obtinere non valuit? Ex qua re necessè est, vt tibi de venerabili patre Benedicto narrem, quia fuit quiddam quod voluit, sed non valuit, implere. Soror nanque eius, Scholastica nomine, omnipotenti Domino ab ipso infantiæ tempore dedicata, ad eum semel per annum venire consueuerat. Ad quam vir Dei non longè extra ianuam in possessione monasterij descendebat. Quadam verò die venit ex more, atque ad eam cum discipulis venerabilis eius descendit frater: qui totum diem in Dei laudibus sacrisque colloquijs ducentes, incumbentibus iam noctis tenebris, simul acceperunt cibos. Cumque adhuc ad mensam sederent, & inter sacra colloquia tardior se hora protraheret, eadem sanctimonialis fœmina soror eius eum rogauit, dicens: Quæso te, vt ista nocte me non deseras, vt vsque manè de cælestis vitæ gaudijs loquamur. Cui ille respondit: Quid est, quod loqueris, soror? Manere extra cellam nullatenùs possum. Tanta verò erat cæli serenitas, vt nulla in aëre nubes appareret. Sanctimonialis autem fœmina, cùm verba fratris negantis audisset, insertas digitis manus super mensam posuit, & caput in manibus, omnipotentem Dominum rogatura, declinauit. Cumque de mensa leuaret caput, tanta coruscationis & tonitrui virtus, tantaque inundatio pluuiæ erupit, vt neque venerabilis Benedictus, neque fratres, qui cum eo aderant, extra loci limen, quo consederant, pedem mouere potuissent. Sanctimonialis quippe fœmina caput in manibus declinans, lachrymarum fluuium in mensam fuderat, per quas serenitatem aëris ad pluuiam traxit. Nec paulo tardiùs post orationem inundatio illa secuta est: sed tanta fuit conuenientia orationis & inundationis, vt de mensa caput iam cum tonitruo leuaret, quatenùs vnum idemque esset momentum, & leuare caput, & pluuiam deponere. Tunc vir Dei inter coruscos & tonitruos atque ingentis pluuiæ inundationem videns se ad monasterium non posse remeare, cœpit conqueri contristatus, dicens: Parcat tibi omnipotens Deus, soror: quid est quod fecisti? Cui illa respondit: Ecce te rogaui, & audire me noluisti: rogaui Dominum meum, & audiuit me. Modò ergò, si potes, egredere, & me dimissa, ad monasterium recede. Ipse autem exire extra tectum non valens, quia remanere spontè noluit, in loco mansit inuitus. Sicque factum est, vt totam noctem peruigilem ducerent, atque per sacra spiritalis vitæ colloquia sese vicaria relatione satiarent. Qua de re dixi eum voluisse aliquid, sed minimè potuisse: quia si venerabilis viri mentem adspicimus, dubium non est, quin eandem serenitatem voluerit, in qua descenderat, permanere: sed contra hoc, quod voluit, in virtute *Cap. 33.* *2. Cor. 12.* *Scholastica soror S. Benedicti, sanctimonialis.* *Efficacia precū eius.*

omnipotentis Dei ex fœminæ pectore miraculum inuenit. Nec mirum, quod plus illo fœmina, quæ diù fratrem videre cupiebat, in eodem tempore valuit. Quia enim, iuxta Iohannis vocem, Deus charitas est: iusto valdè iudicio illa plùs potuit, quæ amplius amauit.

1. Ioan. 4.

Petrus: Fateor, multùm placet quod dicis.

Cap. 34. Gregorius: Cumque die altero eadem venerabilis fœmina ad cellam propriam recessisset, vir Dei ad monasterium rediit. Cùm ecce post triduum in cella consistens, eleuatis in aëra oculis, vidit eiusdem sororis suæ animam de eius corpore egressam, in columbæ specie cæli secreta penetrare. Qui tantæ eius gloriæ congaudens, omnipotenti Deo in hymnis & laudibus gratias reddidit, eiusque obitum fratribus denunciauit. Quos etiam protinùs misit, vt eius corpus ad monasterium deferrent, atque in sepulcro, quod sibi ipse parauerat, ponerent. Quo facto contigit, vt quorum mens vna semper in Deo fuerat, eorum quoquè corpora nec sepultura separaret.

Anima Scholasticæ in columbæ specie cæli secreta penetrauit.

Cap. 35. Alio quoquè tempore Seruandus diaconus atque Abbas eius monasterii, quod in Campaniæ partibus à Liberio quondàm patricio fuerat constructum, ad eum visitationis gratia ex more venire cōsueuerat. Eius quippe monasterium frequentabat, vt quia idem quoq; vir doctrina gratiæ cælestis influebat, dulcia sibi inuicèm vitæ verba transfunderent, & suauem cibum cælestis patriæ, quem adhuc perfectè gaudendo non poterant, saltem suspirando gustarent. Cumque hora iam quietis exigeret, in cuius turris superioribus se venerabilis Benedictus, in eius quoquè inferioribus se Seruandus diaconus collocauit: quo videlicet in loco inferiora ad superiora peruius cōtinuabat ascensus. Ante eandem verò turrim largius erat habitaculum, in quo vtriusque discipuli quiescebant. Cumque vir Dei Benedictus, quiescentibus adhuc fratribus, instans vigiliis, nocturnæ orationis tempora præuenisset, ad fenestram stans & omnipotentem Deum deprecās, subitò intempesta noctis hora respiciens, vidit fusam lucem desupèr, cunctas noctis tenebras effugâsse, tantoque splendore clarescere, vt diem vinceret lux illa, quæ in tenebris radiâsset. Mira autem res valdè in hac speculatione secuta est: quia, sicut pòst ipse narrauit, omnis etiam mundus, velut sub vno solis radio collectus, ante oculos eius adductus est. Qui venerabilis pater dum intentam oculorum aciem in hoc splendore coruscæ lucis infigeret, vidit Germani Capuani episcopi animam in sphæra ignea ab angelis in cælum ferri. Tunc tanti sibi testem volens adhibere miraculi, Seruandum diaconum, iterato bis terque eius nomine, cum clamoris magnitudine vocauit. Cumque ille fuisset insolito tanti viri clamore turbatus, ascendit, respexit, partemque iam lucis exiguam vidit. Cui tantum hoc obstupescenti miraculum, vir Dei per ordinem, quæ fuerant gesta, narrauit: statimque in Casinum castrum religioso viro Theoprobo mandauit, vt ad Capuanam vrbem sub eâdem nocte transmitteret, & quid de Germano episcopo ageretur, agnosceret & indicaret. Factumque est: & reuerentissimum virum Germanum episcopum is, qui missus fuerat, iam defunctum reperit, & requirens subtiliter, agnouit eodem momento fuisse illius obitum, quo vir Domini eius cognouit ascensum.

Seruandus diaconus & Abbas.

S. Benedictus videt animam S. Germani ferri in cælum.

Petrus: Mira res valdè, & vehementer stupenda. Sed hoc, quod dictum est, quia ante oculos ipsius, quasi sub vno solis radio collectus, omnis mundus adductus est, sicut nunquàm expertus sum, ità nec conijcere scio, quonam ordine fieri potest, vt mundus omnis ab homine vno videatur.

Gregorius: Fixum tene Petre, quod loquor: quia animæ videnti creatorem, angusta est omnis creatura. Quamlibèt etenim parùm de luce creatoris adspexerit, breue ei fit omne, quod creatum est: quia ipsa luce visionis intimæ mētis laxatur sinus, tantumq; panditur in Deo, vt superior existat mundo. Fit verò ipsa videntis anima etiam super semetipsam. Cumq; in Dei lumine rapitur, super se in interioribus ampliatur: & dum sub se conspicit exaltata, comprehendit quàm breue sit, quod comprehendere humiliata non poterat. Vir ergò Dei, qui in turri globum igneum, angelos quoquè ad cælum redeuntes videbat, hæc procul dubiò cernere non nisi in Dei lumine poterat. Quid itaq; mirum, si mundū ante se collectū vidit, qui subleuatus in mentis lumine, extra mundū fuit? Quod aūt collectus mundus ante eius oculos dicitur, non cælum & terra contracta est, sed videntis animus est dilatatus: qui in Deo raptus, videre sine difficultate potuit omne, quod infra Deū est. In illa ergò luce, quæ exterioribus oculis fulsit, lux interior in mente

Anima videns Deū, q̄ facilè videat, quicquid est infra Deum.

re

te fuit, quæ videntis animum cùm ad superiora rapuit, ei, quàm angusta essent omnia inferiora, monstrauit.

Petrus: Videor mihi vtiliter non intellexisse, quæ dixeras, quandò ex tarditate mea tantum creuit expositio tua. Sed quia hæc liquidè meis sensibus infudisti, quæso, vt ad narrationis ordinem redeas.

Cap. 16.

D. Benedictus scripsit monachorũ regulã discretione p̃cipuam.

Gregorius: Libet, Petre, adhuc de hoc venerabili patre multa narrare, sed quædam eius studiosè prætereo, quia ad aliorum gesta voluenda festino. Hoc autem nolo te lateat, quòd vir Dei inter tot miracula, quibus in mundo claruit, doctrinæ quoquè verbo non mediocriter fulsit. Nam scripsit monachorum Regulam, discretione præcipuam, sermone luculentam. Cuius si quis velit subtiliùs mores vitamque cognoscere, potest in eadem institutione Regulæ omnes magisterij illius actus inuenire: quia sanctus vir nullo modo potuit aliter docere, quàm vixit.

Cap. 37.

Mortẽ suã munit Eucharistia, & feliciter obdormit.

Eodem verò anno, quo de hac vita erat exiturus, quibusdam discipulis secum conuersantibus, quibusdam longè manentibus, sanctissimi sui obitûs denunciauit diem: præsentibus indicens, vt audita, per silentium tegerent: absentibus indicans, quod vel quale eis signum fieret, quandò eius anima de corpore exiret. Ante sextum verò sui exitûs diem aperiri sibi sepulturam iubet. Qui mox correptus febribus, acri cœpit ardore fatigari. Cumque per dies singulos languor ingrauesceret, sexta die portari se in oratorium à discipulis fecit, ibique exitum suum Dominici corporis & sanguinis perceptione muniuit, atque inter discipulorum manus imbecillia membra sustentans, erectis in cælum manibus stetit, & vltimum spiritum inter verba orationis efflauit. Qua s. die duobus de eo fratribus, vni in cella commoranti, alteri autem longiùs posito, reuelatio vnius atque indissimilis visionis apparuit. Viderunt nanque, quia strata pallis atque innumeris corusca lampadibus via, recto Orientis tramite ab eius cella in cælum vsque tendebatur. Cui venerando habitu vir desupèr clarus assistens, cuius esset via, quam cernerent, inquisiuit. Illi autem se nescire professi sunt. Quibus ipse ait: Hæc est via, qua dilectus Domino cælum Benedictus ascendit. Tunc itaq; sancti viri obitum sicut præsentes discipuli viderunt, ità absentes ex signo, quod eis prædictum fuerat, agnouerunt. Sepultus verò est in oratorio beati Iohannis Baptistæ, quod, destructa ara Apollinis, ipse construxit. Qui & in eo specu, in quo priùs habitauit, nunc vsque, si petentium fides exigat, miraculis coruscat.

Cap. 18.

Amẽs mulier redit ad sanitatem.

Nupèr nanque est res gesta, quam narro. Quædam mulier mente capta, dum sensum funditùs perdidisset, per montes & valles, & syluas & campos die noctuque vagabatur: ibì tantummodò quiescebat, vbì hanc quiescere lassitudo coëgisset. Quadam verò die dum vaga nimiùm erraret, ad beati viri Benedicti specum deuenit, ibique nesciens ingressa mansit. Manè autem facto, ità sanato sensu egressa est, àc si eam nunquàm insania capitis vlla tenuisset: quæ omni vitæ suæ tempore in eadẽ, quã accepit, salute permãsit.

Petrus: Quidnam esse dicimus, quòd plerunquè in ipsis quoq; patrocinijs martyrum sic esse sentimus, vt nõ tanta per corpora sua, quanta beneficia per reliquias ostendant, atque illic maiora signa faciunt, vbi minimè per semetipsos iacent?

Sancti vtique possunt ipsos inuocantes exaudire.

Gregorius: Vbì in suis corporibus sancti martyres iacẽt, dubium, Petre, nõ est, quòd multa valeant signa demonstrare, sicut & faciunt, & puta mente quærentibus innumera miracula ostendunt. Sed quia ab infirmis potest mentibus dubitari, vtrum'ne ad exaudiendum ibì præsentes sint, vbì constat, quia in suis corporibus non sint: ibì necessè est eos maiora signa ostendere, vbì de eorum præsentia potest mens infirma dubitare. Quorum verò mens in Deo fixa est, tanto maius habet fidei meritum, quanto illic eos nouit & non iacere corpore, & tamen non deesse ab exauditione. Vndè ipsa quoquè veritas, vt fidem discipulis augeret, dixit: Si ego non abiero, paracletus non veniet ad vos. Cùm enim constet, quia paracletus spiritus à patre semper procedat & filio, cur se filius recessurum dicit, vt ille veniat, qui à filio nũquàm recedit? Sed quia discipuli Dominum in carne cernẽres, corporeis hunc oculis semper videre sitiebant, rectè eis dicitur: Nisi ego abiero, paracletus non veniet: àc si apertè diceretur: Si corpus non subtraho, quis sit amor spiritûs, non ostendo: & nisi me desieritis carnaliter cernere, nunquàm me discetis spiritaliter amare. Iohan. 16.

Petrus: Placet quod dicis.

FINIS.

TABVLA CAPITVLORVM REGVLAE EXIMII CONFESSORIS SANCTISSIMI BENEDICTI.

SANCTISS. AC DEO ACCEPTISSIMI MONACHORVM PATRIS BENEDICTI, IN REGVLAM SVAM

PROLOGVS.

VSCVLTA, ô fili, præcepta magistri, & inclina aurem cordis tui: & admonitionem pij patris libenter excipe, & efficaciter comple: vt ad eum per obedientiæ laborem redeas, à quo per inobedientiæ desidiam recesseras. Ad te ergò nunc meus sermo dirigitur, quisquis abrenunciàs proprijs voluntatibus, Domino Christo vero regi militaturus, obediẽtiæ fortissima atque preclara arma assumis. In primis, vt quicquid agendum inchoas bonum, ab eo perfici instantissima oratione deposcas: vt qui nos iam in filiorum dignatus est numero computare, non debeat aliquãdò de malis actibus nostris cõtristari. Ità enim ei omni tempore de bonis suis in nobis parendum est: vt non solùm iratus pater, non aliquandò filios suos exhæredet: sed nec, vt metuendus dominus, iritatus malis nostris, vt nequissimos seruos, perpetuam tradat ad pœnam, qui eum sequi noluerint ad gloriam.

Exurgamùs ergò tandèm aliquandò, excitante nos Scriptura, ac dicente: Hora est iam nos de somno surgere. Et apertis oculis nostris ad deificum lumen, attonitis auribus audiamus, diuina quotidiè clamans quid nos admoneat vox, dicens: Hodiè si vocem eius audieritis, nolite obdurare corda vestra. & iterùm: Qui habet aures audiẽdi, audiat quid spiritus dicat ecclesijs. & quod dicit: Venite filij, audite me: timorem Domini docebò vos. Currite dum lumen vitæ habetis, nè tenebræ mortis vos compræhendant. Et quærens Dominus in multitudine populi, cui hæc clamat, operarium suum, iterùm dicit: Quis est homo qui vult vitam, & cupit videre dies bonos? Quod si tu audiens, respondeas, Ego: dicit tibi Deus: Si vis habere veram & perpetuam vitam, prohibe linguam tuam à malo, & labia tua nè loquantur dolum: Diuerte à malo, & fac bonum: inquire pacem, & sequere eam. Et cùm hæc feceritis, oculi mei super vos, & aures meæ ad preces vestras. Et antequàm me inuocetis, dicam: eccè assum. Quid dulcius nobis hac voce Domini, inuitantis nos, fratres charissimi? eccè pietate sua demonstrat nobis Dominus viam vitæ.

Rom. 13. Psal. 94. Apoc. 2. Psal. 33. Ioan. 12. Psal. 33. Esa. 65.

Succinctis ergò fide, vel obseruantia bonorum actuum, lumbis nostris, per ducatum Euangelij pergamus itinera eius: vt mereamur eum, qui nos vocauit, in regno suo videre: in cuius regni tabernaculo si volumus habitare, nisi illuc bonis actibus *currendo minimè peruenitur. Ephe. vlt.

* curratur.

Pſal.14. Sed interrogemus cum propheta Dominum, dicentes ei: Domine, quis
habitabit in tabernaculo tuo, aut quis requieſcet in mõte ſancto tuo? Poſt
hanc interrogationem, fratres, audiamus Dominum reſpondentem,
& oſtendentem nobis viam ipſius tabernaculi, ac dicentem: Qui ingre-
ditur ſine macula, & operatur iuſtitiam: qui loquitur veritatem in cor-
de ſuo: qui non egit dolum in lingua ſua, qui nõ fecit proximo ſuo ma-
lum: & opprobrium non accepit aduersùs proximum ſuum: qui mali-
gnum diabolum aliqua ſuadentem ſibi, cum ipſa ſuaſione ſua à * cõſpe-
* cõſpectu ctibus cordis ſui reſpuens, deduxit ad nihilum, & paruulos cogitatus eius
Pſal.136. tenuit, & alliſit ad Chriſtum. Qui timentes Dominum, de bona obſer-
uantia ſua non ſe reddunt elatos: ſed ipſa in ſe bona, non à ſe poſſe, ſed
à Domino fieri exiſtimantes, operantem in ſe Dominum magnificant,
Pſal.113. illud cum Propheta dicentes: Non nobis, Domine, non nobis: ſed no-
mini tuo da gloriam. ſicut nec Paulus Apoſtolus de prædicatione ſua ſibi
1 Cor. 15. aliquid imputauit, dicens: Gratia Dei ſum id quod ſum. & iterùm ipſe
1 Cor.1. 2.Cor.10. dicit: Qui gloriatur, in Domino glorietur. Vndè & Dominus in Euan-
Matt.7. gelio ait: Qui audit verba mea hæc, & facit ea, ſimilabo eum viro ſapien-
ti, qui ædificauit domum ſuam ſupra petram: venerunt flumina, flaue-
* al. quia fundata erat runt venti, & impegerunt in domum illam, & nõ cecidit: * fundata enim
eſt ſupra petram. Hæc complens Dominus, expectat quotidiè, his ſuis
ſanctis monitis, factis nos reſpondere debere: ideò nobis propter emen-
dationem malorum, huius dies vitæ ad inducias relaxantur, dicẽte Apo-
Rom.2. ſtolo: An neſcis quia patientia Dei ad pœnitentiam te adducit? Nam pi-
Eze.18. us Dominus dicit: Nolo mortem peccatoris, ſed vt conuertatur, & viuat.
Cùm ergò interrogâſſemus Dominum, fratres, de habitatore tabernacu-
li eius, audiuimus habitandi præceptum: ſed ſi compleamus habitatoris
officium, erimus hæredes regni cælorum. ergò præparãda ſunt corda no-
* ſanctorũ ſtra & corpora, * ſanctæ præceptorũ obedientiæ militatura: & quod mi-
nus habet in nobis natura poſſibile, rogemus Dominũ, vt gratiæ ſuæ iu-
beat nobis adiutorium miniſtrare, & ſi fugientes gehennæ pœnas, ad vi-
tam perpetuam volumus peruenire, dum adhuc vacat, & in hoc corpore
* al. vitam ſumus, & hæc omnia per hanc lucis * viam vacat implere, currendum &
agendum eſt modò, quod in perpetuum nobis expediat.

Conſtituenda eſt ergò à nobis Dominici ſchola ſeruitij: in qua inſti-
tutione nihil aſperum, nihilq; graue nos conſtituturos ſperamus. Sed &
ſi quid paululùm reſtrictius, dictante æquitatis ratione, propter emenda-
tionem vitiorum, vel conſeruationem charitatis proceſſerit, non ilicò
pauore perterritus, refugias viam ſalutis, quæ non eſt niſi anguſto initio
Matt.7. incipienda: proceſſu verò conuerſationis & fidei, dilatato corde, inenar-
rabili dilectionis dulcedine curritur via mandatorũ Dei: vt ab ipſius nun-
quàm magiſterio diſcedentes, in eius doctrina vſque ad mortem in
monaſterio perſeuerantes, paſſionibus Chriſti per patien-
1.Cor.1. tiam participemur, vt & regni eius merea-
mur eſſe conſortes.

INCI-

INCIPIT REGVLA SANCTISSIMI PATRIS BENEDICTI.

De generibus Monachorum. *Cap. I.*

ONACHORVM quatuor esse genera, manifestum est. Primum, Cœnobitarum: hoc est, monasteriale, militans sub regula vel Abbate. Deinde secundũ genus est Anachoretarum, id est, Eremitarum, horum qui non conuersionis feruore nouitio, sed monasterij probatione diuturna, didicerunt contra diabolum, multorum solatio iam docti, pugnare: & benè instructi, fraterna ex acie ad singularẽ pugnam eremi, securi iam sine consolatione alterius, sola manu vel brachio contra vitia carnis vel cogitationum, DEO auxiliante, sufficiunt pugnare. Tertium verò monachorum teterrimum genus, est Sarabaitarum, qui nulla regula approbati experientia * magistri, sicut aurũ fornacis: sed in plumbi natura molliti, adhuc operibus seruantes seculo fidem, mentiri Deo per tonsuram noscuntur. Qui bini aut terni, aut certè singuli sine pastore, nõ Dominicis, sed suis inclusi ouilibus, pro lege eis est desideriorum voluptas, cùm quicquid putauerint vel elegerint, hoc dicunt sanctum: & quod noluerint, putant non licere. Quartum verò genus, est monachorum quod nominatur gyrouagum, qui tota vita sua per diuersas prouincias ternis aut quaternis diebus per diuersorũ cellas hospitãtur: semper vagi, & nunquàm stabiles: & proprijs voluptatibus & gulæ illecebris seruientes, & per omnia deteriores Sarabaitis: de quorũ omniũ miserrima conuersatione melius est silere, quàm loqui. His ergò omissis, ad cœnobitarum fortissimum genus disponendum, adiuuãte Domino, veniamus.

Cœnobitę. Anachoretæ. Sarabaitæ detestabiles. *al. magistra. Gyrouagi.

Qualis debeat esse Abbas. *Cap. II.*

ABBAS qui præesse dignus est monasterio, semper meminisse debet, quod dicitur: & nomen maioris, factis implere: Christi enim agere vices in monasterio creditur, quandò ipsius vocatur prænomine, dicẽte Apostolo: Accepistis spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus, Abba pater. Ideóq; Abbas nihil extra præceptum Domini (quod absit) debeat aut docere, aut constituere, vel iubere: sed iussiò eius vel doctrina, fermentum diuinæ iustitiæ in discipulorum mentibus *cõspergatur. Memor sit semper Abbas, quia doctrinę suę vel discipulorum obedientiæ vtrarunq; rerum in tremendo iudicio Dei facienda erit discussio. Sciatq; Abbas culpæ pastoris incũbere, quicquid in ouibus paterfamiliàs vtilitatis minus potuerit inuenire. Tãtùm iterũ liber erit, vt si inquieto vel inobedienti gregi pastoris fuerit omnis diligentia attributa, & morbidis earũ actibus vniuersa fuerit cura exhibita: pastor * earum in iu-

Rom. 8. *conspergat. * al. eorum

Psal. 39. in iudicio Domini absolutus, dicat cum Propheta Domino: Iustitiã tuam non abscondi in corde meo, veritatem tuam & salutare tuũ dixi: ipsi autem contemnentes spreuerunt me. Et tunc demùm inobedientibus curæ suæ ouibus pœna sit eis præualens ipsa mors. Ergò cùm aliquis suscipit nomen Abbatis, duplici debet doctrina suis præesse discipulis, id est, omnia bona & sancta, factis ampliùs quàm verbis *ostendere: vt capacibus discipulis mandata Domini verbis proponat: duris verò corde & simplicioribus, factis suis Diuina precepta demonstret. Omnia verò quę discipulis docuerit esse cõtraria, in suis factis indicet non agenda: nè alijs prædicans, ipse reprobus inueniatur, nè quandò dicat illi Deus peccanti: Quarè tu enarras iustitias meas, & assumis testamentum meũ per os tuũ? Tu verò odisti disciplinam, & proiecisti sermones meos post te. *Et qui in fratris tui oculo festucam videbas, in tuo trabem non vidisti.

*ostẽdat. Act. 1. 1. Cor. 9. Psal. 49. *retrorsũ Matt. 7.

*al. Nẽ Doctrina aurea. *aliqua

Nõ ab eo persona in monasterio discernatur. *Non vnus plùs ametur, quàm alius, nisi quem in bonis actibus aut in obedientia inuenerit meliorem. Non præponatur ingenuus ex seruitio conuertenti, nisi *alia rationabilis causa existat. Quòd si ità, iustitia dictante, Abbati visum fuerit, & de cuiuslibet ordine id faciat. Sin aliàs, propria teneãt loca: quia siue
1. Cor. 12. seruus, siue liber, omnes in Christo vnum sumus: & sub vno Domino
Rom. 2. ęqualem seruitutis militiam baiulamus: quia nõ est personarum acceptio
Gal. 2. Ephe. 6. apud Deum. Solummodò in hac parte apud ipsum discernimur, si me-
Act. 10. *ab alijs liores *alijs in operibus bonis & humiles inueniamur. Ergò ęqualis sit ab eo omnibus charitas: vna prebeatur in omnibus, secundũ merita, disci-
1. Tim. 4. plina. In doctrina nanq; sua Abbas Apostolicam debet illam semper formam seruare, in qua dicit: Argue, obsecra, increpa: id est, miscens temporibus tempora, terroribus blandimẽta: dirum magistri, pium patris ostendat affectũ: id est, indisciplinatos & inquietos debet duriùs arguere: obedientes autem & mites & patientes, vt in melius proficiãt, obsecrare: negligentes autem & cõtemnentes vt increpet & corripiat, admonemus.

Neque dissimulet peccata delinquentium: sed mox, vt cœperint oriri,
1. Reg. 2. radicitùs ea, vt præualet, amputet: memor periculi Heli sacerdotis de Silo. Et honestiores quidem atque intelligibiles animos, prima vel secunda admonitione verbis corripiat: improbos autem & duros corde, ac superbos vel inobedientes, verberum vel corporis castigatione, in ipso initio
Pro. 23. peccati coërceat, sciens scriptum: Stultus verbis non corrigitur. Et iterũ: Percute filium tuum virga: & liberabis animam eius à morte. Meminisse debet semper Abbas quod est: meminisse debet quod dicitur: & scire, quia cui plus committitur, plus ab eo exigitur. Sciatque, quàm difficilẽ & arduam rem suscepit, regere animas, & multorum seruire moribus: & alium quidem blandimentis, alium verò increpationibus, alium suasionibus: & secundùm vniuscuiusq; qualitatem vel intelligentiam: ità se omnibus conformet & aptet, vt nõ solùm detrimenta gregis sibi commissi non patiatur, verumetiàm in augmentatione boni gregis gaudeat.

Ante omnia, nè dissimulans, aut paruipendens salutem animarum sibi commissarum, non plùs gerat solicitudinem de rebus transitorijs, & terrenis

renis atque caducis, sed semper cogitet, quia animas suscepit regendas, de quibus & rationem redditurus est. Et nè causetur de minore fortè substantia, meminerit scriptum: Primùm quęrite regnum Dei, & iustitiā eius, & hæc omnia adijcientur vobis. Et iterùm, Nihil deest timentibus eum. Sciatque, quia suscipit animas regendas, pręparet se ad rationē reddendam. Et quantum sub cura sua fratrum se habere scierit numerum, agnoscat pro certo, quia in die iudicij ipsarum omnium animarum redditurus est Domino rationē, sine dubio addita & suæ animæ. Et ità semper timens futuram discussionē * pastoris de creditis ouibus, cùm de alienis ratiocinijs cauet, redditur de suis solicitus. Et cùm de admonitionibus suis emendationem alijs subministrat, ipse efficitur à vitijs emendatus.

Matth. 6.
Psalm. 34.
* pastor

De adhibendis ad consilium fratribus. *Cap. III.*

QVotiès aliqua præcipua agenda sunt in monasterio, conuocet Abbas omnem cōgregationem: & dicat ipse vndè agitur. Et audiens consiliū fratrum, tractet apud se: & quod vtilius iudicauerit, faciat. Ideò autem omnes ad consilium vocari diximus: quia sæpè iuniori Dominus reuelat quod melius est. Sic autem dent fratres consilium cum omni humilitatis subiectione, vt nō præsumant procaciter defendere quod eis visum fuerit, sed magìs in Abbatis pendeat arbitrio, vt quod salubrius iudicauerit esse, ei cuncti obediāt. Sed sicut discipulis conuenit obedire magistro, ità & ipsum prouidè & iustè cōdecet cuncta disponere. In omnibus igitur omnes magistram sequantur regulam: neque ab ea temerè * deuietur à quoquā. Nullus in monasterio proprij sequatur cordis voluntatem, neque præsumat quisquam cum Abbate suo proteruè intùs vel foris monasterio cōtendere. Quod * si præsumpserit, regulari disciplinæ subiaceat. Ipse tamen Abbas cum timore Dei & obseruatione regulę omnia faciat: sciēs se proculdubiò de omnibus iudicijs suis, æquissimo iudici Deo rationē redditurum. Si qua verò minora agenda sunt in monasterij vtilitatibus, seniorum tantùm vtatur consilio, sicut scriptum est: Omnia fac cum consilio, & post factum non pœnitebis.

Matth. 11.
* declinetur
* qui
Eccl. 32.

Quæ sunt instrumenta bonorum operum. *Cap. IIII.*

	P*Rimum instrumentum.* In primìs, Dominum Deum diligere ex toto corde, tota anima, tota virtute.	*Deute.* 6.
ij.	Deindè, proximum tanquàm seipsum.	*Lucæ* 10.
iij.	Deindè, non occidere.	*Leuit.* 19.
iiij.	Non adulterari.	*Exod.* 20.
v.	Non facere furtum.	
vj.	Non concupiscere.	*Deutero.* 5.
vij.	Non falsum testimonium dicere.	1. *Petri* 2.
viij.	Honorare omnes homines.	*Lucæ* 9.
ix.	Et quod sibi quis fieri non vult, alij non faciat.	*Tob.* 4.
x.	Abnegare semetipsum sibi, vt sequatur Christum.	*Matth.* 7.
xj.	Corpus castigare.	1. *Corin.* 9.

xij.	Delicias non amplecti.	*2.Petri 2.*
xiij.	Ieiunium amare.	*Daniel. 1.*
xiiij.	Pauperes recreare.	*Tobiæ 4.*
xv.	Nudum veſtire.	*Eſaiæ 58.*
xvj.	Infirmum viſitare.	*Matt. 25.*
xvij.	Mortuum ſepelire.	*Tobiæ 1.2.*
xviij.	In tribulatione ſubuenire.	*Eccl. 6.*
xix.	Dolentem conſolari.	*Eccl. 7.*
xx.	A ſeculi actibus ſe facere alienum.	*2.Tim. 2.*
xxj.	Nihil amori Chriſti præponere.	*Matt. 10.*
xxij.	Iram non perficere.	*Matt. 5.*
xxiij.	Iracundiæ tempus non reſeruare.	*Ephe. 4.*
xxiiij.	Dolum in corde non tenere.	*Prou. 12. Iob 36.*
xxv.	Pacem falſam non dare.	*Pſalm. 27.*
xxvj.	Charitatem non derelinquere.	*1.Petri 4.*
xxvij.	Non iurare, nè fortè periuret.	*Matt. 5.*
xxviij.	Veritatem ex corde & ore proferre.	*Pſalm. 14.*
xxix.	Malum pro malo non reddere.	*1.Theſſa. 5.*
xxx.	Iniuriam non facere, ſed & factam patienter ſufferre.	*1. Cor. 6.*
xxxj.	Inimicos diligere.	*Matt. 5.*
xxxij.	Maledicentes ſe non remaledicere, ſed magìs benedicere.	*Rom. 12. 1. Petri 3.*
xxxiij.	Perſecutiones pro iuſtitia ſuſtinere.	*Matth. 5.*
xxxiiij.	Non eſſe ſuperbum.	*Tobiæ 4.*
xxxv.	Non vinolentum.	*1.Timo. 3.*
xxxvj.	Non multùm edacem.	*Ecc. 31.37.*
xxxvij.	Non ſomnolentum.	*Prou. 20.*
xxxviij.	Non pigrum.	*Pro. 24.26.*
xxxix.	Non murmurioſum.	*Sapien. 1.*
xl.	Non detractorem.	*Prou. 4.*
xlj.	Spem ſuam Deo committere.	*Pſal. 36.*
xlij.	Bonum aliquid in ſe cùm viderit, Deo applicet, non ſibi.	*Iacobi 1.*
xliij.	Malum verò ſemper à ſe factum ſciat, & ſibi reputet.	*Oſee 13.*
xliiij.	Diem iudicij timere.	*Iob 31.*
xlv.	Gehennam expaueſcere.	*Lucæ 12.*
xlvj.	Vitam æternam omni concupiſcentia ſpirituali deſiderare.	*Pſalm. 83. Phil. 1.*
xlvij.	Mortem quotidiè ante oculos ſuſpectam habere.	*Matth. 24.*
xlviij.	Actus vitæ ſuæ omni hora cuſtodire.	*Deuter. 4.*
xlix.	In omni loco DEVM ſe reſpicere, pro certo ſcire.	*Prou. 5.*

l. Cogi-

l.	Cogitationes malas, cordi suo aduenientes, mox ad Christum allidere.	*Psal.* 136.	
lj.	Et seniori spirituali patefacere.	*Ecci.* 8.	
lij.	Os suum à malo vel prauo eloquio custodire.	*Psal.* 33.38.	
liij.	Multum loqui non amare.	*Prou.* 10.	
liiij.	Verba vana aut risui apta, non loqui. *Matth.* 12.	2. *Timo.* 2.	
lv.	Risum multum aut excussum non amare.	*Eccēs.* 7.	
lvj.	Lectiones sanctas libenter audire.	*Lucæ* 11.	
lvij.	Orationi frequenter incumbere.	*Lucæ* 18.	Pulchra cōsequentia,
lviij.	Mala sua præterita cum lachrymis vel gemitu quotidiè in oratione Deo confiteri: de ipsis malis decæterò emendare.	*Psal.* 6.	post lectionē oratio.
lix.	Desideria carnis non perficere: Voluntatem propriam odire.	*Galat.* 5.	
lx.	Præceptis Abbatis in omnibus obedire, etiā si ipse aliter (quod absit) agat: memor illius Dominici præcepti: Quæ dicūt, facite: quæ autem faciunt, facere nolite.	*Hebr.* 13. *Matth.* 23.	
lxj.	Non velle dici sanctum, antequàm sit: sed priùs esse, * vt veriùs dicatur.	*Matth.* 6.	* al. quò
lxij.	Præcepta Dei factis quotidiè adimplere.	*Ecci.* 6.	
lxiij.	Castitatem amare.	1. *Timot.* 5.	
lxiiij.	Nullum odire.	*Leuit.* 19.	
lxv.	Zelum & inuidiam non habere.	*Galat.* 5.	
lxvj.	Contentionem non amare.	2. *Timo.* 2.	
lxvij.	Elationem * fugere.	*Psal.* 130.	* al. & iactantiam
lxviij.	Seniores venerari.	*Leuit.* 19.	
lxix.	Iuniores diligere.	1. *Timot.* 5.	
lxx.	In Christi amore pro inimicis orare.	*Matth.* 5.	
lxxj.	Cum discordantibus ante solis occasum in pacem redire.	*Ephe.* 4.	
lxxij.	Et de Dei misericordia nunquàm desperare.	*Ezech.* 18.	

Eccè hæc sunt instrumenta artis spiritualis: quæ cùm fuerint à nobis die noctuq; incessabiliter adimpleta, & in die iudicij reconsignata, illa merces nobis à Domino recompēsabitur, quam ipse promisit: * quam oculus nō vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, * quam præparauit Deus his qui diligunt eum. Officina verò, vbi hæc omnia diligenter operemur, claustra sunt monasterij & stabilitas in congregatione. [Esaiæ 45. * al. quod 1. Corint. 2. * al. quæ]

De obedientia. Cap. V.

PRimus humilitatis gradus, est obedientia sine mora. Hęc conuenit his, qui nihil sibi Christo charius aliquid existimant: propter seruitium sanctum, quod professi sunt, seu propter metum gehennę, vel gloriam vitæ æternæ, mox vt aliquid imperatum à maiore fuerit, ac

si diui-

si diuinitùs imperetur, moram pati nesciunt in faciendo. De quibus Do-
Psal. 17. minus dixit: Obauditu auris obediuit mihi. Et iterùm dicit Doctoribus:
Matt. 10. Qui vos audit, me audit. Ergò hi tales, relinquentes statìm quę sua sunt, & voluntatem propriam deserẽtes, mox ex occupatis manibus & quod agebant, imperfectum relinquentes, vicino obedientiæ pede iubẽtis vocem factis sequuntur: & veluti vno momento prædicta magistri iussio & perfecta discipuli opera, in velocitate timoris Dei ambæ res communiter citiùs explicantur: quibus ad vitam æternã gradiendi amor incumbit: ideò
Matth. 7. angustam viam arripiunt, vndè Dominus ait: Angusta via est, quæ ducit ad vitam: vt non suo arbitrio viuentes, vel desiderijs suis & voluptatibus obedientes, sed ambulãtes alieno iudicio & imperio in cœnobijs degentes, Abbatem sibi præesse desiderant. Sine dubio hi tales illã Domini imi-
Ioan. 5. tantur sententiam, qua dicit: Nõ véni facere voluntatem meam, sed eius qui misit me. Sed hæc ipsa obedientia tunc acceptabilis erit Deo, & dulcis hominibus: si, quod iubetur, non trepidè, non tardè, non tepidè, aut cum murmure, vel cum responsione nolentis efficiatur: Quia obedientia quæ
Matt. 10. maioribus præbetur, Deo exhibetur. ipse enim dicit: Qui vos audit, me
2. Cor. 9. audit. Et cum bono animo à discipulis præberi oportet, quia hilarem datorem diligit Deus. Nam cum malo animo si obedit discipulus, & non solùm ore, verùm etiam in corde si murmurauerit, etsi impleat iussionem, tamen acceptum iam non erit Deo, qui cor respicit murmurantis. Et pro
Eccl. 35. tali facto nullam cõsequitur gratiam, immò pœnam murmurantium incurrit, si non cum satisfactione emendauerit.

De taciturnitate. *Cap. VI.*

Psalm. 38. FAciamus quod ait Propheta: Dixi, custodiam vias meas, vt non delinquam in lingua mea. Posui ori meo custodiam: obmutui, & humiliatus sum, & silui à bonis. Hìc ostendit Propheta, si à bonis eloquijs interdùm propter taciturnitatem debet taceri: quanto magis à malis verbis propter pœnam peccati debet cessari? Ergò quanuis de bonis & sanctis ad ædificationem eloquijs, perfectis discipulis propter taciturnitatis grauitatem, rara loquendi concedatur licentia: quia scriptum est: In
Prou. 10. Prou. 14. multiloquio non effugies peccatum. Et alibì: Mors & vita in manibus linguæ. Nam loqui & docere, magistrum condecet: tacere & audire, discipulo conuenit. Et ideò, si qua requirenda sunt à Priore, cum omni hu-
Notent Monachi: immò religiosi oẽs, & præcipue iuuenes. militate & subiectione reuerentiæ requirantur, nè videatur plus loqui quàm expedit. Scurrilitates verò vel verba ociosa & risum mouẽtia, æterna clausura in omnibus locis damnamus: & ad tale eloquium discipulum aperire os non permittimus.

De humilitate. *Cap. VII.*

Lucæ 14. CLamat nobis diuina Scriptura, fratres, dicens: Omnis qui se exaltat, humiliabitur: & qui se humiliat, exaltabitur. Cùm hęc ergò dicit, ostendit nobis omnem exaltationem genus esse superbiæ:
Psal. 130. quod se cauere Propheta indicat, dicens: Domine, non est exaltatum cor meum,

meum, neque elati sunt oculi mei. Neque ambulaui in magnis, neque in mirabilibus super me. Sed quid? Si non humiliter sentiebam, sed exaltaui animam meam: sicut ablactatũ super matrem suam, ità retribues in animam meam. Vndè, fratres, si summæ humilitatis volumus culmen attingere, & ad exaltationem illam cælestem, ad quam per præsentis vitæ humilitatem ascẽditur, volumus velociter peruenire: actibus nostris ascendentibus scala illa erigenda est, quæ in somno Iacob apparuit, per quam ei descendentes & ascendentes angeli monstrabantur. Non aliud sine dubio descensus ille & ascensus à nobis intelligitur, nisi exaltatione descendere, & humilitate ascendere. Scala verò ipsa erecta, nostra est vita in seculo: quæ humiliato corde, à Domino erigitur ad cælum: Latera enim * eiusdem scalæ, dicimus nostrum esse corpus & animam, in quæ latera diuersos gradus humilitatis vel disciplinæ euocatio diuina ascendendos inseruit. Psalm. 130. Gene. 28. * al. eius

Primus itaque humilitatis gradus est, si timorem Dei sibi ante oculos semper ponens, obliuionem omninò fugiat: & semper sit memor omnium quæ præcepit Deus: vt qualiter contemnentes Deũ, * gehennam * pro peccatis incidunt: & vitam æternã, quę timentibus Deũ præparata est, animo suo semper reuoluat. Et custodiẽs se omni hora à peccatis & vitijs, id est, cogitationum, linguæ, oculorum, manuum, pedum, vel voluntatis propriæ: sed & desideria carnis amputare festinet. Gradus 1. * al. in * al. de

Aestimet se homo de cælis semper à Deo respici omni hora: & facta sua in omni loco ab aspectu diuinitatis videri, & ab angelis * omni hora renunciari. Demõstrat nobis hoc Propheta, cùm in cogitationibus nostris ità Deũ semper præsentẽ ostendit, dicens: Scrutans corda & renes Deus. Et iterũ: Dominus nouit cogitationes hominũ, quoniã vanę sunt. Et itẽ dicit: Intellexisti cogitationes meas à longè: &, Quia cogitatio hominis confitebitur tibi. Nam vt solicitus sit circa cogitationes suas peruersas, dicat semper * vtilis frater in corde suo: Tunc ero immaculatus coram eo, si obseruauero me ab iniquitate mea. Voluntatem verò propriam ità facere prohibemur, cùm dicit Scriptura nobis: Et à voluntatibus tuis auertere. Et iterùm: Rogamus Deum in oratione, vt fiat illius voluntas in nobis. Docemur ergò meritò non facere nostram voluntatem: cùm caueamus illud, quod dicit sancta Scriptura: Sunt viæ quæ putantur ab hominibus rectæ, quarum finis vsque ad profundum inferni demergit. Et cùm item caueamus illud, quod de negligentibus dictum est: Corrupti sunt, & abominabiles facti sunt in voluptatibus suis. In desiderijs verò carnis ità nobis Deum credamus semper esse præsentem, cùm dicit Propheta Domino: Ante te est omne desiderium meum. Cauendum ergò ideò malum desiderium, quia mors secus introitum delectationis posita est. Vndè Scriptura præcipit, dicens: Post concupiscentias tuas nõ eas. Ergò si oculi Domini speculantur bonos & malos, & Dominus de cælo semper respicit super filios hominum, vt videat si est intelligens, aut requirens Deum: & si ab angelis nobis deputatis quotidiè Domino factori nostro opera nostra nunciantur, cauendum ergò omni hora, fratres, * al. Deo Psalm. 7. Psalm. 93. Psalm. 138. Psalm. 75. * humilia Psalm. 17. Eccli 18. Matth. 6. Prouer. 16. Psalm. 52. Psalm. 37. Eccli. 8. Psalm. 33.

Psalm. 52. ficut dicit in Pſalmo Propheta: ne nos declinantes in malum, & inutiles factos aliqua hora aſpiciat Deus, & parcendo nobis in hoc tempore: quia pius eſt, & expectans nos conuerti in melius, dicat nobis in futuro:
Psal. 49. Hæc feciſti, & tacui.

Grad. II. Secundus humilitatis gradus eſt, ſi propriam quis non amans voluntatem, deſideria ſua non delectetur implere: ſed vocem illam Domini
Ioan. 6. factis imitetur, dicentis: Non véni facere voluntatem meam, ſed eius qui miſit me. Item dicit Scriptura: Voluntas habet pœnam, & neceſsitas parit coronam.

Grad. III. Tertius gradus humilitatis eſt, vt quis pro Dei amore, omni obedien-
Philip. 2. tia ſe ſubdat maiori: imitans Dominum, de quo dicit Apoſtolus: Factus eſt obediens vſque ad mortem.

Gra. IIII. Quartus humilitatis gradus eſt, ſi in ipſa obedientia duris & contrarijs rebus, vel etiam quibuslibet irrogatis iniurijs, tacita conſcientia patientiā
Matt. 10. & 24. amplectatur: & ſuſtinens, non laſſeſcat vel diſcedat, dicēte Scriptura: Qui
Psal. 26. perſeuerauerit vſque in finem, hic ſaluus erit. Item, Confortetur cor tuum, & ſuſtine Dominum. Et oſtendens fidelem pro Domino vniuerſa etiam contraria ſuſtinere debere, dicit ex perſona etiam ſufferentium:
Psalm. 43. Propter te morte tota die afficimur, æſtimati ſumus vt oues occiſionis. Et ſecuri de ſpe retributionis diuinæ, ſubſequantur gaudentes, & dicentes:
Roma. 8. Sed in his omnibus ſuperamus, propter eum qui dilexit nos. Et item alio
Psalm. 65. loco Scriptura: Probâſti nos, inquit, Deus: igne nos examinâſti, ſicut igne examinatur argentum: induxiſti nos in laqueum, poſuiſti tribulationes in dorſo noſtro. Et vt oſtendat ſub Priore debere nos eſſe, ſub-
Ibidem. ſequitur, dicens: Impoſuiſti homines ſuper capita noſtra: ſed & præceptum Domini in aduerſis & in iniurijs, per patientiam adimplentes:
Matth. 5. Lucæ 6. qui percuſſi in maxillam, præbent & aliam. Auferenti tunicam, dimit-
2. Cor. 11. tunt & pallium: angariati milliario, vadunt & duo: cum Paulo Apoſtolo falſos fratres ſuſtinent, & perſecutionem: & maledicentes ſe, benedicunt.

Grad. V. Quintus humilitatis gradus eſt, ſi omnes cogitationes malas cordi ſuo aduenientes, vel mala à ſe abſconsè commiſſa, per humilem confeſsionem Abbati non celauerit ſuo. Hortatur nos de hac re Scriptura, di-
Psal. 36. Psal. 105. cens: Reuela Domino viam tuam, & ſpera in eum. Et item dicit: Confitemini Domino, quoniam bonus, quoniam in ſeculum miſericordia
Psalm. 31. eius. Et item Propheta: Delictum meum cognitum tibi feci, & iniuſtitias meas non operui. Dixi, pronunciabo aduersùm me iniuſtitias meas Domino: & tu remiſiſti impietatem cordis mei.

Grad. VI. Sextus humilitatis gradus eſt, ſi omni vilitate vel extremitate contentus ſit Monachus. Et ad omnia quæ ſibi iniunguntur, velut operarium
Psalm. 72. malum & indignum ſe iudicet, dicens cum Propheta: Ad nihilum redactus ſum, & neſciui: vt iumētum factus ſum apud te, & ego ſemper tecū.

Gra. VII. Septimus humilitatis gradus eſt, ſi omnibus ſe inferiorem & viliorem, non ſolùm ſua lingua pronunciet, ſed etiā intimo cordis credat affe-
Psalm. 21. ctu, humiliās ſe, & dicens cū Propheta: Ego autē ſum vermis, & nō homo:

oppro-

opprobrium hominum,& abiectio plebis: exaltatus sum, & humiliatus, Psalm. 87.
& confusus. Et item: Bonum mihi, q humiliâsti me, vt discã mandata tua. Psalm. 118.

Octauus humilitatis gradus est, si nihil agat Monachus, nisi quòd communis monasterij regula, vel Maiorum cohortantur exempla. Gradus VIII.

Nonus humilitatis gradus est, si linguam ad loquendũ prohibeat Monachus, & taciturnitatem habens vsque ad interrogationem, non loquatur, monstrante scriptura: Quia in multiloquio non effugietur peccatũ. Prouer. 10.
Et quia vir linguosus non dirigetur super terram. Psal. 139.

Decimus humilitatis gradus est, si non sit facilis ac prõptus in risu: quia scriptum est: Stultus in risu exaltat vocem suam. Gradus X. Eccl. 21.

Vndecimus humilitatis gradus est, si cùm loquitur Monachus leniter & sine risu, humiliter cum grauitate vel pauca verba & rationabilia loquatur: & non sit clamosus in voce, sicut scriptum est: Sapiens verbis innotescit paucis. Gradus XI.

Duodecimus humilitatis gradus est: si non solùm corde Monachus, sed etiam corpore humilitatem videntibus se, semper índicet, id est, in opere, in oratorio, in monasterio, in horto, in via, in agro: vel vbicunquè sedens, ambulans, vel stans: inclinato sit semper capite, defixis in terram vultibus: reum se omni hora de peccatis suis existimans, iam se tremendo iudicio Dei præsentari existimet: dicens sibi in corde semper illud, quod publicanus ille euangelicus, fixis in terram oculis, dixit: Domine, non sum dignus ego peccator leuare oculos meos ad cælum. Et iterùm cum Propheta: Incuruatus sum, & humiliatus sum vsq; quaquè. Ergò his omnibus humilitatis gradibus ascensis, Monachus mox ad charitatem Dei perueniet illam, quæ perfecta foràs mittit timorem: per quam vniuersa, quæ priùs non sine formidine obseruabat, absque vllo labore velut naturaliter ex consuetudine incipiet custodire: non iam timore gehennę, sed amore CHRISTI, & consuetudine ipsa bona & delectatione virtutum, quæ Dominus iam in * operario suo mũdo à vitijs & à peccatis, spiritu sancto dignabitur demonstrare. Grad. XII. Lucæ 18. Psalm. 37. Optima ac præclara conclusio. * al. operarium suum mundum

De officijs diuinis in noctibus. *Cap. VIII.*

HYemis tempore, id est, à Calendis Nouembris vsq; * ad Pascha, iuxta considerationem rationis, octaua hora noctis surgendum est, vt modicè ampliùs de media nocte pausetur, & iam digesti surgãt. Quod verò restat post Vigilias à fratribus, qui Psalterij vel lectionum aliquid indigent, meditationi inseruiatur. A Pascha autem vsque ad supradictas Calendas Nouembris, sic temperetur hora Vigiliarum agenda, vt paruissimo interuallo, quo fratres ad necessaria naturæ exeãt, custodito, mox matutini, qui incipiente luce agendi sunt, subsequantur. * al. in Nota discretionem.

Quanti Psalmi dicendi sint in nocturnis Horis. *Cap. IX.*

HYemis tempore, præmisso in primis versu, Deus, in adiutorium meum intende: Domine, ad adiuuandum me festina. In secundo, dicendum tertiò est: Domine, labia mea aperies: & os meum

 annun-

Domine, quid multiplicati. * aliàs, Venite exultemus Domino. Hymnus.

annunciabit laudem tuam. Cui ſubiungendus eſt tertius Pſalmus, & Gloria. Poſt hunc Pſalmus nonageſimusquartus, * cum Antiphona aut certè decantandus. Indè ſequatur Ambroſianum: deindè ſex Pſalmi cum Antiphonis: quibus dictis, dicto verſu, benedicat Abbas. Et ſedentibus omnibus in ſcamnis, legantur viciſsim à fratribus in codice ſuper analogium tres lectiones: inter quas & tria Reſponſoria canantur. Duo Reſponſoria ſine Gloria dicantur. Poſt tertiam verò lectionem, qui cantat, dicat Gloria. Quam dum incipit cantor dicere, mox omnes de ſedilibus ſuis ſurgant ob honorem & reuerentiam ſanctæ Trinitatis. Codices autem legantur in vigilijs tam veteris Teſtamenti, quàm noui diuinæ authoritatis: ſed & expoſitiones earum, quæ à nominatiſsimis doctoribus orthodoxis & catholicis Patribus factę ſunt. Poſt has verò tres lectiones cum Reſponſorijs ſuis, ſequantur reliqui ſex Pſalmi cum Alleluia canendi: poſt hos lectio Apoſtoli ſequatur, ex corde recitanda: & verſus & ſupplicatio Litaniæ, id eſt, Kyrie eleiſon: & ſic finiantur Vigiliæ nocturnæ.

Capitulũ.

Qualiter æſtatis tempore agatur nocturna laus. Cap. X.

A Paſcha autem vſque ad Calendas Nouembris, omnis (vt ſuprà dictum eſt) pſalmodiæ quantitas teneatur: excepto, quòd lectiones in codice, propter breuitatem noctium, minimè legantur: ſed pro ipſis tribus Lectionibus, vna de veteri Teſtamento memoriter dicatur: quam breue Reſpõſorium ſubſequatur, & reliqua omnia, vt dictum eſt, impleantur: id eſt, vt nunquàm minùs à duodecim Pſalmorum quantitate, ad Vigilias nocturnas dicatur: exceptis tertio & nonageſimo quarto Pſalmo.

Qualiter Dominicis diebus Vigiliæ agantur. Cap. XI.

DOminico die temperiùs ſurgatur ad Vigilias: in quibus Vigilijs teneatur mẽſura, id eſt, modulatis (vt ſuprà diſpoſuimus) ſex Pſalmis, & Verſu, reſidentibus cunctis diſpoſitè, & per ordinẽ in ſubſellijs, legãtur in codice, vt ſuprà diximus, quatuor Lectiones cũ Reſponſorijs ſuis: vbi tantùm in quarto Reſponſorio dicatur à cantante, Gloria. Quàm dum incipit, mox omnes cũ reuerẽtia ſurgant. Poſt quas lectiones ſequantur ex ordine alij ſex Pſalmi cum Antiphonis, ſicut anteriores, & * Verſu. Poſt quos iterùm legãtur aliæ quatuor Lectiones cum Reſpõſorijs ſuis ordine quo ſuprà. Poſt quas iterùm dicantur tria cãtica de Prophetis, quæ inſtituerit Abbas: quæ cantica cum Alleluia pſallantur. Dicto etiã Verſu, & benedicente Abbate, legantur aliæ quatuor Lectiones de nouo Teſtamento ordine quo ſuprà. poſt quartum autem Reſponſorium incipiat Abbas Hymnum, Te Deum laudamus. Quo perdicto, legat Abbas Lectionem de Euangelio, cum honore & tremore ſtantibus omnibus: qua perlecta, reſpondeant oẽs, Amẽ. Et ſubſequatur mox Abbas Hymnũ, Te decet laus. Et data benedictione, incipiant Matutinos. Qui ordo Vigiliarum omni tempore, tam æſtatis quàm hyemis, æqualiter in die Dominico teneatur: niſi fortè (quod abſit) tardiùs ſurgant, & aliquid de Lectionibus

* al. Verſus. Vide hæc cãtica optimè, pariter & deuotè diſtributa in Breuiario noſtro.

nibus

nibus breuiandum est aut responsorijs. Quod tamen omninò caueatur, nè proueniat. Quod si contigerit, dignè indè satisfaciat Deo in oratorio, per cuius euenerit neglectum.

Quomodò matutinorum solennitas agatur. *Cap. XII.*

IN Matutinis Dominico die in primis dicatur sexagesimus sextus Psalmus sine Antiphona in directum. post quē dicatur quinquagesimus cum alleluia. Post quem dicatur centesimus septimusdecimus: & sexagesimussecūdus. Indè benedictiones & laudes: lectio vna de Apocalypsi ex corde, & Responsorium, & Ambrosianū: versus, canticum de Euangelio, Litania: & completum est.

Deus misereatur. Miserere 1. C nhtemint4. Deus Deus meus. Benedicite, omnia opera. Laudate Dominum de cælis. Capitulum. Hymnus. Benedictus.

Qualiter priuatis diebus Matutini agantur. *Cap. XIII.*

DIebus autem priuatis Matutinorum solēnitas ità agatur, vt sexagesimussextus Psalmus dicatur sine antiphona: subtrahendo modicè sicut in Dominica: vt omnes occurrant ad * quinquagesimum, qui cum antiphona dicatur. Post quem alij duo psalmi dicantur secundum consuetudinem: id est, secunda feria quintus & tricesimusquintus: Tertia feria, quadragesimussecundus & quinquagesimussextus. Quarta feria, sexagesimustertius & sexagesimusquartus: Quinta feria, octogesimusseptimus & octogesimusnonus. Sexta feria, septuagesimusquintus, & nonagesimusprimus. Sabbato autē, centesimus quadragesimussecundus, & canticum Deuteronomij, quod diuidatur in duas Glorias. Nam cæteris diebus canticum vnumquodque die suo ex prophetis, sicut psallit ecclesia Romana, dicatur. Post hæc sequantur laudes: deindè lectio vna Apostoli memoriter recitanda: Responsorium Ambrosianum, versus, canticum de Euangelio: Litania, & completum est. Planè agenda Matutina, vel Vespertina, non transeat aliquandò, nisì in vltimo ordine. Oratio Dominica, omnibus audientibus, dicatur à Priore propter scandalorum spinas, quæ oriri solent in monasterio vt conuenti per ipsius orationis sponsionem, qua dicunt, Dimitte nobis * sicut & nos dimittimus: purgent se ab huiusmodi vitio. Cæteris verò agendis, * vltima pars eius orationis dicatur: vt ab omnibus respondeatur, Sed libera nos à malo.

Deus misereatur. * al. Psalmū Miserere 1. Verba mea. Dixit iniust. Iudica me. Miserere 2. Exaudi 5. Te decet. Dñe Deus sa. Dñe refugiū. Notus in Iu. Bonū est cōf. Dñe exaudi orationē meam aur. perc. Audite cæli. Deut. 32 Laudate Dominū de cæl. Capitulum. Hymnus. Magnificat Luc. 1. * al. debita nostra * al. debitoribus nostris.

Qualiter in natalitijs Sanctorum agantur Vigiliæ. *Cap. XIIII.*

IN sanctorum verò festiuitatibus vel omnibus solēnitatibus, sicut diximus Dominico die agendum, ità agatur: excepto, quòd Psalmi aut Antiphonæ vel lectiones, ad ipsum diem pertinentes, dicantur. Modus autem suprà scriptus teneatur.

Quibus temporibus dicatur Alleluia. *Cap. XV.*

A Sancto Pascha vsque ad Pentecosten, sine intermissione dicatur alleluia, tam in Psalmis, quàm in respōsorijs. A * Pentecoste autē vsque ad * caput Quadragesimæ, omnibus noctibus cum sex

* al. Pentecosten * al. in

posterioribus psalmis tantùm ad nocturnos dicatur. Omni verò dominica extra Quadragesimam cantica matutini, prima, tertia, sexta, nonaq́; cum Alleluia dicantur: Vespera verò, cum Antiphona: Respõsoria verò nunquàm dicantur cum Alleluia: nisi à Pascha vsq; ad Pentecosten.

Qualiter diuina opera per diem agantur. *Cap. XVI.*

Psal. 11. VT ait Propheta, Septiès in die laudem dixi tibi. Qui septenarius sacratus numerus, à nobis sic implebitur, si matutinæ, Primæ, Tertiæ, Sextæ, Nonæ, Vesperę, Completorijq́ue tempore, nostræ seruitutis officia persoluamus, quia de his Horis diurnis dixit Propheta: Septiès in die laudem dixi tibi. Nam de nocturnis vigilijs idem
Ibidem. ipse propheta ait: Media nocte surgebam ad confitendum tibi. Ergò his temporibus referamus laudes creatori nostro super iudicia iustitiæ suæ: id est, matutinis, Prima, Tertia, Sexta, Nona, Vespera, Completorio, & nocte surgamus ad confitendum ei.

Quanti Psalmi per easdem Horas canendi sunt. *Cap. XVII.*

IAM de Nocturnis vel Matutinis digessimus ordinē psalmodiæ: nūc de sequentibus Horis videamus. Prima Hora dicantur Psalmi tres, singulatìm, & non sub vna Gloria. Hymnus eiusdē Horæ, post versum, Deus in adiutorium meum intēde, antequàm Psalmi incipiantur. Post expletionem verò trium Psalmorum, recitetur lectio vna, versus, & Kyrie eleison: & Missæ sint. Tertia verò, Sexta, & Nona, item eodē ordine celebratur: oratio, id est, versus: Hymni earundem Horarum, ter-
Capitulū. ni Psalmi, lectio, versus, Kyrie eleison: & Missæ sint. Si maior congregatio fuerit, cum Antiphonis: si verò minor, in directum psallantur. Vespertina autem synaxis quatuor Psalmis cum Antiphonis terminetur,
Capitulū, post quos Psalmos Apostoli lectio recitanda est: indè Responsorium
Hymnus, Ambrosianū, versus, cāticum de Euangelio, litania, & oratio Dominica,
Magnificat, & fiant Missæ. Completorium autem, trium psalmorum dictione termi-
Luc. 1. netur. Qui Psalmi directanei sine Antiphona dicendi sunt: Post quos
Pater noster. hymnus eiusdem Horæ, lectio vna, versus, Kyrie eleison, benedictio:
Matth. 6. & post Missæ fiant.

Quo ordine Psalmi dicendi sunt. *Cap. XVIII.*

Beati immaculati. IN primis semper diurnis Horis dicatur versus: Deus, in adiutorium
Beat⁹ vir quō abijt meum intende: Domine, ad adiuuandum me festina. & Gloria. Indè hymnus vniuscuiusque Horæ. Deindè prima Hora Dominica di-
Quarè fremuerunt. cenda quatuor capitula psalmi centesimi octauidecimi dicantur. Reli-
Domine, nè in furore. 1. quis verò Horis, id est, Tertia, Sexta, vel Nona, terna capitula suprascripti psalmi cētesimi octauidecimi dicantur. Ad primā autem secundæ fe-
Exaudiat te Dominus. riæ, dicantur tres psalmi: id est, primus, secundus, & sextus. Etità per singulos dies ad Primam, vsque ad Dominicam dicantur per ordinem terni
Confitebor 1. Psalmi, vsque ad nonumdecimum Psalmum. Ità sanè, vt nonus Psalmus
Diligā te Domine. & septimusdecimus, diuidantur in binas Glorias. Et sic fiat, vt ad Vigili-

as Dominica ſemper à viceſimo incipiatur. Ad Tertiam verò, Sextam & Domine in virtute.
Nonam ſecundæ feriæ nouem capitula, quæ reſidua ſunt de cẽteſimo de- Beati immaculati.
cimooctauo pſalmo, ipſa terna per eaſdem Horas dicantur. Expenſo igi-
tur Pſalmo centeſimo octauodecimo duobus diebus, id eſt, Dominica &
ſecunda feria, tertia feria iam ad Tertiam, Sextam, vel Nonam pſallantur Ad Dominum, cũ tri.
terni Pſalmi, à centeſimo nonodecimo vſque ad cẽteſimum viceſimum- Beati oẽs.
ſeptimum, id eſt, Pſalmi nouem. Quiq́; Pſalmi ſemper vſque ad Domi-
nicam per eaſdem Horas itidèm repetantur. Hymnorum nihilominùs,
lectionum vel verſuum diſpoſitione vniformi, cunctis diebus ſeruata. Et
ità ſcilicet, vt ſemper Dñica à cẽteſimo octauodecimo incipiatur. Veſpera Beati immaculati.
autem quotidiè quatuor Pſalmorum modulatione canatur. Qui Pſalmi
incipiantur à centeſimo nono vſq; ad cẽteſimum quadrageſimumſepti- Dixit Dñs. Lauda Hieruſalem.
mum: exceptis his, qui in diuerſis Horis ex eis ſequeſtrãtur, i. à centeſimo Confitemini 4.
ſeptimodecimo vſque ad centeſimum viceſimumſeptimum: & centeſi- Beati oñes.
mo triceſimotertio, & centeſimo quadrageſimoſecundo. Reliqui omnes Ecce nunc benedicite.
in Veſpera dicendi ſunt. Et quia minùs veniunt tres Pſalmi, ideò diuidẽ- Dñe exaudi oratiõ. meã, aurib. pcipe.
di ſunt, qui in numero ſupraſcripto fortiores inueniuntur, id eſt, centeſi- Dñe pb. me.
mus triceſimusoctauus, & centeſimus quadrageſimustertius, & centeſi- Benedictus, Dñs Deus meus.
mus quadrageſimusquartus. Cẽteſimus verò ſextusdecimus, quia paruus Exaltabo te Deus.
eſt, cum cẽteſimo quintodecimo cõiungatur. Digeſto ergò ordine pſal- Lauda Dñm.
morũ Veſpertinorũ, reliqua, id eſt, lectiones, reſponſoria, hymni, verſus, Credidi.
vel cantica, ſicut ſuprà taxauimus, impleantur. Ad Completoriũ verò ij-
dem Pſalmi repetantur quotidiè, id eſt, quartus, nonageſimus, & centeſi- Cùm inuocarem.
mus trigeſimustertius. Diſpoſito ordine pſalmodiæ diurnæ, reliqui oẽs Qui habitat. Ecce nunc.
Pſalmi qui ſuperſunt, ęqualiter diuidantur in ſeptem noctiũ vigilijs, par-
tiendo ſcilicet, qui inter eos ꝓlixiores ſunt pſalmi: & duodecim per vnã-
quanq; conſtituantur noctem. Hoc præcipuè commonẽtes, vt ſi cui for-
tè hæc diſtributio pſalmorum diſplicuerit: ordinet, ſi meliùs aliter iudica-
uerit: dum omnimodis id attendatur, vt omni hebdomada Pſalterium
ex integro numero centum quinquaginta Pſalmorum pſallatur. Et Do-
minico die ſemper à capite repetatur ad vigilias: quia nimìs iners deuoti-
onis ſuę ſeruitium oſtendunt monachi, qui minus pſalterio cum canticis
conſuetudinarijs per ſeptimanæ circulum pſallunt: dum quãdò legamus Mira ſtrenuitas ſanctorũ Patrum.
ſanctos Patres noſtros vno die hoc ſtrenuè impleuiſſe, quod nos tepidi
vtinàm ſeptimana integra perſoluamus.

De diſciplina pſallendi. *Cap. XIX.*

VBiquè credimus diuinam eſſe præſentiam: & oculos Domini
in omni loco ſpeculari bonos & malos, maximè tamen hoc ſine
aliqua dubitatione credamus, cùm ad opus diuinum aſſiſtimus.
Ideò ſemper memores ſimus quod ait propheta: Seruite Dño in timore. Pſal. 2.
Et iterùm, Pſallite ſapienter. Et, In conſpectu angelorum pſallã tibi. Ergò Pſal. 46.
conſideremus, qualiter oporteat nos in conſpectu diuinitatis & angelo- Pſal. 137.
rum eius eſſe. Et ſic ſtemus ad pſallendum, vt mens noſtra concordet vo-
ci noſtræ.

De

De reuerentia orationis. Cap. XX.

SI, cùm hominibus potentibus volumus aliqua ſuggerere, non præſumimus, niſi cum humilitate & reuerentia: quanto magìs Domino Deo vniuerſorum, cum omni humilitate & puritatis deuotione
Matt. 6. ſupplicandum eſt? Et non in multiloquio, ſed in puritate cordis & compunctione lachrymarum, nos exaudiri ſciamus. Et ideò breuis debet eſſe & pura oratio, niſi fortè ex affectu inſpirationis diuinæ gratiæ protendatur. In conuentu tamen omninò breuietur oratio: & facto ſigno à Priore, omnes pariter ſurgant.

De Decanis, & de Præpoſito monaſterij. Cap. XXI.

SI maior fuerit congregatio, eligantur de ipſis fratres boni teſtimo-
Act. 6. nij & ſanctæ conuerſationis, & conſtituantur Decani, qui ſolicitudinem gerant ſuper Decanias ſuas, in omnibus ſecundùm mandata Dei & præcepta Abbatis ſui. Qui Decani tales eligantur, in quibus ſecurus Abbas partiatur onera ſua: & non eligantur per ordinem, ſed ſecun-
Exod. 18. dùm vitæ meritum & ſapientiæ doctrinam. Quòd ſi quis ex eis aliqua fortè inflatus ſuperbia, repertus fuerit repræhenſibilis: correptus ſemel
Matt. 18. & iterùm atque tertiò: ſi emendare noluerit, deijciatur: & alter in loco eius, qui dignus eſt, ſubrogetur. Et de Præpoſito eadem conſtituimus.

Quomodò dormiant monachi. Cap. XXII.

SInguli per ſingula lecta dormiant monachi. Lectiſternia pro modo conuerſationis ſecundùm diſpoſitionem Abbatis ſui accipiant. Si poteſt fieri, omnes in vno loco dormiant. Si autem multitudo non ſinit, deni aut viceni cum ſenioribus, qui ſuper eos ſoliciti ſint, pauſent. Candela iugiter in eadē cella ardeat vſque manè: veſtiti dormiant: & cincti cingulis aut funibus, & cultellos ad latus non habeant dum dormiunt, nè fortè per ſomnum vulnerentur dormientes: & vt parati ſint monachi ſemper, & facto ſigno, abſq; mora ſurgentes, feſtinent ſe inuicèm præuenire ad opus Dei: cum omni tamen grauitate & modeſtia. Adoleſcentio-
* al. mixti res autem fratres iuxta ſe non habeant lecta, ſed * permixti cum ſenioribus. Surgentes verò ad opus Dei, inuicèm ſe moderatè cohortentur propter ſomnolentorum excuſationes.

De excommunicatione culparum. Cap. XXIII.

SI quis frater contumax, aut inobediens, aut ſuperbus, aut murmurās, vel in aliquo contrarius exiſtens ſanctæ regulæ & præceptis ſeniorum ſuorum, contemptor repertus fuerit: hic ſecundùm Dominī noſtri præceptum, admoneatur ſemel & ſecundò ſecretò à ſenioribus ſuis. Si non emendauerit, obiurgetur publicè coram omnibus. Si verò neque ſic correxerit, ſi intelligit qualis pœna ſit, excommunicationi ſubiaceat. Sin autem improbus eſt, vindictæ corporali ſubdatur.

Qua-

Qualis debeat esse modus excommunicationis. Cap. XXIIII.

SEcundùm modum culpę, & excommunicationis vel disciplinæ debet extendi mensura. Qui culparum modus, in Abbatis pendeat iudicio. Si quis tamen frater in leuioribus culpis inuenitur, à mensæ participatione priuetur. Priuati autem à mensæ consortio, ista erit ratio: vt in oratorio Psalmum aut Antiphonam non imponat, neq; lectionem recitet vsque ad satisfactionem. Refectionem autem cibi post fratrũ refectionem solus accipiat, vt si, verbi gratia, fratres reficiunt sexta hora, ille frater nona: Si fratres nona, ille vespera, vsque dum satisfactione congrua veniam consequatur. Deut. 25. 1. Cor. 5.

De grauioribus culpis. Cap. XXV.

IS autem frater, qui grauioris culpæ noxa tenetur, suspẽdatur à mensa simul & ab oratorio: nullus ei fratrum in vllo iungatur cõsortio, neq; in colloquio. Solus sit ad opus sibi iniunctum, persistẽs in pœnitentiæ luctu, sciens illam terribilem Apostoli sententiam, dicẽtis: traditum huiusmodi hominẽ satanæ in interitũ carnis, vt spiritus saluus sit in die Domini. Cibi autem refectionem solus percipiat mensura vel hora, qua prǫuiderit ei Abbas competere. Nec à quoquam benedicatur transeunte, nec cibus qui ei datur. 1. Cor. 5.

De his, qui sine iussione Abbatis iungunt se excommunicatis. Cap. XXVI.

SI quis frater præsumpserit sine iussione Abbatis, fratri excommunicato quolibet modo se iungere, aut loqui cum eo, vel mandatùm ei dirigere: similem sortiatur excommunicationis vindictam.

Qualiter debeat Abbas esse solicitus circa excommunicatos. Cap. XXVII.

OMni solicitudine curam gerat Abbas circa delinquentes fratres: quia non est opùs sanis medicus, sed malè habentibus. Et ideò vti debet omni modo, vt sapiens medicus, immittere quasi occultos consolatores senipectas, id est, seniores sapientes fratres, qui quasi secretè cõsolentur fratrem fluctuantẽ: & prouocent eum ad humilitatis satisfactionem, & cõsolentur eum, nè abundantiori tristitia absorbeatur: sed sicut ait idem Apostolus, confirmetur in eo charitas, & oretur pro eo ab omnibus. Magnoperè enim debet solicitudinem gerere Abbas: & omni sagacitate & industria curare, nè aliquã de ouibus sibi creditis perdat. Nouerit enim se infirmarum curam suscepisse animarum, non super sanas tyrannidem: & metuat prophetæ comminationem, per quẽ dicit Deus: Quod crassum videbatis, vobis assumebatis: & quod debile erat, proijciebatis. Et pastoris boni piũ imitetur exemplũ, qui relictis nonaginta nouẽ ouibus in mõtibus, abijt vnam ouem quæ errauerat, quęrere: cuius infirmitati intantùm compassus est, vt eam in sacris humeris suis dignaretur imponere, & sic reportare ad gregem. Matt. 9. 2. Cor. 2. Eze. 34. Luc. 15.

De his, qui sæpiùs correpti, non emendauerint. Cap. XXVIII.

SI quis frater frequenter correptus pro qualibet culpa, si etiam excommunicatus non emendauerit, acrior ei accedat correctio, id est,

vt verberum vindicta in eum procedat. Quòd si nec ità se correxerit, aut fortè (quod absit) in superbiam elatus, etiam defendere voluerit opera sua, tunc Abbas faciat quod sapiens medicus: Si exhibuit fomenta, si vnguenta adhortationum, si medicamina diuinarum scripturarum, si ad vltimum vstionem excommunicationis, vel plagas virgarum: & iam si viderit nihil suam præualere industriam, adhibeat etiam, quod maius est, suam & omnium fratrum pro eo orationem, vt Dominus, qui omnia potest, operetur salutem circa infirmum fratrem. Quòd si nec isto modo sanatus fuerit, tunc iam Abbas vtatur ferro abscisionis, vt ait Apostolus: Auferte malum ex vobis. Et iterùm: Infidelis si discedit, discedat: nè vna ouis morbida omnem gregem contaminet.

Doctrina aurea.

1. Cor. 5.

1. Cor. 7.

Si debeant iterùm recipi fratres exeuntes de monasterio. Cap. XXIX.

FRater qui proprio vitio egreditur, aut proijcitur de monasterio, si reuerti voluerit, spondeat priùs omnem emendationem vitij, pro quo egressus est: & sic in vltimo gradu recipiatur, vt ex hoc eius humilitas comprobetur. Quòd si denuò exierit, vsq; tertiò ità recipiatur. Iam verò posteà sciat omnem sibi reuersionis aditum denegari.

De pueris minori ætate qualiter corrigantur. Cap. XXX.

OMnis ætas vel intellectus, proprias debet habere mẽsuras: ideoq́; quotiès pueri, vel adolescentiores ætate, aut qui minùs intelligere possunt, quanta pœna sit excommunicationis: hi tales dum delinquunt, aut ieiunijs nimijs affligantur, aut acribus verberibus coërceantur vt sanentur.

De cellerario monasterij qualis sit. Cap. XXXI.

CEllerarius monasterij eligatur de cõgregatione sapiens, maturus moribus, sobrius, non multùm edax, non elatus, non turbulentus, non iniuriosus, non tardus, non prodigus, sed timens Deũ, qui omni congregationi sit sicut pater. Curam gerat de omnibus: sine iussione Abbatis nihil faciat: quæ iubentur, custodiat: fratres nõ contristet. Si quis autem frater ab eo fortè aliquid irrationabiliter postulat, non spernendo eum contristet: sed rationabiliter cum humilitate malè petenti deneget: animã suam custodiat, memor semper illius Apostolici: quia qui benè ministrauerit, gradum bonum sibi acquirit. Infirmorum, infantum, hospitum, pauperumq́; cum omni solicitudine curam gerat, sciens sine dubio, quia pro his omnibus in die iudicij rationẽ redditurus est. Omnia vasa monasterij cunctamq́; substantiam, àc si altaris vasa sacrata conspiciat, nihil ducat negligendũ. Neq; auaritiæ studeat, neq; prodigus sit, aut extirpator substantiæ monasterij, sed omnia mensuratè faciat, & secundùm iussionẽ Abbatis. Humilitatẽ ante omnia habeat: & cui substantia nõ est q̃ tribuatur, sermo respõsionis porrigatur bonus, vt scriptũ est: Sermo bonus sup datũ optimũ. Omnia q̃ ei iniunxerit Abbas, ipse habeat sub cura sua: A q̃bus eũ ꝓhibuerit, nõ præsumat. Fratribus constitutã annonã sine aliquo

Sãcta doctrina.

1. Tim. 4.

Matt. 25.

Eccl. 18.

typo

typo vel mora offerat, vt nō scandalizentur: memor diuini eloquij quid mereatur, qui scādalizauerit vnum de pusillis. Si congregatio maior fuerit, solatia ei dentur: à quibus adiutus & ipse ęquo animo impleat officium sibi commissum: horis competentibus dentur quæ danda sunt, & petantur quæ petenda sunt, vt nemo perturbetur, neque contristetur in domo Dei. Matt. 18. Digna cōditio.

De ferramentis, vel rebus monasterij. Cap. XXXII.

SVbstantiæ monasterij in ferramentis, vel vestibus, seu quibuslibet rebus prouideat Abbas fratres, de quorum vita & moribus securus sit: & eis singula, vt vtile iudicauerit, consignet custodienda atque recolligenda. Ex quibus Abbas breuem teneat: vt dum sibi in ipsa assignata fratres vicissim succedunt, sciat quid dat, aut quid recipit. Si quis autem sordidè, aut negligenter res monasterij tractauerit, corripiatur. Si non emendauerit, disciplinæ regulari subiaceat.

Si debeant monachi aliquid proprium habere. Cap. XXXIII.

PRæcipuè hoc vitium radicitùs amputandum est de monasterio, nè quis præsumat aliquid dare, aut accipere sine iussione Abbatis: neque aliquid habere proprium, nullam omninò rem, neque codicem, neque tabulas, neque graphium, sed nihil omninò. Quippe quibus nec corpora sua, nec voluntatem licet habere in propria potestate. Omnia verò necessaria à Patre monasterij sperare, nec quicquam liceat habere quod Abbas non dederit, aut permiserit. Omniaq; sint omnibus communia, vt scriptum est, nec quisquam suum aliquid esse dicat, vel præsumat. Quòd si quisquam huic nequissimo vitio depręhensus fuerit delectari, admoneatur semel & iterùm: si non emendauerit, correptioni subiaceat. No. districtam proprij abdicationem. Act. 4.

Si omnes æqualiter debeant necessaria accipere. Cap. XXXIIII.

SIcut scriptum est: Diuidebatur singulis, prout cuique opùs erat, vbì non dicimus, vt personarum, quod absit, acceptio sit, sed infirmitatum consideratio. Act. 4.

Vbì qui minùs indiget, agat Deo gratias, & non contristetur. Qui verò plùs indiget, humilietur pro infirmitate, & non extollatur pro misericordia: & ità omnia membra erunt in pace. Ante omnia nè murmurationis malum pro qualicunq; causa in aliquo qualicunque verbo vel significatione appareat. Quòd si depręhensus fuerit quis, districtiori disciplinæ subdatur. Sāēta & salutaris doctrina.

De septimanarijs coquinæ. Cap. XXXV.

FRatres sic sibi inuicèm seruiant, vt nullus excusetur à coquinæ officio, nisì aut ægritudine, aut in causa grauis vtilitatis quis occupatus fuerit: quia exindè maior merces & charitas acquiritur. Imbecillibus autem procurentur solatia, vt non cum tristitia hoc faciāt, sed habeant omnes solatia secundùm modum cōgregationis aut positionē loci. Si maior cógregatio fuerit, cellerarius excusetur à coquina, vel si qui, vt Discretissima institutio.

diximus,maioribus vtilitatibus occupantur. Cæteri verò sibi sub charitate inuicem seruiant. Egressurus de septimana, sabbato munditias faciat. Lintea,cum quibus sibi fratres manus aut pedes tergunt,lauet.Pedes verò tam ipse qui egreditur, q̃ ille qui intraturus est, omnibus lauent. Vasa ministerij sui,munda & sana cellerario reconsignent. Qui cellerarius itē intranti cōsignet: vt sciat quid dat, aut quid recipit.Septimanarij autem,ante vnam horam refectionis,accipiant super statutam annonam, singulos biberes,& panem: vt hora refectionis,sine murmuratione & graui labore, seruiant fratribus suis. In diebus autem solennibus, vsque ad Missas sustineant. Intrantes & exeuntes hebdomadarij, in oratorio mox Matutinis finitis Dominica,omniū genibus prouoluantur, postulantes pro se orari. Egredientes autem de septimana,dicant hunc versum : Benedictus es Domine Deus,qui adiuuisti me,& consolatus es me.Quo dicto tertiò, accipiat benedictionem egrediens : subsequatur autem ingrediens,& dicat : Deus,in adiutorium meum intende: Domine,ad adiuuādum me festina.Et hoc idem tertiò repetatur ab omnibus. Et accepta benedictione, ingrediatur.

Deuota institutio

Vide q̃ di scretus vbiq; etiā in minimis.

Pulcherrimum institutum, quod de [illegible] obseruant Monachi congregatiōis sanctæ Iustinæ.

De infirmis fratribus. Cap. XXXVI.

INfirmorum cura, ante omnia & super omnia,adhibenda est, vt sicut reuerà Christo,ità eis seruiatur : quia ipse dicturus est : Infirmus fui,& visitâstis me.Et,Quod fecistis vni de his minimis meis, mihi fecistis. Sed & ipsi infirmi considerent, in honorē Dei sibi seruiri,& nō superfluitate sua contristēt fratres suos seruientes sibi. Qui tamē patienter portandi sunt: quia de talibus copiosior merces acquiritur. Ergò cura maxima sit Abbati,nè aliquā negligentiā patiantur. Quibus fratribus infirmis sit cella * super se deputata,& seruitor timens Deum, & diligens ac sollicitus. Balnearum vsus infirmis, quotiès expedit, offeratur. Sanis autem,& maximè iuuenibus,tardiùs concedatur. Sed & carniū esus infirmis omninò debilibusq; pro reparatione concedatur. At vbi meliorati fuerint, à carnibus more solito omnes abstineant. Cura autem maxima sit Abbati, nè à cellerarijs aut seruitoribus negligantur infirmi : quia ad ipsum respicit, quicquid à discipulis delinquitur.

Matt. 25.

Pijssimi patris doctrina pijssima.

*al. per se

Vbiquè Prælatum onerat.

De senibus & infantibus. Cap. XXXVII.

LIcèt ipsa natura humana trahatur ad misericordiā in his ętatibus,senum videlicet & infantū, tamen & regulæ authoritas eis prospiciat. Consideretur semper in eis imbecillitas,& nullatenùs eis districtio regulæ teneatur in alimentis : sed sit in eis pia consideratio,& pręueniant horas canonicas.

De hebdomadario lectore. Cap. XXXVIII.

MEnsis fratrū edentiū lectio deesse non debet.Nec * fortuito casu qui arripuerit codicē,legere audeat ibi : sed lecturus tota hebdomada,Dominica ingrediatur.Qui ingrediēs post Missas & communionē,petat ab omnibus ꝓ se orari, vt auertat ab ipso Deus spiritū elationis.Et dicatur hic versus in oratorio tertiò ab omnibus, ipso tamē incipiente,

*al.fortuitù.

ente: Dñe, labia mea aperies, & os meũ annũciabit laudẽ tuã. Et ſic accepta benedictione, ingrediatur ad legendũ. Sũmumq́; ſilentiũ fiat ad mẽſam, vt nullius muſitatio vel vox, niſi ſolius legẽtis, ibi audiatur. Quę verò neceſſaria ſunt comedẽtibus & bibentibus, ſic ſibi viciſsim miniſtrẽt fratres, vt nullus indigeat petere aliquid. Si qđ tamẽ opus fuerit, ſonitu cuiuſcunq; ſigni potius petatur, quàm voce. Nec præſumat ibi aliquis de ipſa lectione, aut aliundè quicquam * requirere, nè detur occaſio *: niſi fortè Prior pro ædificatione voluerit aliquid breuiter dicere. Frater autem * hebdomadarius accipiat mixtum, priuſquàm incipiat legere, propter communionem ſanctam, & nè fortè graue ſit ei ieiunium ſuſtinere. Poſteà autem cum coquinæ hebdomadarijs & ſeruitoribus reficiat. Fratres autem non per ordinem legant, aut cantent, ſed qui ædificent audientes.

No. diſtinctionem ſilentij ad menſam. * al. referre * al. addũt, maligno: * lector Arg. quòd omni Dominica cõmunicabant. Nota hoc dictum.

De menſura ciborum. Cap. XXXIX.

SVfficere credimus ad refectionem quotidianam, tam ſextæ, quàm nonæ, omnibus * menſibus cocta duo pulmentaria propter diuerſorum infirmitates: vt fortè, qui ex vno non potuerit edere, ex alio reficiatur. Ergò duo pulmentaria cocta, fratribus omnibus ſufficiant. Et ſi fuerint indè poma aut naſcentia leguminum, addatur & tertium. Panis libra vna pro penſa ſufficiat in die: ſiue vna ſit refectio, ſiue prandij & cœnæ. Quòd ſi cœnaturi ſunt, de eádem libra tertia pars à cellerario reſeruetur, reddenda cœnaturis. Quòd ſi labor fortè factus fuerit maior, in arbitrio & poteſtate Abbatis erit, ſi expediat aliquid * augere, remota præ omnibus crapula.

* al. mẽſis. Vide ſanctam huius regulæ libertatem. * al. augeri

Vt nunquàm * ſurripiat monacho indigeries: quia nihil ſic cõtrarium eſt omni Chriſtiano, quomodò crapula, ſicut ait Dominus noſter: Videte nè grauentur corda veſtra in crapula *. Pueris verò minori ætate, non eadẽ ſeruetur quãtitas: ſed minor quàm maioribus, ſeruata in oĩbus parcitate.

* al. ſubrepat. Lucæ 21. * al. & ebrietate.

Carnium verò quadrupedum omninò ab omnibus abſtineatur comeſtio: præter omninò debiles & ægrotos.

De menſura potûs. Cap. XL.

VNuſquiſq; proprium habet donũ ex Deo, alius * ſic, alius verò ſic. Et ideò cum aliqua ſcrupuloſitate à nobis mẽſura victûs aliorum conſtituitur. Tamen infirmorum contuentes imbecillitatẽ, credimus heminam vini per ſingulos ſufficere per diẽ. Quibus autẽ donat Deus tolerantiam abſtinentiæ, propriam ſe habituros mercedẽ ſciant. Quòd ſi aut loci neceſsitas, aut labor, aut ardor æſtatis amplius popoſcerit, in arbitrio * Prioris conſiſtat, conſiderans in omnibus nè ſubrepat ſatietas, vel ebrietas. Licèt legamus vinũ omnimodò non eſſe monachorũ, ſed quia noſtris tẽporibus id monachis perſuaderi nõ poteſt, ſaltẽ vel hoc conſentiamus, vt nõ vſq; ad ſatietatem bibamus, ſed parciùs: quia vinum apoſtatare facit etiam ſapientes. Vbi autem neceſsitas loci expoſcit, vt nec ſuprà ſcripta menſura inueniri poſsit, ſed multo minùs, aut ex toto nihil, benedicant Deum qui ibi habitant, & non murmurent. Hoc ante omnia admonentes, vt abſque murmurationibus ſint *.

* quidem 1. Cor. 12. * al. Abbatis Nota diligenter. Eccl. 19. * al. fratres.

Quibus horis oporteat reficere fratres. Cap. XLI.

A Sancto Pascha vſque ad Pentecoſten, ad ſextam reficiant fratres,& ad ſeram cœnent. A Pentecoſte autem tota æſtate, ſi labores agrorum non habent monachi, aut nimietas æſtatis non perturbat, quarta & ſexta feria, ieiunent vſq; ad nonam: reliquis verò diebus ad ſextā prandeant. Quæ prandij ſexta, ſi opera in agris habuerint, aut æſtatis feruor nimius fuerit, continuanda erit, & in Abbatis ſit prouidentia. Et ſic omnia temperet atque diſponat, qualiter & animæ ſaluentur, & quod
* vlla — faciunt fratres, abſq; * iuſta murmuratione faciāt. Ab idibus aūt Septem-
* In quadrageſima verò vſque in — bris, vſq; ad caput Quadrageſimæ, ad nonam ſemper reficiant. * Ab initio verò Quadrageſimæ vſque ad Paſcha, ad veſperam reficiant. Ipſa tamē veſpera ſic agatur, vt lumine lucernæ non indigeant reficientes, ſed luce adhuc diei omnia cōſummentur. Sed & omni tempore ſiue cœnæ, ſiue refectionis hora ſic temperetur, vt cum luce fiant omnia.

Vt poſt Completorium nemo loquatur. Cap. XLII.

OMni tempore ſilentio debent ſtudere monachi, maximè tamen nocturnis horis. Et ideò omni tempore, ſiue ieiunij, ſiue prandij, ſi tēpus fuerit prandij, mox vt ſurrexerint à cœna, ſedeant omnes
* in vnū: & — * in vno loco. Et legat vnus collationes, vel vitas patrum, aut certè aliquid
Propria & conueniens lectio Monachorum. — quod ædificet audientes. Non autem heptaticum, aut regum: quia infirmis intellectibus non erit vtile illa hora hanc Scripturam audire: alijs verò horis legantur. Si autem ieiunij dies fuerint, dicta Veſpera paruo inter-
Repetit de lectione collationem. — uallo mox accedant ad lectionem collationū, vt diximus, & lectis quatuor aut quinq; folijs, vel quantum hora permittit, omnibus in vnum occurrētibus per hanc moram lectionis, ſi quis fortè in aſsignato ſibi cōmiſſo,
* cōgregati — fuerit occupatus, occurrat. Omnes ergò in vnum * poſiti compleant, & exeuntes à Completorijs, nulla ſit licentia denuò cuiquam loqui aliquid. Quòd ſi inuentus fuerit quiſquam hanc præuaricari taciturnitatis regulā,
* graui. No. diſtrictionem ſilentij poſt cōpletoriū. — * grauiori vindictæ ſubiaceat: excepto, ſi neceſsitas hoſpitū ſuperuenerit, aut fortè Abbas alicui aliquid iuſſerit. Quod tamē & ipſum cum ſumma grauitate, & moderatione honeſtiſsimè fiat.

De his qui ad opus Dei, vel ad menſam tardè occurrerint. Cap. XLIII.

AD horam diuini officij mox vt auditū fuerit ſignū, relictis omnibus, quælibet fuerint in manibus, ſumma cum feſtinatione curratur, cum grauitate tamen, vt non ſcurrilitas inueniat fomitem.
Verba circunſpecta. — Ergò nihil operi Dei præponatur. Quòd ſi quis ad nocturnas Vigilias poſt Gloriam Pſalmi nonageſimiquarti, quem propter hoc omninò pro-
Venite ex. ultemus. — trahendo, & moroſè volumus dici, non occurrerit, non ſtet in ordine ſuo in choro, ſed vltimus omnium ſtet, aut in loco quem talibus negligētibus ſeorſùm cōſtituerit Abbas, vt videatur ab ipſo vel ab omnibus, vſq; dum, completo opere Dei, publica ſatiſfactione pœniteat. Ideò autem eos in
Conueniēs ordinatio. — vltimo, aut ſeorſùm iudicauimus debere ſtare, vt viſi ab omnibus, vel pro ipſa verecundia ſua emendentur. Nam ſi foris oratorium remaneant, erit

fortè

fortè talis qui se aut recollocet, & dormiat, aut certè sedeat sibi foris, * vel *&
fabulis vacet, & * datur occasio maligno: sed ingrediatur * intùs, vt nec to- *al. nè de-tur
tũ perdat, & de reliquo emẽdetur. Diurnis autẽ horis, qui ad opus Dei post *intrò
versum, & Gloriã primi Psalmi, qui post versum dicitur, nõ occurrerit, le-
ge qua superiùs diximus, in vltimo stet loco: nec præsumat sociari choro
psallentiũ vsque ad satisfactionẽ, nisi fortè Abbas licentiã dederit permis-
sione sua: ità tamen, vt satisfaciat reus ex hoc. Ad * mensam autẽ, qui ante *al. horam
versum non occurrerit, vt simul omnes dicãt versum, & orent, & sub vno verò relectiõis, qui
simul omnes accedant ad mensam, qui per negligentiã suã, aut vitiũ non Quando sit
occurrerit, vsq; ad secundã vicẽ, * ꝓpter id corripiatur. Si denuò nõ emẽ- obseruãdũ, benedictiõi
dauerit, nõ permittatur ad mẽsæ cõmunis participationẽ, sed sequestratus ad mensæ interesse.
à cõsortio omniũ, reficiat solus, sublata ei portione sua vini vsq; ad satisfa- *al. ꝓ hoc
ctionẽ, & emendationẽ. Similiter autẽ patiatur, qui & ad illum versum nõ vitio
fuerit præsens, qui post cibũ dicitur. * Nec quisquã præsumat ante statutã- *al. Et nè
horã, vel posteà quicquam potûs aut cibi sumere. Sed & si cui offertur ali- quis
quid à Priore, & accipere renuerit, hora qua desiderauerit, hoc quod prius Nota præ-
recusauit, aut aliud, omninò * nihil accipiat, vsq; ad emẽdationẽ congruã. sentem articulum.
*al. non

De his qui excommunicantur, quomodò satisfaciant. Cap. XLIIII.

QVi pro grauiori culpa ab oratorio, & à mensa excommunicatur,
hora qua opus Dei in oratorio * celebratur, ante fores oratorij *al. percelebratur.
prostratus iaceat, nihil dicens, nisì tantùm posito in terra capi-
te, stratus pronus omniũ de oratorio exeuntiũ pedibus, & hoc tamdiù fa-
ciat, vsq; dũ Abbas iudicauerit satisfactũ esse. Qui dũ iussus ab Abbate ve-
nerit, prouoluat se ipsius Abbatis pedibus: deindè omniũ fratrũ vestigijs,
vt orent pro eo. Et tũc si iusserit Abbas, recipiatur in choro, vel ordine quo
Abbas decreuerit. Ità sanè, vt Psalmũ aut lectionẽ, vel * aliquid nõ præsu- *aliud qd
mat in oratorio imponere, nisì iterũ Abbas iubeat. Et omnibus horis, dũ
cõpletur opus Dei, proijciat se in terrã in loco quo stat, & sic satisfaciat, vs-
que dum ei iterũ iubeat Abbas, vt quiescat iam ab hac satisfactiõe. Qui ve-
rò pro leuibꝰ culpis excõmunicãtur tãtùm à mensa, in oratorio satisfaciãt,
vsq; ad iussionẽ Abbatis: hoc perficiãt vsq; dũ benedicat, & dicat, sufficit.

De his qui falluntur in oratorio. Cap. XLV.

SI quis dum pronunciat Psalmũ, aut Responsoriũ, aut Antiphonã,
vel Lectionẽ, fallitur, nisì per satisfactionẽ ibi corã omnibus humi-
liatus fuerit, maiori vindictæ subiaceat: quippe * qui noluit humili- *al. quia
tate corrigere, quod negligẽtia deliquit. Infantes aũt, ꝓ tali culpa vapulẽt.

De his qui in aliquibus leuibus delinquunt. Cap. XLVI.

SI quis dum in labore quouis, in coquina, in cellario, in ministerio, in
pistrino, in horto, in arte aliqua, dũ laborat, vel in quocũq; loco ali-
quid deliquerit, aut fregerit quippiã, aut perdiderit, vel aliud qd ex-
cesserit vbi vbi, & nõ veniẽs cõtinuò ante Abbatẽ, vel cõgregationẽ, ipse Arg. q̃ Ab-
vltrò satisfecerit, & prodiderit delictũ suũ, dum per aliũ cognitum fuerit, bates tẽpore S. B. erãt
maiori subiaceat emendationi. Si animæ verò peccati causa fuerit latens, sacerdotes.
tantùm Abbati, aut spiritualibus senioribus patefaciat, qui sciãt curare sua & per consequens &
& aliena vulnera, non detegere & publicare. ipse.

De significanda hora operis Dei. *Cap. XLVII.*

* al. aut ipse nunciare,

NVncianda hora operis Dei die noctuq; sit curæ Abbati, * vt ipse nunciet, aut tali solicito fratri iniungat hanc curam, vt omnia horis competentibus compleantur. Psalmos autem vel Antiphonas post Abbatem ordine suo, quibus iussum fuerit, imponant. Cantare

Nihil omninò præsumendum.

autem & legere non præsumat, nisi qui potest ipsum officium implere, vt ædificentur audientes. Quod cum humilitate, & grauitate, & tremore faciat, & cui iusserit Abbas.

De opere manuum quotidiano. *Cap. XLVIII.*

OCiositas inimica est animæ: Et ideò certis tẽporibus occupari debent fratres in labore manuum: certis iterũ horis in lectione diuina. Ideoque hac dispositione credimus vtraq; tẽpora ordinari, id est, vt à Pascha vsque ad Calendas Octobris, à manè exeuntes, à prima vsque ad horam penè quartam laborent, quod necessarium fuerit. Ab hora autem quarta vsque ad horam quasi sextam, lectioni vacẽt. Post sextam autem surgentes à mensa, pausent in lectis suis, cum omni silẽtio: aut fortè qui voluerit legere, sic sibi legat, vt alium non inquietet. Et agatur nona temperiùs, mediante octaua hora: & iterùm, quod faciendum est, operentur vsq; ad vesperum. Si autem necessitas loci, aut paupertas exegerit, vt ad fruges colligendas per se occupentur, non contristentur: quia tunc

1. Cor. 4. Ioan. 21.

verè monachi sunt, si labore manuum suarum viuunt: sicut & Patres nostri & Apostoli. Omnia tamen mensuratè fiant, propter pusillanimes. A Calendis autem Octobris, vsque ad caput Quadragesimæ, vsque ad horam

* al. ad

secundam plenam, lectioni vacent, hora secũda agatur tertia, & vsq; * nonam, omnes in opus suum laborent, quod eis iniungitur. Facto autẽ pri-

Solicitudo ad opus Dei.

mo signo horæ nonæ, disiungãt se ab opere suo singuli, & sint parati dum secundum signum pulsauerit. Post refectionem autem, vacent lectionibus suis, aut Psalmis. In Quadragesimæ verò diebus, à manè vsque ad tertiam plenam, vacent lectionibus suis: & vsque ad decimam horã plenam, operentur quod eis iniungitur. In quibus diebus Quadragesimæ accipiãt omnes singulos codices de Bibliotheca, quos per ordinem ex integro legant: Qui codices in caput Quadragesimæ dandi sunt. Ante omnia sanè

Cura seniorum.

deputentur vnus aut duo seniores, qui circumeant monasteriũ horis, quibus vacant fratres lectioni, & videant nè fortè inueniatur frater acidiosus, qui vacat ocio, aut fabulis, & non est intentus lectioni, & non solùm sibi inutilis est, sed etiã alios extollit. Hic talis si, quod absit, repertus fuerit, corripiatur semel & secundò: si non emendauerit, correptioni regulari sub-

* al. timeant.

iaceat, & taliter, vt cæteri * metum habeant. Neque frater ad fratrem iun-

Obseruantia diei Dominicæ.

gatur horis incompetentibus. Dominico die lectioni vacent omnes, exceptis his, qui varijs officijs deputati sunt. Si quis verò ità negligens & desidiosus fuerit, vt non velit, aut non possit meditari, aut legere, iniungatur

* al. vt * al. tale opus

ei opus quod faciat, * & non vacet. Fratribus infirmis, vel delicatis, * talis opera aut ars iniungatur, vt nec ociosi sint, nec violentia laboris opprimantur, vt effugentur. Quorum imbecillitas ab Abbate consideranda est.

De

De obseruatione Quadragesimæ. Cap. XLIX.

LIcèt omi tēpore vita monachi Quadragesimę obseruationē debeat habere, tamē quia paucorū est ista virtus, ideò suademus diebus Quadragesimę omni puritate vitam suā custodire, i. omnes pariter negligentias aliorū tēporum, his diebus sanctis diluere. Quod tunc dignè fit, si ab omnibus vitijs *temperemus: orationi cum fletibus, lectioni, & compunctioni cordis, atque abstinentiæ operam demus. Ergò his diebus augeamus nobis aliquid ad solitum pensum seruitutis nostræ, orationes peculiares, ciborum & potûs abstinentiam, vt vnusquisq; supra mensurā sibi indictā, aliquid propria voluntate, cum gaudio sancti spiritûs, offerat Deo, id est, subtrahat corpori suo, de cibo, de potu, de somno, de loquacitate, de scurrilitate, & cum spiritualis desiderij gaudio, sanctum Pascha expectet: hoc ipsum tamē, quod vnusquisq; offert Deo, Abbati suo suggerat, & cum eius fiat oratione, & volūtate: quia quod sine * permissione patris spiritualis fit, præsumptioni deputabitur, & vanæ gloriæ, nō mercedi. Ergò cum voluntate Abbatis omnia facienda sunt.

Nota benè. *al. nos. *al. voluntate

De fratribus qui longè ab oratorio laborant, aut in via sunt. Cap. L.

FRatres qui omninò longè sunt in labore, & non possunt occurrere hora competenti ad oratorium, & Abbas hoc perpendit, quia ità est, agant ibidèm opus Dei vbi operantur, cum tremore diuino flectentes genua. Similiter qui in itinere directi sunt, non eos prætereant Horæ constitutæ, sed vt possunt, agant sibi, & seruitutis pensum non negligant reddere.

De fratribus qui non satìs longè proficiscuntur. Cap. LI.

FRatres qui pro quouis responso * proficiscuntur, & eadie * sperāt reuerti ad monasterium, non præsumant foris manducare, etiam si omninò à quouis *rogentur, nisi fortè ab Abbate suo eis præcipiatur: quòd si aliter fecerint, excommunicentur.

* al. diriguntur. *al se *al. cogentur

De oratorio monasterij. Cap. LII.

ORatorium hoc sit, quod dicitur: nec ibì quicquā aliud geratur aut condatur. Expleto opere Dei, omnes cum summo silentio exeant, & agatur reuerentia Deo, vt frater qui fortè sibi peculiariter vult orare, nō impediatur alterius improbitate. Sed & si alter vult sibi fortè secretius orare, simpliciter intret & oret, * non clamosa voce, sed in lachrymis, & intentione cordis. Ergò qui simile opus non facit, non permittatur, expleto opere Dei, remorari in oratorio, sicut dictum est, nè alius impedimentum patiatur.

Hoc habetur 42. dist. c. oratoriū. De silentio in choro, habes Extra de statu monachorum. lib. 3. decretalium. cū ad monasterium. *al. nō in

De hospitibus excipiendis. Cap. LIII.

OMnes superuenientes hospites, tanquàm Christus suscipiantur: quia ipse dicturus est: Hospes fui, & suscepistis me. Et omnibus congruus honor exhibeatur, maximè domesticis fidei, & peregrinis. Vt ergò nunciatus fuerit hospes, occurratur ei à Priore, vel à fratri-

Matt. 25.

*al. soci- bus cum omni officio charitatis: & primitùs orent pariter, & sic sibi * so-
antur cientur in pace. Quod pacis osculum non priùs offeratur, nisi oratione
*al. ei præmissa, ꝑpter illusiones diabolicas. In ipsa autẽ salutatione, om̃is * ex-
hibeatur humilitas. Omnibus veniẽtibus siue discedentibus hospitibus,
inclinato capite vel prostrato omni corpore in terra, Christus in eis ado-
Matth. 18. retur, qui & suscipitur. Suscepti autẽ hospites ducantur ad orationem, &
Nota hãc postea sedeat cum eis Prior, aut cui iusserit ipse. Legatur corã hospite lex
regulam. diuina, vt ędificetur: & post hæc omnis ei exhibeatur humanitas. Ieiuniũ
*al. hospi- à Priore frangatur propter hospitem, nisi fortè præcipuus sit dies ieiunij,
tes qui non possit violari. Fratres autem consuetudines ieiuniorum prose-
quantur. Aquã in manibus Abbas hospitibus det: pedes autẽ hospitibus
omnibus tam Abbas, q̃ cuncta congregatio, lauet. Quibus lotis, hũc ver-
Psal. 47. sum dicant: Suscepimus, Deus, misericordiã tuam in medio templi tui.
*al. autem
*al. susce- Pauperum, * & peregrinorum maximè, * susceptio omni cura solicitè ex-
piorum. hibeatur: quia in ipsis magìs Christus suscipitur. Nam diuitũ terror ipse
Matt. 18.
Egregiè sibi exigit honorem. Coquina Abbatis & hospitum per se sit, vt in certis
dictum. horis superuenientes hospites, qui nunquàm desunt monasterio, nõ in-
quietent fratres. In quam coquinam ad annum ingrediantur duo fratres,
*al. mini- qui ipsum officium benè impleant. Quibus, vt indigent, solatia * admini-
strentur strentur eis, vt absq; murmuratione seruiant. Et iterùm quandò occupa-
*al. impe- tionem minorem habent, exeant, vbì eis * imperatur, in opera. Et non so-
ratum fu-
erit. lùm * ipsis, sed & in om̃ibus officijs monasterij ista sit cõsideratio: vt quã-
*al. in dò indigent solatia, accommodentur eis: & iterùm, quandò vacant, obe-
diant imperanti. Item & cellam hospitũ habeat assignatã frater, cuius ani-
mam timor Dei possideat, vbì sint lecti strati sufficienter, & domus Dei à
sapientibus sapienter administretur. Hospitibus autem, cui non præcipi-
tur, nullatenùs societur, neque colloquatur: sed si obuiauerit, aut viderit,
salutatis humiliter, vt dictum est, & petita benedictione, pertranseat, di-
cens, non licere sibi colloqui cum hospite.

Quòd non debeat monachus literas seu eulogias accipere. Cap. LIIII.

Diligẽter NVllatenùs liceat monacho, neque à parentibus suis, neq; à quo-
obseruãda quam hominum, nec sibi inuicèm literas, aut eulogias, vel quęli-
hæc est in- bet munuscula accipere, aut dare, sine ꝑcepto Abbatis sui. Quòd
stitutio. si etiam à parentibus suis ei quicquam directum fuerit, non præsumat
suscipere illud, nisì priùs indicatum fuerit Abbati. Quod, si iusserit susci-
pi, in Abbatis sit potestate, cui illud iubeat dari. Et non contristetur frater,
*al. fuerit cui fortè directum * fuerat, vt non detur occasio diabolo. Qui autem aliter
præsumpserit, disciplinæ regulari subiaceat.

De vestiarijs & calcearijs fratrum. Cap. LV.

*al. fratrũ VEstimenta * fratribus, secundùm locorum qualitatem vbì habi-
tant, vel aërũ temperiẽ, dẽtur: quia in frigidis regionibus ampli-
us indigetur, in calidis verò minus. Hæc ergò cõsideratio penès
Abbatem est. Nos tam mẽediocribus locis sufficere credimus monachis,

per

per singulos cucullam, & tunicam: cucullam in hyeme villosam, in æstate *al. & Vsus scapu
purã, *aut vetustã, & scapulare propter opera. Indumenta pedũ pedules, laris habe-
& caligas. De quarum rerum omnium colore, aut grossitudine, non cau- tur etiã ex-
sentur monachi, sed quales inueniri possunt in ꝓuincia, qua [b] habitant, tra de statu
aut quod viliùs comparari potest. Abbas autẽ de mensura ꝓuideat, vt nõ monacho-
sint curta ipsa vestiméta vtentibus [c] eis, sed mensurata. Accipiẽtes noua, rum. in Cle-
vetera semper reddant in præsenti, reponẽda in vestiario, propter paupe- men. nè in
res. Sufficit enim monacho duas tunicas, & duas cucullas habere propter agro. cũ cæ-
noctes, & ꝓpter lauare ipsas res: iam quod [d] suprafuerit, superfluũ est, & teris quæ
amputari debet. Et pedules, & quodcunq; est vetustum, reddant dum ac- hic sequun-
cipiunt nouum. Femoralia hi, qui in via diriguntur, de vestiario accipiãt: tur, vt intel
qui reuertentes, lota ibi restituant: & cucullæ & tunicæ sint [e] aliquanto ligas nihil
his, quas habere soliti sunt, modicè meliores: quas exeuntes in [f] viã acci- prætermi-
piant de vestiario, & reuertentes restituant. Stramenta autem lectorũ suf- sisse beatis-
ficiant, matta, sagũm, lena, & capitale. Quę tamẽ lecta, ab Abbate frequen- simum Be-
ter scrutanda sunt, propter opus peculiare nè inueniatur: & si cui inuen- nedictum.
tum fuerit, quod ab Abbate nõ acceperit, grauissimæ disciplinę subiace- b al. degunt
at. Et vt hoc vitiũ peculiaris radicitùs amputetur, dẽtur ab Abbate omnia, q̃ c al. ea
sunt necessaria, i. cuculla & tunica, & pedules, & caligę, brachile, cultellus, d al. superfu
graphiũ, acus, mappula, tabulæ, vt omnis auferatur necessitatis excusatio. erit
A quo tamẽ Abbate semper cõsideretur illa sentẽtia Actuũ Apostolorũ: e al. aliquã-
quia dabatur singulis prout cuiq; opùs erat. Ità ergò & Abbas consideret to solito
infirmitates indigentiũ, non malam volũtatem inuidentiũ. In omnibus quas habẽt
tamen iudicijs suis, Dei retributionem cogitet. modicè
f al. via
Nota benè.
Act. 4.
Sancta doctrina.

De mensa Abbatis. Cap. LVI.

MEnsa Abbatis cum peregrinis & hospitibus sit semper. Quoti- Habetur
ès tamen minùs sunt hospites, quos vult de fratribus vocare, in hoc idẽ ex-
ipsius sit potestate. Seniores tamen vnum aut duos semper cum tra de statu
fratribus dimittendum procuret, propter disciplinam. monachorum. lib. 3. Decret. cũ ad monast.

De artificibus monasterij. Cap. LVII.

ARtifices si sunt in monasterio, cum omni humilitate faciant *al. permiserit
ipsas artes, si tamen * iusserit Abbas. Quòd si aliquis ex eis ex- Obseruãda
tollitur pro sciẽtia artis suæ, eò q̃ videatur aliquid cõferre mona- institutio.
sterio, hic talis euellatur ab ipsa arte, & denuò per eam nõ trãseat: nisi for- Aduertãt q̃
tè humiliato ei iterũ Abbas iubeat. Si quid verò ex operibus artificũ venũ- res agunt
dandum est: videãt ipsi per quorũ manus transigenda sunt, nè aliquã frau- monasterij.
dem ꝓsumant inferre. Memorentur semper Ananiæ & Saphiræ, nè fortè Act. 5.
mortẽ quã illi in corpore pertulerũt, hanc isti, vel omnes, qui aliquã frau- *al. subrepat
dem de rebus monasterij fecerint, in anima patiantur. In ipsis autem pre- Religiosissima
cijs nõ *surripiat auaritiæ malũ, sed semper aliquantulũ viliùs detur, q̃ ab ordinatio.
alijs secularibus *datur, vt in omnibus glorificetur Deus. *al. dari potest

De disciplina suscipiendorum fratrum. Cap. LVIII.

NOuiter veniens quis ad cõuersionem, non ei facilis tribuatur in-
gressus, sed sicut ait Apostolus: Probate spiritus, si ex Deo sunt. 1. Ioh. 4.

Ergò si veniens, perseuerauerit pulsans, & illatas sibi iniurias, & difficultatem ingressûs post quatuor aut quinque dies visus fuerit patienter portare, & persistere petitioni suæ, annuatur ei ingressus, & sit in cella hospitum paucis diebus. Posteà autem sit in cella nouitiorum, vbi meditetur, & manducet, & dormiat. Et senior ei talis deputetur, qui aptus sit ad lucrandas animas, qui super eum omninò curiosè intendat, & solicitus sit, si verè Deum quærat, si solicitus est ad opus Dei, ad obedientiam, ad opprobria. Prædicentur ei omnia dura & aspera, per quæ itur ad Deum. Et si ꝓmiserit de stabilitate sua perseuerantiam, post duorum mensiū circulum legatur ei hæc regula per ordinem, & dicatur ei: Eccè lex, sub qua militare vis. Si potes obseruare, ingredere: si verò non potes, liber discede. Si adhuc steterit, tunc ducatur in supradictam cellam nouitiorum, & iterùm probetur in omni patientia: & post sex mensium circulum, relegatur ei regula, vt sciat, ad * quid ingreditur.

Nota de institutore nouitiorū.
Nouitiorū probatio.
Omninò probandi sunt.
*al. quod

Et si adhuc stat, post quatuor menses iterùm legatur ei hæc eadem regula. Et si habita secum deliberatione, promiserit se oĩa custodire, & cuncta sibi imperata seruare, tunc suscipiatur in congregatione, sciens [b] lege regulæ constitutum, quòd ei ex illa die non liceat de monasterio egredi, nec collum excutere de subiugo regulæ, [c] quam sub tam morosa deliberatione licuit [d] recusare aut suscipere. Suscipiendus autē, in oratorio coram omnibus promittat de stabilitate sua, & conuersione morum suorū, & obedientia coram Deo & sanctis eius, vt si aliquandò aliter fecerit, ab eo se damnandum sciat, quem irridet.

Et sic expleto anno admittitur ad ꝓfessionē, cui ordinationi sancti patris innititur summus Pontifex. 17. q. 2. c. Gonsal.
b al. se
c al. quem
d al. excusare.
Tremenda sententia.

De qua promissione sua faciat petitionem ad * nomen sanctorū, quorum reliquiæ ibi sunt, & Abbatis præsentis. Quam petitionem manu sua scribat, aut certè, si non scit literas, alter ab eo rogatus scribat, & ille nouitius signum faciat, & manu sua eam super altare ponat. Quam dum posuerit, incipiat ipse nouitius mox hunc versum: Suscipe me, Domine, secundùm eloquium tuum, & viuam, & non confundas me ab expectatione mea. Quem versum omnis congregatio tertiò respōdeat, adiungentes: Gloria patri. Tunc ipse frater nouitius prosternatur singulorum pedibus, vt orent pro eo: & iam ex illa die in congregatione reputetur.

*al. nomina
Psal. 118.

Res, si quas habet, aut eroget priùs pauperibus, aut facta solenniter donatione, conferat monasterio, nihil sibi reseruans ex omnibus: quippe qui ex illo die nec proprij corporis potestatem se habiturum sciat. Mox ergò in oratorio exuatur rebus proprijs, quibus vestitus est, & induatur rebus monasterij. Illa autem vestimenta, quibus exutus est, reponantur in vestiario conseruanda: vt, si aliquandò, suadente diabolo, consenserit vt egrediatur de monasterio, (quod absit) tūc exutus rebus monasterij, projiciatur. Illam tamen petitionem eius, quam desuper altare Abbas tulit, nō recipiat, sed in monasterio reseruetur.

Nota.
Professi hodiè non projiciuntur, sed ꝓceditur in eos secúdum gradus disciplinæ regularis, ad vltimū recluduntur. Arg. extra de regulari. c. fi. Vide Archi. super c. pervenit. 27. q. 1.

De filijs nobilium vel pauperum quomodò offerantur. *Cap. LIX.*

SI quis fortè de nobilibus offert filium suum Deo in monasterio, si ipse puer minor est ætate, parentes eius faciant petitionem, quam suprà diximus, & cum oblatione ipsam petitionem, & manum pueri in-

ri inuoluant * palla altaris, & sic eum offerant. De rebus autem suis, aut *al. in
in præsenti petitione promittant sub iureiurando, quia nunquàm per se, *al. suspectā Magna cautio.
nunquàm per * suspectam personam, nec quolibet modo ei aliquandò aliquid dent,* aut tribuant occasionem habendi. Vel certè, si hoc facere *al. nō
noluerint, & aliquid offerre voluerint in eleemosynam monasterio,
pro mercede sua, faciant ex rebus, quas dare volunt monasterio, donationem: reseruato sibi, si ità voluerint, vsufructuario. Atque ità omnia obstruantur, vt nulla suspicio remaneat puero, per quā deceptus perire possit, (quod absit) quod experimento didicimus. Similiter autem & pauperiores faciant. Qui verò ex toto nihil habent, simpliciter petitionem faciant, & cum oblatione offerant filium suum coram testibus. Omnia obstruit.

De sacerdotibus qui voluerint in monasterio habitare. Cap. LX.

SI quis de ordine sacerdotum in monasterio se suscipi rogauerit, nō ei citiùs quidem assentiatur. Tamē si omninò perstiterit in hac supplicatione, sciat se omnem regulæ disciplinam seruaturum, nec aliquid ei relaxabitur: vt sit, sicut scriptum est: Amice, ad quid venisti? Concedatur ei tamen post Abbatem stare, & benedicere, aut Missas * tenere, si tamē Abbas ei iusserit. Sin aliâs, nullatenùs aliqua præsumat, sciens se disciplinæ regulari subditum, & magìs humilitatis exempla omnibus det. Et si fortè ordinationis, aut alicuius rei causa fuerit in monasterio, illum locum * attendat, quandò ingressus est in monasterium, non illum, qui ei pro reuerentia sacerdotij concessus est. Clericorum autem si quis eodē desiderio monasterio sociari voluerit, loco mediocri collocetur & ipse, tamen si * promittit de obseruatione regulæ, vel propria stabilitate.

Matt. 16. *al. canere *al. semper *al. promisisat.

De monachis peregrinis, qualiter suscipiantur. Cap. LXI.

SI quis monachus peregrinus, de longinquis prouincijs superuenerit, si pro hospite voluerit habitare in monasterio, & contentus fuerit consuetudine loci, quam inuenerit, & non fortè superfluitate sua perturbat monasterium, sed simpliciter contentus est quod inuenerit: suscipiatur, quanto tempore cupit. Si qua sanè rationabiliter, & cum humilitate charitatis * repræhendit, tractet Abbas prudenter, nè fortè ad hoc eum Dn̄s direxerit. Si verò posteà voluerit stabilitatem suam firmare, non renuatur talis volūtas: & maximè, quia tēpore hospitalitatis potuit eius vita dinosci. Quòd si * superfluus aut vitiosus repertus fuerit tempore hospitalitatis, non solùm non debet sociari corpori monasterij, verùm etiam dicatur ei honestè, vt discedat, nè eius miseria etiam alij vitiētur. Quòd si non fuerit talis, qui mereatur proijci, non solùm, si petierit, suscipiatur congregationi sociandus, verumetiam suadeatur vt stet, vt eius exemplo alij erudiantur. Et quia in om̄i loco vni domino seruitur, vni regi militatur, quē si etiā talem esse perspexerit Abbas, liceat eum in superiori aliquantulū cōstituere loco. Nō solū aūt monachū, sed etiā de * suprascriptis gradibus sacerdotum vel clericorū, stabilire potest Abbas in maiori quàm ingrediuntur loco, si eorum talem perspexerit vitā esse. Caueat aūt Abbas,

*al. reprehenderit. *al. superbus Rom. 10. *al. supradictis.

nè aliquandò de alio noto monasterio monachũ ad habitandũ suscipiat, sine consensu Abbatis eius, aut literis commendatitijs, quia scriptum est:
Tob.4 Matt.7. Quod tibi non vis fieri, alij nè feceris.

De sacerdotibus monasterij. *Cap. LXII.*

SI quis Abbas sibi presbyterũ vel diaconũ ordinari petierit, de suis eligat, qui dignus sit sacerdotio fungi. Ordinatus autem, caueat elationem, aut superbiam, nec quicquam præsumat, nisi quod ei ab Ab-
al. subditum. bate præcipitur, sciens se multò magìs disciplinæ regulari *subdendum. Nec occasione sacerdotij obliuiscatur regulæ obedientiam, & disciplinã: sed magìs ac magìs in Deũ proficiat. Locũ verò semper illũ attendat, quo ingressus est monasterium, præter officiũ altaris: & si fortè electio congregationis, & volũtas Abbatis pro vitæ merito eum ꝓmouere voluerit: qui tamen regulam, à Decanis vel Præpositis constitutã sibi, seruare sciat. Quòd si aliter p̃sumpserit, non sacerdos, sed rebellio iudicetur. Et sæpè admonitus, si non correxerit, etiam episcopus adhibeatur in testimonium. Quòd si nec sic emendauerit, clarescentibus culpis, proijciatur de monasterio: si tamẽ talis fuerit ei⁹ cõtumacia, vt subdi, aut obedire regulę nolit.

De ordine congregationis. *Cap. LXIII.*

ORdines suos in monasterio ità conseruent, vt conuersionis tempus, & vitæ meritũ discernit, vtq; Abbas constituerit. Qui Abbas non turbet gregem sibi cõmissum, nec quasi libera vtens potestate, iniustè disponat aliquid, sed cogitet semper, quia de omnibus iudicijs & operibus suis, redditurus est Deo rationem. Ergò secundùm ordines quos constituerit, vel quos habuerint ipsi fratres, sic accedant ad pacem, ad cõmunionem, ad Psalmũ imponendum, in choro standũ. Et in omnibus
1.Reg.3. omninò locis ætas nõ discernatur in ordine, nec præiudicet: quia Samu-
Dan.13. el & Daniel pueri presbyteros iudicauerunt. Ergò exceptis his, quos, vt diximus, altiori consilio Abbas ꝓtulerit, vel degradauerit certis ex causis, reliqui omnes vt conuertuntur, ità sint: vt, verbigratia, qui secunda hora diei venerit in monasteriũ, iuniorem se nouerit illius esse, qui prima hora venit diei, cuiuslibet ætatis aut dignitatis sit. Pueris verò per omnia ab omni-
Sãcta obseruantia. bus disciplina teneatur. Iuniores igitur, priores suos honorent: priores, iuniores suos diligant. In ipsa autem appellatione nominum, nulli liceat
al. Domnos alium puro nomine appellare, sed priores, iuniores suos fratres nominẽt: Iuniores autẽ, priores suos * Nonnos vocent: quod intelligitur paterna
al. videtur. reuerentia. Abbas autẽ, quia vices Christi agere * creditur, domnus & Abbas vocetur: non sua assumptione, sed honore & amore Christi. Ipse autẽ
al. obuiauerint cogitet, & sic se exhibeat, vt dignus sit tali honore. Vbicunq; autẽ sibi * obuiant fratres, iunior à priore benedictionẽ petat. Transeunte maiore, mi-
al. sedere nor surgat, & det ei locum sedendi. Nec p̃sumat iunior * cõsedere, nisi ei
Rom.12. præcipiat senior suus: vt fiat quod scriptum est: Honore inuicèm pręue-
al. parui nientes. Pueri * paruuli, vel adolescentes in oratorio, vel ad mensas cũ di-
al. sequãtur sciplina, ordines suos * consequantur. Foris autem vel vbiubì, custodiam habeant & disciplinam, vsq; dum ad intelligibilem ætatem perueniant.

De

De ordinando Abbate. Cap. LXIIII.

IN Abbatis ordinatione illa ſemper conſideretur ratio, vt hic conſtituatur, quem ſibi omnis * concors congregatio ſecundùm timorem Dei, ſiue etiam pars quauis parua congregationis, ſaniori cõſilio, elegerit. Vitæ autẽ merito, & ſapientiæ doctrina eligatur, qui ordinãdus eſt, etiam ſi vltimus fuerit in ordine congregationis. Quòd ſi etiam omnis congregatio vitijs ſuis (quod quidem abſit) conſentientem perſonam pari cõſilio elegerit, & vitia ipſa aliquatenùs in notitiam [b] epiſcopi, ad cuius diœceſim pertinet ille locus, vel Abbatibus, aut vicinis Chriſtianis claruerint, prohibeant prauorum pręualere conſenſum,[c] & domui Dei dignũ conſtituất diſpenſatorem: ſcientes pro hoc ſe recepturos mercedẽ bonã, ſi illud caſtè, & zelo Dei faciant, ſicut ediuersò peccatum, ſi negligant. Ordinatus autem Abbas, cogitet ſemper quale onus ſuſcepit, & cui redditurus eſt rationem villicationis ſuæ. Sciatq́; ſibi oportere prodeſſe magis, q̃ præeſſe. Oportet ergò eum eſſe doctum lege diuina, vt ſciat & ſit vndè proferat noua & vetera. Caſtum, ſobrium, miſericordẽ,[d] & ſemper [e] ſuperexaltet miſericordia iudicium, vt idem ipſe conſequatur: oderit vitia, diligat fratres. In ipſa autẽ correptione prudenter agat, & nè quid nimìs: nè, dum nimìs cupit eradere [f] ęruginem, frangatur vas. Suamq́; fragilitatẽ ſemper ſuſpectus ſit: memineritq́; calamum quaſſatum nó conterendũ. In quibus non dicimus, vt permittat nutriri vitia, ſed prudenter & cum [g] charitate ea amputet, * prout viderit cuiq; expedire, ſicut iam diximus, & ſtudeat plùs amari, quàm timeri. Non ſit turbulentus & anxius, non ſit nimius & obſtinatus, non ſit zelotypus & nimìs ſuſpicioſus, quia nunquàm requieſcit. In ipſis imperijs ſuis ſit prouidus & conſideratus, ſiue ſecundùm Deum, ſiue ſecundùm ſeculum * ſint. * Opera quæ iniungit, diſcernat & temperet, cogitans diſcretionem ſancti Iacob, dicentis: Si greges meos plùs in ambulando fecero laborare, morientur cũcti vna die. Hæc ergò alia**q**ue teſtimonia diſcretionis matris virtutũ ſumens, ſic oĩa temperet, vt & fortes ſint qui cupiant, & infirmi non refugiant. Et prę cipuè, vt præſentem regulam in omnibus * conſeruet, vt dum benè miniſtrauerit, audiat à Domino, quod ſeruus bonus, qui erogauit triticũ conſeruis ſuis in tempore ſuo. Amen dico vobis, * ſuper oĩa bona ſua conſtituet eum.

18. q. 2. ca. abbatẽ el 2.
* al. cohors
congregationis
Ext. de electiõe. ca. ecclesia. el 2.
vide gloſſ. 18. q. 1. abbatem. el 2.
b peruenerint
18. q. 2. ſi quis Abbas.
c al. ſed
83. di. error.
Item eadẽ diſt. cõſentire.
Matt. 13.
d al. humilem, &
e al. ſuperexaltantem misericordiam iudicio,
f al. rubiginem.
Esa. 42.
g al. vt
* al. ſit
* al. Oĩa q̃
Gen. 33.
* al. conſeruent
Matth. 24.
* al. ait,

De Præpoſito monaſterij. Cap. LXV.

SAepiùs quidẽ cõtingit, vt per ordinationẽ Præpoſiti ſcandala grauia in monaſterio oriantur: dum ſint aliqui maligno ſpiritu ſuperbiæ inflati, & æſtimantes ſe ſecundos Abbates eſſe, aſſumentes ſibi tyrannidem, ſcandala nutriunt, & diſſenſiones in congregatione faciunt, & maximè in illis locis, vbi ab eodem ſacerdote, vel ab eiſdem Abbatibus, qui Abbatem ordinant, ab ipſis etiam & Præpoſitus ordinatur. Quod quàm ſit abſurdum, facilè aduertitur: quia ab ipſo initio ordinationis, materia ei datur ſuperbiendi, dum ei ſuggeritur à cogitationibus ſuis,

exu-

exutũ eũ eſſe à poteſtate Abbatis ſui, quia ab ipſis ordinatus eſt, à quibus & Abbas. Hinc ſuſcitãtur inuidiæ, * rixæ, detractiones, ęmulationes, diſſenſiones, exordinationes: & dum contraria ſibi * Abbas Præpoſitusq́; ſentiunt, & ipſorum neceſſè eſt ſub hac diſſenſione animas periclitari, & hi qui ſub ipſis ſunt, dum adulantur partibus, eunt in perditionem. Cuius periculi malum illos reſpicit in capite, qui talibus * inordinationibus ſe fecerunt authores. Ideoq́; nos præuidemus expedire propter pacis charitatisq́; cuſtodiam, in Abbatis pendére arbitrio ordinationem monaſterij ſui, prout Abbas diſpoſuerit. Et ſi poteſt fieri, per Decanos ordinetur (vt antè diſpoſuimus) omnis vtilitas monaſterij, prout Abbas diſpoſuerit, vt dum pluribus cõmittitur, vnus non ſuperbiat. Quòd ſi aut locus expetit, aut congregatio petierit rationabiliter cum humilitate, & Abbas iudicauerit expedire, quemcunque elegerit Abbas cum conſilio fratrum timentium Deum, ordinet ipſe * ſibi Præpoſitum. Qui tamen Præpoſitus, illa agat cum reuerentia, quæ ab Abbate ſuo ei iniuncta fuerint: nihil cõtra Abbatis voluntatem, & ordinationem faciens: quia * quantùm Prælatus eſt cæteris, * tãtùm eum oportet ſolicitè obſeruare præcepta regulæ. Qui Præpoſitus ſi repertus fuerit vitioſus, aut elatione deceptus ſuperbie, aut cõtemptor ſanctæ regulæ fuerit cõprobatus, admoneatur verbis vſq; quater. Si non emendauerit, adhibeatur ei correptio diſciplinæ regularis. Quòd ſi neq; ſic correxerit, tunc deijciatur de ordine Prępoſituræ, & alius qui dignus eſt, in loco eius ſubrogetur. Quòd ſi & poſteà in congregatione quietus & obediens non fuerit, etiã de monaſterio expellatur. Cogitet tamen Abbas, ſe de omnibus iudicijs ſuis Deo * redditurum rationẽ: nè fortè zeli aut inuidiæ flamma vrat animam.

[Margin: *al. iræ — *al. inuicē — *al. in ordinatiōe — 89. diſt. ca. ad hoc — *al. illis. — Notandũ. — *al. quãto — *al. tanto — *al. reddere]

De oſtiario monaſterij. Cap. LXVI.

AD portam monaſterij ponatur ſenex ſapiens, qui ſciat * accipere reſponſum & reddere, cuius maturitas eum non ſinat vagari. Qui portarius cellam debet habere iuxta portam, vt venientes ſemper præſentem inueniant, à quo reſponſum accipiant: & mox vt aliquis pulſauerit, aut pauper clamauerit, Deo gratias reſpondeat, aut benedicat: & cum omni manſuetudine timoris Dei reſponſum reddat feſtinãter, cum feruore charitatis. Qui portarius ſi indiget ſolatio, iuniorem fratrem accipiat. Monaſterium autem, ſi * poſſit fieri, ità debet conſtrui, vt omnia neceſſaria, id eſt, aqua, molendinum, hortus, piſtrinum, vel artes diuerſæ, intra monaſterium exerceantur, vt non ſit neceſſitas monachis vagandi forìs, quia omninò non expedit animabus eorum. Hanc autem regulã volumus ſępiùs in congregatione legi, nè quis fratrum ſe de ignorantia excuſet.

[Margin: *al. recipere — *al. poteſt]

De fratribus in viam directis. Cap. LXVII.

DIrigendi fratres in via, omnium fratrum, vel Abbatis, ſe orationi commendent: & ſemper ad orationẽ vltimam operis Dei, commemoratio omniũ abſentium fiat. Reuertẽtes autem de via fratres,

tres, ipso die quo redeunt, per omnes canonicas horas, dum expletur opus
Dei, prostrati solo oratorij, ab omnibus petant orationem propter exces-
sus, nè quid fortè subripuerit in via, visus, aut auditus malæ rei, aut ocio-
si sermonis. Nec præsumat quisquam * alijs referre, [b] quęcunque foris *al. alio. vel alij
monasterium viderit, aut audiërit: quia plurima destructio est. Quod si [b] al. quæ
quis præsumpserit, vindictæ regulari subiaceat. Similiter & qui præsum-
pserit claustra monasterij egredi, vel quocunquè ire, vel quippiam, quan-
uìs parum, sine iussione Abbatis facere.

Si fratri impoßibilia iniunguntur. Cap. LXVIII.

SI cui fratri aliqua fortè grauia, aut imposibilia iniunguntur, susci- Perfectissimum documentum
piat quidem iubentis imperium cum omni mansuetudine & obe-
dientia. Quòd si omninò virium suarum mẽsuram viderit pondus
*oneris excedere, impossibilitatis suæ causas ei, qui sibi præest, patienter *al. operis
& opportunè suggerat, nõ superbiendo, aut resistendo, vel cõtradicendo.
Quòd si post suggestionem suam, in sua sententia prioris imperium per-
durauerit, sciat iunior ità sibi expedire, & ex charitate confidens de adiuto-
rio Dei, obediat.

Vt in monasterio non præsumat alter alterum defendere. Cap. LXIX. *al. illud.

SVmmoperè præcauendum est, ne quauis occasione præsumat * al- Summoperè, non habent.
teralterũ defendere monachũ in monasterio, aut quasi tueri, etiam *al. alius alium
si qualibet consanguinitatis propinquitate * iungantur. Nec quo- *al. iungatur
libet modo id à monachis præsumatur: quia exindè grauissima occasio
scandalorum oriri potest. Quòd si quis hæc transgressus fuerit, acriùs co-
erceatur.

Vt nullus præsumat alium cædere, vel excommunicare. Cap. LXX.

VEtetur in monasterio om̃is præsumptionis occasio. Ordinamus
atque constituimus, vt nulli liceat quenquam fratrum suorum
excommunicare, aut cædere, nisì cui potestas ab Abbate data
fuerit. Peccantes autem, coram omnibus arguantur, vt cæteri metum 1. Tim. 5.
habeant. Infantibus verò vsque ad quintumdecimum annum ætatis, di-
sciplinæ diligentia ab omnibus adhibeatur, & custodia sit: sed & hoc cum
omni mensura & ratione. Nam in fortiori ætate qui præsumpserit ali-
quatenùs, sine præcepto Abbatis, vel in ipsis infantibus, sine discretione
exarserit; disciplinæ regulari subiaceat, quia scriptum est: Quod tibi non Tob. 4.
vis fieri, alijs nè feceris.

Vt obedientes sint sibi inuicèm fratres. Cap. LXXI.

OBedientiæ bonum, nõn solùm Abbati exhibendum est ab omni-
bus, sed etiam sibi inuicèm ità obediant fratres, scientes per hanc
obedientiæ viam, se ituros ad Deum. Præmisso ergò Abbatis, aut
Præpositorũ, qui ab eo constituũtur, imperio, cui nõ permittimus priuata

* al. cum imperia præponi: decęterò, omnes iuniores prioribus suis * omni charitate & solicitudine obediant. Quòd si quis contentiosus reperitur, corripiatur. Si quis auem frater pro quauis minima causa ab Abbate, vel à quocunque priore suo corripitur, quolibet modo, vel si leuiter senserit animũ prioris cuiuscunque cõtra se iratum, vel cõmotum, quanuis modicè, mox sine mora tamdiù prostratus in terra ante pedes eius iaceat satisfaciens, vsque dum benedictione sanetur illa commotio. Quòd si quis contempserit facere, aut corporali vindictæ subiaceat, aut, si contumax fuerit, de monasterio expellatur.

De bono zelo quem debent habere monachi. Cap. LXXII.

Iaco. 3. Psal. 68. SIcut est zelus amaritudinis malus, qui separat à Deo, & ducit ad infernum: ità est zelus bonus, qui separat à vitijs, & ducit ad Deum, & ad vitam æternam. Hunc ergò zelum feruentissimo amore exerceant Roma. 12. monachi, id est, vt honore se inuicèm præueniant. Infirmitates suas, siue Ephe. 4. Gala. 5. corporum, siue morum patientissimè tolerent: obediẽtiam sibi certatim Philip. 2. impendant. Nullus, quod sibi vtile iudicat, sequatur, sed quod magis alij: Roma. 13. Ephe. 5. charitatem fraternitatis casto impendant amore: Deum timeant, Abbatem suum sincera & humili charitate diligãt: Christo omninò nihil præponant, qui nos pariter ad vitam æternam perducat. Amen.

De eo, quòd non omnis iustitiæ obseruatio in hac regula sit constituta. Cap. LXXIII.

REgulam hanc descripsimus, vt eam obseruantes in monasterijs, aliquatenùs vel honestatem morum, aut initium * conuersationis nos demonstremus habere. (* al. conuersionis) Cæterùm ad perfectionem conuersationis qui festinat, sunt doctrinæ sanctorum Patrum, quarũ obseruatio perducat hominem ad celsitudinem perfectionis. Quæ enim pagina, aut quis sermo diuinæ authoritatis veteris ac noui Testamenti, non est rectissima norma vitæ humanæ? Aut quis liber sanctorum catholicorum Patrum hoc non resonat, vt recto cursu perueniamus ad creatorem nostrum? necnon & collationes Patrum, & instituta, & vita eorum, sed & regula sancti patris nostri Basilij, quid aliud sunt, nisi benè viuentiũ, & obedientium monachorum * instrumẽta virtutum? (* al. exempla &) Nobis autem desidiosis, & malè viuentibus, atq; negligentibus rubor confusionis est. Quisquis ergò ad patriam cælestem festinas, hanc minimam inchoationis regulam descriptam, adiuuante Christo perfice: & tunc demùm ad maiora, quæ suprà cõmemorauimus, doctrinæ, virtutumq; culmina Deo protegente, peruenies. Amen.

D. IO-

D. IOANNIS DE TVRRE CREMATA CARDINALIS S. SIXTI, EXPOSITIO IN REGVLAM SANCTI BENEDICTI ABBATIS.

EPISTOLA D. ARSENII ABBATIS AD IPSVM D. CARDINALEM.

REVERENDISSIMO IN CHRISTO PATRI ET domino, domino Ioanni Cardinali sancti Sixti, Arsenius Monachus. Cùm superioribus diebus, Reuerendissime pater, reformationi quorundam Religiosorum ordinum præsentem me esse contigisset: accepi inter multa à multis ibi agitata, non leuem quandam, neque silētio prætereundam dubitationem: quæ non mihi modò, qui doctrina ingenioq; parùm vel nihil valeo: sed grauissimis plerisque insuper, doctissimisq; professionis nostræ hominibus, difficilis admodùm visa est. Proposita est enim in medium ratio quorundam Articulorū, qui in Regula sanctiss. patris nostri BENEDICTI cōtinentur, qui cōsilij'ne, an præcepti magis sint, magnā in se prima facie habere videntur ambiguitatem. In qua re cùm diù multumq; animo fluctuans cogitarem, qua demùm via possem ignorantiæ meæ succursum ire, certiorq; horum fieri: venit in mentem, vt te consulerem, quo ne alium quidem nōui diuinæ in sapientiæ studijs eruditiorem. Quod etsi magna non sine erubescentia attentem propter publicas Ecclesiæ sanctæ arduasq; res, in quibus scio te semper esse occupatissimum: confidens tamen antiquo singularique amori nostro, humanissimæ etiam mansuetissimæque naturæ tuæ, sanctæ simul religioni, cui tu quoque magna cum vitæ integritate dicatus es, audaciam cepi hoc quicquid est oneris, ad R. D. T. reijcere. Suscipias igitur, te rogo, optime pater, hocce desiderium meum: &, si honestum, si te dignum esse censes, impleas ea, qua & cætera semper diligentia consuesti. Declares interpreterisque singulorum Articulorum vim atque mentem. Qui vt varij sunt, ità varijs rationibus nonnunquàm præcepta tradunt: aliquandò monēt, interdùm consilia continent, plerunquè etiam constitutiones introducunt. Quorum interpretandorum cùm curam assumpseris, illud etiam, nè recuses, velim, vt super singulis doctrinā quampiam, pro mea cæterorumque qui hæc lecturi sunt, faciliore cognitione perscribas. Hæc si effeceris, (efficies autem, nihil dubito) persuade tibi, rem te non mihi modò optatissimam allaturū esse, sed confratribus etiā omnibus meis, alijsque insupèr diuersorum ordinum religiosis ac sanctis viris, qui vt vehementer id à te omnes expetunt, ità vt feliciter perficere posis, Deū pro te summis assiduisq; precibus rogitabunt. Vale, Florentiæ, duodecimo Calendas Aprilis.

RESPONSIVA EIVSDEM DOMINI CARDINALIS AD EVNDEM DOMINVM ARSENIVM, PER MODVM PROLOGI.

CCEPI literas tuas, dilectißime frater, domine Arseni, quibus me hortatus es, vt tibi, fratrumq; tuorum commodis consulens, clarißimi patris sancti Benedicti, ducis & institutoris sacræ religionis tuæ, commendatißimam Regulã, meo labore & studio tibi exponerem. Ais enim in ea plura contineri, quæ tibi, multisq; alijs professionis tuæ doctißimis grauißimisq; Patribus, non leues afferunt difficultates: maximè, circa rationem quorundãm articulorum illius, consilij'ne, an præcepti vim habeant: ac proindè, an talium transgreßio mortalem culpam inducat, an potiùs venialem. Commendaui planè sanctũ desiderium tuum, quo lucidiorem apertioremque sanctæ Regulæ intelligentiã fore desiderãs: veraciter agnoscẽs expedire plurimùm viris religiosis, Regulæ, secundùm quam Christo militare professi sunt, clarũ sensum interpretationemq; cognoscere. Sed optãssem ad hanc rem implendam, alium virum doctiorem, & in sanctorum Patrum institutis maturiùs eruditum, ac ocio maiori potientem efflagitãsses: & nõ me, qui propter occupationũ ãngustias, neque ingenio, neq; sapientia tuis votis valeo satisfacere. Fateor mecum sæpè ac multùm cogitãsse, susciperem'ne arduam mihi rem & difficilimam, an, tibi, cui pro tua maxima semper in me charitate plurimùm debeo, in re præsertim, quam tibi gratißimam, omniq; religioni tuæ perutilem asseris, morem non gererem. Cumq; ità multis varijsq; rationibus in ambiguum pulsus, diù mecum luctatus essem: tandem charitas tua singularis ad onus quod petis, etsi viribus meis maius, suscipiendum compulit. Precibus ergò tuis victus, deq; orationibus tuis tuorumq; fratrum confisus, opus ipsum aggrediar. In quo vt votis tuis respõdeam, textũ Regulæ, pro ingenij mei paruitate, explanabo: documenta aliqua moralia, ad pleniorem illius intelligentiam, adiungẽs: dubijs, de quibus tibi responderi cupis, iuxta sententiam & authoritatem probatißimorum Patrum, congrua responsa adijciam. Tu autem, si hoc meo labore voluntati tuæ minùs satisfactum intelliges, non mihi, sed tibi asscribes, qui me ad hanc rem tantam explicandam minùs idoneum minùsve sufficientem, interpretem delegeris.

DE COMMENDATIONE REGVLAE SANCTISSIMI BENEDICTI, EIVSDEM DOMINI CARDINALIS, CAPITVLVM VNICVM.

Regula sancti Benedicti in multis est commẽdabilis.

Prima, huius regulæ instituentis authoritas.

VONIAM, adiuuante Domino nostro IESV Christo, expositioni Regulæ beatißimi ac clarißimi patris Benedicti, intenturi sumus: à commendatione ipsius Regulæ dignum duximus inchoandum. Inter multas & varias Patrum viuendi regulas & sanctæ religionis instituta, sub quibus religiosi diuersi militãt in ecclesia, Regula clarißimi patris Benedicti, inuenitur commẽdabilis à multis. Primò quidem, ab authoritate instituentis. Eximiæ planè authoritatis & sanctitatis fuit beatus pater Benedictus, huius Regulæ institutor & doctor: vtpotè qui, beatißimo Gregorio teste, vir fuit vitæ venerabilis, gratia benedictus & nomine. Secundò, commendabilis inuenitur à perfectione exemplaris, vndè educta est & assumpta, quia videlicet ab euãgelio Christi, primò. Vndè Bernardus in quodam sermone de beato Benedicto, ità loquitur: Quod beati patris nostri, cuius hodiè natalis agitur, Regula docuit, hoc nobis lectio euãgelij cõmendat: nec aliud sonuit veritatis præco, quàm veritas ipsa prędocuit. Quid enim aliud doctrina Regulæ persuadere conatur, nis. vt, contemptis eis, quæ mundi sunt, veritas ametur, eiusq; adhæreatur vestigijs, & indè æternæ sperentur præmia gloriæ? Hęc Bernardus. Educta insupèr est Regula beati Benedicti, tanquàm fluuius quidam ex fonte religionis, ex Regula illa toti seculo clarißima, omniumque virtutum splendore ornatißima: Regula beati Basilij, & aliorum sanctorum catholicorum ac religiosorum Patrum institutis, vt idem beatus pater Benedictus, in finali capitulo Regulæ cõmemorat. Vndè beatißimus Basilius, ad filios spirituales scribens, in principio epistolæ ità ait: Verba enim ista non sunt ex me, sed prolata ex diuinis fontibus: nec enim noua doctrina instruam te, sed ea, quam didici à Patribus meis. Tertiò, commendatur Regula sancti patris Benedicti, à magnitudine vtilitatis.

Secunda, exemplaris perfectio.

Vndè deducta sit regula S. Benedicti.

Cõmendat regulam S. Basilij.

Tertia commendatio.

studuit

vtilitatis magnitudo.

ſtuduit quidem ſanctiſsimus pater in hac ſua Regula vtilia docere exemplo Domini, dicentis Iſa. 48. Ego Dominus, docẽs te vtilia. Docet enim huius clariſsimi patris Regula virtutes, ſobrietatem, prudentiam, iuſtitiam, & veritatem, quibus vtilius nihil eſt in vita hominibus. Sap. 2.

Quarta, plenitudo continentiæ.

Quartò commendatur à plenitudine continentiæ. Traditur ſanè in ea, totius perfectionis monaſticæ norma, cùm vniuerſa virtutum inſtrumẽta ac religionis præcepta contineat, ſicut apertiſsimũ eſt ſingula ipſius Regulæ capitula contẽplantibus, vt de ea meritò dicamus illud Sap. 8. Doctrix eſt diſciplinæ Dei, & electrix operũ illius.

Diſciplina quid ſit.

Eſt autem diſciplina, vt ait beatiſsimus Cyprianus de duodecim abuſionibus, ordinata morum correctio, & maiorum præcedentium regularis obſeruatio.

Quinta, perfectionis eminentia.

Quintò commendatur ab eminentia euangelicæ perfectionis. Planè nihil de volũtate propria, nihil de corporis proprij poteſtate, nihil de rerum mundanarum poſſeſsione, nihil de tẽpore dereliquit. Equidem perfectionem paupertatis, incluſiuè deduxit vſque ad graphium: perfectionem obedientiæ, deduxit vſq; ad momentum: cuius exuberãtiſsimæ perfectionis gratia, de huius perfectiſsimi & Deo acceptiſsimi patris Regula dicere meritò poſſumus illud Eccl. 39. Benedictio illius quaſi fluuius inundauit.

Sexta, implendi facilitas.

Sextò cõmendatur Regula beatiſsimi patris Benedicti, à facilitate implendi: prudentiſsimus enim pater, inſtar regulæ euangelij IESV Chriſti, facilem, ſuauem, & leuem condidit Regulam & doctrinam. Vndè in fine Prologi ità ſanctus pater pollicetur: Conſtituenda eſt à nobis Dominici ſchola ſeruitij. In qua nihil aſperum, nihilq; graue nos conſtituturos ſperamus. nec mirum, quia, vt ſapiẽs Salomon atteſtatur, doctrina prudentum facilis: Prou. 4.

Septima, ſpiritualitas.

Septimò commendatur regula beati Benedicti à ſpiritualitate: quemadmodùm enim ſpiritus præfertur corpori, ità doctrina ſpiritualis præfertur legi, ſiue doctrinæ carnali. Vndè regula, quæ plùs verſatur circa exercitia ſpiritualia, quàm circa corporalia, tanto ampliori eſt digna laude.

Quę regula maiori digna ſit laude.

Huiuſmodi eſt regula ſanctiſsimi patris Benedicti, cuius cõſideratio maximè circa ſpiritualia verſatur. Vndè in ſecundo capitulo Regulæ apertiſsimè præcepit Abbati, nè ampliùs ſolicitudinem gerat de rebus tranſitorijs, caducis, atq; terrenis, quàm de ſpiritualibus: ſed ſemper cogitet, quia animas regendas ſuſcepit, de quibus rationem redditurus eſt: memor ſemper eius quod ſcriptum eſt Lucæ 12. Primùm quęrite regnum Dei, & iuſtitiam eius, & hæc omnia adijcientur vobis.

Octaua, ſumma diſcretio.

Octauò commẽdabilis redditur Regula beati Benedicti à diſcretione. Summa enim prudẽtia, quæ mater eſt omnium virtutum, menſurata ſunt vniuerſa huius ſanctæ regulæ inſtituta. Pijſsimus etiam ac deuotiſsimus pater ipſe Benedictus, in ca. 64. Regulæ Abbati præcepit, vt ità omnia diſcretionis lima temperet, vt opus quod imperat, tale ſit, quòd fortes illud cupiant, & infirmi nõ refugiant. Cuius diſcretionem beatus Gregorius in dialogo ſuo commendans, ait: Scripſit autem Regulam beatus Benedictus diſcretione præcipuã, ſermone luculentam,

Concluſio magnæ cõmendationis.

cuius regulæ amplitudine vtilitatis, & excellentia ſanctitatis ac perfectionis penſata, audacter dicere valemus, quòd quicunque hanc regulam ſecuti fuerint, Pax ſuper illos, ad Gala. 6. & illud, Pax multa diligentibus legem tuam, & non eſt illis ſcandalum. Pſalm. 118.

TRACTATVS PRIMVS, IN QVO ASSVMIT PROLOGVM, ET AGIT, QVOMODO AVDIENDA SIT SANCTORVM PATRVM DOCTRINA.

VSCVLTA, *ô fili, præcepta magistri*, &c. Præmittit regulę suæ sanctus pater Benedict⁹, hunc Prologũ, tanquàm clauem totius operis: in quo exhortatur discipulum ad intentissimè audiẽdum doctrinam suam.

Auditus, potissima via ad disciplinam spiritualem.

Est enim auditus, potissima via ad disciplinam spiritualẽ: licèt enim tam visus quàm auditus, sensus sint disciplinales: auditus tamẽ, vt dicit Augustinus libro de doctrina Christiana, pernecessarius nobis est ad discipulatũ Christi. Et beatus Bernardus in libello quodam de amore Dei, dicit: Inter omnes sensus, auditus maximè euocat animam ad opus.

Lib. 2. c. 3.

Tria facit B. Benedictus in Prologo.

Facit autẽ tria beatus Benedictus in hoc Prologo: Primò quidem reddit discipulũ beneuolum: ibi, *Ausculta*. Secundò, attentum: ibi, *Succinctis ergò*. Tertiò, docilem: ibi, *Constituenda est ergò* &c. Beneuolum quidem reddit ad audiendũ, ex tribus. Primò, ex parte sui: & hoc est charitas beneuolentiæ paternalis. Secundò, ex parte discipuli, quod est vtilitas singularis. Tertiò, ex parte Dei, quod est suauitas diuinę pietatis, nos misericorditer inuitantis. Primũ tãgitur in principio, dum dicitur: *Ausculta, ô fili*.

Filius vnde dicitur.

Filius dicitur à philos, quod est amor, eô quòd sit amor parentum: qui paternus affectus debet maximè beneuolum filium reddere ad intentè audiendum patris disciplinã.

Quid debeat filiũ intentum reddere.

hinc Pro. 6. dicit sapientissimus Salomon: Conserua, fili mi, præcepta patris tui, & nè dimittas legem matris tuæ. Et 1. Mach. 2. dicitur: Obediemus legi patrum nostrorum.

Filius dicitur quatuor modis.

Lib. 9. Etymolo. c. 5.

Circa hanc partem aliqua notanda veniunt. Primò, quòd filius dicitur quatuor modis, sicut beatus Isidorus docet: scilicet, natura, adoptione, imitatiõe, & doctrina. Filius autem hoc loco duobus vltimis modis accipitur, videlicet imitatiõe & doctrina. Secundò notandum, quòd Pręlatus debet esse pater subditorũ multiplciiter.

Prælatus debet esse pater subditorum multipliciter.

Primò, generando eos spiritualiter verbo doctrinæ, secundùm illud Apostoli 1. Cor. 4. Per euãgelium vos genui. Secundò, fouendo lacte consolationis, iuxta illud Pauli 1. Thess. 2. Facti sumus paruuli in medio vestrûm, tanquã si nutrix foueat filios suos. Tertiò, erudiẽdo illos, iuxta illud 1. Cor. 3. Tanquàm paruulis lac (scilicet, doctrinæ) vobis dedi potum. Quartò, thesaurizando eis exempla multarũ virtutum: Pro. 21. Thesaurus desiderabilis, Glo. claritas bonorũ operum Deo amabilis, & oleum, gl. pinguedo deuotionis, in habitaculo iusti. Quintò, prouidendo de necessarijs, iuxta illud Apostoli 2. Cor. 12. Ego autem libentissimè impendã, Glo. spiritualia & tẽporalia ad vsus vestros, & superimpẽdar pro animabus vestris.

Triplici cõditione sanctorum patrũ doctrina est audienda.

Tertiò notandum, quòd sanctus pater Benedictus in his verbis tria ponit, quibus audienda est Christi & sanctorum patrum doctrina. Est autẽ primò audiẽda humiliter & reuerẽter, secundùm illud Eccl. 32. Audi tacens, & pro reuerentia accedet tibi bona gratia. quod notat sanctus pater, cùm dicit: *Inclina aurem cordis tui*. Simili modo spiritus sanctus, animæ sanctæ loquitur, Psalm. 44. Audi filia, & inclina aurem tuã. Glo. vt humiliter audias, quia parùm est audire, nisi humiliter audias. Secundò, est audienda doctrina & regula huius sancti patris libenter siue gratanter, secundùm illud Eccl. 3. Auris bona audit cum omni concupiscentia sapientiam. Et hoc notat sanctus pater, cùm dicit: *Libenter excipe*. Tertiò, audienda est effectualiter siue efficaciter, secũdùm illud Iaco. 1. Non auditor obliuiosus, sed factor operis, hic beatus erit. Et hoc notat sanctus pater, cùm ait: *Et efficaciter comple. Vt ad Deum* &c. Hîc ponitur secunda causa, reddens discipulum beneuolum ad audiendum, quæ est cõmoditas singularis, quæ ex auditu & obseruatione regulæ prouẽnit obseruãtibus:

Initiũ dãnationis nostræ, inobedientia.

planè sicut initium damnationis nostræ fuit inobedientia, ità initium salutis & principium redeundi ad Deũ, sola obediẽtia esse censetur, ad Rom. 5. Sicut per inobedientiã vnius hominis, peccatores constituti sunt multi: ità per vnius hominis obedientiam, iusti constituuntur multi.

Magnum vitium inobedientia.

Bernardus: Magnum est inobedientiæ vitium: quo angelus cælum, Adam paradisum, Saul regnum, Salomon amorem diuinum perdidit. Et idem Bernardus super Cant. loquens de Christo: Non dabit inobedienti copiam suî tantus amator obedientiæ, vt potiùs mori, quàm non obedire, maluerit.

Serm. 46.

Quæ obedientia habeat meritũ.

Benè autem dicit sanctus pater, *per obedientiæ laborem*: quia obedientia laboriosa, quæ maximè in aduersis est, plurimùm habet meriti. Vt enim dicit Gregorius in Moralibus, Obedientia quæ habet

Li. 35. ca. 19.

aliquid

aliquid de suo in prosperis, nulla est vel minor: quarè dicitur Iere. 25. Nunquid nō recipietis disciplinam, vt obediatis verbis meis, dicit Dominus? Sequitur: *Ad te ergò nunc* &c. In hoc loco beatus pater Benedictus declarat, quis sit auditor & discipulus huiusregulæ siue doctrinæ: Ille videlicet, qui proprijs volūtatib⁹ abrenunciās, regularis obseruantiæ armis obediētiæ præcinctus, vero regi IESV Christo saluatori nostro militare disponit. Dicit enim Basilius in epistola ad filios spirituales: Sicut enim qui militant regi terreno, omnibus iussis obediunt: sic & qui militant regi cælesti, debent cælestia custodire præcepta: miles terrenus quocunque mittitur, paratus & promptus est: nec se vxoris vel liberorum gratia excusare audebit: multo magis miles Christi, sine aliquo impedimēto, regis sui debet imperio obedire. Vbi notandū, quòd triplex est voluntas mala: cui renunciandum est ab eo, qui spirituali militia æterno regi Christo militare proponit: videlicet voluntas carnis, quam sequuntur luxuriosi: voluntas concupiscentiæ, quā sequuntur auari: voluntas sensûs proprij, quam sequuntur superbi. de quibus ait 1. Ioan. 2. Omne quod est in mundo, aut est concupiscentia carnis, aut concupiscētia oculorum, aut superbia vitæ. Quòd autē istis tribus abrenunciādum sit viris religiosis militantibus Christo, figuratum legimus Gene. 12. vbi Deus præcepit Abrahæ, dicens: Egredere de terra tua, per abrenunciationem voluntatis terrenæ concupiscētiæ: & de cognatione tua, per abrenunciationem voluntatis carnalis affectionis: & de domo patris tui, per abrenunciationem proprij sensûs. Et Lucæ decimoquarto: Si quis venit ad me, & non odit patrem suum & matrem, vxorem & filios, & fratres & sorores, adhuc autem & animam suam, non potest meus esse discipulus. Secundò notandū, quòd virtutes rationabiliter arma dicūtur fortissima: quia animam fortiter muniūt seu tuentur in bello cōtra vitia. Vndè quidam dicit, virtutem dici eô, quòd vi tuetur possessorē suum. August. Nullus vitiosus animus virtute armatam animam superat. Et Boethius lib. 5. de cōsolatiōe. Talia tibi, inquit Philosophia, contuleramus arma, quæ nisi priùs abiecisses, inuicta te firmitate tuerentur. de quibus armis ad Ephe. 6. Induite vos armaturam Dei. Ambro. li. de viduis: Ecclesia nō armis secularibus vincit aduersarias potestates, sed armis spiritualibus, quæ sunt fortia ad destruendas munitiones, & altitudinem nequitiæ spiritualis. Idem: Aggrediamur aduersarium non fuste, non ferro, non saxo: sed mansuetudine, ac bonis operibus in castitate. Hęc sunt arma fidei nostræ. Basilius in epistola ad filios spirituales, de differētia militiæ spiritualis, & armis eius ad militiā terrenam, ità loquitur: Miles terrenus contra hostem visibilem pergit ad bellum: tecum verò hostis inuisibilis, quotidiè præliari non desinit. Illi contra carnem & sanguinem est dimicatio: tibi verò aduersùs spiritalia vitia in cælestibus est colluctatio. Ille contra carnalē hostem armis carnalibus vtitur: tu verò contra spiritalem hostem armis spiritalibus indiges. Ille in prælio galeam ferream gestat in capite: sed tua galea sit Christus, qui est caput tuum. Ille lorica, nè vulneretur, indutus: sed tu, pro lorica, fide sis Christi circundatus. Ille cōtra aduersarium suum mittit lanceam & sagittas: tu contra aduersarium tuū diuina eloquia iaculare: & percutiēs eum verbis Propheticis, dicito: Dominus mihi adiutor: & ego dendebo inimicos meos. Ille, donèc pugna geritur, arma à semetipso non proijcit, nè ab aduersario vulneretur: ità & tu nunquàm debes esse securus: quia tuus hostis, hoste illius astutior est. Illius quidem hostis ad tempus dimicat: tuus verò hostis, quamdiù in stadio vitæ huius consistis, tecum dimicādo non desinit. Illius arma, laboriosa & grauia sunt ad portandum: tua verò arma, volentibus se portare, suauia & leuia sunt. Ille cùm superauerit aduersarium, ad domum coniugis ac liberorum reuertitur: tu verò, hoste prostrato, in illud cæleste regnū cum omnibus sanctis intrabis. Cæterùm arma hæc spiritualia, præclara dicuntur: quia luminosa sunt, & splendore suo hominis animā illustrāt in agendis suis: peccata verò, tenebrosa sunt, & oculos excæcant peccatorum: ad Roma. 13. Abijciamus opera tenebrarū, & induamur arma lucis. Sequitur: *In primis, vt quicquid agendum inchoas bonū* &c. Declarato, quis sit huius doctrinæ auditor: quia vt dicitur 2. ad Co. 3. Nō sumus sufficiētes cogitare aliquid ex nobis, quasi ex nobis: sed sufficientia nostra ex Deo est: consequenter instruit sanctus pater Benedictus discipulum, vt quicquid agēdum proposuerit, à Domino instantissima oratione perficiendum deposcat. Iaco. 1. Omne datum optimū, & omne donum perfectū, desursum est, descendēs à patre luminum. Quāta autem nobis imminneat necessitas cōtinuandi, vsque in finem bona opera inchoata, subiūgit sanctus pater, dicēs: *Vt qui nos iam in filiorum*, scilicet per adoptionis gratiam, *dignatus est numero computare, non debeat aliquandò de malis actibus nostris contristari.* Dicitur autem Deus contristari non ità, quòd passio tristitiæ habeat in eo locum, apud quem pro simplicitate & incommutabilitate naturæ suæ, vt testatur Apostolus, Non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio: sed cōtristari hîc & in

Quis sit huius regulæ auditor.

In admonitione ad filium spiritualem, in initio.

Cōparatio de milite terreno.

Triplex est mala voluntas.

Figura.

Virtutes quare dicantur arma fortissima.

Virt⁹ vndè.

Quibus armis vincat ecclesia, & bonisq; sit hostis aggrediendus.

Serm. 15.

In princi. pio admonitionis ad filium spiritualem.

Item cōparatio de milite terreno perutilis.

Psalm. 117.

Arma spiritualia, luminosa: peccata verò, tenebrosa.

Quomodò dicatur Deus cōtristari.

& in multis locis sacræ Scripturæ dicitur per similitudinem: quia ad modum contristati, se habet ad homines peccatores: illos videlicet bonis priuando, & exponendo tormentis. Et hoc est, quod sanctus pater subiungit, dicens: *Ità enim ei omni tempore de bonis suis in nobis parendum est, vt non solùm vt iratus pater suos non aliquandò filios exhæredet: sed nec vt metuendus Dominus, irritatus malis nostris, vt nequissimos seruos, perpetua tradat ad pœnam, qui eum sequi noluerint ad gloriam.*

TRACTATVS II.
Quòd Deus multipliciter nos ad se inuitat.

E*Xurgamus ergò* &c. Hîc ponitur tertia causa, quæ discipulum habet reddere beneuolum ad audiendam doctrinam, quæ sumitur ex parte suauitatis diuinæ pietatis, nos ad hoc per Scripturam suam misericorditer inuitantis. dicit ergò: *Exurgamus ergò tandèm aliquandò, excitante nos Scriptura, atque dicente:* Roma. 13. *Hora est iam nos de somno surgere. Et apertis oculis nostris ad Deificum lumen*, id est, Christum, qui est lux vera, illuminans omnem hominem venientem in hunc mundum. Ioannis 1. *Et attonitis*, id est, intentis *auribus audiamus*, scilicet ea, *quæ diuina quotidiè clamans nos admoneat vox, dicens:* Inducit autem sanctus pater Benedictus septem authoritates, in quibus clementissimus Deus noster nos misericorditer ad se inuitat, & viã ad se perueniẽdi de-
1. monstrat. Prima est illa Psalmi nonagesimi quarti: *Hodiè si vocẽ eius audieritis, nolite obdurare corda vestra.* sed, scilicet, emollite & flectite ad verba mea: sensus est, non sitis duri & rebelles, sicut fuerũt filij Israel in deserto. Vbi nota, quòd multi indurant corda sua

De quorundam cordis duritia.

intantùm, vt nec igne diuini amoris liquefieri, nec malleo diuinæ cõminationis frangi, nec aqua diuinę largitatis possũt emolliri: de quorum duritia Dominus conqueritur, dicens: Indurauerunt facies suas supra petram, & noluerunt reuerti. Ieremiæ
2. 5. Sequitur: *Et iterùm:* Secunda authoritas, est illa Apocalyp. 2. *Qui habet aures audiendi, audiat*, scilicet obediendo, *quid spiritus dicat ecclesijs.* Multi habent aures, & non audiũt, quid spiritus dicat Ecclesijs: Isaiæ quadragesimo tertio: Quis cæcus, nisi seruus meus? Et quis surdus, nisi ad quem misi nuncios meos? Psalmo CXXXIIII. Aures habent, & non audient. Glo. Deum ad ipsos clamantem. Indè subiungit: *Et quid dicit?* Tertia au-
3. thoritas, est illa Psalm. 33. *Venite filij, audite me: timorem*, non mundi, non hominis, sed *Domini docebo vos.* Glo. qui est initium sapientiæ. Matthæi decimo: Nolite timere eos qui corpus occidunt, animam autem non possunt occidere: sed potiùs eum timete, qui potest animam & corpus in gehennam perdere. Quarta authoritas, est illa Ioan. 4.
12. *Currite*, scilicet ad Christum, *dum lumen vitæ habetis, nè tenebræ mortis vos comprehendant.* Quinta authoritas, est illa eiusdẽ Psalmi 33. 5.
Quis est homo qui vult vitam, Glo. æternam. *Et cupit videre dies bonos*, id est, dies æternitatis, de quibus Psalm. 76. Cogitaui dies antiquos, & annos æternos in mẽte habui: dies præsentis vitæ non sunt boni dicendi, sed mali & parui: Gene. 47. dixit Iacob: Dies peregrinationis vitæ meæ centum triginta annorum sunt parui & mali. Et ad Eph. 5. Redimentes tempus, quoniam dies mali sunt. Econtrariò, dies patriæ sunt magni & immutabiles & boni. in Psal. 83. Melior est dies vna in atrijs tuis super millia. Sexta, 6.
est illa eiusdem Psalmi trigesimitertij: *Si vis habere veram & perpetuam vitam, prohibe linguam tuam à malo.* Glo. nè mala loquaris apertè. *& labia tua ne loquantur dolum.* Glo. id est, nè etiam bona dolosè loquantur. Dolus, vt dicit Cassiodorus, est quandò fallimus audientem, vt quod creditur ad auxilium, inferre videatur incommodũ. Iere. 9. Sagitta vulnerans lingua eorũ, dolum locuta est. *Diuerte à malo*, Glo. id est, destrue vitia vitæ, *& fac bonum.* Glo. i. ædifica virtutes. Non enim sufficit ad vitã æternam, declinare à malo, sed necessè est, vt opera bona sequantur. quocircà Eccl. 38. dicitur: Auerte à delicto, & dirige manus. Gl. ad bona opera. Vbi considerandum, quòd si volumus cauere à malo tam locutionis, quàm operis, necessè est vt priùs caueatur à malo cogitationis, quæ radix est aliorum malorũ. Cùm ergò prohibet hîc mala locutionis & operis, per consequens prohibere intelligitur malũ cogitationis: quia non potest omninò refrenari lingua & manus, nisi cor reprimatur. Matth. 12. Ex abundantia cordis os loquitur. quarè Prou. 4. dicitur: Omni custodia serua cor tuum, quoniam ex ipso vita procedit. Sequitur in authoritate prędicta: *Inquire pacem* Eccl. 2. Qui timent Dominum, inquirũt quæ placita sunt illi. Est autem pax Deo maximè gratissima, secundùm illud Psal. 75. In pace factus est locus eius. & 2. Cor. 13. Pacem habete, & Deus pacis & dilectionis erit vobiscum. *Et persequere eam*, id est, perfectè sequere etiam fugientem, perseuerãter insequẽdo, ad Heb. 13. Pacẽ sequimini cum omnibus. August. in epistola: Pax quærenda est: nec sufficit illam quærere, nisi inuentam teneamus, fugientemq; cũ studio prosequamur. Sequitur: *Et cùm hoc feceritis* &c. Septima autho- 7.
ritas est etiã superioris Psalmi, quæ sequitur: *Oculi mei super vos, & aures meæ ad preces vestras.* Textus Psalmi habet: Oculi mei super iustos, & aures meæ ad preces eorum.

Aures habentes, non audiunt.

Timor Domini.

Dies vitæ hic mali.

Dies patriæ boni.

Dolus quandò fit.

In hunc Psalmum.

Nõ sufficit tãtùm, mala non facere.

Quomodò caueatur à malo locutionis & operis.

Pax grata Deo.

In hac authoritate denotantur duæ remunerationes diuinæ, quas in præsenti vita cõsequuntur auditores sanctę doctrinæ.

Auditor sanctæ doctrinæ, duo cõsequitur in hac vita.

Prima est, quòd Dominus misericorditer custodit eos in pręsenti, cùm dicit: *Oculi mei super vos*, id est, respectus misericordiæ meæ. Sapi. 8. Gratia & misericordia in sanctos eius, & respectus in electos illius. & Eccl. 11. Oculus Domini respexit illum, id est, iustum in bonum. Secũda est, quòd exaudit deprecationem eorum efficaciter, cùm sequitur: *Et aures meæ ad preces vestras*, scilicet eas adimplendo. Quòd autem talium Dominus orationes celeriter sine dilatione exaudiat, manifestat authoritate penultima, cùm subdit: *Et antequàm me inuocetis, dicam vobis, eccè adsum.* Adimplebo, scilicet quę petitis. quasi diceret, antequàm orationẽ consummetis, ego perficiam vota vestra. Aduertendum, quòd huic diuinæ pollicitationi non aduersatur, quòd serui Dei quandoquè non exaudiuntur in orationibus suis: quoniam, vt ait Hier. super epistolam ad Ephe. hoc cõtingit, quia sæpè contra nos petimus, quod pro nobis esse existimamus, sicut fecit Apostolus.

2. Cor. 12.

Et August. super Ioan. Quicquid petimus cõtra vtilitatem salutis, id nõ in nomine saluatoris petimus: & tamẽ ipse saluator est, non solùm quãdò facit quod petimus, sed etiam quandò non facit: quia quod videt peti contra salutem, non faciendo potiùs se exhibet saluatorem.

Quarè sancti quandoquè non exaudiuntur.

Sequitur: *Quid dulcius nobis hac voce Domini, inuitantis nos, fratres charissimi? Eccè pietate sua demonstrat nobis Dominus viam vitæ.* Nihil planè humanæ menti potest occurrere dulcius ac suauius, quàm quòd omnipotens DEVS, bonorum nostrorum non egens, tanta nos cura ad se fontem vitæ inuitet, viam doctrina & exemplo ostendat, & peruenienti amplissima polliceatur auxilia.

Magna diuinæ pietatis suauitas.

Augu. lib. confess. Constituis te nobis ducẽ in via tua, & consolaris, & dicis: Currite, & ego feram: ego producã: ego sum via, veritas & vita.

Ioan. 14.

Ideò meritò sanctus pater, tanta suauitate degustata, clamat: *Quid dulcius nobis hac voce Domini, inuitantis nos, fratres charissimi?* Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua super mel ori meo, Psalmo CXVIII. Vbi notandum circa hanc inuitationem seu vocationẽ, quòd Deus vocat nos ad se septemplici voce.

Deus vocat nos ad se septemplici voce.

Vox prima.

Prima, est authoritas scripturarum, sicut princeps vel iudex vocat subditum per literam aut epistolam, de quo in Psalmo superiùs inducto: Hodiè si vocem eius audieritis, nolite obdurare corda vestra.

Vox secunda.

Secũda vox, est species creaturarum, sicut vocat amicus amicum per nutum, monachus alium monachum per signum. Psal. 18. Cæli enarrãt, id est, ostendunt gloriam Dei, scilicet, potentiam, sapientiam & bonitatem DEI. Et opera manuum eius, id est, quàm mirabiliter operetur, annunciat, id est, ostẽdit firmamẽtum per sui reuolutionem. Vndè dicit Augustin. Omnia clamant, Deus nos fecit.

In Psal. 26. Enarrat. 2.

ad Rom. 1. Inuisibilia Dei, per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur. Sequitur: Non sunt loquelæ neque sermones, quorum non audiantur voces eorum. id est, Omnes nationes, in quibus sunt diuersa genera linguarum, possunt per creaturas intelligere creatorem.

Lib. 11. Confess. cap. 12.

Augustinus super Ioannem: Ex perpetuitate creaturarũ, intelligitur creator æternus: ex magnitudine, omnipotens: ex ordine & dispositione, sapiens: ex gubernatione, bonus.

Qui Deus per creaturas intelligatur.

Et hæc omnia, signa & nutus Dei sunt, qui nos admonent ad timorem, ad reuerentiã, ad amorem omnipotentis Dei, & per quæ ipse Deus ad suauitatis suæ preciosissimũ gustum nos clementissimè vocat. Ait enim beatus Diony. 1. ca. cælestis hierarchiæ: Sicut visibiles formæ, inuisibilis pulchritudinis diuinę sunt imagines. ità sensibiles suauitates, figuræ sunt inuisibilis suauitatis. Gustate & videte, quoniam suauis est Dominus, clamat Propheta Psalm. 33.

Vox tertia.

Tertia vox, est Doctorũ, sicut vocat aliquis aliũ per nuncium: Prouer. 9. Sapientia ædificauit sibi domũ, scilicet ęternitatis: immolauit victimas supernæ amœnitatis: miscuit vinũ summæ iocunditatis, & posuit mensam æternæ suauitatis: & misit ancillas, Glo. prædicatores, vt vocarent ad arcem. Glo. id est, ad cælum. Item beatissimus homo Ioannes missus à Deo, inquit Lucæ 3. Ego vox clamantis in deserto, Parate viam Domini.

Quarta vox.

Quarta vox, est diuina inspiratio, sicut homo vocat amicum propria voce, Iob 4. Porrò ad me dictum est verbum absconditũ, & quasi furtiuè suscepit auris mea venas susurrij eius. Itẽ Cant. 5. Vox dilecti mei pulsantis, aperi mihi soror mea. Glo. interlinearis super illud: vox hæc, id est, inspiratio. per hunc modum vocatus est Paulus, qui ait ad Galatas primo: Cùm placuit ei, qui me segregauit ex vtero matris meæ, & vocauit per gratiam suam, non acquieui carni & sanguini &c.

Vox quinta.

Quinta vox, est collatio beneficiorum: sicut miles vocat auem, ostendendo cibum. Cantic. 2. Vox tua dulcis. Prouerb. 1. Vocaui, & renuistis: extendi manus meas. Glo. id est, benefaciendo, liberando omnes oppressos à diabolo, pòst in cruce.

Sexta vox.

Sexta vox, est immissio flagellorum, sicut vocat mater puerum, ostendendo & mouendo virgã. Abacuc 3. Audiui, & conturbatus est venter meus: à voce contremuerunt labia mea. Item Isaiæ 21. Horrui, cùm audirem: turbatus sum, cùm viderem.

Vox septima inuitantis Domini.

Septima vox, est reue-

reuelatio angelorum: vt enim probat Diony. 4. ca. cælestis hierarchiæ: Reuelationes diuinorum perueniunt ad homines mediantibus angelis, ficut in veteri & nouo Testamentis compertifsimum per multa exempla habetur. Vndè Apocalyp. 14. Vidi alterum angelum, volantem per medium cæli, habentem Euangelium æternum, vt euangelizaret, dicens magna voce &c.

TRACTATVS III.

Vbi de octo gradibus virtutũ, quibus in montem supernæ felicitatis asscenditur.

Bonorum operum necessitas.

Svccinctis ergò fide, vel obseruantia bonorum operum, lumbis nostris, &c. Hic sanctus pater reddit discipulum suum attentum doctrinæ suæ: & hoc, ex tribus. Primò, ex necessitate benè operandi: quia absque bonis actibus ad regnum cælorum non peruenitur. Secundò, ex debito reuerentiæ diuinæ maiestatis, quæ nos continuè expectare dicitur, vt sanctis suis monitis & præceptis, factis respõdeamus. Tertiò, ex cruciatu pœnæ gehennalis, quam indubiè incurrunt sanctæ obediẽtiæ contemptores. Circa primum, describit primò sanctus pater quædam præparamenta ad expeditius viam peragendum, dicens sic: *Succinctis ergò fide*, &c. Succinctis lumbis, & calceatis pedibus. Aggredienda enim itinera CHRISTI, docet sanctus pater, sumens ab Apostolo ad Ephesios sexto. Succincti lumbos vestros in veritate, id est, non simulatoriè, & calceati pedes in præparatione euangelij pacis. Vbi notandum, quòd lumbos tam corporis quàm mentis habere debemus succinctos, si vias Domini expeditè libereque cupimus percurrere: lumbos quidem carnis, cingulo castitatis, de quibus Lucæ duodecimo: Sint lumbi vestri præcincti. Gregorius: Lumbos præcingimus, cùm carnis luxuriam per continentiam refrenamus. Secundò, lumbos mentis præcinctos debemus habere zona fidei, sanctorum operum obseruantia adornata, de quibus 1. Petri 2. Succincti lumbos mentis vestræ. Debemus præterea calceatis pedibus aggredi vias Domini, si absque offendiculo incedere desideramus. Pedes nostri, affectiones sunt cordis nostri, quæ sanctorum Patrum, qui nos præcesserunt, virtutibus & exemplis muniendæ sunt. Ambrosius lib. de Patriarch. Sanctorum vita, cæteris norma viuendi est. Et libro de Officijs: Nobis vita maiorum, disciplinæ est speculum. Vndè de anima deuota, per Patrum sanctorum vestigia incedente, dicitur Cantic. sexto: Quàm pulchri sunt gressus tui in calceamentis, filia principis. Et hæc omnia sunt à nobis ex intentione præparanda, vt adimplere valeamus euangelium sanctum: in quo omnis perfectionis doctrina, via, & pax vera docetur & prædicatur: per cuius adimpletionem mereamur eum, qui nos ità multipliciter & misericorditer vocauit, (sicut dictum est præcedenti cap.) in regno suo videre. Cuius visio, omnium laborum nostrorum plenissima merces est. Ioannis 17. Hæc est vita æterna, vt cognoscant te solum verum DEVM, & quem misisti IESVM CHRISTVM. Quanta autem immineat nobis necessitas sanctis operibus intendere, exponit sanctus pater, cùm subdit: *In cuius regni tabernaculo* &c. Matth. septimo: Non omnis qui dicit mihi, Domine Domine, intrabit in regnum cælorum: sed qui facit voluntatem patris mei qui in cælis est, ipse intrabit in regnum cælorum. Chrysostomus in Glos. Quæ est voluntas Dei, ipse Dominus docet: Hæc est, inquit, voluntas eius qui misit me, vt omnis qui videt filium, & credit in eum, habeat vitam æternam. Credulitatis verbum, & ad confessionem respicit, & ad actum. qui ergò non confitetur, aut nõ conuersatur secundùm verbum CHRISTI, non intrabit in regnum cælorum. Hæc Chrysostomus. Item 1. Corinth. 4. dicit Apostolus: Nõ est in sermone regnũ Dei, sed in virtute. Glo. virtus est causa regni. Absque ergò actibus virtuosis, nõ peruenitur ad regnum. Porrò cognita necessitate bonorum operum, ad perueniendum in montem supernæ felicitatis, cupiens magno desiderio sanctus pater exponere discipulo, quorum bonorum operum via peruenitur in tabernaculum Dei: introducit quandam quæstionem Prophetæ Dauid, Psalm. 14. vt ex respõsione data Prophetæ à Domino, agnoscat discipulus, quibus gradibus siue itineribus accedatur in tabernaculum Domini. *Sed interrogemus cum Propheta Dominum, dicentes ei: Domine, quis habitabit* &c. Non miretur quispiam, quòd beatus pater Benedictus mansionem cælestem tabernaculum dixerit: quia licèt tabernaculum proprie sumptum, quod, teste beato Augustino super Psalmo decimoquarto, non est firma domus, sed huc illucque mutabilis, non conueniat cælesti mansioni, quæ fixa est & perpetua: nihilominùs quandoquè in Scriptura sacra cælestis mansio nomine tabernaculi legitur designari. Vndè Lucæ 16. Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, inquit Veritas, vt recipiãt vos in æterna tabernacula. Dicitur insupèr cælestis mansio mons: tum quia nihil interponitur inter ipsam & verũ solẽ: tũ, quia quẽadmodùm

Lumbi corporis & mẽtis succingendi.

Homil. 13. in Euang.

Calceatis pedibus aggrediendæ est via Dñi.

Pedes nostri q. sint.

In lib. de S. Ioseph. c. 1.

Lib. 1. cap. 25.

Merces laborum nostrorum.

Necessitas benè operandi.

Hom. 19. oper. imp. Ioan. 6.

Credere, respicit ad cõfessionem & actus.

Sine operibus nõ peruenitur ad regnum.

Psalm. 14.

Tabernaculũ propriè.

Cælestis mansio, tabernaculi nomine cẽsetur.

Cælestis mãsio, mõs dicitur.

dùm mons eleuatur super terram, sic illa cælestis & superna beatitudo, super vitam istam est eleuata. Bernardus: Ciuitas cælestis, mansio secura: patria totum continens quod delectat: ibi erit cumulus felicitatis, supereminens gloria, superabundans lætitia. Sequitur: *Post hanc interrogationem, fratres, audiamus Dominum respondentē*, &c.

Cap. 4. Meditationū.

Octo gradus ascendendi in cæleste tabernaculum.

Est hîc aduertendum, quòd in hac Domini responsione, octo describuntur virtutes, tanquàm gradus quidam ascensûs cælestis tabernaculi. Prima, est munditia à macula peccati mortalis, cùm ait: *Qui ingreditur sine macula*: dictum est Psalm. 118. Beati immaculati in via. hæc est quæ primò requiritur. Vndè Leuiti. 21. præcipitur, quòd nullus habens maculam, accedat ad ministerium Dei. Et Cantic. 8. dicit spiritus sanctus: Tota pulchra es amica mea, & macula (Glo. criminalis) non est in te. Secunda, est iustitia sanctorum operum, quæ tangitur, cùm subdit: *Et operatur iustitiam*, id est, bona opera. Non enim sufficit nobis, vt ait Augustinus in Glo. malum non facere, nisi fecerimus & bonum. Et ideò Prouerb. 16. dicit Sapiens: Iudicium viæ bonæ, est facere iustitiam. Iustitiam autem posuit, quæ mater est omnium virtutum, vt dicit Augustinus, nè alias videretur exclusisse virtutes. Tertia, est veritas in sermone: ibi, *Qui loquitur veritatem in corde suo*, id est, non solùm in ore. Glo. veritatem, dico, in corde suo conceptam, id est, qui scit veritatem, & dicit. Congruè additur, quia aliquis putat fallere quandoque, & verum dicit, & habet ille veritatem in labijs, sed non in corde: vt si quis alicui dolosè ostendat viam, putans in ea esse latrones, & dicat: si hanc tenes, à latronibus tutus eris: & contingat, vt verè non inueniantur ibi latrones, veritatem ille locutus est, sed non in corde. Parùm itaque est, verum loqui, nisi ità sit in corde. Et notandum, quòd est veritas cordis sine duplicitate, veritas oris sine falsitate, veritas operis sine vanitate. Et hæc est omnis veritas, & perfecta veritas. Ioânis decimo sexto: Docebit vos omnem veritatem. Quarta, est innocentia, vt proximo non noceat, cùm subdit: *Qui non egit dolum in lingua sua*. Hoc autem contingit, quandò aliud est in ore, & aliud in corde ad decipiendum proximum. Dolus enim in lingua, vt ait Glo. est, cùm aliud dicitur, & aliud in pectore est. Vndè Psalmo vndecimo: Labia dolosa, in corde & corde locuti sunt. Et Ieremiæ nono: Sagitta vulnerans lingua eorum, dolum locuta est. Et Sophoniæ tertio, dicitur de viris iustis: Non inuenietur in ore eorum lingua dolosa. Quinta, est innocentia operis, cùm ait: *Nec fecit proximo suo malum*.

Nô sufficit malum nô facere.

Remig. in Psalm. 14.

Quis loqui dicatur veritatem.

Perfecta veritas.

Dolus in lingua.

Isaiæ quinquagesimo sexto: Beatus vir qui facit hoc, custodiens manus suas, nè faciat omne malum. Vocatur autem proximus in hoc loco, omnis homo, vt ait Glo. Augustini. Nulli quippe homini debemus malum facere. Vndè Apostolus 1. ad Thessal. 4. Nè quisquā supergrediatur, nec circumueniat in negocio fratrem suum. Et 2. Corinth. 7. dicit Apostolus, ad aliorum exemplum: Neminem læsimus, neminem corrupimus. Sexta est, vt non noceat proximo, audiendo eius malum, vel detrahendo, cùm subdit: *Et opprobrium non accepit aduersus proximos suos*. id est, non acceptauit illatum à se, vel ab alio: vel sic, non accepit, scilicet, nec in corde cogitando temerè, vel leuiter credendo criminatori, vt ait Glo. Eccle. 9. Qui citò credit, leuis est corde. Nec in ore loquendo. Prouerb. 10. Qui profert contumeliam, insipiens est. Nec in aure audiendo, sed repulit cum indignatione, in signum displicētiæ, quòd proximus infametur: quia Prouerb. 25. dicitur: Ventus aquilo dissipat pluuias, & facies tristis linguam detrahentem. Dicit Hieronymus: Si deest auditor, deest detractor. Septima, est virtus fortitudinis: ibi, *Qui malignum*, scilicet diabolum, *suadentem sibi, cum ipsa suasione à conspectibus cordis sui respuens, deduxit ad nihilum*. Malignus enim dicitur diabolus, à malo igne, quia ignem accendit peccati in cordibus hominum. Oseę 7. Omnes adulterantes quasi clibanus succensus à coquēte. Deducitur autem ad nihilum, quandò suasionibus eius siue tentationibus viriliter resistitur: Iacob. 4. Resistite diabolo, & fugiet à vobis. & 1. Ioan. 2. Scribo vobis iuuenes, quoniam vicistis malignū. Et hoc est quod pater subdit, dicens: *Et paruulos eius cogitatus tenuit, & allidit ad petram*. quasi dicat, tunc ad nihilū deducitur malignus, quandò nascentes suggestiones eius comprimit: & allidit, nè robur accipiant. De quo modo Psalm. 136. Beatus qui tenebit & allidet paruulos suos ad petram. Glo. id est, malos motus, qui ex carne nascuntur, antequàm crescant siue robur accipiāt, retinet, nè fiant liberi, & allidit ad petram, id est, CHRISTVM, vt confracti, dispereant: faciliùs enim vincuntur, dum paruuli sunt. Isidorus in Soliloquijs: A cogitatione noxia custodi animam, & mentem tuam cogitatio non surripiat: quandò te angit praua cogitatio, non consentias illi: sed statim vt apparuerit scorpio, contere eum: calca serpentis caput, calca prauæ suggestionis malum: culpam emenda, vbi nascitur: in ipso initio cogitationi resiste, vt euadas: certa aduersùs malum cogitationis: Certa, & vinces: caput cogitationis exclude, cætera superan-

Quis sit proximus.

Nulli est faciendum malum.

Opprobriū non accipere contra proximum.

Epist. 2. ad Nepotia. & 14. ad Celantiam.

Remedium detractiōis.

Diabolus dicitur malignus.

Quomodò diabolus deducatur ad nihilū.

Faciliùs crimina vincuntur & motus in principio.

Humilitatis effectus.

perantur. Octaua virtus, eſt virtus humilitatis, qua homo veriſsima ſuî cogitatione ſibijpſi vileſcit, & laudari nullo modo appetit. Aug. exponẽs illud Pſal. 33. Benedicam Dominum in omni tempore, dicit:

Quis humilis.

Eſſe humilem, eſt nolle in ſe laudari. Quis in ſe vult laudari, ſuperbus eſt. Hanc tangit ſanctus pater, cùm ſubdit: *Qui timentes Dominum.* Auguſt. lib. de vera innocentia:

Primũ Dei donum in nos.

Prima diuini muneris gratia eſt, vt nos erudiret ad humilitatis confeſsionem, vt recognoſcere faciat, quòd ſi quid boni facimus, per illum poſſumus, ſine quo nihil poſſumus. Noſtra enim ſufficientia à Deo eſt, 2. Corinth. 3. *Operantem in ſe Dominum magnificant*, id eſt, magnum prædicant, & dignis laudibus extollunt: quia, vt ait Propheta Iſa. 26. Omnia opera noſtra operatus eſt in nobis: *illud cum Propheta dicẽtes:* Pſal. 113. *Non nobis, Domine, non nobis, ſed nomini tuo da gloriam.*

Bonũ omne à Deo, malum à nobis.

quaſi dicerent, vt ait Auguſt. Quicquid boni ineſt nobis, parui vel magni, donum tuum eſt: & noſtrum non eſt, niſi malum: tuum, Domine, eſt bonũ: tua eſt gloria. qui enim de bono tuo gloriam quærit, & non tibi quærit, fur eſt & latro: ſimilis diabolo, qui furari voluit gloriam tuam, & laudari de bono tuo. da ergò gloriam nomini tuo, id eſt, ità dignare nobis pietatis tuæ dona largiri, vt non nobis, ſed nomini tuo gloriam quæramus: cui ſoli eſt honor & gloria. Sequitur: *ſicut nec Paulus.* Inducit ad hoc, exemplum beatiſsimi Apoſtoli, qui quantumcunq; in prædicatione ſua & doctrina excellentiſsimus fuerit, nihil tamen ſibi, ſed omnipotenti Deo attribuit, *dicẽs: Gratia Dei ſum id quod ſum*, ſiue quòd Chriſtianus ſum, ſiue quòd Apoſtolus, 1. Cor. 15. *Et iterùm ait: Qui gloriatur, in Domino glorietur.* 1 Cor. 1. & 2. Cor. 10. Glo. id eſt, Domino attribuat confidentiam & gloriam ſuam, cuius gratia eſt. Porrò, quia ſolus talis ad gloriam Dei vniuerſa bona ſua opera referens, firmum conſtituit ædificium, ideò ſanctus pater ſubiungit: *Vndè & Dominus in Euangelio*, ſcilicet Matthæi ſeptimo, *ait: Qui audit verba mea hæc, & facit ea: ſimilabo eum viro ſapienti, qui ædificauit domum ſuam*, id eſt, ædificium bonorum operum, *ſuper firmam petram.* Qui enim audit obediẽter, humiliter, & libenter doctrinam Chriſti & ſanctorum Patrum, & illam recta intentione ad Dei laudem & gloriam factis adimplet, hic profectò domum conſcientiæ ſuæ ſuper firmam petram, qui Chriſtus eſt, videtur ædificare. de cuius ædificij firmitate ſubiungit, dicens: *Flumina venerunt*, ſcilicet perſecutionum: *flauerunt venti*, videlicet tentationum: *& irruerunt*, id eſt, impetum fecerunt importunitate tentationum *in domum illam, & non cecidit*, à ſtabilitate virtutis. Cuius ratio ſubditur: *fundata enim erat ſupra firmam petram*, id eſt, Chriſtum.

Qui ædificent ſupra petram.

Sequitur: *Hæc complens*, id eſt, conſummans *Dominus*, id eſt, poſtquàm hæc docuit, *expectat nos continuè.* Hîc ſanctus pater ſecundò reddit attentum diſcipulum ex reuerentia diuinæ maieſtatis. quaſi dicat: Multùm nos attentos debet reddere ad implendum præcepta nobis data, diuinæ maieſtatis reuerentia, *qua continuè nos expectat, his ſuis ſanctis monitis, factis nos reſpondere debere.* Incaſſùm quippe verba Dei audiuimus, ſi opera non fecerimus, dicente beato Iacobo: Si quis auditor eſt verbi, & non factor, hic comparabitur viro conſideranti vultum natiuitatis ſuæ in ſpeculo: conſiderauit enim ſe, & abijt: & ſtatim oblitus eſt qualis fuerit. Iacobi primo. Glo. Qui ſolo auditu putat ſe ſaluari, fallitur.

In vanum audiuntur diuina præcepta, niſi fiant.

Sequitur: *Ideò nobis propter emendationem malorum, huius vitæ dies ad inducias relaxantur.* Senſus eſt, id eſt, ideò nobis huius vitæ dies relaxantur, id eſt, miſericorditer conceduntur, vt habeamus ſpatium pœnitentiam agendi, per quam, peccatorum emendationem conſequamur.

Dies hîc vitæ nobis ad inducias dantur.

An neſcis, id eſt, mirum eſt quòd neſcias, *quia patientia Dei ad pœnitentiam te adducit*: ſcilicet quantùm in ſe eſt. quod ſumitur ex Apoſtolo ad Romanos ſecundo, dicente: An diuitias bonitatis eius & patientiæ & longanimitatis contemnis? quaſi diceret: Non debes contemnere: ignoras, quoniam benignitas Dei, id eſt, bona voluntas Dei, ad pœnitentiam te adducit? Vbi notandum, vt colligitur ex Glo. ad Romanos ſecundo, quòd Deus dicitur patiens, quia tot & tanta peccantes ſuſtinet, ac miſericorditer tolerat.

Deus dicitur patiens.

Differt enim longanimitas, quæ dicitur ſuſtentatio, à patientia: quia qui infirmitate magis, quàm propoſito delinquunt, ſuſtentari per longanimitatem dicuntur: qui verò pertinaci mente exultant in delictis ſuis, ferri patienter dicendi ſunt. Patientia ergò eſt, qua per ſuperbiam & procaci mente peccantes non ſtatim punit. Longanimitas eſt, qua per infirmitatem, & non deliberati animi malitia peccantes, diù portat, expectans ad pœnitentiam, ſecundùm illud Iſaiæ 30. Propterea expectat Dominus, vt miſereatur veſtri.

Longanimitas & patientia differunt.

Nam pius Dominus dicit, ſ. Ezech. decimooctauo: *Nolo mortem peccatoris, ſed vt conuertatur, & viuat.* id eſt, non eſt voluntatis meæ, quòd peccator moriatur in peccatis ſuis, ſed magis, vt conuertatur, & viuat, ſcilicet, vita gratiæ hîc, & tandem vita gloriæ. Vult enim Deus, vt diuinus teſtatur Apoſtolus, primæ ad Timotheum ſecundo, omnes homines ſaluos fieri, & ad cognitionem veritatis venire. Cuius optimæ voluntatis ſigna ſeu argumenta, plurima ſunt. Primò, quia omnibus hominibus, vtpotè ad imaginem ſuam formatis,

Signa bonæ voluntatis Dei in nos.

in ipſo

in ipso suę creationis exordio, cognitionem veri & boni amorem impressit, vt dicit Boëthius, secũdùm illud Psalmi 4. Signatum est super nos lumẽ vultûs tui, Domine. Secundò, quia omnibus indifferenter largitus est documẽta salutis, Marc. vltimo: Euntes in mundum vniuersum, prędicate Euãgelium omni creaturæ. Tertiò, quia neminem excludit ab influẽtia beneficiorum suorũ, sed omnibus communiter influit. Matt. 5. Qui solem suũ oriri facit super bonos & malos. Quartò, quia remedia sanitatis, videlicet sacramẽta, vt baptismum, omnibus cõmunia instituit, Ioann. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei. Quintò, quia omnibus præmia communia promittit, vt denariũ diurnũ, Matt. 20. Sequitur: *Cùm ergò interrogássemus Dominũ, fratres, de habitatore tabernaculi eius, audiuimus quidem habitandi præceptum.* i. doctrinã & præcepta virtutum, quibus ad illud peruenitur. *Sed si compleamus habitatoris officium,* i. si illa faciamus, quę sunt opus habitationis, quæ per descriptos iam octo virtutum gradus designantur, *erimus proculdubiò hæredes regni cælorum.* Ex quibus sanctus Pater cõcludit, quòd meritò nos agere debeamus: *Ergò præparãda sunt corda & corpora nostra, sanctæ præceptorum obediẽtiæ militatura.* Vbi notandũ, quòd non modò corda, sed etiam corpora aptãda esse dicit sanctæ obedientię. Vtroq; quidem homine famulandũ est Deo. Corda quidem sunt præparanda per bonã voluntatem, 1. Reg. 8. Præparate corda vestra Deo, & seruite illi soli. & Psal. 9. de iustis ait Propheta: Præparationem cordis eorũ audiuit auris tua. Corpora autem præparanda sunt & disponenda per carnis mortificationem, & bonorum operum exercitationẽ, Eccés 2. Fili, accede ad seruitutem Dei, sta in iustitia & timore, & præpara animam tuam ad tentationem. Verùm quia nõ sufficimus, nos ad hanc militiã exercẽdam, nisi diuina virtute adiuti, docet nos ad orationis suffragium recurrere, dicens: *Et quod minus habet in nobis natura possibile,* quasi dicat: Neminem vestrûm retrahat ab obedientia sancta præceptorum, suæ naturæ fragilitas: quia quod natura minùs possibile habet in nobis, auxilio diuinæ gratiæ reddetur facilimum. Nam vt sanctus Propheta Isaias ait, Qui sperant in Domino, mutabunt fortitudinem. Glo. vt sint fortes: & assument pennas, sicut aquilæ: current & nõ laborabũt: ambulabũt, & non deficient. Isa. 40. Exorandus ergò est Deus, qui dat omnibus affluenter: & proculdubiò, quòd naturæ nostræ possibilitate aggredi non valemus, eius auxilio faciliter percurrimus. Sequitur: *Et si fugientes gehennæ pœnas* &c. Hoc loco sanctus Pater reddit attentum discipulum ex partę pœnarum gehẽnæ infernalis: quæ præparatæ sunt sanctæ obedientiæ contemptoribus, secũdùm illud Psalm. 118. Maledicti qui declinant à mandatis tuis. sensus est: si fugere volum' gehẽnæ pœnas, & ad æterna peruenire gaudia, dum tempus habemus opportunum benè operandi, quod est tempus vitæ præsentis, operemur illa celeriter, quæ in perpetuum nobis expediant ad gaudiũ & gloriam perfruenda. In quibus verbis sanctus Pater attentum reddens discipulũ ad auditum & obseruationem doctrinæ suæ, ex quatuor hortatur illum ad celeriter benè operandum, per obseruantiam & impletionem eorum, quæ dicta sunt de gradibus cælestis tabernaculi. Primò, de horrore pœnarum inferni, quæ præparantur cælestis doctrinæ contemptoribus: quod tangit in principio, cùm dicit: *Et si fugiẽtes gehennæ pœnas* &c. Prouerbiorum 15. Per timorem declinat omnis homo à malo. Secundò, ex amore & desiderio vitæ æternæ, cùm ait: *Ad vitam æternam volumus peruenire.* Vita æterna non datur peruersis, quia tales regnũ Dei non possidebunt. 1. Cor. 6. Nõ datur ociosis, sed operantibus. In cuius signum dicitur Matt. 20. Conuentione facta cum operarijs ex denario diurno, misit eos in vineam suam. Et ideò dicitur Prouerb. 12. Qui operatur terrã suam, Glo. i. animã exercet spiritualibus studijs, saturabitur panibus Glo. nunc virtutum, & tãdèm præmiorum. Qui autem sectatur ocium, stultissimus est. Glo. Pro salute laborare negligens, inter stultos numerabitur. quarè dicitur Matt. 19. Si vis ad vitam ingredi, serua mandata. Tertiò, ex congruitate & breuitate præsentis vitæ, cùm ait: *Dum adhuc vacat,* i. dum tempus habemus opportunũ, *& in hoc corpore sumus.* Ità nos Apostolus hortatur ad Galat. 6. Dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes. Glo. tempus seminandi, est præsens vita, quam currimus: in hac licet nobis, quod volumus, seminare: cùm verò transierit, operandi tempus auferetur. Quartò, ex necessitate loci, & post hanc vitam operandi impossibilitate. Et hoc tangit, cùm dicit: *Et hæc omnia per hanc lucis vitã vacat implere, currendũ & agendum est* &c. In huius quippe vitæ luce, tantùm adest facultas benè operandi: in alia verò vita, non operandi, sed pro factis recipiendi mercedem, locus est. quarè dicit Sapiens Ecclesiast. 9. Quodcunque potest manus tua facere, instãter operare: quia nec opus, nec ratio, nec scientia, nec sapientia erũt apud inferos. Et Apostolus 2. ad Cor. 6. Eccè nunc tempus acceptabile, ecce nũc dies salutis. Et Dominus Ioan. 12. Ambulate, dum lucẽ habetis, vt vos tenebræ (scilicet) mortis, non compræhendant.

Non solùm corda, sed etiam corpora, aptanda sunt obedientiæ.

Nostrę fragilitatis remedium.

Tẽpus benè operandi.

Ex quatuor inducimur ad benè operandũ.

Quibus æterna vita non detur.

Tẽpus seminandi.

Alia vita locus est nõ operis, sed mercedis.

TRACTATVS IIII.
In quo de suauitate & humanitate præceptorum huius regulæ.

C*Onstituenda est ergò à nobis Dominici schola seruitij: in qua institutione* &c. In hac parte prologi sanctus pater Benedictus discipulũ suum reddit docilem: & hoc ex humanitate & suauitate præceptorum ipsius Regulę: ex qua sequitur facilitas adimplendi. Circa quod

Schola.

dicit sic sanctus pater: *Cõstituenda* i. disponẽda *est ergò à nobis Dominici schola seruitij*. Scholã

Vacatio à terrenis, necessaria est monasticæ disciplinæ incumbẽti.

in hoc loco, monasticam disciplinam vocat. Schola enim Gręcè, vacatio dicitur. Et rectè. Nam qui in virtutũ studio proficere cupit, & in consummatum exire discipulum, necesse est vt à terrenis & mũdanis solicitudinibus separatꝰ, integro animo, mẽteq; libera ipsi monasticæ incumbat disciplinæ. Vndè Psalm. 45. Vacate, & videte quoniam ego sum Deus. Et Ecclesiast. 38. Sapientiam scribe in tempore vacuitatis. *In qua institutione nihil asperum, nihilq; graue nos constituturos speramus*. Eccè vndè discipulum reddere curat docilem. Sanctus quippe pater, sapientissimum ac humanissimũ imitatus legislatorem Dominũ nostrum, qui ait: Iugum enim meum suaue est, & onus

1. Ioan. 5.

meum leue. Matt. 11. Et de quo beatus Ioã. ait, Mandata eius grauia non sunt. regulã instituit, nihil asperitatis aut grauitatis,

Amor non sentit laborem.

sed humanitatis plurimum, habentem: & hoc, maximè virtutum & religionis amore feruentibus. Amanti quidẽ nihil est difficile. August. †lib. confess. Qui amat, nõ laborat. Omnis enim labor non amantibꝰ grauis est: solùm amor est, quod nomen difficultatis erubescit. Idem in lib. de bono viduitat. Nullo modo onerosi sunt labores amantium.

† habetur tract. 48. in Ioannem.

Cap. 19.

Sequitur: *Sed et si quid paululùm restrictiùs* &c. quasi diceret: Si quid dictãte ratione æquitatis aliquid districtiùs, siue durius, siue asperum processerit, quod vna duarum causarum contingit, videlicet vel propter emendationem vitiorum, sicut in pertinentibus ad macerationẽ carnis: cuiusmodi sunt ieiunia, vigiliæ, labores, pœnitentiæ. Dicitur enim Actuum 3. Pœnitemini, vt deleantur peccata vestra.

Duabus de causis districtiùs aliqd cõstituitur.

Vndè pax oriatur.

Vel secundò propter obseruationem charitatis & pacis, sicut in pertinentibus ad iustitiam. Parit enim iustitia pacem. Psal. 84. Iustitia & pax osculatę sunt. Et Isa. 32. Fructus iustitiæ, pax. Noli terreri, noli refugere propter hoc viam salutis, quæ non nisi

Angustia viæ vitæ describitur.

angusto initio est incipienda, dicente Domino Matt. 7. Quoniam angusta est porta & arcta, quæ ducit ad vitam. Glo. Satis angustum est, omnia prætermittere: vnum solum diligere, vnũ quærere, vnum continuè pulsare: omnia prospera non ambire, & aduersa non timere: quæ omnia monasticæ vitæ disciplina continet & docet.

Via virtutis difficilis in principio, & quare.

Processu verò conuersationis &c. quasi diceret: Nullus timeat, nullus expauescat viam hãc ingredi salutis: & si initium habeat angustum & arctum. Via enim virtutis in principio habet aliquid difficultatis, quia inconsueta est. Hieron. Insuauem & asperã fecit nobis viam virtutum longa consuetudo peccandi.

Comparatio apposita.

Dulce lumen, & delectabile est oculis videre solem, Ecclesiastes 11. & tamen lux solis contristat oculos tenebris assuetos. Sic vita virtutum in principio est molesta: sed posteà iocunda efficitur gratia & assuefactiõe. Et hoc est quod sanctus pater dicit: *Processu verò cõuersationis & fidei, dilatato corde per dilectionem iustitia, multa suauitate percurritur*. Vndè Psalm. 118. Viam mandatorum tuorum cucurri, cùm dilatãsti cor meum.

Dilatatio cordis.

Dilatatio cordis, vt ait Augustin. in Glo. est iustitiæ delectatio. Hoc munus est Dei, vt in præceptis eius non timore, sed delectatione iustitiæ dilatemur. Prouerbiorum 4. Ducã te per semitas ęquitatis, quas cùm ingressus fueris, non arctabuntur gressus tui.

Inter amorem Dei & mũdi quid differat.

Hugo de sancto Victore, in libro de arca Noe: Inter amorẽ Dei & amorem mundi, hæc est differẽtia, quòd in principio amor huius mundi, dulcis esse videtur, sed finem habet amarũ. Amor autem Dei, ab amaritudine incipit: sed vltima eius, plena sunt dulcedine.

Principalis intẽtio huius institutionis.

Consequenter exponens, quæ sit principalis intentio institutionis scholę diuini seruitij, subiungit, dicens: *Ideò constituenda est à nobis diuini seruitij schola, vt ab eius magisterio* i. doctrina *vsque ad mortem in monasterio perseuerantes, passionibus Christi per patientiam participemus, vt regni eius mereamur esse consortes*. Benè dicit, *perseuerantes*: quia incipere, parùm est: nec proficit, nisi consummare contingat. Mat. 10. Qui perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit.

Incipere, parùm est.

Monasterium.

Dicit, *in monasterio*. Monasterium dicitur, quasi vnius statio. Monos enim Græcè, vnus Latinè dicitur: ergò monasterium propriè est, vbi vnus solus habitat, vel vbi plures, sub vna voluntate atq; vno desiderio, omnipotenti Deo religiosè famulantur.

Quõ viuẽs in congregatiõe, monachus dicatur.

Vndè Augustinus super Psal. 132. Qui sic viuunt, vt vnum hominẽ faciant: vt sit illis verè, quod scriptum est, anima vna & cor vnum: rectè dici possunt vnus solus. Benè dicit, CHRISTI *passionibus participemus, vt regni eius mereamur esse consortes*: quia, vt dicit beatus Paulus vas electionis, 2. ad Corinth. 1. Sicut socij passionis estis, scilicet in præsenti: sic eritis & consolationis æternæ, vt dicit Glo. Et 2. Cor. 2. Si sustinemus, & conregnabimus.

FINIS PROLOGI.

QVO-

QVONIAM nô parua apud multos versatur difficultas, de qua plurimæ aliæ oriuntur, quomodò & quantùm sit regularis ista institutio sancti Benedicti pensanda: vtrùm videlicet cuncta quæ continet, putanda sint esse præcepta, & consequenter damnosa transgredieti, an consilia tâtùm vel monita: & ob hoc, nullius aut nô magni sit ponderis ipsorum professio, aut nô grauis culpæ ipsorû præuaricatio: An certè quædam sunt deputâda præceptis, quædam pro simplicibus monitis in institutis reputanda: Expedire plurimû iudicamus, hanc ipsam ambiguitatê ꝓ nostra paruitate in hoc loco antè illucidare, q de ipsius regulę institutis aggrediamur tractatû.

Quid in sequenti tractatu intendat D. Cardinalis.

TRACTATVS V.

In quo declaratur, quòd non omnia in Regula sancti Benedicti contenta, cadunt sub præcepto.

QVòd autem nô omnia in regula ipsa contenta, vim habeât præceptorû, pater ipse clarissimus beatus Benedict⁹, in ipsius regulæ exordio aptissimè demonstrat, cùm ait: *Ausculta, o fili, præcepta magistri, & admonitionem pij patris libenter excipe.* Ecce quàm apertè loquitur, non omnia per eû tradita in hac regula discipulis obseruanda, ex intentione sua præcepta esse, sed quædam admonitiones. Pro cuius partis pleniori intelligentia, exponendû in primis est, quid importetur nominib⁹ ꝓcepti, consilij, admonitionis, constitutionis, iniunctionis, & côsuetudinis. Ad quæ resoluûtur omnia, quæ in religionibus obseruanda ipsarum professoribus proponuntur. Præceptum, dicitur iussio vel imperium faciendi aliquid vel non faciendi. Faciendum autem dicitur, quod est debitum fieri, vt honorare patrem. Non faciendum autê, quod est debitum non fieri, vt non mœchari. Iussio vel imperium, est superioris: sicut obedire, minoris. Vel sic potest describi: Præceptû siue iussio, est voluntatis superiorum expressio, necessitatem indicês, de faciendo vel non faciendo, ei qui est inferior. Admonitio verò siue consilium, est incitatio seu excitatio ad bonum faciendum, vel malum vitandum. Differt autem monitio siue consilium, à præcepto, in tribus. Primò, quia præceptum semper est superiorû: consilium verò & admonitio, non modò superioris est, sed etiam paris aut inferioris, secundùm illud Matt. 18. Si peccauerit in te frater tu⁹, corripe eû inter te & ipsum solum. Secundò, quia præceptum, de se adimplendi necessitatem importat. Consilium verò & admonitio, ex natura sua nô: sed in optione ponitur eius cui datur, secundùm illud Gregorij ca. 3. quod præcipitur. 14. q. 1. Quod præcipitur, imperatur: & quod imperatur, necessè est fieri: si non fiat, pœnam habet. Vbi consilium datur, offerentis arbitrium est: vbi præceptû, necessitas seruantis vel imperantis est. Tertiò, quia præceptum obligat ad culpâ: admonitio verò, de suî natura non obligat, sed ex côtemptu potest obligare. Nô enim sine culpa potest esse, quòd aliquis contemnat admonitiones Maiorum illorum, quibus obedire tenetur. Constitutio dicitur ius scriptû. dist. 1. §. cùm itaq;. Constitutio conuenit cum præcepto: quia sicut præcipere, superioris est: ità côstituere, siue legem condere. di. 2. ca. côstitutio. Constitutio aut edictum est, quod Rex vel Imperator constituit vel edidit. Differt autê à præcepto, in duobus. Primò, quia præceptum quandoquè datur in scriptis, quandoquè non. Constitutio est lex redacta in scriptis. dist. 1. ca. ius. Lex est constitutio scripta. & in §. cùm itaque. quæ in scriptis redacta est, côstitutio siue ius vocatur. Secundò differt, quia præceptum semper inducit necessitatem adimplendi. Constitutio verò, non semper: quoniam, vt videbitur in sequentibus, non omnes constitutiones sunt præceptoriæ, sed quædam sunt simplices. Differunt autem, constitutio & admonitio, in multis apud aliquos religiosos. Quanuis enim omnis constitutio debeat esse in scriptis, nô tamen quicquid est in scriptis, est constitutio. Differunt igitur primò ex parte eorum, de quibus fiunt: quia constitutiones fiunt de magis necessarijs, aut magis expedientibus: admonitiones verò, de quibusdam, quæ non reputantur adeò necessaria, vel adeò expedientia, vel adeò cômunia aut perpetuò seruâda. Secundò differunt in stabilitate. Non enim adeò sunt stabiles admonitiones, vt constitutiones: faciliùs enim reuocantur admonitiones, quàm constitutiones. Tertiò differunt in obseruantia. Non enim apponitur tanta cura in religionibus ad obseruantiam admonitionum siue consiliorum, sicut constitutionum. Quartò differunt ex parte condentium: quia faciliùs fiunt admonitiones. Vndè nô solû capitulû quodlibet, sed etiâ ꝓlati qcunq; facere possunt huiusmodi admonitiones, quod nô est de côstitutionib⁹. Iniûctio verò, dicitur impositio alicuius faciendi vel nô faciêdi, ab eo qui habet potestatem in aliû: vt quâdò iniûgitur aliqua oratio in capitulo à ꝓlato: & alia huiusmodi. Differt aût iniunctio à simplici admonitiôe: quia iniûctio semper fit à superiore potestatê habête: admonitio verò, sicut dictû est, quâdoq; à pari vel inferiori fit. Côsuetudo verò dicitur lex non scripta, sicut ea sunt quæ longæuo vsu obseruata sunt in Ordine: de quibus à patribus nihil certum in scripturis statu-

Præceptum quid sit.

Admonitio

Consilium à præcepto differt in tribus.

Côstitutio quid sit.

Côstitutio differt à ꝓcepto in duobus.

Côstitutio & admonitio in multis differût.

Constitutiones siue admonitiones qs possit facere.

Iniunctio quid sit.

Iniûctio & admonitio differunt.

Côsuetudo.

Consuetudinis non vilis authoritas.

tum reperitur. Talis autem consuetudinis vsusq; longęui non vilis authoritas est: vt dicitur in c. consuetudinis. dist. 11. Secundò notandum, quòd quemadmodùm in regula Euangelica nō omnia quæ proponuntur, sunt præcepta, sed quædam eorū proponuntur quæ vim habent præceptorum, sicut est illud: Diliges Dominū Deū tuum &c. quædam verò, tanquàm simplices admonitiones, per modum consiliorū, sicut est illud Luc. 6. Si quis te percusserit in vnam maxillam, præbe ei aliam.

Deut. 6.

Nō omnia contenta in reg. S. Benedicti præcepta sunt.

Applicatio ad prædicta

Sic in regula sancti Benedicti, nō omnia in ea cōtenta, præcepta sunt: sed quædam traduntur per modum præcepti, quædam verò proponuntur per modum ordinationis cuiusdam, vel statuti, aut simplicis admonitionis: quod videtur notare (sicut dictū est) sanctus pater in ipso exordio Regulæ, cùm dicit: *Ausculta, ô fili, præcepta magistri, & admonitiones pij patris libenter excipe.*

Quō intelligi possit, quæ pcepti, quæ cōsilij vim habeāt in Regula.

Si quæritur, quomodò distingui possunt & cognosci, quæ sunt præcepta in regula, quæ simplicia statuta, aut ordinationes, siue admonitiones: maximè, cùm ex forma verborum regulæ, nulla quandoq; appareat facta distinctio. Respondetur, quòd sicut vbi sacra scriptura vniformiter loquitur, per rationem & doctrinam sapientū docemur, quæ sunt præcepta, & quæ consilia, & exhortationes simplices, ità in præsenti loco cognoscitur per rationem quidem:

Ratio, q non omnia contenta in regula, sint præcepta.

Quia non est verisimile, quòd vir sapiens & diuino spiritu repletus, regulæ institutor, intenderit singula in regula cōtenta, vim habere præceptorum: quia sic iam non esset regula, qua spirituales in viam paradisi dirigerentur: sed potiùs infernalis muscipula videretur laqueis plena, qua animæ à diabolo illaquearētur. Per doctrinam etiā sapientum potest haberi ista differentia & distinctio, inter ea quæ præcepta sunt, & quæ non. Pro quo notandum, quòd præceptum, sicut in præcedenti articulo dictū est, importat rationem debiti:

Esse aliquid debitū, dupliciter.

intantùm ergò aliquid cadit sub præcepto, inquantùm habet rationem debiti. Est autem aliquid debitum dupliciter. Vno modo per se, alio modo propter aliud. Per se quidē, siue secundùm se, debitū est in vnoquoq; negocio id, quod est finis, quia habet rationem per se boni. Debitum verò propter aliud, est, quod ordinatur ad finem, sine quo non potest ad finem perueniri: sicut medico per se debitum est, vt sanet: propter aliud autem, vt det medicinā, vel indicat diætam. Id verò, quod ordinatur in finem, vt meliùs atq; expeditiùs, siue faciliùs quis finem consequatur: si sine hoc possit aliqualiter finis haberi, non habet rationem debiti.

Status religionis quid sit.

Status autem religionis, cùm disciplina quædam sit vel exercitium perueniendi ad perfectionē: & perfectio hominis in hoc consistit, quòd totaliter Deo adhæreat, quod fit per charitatē perfectā: finis religiōis principalis est, perfecta charitate vniri Deo.

Finis religionis quis.

Cassianus colla. 1. c. 7.

Dicit in collationib' patrum Abbas Moyses, de religiosis loquēs: Ieiuniorum inediam, vigilias, labores, corporis nuditatem, lectionem, cæterasq; virtutes debere nos suscipere nouerimus, vt ad perfectionem charitatis istis possimus conscendere. Dionysius etiam 6. ca. cælestis Hierarch. dicit, eos qui nominātur Dei famuli, ex Dei puro seruitio & famulatu vniri ad amabilem perfectionem. Præterea Isidorus lib. etymol. Religio indè appellata est, q per eam vni Deo animas nostrās religemus ad cultū diuinum vinculo seruiendi.

Lib. 10. c. 17. Religio vndè appellata.

Secundarius autem finis, quasi dispositiuus ad principalē, est puritas & rectitudo cordis, quæ consistit in interioribus actionibus aliarum virtutum. Vndè Apost. 1. Tim. 1. Finis pcepti, est charitas de corde puro, & cōscientia bona, & fide nō ficta. Et ad Roman. 6. Habetis fructū vestrum in sanctificationē. Quibus notatis, habenda est in præsenti materia talis consideratio: Aut enim illa quæ ponuntur in regula, se habent tāquàm finis regulę suę, tanquàm essentialiter facientia ad finē regulæ: quæ est, vt dictum est, perfectio charitatis, cui commodi sunt omes interiores actus virtutum, quorū mater est charitas, secundùm illud 1. Cor. 13. Charitas patiēs est, benigna &c.

Charitas omniū virtutū mater.

Determinat quę iudicāda sint præcepta.

Et talia omnia iudicanda sunt præcepta, etiam si sub pręcepti modo non exprimantur, sicut ea quæ de dilectione proximi, de iustitia & de humilitate, de patientia, de castitate, & huiusmodi statuta leguntur. Si verò ea quæ ponūtur in regula, non sint debita secundùm se, sed ordinentur gratia alterius, vel sunt talia, sine quibus finis religionis haberi non potest, & huiusmodi: sub præcepto aut voto religionis cadere intelliguntur, sicut est voluntaria paupertas, perpetua continētia, & obedientia.

Pulcherrima distinctio q pro cōsilijs sint habenda.

Si verò sint talia, quòd sine eis possit haberi finis, talia nō intelliguntur esse præcepta secundùm se: sicut sunt constituta de silentio, de abstinentia carnium, de vigilijs, de aliquibus ieiunijs regularibus, & huiusmodi, quæ pertinent ad macerationem carnis. Talia enim cùm non habeant rationem debiti secundùm se, nec necessarij in ordine ad consecutionem finis religionis, licèt sint dispositiua ad meliùs & expeditiùs consequendum, nō sunt habenda tanquàm præcepta: etiam si sub modo præcepti in regula videantur designari: sed sunt ordinationes, aut instituta quædam, aut simplices admonitiones. Nō enim est inconueniens, quòd aliqua sub modo præcepti designentur, quæ tamē de in-

Quædã habent modũ & intẽtionem præcepti.

Ioan.15.

Quædã verò intentionem, & nõ modum.

Exod.20.

Quædam modũ & nõ intentionẽ.

intentione præcipientis, vim præceptorũ non habẽt. Pro quo notãdum, quòd quędam reperiũtur in libris diuinis, quæ habẽt in se modum & intentionẽ præcepti, vt est illud: Hoc est præceptũ meum, vt diligatis &c. Quædam verò sunt præcepta, & intentionem habent præceptorum, quanuis non modùm præcepti: sicut est illud, Nõ furtum facies. Quædam quæ habent modũ præcepti, sed nõ intentionem: vt est illud de sanatione surdi & muti: Marc.7. Præcepit eis, nè cui dicerent. Quis enim auderet dicere, quòd intẽderet eos Saluator noster præcepto ligare ad mortale? & quòd illi prædicando Christi miraculum plùs, & quantò plùs præcipiebat vt tacerẽt, peccassent mortaliter: quod fuisset, si illud intẽtionem habuisset præcepti. Itẽ in iure Canonico huius rei etiã habemus exemplũ:

Exemplũ.

vt est illud in c. Dilectissimis. 12. q.1. quòd beatus Clemens de communi vita Apostolorũ imitanda loquens, dicit: Doctrinis & exemplis Apostolorum obedire præcipimus. Exponitur in Glo. id est, monemus. Et subdit: Quia si hoc præciperet, deformaret statũ Ecclesiæ vniuersalis.

Arguit cõtra iam dictam cõclusionem, videlicet quòd nõ omnia contẽta in regula, cadãt sub pręcepto.

Verùm pro maiori declaratione huius articuli, arguitur aliquibus medijs contra iam dictam cõclusionem. Et primò per illud, quod ext. nè clerici. c. relatũ. habetur, vbi dicitur: Relatũ est nobis, quòd monachi de N. viuũt seculariter, & alios exemplo corrumpunt. Ideoq; mandamus, quatenùs eos ad obseruantię regulæ, appellatione remota, compellas. Non videtur autem aliquis compellendus ad obseruantiam aliquorũ, nisi quæ habent vim præcepti. Ergò videtur, quòd tota regula cadit sub præcepto. Item secũdò per illud, quod in fine prologi regulæ suæ beatus Benedictus dicit: *Preparanda sunt corda & corpora, sancta præceptorum obedientiæ militatura.* vbi videtur innuere, quòd omnia in Regula contenta, sunt præcepta. Tertiò arguitur ad idem per illud, quòd beatus

Cap.2.

Bernardus in lib. de præcepto & dispensatione, ad quæstionem hanc, Vtrùm omnia in regula beati Benedicti, putãda sint præcepta? Respondens, ità dicit: Omnia proinde sancti Benedicti instituta, exceptis sanè nõnullis de spiritualibus: verbi gratia, de charitate & humilitate, mãsuetudine; quæ non tam ipsum constat instituisse, quàm Deum: & ob hoc, penitùs non esse immutanda. Dècæterò, reliqua vniuersa, non profitentibus quidem, monita tantùm seu cõsilia censenda sunt, nec grauant nõ obseruata, cùm tamen profitẽtibus, in præcepta, præuaricantibus, in crimina fiãt. Præterea etiã vniuersa in regula cõtenta, non modò dicit esse præcepta, sed necessaria.

Responsio ad obiecta.

Istis non obstantibus, dicendũ est sicut priùs, quòd nõ omnia in regula contenta, sint præcepta: sed quædam sic, & quædã nõ.

Quòd tota regula dicatur cadere sub pręcepto.

Ad primum argumentum, sumptũ de c. relatum. respondetur, vt Ioan. An. in nouella, qui in Glo. illius c. ità dicit: Argumentum, quòd regula est in præcepto, quod intelligas indistinctè, quo ad tria substãtialia. Alia aũt non credo esse in præcepto, aliãs vix vnus monachus de mille saluaretur. Ad secundum dicendum primò, quòd ex illo verbo regulę nõ habetur, quòd sanctus vir Benedictus vniuersa in regula constituta, præcepta esse voluerit: sed aliqua tantùm, quæ principaliter sunt instituta, vtpotè magis intrinseca seu proxima fini ipsius religionis. Ad tertium dicendum, quòd B. Bernardus non accipit pręceptum stricto modo sumptum, prout dicit iussionem superiorum cum intentione ligandi virtute obedientię eum, cui iniungitur, ad complendum id quod iubetur: sed accipit præceptũ largo modo, pro quacunq; simplici iussione, ordinatione, impositione, prohibitione alicuius rei: sicut dicuntur præcepta artis Grammaticæ, i. regulæ quædam siue instituta. Et similiter non accipit necessarium

Diuersimodè aliquid dicitur necessarium.

pro eo, sine quo ordo virtutis esse non potest, aut pro eo, sine quo finis attingi non potest religionis, cuius transgressio est criminalis: sed accipit necessarium, prout distinguitur contra liberum, pro eo scilicet, quod nõ est ampliùs in optione, arbitrio, aut potestate eius, cui iniũgitur, non faciendi sine culpa aut pœna aliqua. Et hoc modo, quicquid in regula instituitur aut iubetur fieri professoribus religionis, potest dici necessariũ. Vndè Bernar. in principio

Cap. 2.

libri de pręcepto & dispẽsatione, sic dicit: Itaque, vt sentio ego, regula sancti Benedicti, omni homini proponitur, imponitur nulli: prodest, si deuotè suscipitur & tenetur: non tamen, si non suscipitur, obest. Quod autem in voluntate suscipientis est, non in potestate proponentis, voluntarium meritò dixerim, non necessarium. Attamen hoc ipsum, quod dico, voluntarium, si quis ex propria voluntate semèl admiserit, & promiserit, deincèps tenendum, profectò in necessarium sibi ipse cõuertit: nec iam liberum habet dimittere, quod antè tamen non suscipere liberũ habuit. Item in frà, facta distinctione præceptorum maximorum & minorum, & loquendo de minimis, sicut est interdictum verbum ociosum, & interdictum silẽtium, dicit sic: Hæc siquidẽ si contra mandatum non veniunt, non peccata sunt. Acceden-

Cap. 11.

te mandato, si quo minùs obseruentur, in peccatum reputãtur, non tamẽ in crimen: ità sanè, si per surreptionem aut obliuionem, non antem per cõtemptum, horum transgressio contigerit.

TRACTATVS VI.

In quo declaratur, an om̃ia in regula sancti Benedicti cõtenta, obligent ad peccatum mortale.

ARticulus iste & si ex superioribus ità clarus videatur, vt non esset opùs aliquid addere: nihilominùs pro maiori euidẽtia pręsentis materiæ, & cõsolatione ampliori simpliciũ religiosorũ, inducendę sunt rationes in speciali ad idem: ostendentes, quòd religiosus non semper peccat mortaliter, transgrediendo ea quæ sunt in regula. Prima ratio: Non omnia in regula contenta, proponuntur sub præcepto, seu habent vim præcepti, vt iam apertissimum est ex cap. præcedenti. Ergò non quælibet transgressio eorum q̃ in regula S. Benedicti cõtinentur, est peccatum mortale, sed aliqua erit venialis. Cõsequentia est manifesta ex superiùs dictis. Secundò sic: Non quęlibet transgressio eorum, quæ cõtinentur in lege diuina siue regula Euangelica, est mortalis. Ergò similiter dicendũ est de Regula B. Benedicti, quæ exẽplata est ab illa. Vndè sicut in his, quæ proponũtur nobis in lege diuina, quædam sunt quæ adeò obligant, quòd transgrediendo quis peccat mortaliter: quædã, quæ transgrediendo peccat venialiter: quædã, quæ trãsgrediendo, nullo modo, quia sunt solùm incitatiões: ità sumendũ est in regulis & statutis, quæ viri Dei spiritum habentes, tradiderũt. Vndè Bernardus libro de pręcepto & dispensatione, respõdendo ad argumentũ cuiusdã, dicentis, quod si Prælatorũ iussionibus tãtùm tribuendum esset, quantũ si diuinitùs traderentur, iam monacho nihil poterit esse veniale peccatum vel leue: dicit inter alia, ipsa Euangelica præcepta multùm inter se discrepare & merito obseruationis, & trãsgressionis periculò. Et infrà: Nonnè veritas in Euangelio sub nominibus trabis & festucę, graues leuesq; discernit inobedientię culpas? Nónne ipsa disputante, immò diffiniente, gradatim nobis dicitur, quæ cuiq; reatui pœna debeatur, dum aliũ iudicio, alium consilio, aliũ gehennæ reum esse protestatur? Quęnam ergò cõsequendi necessitas cogit, vt si magistris diuina detur in suis præceptis authoritas, nullum ideò iã monacho leue aut veniale peccatũ inueniri posse putetur, & quòd vniuersæ eius actioni crimẽ insidietur inobediẽtiæ? Esto: sit crimen, cui pœnalis illa gehenna, vel gehẽnalis pœna assignatur: quale, quęso, illud diffiniemus esse crimẽ, quod veritate iudice, reum tantũ facit iudicio? nec tamen diffitebimur esse reatũ, quod vel hactenùs reum statuit, quòd si reatum & peccatũ: porrò omne peccatũ, cõtra Dei mandatum præsumitur: quod autẽ cõtra mandatum præsumitur, inobedientia dicitur. Hinc colligitur, quòd irasci fratri, & inobedientia sit, & crimen non sit. Et vnũ inuẽtum est monacho leue ac veniale peccatũ, quodq; nõ humani, sed diuini mãdati statuat trãsgressorẽ. In hoc genere sunt trãsgressionis, nõnulla stultiloquia, seu vaniloquia, & quæq; ociosa dicta, facta & cogitata: huiusmodi enim nunquàm, nisi cõtra mandatum & Dei mandatum, vsurpantur: peccata quippe sunt, & Deus prohibet omne peccatum, & tamen venialia, & non criminalia, reputantur, excepto, cùm per contemptum vertũtur in vsum & consuetudinem: & nunc non peccati species, sed peccãtis intentio, pensatur. Hæc Bernard. Cùm ergò ità sit de regula Euãgelij, sequitur quòd similiter dicendum sit de regula S. Benedicti: videlicet, quòd non quælibet transgressio contentorũ in regula, sit mortalis. Tertiò sic: In legibus humanis, siue ciuili, siue canonica, nõ quælibet transgressio statuti legis, facit dignũ pœna mortis corporalis, vt patet manifestè: ergò multo minùs quælibet trãsgressio statutorum regulę S. Benedicti, quę suauior benigniorq; esse debet, dicenda est obligare ad pœnam mortalem animæ. Quartò sic: Status religionis est securior, quàm status secularis vitæ. Vndè Gregorius in principio Moralium, comparat vitam secularẽ mari fluctuanti: vitam autem religionis, portui tranquillo. Sed si quælibet transgressio eorum, quæ in regula continentur, est peccatum mortale: sequeretur, quòd religio nõ esset portus tranquillitatis, sed naufragiũ flebile: & quòd vita secularis esset securior: quod non est verum. Quintò sic: Cùm spiritus sanctus benignus sit & suauis, vt dicitur Sapientiæ 1. immò ipsa benignitas: nõ est credendũ, quòd beatus Benedictus spiritu sancto plenus, gladio extracto omnia mãdauerit, q̃ agenda à filijs suis decreuerit. gladio enim extracto aliquid mãdatur, cũ non implens illud, morte punitur. Sextò sic: Ipse se nominat pium patrẽ in principio regulæ, cum ait: *Ausculta, ô fili, præcepta magistri, & admonitiones pij patris libenter excipe.* sed non est pietatis paternæ, sed crudelitatis tyrannicæ, pro neglectu vel transgressione cuiuscunq; quod iniungitur, velle mori, & maximè morte spirituali, filiũ suum: ergò sequitur, quòd non fuit mentis beati Benedicti, vt trãsgressio cuiuscunq; statuti regulæ suæ, esset peccatum mortale. Septimò sic: Beatus Gregorius in lib. dialogorum, commẽdans beatum Benedictum, dicit, quòd scripsit regulam monachorũ, discretione præcipuam. Si ergò transgressio cujuslibet statuti illius, peccatũ induceret

Religiosus non semper peccat mortaliter, trãsgrediendo regulam.

Non quælibet trãsgressio legis diuinæ, est mortalis.

Cap. 14.

Euangelica præcepta multũ inter se discrepãt, & quomodò.

Non peccati species, sed peccantis intẽtio, pensatur.

Status religionis, est securior, quàm status secularis.

lib. 6. ca. 16.

lib. 2. ca. 36.

ceret

ceret mortale, non esset discretione præcipua, immò esset indiscretissima. Vndè sanctus Thomas in quolibeto primo, ar. 20. dicit, quòd stultũ esset, putare quòd monachus frangens silentium post Cõpletorium, peccaret mortaliter. Octauò, hoc idẽ arguitur ex parte eius, ad quod religiosus huius regulę, voto professionis se adstringit. Et arguitur sic: Monachus profitendo, non vouit se regulam seruaturũ: ergò cùm non videatur se voto obligare ad singula, q̃ continentur in regula, non est dicendus mortaliter peccare trãsgrediẽs quodlibet, quod in regula cõtinetur. cõsequẽtia patet. Sed ꝙ monach⁹ nõ ꝓfiteatur se regulã seruaturum, accipitur expresſè ex c. 58. eiusdẽ regulæ. Dicit etiã Bernar. lib. de præcepto & dispẽsatione: Nemo, cũ ꝓfitetur, spõdet regulam: sed determinatè secundũ regulã, sui quisq; conuersationẽ se dirigere pollicetur. Itẽ in eodẽ: Professio sic se habet: ꝓmitto nõ quidem regulã, sed obedientiã secũdùm regulã. Itẽ S. Thomas quolibeto 1. ar. 20. dicit: B. Benedict⁹ statuit monachũ profiteri, nõ quidẽ obseruare regulam. Sed ꝙ profitẽs promittat conuersionẽ morum suorũ secundùm regulã, hoc est dictu, vt secundùm regulã dirigat mores suos. Cùm ergò non omnia sint præcepta, quæ in regula continentur, vt suprà ostẽsum est, nec monachus profiteatur omnia seruare, quę sunt in regula cõtenta: manifestũ est, quòd nullo modo dicendũ sit, ꝙ religiosus semper peccet mortaliter, trãsgrediẽdo ea quæ sunt in regula. Pro huiusmodi verò verissimæ cõclusionis ampliori notitia, inducẽda est determinatio S. Thomę in secũda 2. q. 186. ar. 9. vbi quærit: Vtrũ religiosus semper peccet mortaliter, transgrediendo ea quę sunt in regula? Qui respõdens ità dicit: Dicendũ, quòd in regula aliquid cõtinetur dupliciter. Vno modo, sicut finis regulæ: putà ea, quæ pertinẽt ad actus virtutum: & horũ transgressio, quantùm ad ea quæ cadunt cõmuniter sub præcepto, obligat ad mortale: quantũ verò ad ea quæ excedunt cõmunem necessitatẽ præcepti, nõ obligat ad mortale, nisi propter cõtemptum: quia religiosus nõ tenetur esse perfectus, sed ad perfectionem tendere, cui cõtrariatur perfectionis cõtemptus. Alio modo cõtinetur aliquid in regula, pertinens ad exterius exercitium: sicut sunt omnes exteriores obseruãtiæ, inter quas sunt quædam, ad quas obligatur religiosus ex voto professionis. Votum autem professionis, respicit principaliter tria, s. paupertatem, continentiã, & obedientiam. Alia verò omnia, ad hæc ordinantur. Et ideò trãsgressio horũ triũ, semper obligat ad mortale. Aliorum autẽ transgressio non obligat ad mortale, nisi vel propter contemptum regulæ, quia hoc directè cõtrariatur professioni, per quam aliquis vouit regularem vitam: vel propter præceptũ siue oretenùs à Prælato factũ, siue in regula expressum: quia hoc esset, facere contra obedientiæ votum. Hæc sanctus Thomas. Sed arguitur cõtra istã conclusionem: Primò sic: Facere contra votũ, est peccatum mortale: vt patet per illud, quod Apostolus dicit 1. ad Tim. 15. ꝙ viduæ quæ volunt nubere, damnationẽ habent; quia primam fidem irritam fecerunt: sed religiosus voto professionis ad regulã adstringitur: ergò peccat mortaliter, trãsgrediendo ea quæ in regula continentur. Secundò sic, per illud quod scribitur in ca. 58. *Si habita, inquit, deliberatione, promiserit se omnia custodire, & cuncta sibi imperata seruare, tunc suscipiatur in congregatione.* Cùm ergò ille qui recipitur, se omnia custodire polliceatur, si aliquid eorum non custodit, transgressor est promissionis vel voti: sed talis trãsgressio est damnabilis, ergò &c. Tertiò ad idem facit, quod subditur eodẽ cap. *Suscipiendus autem in oratorio coram omnibus promittat de stabilitate sua, & conuersione morum, & obedientiam coram Deo & sanctis eius: vt si aliquandò aliter fecerit, à Deo se damnandũ sciat, quem irridet.* Quartò: Impletio voti, sicut impletio iuramenti, cadit sub pręcepto, secũdùm illud Nũ. 30. Si quis virorum votum Deo vouerit, aut se constrinxerit iuramento, non faciet irritum verbum suum: sed omne quod promisit, implebit. Aut ergò est voti transgressio, cùm monachus transgreditur aliquid eorũ, quæ in regula continentur, quę ante professionem erant indifferentia, aut non. Si sit, trãsgressio illa est damnabilis: si non, tunc transgressio illa non videtur culpabilis: cùm nulla alia ratio offensæ inueniatur ibi: ergò in transgressione talium vel est mortalis culpa, vel nulla: sed nõ est dicendum, quòd nulla: ergò sequitur, quòd erit mortalis. Quintò sic: Regula imponitur religioso, sicut lex quædam: sed ille qui transgreditur præceptum legis, peccat mortaliter: ergò videtur, quòd monachus transgrediens ea quæ sunt in regula, peccat mortaliter. Sextò: Contẽptus inducit peccatũ mortale: sed quicunq; frequenter aliquid iterat, quod nõ debet facere, videtur ex cõtemptu peccare: ergò videtur, quòd religiosus frequenter transgrediens ea quæ sunt in regula, peccet mortaliter. Septimò dicit canon in c. carnem. de cons. dist. 5. quòd monachi non debent comedere carnes: & si cõtrafecerint, debent incarcerari: sed talis pœna non infligitur, nisi pro peccato mortali: ergò monachi comedendo carnes, & ità transgrediẽdo alia similia in regula contenta, peccant mortaliter. Responsio: Istis non obstantibus, dicendum est, quòd monachus trãsgredien-

Monachus frangens silentiũ post Completorium.

Cap. 7. Nemo ꝓfitetur se regulam seruaturum.

Determinatio sancti Thomę, vtrùm religiosus trãsgrediendo reg. religionis, semper peccet mortaliter.

In qualibet regula aliquid continetur dupliciter.

Votum ꝓfessionis, respicit principaliter tria.

Adhuc arguit contra prædictam cõclusionẽ.

Impletio voti, cadit sub præcepto.

Contẽptus inducit peccatũ mortale.

Responsio ad obiecta.

do ea quæ sunt in regula sancti Benedicti, non semper peccet mortaliter. Ad primú argumentum respondetur, negádo quòd monachus sancti Benedicti profitetur regulam, sicut suprà dictum est: sed profitetur viuere secúdùm regulam, id est, tendere ad hoc, quòd mores suos informet secundùm regulam, sicut secundùm quoddam exemplar. Vndè ex voto obligatur ad seruanda ea, quæ ponuntur in regula, tanquàm præcepta, quæ prælatus secundùm tenoré regulæ sibi præcipere voluerit. Cætera verò, quæ non continentur in regula sub præcepto, non cadunt directè sub voto: vndè ea prætermittés, non peccat mortaliter: Non autem omnia quę in regula cótinentur, sunt præcepta, vt responsum est: sed quędam sunt admonitiones siue consilia, quędá verò ordinationes siue statuta: vt ꝙ post Completorium nemo loquatur. huiusmodi aût statuta quæ in regula cótinentur, nó habent vim præcepti. Sicut nec pręlatus statuens aliquid, intendit semper ad peccatum mortale obligare per pręceptum. Est enim pręlatus, quasi quędam regula animata. Vnde stultum esset putare, inquit sanctus Thomas, quòd monachus frangens silentiú post Conpletorium, peccaret mortaliter: nisi fortè faceret hoc cótra præceptum Prælati, vel ex contemptu regulæ. Vnde taliú transgressio vel omissio, obligat solùm ad veniale: quia huiusmodi sunt dispositióes ad principalia vota. Peccatum autem veniale, est dispositio ad mortale, inquantùm impedit ea, quibus aliquis disponitur ad obseruanda principalia præcepta legis Christi, quæ sunt pręcepta charitatis. In religione autem Prędicatorum, in qua cautisśima & securissima est forma profitendi: quia nó promittunt seruare regulá, nec secúdùm regulá viuere, sed obedire secundùm regulá: taliú transgressio vel omissio, ex suo genere nó obligat ad culpá, nec mortalé, nec venialé: sed solú ad pœná taxatá sustinendá, quia per húc modú ad talia obseruanda obligátur. qui tamé possent venialiter vel mortaliter peccare ex negligétia vel libidine seu ex cótemptu, vt dicit S. Thomas vbi suprà. Ad secundú dicendú, quòd verbú promittédi, sumitur largè, vt nó importet obligationé voti. & est sensus, promiserit, id est, ostenderit se omnia velle custodire. Nó enim vouet ꝓfitens, quòd custodiat omnia quæ in regula cótinentur, vt superiùs ostésum est. Ad tertiú dicendú, quòd illud verbú regulæ: *si aliter fecerit, se damnandú sciat*: sic est intelligendú, si aliquandò contrariú ꝓfessioni fecerit. Nó est aût dicédus contrarium professioni facere pro trásgressióe cuiuscunq; eorú quæ in regula cótinentur, sed si promissionem de stabilitate, trásgressus fuerit

Prælatus est quasi quędam regula.

Peccatum veniale.

Fratrú Prædicatorum cautissimè profitendi forma.

Verbú promittere, largè sumitur.

Quis dicatur contrariú professioni facere.

apostatando: vel promissionem de morú couersione, seculariter viuédo in monasterio: vel promissioné de obediétia, vel pręceptú superiorú contemnendo. Ad quartú dicédum, ꝙ sicut in his quæ indicát nobis voluntaté Dei, sine trásgressione præcepti potest esse offensa: vt cú aliquis venialiter peccádo, id ꝗd Deus dissuadet, cómittit: vel quod suadet, dimittit vel negligit. Sic sine voti transgressione potest esse culpa circa hæc, quæ monacho indicant voluntaté patris spiritualis, vel Benedicti, vel Augustini, vel Abbatis: vt cùm monachus monitú Abbatis trásgreditur, vel statutum regulæ, quod probabiliter creditur nó esse præceptum. et sicut qui venialiter peccat circa ea ꝗ sunt de iure naturali, vel diuino, non dicitur simpliciter inobediés: sic nec ille qui venialiter peccat circa ea quæ in regula cótinentur, vel ab Abbate mandátur, dicitur simpliciter transgressor voti: sicut nec ille inobediés reputatur, qui mandatú Prælati sine pręcepto factú, trásgreditur. Ad quintum dicendú, sicut iam dictú est, ꝙ nó oḿia quę cótinentur in lege, tradútur per modú pręcepti: sed quędá proponútur per modú ordinationis cuiusdá, vel statuti obligátis ad certá pœná. sicut in lege ciuili, nó facit semper dignum pœna mortis corporalis, trásgressio statutorú legis: ità nec in legę ecclesiæ oés ordinationes vel statuta obligant ad mortale: & similiter nec omnia statuta regulę S. Benedicti, siue Augustini. Ad sextú dicendú, ꝙ falsum est, ꝙ ex contemptu peccet semper, qui statuta legis transgreditur etiá frequenter. Nam, vt dicit S. Thomas, túc cómittit aliquis vel transgreditur regulá ex contemptu, qń voluntas eius renuit subijci ordinationi legis vel regulę, & ex hoc ꝓcedit ad faciendú cótra legé vel regulá. Quádò aût ecóuersò propter aliquá particularem causam, putà cócupiscentiá, vel irá, inducitur ad aliquid faciendú contra statuta legis vel regulæ, nó peccat ex cótemptu, sed ex aliqua alia causa, etiási frequenter ex eadé causa vel alia simili cómitteret. Sicut etiá August. dicit lib. de natura & gratia, ꝙ nó oḿia peccata cómittútur ex cótemptu superbiæ: frequétia tamé peccati, dispositiuè inducit ad contemptum, secundùm illud Prouerb. 18. Impius cùm in profundú venerit malorú, contemnit. Ad septimú respondetur, vt S. Thomas respódit in quolibeto 1. quòd illa pœna de qua loquitur canon, infligitur monacho contumaciter & inobediēter comedéti carnes.

Qń aliquis nó dicatur transgressor voti.

Qń quis dicatur peccare ex contemptu.

Cap. 19.

TRACTATVS VII.

De multiplici commendatione vitæ cœnobitarum, & de emolumentis bonæ societatis.

Licèt

Licèt autē vtrunq; genus tam anachoretarum, quàm cœnobitarū, laudabile sit: genus tamē vitę cœnobitarum videtur præcellere in tribus, videlicet in præmio, & hoc est post mortem: in securitate, & hoc in morte: in emolumēto multiplici, & hoc in vita. Propter primū dicitur in Vitis patrum, quòd cùm essent ostensi quatuor ordines in cęlo cuidā viro sancto, s. infirmantiū & gratias agentium, seruientiū infirmis in hospitalibus, solitariorū, & viuentiū in congregatione sub obediētia: & quartus appareret sublimior, quærēti cur hoc, dictum est ei, quòd oēs faciunt secūdùm voluntatē propriam: hi autē sub obedientia patrū viuentes, nō secūdùm voluntatē propria faciunt quod faciunt: sed secūdùm alterius voluntatē, & ideò maioris virtutis sunt. Seneca: Hoc solum virtuti adijcies, quod propriæ voluntati detraxeris. Et cùm maiori virtuti maius præmium debeatur, viuētibus sub obedientia maius præmiū debetur. ideò dicitur de Christo Phil.2. Factus est obediens vsq; ad mortē: propter quod Deus exaltauit illum, & dedit illi nomē, quod est super omne nomen. Propter secundū dicitur de quodā eremita viro sancto, quòd cùm reuelata fuisset ei hora mortis propinqua, accessit ad cœnobiū propinquū, petēs ibidem recipi. Cùm autē Abbas eidem in hoc difficultatē exhiberet, timens nē esset eis in grauamen propter senectutem & debilitatē: & ipse responderet, quòd ipse citò moriturus esset, vt sibi fuerat reuelatū: & Abbas quæreret, quarē ergò vis mutare statum pro tam modico tempore, cùm multi possint ex hoc scandalizari & turbari? respondit, quòd securius erat, trāsitum periculosum transire in societate, quàm solum: & ideò cùm transitus mortis esset periculosissimus, affectabat illum mag s in societate transire, quàm solus, expauescens illos inimicos, qui ibidem expectant. Qui receptus, post paucos dies mortuus est. ideò fratres in societate transeuntes, securiorem habēt transitum mortis. O, quantùm expauescebat passum istum, qui dicit: O anima mea, quis erit ille pauor, cùm tibi occurrētia ceteruatim illa teterrima dæmonum mōstra videbis? O quàm felix & securus, cui dicitur illud Prouerb.3. Si dormieris, nō timebis: quiesces, & suauis erit somnus tuus. Nè timeas repentino terrore, & irruentes tibi potentias impiorum. Dominus enim erit in latere tuo: sed quanto felicior, qui Dominum cum exercitu suo nō solùm angelorum, sed etiā sanctorum fratrū, habebit à latere? Magna igitur in morte securitas in congregatione degēti. Propter tertiū dicitur Ecc.4. Melius est, duos esse simul, quàm vnum; habent enim emolumentum societatis suæ: quanto magis qui non solùm duo, sed quàm multi sunt? habent siquidem emolumentum multum tantæ societatis. Sunt autem huiusmodi emolumenta nouem. Primum, est societatis acquisitio. Si enim tanta est virtus societatis cum muliere fideli, quòd sanctificatur vir infidelis per mulierem fidelem, sicut dicitur 1. Corinth.7. quanto magis sanctificatur quis ex societate multorum bonorum? Et ideò dicitur in Psalm.17. Cum sancto sanctus eris, &c. Secundum, est sancta in bonum calefactio: sicut enim carbo frigidus accenditur ex adiunctione cum alijs ardentibus: itā etiam tepidi, ex societate feruentiū fratrum calefiunt. Ecclēs 4. Vnus quomodò calefiet? & si dormierint simul duo, fouebunt se mutuò, & calefient. Tertium, est in bonum corroboratio. Prouer.18. Frater qui iuuatur à fratre, quasi ciuitas firma. Sicut enim in ciuitate vnus murus alium corroborat, & turris turrem, &c. sic in corpore vnius congregationis, vnus ex alio corroboratur in bono. Igitur ex societate sancta tria prædicta sequūtur, scilicet virtutis acquisitio: & hoc, quo ad incipientes: virtutis feruor, & hoc, quo ad proficientes: virtutis firmitas, & hoc, quo ad perfectos. Quartum, est cadentis subleuatio, quæ multis est necessaria. Ecclesiast. quarto: Si vnus ceciderit, ab altero fulcietur. Væ soli, qui si ceciderit, non habet subleuantem. Quintum, est hostium impugnatio. Ibidem: Et si quispiam præualuerit contra vnum, duo resistent ei. Sextum, est operis cuiuslibet perfectio. Quod enim non potest quis per se facere, alterius adiutorio completur. Lucæ quinto: Annuerunt socijs qui erant in alia naui, vt venirent, & adiuuarent eos: & sic in hoc loco opus est. Hic ergò est triplex adiutorium, quod quis consequitur ex societate sancta: scilicet adiutorium in resurgendo, in pugnando, in operando, secundùm tria prædicta. Septimum, est delicti indulgentia. Gene.18. Si inuenero in Sodomis decem iustos in medio ciuitatis, dimittam omni loco propter eos. Si autem ratione societatis bonæ tam modicæ, paratus erat Deus parcere tantæ multitudini, & in tantis sceleribus inuolutis: nunquid non paucis, & in culpis modicis, propter societatem bonorum? Octauum, est collatio spiritualis gratiæ. Matthæi decimooctauo: Vbi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, in medio eorū sum, scilicet per aliquem effectum gratiæ. Sic enim dicitur in hominibus, & inter homines habitare. Nonū, est precum omnium exauditio, quod non obtinet quis solus, secundùm illud: Impossibile est, preces multorum non exaudiri. Matthæi 18. Si duo

Cœnobitæ in tribus præcellunt.

No. de obedientia.

Securitas vitæ communis.

Expauescēdus mortis articulus.

Nouē emolumenta vitæ cœnobialis.

Tria epilogat.

Triplex adiutoriū sanctæ societatis.

Habitat Deus in nobis.

Si duō ex vobis consenſerint ſuper terram de omni re, quamcunq; petierint, fiet illis à patre meo: quanto magis, vbi nō duo vel tres tantùm, ſed maxima multitudo cōuenit ad rogandum, aliquid obtinebunt? Exemplum Act.4. Cùm oràſſent, motus eſt locus, vbi erant congregati, & repleti ſunt omnes ſpiritu ſancto, & loquebantur cum fidutia verbum Dei. Glo. hoc poſtulabāt. Oratio igitur cōgregatorū obtinuit quod petebant. Et hæc ſunt tria Dei beneficia, ſcilicet delictorum indulgentia, collatio ſpiritualis gratiæ, precum exauditio. Et ſic ex ſancta congregatione lucratur triplicē ſtatum virtutis, triplex adiutorium, triplex Dei beneficium: quæ ſunt nouem emolumēta. Ex his patet, quòd volentib⁹ religioſam vitam ducere, cautius eſt eligere viuere in congregatione, quàm in ſolitudine.

Tria beneficia cōſequitur viuens in congregatione.

IN CAPVT I.

TRACTATVS VIII.

Vbì de generibus & vita monachorum vel religioſorum quorumcunque agit luculenter.

Monachorum quatuor eſſe genera, manifeſtum eſt &c. Completo Prologo, ſequitur tractatus, in cuius exordio ſanctus pater Benedictus conuenientiſsimè priùs, quemadmodùm, vel vndè, ordo atq; principium profeſsiōis monachorū deſcēderit, deſcribit. Tunc etenim poterit quis (ait Caſsianus in collatione Patrum) deſideratę artis efficaciùs aſſequi diſciplinam, & ad exercendam eam ardentiùs incitari, cùm authorum fundatorum eius agnouerit dignitatem. Dicit ergò, quatuor eſſe genera monachorum: quorum duo, optima ſunt: duo verò, peſſima & euitanda. De quibus quatuor generibus, in colla. Patrum, collat. 18 per multa capitula habetur. Quorum primum eſt, *Cœnobitale, hoc eſt, monaſteriale: militans ſub Regula vel Abbate.* Cœnobitæ dicuntur, qui in congregatione pariter conſiſtentes, vnius ſenioris iudicio gubernantur, vt dicit Caſſianus collat. 18. cap. 4. Cœnon enim Græcè, commune Latinè dicitur. Circa quod ſunt aliqua notāda. Primum eſt, quòd hoc genus cœnobitarum, videtur quo ad aliquid, initium ſumpſiſſe à cuneis Prophetarum. Vndè Samuel dicitur primus inſtituiſſe religioſorum conuentus iugiter pſallentium Domino, vt ait Magiſter in hiſtoria Scholaſtica ſuper illud 1. Reg. 10. Obuium habebis gregem Prophetarū, deſcendentium de excelſo, & ante eos pſalterium. In talium congregatione laudauit Dominum Dauid, dicens: Cōfitebor tibi, Domine, in toto corde meo: in conſilio iuſtorum & congregatione. Quòd autem iſtorum Prophetárum conuentus, perſonam religioſorum repræſentarent, teſtatur Hieronymus in epiſtola ad Ruſticum monachum, dicens: Filij, inquit, Prophetarū, quos monachos legimus &c. Quo ad perfectam verò formam cōmunis vitæ, & abrenunciationem terrenorum, hoc genus monachorum, hæc cœnobitarum diſciplina, vt dicit Caſſianus cap. 5. collat. 18. tempore prædicationis Apoſtolicæ ſumpſit exordium. Nam talis extitit in Hieroſolymis omnis illa credentium multitudo, quę in Actibus Apoſtolorum, cap. quarto, ità deſcribitur: Multitudinis autem credentium erat cor vnum & anima vna: nec quiſquam eorum quæ poſſidebat, aliquid ſuum eſſe dicebant, ſed erant illis omnia communia. Eccleſia verò creſcēte, vidētes Apoſtoli & ſancti ſucceſſores eorum, quòd hic modus in cōmuni viuendi, retrahebat aliquos à conuerſione: neminem ad hanc vitam coēgerunt inuitum, ſed venientibus ad fidem, permiſſum eſt ſub fide CHRISTI, quæ priùs poſſederant, retinere. Nonnulli verò perfectionē Apoſtolicam imitari cupientes, à conſortio aliorum hominum ſequeſtrati, in cōmuni ſine proprio viuere elegerunt: & hi appellati ſunt cœnobitæ. Secundò notandum, quòd hoc, quod dicit, *ſub Regula vel Abbate*: non eſt accipiendum diſiunctiuè, ſed ſimpliciter, vt ſit ſenſus: ſub Regula & Abbate. Tertiò notandum, quòd in hoc loco Abbatis nomine accipiendus eſt quicunque ſenior, ſiue pater, cuius iudicio cæteri in congregatione gubernantur. Multa quidem ſunt loca religioſa, cœnobiticam vitam agentia, in quibus ſimilium congregationum rectores ſiue gubernatores, non Abbates, ſed Decani, aut Præpoſiti, aut Priores, aut Patres, aut Maiores appellantur. Quartò notandum, quòd (vt ait Abbas Ioānes collat. 19. cap. 8. finis cœnobitæ eſt, omnes ſuas mortificare & crucifigere voluntates, ac ſecundùm euangelicæ perſectionis mandatum ſalutare, nihil de craſtino cogitare. Quam perfectionem prorſus à nemine, niſi à cœnobita, impleri poſſe certiſſimum eſt. Quem virū Iſaias Propheta deſcribens, ſcilicet cap. 58. ità beatificat atque collaudat: Si auerteris à ſabbato pedem tuum, facere voluntatem tuam in die ſancto meo, & glorificaueris eum dum non facis vias tuas, & non inuenietur voluntas tua, vt loquaris ſermonem: tunc delectaberis ſuper Dominum, & ſuſtollā te ſuper altitudinē terræ, & cibabo te hæreditate Iacob patris tui. Os enim Domini locutū eſt.

Aſſequēdæ alicuius diſciplinæ facilitas.

Cœnobitæ qui ſint.

Monachorū primum principiū.

Epiſt. 4.

Monachorum origo præcipua.

Abbatis nomine quis intelligendus.

Finis cœnobitæ.

Matth. 6.

In qua

In qua authoritate Dominus per Prophetam describit finē siue perfectionem monasticę siue cœnobiticæ disciplinæ, & fructū siue pręmium eius. Finis consistit in tribus.

Monasticæ finis in tribus.

Primò, in declinatione à peccatis, per quæ violatur quies, per obseruantiā sabbati designata: & hoc, cùm ait in principio authoritatis, Si auerteris à sabbato pedem tuū, id est, si non violaueris quietē animi, quæ (vt dicit Glo.) omni tempore celebranda est. Secundò, in abnegatione propriæ voluntatis, cùm ait, non feceris voluntatem tuā. Tertiò, in refrenatione linguæ: ib, vt non loquaris sermonem, scilicet malum, cōtra Deum vel proximum. Fructū autē cœnobiticæ vitæ, duplicē tangit: vnum in præsenti, qui est delectatio in cōsolationibus diuinis, cùm ait: Tunc delectaberis in Domino. Alium in vita futura, quæ est consecutio felicitatis ęternę, cùm inquit: Sustollam te super altitudinem terrę, & cibabo te hæreditate Iacob patris tui.

Cœnobialis vitæ fructus.

Dicitur autem vir cœnobita, filius Iacob, per fidē & operationem bonā, supplantando vitia & peccata. Cuius enim quis imitatus fuerit vitā, eius filius dicitur, ait Glo.

Cœnobita dicitur filius Iacob, & quarè.

Quintò notandum, quòd (vt ait Abbas Germanus col. 18. ca. 9.) licèt à nonnullis soleant indifferēter monasteria pro cœnobijs appellari, tamen hoc interest, quòd monasterium, nomē est diuersorij, nihil aliud ampliùs, quàm locum, id est, habitaculum significans monachorum. Cœnobium verò, professionis illius qualitatem disciplinamq; designat. Et monasterium potest vnius monachi habitatio nominari. Cœnobium verò appellari non potest, nisi vbi plurimorū habitantium degit vnita communio.

Monasterium & cœnobium differunt.

Deinde secundū genus est Anachoretarum, id est, *Eremitarum*. Anachoretæ monachi dicuntur, qui contēplationis amore, vt liberiùs soli Deo vacēt, ab hominum separati consortio, soli in desertis & abditis locis inhabitant. Vndè ab eo, quòd procùl ab hominibus recesserunt, tali nomine nuncupātur. Ana enim Græcè, seorsùm Latinè dicitur. Chorus, multitudinis ordo appellatur. indè Anachoreta, quasi seorsùm a choro, id est, multitudine, appellatus est. Genus hoc monachorū, secundū esse dicit, quia de cœnobitarū schola, actuali iam conuersatione perfecti, ad solitariam & secretam vitam transierunt.

Anachoretæ q sint.

Vbi notandum est primò, quòd quēadmodùm primum genus monachorum, scilicet cœnobitarum, exordiū à Prophetis in veteri Testamento, & ab Apostolis in nouo sumpsit: ità hoc genus secūdum, vetustissimam habuit origmem. Habuit quidē fundatores Eliam & Heliseum in veteri Testamento, in nouo Ioānem Baptistam, excellentissimum eremi cultorem: aliosque, de quibus Apostolus ad Hebræos 11. cōmemorat, dicens: Circuierunt in melotis, in pellibus caprinis, egentes, angustiati, afflicti, quibus dignus non erat mundus: in solitudinibus errantes, & in mōtibus, & in speluncis, & in cauernis terræ.

Anachoretarum exordium.

Tandem huius professionis principes, vt dicit Cassianus, fuerunt monachi illustrissimi illi duo Patres, s. Paulus & Antonius.

Collat. 18. cap. 6.

Anachoreticæ vitæ fundatores præcipui.

Secūdò notandum est, quòd (vt ait Abbas Ioannes, vbi suprà) finis siue perfectio Eremitæ est, exutā mentem à cunctis habere terrenis, eamque (quantùm humana imbecillitas sinit) vnire cum Christo.

Finis Anachoretæ.

Quem virū describens Hieremias Thren. 3. Beatus, inquit, vir qui tulit iugum ab adolescentia sua, sedebit solitarius, Glo. cum Deo, non immixtus negociorum vel desideriorum turbis. & tacebit, Glo. ab omni strepitu mundi, quia leuauit se supra se, contemnendo terrena, & ad cęlestia adspirando. Desiderio enim bono leuamur ad Deum, dicit August. Sequitur: *Horum qui non conuersionis feruore nouitio, sed monasterij probatione diuturna, didicerunt contra diabolū, multorum solatio iam docti, pugnare: & benè instructi fraterna ex acie ad singularem pugnam eremi, securi iam sine consolatione alterius, sola manu vel brachio contra vitia carnis vel cogitationum, Deo auxiliante, pugnare sufficiunt.*

In princip. Enarrat. Psal. 132.

Hic ostendit sanctus pater, qui dicendi sint veri eremitæ, qualesq; esse oporteat huius secūdi generis monachos, videlicet, *qui non conuersionis feruore nouitio*, id est, nouello siue tenero, qui nōdùm firmus est, *sed monasterij longa experientia didicerunt aduersùs* fortissimum & acutissimū bellatorem *diabolum, multorum solatio*, id est, adiutorio aliorum, putà doctrina, exēplo, oratione confratrum suorum, *iam docti pugnare: & benè instructi fraterna ex acie*, id est, exemplo congressuum bellorum ac victoriarū congregationis commilitantium fratrum suorum, *ad singularem pugnam eremi, securi iam sine consolatione*, id est, adiutorio alterius, *sola manu vel brachio*, i. sola fortitudine propria, *Deo auxiliante*, contra carnis, mundi & diaboli tentamenta *pugnare sufficiunt*.

Veri eremitæ q sint.

Ad sciendū autē, quibus cōueniat vita solitaria, & quàm periculosum sit, indoctos ac inexpertos, & nondùm bellis spiritualibus exercitatos, vitam aggredi solitariam: considerandum est, prout docet sanctus Thomas in secūda secundæ, q. clxxxviij. quòd id, quod est solitarium, oportet esse sibi per se sufficiens: hoc autem est, cui nihil deest, quod pertinet ad rationem perfecti. Et ideò solitudo competit contemplanti, qui iam ad perfectum peruēnit: quod quidē contingit dupliciter. Vno modo, ex solo diuino munere, sicut patet de Ioanne Baptista, qui fuit repletus spiritu sancto adhuc ex vtero matris suæ. Vndè & cùm adhuc puer esset, erat in desertis, vt dicitur Lu. 1. Alio modo, per exercitiū virtuosi act⁹, secūdū illud Heb. 5.

Solitaria vita quibus conueniat.

Peruenire ad perfectionē, contingit dupliciter.

Perfe-

Perfectorum est solidus cibus, eorum qui pro consuetudine exercitatos habent sensus ad discretionem boni & mali. Ad exercitium autem huiusmodi, iuuatur homo ex aliorum societate dupliciter. Vno modò, quantùm ad intellectum, vt instruatur in his, quæ sunt contemplanda. Vndè Hiero. dicit ad Rusticum monachũ: Mihi placet, vt habeas sacrum contuberniũ, nec ipse te doceas. Secundò, quantùm ad affectum, vt scilicet noxiæ affectiões hominis, reprimantur exemplo & correctione aliorum: quia vt Gregorius dicit trigesimo Moralium, super illud: Cui dedi in solitudine domum: Quid prodest solitudo corporis, si solitudo desuerit cordis? Et ideò vita socialis, necessaria est ad exercitium perfectionis. Solitudo autem iam competit perfectis. Vndè Hieronymus dicit ad Rusticũ monachum: Solitariam vitam repræhendimus minimè, quã sæpè laudauimus. sed de ludo monasteriorum huiusmodi volumus milites egredi, quos eremi dura rudimenta non terreant, qui specimen conuersationis suæ multo tẽpore didicerũt. sicut ergò id quod iam perfectum est, præeminet ei quod ad perfectionem exercetur: ità vita solitariorum, si debitè assumatur, præeminet vitæ sociali. Si autem absq; præcedenti exercitio talis vita assumatur, est periculosissima, nisi per diuinam gratiam suppleatur, quod in alijs per exercitiũ acquiritur, sicut patet de beatis Antonio & Benedicto. Ex quibus patet, quàm maximè repræhendendi veniunt, qui nondùm in cœnobiticæ vitæ institutis probati, neq; vitijs prioribus excoctis, ad solitariam vitam immaturè se transferunt. Tales quippe cùm in vtraque parte imperfecti sint ac fragiles, quocunquè aura commotionis impulerit, inclinantur. Vbi optimè venit commemorandum, quod Aristoteles ait primo Politicæ, quòd qui alijs nõ communicat, bestia est, aut Deus, id est, diuinus vir. Sequitur: *Tertium verò genus monachorum teterrimũ*, id est, obscurum & horrendum, *est Sarabaitarũ, qui nulla regula approbati experientia magistri, sicut aurum fornacis: sed in plumbi natura molliti, adhuc operibus seruantes seculo fidem, mentiri Deo per tonsurã noscuntur.* Sensus est: Tertium genus monachorum, qui Sarabaitæ, id est, renuentes militare sub pastore, aut Regula certa Patrum, dicuntur, qui nullam Regulam Patrum legitima eruditione suscipiunt, qui nulla laudabili exercitatione disciplinæ religionis, aut experientia sanctorum operum sunt approbati, & per cõsequens non sunt sicut aurum fornacis, quod per ignem purificatum, probatumque est. Et ità non sunt de iustorum numero, de quibus Scriptura sancta commemorat Sapien. tertio:

Iuuatur homo ex societate.

Iob 39.

Epist. 4.

Quàm periculosum sit, vitã solitariam aggredi.

Sarabaitæ qui sint.

Tanquàm aurum in fornace, scilicet tribulationis præsentis seculi, probauit illos Dominus, & quasi holocausti hostiam accepit illos. In quo loco sanctus pater Benedictus innuit, disciplinam religionis, fornacem quandam esse: in qua monachus varijs virtutum exercitijs, pœnitentiæ laboribus, præsentisque vitæ angustijs probandus immittitur, vt tanquàm aurum tandèm rutilet & splendeat, & incorruptibilitatis virtute firmetur. Sed isti Sarabaitæ instàr naturæ plumbi molles, paruo pœnitentiæ pondere ilicò dissoluuntur: qui licèt habitu & nomine monachi censeantur, actionibus tamen seculares existunt. propptereà ergò sanctus pater ait: *Adhuc operibus seruantes seculo fidem, mentiri Deo per tonsuram noscuntur.* Tonsura enim, cùm sit quædam rasura capitis, iuxta sententiam beati Dionysij in Ecclesiastica hierarchia, & beati Hieronymi ad quendam suum Leuitam, vt in cap. duo sunt genera. 12. q. 1. significat omnium temporalium rerum depositionem & abrenunciationem. Dicuntur ergò tales mentiri per tonsuram, & etiã habitu: quia aliud operantur, quàm habitu & tonsura prætendant. Habitu enim & tonsura prætendunt, seculo abrenunciâsse: ipsi verò operibus seculo seruãt fidem. Sequitur: *Qui bini, vel terni, aut certè singuli sine pastore, non Dominicu, sed suis inclusi ouilibus, pro lege est eis desideriorum voluptas, cùm quicquid putauerint vel elegerint, hoc dicunt sanctum: & quod noluerint, hoc putant non licere.* Explicando sanctus pater ampliùs conditionem Sarabaitarum, subdit sententialiter, quòd etsi Sarabaitæ, fingentes se cœnobitarum vitam & disciplinã ducere, bini aut terni quãdoquè conueniant, & eremitas se fingentes, quãdoque singuli, id est, solitarij, habitãt: operibus tamen & vita nec cœnobitæ, nec eremitæ dicendi sunt. Et rationem videtur assignare, quia scilicet sine pastore, sine Regula viuunt. Pastoris enim non contenti imperio gubernari, hoc præcipuè procurant, vt absoluti à seniorum iugo, exercendi voluptates suas, ac procedendi, vel quò placuerit euagandi, agendi ve quod libitum fuerit, habeant libertatem. Ouilia Dominica, vocat monasteria, in quibus religiosi in vnum sanctum propositum conuenientes, firma stabilitate sub vna sanctæ obedientiæ disciplina vnanimiter viuunt, de quo in Psalmo 65. dicitur: Qui inhabitare facit vnanimes in domo. Glo. id est, vnum sentientes colligit. Ouilia propria, dicit habitacula, in quibus nõ sub sanctorum Regula, aut religionis approbatæ disciplina, sed suis proprijs volũtatibus vniuntur. Ista sunt illa carnaliũ hominũ conuenticula, de quibus Propheta in Psalm. 15.

Religio est quasi fornax quædã.

Tonsura quid signi ficet.

Cap. 6.

Ouilia Dominica quæ sint.

Ouilia propria quæ dicantur.

Cõuenticula eorum de sanguinibus. Porrò quàm periculosum sit, sine magistro, sine præceptore viuere, pulchrè docet in sermone quodam Bernardus super Cantica, ità dicens: Audiant, qui sine duce & præceptore vias vitæ ingredi non formidat: ipsi sibi in arte spirituali existentes & discipuli pariter & magistri. Non sufficit hoc: etiam coaceruant sibi discipulos: cæci duces cæcorum: quàm multi ex hoc tramite periculosè aberrâsse cõperti sunt, nimirùm ignorantes astutias satanæ & cogitationes ipsius: factum est vt qui spiritu cœperant, carne consummarentur: abducti turpiter, lapsi damnabiliter. Videant proinde, qui huiusmodi sunt, quomodò cautè ambulent. seductori dat manum, qui dare dissimulat præceptori. Et qui dimittit oues in pascua absque custode, pastor est non ouium, sed luporum. *Quartum verò genus, est monachorum, quod nominatur Gyrouagum: qui tota vita sua per diuersas prouincias ternis aut quaternis diebus per diuersas cellas hospitantur: semper vagi & nunquàm stabiles: & proprijs voluptatibus & gulæ illecebris seruientes: & per omnia deteriores Sarabaitis. De quorum omnium miserrima cõuersatione melius est silere, quàm loqui.* Hic describit sanctus pater quartum genus monachorum, quod nominatur Gyrouagũ: quasi vagando gyrans prouincias & regiones varias, quòd ternis aut quaternis diebus per diuersas cellas hospitari ea astutia carnali quærebant: quia mos est apud regularia monasteria, tribus aut quatuor diebus omnem humanitatem hospitibus exhibere: pòst verò, si illos stare plùs in monasterio contingeret, tanquàm domesticos communiter cum cæteris pertractare. & ob hoc tales gyrouagi voluptatibus proprijs & gulæ illecebris seruientes, tam diù morantur per diuersorũ cellas, quãdiù humanitas hospitalitatis perdurat. Dicuntur autem isti peiores Sarabaitis, quia licèt illi sint mali, isti tamen peiores sunt: Tum primò, quia illi cellas ędificant, & manent firmiter in eis. Gyrouagi verò non sic, sed tanquàm hospites, diuersas prouincias percurrunt. Secundò, quia licet Sarabaitę sint mali, nihilominùs de labore proprio viuunt: gyrouagi de laboribus alienis: immò quod multo tẽpore & labore quæsitum aut congregatum est, breui hora isti cõsumunt. Tertiò, quia isti per diuersa loca percurrentes, plurimos malæ eorum vitę exemplo perdunt ac corrumpunt. Sequitur: *His ergò omissis, ad cœnobitarum fortissimum genus disponẽdum, adiuuante Domino, veniamus.* Descripto quadruplici genere monachorum, explicat sanctus pater, de quo intendit loqui, siue cui generi monachorum disponit dare regula ac viuendi præcepta. Hoc autem dicit esse cœnobitarum genus, quod fortissimũ meritò vocat: quia vita cœnobitica habet plurimum fortitudinis, securitatis & cõsolationis, vt infrà patebit. Ait enim Dominus Matt. 18. Vbi fuerint duo vel tres in nomine meo congregati, ibi sum ego in medio eorum, tanquàm scilicet turris fortitudinis à facie inimici.

Serm. 77. Periculosum est, sine magistro viuere.

Gyrouagi qui sint.

Monasteriorum mos.

Gyrouagorum mali. tiam describit.

Cœnobitæ genus fortissimum.

Psal. 60.

IN CAPVT II.

TRACTATVS X.

Exposito quadruplici genere monachorum, & exposita mente sua, quòd prætermissis tribus vltimis generibus, ad compositionem & dispositionem primi generis, scilicet cœnobitarum, suæ considerationis oculos conuerteret: præmittit, qualis debeat esse abbas, qui caput est monasterij: egregium profectò ordinẽ, vt priùs describatur forma eius, qui forma & speculum debet esse cæterorum. In hoc ergò capitulo sanctus pater Benedictus describens, qualis debeat esse abbas in generali, quia in speciali infrà eũ describit in capitulo 64. sex ponit doctrinales considerationes, facientes ad bonam qualitatem abbatis. Prima est, vt abbas nomen & dignitatẽ suam factis adimpleat. 1. Secunda est, quòd doctrina sana & virtutum exemplo præsit discipulis. 2. Tertia, quòd non sit acceptor personarum. 3. Quarta, quòd sit discretus in corrigendo. 4. Quinta, quòd principalis cura sit ei de animabus, quas regendas suscepit, quàm de rebus transitorijs & caducis. 5. Sexta, quòd non sit negligẽs, sed solicitus de ouibus sibi commissis, vtputà qui redditurus est rationem de eis in finali iudicio. 6. Circa primam dicit sic: *Abbas, qui præesse dignus est monasterio, semper meminisse debet quod dicitur: & nomen maioris, factis implere.* Sẽsus est: Qui pręesse vult dignè & meritoriè monasterio, debet animo semper retinere, quod dicitur, id est, quòd est & nominatur Pater, Prior, siue Prælatus monasterij, & nomẽ maioris siue superioris, factis adimplere: vt, sicut dicit Ambrosius in Pastorali, Actio congruat nomini, & nomen actioni: nẽ sit nomen inane, & crimen immane: honor sublimis, & vita decliuis. Debet ergò, qui præest, meminisse quod dicitur, vt, sicut maior & prior cæteris est dignitate, authoritate & honore: ità sublimior atque excellentior, perfectione virtutum & obseruantia religionis. Sequitur: *Christi enim agere vices in monasterio creditur, quandò ipsius vocatur prenomine,* id est, nomine importãte dignitatem & superioritatem, quod est nomen abbatis, *dicente Apostolo*: scilicet ad Rom. 8. *Accepistis spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus, abba pater.* Sensus est: Abbas meritò meminisse debet, quod dicitur: & nomen maioris, factis implere, quia Christi vices gerit in monasterio, eodem

No. egregiũ ordinem.

Sex conditiones boni prælati.

Pulchra S. Ambrosij verba.

Prælatus, Christi vices gerit.

cum eo dignitatis nomine honoratus. 2. Corinth. 5. Beatus Paulus in persona omnium prælatorum inquit: Pro Christo legatione fungimur, tãquàm Deo exhortante per nos. Est autem absurdum, vt quis vices Christi gerat, & ministerium suum vitæ sanctitate non impleat, cùm dicatur 2. ad Corinth. 6. In omnibus exhibeamus nos sicut Dei ministros Sequitur: *Ideoq; abbas nihil extra præceptum Domini (quod absit) debet aut docere, aut constituere, vel iubere: sed iussio eius vel doctrina, fermentum diuinæ iustitiæ in discipulorum mentibus conspergatur.* Hic ponitur secunda consideratio circa qualitatem abbatis, quæ est, vt sana doctrina & virtutum exemplis præsideat discipulis. Sensus ergò est: Ex quo abbas Christi vices gerit in monasterio, & est quasi organum Christi loquentis: *nihil extra,* id est, contra *præceptum Domini debet docere.* Omnis enim doctrina, præceptis diuinis aduersa, iniqua est & falsa. Psalm. 118. Omnia mandata tua, veritas, inquit propheta. Iniqui persecuti sunt me. Vbi Glo. inquit, quòd errabunda loquacitas hæreticorum persequitur veritatem. *Aut constituere,* per modum statuti: quia omnis lex quæ legi Christi non est conformis, deuia est & iniqua. Isa. 10. Væ qui condunt leges iniquas. *Vel iubere* siue precipere. Talia enim imperia, praua & temeraria sunt, quæ diuinis depræhenduntur cõtradicere pceptis. Obedire enim magis Deo oportet, quàm hominibus. Act. 4.

Quæ sit iniqua doctrina.

In quibus sit omnis bona prælati cõditio

Benè autem ista tria posita sunt, scilicet docere, constituere, & iubere: quoniam in istis tribus tota pendére videtur potestas abbatis, videlicet, vt sana doceat, constituat iusta, licita iubeat & honesta. Debet ergò abbatis doctrina sana esse, & plena veritate, iustitia, & honestate, quę tanquàm *fermentum,* id est, condimentum quoddam siue sapor *diuinæ iustitiæ in discipulorum mentibus diffundatur.* Porrò quia plurimùm mouere debet prælatos ad curam habendam gregis sibi commissi, quòd in tremendo Dei iudicio doctrinæ & regiminis sui discussio fienda est, sibique culpabiliter asscribendum, quicquid ex eius negligentia in grege suo detrimenti aut minus vtilitatis pastor pastorum Christus reperit, ideò sanctus pater subdit: *Memor sit semper abbas, quia doctrina sua vel discipulorum obedientia vtrarumq; rerum in tremendo iudicio Dei fienda erit discussio. Sciatq; abbas culpæ pastoris incumbere, quicquid in ouibus paterfamiliâs vtilitatis minùs potuerit inuenire. Tantùm iterùm liber erit, vt si inquieto vel inobedienti gregi pastoris fuerit omnis diligentia attributa, & morbidis earum actibus vniuersa fuerit cura exhibita: pastor earum in iudicio Domini absolutus,* id est, liber à vinculo in præsenti, & reatu damnationis in futuro, *dicat,* id est, dicet, *cum propheta Domino: Iustitiam tuam non abscondi in corde meo: veritatem tuam & salutare tuum dixi.* quod sumptum est de Psalmo 39. Sensus est: *Non abscondi in corde meo* sed publicè eis prædicaui *iustitiam tuam,* id est, quòd declinarent à malo, & facerent bonum. In his enim duobus, vt dicit Augustinus libro de natura & gratia, stat perfectio iustitię. Vel, *Nõ abscondi iustitiam tuam,* id est, comminationes pœnarum, quas iustissimè executurus es in malos. *veritatem tuam,* id est, promissionem cælestium gaudiorum, quę præparâsti diligentibus te, *dixi,* id est, notam feci eis: *& salutare tuum,* id est, vias pręceptorum tuorum, & semitas consiliorum, quibus salutem promererentur ęternam. *Ipsi autem contemnentes spreuerunt me,* id est, doctrinam meam & sermones meos. *Et tunc demùm inobedientibus curæ suæ ouibus pœna sit, eis præualens ipsa mors.* Sensus est: Postquàm abbas fecerit quod debet, tunc pœna non illi, sed ouibus curæ suæ inobedientibus inferetur, quę pœna erit ipsa mors, scilicet gehennæ: quæ præualens dicitur, id est, valdè crudelis & seuera. Sequitur: *Cùm ergò aliquis suscipit nomen abbatis, duplici debet doctrina suis præesse discipulis, id est, omnia bona & sancta factis ampliùs quàm verbis ostendere: vt capacibus discipulis, mandata Domini verbis proponat: duris verò corde & simplicioribus, factis suis diuina præcepta demonstret. Omnia verò quæ discipulis docuerit esse contraria, in suis factis indicet non agenda.* Concludit ex dictis sanctus pater, quòd qui suscipit nomen abbatis, id est, qui alijs præficitur abbas & pastor, debet duplici doctrina suis præesse discipulis: videlicet doctrina verbi, & doctrina exempli. Doctrina verbi, vt iuxta capacitatem vniuscuiusque, mandata proponat salutis. Doctrina verò exempli, vt quæ verbo doctrinæ fienda docuerit, factis & exemplis facienda vel fugiẽda demonstret. Vtrunq; enim Dei seruis necessarium est, dicit Hierony. vt & opus sermone, & sermo operibus comprobetur. De Saluatore nostro, patre & magistro totius Christianæ disciplinæ, dicitur Actorum 1. Cœpit IESVS facere & docere. Priùs dicitur fecisse, quàm docuisse: vt ostẽdat, quòd prælatus, qui vices eius in congregatione gerit, ampliùs factis quàm dictis, quæ agẽda vel fugienda sunt, debet ostendere. Vbi notandum est, quòd quatuor sunt, quæ nobis ostendunt, quòd prælatus debeat sanctæ conuersationis exemplo præsidere discipulorum suorum cõgregationi. Primum est, quia hoc plurimùm decet ipsum, qui congregationi præest. Secũdum, quia hoc ipsum est multùm vtile ipsi congregationi. Tertium, quia contrarium est multùm nociuum ipsi communitati. Quartũ, quia valdè verecundũ est & confusibile prælato, si malũ vitæ exemplũ subditis tribuat.

Timor iudicij debet prælatũ sollicitũ reddere.

Cap. 26. In duobus perfectio iustitiæ stat.

Duplici doctrina debet præesse discipulis.

In cap. 7. Matth.

Prælatum debere exẽplo præsidere, ex 4. ostenditur.

Primum

Primum quidem, quòd deceat abbatem & omnem alium, qui cõgregationi præsidet, sanctæ cõuersationis exemplo discipulos præcedere, superiùs in principio huius capituli beatus Benedictus manifestè ostendit, dicens: *Abbas meminisse debet quod dicitur: & nomen maioris, factis implere.* Nomẽ autem maioris tunc abbas factis adimplet, quandò maioritatem dignitatis, exemplis præcipuę sanctitatis adornat. Beatus Gregorius: Sit rector operatione præcipuus, vt vitæ viã subditis benè viuendo denunciet. Et 1. ad Tim. 4. inquit Paulus: In omnibus exemplum teipsum præbe bonorũ operũ. Prælati enim est, dicere subditis, quod dicit Gedeon Iudicũ 7. Quod me facere videritis, hoc facite. Matth. 3. inquit summus abbas Christus præcursori suo. Sic decet nos implere omnẽ iustitiam. Superiores omnẽ iustitiam debẽt implere, qui necessè habẽt oẽm iustitiã docere. Gregori⁹ in pastorali: Qui enim loci sui necessitate cogitur summa docere, hac eadem necessitate compellitur summa monstrare. Vndè ei per prophetam dicitur: Super montem excelsum ascende tu, qui euangelizas Sion. Isai. 40. Bernardus libro de consideratione: Monstruosa res est, gradus summus, & animus infimus: sedes prima, & vita ima: lingua magniloqua, & manus ociosa: sermo multus, & fructus nullus. Ex ipsa ergò superioritate aptissimè cognoscitur, quòd qui alios honore superat, exemplo bonæ vitæ ipsos debeat præcedere. Quarè dicit beatus Gregorius: Nõ debet hominum ducatum suscipere, qui nescit homines benè viuẽdo præire. Secundò, hoc est multũ vtile congregationi: tũ primò, quia doctrina prælati, adiuncto exemplo bonę vitę, efficitur maioris virtutis, & maioris efficaciæ, ad mouendum animos discipulorum ad benè agendũ. Grego. Plùs mouent exempla, quàm verba. Et secundùm verbum sapientis: Longum iter per præcepta, breue & efficax est per exempla. Et ideò qui docet, debet doctrinæ suæ exempla addere, vt vox sua, vox sit virtutis. Bernardus: Exemplũ sanè, maximè in hoc negocio, verbo efficacius est. dabis voci tuæ vocem virtutis, si quod suades, priùs tibi illud cognósceris persuasisse. validior operis, quàm oris, vox est. Idem: Sermo viuus & efficax, exemplum est operis, facilè persuadẽs quod intendimus, dum factibile probat esse quod dicimus. Secundò, quia doctrina prælati, adiuncto exemplo bonæ vitæ, est præstantioris authoritatis. Gregorius: Authoritas loquendi perditur, cùm vox opere non iuuatur. Augustin. Obedienter non auditur, qui seipsum non audit. Opus enim verbum debet confirmare, non confundere. Ecclesi. 29. Confirma verbum, scilicet per opus. Hieronymus: Non confundant opera tua sermonem tuum. Tertiò, quia exemplum boni prælati operatur ad magnam consolationem subditorum, efficitq́ue illos fortiores ad supportãdum iugum religionis. Sanè multùm confortat monachos bonum exemplum abbatis. Augustin. Magna consolatio membris ex capite. Si viderint monachi abbatem asperitatem corporis cum ipsis viriliter sustinẽtem, multùm ex hoc animantur. Si autem viderint eum, quæ aspera sunt, fugientem, multùm exterrentur. Strenuitas ducis, milites non modicùm cõsolatur. Ipso verò fugiente, in fugam omnes cõuertuntur. Prætereà cùm prælatus ordinis asperitates cum alijs sustinet, ipse intelligit, qui sunt proximi, ex seipso: & dum sentit miseriam, addiscit misericordiã: & quæ temperanda sunt, temperat. Vndè de capite ecclesiæ dicitur ad Hebræos 2. Debuit per omnia fratrib⁹ assimilari, vt misericors fieret. Qui per experientiam miseriam non nouit, miseris compati nescit, secundùm illud Amos 6. Bibentes vinum in phialis, & optimo vnguento delibuti, nihil compatiebantur super contritione Ioseph. Tertiò debet prælatus exemplo bonæ vitæ discipulis suis præesse: quia oppositum, multùm nocet congregationi: quod sic ostenditur. Est enim prælatus sicut exemplar, à quo alij libri conscribũtur, iuxta illud: Regis ad exemplum totus componitur orbis. Et ideò sicut omnes libri cõscripti ad exemplar corruptũ, sunt corrupti: itã exemplum prælati, nisi sit bonum, est causa corruptionis in omnibus subiectis. Et ideò sicut cura apponenda est circa primum exemplar librorũ, quòd sit bonum: ità requiritur, quòd prælatus sit boni exempli & bonæ vitæ. Secundò, prælatus est tanquàm magister in monasterio. Vndè sanctus pater Benedictus ait in exordio regulę: *Ausculta, ô fili, præcepta magistri.* Si pręlatus est mali exempli, qui mali sunt in religione, per hoc in sua malitia confirmantur, secundùm illud Ezech. 13. Confortãstis manus impij, vt non reuerteretur à via sua mala, & viueret. Item errare facit simplices in religione. Vndè maledictus est, secundùm illud Deutero. 25. Maledictus, qui errare facit cæcum in itinere suo. Item ipse facit contra illud Leuitici 19. Non pones coram cæco offendiculum. Tertiò prælatus debet esse tanquàm lux & sal monasterij, iuxta illud quod Dominus ait Apostolis Matth. 5. Vos estis sal terræ: vos estis lux mundi. Si verò lux ista obtenebretur, & sal infatuetur, tenebræ sunt in monasterio: ità vt, quæ agenda sunt, non videantur: & deficit cõdimentum, vt ea non sapiant quæ agantur. Quartò prælatus est

Nomẽ maioris implere.
Parte 2. Curæ pasto. cap. 3.
Prælati debent omnẽ iustitiam implere.
Ibidem.
Lib. 2. ca. 7.
Lib. 24. Moral. cap. 10.
De exempli efficacia.
Hom. 18. in Euang.
Ser. 59. in Cant.
In ser. de S. Benedict. & ser. 2. de Resurre.
Lib. 19. Mora. ca. 6.
Lib. 4 de doct. Chri. cap. 27.
In cap. 8. Sopho.
Magna subditorũ consolatio.
Experientia bonũ.
Prælatus est tanquàm exemplar quoddam.
Ex mala prælati vita quę damna consequantur.
Prælatus debet esse lux.

Pastor est. tanquàm pastor & ductor gregis, secundùm illud Psalm. 76. Deduxisti sicut oues populum tuum in manu Moysi & Aaron. Et ideò officium eius est, dirigere & gregem suum præcedere, secundùm illud Ioan. 10. Cùm emiserit oues suas, ante eas vadit, & oues eum sequuntur. Cùm verò pastor per abrupta graditur, dicit Gregorius, necessè est vt in præcipitiū grex sequatur. Vbi plurimùm venit memorandum illud Gregorij: Scire debent prælati, quòd tot mortibus digni sunt, quot exēpla perditionis ad subditos transmittunt: quia nimirùm per illa exempla praua, omnes ad mortem ducunt. Quintò, prælatus debet sana doctrina & exemplo bonę vitę discipulis præesse: quia aliàs bona docere, & mala facere, verecundum & turpe est prælato. Qui enim benè docet, & malè agit, quasi lucernam ante se defert, qua immunditiam suā alijs ostendit. Prouerb. 6. Mandatum lucerna est, & lex lux. Item vulnus portās in facie, alijs mederi præsumit. Gregorius in Pastoralibus: Qua præsumptione alijs mederi properat, qui in facie vulnus portat? Ipse de bello fugiens, alios ad strenuè pugnandum inuitat? Ipse literas propriæ damnationis publicat, secundùm illud Roman. 2. In quo alium iudicas, teipsum condemnas. Et hanc rationem tangit sanctus pater in litera, cùm dicit: *Omnia verò quæ discipulis docuerit esse contraria, in suis factis indicet non agenda: ne alijs prædicans, ipse reprobus inueniatur*, quod sumptum est ex Apostolo 1. Corinth. 9. Item, *Nè quandò dicat illi Deus peccāti*, quod scilicet scribitur Psal. 49. *Quarè tu enarras iustitias meas*, Glo. id est, cùm tu opere non impleas, quarè cōmuni sermone ad populum infers aliquid de mea maiestate, *& assumis*, scilicet præsumptuosè & propria temeritate, *testamentum meum*, scilicet scripturam noui & veteris Testamenti, *per os tuum*, pollutum & indignum ad prædicandum alijs, cùm tamē non sit speciosa laus in ore peccatorum, Eccles. 15. *Tu verò odisti disciplinam*. Glo. Ore dicis, sed factis negas. odisti disciplinam, non quidem dare alijs, sed recipere ab alio. quod est signum superbiæ. Qua ergò fronte vis esse magister aliorum? *Proiecisti sermones meos retrorsum*. id est, quæ dicis & doces, post te ponis, nè videas. Sequitur: *Et qui in fratris tui oculo festucam*, id est, leuem culpa, *videbas: in tuo trabem*, id est, graue peccatum, *non vidisti*. quod sumptum est de Euangelio Matt. 7. Sensus est: Abbas debet factis ostendere discipulis suis, quæ agenda sunt aut fugienda, ne dicatur illi hoc quod dictum est: & id quod sequitur in Euangel. Hypocrita, eijce primo trabē de oculo tuo, & tunc videbis eijcere festucam de oculo fratris tui. Et ideò optimè consulit beatus Bernardus, dicens: Fac vt loqueris, & non solùm me faciliùs emendas, sed te quoque graui liberas probro. Nec tunc pertinebit ad te, si quis dicat: Tu qui alios doces, teipsum non doces?

Lib. 24. moral. cap. 30.

Par. 3. Curæ pastor. admo. 5.

Nota cōtra malos prælatos.

Inconuenientia mali prælati.

Ser. 59. in Cant.

Duo facit doctor si benè viuat.

Rom. 2.

TRACTATVS XL

De tertia qualitate abbatis, & personarum acceptione.

CAeterùm beatus Benedictus ad bonitatem abbatis dicit tertiò pertinere, quòd non sit acceptor personarum, cùm ait: *Non ab eo persona in monasterio discernatur. Non vnus plus ametur, quàm alius: nisi quem in bonis actibus aut obedientia inuenerit meliorem*. Sensus est: Abbas non discernat personam, siue in distributione bonorum, siue in executione iustitiæ. Omnes æquali amore prosequatur, nisi quem præstantia virtutum & sanctæ obedientiæ obseruantia in monasterio inuenerit meliorem: & per cōsequens dignum amore cæteris præponendum. Sequitur: *Non præponatur ingenuus ex seruitio conuertenti, nisi aliqua rationabilis causa existat*. Sensus est: Si seruus de vili conditione natus, venerit primò ad monasterium: ingenuus vel liber posterior adueniens, non præponatur illi. quod etiam de alijs conditionibus personarum accipiendum est, nisi rationabilis causa existat. Vbi considerandum, quòd ex diuersis causis potest contingere, quòd vnus cōuersione posterior, præponatur in aliquo alicui priori. Primò, si vnus meliùs sciret cantare vel legere, quàm alius: decens est, vt in loco vbi necessitas cogit lectionis, aut cantūs, aut alicuius similis actūs: qui scit meliùs illum actum facere, præponatur, etiam si posterior sit conuersione. Secundò, si hospites venirent de prouincia alterius idiomatis, putà Græci aut Teutonici, & frater linguam intelligens, esset ordine posterior in monasterio: in hoc casu decens esset, vt talis, interpretationis gratia, præponeretur multis senioribus in loco sessionis, vt hospiti sedenti prope abbatem viciniùs loqueretur. Tertiò, cùm vacat præpositura, aut decanatus, & assumeretur fortè, qui conuersione vltimus esset, vtpotè dignior & melior cęteris ad tale officium ęstimatus. Quartò, cùm aliqua venerabilis persona, videlicet qui in seculo prelatus magnus aut princeps extiterit, religionis habitum assumit: talem aliquibus priùs conuersis in aliquo, putà in loco, pręponere licebit abbati.

Præponitur interior superiori in monasterio diuersis de causis.

Sequi-

Sequitur: *Quòd si ità iustitia dictante abbati visum fuerit: & de cuiuslibet ordine ità faciat*, id est, siue de his qui laici veniunt ad monasterium, siue de sacerdotibus aut clericis, siue monachis peregrinis, eandem regulam obseruabit. *Sin aliàs, propria teneant loca.* Sequitur: *quia siue seruus, siue liber, omnes in Christo vnum sumus.* Hic sanctus pater reddit triplicem causam, quarè abbas non debeat discernere inter personas, nisi sicut dictum est. Prima sumitur ex vnitate corporis CHRISTI, quod est Ecclesia: in quo corpore siue seruus, siue liber, omnes in CHRISTO vnum sumus. 1. Cor. 12. Secunda sumitur ex æqualitate militię Christianæ: quia, vt dicit, *sub vno Domino æqualem seruitutis militiam baiulamus.* Omnes enim fideles sub vno Domino nostro IESV CHRISTO vna militia militamus. De quo ad Romanos decimo: Non est distinctio Iudæi & Græci, nam idem Dominus omnium, diues in omnes qui inuocant illum. Tertia causa redditur ex imitatione CHRISTI, cùm ait: *quia non est apud Deum personarũ acceptio.* quòd sumptum est ab Apostolo ad Ephe. 6. Et Act. 10. inquit Petrus Apostolus: Non est personarum acceptor Deus: tali scilicet acceptione, quòd nobilem præponat seruo, aut diuitem pauperi, aut potentem minùs potenti. *Sed solummodò in hac parte apud ipsum discernimur, si meliores alijs in bonis operibus, & humiles inueniamur.* Deus enim, etsi omnes bonos diligat, plùs diligit meliores, vtpote sibi similiores. Beatus autem pater benè coniungit humilitatem bonis operibus: quia, vt ait Gregorius, Perijt omne quod agitur, si non solicitè in humilitate custoditur. Sequitur: *Ergò æqualis.* Concluditur ex dictis causis: *Ergò æqualis sit ab eo omnis charitas*, scilicet exhibita, id est, cura charitatis & beneuolentiæ, salutem vniuscuiusque absque discretione personarum, secundùm conditiones carnis aut fortunæ procurando. Sola discretio, sicut dictum est, sit meritorum apud abbatem. ideò subditur, *vna prabeatur omnibus secundùm merita disciplina.* Est autem circa hanc partem notandum, quòd consuetudo, siue (vt propriùs loquamur) corruptela Abbatum & Prælatorum quorundam, qui nobilitatem generis, nobilitati animi: & carnis propinquitatem, sanctitati vitæ in monasterijs præponunt, ex multis causis venit detestanda. Primò, quia diuina lege prohibita est. Dicitur enim Deuteron. 10. Non accipies personam cuiuscunque. Vbi considerandum ad sciendum quandò est acceptio personarum, & quandò non, quòd (vt ait sanctus Thomas in secunda secundæ, quæstio. 63. articul. primo) Acceptio personarum opponitur distributiuæ iustitiæ in hoc, quòd diuersis personis diuersa tribuuntur, secundùm proportiones ad dignitates personarum. Si ergò aliquis consideret dignitatem illam personæ, propter quam id quod ei confertur, est ei debitum: non erit acceptio personæ, sed causæ. vndè Glo. dicit super illud ad Ephesios 6. Non est personarum acceptio apud DEVM, quia iudex iustus causas discernit, non personas. putà, si aliquis promoueat aliquem ad magisterium propter sufficientiam scientiæ: hic attenditur causa debita, non persona. Si autem aliquis consideret in eo, cui aliquid confert, non id, propter quod id, quod ei datur, esset ei proportionatum, vel debitum: sed solùm hoc, quòd est iste homo, putà Petrus aut Martinus: est acceptio personæ: quia non tribuitur ei propter aliquam causam, quæ faciat eum dignum, sed simpliciter attribuitur personæ. Ad personam autem refertur quęcunque conditio, non faciens ad causam, propter quam sit dignus hoc dono: putà, si aliquis promoueat aliquem ad prælationem vel magisterium, vel quia est diues, vel quia est consanguineus suus, est acceptio personæ: pariter dicendum est in exhibitione honorum. Si enim exhibetur honor maior vni, quàm alteri, solùm intuitu diuitiarum, aut aliarum causarum, quæ non faciunt dignum honore: est acceptio personarum. Vndè Iacobi secundo habetur, quòd quicunque diuitem propter diuitias eligit, & propter paupertatem abijcit pauperes, vtrobiquè peccat. Et Bernardus libro de consideratione ad Eugenium Papam, dicit ità: Non parui te reum peccati existimes, si facies peccatorum sumis, & non potiùs causas iudicas meritorum. Secundò præfata consuetudo est detestanda: quia peruersa est contra ordinem rationis. Planè aduersùs omnem rationis ordinem est, nobilitatem carnis, nobilitati animi: vanitatem seculi, decori sapientiæ: seruos diaboli, filijs DEI & cohæredibus CHRISTI: vitia, virtutibus anteferri. Ponunt enim tales terram sursùm, cælum deorsùm: quod est magna peruersitas, contra illud Prouerb. 25. Cælum sursùm, & terra deorsùm. Tertiò, præfata consuetudo est detestanda: quia plurimùm est nociua monasterijs. Multi enim probi & virtuosi, videntes quòd honor non detur virtutibus, non sapientiæ, non animi nobilitati: sed aut sanguini, aut carni, aut vanitati huius seculi: retrahuntur non modò à religionis ingressu, sed etiam à deuotione ordinis. Vndè Baruch quarto dicit Hierusalem, quæ est figura religionis: A multis derelicta

Non debet discernere personas, triplici ratione.

Omnes sub vno Domino militamus.

Rom. 2.

In quo à Deo discernamùs.

Lib. 19. Moral. cap. 17.

In omni tempore humilitas necessaria.

Corruptela quorũdam prælatorum.

Quandò dicatur perso-narum acceptio, vel non.

Quæ conditio propriè ad personam referatur.

Lib. 2. cap. 14.

Nota, de his, qui incongruè præponuntur.

sum propter peccata filiorum meorũ: quia declinauerunt à lege Dei. Lex profectò Dei est, vt virtutes & sapientia præferantur carni, sanguini, & diuitijs huius seculi. Vndè de sapientia dicitur Sapient. 7. Præposui illam regnis & sedibus: & diuitias nihil esse dixi in comparatione illius. Quartò, consuetudinem illam detestandam ostendit prima institutio Christi. Vt enim ait Apostolus 1. Corinth. 1. Deus ignobilia & contemptibilia mundi elegit: vt non glorietur omnis caro in conspectu eius. Item Iacob. 2. Audite, fratres mei, Nónne Deus elegit pauperes in hoc mundo, diuites autem in fide & hæredes regni, quod repromisit diligentibus se? Non debet ergò prælatus carne nobiles, sapientia & virtutibus vacuos, præferre alijs: & si secundùm carnem minùs sint nobiles, virtutibus tamen & sapientia præstantiores sunt. Absurdum profectò est, vt id quod Deus abominatur, isti diligant, & sanctitati præferant. Luc. 16. Quod altum est apud homines, abominatio est apud Deum. Cùm terrena altitudo Deo sit odibilis: qui in monasterijs altitudinẽ terrenã virtutibus pręferũt, quasi abominationes Aegyptiorum Deo suo immolare contendunt. Quintò præfata consuetudo detestanda ostenditur, quia plurimùm scandalosa est. Multùm planè scandalizãtur homines, videntes prælatos in monasterijs, virtutibus & sapientia præcellentes postponere, & illos præponere, qui generis nobilitatem absq; virtutibus habẽt. Illos in honorare, qui ex humili genere ad nobilitatem surrexerũt: illis honorem tribuere, qui de nobilitate ad ignobilitatem ceciderunt: honorare de aliena probitate tumentes: illos verò despicere, qui propria virtute in maximũ splendorem surrexerũt. Quid autem aliud est hoc, quàm scandalizare alios minores? Sed quid de talibus dicit Euangelista Matthęus 18? Qui scãdalizauerit vnũ de pusillis istis, qui in me credũt, expedit ei, vt mola asinaria suspẽdatur in collo eius, & demergatur in profundum maris. Optimè ergò sanctus pater Benedictus præcipit, vt abbas non personam, sed tantùm merita discernat in monasterio. Sequitur: *In doctrina nanque sua abbas apostolicam debet illam semper formam seruare, in qua dicit: Argue*, &c. Sanctus pater Benedictus, quia superiùs locutus fuerat de doctrina, qua abbas debet discipulis præsidere: nunc agit de forma seruanda in doctrina & correctione subditorum. Et est sensus: Abbas in docendo & corrigendo vtatur illa forma beati Pauli, quam ad discipulum suum Timotheũ scribit, dicens: Argue, obsecra, increpa &c. 1. Tim. 4. *Argue*, id est, corripe: *obsecra*, id est, roga, hortare, precare: *increpa*, id est, repræhende, obiurga, id est, fortiter culpam ostende. Et exponens, subiungit, *id est, miscens temporibus tempora*, id est, congrua tempora disciplinæ suæ secundùm dispositionẽ vniuscuiusque obseruans. Non enim indifferenter omni tempore arguendus aut increpandus quisque est. Erit profectò tempus loquendi vni, & tacendi alteri: erit tempus arguendi, & non increpandi: tempus obsecrandi, & non obiurgandi. quæ varietas potest accipi & respectu diuersarum, & respectu earundem personarum. Ecclés. 3. Omnia tempus habet, & suis spatijs transeunt vniuersa. Et infrà: Est tempus tacendi, Glo. interli. in disciplina. Et tempus loquendi, Glo. in magisterio. Nam vt beatus Gregorius docet, nec cuncta tempora doctrinæ sunt congrua. Nanq; plerunquè dictorum virtus perditur, si intempestiuè proferantur. Sæpè verò & quod leuiùs dicitur, conuenientia temporis congruentiùs animatur. Ille ergò scit rectè dicere, qui & ordinatè nouit tacere. Quid enim prodest, eo tempore irascentem corripere, quo alienata mente nõ solùm aliena verba percipere, sed semetipsum vix valet tolerare? Furentem quippe qui per inuectionem corripit, quasi ei qui non sentiat, plagas ebrio imponit. Doctrina itaq; vt perueniread cor audientis valeat, quæ sibi cõgrua sint, temporum momenta perpendat. Hæc Gregorius. Sequitur: *Terroribus blandimenta*, scilicet, immisceat. Sẽsus est: Abbas siue rector ità temperare doctrinam suam debet, vt non terroribus semper aut blanditijs vtatur: sed vtriusque temperamento permixto vtatur sermone: eò quòd si discipulus semper territus fuerit, desperabit: & si semper illum fuerit blanditus, non corrigetur. Miscẽda est ergò, iuxta Gregorium, lenitas cum seueritate, faciendo quoddam ex vtroque temperamentum, vt nec multa asperitate exasperentur subditi, nec nimia benignitate soluantur. Et hoc est, quòd B. Benedictus subdit, dicens: *Dirum magistri, pium patris ostendat affectum*. quasi dicat: Aliquandò se debet ostendere seuerum siue dirum magistrum, durè increpando, disciplinas inferendo: Aliquandò, sicut pium patrem, ostendendo amoris affectũ, quem habet ad subditum, dulciter alloquendo, suauiter arguendo, remittendo pœnam, temperando disciplinam, consolando ad patientiam: & ità misericordia & iustitia in prælato non separãtur. Nam vt ait Gregorius in Moralibus, Misericordia & iustitia destruitur, si vna sine altera teneatur. Vndè sanandis vulneribus semiuiui Samaritanus adhibuit vinum & oleum Luc. 10. Id autem quod dixerat exponendo, iuxta diuersitatem personarum, subdit: *id est, indisciplinatos & inquietos debet durius arguere* In hoc

Margin notes: Lex Dei quid iubeat. — Doctrina optima. — Scandalosa consuetudo. — Forma seruanda in doctrina. — Lib. 30. Moral. c. 11. — Congruentia temporis, in adhibenda doctrina necessaria est. — Pastor. Curæ part. 2. cap. 6. — Misericordia & iustitia, in prælato nunquam separandæ. — Lib. 20 c. 6. Et parte 2. Curæ past. cap. 6. — Lib. 1. Epistol. 24.

hoc loco ostenditur clarè, quàm dignè reprehendedi veniat, qui putant quòd prælatus nunquàm debet durè loqui subditis, sed semper mansuetè. Profectò, sicut propter duros lapides inuenti sunt mallei duriores: sic quorumdam duritia requirit, vt causa disciplinę duris verbis corrigantur. Vndè Isidorus: Qui blando verbo castigatus, non corrigitur: acriùs, necesse est, vt arguatur. Cùm dolore enim abscindenda sunt, quæ leniter sanari non possunt. Dicuntur autem *indisciplinati*, qui sine disciplina dissolutè viuunt. *Inquieti* verò, secundùm Glo. scilicet 1. ad Thessaloniçen. 5. dicuntur curiosi siue gyrouagi. Et propriè dici possunt, qui curiositate agitati, secum consistere non possunt: sed modò intùs, modò extrà, modò in porta, modò cum extraneis, modò in locutorio cum fratribus, modò in hospitio cum hospitibus, modò in infirmitorio cum infirmis: modò in horto, modò in coquina sunt: & sic de alijs locis. Porrò, huiusmodi homines sunt sicut musca animal inquietum, quæ modò super vnum hominem residens, modò super vnum alium, & sic multos molestat: sic & isti discurrendo modò illum scandalizant, modò illum concitant atque commouent, & similia agunt. Contra quos dicitur 1. Thessal. 4. Rogamus vos, fratres, vt detis operam, vt sitis quieti. Isti verò tales sic indisciplinati, vt sanctus pater docet, sunt duriùs arguendi: *obedientes verò, & mites, ac patientes, vt in meliue proficiant, obsecrandi*, secundùm illud Psalm. 83. Ibunt de virtute in virtutem, & videbitur Deus deorum in Sion. *Negligentes autem & contemnentes vt increpet*, scilicet verbis duris & asperis, *& corripiat*, scilicet flagellis, *admonemus*.

Prælatus quandoquè duritia vti debet.

Lib. 3. de summo bono, cap. 46.

Indisciplinati & inquieti qui dicantur.

Not. cōtra inquietos.

TRACTATVS XII.

Vbi agitur de malis, quæ proueniunt ex dissimulatione culparum.

SEquitur: *Neque dissimulet peccata delinquentium: sed mox vt cœperint oriri, radicitùs ea, vt præualet, amputet: memor periculi Heli sacerdotis de Silo.* Hic sanctus pater ponit quartam considerationem, facientem ad bonam qualitatem abbatis. Debet autem abbas non negligere culpas delinquentium, sed illas pro sua possibilitate studeat corrigere. Dissimulare autem dicitur prælatus culpas delinquentium: aut cùm illas scire non curat, aut cùm illas apertè cognitas corrigere negligit, partu faciens offensam Dei & dispendia animarum. Contra quod dicitur in Psalm. Corripiet me iustus in misericordia, & increpabit me. Sicut enim Domini terrarum qui iusti sunt, exercent iustitiam contra delinquentes: ità ad Prælatum iustum pertinet corrigere. Nec hoc est malitia, sed misericordia. Prælati negligentes in correctione culparum, secundùm Isidorum, assimilantur dormienti, de cuius manu cadit baculus pastoralis. Et benè sic assimilantur. Ex dormitione enim negligentiæ, virgam correctionis amittunt: & ideò ad euigilandum eos, dicitur eis in persona summi Prælati: Simon, dormis? Mar. 14. Item sunt sicut potestates, quæ ante se faciunt ferre gladium, & tamen sine causa: quia sunt ità inertes, quòd nunquàm eo vtuntur. Contra quos dicitur Rom. 13. Si malefeceris, time potestatem. Non enim sine causa est quòd portat gladium. Vbi notanda veniunt aliqua. Primò, quòd varijs de causis accidit, quòd ille qui præest, mala subditorum non corrigat. Primò quandoquè hoc accidit ex ipsius pigritia. Aliqui enim cùm vocati sunt à Domino, vt in ipsius vinea laborent: sic se habent, ac si iam dixisset eis spiritus, vt requiescant à laboribus suis. Prou. 24. Per agrum pigri hominis transiui, & per vineam viri stulti: & eccè totum repleuerant vrticæ, operuerant superficiem eius spinæ, & maceria lapidum destructa erat. Hic est ordo deficiendi in monasterijs. Primò est quasi murus cum cæmento valdè tenaci, cùm scilicet superiores ex charitate vtiliter præcipiunt, & inferiores ex amore humiliter obediunt. Huic muro aliquandò succedit maceria, quæ est murus macilentus, scilicet sine cæmento, quandò superiores cum austeritate & potentia præcipiunt, & inferiores ex timore obediūt, tandèm maceria destruitur, cùm ab eo qui præest, correctio delinquentium negligitur, sicut legitur Eccles. 4. In pigritijs humiliabitur continuatio, id est, terminorum iunctura. Proprium enim est pigritiæ, non statim subuenire periculo: sed expectare donèc totum ædificiū corruat. Somnus pigritiæ, valdè reprehensibilis est in eo qui præest. Ad quod ostendendum specialiter reprehendit Saluator Petrum de dormitione. Marci 14. Simon, dormis? Dormitio ista sibi & alijs est periculosa. Est enim sicut vigil in vrbe obsessa. Cant. 3. Inuenerunt me vigiles qui custodiunt ciuitatem. Cùm enim dormientibus his qui habent vigilare, intrāt hostes: primò desæuiunt in eos, deindè in alios. Ideò benè dicitur Timotheo, qui prælatus erat: Tu verò vigila. 1. Timoth. 4. In Psalm. 120. Non dormitabit neque dormiet, qui custodit Israel. Pigritia prælatorū multùm nocuit monasterijs. Matth.

Quādò prælatus dicatur dissimulare peccantiū culpas.

Psal. 140.

Prælati negligentes, dormienti benè assimilantur.

Quarè accidat, quòd prælatus subditos nō corrigat.

Apoc. 14.

Quomodò deficiatur in monasterija.

Proprium pigritiæ.

Pigritia in prælato reprehensibilis.

Matth. 13. Cùm dormirent homines, inimicus superseminauit zizania in medio tritici. Secundò, aliquandò qui præest, non corrigit: quia ipse reprehensibiliter viuit. Ber. Nemo fideliter reprehendit, in quo se esse irreprehensibilem non confidit. Siquidem humanitas est omnium, in quo sibi quisque indulget, alij non vehementer irasci. Tertiò, aliquandò qui præest, non corrigit: quia per indiscretam humilitatem corrigẽdo, authoritatem amisit. Contra quod dicit Augustinus, loquẽs de prælatis: Quandò necessitas disciplinæ in moribus coercendis dicere vos dura verba cõpellit, si etiam ipsi vos modum excessisse sentitis, non à vobis exigitur, vt à vobis subditis veniam postuletis: nè apud eos, quos oportet esse subiectos, dum nimiùm seruatur humilitas, regendi frangatur authoritas. Tit. 2. Argue cum omni imperio. Quartò, aliquandò etiam nõ corrigit: quia in rebus temporalibus solicitudinem suam & amorem posuit: & de spiritualibus non curans, fratrum culpas nec agnoscit, nec punit. Et quia mala non puniuntur, sine timore perpetrantur. Bernar. Impúnitas est incuriæ soboles, insolentiæ mater, radix impudentiæ, transgressionum nutrix. Quintò, aliquandò nõ corrigit timore scandali, vel alicuius temporalis incommodi, non attendens quòd veritas non sit dimittenda propter scandalum, & quòd plùs debeat timere Deũ, quàm proximum. Matth. 15. cùm diceretur Christo, Scis quia Pharisæi, audito hoc verbo, scandalizati sunt? ait, Omnis plantatio quam nõ plantauit pater meus cęlestis, eradicabitur: Sinite eos: cæci sunt, & duces cæcorum. Et de Helia legitur Eccl. 48. quòd non pertimuit principem, nec superauit eum verbum aliquod. Et Gregorius super Ezechielem dicit, quòd vtiliùs permittitur nasci scandalum, quàm veritas relinquatur. Item Sextò, aliquandò non corrigit: quia remissio, quæ falsa benignitas creditur, hoc impedit. Credit enim, quòd subditi magis benignitate, quàm seueritate: magis amore, quàm timore, regendi sunt. Cuiusmodi fuit Heli sacerdos, qui remissè correxit filios suos, 1. Reg. 2. Licèt autem interdùm hoc habeat veritatem, tamen non semper. Vndè Augustinus ad Bonifaciũ: Quidam dicit, Pudore & liberalitate liberos retinere, sanctius esse credo, quàm metu. hoc quidem verum est. Sed sicut meliores sunt, quos amor dirigit, ità plures corrigit timor. Et Isidorus, quod suprà inductum est: Qui blando verbo castigatus, nõ corrigitur: acriùs, necessè est, vt arguatur. Hinc dicit sanctus pater: *Et honestiores quidem*, id est, verecundiores, *ac intelligibiles animos*, id est, dociles & subtiles, considerare

Secunda causa.

Tertia causa.

Epist. 109. Non debet prælatus à subditis veniam petere.

Quartò.

Impúnitas quid pariat.

Lib. 3. de consi. c. 5.

Quintò.

Non est dimittenda veritas propter scandalũ.

Hom. 7.

Sextò.

Epist. 50. Terent. in Adelph.

Nõ semper benignitate reguntur subditi.

Lib. 3. de summo bono, cap. 46.

scientes, quanta sit vtilitas culpæ, quanta offensæ Dei grauitas, quantáve pœna peccantibus reseruata, *Prima vel secunda admonitione verbis corripiat: improbos autem, & duros corde, ac superbos vel inobedientes, verberum vel corporis castigatione, in ipso initio peccati coërceat: sciens scriptum*, scilicet, *Stultus verbis non corrigitur. Et iterùm: Percute filium tuum virga, & liberabis animam eius à morte.* Prouer. 23. Itẽ, Septimò aliquandò non corrigit: quia malitiã tantùm crescere permisit, quòd iam ei non sufficit præualere. Ideò benè in hoc loco beatus Benedictus dicit, *vt peccata mox, vt oriri cœperint, radicitùs ea, vt præualet, amputet.* Cognouit sanctus pater, quòd si peccatum processu temporis robur & fortitudinem sumpserit, vix eradicari poterit.

Principijs obsta. Serò medicina paratur,
Cùm mala per lõgas cõualuêre moras.

Ecclesi. 11. Ab scintilla vna augetur ignis. *Radicitùs* dicit esse amputanda: quia, nisi à radice extirpentur, orta occasione, repullulare timentur. Hieronymus: Lubricus est antiquus serpens: & nisi capite teneatur, totus statim illabitur. Secundò notandum, quòd ex negligentia prælatorũ circa correctionem culparum suorum subditorum, multa mala sequuntur, quorũ quædam redundãt in prælatum, alia in delinquentem, alia in vniuersitatẽ. Sunt autem tria mala, quæ redundãt in prælatum. Primum, est confusio. Sicut enim honor est patri, bonos habere filios: ità cedit in confusionẽ suam, malitia filiorum. Eccles. 22. Confusio est patri de filio indisciplinato. Secundum, est culpa. Transeunt enim in prælatum culpæ subditorum, quos non corrigit. Gregorius in Pastorali: Si rector minùs contra culpas accenditur, culparum omnium reus ipse tenetur. Huiusmodi aũt exemplum, manifestũ est in medico. Certum est enim, quòd reus est mortis infirmi, si ex negligentia sua vita deficit. Vndè in Glo. super Numer. 25. dicitur: Pædagogo culpa attribuitur, si puer suæ instructioni commissus, minùs disciplinatus ex sua negligentia inueniatur. Aliud exemplum ponit beatus Benedictus in capitulo secũdo regulæ de pastore, dicens: *Sciat abbas culpæ pastoris incumbere, quicquid paterfamiliâs in ouibus minus vtilitatis poterit inuenire.* Tertium, est pœna etiam temporalis. Puniuntur enim non solùm in futuro, sed etiam in præsenti, prælati negligentes pro culpis subditorum. Hinc est, quòd dicitur Numer. 25. Initiatus est Israel Beelphegor. Et iratus Dominus, dixit ad Moysen: Tolle cunctos principes populi, & suspende eos contra solem in patibulis. Hinc est iterùm, quòd 1. Regum 4. dicit Dominus, eò quòd nouerit Heli indignè agere filios suos, & non corripuit eos, idcirco iuraui domui Heli, quòd

Septimò.

Peccatis in ipso initio est obuiandum.

In caput 9. Eccles.

Nota, ex negligentia prælatorum circa correctionem, quot mala sequantur.

Prælati negligentes, etiã in præsenti puniuntur.

quòd non expietur iniquitas domûs eius victimis & muneribus in æternum. Sunt iterùm alia tria mala, quæ redundãt in damnum delinquentis. Primũ, est excæcatio. Credit enim interdùm delinquẽs, cùm nõ corrigitur, illud quod fecit, non esse malũ, vel nõ esse tantum malũ vt est. ideò dicit Gregor. Nonnulla vehementer increpanda sunt, vt, dum culpa ab authore non cognoscitur, quãti ponderis sit, ab increpãtis ore sentiatur. Et ideò benè dicitur Pro. 29. Virga & correctio tribuit sapientiam. Secundum, est delicti multiplicatio. Delictum enim quod non corrigitur, faciliùs multiplicatur. Bernardus: Impunitas est insolentię mater, radix impudicitię, transgressionum nutrix. Et ideò dicitur Ecclesi. 8. Quia citò non ferur contra malos sententia, idcircò absque timore vllo filij hominum perpetrant mala. Tertium, est finalis perditio. Qui enim non corriguntur, & ideò faciliùs delicta continuant: finaliter perduntur, sicut patet de Adonia, dicente: Ego regnabo. quem pater non corripuit aliquandò, & ideò finaliter est interfectus, 3. Reg. 1. Ideò dicitur Eccl. 41. De patre impio conqueruntur filij, quoniam propter ipsum sunt in opprobrium. Dicitur de quodam iuuene, quòd cùm propter delicta sua duceretur ad patibulum, & patre eum sequente peteret osculum, in fine arripiens cum dentibus nasum eius abscidit: & dixit, quòd hoc fecit, quia propter eius culpam, qui nunquàm eũ correxerat, ab infantia venerat ad opprobrium. Sunt & alia tria mala, quæ redundant in damnũ totius vniuersitatis. Primum, est infectio. Sicut enim ouis morbida, nisi sanetur, inficit gregem: ità peccatum vnius incorrectũ, inficit alios. Origenes super illud Numer. 25. Suspẽde principes in patibulis: Pro populo coguntur præpositi reddere rationem, nè fortè non docuerint, nõ monuerint, nec solicitè arguerint eos, qui primũ peccauerint, nè contagium dispergeretur in plures. Secundum, est difficultas corrigendi. Quanto enim in plures transit infectio, tanto difficilius est eã corrigere. Glo. super illo verbo Iob. 4. Squamis sese prementibus: Qui diuisi corrigi potuerunt, in iniquitatum suarũ pertinacia vniti perdurãt. Tertiũ, est rebellio ad omne bonum. Delictum enim incorrectũ, nõ solùm inficit alios, sed ineptos omni bono reddit: ità vt nullum bonum spirituale possit ad eos introduci. Iob 41. Vna vni coniungitur ità, vt ne spiraculum quidem incedat per eas. quod dicitur secundùm Glo. quia nulla exhortatio spiritualis apud tales proficit. propter hæc igitur prædicta, bene dicitur prælato, vt corripiat. Tertiò notandũ, quòd hoc quod dictũ est, abbatẽ siue prælatũ debere corrigere culpas subditorum: intelligendum est, cùm opportunitas adest corrigendi: quia aliquandò sine peccato Rectorum, culpæ delinquentium dissimulandæ veniunt, sicut docet beatus Gregorius in Pastorali, cap. 22. ità dicens: Rector debet aliquandò subditorũ vitia dissimulare: & tamen ea, quæ dissimulat, iudicare. Aliquandò etiã apertè cognita, maturè tolerare exẽplo Domini, qui est iudex iustus, fortis & patiẽs: & quia medici quoq; tẽpora seruãt. Vndè Psalmista dicit: Supra dorsum meũ fabricauerũt peccatores. q. d. Quos corrigere nequeo, quasi dorso impositũ onus porto. Sequitur: *Meminisse debet semper abbas quod dicitur: & scire, quia cui plus committitur, plus ab eo exigitur.* Hîc reducit ad memoriam abbati institutionem suam, & commissionem gregis, & arduitatem officij, vt attentũ eum magis reddat & diligentem. Ex commissione aũt sibi facta gregis, meritò debet reddi abbas attentus: cùm ità sit, quòd quanto plus ei à Domino commissum est in præsenti, tãto amplius in futuro iudicio requiretur ab eo. De quo Gregorius in Hom. quadam loquitur: Lectio sancti euangelij solicitè nos considerare admonet, nè nos, qui plus cæteris in hoc mundo accepisse aliquid cernimur, ab authore mũdi grauiùs indè iudicemur. Cùm enim augentur dona, rationes etiã crescũt donorum: & secundùm quod accipit, rationem cõpellitur reddere. Item idẽ: Tantum quippe ab vnoquoq; nostrûm venturus iudex exiget, quantũ vnicuiq; suæ pietatis donum distribuit. Sequitur: *Sciátque, quàm difficilem & arduam rem suscepit, regere animas, & multorum seruire moribus: & alium quidem blandimentis, alium verò increpationibus, alium suasionibus: & secundùm vniuscuiusque qualitatem vel intelligentiam, ità se omnibus conformet & aptet: vt non solùm detrimenta gregis sibi commissi non patiatur, verùm etiam in augmentatione boni gregis gaudeat.* Arduitatem & difficultatem pastoralis officij sanctus pater commemorat: vt abbas intelligat, multa cum sapientia, peritia, ac diligentia, quæ in pastore animarum esse debet. Vndè hac difficultate pastoralis regiminis pensata, beatus Gregorius in Pastorali admirans de quibusdam præsumptuosis ad huiusmodi officia, ait: Nulla ars doceri præsumitur, nisi intenta priùs meditatione discatur. Ab imperitis pastoribus magisterium pastorale qua temeritate suscipitur, quandò ars artiũ est regimen animarum? De hoc autem quod ait: *secundùm vniuscuiusque qualitatem & intelligentiam* incumbat prælato, curã sui regiminis temperare, exemplum ponit notabile Gregorius Nazianzenus, dicens: Si possibile esset, vnum animal fieri ex diuersis animalium & bestiarum generibus, incumberet

Marginal notes: Peccatum incorrectum cedit in dãnum delinquentis. — Lib. 3. de consid. c. 5. Impunitas. — Exẽplum. — Peccatum incorrectum vniuersitati nocet. — Delictum incorrectum omni bono ineptos reddit. — Subditorum vitia quandoquè sunt dissimulanda. — Est part. 2. cap. 10. — Psal. 7. — Psal. 118. — Ab eo cui plus datur, plus exigitur. — Hom. 9. in Euang. — Ardua res, regere animas. — Parte 1. cap. 1. — Contra affectantes animarum regimen. — Exẽplum. In apologet. 1.

ei qui curam haberet illius animalis, tot varia facere, quot varietates singulorũ animalium requirerent. Non enim eadem vox apta est omnibus, nec eisdem aguntur, nec ijdem cibus omnibus competit: nec palpandi, nec fouendi modus idem est: immò quibus alia mitigantur, alia excitantur ad furorem. Cùm ergò corpus congregationis, commissæ abbati aut alteri prælato, habeat huiusmodi varietates: necessè est, curam prælati secundùm has diuersitates, adaptari & conformari illi. Quarè vt beatus Chrysostomus optimè dicit: Multo consilio & prudentia opùs est pastori, & mille (vt dicitur) oculis, ad speculandum vndiquè ad eruditionem earum, quas gubernat, animarum.

Lib. 1. de sacerd. ante medium.

TRACTATVS XIII.

Quòd abbas non debet paruipendere salutem animarum sibi commissarum, sed maximè debet & super omnia alia gerere curam illarum.

SEquitur: *Ante omnia* scilicet caueat, *nè dissimulās, aut paruipendens salutem animarum sibi commissarum, non plùs gerat sollicitudinem de rebus transitorijs & caducis atque terrenis*, supple, quàm de spiritualibus, *sed semper cogitet, quia animas suscepit regendas, de quibus & rationem redditurus est.* Ista est quinta consideratio, faciens ad bonam qualitatem abbatis. Vbi notandum primò, quòd valdè repræhensibile est, quòd abbas aut quicunq; alius prælatus, animas vilipėdat, qui vices eius gerit, qui animas specialiter amat. Sap. 11. Parcis omnibus, quoniam tua sunt, Domine, qui amas animas. frequenter essent ei appėdendę animæ ex precio, quod saluator eis dedit, nė sibi vilescerent: frequenter cogitandum esset ei, quòd saluator pro eis animā suam posuit, & sanguine suo eas requisiuit. Negligentia prælati circa spiritualia cum diligentia circa temporalia in aliquibus monasterijs, in quibus omnia honestè & secundùm ordinem fieri debent, tantam inordinationē inducit, vt in eis terra fit sursùm, & cælum deorsùm. Terrena enim ibi cælestibus pręponuntur. Pedes sunt ibi supra caput. Viri enim spirituales, ibi despiciuntur: homines verò terrena sapientes, ad regimen temporale vtiles, in honore habėtur. Pes est ille, qui solicitudine & amore & ministerio terrā tangit: qui frequenter lęditur & maculatur: & licèt videatur esse necessarius, quia sustinet & portat corpus: tamen si scandalizat, est amputandus, secūdùm illud Mar. 9. Si pes tuus scandalizat te, amputa illum. Facies est retrò, quia in operibus quæ videntur bona, potiùs intenditur vtilitas terrena, quàm merces æterna. Interiora, effusa sunt extrà, cùm bona interna ibi negligantur, & exteriora diligantur. Eccles. 4. dicitur de auaro, quòd in vita sua proiecit intima sua. Deus ibi cōculcatur, & terra deificatur. Deficit enim ibi charitas, & regnat auaritia vel cupiditas, quæ est simulacrorum seruitus, Ephes. 5. Diabolus ibi honorificè recipitur, & Deus contumeliosè repellitur, vel ignominiosè suscipitur. Raptores enim vel vsurarij, qui sunt membra diaboli, libenter & cum magno honore ibi suscipiuntur, & cū magnis expensis ibi procurantur. Boni verò pauperes, vel repulsam patiūtur, vel malè procurātur, in quibus Deus recipitur vel repellitur. Matth. 25. Quādiù fecistis vni ex his fratribus meis minimis, mihi fecistis. Et quandiù non fecistis vni de minoribus his, nec mihi fecistis. Secūdò notandū, quòd plura sunt signa, quibus perpėdi potest, quòd Prælatus salutem animarum paruipendat, & plùs de rebus transitorijs, quàm de animabus, solicitudinē gerat. Primū, si in propria persona terrenis negocijs intendit, & in spiritualibus vicariū ponit. Secundum, si non timet fratres suos periculo exponere, vt temporalia bona seruare valeat, vel augere: vt cùm fratres iuuenes & leues ponit in officijs exterioribus. Tertium, si cùm magnis expensis muros erigit, & mores negligit. Quartum, si quotidianas expensas frequenter cōputat: animarum verò detrimenta vel profectus ignorat. Quintum est, si quandò conueniunt fratres ad capitula, de rerum temporalium conseruatione vel multiplicatione est tractatus primus: de ordinis verò reformatione, vltimus vel nullus. Sextum, si solicitè prouidētur, quæ necessaria sunt corporibus: de his verò non curatur, quæ sunt necessaria animabus. Primum, scilicet, quòd prælatus, quantùm ad spiritualia, vicarium ponat: & relicto grege, temporalibus intendat, valdè repræhensibile est, & multùm longè à consilio, quod dedit Iethro Moysi, Exod. 18. Esto, inquit, tu populo in his, quæ ad Deū pertinent. Prælatus ad intendendum temporalibus, alium debet substituere: ipse verò orationi & doctrinæ debet intendere. Ipse debet esse quasi medius inter Deum & populū. Aliquandò debet loqui Deo, pro subditis ipsum orando: Aliquandò subditis pro Deo, eos instruendo. Quòd autem non sit tutum, vicariū ponere, & gregem deserere, patet ex primo vicario synagogę. Moyses enim ascensurus ad Dominum, ad regimen populi meliorem vicarium posuit, quem inuenit: & tamen populus, quem recedens fidelē reliquit, elapso modico tempore

Considera tio quinta, faciens ad bonā qualitatem abbatis.

Quid cogitare debeāt prælati, nè animas vilipendant.

Quanta emergat inordinatio ex maiori cura temporalium, quàm spiritualium.

Quî sit pes amputandus, & quādò.

Matth. 5.

Quomodò colligitur, prælatum magis de transitorijs quàm de animabus curare.

Prælatus nō debet ad spiritualia vicarium ponere.

Exēplum. Exod. 32.

pore, ipso redeunte, inuentus est infidelis. Secundum, scilicet pro rebus temporalibus, periculis fratres exponere, personas minus securas in exterioribus officijs ponendo, vel prioratus ad paruos, eos dispergendo, multùm est repræhensibile. Cùm enim boni pastoris sit, animam ponere pro ouibus suis: longe videtur esse à bonitate pastoris, pro temporalibus rebus eos exponere lupis. Lupi infernalis est, oues dispergere, secundùm illud Ioan. 10. Lupus rapit & dispergit oues. Saluatoris verò & boni pastoris est, oues colligere. Vndè Matth. 12. dicit Saluator: Qui non congregat mecum, dispergit. Et Ioan. 10. Alias oues habeo, quæ nō sunt ex hoc ouili: & illas me oportet adducere, & fiet vnū ouile & vnus pastor. Ezech. 34. Visitabo oues meas, & liberabo eas ex omnibus locis, in quibus dispersæ fuerint in die nubis & caliginis. Mandato Pharaonis, dispersus est populus Israel per vniuersam terram Aegypti ad colligendas paleas, Exod. 5. Et procuratione Pharaonis infernalis, viri religiosi de monasterijs magis per paruos prioratus videntur fuisse dispersi, vt temporalia bona acquirerent, vel conseruarent. Thren. 4. Dispersi sunt lapides sanctuarij in capite omnium platearum. Cùm Saluator dispersos Israel congregare venerit, Esa. 10. valdè indiscretè fecisse videntur, qui vices eius gerebant, quandò congregatos dispersferunt. Item cùm Dauid, qui super senes intellexit, dixerit: Eccè quàm bonum & quàm iocundum, habitare fratres in vnū: temerariè videntur egisse, qui eos, qui elegerant viuere in congregatione, posuerunt in dispersione. Thomæ existenti in congregatione, apparuit Dominus: separato verò ab ea, non apparuit, Ioan. 20. Filij Iacob congregati, patris benedictionem receperūt, Gen. 49. Et super discipulos congregatos, spiritus sanctus descendit, Act. 2. In paruis prioratibus religio annihilatur: ibi vitio proprietatis appropinquatur, meritū obedientiæ minuitur, continentia facilè periclitatur. qui solus est in prioratu, vel cum vno socio, frequenter ferè est proprietarius: quæ habet, pro maiori parte habet sibi: obedientia ipsius minùs meretur, cui nullus aliquid iubet: & ideò facit, quod facere libet. Continētia etiā facilè periclitatur: quia opportunitas peccandi habetur. Bernardus cuidam moniali volenti deserere congregationem: Audi me, filia, audi fidele consilium. Noli te separare à grege: nè quandò lupus rapiat, & non sit, qui eripiat. Ezech. 34. Dispersæ sunt oues meæ, eò quòd non esset pastor, & factæ sunt in deuoratione omnium bestiarū agri. Sequitur: *Et nè causetur fortè de minori substantia.* Hîc respondet cuidam tacitæ quęstioni, quam fortè abbas

Periculosum est personas minus securas exterioribus officijs deputare.

Exemplum.

Nota.

Psal. 146.

Psal. 118. Psal. 133. Bona vnitas.

Damnat prioratus vel loca à congregatione separata, quæ membra vocari solent.

Epist. 115.

faceret: quid si monasterium paruas habet prouisiones, minusq; sit prouisum, quàm necessitas exigat monachorum? Respondet: Nullus timeat, nullus conqueratur de insufficienti substātia in prouisione: quia absq; dubio cōfidendū est, quòd Deus pro sua bonitate sufficienter prouidebit suis seruitoribus. Et hoc est quod sequitur, *meminerit, s. abbas, scriptum: Primùm quærite regnum Dei, & iustitiā eius, & hæc omnia adijcientur vobis.* Matth. 6. *Iterùm:* s. meminerit, quod etiam Dominus ait per prophetam Psal. 34. *Nihil deest timentibus eum.* Vbi notandum, quòd tria sunt, quæ dare possunt seruitoribus Dei fiduciam, quòd nihil necessariorum defuturum est eis. Primum, est ex parte dantis liberalitas. Si enim nobilis quilibet familiæ suæ prouidet: quanto magis nobilissimus & clementissimus ac magnificentissimus Dominus noster? Lucæ 12. Nolite soliciti esse. Glo. Indecorū est homini, curare de cibo vel veste, qui militat in regno Dei. Nōrit rex, quemadmodùm familiam suam pascat, alat, & vestiat. Secundnm, est ex parte recipiētis nobilitas siue dignitas, qua serui Dei cæteris præferuntur. vndè Glo. super Psal. 33. dicit: Pascebat Dominus cōtemnentem se, & deserebat timentem se? quasi dicat, non. Vndè ad Hebr. 13. dicitur ex persona Dei: Nō te deserā. Glo. quin necessaria donem, nec derelinquam. Glo. derelinqueretur, qui fame periret. Tertiū, est ex parte dati, siue rei datæ preciositas. Matthæi 6. dicit Dominus: Nónne anima plus est quàm esca, & corpus quàm vestimētum? vbi Glo. dicit: Qui maiora dedit, id est, vitam & corpus: dabit minora, id est, victum & vestes. propter hoc meritò dicit eū omni fiducia propheta: Timete Dominū omnes sancti eius, quoniam non est inopia, Glo. temporalium, timentibus eum.

Vndè debent confidere serui Dei, quòd nihil eis sit defuturum.

Iosu. 1.

Psal. 33.

TRACTATVS XIIII.

Quòd abbas frequenter debet cogitare, quòd rationem redditurus est Deo de animabus, quas regendas suscipit.

INter omnes cogitationes pertinentes ad statum prælati, hęc est de mag s necessarijs, vt nō ad horā, sed semper, cogitet de ratione reddenda Deo de subditis. Ideò B. Benedictus subdit, dicens: *Sciatq́, abbas, quia qui suscipit animas regendas, præparet se ad rationem reddendā.* Et hæc est sexta cōsideratio, quam ponit ad bonā qualitatem abbatis, quæ est solicitudo & vigilātia boni regiminis: quę cōsurgit ex hoc, quòd rationē redditurū se nouit gregis sibi cōmissi. Requiret aūt Deus à prælatis siue pastoribus rationē gregū sibi cōmissorū, secundùm illud Ezech. 34. Eccè ego requirā gregem meū de manu pastorum. & infrà, Ego

Necessaria prælati cogitatio.

ipse requirã oues meas. Luc. etiã 16. dicitur vnicuiq; taliũ, Redde ratione vilicationis tuę. Vbi notandũ, ꝙ circa ratione reddẽdã de animabus, Dominus requiret ratione de numero ouiũ. Hier. 33. Adhuc transibunt greges ad manũ numerãtis. quod expauescens B. August. dicit: Quid faciã, cùm exigetur à me ratio totanimarũ, quæ pẽdent ad collũ meũ? Et B. Benedictus de hoc loquens, subdit: *Et quantum sub cura sua fratrum se habere scierit numerum, agnoscat pro certo, quia in die iudicij ipsarum omnium animarum est redditurus Domino rationem, sine dubio addita* s. *ratione & sua anima*. Debet ergò abbas curã solicitã gerere de custodia ouiũ, Saluatoris nostri exemplo, qui dicit Ioan. 17. Pater, quos dedisti mihi, ego custodiui, & nemo perijt ex eis, nisi filius perditionis. Itẽ requiret secũdò ratione de fructu ouiũ, de quo B. Benedictus suprà dixerat: *Sciatq; abbas culpæ pastoris incumbere, quicquid in ouibus paterfamiliàs vtilitatis minus potuerit inuenire*. Quarè necesse est, abbatem operam dare diligentè circa subditos, vt debitũ fructum reddant, exemplo illius boni pastoris, qui dicit Gen. 31. Oues tuæ & capræ tuæ steriles non fuerunt. Item tertiò requirit ratione Dominus de qualitate ouium, s. quales erant, an s. pingues, an tenues. Ezech. 34. Eccè ego iudico inter pecus pingue & macilentũ. Et ideò debet prælatus solicitus esse de benè pascẽdo gregem pascuis optimis, s. doctrinis sanctis, & virtuosis exẽplis, vt pingues, s. deuotione, reddere eas valeat, iuxta illud, quod Dominus ait Petro: Pasce oues meas, Ioan. 21. Secundò, quòd prælatus deficiens in ratione reddenda, non leuiter, sed grauissimè, punietur: reddet quidem animam pro anima, secundùm illud 3. Reg. 20. Custodi virum istũ, qui si lapsus fuerit, erit anima tua pro anima illius. Sap. 6. Durissimũ iudiciũ fiet his qui præsunt. Glo. magis puniẽtur, quibus plus cõmittitur. Zach. 10. Super pastores iratus est furor meus. Ista autem sanctus pater frequenter cõmemoranda dicit esse abbati, vt timore futuræ discussionis perterritus, circa curam subditorum suorum vigil sit & solicitus. Vndè subdit: *Et ità timens semper futuram discussionem pastoris de creditis ouibus, cùm de alienis ratiocinijs cauet, redditur de suis solicitus: & cùm de admonitionibus suis emendationem alijs subministrat, ipse efficitur à vitijs emendatus.* Hinc dicit Apostolus ad Hebræos 13. Obedite præpositis vestris. & subdit: Et subiacete eis. Ipsi enim peruigilant, quasi rationem redditũri pro animabus vestris. Et ad Romanos 12. Qui præest, in solicitudine: supple, præsit.

Numerus ouium requiretur.

Fructus ouium exigetur.

Qualita ouium.

Bona pascua.

Graue iudicium Prælati.

IN CAPVT III.

TRACTATVS XV.

Vbi de accipiendo vel dando consilio.

EXposita iam bona qualitate abbatis in superioribus, qui caput & pater est cõgregationis, quia maximè ad bonũ regimẽ pastoris expedit, cuncta agere cũ cõsilio, dicẽte sapiẽtissimo Salomone Prou. 24. Vbi cõsilia multa, ibi salus: sanctus pater Benedictus subiũgit capitulũ, de faciendo omnia cũ maturo cõsilio: & ponũtur in hoc capitulo tria principalia documẽta. Primum respicit prælatum cõsulentẽ. Secundũ, ipsos cõsiliarios. Tertiũ est cõmune omnibus. Circa primũ dicit sic: *Quotiès aliqua præcipua agenda sunt in monasterio, conuocet abbas omnem congregationem: & dicat ipse, vndè agitur*. id est, quæ necessariò agẽda incũbunt vel imminẽt. Totã cõgregationẽ conuocari iubet: tũ quia quod oẽs tangit, meritò ab omnibus debet approbari: tũ quia, vt dicit sanctus pater, *sæpè iuniori Deus reuelat quod melius est*. Matth. 11. Confiteor tibi, pater, quia abscõdisti hęc à sapientibus & prudẽtibus, & reuelãsti ea paruulis. Notãdũ circa hoc præceptũ siue documẽtũ, primò, quòd plurimùm vitãda est singularitas proprij cõsilij: quoniam, vt ait B. Bernar. In corde duplex lepra est: propria volũtas, & propriũ cõsiliũ. Vtraq; lepra nimis pessima: lepra verò proprij cõsilij, eo perniciosior est, quo magis occulta: & quãto plùs abũdat, tãto quisq; sanior esse videtur. Hæc illorũ est, qui zelũ Dei habẽt, sed nõ secũdùm scientiã: sequẽtes errorem suum, & ità obstinati in eo, vt nullis velint consilijs acquiescere. Hi sunt vnitatis diuisores, inimici pacis, charitatis expertes, vanitate tumentes, placentes sibi, & magni in oculis suis, ignorãtes Dei iustitiã, & suam volẽtes cõstituere. Et quæ magis superbia, quã vt vnus homo toti cõgregationi iudiciũ suũ præferat: tãquàm ipse solus habeat spiritũ Dei. Idolatriæ scelus est, nõ acquiescere, & quasi peccatũ ariolãdi. Eant nunc, qui se faciũt religiosiores alijs, qui nõ sunt sicut cęteri hominũ: eccè arioli & idolatrę facti sunt. Secũdò notandũ, ꝙ quatuor gradus describit sanctus pater. Primò enim iubetur abbas, cum cõsilio cõgregationis, disponere quæ agẽda sunt. In hoc maximè differt homo à brutis, quia bruta impetu naturæ se mouent, homo autem consilio se mouere debet. Eccle. 13. Qui cuncta agunt cum consilio, reguntur sapiẽtia. Et infrà: Astutus omnia agit cũ consilio. Qui fatuus est, aperiet stultitiã. Et Ecclesi. 36. Ante omnia verbũ verax præcedat te, & ante omnẽ actũm consilium stabile. Secundo gradu iubetur Abbas omninò vota fratrũ plenè & gratanter audire, vt nullius consiliũ spernat, cõtemnat, aut irrideat. Pro. 2a. Qui sapiens est, audit consiliũ: exẽplo Moysi, qui audiuit consilium Iethro, qui erat multùm inferior eo & religione, & authoritate, & sapientia. Exod. 18. Tertio gradu iu-

Tria documenta.

Vitãda est singularitas proprij consilij.

Magna superbia.

Quatuor gradus obseruandi ab abbate circa consiliũ.

du iubetur abbas, auditis omniũ fratrum votis, apud se tractare, quid sit vtilius. Vndè dicit: *Et audiens consilium fratrum, tractet apud se, quid sit vtilius aut expedientius* Proprium enim præsidentis est, vt ait Seneca, examinare consilium, & non citò leui credulitate ad falsa prolabi. Bernardus: Noli, inquit, præcipitanter agere. diù considera, diligenter intuere. Quarto gradu iubetur abbas exequi, quod, omnium consilijs benè ponderatis, vtilius esse iudicauerit: ibi, *& quod vtilius iudicauerit, faciat.* Sequitur secundum documentum sancti patris, quod respicit ipsos, qui daturi sunt consilium: *Sic autem dent fratres consilium cum omni humilitatis subiectione, vt non præsumant procaciter*, id est, superbè, impudenter, immoderatè, *defendere quod eis visum fuerit, sed magis in abbatis pendeat iudicio*: supple, non illius, vel illorum, qui proteruè sua vota defendere præsumpserunt: *vt, quod salubrius esse iudicauerit, ei cuncti obediant.* Sequitur tertium documentũ, quod respicit simul tam abbatem, quàm subditos: *Sed sicut discipulis conuenit obedire magistro, ità & ipsum prouidè & iustè condecet cuncta disponere.* quasi dicat: Ideò admonui abbatem salubriter iudicare, & monachos non superbè defendere: quia sicut illis conuenit obedire, ità & abbatem decet prouidere, & iustè cuncta disponere. Sequitur: *In omnibus igitur omnes*, scilicet tam abbas quàm subditi, *magistram sequantur regulã*: ità vt nulli, siue abbati, siue subdito, liceat aliquid contra regulam diffinire vel ordinare: *nec ab ea temerè*, id est, præsumptuosè, *declinetur à quoquã*, nec scilicet à subdito, nec ab abbate. Nam vt ait Bernardus, Super fratrũ transgressiones, non super patrum traditiones, constituitur, qui abbas eligitur, cultor mandatorum, vltor vitiorum. *Nullus in monasterio proprij sequatur cordis voluntatem, neque præsumat quisquam cum abbate suo proteruè intus aut foris monasterio contendere. Quod si præsumpserit, regulari disciplinæ subiaceat. Ipse tamen abbas cum timore Dei & obseruatione regulæ omnia faciat, sciens se procul dubiò de omnibus iudicijs suis æquissimo iudici Deo rationem redditurum.* Vbi nota rationabilem ordinem: monachus errans debet subiacere regulari disciplinæ. Abbas verò errans, qui in monasterio superiorem non habet à quo iudicetur, iudicio reseruatur diuino. Sequitur: *Si qua verò minora agenda sunt in monasterij vtilitatibus, seniorum tantùm vtatur consilio.* Minora dicit respectu præcipuorum: cuiusmodi sunt, quæ non totam communitatem concernunt, vel quæ non habent plurimùm difficultatis: sicut est depositio aut mutatio alicuius officialis, vel translatio ab vno officio in aliud, aut correctio alicuius officialis, aut prouisio de necessarijs monasterij. talia agenda sunt cum cõsilio seniorũ tantùm. Non enim tota congregatio fatiganda est pro minoribus rebus. Vbi notandum, quòd triplex est gradus rerum agendarum: videlicet, maximarum, minorum, & minimarũ. Maxima, disponenda sunt cũ consilio totius cõgregationis. Minora siue media, cũ cõsilio tãtùm seniorũ. Minima siue quotidiana, disponere ipse prælatus potest, nullius alterius requisito cõsilio. Grauissimũ quidẽ onus esset prælato & senioribus, si propter quælibet percipienda, disponẽda, aut prohibẽda, consiliũ seniorũ deberet euocari. Prætereà notãdũ, quòd senior hoc loco non semper videtur notare senectutẽ ætatis, aut prioritatẽ cõuersionis: quia quandoque in multis huiusmodi nec abũdat cõsilij maturitas, nec rerũ experiẽtia. Sed seniores credimus hic prudẽtiores, & magis expertos, appellatos, secundùm illud Tob. 4. Consiliũ à sapiente require. Causam autẽ huius admonitionis, de agẽdis rebus semper cum consilio, assignat ex authoritate sacræ scripturæ, dicens, *sicut scriptum est*: s. Eccles. 32. *Omnia fac cũ consilio, & post factũ nõ pœnitebis.*

Proprium præsidẽtis.

Daturi cõsilium.

Nota de potestate prælati.

Ordo rationabilis.

Triplex gradus rerum agẽdarum.

Senior quis sit.

IN CAPVT IIII.

TRACTATVS XVI.

Vbi de conuenientia sequentis capituli, & instrumentis bonorum operum in generali.

Consequẽter nobis sermo habendus est circa cap. 4. regulæ: in quo describũtur, quæ sunt instrumẽta bonorũ operũ. In superioribus sanctus pater Benedictus, declarãs se velle diuini seruitij scholam instituere: quia in qualibet facultate necessariò artis instrumenta in primis describẽda veniũt, descripto ergò qualis debeat esse abbas, qui magister & rector scholæ est: iam exponit, quæ sunt instrumẽta bonorũ operũ, quibus in hac spirituali schola, pro acquirenda perfectione religionis, & capessenda superna beatitudine, vtendũ sit, qui finis vltimus & potissimus est, ad quẽ huius sanctæ scholæ discipulus, huius spiritualis artis industrius appetitor, omni conatu suo anhelat & cõcupiscit. Interpretatur aũt sanctus pater religiosam cõuersatione, scholã diuini seruitij: quoniã status religiõis, vt S. Thomas docet, quædã disciplina est & exercitiũ ad perfectionẽ perueniẽdi. Ad quã quidẽ aliqui peruenire nituntur exercitijs diuersis. ob quã etiã causam sanctus pater præcepta varia virtutũ, quæ describit in hoc quarto capitulo, instrumenta nominat acquirẽdæ perfectionis. Pro eo etiã, quia virtutes media sunt dispositiua ad consecutionẽ finis vltimi, secundùm illud Aristotelis septimo Physicorum: Virtus est dispositio perfecti ad optimum: dicit abbas Moyses libro collationum, collatione prima: Ieiunium, vigiliæ, meditatio scripturarũ, nuditas, ac priuatio omnium facultatum, nõ

Religio dicitur schola & quarè.

Virtutis diffinitio.

Cap. 7.

 perfe-

perfectio, sed perfectiõis instrumēta sunt: quia non in ipsis consistit disciplinę illius finis, sed per illa peruenitur ad finem. Est aūt sciendū, quòd S. Benedictus in hoc capitulo septuagintaduo ponit, quę instrumenta bonorū operū, siue ornamenta virtutū, siue documenta scholę diuini seruitij, siue fundamenta spiritualis ædificij nominari possunt, q̄ etsi sanctus pater in vno capitulo cōcluserit, nos tamen pro amplitudine materiæ eorū, & vt pręfati charissimi fratris domini Arsenij, ad hoc opus nos impellentis, votis pleniùs satisfaciamus, de illis per diuersa capitula doctrinaliter agemus. Distinguuntur autem hæc bonorum operum instrumenta, vt suprà pag. 5.

TRACTATVS XVII.

Vbi agitur de primo instrumento bonorū operū, videlicet de dilectione Dei: cur & quomodò diligendus sit Deus.

IN *primis Dominum Deum diligere ex toto corde, tota anima, tota virtute.* Meritò sapientissimus pater Benedictus, primum omnium instrumentorum bonorum operum, posuit dilectionem Dei: quia hoc est primum dignitate & perfectione, & maximum mandatorum, vt dicitur Matth. 22. Circa quod notanda sunt duo. Primò ponentur septem, quæ nos incitare debent ad dilectionem Dei. Secundò, videbitur de modo, quo diligendus est Deus. Primum autem incitans nos ad Dei amorem, est summa eius bonitas. Bonum enim, per se, obiectum amoris est. Bonum autem & pulchrum, inquit Dionysius, omnia desiderant. Cùm autem Deus sit summè bonus, meritò à nobis summè diligendus est. Vndè August. de Trinitate: Cū alia nō diligātur, nisi quia bona sunt, pudeat, illis inhærendo, non amare bonum ipsum, vndè bona sunt. Itē idem August. Diligamus id, quo nihil melius est. Hoc Deus est, cui si aliquid diligēdo vel pręponimus, vel æquam', nos diligere nescimus. Secundò incitat nos ad diligendū Deū affluentia bonorū, quæ nobis continuè liberaliter elargitur. Nam omnia bona, siue naturalia, siue gratuita, quæ habemus, desupèr à Deo nobis data sunt. Omne enim datum optimū, & omne donū perfectū, desursùm est, descēdens à patre luminū, Iac. 1. vbi Glo. inquit: Datū, refertur ad naturā: donū, ad gratiam. De hoc amoris incitamento, dicitur Ecclesiast. 7. Dilige eum in omni virtute tua, qui te fecit. Et Bernardus super Canti. Valdè mihi amandus est, per quem sum, viuo, & sapio: si ingratus non sum, & indignus. Dignus planè est morte, qui tibi, Domine Iesu, recusat viuere, & mortuus est: & qui tibi, Domine,

Septem nos inducūt ad diligēdum Deum.
Primum.
Cap. 4. de Diui. nomi.
lib. 8. cap. 3.
De morib' Eccles. Catho. ca. 11.
Secundum.
Serm. 20. Ad Dei amorē pulcherrima excitatio.

non sapit, desipit. Et qui curat esse, nisi propter te, pro nihilo est, & nihil est: & qui esse vult sibi, & non tibi, nihil esse incipit inter omnia. Deum time, & mandata eius obserua. hoc est omnis homo. Et si hoc est omnis homo, ergò absque hoc nihil est homo. Idem in libro de diligendo Deo: Infidelis se ei totum debere nō ignorat, quem sui totius non ignorat authorem. Quid ergò ego, qui Deum meum teneo vitæ meæ non solùm gratuitum largitorem, largissimum administratorem, pium consolatorem, solicitum gubernatorem: sed insupèr etiam copiosissimum redemptorem, æternum conseruatorem, ditatorem & glorificatorem? Ex hac causa nō modò diligendus est Deus, sed omni hora omnique momento amandus: cùm nulla sint horarum momenta, quibus eius nō fruamur beneficijs. Vndè Augustinus libro Soliloquiorum ad Deum loquens, Idcircò, Domine Deus, iussisti mihi lege tua, vt diligam te omnibus horis & momentis, quibus fruor bonis misericordiæ tuæ: quoniam semper perirem, nisi quia semper me regis: & semper morerer, nisi quia semper me viuificas. Et omni momēto me tibi obligas, dum omni momento mihi tua magna beneficia præstas. Sicut ergò nulla hora est vel punctus in omni vita mea, quo tuo beneficio non vtar: sic nullum debet esse momētum, quo te non habeam ante oculos in memoria mea, & te non diligam ex omni fortitudine mea. Tertiò incitat nos ad amandū Deū, eius ad nos summa charitas: de quo 1. Ioan. 4. Diligamus Deū, quoniā ipse prior dilexit nos. Augu. lib. de catechizādis rudib': Si amare pigeat, saltē reamare nō pigeat: nulla enim maior est ad amorē incitatio, quàm pręuenire amando. Et nimis durus est animus, qui dilectionem, si nolebat impendere, nolit rependere. Item idem Augustinus: O anima mea, insignita Dei imagine, redempta Christi sanguine, desponsata fide, dotata spiritu, ornata virtutibus, deputata cum angelis, dilige illum à quo dilecta es tantùm: intende illi, qui intendit tibi: quære quærentem te: ama amatorem tuum, à quo amaris, cuius amore præuenta es, & qui est causa amoris tui. Singulariter autem nos incitare debet ad diligendum Deum illa eius ad nos dilectio, qua nulla maior esse potest, quam in opere redemptionis nobis monstrauit. De qua beatus Bernardus super cantica ità loquitur: Super omnia reddit amabilem te mihi, Iesu bone, calix quem bibisti, opus nostræ redemptionis: hoc omninò amorē nostrū facilè vendicat totū sibi: hoc, inquam, est, quod nostram deuotionem & blandiùs allicit, & iustiùs exigit, & arctiùs stringit, & afficit vehementiùs. Quartò incitat nos ad aman-

Eccles. 12.
Omni hora diligendus est Deus.
Cap. 18.
Tertium.
Cap. 4.
In Manuali, cap. 24.
Diligendi Deū causa singularis.
Serm. 20.
Quartum.

amandum Deum, inuitantis nos eum diligere authoritas maiestatis. Ipse quippe tremẽdæ authoritatis Dominus præcipit, vt eum diligam. Deuteron.6.& Matth.22. dicitur: Diliges Dominum Deum tuum. Cuius præcepti benignitatẽ admirans beatus Augustinus lib. confess. ità dicit: Quid tibi sum ipse, vt amari te iubeas à me: & nisi hoc faciam, irasceris mihi, & minaris ingentes miserias? Item idem Augustinus: Non postulat à nobis Deus aurum, non argentum, nec pallia: non vestes preciosas, non agros & cætera huiusmodi, sed nosmetipsos quærit, & in nobis quiescere cupit. Accedamus ergò ad eum, vt vitam æternam habeamus: habeamus in nobis dilectionem Dei & proximi. Quintò incitat nos ad Deum amandum, ipsius diuinę dilectionis nobilitas. Cùm enim diuinus amor, vt ait beatus Dionysius, ecstasim faciens, non finit suî ipsorum esse amatores, sed amatoris: amando Deum, efficimur quodammodò consortes diuinæ naturæ. Vis enim amoris, amantem in amatum transfert. Vndè si vitia diligimus & caduca, viles & instabiles efficimur, sicut dicitur Osee nono: Facti sunt abominabiles, sicut ea quæ dilexerunt. Si autem Deum diligimus, quasi dij efficimur. 1. Corinthi. 6. Qui adhæret Deo, vnus spiritus est cum eo. & Augustinus super prima Canonica Ioannis, inquit: Talis est quisque, qualis est dilectio eius. Terram diligis? Terra es. Deum diligis? quid dicam? Deus eris? non audeo dicere ex me. scripturam audiamus: Ego dixi, dij estis, & filij altissimi. Hæc Augustinus. In cuius sublimitatis testimonium, Deus omnes amatores suos vt reges coronat in cælis, secundùm illud Iacobi 1. Coronam vitæ repromisit Deus diligentibus se. Quamobrẽm rectè dicit sapiens, Ecclesiastici primo: Dilectio Dei, honorabilis sapientia. Sextò incitat nos ad amorem Dei, dilectionis illius suauitas. Tanta est enim immensitas diuinæ bonitatis, vt sine dilectione & dulcedine amari non possit. Sapient. octauo: In amicitia illius delectatio bona. Et Sapient. 12. clamat sapiens, eiusdem diuini amoris expertus: O quàm bonus & suauis est spiritus tuus in nobis. vbi Glo. interli. Amor Dei, fons totius boni est. Et Augustinus ad Deum loquens, ait: Habent hæc infima suas dilectiones, suosque amores: non tamen tali modo delectant, sicut tu Deus noster. In te enim delectatur iustus, quia amor tuus suauis est & quietus. Nam pectora quæ possides, dulcedine, suauitate, & tranquillitate reples. Econtrà, amor seculi anxius & perturbatus, animas quas ingreditur, quietas esse non patitur. Semper enim suspicionibus varijsque timoribus solicitat eas. Tu itaque es delectatio rectorum: & meritò, quia valida est apud te & imperturbabilis vita. Item Richardus de sancto Victore: Amor diuinus, res prorsùs dulcissima est: qui non solùm iniurias, sed etiam mortis amaritudinem vertit in dulcedinem. Item si dulcedinem diuini amoris perfectè gustaueris, de temporali dulcedine non curabis. Si cupis, vt mens tua placida tranquillitate quiescat, te fundans diuinus amor absorbeat. Quarè beatus Augustinus orabat, dicens: Absorbeat, quæso, mentem meam ab omnibus quæ sub cælo sunt, ignita & melliflua vis amoris tui: vt totus tibi inhæream, solaque suauitatis tuæ dulcedine pascar. Septimò incitat nos ad amandum DEVM, dilectionis illius fructus & vtilitas. Non enim sine prẽmio, inquit Bernardus, diligitur Deus, etsi absque præmij intuitu diligendus sit Deus. Prouenit autem vtilitas triplex ex amore diuino. Primò quidem dilectio Dei, diligentibus DEVM peccata condonat. Lucæ septimo: Dimissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multùm. vbi Glo. dicit, Ignis charitatis in ea rubiginem peccatorum combussit. Secundò illuminat mentem. Ecclesiastic. tertio: Qui timetis Deum, diligite illum: & illuminabuntur corda vestra. Tertiò locupletat spiritualib⁹ diuitijs. Hinc diuina Sapientia loquitur Prouerbiorũ octauo: Ego diligentes me diligo. Et qui manè, id est, diligenti studio, vigilauerint ad me, inuenient me: mecum sunt diuitiæ & gloria. opes supernæ, id est, excelsæ, & iustitia: melior est fructus meus auro & lapide precioso, & genimina mea argento electo: in vijs iustitiæ ambulo: in medio semitarum iudicij: vt ditem diligentes me, & thesauros eorum repleam. Hinc dicit Basilius: Thesaurus indeficiens est amor diuinus: quem qui habet, est diues: sine quo, quicunque pauper est. De ineffabilitate prẽmiorum diligentium Deum, dicit Apostolus 1. Corinthiorum 2. Oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus his qui diligunt eum. Circa secundum, quod erat notandum de modo diligendi Deum, considerandum est inprimis, quòd quærentes de modo diligendi DEVM, non intelligimus, quòd dilectio DEI habeat aliquam mensuram præfixam, vltra quam diligendo progredi non liceat. Nulla enim mensura talis præfigi potest in dilectione Dei, quod ità sanctus Thomas ostendit: Actus mensuratur ab eo, quod est ratio agẽdi, sicut misericordia acci-

Lib.1.cap.5. | Quid quæras à nobis. | Quintum. Amoris Dei nobilitas. | Cap.4.de Diuinis nominibus. | Tract.2. | Psal.81. | Sextum. | Libro 1. Meditat. cap.35. | Diuini amoris suauitas | Ibidem. | Septimum. | Ex amore diuino vtilitas multiplex. | Modus diligendi Deum, quomodò intelligatur.

accipit mensuram in subuentione misero facienda ex quantitate miseriæ, quæ ad misericordiam mouet. Causa autem diligendi Deum, diuina bonitas est, quæ infinita est. Actus autem dilectionis creaturæ rationalis, finitus est: cùm ex potentia procedat. Quarè manifestum est, quòd mensurari nô potest ratio dilectionis. Et propter hoc in dilectione Dei nô ponitur modus, vltra quem non oporteat progredi: sed quantumcunquè diligatur, semper ad anteriora se extendit, vt modus diligendi sit, vt diligamus Deum quantùm plùs possumus. Hæc est sentêtia deuotissimi Bernardi, in lib. de diligendo Deo ità dicentis: Causa diligêdi Deum, Deus est: modus, sine modo diligere, cũ dilectio Dei quę tendit in Deum, tendat in immensum, in infinitum. Nam & infinitus Deus, & immensus: quisnam, quæso, debeat esse finis nostri vel modus amoris? Et infrà: Deus meus, adiutor meus, diligam te pro dono tuo, & modo meo, minùs quidem iusto, sed planè minùs posse meo: qui etsi quãtuncunq; debeo, nô possum: nô possum tamê vltrà, quàm possum: potero verò plùs, cum plùs donare dignaberis: nunquàm tamen, prout dignus, haberis. Prętereà notãdũ, quòd modus amandi Deum, exprimitur à beato Benedicto in hoc capitulo, cùm ait, diligendum Deum esse ex toto corde, tota anima, tota virtute, iuxta illud Deuter. 6. Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, ex tota anima tua, & ex tota fortitudine tua. In quibus datur intelligi, quòd diligendus est Deus à nobis tripliciter. Primò, *toto corde*, id est, veraciter, nô verbo solùm, sicut illi diligebant, de quibus dicitur Psalm. 77. Dilexerũt eum in ore suo. Glo. non corde. Et lingua sua mentiti sunt ei. Et Isa. 29. Populus hic labijs me honorat, cor autem eius longè est à me. Contra quos Apostolus Ioannes in Canonica sua inquit: Filioli mei, non diligamus verbo, nec lingua, sed opere & veritate: 1. Ioan. 3. Et Augusti. Deus nô vult verbis diligi tãtùm, sed corde puro & operibus iustis: quia nô verborum, sed cordium auditor & inspector est. Diligendus est ergò à nobis Deus veraciter: quod fit, cùm toto corde diligitur. Toto autê corde diligere, dicit Chrysostomus, est habere cor, non inclinatum ad alicuius rei dilectionem magis, quàm Dei. Hinc Prouer. 23. dicitur: Præbe mihi, fili, cor tuum & totum, scilicet quia, vt ait Augustinus, totum exigit, qui totum fecit. Secundò, diligendus est Deus *tota anima*, id est, integraliter, vt illi vacent & intendant omnes sensus nostri, omnes cogitationes & affectiones nostrę. Vndè Augustin. de dilectione Dei: Quid dicam? Diliges Dominum ex tóto corde tuo, ex tota anima tua: diligat eum os tuum, oculus tuus, manus tua, pes tuus, & omnes sensus tui: & tu totus diligas eum. Item idem Augustinus: O ignis, qui semper ardes, & nunquàm extingueris: accende me, & accêdar totus à te, vt totus diligam te solum: Minùs enim te amat, qui tecum aliquid amat, quod non propter te amat. Tertiò diligendus est Deus *tota virtute*, id est, fortiter siue perseueranter: quod fit, cùm seruus Dei timorem à corde expellit, laborem pro Christo appetit, opprobria & mortem non fugit. De primo dicitur 1. Ioan. 4. Perfecta charitas forâs mittit timorê. Glo. seruilem. De secundo dicit Propheta in Psalm. 37. Ego in flagella paratus sum. De tertio Act. 21. dicebat Paulus, Non solùm alligari, sed etiam in mortem paratus sum ire. hoc dilectionis modo diligebant Deum qui dicebãt: Quis nos separabit à charitate Christi? tribulatio? an angustia? an persecutio? an fames? an nuditas? an periculum? an gladius? quasi dicat: Nulla res poterit nos separare à charitate Dei. Augusti. Cõstans & perfectus debet esse amor noster, vt si necesse fuerit, amore illius moriamur, qui amore amoris nostri placidè ac benignè mori dignatus est: vt enim amaretur, priùs amauit. Et vt in nomine eius nemo mori timeret, priùs pro omnibus mori dignatus est. Bernardus super Canti. Disce, ô Christiane, à Christo, quêadmodùm diligas Christum. Discite amare dulciter, amare prudêter, amare fortiter: Dulciter, nè illecti: prudenter, nè decepti: fortiter, nè oppressi, ab amore Domini auertamur. Et infrà: Non abduci blanditijs, non seduci fallacijs, non iniurijs frangi: toto corde, tota anima, tota virtute diligere est.

Modus diligendi Deum.

Tripliciter Deus est diligendus. Primò.

Secundò.

Tertiò.

Rom. 8.

Constans esse debet amor Dei.

TRACTATVS XVIII.

De instrumento secundo bonorum operum artis spiritualis: vbi de dilectione proximi.

SEcundum huius spiritualis artis instrumentum, ad consequendam animæ perfectionem, vt sanctus pater ponit, est, *Diligere proximũ tanquàm seipsum.* De quo Leuit. 19. & Matt. 22. Diliges proximum tuum sicut teipsum. Porrò cùm is qui in religione est, debeat diligentem operam dare, vt fratres suos amet, & vt ab eis ametur: Aliqua pro præsentis articuli doctrina sunt notanda. Primum erit de causis, quæ incitare possunt ad hoc, quòd religiosus fratres suos diligat. Secundum, de modo quo illos diligere

Proponit dicenda.

gere debeat. Tertium, de his quæ valere possunt ad hoc, vt frater à cõfratribus suis diligatur.

Ad amorẽ pximi quæ incitent.

1. Circa primum notandum, quòd ad amandum proximum incitat diuinum præceptum. Christus enim pius magister noster, in recessu suo à corporali præsentia discipulorum suorum, hoc maximè inter alia præcepta commendare curauit, vt se inuicèm diligerent & amarent, dicens: Hoc est præceptum meum, vt diligatis inuicèm, sicut dilexi vos. Ioan. 15.

2. Triplex fraternitas. Prima. Cap. 1.

Secundum, est vinculum triplicis fraternitatis. Prima est naturalis, quæ est inter omnes homines. Augustinus in libro de disciplina Christiana: Si putamus non esse proximos, nisi qui ex eisdem parentibus nascuntur, Adam & Euam intendamus, & omnes fratres sumus. Idem 12. de ciuitate Dei (Cap. 26.): Nihil est quàm genus humanum, tam discordiosum vitio, tam sociale natura. Propterea Deus voluit creare parentem vnum, de quo multitudo propagaretur, vt hac admonitione etiam in multis concors vnitas seruaretur.

Secunda. Secunda est fraternitas spiritualis, qua ex vno patre Deo, & ex vna matre ecclesia geniti, Christiani effecti sumus. De qua Augustinus in libro de disciplina Christiana (Cap. 1.): Omnes quidem fratres secundùm quod homines sumus, quanto mag s secundùm quod Christiani sumus: ad id quòd homo es, vnus pater fuit Adam, vna mater Eua: ad id quòd Christianus, vnus pater Deus, vna mater ecclesia. Hæc fraternitas tanto profectò melior est naturali, quanto meliorem habet patrem Deum, meliorem habet matrem ecclesiam, & meliorem expectat hæreditatem. Si ergò amandi sunt fratres, qui diuidendo hæreditatem, portionem vniuscuiusque minorem faciunt: quanto mag.s amandi sunt fratres illi, qui portionem vniuscuiusque augent, secundùm illud Psalm. 121. Hierusalem quæ ædificatur vt ciuitas, cuius participatio eius in idipsum. Glo. quod de nulla carnali potest dici. Hic enim habent homines diuersa bona & deficientia: ibi verò, bonum quod fuerit singulorum, erit omnium: ideò ait, Participatio eius in idipsum. Gregorius: Felix hæreditas, quam multitudo cohæredum non coangustat.

Tertia. Tertia est fraternitas eiusdem religionis, de qua in Psa. 132. Eccè quàm bonum & quàm iocundum, habitare fratres in vnum. Meritò ergò debent se inuicèm diligere, quos vinculum tantæ fraternitatis coniunxit.

3. Exemplo inducitur ad alterutrùm diligendum.

Tertium, quod incitare debet ad diligendum proximum, est multiplex exemplum. Primò, exemplum Christi. Non est despiciendus, quem Christus ità charum habuit, quòd pro eius redemptione mori voluit, appendere debemus proximum hoc precio nobis vilescat. Apocalyps. 1. Qui dilexit nos, & lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo. ad Titum 2. Qui dedit semetipsum pro nobis. Secundò, exemplum angeli, qui adeò amat hominem, vt custodiat eum in omnibus vijs suis. Non est despiciendus homo ab homine, qui adeò charus est angelis. Matth. 18. Videte nè contemnatis vnum ex his pusillis: dico enim vobis, quia angeli eorum semper vident faciem patris mei qui in cælis est. Tertiò, exemplum sanctorum. Legitur in vita sancti Ioannis Euangelistæ, quòd cùm ipse deuenisset ad vltimam senectutem, & vix inter discipulorum manus ad ecclesiam deferretur, nec posset plura dicere verba, ad quamlibet pausam hæc dicebat: Filioli, diligite alterutrùm. Tandèm discipuli & fratres qui aderant, audientes quòd eadem verba semper diceret, dixerunt: Magister, quarè hæc semper loqueris? qui respondit: quia pręceptum Domini est: & si id solum fiat, sufficit.

Vnum sufficit ad salutem.

Quartò, exemplum creaturarum irrationalium, quæ amorem habent ad indiuidua suæ speciei. Ecclesiasti. 13. Omnis caro ad similem sibi coniungitur.

Quartum, quod incitare debet, est: quia proximus est membrũ corporis, cuius Christus caput est. 1. Corinth. 12. Vos estis corpus Christi. Non amat autem caput, qui non amat eius membra. 4.

Quintum, quia proximus est membrum eiusdem corporis, cuius ipse est membrum. Est autem naturaliter amor inter membra vnius corporis. Roman. 12. Multi vnum corpus sumus, singuli autem alter alterius membra. 5.

Sextum, quia fraterna dilectio est multùm grata Deo. Ecclesiastici 25. In tribus beneplacitum est spritui meo, quæ sunt probata coram Deo & hominibus: Concordia fratrum, amor proximorum, &c. 6.

Septimum est, quia sine dilectione proximi non potest quis ad scholam Christi pertinere. Ioã. 13. In hoc cognoscemini quia mei estis discipuli, si dilectionem habueritis ad inuicèm. 7.

Octauum, est multiplex emolumentum, quod ex fraterna dilectione prouenit. 8.

Plures vtilitates fraterne dilectionis.

Vbi notandum, quòd præter emolumenta bonæ societatis, superiùs posita in capitulo nono, reperimus in sacra scriptura plures vtilitates fraternæ dilectionis.

Prima. Prima, est certitudo de resurrectione spirituali. 1. Ioan. 3. Nos scimus quoniam sumus translati de morte, scilicet æterna, ad vitam, quoniam diligimus, id est, per hoc quòd diligimus fratres: quia, vt dicit Glo. qui fratrem diligit, apertum dat indicium, quòd ad sortem iustorum pertineat.

Secunda. Secunda, est illuminatio mentis. 1. Ioannis 2. Qui diligit fratrem suum, in

lumine permanet. Glo. in lumine scientiæ & operationis. Tertia, est vitatio scandali. Sicut enim ex discordia nascuntur scandala, ità ex dilectione, quæ omnia patienter suffert, scandala vitantur. 1. Ioan. 3. Qui diligit fratrem suum, scandalum non est in eo. vbi Glo. assignat rationem, dicens: Qui diligit fratrem suum, tolerat omnia propter vnitatem charitatis: etiam si fratri adhibet correctionem, non irascitur, non ignominiam infert. Pax enim multa diligentibus legem tuam, id est, charitatem: & non est illis scandalum. Quarta, est diuina habitatio: vbi enim est dilectio sancta, ibi Deus est. primæ Ioannis quarto: Si diligamus inuicem, Deus manet in nobis. Quinta, est filiatio Dei. sicut per peccatum quis efficitur filius diaboli: ità per dilectionem efficitur filius Dei. primæ Ioannis quarto: Qui diligit fratrem suum, ex Deo natus est. Augustinus: Dilectio sola discernit inter filios Dei & filios diaboli: signent se omnes signaculo Crucis: respondeant omnes, amen: cantent omnes, alleluia: baptizentur omnes: omnes intrent Ecclesias. Non discernuntur filij Dei à filijs diaboli, nisi charitate: Qui habent charitatem, nati sunt ex DEO: qui non, non sunt nati ex DEO. Sexta, est æterna beatitudo. Hieronymus: O nimiam DEI clementiam, ô ineffabilem Dei benignitatem. præmium se nobis pollicetur, si nos mutuò diligamus: & si nobis ea præstamus inuicèm, quibus inuicèm indigemus. Nonum, est damnum quod sequitur. Ex discordia autem nascitur maleuolentia fraterna. Hoc enim facit discordia in corpore mystico Ecclesiæ, siue in cōgregatione religiosorum, quod facit diuisio continuitatis in humano corpore: ex quo sequitur dolor magnus, & quandoquè mors. Ideò saluator noster sępenumerò preces fundit ad patrem pro vnitate Ecclesiæ seruanda. Ioannis decimoseptimo: Pater sancte, serua eos in nomine tuo, quos dedisti mihi, vt sint vnum sicut & nos. Iterùm in eodem: Non pro eis rogo tantùm, sed pro eis, qui credituri sunt per verbum eorum, vt omnes vnum sint. Circa secundum, videlicet modum diligendi, qui notatur in textu, cùm dicitur, *tanquàm teipsum*: Notandum primò, quòd in dilectione Dei non potuit aliquod exemplar dilectionis, sicut in dilectione proximi: quia DEO par siue æqualis non inuenitur, quod sit exemplar dilectionis diuinæ. Vndè Augustinus libro de disciplina Christiana: Eccè quod dicitur in domo disciplinæ: Dilige DEVM, dilige proximum: Deum, tanquàm Deum: proximum, tanquàm te. Non enim inuenies parem DEO, vt posset tibi dici, Dilige Deum, sicut diligis illum. De proximo inuenta est tibi regula, quia inuentus es proximo tuo par. Præterea notandum, quòd similitudo ista dilectionis accipienda est tripliciter. Primò, ex parte finis, vt aliquis scilicet diligat proximum, propter DEVM, sicut seipsum: propter Deum debet diligere, vt sic sit dilectio proximi sancta. Secundò, ex parte regulæ dilectionis, vt scilicet aliquis non condescendat proximo in aliquo malo, sed solùm in bonis, sicut & suæ voluntati satisfacere debet homo solùm in bonis, vt sic sit dilectio proximi iusta. Tertiò, ex parte rationis dilectionis, vt scilicet non diligat aliquis proximum propter propriam vtilitatem vel delectationem, sed ea ratione, quòd velit proximo bonum, sicut vult bonum sibijpsi, vt sic dilectio proximi sit vera. Nam cùm quis diligit proximum propter suam vtilitatem vel delectationem, non verè diligit proximum, sed seipsum. Circa tertium, notandum quòd sex maximè valere possunt ad hoc, quòd frater ametur ab alijs. Primum, est discretio, vndè Sapientia dicitur esse mater pulchrę dilectionis Ecclesiastici vigesimoquarto: Fatuitas nescit acquirere vel conseruare amicitiam. Ecclesiastici vigesimo: Fatuo non erit amicus. Secundum, est modestia in sermone. Ecclesiastici vigesimo: Sapiens in verbis amabilem se facit: gratiæ autem fatuorum effundentur. Tertium, est similitudo. Ecclesiastici vigesimoseptimo: Volatilia ad sibi similia conueniunt. Ambrosius: Est insitum bonis, vt vnusquisque virtutes suas in alijs amet. Econtrariò dissimilitudo facit ad odium. Oderunt enim hilarem tristes, tristemque iocosi. Quartum, est virtus. Tullius: Nihil est virtute amabilius: nihil quod magis alliciat ad diligendum: quippe propter virtutem & probitatem eorum, quos nunquàm vidimus, quodammodò diligimus. Vndè Tullius: Tanta est vis probitatis, vt eam etiam in eis, quos nunquàm vidimus, vel quod maius est, in hoste diligamus. Specialiter valet ad hoc virtus mansuetudinis. Ecclesiastici tertio: Fili, in mansuetudine opera tua perfice, & super gloriam hominum diligéris. Mansuetudo, ad modum adamantis, vim habet attractiuam. Ezechielis tertio: Vt adamantem & silicem dedi faciem tuam. Item specialiter valet ad hoc virtus humilitatis. Sicut enim odibilis est Deo & hominibus superbia, sic amabilis est DEO & hominibus humilitas. Superbia nigra ratio, dum

Marginalia (left): Tertia. — Psal. 118. — Quarta. — Quinta. — Quid discernit inter filios Dei & filios diab. — Tract. 5. in Epist. Ioan. — Sexta. — 9. Discordia qd pariat. — Pulchra speculatio super verbo, Diliges proximum sicut teipsum.

Marginalia (right): Dilectio proximi accipitur tripliciter. — Sex sunt quæ aliquē amabilem faciunt. — 1. — 2. — 3. — 4. Magna vis probitatis atque virtutis.

quæ superbia, odibilis: amabilis dicitur humilitas. dum se exaltat, alios deprimit: ideò non est mirum, si ab alijs odiatur. Humilitas verò dum se demittit, alios exaltat & honorat: ideò meritò ab eis amatur: maximè inter omnia valet ad hoc, quòd aliquis ametur, si ipse primò amauerit. Augustinus: Nulla est maior ad amorem inuitatio, quàm præuenire amando: vel nimis durus est animus, qui si dilectionem nolebat impendere, nolit rependere. Seneca in Epistolis:

Dictum elegans. Quæris, quomodò amicum facturus sis? citò ego tibi monstrabo amatorium sine medicamento, id est, sine sortilegio & coniuratione, sine herba, sine vllius venefico carmine: si vis amari, ama.

5\. Quintum, est fidelitas. Ecclesiast. sexto: Amico fideli nulla est comparatio. Item Ecclesiastici trigesimotertio: Si est tibi seruus fidelis, sit tibi quasi anima tua: quasi fratrem tuum sic tracta eum.

6\. Sextum, est obsequium vel beneficium. Sapiens: Hoc tempore obsequium amicos, veritas odium parit. Ignis amoris, Ligna succendentia amoris ignem. lignis beneficiorum nutriendus est, alioquin deficit. Beneficia etiam feras ad amorem incitant, & inimicos efficiunt amicos. Romanor. duodecimo: Si esurierit inimicus tuus, ciba illum: si sitit, potum da illi. hoc enim faciens, carbones ignis congeres super caput eius. id est, cor eius ad te amandum accendes.

TRACTATVS XIX.

De tertio, quarto, quinto, sexto, & septimo instrumentis.

Tertium est: *Non occidere* &c. Quoniam, vt ait Apostolus ad Romanos decimotertio: Dilectio proximi malum non operatur. Ergo neminem est operandum malum. Et ideò sanctus pater, postquàm posuit instrumentum dilectionis fraternæ, consequenter subdit instrumenta, quibus inferri nocumentum proximo prohibetur. Nocet autem quis proximo tripliciter, scilicet peruersitate operis, falsitate sermonis, improbitate voluntatis. Tripliciter proximo nocemus. Hæc autem prohibentur per præcepta sequentia. Primò, ponuntur præcepta, quæ hic instrumenta dicuntur, prohibentia nocumentum operis: quod est triplex, secundùm quod vnus alteri nocere potest: Primò, in propria persona: Secundò, in persona coniuncta: Tertiò, in temporali substantia. Nocumentum verò personæ prohibetur in tertio instrumento, cùm ait: *Non occidere*. De quo Exodi capite vigesimo, & Deuteronomij quinto dicitur: Non occides, scilicet hominem: quia, vt ait Augustinus, non est hoc accipiendum, vt quidam errantes dixerunt, de frutetis, quia nullus est in eis sensus: nec de irrationalibus animalibus, quia nulla nobis ratione sociantur: sed de homine. Non occides: de quibus intelligendum sit. Quòd autem iustè, occidere, lege diuina sit prohibitum, perfacilè colligi potest ex illis omnibus caussis, quibus dilectio fraterna in capitulo præcedenti persuasa est. Est autem notandum, quòd duplex est genus homicidij, quod in hoc loco diuina lege prohiberi intelligitur: scilicet corporale, quo vita corporis extinguitur: Aliud spirituale, quo anima spiritu gratiæ priuatur. Duplex homicidium. Spirituale verò homicidium committitur quadrupliciter. Homicidiũ spirituale committitur quadrupliciter. Primò, odij impietate. primæ Ioannis tertio: Qui odit fratrem suum, homicida est. Augustinus 1. de decem chordis: Illi viuo, quem vis mori, homicida es. Secundò, prauitatis suggestione. vndè de diabolo, qui hominem prauis suggestionibus ad peccatum induxit, dixit DEVS: Ille homicida erat ab initio. 2. Augustinus super Ioannem: Homicida dicitur diabolus: non gladio armatus, nec ferro accinctus venit ad hominem: verbum seminauit, & occidit. Noli ergò putare, te non esse homicidam, quando fratri tuo mala persuades. Tertiò, mali exempli ostensione. 3. Romanorum decimoquarto: Noli cibo tuo illum perdere: loquitur Apostolus de illo, qui cum scandalo alterius comedit. Quamobrèm prælati, vt dicit Gregorius in Pastorali, tot mortibus digni sunt, quot ad subditos exẽpla perditionis transmittunt. Matthæi decimooctauo: Væ homini per quem scandalum venit. Quartò, venenatæ detractionis mordacitate. 4. Detractio homicidiũ est. Detractio enim est homicidium, vt dicit Anselmus libro de similitudinibus. Et Prouerbiorũ trigesimo dicitur: Generatio quæ pro dentibus gladios habet, vt comedat inopes de terra, & pauperes ex hominibus. Et Psalmo quinquagesimosexto: Dentes eorũ gladius acutus. Homicidium autem corporale, etiam multipliciter committitur: Homicidiũ corporale multipliciter perpetratur. videlicet manũs percussione. Isaiæ primo: Manus vestræ plenæ sunt sanguine. Secundò, linguæ deprauatæ suasione. 2. Sic Iudæi Christum interfecisse dicuntur. Iacobi vltimo: Interfecistis iustum, & non restitit vobis. Tertiò, 3. scriptura præcipiendo. sic Dauid occidit Vriam. Vndè secundi Reg. duodecimo: Occi-

Occidisti Vriam gladio filiorum Amon.
4. Quartò, consensu. Romanorum primo: Digni sunt morte, non solùm qui faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus.
5. Quintò, rapina, necessariorum subtractione. Ecclesiastici trigesimoquarto: Qui aufert in sudore panem, quasi qui occidit proximum suum. Et ibidem: Panis egentium, vita pauperis: qui defraudat illum, homo sanguinis est. Sextò, immisericordia, in necessitate non subueniendo. Augustinus: Si occurras in famelicum, qui mori possit, nisi cibum porrigendo subuenias, homicida teneberis. Item Ambrosius: Pasce fame morientem: quem si non pauisti, occidisti.
6. Sequitur quartum instrumentum: *Non adulterari.* Hic prohibet nocumentum proximi in persona coniuncta. De quo Exodi vigesimo, & Deuteronomij quinto dicitur: Non mœchaberis. In quo præcepto non solùm adulterium, sed omnis illicitus concubitus, & omnis actus carnis inordinatus prohibetur. In detestationem autem huius vitij sufficiat ad præsens, quod beatus Augustinus in sermone de mulierum familiaritate vitanda, ità dicit: O quanta iniquitas, & quàm lugenda peruersitas, vt animam, quam Christus suo sanguine redemit, luxuriosus, propter vnius momenti delectationem libidinis, diabolo vendat: verè plangenda nimis & miseranda conditio, vbi citò præterit quod delectat, & permanet sine fine quod cruciat. sub momẽto libidinis impetus trãsit, & permanet sine termino infelicis animi opprobrium. Est autem notandum, quòd duplex distinguitur adulterium, quorum vtrunque hoc præcepto prohibetur: carnale videlicet, de quo dictum est: & spirituale, de quo in Glo. Deuteronomij quinto dicitur: Fornicatio est idolatria, & scripturarum expositio praua.

Contra luxuriam.

Duplex adulterium.

Sequitur quintum instrumentum: *Non furtum facere.* Hic prohibetur nocumẽtum proximi in temporali substantia. De quo Exodi vigesimo, & Deuteronomij quinto mandat Dominus: Non furtum facies. Vbi per furtum, secundùm quod dicit Glo. Exodi vigesimo, quamlibet rei illicitam vsurpationem intelligit, quod est vitium rapacitatis. Et per consequens, hoc præcepto prohibetur furtum, rapina, vsura, Simonia: & in summa, omnis illicita contrectatio rei alienæ. vndè Glo. Deuteronomij quinto, super verbo, Furtum non facies, dicit, actu vel consensu, vel auaritia commissi talenti. Et Augustinus libro quæstionum super Exod. Furti autem nomine intelligitur omnis illicita vsurpatio rei alienæ. Non enim rapinam permisit, qui furtum prohibuit: sed vtiquè furti nomine in lege veteris Testamenti, etiam rapinam intelligi voluit. A parte enim totum significauit, quòd illicitè res proximi aufertur. Prohibetur etiam hoc loco furtum eorum, qui in religione rem sibi collatam celant. Profectò religiosus, qui rem collatam celat, dicitur fur: quia rem non suam, sed communitatis, inuito domino, scilicet illo ad quem pertinet dispensatio, cùm de eius ratihabitione non præsumitur, tractat occultè, vndè Augustinus in regula: Si quis rem sibi collatam celauerit, furti iudicio condemnetur. Quàm detestabile autem sit huiusmodi furtum, colligitur ex Vitis patrum, vbi narratur, quòd quidam monachus furabatur panes, nesciente abbate. Et cùm ille abbas diceret fratribus, quòd nihil ità lætificat dæmones, sicut quòd homo celet cogitationes: tunc ipse cogitauit, quòd DEVS reuelauerat sibi de illo, postulauitque veniam, confitendo quod fecerat. At ille: Confessio tua liberauit te, & dæmonem eor obtenebrantem interfecisti. Et eccè quasi lampas ignis egressus est de sinu suo, qui impleuit domum fœtido odore. Vbi nota, quòd furtum duplex prohibetur hoc præcepto, scilicet temporale siue corporale, de quo dictum est: Et furtum spirituale, quod fit, cùm quis se aut alium DEO dedicatum, ab eius seruitio subtrahit: & diaboli siue seculi religat obsequijs. Vndè de diabolo, cuius hæc permaxima cura est, dicitur Ioannis decimo: Fur non venit, nisi vt furetur, & perdat, & mactet.

Furti nomine quid accipiatur.

Exemplũ.

Duplex furtum.

Sequitur sextum instrumentum: *Non concupiscere.* De isto scribitur Deuteronomij quinto: Non concupisces vxorem proximi tui, non domum, non agrum, non seruum, non ancillam, non bouem, non asinum, & vniuersa quæ illius sunt. In quo præcepto non modò prohibetur appetitus auaritiæ, qui est immoderatus appetitus habendi, sed etiam omnis inordinatæ voluntatis appetitus, siue concupiscentia carnis, siue ambitio seculi, siue terrenarum rerum inordinatus affectus. Vbi notandum, quòd non prohibetur hic appetitus concupiscentiæ, qui consistit infra limites sensualitatis, qui dicitur primus motus, surgens in nobis etiam nolentibus, ex corruptione naturæ lapsæ,

Cõcupiscẽtię nomine quid prohibeatur.

psæ, sed prohibetur consensus voluntatis, qui est in opus, vel in delectationem, vt dicit sanctus Thomas in secunda secundæ. & Glo. ad Romanos sexto: Concupiscentia quæ est in primo motu, non prohibetur: quia non est in potestate nostra, quin surgat, sed DEI gratia compescere possumus, nè vsque ad delectationem & consensum perueniat: prohibetur ergò, vt mente non delecteris, vel consentias concupiscentiæ carnis, quæ ex languore naturæ veniens, rebellet aduersùm te: languor autem iste, tyrànus est, qui mouet illicita desideria. Sequitur septimum instrumentum: *Non falsum testimonium dicere.* De quo Exodi vigesimo, & Deuteronomij quinto: Non loquaris contra proximum tuum falsum testimonium. Vbi secundùm Augustinum, sicut nomine furti, interdicitur omnis illicita vsurpatio rei alienæ: & nomine mœchiæ, omnis illicitus concubitus, atque illorum membrorum non legitimus vsus: ità nomine falsi testimonij, intelligitur prohiberi omne mendacium generaliter. De quo Sapient. primo dicitur: Os quod mentitur, occidit animam. Et in Psal. Perdes omnes qui loquuntur mendacium. quod intelligitur indistinctè de mendacio malignitatis, siue pernicioso. Circa hoc duo sunt notanda: Primò, vt ait sanctus Thomas in secunda secundæ, Falsum testimonium ex tribus habet deformitatem. Vno modo ex periurio, quia testes non admittuntur, nisi iurati. & ex hoc semper est peccatum mortale. Alio modo, ex violatione iustitiæ. & hoc modo etiam est peccatum mortale in suo genere & qualibet iniustitia. Tertio, ex ipsa falsitate, secundùm quod omne mendacium est peccatum. Secundò notandum, quòd loqui falsum testimonium contra proximum, potest esse dupliciter: vel in iudicio, vel in communi locutione. In iudicio, tribus modis, secundùm quod tres personæ in iudicio possunt delinquere contra hoc præceptum. Primò scilicet persona accusantis falsò. Vndè in Leuit. decimonono cap. dicitur: Non eris criminator & susurro in populis. Secundò, persona testificantis mentiendo, de quo Prouerbiorum decimonono dicitur: Testis falsus non erit impunitus. Et qui loquitur mendacium, peribit. Tertiò, persona iudicis malè sententiando. Vndè Leuitici 19. Non facies quod iniquum est, nec iniustè iudices, nec adspicies personam pauperis, nec honores vultum potétis. In cómuni autem locutione peccant contra hoc preceptum, quinque genera hominum, videlicet detractores, & qui libenter audiunt detractiones, susurratores, adulatores, & murmuratores. De quibus ad Romanos 1. Susurrones, detrectatores, Deo odibiles. & rectè odibiles eos Apostolus dicit, quia auferre nituntur, quod homini charius est, scilicet nomen bonum. Dicitur enim Prouerb. 22. Melius est nomen bonùm, quàm diuitiæ multæ.

Quid interdicatur per falsum testimonium.

Psal. 5.

Deformitas falsi testimonij.

Quandò & quomodò dicatur falsum testimonium.

TRACTATVS XX.

De octauo & nono instrumentis, in quo de honore, quem fratres debent sibi inuicèm adhibere.

SEquitur octauum instrumentum: *Honorare omnes homines.* Quod sumptum est de beato Petro Apostolo, qui ait: Omnes honorate. 1. Pet. 2. Rectè post mandatum de dilectione proximi, ponit sanctus pater de honore mutuo sibi exhibendo, qui sequela ad illud est. Gregorius: Dilectio nostra semper exhibenda est & veneratione sermonis, & beneficio largitatis. Circa quod instrumentum quatuor notanda veniunt. Primò enim, quis honor iste sit, ostendetur. Secundò, exhibitio mutui honoris commendabitur. Tertiò, quód fratris inhonoratio multùm sit cauenda. Quartò, quòd in exhibitione honoris, discretio habenda sit. Circa primum sciendum, quòd nomen honoris, quandoq; sumitur pro dignitate, vt ad Hebræos quinto, vbi dicitur: Nemo quisquam sumit sibi honorem: sed qui vocatur à Deo, tanquàm Aaron. Aliquandò verò honor sumitur pro timore reuerentiæ, quæ est affectio animi, quo aliquis altitudinem alterius veretur: & dicitur esse fuga siue resilitio ab altitudine alicuius rei in propriam paruitatem: & huic motui interiori respondet exteriùs elongatio vel fuga, qua humiles personæ elongant se ab his, qui sunt in dignitate positi, non audentes eis appropinquare. Aliquandò verò honor dicitur, quod alicui personæ propter aliquam prælationẽ exteriùs exhibetur. Quod aliquandò fit gratia superioritatis, ad ostensionem subiectionis, & ad ostendendum voluntatem paratam esse ab obediendum: vt cùm aliquis assurgit venienti, vel assistit sedenti, vel inclinat transeunti, vel cùm sequitur incedentem, vel coram eo genua flectit. Ad exhibendum hunc honorem, monemur ad Romanos 13. Cui honorem, honorem. & 1. Pet. 2. Regem honorificate. Aliquàdò exhibetur honor

Diuisio dicendorum.

Honoris nomẽ quid oportet.

Diuersis de causis honor exhibetur.

honor alicui propter prioritatem temporis, secundùm illud Leuitici 19. Coram cano capite consurge, & honora personam senis. Aliquandò verò aliquis honorem exhibet alicui, quia ab eo sumpsit originem, secundùm illud Exodi vigesimo: Honora patrem tuum & matrem tuam. Aliquandò verò propter excellentiam in aliqua gratia: & sic exhibendus est omnibus. Debemus enim credere, quòd omnes nos excedunt in aliqua gratia. primæ Petri secundo: Omnes honorate. Et super illud ad Philippen. secundo: In humilitate superiores sibi inuicèm arbitrantes, dicit Glo. Augustini: Non ità debemus arbitrari, vt nos æstimare fingamus, sed verè æstimemus, posse aliquid occultum in alio esse, quo nobis superior sit, etiam si bonum nostrum, quo illo videmus nos superiores esse, non sit occultum. Secundò notandum, quòd multa sunt, quæ huiusmodi exhibitionem honoris mutui inter fratres, commendabilem reddunt, & incitant ad implendum. Primò, scriptura sacra, quæ multùm ad hoc hortatur, ad Roman. 12. Honore inuicèm præuenientes. Glo. aliter non est fraternus amor, nisi mutuis se præueniant obsequijs. & ad Ephesios quinto dicit Apostolus: Subiecti inuicèm in timore CHRISTI. Secundò reddunt eum commendabilem exempla: inter quæ præcipuum est exemplum Domini, qui hominem tantùm voluit honorare. Honorauit enim eum creando, quia ad imaginem & similitudinem suam fecit illum, Genesis primo. Honorauit etiam eum, ei prouidendo: quia visibilia mundi propter eū fecit, secūdùm illud Psalm. Gloria & honore coronâsti eum, Domine, & constituisti eum super opera manuum tuarum: omnia subiecisti sub pedibus eius. Item honorauit eum in conseruatione, angelorum ei custodiā deputando, secundùm illud Psal. Angelis suis Deus mandauit de te, vt custodiant te in omnibus vijs tuis. Honorauit etiam in incarnatione, naturam humanam cum diuina in vna persona sociando. De quo dicit Apostolus ad Hebræos secundo: Nusquàm angelos appræhendit, sed semen Abrahæ, scilicet carnem humanam, de semine illius assumendo. Honorauit etiam in passione, hominis gloriam crucis ignominia acquirendo. Vndè dicit Augustinus de CHRISTO, quòd redemit nos venditus, viuificauit occisus, honorauit iniuriatus. Honorauit etiam Deus hominem in retributione, regnum cælorum ei in præmium bonorum operum disponendo, secūdùm illud Matthæi vigesimoquinto: Venite benedicti patris mei, percipite regnum &c. Non est ergò despiciendus ab homine, qui tantùm honoratur à creatore. Tertiò notandum, quàm multùm cauendum est in congregatione à dehonoratione fratris. Primò, quia nihil est, quod homines magis soleant diligere, quàm honorem suum: & ideò valde offenduntur in tali iniuria. Vndè & Dominus Saluator noster patientissimus ad omnes alienas iniurias Iudæorum, de hac conqueritur, cùm dicit Ioannis octauo: Et vos inhonorâstis me. Iniuria verò quanto plùs offēdit, tāto est grauior. Secūdò, quia huiusmodi iniuria, est difficilis emendationis, siue reparationis. Nā si quis in rebus iniuriatur auferendo, potest emēdare: honorem verò nō sic. Et ideò Pro. 25. dicitur: Quæ viderunt oculi tui, non proferas in iurgio citò: nè posteà emendare non possis, cùm dehonestaueris amicum. Tertiò, quia in huiusmodi dehonoratione fratris, dehonoratur Deus, qui summè honorandus est: ad cuius imaginē factus est homo, & cuius inhabitator est. Matth. 25. Quòd vni ex minimis meis fecistis: quòd intelligitur tam in bono, quàm in malo. Quicunque ergò inhonorat vnum de fratribus suis, etiam de minimis, Deum inhonorat. Econtrà honore exhibito homini, honoratur Deus: quia honor qui exhibetur imagini, potiùs exhibetur illi, cuius est imago. Quartò notandum est, quòd habenda est discretio magna in honoris exhibitione: & hoc quadrupliciter. Primò, vt non habeatur respectus ad bona contemptibilia, scilicet bona fortunæ, sed ad bona naturę vel gratię. Honorare aliquē propter bona fortunæ, & despicere bona honorabilia, scilicet bona naturæ & gratiæ, magnæ stultitiæ est. Seneca: Quemadmodùm stultus est, qui equum empturus, non equum, sed stratam & frenos conspicit: sic stultissimus est, qui ex veste aut ex conditione, quæ modo vestis nobis circundatur, hominem existimat. Secundùm enim Gregorium in Moralibus, personam hominis accipere, est, hominem non quia homo, sed propter aliquid quod circa ipsum est, honorare. Secundò, quia licet omnes homines sint honorandi, tanquàm ad imaginem DEI facti: ampliùs tamen honorandi sunt boni, tanquàm filij DEI, & tanquàm qui à spiritu sancto inhabitatur. primę ad Corinthios tertio: Templum DEI sanctum est, quod estis vos. quod specialiter competit viris religiosis, quia & ipsi sunt DEO dedicati, vt templum & habitatio spiritualis per gratiam. Vndè templum est specialis domus DEI, & excellentis nobilitatis ædificium: quarè optimè dicit Augustinus in regula: Honorate DEUM in vobis inuicèm, cuius templa facti estis. Tertiò honorandi

Marginal notes: Quomodò alios extimemus superiores nobis. — Multa incitant ad honorem mutuò exhibendum. 1. 2. — Quomodò Deus hominem honorauit. — Psal. 8. — Psal. 90. — Cauendum est à dehonoratione. 1. 2. 3. Qui honorat hominem, honorat Deum, & econuerso. — Quadruplex habēda ratio in honorādis hominibus. 1. 2. Templum Dei. 3.

Præ cæteris honorandi.

norandi sunt præ cæteris prælati, qui loco Dei sunt, iuxta illud Ecclesiast. 10. In medio fratrum, rector illorum in honore. Cuius autem est honor ille, nisi eius, cuius est magister? Vndè Maximus in sermone quodam: Dignitas quæ defertur ministris,
4. illi cuius sunt ministri, exhibetur. Quartò, honorandi sunt præ cæteris sacerdotes, maximè pabulum cæleste ministrantes. Ecclesiast. 5. Honorifica sacerdotes. & 1. Tim. 5. Qui benè præsunt presbyteri, duplici honore habeantur digni, maximè qui laborant in scientia & doctrina. Sequitur nonum instrumentum: *Quod sibi quis fieri non vult, alij non faciat.* Hoc præceptum est iuris naturalis, in corde hominis scriptum: in quo vniuersaliter prohibetur omne nocumentum proximi. Sunt autem duo præcepta iuris naturalis in corde hominis scripta, quibus plenè continetur regula dilectionis proximi. quorum primum habetur Tobiæ 4. Quod ab alio tibi oderis fieri, vide nè aliquandò alteri facias. Secundum habetur Matth. 7. Quæcunque vultis vt faciant vobis homines, & vos eadem facite illis: quod intelligendum est de velle rationabili, & ordinato tantùm. De istis duobus beatus Augustinus libro de vera religione, ità loquitur: Ea est regula dilectionis, vt quæcunque vult homo sibi bona prouenire, & proximo velit: & quæ accidere sibi mala non vult, & proximo nolit. Hanc voluntatem erga omnes seruet. Hic autem notandum, quòd adimplere hoc, videlicet facere alijs, quæ vult homo sibi fieri, in casu necessitatis est præcepti: in alijs verò, est supererogationis.

Tob 4. Matth. 7.

Duo iuris naturalis præcepta.

Regula dilectionis, & quãdò alijs facere, quæ nobis volumus fieri, sit præceptum, vel nõ.

TRACTATVS XXI.

De x. xj. xij. & xiij. instrumentis, vbì de multiplici abrenunciatione & castigatione carnis.

SEquitur decimum instrumentum: *Abnegare semetipsum sibi, vt sequatur Christum.* quod sumptum est ex Christi doctrina, Luc. 9. dicentis: Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, & sequatur me. Abnegatio autem suiipsius, vt dicit Basilius, est totalis præteritorum obliuio, & recessus à proprijs voluptatibus. Et Gregorius super Ezechielem: Semetipsum abnegat, qui mutatus ad meliora, incipit esse quod non erat, & desijt esse quod erat. Et Origenes: Abnegat aliquis seipsum, dum vitam priùs in malitia consuetam, alteratione debita commutat: putà, qui dudùm in lasciuia vixerat, abnegat seipsum lasciuum, cùm sit castus: & similiter abstinentia cuiuslibet criminis, suiipsius abnegatio est. Quantæ autem necessitatis sit hoc documentum, Glo. exponit Lucæ 9. dicens: Nisi quis à semetipso deficiat, ad Deum qui supra se est, non appropinquat: & nouitatem, ad quam vocamur, non appræhendet: nisi mactet vetustatem, in qua natus fuit. Notandum circa hanc partem, quòd ad perfectè Christum sequendum, tria monacho Christi discipulo, abnegare conuenit, videlicet sua, secundùm quod habetur Lucæ 14. Qui non renunciauerit omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus. secundò mundum: tertiò seipsum, sicut dicitur in hoc loco. Iuxta hanc doctrinam distinguuntur in collationibus Patrum, colla. iij. cap. vj. tres renunciationes, quas vnũquenq; nostrûm omni studio oportet implere. Prima est, qua corporaliter vniuersas diuitias mũdi, facultatesq; contemnimus. Secunda, qua mores ac vitia affectúsque pristinos animi carnísque respuimus. Tertia, qua mentem nostram de præsentibus vniuersis ac visibilibus euocantes, futura tantummodò contemplamur: & ea quæ sunt inuisibilia, concupiscimus. Quæ tria vt simul perficiantur, ità Abraæ legimus Dominum præcepisse, cùm dixit ad eum: Exi de terra tua, & de cognatione tua, & de domo patris tui. Primùm dixit ei, Exi de terra tua, id est, de facultatibus mundi huius, operibus terrenis. Secundò, de cognatione tua, id est, de conuersatione & moribus vitijsq; prioribus: quæ nobis à nostra natiuitate cohærentia, velut affinitate quadam & consanguinitate cognata sunt. Tertiò, de domo patris tui, id est, de omni memoria mundi huius, & de his quæ oculorum occurrunt obtutibus. Sequitur vndecimum instrumentum: *Corpus castigare.* Quoniam, vt attestatur Glo. Lucæ 14. tunc verè nosmetipsos abnegamus, cùm carnalibus desiderijs non acquiescimus, sed potiùs reluctamus: conuenienter sanctus pater post instrumentum abnegationis suiipsius, de castigatione corporis instrumentum subiungit, quod sumptum est ex verbo Domini, Lucæ nono dicentis: Qui vult post me venire, abneget semetipsum. Et sequitur, Tollat crucem suam, scilicet pœnitentiæ. Vndè Augustinus: Crucifixio interioris hominis, pœnitentiæ dolores intelliguntur, & continuus quidam salubris cruciatus. Et Greg. Crux à cruciatu dicitur. Et duobus modis crucem Domini baiulamus. Aut cùm per abstinentiam carnem affligimus,

Abnegatio suiipsius quæ sit.

Tria monacho abneganda.

Gen. 12.

Exẽplum perfectę abrenunciationis.

Crux animæ.

Crux vndè.

Crux duobus modis tollitur.

gimus, aut cùm per cópaſſionem, proximi neceſſitatem, noſtram putamus. Eſt aũt notandum, quód multiplici de cauſa debet diſcipulus huius ſanctæ ſcholæ corpus ſuum & carnem ſuam caſtigare vigilijs, ie-

Corpus multiplici de cauſa caſtigandum.

1. iunijs, alijsq́, ſanctis laboribus. Primò, quia hoc eſt ſeruorum & militũ Chriſti. ad Gal. 5. Qui Chriſti ſunt, carnem ſuam crucifixerunt cum vitijs & concupiſcentijs ſuis. Vndè ſtrenuiſſimus Chriſti miles Paulus, de ſeipſo loquens, ait 1. Corinth. 9. Caſtigo corpus meum, & in ſeruitutem redigo, id eſt, reprimo illicitos motus corporis, & in
2. ſeruitutem rationis redigo. Secũdò, nè caro contra ſpiritũ ſuperbiat, aut inſoleſcat: ità, vt corpus ſpiritui ſit adiuuamentum, non viæ impedimẽtum. Auguſt. Caro noſtra eſt, quæ nos demergit in foueam. Caro data eſt nobis, quaſi animæ bellum, quæ ſi mortificetur, adducit ad vitam: ſi nutriatur, præparat ſe ad bellum: laudo illum, qui carnis ſuæ poteſt habere poteſtatẽ. O caro beſtia crudelis, quid habes, quod grauas animã, quæ nihil deſideràſſet, niſi Deo ſeruire, ſi tibi iuncta non fuiſſet: tu autem caro miſera non ſolùm teipſam occidis, ſed animã necas. Item Aug. Nõ præbeamus ergò vires illicitas corpori noſtro, nè committat bellum aduerſus ſpiritum noſtrum: ſed ſemper ſit ſubiecta caro, vt obtemperet iuſſis ſancti ſpiritûs. Item Bernardus: Duriùs tractandum eſt corpus, nè rebellet, nè inſoleſcat: ſic tamen, vt ſeruire ſufficiat: quia ad ſeruiendum ſpiritui, datum eſt. Nec ſic habendum eſt, tanquàm propter illud viuamus: ſed tanquàm ſine quo viuere

De ſalutaribus docu. cap. 64.
Caro data eſt nobis ad bellum.
Ibid. c. 35.
Ad fratres de monte Dei.
Quomodò habendum ſit corpus.

3. non poſſumus. Tertiò, propter amorẽ habendæ munditiæ & puritatis, quæ minimè ſperatur poſſideri, ſi caro concupiſcentijs ſuis non refrenatur. Vt enim beatus Aug. loquitur, Caro præceps eſt ad libidinem, improba ad petulantiam, frequens ad luxuriam, inuerecunda ad fornicationem: crimen quotidiè crimini ſupponẽs, peccata peccatis, non ceſſat peſſimis deteriora coniungere; voluntate crudelis, vana & inſipiens, ſemper ad malum prona: velox ad mortem, ad vitam difficilis. Et quid plura? Sicut tinea lanam deuorat, & ſicut ignis ligna, fœnum & ſtipulam conſumit; ità caro rebellis & delicata, animam conſu-

De ſalutaribus docu. cap. 65.
Caro non refrenata quid pariat.

4. mit & concremat. Quartò, quia in caſtigatione & humiliatione carnis, ſpiritus vigoratur & delectatur. Vt enim beatus atteſtatur Gregorius in Moralibus, ſpiritus deficit, vbi caro requieſcit. Vt enim caro mollibus, ſic anima duris nutritur: illam blanda refouent, hanc aſpera exercẽt: illa delectationibus paſcitur, hæc amaritudinibus vegetatur. Et ſicut carnem dura ſauciant: ſic mollia ſpiritum necant, ſicut illam laborioſa interimunt, ſic iſtam delectabilia extinguunt. Quintò, quia caſti- 5.

Spiritus & caro diuerſa requirunt.
In Pſalm. 3. Pœnitent.

gato corpore, ſpiritus liberiùs ad ſuperiora appetenda conſcendit. Gregòrius in Moralibus: Quo plùs caro premitur, eo de cæleſti ſpe animus ſecuriùs lætatur. Tanto enim mens meliùs ad ſuperna appetenda componitur, quanto corpus ab illicitis arctiùs edomatur. Secundò notandum, quód ſanctus pater prudentiſſimè admonet corpus caſtigandum, non occidendum. Caſtigatio enim corporis ità debet eſſe diſcreta, vt vitia comprimantur, & facultas benè operandi, non deficiat. Vndè Apoſtolus Roman. 12. Obſecro itaque vos fratres, per miſericordiam Dei, vt exhibeatis corpora veſtra hoſtiam viuentem, ſanctam, Deo placentem, rationabile ſit obſequium veſtrum. Hoſtia viuens debet eſſe corpus, vt mortificentur vitia, & ſeruetur natura. Coloſſen. 2. Mortificate membra veſtra, quæ ſunt ſuper terram. Hoſtia ſancta eſt, ſi macula culpæ deſit: placens Deo eſt, ſi recta intentio adſit, vt purè propter Deum fiat. Obſequium rationabile eſt, quandò ità diſcretè fit, vt corpus caſtigetur, & natura diſſolui non cogatur. Vtendum eſt ergò ſale diſcretionis in caſtigatione carnis, vt ſacrificium noſtrum Deo ſit acceptum, ſecundùm illud Leuitic. 11. Quicquid obtuleris ſacrificij, ſale condies. In libro de vita ſolitaria: Si vigiliæ, ieiunia, & alia huiuſmodi, ex indiſcretionis vitio ſic agantur, vt vel deficiente ſpiritu, vel languente corpore, ſpiritualia impediantur: qui ſic corpori ſuo tulit boni operis effectum, ſpiritui affectum, proximo exemplum, honorem Deo: ſacrilegus eſt, & horum omniũ in Deum reus. Sequitur duodecimum inſtrumentum huius artis ſpiritualis: *Delicias non amplecti*, id eſt, non amare. Sunt autem plures rationes, quarè huius ſcholæ diſcipulus, delicias carnales non debeat cupere & amare. Pri-

Lib. 31. cap. 18.
Accepta Deo hoſtia deſcribitur.
Indiſcreta carnis maceratio quid pariat.
Carnales deliciæ multiplici ratione nõ amandæ.

mò, exemplo CHRISTI, qui vitam 1.
aſperam duxit, & laborioſam, non delicijs affluentem. Vt enim ait deuotus Bernardus, Non decet ſub ſpinato capite
membrum viuere delicatè. Secundò, quia 2.
deliciæ carnales & ſpirituales, non ſe compatiuntur, vt atteſtatur beatus Bernardus: Quomodò ignis & aqua ſimul eſſe non poſſunt, ſic ſpirituales & carnales de-
liciǫ in eodem ſe non cõpatiuntur. Tertiò, 3.
quia deliciæ carnales, ſordes generant animarũ: inficiunt quidem ſpiritũ per turpes cogitationes & delectationes immundas. Bernardus: Mens aſſueta delicijs, nec culta diſciplinæ ſurculo, multas con-
trahit ſordes. Quartò, quia ſunt cauſa 4.
laſci-

lasciuiæ & dissolutionis. Hiere.31. Vsque-
5. quò delicijs dissolueris filia vaga? Quintò,
quia sunt causa contumaciæ & rebellionis
carnis contra spiritum. Prou.29. Qui deli-
catè à pueritia nutrit seruum suum, post-
6. eà sentiet eum contumacē. Sextò, quia sunt
causæ mortis spiritualis. 1.Timot.5. Vidua
7. viuens in delicijs, mortua est. Septimò,
quia sunt causa æternæ damnationis. Ex-
Exemplum contra delicias.
emplum de diuite epulone, qui epulabatur
quotidiè splendidè, & sepultus est in infer
no. Lucæ 16. Quarè dicit beatus Ambrosi-
us super Lucam: Tenera corporis cura, flu-
xuq; deliciarum & lasciuiarum cupiditate
mellitos, nequaquàm cælestis aula susci-
pit, ad quam duris, laboriosisque gradibus
virtutum ascenditur. Et beatus Basilius in
Hexameron: Qui ex desiderio ad gaudia
æterna suspirat, præsentis vitæ oblectamē-
ta non amat. Notādum autem, quòd, vt in
Quæ sint corporales deliciæ.
Vitis patrum dicit Abbas Ioannes, Deliciȩ
corporales non solùm illæ deliciæ putan-
dȩ sunt, quibus homines seculi iterùm per-
fruuntur, sed abstinenti deliciæ credendæ
sunt, quicquid cum cupiditate suspen-
dit: etsi vile sit id, quod non corporis ne-
cessitate, sed vt animi desiderio satisfiat, su
mitur: abstinenti deliciarum vitio duci-
tur. Sequitur tertiumdecimum instru-
mentum: *Ieiunium amare*. Optimè sanctus pa
ter amorem ieiunij, collocat post instru-
mentum castigationis corporis: quia, vt
ait Ambrosius in libro de Elia & ieiunio,
Ieiunium est magisterium continentiæ, di-
sciplina pudicitiæ, humilitas mētis, & ca-
stigatio carnis. Vndè Iudith quarto dici-
tur: Humiliauerunt animas suas ieiunio.
Et Hester 5. Humiliauit corpus suum ie-
iunijs. De ieiunij dignitate, & quòd meritò
Ieiunij laudes referuntur.
amandum sit, Petrus Rauen. in sermone de
Quinquagesima, ità loquitur: Ieiunium
est vitiorum mors, vita virtutum, pax cor-
poris, membrorum decus, ornamentum
vitæ, robur mentium, vigor animarum. Ie-
iunium est castitatis murus, pudicitiæ pro-
pugnaculū, ciuitas sanctitatis, schola me-
ritorum, magisterij magisterium, discipli-
na disciplinarum. Verùm parùm prodest
à cibis abstinere, si non ieiunetur à vitijs.
Perfectum ieiunium.
Perfectum ieiuniū, quod discipulo aman-
dum iniungitur, est, quod absque cuiuspi-
am vitij cōtagione, operibus virtuosis est
copulatum, de quo Dominus per Prophe-
tam ait: Sanctificate ieiunium, Ioel.1. quod
beatus Gregorius exponens, in homilia di-
cit: Ieiunium sanctificare, est, adiunctis bo
nis operibus, dignam Deo abstinentiā car-
nis ostendere, cesset ira, sopiantur iurgia.
Incassùm enim caro atteritur, si à prauis
suis voluptatibus animus non refrenatur.
Et Hieronymus: Abstinentia ieiunij, ad-
iuuamentum est, non perfectio, sanctita-
tis. Quid prodest attenuari abstinentia, si
animus intumescit superbia? Quæ laus de
pallore ieiunij, si de inuidia liuidi sumus?
Quid virtutis habet, vinum non bibere, &
ira & odio inebriari? Tunc præclara est ab-
stinentia, & magnifica castigatio carnis,
cùm animus ieiunus est à vitijs; ideò car-
nem affligat, quo animæ frangat superbi-
am. Hæc ille. Est circa hoc instrumentum
notandum, quòd sanctus pater non dicit
simpliciter, ieiunet: sed, quòd amet ieiu-
nium. tum propter eos, qui inuiti quando-
Non tam ieiunare, quàm amare ieiunium debemus.
què ieiunant, aliqua necessitate compulsi,
qui non vidētur dicendi amare ieiunium.
Secundò, propter eos, qui aliquandò ad-
uentantibus fratribus, fraterna charitate
deuicti, quotidiana prætereunt ieiunia:
sicut apud Patres Aegypti refert Cassianus
Quomodò non frangamus ieiunium, etiam comedētes.
fuisse consuetudinem. qui tamen licèt vi-
deantur præterire ieiunia, nihilominùs
quia hoc pro implenda charitate tantùm
faciunt, ieiunium amare dicendi sunt. Vn-
dè Prosper de vita contemplatiua: Si pro-
pter quoslibet aduenientes, intermisso ie-
iunio, me simul reficio: non soluo ieiuni-
um, sed impleo charitatis officium. Ipsa
nanque ieiuniorum continuatio, nisi fue-
rit, quandò res exigit, prȩtermissa: & me in-
flat, & fratrem, cui iubeor seruire, contri-
stat: & cùm fit sine adiunctione charitatis,
necessè est vt pereat. Prætereà notandum,
Ieiuniū debet esse discretum.
quòd ieiunium debet esse discretione mo-
deratum: compensata quantitate virium,
sicut suprà parùm diximus de castigatione
corporis; Vndè Hieronymus in episto-
la ad Nepotianum: Tantum tibi ieiunio-
rum impōne, quantum ferre potes: sint ie-
iunia pura, casta, simplicia, moderata, &
non superstitiosa. Matt.6. Cùm ieiunatis,
nolite fieri, sicut hypocritȩ, tristes. Talium
enim ieiunia, sunt coram hominibus im-
moderata, & superstitiosa, & non simpli-
cia.

TRACTATVS XXII.
De xiiij. xv. xvj. xvij. xviij. xix. instrumentis: vbì de operibus misericordiæ.

QVoniam virtus & efficacia ieiu-
nij, multùm pendet ex associa-
tione operum misericordiæ: Il-
lud enim ieiunium, vt dicit
Gregorius in Homilia, Dominus appro-
bat, quod ad eius oculos manus eleemosy-
narum leuat, quod cum proximi dilectio-
ne agitur, quod ex pietate conditur: ratio-
nabiliter post amorem ieiunij sanctus pa-
ter subdit instrumenta operum pietatis.
Decimumquartum instrumentum est: *Re-
creare pauperes*. De quo Isa. quinquagesimo-

quarto: Frange esurienti panem tuum. Decimumquintum est: *Vestire nudum*. De quo Tobiæ quarto: De vestimentis tuis nudos tege. Et Isaiæ 54. Cùm videris nudum, operi eum. Decimumsextum est: *Infirmos visitare*. De quo Ecclesiastici 6. Non te pigeat visitare infirmum. Decimumseptimum est: *Mortuos sepelire*. Ecclesiastici septimo: Mortuo non prohibeas gratiam. Glo. ad eleemosynam pertinet sepultura mortuorum. Decimumoctauum est: *In tribulatione subuenire oppresso*. Decimumnonum est: *Dolentem consolari*. De quo dicitur in commendationem sancti viri Tobiæ: Pergebat per omnem cognationem suam, & consolabatur eos, Tobiæ primo. Circa ista instrumenta operum misericordiæ, plura veniunt notãda, videlicet quot sunt opera misericordiæ: secundò, quomodò distinguuntur: tertiò, quomodò hîc sufficiẽter tradũtur à beato Benedicto: quartò, de vtilitate misericordiæ: quintò, qualiter ad supradicta opera misericordiæ religiosi teneantur. Circa primum sciendum, quòd quatuordecim assignãtur opera misericordiæ, septem corporalia, & septem spiritualia. Corporalia sunt ista: pascere esurientem, potare sitientem, vestire nudum, recolligere hospitem, visitare infirmum, redimere captiuũ, & sepelire mortuum: quæ in hoc versu continentur: *Visito, poto, cibo, redimo, tego, colligo, condo*. Septẽ verò spiritualia, sunt ista, s. docere ignorantem, consulere dubitanti, consolari tristẽ, corrigere peccantem, remittere offendẽti, portare onerosos & graues, & pro omnibus orare: quę etiam in hoc versu cõtinentur: *Consule, castiga, solare, remitte, fer, ora*: ità tamẽ, quòd sub eodem intelligitur consiliũ & doctrina. Circa secundum notandũ, quòd, vt inquit sanctus Thomas in secunda secundæ, prædicta operum misericordiæ distinctio, conuenienter sumitur secundùm diuersos defectus proximorum, quorum quidam sunt ex parte animæ, ad quos ordinantur spirituales eleemosynæ: quidam verò ex parte corporis, ad quos ordinãtur eleemosynæ corporales. Defectus enim corporalis aut est in vita, aut est post vitam. Si quidem est in vita, aut est communis defectus, respectu eorum quibus omnes indigent: aut est specialis propter aliquod accidens superueniens. Si primo modo, aut defectus est exterior, aut interior. Interior quidem est duplex: vnus quidem, cui subuenitur per alimentum siccum, scilicet fames: & secũdùm hoc, ponitur pascere esurientem. Alius autem est, cui subuenitur per alimentum humidum, scilicet sitis: & secundùm hoc, dicitur potare sitientem. Defectus autem communis, respectũ exterioris auxilij, est duplex: vnus, respectu tegumenti: & quantùm ad hoc, ponitur vestire nudum. Alius est respectu habitaculi: & quantùm ad hoc, est suscipere hospitem. Similiter autem, si sit aliquis defectus spiritualis, aut est ex causa intrinseca, sicut infirmitas: & quantùm ad hoc, ponitur visitare infirmum: aut ex causa extrinseca: & quantùm ad hoc, ponitur redemptio captiuorum. Post vitam autem exhibetur mortuis sepultura. Similiter autem spiritualibus defectibus, spiritualibus actibus subuenitur dupliciter. Vno modo, poscẽdo auxiliũ à Deo: & quantùm ad hoc, ponitur oratio, qua quis pro alijs orat. Alio modo, impendendo humanum auxilium: & hoc, tripliciter: vno modo, contra defectum intellectũs: & si quidem sit defectus speculatiui intellectũs, adhibetur ei remedium per doctrinam: si autem practici intellectũs, adhibetur ei remedium per consilium. Alio modo est defectus, per passionem appetitiuæ virtutis: inter quos maximus est tristitia, cui subuenitur per consolationem. Tertio modo, ex parte inordinati actũs, qui quidem tripliciter considerari potest: Vno modo, ex parte ipsius peccantis, inquantùm procedit ab eius inordinata volũtate: & sic adhibetur remedium per correctionẽ. Alio modo, ex parte eius in quem peccatur: & sic, si quidem sit peccatum in nos, remedium adhibemus remittendo offensam. Si autem sit in Deum, vel in proximum, non est nostri remittere, vt Hieronymus dicit super Matt. Tertio modo, ex parte sequelę illius actũs inordinati, ex qua grauantur ei conuiuentes, etiã præter peccantis intẽtionem: & sic remedium adhibetur supportãdo, maximè in his, qui ex infirmitate peccant, secundùm illud ad Rom. 15. Debemus nos firmiores, infirmitates aliorum portare. & non solùm secundùm quod infirmi sunt graues ex inordinatis actibus, sed etiam quæq; eorum onera supportanda sunt, secundùm illud Gal. 6. Alter alterius onera portate. Circa tertium notandum, quòd sanctus Benedictus comprehendere videtur in his sex operibus quę posuit, quatuordecim opera misericordiæ. Sub primo enim, scilicet sub recreatione pauperum, continentur tria, videlicet pascere esurientem, potare sitientẽ, & recolligere hospitem. Sub tertio autem, videlicet infirmos visitare, comprehenditur redemptio captiuorum. Sub alijs verò duobus, comprehenduntur alia opera spiritualia. Nam per quintum, videlicet, subuenire in tribulatione, intelliguntur tria opera misericordiæ, videlicet docere ignorantem, consulere dubitanti, corrigere deuiantem. Sub sexto autẽ, videlicet dolentẽ, id est, tristem consolari, comprehẽduntur alia tria, videlicet remittere offendẽti, supportare

Marginal notes:

Dicendorũ in præsenti tractatu, distinctio.

Opera misericordiæ corporalia.

Spiritualia.

Quomodò rectè sumatur operum misericordiæ distinctio.

Spiritualibus defectibus dupliciter subuenitur.

Actus inordinatus cõsideratur tripliciter.

Quomodò S. Benedictus paucis verbis oĩa opera miæ, tam corporalia quàm spiritualia, optimè cõprehenderit.

portare patienter onerosos siue graues: &
orare pro alijs, vt Deus illos consoletur.

Vtilitas misericordiæ ex multis colligitur.

Circa quartum, notandum, quòd vtili-
tas misericordiæ, inter alia colligitur ex
multis. Primò, quia valet ad conuersatio-
1. nem vitæ. vndè Apostolus Timotheo di-
1.Timot.4. scipulo scribens, ait: Exerce teipsum ad
pietatem. nam corporalis exercitatio, ad
modicum vtilis est sine pietate: pietas au-
2. tem vtilis est ad omnia. Secundò, ad com-
mendationem conscientiæ. Vndè Augu-
stinus: Misericordia, est humanæ naturæ
preciosum ornamentum. Et Ambrosius li-
bro de Officijs: Nihil ità commẽdat Chri-
stianam animam, quemadmodùm miseri-
3. cordia. Tertiò valet ad multiplicationem
terrenæ substantiæ, secundùm illud Salua-
toris, Lucæ sexto: Date, & dabitur vobis.
Prouerb. vndecimo: Benedictio Dei, diui-
tes facit. Et Prouerb. decimonono: Qui
pronus est ad misericordiam, benedicetur.
Et Gregorius in dialogo: Terrenæ sub-
stantiæ per hoc, quòd pauperibus distri-
4. buuntur, multiplicantur. Quartò, valet
ad redemptionem culpæ. Danielis quarto:
Peccata tua eleemosynis redime. Lucæ vn-
decimo: Date eleemosynã, & omnia mun-
da sunt vobis. Et Chrysostom. super Mat-
thæum: Eleemosyna mundat, & est ma-
ius sacrificio, secundùm illud Osee sexto:
Misericordiam volo, & non sacrificium.
5. Quintò, ad impetramen gratiæ. Prouerb.3.
Misericordia & veritas non te deserant, &
inuenies gratiam coram Domino. Prouer.
decimonono: Fœneratur Domino, qui mi
seretur pauperis. Et Isaiæ quinquagesimo-
octauo: Cùm effuderis esurienti animam
tuam, & animam afflictam repleueris, orie-
6. tur in tenebris lux tua. Sextò, valet ad con-
seruationem eiusdem. Ecclesiastici vigesi-
monono: Eleemosyna viri, gratiam ho-
7. minis, quasi pupillam conseruabit. Septi-
mò, ad exauditionem orationis. Ecclesia-
stici vigesimonono: Conclude eleemosy-
nam in sinu pauperis, & hæc orabit pro te.
Et Isaiæ quinquagesimooctauo: Frãge esu-
rienti panem tuum. Et infrà: Tunc exora-
bis, & Dominus exaudiet: & clamabis, &
dicet, ecce adsum: quia misericors est Do-
8. minus Deus tuus. Octauò, valet ad impu-
gnationem hostis. Ecclesiastici 29. Eleemo
syna viri, quasi sacculus cum ipso. Et se-
quitur: Super scutum potens, & super lan-
ceam aduersùs inimicum tuum pugnabit.
9. Nonò, valet ad liberationem æternæ mor-
tis. Prouerb. decimoquarto: Eleemosyna
ab omni peccato in morte liberat, & non
patietur animam ire in tenebras. Item Psal-
mo quadragesimo: Beatus qui intelligit su-
per egenum & pauperem, in die mala libe-
10. rabit eum Dominus. Decimò, valet ad re-
demptionem gloriæ. Prouerb. decimoter-
tio: Qui miseretur pauperis, beatus erit. Matthæi quinto: Beati misericordes, quoniam misericordiam consequentur: quibus in die iudicij dicturus est Dominus: Venite benedicti patris mei: percipite regnum. Matthæi vigesimoquinto. Circa quintum, quia dubium esse potest, qualiter religiosi teneantur ad opera misericordiæ corporalia, quæ sanctus pater Benedictus hic posuit, videlicet ad recreationem pauperum, &c. cùm monachus proprium habere non debeat: nec dispensatio bonorum communitatis, sit credita singulis monachis: Notandum est primò, quòd duo illa prima, videlicet de recreatiõe pauperum, & tegumento nudorum, quantùm ad affectũ pietatis, omnes respiciunt: quantùm verò ad affectum operis, solos maiores respiciunt monasterij, qui dandi habent potestatem. Dicitur autem in quodam sermone quadragesimæ, quòd illi qui non habet vndè tribuat, sufficit bona voluntas: secundùm quod scriptum est: Gloria in excelsis DEO, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Vtrùm autem monachus posset facere eleemosynam de bonis monasterij? Respondet sanctus Thomas in secunda secundæ, quòd monachus, si habet dispensationem à Prælato commissam, potest facere eleemosynam de bonis monasterij, secũdùm quod sibi est commissum. Si verò non habet dispensationem, quia nihil habet proprium, non potest facere eleemosynam sine licentia Abbatis, expressa habita, vel probabili præsumpta, nisi fortè in articulo extremæ necessitatis, in quo datum esset ei furari, vt eleemosynam daret. Prętereà, vt dicit idem sanctus Thomas in quarto Sententiarum, potest, absente Abbate, aliquid modicum dare sub spe ratihabitionis. Extra monasterium verò existens, putà in studio, potest eleemosynam facere: quia cùm dantur ei expensæ, committitur ei dispensatio earum. Secundò notandum, quòd ex hoc, quòd monachus, ratione iam dicta, non possit opera illa misericordiæ effectualiter exercere, non est peioris conditionis, quàm sint diuites seculares, habentes vndè eleemosynas faciunt. Quoniam multo magis est accepta DEO, vniuersalis rerum abdicatio, quàm particularis distributio, quæ fit per eleemosynas. Sicut enim dicit sanctus Thomas in secunda secundæ: Abrenunciatio propriarum diuitiarum, comparatur ad eleemosynarum largitionem, sicut vniuersale ad particulare, & holocaustum ad sacrificium. Vndè Gregorius dicit super Ezechielem, quòd illi qui ex possessis rebus subsidia egentibus mini-

Quomodò religiosi teneantur ad opera misericordiæ, maximè corporalia, cùm eis ꝓpriũ habere non liceat.

Lucæ 2.

Videãt pauperes, & lætentur, religiosi sancti, ꝙ non sint peioris conditionis, ꝙ̃ diuites seculares, quia nõ possunt eleemosynas facere.

strant, in bonis quæ facit, sacrificium offerunt: quia aliquid Deo immolant, & aliquid sibi reseruant. Qui verò nihil sibi reseruant, offerunt holocaustum, quod est maius sacrificio. Vndè Hieronymus contra Vigilantium dicit: Quòd aũt asseris, eos meliùs facere, qui vtũtur rebus suis, & paulatim fruct᷑ possessionũ pauperibus diuidunt: non à me eis, sed à Domino respondetur: Si vis perfectus esse, vade, & vende omnia quæ habes, & da pauperibus, &c. Et posteà dicit: Iste, quem tu laudas, secundus & tertius gradus est, quem & nos recipimus, dummodò sciamus prima secundis & tertijs præferenda. Et ideò ad excludẽdum errorem Vigilantij, dicitur in libro de Ecclesiasticis dogmatibus: Bonum est, facultates cum dispensatione pauperibus erogare: melius est, pro intentione sequendi Dominum, in simul donare: & absolutum solicitudine, cum CHRISTO egere.

Matth. 19.

Cap. 71.

Tertiò, notandum circa alia duo de visitatione infirmorum & sepultura mortuorum, quòd sanctus pater non intendit, vt horum gratia gradiendum sit extra monasterium: quia ipse sanctus pater inferiùs dicit, quòd officina, vbi hæc diligẽter operanda sunt, claustra sunt monasterij. Vndè in cap. placuit. 16. q. 1. præcipitur monachis, vt mortuum non sepeliant, nisi monachum in monasterio secum commorantem: vel si fortuitò quenquam aduenientium fratrum ibi mori cõtigerit. Propterea etiam ista infra monasterij claustra adimplenda sunt cum licentia, & secundùm dispensationem Prælati. Porrò surgit hic quæstio: vtrùm religiosus videns patrem suum esse in necessitate, possit absq; Prælati licentia exire claustrum, ad subueniendum patri? Ad hanc quæstionem respondet sanctus Thomas in Quolibeto tertio, ar. 16. sic: quòd aliter dicendum est de illo, qui nondùm religionem intrauit, & aliter de illo, qui iam in religione est professus. Ille enim, qui nondùm religionem intrauit, si videat patrem suum in magna necessitate, cui per alium subueniri non possit, non debet religionem intrare: sed tenetur ministrare parentib᷑, maximè si absq; periculo peccati possit in seculo remanere. Si verò per alium possit eius parentibus ministrari, potest, si vult, religionem intrare. Vndè Chrysostomus exponens illud, Dimitte mortuos sepelire mortuos suos: dicit, quòd malum est abducere hominem à spiritualibus, & maximè, cùm fuerint qui ministerium parentum compleant: erant enim aliqui, qui complere possent illius funeris sepulturam. Postquàm verò aliquis iam est in religione professus, est mortuus mundo: vndè per spiritualem mortem deobligatur à cura impendenda parentibus, sicut etiam deobligaretur per mortem temporalem siue corporalem: & ideò non peccat, nec contra præceptum Dei agit, si in claustro remaneat sub præcepto Prælati, parentum ministratione prætermissa. Etenim factus est impotens ad reddendum debitum ministerium absque propria culpa. Debet tamen, quantùm potest salua ordinis sui obedientia, satagere, vt per se vel per alium suis parentibus subueniatur, si in necessitate fuerint constituti.

Quomodò intelligatur, monachũ debere visitare infirmum, vel mortuum sepelire.

Vide pulchram solutionem, ad religiosos pertinentẽ.

Homil. 28. in Matth.

Religiosus est tanq̃ mortuus.

TRACTATVS XXIII.

De xx. instrumento: vbi de fuga negociorum secularium, & de decem rationibus, propter quas mundus sit contemnendus.

SEquitur vicesimum instrumẽtum: *A seculi actibus se facere alienum.* Quoniam, vt ait Glo. Deuteronomij primo, animus nim s intentus humanis actionibus, Deo quodammodò vacatur: quo tanto fit plenior, quanto in superna & æterna liberiùs extenditur: meritò sanctus pater instrumentum adipiscendæ perfectionis spiritus, posuit separationem & animi alienationem à seculi actibus. Vbi duo veniunt notanda, secundùm quod duplex sensus potest dari huius instrumenti. Primus est, vt discipulus perfectiõis amator, à negocijs secularibus, cuiusmodi sunt curæ terrenæ, negociationes seculares, solicitudines mundanæ, mercationes, aduocat:ones, & huiusmodi, sit alienus. Nam vt docet Apostolus 2. Timo. 2. dicens: Nemo militans Deo, implicat se negocijs secularib᷑, vt ei placeat, cui se probauit, id est, deuouit. Magnum profectò impedimentum quietis & perfectionis spiritus, est occupatio secularis. Hinc Seneca: Omnia impedimenta dimitte: vaca bonæ menti: nemo ad illam peruenit occupatus. Et Gregorius in Moralibus: Qui spiritualibus bonis ditati sunt, terrenis non debent implicari negocijs: ne, dum cognouerint inferiora bona disponere, non valeant superioribus bonis deseruire. Alienum enim esse à seculi actibus, maximè conuenit monachis & religiosis. Vndè Hieronymus: Tu, si monachus esse vis, non videri, habeto curam, non rei familiaris, cui renunciando, hoc esse cœpisti, sed animæ tuæ: monachum, non loquendo & discurrendo, sed tacendo & sedendo, quisque te noue-

Magnũ impedimẽtũ religiosis, occupatio secularis.

Ad Rusticũ monachũ, epist. 4.

nouerit. Hinc Arsenio oranti, Domine,
Radices nõ peccandi. dirige me ad salutem: vox cælitùs facta
est: Arseni, fuge, tace, & quiesce: hæc
sunt radices non peccandi. Hieronymus
Epist. 13. ad Paulinum: Si autem cupis esse, quod
diceris, monachus, id est, solus: quid
facis in vrbibus, quæ vtiquè non sunt so-
lib. 2. de claustro animæ cap. 16. lorum habitacula, sed multorum. Vndè
Hugo in tractatu de duodecim abusio-
nibus, ait: quòd quinta abusio est mona-
Abusio eorum qui se inmiscent curijs secularium, quũ religiosam sint vitam professi. chus curialis. Qui enim secularium ho-
minum consortium diligũt, qui se con-
silijs principum libenter ingerũt, qui se-
cretorum conscij sunt & internuncij,
curiales possunt appellari. Ordo clau-
stri, & ordo curiæ, diuersus est valdè: Ibi
sedes in insidijs cum diuitibus in occul-
Psal. 9. tis, vt interficias innocentem: hìc audis,
Psal. 25. Non sedi cum consilio vanitatis, & cum
iniqua gerentibus non introibo. Ibi in-
Psal. 9. sidiaris, vt rapias pauperem &c. hìc dicis,
Psal. 25. Odiui ecclesiam malignantium, & cum
Ibid. impijs non sedebo. Ibi dextera tua reple-
ta est muneribus: hìc lauas inter inno-
Ibid. centes manus tuas. Ibi pauperum res vi-
olenter auferũtur: hìc pauperibus spon-
Psal. 9. tè offeruntur. Ibi laudatur peccator in
desiderijs animæ suæ, & iniquus bene-
dicitur: hìc benedicitur iusto. Si vis mo-
nachus esse curialis, laudas, quod non
debes: quod nòn expedit, defendis:
quod non licet, operaris. Hæc ille. Est
tamen hic considerandum, quòd tra-
ctare negocia, quandò iusta necessitas
cogit, vel pia vrget vtilitas, benè per-
mittitur religiosis: quod sanctus Tho-
mas in secunda secundę, questione cente-
sima octogesima septima, articu. secundo
Decisio, qũ liceat monachis tractare secularia, & quandò nõ. declarat, ità dicens: Status religionis, est
ordinatus ad perfectionem charitatis cõ-
sequendam. Ad quam quidem principa-
liter pertinet Dei dilectio: secundariò
autem, dilectio proximi. Et ideò religi-
osi præcipuè & propter se, debent inten-
dere ad hoc, quòd Deo vacent. Si autem
necessitas proximis immineat, eorum ne-
gocia ex charitate agere debent, secun-
dùm illud ad Galatas sexto: Alter alteri-
us onera portate, & sic adimplebitis legẽ
Christi. quia & in hoc ipso, quòd pro-
ximis seruiunt propter Deum, dilecti-
oni diuinæ obsequuntur. Vnde dicitur
Iacobi primo: Religio munda & imma-
culata apud Deum & patrem hæc est, vi-
sitare pupillos & viduas in tribulatione
eorum. Glo. id est, succurrere eis, qui ca-
rent præsidio, in tempore necessitatis. Est
ergò dicendum, quòd causa cupiditatis,
secularia negocia gerere nec monachis,
nec clericis licet: causa verò charitatis, se
negocijs secularibus cum debita mode-
ratione ingerere possunt, secundùm su-
perioris licentiam, & ministrando, & di-
rigendo. Vndè dicitur in decreto distin.
octogesima octaua: Decreuit sancta syn-
odus, nullũ deincèps clericum aut pos-
sessiones conducere, aut negocijs secula-
ribus se permiscere, nisi propter curam
pupillorum, aut orphanorum, aut vi-
duarum: aut si fortè episcopus ciuitatis,
ecclesiasticarum rerum solicitudinem
eum habere præcipiat. Eadem autem ra-
tio est de religiosis & clericis, quia vtrisq;
simpliciter negocia secularia interdicun-
tur, vt dictum est. Secundus est sensus,
qui potest haberi de intelligentia hui-
us instrumenti, vt non modò conuer-
sationis ab actibus seculi, sicut dictum
est, sed etiam ab amore eius discipulus
omninò sit separatus. De hoc inquit A-
postolus: Nolite diligere mundum, nec
ea quæ in mundo sunt. Si quis diligit
mundum, non est charitas patris in eo,
primæ Ioannis secundo. Glo. Vnum cor,
duos sibi aduersarios amores non capit:
radicati in charitate, hanc super radicem
nihil ædificetis, nisi quod conuenit cha- *Dilectio Dei, & dilectio mundi.*
ritati: quia non potestis duobus domi-
nis seruire: sicut dilectio Dei, est fons
omnium virtutum: ità dilectio mundi,
omnium vitiorum. Circa quod no- *Nõ esse diligendum mundum, decem rationibus.*
tandum, quòd sunt decem rationes, quæ
meritò nos alienare debent & separare ab
actibus seculi & amore mundi. Prima
est, quia mundus est tenebrosus: ma- *1.*
gnas enim tenebras patiuntur amatores
mundi, & ideò per Aegyptum conueni-
enter intelligitur. Interpretatur enim
tenebræ. De tenebris malorum dicitur
Prouerbiorum quarto: Via impiorum
tenebrosa. & in Psalmo: Nesciérunt, ne- *Psal. 81.*
que intellexerunt. in tenebris ambulant.
Caùsa autem, quòd amatores mundi te-
nebris inuoluuntur, est, quòd oculos su-
os statuerunt declinare in terram, quæ est
corpus obscurum, dorsum habentes ad
DEVM, qui est verum lumen. Augusti-
nus: Dorsum habebam ad lumen, & fa-
cies mea non illuminabatur. Idem de li-
bero arbitrio: Væ eis, Domine, qui auer-
tunt se à lumine tuo. Secunda ratio, re- *2.*
trahens nos ab amore mundi, est, quòd
mundus est falsus & deceptorius: eum, *Mundus est falsus.*
cui arridet, decipit: potiùs eligenda est
ira eius, quàm arrisus. Ecclesiastis septi-
mo: Melior est ira risu. Gregorius: Cùm *lib. 5. Mor. cap. 1.*
omnis fortuna timenda sit, magis timen-
da est prospera, quàm aduersa: hæc enim
sæuiendo erudit, illa blãdiendo seducit.
Mundus amantes se deuorat? iuxta illud

Ratio, quare non capit in nobis amor Dei.

sed quia homines nolunt illinc recedere: ideò in illos aliud non potest introire: vt non capiant, pleni sunt: fundant, & capiunt: pleni enim sunt amore voluptatum carnaliū, pleni sunt amore præsentis vitæ, pleni sunt amore auri & argenti, & possessionum huius seculi: quia ergò pleni sunt, sic sunt quomodò vasa: vis vt intret mel, vndè acetum nondùm fudisti? funde quod habes, vt capias quod non habes. Ideò prima renunciatio est huic seculo: & deindè conuersio ad Deum: qui renunciat, fundit: qui conuertitur, impletur: sed si non fiat corpore solo, sed &
5. corde. hæc Augustinus. Quinta ratio, quia mundus est transitorius & ruinosus.

Mundus est trāsitorius.

Parùm enim viuunt homines, parùm durant res temporales: citò transeunt. Transit enim mundus & concupiscentia eius, 1.Ioan.2. & 1. ad Cor. 7. dicit Apostolus: Præterit figura huius mundi. Gregorius in Moralibus: Qui temporalia diligit, quæ stare non possunt: quia ipsa fugiunt, qui eis innituntur, cum temporis volubilitate percurrunt. Item idem: Nemo potest mobilia diligere, & ipse immobilis stare: qui enim transitoria amplectitur, eo ipso ad cursum ducitur, quo decurrentibus implicatur. Et Augustinus in homilia: Quid amas, quod ad tempus durat? amandum est, quod nobiscum potest esse æternum. Hunc transitum velocem bonorum temporalium recognoscunt reprobi in inferno, dicentes Sap. 5. Diuitiarum iactantia quid profuit nobis? Et infrà: Transierunt omnia velut vmbra, & tāquàm nuncius præcurrens, & tāquàm nauis quæ pertransijt fluctuātem aquam, cuius cùm pertransierit, non est vestigium nec semita carinæ eius in fluctibus. Quarè beatus Gregorius dicit: Si domus quassata, ruinam minaretur, quisquis in ea habitaret, fugeret: & qui stantem dilexerat, quantocyùs à cadente festinaret. Si igitur mundus cadit, & nos eum amando amplectimur, comprimi potiùs volumus, quàm habitare.
6. Sexta ratio, quia mundus est inquietus.

Amor mūdi inquietus.

Amor enim mundi, vt dicit Augustinus, animas quas ingreditur, quietas esse non patitur. Et ideò Iohannis 16. inquit Dominus discipulis: In mundo pressuram habebitis, in me autem pacem. Nascuntur autem inter amatores mundi, vt ait Augustinus, mordaces scissuræ, perturbationes, mœrores, formidines, insana gaudia, discordiæ, lites, bella, insidiæ, inimicitiæ, falsa adulatio, fraus, furtum, rapina, perfidia, superbia, ambitio, inuidia. Et ideò dicebat quidam sapiens: Si vis esse perfectè quietus, nihil seculi appetas: semper mētis quietem habebis, si à te mundi curas abieceris: abijce abs te, quicquid impedire bonum propositum potest. Esto mortuus mundo, & mundus tibi: gloriam, tanquàm mortuus, non adspicias: tanquàm mortuus, ab affectu huius vitæ te separa: sicut sepultus, non habeas curam de seculo: tanquàm defunctus, ab omni terreno te purga negocio: contemne viuens, quæ post mortem habere non potes.

Quō quis possit esse quietus.

Septima ratio, quia mundus, est immundus & fœtidus. est enim corruptionibus plenus. secundæ Pet. 1. Fugientes eius, quę in mundo est, concupiscentiæ corruptionem. Omne enim quod est in mundo, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & superbia vitæ. quoniam, vt dicit Beda in Glosa, Omnes dilectores mundi nihil habent, nisi hæc tria, quibus omnia vitiorum genera compræhenduntur. Ideò beatus Augustinus de verbis Domini, dicit: Amor mundi, adulterat animam: amor fabricatoris mundi, castificat animam. Et Bernardus: O munde immunde, cùm sic fugiens, me teneas, quomodò me teneres, si permaneres? turbatur mundus, & amatur: quid si tranquillus esset? formoso quomodò adhæreres, si amplecteris fœtidum? flores qnomodò colligeres, qui à spinis non reuocas manum? 7.

Mundus immundus est.

Octaua ratio, quia mundus est valdè pœnosus, siue laboriosus. vita enim mundana, multùm laboriosa est. Sapientiæ quinto: Lassati sumus in via iniquitatis & perditionis: ambulauimus vias difficiles fatigationis. Huius duplex est causa, similitudo agendorum, & multitudo impedimētorum. Amatores mundi tot inueniunt impedimenta in his, quæ agunt, quòd etiam homines potentes non perficiunt quod intendunt. Gregorius: Vita præsens laboribus plena est: cum luctu agitur, & cum lachrymis amittitur. Non sunt sine cruciatu, qui amore spinas deliciarum amplectuntur. Ecclesiastici secundo dicitur de auaro: Cuncti dies eius, doloribus & ærumnis pleni sunt: nec per noctem, nec per diem requiescit. Ideò dicit Seneca: Horum qui felices vocantur, hilaritas ficta est, & grauis tristitia: eo quidem grauior, quòd non licet interdùm palàm esse miseros, sed inter ærumnas cor ipsum exedentes, necessè est agere felicem. Nō sunt planè sine cruciatu, qui in spinis vitiorum iacent. Mat. 7. Nunquid colligunt de spinis vuas, aut de tribulis ficus? Nō sunt sine cruciatu, quos vermis cōscientiæ mordet. Iere. 2. Arguet te malitia tua. Augustin. Curre per singula, & inuenies tot animę tormenta, quot vitia. 8.

Mundus laboriosus.

Duplex causa laboris mundi.

Nona ratio, quia mundus valde est periculosus. Bernardus: Mūdus est, vbi est malitia plurimū, sapiētiæ modicum: 9.

Mundus est periculosus.

dicum: vbi omnia lubrica, omnia ruinosa, vbi omnia periclitantur, & corpora affliguntur: propter quod meritò mare nuncupatur in scriptura sancta. Psalmo 103. hoc mare magnum &c. Periculum huius maris, iuxta verbũ Bernardi, probat transeuntium raritas, & pereuntium multitudo. Mirabiles elationes huius maris. nunquàm ibi tranquillitas, incessanter flant ibi venti. Et qui in hoc mari perijt, æternaliter perijt: quasi locus diluuij est mundus iste, vbi pauci, respectu pereũtium, saluantur. Osee 4. Maledictum, mendacium, & homicidium, & furtum, & adulterium, inundauerunt. Mundus iste est velut locus pestilens. Declinant sapientes loca pestilentiæ: maximè, quandò vel ægros se sentiunt, vel ægrotaturos se agnoscunt. Seneca: Non tantùm corpori, sed etiam moribus locum salubrem eligere debemus.

Psal. 92.

10. Decima ratio, quia mundus iste est plenus laqueis. Vndè beatus Antonius ait: Vidi omnes laqueos inimici tensos in terra: & ingemiscens, dixi: Quis poterit transire? Et iam audiui vocem, dicentem: Humilitas. Et ideò optimè pater Augustinus nos hortatur, dicens: Nè desideremus remanere cũ hoc mundo, nè pereamus cum hoc mũdo. Heu quàm miseri sumus, si hoc credere nolumus, & ab amore huius seculi mentem nostram non reuocamus, dum ista perpetualiter tenere nõ possumus, & illa per securitatem amittimus. Cùm ergò mundus iste sit tenebrosus, falsus & deceptorius, modicus & damnosus, transitorius & inquietus, immundus, laboriosus, ac periculosus, ac laqueis plenus: meritò sanctus pater Benedictus exhortatur discipulum suum, vt à seculi actibus se faciat alienum.

Mundus laqueis plen⁹.

Epilogat mala mundi.

TRACTATVS XXIIII.

Quòd Christi amori nihil sit præponendum.

VIcesimumprimum instrumentum est: *Nihil amori Dei præponere.* quod sumptum est ex illo Matthęi 10. vbì Christus ait: Qui amat patrem aut matrem plùs quàm me, non est me dignus: qui amat filium aut filiam super me, non est me dignus. Vbi Hieronymus in Glo. Hic enim ordo in omni affectu necessarius est. Ama post Deum patrem, matrem, aut filios. Si autem necessitas venerit, vt amor parentum ac filiorum, Dei amori cõparetur, & non possit vtrũq; saluari, odium in suos, pietas in Deum est. Nõ ergò prohibuit amare patrem aut matrem, sed signanter addit, plùs quàm me. Hęc Hieronym⁹. Et Rabanus super illud, Non est me dignus: dicit, Per quod significat, illum diuino cõsortio esse indignum, qui consanguinitatis carnalem amorem præponit spirituali amori Dei. Et ideò dicit Augustinus libro de doctrina Christiana: Amandus est genitor, sed præponend⁹ est creator. Hic profectò legitimus ordo charitatis est, vt nihil amori Christi, qui summum & verum bonum est, præponatur. De quo sponsa Christi Cantic. 2. ait: Ordinauit in me charitatem. Glo. i. ostendit, qualiter Deus, qualiter proximus diligendus est. Ostendit autem in Euangelio, cùm ait: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde &c. Sanè Christus à nobis toto corde, tota anima, tota mente non diligitur, si amori eius aliquid præponatur. Chrysostomus: Diligere Deum toto corde, est habere cor non inclinatum ad alicuius rei dilectionem magis quàm Dei. Diligere tota anima, est certissimum animum habere in veritate, & firmũ in fide esse. qui enim credit apud Deum esse omne bonũ, & nihil boni esse extra ipsum, hic diligit Deum tota anima. Tota verò mente diligere Deum, est omnes sensus hominis Deo vacare. Augustinus: Diligamus id, quo nihil melius est: hoc est, Deus, cui si aliquid diligendo vel præponimus, vel æquamus, nos diligere nescimus. Tanto enim melius est, quanto magis in illum imus, quo nihil melius est. Imus autem, non ambulando, sed amando: quem tanto habebimus præstantiorem, quanto eundem amorem, quo in eum tendimus, poterimus habere puriorem.

Ordo legitimus charitatis.

Quid sit diligere Deũ toto corde, tota anima &c.

TRACTATVS XXV.

De xxij. xxiij. xxiiij. xxv. & xxvj. instrumentis: vbì de vitanda ira, & fraterna pace seruanda cum proximo.

VIcesimumsecũdum instrumentum est: *Iram non perficere.* Ira autem est desiderium, quo eum, qui nos iritauit, affligi cupim⁹: siue, vt ait Augustinus, vlciscendi libido, aut appetitus vindictæ: siue, vt alius dicit, irrationabilis perturbatio mentis, in vltionem effluens. Vbi considerandum, quòd sanctus pater non dicit, nõ irasci: quia motus iræ, non est in potestate nostra omninò: sed dicit, *Iram non perficere*, id est, ad effectum non deducere. Vndè Glo. super illud Apostoli ad Ephesios 4. quod sumptũ est ex Psal. 4. Irascimini, & nolite peccare. ità dicit: Si surgit motus animi, qui iam ꝓpter pœnam peccati nõ est in potestate nostra, saltem ei non consentiat. Ideò permittit quidem Apostolus irasci, quod est hu-

Definitio iræ.

Iræ motus non est in nostra potestate.

mana tentatio: sed prohibet iram ad effectum deducere. Augustinus in libro de patientia: Irasci itaque, hominis est: & iram non perficere, Christiani. Iram autem quis perficere dicitur, cùm liuore vindictæ, ad contumelias, ad côuicia, & ad alia inferenda nocumenta proximo, progreditur. Circa quod instrumêtum pro simplicium monachorû doctrina, quinq; hic notanda veniunt. Primò ponuntur rationes, quæ faciunt ad detestationê huius vitij. Secundò ostenditur, quandò irasci sit peccatum. Tertiò, quandò sit peccatû mortale. Quartò, de octo documentis, quæ faciunt ad ordinationem hominis, quantùm ad actum irascendi. Quintò, de aliquibus remedijs côtra iram. Pro primo sufficere credimus rationes, quas Cassianus libro octauo de institutionibus inducit, dicens: Mortiferum virus iræ, est de recessibus animæ nostræ funditùs eruendû. Hac enim in cordibus nostris insidente, & oculum mentis noxijs tenebris occæcante: nec iudicium rectę discretionis acquirere, nec honestæ côtemplationis intuitum, nec maturitatem consilij possidere, nec vitæ participes, nec iustitiæ tenaces, sed nec spiritualis quidem ac veri luminis capaces, poterimus existere, quia Turbatus est, inquit, scilicet propheta in Psalm. 6. in ira oculus meus: nec sapientiæ participes effici, etsi sapientes omnium prouinciarû opinione videamur: quia ira in sinu insipientium requiescit, Eccës 7. Sed nec vitam quidem immortalitatis consequi poterimus, quanuis prudentes videamur diffinitione hominû iudicari, quia ira perdit etiam prudêtes. Nec iustitiæ moderamina perspicaci discretione cordis valebimus obtinere, licèt perfecti sanctiq; cûctorum opinationibus æstimemur: quia ira viri, iustitiam Dei non operatur, Iaco. 1. Ipsam quoquè honestatis grauitatem, quæ etiam viris seculi huius solet familiaris existere, nullo modo possidere poterimus, licèt nobiles & honesti natalium prærogatiua putemur: quia vir iracundus inhonestus est: consilij etiam maturitatem nullatenùs valebimus obtinere, quanuis graues & scientia summa præditi videamur: quia vir iracundus agit sine consilio. Sed nec quieti esse à perturbationibus noxijs, nec poterimus carere peccatis: tametsi nequaquàm nobis inquietudines ab alijs inferantur: quia vir animosus parit rixas, vir autem iracundus effundit peccata. Item beatus Gregorius in Moralibus: Per iram iustitia relinquitur, quia dum perturbata mens iudiciû sine ratione exasperat, omne quod furor suggerit, rectum putat. Item, Per iram gratia socialis vitæ amittitur: quia qui se ex humana ratione non temperat,

Iram perficere quis dicatur.

Quinq; tractanda hoc sermone.

Cap. 1. Digna descriptio, quô ira in nobis maneate, olim bonorum efficiamur expertes.

lib. 5. ca. 31.

necesse est vt bestialiter solus viuat. Item, Per iram mansuetudo amittitur, per iram concordia rumpitur, per iram lux veritatis amittitur. Quia cùm menti iracûdia côfusionis tenebras incutit, huic Deus radium suæ cognitionis abscondit. Item, Per iram spiritûs sancti splendor excluditur, qui super humilem & quietum requiescere dicitur: quia cùm ira quietem mêti subtrahit, suam sancto spiritui habitationem claudit. Cuius recessione animus vacuus, ad apertam mox insaniam ducitur, & vsq; ad superficiem ab intimo cogitationum fundamento dissipatur. Circa secundum notandum, quòd vt dicit sanctus Thomas in secunda secundæ, Ira propriè nominat quandam passionem: passio autem appetitûs sensitiui, intantùm est bona, inquantùm ratione regulatur; si autem ordinem rationis excludat, est mala. Ordo autem rationis in ira, potest attendi quantùm ad duo. Primò quidem, quantùm ad appetibile, in quod tendit, quod est vindicta. Vnde si aliquis appetat, quòd secundùm ordinem rationis fiat vindicta, est laudabilis talis iræ appetitus, & vocatur ira per zelum, de qua dicitur Ecclesiast. 7. Melior est ira risu. Glo. ira contra vitia. Si autem aliquis appetat, quòd fiat vindicta qualitercunquè contra ordinem rationis, putà si appetat puniri, eum qui non meruit, vel vltrà quàm meruit, vel etiam non secundùm legitimum ordinê, vel non propter debitum finem, qui est côseruatio iustitiæ, & correctio culpę: erit appetitus irę vitiosus, & nominatur ira per vitiû. Alio modo attêditur ordo rationis circa iram, quantùm ad modum irascendi, vt scilicet ira non immoderatè feruescat, nec interiùs, nec exteriùs: quod quidem si prętermittatur, nô erit ira absq; peccato, etiam si aliquis appetat iustam vindictam. Circa tertium notandum, vt dicit sanctus Thomas vbi suprà, quòd motus iræ potest esse inordinatus & peccatum dupliciter, sicut dictum est: Vno modo ex parte appetibilis, vtpotè cùm aliquis appetit iniustam vindictam: & sic ex genere suo, ira est peccatû mortale, quia contrariatur charitati & iustitię. Potest tamen côtingere, quod talis appetitus sit peccatum veniale propter imperfectionem actûs: quæ quidem imperfectio attenditur vel ex parte appetêtis, putà cùm motus iræ præuenit iudicium rationis: vel etiam ex parte appetibilis, putà cùm aliquis appetit in aliquo modico se vindicare, quod quasi nihil est reputandum: ità etiam quòd si actu inferatur, non esset peccatum mortale: putà, si aliquis parùm trahat aliquem puerum per capillos, vel aliquid huiusmodi. Alio modo potest esse

artic. 2. Determinatio, qñ irasci sit peccatum.

artic. 3.

Ira ex suo genere, est peccatum mortale, & qñ fiat veniale.

motus iræ inordinatus, quantū ad modū irascendi, vtpotè si nimis ardēter irascatur interiùs, vel si nimis exteriùs manifestet signa iræ: & sic ira secundùm se, nō habet de suo genere rationē peccati mortalis. Potest tamen contingere, quòd sit peccatum mortale: putà, si ex vehementia iræ, aliquis excidat à dilectione Dei & proximi: & sic patet, quòd ira potest esse peccatum mortale. Circa quartum notandum, quòd ad ordinationem hominis, quo ad actum irascendi, octo pertinent. Primum est, vt homo non ex leui causa irascatur. Prouerbiorum octauo: Spiritum ad irascendum facilem sustinere quis poterit? Intolerabilis est familiaritas iracundi: Prouerbiorum vigesimosecundo: Noli esse amicus homini iracundo. Qui facilè irascitur, est sicut domus de palea, quæ de facili comburitur. Dominus talis domûs multùm damnificatur: sic qui facilè irascitur, ad sibilum vnius verbi, omnia bona sua perdit. Ecclesiastici primo: Væ his qui perdiderunt sustinentiam. Prouerbiorum decimonono: Qui impatiens est, sustinebit damnum. Secundum est, vt non velociter irascatur. Ecclesiastici duodecimo: Nè sis velox ad irascendum. Iacobi primo: Sit omnis homo tardus ad iram. Qui velox est ad irascendum, velox est ad se præcipitandum, & ad faciendum saltum, quo sibi collum frangit, dum de statu amoris, ad statum odij transit. Tertium est, quòd iræ resistatur, nè homo ab ea superetur Iob trigesimosexto: Non te superet ira. Multùm timendum est superari ab ira, quasi ab hoste crudelissimo, & qui non habet misericordiam. Prouerbiorum vigesimoseptimo: Ira non habet misericordiam. cùm secundùm sapientiam, ira furor breuis sit: multùm timendum est dominium iræ, sicut dominium insani. Quartum est, vt ira citò sedetur. ad Ephesios quarto: Sol non occidat supra iracundiam vestram. Ecclesiast. vndecimo: Aufer iram de corde tuo. Citò auferenda est ira de corde, sicut ardens carbo de sinu. Iob trigesimosecundo: Ignis est vsque ad consumptionem deuorans. Quintum est, vt ira sermone non indicetur. Prouerbiorum duodecimo: Fatuus statim indicat iram suam. Glo. Natura iræ est, vt prolata, magis ferueat: occultata, languescat. Prouerbiorum vigesimosexto: Qui imponit stulto silentium, iras mitigat. Sextum, vt ira operari non permittatur: cùm enim sit in tenebris animus iratus, non videt quid sit agēdum. Ioannis duodecimo: Qui ambulat in tenebris, nescit quò vadat. Opus quod aliàs esset commendabile, cùm ex ira procedit, nō est commendabile. Iacobi secundo: Ira viri, iustitiam Dei non operatur. Septimum est, vt irascatur vitio, non personæ. Ira, qua quis irascitur vitio, vtilis est. De qua Ecclesiastici septimo: Melior est ira risu: quia per tristitiam vultûs, corrigitur animus delinquentis. Octauum est, vt potiùs irascatur culpæ propriæ quàm alienæ. Seneca: Regum animos vidimus: illi obliti infirmitatis suæ, alienæ desæuiunt, quasi iniuriam acceperint. Augustinus: Irasceris seruo tuo, nè peccet? Irascere tibijpsi, nè pecces. Circa quintum notandum, quòd sunt sex remedia contra iram. Primum, est consideratio Dominicæ passionis. Bernardus: Si passio Domini ad mentem reuocetur, nihil adeò durum, quod non æquo animo toleretur. Quod remedium insinuatum est in libro Numeror. cap. vigesimoprimo, vbi legitur, quòd filij Israel respicientes serpētem in palo, sanabantur à morsibus serpentum ignitorum. vnus de serpentibus ignitis, est ira: à qua quis sanatur, si diligenter attendat, quòd CHRISTVS in cruce passus est. Tunc enim patienter sustinebit, quicquid oportebit pro amore CHRISTI. Secundum, est silentium. vnde super illud Prouerbiorum vigesimosecundo: Fatuus statim indicat iram suam, dicit Glo. Natura iræ est, vt prolata, magis ferueat: occultata, languescat. Prouerbior. vigesimosexto: Qui imponit stulto silentium, iras mitigat. Abbas Isaac requisitus, quarè dæmones eum timerent, ait: Ex quo factus sum monachus, ira non processit extra guttur meum. Quamobrem dicit Abbas Ioseph in collationibus Patrum, colla. decimasexta, cap. vigesimosexto: Ab his qui soliditatis affectum cupiūt inuiolabilem custodire, præ omnibus obseruandum censemus, vt primùm cuiuslibet iniurijs lacessitus, nō solùm labia, sed etiam profunda pectoris sui, monachus trāquilla custodiat: quæ tamen si senserit vel tenuerit fuisse turbata, omni semetipsum taciturnitate contineat. Et illud quod Psalmista cōmemorat, diligenter obseruet: Turbatus sum, & non sum locutus. Et, Dixi, custodiam vias meas, vt non delinquam in lingua mea. Et, Posui ori meo custodiam, cùm cōsisteret peccator aduersùm me. Tertium, est consideratio diuinę ordinationis. Nullum malum pœnæ potest inferri nobis, nisi diuina ordinatione. De quo magna consolatio deberet esse fidelibus. Omnis enim tribulatio, velut potio est, quam cælestis medicus, qui fidelis & discretus est, habet quasi in vtre suo. Psalm. Statuit aquas quasi in vtre, & dispensat eam filijs, prout scit expedire: vndè mansuetè toleranda est. Quartum, est consideratio propriorum defectuum. Facile enim quis portat defectus

[Margin notes, in order: Octo quæ faciunt ad ordinationem hominis, quantū ad actum irascendi. — 1. — 2. — 3. — 4. — 5. — 6. — 7. — 8. — Sex remedia contra iram. — 1. Ser. 43. in Cantic. — Figura. — 2. — Exemplū. — Psal. 76. — Psal. 38. — 3. — Omnis tribulatio, debet esse fidelibus consolatio. — Psal. 77. — 4.]

ctus alienos, cùm cognoscit suos. Prouerb. decimonono: Homo indigens, misericors

Singulare remedium contra irã.

est. Seneca libro de ira: Poterit non statim irasci, si sibi tacitus ad singula dixerit, quibus offenditur, Et hoc ipse commisi. Aliena vitia in oculis habemus, à tergo nostra. Et infrà: Faciant nos moderatiores respectus nostri. Quarè Chrysostomus super Ioannem, ait: Cùm contristauerit quis te, excogita quæ tu peccâsti in Deũ, & quib^9 eius mansuetudinẽ iritaueris. Et si ex tali consideratione offensam dimiseris, minus
5. tibi iudicium futurum constituis. Quintum, est consideratio statûs, in quo est iniurians, quia insanus est: & ideò potiùs compatiendum est illi, quàm irascendum.
6. Sextum, est consideratio mortis & eorum quæ post mortem sequuntur. Ecclesiastici trigesimooctauo: Memento nouissimorum, & desine inimicari. Et Seneca lib. tertio de ira: Quid seruo, quid domino, quid regi, quid clienti irásceris? Expecta paululùm, & venit eccè mors, quæ nos pares faciet: quid tumultuamur, & vitam seditiosi conturbamus? stat supra caput fatum, & pereuntes dies imputat vel amputat, propiusq; accedit. Sequitur vicesimumtertium instrumentum: *Iracundia tempus non reseruare.*

Iracundia & ira differunt.

Differẽtia est inter iram & iracundiam: quia iracundia importat diuturnitatem maiorem, quàm ira. Vndè descendit ab iracundo, qui consuetudinem dicit irascendi: ira dicit simplicem passionem, sed iracundia dicit passibilem qualitatem. Hieronymus super epistola ad Titum: Nec verò qui aliquandò irascitur, iracundus est: sed ille dicitur iracundus, qui crebrò hac passione superatur. Iracundiæ autem tempus seruat, qui tempus, in quo reddat vicem offendenti se, expectat. De quo Apostolus ait ad Romanos duodecimo: Non vosmetipsos defendẽtes, charissimi, sed date locum iræ. id est, nequaquàm ad vindictã, iracundia cogẽte, tendatis. Prouerb. vigesimo: Nè dicas, reddã malum pro malo: expecta Dominum, & liberabit te. Vbi Glo. dicit: Qui suas vult hìc vindicare iniurias, corona patientiæ in futuro carebit. Euellenda est ergò de animo omnis iniuriarum memoria: quia, vt ait Ioannes Scholasticus in octauo cap. libri scholæ spiritualis: Memoria iniuriarũ,

Gradu 9. Memoria iniuriarũ, quantorum malorum sit causa.

est furoris complementum: peccatorum custos, iustitiæ odium, virtutum perditio, venenum animæ, mentis assiduus vermis, orationis confusio, deprecationis excisio, charitatis alienatio, clauus infixus, iniocundus sensus, qui in amaritudinis suauitate diligitur, iuge peccatum, nunquàm dormiens iniquitas, horis singulis admissa malitia. Et infrà: Monachus solitarius, qui hanc seruat in semetipso memoriam, aspis nidificans est, lethale virus secum vbiquè circunferens. Et infrà: Qui hanc eijcit, remissionem reperit: qui verò illi adglutinatus est, miseratione priuatur. Laboribus se quidam ac sudoribus, vt veniã mererentur, exposuerunt: hos tamen vir, qui iniurias obliuiscitur, facilè anticipauit. Siquidem illud verissimum est, quod dicitur, Dimittite celeriùs, & copiosè dimittetur vobis: veræ germanæq; pœnitẽtiæ certum argumentum, est obliuio iniuriarum. Item in Vitis Patrum legitur, Macarium dixisse, ità debere monachum ieiunijs operam dare, vt cẽtum annis in corpore commoraturum: ità motus animi refrenare & iniuriarum obliuisci, tanquàm quotidiè moriturum. Sequitur vicesimumquartum instrumentum: *Dolum in corde non tenere*, scilicet, contra proximum. Dicitur enim Prouerb. 12. Dolus in corde cogitantium mala. Dolus autem est fraus & simulatio, quandò quis aliud in corde tegit, & aliud loquitur. Augustinus super Ioann. Dolus est, cùm aliud agitur, & aliud fingitur: quandò enim aliud quis fingit, & aliud loquitur, dolus est, & tanquàm duo corda habet: vnum quasi sinũ cordis habet, vbi videt veritatem: & alterum sinum, vbi concipit mendacium. Vndè psal. Labia dolosa in corde & corde locuti sunt. quid est, in corde & corde, nisi duplici corde? tales sũt mendaces & deceptores: fingunt quidem se amicos fideles, vt eis plenius confidatur: & corda eorum veneno plena sunt. Danielis 4. Post amicitias cum eo faciet dolũ. Talis ergò dolus à corde discipuli euellendus & eradicandus est: tum quia dilectio nostra vera sine simulatiõe esse debet. Augustinus: Id agendum est inprimis, vt beneuoli simus: id est, vt nulla malitia, nullo malo dolo ad hominem vtamur. tum quia simplicem mentem & defæcatũ animum diligit Christus, secundũ illud Matthæi 10. Estote prudentes sicut serpẽtes & simplices sicut columbæ. Augustinus: Habeto simplicitatem columbæ, nè cuiquam machineris dolos: & serpẽtis astutiam, nè cuiuscunque supplanteris insidijs. Vicesimumquintũ instrumẽtum est: *Pacẽ falsam non dare.* Hoc instrumentum est quasi expositio prioris. Pax falsa est, cùm quis eum se diligere simulat, quem corde odit. Hanc simulatam & falsam pacem dant hypocritæ, simulantes se pacificos, cùm tamen sint nequissimi hostes. De quibus in psal. vigesimoseptimo: Loquuntur pacem cum proximo suo, mala autem in cordibus eorum. & Hiere. nono: In ore suo pacem cum amico loquitur, & in occulto parat insidias. Et Chrysostomus: Osculum

Elegans dictum. **Dolus quãdò fit.** **Tract. 7.** **Pax falsa.** **lib. 1. de cõpunctione cordis.**

M 2 pacis

pacis porrigere tẽpore quo munera offeruntur, in vsu est: sed vereor, nè plures ex vobis, labijs hoc tantummodò faciãt, cùm Christus pacem non ex ore, sed ex corde, desideret: & affectu velit proximum, nõn labijs, salutari. Pax autem vera danda est semper à discipulo huius scholæ. Quæ, vt ait Augustinus libro de verbis Domini, est serenitas mentis, tranquillitas animi, simplicitas cordis, amoris vinculum, consortium charitatis. Hæc est, quæ simultates tollit, bella compescit, comprimit iras, superbos calcat, humiles amat, discordes sedat, inimicos concordat, cunctis est placida: non quærit alienum, nihil reputat suum: docet amare, quæ odisse non nouit: nescit extolli, nescit inflari. Hæc ille.

Pax vera.

Ser. 57. de verbis Dñi.

Vicesimumsextum instrumentum est: *Charitatem non relinquere*. Omnia antè posita, in hoc vno instrumento sanctus pater includit: quia, vt dicit Apostolus primę Corin. decimotertio, Charitas patiens est, benigna est: charitas non æmulatur, nõ agit perperàm, non inflatur, non est ambitiosa, non quærit quæ sua sunt: non gaudet super iniquitate, congaudet autem veritati: nõ irritatur, nõ cogitat malum: omnia suffert, omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet. Hæc Apostolus. & Augustinus: Charitas inter opprobria secura est, inter odia benefica, inter iras placida, inter insidias innocens, in iniquitate gemẽs, in veritate respirans. Propter quod dicit Apostolus Paulus: Super omnia charitatem habete, quæ est vinculũ perfectionis, ad Colossenses tertio. Et beatus Petrus: Ante omnia mutuam in vobismetipsis charitatẽ continuam habentes: primæ Petri quarto. Glo. Etsi non semper in actu exteriùs, semper tamen in voluntate interiùs.

Charitatis bona.

TRACTATVS XXVI.

De xxvij. & xxviij. instrumentis: vbì de vitanda frequentatione iurandi, & amanda semper veritate.

Quæ ex ira procedunt.

QVoniam ex ira, vt ait Gregorius, procedũt, rixa, tumor mentis, contumeliæ, clamor, indignatio, & blasphemiæ: rectò ordine sanctus pater iam subiungit instrumenta, quibus prohibetur iuramentum & mendacium, quæ sæpè iram concomitantur. Sequitur igitur vicesimumseptimum instrumentum: *Non iurare, nè fortè periuret*. De quo Dominus noster ait Matthæi quinto: Sit sermo vester, Est, est: Non, non. Circa quod notandum, quòd non ait sanctus pater, quòd iurare semper sit illicitum aut inhonestũ, cùm dicatur Deut. 8. Dñm Deum tuum timebis, & per nomẽ illius iurabis: sed quia imminet periculũ periurij. Vndè ait, *Nè fortè periuret*. Nihil enim prohibet, vt dicit sanctus Thomas in secunda secundæ, aliquod esse, secundùm se, bonum: quod tamen cedit in malum eius, qui non vtitur eo conuenienter. sicut sumere Eucharistiam, est bonum: tamen qui indignè sumit, iudicium sibi manducat & bibit, primæ Corinth. vndecimo. Sic est in proposito: iuramentum licitum est & honestum, quod patet ex origine & fine. Ex origine quidem, quia iuramentum est introductum ex fide, qua credunt Deum habere infallibilem veritatem, & vniuersalem omnium cognitionem & prouisionem. Ex fine autem, quia iuramentum introducitur ad iustificandum homines, & ad finiendum controuersias, vt habetur ad Hebræos sexto. Sed iuramentum cedit in malum alicui, ex eo quòd malè vtitur eo, id est, sine necessitate & cautela debita. Videtur enim paruam reuerentiam habere ad Deum, qui eum ex leui causa testem inducit, quod non præsumeret etiam de aliquo viro honesto. Imminet etiã periculum periurij, quia de facili homo in verbo delinquit, secundùm illud Iacobi tertio: Si quis in verbo non offendit, hic perfectus est vir. Vndè Chrysostomus super Matthæum de opere imperfecto: Nisi iuramentũ interdicatur, non possunt amputari periuria. Nemo enim est, qui frequenter iurat, qui non aliquandò periuret: sicut qui facit consuetudinem multa loqui, necesse est vt aliquandò impura loquatur. Secundò notandum, quòd sex sunt dissuadenda circa iuramentum. Primum, appetitus iurandi. Iacobi quinto: Ante omnia, fratres mei, nolite iurare. Isidorus de summo bono: Dum vsum iurandi facimus, periurij crimẽ incurrimus. Mat. 5. Ego autem dico vobis, Non iurare omninò. Augustin. de sermone Domini in mõte: Itá pręcepisse Dominũ intelligitur, nè iuretur omninò: nè quis, tanquàm bonum, appetat iuramentum, & assiduitate iurandi, ad periurium dilabatur. Quapropter qui intelligit, non in bonis, sed in necessarijs iurationem habẽdam, refrenet se, quãtùm potest, vt non vtatur nisi in necessarijs: cùm videt pigros esse homines ad credendum, quod vtile est credere, nisi iuratione firmetur. Secundum, est assiduitas. 2. Ecclesiastici 23. Iurationi nõ assuescas cor tuum. Multi enim casus in illa. Isidorus de summo bono: Dum vsum iurãdi facimus, periurij crimen incurrimus. Tertium, est 3. falsitas. Quartum, est indiscretio. Quintum, est iniustitia. quæ sumuntur per oppo- 4. 5.

Aliquid secundùm se bonũ, quomodò in malũ cedat.

Iuramentũ licitum est & honestũ, & quò malum fiat.

Sex dissuadenda sunt circa iuramentum.

1.

posi-

positum ad ea, quæ tanguntur Iere. 4. Iurabis, viuit Domin', in veritate, in iudicio, & in iustitia. Quod exponēs Hiero. dicit: Animaduertendum est, quòd iusiurandū hos habet comites, scilicet, veritatem: iudicium, scilicet discretionis, & iustitiam. Iuramentum autē carens veritate, dicitur iuramentum mēdax: Carens iudicio, dicitur incautum: Carens autem iustitia, dicitur iuramentum illicitum siue iniquum.

Boni comites iuramēti.

6. Sextum est, quòd non iuretur pro nihilo. Exodi vigesimo: Non assumes nomen Dei tui in vanū. Sequitur: Nec habebit insontem Dominus eum, qui assumpserit nomē Dei sui frustrà: id est, pro nihilo, dicit Gl.

Vicesimumoctauum instrumentum est: *Veritatem ex corde & ore proferre.* Vndè de viro iusto dicitur Psal. 14. Qui loquitur veritatem in corde suo, & qui non egit dolū in lingua sua. Glo. Dolus est in lingua, cū aliud dicitur, & aliud in pectore est: quod est hypocritarum. De quibus Isa. 29. Populus hic labijs me honorat, cor autē eorum longè est à me. Quarè Apostolus ad Ephesios 4. exhortatur, dicens: Deponētes mendacium, loquimini veritatem vnusquisq; cum proximo. Augustinus de vera religione, dicit, quòd veritas est forma omnium quæ sunt. Nā neq; fides, neq; spes, neq; charitas, valent sine veritate: vera autem fides, vera spes, & vera charitas & non ficta, valent coram Deo. Et ideò 1. Ioan. 4. Filioli, non diligamus lingua, sed opere & veritate. Isido. Omne genus mendacij summoperè fuge: nec casu, nec studio loquaris falsum. Os enim quod mentitur, occidit animam: Sapient. 1. Refuge ergò fallaciam, declina mendacium: caue falsum, esto in verbo verax. Neminem mentiendo fallas, neminem mentiendo in errorem deducas. Non aliud loquaris, & aliud facias: non aliud dicas, & aliud in animo teneas. Legitur in Vitis Patrum, quòd quidam visitatus ab alijs fratribus, & quærētibus de conuersatiōe eius, dixit: Hoc custodiui ex quo conuersus sum, quòd de ore meo mendacium non processit. & infra triduum mortuus est, & anima eius ab angelis, ipsis videntibus, est recepta in cælum. Circa hoc instrumentum duo notanda veniunt: Primò rationes aliquæ, quę faciunt ad detestationem mendacij. Secundò, quandò mendacium est peccatum mortale. Circa primum notandum, quòd multa sunt, quæ mouere debēt discipulū ad veritatis amorem, & detestationem mēdacij.

Veritas est omnium forma.

Cap. 36.

Exemplum

Ad detestationē mendacij multa faciunt.

1. Primò, quia mendacium est vitium diabolicum: inter alia enim vitia mendaciū appropriatur diabolo, sicut veritas Deo. Ioan. 8. ipsa veritas, de diabolo loquēs, ait: Ille homicida est ab initio, & in veritate non stetit: cùm loquitur, mendaciū, ex pprijs loquitur, quia mēdax est, & pater eius.

2. Secūdò, quia mendacium est odiosum Deo, qui veritas est. Prou. 6. Proferentē mendacia odit Deus. Eccle. 25. Tres species odiuit anima mea, Pauperē superbum, & diuitem mendacem, & senem fatuū.

3. Tertiò, quia mendaciū est ignominiosum vitium. Eccl. 20. Opprobriū nequā in homine mendaciū. Glo. Inter maxima vitia mendacium enumeratur.

4. Quartò, mēdacium est nociuum: animam enim occidit. Sap. 1. Os quod mētitur, occidit animam. Glo. Mucrone peccati mētientis.

5. Quintò, perducit ad damnationem. Psal. Perdes omnes qui loquuntur mēdacium.

Psal. 5.

Circa secundum notandū, quòd nō omne mendacium, est peccatum mortale, & per consequens, non omne mendacium damnationem meretur. Vndè Aug. in lib. Psal. dicit: Duo sunt genera mendaciorū, in quibus non est magna culpa, sed tamen non sunt sine culpa: cùm aut iocamur, aut vt proximis prosimus, mentimur.

Non omne mēdacium est mortale peccatum.

In psal. 5.

Circa secundum, videlicet, quādò mendacium est peccatum mortale, est considerandū cum S. Thoma secūda secūdę, q. 110. ar. 4. quòd peccatū mortale est, quod repugnat charitati, per quā anima viuit Deo coiūncta. Potest aūt mendaciū cōtrariari charitati tripliciter, vt ait idē doctor sanctus ibid. Vno modo, secundū se: Alio modo, secundùm finem intentū: Tertio modo, per accidens. Secūdùm se quidē, cōtrariatur charitati ex ipsa falsa significatione: quæ quidem si sit circa res diuinas, cōtrariatur charitati Dei, cuius veritatē aliquis tali mendacio occultat vel corrūpit. vndè huiusmodi mendacium nō solùm opponitur virtuti veritatis, sed etiā virtuti fidei & religiōis: & ideò hoc mendaciū est grauissimū & mortale. Si verò falsa significatio sit circa aliquid, cui' cognitio pertineat ad hominis bonū, putà, quæ pertinet ad perfectionem sciētiæ & informationē morū, tale mendacium, inquātùm infert damnū falsæ opinionis pximo, cōtrariatur charitati quātùm ad dilectionē pximi, vndè est peccatum mortale. Si verò sit falsa opinio, ex mendacio generata circa aliquid, de quo nō referat, vtrū sic vel aliter cognoscatur: tūc ex tali mendacio nō damnificatur proximus, sicut si aliquis fallitur in aliquibus particularibus cōtingentib', ad se nō pertinentibus. vndè tale mendaciū secundùm se, non est peccatum mortale. Ratione verò finis intenti, quoddā mendaciū contrariatur charitati, putà quod dicitur ad iniuriam Dei, quod semper est peccatū mortale, vtpotè religiōi contrariū, aut in nocumentū pximi, quātùm ad personā, diuitias, vel famā: & hoc est etiā peccatū mortale, cū nocere pximo, sit peccatū mortale. Ex sola autem intentione peccati mortalis, aliquis mortaliter

Decisio, qñ mēdacium fit mortale, & qñ contrarietur charitati.

peccat. Si verò finis intentus, non sit contrarius charitati: nec mendacium, secundùm hanc rationem, erit peccatum mortale, sicut appáret in mēdacio iocoso, in quo intenditur aliqua leuis delectatio: & in mendacio officioso, in quo intenditur etiā vtilitas proximi. Per accidens autem, potest contrariari charitati ratione scandali, vel cuiuscunque damni consequentis: & sic erit etiam peccatum mortale, dum scilicet aliquis non veretur propter scādalum publicè mentiri.

TRACTATVS XXVII.

De xxix. & xxx. instrumentis: vbi de mansuetudine, & de decem rationibus, propter quas inter religiosos maximè innocētia ser uanda est.

Vicesimumnonum instrumentū est: *Malum pro malo non reddere.* quod sumptum est ab Apostolo, 1. Thessalonic. 5. Videte, nè quis malum pro malo alicui reddat: sed quod bonum est, sectamini inuicèm & in oēs. Et Leuitici decimonono dicitur: Non quæras vltionem, nec memor eris iniuriæ ciuium tuorum. In hoc loco virtus præclarissima mansuetudinis, discipulo huius scholæ amanda monstratur: quæ dicitur modestia animi, siue tranquillitas, quę nulla incurrentium rerum tribulatione agitatur: Vel mansuetudo est animi dulcedo, quam non vincit amaritudo. vndè Glo. Matth. quinto dicit: Mitis est, quem non rancor vel ira afficit, sed omnia æquanimiter sustinet. Et Chrysostom. super Matthæum: Mansuetus est, qui cùm prouocatus fuerit, nec malum cogitat facere, nec facit. Item Augustinus in sermone Domini in monte: Mites sunt, qui cedunt improbitatibus, & non resistunt malo, sed vincunt in bono malum. Vbi notandum venit, quòd ad huius virtutis amorem octo sunt, quæ huius scholæ discipulum maximè debent incitare. Primum est, quia hæc

Māsuetudo amanda, & quis sit māsuetus.

Octo nos p. cipuè inducūt ad amorem māsuetudinis.

1\. virtus est ornamentum, multùm decēs seruos Dei, 2. Timoth. 2. Seruum Dei non oportet litigare, sed mansuetum esse ad omnes. Item ad Ephesios quinto: Obsecro vos, vt dignè ambuletis vocatione, qua vocati estis, cum omni mansuetudine & hu-

2\. militate. Secundum est, quia magisterium huius virtutis, pro eius magnitudine excellentiæ, Christus sibi asscribit, Matthæi vndecimo dicens: Discite à me, quia mitis sum & humilis corde. Glo. autem Matthęi quinto: Huius virtutis quasi magnæ, magistrum se facit Dominus: quod non faceret, nisi via summæ perfectionis ista virtus esset. Tertium est, quia hæc virtus vi- 3.

tam conseruat. Prouerb. vndecimo: Clementia præparabit vitam, & sectatio malorum mortem. Item eiusdem duodecimo: Qui suauis est, viuit in moderationibus.

Quartum est, quia hominem exaltat ad honores. Ecclesiastici decimo: Sedes ducum superborum destruxit Deus, & sedere fecit mites pro eis. Quintum est, quòd homi- 4. 5.

nem reddit dilectum & gratum hominibus. Ecclesiastici secundo: Fili, in mansuetudine opera tua perfice, & super gloriam hominum diligéris. Sextum est, quòd ho- 6.

minem reddit fama clarissimum. Gregorius: Imitatione Dei, gloriosius est, iniuriam tacendo sustinere, quàm reddendo superare. Seneca libro de Ira: Illud quoquè occurrat, quid nobis commendationis allatura est clementiæ fama: quàm multos venia amicos vtiles fecit? Et sequitur: Quid est gloriosius, quàm iram amicitia mutare? quos populus Romanus fideliores habet socios, quàm quos habuit pertinacissimos hostes? Septimum est, quòd Deo homi- 7.

nem gratissimū facit. Ecclesiastici primo: Beneplacitum est ei, fides & mansuetudo. & Iudith nono: Humilium & mansuetorum tibi semper placuit deprecatio. Octa- 8.

uum est, quòd hominem beatificat. Psalmo trigesimosexto: Mansueti hæreditabunt terram. Et Matthei quinto: Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram: illam scilicet, vt dicit Glo. de qua in Psalm. *Psal. 141.* dicitur: Portio mea, Domine, in terra viuentium. Significat enim quandam stabilitatem hæreditatis perpetuæ. Tricesimum instrumentum est: *Iniuriam non facere.* De quo Ecclesiastici decimo: Nihil agas in operibus iniuriæ. Vbi notandum, quòd sic ab omnibus hominibus sustinenda sit innocentia, vt nullus alteri iniuriam faciat. Hoc tamen maximè à fratribus est obseruandum, qui sunt in eādem religione, vt scilicet vnus alteri non noceat. Et possumus ad hoc decem rationes ponere: Primò, requirit hoc Dei familiaritas. Religiosorum autē cura præcipua esse debet, Deo maximè adhærere, pro quo omnia reliquerunt. Si enim Deū amittunt, omnia amiserūt. Ad hoc verò, quòd perfectè Deo adhæreant, multùm valet innocētia. Psal. 24. Innocentes & recti adhæserunt mihi. Quia enim vnitate voluntatis, maximè adhęret quis Deo: voluntatem verò nostram diuinæ voluntati conformem habemus, si irascibilis sit sine peruersitate, & concupiscibilis sine curuitate: duo posuit Propheta, scilicet innocentiam & rectitudinem. Primum enim facit innocētia, secundum facit rectitudo. Innocētia aduersatur maligni-

Decem maximè rationibus debēt religiosi seruari innocentiam.

1.

malignitati, quæ est appetitus alieni mali: rectitudo, curuitati, quę est inordinatus appetitus trāsitorij boni. Hæ duæ gratiæ reddunt hominem conformem Deo, & sic faciūt eum ipsi adhærere. Psal. 91. Rectus est Dominus Deus noster, & non est iniquitas
2. in eo. Secundò, requirit hoc loci immúnitas, homines etiā scelerati, refugiētes ad domum religiosam, securi sunt ibi, vt eis non noceatur. Etiam tyranni nolūt nocere, vel ibi habitantibus, vel ad locum talem cōfugiētibus. vt in cap. Miror. & in ca. Rerū. & in ca. Diffiniuit. 17. q. 4. habetur. Quāto magis ipsi habitatores loci sacri, cauere debēt,
3. nè sibi adinuicē noceant? Tertiò requirit hoc societatis sanctitas. multū enim cauendū est, nè innocentia inter innocētes amittatur: quæ inter nocentes à bonis in seculo seruatur. Si amissa erat in seculo, in claustro est restauranda, non amittēda. in Psal. 25. Lauabo inter innocentes manus meas.
4. Quartò, requirit hoc fraternitas. Triplex fraternitas est inter eos, qui sunt in congregatione religiosa. Prima est naturalis, quæ est cōmunis omnibus hominibus. Secūda, est cōmunis omnibus fidelibus. Tertia verò spiritualis est religiosorū. De prima dicit Aug. in lib. de doctrina Christiana: Si putamus non esse proximos, nisi qui de eisdē parentibus nascuntur: Adam & Euam intendamus, & omnes fratres sumus. Item, in libro de ciui. Dei: Nihil tam discordiosum vitio, tam sociale natura, quàm genus humanum: propterea Deus voluit creare parētem vnum, de quo multitudo propagaretur, vt hac admonitione etiam in multis concors vnitas seruetur. De secundo dicit idem in libro de doct. Christ. Omnes quidem fratres, secundùm quod homines sumus: quanto magis, secundùm quod Christiani sumus? Ad id quòd homo est, vnus pater fuit Adam, vna mater fuit Eua. Ad id quòd Christianus, vnus pater est Deus, vna mater ecclesia. Tertia perfectissima est, quæ omnia bona facit communia, & temporalia & spiritualia: de qua potest accipi illud Psal. 132. Ecce quàm bonum, & quàm iocū-
5. dum, habitare fratres in vnū. Quintò, requirit hoc societas maxima, quæ est inter eos, qui sunt vnius religionis, qui simul iacent, comedunt, & bibunt: qui nō solùm accedunt ad eandem mensam corporis, sed etiam ad eandem mēsam doctrinæ cælestis, & ad mensam sacri altaris. Vndè proditiose agit frater, si fratri eiusdem cōgregationis nocet. qui in religione à fratre suo persecutionem patitur, dicere potest: Manus
6. proditoris mecum est in mensa. Sextò requirit hoc, quòd in religione sunt mundo mortui. Magna verò impietas est, in mortuum deseuire: cùm claui qui corpus Dominicum læserunt, dulces, dicantur: lan-

Triplex fraternitas.

Religiosi mūdo sunt mortui.

cea, quæ corpus eius mortuum perforauit, dira dicatur. Septimò requirit hoc, quòd 7.
ipsi sunt de patria vna in terra aliena, incolis illius terræ exosi: quæ multùm solēt facere ad amorem. Viri religiosi, non sunt de mundo isto. cælum, eorum patria est, & à mundo odiuntur, & persecutionem patiuntur. Ioānis decimoquinto: Si de mundo essetis, mundus quod suum erat, diligeret: quia verò de mundo non estis, propterea odit vos mundus. Si religiosi non amant se inuicèm, quasi sine amicis erunt in mundo isto. Octauò requirit hoc, quòd 8.
ipsi patrem & matrem, & omnes alios sibi attinentes, prò societate religionis reliquerunt. Vndè magna peruersitas & iniquitas est, si societatem prauam sibi inuicèm faciunt. Nonò requirit hoc similitudo, quę 9.
inter eos est in multis: in natura speciei, in cultu vnius religionis, in habitu, in conuersatione & in obseruantia vnius vitæ & morum. Ecclesiastici decimotertio: Omne animal diligit sibi simile: etiam animalia irrationalia immitia, illam ferocitatem non exercēt in animalia suæ speciei, quam in alia animalia exercent: quod patet in lupo & leone. Lupus enim lupum non lędit, leo leoni non nocet. Ipsa aqua, quæ naturaliter habet pugnam cum igne, pacem habet cum aliqua aqua alia, quæ est eiusdem speciei cum ea: sic vnus religiosus alij religioso non debet nocere. Decimò requirit 10.
hoc abundantia bonorum spiritualium, quam habent viri religiosi. Quanto enim plura bona habent, tanto magis soliciti debent esse de eorum cōseruatione, & ipsorum amissione tenere. Augustinus de religiosis: Quanto frequentiores orationes habetis, tanto sanctiores habere debetis. Idem intelligendum est de alijs operibus eorum, ad quæ multùm valet innocentia, vt priùs ostensum est. Innocentia multùm grata est Deo, & multùm vtilis homini. Augustinus: Nihil Deo dignius vel charius ei esse potest, quàm vt innocentia tota obseruatione teneatur. Licèt enim quis in alijs operibus deuotus appareat, si illam non habuerit, frustrà sibi blanditur. Anselmus: Si hic peccati pudorem, & illic cernerem inferni horrorem, & necessariò haberem vni eorum immergi: priùs me in infernum immergerem, quàm peccatum in me immitterem. Mallem enim & purus à peccato, & innocens gehennam intrare, quàm sorde pollutus, cælorum regna tenere: cùm constet, solos malos in inferno torqueri, & solos bonos in cæli beatitudine foueri.

Religiosi non sunt de hoc mūdo.

Innocentia grata Deo, & vtilis homini.

TRA-

TRACTATVS XXVIII.
De instrumento xxxj. vbì de patientia & duodecim gradibus eius.

TRicesimumprimum instrumentum est: *Iniurias patienter sufferre.*
Quoniam, vt ait beatus Gregorius, Miles Dei, scutum patientiæ
debet anteferre, nè pereat: & ad præliandũ
promptus amoris inferre iacula, vt vincat:
beatus pater Benedictus optimè post instrumẽta, quibus prohibetur, nè proximo
inferatur iniuria: instrumentum patientiç subiungit, quo illata mala doceat çquanimiter sustinere. Est autem vera patiẽtia, (Patientiæ definitio.)
vt dicit Gregor. & habet Glo. Matt. 21. aliena çquanimiter perpeti, & contra eum qui
irrogat mala, nullo animi dolore morderi.
Patientia verò describitur à Tullio sic: Patientia est, honestatis aut vtilitatis causa,
rerum arduarum & terribilium volũtaria
& diuturna perpessio. Sunt autem, circa
hoc instrumentum patientiæ, notãda tria:
Primò ponentur aliquæ considerationes,
quæ ad patienter iniurias illatas tolerandum, discipulum habent inducere. Secundò, de vtilitatibus virtutis patientiæ. Tertiò, de duodecim gradibus patiẽtiç. Circa primum notandum, septem esse cõsiderationes, quæ discipulum ad patientiã iniuriarum, & tolerantiam malorum præparant & disponunt. (Septem nos disponunt ad patientiam.)
1. Prima est, consideratio sacræ scripturæ, quæ nos ad patientiam sæpenumerò hortatur, 1. Tim. 6. Sectare patientiam & mansuetudinem. ad Hebr. 12. Per
patientiam curramus ad propositum nobis certamen. & Iaco. 5. Estote patiẽtes, fratres, vsque ad aduẽtum Domini. Secunda,
2. est consideratio diuinæ ordinationis. Nullum enim malum potest alicui inferri aut
contingere, nisi dispositione diuina. Eccl.
11. Bona & mala, prospera & aduersa, vita (Deus omnia disponit.)
& mors, paupertas & honestas, à Deo sunt.
Seneca ad Lucillum: Vir bonus, quicquid
ei acciderit, æquo animo sustinebit. Sciet
enim accidisse lege diuina, qua vniuersa
procedunt. Cæterùm tribulatio cùm sit à
summo bono, bona existimãda est & amanda, vtpotè munus datũ à Deo, qui amicissimus est: vndè chara habẽda est. Quarè dicebat Iesus Petro Ioan. 18. Calicem quem
dedit mihi pater, non vis vt bibam illum?
quasi dicat, inquit Glo. Lyræ: Nõ est locus
defensionis, sed patientiæ. Toleranda est ergò tribulatio, cùm sit à sapiẽtissimo & clementissimo medico: eo maximè attento,
quod ait Apostolus 1. Cor. 10. Fidelis Deus,
qui non patietur vos tẽtari supra id quod
potestis: sed faciet cum tẽtatione prouen-
3. tum, vt possitis sustinere. Tertia consideratio est patientiæ & tolerantiç Iesu Christi.
ad Hebr. 12. Recogitate eum, qui talem sustinuit pro peccatoribus aduersùs semetipsum contradictionem, vt non fatigemini animis vestris deficientes. Exemplum (Exemplum Christi est quasi scutũ.)
enim Christi, est quasi scutum quoddã cordium nostrorum, secundùm illud Thre. 3.
Dabis ei scutum cordis laborem tuum. 1. Pe
tri 3. Christo in cruce passo, & vos eádẽ cogitatione armamini. Bernard. super Canti. (Serm. 47.)
Vtrunque es mihi, Domine Iesu, & speculum patiendi, & præmium patiẽtis: vtrunque fortiter prouocat, & vehemẽter accendit. Ambrosius super Lucam: Christus voluit ab Apostolo suo tradi, vt tu à socio
desertus, à socio proditus, moderatè feras.
Item Bernardus super illud Canticorũ 1. (Serm. 45.)
quod spõsa de Christo ait: Fasciculus myrrhæ inter vbera mea commorabitur. dicit,
Habete istum semper, non retrò in humeris, sed antè præ oculis: nè portantes, & nõ
odorantes, & onus premat, & odor nõ erigat. Videntes angustias Domini, vestras leuiùs portabitis. Passio Christi, lignum est,
aquas dulcorans tribulationum, significatum ligno, quod à Domino ostensum est (Figura.)
Moysi, vnde aquæ amarissimæ dulcoratæ
sunt, Exod. 15. Grego. Si passio Domini ad
memoriam reuocetur, nihil adeò durum,
quod non çquo animo toleretur. Isidorus:
Disce à Christo modestiam: Christum attẽde, & nõ dolebis. Iniurias pro nobis nanque passus, reliquit exemplum: palmis percussus, flagellis cæsus, sputis densus, clauis
cõfixus, spinis coronatus, cruci damnatus,
semper conticuit. Quarta consideratio, 4.
est exemplorum sanctorum: quorum nullus, vt ait Hieronymus, coronatus est sine (Nullus sanctus coronatus est sine certamine.)
certamine. Abel iustus occiditur: Abraam
propter vxorem vita periclitatur: quære,
& inuenies singulos fideles aduersa perpessos. Solus Salomon in delicijs fuit, & ideò
forsitan corruit. Gregorius: Si facta præcedentium Patrum consideremus, non erunt
grauia, quæ toleramus. Et ideò beatus Iacob inquit: Exemplũ accipite, fratres, exitùs mali & longanimitatis, laboris & patientiæ, Prophetas, qui locuti sunt in nomine Domini. Ecce beatificamus eos. Sufferẽtiam Iob audistis, & finẽ Domini vidistis. (Iacob. 5.)
Hieronymus: Graue tibi videtur esse quod
sustines? lege Pauli Apostoli ad Corint. secundam epistolam: In laboribus plurimis, (2. Cor. 11.)
& carceribus abundanter, in plagis supra
modum, in mortibus frequenter, &c.
Quinta consideratio, quæ inuitat ad patientiam, est propriorum defectuum & malorum, quç commisimus: ad quod pertinẽt 5.
verba sacræ scripturæ, quæ sequuntur, Gene. 42. Meritò hæc patimur, quia peccauimus in fratrẽ nostrũ. Micheæ 7. Iram Domini portabo, quoniam peccaui ei. Quarè,
vt di-

vt dicit Ouidius: Leuiter, ex merito quicquid patiare, ferendum est: Quæ venit indignè pœna, dolenda venit. Gregorius in Moralibus: Tunc illata vitia benè toleramus, cùm in secreto mentis, ad malè perpetrata recurrimus. Idem: Leue quidem videtur, quòd iniuria percutimur: dum in actione nostra conspicimus, quòd peius est quod meremur. Isidorus: Quicquid tibi contingit aduersum, pro tuo peccato crede euenire. Consideratione ergò iustitiæ, dolorem tempera: & leuiùs portabis, si, pro quibus infertur, intenderis.
6. Sexta consideratio, est status persecutoris siue iniuriantis, qui est quasi insanus, vel phreneticus, in seipsum manum injiciens, in cor suum primò gladium mittens. *Qui iniuriatur fratri, phrenetico comparatur.* Fratri aũt insano vel phrenetico debetur compassio, non odium vel indignatio. Hanc considerationem innuit Glo. Bedæ super illud Lucæ sexto: Benedicite maledicentibus vobis: dicens, Medicus animarum, quos ad curandum proximos instruit, omnia quæ ad salutem proximorum valere possunt, tolerare præcipit, vt tanquàm à filijs ægrotantibus & phreneticis, si salus illorum exigat, multa patiantur, donèc infirmitas transeat.
7. Septima consideratio, est magnitudinis præmij patientiæ. Isidorus de summo bono: Qui vitæ futuræ præmia diligenter cogitat, mala omnia præsentis vitæ æquanimiter portat: quia ex illius dulcedine, huius amaritudinem: & ex æternitate illius, breuitatem huius despicit transitoriam. Richardus super Apocalypsin: Quicquid mali ingruit, patienter sustine. Tolerantia nanque transitoria est, corona æterna: pugna modica, merces magna: pœna leuis, gloria inæstimabilis. Hieronymus: Libens verò tormenta patiar, vt futuram mihi gloria seruetur. Circa secundum notandum, quòd virtus patientiæ valet ad multa. *Vtilitas & virtus patientiæ.*
1. Primò, patientia facit plurimùm ad ornatum & perfectionem seruorum Dei. Vndè super illud Iob 4. Perfectio viarum tuarum, dicit Glo. De patientia perfectio nascitur. Iacob. 1. Patientia opus perfectum habet. Bernardus super Psalm. Qui habitat. Nullus perfectus est, qui inter proximorum mala patiens non est. Item Prouerb. 19. Doctrina viri per patientiam noscitur. Glo. Tanto quisque minùs ostenditur doctus, quanto minùs patiens inuenitur.
2. Secundò, tolerabilia reddit præsentis vitæ incommoda: quia aduersitas cum impatientia, triplex infert incommodum. *Triplex damnum impatientiæ.* Extrinsecùs enim homo affligitur: & intrinsecùs per impatientiam amaricatur. Et insupèr conscientia rodit mẽtem pro culpę reatu. Prouerb. 19. Qui impatiens est, sustinet damnum. Augustinus in libro de dono patientiæ: *Cap. 2.* Impatientes, dum pati nolunt, non efficiunt vt à malis eruantur, sed vt mala grauiora patiantur. Patientes aũt, qui malà mâlunt non committendo ferre, quàm non ferendo committere, & leuiora faciunt, quàm quæ per patientiam patiuntur: & peiora euadunt, q̃ quæ per impatiẽtiam mererentur.
3. Tertiò, patientia facit ad refectionem mentis: Sicut enim corpus pascitur conuiuio, ità mens dapibus virtutum. Prou. 5. Secura mens quasi iuge conuiuium. Glo. super illud Lucæ 21. In patientia vestra possidebitis animas vestras, dicit: Patientia est custos & radix omnium virtutum.
4. Quartò, facit ad ædificationem proximorum. Est enim patientia, velut rosa benè redolens. Vndè Gregorius in Moralibus: Sicut aromata odorem suum, cùm incenduntur, expandunt: ità viri sancti omne quod de virtutibus redolet, in tribulationibus innotescunt.
5. Quintò, patientia iram Dei & proximi mitigat. Prouerb. 25. Patientia lenietur princeps. Bernardus: Vapulè sanè & malè operans. Si mihi flagella immerita computentur, forsitan miserebitur flagellato: qui in me non inuenit meritum, quod remoneret. Prouerb. 15. Vir iracundus prouocat rixas: qui patiens est, mitigat suscitatas.
6. Sextò, patientia facit hominem gloriosè triumphare de hoste. Nõ quidem ictu aut persecutione vincit, sed animi magnitudine. Poëta: Maxima virtutũ patiẽtia pugnat inermis, Armatosq; solet vincere sępè viros. Chrysostomus super epistolam ad Hebręos: Nihil ità confusionem facit ingerenti mala, sicut fortis tolerantia patientis. Vndè beatus Vincẽtius dicebat ad Dacianum: Videbis me plus posse dũ torqueor, quàm possis ipse qui torques. Prouerb. 15. Melior est patiens viro forti: & qui dominatur animo suo, expugnatore vrbiũ. vbi Glo. quæ est Greg. in Pastorali, assignans rationem, dicit: *Parte 3. admo. 10.* Minor est victoria vrbiũ, quia extrà sunt, quæ subiugantur: valdè aũt maius est, quod per patiẽtiã vincitur: quia ipse à se animus superatur, & is semetipsum sibimet subijcit, quandò eum patientia intra se frenari compellit. Hoc quippe vincendi genus tanto nobilius, quanto rarius est. Seneca in lib. de naturalib. quæstionib. Innumerabiles sunt, qui populos, qui vrbes habuerunt in potestate: paucissimi, qui se. Hinc sancti maximè gloriari videntur in his, quæ sunt patientiæ. *Gloriantur sancti maximè in tribulationibus.* Galat. 6. Absit mihi gloriari, nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi. Et 2. Corint. 12. Libenter gloriabor in infirmitatibus meis. Et ad Rom. 5. Gloriamur in tribulationibus.
7. Septimò, patientia gloriam magnam meretur in cælo. Lucæ 6. postquàm Christus ait discipulis:

lis: Beati eritis, cùm vos oderint homines,
& cùm separauerint vos, & eiecerint nomē
vestrum tanquàm malum, propter filium
hominis. sequitur, Gaudete in illa die &
exultate: ecce enim merces vestra multa est
in cælo. Hierony. Non nisi per patientiam
impletur, quod dicit Dominus Matth. 11.
Regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud. Vndè cùm in alijs beatitudinibus fiat promissio de futuro: patientibus, regnum cælorum datur de præsenti,
Matth. 5. Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum
Duodecim patientiæ gradus. est regnum cælorum. Circa tertium notandum, quòd duodecim assignātur patientiæ gradus. Primus est, malo non resi-
1. stere. de quo Matth. 5. Ego autem dico vo-
2. bis, non resistere malo. Secundus est, malum pro malo non reddere. Rom. 12. Nulli
3. malum pro malo reddentes. Tertius est,
malis non respondere. Prouerb. 26. Non
respondeas stulto iuxta stultitiā suam, nè
4. efficiaris similis ei. Quartus est, inimicos
diligere: de quo in instrumento sequenti.
5. Quintus est, malè facienti benefacere. Matthæi 5. Diligite inimicos vestros: benefaci-
6. te eis qui vos oderunt. Sextus est, contra
flagella nō murmurare. 1. Corinth. 10. Non
murmuraueritis, sicut quidā ex ipsis murmurauerunt, & perierunt ab exterminato-
7. re. Septimus est, flagella quælibet aduersa
8. libenter sustinere. Octauus est, de flagellis gaudere. De istis duobus 2. Corinth. 12.
Libenter gloriabor in infirmitatibus meis,
9. vt inhabitet in me virtus Christi. Nonus
est, tribulationem dulcem reputare. Deuteron. 31. Inundationes maris quasi lac sugent: mare amarum est valdè. Inundationes maris quasi lac sugent: qui excrescente
amaritudine cuiuslibet aduersitatis, quasi
10. lacte consolationis hilarescunt. Decimus, de tribulatione gratias agere & referre. 1. ad Thessal. 3. In omnibus gratias agi-
11. te. Vndecimus, promptum se reddere ad
talia sustinenda. Matth. 5. Si quis te percusserit in vnam maxillam, præbe ei & ali-
12. am. Duodecimus est, in flagellis dolorem
non sentire. Pro. 23. Verberauerunt me, &
non dolui: traxerunt me, & ego non sensi,

TRACTATVS XXVIII.

De instrumentis, xxxij. xxxiij. & xxxiiij. vbi potissimè de dilectione inimicorum.

TRicesimumsecūdum instrumentum est: *Inimicos diligere.* Quoniam, vt parùm antè dictum est, inter gradus descriptos patientiæ, diligere inimicos annumeratur: prudenter sanctus pater instrumento patiētiæ adiungit immediatè instrumentum dilectionis inimicorum. Vbi primò notandū, quòd discipulus huius scholæ, si auidus amator est consequendi perfectionē sui spiritûs, maximè conari debet, vt inimicos amet, & ad amandū se prouocet. *Maximè adniti debemus, vt inimicos diligamus.* Præceptum est enim Domini saluatoris, vt etiā inimici diligantur. Matth. 5. Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos. Dicit Aug. quòd in mādatis Dei nihil est mirabilius, q̄ quòd præcipimur diligere inimicos, & quibusdā videtur impossibile, quòd eos: diligāt: quod ex defectu sapientiæ accidit. *Mirabilius in mandatis Dei.* Ad lumen enim sapientiæ satis apparere potest inimicos diligēdos esse, nō odiendos. Octo verò sunt, quæ si diligenter attendātur, nō tanta difficultas in dilectione inimicorū esse creditur. *Dilectio inimicorū ex octo cōueniens & facilis inuenitur.* Primum est,
status ipsius inimici, qui tibi iniuriatus est,
& nō vult satisfacere. Est enim spirituali-
ter mortuus: ipse enim quasi insanus, ma- 1.
nus in se iecit, quandò tibi iniuriā intulit,
Sap. 16. Homo per malitiā occidit animam
suā. Magna crudelitas est, insanire in fratrem suū mortuum, cui cōpassio debetur.
Crudeliores fuerunt, qui Christo mortuo
nō pepercerūt, quàm qui viuentē læserūt.
Dedecus est, velle se vindicare de mortuo.
Secundū est, vtilitas iniuriæ illatę. Persecu- 2.
tores nostri, iuxta verbum Psalmistæ, circundant nos sicut apes: quia ad modum
apum nos molestant tribulationibus: sed
in futurū fauum æternæ beatitudinis nobis præparant. Ecclesiast. 1. Vsque in tempus sustinebit patiens, & posteà redditio
iocunditatis. Tertium est, quòd dilectio 3.
inimicorum nobis est vtilior, quàm amicorum: ipsa multùm valet ad spiritualiū vulnerū sanationē. Aug. Ad dilectionem inimicorū vos moneo, quia ad sanāda peccatorū vulnera, nullū medicamentū vtilius esse cognosco; ipsa etiā multū facit ad perfectionem & cumulū bonitatis. Vndè Matth. 5. pôst illud, Diligite inimicos vestros: subditur, Estote perfecti &c. Aug. Magnificentissimę bonitatis est, vt tuum quoq; inimicū diligas: & qui tibi malum vult, &, si potest, facit, tu semper bonū velis, atq; facias, cùm possis. Item magnā mercedem meretur. Lucæ 6. Si diligitis eos, qui vos diligunt, quæ vobis gratia? Diligite inimicos vestros, & erit merces vestra ma-
gna. Quartum est, quòd nos Deo non 4.
solùm amicos, sed filios facit. vndè pôst illud Matth. 5. & Lucæ 6. Diligite inimicos vestros, scribitur: Et eritis filij altissimi. Item Augustinus: Quanta gratia? per nos serui digni non sumus, & inimicorum dilectione filij Dei efficimur. *Magna dilectionis inimicorū commendatio.* Quintum
est, quòd nos similes Deo efficit. Chryso- 5.
stomus super Matthæum: Nihil est quod
sic similem Deo efficiat, vt malignis atque
læden-

læſdentibus eſſe placabilem. Quanto enim hæc dilectio diabolo eſt moleſtior, tanto magis elongat ab eius ſimilitudine, qui odio obſtinato hominem perſequitur. Gregorius: Stultum eſt, ſeruire diabolo offenſo: qui nullo placatur obſequio.

6. Sextum eſt, quòd dilectio id quod odiendū eſt in inimico magis deſtruit, quàm aliquid aliud. Ipſa enim eſt ignis, inimicitias annihilans. Romanorum duodecimo: Si eſurierit inimicus tuus, ciba illum, &c. Sic enim carbones congeres ſuper caput eius. Ipſa eſt gladius interficiens inimicum, inquantùm eſt inimicus. Chryſoſtomus: Suſtine ad tempus inimicum tuum, & benefac ei: poſtmodùm autem, victum tuum. Item, omnis inimicitia beneficiorum aſſiduitate compeſcitur. Gregorius: Miles Dei, ſcutum patientiæ debet anteferre, nè pereat: & ad præliandum promptus, amoris iacula inferre, vt vincat: cuius armaturæ ſummam breuiter Paulus inſinuat, dicens: Charitas patiens eſt, benigna eſt. Cùm verò vnum ex vtroque defuerit, charitas non eſt: videlicet, malos abſque benignitate tolerans, non amat. Aut rurſùs, ſi ſe ſine patientia exhibens, negligit tolerare quos amat. Septi-

Mod• egregius inimicum ſuperandi.

1.Cor.13.

7. mum eſt, quòd non potes ex propoſito nocere proximo tuo, quin tibi noceas. Auguſtinus: Malitia, pcedit ex te: & quẽ priùs vaſtat niſi te? quò profudit ramum, lędit: vbi radicem habet, non lædit? Non eſt dedecus alicui, ſi non vult inquinare manus ſuas, ſe vindicando: vel ſi non vult inquinare os ſuum, conuicium pro conuicio reddendo: immò honor eſt, & ſignum nobilitatis animi. Prouerbiorum vigeſimo: Honor eſt homini, qui ſeparat ſe a contentionibus. Verum eſt, quòd ille qui tibi iniuriatur, magis DEO iniuriatur, quàm tibi, qui hoc ei prohibuit, qui maius ius habet in te, quàm tuipſe. Si ergò Deus differt vindicare iniuriam ſuam, & non eſt ei dedecus: non erit tibi dedecus, immò honor, ſi exemplo Domini, non vis vindicare teipſum. Eccleſiaſtici viceſimotertio: Gloria magna eſt, ſequi Dominum. Secundò notandum eſt, qualiter hoc præceptū, de dilectione inimicorum, intelligendum ſit. Pro quo ſciendum, vt ait ſanctus Thomas in ſecunda ſecundæ, quæſtione vigeſimaquinta, articu. octauo: Dilectio inimicorū tripliciter poteſt conſiderari.

Qui nocet inimico, ipſe ſibi priùs nocet

Quomodò intelligendū ſit præceptum de inimicis diligendis.

1. Vno quidem modo, vt inimici diligantur, inquantùm ſunt inimici: & hoc peruerſum eſt, & charitati repugnans: quia hoc eſt diligere malum alterius. Alio modo poteſt accipi dilectio inimicorū, quantùm ad naturam, ſed in vniuerſali: & ſic dilectio inimicorū, eſt de neceſſitate cha-

2. ritatis: vt ſcilicet aliquis diligens Deum & proximum, ab illa generalitate dilectionis proximi, inimicos ſuos non excludat.

3. Tertio modo poteſt conſiderari dilectio inimicorum in ſpeciali, vt ſcilicet aliquis in ſpeciali moueatur motu dilectionis ad inimicum: & iſtud non eſt de neceſſitate charitatis abſolutè, quia nec etiam moueri motu dilectionis in ſpeciali ad quoslibet homines ſingulariter eſt de neceſſitate charitatis, quia hoc eſſet impoſſibile. Eſt tamen de neceſſitate charitatis ſecundùm præparationem animi, vt ſcilicet homo habeat animum paratum ad hoc, quòd in ſingulari inimicum diligeret, ſi neceſſitas occurreret: ſed quòd abſque articulo neceſſitatis, homo etiam actu impleat vt diligat inimicum propter Deum, hoc pertinet ad perfectionem charitatis. Cùm enim ex charitate diligatur proximus propter Deum, quãto aliquis magis diligit Deum, tanto etiam magis ad proximum dilectionem oſtendit, nulla inimicitia impediente. Sicut ſi aliquis multùm diligeret aliquẽ hominem, amore ipſius, filios eius amaret, immò etiã ſibi amicos. Triceſimumtertium inſtrumentum eſt: *Maledicentes ſe, non remaledicere, ſed magis benedicere.* Rectè ſanctus pater ſubiungit hoc inſtrumentum, poſt inſtrumentum dilectionis inimicorum. Quia, vt ait beatus Auguſtinus libro de vera innocentia, homini religioſo parùm debet eſſe, inimicitias aliorum non excitare, vel non augere malè loquendo, niſi eas extinguere etiam benè loquendo ſtuduerit. Hortatur nos ad hoc Apoſtolus ad Roman. 12. dicens: Benedicite perſequentibus vos: benedicite, & nolite maledicere. Debet prætereà diſcipulum ad hoc mouere exemplum magiſtri & ſaluatoris noſtri Ieſu Chriſti. qui, teſte beatiſſimo Petro, cũ malediceretur, non maledicebat: & cùm pateretur, non cõminabatur, 1. Pet. 2. Erit autem vtile in hoc loco pro intelligentia huius inſtrumenti, vtrùm maledicere ſemper ſit illicitū: Secundò, vtrùm maledicere ſemper ſit peccatum mortale. Pro primo, capiendo maledictionem, prout hic in inſtrumento iſto capitur, videlicet per quam pronunciatur malum cõtra aliquem vel imprecando, vel optando: eſt notandum cum ſancto Thoma, in ſecunda ſecundæ, quæſtione 76. articu. 1. quòd poteſt eſſe licitum, & illicitum, diuerſa conſideratione habita. Si enim aliquis imprecetur vel optet malū alterius, inquantùm eſt malum, quaſi ipſum malum intendens, ſic maledicere, vtroque modo erit illicitum: & hoc eſt maledicere, per ſe loquendo. Si autem aliquis imprecetur vel optet malum alterius ſub ratione boni, ſic eſt licitum: nec erit maledictio, per ſe loquendo, ſed per accidens: quia principa-

Debemus inimicitias non ſolùm non excitare, ſed etiã extinguere.

Quandò maledicere ſit licitum vel illicitū.

lis intentio dicentis, non fertur ad malum, sed ad bonum. Cōtingit aūt malū aliquod dici imprecando vel optando, sub ratione duplicis boni. Quandoq; quidē sub ratione iusti: & sic iudex iustè maledicit illum, cui præcipit iustam pœnam inferri: & sic etiam Ecclesia maledicit anathematizādo, sicut & Prophetæ in scripturis quandoq; imprecantur mala peccatoribus, quasi conformantes voluntatē suā diuinæ iustitiæ: licèt huiusmodi imprecationes posset per modū prænunciationis intelligi. Quandoquē verò dicitur aliquod malū sub ratione vtilis, putà cùm aliquis optat aliquem peccatorem pati aliquam ęgritudinem, vel aliquod impedimentum, vt ipse melior efficiatur, vel vt saltem ab aliorum nocumento cesset. Circa secundum dicit sanctus Thomas, vbi suprà, articulo tertio: quòd cùm velle, vel imperio mouere ad malum alterius, quod importatur nomine maledictionis, prout de ea nunc loquimur, secundùm se repugnat charitati, qua diligimus proximum, volentes bonum ipsius, maledicere secundùm suum genus, est peccatum mortale: & tanto grauius, quanto personam, cui maledicimus, magis amare & reuereri tenemur. Vndè dicitur Leuit. vigesimo: Qui maledixerit patri suo & matri, morte moriatur. Contingit tamen, verbum maledictionis prolatum, esse peccatum veniale, vel propter paruitatem mali, quod quis alteri maledicendo imprecatur: vel etiam propter affectum eius, qui profert maledictionis verba, dum ex leui motu, vel ex ludo, aut ex surreptione aliqua talia verba profert: quia peccata verborum, maximè ex affectu pensantur.

Vtrū maledicere semper sit mortale.

Peccata verborum.

Tricesimumquartum instrumentū est: *Persecutionem pro iustitia sustinere.* De quo Matthæi quinto Saluator noster ait: Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnum cælorum. Chrysostomus: Propter iustitiam, hoc est, propter defensionem aliorum propter pietatem. Iustitiam enim consueuit pro omni virtute animi ponere. Dicuntur autem, qui patiuntur persecutionem propter iustitiam, beati: non qui patiuntur propter scelera. primæ Petri quarto: Nemo vestrûm patiatur quasi homicida, aut fur, aut maledicus. secūdę eiusdem tertio: Si quid patimur propter iustitiam, beati. Causam autem, quarè tales dicuntur beati, tangit idem Dominus, cùm dicit: quoniam ipsorum est regnum cælorum. Bernardus in sermone quodam: Pauperibus & martyribus regnum cælorum promittitur, quia paupertate emitur: sed in passione pro Christo, sine omni dilatione percipitur. Est autem hîc notandum, quòd eorum qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, regnum cælorum esse dicitur propter quinque causas. Primò, quia iustitia pro eis erit in futuro; sicut ipsi modò sunt pro iustitia: vndè obtinebit eis regnum cælorum. Non enim poterit aliquid fieri in iudicio extremo contra iustitiam. Ecclesiastici quarto: Vsque ad mortem certa pro iustitia, & Dominus expugnabit inimicos tuos. Secundò, quia regnum cælorum expositum est vim inferentibus. Matthæi vndecimo: Regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud. quasi publicè de illo clamatum est: Qui potest capere, capiat, Matthæi decimonono. Vndè patientes persecutionem, quasi quadam vi illud rapiunt. Hieronymus: Non nisi per patientiam impletur, quod Dominus ait: Regnum cælorum vim patitur. Tertiò, quia precium habent, pro quo regnum cælorum expositum venale est. Augustinus in persona Domini: Venale habeo: quid Domine? regnum cęlorum: quo emitur? paupertate regnum, dolore gaudium, labore requies, vilitate gloria, morte vita. Quartò, quia tales Christo societatem faciunt in vigilia præsentis afflictionis, in pane doloris & aqua tribulationis: meritò futuri dicuntur socij illius in festo æternæ iocunditatis. ad Romanos octauo: Cohæredes autem Christi, si tamen compatimur, vt simul & glorificemur. secūdę ad Timotheum secundo: Si commortui sumus, & conuiuemus: si sustinemus, & conregnabimus. Et secundæ ad Corinthios primo: Sicut socij passionum estis, sic eritis & consolationum. Quintò, quia ipsi habent onus cælestis hęreditatis in præsenti, & ideò merito in futuro emolumentum hæreditatis ad eos pertinebit. Pressuræ autem præsentes, sunt debita, quibus primi parentes nostri cælestem hæreditatem obligauerunt. quod significatur Ecclesiast. vigesimo: Est qui multa redimat modico precio. Illud modicum precium, est sustinentia præsentis tribulationis.

Matth. 5.

Ser. 1. in festo omniū Sanctorū.

Regnum cælorum eorum, qui persecutionem patiuntur, propter quinque. 1. 2. 3. 4. 5.

Sustinentia præsēs modica est.

TRACTATVS XXIX.

De superbia, de quatuor speciebus, & de duodecim gradibus eius.

TRicesimumquintum instrumentum est: *Non esse superbum.* De quo Tobiæ quarto: Superbiam nunquàm in tuo sensu aut tuo verbo dominari permittas. Quoniam, vt ait Gregorius in Moralibus, quantalibet sit iustitia operis, apud æternum iudicem, nulla est, si hanc eleuat tumor mentis: meritò sanctus pater inter instrumenta bonorum operum

operum ponit, nō esse superbū. Vbi considerandū, quòd superbia nominatur ex eo, quòd aliquis per voluntatem tendit supra id quod est. Vndè dicit Isidorus in lib. etymol. Superbus dict^s est, quia supèr vult videri, q̄ est. Qui enim vult supergredi quod est, superbus est. Anselmus libro de similitudinibus, dicit: Superbia vocatur eò, quòd supèr, quàm debeat, graditur. Vndè superbia, communi diffinitione, à sanctis patribus diffinitur, quòd est inordinatus appetitus propriæ excellētiæ. Augustinus libro decimotertio de Trinitate Dei: Superbia peruersus celsitudinis appetitus. & vndecimo super Genes. Superbia est amor propriæ excellentiæ. Et eodem modo describit eam beatus Bernardus de gradibus humilitatis. Cùm autem habeat ratio recta, vt voluntas vniuscuiusque feratur in id, quod est proportionatum sibi, manifestum est, quòd superbia importat aliquid, quod aduersatur rationi rectæ. Hoc autem facit rationem peccati, quia secundùm Dionysium cap. viij. de diuinis nominibus, malum animæ est, præter rationem esse. Circa hanc partem plura veniunt notanda. Primò, de multiplici genere superbiæ. Secundò, de speciebus siue gradibus superbiæ. Tertiò, de causis euitandi superbiam. Quartò, de remedijs contra morbum superbiæ. Circa primum notandum, quòd, vt ait beatus Bernardus in quodam sermone: quadruplex est superbia, scilicet cordis, oris, operis, & habitûs. Superbia cordis est, quandò homo in oculis suis magnus est: contra quam sapiens orat, dicens: Extollentiam oculorum nè dederis mihi. Et alibi: Væ qui sapientes estis in oculis vestris. Superbia oris vel linguæ, quæ iactantia dicitur, est, quandò homo de se magna loquitur. psalmo vndecimo: Disperdat Dominus vniuersa labia dolosa, & linguam magniloquam. Superbia operis, est, quandò homo, vt appareat magnus, exteriùs laborat. De qua Psalmus 110. ait: Non habitabit in medio domûs meæ, qui facit superbiam. Superbia habitûs, est, quandò homo, vt gloriosus videatur, preciosis se ornat vestibus. vndè Matthæi vndecimo: Qui mollibus vestiuntur, in domibus regum sunt, vbi videlicet superbia abundat. Circa secundum, videlicet de multiplicitate specierum & graduum superbiæ: Primò assignabuntur quatuor species superbiæ, quas ponit Gregorius. Secundò, quatuor species superbiæ, quæ maximè in religiosis claustralibus reperiuntur. Tertiò assignabūtur duodecim gradus superbiæ, quos ponit beatus Bernardus. Circa primum notandum, quòd beatus Gregorius, vigesimotertio libro Moralium, assignat quatuor species superbiæ, quibus dicit omnem tumorem arrogātium demonstrari. Prima est, cùm bonum quod habent, à semetipsis habere se æstimant: contra quos dicitur primæ Corinthiorum quarto: Quid habes quod non accepisti?

Secunda, cùm, si sibi datum desupèr credunt, pro suis nihilominùs accepisse meritis putant: contra quos dicitur ad Ephesios secundo: Gratia saluati estis. Tertia, cùm se iactant habere quod non habent: de quibus dicitur Isaiæ decimosexto: Superbiam Moab & arrogantiam ego nóui, & quòd non sit iuxta eam virtus eius.

Quarta, cùm, despectis cæteris, singulariter videri appetunt habere, quod habent: vt fuit de Pharisæo, extollente se supra publicanum, Lucę decimooctauo. Hæ sunt species superbiæ, secundùm Gregorium. Circa secundum notādum, quòd quadruplex in religiosis claustralibus solet superbia reperiri. Prima est eorum, qui sapientes se credunt, & ideò suo sensu se regere volunt, & sunt suæ voluntatis. Bernardus: Superbia, quantunuis prudens videtur esse, dimittenda est & abijcienda. Si enim admittitur superbus, prima die qua incipit habitare, incipit leges dare. Prouerbiorum vigesimosexto: Vidisti hominem sapientem sibi videri? magis illo spem habet insipiens. Tales enim non faciunt quod eis dicitur, etsi priùs volebant, quàm eis diceretur. Gregorius: Superba mens ad ea quæ non appetit, nullis exhortationibus flectitur: ad ea verò, quæ appetit, spontè quærit cogi: & hæc species pręcipuè periculosa est nouitijs. Bernardus: Nouitium prudentem, insipientem sapientem, diù in cella consistere posse, impossibile est. Stultus fiat, vt fit sapiens: & hæc omnis sit eius discretio, vt in hoc nulla sit eius discretio: hæc eius omnis sapientia sit, vt in hac parte nulla sit. Secunda est eorum, qui despiciunt seculares & peccatores, credentes se inquinari ex consortio eorum, similes Iudæis, de quibus Ioannis decimooctauo, qui non introiérunt in prætorium. timebāt enim inquinari cohabitatione gentilium, & non timebant inquinari sanguine Christi. De talibus Isaiæ sexagesimoquinto dicitur: Recede à me. non appropinques, quia immundus es. Isti non attendunt, quòd sæpè aliquis ducit vitam religiosam in mundo, & in claustro vitam secularem. Et quòd aliqui seculares, quo ad meritum, sunt claustrales: & econtrà. Gregorius in hexameron: Recti iudicis mutat merita ordinum qualitas actionum. Et quidam, etiam in meliori ordine, deteriores sunt: quia & isti for-

[Margin notes: Superbiæ diffinitio. — Tractandorū diuisio. — Superbia quadruplex 1. — Eccles. 23. — Isa. 5. — 2. — 3. — 4. — cap. 7. Quatuor superbiæ species. 1. — 2. — 3. — Iere. 48. — 4. — Quadruplex superbia in religiosis. 1. — Notate nouitij. — 2. — Meliores quandoquè sunt seculares claustralibus.]

tem extremi habitûs, benè viuendo tran-
scendunt, & illi superioris loci meritum,
3. non exequendo diminuunt. Tertia
est eorum, qui volunt habere in claustro,
quod non habebant in seculo, vt deli-
cias vel magnum nomen. De quibus Ber-
nardus in homilia super Missus est, ità di-
Magna abusio in religiosis.
cit: Qui anteà in suo oppido vel vico vix
cogniti fuerunt, modò circumeuntes pro-
uincias, curias frequentantes, regum noti-
tias & principum familiaritates assecuti
sunt. Contra hoc est, quod dicit Augusti-
nus in regula: Qui autem non habebant,
non ea quærant in monasterio, quæ nec
foris habere potuerunt. Idem: Nec erigant
ceruicem, si sociantur eis, ad quos foris ac-
cedere non audebant: sed sursùm cor ha-
beant, & terrena vana non quærant, nec
incipiant monasteria diuitibus esse vtilia,
non pauperibus: dum diuites illic humi-
liantur, & pauperes illic inflantur. Quar-
4. ta est eorum, qui in claustro gloriantur,
vel superbiût de diuitijs, quas habuerunt,
vel de hoc quòd eas in claustro contule-
runt: vel de aliquibus, quæ in seculo fece-
runt. Contra hoc Augusti. in regula lo-
quitur: Non extollantur, si communi vi-
tæ aliquid de suis facultatibus contule-
rint: nec suis diuitijs magis superbiant, si
eas in monasterio partiuntur, quàm si eis
in seculo fruerentur. Quid prodest disper-
gendo dare pauperibus, cùm anima mise-
ra superbior efficitur diuitias côtemnen-
do, quàm fuerat possidendo? Et vt ait
Bernardus: Secularis adhuc animi indici-
um est hoc: vndè & humilis habitus, qui
gestatur à talibus, non sanctæ nouitatis est
meritum, sed priscæ vetustatis operculum.

Duodecim gradus superbiæ.
Circa tertium notandum, quòd secun-
dùm beatum Bernardum duodecim sunt
gradus superbiæ. Primus, curiositas: quę
1. his indicijs agnoscitur secundùm eundem
Bernardum, sic dicentem: Si videris mo-
nachum oculis vagari, caput erectum ha-
bere, aures habere suspensas: ex motibus
exterioris hominis, interiorem hominem
2. esse mutatum cognoscas. Secundus gra-
dus, leuitas. De quo sic dicit Bernardus:
Monachus enim, qui suì negligens, alios
curiosè circunspicit: dum quosdam suspi-
cit superiores, quosdam despicit inferio-
res: in alijs quidem videt quod inuidet, in
alijs quod irridet. Indè fit, quòd mobi-
litate oculorum leuigatus animus, nulla
vtiquè cura suî aggrauatus, modò per su-
perbiam ad alta se erigit, modò per inui-
diam ad ima demergit: in altero nequam,
in altero vanus, in vtroque superbus.
3. Tertius gradus, est inepta lætitia: cuius in-
dicia, vt ait beatus Bernardus, sunt, insi-
gnis scurrilitas, in frôte hilaritas, in incessu
vanitas, in ioco facilitas, & in risu proni-
tas. Quartus, est iactantia, de hoc Bernar- 4.
Signa iactantiæ, praeclarè describuntur.
dus sic loquitur: Esurit & sitit auditores,
quibus suas iactet vanitates: inuenta autem
occasione loquendi, si sermo de literis ex-
oritur, vetera proferuntur & noua: vo-
lant sententiæ, verba resonant ampullo-
sa: præuenit interrogantem, non quæren-
ti respondet: ipse quærit, ipse soluit: &
verba collocutoris imperfecta præscindit.
Si de religione agitur, statim visiones &
somnia proferûtur. Laudat ieiunia, com-
mendat vigilias: super omnia orationes
exaltat. De patientia, de humilitate, de cæ-
teris virtutibus plenissimè disputat: vt si
audieris, dicas: Ex abundantia cordis os Matth. 12.
loquitur. Si ad lubrica sermo conuertitur,
in his quanto assuetior, tanto loquacior
inuenitur: vt dicas, si audias, os eius, ri-
uum esse vanitatis, fluuium scurrilitatis:
vt seueros quosque & graues animos, in
leuitatem concitet risus. Quintus, est sin- 5.
Singularitas, superbiæ filia.
gularitas, de quo Bernardus sic inquit:
Turpe enim est ei, qui se supra cæteros ia-
ctat, si non plùs cæteris aliquid agat, per
quod vltra cæteros appareat: vt dicere va-
leat, Non sum sicut cæteri hominum: non Luc 18.
tamen melior esse studet, sed videri: plùs
sibi blanditur de vno ieiunio, quod cæte-
ris prandentibus facit, quàm si cum cæte-
ris septem dies ieiunauerit: commodior
sibi videtur vna oratiuncula peculiaris,
quàm tota psalmodia vnius noctis. Sextus, 6.
Arrogantię signa.
est arrogantia, de quo Bernardus sic lo-
quitur: Cùm autem ex his quæ singulari-
ter, sed inaniter, agit, apud simpliciores
eius opinio excreuerit, qui profectò ope-
ra probant quæ cernunt, sed vndè prode-
ant, non discernunt, dum miserum beati-
ficant, ipsum in errorem inducunt. Cre-
dit quod audit, laudat quod agit, & quod
intendat, non attendit: obliuiscitur inten-
tionem, dum amplectitur opinionem.
qui licèt de omni alia re plùs credat sibi,
quàm alijs: tamen de se solo plus alijs,
quàm sibi, vt iam non verbotenùs, aut so-
la operum ostentatione suam præferat re-
ligionem, sed intimo cordis credat affectu
omnibus se sanctiorem: & quicquid de se
laudatum agnouerit, non ignorantiæ aut
beneuolentiæ laudatoris, sed suis meritis
arroganter ascribit. Septimus, est præ- 7.
Indicia præsumptionis
sumptio: quæ in hoc gradu est, vt dicit
Bernardus, quòd plus de se, quàm de alijs
præsumit: primus in conuentibus residet,
in consilijs primus respondet: nô vocatus,
accedit, non missus, se intromittit: reordi-
nat ordinata, reficit facta: quicquid ipse
non fecerit aut ordinauerit, non ritè fa-
ctû, nô rectè existimat ordinatû: iudicâtes
iudicat, iudicaturis præiudicat: si, cû têpus
adue-

aduenerit, non promoueatur ad Prioratum: abbatem ſuum aut inuidum iudicat, aut deceptum. Si autem aliqua mediocris obedientia ei iniungatur, indignatur, aſpernatur, arbitrans ſe nō eſſe minoribus occupandum, qui ſe ad maiora ſentit ido-
8. neum. Octauus, eſt defenſio peccati. De quo Bernard. Si cùm argutus fuerit, declinare cor eius videris in verba malitiæ, in octauum gradū, qui dicitur defenſio pec-
Mala excuſatio. catorum, nóueris incurriſſe. Multis verò modis fiunt excuſationes à peccatis. aut enim dicit, qui ſe excuſat, non feci: aut feci quidem, ſed benè feci: aut ſi malè, nō multùm malè feci: aut ſi multùm malè feci, nō mala intentione. Si autem & de illa, ſicut Adàm vel Eua, côuincitur, aliena ſuaſio-
9. ne excuſare ſe nititur. Nonus, eſt ſimulata
Periculoſa confeſſio. confeſſio, quæ vtiquè multo periculoſior eſt, ſallax & ſuperba confeſſio, quàm etiam obſtinata defenſio. de quo Bernard' ità dicit: Nōnulli, cùm de apertioribus arguuntur, ſcientes quòd ſi ſe defenderent, non ſibi crederetur: ſubtilius inueniunt argumentum defenſionis, verba reſpondentes
Eccle. 19. doloſæ cōſeſſionis. Eſt quippe qui nequiter ſe humiliat, & interiora eius plena ſunt dolo. Vultus demittitur, corpus proſternitur: aliquas ſibi lachrymulas extorquēt, ſi poſſunt: verba gemitibus, vocem ſuſpirijs interrumpunt: ſed ſimulatio iſta citò
Probatio veræ cōfeſſionis & pœnitētiæ. depræhenditur. Vaſa enim figuli probat fornax, & tribulatio verè pœnitentes diſcernit. Nam qui veraciter pœnitet, laborē pœnitentiæ non exhorret: ſed quicquid ſibi pro culpa, quam odit, iniungitur, tacita conſcientia patienter amplectitur. Cuius verò ſimulata confeſſio eſt, vna vel leui cōtumelia aut exigua pœna interrogatus, iam humilitatem ſimulare, iam ſimulationem diſſimulare non poteſt: murmurat, frendet, & iraſcitur: ac per hoc in nonum gradum ſuperbiæ corruiſſe probatur. De-
10. cimus, eſt rebellio. de quo Bernard' ità loquitur: Frontoſus mox & impudēs factus, tanto deteriùs, quāto deſperatiùs, in decimum gradum per rebellionem corruit: quiq; priùs latenter arrogans, fratres contempſerat, iam patenter inobediens, etiam
11. magiſtrum contemnit. Vndecimus gradus, eſt libertas peccandi, per quam monachus nec magiſtrum, nec prælatū, nec fratres timet, nec reueretur: quanto ſecuriùs, tanto liberiùs ſua deſideria implere de-
12. lectatur. Duodecimus gradus, eſt conſue-
Quomodò increpat prauæ conſuetudinis malum. tudo peccandi. Bernardus: At poſtquàm terribili Dei iudicio, prima flagitia impúnitas ſequitur, experta voluptas libenter repetitur, repetita, blanditur: concupiſcētia reuiuiſcente, ſopitur ratio, ligat conſuetudo, trahitur captiuus in profundum malorum: ità vt carnalium deſideriorum voragine abſorptus, ſuæ rationis & diuini amoris oblitus, dicat inſipiens in corde ſuo, Non eſt Deus: iam indifferenter libi- Pſal. 13.
tis pro licitis vtitur: iam ab illicitis cogitādis, patrādis, inueſtigādis animus, manus, vel pedes nō prohibetur: ſed quicquid in cor, buccam, ad manum venerit, machinatur, garrit, & operatur maleuolus, vaniloquus, facinoroſus.

TRACTATVS XXX.

De cauſis, quibus ſuperbia fugienda eſt: & de remedijs, quibus vtendum eſt contra morbum.

Circa tertium principale notandum, duodecim cauſas eſſe inter alias, propter quas ſuperbia deteſtanda eſt, & potiſſimè à religioſis, quos maximè conuenit ab hôc diabolico vitio eſſe alienos. Duodecim de cauſis deteſtanda eſt ſuperbia maximè religioſis.
Prima eſt, quia 1.
ſuperbia eſt caput & initiū omnium peccatorum. Eccleſiaſtici 11. Initium omnis peccati, ſuperbia. Chryſoſtomus: Superbia, principiū & mater, radix & fons omnium malorum. Quam ob cauſam dicit Auguſtinus ſuper Ioannem: Cura ſuperbiam, & nulla erit iniquitas. Bernardus in ſermone de ſancto Andrea: Initium omnis Serm. 2.
peccati, & cauſa totius perditionis, ſuperbia eſt. Propterea quiſquis es, qui ſalutem tuam operari ſtudes, aduerſùs hanc ſuper caput tuum ſignum ſanctæ crucis habere memento, vt non eleueris in ſuperbiā, nō exaltetur cor tuum. Secunda cauſa, quia 2.
ſuperbia eſt maximum peccatorum. quod enim eſt primum in quolibet genere, vt teſtatur Philoſophus, eſt maximum omnium in illo genere contentorum. Vndè ſuper illud pſalmi 18. Emundabor à delicto maximo: dicit Glo. Vitiū ſuperbiæ, quod eſt vltimum redeuntibus, & primum recedentibus, verè eſt maximum. Regula & probatio, quod ſuperbia eſt maximum peccatum.
Item Glo. ſuper illud pſalmi 118. Iniquè agebant vſquequaquè: dicit, Maximum peccatum eſt ſuperbia in homine. Vbi notandum, quòd maximum poteſt dici quintupliciter. Superbia dicitur maximum peccatū quintupliciter.
Primò, origine, quia Eccleſiaſtici 10. dicitur: Initium omnis peccati, ſuperbia. Secundò, genere: quia, vt dicitur in Glo. Superbia natione cæleſtis, ſublimium mentes inhabitat. Tertiò, numeroſitate: quia ferè omnes ſuperbi ſunt. Vndè Glo. addit, ſub cinere latitans & cilicio. Quartò, temporis antiquitate: quia & hoc fuit primum peccatum in diabolo. Iſaiæ 14. Aſcēdam in cælum, & ero ſimilis altiſſimo. & in homine. Gene. 3. Eritis ſicut dij, ſcientes bonum & malum, inquit diabolus.

Quin-

Quintò, magnitudine malitiç & iniquita-
tis. Augustinus super Psal. 112. Quid super-
biæ malitia deterius, quæ præpositum ha-
bere non vult nec Deum? Hieronymus su-
per Psal. 118. Superbia nihil potest esse de-
terius. Superbia enim à Dei incipit iniuria,
quæ natio nec cælestis sublimium mentes
inhabitat. Bernardus: Quæ maior iniqui-
tas, quàm vt indè creator à te contemna-
tur, vndè plùs amari merebatur? quæ ma-
ior iniquitas, quàm cùm de potentia Dei
non dubitas, quin te destruere possit, qui
condere potuit: confisus tamen de multa
eius dulcedine, qua speras eum nolle vin-
dicare cùm possit, malũ pro bono, odium
tribuas pro dilectione: quanto magis ad
alta festinas, tãto magis ad occasum decli-
nas. Tertia ratio, quia ex superbia oriun-
3. tur & propagantur multa mala. Ait enim
Augustinus in epistola ad quendam mili-
Ex superbia quæ mala oriantur.
tem: De superbia nascuntur hæreses, schi-
smata, detractiones, inuidiæ, rixæ, dissen-
siones, contentiones, elationes, præsum-
ptiones, iactantia, verbositas, vanitas, in-
quietudo, mendacium, periurium, & cæ-
tera huiusmodi, quæ dinumerare per sin-
gula longum esset. Vndè Apostolus 2. Ti-
moth. 3. Erunt homines amantes seipsos,
eccè superbia. Sequitur: cupidi, elati, &c.
In hoc tangitur turba vitiorum, quæ ex il-
la oriuntur. Quarta ratio, quia superbia
4. est generatiua multorum vitiorũ & scan-
Terræmotus causa assimila ur superbiæ.
dalorum. Spiritus enim superbiæ est quasi
ventus inclusus in terra, qui agitatus gene-
rat terræ motum, vt Aristoteles docet ter-
tio Meteorologicorum, & sæpè absor-
bet domos & montes. Sic superbia con-
citat bella & terræmotus magnos in orbe.
Pro. 13. Inter superbos semper iurgia sunt.
Prouerb. 14. Qui se iactat & dilatat, iurgia
concitat. Et Prouerb. 22. Arma & gladij in
5. via superbiæ. Quinta ratio, quia superbia
facit hominem inhabilem, & incapacem
ad diuinam gratiam. Iaco. 4. Deus superbis
resistit, humilibus autem dat gratiam. Ber-
nardus: Elatũ cor, expers est pietatis, igna-
rum compunctionis, siccum ab omni rore
gratiæ spiritualis. Scimus autem, superbis
nõ esse partem vel societatem in sorte san-
6. ctorũ. Sexta ratio, quia superbia perimit
& destruit germina omniũ virtutum. Vn-
lib. 12. ca. 3.
dè Cassian⁹ libro de institutionibus: Nul-
lum aliud vitium est, quod ità omnes vir-
Superbia omnia bona destruit.
tutes exhauriat, cunctaque iustitia & san-
ctitate hominem expoliet atque denudet,
vt superbiæ malũ: tanquàm generalis qui-
dam atq; pestifer morbus, non vnũ mem-
brorum, partémve eius debilitare conten-
tus, sed solidum corpus lethali corrumpit
Lib. 2. de summo bono, cap. 38.
exitio: & in virtutum iam fastigio collo-
catos, grauissima ruina deijcere ac trucida-
re conatur. Isidorus: Superbia sicut est ori-
go omnium criminũ, ità & ruina cuncta-
rum virtutum. Gregorius: Sicut humili-
tas omnia vitia eneruat, omnesque virtu-
tes colligit & roborat: sic superbia omnes
virtutes desiccat & eneruat. Hinc Iob 20.
superbia ventus vrens dicitur, quia omnia
destruit, sicut ventus vrens germina arbo-
rum desiccat & adurit. Septima ratio: Su- 7.
perbia excæcat rationis oculos. Gregorius
in Moralibus: Obstaculum veritatis, tu- lib. 23. ca. 16.
mor mentis. Idem: Lumẽ intelligẽtiæ hu-
militas aperit, superbia abscõdit. Matth. 11.
Abscondisti hæc à superbientibus, & reue-
lâsti ea paruulis. Item in Registro: Quis-
quis superbiæ tyrannidem captiua mente
susceperit, hoc primùm damnum patitur,
quòd clauso cordis oculo, iudicij æquita-
tem perdit. Nam cuncta quæ ab alijs vel be-
nè geruntur, displicent: & sola, quæ ipse
vel praua egerit, placent. hinc dicitur Pro-
uerb. 21. Superbus & arrogans, vocabitur
indoctus. Vndè omnes hæreses & omnes Vndè hæreses.
alij errores periculosi, ex superbia proue-
nerunt. Vndè super illud Iere. 49. Arro-
gantia & superbia cordis tui decipit te:
Glo. Omnis hæreticus, arrogans: quia su-
perbia facit hæreticum, non ignorantia.
Bernard. Trabes in oculo grandis & gros- De gradibus humilitatis
sa, superbia in mẽte est, quæ quadã corpu-
lentia sui vana, nõ sana, tumida, non soli-
da: oculum mentis obscurat, veritatem ob-
umbrat ità, vt si tuam occupauerit mentẽ,
iam tu te videre, iam te talem, qualis es, vel
qualis esse potes, non possis sentire. Octa- 8.
ua ratio: Superbia hominem immundum
reddit. Chrysostomus super Ioannem: Su-
perbia intùs existente, omnis nostra vita
immunda fit: etiam si sobrietatem, virgi-
nitatem, & si ieiunium, orationes, & ele-
mosynam, & quæcunque alia fecerimus.
Poeta:

Si tibi gratia, si sapientia, formaq; detur:
Inquinat egregios adiũcta superbia mores.

Noña ratio: Superbia hominem deformat. 9.
Vndè quidam describens superbũ, & quasi Superbi hominis descriptio.
depingens, ait, quòd superbus est intolera-
bilis: habitu, superfluus: incessu, pompo-
sus: ceruix erecta, facies elata, truces oculi,
verba & facta sua iactat, reuerentiã in ob-
sequio non seruat. De quo Prouerb. 6. di-
citur: Homo apostata, vir inutilis, gradi-
ens ore peruerso, annuit oculis, terit pe-
de, digito loquitur, prauo corde machi-
natur malum, & omni tempore iurgia se-
minat. Item Gregor. in Moralib. Cunctis
apud se superba cogitatione tumentibus
inest clamor in locutione, amaritudo in
silentio, dissolutio in hilaritate, furor in
tristitia, inhonestas in actione, incongru-
entia in imaginatione, erectio in inces-
su, rancor in responsione. Horum mens
semper est ad irrogandas contumelias vali-
da,

da, ad tolerandas infirmitates & ad obedi-
endum pigra: ad laceſſendum verò alios,
importuna: ad ea quæ facere debet & præ-
ualet, ignaua: ad ea quæ facere nec debet,
nec præualet, parata. Vndè de ſuperbo di-
citur Iſaiæ 2. Quieſcite ab homine, cuius
10. ſpiritus eſt in naribus eius. Decima ratio:
Superbia eſt multùm odibilis & diſplici-
bilis Deo. Nihil ſic odit Deus, teſte beatiſ-
ſimo Auguſtino, quomodò ſuperbiam.
Prouerb. 6. Sex ſunt quæ odit Deus: Ocu-
los ſublimes. Glo. id eſt, ſuperbiam. Item
Prouerb. 8. Arrogantiam & ſuperbiam de-
Quòd meritò diſpliceat Deo ſuperbia. teſtor. Meritò Deus ſuperbiam odit & de-
teſtatur: Tum quia, vt dicit beatus Bernar-
dus in ſermone de vigilia natiuitatis Chri-
ſti, Omnis ſuperbus extollitur ſupra Deū.
vult enim Deus fieri voluntatem ſuam, &
ſuperbus vult fieri ſuam. Deus quidem in
his tantùm, quæ ratio approbat: ſuperbus
verò & cum ratione, & contra rationem.
ideò dicit Gregorius: Cùm omnia vitia
fugiant à Deo, ſola ſuperbia Deo ſe oppo-
nit. Tum quia, vt idem dicit in ſermone
natiuitatis Chriſti, Elatus, quantùm in ſe
eſt, Deum inhonorat: non colit Deum, ſed
aduersùs Deum extollitur, impius planè
& infidelis. Quæ enim pietas, niſi cultus
Dei? Quis verò Deum colit, niſi qui volū-
tariè ei ſubiectus eſt? Quarè clamat Bernar-
dus in ſermone quodā: Fugite ſuperbiam,
fratres mei, quę tam velociter ipſum quo-
què, cunctis ſideribus clariùs emicantem,
æterna caligine obtenebrauit Luciferum:
quæ non ſolùm angelum, ſed angelorum
primum, in diabolum commutauit. Certi
eſtote, eum qui ſuperbis non pepercit an-
gelis, nec hominibus parciturum. Vnde-
11. cima ratio: Superbia eſt odibilis homini-
bus. Eccleſiaſt. 10. Odibilis coram homini-
Quarè ſuperbia odibilis ſit hominibus. bus ſuperbia. Auguſtinus aſſignans ratio-
nem, dicit 19. de ciuitate Dei: Superbia odit
pacem cum alijs, & vult imponere domi-
nationem. Et Innocentius: Superbia, in-
quit, cunctis importabilis, omnibus odio-
ſa: tu es ſemper prima, tu es ſemper vltima:
Nam omne peccatum, te accedente, accedit:
& te recedente, recedit. Bernardus in qui-
buſdam ſentētijs: Solos ſeſe putant eſſe ſu-
perbi, ſolos appetunt reputari. Literatus
eſt, odit ſocium: aſtutus in negocijs ſecu-
laribus, neminem vellet ſimilem inueniri.
12. Duodecima ratio: Superbia multiplici
Multiplex ſuperborū pœna. pœna punitur. Punitur enim ſuperbus
pœna multiplici. Prima, eſt ignominio-
ſa confuſio. Iob 40. Diſperge ſuperbos in
1. furore tuo. Sequitur: Reſpice cunctos ſu-
2. perbos, & confunde eos. Secunda, eſt il-
lorū deiectio & depreſſio ab honore. Ec-
cleſiaſt. 10. Sedes ducum ſuperborum de-
ſtruxit Dominus. Et infrà: Radices genti-
um ſuperbarum areſecit Dominus, & per-
didit memoriam ſuperborum. Luc. 1. De-
poſuit potentes de ſede, & exaltauit humi-
les. Innocentius lib. de miſeria conditionis
humanæ: Superbia turrim euertit, linguas Diuerſa exempla de ſuperborū deiectione.
confudit, Goliam proſtrauit, Aman ſu-
ſpēdit, interfecit Nicanorem, peremit An-
tiochum, Pharaonem ſubmerſit, & Sena-
cherib interemit. Tertia, eſt æterna dāna- 3.
tio. Pſal. 2. Dies Domini ſuper omnem ſu-
perbum. Iſaiæ 18. Væ coronæ ſuperbiæ.
Quarè beatus Ioan. Chryſoſt. ſuper Ioan-
nem ait: Supprimamus hanc inflationem,
ſi volumus eſſe puri, & ab eo, quod diabo-
lo adiacet, erui ſupplicio: quoniam homi-
nem elatū eadem cum illo, ſcilicet diabo-
lo, pati neceſſè eſt. Circa ſecundum no- Remedia contra ſuperbiam.
tandū, quòd aduerſùs ſuperbiæ morbum
plurima dantur à ſanctis remedia. Primū,
eſt conſideratio humanæ vilitatis tam in 1.
ortu, quàm in progreſſu & quàm in finali
receſſu. Eccleſiaſtici 10. Quid ſuperbis ter-
ra & cinis? Bernardus: Vide vndè veneris,
& erubeſce: vbi es, & ingemiſce: quò vadis,
& contremiſce. Item Bernardus in ſermo-
ne quodam: Quid tu ſuperbis, terra & ci-
nis? Superbientibus angelis Deus non pe-
percit: quanto magis tibi, putredo & ver-
mis. Secundum, eſt conſideratio proprio- 2.
rum defectuum, quibus ſubiacet. Gregori-
us in homilia: Sancti viri vt humilitatis in
ſe virtutem cuſtodiant, cùm quædam mi-
rabiliter ſciunt, ante mētis oculos ſtudent
reuocare quod neſciunt: vt dum ex parte
infirmitatem ſuā conſiderant, & ex ea par-
te qua perfectus eſt eorum animus, ſe non
extollant. Vndè in Vitis Patrum dicit qui-
dam ſenex: Quandò cogitatio elationis in- Doctrina optima cuiuſdā ſenis.
teruenerit, ſcrutare conſcientiam tuam: ſi
Domini mandata cuſtodiuiſti, ſi inimicos
diligis, ſi gaudes in aduerſarij glorificatio-
ne, ſi contriſtaris in minoratione eius, ſi
cognoſcis te ſeruum inutilē, ſi recognoſcis
te plùs omnibus peccatorem. Sic faciebat
abbas Moyſes, qui in ſeculo fuit magnus Exemplū.
peccator, & poſteà magnæ pœnitentiæ.
Cùm enim tentabatur de elatione, recur-
rebat ad peccata ſua cogitanda: vndè facta
eſt ad eum vox dęmonum, dicentium: Vi-
ciſti nos, quia dum te exaltamus, tu te hu-
milias. & ideò dicitur Eccleſiaſt. 11. In die
bonorum nè immemor ſis malorum. Ter- 3.
tium, eſt cōſideratio meliorū. Nulla enim
reſtat ſuperbiendi occaſio, ſi cōſideramus
quàm parua ſunt bona noſtra in compa-
ratione ad illa, quæ alij innumerabiles fe-
cerūt. Gregorius: Non quibus iam ſuperi-
ores, ſed quibus adhuc inferiores eſtis, ad-
ſpicite. Sicut incentiuum ſuperbiæ eſt re-
ſpectus deteriorum, ità cautela humilita-
tis, eſt cōſideratio meliorum. Auguſtinus:
Ad domandam ſuperbiam cogitare debe-
mus, nullum eſſe hominem, qui non poſ-

ſet habere aliquod bonum, quod tu non-
dùm habes, etſi lateat, in quo ſine dubio
4. poſſit te eſſe ſuperior. Quartum, eſt con-
ſideratio incertitudinis valoris operũ no-
ſtrorum: & quòd quãdoque, quod repu-
tamus magnũ, nihil eſt in oculis Dei. Gre-
gorius: Sordet interdùm in oculis iudicis,
quod fulget in oculis actoris. Quis ergò
audet ſuperbire de aliquibus bonis operi-
bus, cùm non ſecundùm ſuum iudicium,
ſed ſecundùm Dei iudicium, veniât pon-
deranda. Prætereà neſcit homo, an odio,
an amore dignus ſit, Eccleſiaſtis 9. ſed
omnia in futurũ reſeruantur incerta. Gre-
Incertitudinis meritorũ cauſa. gorius: Adhuc cũcta nobis de meritis no-
ſtris incerta ſunt, vt vnam certam gratiam
5. teneamus humilitatem. Quintũ, eſt con-
ſideratio paupertatis noſtræ, quia nihil
habet homo proprium, niſi mendaciũ &
peccatum. Ait Gregorius ſuper Ioannem:
Si quæ autem bona habet, à Deo accepit.
Vndè ergò homo ſuperbit? Hac conſidera-
1. Cor. 4. tione retundit elationem ſuperbiæ Apo-
ſtolus, dicens: Quid habes quod non acce-
6. piſti? Si accepiſti, quid gloriaris? Sextum,
Egregium arg. de ſuperbi miſeria. eſt conſideratio breuitatis gloriæ huius ſe-
culi. Pſal. 36. Vidi impium ſuperexalta-
tum, & eleuatum quaſi &c. Et ſequitur:
Trãſiui, & eccè non erat. Iob 2. Laus impi-
orum breuis, & gaudium hypocritę ad in-
ſtar puncti. Si aſcenderit in cælum ſuper-
bia eius, & caput eius nubes tetigerit, quaſi
ſterquilinium in fine perdetur. Septi-
7. mum, eſt conſideratio grauitatis curarum
& anxietatum, quibus ſuperbus premitur
& ſupponitur. Ait enim Gregori⁹ in Mo-
ralibus: Quanto quiſque hîc altiùs erigi-
tur, tanto curis grauioribus oneratur: eiſq;
ipſis populis mente & cogitatione ſup-
ponitur. Vndè omnis ſuperbia eo ipſo in
imo iacet, quo in alta ſe erigit, vt indè ma-
gis ſuppoſita ſit, vndè cunctis præeſſe ap-
petit. homo quippe in ſublimibus eleua-
tus, tantos ſuprà ſuſtinet, quantos ſuppo-
8. ſitos regit. Octauum remedium, eſt con-
ſideratio cõuerſationis & paſſionis Chri-
Serm. 41. de verbis Domini. ſti. Nam vt ait Auguſtinus lib. 3. de verbis
Domini: Medicina tumentis hominis, eſt
humilitas Chriſti. Non enim homo periſ-
ſet, niſi ſuperbia tumuiſſet: initium enim
omnis peccati, ſuperbia. Contra initium
peccati, initium iuſtitiæ neceſſarium fuit.
Si ergò initiũ omnis peccati ſuperbia, vndè
ſanaretur tumor ſuperbiæ, niſi Deus di-
gnatus eſſet humilis fieri? Erubeſcat homo
eſſe ſuperbus, quoniam factus eſt humilis
Deus. Item idem Auguſtinus ſuper Ioan.
Vt cauſa omnium morborũ curaretur, id
eſt, ſuperbia: deſcendit, & humilis factus
Efficax ad humilitatẽ inductio. eſt filius Dei. Quid ſuperbis homo? Deus
propter te humilis factus eſt. Puderet te
fortaſsè imitari humilem hominẽ: ſaltem
imitare humilem Deum. Quarè in Gloſa
ad Philippen. 2. exclamat Auguſtinus, di-
cẽs: Quid intumeſcis, ô homo pellis mor-
ticina? Quid tenderis, ô ſanies fœda? Quid
inflaris? Princeps tuus humilis eſt, & tu ſu-
perbus: caput humile eſt, & membrum ſu-
perbum? abſit. Et Bernardus in ſermone de
natiuitate Domini: Ad quid, fratres, &
quæ neceſſitas fuit, vt exinaniret ſe, humi-
liaret ſe, abbreuiaret ſe Dominus maieſta-
tis, niſi vt vos ſimiliter faciatis? Obſecro ꝓ-
indè, ſtudete humilitati, quæ fundamen-
tum eſt cuſtosque virtutum: ſectamini il-
lã, quæ ſola poteſt ſaluare animas veſtras:
quid enim magis dignum? Nonum, eſt 9.
conſideratio diuinæ cõminationis. Iſa. 28.
Væ coronæ ſuperbiæ, flori decidenti. Et
Auguſtinus ſuper canonicam Ioannis: Vę
homini, cuius auriga ſuperbia eſt: neceſſè
enim eſt, vt præceps eat. Decimum, eſt 10.
conſideratio caſûs eorum, qui propter ſu-
perbiæ vitium deiecti & damnati ſunt, &
maximè angelorum. Vndè de Lucifero, ca-
pite & ſupremo eorum, qui ceciderunt, di-
citur Iſa. 14. Quomodò cecidiſti lucifer de
cælo? Et Luc. 10. Videbam ſatanam tãquàm
fulgur de cælo cadentem. Vndè dicit Gre-
gorius in Moralibus: Cõſideret homo, q̃d Quàm grauis in homine ſuperbia.
elatus in terra mereatur: ſi etiam prælatus
angelus in cælo, proſternitur. Bernardus
ſuper Cantica: Si Deus ſic egit cum angelo
ſuperbiente, quid de me fiet terra & cinere?
ille in cælo intumuit, ego in ſterquilinio.
Quis enim tolerabiliorem in diuite ſuper-
biam, quàm in paupere dicat? Væ mihi: ſi
tam durè in potente illo animaduerſum
eſt, pro eo quòd eleuatũ eſt cor illius, nec
ei profuit, quòd cognata potẽtibus ſuper-
bia eſſe cognoſcatur: quid de me exigendũ
eſt, & miſero, & ſuperbo?

TRACTATVS XXXI.

De triceſimoſexto & triceſimoſeptimo inſtrumentis: vbì de vitanda ebrietate, & immoderata ciborum auiditate.

TRiceſimumſextũ inſtrumentum
eſt: *Non eſſe vinolentum*, id eſt, ama-
torem vini, ſiue cum auiditate
multùm & exceſſiuè vino vten-
tem. Quoniam verò plurimùm ſe conco-
mitantur ſaturitas & ſuperbia ac rebellio-
nis temeritas, ſecundùm illud Oſeæ 13. Sa-
turati ſunt, & eleuauerunt cor ſuum: Et il-
lud Deuteron. 32. Impinguatus, dilatatus
recalcitrauit: meritò poſt inſtrumentum
de ſuperbia vitanda, adiungit ſanctus pa-
ter inſtrumenta de fugienda ebrietate &
crapuloſitate. De vino exceſſiuè nõ vten-
do,

do,dicitur Pro.23. Cui vę nisi his qui com-
morantur in vino,& studēt calicibus epo-
tandis? Glo. Non vetat bibere vinū ad ne-
cessitatem, sed morari extra tempus & vti-
litatem in vino,& euacuandis certare cali-
cibus. Vndè Isa. 5. Væ qui potentes estis ad
bibendum vinum,& fortes viri ad miscen-

Ebrietatis mala.

dam ebrietatem. Vbi notādum, quòd ex-
cessiuus vini vsus vitandus est, quia indu-
1. cit multa mala. Primò,quia bona omnia
dissipat in homine: bona maximè gratiæ
vsque ad fundamentū eorum, scilicet vsq;
ad fidem. Ecclesiasti. 20. Vinum & muli-
eres apostatare faciunt sapientes à Deo.
sicut mater fidei,continentia est: ità perfi-
diæ mater,ebrietas. Bona etiam naturæ ex-

Vinum immoderatè sumptum, omnia bona exterminat tā gratiæ quàm naturæ.

terminat. Augustinus: Ebrietas aufert me-
moriam, dissipat sensum, cōfundit intel-
lectum, concitat libidinem, inuoluit lin-
guam, corrumpit sanguinē, omnia mem-
bra debilitat, vitam diminuit, & omnem
salutem exterminat. Ambrosius: Ebriosus
confundit naturam, amittit gratiam, per-
dit gloriam, incurrit damnationem æter-
2. nam. Secundò, turpissimum hominem
reddit. Innocentius libro de miseria homi-
nis: Quid turpi⁹ ebrioso? cui fœtor in ore,
tremor in corpore: qui promit stulta, pro-
dit occulta: cui mens alienatur, & facies

Exempla de ebrietatis turpitudine

trāsformatur. Et sequitur: Ebrietas veren-
da nudauit, scilicet in Noe: incestum com-
misit, scilicet in Loth: filium regis, scilicet
Amnon, occidit: & principem exercitûs,
3. scilicet Holofernem, iugulauit. Tertiò
quidem, prouocādo ad iram & contume-
lias, dissipat fraternalem concordiā & pa-
cem. Ecclesiastici 31. Vinum multum pota-
tum, iritationem & iram & ruinas multas
facit. Petrus Rauennas in sermone: Ebrie-
tas cædis magister, parēs litium, furoris ge-
4. nitrix, petulantiæ est magistra. Quartò,
inflammat libidinem. Ex ebrietate enim,
quasi primogenita filia, generatur luxu-
ria. Prouerb. 20. Luxuriosa quidem res est
vinū,& tumultuosa ebrietas. Et ideò Apo-
stolus ad Ephe. 5. inquit: Nolite inebriari
5. vino, in quo est luxuria. Quintò subuer-

Magnum damnum ebrietatis.

tit sensum. Oseæ 4. Vinum & ebrietas au-
ferunt cor. Petrus Rauennas: Vbi regnat
ebrietas, ratio exulat: intellectus obtundi-
tur, consilia deuiant, iudicia subuertūtur.
Et ideò dicit sapiēs Salomon Ecclesiast. 2.
Cogitaui in corde meo abstrahere à vino
carnem meam, vt animum meum transfer-
rem ad sapientiam, deuitaremque stultiti-
am. vnde Glo. Ecclesia. 31. dicit: Ebrietas
multos subuertit, quæ sensum minuit, irā
excitat, libidinem inflammat, animi secre-
ta reuelat. Ideò Ambrosius ait: Fugiamus
ebrietatē, per quam cætera vitia vitare non
possumus. Tricesimum septimū instru-
mētum est: *Non esse multùm edacem*, id est, non
esse crapulosum aut gulosum. De quo Ec-
clesiast. 31. Vtere quasi homo frugi, his quę
tibi apponuntur: vt non cùm manducaue-
ris multum, odio habearis. Glosa: Sobrie-
tatem dilige, temperanter age. Nè quid ni-
mis, nè in scandalum confusionis incidas.

Multa præclara ad cōmendationē sobrietatis describuntur.

Vbi notandum, quòd sobrietas cibi aman-
da est ab omnibus, & maximè à discipulo
huius scholæ. Primò, quia sobrietas cibi
plurimùm valet ad vitam naturæ conser-
uandam. Ecclesiastici 37. Noli esse auidus 1.
in omni epulatione,& non te effundas su-
per omnem escam. In multis enim escis erit
infirmitas, & auiditas appropinquabit vs-
que ad choleram. Propter crapulam multi
periêrunt: qui autem abstinens est, adijciet
vitam. Seneca: Potest nostra prouidentia
huic corpusculo longiorem prolongare
moram, si voluptates, quibus maior pars
perijt, poterimus regere & coërcere. Se-
cundò valet ad custodiam vitæ gratiæ. So- 2.
brietas enim mater est omnium virtutum,
sicut econuersò ebrietas omniū vitiorum,
ait Origenes super Leuit. 7. Isidorus libro
de summo bono: Sicut carnales cupiditates
resecantur abstinentia, ità omnes animæ
virtutes, edacitatis vitio destruuntur: indè
est, quòd princeps cocorum, muros Ieru-
salem subuertit: quia venter, cui multitu-
do cocorum deseruit, ędificia virtutum ad
solum redigit. Tertiò, quia sobrietatem 3.
concomitatur animæ & corporis puritas:
quemadmodùm enim, teste beato Isidoro,
escis libido crescit,& ciborum saturitas lu-
xuriam suscitat: ità ieiunio libido restrin-
gitur, ieiunio & abstinentia luxuria supe-
ratur. Sequestrata autem saturitate, nō do-
minatur luxuria. Quocircà, vt ait Gl. Mat.
4. Diabolus victus de gula, non tentat de
luxuria. Hieronym. In omnibus exhibe te
sobrium, vt te sobrietas exhibeat purum.
Quartò sobrietas diligenda est, quia gu- 4.
la inter alia mala quæ facit, de templo spi-
ritûs sancti, quod est homo, (secundùm il-
lud 2. Corinth. 6. Vos estis templum Dei)
sterquilinium facit. Hieronymus: Quan-
to studio fugiēda est gula, quæ corpus do-
mesticum spiritûs receptaculū, reducit in
sterquiliniū, carnis nostræ gloriam redu-
cit in lutum. Quintò, quia gula aggrauat 5.
& diminuit lumen rationis. Luc. 21. ait Sal-
uator: Attēdite autem vobis, nè fortè gra-
uentur corda vestra crapula & ebrietate.
quasi diceret, vt ait quædam Glo. Nè lumi-
na mentis vestræ grauentur. Cura nanque
præsentis vitæ,& crapula,& ebrietas fugāt
prudentiam, cassant fidem, operātur nau-
fragia. Hieronymus: Gula est rationis se-
pulcrum. Hinc dicit sanctus vir Iob: Sapi-
entia nō inuenitur in terra suauiter viuen-
tium. Seneca: In copia ciborum, subtilitas
impeditur: venter pinguis tenuem sensum

O 2 non

6. non gignit. Sextò, quia intemperãtia est vitium maximè exprobrabile, vt dicit Aristoteles tertio Ethicorum. Cuius ratio est, secundùm sanctum Thomam: quia exprobratio opponi videtur honori & gloriæ. Honor autem debetur excellentiæ: gloria autem claritatem importat. Est igitur intemperãtia maximè exprobrabilis propter duo: Primò, quia maximè repugnat excellentiæ hominis. Est enim circa delectationes communes nobis & brutis. vndè & in Psalm. 48. dicitur: Homo cùm in honore esset, non intellexit: comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis. Secundò, quia maximè repugnat eius claritati vel pulchritudini, inquãtùm scilicet in delectationibus, circa quas est intemperantia, minus appáret de lumine rationis: ex qua est tota claritas & pulchritudo virtutis. Hinc dicit Hieron. Qui post carnem ambulát, in ventrem & libidinem proni, quasi irrationabilia animalia reputantur. Et Seneca: Quosdam ventri obedientes, loco numeremus animalium, nõ hominum.

Intemperãtia est vitiũ exprobrabile, & quarè.

7. Septimò, quia gula generatiua est multæ dissolutionis. Grego. in Pastorali: Gulæ deditos sequitur superfluitas locutionis, leuitas operis, atque luxuria, secundùm illud: Sedit populus manducare & bibere, & surrexerunt ludere.

Exod. 32.

TRACTATVS XXXII.

De xxxviij & xxxix. instrumentis: vbì de somnolentia & pigritia euitandis.

INstrumentum tricesimumoctauum est: *Non esse somnolentum.* Quoniam crapula reddit hominem somnolentum & pigrum, (dicit enim Basilius, Monachus impeditur à vigilijs, cùm escarum largitate torpescit) rationabiliter sanctus pater post instrumenta vitandę gulæ, subiungit instrumenta de somno & pigritia fugiendis. Est autem somnolentia, torpor mentis & corporis, qua quis ad laborem efficitur acediosus. Vndè notandum, quòd multiplici de causa debet discipulus cohibere se à somnolentia siue amœnitate somni.

Somnolentia quid sit, & quòd multiplici de causa cohibenda.

1. Primò, quia turpe & indecẽs est, esse somnolẽtum. Vndè dicit Augustinus: Indecens est Christiano, si radius solis eũ sanum in lecto inueniat. Item Ambros. Graue est, si te ociosum in stratu sol oriens inuerecundo pudore inueniat, & lux clara feriat oculos somnolento adhuc corpore.

2. Secũdò, quia somnum nimium concomitatur egestas bonorum spiritualium. Prouer. 24. Vsquequò piger dormis? quandò de somno consurges? Et sequitur, Veniet tibi quasi cursor egestas, & mendicitas quasi vir armatus. Hinc, vt dicit Glo. Gen. 28. Sancti laboriosiùs dormiunt, quàm vigilant: quia in eo quòd actiones seculi deferentes superant, quotidiè contra semetipsos pugnant: nè mens per negligentiam torpeat, nè subacto ocio ad desideria superna frigescat: nè sub discretionis specie sibi parcẽdo à perfectione langueseat. Vndè legitur in Vitas patrum de abbate Daniele: qui tota nocte vigilabat, & quandò volebat circa manè propter naturam dormire, dicebat somno: Veni serue male: & subripiebat pauxillum somni sedendo, & statim surgebat.

Exemplũ.

3. Tertiò, desiderium lucri & profectũs spiritualis. Ambro. super Beati immaculati: Si studentes doctrinis secularibus, parùm somno indulgent: quanto magis, qui Deum cupiunt cognoscere, somno corporis, nisi quantum naturę satis est, impẽndere non debent? Non dormiamus ergò totis noctib⁹, sed maximã partem lectioni & orationi deputemus.

4. Quartò, quia somnolẽtia est nutrix vitiorũ. Cato: Plùs vigila semper, nè somno deditus esto. Nã diuturna quies vitijs alimẽta ministrat.

5. Quintò, quia per somnũ non necessarium naturæ, fit tẽporis amissio. Bernard. Quantùm ad debitum continui profectũs, nihil ità deperit de vita nostra, quàm quod somno deputatur. Ouidius:

Infelix tota quicunque quiescere nocte
Sustinet, & somnos prę mia magna vocat.
Stulte, quid est somnus, gelidæ nisi mortis imago?

6. Sextò, quia diabolus maximè illudit tentationibus multùm dormientes. Hinc dicit Hieron. super Naum prophetam: Semper diaboli studium est, vigilãtes animas consopire. Vndè in passione Domini, Apostolorum oculos graui sopore depressit: quos Saluator suscitãs, ait: Vigilate & orate, &c. Et 1. Pet. 5. Fratres, sobrij estote, & vigilate: quia aduersarius vester diabolus circuit, quęrẽs quem deuoret: cui resistite fortes in fide.

Matt. 26.

7. Septimò, quia vigilantibus promittitur à Deo benedictio. Luc. 12. Beatus ille seruus, quẽ, cùm venerit dominus, inuenerit vigilantem. Bernard. super Cantica: Anima quæ amat, vigilat & obseruat: & beata, quam Dominus inuenerit vigilantem: non transibit eam absque benedictione, neque recedet ab ea, non relicta consolatione. Aliqua alia pertinẽtia ad istam materiã, dicentur infrà circa cap. regulæ 22.

Tricesimumnonum instrumentum est: *Non esse pigrum.* Pigritia autem est tarditas cordis metu consequentis laboris. Sanè pigritia, vt dicit Tullius, est animi inertia vel fatigatio, qua quis bonum inchoatum fastidit cõsummare. Vbì notandum, quòd summa vigilãtia à discipulo huius scholæ pigritia hæc cauenda est: sequuntur enim illam plurima mala.

Pigritia.

Et

Damna pigritiæ.

Et specialiter inter alia, octo. Primum,
est distractio cordis per vana desideria.
1. Prou.21. Desideria occidunt pigrum. Et sequitur: Tota die concupiscit & desiderat.
2. Secundum, est nociuorũ germinatio siue
productio. Sicut enim terra quæ nõ colitur, spinas, tribulos, aliasq; inutiles herbas generat: ità terra cordis hominis pigri est. Prou.24. Per agrũ hominis pigri transiui, & per vineã stulti viri: & ecce totũ repleuerant vrticę: operuerant faciẽ eius spinæ. Glo. quia in corde negligentiũ, prudentia terrena, desideria & punctiones pullulant
3. vitiorũ. Tertium, est destructio ædificij
virtutũ. Eccles.5. In pigritijs humiliabitur contignatio. Glo. id est, ędificium virtutũ.
4. Quartum, est sterilitas bonorum operum.
Pro.21. Omnis piger in egestate est. Et Pro. 24. Vsquequò piger dormis? Sequitur, Veniet tibi quasi cursor egestas tua, & mendi-
5. citas tua quasi vir armatus. Quintum, est
cõfusio & improperiũ. Eccle. 19. In lapide luteo lapidatur piger, & oẽs loquentur super aspernationẽ illius. De stercore boũ lapidandus est piger, & omnis qui tetigerit eũ. Glo. cõmunicando negligẽtiæ eius, excutiet manus suas. Glo. Pigritia malorũ in bono opere torpentiũ, per apertã stultitiæ operationẽ, à prædicatoribus impropera-
6. bitur. Sextũ, est displicẽtia Dei. Prou.10.
Sicut acetũ dẽtibus, & fumus oculis: sic piger his, qui miserũt eũ. Sensus est: sic seruus piger molestat dominũ. Item Apoc.3. Vtinàm frigidus esses aut calidus: sed quia tepidus es, incipiã te euomere ex ore meo. Calidus est, qui feruens est ad bonũ: frigidus, qui simpliciter desistit: tepidus, qui medio modo se habet & remissè. Et dicit Glo. interli. quòd maior spes est de frigidis, quàm de tepidis. cuius rei hæc est causa, quia tepidi quandã fidutiã accipiũt de hoc, quòd aliquid boni faciunt, & ideò non se corrigũt. Hieron. in epistola: Sicut Dominus nõ vult mortẽ peccatoris, sed vt conuertatur, & viuat: ità tepidos odit, & citò ei nauseam faciunt. Et ideò e conuersò de gratia, quam habet apud dominum seruus velociter & strenuè seruiens, dicitur Prou.22. Vidisti hominẽ velocẽ in opere suo? corã
7. regibus stabit. Septimũ, remissio cælestiũ
desideriorũ. Prou. 26. Abscõdit piger manus sub ascella sua, & laborat, si ad os suũ eas conuerterit. Bernardus in sermone: Tepescimus processu temporis à feruore nostræ conuersationis: paulatim refrigescit charitas, abundat iniquitas. Et heu cõsummamur in carne, qui spiritu cœperamus.
8. Octauum, est priuatio æternæ gratiæ.
Prou.20. Propter frigus piger arare noluit, mendicabit ergò in æstate. Glo. interli. in die iudicij. Gregor. Nemo in huius vitæ itinere torpeat, nè in patria locũ perdat.

Calidus, frigidus, aut tepidus quis dicatur.

Lugubre negocium.

TRACTATVS XXXIII.

De xl. & xlj. instrumentis: vbì de murmuratione & detractione vitandis.

QVadragesimum instrumentum est: *Non esse murmurosum.* Rectè sanctus pater post instrumentũ de vitanda pigritia, subiũgit instrumentũ de murmuratione fugienda: quia pigritiã præsumptio discretionis comitatur. vndè sæpè oritur murmur & detractio, secundùm illud Prou. 26. Sapientior sibi piger videtur septẽ viris loquentibus sententias. Glo. id est, viris septiformi gratia imbutis. Murmuratio aũt videtur esse oblocutio indebita, contra factum vel dictum alicuius facta. Vbi notandum primò, quòd multiplex est genus murmuris. Est enim quoddam genus malignitatis, sicut cũ quis murmurat cõtra dicta vel facta bonorũ, vilipẽdendo, & sinistra interpretatione dãnando. Sicut de Pharisæis & scribis legitur, Luc.5. quòd murmurabãt de Christo, ꝙ comedebat & bibebat cũ peccatoribus. Aliud est impatiẽtię in aduersis: & sunt, qui nõ possũt sustinere aliquid tribulationis vel laboris, quin statim murmurẽt. De quo Num. 11. Ortũ est murmur populi, quasi dolentiũ pro labore cõtra Dominũ. Aliud est elationis & inuidẽtię: & est eorũ, qui eô quòd nõ assumuntur ad honores & officia, murmurãt. De quibus Num.17. loquitur Dominus ad Moysen: Cohibebo à me querimonias filiorũ Israel, quib⁹ cõtra vos murmurãt. Aliud est gulę: & est eorũ qui murmurãt, eô ꝙ nõ reficiũtur ad saturitatẽ seu ad voluptatẽ eorũ, de qb⁹ in psal. Si verò nõ fuerint saturati, murmurabunt. Vtrũq; genus horũ est malũ & detestabile. Sap.1. Custodite vos à murmuratione, quæ nihil ꝓdest, sed plurimũ nocet. Circa hoc instrumentũ, dimissis multis alijs, quæ dici possẽt, de duob⁹ fiet sermo. Primò ponẽtur qnq; considerationes, quæ discipulũ huius scholę debẽt cõpescere à murmure impatientię in aduersitatib⁹ cõtra Deũ. Secũdò ponẽtur alię qnq; considerationes, quæ discipulũ huius scholæ retrahũt à murmuratione cõtra prælatos, locũ Dei in cõgregatione tenẽtes. Prima cõsideratio est patientię 1.
Christi & sanctorũ. De Christo dicitur Isa. 53. Quasi agnus corã tondente se obmutescet, & nõ aperiet os suum. August. Omnia terrena contempsit homo Deus, vt ab hominibus cõtemnenda mõstraret: & omnia aduersa sustinuit, vt sustinenda doceret: vt nec in illis quæreretur felicitas, nec in istis timeretur aduersitas. De Sanctis verò cantat Ecclesia: Non murmur resonat, non querimonia: Sed corde tacito mens benè conscia, Conseruat patien-

Murmuratio quid sit, & murmurationis genus multiplex.

Psal. 58.

Quinque habent nos reprimere à murmure impatientiæ.

2. tia. Secunda consideratio est, quòd murmur de pœna aut tribulatione, est murmur contra Deum: quod est grauissimum peccatum: quia secundùm quod dicitur Amos 3. Non est malum in ciuitate, quod Deus non fecerit. De grauitate huius peccati dicit August. super psalm. 93. Murmuras aduersùs Deum, quia fur non moritur: appende in statera æquitatis furem & blasphemum. Iam dicis quia fur non es: sed murmurãdo aduersùs Deum, blasphemus
3. es. Tertia consideratio est, quia nihil nisi rectum & iustum, potest Deo placere.
Lib. 2. c. 18. Gregorius in Moralibus: Si iusta Deo placere scimus, pati autem nulla, nisi quæ Deo placuerint, possumus: iusta sunt cuncta quæ patimur. Et valde iniustum est, si
4. de iusta passione murmuramus. Quarta consideratio est diuinæ sapientiæ & nostræ insipientiæ. Nos autem nescimus, quid nobis expediat, an aduersitas, an prosperitas. Scit autem cælestis medicus, inquit Augustinus, quid nobis daturus sit ad consolationem, & quid subtracturus
5. ad emendationem. Isaiæ 49. Væ qui contradicit factori suo. Quinta consideratio est diuinæ beneuolentiæ: quia Deus quos amat, corripit & castigat. Prouerbiorum tertio: Disciplinam Domini nè abijcias: nè deficias, cùm ab eo corriperis. Quem enim diligit Deus, corripit, & quasi pater in filio, complacet sibi. vbi Glosa ait: Tanto ergò minùs de flagello, quo castigamur, murmurare debemus, quanto certiùs in eo paternæ Dei dilectionis pignus tenemus. vndè ipse ait: Ego, quos amo, corrigo & castigo. Quarè Greg. ait: Ille solus de flagello murmuret, qui animũ percussoris ignorat.

Quinq; itẽ quæ nos compescere debent à murmure contra Prælatos.

Circa secundum, videlicet circa murmur religiosorum aduersùs prælatos suos, ponuntur etiam aliæ quinque considerationes, quæ habent discipulum compescere ab huiusmodi murmure. Prima est,
1. quòd murmurare contra prælatum, Christi locum tenentem, est murmurare contra Deum. Cùm enim omnis potestas sit à Deo, manifestum est, quòd qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit, vt dicit Apostolus ad Roma. 13. Et ità qui murmurat contra potestatem, contra Deum dicitur murmurare. Vndè Gregorius: Qui enim contra suprapositam sibi potestatem murmurat, liquet quòd eum redarguit, qui eãdem potestatem homini dedit. Et ideò dicit Moyses Exod. 16. Nõ est murmur vestrum contra nos, sed contra Dominum Deum.
2. Secunda consideratio est, quia hoc peccatum excludit à regno cælorum. Sicut enim vitium murmuris, filios Israel, transeuntes per desertum, exclusit à terra promissionis, licet fuerit eis promissa multotiès, Numer. 14. Omnes qui murmurâstis contra me, non intrabitis in terram, super quam leuaui manum meam, vt habitare vos facerem: sic etiam nunc excludit à regno cælorum. Gregorius: Regnum cælorum nullus qui murmurat, accipit: & nullus qui accipit, murmurat. Tertia est, quia 3.
hoc peccatum grauissimè & horribiliter punitur à Deo, tam in præsenti, quàm in futuro. Propter hoc enim peccatum murmuris, Maria soror Moysi percussa est lepra, Num. 12. Propter hoc peccatum ignis diuinus accensus, deuorauit extremã partem castrorum, Nume. 9. Propter hoc peccatum Dathan & Abiron absorpti sunt à terra viuentes, Num. 16. Propter hoc peccatum misit Deus serpentes ignitos in populum, qui eos subitò comedebant, Num. 21.

Quòd Deus multùm puniat murmurantes.

Quarta consideratio est, quia vitium mur- 4.
muris, est plurimùm perturbatiuum & corruptiuum societatis bonorum: adulatio enim & mendacium, & alia multa similia, non sunt ità sui diffusiua & contagiosa aliorũ, sicut murmur. Sicut enim vno porco grunniente, alij idem incipiunt: ità murmuratio vnius, facilè inducit alios ad murmurandum: & ità tota congregatio conturbatur: sicut dicitur Numer. 14. de illis, quos miserat Moyses ad considerandum terram: qui reuersi, murmurare fecerunt contra Moysem omnem multitudinem, detrahentes terræ, quòd esset mala. Et ideò dicit beatus Bernardus: Nihil sic horrendum, vt murmur & dissensio in con-

Cui comparentur murmurantes.

gregatione. Quinta consideratio est, 5.
quia hoc peccatum mutat hominem de statu religioso, ad statum non religiosum. Vndè Pastor abbas, dicit in Vitis patrum: Qui querulosus est, monachus non est.

Quadragesimumprimum instrumentũ est: *Non esse detractorem.* De quo instrumento dicitur Prouerb. 4. Remoue à te os prauum, & detrahentia labia sint procùl à te. Et Sapient. 1. A detractione parcite linguæ: quia sermo obscurus, id est, occultus, in vacuum non ibit. Detractio autem, vt ait Hugo de sancto Victore, est locutio ex inuidia procedens, bona aliorum denigrans. Et Anselmus in libro de similitudinibus: Detractio est, quotiescunquè aliquis de aliquo ea intentione aliquid dicit, vt ipse minùs amari, vel minùs appreciari possit. Et Bernardus: Omnis qui detrahit, ostendit primùm ipsum vacuum charitate. deindè intendit, vt is cui detrahitur, veniat in odium & cõtemptum illis, apud quos detrahit. Vbi notandæ sunt quinq; considerationes, quæ discipulum habent compescere ab hoc detractionis vitio. Pri-

Detractionis diffinitio.

Quinque considerationes debent nos à detractione retrahere.

ma, quia est graue peccatũ detractio, cùm ex iam dictis repugnet charitati: manifestũ
est, ꝙ secundũ suã rationẽ sit peccatũ mor- 1.
tale. August. in sermone quodam Quadragesi-

gesimæ: Omninò abscinde à lingua tua vitium detractionis: alienam vitam non laceres. Detractio enim graue peccatum est, & grauis damnatio est. Et ideò Apostolus Iacobus hortatur, dicens: Nolite detrahere, fratres mei. Qui detrahit fratri, detrahit legi. Glo. Ne leue peccatum putetur, detrahere: addit, legi detrahit, quæ scilicet detractionem prohibuit. Secunda consideratio est, quia hoc vitium est odibile singulariter Deo. ad Romanos 1. Susurrones, detractores, Deo odibiles. vbi Glo. ait: Ne leuia putentur susurratio & detractio, quia in verbis sunt: addit Apostolus de eis, Deo odibiles. Tertia consideratio, quia hoc vitiũ est multùm odibile hominibus. Prouerbiorum vigesimoquarto: Cogitatio stulti, peccatum est: & abominatio, homo detractor. Ratio: Detractor enim lædere nititur famam, & inficere honorem hominis: in hoc, peior quocunque fure. Nam vt dicitur Prouerbiorum vigesimosecundo: Melius est nomen bonum, quàm diuitiæ multæ. Vndè detractor comparatur serpẽti, Ecclesiastis decimo: Si mordeat serpens in silentio, nihil eo minus habet, qui occultè detrahit. Serpens est animal venenosum, proditiosum, in silentio mordẽs, tortuosè incedẽs, terram comedens: sic detractor linguã venenosam habet. Itẽ proditor retrò incedit: illos enim retrò, quos pſens amare simulat, in silentio mordet. Nec enim detrahit, nisi vbi de silentio cõfidit. Terrã comedit, quia quod terrenum & infirmum in homine est, hoc in ore suo versat. Nam vt ait Hieronymus, Callidi detractores, rumores pessimos serunt. Quarta consideratio est, quòd hoc vitium plurimùm nocet ipsi detrahenti. Est enim detractio tanquam ignis, in corde torquens & molestans suum possessorem. Detractor enim nunquàm caret inuidia. Vndè detractio dicitur esse sicut vipera, quæ antequàm quenquam alium lædat, propriam matrem in vtero existens corrodit, vulnerat & occidit. Quinta consideratio est, quòd hoc vitium non modò detrahentem, sed etiam auditores inficit. Hieronymus: Tanta est distantia inter fornicantem & detrahentem, quòd ille qui fornicatur, se tantùm interficit: ille qui detrahit, se & auditores. Bernardus super Cantica: Vnus est qui loquitur, & vnum tantùm verbum profert: & tamen illud vnum verbum, vno in momento multitudinis audientium, dum aures transfigit, animas interficit. Eccle. 21. Dentes leonis, dentes eius, interficiẽtes animas hominum. Cassiodorus in Glo. Dentes dicti sunt à demendo: ideò pulchrè linguæ detrahentium, dentes vocantur: quia sicut illi ciborum partes demunt, ità & isti opiniones hominum corrodunt.

Cap. 4. — 2. — 3. — Quarè detractor odibilis sit. — Detractor recte serpẽti comparatus. — 4. — Detractio est velut vipera. — 5. — Peior fornicante detractor. — Linguæ detrahentium, dentes vocantur.

TRACTATVS XXXIIII.

De xlij. & xliij. instrumentis: vbi de spe semper Deo committenda, & de gratiarum actione Deo semper facienda.

Quadragesimum secundum instrumentum est: *Spem suam Deo committere.* Quoniam ad vincendum diaboli tentamenta, plurimùm valet spes vel fiducia in Deo, secundùm illud Psalmi: Qui confidunt in Domino, sicut mons Sion non commouebitur: congruè sanctus pater post instrumenta, quibus discipulus admonitus est vitare peccata, subiungit instrumentum de spe & fiducia habenda in Domino, qui saluos facit sperantes in eum. Vbi notandũ primò, quòd discipulus meritò docetur spem suam Deo cõmittere, quoniam est potentissimus in adiuuando. Eccl. 2. Nullus sperauit in Domino, & cõfusus est. Psal. In te cõfido, nõ erubescã. Et ideò Dominus ait: Ioan. 16. Confidite: ego vici mundum. Secundò, quia est sapientissimus in conducendo. Sap. 4. Qui confidũt in illũ, intelligent veritatẽ. Et ideò dicitur Iere. 17. Beatus vir qui sperat in Domino: & erit Dominus fiducia eius. Erit quasi lignũ quod plantatur super aquas, quod ad humorem mittit radices suas, & nõ timebit cùm venerit æstus. Et erit foliũ eius viride, in tẽpore siccitatis nõ erit solicitũ: nec aliquando desinet facere fructũ. Tertiò, quia est liberalissimus in condonando. Thren. 3. Bonus est sperãtibus in eũ. Matth. 9. Confide, fili: remittũtur tibi peccata tua. Secundò notandũ, quòd dicit cõmittendã spem Deo: quia in eo solùm virtus & omnis salus nostra cõsistit, dicẽte propheta: In Deo salutare meũ, & gloria mea Deus auxilij mei: & spes mea in Deo est. August. super psal. 70. Tota spes nostra in Deo sit. Nihil quidẽ de nobis, tanquã de nostris viribus præsumamus: ne nostrũ faciẽtes, quod ab illo est, etiã quod accepimus, amittamus. Quidam ponũt spẽ siue confidentiã suã in virtute sua: & hi faciliter mouentur, vt passer. De quibus dicitur in Psal. Qui confidũt in virtute sua, & in multitudine diuitiarũ suarũ gloriantur. Aug. super psal. 90. Nè quisquam spẽ in se suã ponat: sed in illo, in quo sunt oẽs vires nostræ. Ex adiutorio enim illius vincimus, non ex nostra præsumptione. Quidã cõfidunt in diuitijs: & hi citò corruunt. De quibus Prou. 11. Qui confidit in diuitijs, corruet. Alij confidunt in parentibus: & hi sunt maledicti. Ieremiæ 17. Maledictus qui confidit in homine, & ponit carnem brachium suum. Alij confidunt in princi-

Psal. 124. — Meritò spẽ nostrã Deo committimus, propter multa. — 1. — Psal. 24. — 2. — 3. — Psal. 61. — Spes diuersorum falsa. — Psal. 48.

principibus; & his non est salus. Psal. 145. Nolite confidere in principibus, in quibus non est salus. Alij in promissionibus hominum: & hi frequenter fallûtur. De quibus Iere. 7. Nolite confidere in verbis mendacij. Quadragesimumtertiû instrumentum est: *Bonum aliquod in se cùm viderit, Deo applicet*, id est, tribuat, *non sibi: malum verò semper à se factum sciat, & sibi imputet*. Sensus est: Bona quæ agit discipulus, non à seipso, sed à Deo illa cognoscat habere: à quo omne datum optimum est, & omne donum perfectum descendit, Iacob. 1. De quo dicitur Isa. 26. Omnia opera nostra operatus est in nobis. Vndè, vt dicit Augustinus de gratia & libero arbitrio: Dona sua coronat Deus, non merita tua: si tibi à teipso, non ab illo sunt merita tua. Agat ergò gratias Deo, à quo est, quicquid boni est. Optima enim custos beneficiorum, est ipsa memoria, & perpetua confessio gratiarum. Malum verò à se factum sciat, dicente Domino per prophetam: Perditio tua ex te Israel. Glo. Tu ipse es causa tuæ perditionis: tantummodò ex me auxilium tuû, Osee 13. Agendæ sunt gratiæ omnino Deo: quia, vt ait Bernardus, Peremptoria res est ingratitudo, hostis gratiæ, inimica salutis, exinanitio meritorum, virtutum dispersio, beneficiorum perditio, ventus vrens, siccans sibi fontem pietatis, rorem misericordiæ, fluenta gratiæ: dico ego, quoniâ pro meo sapere nihil ità displicet Deo, præsertim in filijs gratiæ, in hominibus conuersionis, quemadmodùm ingratitudo: vias enim obstruit gratiæ, & vbi fuerit illa, iam gratia accessum non inuenit, nec locum habet. Verùm quia de materia huius instrumêti, satis dictû est in procemio huius, parùm hîc loquendum est. Notandum autem, quòd discipulus, de bonis susceptis à Deo, debet gratias agere quadrupliciter.

Cap. 6.

Serm. 2. in Euang. de septem panib. Et ser. 51. in Cant. Damna ingratitudinis.

Quadrupliciter debemus Deo gratias agere.

1. Primò, deuotè & iocundè, quia Dominus liberaliter & sine meritis tribuit. Isa. 46. Gaudium & lætitia inuenitur in ea, gratiarum actio & vox laudis. Bernardus in sermone de capite ieiunij: Siquidem fluminis aqua si stare cœperit, putrescet. Sic planè, sic gratiæ cessat decursus, vbi recursus non fuerit: nec modò nihil augetur ingrato, sed & quod acceperat, ei vertitur in perniciem. Fidelis autem in modico, censetur dignus munere ampliori. Refunde igitur in eum qui supra te est, quicquid in te est deuotionis, quicquid delectationis, quicquid affectionis: vt si qua est in te gratia, referatur ad ipsum, nec tuam quæras gloriam, sed ipsius. Idem alibi: Oportet gratum esse hominem & deuotum, qui percepta gratiæ munera non modò manere sibi desiderat, sed & multiplicari.

Serm. 1.

Matth. 25.

Ser. 2. de septem panibus.

2. Secundò magnificè, quia magna dantur nobis à Deo. Non ergò tantùm verbo & lingua, sed opere & veritate exhibeamus nos gratos. Non enim gratiarum dationem, sed gratiarum actionem exigit à nobis Dominus Deus noster. Magnificè ergò Deo, qui magna tribuit, gratiarum actiones sunt exhibendæ. 2. Machab. 1. De magnis periculis à Deo liberati, magnificè gratias agimus.

3. Tertiò assiduè, quia continuè discipulus beneficia à Deo suscipit. Psalm. Benedicam Dominum in omni tempore, semper laus eius in ore meo. Et ad Ephesios quinto: Gratias agens semper Deo. Chrysostomus: Admoneo vos, vt Dominum semper benedicatis. Si venerint mala, benedicite, & dissoluentur mala: si prospera venerint, benedicite, & perseuerabunt. Cassiodorus super Psalm. Iugiter sibi conuenire facit, cui collatum beneficium, ante oculos semper assistit. Psal. 11.

4. Quartò integrè, quia omnia bona nostra à Deo sunt: & omnia quæ nobis à Deo donantur, bona sunt. 1. Thessalonic. 5. In omnibus gratias agite. Bernardus: Disce in referendo gratias non esse tardus aut segnis. Disce, ad singula dona gratias agere. Diligenter, inquam, considera, quæ tibi apponuntur, vt nulla videlicet Dei dona, debita gratiarum actione frustrentur: non grandia, non mediocria, non pusilla: vndè debemus colligere fragmenta, nè pereant.

In omnibus gratias agemus.

TRACTATVS XXXV.

De xliiij. & xlv. instrumentis: vbi de timore diei iudicij, & pauore gehennæ.

Qvadragesimumquartû instrumentum est: *Diem iudicij timere*. Cùm spes & timor se concomitantur in iustis, secundùm illud Psal. Beneplacitum est Domino super timentes eum, & in eis qui sperant in misericordia eius: Timor iudicij, & spes diuinæ misericordiæ sunt duo pedes Christi, vt ait Bernardus super Cantic. quorum vnum sine altero osculari non expedit: quia recordatio solius iudicij, in baratrum desperationis præcipitat: & misericordiæ fallax assentatio, pessimam generat securitatem. Meritò ergò sanctus pater post instrumentum spei habendæ de misericordia Dei, subdit instrumenta de timore iudicij, & pauore gehennæ. Timendus est autem dies iudicij, & præparandus est animus ad operandum iustitiam, secundùm illud Ecclesiastici decimooctauo: Ante iudiciû para iustitiam. Glo. Monet, vt semper parati simus: nec stulta securitate nobis blandiamur: sed in seruitute Dei laboremus vsque ad finem vitæ. De quo

Psal. 146.

Serm. 6. Duo pedes Domini.

Lucæ

Luc.12. Et vos estote parati, quia qua hora
Hora extrema, quarè sit ignota nobis. nō putatis, filius hominis veniet. vbi Glo.
Gregorij: Horam verò vltimā Dominus
noster idcircò voluit nobis esse incognitā,
vt semper possit esse suspecta: vt dum prę-
uidere non possumus, ad illam sine inter-
missione præparemur. Est autē hîc notan-
Decem terribilia circa iudiciū. dum, quòd decem terribilia leguntur ven-
tura circa iudicium, ratione quorum, me-
ritò dies iudicij venit timēda & formidan-
1. da. Primum est, quindecim signorum prę-
cessio. Sicut enim cùm paterfamiliâs mori-
tur, tota familia deponit consuetum orna-
tum, & induit se veste lugubri, in signum
doloris: sic secūdùm Chrysostomum, ap-
propinquante mūdi termino, omnes crea-
turæ ostēdent signa doloris, iuxta dictum
Saluatoris Luc. 21. Erunt signa in sole &
luna & stellis: & in terris pressura gētium,
præ confusione sonitûs maris & fluctuū.
2. Secundum terribile, est mundi conflagra-
tio, quæ, sicut dicit August. vētura credi-
tur ante iudicium. Sicut enim Imperator
procedens cōtra hostes suos, præmittit in-
cendiarios, qui terras eorum cōburant: ità
ignis iudicis aduentum præcedet, mūdum
comburens. 2. Pet. 3. Adueniet dies Domi-
ni, in quo elementa calore soluentur: terra
autem, & quæ in ipsa sunt, exurētur. Si au-
tem incenso igne in parte ciuitatis, omnes
terrentur: quantum terrorē inducere cre-
dendus est tantus ignis? Gregor. O quàm
angustæ erunt reproborum viæ, cùm an-
te se viderint mundum ardentem, secun-
Psal. 49. dùm illud Psal. Ignis ante ipsum pręcedet,
3. & inflammabit inimicos eius. Tertium
terribile, est angelicæ tubæ clangor &
aduocatio. Matthæi vigesimoquarto: Mit-
tet angelos suos cum tuba & voce magna.
& hoc more imperatoris seu magni prin-
cipis, cuius aduentum cum exercitu suo
tuba præcedit. Vndè Hieronymus: Ec-
cè de cælo tuba canit: Eccè de cælo cum
militibus, debellaturus orbem, imperator
Exemplum de timore iudicij. summus armatus egreditur. O quantùm ti-
mebat hanc vocem Hieronymus, qui dice-
bat: Siue comedam, siue bibam, siue quic-
quam aliud faciam, semper in aure mea vi-
detur sonare illa vox: O vos mortui, sur-
4. gite, & cōcurrite ad iudicium. Quartum,
est mortuorum resurrectio, quæ futura est
secundùm catholicam fidem. Si autem nūc
aliquo resurgente de sepulcro, omnes fu-
gerent præ timore: quantùm erit terribilis
illa vniuersalis omniū resurrectio, quādò
omnes qui in monumētis sunt, cuiuscunq;
conditionis fuerint, resurgere oportebit?
In cuius figura, de resurrectione Domini-
5. ca exterriti sunt custodes, Matt. 28. Quin-
tum terribile, est iudicantis conditio. Non
enim flectetur timore, quia omnipotēs est:
nec misericordia, quia iustissimus est: nec
rancore, quia optimus est: nec errore, quia
sapientissimus. Nec valebunt ibi allegatio-
nes aduocatorum, nec sophismata philo-
sophorum, nec eloquia oratorū, nec astu-
tiæ versutorum, secundùm Bernardum.
Sextum terribile, est accusantium multi- 6.
tudo, s. vrens conscientia, peccata propria, Accusatores nostri in iudicio.
cuncta dæmonia. Omnis creatura tunc ar-
mabitur ad vltionem inimicorum. Chry-
sost. super Matth. In illo die nihil est quod
respōdeamus, vbi cælum & terra, aqua, sol
& luna, dies & noctes, & mundus totus sta-
bit aduersùs nos in testimonium peccato-
rum. Et beatus Bernardus in Meditationi-
bus suis: Væ mihi, cùm venerit dies illa iu-
dicij, & aperti fuerint libri, in quibus oēs
mei conatus & cogitationes, præsente Do-
mino, recitabuntur. Quadam enim vi di-
uina fiet, vt vnusquisq; opera sua, bona & Quō simul omnes & singuli iudicabuntur.
mala, cūcta in memoriam reducat, & men-
tis intuitu mira celeritate arguat, & accu-
set vel excuset suam conscientiam, atq; ità
simul & omnes & singuli iudicentur.
Septimum, est sententiæ stabilitas, quæ 7.
reuocari non poterit: tum propter iudi-
cantis efficaciā, tum propter facti euiden-
tiam: quia cuilibet alterius consciētia no-
ta erit. Vndè Augustin⁹ in epistola quadā:
Cùm venerit Dominus, & illuminauerit
abscondita tenebrarum, & manifestauerit
cogitationes cordium: tunc nihil latebit
proximo, nec erit quod suum quisq; ape-
riat, & abscondat alienis. Octauum terri- 8.
bile, est redditio rationis. Ponet enim Do- Valdè tremēdum de die iudicij.
minus rationem cum seruis suis, sicut dici-
tur Matth. 18. in parabola. Quis hunc diem
non timeat, in quo de toto tempore vitæ
nostræ, immò de quolibet momento, red-
dituri sumus rationem? Nam, vt dicit Ber-
nard. sicut non peribit capillus de capite,
ità nec momentum de tempore, de quo ra-
tio non quæratur. Quarè B. Anselmus in
Meditationibus exclamat, dicens: O lignū
aridum & inutile, ęternis ignibus dignum,
quid respondebis in illa die, cùm exigetur
à te vsque ad ictum oculi, omne tempus vi-
uendi, tibi impēsum, qualiter sit expēsum?
quot peccata tibi prorumpent ex improui-
so, velut ex insidijs, quæ modò nō cernis?
Nonum terribile, est sententiæ expecta- 9.
tio. Exemplum: In Vitas patrum dicit qui-
dam senex: Ego tres timeo res. Vnā, quan- Tria timenda.
dò anima mea egressura est à corpore. Ali-
am, quandò occursura est Deo. Tertiam,
quandò aduersùm me ferenda est senten-
tia. Et verè si omnis expectatio sententiæ
incussiua est timoris, illius tamē super oēs
est formidanda sententia, qui potest cor-
pus & animam mittere in gehēnam, Matt.
10. Gregorius: Quæ mens erit hominis,
æterni iudicis sententiam non formidan-
tis? ibi enim tunc cuncta simul peccata an-

te oculos redeunt: ib omnia quæ cum delectatione acta sunt, ad memoriam cum pauore reuocantur. Et ideò dicitur Sapientiæ duodecimo: Quis stabit contra iu-
10. dicium tuum? quasi diceret, nullus. Decimum terribile illius diei, est diffidentia omnis auxilij: quia secundùm quod ait beatus Chrysostomus: Ibi non erit resistendi virtus, nec pœnitentiæ locus, nec defensionis tempus, nec fugiendi facultas, nec latendi possibilitas, nec apparendi securitas, nec satisfaciendi vtilitas. Ibi
Psal. 57. præterea nulla sanctorū orationibus suffragia expectabuntur: quia nullus eorum compatietur miseriæ damnatorum. Psal. Lætabitur iustus, cùm viderit vindictam. Glo. Lucæ 6. super illud, Inter vos & nos magnum chaos firmatum est, dicit: Iustorum animæ etsi in naturę suæ bonitate misericordiam habeant, iam tunc creatoris sui iustitiæ coniunctæ, tanta rectitudine constringūtur, vt nulla ad reprobos compassione moueantur. Hæc sunt, quæ meritò nos inducere debent ad timorem diuini iudicij. Vnde beatus Hieronymus in de lapsu Susannæ: Certè, si mente tenerēt homines, quale iudicium imminet mundo: sensus humanus vanitate non dispergeretur, si non infidelitate grauaretur, quecunque & qualemcunque cruciatum ad præsens libenter sufferrent, dummodò illum ignis æterni non sustinerent. Quadragesimumquintum instrumētum est: *Gehennam expauescere*. Meritò sanctus pater gehennam dicit expauescendam, quia (vt ait Augustinus) sicut nullum gaudium rerum temporalium ex aliqua parte potest inueniri simile gaudio vitæ æternæ: ità nullus cruciatus pœnarum temporalium potest sempiternis cruciatibus comparari. Vbi notandum, quòd sex sunt consideratio-

Sex considerationes circa pœnas gehennæ.

nes circa qualitatem pœnarum gehennæ, quæ discipulum inducere meritò debēt ad
1. expauescendam illam. Prima est, pœnarum acerbitas. Augustinus de igne Purgatorij ità dicit: Miro modo ignis ille, etsi æternus non sit, grauis est. Exuperat enim omnem pœnam, quam aliquis in hac vita perpessus est. Et Gregorius: Tanta est vis doloris, quòd mens ad aliud dirigi non poterit, nisi ad quod vis doloris impellit. Et Isidorus: Intende animo quascunq; seculi pœnas, quoscunque tormentorū dolores, quascunque dolorum acerbitates: & compara hoc totum gehennæ, & leue est
2. quod pateris. Secunda est, pœnarum multitudo, quæ tanta est, quòd numerari non potest. Deuteronomij vigesimosecundo: Congregabo super eos mala, & sagittas meas implebo in eis. De quarum multitudine & varietate beatus Gregorius: Erit in inferno frigus insuperabile, ignis inex-

Pœnarum varietates in inferno.

tinguibilis, vermis immortalis, fœtor intolerabilis, tenebræ palpabiles, flagella cædētium, horrenda visio dæmonum, confusio peccatorum, desperatio omnium bonorum. Quarè beatus Bernardus in sermone de negociatione spirituali, ità dicit: O gehennalis regio fugienda: ibi ignis ardēs, frigus rigens, vermis immortalis, fœtor intolerabilis, mallei percutientes, tenebræ palpabiles, confusio peccatorum, innodatio vinculorum, horribiles facies dæmonum: totus tremo ad huius memoriam regionis. Item beatus Augustinus: Væ illis, quibus præparabitur dolor vermium, ardor flammæ, sitis sine potu, fletus & stridor dentium, oculorum lachrymæ, tenebræ exteriores sine luce, pœna inextinguibilis: vbi nullus est amor seu cognitio Christi siue proximi, sed continuus dolor & gemitus: vbi mori optabitur, sed non dabitur: vbi non est honor seniores & regis, nec dominus super seruum, nec mater diligit filium, nec filius honorat patrē: ibi omne malum, omnis indignatio & fœtor & amaritudo abūdat. Tertia est, pœnarum diu- 3.
turnitas: quia sine fine duraturę sunt. Matthæi vigesimoquinto: Ite in ignem æternum. Et Augustinus: Timet homo cruciatum temporalem, & non timet pœnam ignis æterni: postremò timet ad modicum mori, & non timet in æternum mori. Isa. trigesimotertio: Quis poterit habitare cū ardoribus sempiternis? Quarta est, pœna- 4.
rum contrarietas, quæ nō ad consolationē, sed ad maiorē punitionē operabitur. Iob 24. Transibūt ab aquis niuiū ad calorē nimium. Discordabūt ipsis qualitatibus malorum tormēta, inquit Greg. quia ipsi à conditoris voluntate, dum viuerent, discordārunt. Quinta est, pœnarum vniuersali- 5.
tas. Punitur enim ibi homo non tantùm in parte vna corporis, sed in omnibus: non modò in corpore, sed in anima: nō solùm in vna virtute animæ, sed in vniuersis sensibus & potētijs experietur homo suæ damnationis tormenta. Sexta est pœnarum 6.
inutilitas. Pœnæ enim præsentis seculi, sunt meritoriæ & purgatoriæ. Pœnæ verò Purgatorij, sunt purgatoriæ, sed non meritoriæ. Illæ verò nec purgatoriæ, nec meritorię, sed afflictiuę tantùm. Augustin. In inferno etsi erit tumultus pœnitudinis, nulla erit correctio voluntatis: à quibus ità culpatur iniquitas, vt nullatenùs possit desiderari iustitia. Et ideò dicit Arsenius fratribus petentibus verbum: Ploremus hic fratres, antequàm eamus ad locum, vbi lachrymæ corpora nostra consumant. Ibi enim nō est locus pœnitentiæ fructuosæ. Bernar. in sermone quodam: Frustrà flebūt peccatores, quia nūquàm à tali separabuntur consortio. Væ væ, cui hæc experienda sunt,

Vniuersaliter puniuntur in inferno.

sunt, priusquàm credenda: cuius vita mortua fugit in culpa, & mors viuet in pœna. Væ qui hæc ridenda nunc deputant, in posterum lugenda.

TRACTATVS XXXVI. De quadragesimosexto instrumento: vbi de desiderio æternæ vitæ.

Qvadragesimumsextum instrumentum est: *Vitam æternam omni cõcupiscentia spirituali desiderare.* Rectè post timorem extremi iudicij & gehennę, sanctus pater subdit instrumenta de amore vitæ æternæ: quia (vt ait Bernar.) sicut initium sapientiæ est timor Domini, & spes profectus: ità consummationem sibi charitas vendicat. Est ergò vita æterna omni concupiscentia spirituali desideranda: vt valeat cum veritate discipulus dicere cũ propheta: Quẽadmodùm desiderat ceruus ad fontes aquarum, ità desiderat anima mea ad te, Deus. Sitiuit anima mea ad Deũ fontem viuum: quandò veniam & apparebo ante faciem Domini? Et cum Apostolo ad Philip. 1. Cupio dissolui & esse cum Christo. Et Augustin. super prima canonica Ioan. Tota vita boni Christiani, sanctum desiderium est. Circa quod notandum, quòd duodecim considerationes sunt vitæ æternæ, quę

Initium, profectus, & cõsummatio sapientiæ.

Psal. 41.

Duodecim considerationes de æterna vita.

1. discipulum mouere ad concupiscentiam illius maximè debent. Prima est, quòd illa sola est vera vita, cùm sit æterna. August. super psal. 118. sermone 19. Tunc verè viuam, quandò nihil potero timere nè moriar. Ipsa enim & sine vllo additamẽto dicitur vita, nec intelligitur nisi æterna & beata, tãquàm sola dicẽda sit vita, in cuius comparatione, ista quã ducimus, mors est potiùs appellanda, quàm vita. Item in cõmunibus sermonibus, sermone 6. Vita æterna, sola vita dicenda est. Nam ista vita mortalis, in qua nunc sumus, ex illius vitæ comparatione, mors esse conuincetur: quę tanta mutabilitate variatur, & nulla stabilitate firmatur, & cursu breuissimo terminatur: & ideò vera vita dicenda non est, nisi ęterna, quę sola vita est beata. Non ergò est vita beata, nisi vera: & non est vita,

Quæ sit vita dicenda.

2. nisi vera vita: nec vera vita est, nisi æterna vita. Secunda consideratio est, quia in illa æterna vita possidetur sanitas sine quacunque infirmitate, molestia aut passione.

Psal. 102. De ea propheta in Psal. ait: Qui sanat oẽs infirmitates tuas. Glo. Omnipotẽti medico nullus insanabilis liguor occurrit. Maximè autem in fine sanabit, quandò hoc

1. Cor. 15. corruptum induet incorruptionem. quarè Apocal. 21. dicitur: Absterget Deus omnẽ lachrymam ab oculis sanctorum, & mors non erit vltrà, nec luctus, nec clamor: sed neq; vllus dolor erit vltrà, quoniam priora transiérunt. Glo. Ibi erit gloria, & nulla tristitia: quoniam vtraq; simul esse non possunt. Et Augustinus in sermone quodam de die iudicij: Vitam æternã ex omnibus præcordijs, fratres, amate: vbi iam nulla erit tristitia, nullus ibi labor, nullus dolor, nullus timor, nulla mors, sed perpetua semper sanitas perseuerat: nulla ibi consurgit malitia, nulla carnis miseria, nulla ægritudo, nulla necessitas. Non erit ibi fames, non sitis, non frigus, non æstus, non lassitudo ieiunij, nulla tẽtatio inimici, nec peccandi voluntas, nec delinquendi possibilitas: sed totum lætitia, totum exultatio possidebit: hominesq; sociati angelis, sine vlla carnis infirmitate vernabunt. Hæc ille.

Paradisi bona.

Tertia consideratio est, quòd in illa vi- 3.
ta est pulchritudo sine quacunque deformitate. Fulgebunt enim iusti, sicut sol in regno patris mei, dicit Christus Matth. 13. vbi Chrysost. dicit: Nõ quia ità solùm sicut sol, sed quia hoc sidere aliud maius luculentum non noscimus, cognitis nobis vtitur exẽplis. Et ad Philip. 3. scribit Apostolus: Expectamus Dominum nostrum Iesum Christum, qui reformabit corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori claritatis suę. Qualis, putatis, inquit Augu. tunc erit splendor animarum, quandò so-
lis claritatem habebit lux corporũ? Quar- 4.
ta consideratio est, quòd in illa vita est copia omnium bonorum. Deuteron. 8. Rerum omnium abundantia perfrueris. Hæc autem est conditio beatitudinis, vt sit status omnium bonorũ aggregatione perfectus. Augustinus in lib. Soliloquiorũ: In illa æterna vita, in illo seculo, & in illo regno erit bonum summum, & nullum malum, quàdò erit, & vbi erit sapientiæ amor summus, & cõtinentiæ labor nullus. Et in eodẽ lib. Soliloquiorum: In regno beatitudinis omne bonum sine omni malo: ibi iuuentus nunq̃ senescit, ibi vita terminũ nescit, ibi decor nunquàm pallescit, ibi amor nunq̃ tepescit: ibi sanitas nũquàm marcescit, ibi gaudiũ nunquàm decrescit, ibi dolor nunquàm sentitur, ibi gemitus nunq̃ auditur, ibi triste nihil videtur, ibi lætitia semper habetur, ibi nullũ malum timetur, quoniã ibi summũ bonũ possidetur: quod est, semper videre faciẽ Domini virtutum. Felices igitur, qui de naufragio vitæ psentis, ad tanta gaudia iã peruenire meruerũt.

Beatitudinis proprietas.

Quinta cõsideratio, q in vita illa est satie- 5.
tas & adimpletio desideriorum sine quocunq; defectu. De quo inquit Psal. psal. 16. Satiabor cùm apparuerit gloria tua. Et primæ Corin. secundo: Oculus nõ vidit, nec auris audiuit, & in cor hominis non ascendit, quæ præparauit DEVS diligentibus

Præmium nostrum. bus se. August. libro de ciuitate Dei: Præmium virtutis ipse erit, qui virtutē dedit: eiq; seipsum, quo melius & maius excogitari nihil potest, & promisit, & dabit: ipse finis erit desideriorum nostrorū, qui sine fine videbitur, sine fastidio amabitur, sine fatigatione laudabitur. Bernardus super Cantica: Qui replet in bonis desideriū animæ, ipse rationi futurus est plenitudo lucis: voluntati, plenitudo pacis: memoriæ continuatio æternitatis. Et ideò Isa. 60. dicitur: Tunc videbis, & afflues, & dilatabitur cor tuum.
6. Sexta consideratio, quia in illa vita est securitas & pacis trāquillitas sine timore quocunq;. Isa. 32. Sedebit populus meus in pulchritudine pacis, in tabernaculis fiduciæ, in requie opulēta. De quo Augusti. in lib. Soliloquiorū: Vita vitalis, dulcis & amabilis, semperque memorialis: vbi non erit hostis impugnans, nec vlla illecebra, sed summa & certa securitas, & secura tranquillitas, & iocunda felicitas, & felix æternitas. Item Aug. in quodam sermone: O caro, omni infirmitate depressa: illam vitam debuisti amplecti, quę in æternitate consistit: vbi vita sine morte, vbi iuuentus sine senectute, vbi lux sine tenebris, vbi gaudium sine tristitia, vbi pax sine discordia, vbi voluntas sine iniuria, vbi regnum sine commutatione.
7. Septima consideratio est, quòd in vita illa habebitur visio beata clarissima & iocundissima diuinitatis. De qua Ioā. 17. Hęc est vita æterna, vt cognoscant te solum Deū, & quem misisti Iesum Christum. Si enim, vt dicit Sapiens Eccl. 41. delectabile est oculis videre solem: quanta iocūditas, videre solem iustitiæ? Iob 33. Videbis faciem eius in iubilo.
Psal. 20. Et Psal. Lætificabis eos in gaudio cum vultu tuo. Et ideò benè dicitur 3. Reg. 10. Beati serui tui, qui stant coram te, & semper audiunt sapientiam tuam. Aug. in libro Soliloquiorum: O regnum beatitudinis, vbi tu Domine spes sanctorū & diadema gloriæ facie ad faciem videris à sanctis, lætificans eos vndiq; in pace tua, quæ exuperat omnem sensum, vbi gaudium infinitum, lætitia sine tristitia. Et idem in lib. de contemplatione Iesu Christi: O vita sempiterna & vita beata, vbi à bonis Deitas cernitur, & lumen illuminans à sanctis glorificatur: vbi præsens Dei maiestas cōspicitur: & hoc vitæ cibo mens intuētium satiatur, & desideratur sine anxietate, & sine fastidio satiatur: vbi verus sol iustitiæ, mira suę pulchritudinis visione patriæ ciues illuminat. De cuius visionis iocunditate idem beatus August. libro de libero arbitrio, itá dicit: Tanta est pulchritudo iustitiæ, tanta iocunditas lucis æternæ, hoc est, incommutabilis veritatis atq; sapientiæ, vt etiam si non liceret in ea ampliùs viuere, quàm
Magna cōmendatio diuinæ visionis in æterna vita. vnius diei hora: propter hoc solùm innumerabiles anni huius vitæ pleni delicijs & circunfluentia temporaliū bonorū, rectè meritoq; contemnerentur. Item Aug. Beata vita, est amor & perfecta notitia Trinitatis. Ipsa enim summum bonū, ineffabile gaudium, serena lætitia, purum, perfectū, & infinitum oblectamētum.
8. Octaua cōsideratio est, quòd in illa vita est delectatio summa. Si enim amplexus sponsi delectant sponsam, summè putandus est delectabilis amplexus Dei, qui est summū bonum, fons dulcedinis & totius suauitatis. Ideò Apoc. 19. dicitur: Gaudeamus & exultemus, & demus gloriam Deo: quia venerunt nuptiæ agni, & vxor eius præparauit se: Glo. i. fecit se idoneā. Et Psal. 20. dicit propheta de iusto: Lętificabis eum in gaudio cum vultu tuo: delectationes in dextera tua vsq; in finem. Felix anima, quæ poterit dicere illud Cantic. 2. Læua eius sub capite meo, & dextera eius amplexabitur me. Inæstimabilis planè erit delectatio vitę beatę, quæ in suo fonte bibitur. Cùm enī Dei bonitas in infinitum inæstimabiliter excedit omnē bonitatem creatam, delectatio, quæ ex perceptione immediata illius summæ bonitatis percipitur, melior in infinitum erit perceptione cuiuscunq; suauitatis bonitatis creatæ. De quo Anselmus ad propositum nostrum sic loquitur: Excita nūc, anima mea, & erige totum intellectū tuum, & cogita quantùm potes, quale & quantum sit illud bonum. Si enim singula bona delectabilia sunt, cogita intentè, quantùm delectabile sit illud bonum & quale, quod cōtinet iocunditatem omnium bonorum. Non quale in creaturis bonis sumus experti, sed tanto differenter, quanto differt creator à creatura. Si enim bona est vita creata, quàm bona est vita creatrix? si iocunda est salus facta, quàm iocunda est salus, quæ facit omnem salutem? Si amabilis est sapientia in cognitione rerum conditarum, quàm amabilis est sapientia, quæ omnia cōdidit ex nihilo? Deniq; si multæ & magnæ sunt delectationes in rebus delectabilibus: qualis & quāta delectatio in illo, qui fecit ipsa delectabilia? Hæc Anselmus. Arg. de inæstimabili delectatiōe beatæ vitæ.
9. Nona consideratio, quòd in illa vita est sapientia & plenissima cognitio absq; ignorātia. 1. Cor. 13. Videmus nunc per speculū in ænigmate, tunc autem facie ad faciem. Nūc cognosco ex parte, tunc autem cognoscam, sicut & cognitus sum. August. lib. 12. super Genesim: Cùm ad illam regionē venitur, vbi sine vlla corporis similitudine perspicua veritas cernitur, nullis opinionum falsarum nebulis offuscantur. Item in lib. confessionum: Rerum omnium ibi quanta, quàm speciosa, quàm certa erit scientia, sine errore, vel labore, vbi Dei sapientia de ipso Cognitio nostra in patria.

ipso fonte potabitur cum summa felicitate sine aliqua calamitate? Prosper dicit lib. de vita contemplatiua ità: Singulis tunc patebunt singulorum mentes, sicut nunc oculis corporalibus subiacet facies corporales. Ipsos etiam oculos corporales nihil latebit creaturæ visibilis. Gregorius: Quid non videbit, qui videntem omnia videt?

10. Decima consideratio, quòd in illa vita viuentes, summo honore & gloria ibi sublimantur. Ioan. 12. Qui mihi ministrauerit, honorificabit eum pater meus qui est in cælis. Et Apocalyp. 1. Fecit nos regnum:

lib. 22. cap. 30.

id est, reges & sacerdotes Deo patri. De veritate gloriæ vitæ æternæ, beatus August. lib. de ciuitate Dei, ità loquitur: Vera ibi gloria erit, vbi laudantis nec errore quisquam nec adulatione laudabitur: ibi verus honor nulli negabitur digno, nulli deferetur indigno: sed nec eum ambiet vllus
11. indignus. Vndecima consideratio, quòd in illa vita æterna est iocunditas ineffabilis. Isaiæ 51. Lætitia sempiterna super capita eorum: gaudium & lætitiam obtinebūt.

Commendatio de immēsitate iocunditatis vitæ æternæ.

De qua beatus Augustinus in quodam sermone de die iudicij ità loquitur: Est in illa vita iocunditas infinita, beatitudo sempiterna: quam qui semel adipiscitur, semper tenet. Nihil illo loco magnificentius, nihil gloriosius, nihil clarius, nihil pulchrius, nihil verius: nihil illa beatitudine

hom. 37. in Euang.

sincerius, nihil illa abundantia copiosius. Item Gregorius in homilia, Si quis venit ad me: Quæ lingua dicere, aut quis intellectus capere sufficit, illa supernæ ciuitatis quanta sint gaudia, angelorum choris interesse, cum beatis spiritibus gloriæ conditoris assistere, præsentem Dei vultum cernere, incircunscriptum lumen videre, nullo mortis metu affici, incorruptionis per-
12. petuæ munere lætari? Duodecima consideratio est, quòd in illa vita est laus interminabilis. De quo propheta ait in psal. Ex-

Psal. 149.

ultabunt sancti in gloria, lætabuntur in cubilibus suis. Gregorius super illud Iob 8. Donec repleatur os tuum: dicit, Sicut in illa æterna patria iustorum mens in exultatione rapitur, ità lingua in canticū laudis eleuatur. August. in quodam sermone: In illa vita gaudium sempiternum, vbi incorruptibilis & incomparabilis delectatio, vbi chorus Apostolorum & prophetarum & sanctorum omnium, cum iocunditate æternæ lætitiæ incessabiles laudes cum sanctis angelis canunt. Beatus Effren in lib. de resurrectione: Illic cātabimus & dicemus:

Psal. 67. Psal. 89.

Mirabilis es Domine in sanctis tuis. Illic etiam confitebimur, quoniam repleti sumus manè misericordia tua: & exultauimus, & delectati sumus. Et Bernardus: Ci-

ca. 4. Medi. Epilogatio bonorum

uitas cælestis, mansio secura, patria totum cōtinens quod delectat, populus sine murmure, incolæ quieti, quàm gloriosa dicta sunt de te, ciuitas Dei? sicut lætantium omnium habitatio est in te. Est ibi pax, bonitas, pietas, lux, virtus, honestas, Gaudia, lætitiæ dulcedo, vita perennis: Gloria, laus, requies, amor, & concordia dulcis. Et subdit, quòd attentissimis animis aduertendum est. Quæ ergò nos angit vesania, vitiorum sitire absynthium, huius mundi sequi naufragium, vitæ labentis pati infortunium, impiæ tyrannidis ferre dominium, & non magis conuolare, ad angelorum societatem, sanctorum felicitatē, splendorem regis, potentis honorem, supernæ gloriæ decorem. Sed ad hæc omnia quis idoneus? Profectò verus pœnitens, bonus obediens, amabilis socius, fidelis seruus. Hæc Bernardus.

ciuitatis supernæ. Psal. 86.

Quis sit idoneus regno Dei.

TRACTATVS XXXVIII.

De xlvij. xlviij. & xlix. instrumentis: vbi de vtilitate memoriæ mortis, & præparatione animi ad illam.

Qvadragesimum septimum instrumentum est: *Mortem continuè ante oculos suspectam habere.* De quo Dominus in Euangelio: Vigilate, quia nescitis horā, nec diem, quandò dominus vester venturus sit, Matt. 24. Postquàm sanctus pater instrumenta posuit, pertinentia ad timorem gehennæ & amorem vitæ æternę: rationabiliter subdit instrumēta de memoria mortis habenda, quæ est introitus ad illa: & de optima animi præparatione ad benè moriendum.

Circa hoc autem instrumentum considerandum, quòd memoria mortis, valdè vtilis est homini. Hieronym. in epistola: Platonis est sententia, omnem sapientum vitam, meditationem esse mortis. Item sapiens ait: Summa philosophia est, assidua mortis meditatio. Spiritualiter memoria mortis est vtilis ad nouē. Primò ad cognitionem humilē sui. Thren. 4. post illud, 1.
Bonum est viro cùm portauerit iugū Domini ab adolescentia sua: subditur, Ponet in puluere os suum. Os in puluere ponit, qui cogitat quòd puluis sit. Bernard. Cogita, ô homo, vndè venis, & erubesce: vbi sis, & ingemisce: quò vadis, & contremisce. Hinc orat Propheta: Sciant gētes quoniam homines sunt, i. de humo. August. de verbis Domini: Agnoscat se homo mortalem, & frangat elationem. Cætera nostra, & bona & mala, incerta sunt: sola mors, certa est. Secundò valet ad hoc, vt homo rectè 2.
se regat in via præsentis vitæ, sicut aues regunt se cauda volando, & pisces natando. Iob 12. Interroga iumenta, & docebunt te:

Memoria mortis ad nouem est vtilis.

Psal. 9.

Exēplum.

& volatilia cæli, & indicabunt tibi. Præ-
Comparatio. tereà nauta si vult nauem regere, in fine na-
uis se locat: sic sapiens, consideratione fi-
nis regit se in his, quæ sunt ad suum finem.
3. *Homi. 13. in Euang.* Tertiò valet ad euigilationé animi ad mor
tem. Gregorius in Moralibus: Deus noster
Hora mortis nobis incognita, quarè. horam vltimam voluit nobis esse incogni-
tam, vt semper possit esse suspecta: vt dum
illam præuidere non possumus, ad illam si-
ne intermissione preparemur: quod à no-
bis faciédum est: quia beati serui illi, quos,
cùm venerit, dominus inuenerit vigilan-
4. tes, Lucæ 12. Quartò valet ad contemptú
mundi. Hieron. Facile contemnit omnia,
qui se semper cogitat esse moriturum. Ec-
cles. 11. Si annis multis vixerit homo, & in
his omnibus lætus fuerit: meminisse debet
tenebrosi temporis & dierum multorum,
Quò in morte omnia vana monstrantur. qui cùm venerint, vanitatis arguentur pre-
terita. In morte arguitur vanitas esse omne
quod est in mundo, scilicet concupiscen-
tia oculorum, cócupiscentia carnis, super-
bia vitæ. Concupiscétia oculorum in hoc,
quòd homo nudus reuertitur in terram.
Iob 1. Nudus egressus sum de ventre matris
meæ, & nudus reuertar illuc. Cócupiscen-
tia carnis in hoc, quòd corpus in delicijs
nutritum, vermibus datur. Superbia vitæ
in hoc, quòd ille qui volebat esse super ho-
mines, ponitur sub terra, quæ est infimum
5. elementum. Quintò valet ad repressioné
Præcipuum remedium contra carnis desideria. carnalium desideriorum. Gregorius: Ni-
hil sic ad domandum desideriorum carna-
lium appetitú valet, quàm vt vnusquisq;
hoc, quod diligit viuum, quale sit mortu-
6. um, pēset. Sextò valet ad temperandá præ-
sentem lætitiam, sicut & alia mala pœnæ.
Seneca: Nihil æquè tibi proficiet ad tempe-
rantiam omnium rerum, quàm frequens
meditatio breuis æui, & hoc incerti. Quic-
quid facis, respice ad morté. Et ideò opti-
mè dicitur Ecclesiast. 11. In die bonorú nè
7. immemor sis malorum. Septimò valet ad
cauendú à peccatis. Ecclesiastici 7. In omi-
bus operib⁹ tuis memorare nouissima tua,
& in æternum non peccabis. August. Nihil
sic reuocat à peccato, quàm frequens mor-
8. tis meditatio. Octauò valet ad bona opera
facienda. Ecclesiastici 14. Fili, si habes, be-
nefac tecum: & Deo dignas offer oblatio-
nes. Memor esto, quoniam mors nó tarda-
bit. vbi Glo. inquit: Hortatur, vt contem-
pta mundi luxuria, bonorum operum ob-
lationes offeramus: quia breue est spatium
vitæ, in quo operari possumus. Post mor-
tem enim quæ festinat, nó est tempus ope-
randi, sed mercedé recipiendi. Vndè: Ope-
ramini dum dies est: venit enim nox, quā-
dò non licet operari, Ioā. 9. Gregorius su-
Adhuc, quarè incertus sit dies mortis. per Eze. Ideò nobis conditor noster diem
mortis incognitú esse voluit, vt dum sem-
per ignoratur, semper proximus esse cre-
datur: & tanto quisque sit feruentior in
opere, quanto incertior de vocatione.

Nonò valet ad perseuerandum in pœ- 9.
nitétia, & in religionis austeritate. De quo *Exēplum notatu dignissimum.*
narratur exemplum, quòd cùm filius cui-
usdam nobilis & vnicus intrâsset religio-
nem, vt Deo seruiret, venissetq; pater, vt
eum extraheret vi: cùm nó possent illi re-
ligiosi eum tenere, petijt iuuenis, vt posset
loqui cum patre: quod cùm ei esset conces-
sum, ait puer ad patré, quòd si auferret vnā
consuetudinem, quæ fuit in patria sua, re-
diret ad seculum: annuitq; pater quòd li-
benter auferret, petijtq; vt illam exprime-
ret. Cui filius, quòd in terra sua fuit cósue-
tudo, vt iuuenes morerētur sicut & senes:
& si illam auferret, ipse rediret: quod si nó
faceret, nec ipse rediret: licèt enim esset iu-
uenis, timebat mortem. quod audiēs pater,
videns ipsum esse constantem in proposi-
to, ait: Nec volo quòd ad seculum redeas,
sed hîc seruias Deo. conuersusque pater
cum filio, seruiérunt ambo fideliter Deo.

Quadragesimumoctauum instrumen-
tum est: *Actus vitæ suæ omni hora custodire.* Hoc
instrumentum, est quasi conclusio & finis
præcedentis. Ad hoc quippe mortis medi-
tatio nobis proponitur, vt vigiles simus
super custodia nostra, nè impræparati in-
ueniamur. De qua custodia inquit Salua-
tor noster Lucæ 12. Sint lumbi vestri præ-
cincti, & lucernæ ardentes in manibus ve-
stris: & vos similes hominibus expectanti-
bus dominum suum, quandò reuertatur à
nuptijs. Et sequitur: Beati sunt serui illi,
quos, cùm venerit, dominus inuenerit vi-
gilantes. De hac custodia dicitur Deutero.
4. Custodi temetipsum & animam tuā so-
licitè. Prouerb. 4. Omni custodia serua cor *Figura de eo, quòd vigiles esse debemus.*
tuum. Custodia huiusmodi, figuratur
Apoc. 4. vbi legitur, quòd animalia erant
plena oculis antè & retrò: per quod plena
vigilātia & custodia designatur. Viri enim
sancti timent semper, & vbiquè: ideò sem-
per vigilant super custodia eorum. Et ideò
dicitur Ecclesiastici 18. Homo sapiens in
omnibus metuit. Et Prouerbiorum 18. Be-
atus homo, qui semper est pauidus.

Quadragesimúnonú instrumétum est:
In omni loco Deū se respicere, pro certo scire. De quo
instrumento sacra scriptura manifestè te-
statur: Prouerb. 15. In omni loco oculi Do-
mini contemplantur bonos & malos. Item
eiusdem 16. Omnes viç hominum patent
oculis eius. Et ad Hebræos quarto inquit
Apostol. Omnia nuda & aperta sunt ocu-
lis eius. Hæc autem consideratio diuini in- *Consideratio quæ nos maximè mouere debet ad custodiam.*
tuitûs, multùm mouere debet discipulum
ad custodiam actuum suorum, ne aliqua
immunditia aut inhonestas in eo appare-
at, quæ valeat offendere oculos Dei cun-
cta cernentis. Hinc dicit Boethius: Magna
nobis

nobis est indicta probitatis necessitas, nisi dissimulare velimus: cùm cuncta agamus ante oculos iudicis cuncta cernentis. Et Seneca in epist. (*Epist. 14.*) Sic certè viuendû est, tãquàm in conspectu viuamus: sic cogitandû, tanquàm aliquis in pectus intimum prospicere possit, & potest. Quid enim prodest ab homine esse secretum? nihil Deo clausum est. Vbi notandum, quo quinque sunt circunstantiæ ex parte videntis, propter quas solet quis magis timere facere aliquid mali coram eo: quæ omnes concurrunt in Deo. (*Quinq. circunstantiæ nos mouẽt nè peccemus coram aliquo.*) Vna est, si sit persona magna. Alia, si sit honesta. Alia, si malum quod sic fit, fiat contra eum. Alia, si ipse videns habeat de illo malo accusare. Alia, si de illo malo debeat iudicare. Ipse autem Dominus est tam magna persona, quòd magnitudinis eius nõ est finis, Psal. (*Psal. 144.*) tam honesta, quòd oculi eius ad iniquitatem respicere non possunt, Abacuc 2. Ipse est, contra quem solum est peccatum. Psal. (*Psal. 50.*) Tibi soli peccaui. Ipse est, qui habet accusare de peccato testificãdo, & qui iudicare habet de eo. Iere. 29. Ego sum iudex & testis. Meritò ergò discipulus, cõsiderans Deû se semper respicere, debet timere, ne aliquid agat, quod tãtæ maiestatis offendat oculos. Ambrosius super Beati immaculati: Hominem vereris præsentem: Dei patris & filij & spiritus sancti non vereris præsentiam? (*Exemplum*) Legitur in Vitas Patrum, quòd Abbas Macarius dixit: Si erubescis homines, ne te videat peccatem: quarè non magis vereri debes Deum, qui secreta cordis considerat?

TRACTATVS XXXVIII.

De L. & LI. instrumentis: vbi de malis cogitationibus citò effugandis.

QVinquagesimum instrumentum est: *Cogitatiões malas cordi suo aduenientes, mox ad Christum allidere.* Quoniã, vt ait Glo. Num. 21. maxima pars diabolici regni & potestas eius plurima in cogitationibus consistit: (*Maxima pars regni diabolici.*) quia de corde prodeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, & huiusmodi, quæ coinquinant hominem: meritò sanctus pater Benedictus inter instrumenta bonorum operum posuit hoc, vt nascentes cogitationes mox de corde eradicarentur. (*Similitudo*) Sicut enim à radice amara amari progrediuntur fructus, sic à mala cogitatione non nisi mala operatio progredi potest. Mala enim arbor non potest fructus bonos facere, vt testatur veritas Matt. 7. Quarè Sapientiæ primo dicitur: Cogitationes peruersæ separãt à Deo. Circa hoc instrumẽtum licèt plura dicta sint in prologo, de allisione cogitationum malarû ad Christum, nihilominùs quatuor notabuntur. (*Dicendorû distinctio.*) Primò, quàm conuenientissimum sit discipulo, militi monasticæ disciplinæ, nõ sinere crescere cogitationes malas. Secundò, de multiplici genere cogitationum, à quibus cauendum est. Tertiò, de caussalitate malarum cogitationû. Quartò, de remedijs contra malas cogitationes.

Circa primum considerandum, quòd conuenientissimus modus repugnãdi hosti humani generis, serpenti antiquo, est per contritionem capitis eius, (*Cõueniens modus repugnandi diabolo.*) quemadmodùm docet Dominus, Gen. 3. loquens ad serpentem de muliere, quæ figuram tenet Ecclesiæ: Ipsa conteret caput tuum. Serpẽs caput præ cæteris membris custodit, (*Physicum de serpẽte.*) & nõ est caput nequius super caput colubri, Eccles. 25. Ideò totis viribus debemus conari ad eius contritionem. Caput verò eius intellige, vel superbiam, vel principium tentationis, vel peccatum cordis, antequàm per locutionem vel operationem exierit extrà. (*Spiritualiter caput serpẽtis, & eius contritio.*) Contritio capitis primo modo, scilicet destructio superbiæ, multùm valet ad repugnandum ei: & hanc facit humilitas, quæ multùm valet ad triumphandum de diabolo: humilitas gloriam victoriæ totam Deo attribuit: & propter hoc, totum pondus prælij eidem imponit. (*Quarè humilitas præcipuè vincat inimicû.*) Cuius enim est victoriæ gloria, & pugna: humilibus à Deo adiutorium gratiæ, de quo resistitur superbis. Ideò non est mirum, si humiles triumphent, & superbi vincantur. Iacobi tertio: Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. Item caput serpentis infernalis est conterendum: quia in principio tentationis est resistendum ei, secundùm illud: (*Principio tentationis est resistendum.*)

Principijs obsta: Serò medicina paratur,
Cùm mala per longas conualuêre moras.

Et Gregorius in Moralibus: Si tentationi in corde nascenti, festinè non resistitur: hac eadem, qua nutritur, mora roboratur. In Psal. (*Psal. 136.*) Beatus qui tenebit, & allidet paruulos suos ad petram. Diabolus, quasi paruulus est in principio tentationis: vnde tunc facilius occidi potest in homine. In morte primogenitorum, liberati sunt filij Israel de seruitute Pharaonis, Exodi vndecimo. Primogenita Pharaonis infernalis sunt principia tentationum, (*Primogenita spiritualiter.*) quibus si viriliter resistitur, citò liberatur homo à diabolo: qui verò ei in principio non resistit, vix ab eo se expedit. Hieronymus: Lubricus est antiquus serpens, & nisi capite teneatur, totus statim illabitur. Conterendum est ergò caput serpentis infernalis, vt peccatum cordis antè destruatur, quàm per locutionem vel operationem extrà egrediatur. Summoperè debebat homo custodire cor, sicut caput suum, iuxta

iuxta monitionem illam Matt. 10. Estote prudentes sicut serpentes. Diabolus tanq̃ superbus & ambitiosus, supremam partē nostri, s. cor, obtinere nititur, tāquàm arcem in castro nostro, vt in nobis perfectè dominetur: vndè cordi cogitationes immittit, & affectum ad malũ incendit. Greg. super illud Iob 25. Simul venerũt latrones eius, & fecerunt sibi viā per me: dicit: Maligni spiritus, qui exquirendis hominum mortibus occupantur, qui viam sibi in afflictorum cordibus faciunt, inter aduersa quæ exteriùs tolerantur, cogitationes prauas immittere non desistunt. Item Gregor. super illud Iob 41. Halitus eius prunas ardere facit, & flamma de ore eius egreditur. Quid prunas, nisi succēsas in terrenis concupiscentijs reproborum mentes appellat? Tanto igitur leuiathan halitu in prunas flat, quanto annisu suggestionis occultæ humanas mentes ad illicita inflāmat. Flamma oris eius, est instigatio occultæ locutionis. Damascenus: Potens est diabolus facere immissiones nobis: in nobis autem est, eas suscipere vel non suscipere. Augu. Diabolus plenus est incentiuis vitiorum.

Diabolus præcipuè cor nostrũ nititur obtinere.

Malitia diaboli.

Circa secundum sciendũ, quòd Bernard. distinguit diuersa genera cogitationum, à quibus multa solicitudine cauere necessè est eos, qui conuertuntur ad cor, & dignũ Deo in semetipsis templum exhibere festinant. Sunt enim nonnullæ cogitationes penitùs ociosæ, quas tam facilè abijcere q̃ repellere potest anima secum habitans in corde suo, & assistens dominatori vniuersæ terræ. Sunt & aliæ violētæ magis & fortiùs adhærentes, quæ ad necessitatem naturæ pertinent, & quasi ex eodem assumptæ limo, de quo & nos: quæ si paululùm inciderint, auelli nequeunt sine læsione & difficultate. Sæpè enim sic afficit nos cogitatio carnalis de necessarijs corporis, vt vix eradicari possit à nobis: quia limosa cùm sit & viscosa, limosam similiter inuenit terram. Non sine causa dictum est, hominem non plasmatum de terra qualibet, sed de limo: oportet reprimere, quē extinguere non possumus appetitum: quàm citò mentem ingreditur, crescere non sinatur: sed sicut dicit scriptura, sub nobis sit, & nos dominemur illius. Est tertium cogitandi genus, immundum nimis ac fœtidum, quod nec admittere quidem vlla ratione debemus, sed à longè præsentire fœtorem, & tota virtute repellere, cõuersi ad gemitus, lachrymis & suspirijs inuocantes spiritum, qui adiuuat infirmitatē nostrā. Dico autem cogitationes illas, immundas penitùs ac fœtidas, quæ ad luxuriam, ad inuidiam, & vanam gloriam pertinent, cæteraq; vana detestanda. Circa tertium notandum, quòd cogitationes malæ diuersis de causis in corde surgunt: Vna causa, est corruptio, quæ est ex peccato primorũ parentũ. Illud enim, Spinas & tribulos germinabit tibi, Gen. 3. intelligitur & de terra quam calcamus, & de terra quam gestamus. In vtraque enim, inutilia vel noxia, gratis nascuntur: vtilia verò, cum labore. Aliquandò verò surgunt occasione rerum visarum, vel auditarũ, vel alio sensu corporeo perceptarum. Cùm enim aliquis ad mentem redit, volens intendere orationi vel meditationi, vix potest se expedire ab his, quibus videndo, vel loquendo, vel audiendo, paulò antè intentus fuit: limosa enim est substantia animæ, sicut & corporis, & quicquid contrectat, facilè ei adhæret, iuxta verbum Bernardi. Aliquādò surgunt instinctu diaboli, vt priùs ostensum est hoc in libro. Non omnes cogitationes nostræ malæ, semper diaboli instinctu excitantur, sed aliquandò ex nostri arbitrij motu emergunt. Concupiscentia etiam, causa est malarum cogitationum in nobis. Vndè legitur in Vitis patrum, quòd quidā frater dixit Abbati Sisoy: Quarè non recedunt à me cogitationes? Et dixit ei senex, quia vasa earũdem passionũ intra se sunt. Hæc vasa intelliguntur concupiscentiæ, vndè cogitatiões oriũtur: vbi enim amor, ibi oculus. In libro de vita solitaria dicitur: Qui redit ad conscientiam, si nondùm vicit concupiscentiam suam, inuenit ibi de concupiscentia sua vel suaues delectationes, vel graues corrosiones, & indè multiplicat cogitationes. Qui verò iam cōcupiscentiam vicit, quandiù tamen maioris boni concupiscentia, vel maior delectatio mentem non obtinuerit: cũ exosa quadam voluptate, gestorum, visorum, auditorum patitur imaginationes. Vndè in vtroque lumbi implētur illusionibus delectationum: & ad cogitanda spiritualia vel diuina, lumē oculorum suorum ipsum nō est secum: vna cogitatio, causa est aliarum. Quidā frater interrogauit quēdam senem: Quid faciam, quia multæ cogitationes solicitant me, & nescio quomodò repugnē eis? Qui respondit: Non repugnes contra omnes: sed contra vnam, quæ caput est aliarum. Contra cogitationes malas luctari nos oportet. In Vitis patrum dicit quidam senex de antiquis patribus: Non sumus eradicatores cogitationum, sed luctatores. In eodem dicit quidā Abbas: Si cogitationes non habes, spem non habes: quoniam si cogitationes non habes, opera non habes.

Diuersa cogitationũ genera.

Tot. & admittere.

Pulchra speculatio, quarè homo de limo terræ for. matus dicatur.

Vana gloria inter immunda & penitùs detestanda numeratur.

Cogitationes diuersis de causis oriuntur.

Exemplũ.

Exemplum

Non debemus desperare ppter cogitationes, sed luctari.

Circa quartum notandum, quòd octo remedia sunt contra malas cogitationes. Vnum est, non permittere illas exire extrà per locutionē vel operationem. In Vitas patrum dixit Abbas Pastor cuidam Abbati: Sicut capsa plena vestibus si dimissa fuerit

Octo remedia contra malas cogitationes.

1.

fuerit longo tempore, putrefiunt vestes in
ea: ità sunt cogitationes in cordibus nostris, si non fecerimus eas corporaliter tempore longo, exterminantur aut putrefiũt.
Similitudo Idem ad abbatẽ Ioseph: Sicut si quis claudit serpentem vel scorpionem in vase, & obturet illud, procedente tempore serpẽs moritur: ità malæ cogitationes, quæ studio dæmonum pullulant, patiẽtia eius cui immittuntur, paulatim deficiunt. Et specialiter expedit, quòd cogitationes iracundię ad verba non procedunt, sicut suprà circa
2. instrumentum 22. satis dictum est. Secundum remediũ, est boni transitorij contem-
Amor mundi, turbulẽtus. cõtemptus, est quietus. ptus. Amorem boni transitorij, comitatur turba cogitationum tumultuosarum. Econtrariò contemptus boni transitorij habet solitudinem. Gregorius super illud Iob 3. Qui ædificant sibi solitudines. Omnis terrenus densis tumultibus premitur, & frequentia desideriorum quasi turbarum calcatur. Item sancti viri, quia nihil huius mundi appetunt, nullis proculdubiò in
3. corde tumultibus premuntur. Tertium, est sensuum exteriorum custodia. sicut custodia portæ ad hoc valet, vt non intret, qui intrare non debet: sic custodia sensuũ ad hoc valet, vt cogitatio mala ad cor non
4. intret. Isa. 26. Claude ostia super te. Quartum, est vigilantia, qua cogitationes malæ quæ oriuntur, & causæ earum, depræ-
5. hendũtur. Quintum, est virilitas ad operandum, qua cogitationes malæ in corde nasci prohibentur: & si natæ fuerint, expelluntur. Hæc duo commendantur nobis 1. Cor. 16. Vigilate, inquit Glo. mentis oculis contra astutias diaboli, & state in fide: Glo. quia stanti non obrepit somnus. viriliter agite. Qui enim cogitationibus malis carere desiderat, cogitationibus bonis
6. cor occupare studeat. Sextum remedium, est meditatio sacræ scripturæ. In libro de
Vtilitas diuinæ lectionis. vita solitaria dicitur: De quotidiana lectione aliquid in ventrem memoriæ dimittendum est, quod fideliùs digeratur: & sursùm reuocatum, crebriùs ruminetur, quod proposito cõueniat, quod intentioni proficiat, quod detineat animã, vt aliena cogitare non libeat. Vndè de viro iusto dici-
Psalm. 1. tur in psal. In lege eius meditabitur die ac nocte. In Vitas patrum dicit abbas Eua-
Tria mentem solidãt grius: Mentem errantem vel nutantem solidat lectio diuina, & vigilię, & oratio. In Vitas patrum: Vidit quidam senex in cœ-
Exemplum nobio aliquandò meditantem fratrem in cella, & ecce dæmon veniens, stabat foris cellam. Et dum frater ille meditaretur, nõ potuit ingredi. Cùm autem cessasset à cogitatione, tunc ingrediebatur dæmon.
7. Septimum remediũ, est meditatio mortis & tormentorum gehennæ. In Vitas patrum frater dixit seni: Quid facio, quia occidit me sordida cogitatio? Respondit senex: Mulier quandò vult ablactare infan- Exemplum
tem, amarum aliquid superũgit vberibus, vt puer amaritudine amarescat. Mitte ergò & tu in cogitationem tuam amaritudinẽ, id est, cogitationem mortis & tormentorum, quæ peccatoribus præparantur.
Octauum remedium est, reuelare eas san- 8.
ctis patribus. Et de hoc, in instrumento quod sequitur. Quinquagesimum primum instrumentum est: *Seniori spirituali ipsas* s. cogitationes malas, *patefacere*. De vtilita- Vtilitas reuelationis.
te reuelationis & patefactionis cogitationum spiritualibus patribus, abbas Serapio collationẽ secunda patrum, ca. 11. narrata difficultate continui conflictûs & spiritualis certaminis, quem habemus aduersùs principes tenebrarum, dicit: Semper seniorum summa cautione sunt sectãda vestigia, atq; ad eos cuncta quæ in nostris cordibus oriuntur, sublato confusionis velamine, sunt deferenda. Item in Vitas patrum Exẽplum.
legitur, quòd impugnabatur quidam frater vehementer spiritu fornicationis: qui tamen frequenter pergebat ad quendam seniorem probatum, & confitebatur ei: tandèm dixit senior: Nè pertimescas fili. Nihil enim sic allidit virtutem dæmonum, sicut reuelare cogitationes immũdas beatissimis patribus.

TRACTATVS XXXIX.

De instrumento lij. vbì multa de disciplina & custodia linguæ habenda.

QVinquagesimum secundum instrumentum est: *Os suum à malo vel prauo eloquio custodire.* Vt dicat cum ꝓpheta: Posui ori meo Psal. 38.
custodiam: quoniã custodia oris, pro magna parte est custodia cordis. Os enim est quasi porta in homine. Et sicut custodia Porta in homine.
castri pendet ex custodia portæ: sic custodia oris, est custodia animæ. Vndè Prouer. 13. Qui custodit os suum, custodit animam suam. Meritò sanctus pater post instrumẽta de depellendis malis cogitationibus, instrumenta ponit de custodia linguæ. Porrò quia maximè ad religiosum pertinet linguæ custodia: pro pleniori disciplina custodiæ linguæ, tria principaliter hoc loco notanda sunt. Primò, de causis quatuor, quarè diligentia est adhibenda circa custodiam linguæ. Secũdò, de his quæ attendẽda sunt in locutione. Tertiò, de his quæ valent ad custodiam linguæ. Circa pri- Maximè custodiẽda est lingua, ratione quadruplici.
mum notandum est, quòd quadruplici ratione magna diligentia adhibẽda est circa custodiam linguæ. Primò, quia eius custodia est valdè difficilis. Secundò, quia valdè vtilis. Tertiò, qa valdè indecẽs est circa

eius custodiã negligẽtia. Quartò, quia hæc
negligentia valdè est periculosa. Diffi-
1. cultatem custodiendi linguam, primò in-
dicat nobis natura, quæ linguam inclu-
dit, sicut solent includi crudelia animalia
& indomita, nè noceant. August. super ca-
nonica prima Io. Lingua facilitatem ha-
bet. Motus enim in humido positus, faci-
lè in lubrico labitur. Quanto enim illa ci-
tiùs & faciliùs mouetur, tanto tu aduersùs
illam fixiùs esto. Secũdò, scriptura in Psal.
140. Pone Domine custodiã ori meo. Glo.
ne incongrua verba exeant. Propter diffi-
cultatem custodiendi linguam, rogat Pro-
pheta Dominum pro eius custodia: quia,
vt habetur Prouerb. 16. Domini est guber-
nare linguam. Non enim sufficit ad hoc
virtus vel discretio humana. Ecclesiastici
Difficultas edomandi linguam. 22. Quis dabit ori meo custodiam, & super
labia mea signaculum certum, vt non ca-
dam ab ipsis, & lingua mea perdat me. Et
Iacobi tertio: Omnis enim natura besti-
arum & volucrum & serpentum & cæte-
rorũ domatur, & domita est à natura hu-
mana: linguam autem nullus hominum
domare potest. Et subditur: Est enim in-
quietum malum. Augusti. de verbis Do-
mini, sermone 4. Si linguam nullus ho-
minum domare potest, ad Dominum con-
fugiendũ est. Exemplum de hoc imponit:
Dictũ optimum. Si bestia debet domari, quæritur homo: sic
& si lingua debeat domari, quæratur De-
us: imago Dei domat feram, & non domat
Vtile est linguá custodire. Deus imaginem suam? Vtilis est valde cu-
stodia linguæ. Si enim lingua modo debi-
to regatur, de fructu eius potest homo di-
tari. Prouer. 12. De fructu oris vnusquisq;
replebitur bonis. Preciosi fructus linguæ,
quã spiritussanctus regit, qui in specie co-
lumbæ apparere voluit, sunt modestia in
loquẽdo, oratio, Dei laudatio, gratiarum
actio, peccatorum cõfessio, proximorum
2. eruditio & consolatio. Secundò, magna
diligentia adhibẽda est circa custodiã lin-
guæ: quia eius custodia est valdè vtilis,
cuius custodiæ vtilitatẽ ostendit Salomon
Prouer. 14. dicens: Mors & vita in manibus
linguæ: qui diligunt eam, comedunt fru-
ctus eius. Glo. bonos vel malos, mortẽ vel
vitã. Et Iaco. Apost. inquit: Qui in lingua
non offendit, hic perfectus est vir, Iaco. 3.
Et Ecclesiast. 25. Beatus qui lingua sua non
3. est lapsus. Tertiò est diligẽtia magna ad-
hibenda circa custodiam linguæ: quia val-
Turpe est linguã non custodire. dè indecens est linguæ custodiam neglige-
re: Tum quia lingua est membrum nobile:
indecens autem valdè est in eo immundi-
tia. Qui enim ori suo ab inquinatione nõ
parcit, ab homine quasi degenerauit, & in
porcum transijt. Porcus quidem non plùs
parcit ori, quàm pedi: vbi posuit pedem,
ponit & os. Tum secũdò, quia lingua, quã-
tùm ad vsum loquelæ, est organum ratio-
nis. Vndè à ratiõe debet regi, & ad eius im-
perium, in actum suum exire: valdè inde-
cens est, vt quis ratione linguam suam non
regat & moderetur. Vndè Prouerb. 10. di-
citur: Os stulti, Glo. qui inordinatè bona,
vel apertè mala loquitur, confusioni pro-
ximum est: qui autẽ moderatur labia sua,
sapientissimus est. Tum tertiò, quia in hoc
membro homo specialiter præ omnibus
creaturis honoratus est à Deo: valdè inde-
cens est, vt homo in eo Deum offendat, in
quo Deus maximè honorari debet. Tum
quartò, quia lingua deputata est diuino
seruitio, vtputà orationi, diuinis laudib9,
& doctrinæ, quæ sanctitatem magnam re-
quirunt: indecentissimũ planè est, vt lin-
gua, qua Deus oratur, laudatur, & prædi-
catur, peccatorum sordibus sit polluta. Nõ
est enim speciosa laus in ore peccatoris, Ec-
cle. 15. Item quartò diligentia magna adhi- 4.
benda est circa custodiam linguæ, quia ne-
gligentia circa custodiam linguæ est valdè
periculosa: multùm enim nocet, si nõ ser- Periculosũ est, linguã non custodire.
uetur. Qui enim os non custodit, ipse est
quasi ciuitas sine muro. Prouerb. 25. Sicut
vrbs patens & absq; murorũ ambitu, ità vir
qui non potest in loquendo cohibere spi-
ritum suum. vb Glo. ità dicit: Si enim mu-
rum silentij non habet, patet inimici ia-
culis ciuitas mentis. In Vitis patrum quidã Exẽplum.
senex cum quibusdam fratribus ibat ad be-
atum Antonium: qui multa locuti sunt in
via de sacra scriptura, & de operibus ma-
nuum suarum: & senex semper tacebat.
Cui ait beatus Antonius: Bonos fratres ha-
buisti in itinere? At ille: Boni quidẽ sunt,
sed habitatio eorum non habet ianuam:
qui vult, intrat in stabulum eorum, & sol-
uit asinum. Item prætereà est, sicut equus
sine freno, & sicut nauis sine gubernacu-
lo. Iacobi 3. Si quis in verbo non offendit,
hic perfectus est vir. Potest enim in freno
circunducere totum corpus &c. Sequitur:
Ità & lingua modicum quidem membrum
est, & magna exaltat, id est, ad magna prę-
mia vel tormenta ducit. Et infrà: Lingua Lingua vniuersitas iniquitatis dicitur.
nostra ignis est, vniuersitas iniquitatis.
Glo. vniuersitas, quia per eam ferè cuncta
facinora aut concinnantur, vt latrocinia,
stupra: aut patrãtur, vt periuria & falsa te-
stimonia: aut defenduntur, vt cùm quili-
bet impurus excusando scelus, quod com-
misit, simulat bonum quod non fecit. Vbi
considerandum, quòd lingua nocet ei qui
loquitur, gratiam Dei ei auferendo. Pro- Lingua nocet loquẽti.
uerb. 13. Qui autem inconsideratus est ad
loquendum, sentiet mala. Bernard. Leuis
res sermo: sed grauiter vulnerat aptissi-
mum euacuandis cordibus instrumentum.
Et ideò dicitur Ecclesiastici 28. Multi ceci-
derunt in ore gladij: sed non sic, quasi qui
interi-

interierũt per linguam suam. Nocet etiã audienti. Bernardus: Vnus est qui loquitur, & tantùm vnum verbum profert: & tamen in vno momẽto multitudinem audientium, dum aures inficit, animas interficit. Et Gregorius super Ezechielem: Sicut malus aër assiduo flatu tractus inficit corpus, ità peruersa locutio assidua infirmantium inficit animas. Nocet etiam his de quibus loquitur, etiam valdè remotis. Lingua enim quæ est in Gallia, nocet ei qui est vltra mare vel in Hispania, dum eũ infamat. Et ideò Hiere. 9. dicitur: Sagitta vulnerans lingua eorum. Circa secundum sciendum, quòd circa disciplinã linguæ septem sunt attendenda: videlicet, quis loquatur, & cui, & de quo. Itẽ quid dicendũ, vbi, & quãdò, & quomodò. Circa primum instruit nos venerabilis Hugo de sancto Victore, his verbis: Qualitas personarum, quatuor modis consideratur, scilicet, secundùm ætatem, secundùm scientiã, secundùm officium, & secundùm conditionem. Secundùm ætatẽ: quia aliud conuenit locutionibus senum, aliud locutionibus iuuenum. Secundùm sciẽtiam: quia aliud conuenit locutionibus sapientum, aliud locutionibus simplicium. Secũdùm officium: quia aliud conuenit locutionibus eorum, qui negocia terrena tractãt: aliud locutionibus eorum, qui secretioris vitæ quieti, & studio contemplationis inuigilant. Secundùm conditionem: quia aliud cõuenit locutionibus eorum, qui sunt prælati: aliud locutionibus eorũ, qui sunt subditi. Senes debent loqui de discretione benè consulendi: iuuenes, de instantia benè faciendi: sapientes, de mysterijs bonorum operum: hi qui exteriora tractant negocia, de solertia acquirendi: hi qui quietam vitam ducunt, de disciplina viuendi: prælati, de prouisione vel diuisione rerũ: subiecti, de obedientia præceptorum.

Nocet audienti.

Nocet absenti.

Septem circa linguæ disciplinã.

1\. *Loquentiũ qualitas.*

2\. *Cum quibus loquendũ, quarè & quandò.*

Circa secundum, scilicet personam cui loquimur, instruit nos etiam Hugo de sancto Victore, his verbis: Boni prauorũ eloquia aliquandò appetere, aliquãdò vitare debent. Appetere, quandò sua exhortatione illos sperant corrigi: & tamen de sua stabilitate confidunt, vt non timeant de illorũ praua suggestione corrũpi: quandò verò & illorum duritiam, & suam infirmitatem considerant, expedit eis vt fugiant: nè, dum illos nõ valent suis admonitionibus corrigere, paulatim incipiant ipsi ad prauitatem illorũ declinare. Cùm ergò propter nostram ædificationem loquimur, cum illis loquamur, quorum doctrina possumus ad virtutem instrui. Cùm autem loquimur propter ædificationem proximi, cum illis loquamur, quos speramus per nostram exhortationem à prauitate sua posse emẽdari. Alioquin & sapientes velle docere, superbia est: & obstinatos corripere, insipientia. Vndè Prouerb. 23. In auribus insipientium nè loquaris, quia despicient doctrinam tuam. Item Ecclesiastici 22. Cum stulto nè multa loquaris. Et Matth. 7. Nolite sanctum dare canibus, & margaritas nolite spargere ante porcos. Canes, sunt detractores: porci, sunt cõtemptores. Circa tertium, scilicet circa id, de quo loquendum est: cum illo, quem speramus exhortatione nostra posse corrigi, aduertenda est doctrina Hugonis de sancto Victore, his verbis nos instruentis: Id profectò dici magis cõuenit, quod ad illud, in quo plùs ipse laborat, malum sanandum consilio commodiori occurrit, verbi gratia: quandò constãtiam laudare volumus, ad pusillanimes, non ad superbos, sermonem nostrum dirigere debemus: quia cùm vitium superbiæ nõnunquàm sub prætextu constantiæ se contegat, si cœperimus in superbis laudare constantiam, dum eos ad virtutem hortari credimus, ampliùs eos in suo vitio confirmamus. Exhortemur ergò ad constãtiam timidos, ad timorem superbos, ad frugalitatem prodigos, ad liberalitatem auaros. Itẽ beatus Grego. in Moralibus: Lingua nostra bonis in fomẽtum sit, prauis aculeus: tumidos retundat, & iratos mitiget: pigros exacuet, desides hortatu incendat: refugiẽtibus suadeat, asperis blandiatur, desperatos consoletur: vt semper quia ductores dicimur, viam salutis gradientibus effundamus. Aduertendũ etiam circa hunc locum, quòd admonitio non tantùm debet esse secundùm defectũ gratiæ, quem habet ille, quẽ exhortari proponimus: verumetiam secundùm capacitatem auditorum, sermo formandus est, vt ait beatus Gregorius: & hoc nõ solum, quantùm ad sublimitatem, vel subtilitatẽ doctrinæ, sed etiam quantùm ad prolixitatem. Aliqui enim minùs capacibus tot & tanta dicere volunt, quòd nihil retinent. Attendere prætereà circa hoc debet, qui loquitur, vt sermo eius materiæ cõgruat. Seneca: Vitiosum est, in re sæua delicatum inferre sermonem. Non decet etiam cùm de diuinis loquimur, vt exemplis vilibus vtamur. Repræhensibilis est etiam, contra paruam negligentiam nimium zelum ostẽdere. Aliqui quærũt ensem ad muscam occidendam, & securim ad ouum frangẽdum: qui contra modicam negligentiam ità mouentur, acsi esset magnum peccatum: quod non debet fieri, præcipuè cùm facilè potest corrigi. Circa quartum, s. circa id de quo non dicendum est, instruimur ab Apostolo ad Ephes. 4. Omnis sermo malus ex ore vestro non procedat: sed si quis bonus est ad ædificationem fidei, vt det gratiam audien-

Canes & porci.

3\. *Quid dicendum.*

4\.

dientibus. Itèm instruimur in hoc, à malo & prauo eloquio custodire. Malum colloquium, dicitur quodcunque verbum ociosum, aut indecens ipsi loco, aut materiæ non conueniens. Prauum verò colloquiũ, dicitur nociuum verbum, ficut colloquium detractionis, murmuris, & similia. De istis duabus differentijs dicitur Psal. 34. Prohibe linguam tuam à malo, & labia tua ne loquantur dolum. & Prouerbiorũ quarto: Remoue à te os prauum, & detrahentia labia sint procul à te. Glo. Hoc duobus modis faciẽdum est. Primo, os tuum, nè prauum loquatur aliquid: tua labia, nè detractionibus assuescant, custodias. Secundo, alios quos huic vitio subditos nôsti, ne te corrumpant, fugias. Prætereà beatus Benedictus infrà in ca. sexto regulæ de taciturnitate, prohibet tria genera colloquiorum, scilicet, scurrilia, verba ociosa, & risum mouentia: de quibus suo loco

Mali vel praui eloquij differentia.

5\. agemus. Circa quintum, scilicet circa locum, vbi loqui debemus, instruit nos Hugo de sancto Victore, his verbis: Cùm aliquid dicere volumus, priùs, vbi dicere illud conueniat, consideremus. Nam quædam loca sunt, in quibus silentium seruandum est. Quædam verò, in quibus humanos sermones, id est, confabulationes ad alterum, edere nõ licet, exceptis his verbis, quibus homo cum Deo, vel ad Deum loquitur: quandò in orationibus vel locutionibus, siue in hymnis & canticis, manifestè vel occultè prolatis, Deo famulatur. Vndè beatus Augustinus, in oratorio nihil agendũ esse dicit, præter id, ad quod factum est: quod non solùm de opere, sed etiam de locutione, accipiendũ est. Itá non debemus ea, quæ sunt pluribus dicenda, in occulto edere: nec ea, quæ sunt paucis reuelanda, in manifesto propalare. Sapiens: Quidam ea quæ solis amicis cõmittenda essent, his quos habuerint obuiàm, narrant. Non possunt aliqui retinere verbum auditum. Ecclesiast. 19. Sagitta infixa femori canis, sic verbum in ore stulti. In eodem: A facie verbi parturit fatuus. Parturiens non quiescit, donèc partum emiserit: nec fatuus, donèc verbum protulerit.

Vbi loquendum.

Obseruantia circa oratorium.

6\. Circa sextũ, scilicet circa tempus loquẽdi, attendendum est primò illud Prouerb. 15. Sermo opportunus est. Et eiusdem 25. Mala aurea in lectis argenteis, qui loquitur verbum in tempore suo. Ecclesiastici 20. Homo sapiens tacebit vsque ad tempus. Et eiusdem 28. Ex ore fatui reprobabitur parabola, quia non dicit illam in tempore suo. Ambrosius libro de officijs: Sapiens vt eloquatur, multa priùs considerat: quid dicat, cui dicat, quo in loco & tempore. Isidorus: Tempore congruo loquere, tempore congruo tace. Non loquaris, nisi interrogatus fueris. Non dicas, priusquàm audias. Ecclesiastes tertio: Tempus tacendi, & tempus loquendi. Hugo de sancto Victore: Tempus tacendi, tempus loquendi præcedere debet: quia priùs per silentiũ tempore tacendi discitur, quod posteà per verbum tempore loquendi proferatur.

Quandò loquendum.

Priùs tacere, posteà loqui.

Est autem notandum, quòd in quinq; temporibus supersedendum est à loquendo, ex sententia eiusdem Hugonis: Primo, quandò alter prior loqui cœpit: nè, si sermonem eius verborum nostrorum prolatione interruperimus, & eũ qui loquitur, & eos qui audiunt, pariter offendamus. Et ideò dicebat Iob 29. ca. Qui me audiebant, expectabant sententiam meam: & intendebant ad consilium meum. Secundo tacendum est, quãdò ad id, ad quod inducere volumus animos auditorum, præparatos adhuc non esse consideramus. De hoc habemus exemplum Domini, qui cùm Apostolos suos adhuc imbecilles & ad sublimioris doctrinæ eruditionem imparatos adspiceret, ait: Adhuc multa habeo vobis dicere, sed non potestis portare modò, Ioannis 16. Tertio tacendum est, propter multiloquium vitandum: quia, vt dicit Salomon, In multiloquio non deerit peccatum: qui autem moderatur labia sua, prudentissimus est, Prouerbiorum decimo.

Quinq; distinctiones temporis, quo tacendum est. 1. 2. *Exemplũ.* 3.

4\. Quarta ratio, quandò ipsi cui locuturi sumus, nondùm apud nosmetipsos congruam loquẽdi formam inuenimus: quia profectò animi auditorum magis offenduntur, si sermo qui ædificare debet, confusus & inordinatus proferatur. Et ideò dicitur Ecclesiastici quinto: Si est tibi intellectus, responde proximo tuo: sin autẽ, sit manus tua super os tuum, nè capiaris in verbo indisciplinato. Quinto tacendum est, quandò hi qui præsentes habentur, nequaquàm tales sunt, ad quos verbum debeamus facere: vtpote quãdò præsentes sunt magnæ authoritatis aut sapientiæ, secundùm illud Ecclesiastici vndecimo: In medio seniorum nè adijcias loqui. Circa septimum, s. modum loquẽdi, instruit nos Hugo de sancto Victore, his verbis: Modus loquendi, in tribus constat: hoc est, quo gestu, quo sono, & qua significatiõe quid dicatur. Disciplina iubet, vt loquentis sit modestus gestus & humilis, sonus demissus & suauis, significatio verax & dulcis. Modestiam debet habere gestus loquentis, vt nec inordinatè, nec impudicè, nec turbulentè interloquendo membra moueat, aut aliqua indecenti cõformatione aut transmutatione vultûs, prolationem sui sermonis imminuat. Humilis debet esse gestus loquentis, vt apud auditores gratiam sermo eius inueniat. Sonus loquentis debet esse demissus, nè strepitu & immoderata clamosi-

Maximè obseruandũ. 5. 7. *Modus loquendi in tribus constat.*

mositate sua auditores suos aut iniustè terreat, aut iniustè offendat. Vndè de Christo loquitur Isaias 24. Non clamabit, nec accipiet personam, nec audietur vox eius foris. Seneca: Vox sit sine clamore. Suauis debet esse, nè prolationis asperitate, tanto fiat animus audientiũ onerosior, quanto ad aures durior venit & iniocũdior. Significatio, id est, sententia sermonis, debet esse vera & dulcis. Hugo de sancto Victore: Cum veritate necesse est vt sermo loquentis dulcedinem habeat: quia sæpè etiam veritas auditori amara efficitur: vt si sine ratione, aut sine dilectione, vel importunè, vel impiè contra eum proferatur. Ecclesiast. 6. Verbum dulce multiplicat amicos, & mitigat inimicos. Et eiusdem 16. Qui sapiens est corde, appellabitur prudens: & qui dulcis est eloquio, maiora reperiet. Magis enim proficiũt, qui habent dulcedinem linguę, quàm qui habẽt sapiẽtiam magnam in corde. Et notandũ, quòd sermo noster debet esse purus. Prouerb. 15. Sermo purus pulcherrimus. Purus esse debet à falsitate, purus à noxietate proximi & contumelia Dei. Circa tertium principale notãdum, quòd quatuor sunt, quæ multùm valent ad custodiam linguæ. Primum est, quòd ante portam oris, barræ ponantur. Secundum est, quòd porta oris raró aperiatur. Tertium est, vt porta citò claudatur. Quartum, vt in ea clauis habeatur. Quasi barræ ante portam oris, sunt firma proposita declinandi illas personas, cum quibus per linguam peccare solemus: vel loca, in quibus habemus occasionem peccandi per linguam: vel tenendi silentium in illis horis, in quibus homo faciliùs per linguam labitur, vt est hora post sumptionem cibi & potûs: & alia similia proposita salubria, valentia ad custodiam linguæ. De his barris siue vectibus habetur Prouer. 18. Frater qui iuuatur à fratre, quasi ciuitas firma, & iudicia quasi vectes vrbium. Proposita, ex iudicio rationis facta, sunt quasi vectes vel quasi barræ. Raró etiam aperienda est porta oris, & citò claudenda. Sapiens: Ad summam perfectionẽ volo te esse breuiloquum, rariloquum, & submissa voce loquentem. Iacobi primo: Sit omnis homo tardus ad loquẽdum, velox ad audiendum. Seneca: Tardiloquum te esse iubeo, & propè erit tibi Deus. Idem: Aurem frequẽtiùs quàm linguam accommoda. Sicut enim multiloquiũ frequenter habet peccatum, sic breuiloquium valet ad hoc, vt caueatur peccatum. Triplicẽ clauem debet habere porta oris. Prima seruatur in arca cordis. Secũda, in manu prælati. Tertia, in manu Dei. Clauis cordis est necessaria, quia locutionem viri religiosi debet præcedere mentis deliberatio. Hieronymus: Priùs veniat sermo ad limam, quàm ad linguam. Ecclesiastici 5. Nè temerè loquaris. Ecclesiastici 4. Noli citus esse in lingua tua. Item eiusdem 21. Verba prudentium, statera ponderabuntur. Sapiens habet os in corde, id est, in cordis potestate & dispositione: stultus, cor in ore. In eodem: In ore fatuorum, cor illorum: & in corde sapientum, os illorum. Secunda clauis, in manu prælati est. Vnde religiosus antequàm loquatur, à prælato suo licentiam debet petere. Qui enim nesciẽte aut nolente prælato, ad loquendum portam oris aperit, postquàm clauẽ ei tradidit, fractor templi spiritualis esse videtur, & quasi fur, faciendo clauẽ cõtra clauem. Tertia clauis in manu Dei esse dicitur. Quocircà religiosus antequàm loquatur, orationem debet ad Deum pręmittere, cuius est linguam gubernare, vt linguã regat, nè in ea offendat, orans cum propheta: Domine, labia mea aperies: & os meum annunciabit laudem tuam, psal. 50.

Qñ ex defectu loquentis fiat etiam veritas importuna.

Puritas sermonis.

Quatuor valent ad linguæ custodiam.

Vectes moraliter.

Porta oris debet habere triplicem clauem.

1.

2.

Religiosus quum aliquid facit vel dicit, nesciente aut nolẽte prælato, fur est.

3.

TRACTATVS XL.

De liij. liiij. & lv. instrumentis: vbi de multiloquio, & vanis sermonibus ac risu fugiendis.

QVinquagesimumtertiũ instrumentum est: *Multum loqui nõ amare.* De quo Saluator noster ait Matt. 6. Nolite multũ loqui. Et Seneca, vt superiùs inductum est, ait: Tardiloquum te esse iubeo, & propè erit tibi Deus. Vbi notandum, quòd à multiloquio cauendum est, multiplici ratione. Primò, quia hominẽ reddit odiosum: Pauciloquium verò amabilem. Vndè philosophus quæsitus, quomodò quis hominibus posset placere, respondit: Si gesseris optima, & locutus fueris pauca. Eccle. 9. Terribilis est in ciuitate sua homo linguosus: & temerarius in verbo suo, odibilis erit. Secundò, quia impedit conuersionẽ hominis. Iob 11. Nunquid vir verbosus iustificabitur? Tertiò, quia dicitur Prouerb. 10. In multiloquio non deerit peccatũ. Et Eccle. 20. dicitur: Qui multis vtitur verbis, lædit animam suã. Quartò, quia signum est stultitiæ. Eccle. 10. Stultus verba multiplicat. Quintò, quia vbi est multiloquium, ibi est frequenter egestas: sicut vbi multùm est de palea, ibi parùm est de grano. Prou. 19. Qui tantũ verba sectatur, nihil habebit. Sextò, quia magna vtilitas est in cauẽdo à multiloquio. Eccle. 19. Qui odit loquacitatẽ, extinguit malitiã. Quinquagesimũquartum instrumentum est: *Verba vana aut risui apta, nõ loqui.* De quo Apostol⁹ inqt 2. Tim 2. ꝓphana & vaniloquia deuita. Vbi nota, q̃

Cauendum est à multiloquio, multiplici ratione.

1.

Dictum notabile.

2.

3.

4.

5.

6.

Vana verba quę sint.

sunt vana verba, quæ sunt inutilia. Iob 27. Vt quid sine causa vana loquimini? Secundò vana dicuntur, quæ sunt superflua, ad Titum primo: Sunt multi inobedientes, vaniloqui, & seductores. Tertiò vana dicuntur, sine ratione prolata. primæ ad Timotheum primo: A quibus quidam aberrantes, conuersi sunt in vaniloquium.

Verba risui apta.

Verba verò risui apta dicũtur, quæ risum mouent siue prouocant, sicut sunt stultiloquia, cachinnationes, scurrilitates, & huiusmodi, quę ab ore religiosi omninò debẽt esse aliena. Vnde Apostolus ad Ephesios quinto inquit: Non nominetur in vobis (sicut decet sanctos) turpitudo, aut stultiloquium, aut scurrilitas, quæ ad rem, id est, vtilitatem, non pertinet, sed magis gratiarum actio. Quinquagesimumquintũ instrumentum est: *Risum multum aut excussum non amare.*

Quòd non prohibetur risus moderatus.

Nota, quòd non prohibetur risus moderatus: Tum, quia homo naturaliter est risibilis: Tum, quia religiosus debet esse vultu serenus, non turbulentus vel indignabundus: sed prohibetur immoderatus siue excessiuus. Vbi notandum, quòd virum religiosum multùm decet, vt disciplinam in risu seruet.

Risus repræhensibilis.

Quis risus sit repræhensibilis, ostendit Seneca his verbis: Miscebis interdùm serijs iocos, sed temperatos, & sine detrimento dignationis & verecundiæ. Nam repræhensibilis risus est, si immoderatus, si pueriliter effusus, si muliebriter fractus. Item risus sit sine cachinno.

Triplici ratione magis debem' hic flere q̃ ridere.

Notandum hic, quòd luctus in hac valle lachrymarum debet esse discipulo frequens & multus: risus verò, rarus & modicus. Et hoc triplici ratione:
1. Primò, exẽplo Christi. De cuius luctu habetur in multis locis sacræ scripturæ, scilicet, Lucæ 19. Ioannis 11. & ad Hebræos 5. De risu vero eius in hac vita præsenti, nũquàm legimus.
2. Secundò, quia risus habet maledictionem eius. Lucæ 6. Væ vobis qui ridetis. Luctus verò habet eius benedictionem. Matth. 5. Beati qui lugent. Hieron. in episto. ad Heliodorum: Non est transitus de delicijs ad delicias. Lõgus risus perpetuo compensandus est fletu. Delicatus es, si vis hic gaudere in seculo, & posteà regnare cum Christo.
3. Tertiò, quia risus immoderatus vacuam reddit animam bonis omnibus.

Risus vel ioci malus effectus.

Basilius in hexameron: Iocus siue risus remissam efficit animã, siue negligentem erga Dei præcepta: nec delicta sua potest ad memoriam reuocare, sed obliuiscitur, nec se instigat ad pœnitentiam, & ità paulatim omnibus bonis priuatur. Item Chrysost. super Matth. Nullum habebit accessum compunctionis gemitus, vbi fuerit immoderatus risus ac iocus.
4. Quartò, quia vbi risus immoderatus, ibi nulla grauitas & disciplina esse potest. ideò Hieronymus vbi suprà ait: Ridere & ludere, secularibus derelinque: grauitas tuā personā decet.
5. Quintò, quia risus excessiuus odibilem facit hominem. Seneca: Odibilem facit hominem risus aut superbus, aut elatus, aut malignus, aut furtiuus, aut alijs malis enotatus.

Differentia boni risus & mali.

Secundò notandum, quòd inter risum disciplinatum & indisciplinatum differentia est. Ecclesiastici 21. Fatuus in risu exaltat vocem suam: vir autem sapiens vix tacitè ridebit. Risus indisciplinatus, est velut ebullitio stultitiæ. Prouer. 15. Os fatuorum ebullit stultitiam. Est etiam velut sonitus spinarum in igne. Ecclesiast. 7. Sicut sonitus spinarum crepitantium sub olla, sic risus stulti. Risus indisciplinatus aliquandò est inuidiæ, aliquandò perfidiæ, aliquandò insaniæ. De primo dicit Poeta:

Risus abest, nisi quę visi fecère dolores.

De secundo dicitur Prouerb. 10. Quasi per risum stultus operatur scelus. De tertio dicit Augustinus: Malunt sapientes se habere sanos lugentes, quàm phreneticos ridentes.

TRACTATVS XLI.

De instrumento lvj. vbi de vtilitate audiendi lectiones sanctas.

QVinquagesimumsextum instrumentum est: *Lectiones sanctas libenter audire.* De quo Hierony. Scripturas diuinas sæpiùs lege, immò lectio sacra de manu tua nunquàm deponatur. Dicit autem sanctus pater, *lectiones sanctas* audiendas esse, vt excludat vanas & noxias & inutiles siue damnosas: *libenter* dicit, s. cum attentione & desiderio proficiendi, secundùm illud Ecclesiastici 3. Auris bona audit cum omni concupiscentia sapientiam.

Duodecim vtilitates sanctæ lectionis.

Vbi notandum, quòd lectio sacra plurimas habet vtilitates: & potissimè duodecim, quæ discipulũ multùm mouere debent ad libẽter cum magna cordis concupiscentia ad lectiones sanctas audiendas. Primò quidem valet ad bonorum fructuum productionem. 1.
Nam viri deuoti, qui iuxta aquas sapientiæ, quæ per libros decurrunt, plantati sunt, ferũt multum fructum, quia quandoquè bonorum operum, quandoque prædicationis, quandoquè doctrinæ. Vnde de viro bono dicitur psal. 1. In lege eius meditabitur die ac nocte: & erit tanquàm lignum quod plantatum est secus decursus aquarum, quod fructũ suum dabit in tempore suo.

Diuini libri sunt quasi quodam calefactorium.

Secundò valet ad cælestis desiderij inflammationem. 2.
Cùm enim verba diuina sint quasi ignis, sicut dicitur Hieremiæ quinto, cõstat, libros qui sunt pleni diuinis verbis, esse quasi calefactorium huma-

narum

narum mentium. Sicut ergò in hyeme du-
ra monachi libenter vadunt ad calefacto-
rium, ità viri sancti, frigore huius mundi
durante, stant libenter iuxta libros, vt il-
los legendo & audiendo calefiant in amo-
re cælesti. Grego. Stude, quæso, & quoti-
die verba creatoris tui meditare, vt mens
tua ad cælestia gaudia maioribus desideri-
3. js accedatur. Tertiò, valet ad animandum
& confirmandum debiles & infirmos, cō-
tra tentationum bella, per hoc quòd in li-
bris sacris narrantur gesta virorum fortiū.
Cōparatio. Et ideò sicut milites mundi audiunt & le-
gunt libenter libros historiarum, in qui-
bus inueniuntur probitates antiquorū mi-
litum: ità & milites Christi libenter legūt
& audiunt libros sacros, vt ex gestis pro-
batissimorum patrum, quæ narrantur in
eis, animentur & roborentur. Gregorius:
Scriptura narrat gesta sanctorum, & ad
imitationem prouocat corda infirmorū,
dumque illorum victricia commemorat,
contra vitiorū prælia, debilia nostra con-
4. fortat. Quartò, valet ad cauēdum dæmo-
Sacra lectio est quasi alueus. num insidias. Est enim sacra lectio sicut al-
ueus, per quem fluit aqua, in qua solent
resultare imagines auium rapaciū: & ideò
viri sancti libenter leguntin libris sanctis,
vt intuentes in eis fallacias dæmonum me-
liùs caueant. Cantic. quinto: Oculi eius,
scilicet viri sancti, sicut columbæ super ri-
uos aquarum, quæ resident super fluenta
plenissima. Glo. Solent columbæ iuxta flu
enta residere, vt volantium auium in aqua
vmbram videant, & sic vngues vitant: sic
sancti in scripturis fraudes dæmonū pro-
spiciunt, & ex deceptione quam attendūt,
quasi ex vmbra hostem cognoscunt & fu-
5. giunt. Quintò, valet ad sui cognitionem.
Scriptura est speculū. Est enim scriptura sacra quasi speculum,
in quo cognoscit quis semetipsum. Et ideò
sicut dominæ magnæ quotidie se respici-
unt in speculis, sic & sancti in scripturis.
Gregorius: Scriptura sancta oculis mentis
quasi speculum quoddam opponitur, &
interior nostra facies in ipsa videtur. Ibi
fœda nostra & pulchra nostra cognosci-
mus: ibi sentimus, quantùm proficimus,
& à profectu quantùm longe distamus.

Sextò, valet ad commorādum cum Deo.
6. Nam in lectione auditur Deus loquens.
Qā Deum audiamus vel alloquamur. Ambrosius: Christum alloquimur, dum
oramus: ipsum audimus, cùm diuina ora-
cula legimus: & videtur, quia videmus
nunc ipsum per speculum scripturarum,
primæ Corinthiorum decimotertio. Et
Isidorus: Qui vult cum DEO esse, fre-
quenter oret & legat. Nam cùm oramus,
ipsi cum Deo loquimur: cùm verò legi-
Exemplum mus, nobiscum loquitur. Et in Vitis pa-
trum legitur de fratre, qui ait: Surgite,
osculamini monachos, sancta enim sunt
ora eorum, & sæpè loquuntur cum Deo.
Et ideò viri sancti libenter morantur iu-
xta libros, vbi sunt cum Deo. Septimò, va- 7.
letad animæ refectionem. Sunt enim di- Libri, sunt pascua. Psal. 22.
uini libri, quasi loca pascualia vberrima.
Psal. In loco pascuæ ibi me collocauit.
Glo. Intelligētia diuini sermonis. Et ideò
deuotæ animæ libenter in eis morantur,
sicut animalia in locis pascualibus. Isido-
rus: Scripturarum altitudo mōtes pascuæ
sunt, ad quos cùm quisque iustorum con-
scenderit, pascuæ indeficientis refectionē
inuenisse se gaudet. Octauò, valet ad salu- 8.
taria remedia. Diuina enim scriptura, est Scriptura est quasi apotheca.
quasi apotheca specierum salutarium &
odoriferarum. Et ideò sapientes libenter
ad eam recurrunt pro salute & recreatio-
ne. Ambrosius: Sacra scriptura salutem
suggerit: vitæ odorem fragrat, vt suaui-
tatem legens capiat, non præcipitij crimen
incurrat. Nonò, valet ad consolationem 9.
in tribulatione. Sunt enim in libris sanctis
multę consolationes pro bonis. 1. Machab.
12. Habentes solatio libros sanctos in ma-
nibus nostris. Et ideò sancti viri, cùm fre-
quenter tribulationes in hoc mundo pa-
tiuntur, recurrunt ad libros frequēter qua-
si ad solatium. Gregorius: Ad consolati-
onem vestram sacra scriptura præparata
est. Tanto ergò debemus magis legere,
quanto nos conspicimus sub tribulationū
fasce lassari. Decimò, valet ad vires animę 10.
replendas. Libri enim aliarum sciētiarum, Diuinorum librorum ad alios commendatio.
licèt illuminent intellectum, non tamen
accendunt affectum. Diuini verò libri v-
trunque faciunt. Isidorus: Geminum con-
fert donum lectio scripturarum sacrarum:
siue quòd intellectum mentis erudit, siue
quòd à mundi vanitatibus abstractum ho-
minem, ad amorem Dei perducit. Vnde- 11.
cimò, valet ad necessaria in vita præsentis
peregrinationis cognoscenda, & pruden-
ter prosequenda. Omnia enim hæc docet
lectio sancta. Isidorus: Lectio docet, quid
caueas: lectio ostendit, quò tendas: lectio-
ne sensus augetur & intellectus. Duode- 12.
cimò, valet ad carnalia desideria refrenan-
da. Hieronymus: Ama sacras lectiones, &
carnis delicias non amabis. Præterea no-
tandum, quòd ex hoc, quòd sanctus pater
ait, lectiones sanctas libenter esse audien-
das, non est intelligēdum, voluisse omni-
nò excludere, quin monachi possint alias
artes siue scientias ad intelligentiam sacræ Quō lectio exterarum sciētiarum sancta dicatur.
scripturæ conducentes siue manu ducentes
legere: sicut sunt Grammatica, Logica,
Rhetorica, & Philosophia. Omnes
enim huiusmodi scientiæ, ex ordi-
ne & intentione huiusmodi,
possunt dici sanctæ.

TRA-

TRACTATVS XLII.

De instrumento lvij. in quo de vtilitate orationis.

Qvinquagesimum septimum instrumentum est: *Orationi frequenter incumbere.* Post exhortationē lectionis sacrarū literarum, subdit exhortationem orationis. Et meritò: quia cùm, teste Ioanne Damasceno, oratio sit ascensus mentis in Deū: oratio proculdubiò dispositio maxima est ad lectionem. debet enim oratio lectionem præuenire. Iaco. 1. Si quis indiget sapientia, postulet à Deo. Augustinus: Oratione soluuntur dubia meliùs, quàm inquisitione. Hortatur ergò meritò sanctus pater discipulum suum frequenter orare. Vndè addit, *frequenter*: Tum, quia multū valet deprecatio iusti assidua, Iaco. vltimo. Tum, quia miles non debet scutum orationis deponere, dum bellum durat. Bellum autem durat, dū durat vita præsens. Militia enim est vita hominis super terram, Iob septimo. Item dum durat periculum, necessarium est Dei adiutorium: & ideò in oratione est inuocandum. Dum durat miseria, inuocāda est Dei misericordia. Vndè Apostolus 1. ad Thess. 5. Sine intermissiōe orate. Circa orationem in præsenti loco notandum, quòd oratio ad multa valet, propter quæ meritò frequenter est incumbendum illi, vt ait sanctus pater. Primò enim placat Deum. Exodi 32. Moyses orabat, dicens, &c. sequitur: Placatusq; est Domin⁹. Augustinus: Magna est virtus puræ orationis, quæ quasi quædam persona ad Deum intrat, & mandatum peragit: quò caro peruenire nequit. Item Hieronymus: Oratio Deum lenit, lachrymas cogit: hæc mitigat, illa pungit. Item super Ezechielem libro 10. Sicut hosti murus opponitur, & aduersario exaduersò venienti occurritur, ità Dei sententia sanctorum precibus frangitur. Vndè Moysi dicitur: Dimitte me, vt irascatur furor meus cōtra populum istū.

Assidua debet esse oratio.

Oratio valet ad multa.

1.

Exod. 32.

2. Secundò, peccatorum veniam impetrat. 2. Reg. 12. Dauid postquàm orauit, audiuit: Dominus abstulit peccatū tuum à te. Et Matt. 18. Serue nequā, omne debitum dimisi tibi, quoniam rogāsti me.

3. Tertiò, tentationis impetum sedat. In cuius figurā dicitur Num. 2. Orauit Moyses, & absorptus est ignis. Et Lucæ 22. Vigilate & orate, nè intretis in tentationem. Isidor. Hoc est remedium ei qui vitiorum tentamentis æstuat, vt quotiès quolibet tangitur vitio, totiès se ad orationem subdat: quia frequens oratio, vitiorum pugnationem extinguit.

Figura de virtute orationis.

4. Quartò, oratio sanat morbos spirituales animæ. Iacobi vltimo: Infirmatur quis ex vobis? Inducat presbyteros ecclesię, & orēt super eum: & si in peccatis fuerit, dimittētur ei. Hierony. Ieiunio sanantur pestes corporis, oratione pestes mentis. Quintò, valet ad curationem infirmitatum corporalium. Ecclesiastici 18. Fili, in tua infirmitate nè despicias teipsum, sed ora Deum, & ipse curabit te. Iacobi vltimo: Oratio fidei sanabit infirmum. 5.

Sextò, vitam prolongat. Isa. 38. dictum est regi Ezechiæ: Audiui orationem tuam, & vidi lachrymas tuas: & ecce ego adijciā super dies tuos quindecim annos. 6.

Septimò, valet ad effugandum dæmones. Tobiæ sexto legitur, quòd per orationem fugatus est dæmon ab vxore Tobiæ iunioris. Item Matthæi 17. & Mar. 9. Hoc genus dæmoniorum non eijcitur, nisi oratione & ieiunio. Legitur in Vitis patrum, quòd per orationem vnius, impeditus est vnus dęmon per magnū tempus, (quem Iulianus in Persidem mittebat) nè transiret. 7.

Exemplum

Octauò, valet ad victoriam habendā de hostib⁹. Exo. decimoseptimo: Cùm leuaret manus Moyses, vincebat Israel. Iudith 4. Memores estote Moysis serui Dei, qui Amalech non ferro pugnando, sed precibus sanctis deiecit. Glo. super lib. Num. Plus valet vnus sanctus orādo, quàm innumeri peccatores præliādo. Oratio sancti cælum penetrat: quomodò in terris hostes non vincat? August. super Apoca. homil. 10. Quotiès persecutiones irrogantur Ecclesiæ, sanctorum orationibus aut mouentur, aut temperantur. 8.

Nonò, oratio liberat in periculis tribulationum. Psalm. Ad Dominum, cùm tribularer, clamaui, & exaudiuit me. Et Ambros. Bonum scutū oratio, quo omnia aduersarij spicula repelluntur. Vndè Psal. Inimici mei detrahebāt mihi, ego autem orabam. Chrysost. de reparatione lapsi: Oratio Ecclesiastica & cōtinua soluit Petrum à vinculis, & Pauli dilatauit prædicationis fidutiam. Oratio caminum ignis extinxit, Oratio cōclusit ora leonum, Oratio sterilem fœcūdauit, Oratio Cornelij cælos penetrauit, Oratio publicanum iustificauit. Hæc Chrysostom. Vndè vltimum refugium in omni necessitate, cùm alia remedia desunt, est oratio ipsa. 2. Paral. 20. Cùm ignoramus quid agere debeamus, hoc solum habemus residui, vt oculos nostros ad te dirigamus. 9.

Vltimum in necessitate refugium.

Decimò, valet oratio ad impetrandum bona. Matth. 21. Omnia quæcunque petieritis in oratione, credētes accipietis. Et Luc. 11. Petite, & dabitur vobis. 10.

Vndecimò, oratio familiaritatem Dei confert. Psal. 144. Propè est Dominus omnibus inuocantibus eū. Et Bernardus in epistola quadam: Oratio est hominis Deo adhærentis affectio, & familiaris quædam & pia allocutio, & statio illu- 11.

Pulchra orationis definitio.

illuminatæ mentis ad seruiendum Deo, quandiù licet. Item Effrem in libro de luctaminibus seculi: Orationes sanctæ & puræ, confabulationes & colloquia Dei sunt: & magna exultatione ad Dominum in cælum ascendunt. Angeli & archangelis cum gaudio eis occurrunt, & suscipientes eas, vsque ad thronum gloriæ Dei sancti perducunt.
12. Duodecimò, oratio totam curiam cælestem quasi quadam redolentia delectat. Apoc.5. Habentes phialas aureas plenas odoramentorum, quæ sunt orationes Sanctorum. Chrysostomus super Matthæum: Sicut thymiama benè confectum, delectat hominem odorantem: sic oratio iusti suauis est ante Deum. Vis autem scire dignitatem eius? mox vt de ore processerit, suscipiunt eam angeli manibus suis, & offerunt ante Deum.

Magna orationis commendatio.

TRACTATVS XLIII.

De lviij. instrumento: vbì de pœnitentia.

QVinquagesimumoctauum instrumentum est: *Mala sua præterita cum lachrymis vel gemitu quotidiè in oratione Deo confiteri, & de ipsis malis decæterò emendare.* Meritò sanctus pater inter instrumenta bonorum operum, pœnitentiam annumerat. Tum quia post lapsum est vnica via perueniendi ad Deum. Augustinus in homilia de Pœnitentia: Nullus hominum transit ad Christum, vt incipiat esse quod non erat, nisi per pœnitentiam. Vndè secunda tabula est post naufragium in mari magno huius seculi, vt dicit Hieronymus. Quarè Lucæ 13. dicit Saluator: Si pœnitentiam non egeritis, simul omnes peribitis. Tum secundò, quia pœnitentia ad regnum conducit cælorũ. Matth. 3. Pœnitentiam agite: appropinquabit regnum cælorum. Chrysost. in sermone de Pœnitentia: O pœnitentia, quæ peccata, Deo miserante, relaxas: paradisum reseras, contritum sanas, tristem exhilaras, vitam de interitu reuocas, statum restauras, honorem renouas, fiduciam reformas, & gratiam abundantiorẽ recuperas. Est autem hìc notandum, quòd sanctus pater Benedictus septem conditiones tangit in hoc instrumento, quas necessariò pœnitentia vtilis & fructuosa debet habere. Prima est, quòd sit integra, quod notatur, cùm ait, *mala*. In hac enim generalitate cunctæ includuntur species peccatorum: de quibus omnibus pœnitere necessè est. Impossibile quidem est, vnum remitti sine alio. Augustinus lib. de Pœnitentia: Sunt plures, quos pœnitet peccásse, sed non omninò: reseruantes sibi quædam, in quibus delectentur; non animaduertentes Dominum simul mutum & surdum à dæmonibus liberásse: per hoc docens, nunquàm nos nisi de omnibus sanari. Et ideò Ezech. 18. dicitur: Conuertimini, & pœnitentiam agite ab omnibus iniquitatibus vestris.

Pœnitentia meritò annumeratur inter bonorũ operum instrumenta.

Pœnitentiæ laus.

Sanctus pater Benedictus septem pœnitentiæ necessarias conditiones ponit.

1.

2. Secunda est, quòd sit humilis & accusatoria: quod notatur, cùm dicitur, *sua*. Debet enim penitùs propria peccata, non aliena, confiteri: & sibijpsi, & non alteri, illa ascribendo, secundùm illud psal. 31. Dixi, confitebor aduersùm me iniustitiam meam Domino. Et 2. Reg. 24. Ego sum qui peccaui, ego sum qui iniquè egi. Et Pro. 18. Iustus prior accusator est sui.

3. Tertia est, quòd sit dolorosa: quod notatur, cùm dicitur: *cum lachrymis vel gemitu*. Pœnitentia autẽ vera, vt ait Ambrosius, est dolor cordis, & amaritudo animæ pro malis quæ quisque cõmisit. Hinc propheta ait Psal. 6. Laboraui in gemitu meo, lauabo per singulas noctes lectum meum: lachrymis meis stratum meum rigabo. Meritò habendus est magnus dolor & gemitus cordis de peccato commisso: Tum, propter offensæ diuinæ maiestatis celsitudinem: Tum, ob diuinæ legis transgressionem: Tum, ob impiam abusionem beneficiorum Dei: Tum, ob damnosam separationem à Deo: Tum, ob ignominiosam captiuitatem sub dæmonibus: Tum, propter peccatorum vilitatem: quæ omnia concurrunt in peccato mortali. Quarè Hiere. 6. dicitur: Filia populi mei, accingere cilicio, & conspergere cinere. Glo. Docet vt conuertantur ad pœnitentiam. luctum fac tibi vnigeniti: hoc dicit ad designandum magnitudinem doloris, qui habendus est pro peccato cõmisso: quia (vt ait Glo.) nihil ampliùs dolemus, quàm vnigenitum vel solum perdere filium. Considerandum, quòd notanter inquit sanctus pater, *cum lachrymis vel gemitu* confessionem faciendam esse peccatorum: quia non semper excuti possunt lachrymæ corporales. Sufficit autem ad pœnitentiam ipse gemitus cordis. Augustinus in lib. de Pœnitentia: Rectè pœnitens, quicquid post purificationem cõtraxit sordium, oportet vt abluat saltem lachrymis mentis.

Pœnitentia vera.

Meritò dolendum est de peccato, propter multa.

Necessariæ sunt ad pœnitentiam lachrymæ saltem cordis.

4. Quarta est, vt sit continua: quod notatur, cũ dicitur, *quotidiè*. De quo August. lib. de Pœnitentia: Dolor in pœnitentia quotidiè custodiatur. Item: Quid restat nobis, nisi dolere in vita? Vbi enim dolor finitur, deficit pœnitentia. Bernar. in serm. de Pœnitent. Verus pœnitens, semper est in labore & dolore: dolet de præteritis, laborat de futuris cauendis. Vera siquidè pœnitentia est, sine intermissione temporis de peccatis dolere: sic plangere commissa, nè cõmittat plangenda. Vnde dicebat abbas Felix, vt habetur in Vitis patrũ: Sicut vmbrã corporũ circũferimus,

Exemplum de cõtinuo dolore pœnitentiæ.

sic compunctionem debemus circunferre.
Hinc, vt beatus Greg. testatur in Morali-
bus, mentes fidelium sine amaritudine esse
Pœnitere contingit dupliciter.
nesciunt. Est tamen notandũ, quòd pœ-
nitere contingit dupliciter: vt dicit san-
ctus Thomas in tertia parte, q. lxxxiiij. art.
9. videlicet, secũdùm actum, & secundùm
habitum. Actu quidem impossibile est,
quòd homo continuè pœniteat: quia ne-
cesse est, quòd actus pœnitẽtis, siue interi-
or, siue exterior, interpoletur, ad minùs
somno & alijs, quæ ad necessitatem cor-
poris pertinent. Alio modo dicitur pœni-
tere, secundùm habitum. Et sic oportet,
quòd homo continuè pœniteat. Et quan-
tùm ad hoc, quòd homo nunquã aliquid
contrarium faciat pœnitentiæ, per quod
habitualis dispositio pœnitentis tollatur:
& quantùm ad hoc, quòd debet in propo-
sito gerere, quòd semper peccata præterita
5. displiceant. Quinta cõditio est, vt sit sa-
tisfactoria: quod notatur, cùm dicitur, *in
oratione*. Oratio aũt, vna est pars satisfactio-
nis. Ait enim B. August. super psal. 42. Hęc
est enim, inquit, iustitia hominis in hac vi-
ta: oratio, ieiuniũ, & obedientia. Vis orati-
onem volare ad cælum? Fac ei duas alas, ie-
iunium & eleemosynam. Debet aũt pœni-
tens satisfacere de commissis. Nam, vt ait
Etymologia pœnitentiæ.
Isidorus libro etymologiarũ: Pœnitentia
est appellata, quasi punientia: eò quòd ho-
mo in se pœnitendo punit, quod malè ad-
misit. Et Augustinus in quadam epistola:
Hoc est opus pœnitentis, vt id mali quod
fecit, impunitũ esse nõ sinat. Ioelis 2. Con-
uertimini ad me in toto corde vestro. Et
sequitur: Scindite corda vestra, & non ve-
stimenta vestra. Lucæ 3. Facite dignos fru-
ctus pœnitentiæ. vbi Glo. interlinearis di-
cit, id est, vindictam pro qualitate culpæ.
6. Sexta est, quòd sit rectè ordinata: quod
Pœnitentia rectè ordinata.
tunc fit, quandò non propter imminentia
supplicia aut incommoda temporalia, sed
propter offensionem diuinæ maiestatis &
culpæ vilitatem, peccâsse pœnitet: quod
notatur, cùm dicitur, *Domino*, Psal. 31. Dixi,
confitebor iniustitiã meã Domino, id est,
ad iustitiam Dei. Iosue 7. Fili mi, da glori-
7. am Domino Deo Israel, & confitere. Se-
ptima est, vt vera, & nõ simulata, sit: quod
tangitur, cùm dicitur: *Et de ipsis malis decate-
rò emendare*, id est, in posterũ ipsa mala non
reiterare, siue iterùm nõ committere. Hoc
quippe vera peccatorum confessio requi-
Homil. 34. in Euange.
rit. Greg. Vera pœnitentia est, anteacta de-
flere, & deflẽda iterùm nõ cõmittere. Nam
qui sic alia deplorat, vt tamẽ alia cõmittat,
adhuc pœnitentiam agere aut ignorat, aut
Greg. ibid. & libro 9. epist. 19. lib. 2. ca. 16.
dissimulat. Et Amb. Pœnitentia est, & ma-
la pręterita plangere: & plangẽda, iterũ nõ
cõmittere. Isidorus de summo bono: Mul-
ti lachrymas indesinenter fundunt, & ta-
men peccare non desinunt. Sed irrisor
est, non pœnitens, qui adhuc agit, pro-
pter quod pœnitet: nec videtur Deum
Inanis pœnitentia.
poscere subditus, sed subsannare superbus.
Canis reuersus ad vomitum, est peccator
rediens ad peccatum. Bernardus in sermo-
ne de Pœnitentia: Si ergò vis verus pœni-
tens esse, cessa à peccato. Noli amplius pec-
care, quia inanis est pœnitentia, quam se-
quens coinquinat culpa.

TRACTATVS XLIIII.

De lviij. & lix. instrumentis: vbì de non perficiendis desiderijs carnalibus, & de odienda propria voluntate.

QVinquagesimumnonũ instru-
mentum est: *Desideria carnis non
perficere*. Vt ait Cassiodorus, de-
sideria carnis, sunt delectatio-
nes, quas caro suggerit. Augustin. libro de
Symbolo: Ad desideria carnis pertinent
Desideria carnis.
illecebræ voluptates. Talia non sunt perfi-
cienda, vt ait sanctus pater, id est, consen-
su voluntatis opere adimplenda: quod
hortatur Apostolus ad Roman. 13. dicens:
Curã carnis nè feceritis in desiderijs: Glo.
illicitis. Et ad Galat. 5. inquit: Spiritu am-
bulate, & desideria carnis non perficietis.
Vbi notandum, vt ait Glo. quòd non ait,
Impossibile est non habere desideria mala, sed perficienda non sunt.
non habueritis: quia non habere desideria
carnis, non poterant: sed inquit, non per-
ficietis, id est, non opera eorum consensu
voluntatis implebitis. Vndè Augustinus
de verbis Apostoli super illud, Non regnet
Rom. 6.
peccatum &c. inquit, Non dicit, Noli ha-
bere desideria mala. Quomodò enim in hac
carne mortali, vbi caro concupiscit aduer-
sùs spiritum, & spiritus aduersùs carnem,
non habes desideria mala? Illud ergò fac,
vt non regnet peccatum in tuo mortali
corpore ad obediendum desiderijs eius: &,
si sunt desideria, non eis obediatur, nè ini-
quitas dominetur. Causam autem, quarè
desideria carnis perficienda nõ sunt, Apo-
stolus Petrus assignat, dicens: Charissimi, 1. Pet. 2.
obsecro, vos tanquàm aduenas & peregri-
nos abstinere à carnalibus desiderijs, quæ
militant aduersùs animam, id est, continuè
pugnant. Quia caro concupiscit aduersùs
spiritum, & spiritus aduersùs carnem, ad
Gal. 5. Vbi notandum, quòd desideria car-
Desideria carnis militant aduersùs animam multipliciter.
nis militant aduersùs animam multiplici-
ter. Primò, contra bonum naturæ: & hoc,
quãtùm ad intellectũ, quia venter pinguis
sensum hebetẽ facit. Eccl. 2. Proposui à vi-
no abstrahere carnem meam, vt animum 1.
transferam ad sapientiam. Glo. Ebrietas
animi vigorẽ mutat. Secundò, quantùm 2.
ad

ad effectum, quia quasi in naturā pecoris,
hominem vertunt per assimilationem.
Psalm. 48. Comparatus est iumentis insipi-
3. entibus, & similis factus est illis. Tertiò
militant contra bonum gratiæ: quia qui in
carne sunt, Deo placere non possunt, ad
Romanos 8. id est, Qui post concupiscen-
tias carnis eunt, & carnis voluptatibus de-
lectantur, Deo placere non possunt.
4. Quartò militant contra bonum gloriæ,
quia ducunt ad æternam mortem. Isa. vi-
gesimoquarto: Amara est potio bibentibus
illam. Ducit enim potio desideriorum car-
nalium, ad sempiternam amaritudinem.
Dicit beatus Gregorius: Quid insanius,
quàm pro momentanea delectatione æter-
nis se pœnis obligare? Optimè ergò con-
sulit sanctus pater discipulo suo, vt car-
nis desideria non perficiat. Quinqua-
gesimumnonum instrumentum est: *Vo-*

Quæ sit propria voluntas odio habenda.

luntatem propriam odire. Propria volūtas odio
habenda, dicitur singularis aut priuata,
quam nec lex Dei approbat, nec patrum
authoritate firmatur. Vndè Bernardus in

Serm. 3. de resurrect. Domini.

sermone de lepra: Voluntatem dico pro-
priam, quæ non est communis cum Deo &
hominibus, sed nostra tantùm, quandò
quod volumus, non ad honorem Dei, non
ad vtilitatem fratrū, sed propter nosipsos
facimus, non intendentes placere Deo, &
prodesse fratribus, sed satisfacere proprijs
motibus animorum. Talem propriam vo-
luntatem odire meritò sanctus pater disci-
pulum suum docet. Vbi notandum est,

Quatuor rationibus odienda est propria voluntas.

quòd quatuor rationibus propria volun-
tas est odienda. Prima est, quia est inimi-
ca Deo. Bernardus in sermone prædicto:
1. Hæc enim aduersùs Deum inimicitias exer-
cet, & guerram crudelissimam. Et paulò
pòst: Porrò voluntas propria, quæ furore
Dominum maiestatis impugnet, audiant
& timeant serui propriæ voluntatis: Pri-
mò subtrahit semetipsum, & subducit eius
dominatui, cui tanquàm authori seruire
iure debuerat, dum efficitur sua. Sed addit
adhuc: Et quantùm in se est, omnia quoq;
quæ Dei sunt, tollit & diripit. Quem enim
modum imponit sibi humana cupiditas?
Dico fidutialiter: nemini qui sit in propria
voluntate, posset mundus vniuersus suffi-
cere. Ipsum aūt etiam, quantùm in ipsa est,
Deum perimit voluntas propria. Omninò
enim vellet Deū peccata sua aut vindicare

Magna propriæ voluntatis execratio.

nō posse, aut nolle, aut ea nescire. Vult er-
gò eum non esse Deum: quæ, quantùm in
ipsa est, vult eum aut impotentem, aut in-
iustū esse, aut insipientem. Hæc Bernardus.
Hierony. in epistola: Tantùm virtuti ad-
ijcies, quantū propriæ voluntati subtraxe-
ris. Propria voluntas Deū impugnat, & ad-
uersùs eū extollitur. Ipsa est, quæ paradi-
2. sum expoliat, infernū ditat. Secūda ratio,
quia omnia bona opera priuat precio &
virtute sua, & meritum euacuat. Bern. su-
per Cant. Grande malū propria voluntas, *Serm. 71.*
qua fit, vt bona tua, tibi bona non sint. Et-
enim si in die ieiunij mei inueniatur volū-
tas mea, non tale ieiuniū elegit spōsus, nec
sapit illi ieiuniū meū, quod non liliū obe-
dientiæ, sed vitiū propriæ volūtatis sapit.

In omni etiam bono opere ascribitur non inter virtutes, quod propria voluntate monachus facit.

Ego aūt nō solùm de ieiunio, sed de silen-
tio, de vigilijs, de oratione, de lectione, de
opere manuū, postremò de omni obseruā-
tia monachi, vbi inuenitur voluntas sua in
eo, & non obediētia magistri sui, idipsum
sentio: minimè prorsùs obseruantias illas,
(etsi bonas in se) tamen inter virtutes cen-
suerim deputandas. Tertia ratio, quia est
contraria perfectioni religionis. Eusebius 3.
in epistola: Illum diem tantùm te benè vi-
xisse puta, in quo voluntatē propriam ab-
negâsti, & desiderijs tuis restitisti. Quarta 4.
ratio, quia sicut ex cōmuni voluntate mul-
ta bona sequsitur, ità ex propria vniuersa
mala & scādala oriūtur. Bernar. in sermo-

Serm. 2. de resurrect. Domini.

ne Paschæ: Volūtatē qdem propriā dimit-
tētes, nihil amittimus, immò & lucramur
plurimùm, commutantes illā in melius, vt
cōmunis fiat, quę propria fuit. Porrò com-
munis voluntas, charitas est. Via peccatorū
est propria voluntas, quæ est superbia, ex
qua omnia mala, sicut ex cōmuni sunt bo-
na. Vndè enim sunt scādala, nisi ꝙ propriā
sequimur voluntatē? Bernar. super Cant.
Sicut propria voluntas Dei, fons & origo
est totius boni: ità propria volūtas homi-
nis, totius mali est exordiū. Anselmus libro

Similitudo de propria voluntate, & eius fructibus.

de similitudinibus: Propria voluntas, est
velut regina adultera, quæ se cuidam regi
adultero coniunxit, id est, diabolo, ex quo
tres filios genuit, scilicet delectationē, cu-
riositatē, & exaltationē. Ex his verò totalij
filij & nepotes sunt geniti, vt numerari nō
possit eorū exercitus. Ex delectatione nāq;
nascitur luxuria, adulteriū, fornicatio, vē-
tris ingluuies, immunditia, ebrietas, & alia
huiusmodi: Ex curiositate, inquietudo,
susurratio, detractio, & huiusmodi: Ex
exaltatione verò, inanis gloria, inuidia, tri
stitia, auaritia, & alia huiusmodi. Quinta 5.
ratio est, quia est crudelis & duræ conditi-
onis. Bernardus: Nullum aliud onus gra-
uius ipsi homini, quàm propria voluntas.

Nihil durius propria voluntate.

Quis enim tam nequā dominus, quis adeò
crudelis tyrannus, qui non multo ampliùs
subiecto sibi seruulo parcat, quàm homi-
nis ipsius propria volūtas? Nunquàm qui-
escere, nunquàm sub ea pausare licet. Quo
te ampliùs ad obediendum sibi nouerit fa-
tigari, eo ampliùs vrget: quo magis insti-
gat, eo grauiùs onerat, tanquàm cru-
delis absque pietate &
sine misericor-
dia.

TRACTATVS XLV.

De lx. & lxj. instrumentis: vbi, quòd obediendum sit etiam malis Prelatis: & de iactantia fugienda.

SExagesimum instrumentum artis spiritualis, est: *Preceptis abbatis in omnibus obedire: etiam si ipse aliter (quod absit) agat: memor illius Dominici precepti: Quæ dicunt facite: quæ aūt faciunt, facere nolite.* Quia per obedientiam propria volūtas mactatur, vt ait B. Greg. rectè sanctus pater post odium propriæ voluntatis, de obedientia subiungit, dicens, Obediendum esse præceptis abbatis in omnibus. ad Col. 3. Filij, obedite parentibus per omnia. hoc enim placitum est Domino. Glosa: Placet Deo, si per omnia obeditis: ità tamen, si in Domino obeditis. Vbi notandum, quòd sic utactiones naturales procedunt ex potentijs naturalibus, ità etiam operationes humanæ procedunt ex humana voluntate. Oportuit autem in rebus naturalibus, vt superiora mouerent inferiora ad suas actiones, per excellentiam naturalis virtutis collatæ diuinitùs. Vndè etiam oportet in rebus humanis, quòd superiores moueant inferiores per suam voluntatem ex vi authoritatis diuinitùs ordinatæ. Mouere aūt per rationem & voluntatem, est præcipere. Et ideò, sicut ex ipso ordine naturali diuinitùs instituto, inferiora in rebus naturalibus necesse habent subdi motioni superiorum: ità etiam in rebus humanis, ex ordine iuris naturalis & diuini, tenentur inferiores suis superioribus obedire. Quarè dicit Apostolus ad Heb. 13. Obedite prælatis vestris, & subiacete illis. Sunt autem circa hoc instrumentum notanda tria. Primò, de his, quæ obedientiam iuuant. Secundò, de his quę aduersantur obedientię. Tertiò, de partibus obedientiæ. Circa primum notandum, quòd quinque sunt quæ solent valere ad hoc, quòd aliquid fit magis tractabile vel flexibile: & similia his, valent ad hoc, quòd cor alicuius fit magis obediens. Primum est, separatio rei ab aliqua re minùs flexibili, cui adhærebit: vt patet in corio adhærenti ligno, quod flecti nō potest, nisi à ligno separetur. sic oportet ad hoc, quòd aliquis perfectè obediens fiat, vt voluntatem suam separet ab omni re temporali, & etiam recolligat, vt habeat eam paratam, quandò mandatum superioris venerit, secundùm illud Prophetæ in psalm. Paratus sum, & non sum turbatus. Item: Paratum cor meum, Deus, paratum cor meum. Bernardus: Paratum ad sublimia, paratum ad vniuersa quęcunque præceperis. Augustinus: Verus obediens mandatum non procrastinat, sed parat aures auditui, linguam voci, manus operi, pedes itineri: & sic totum intra se colligit, vt mandatum peragat imperantis. Vt Abraam magis obediens esset Deo, Dominus voluit eum separari ab omni re tēporali, dans ei tria præcepta. Quorum primo voluit eum separare ab his, à quibus ortum duxerat. Genesis 12. Egredere de terra & de cognatione tua, & de domo patris tui. Secundo, à seipso, quantùm ad carnalia desideria. Genesis 17. Circuncidetur ex vobis omne masculinum. Circuncisio in carne facta, monebat ad resecationem desideriorum superfluorum carnalium: ideò fiebat in membro, in quo maximè concupiscentia sæuit. Tertio, ab eo, quod ortum duxerat ab ipso. Genesis 22. Tolle filium tuum vnigenitum, quem diligis, Isaac, &c. Secundum, valens ad tractabilitatem, est exilitas, vt patet in virga, quæ propter exilitatem flexibilis est: etiam ferrum si sit tenue vel exile, flecti potest: sic exilitas humilitatis, multùm valet ad obedientiam. Ideò Apostolus loquens de obedientia Christi, præmittit de eius humilitate, dicens: Humiliauit semetipsum, & cætera, Philip. 2. August. 13. lib. de ciuitate Dei: Obedientia nisi humiliū esse nō potest. Cū humilitas sit sensus propriæ vacuitatis, humilis habet vndè sensum alienū recipiat, tanquàm qui vacuus est à suo. Et qui sensum alienum recipit, nisi sit apertè malus, recipit alienam voluntatem, & sic fit obediens. Superbus priùs exibit de sensu suo, quàm recipiat sensum alienum, vel alienam voluntatem, & fiat verè obediens. Prou. 26. Vidisti hominem sapientem sibi videri? magis illo spem habebit insipiens. Cibus, in quo nimis est de sale, quasi perditus est: faciliùs sal cibo additur, quàm subtrahitur: sic ille, in quo proprius sensus nimis abundat, non est aptus religioni. Vndè faciliùs homo simplex religiosus efficitur, quàm homo stultus. Tertium, est alicuius liquoris admixtio: vt pellis dura vngitur, vt sit tractabilior, & terræ durę aqua miscetur. Similiter vnctio gratiæ necessaria est, vt cor magis tractabile fiat: ideò qui in religione est, frequenter Deo debet supplicare in oratione, vt obediendi ei gratiam tribuat: & prælato suo gratiam iniungendi ei id, quod magis Deo placet, inspiret. Augustinus libro Confessionum: Domine, continentiam iubes? da quod iubes, & iube quod vis. A simili debet dicere religiosus Deo: Obedientiam iubes? da quod iubes, & iube quod vis. Quartū, est calefactio, vt patet in cera, quæ calefacta, tractabilior est: & in metallis quæ ad ignem liquefacta formā rei, cui infundūtur, faciliùs

Marginalia: Matth. 23. — Pulchra ratio, quòd superiores sint, quibus obedire debemus. — Quinque faciunt aliquid tractabile: & similiter obediētem. 1. — Psal. 118. — Psal. 56. — Veri obedientis cō ditiones. — Tangit rationem de circuncisione. — 2. — Humilitas multùm valet ad obedientiam. — Nimis sapiens, non est aptus religioni. — 3. — 4.

Accendendum est cor ad obedientiam: & ex quibus.

liùs recipiunt: sic accendendum est cor hominis ad obediendum, ostensione beneficiorum iam acceptorū, generalium & specialium. Item ostensione beneficiorū promissorum. Accendendus est insupèr ignis diuini amoris in corde viri religiosi, maximè à cōsideratione diuini amoris, quem Christus habuit ad nos, quandò pro nobis factus est obediens vsq; ad mortem crucis, qui dicit Luc. 12. Ignē vēni mittere in terram: & quid volo nisi vt ardeat? Cogitāda autem sæpenumerò hæc dignatio summa: dignatio, qua Dei filius pro nobis obedire voluit patri vsque ad mortē crucis: vt confundatur omnis arrogans & rebellis, qui etiam in leuibus, quæ ei ex parte Dei iniunguntur, obedire recusat. Valet etiam ad hanc obedientiæ accensionem consideratio culparum commissarum & pœnarum, quæ ex his debentur. Bernardus: O si cognouisses, quàm multa & quàm multis debes, videres quòd nihil est, quod facis. Primò debes Christo totam vitam tuam, quia ipse pro tua posuit suam. Secundò exigūt peccata mea totam vitam meam, vt faciam fructus dignos pœnitētiæ, & recogitē omnes annos meos in amaritudine animæ meæ. Quòd si tertiū debitorem ostendam, qui eum vendicet sibi: puto quòd desideres gloriā, quam oculus non vidit &c. Nonne ad hoc emendum totum te, & quicquid poteris, dare oportebit? Et cū omnia compleueris, non sunt condignæ passiones huius temporis ad futurā gloriā, quæ reuelabitur in nobis. Quartò conditori debes quod es, à quo totum habes: qui te fecit, & benè fecit: & cūcta ministrat. cui horum proponis reddere quod debes? Itē valet ad accendendum cor ad obediendum, misera seruit⁹, in qua remanet qui nō proficit: & libertas atque consolatio, ad quæ peruenit qui proficit. Prouerb. 12. Manus fortium dominabitur: quæ autem remissa est, tributis seruiet. Hostes hominis remissi, quotidie aliquid acquirunt super eum, & sic in duram seruitutem eum ponunt. Homo remissus semper habet pugnam, & nunquàm victoriam, nec promissam vincenti lætitiam. Apocal. 2. Vincenti dabo manna absc ōditum. Quintum, est assuefactio: exemplo equi durioris, qui assuefactionibus freni & circunuolutionibus eius flexibilis efficitur ad voluntatem sessoris. Prouerb. 21. Equus paratur ad diem belli: Dominus autē tribuet salutē. Equus, est religiosus: cui nisi obedientiæ frenum impositum sit, factus indomitus, in præcipitium damnationis iturus est. Quarè in Vitis Patrum Antonius præcipiebat Paulo Simplici eremitæ suere & dissuere vestes, & sportulas texere & posteà frangere, volens voluntatem ipsius flexibilem & obe-

Phil. 2.

Quomodò nihil sit, quicquid facimus.

Rom. 8.

5.

Religiosus equo comparatur.

Exemplū.

dientem facere. Circa secundum notandum, quòd obedientiæ, proprius sensus & propria voluntas, specialiter aduersantur. Sensus proprius est, qui non est communis. circa quem repræhensibile est, si à socijs non sit suasibilis: repræhensibilius verò est, si non sit subiectus ei qui tenet locum Dei: maximè reprǽhēsibile est, si Deo non sit subiectus. Determinādus est sensus proprius potiùs respectu superioris, quàm respectu inferioris. Sicut enim non dicitur prælatus proprietarius, quantùm ad bona temporalia, si non disponat de illis ad volūtatem eius, qui inferior est: sic nec dicendus est proprietarius, quātùm ad sensum, si sensus eius non sit subiectus sensui inferioris. Proprius sensus, valdè periculosus est ei, qui in religione est. Bernardus in sermone: Lepra proprij consilij eo perniciosior, quo occulta: & quanto plùs abundat in homine, tanto sibi sanior esse videtur. Hæc illorum est, qui zelū Dei habent, sed non secundùm scientiam: sequentes errorem suum, & obstinati in eo, ità vt nullis velint consil:js acquiescere. Hi sunt vnitatis diuisores, inimici pacis, charitatis expertes, vanitate tumentes, placentes sibi, & magni in oculis suis: ignorantes Dei iustitiam, & suam volentes statuere. Et quæ maior superbia, quàm vt vnus homo toti congregationi consilium suum præferat, tanquàm ipse solus habeat spiritum Dei? Idolatriæ scelus est, non acquiescere, & quasi peccatum ariolandi. Ecce nunc qui se faciunt religiosiores, qui non sunt sicut cæteri hominum, idolatræ & arioli facti sunt. Non debet hominem regere in claustro proprius sensus, qui eum rexit in mundo. Non debet habere eū pro duce, qui in tot foueas eum præcipitauit. Deuteronomij 12. Non facietis ibi, quod nos hîc facimus hodiè, singuli quod sibi rectum videtur. Proprius sensus, est oculus veteris hominis: oculus, inquam, caligans: sic oculi solent in senibus caligare. Oculus iste est destruendus, sicut & cætera membra veteris hominis. Colos. 3. Mortificate mēbra vestra quæ sunt super terram. Item proprius sensus, est oculus scandalizans, & ideò eruendus. Matth. 5. Si oculus tuus scandalizat te, erue eum. Sicut equus videns, non est idoneus circuire ad molam: sic qui in religioneest, non est aptus volubilitati obedientiæ, nisi oculus proprij sensûs ei erutus fuerit. Proprius sensus, est consiliarius infidelis, de quo non est confidendum, eò quòd nimis coniunctus sit carni. Ecclesiastici 37. Noli consiliari cum socero tuo. Item iudex est, qui meritò suspectus habetur, eò quòd inordinato amore vel timore peruertitur. Bernardus in lib. de consideratione: Amor vel odium

Sensus proprius quis sit.

Proprius sensus periculosus est in religione.

Magna superbia.

1. Reg. 15.

Oculus eruendus.

Similitudo

veritatis iudiciũ impedit. Et notandum, quòd vna ratio, quarè aliquis religionem ingreditur, est hæc, vt Deus ei plenius dominetur. Cùm aliquis vult recuperare castrum amissum, vbi sunt multæ portæ, per quas oportet eũ intrare, primò oportet eũ habere ingressum primę portę: quia si non habet eius ingressum, nõ habet ingressum secundæ. Prima porta, est sensus: si nõ habet Deus sensum hominis, non habet eius volũtatẽ, nec perfectè ei dominatur. Obedientiæ multùm aduersatur propria voluntas. De qua Bernardus: Voluntatem dico propriam, quæ non est communis cum DEO & hominibus, sed nostra tantùm, quandò quod volumus, non ad honorem Dei, vel profectum proximi, sed propter nosipsos facimus, proprijs satisfaciendo affectibus. hoc in viro religioso, Deo multùm displicet, diabolo multùm placet. Non est mirum, si Deo multùm displiceat, cùm dominium suum ei auferat. Gregor. de superbo: Quasi à se iugum dominationis cõditoris excutit, cui per inobedientiam subesse cõtemnit. Bernard. Propriæ voluntati rectà fronte contraria est charitas, quæ Deus est, aduersùs eum exercens inimicitias. Quid enim odit Deus vel punit, nisi propriam voluntatẽ? Cesset voluntas propria, & infernus non erit. Diabolo multùm placet. Ecclesiastici 18. A volũtate tua auertere. Si pstes animę tuæ concupiscentias eius, faciet te in gaudium inimicis tuis. Propria voluntas multùm nocet & ei in quo est, & cæteris qui in congregatione sunt. Cęteris nocet scandalizando eos. Bernardus: Vndè scandala, nisi quòd sequendo volũtatem propriã, quod apud nos temerè diffinim⁹, si quo modo prohiberi cõtingat vel impediri, statim in murmur & scandalũ prorumpimus? Et in quo est, multipliciter nocet. Primò, Dei beneficia ei subtrahẽdo. Gregorius: Dignum est, vt ab eius beneficijs fit quilibet extraneus, qui eius iussionibus non vult esse subiectus.

2\. Secundò, meritum eius euacuãdo. Isa. 58. Quarè ieiunauimus & nõ adspexisti? Et subditur: Eccè in die ieiunij vestri inuenitur voluntas vestra. Bernard. Grande malum propria voluntas, qua fit, vt bona tua, tibi bona non sint. Item: Non sapit Deo ieiunium, quod non obedientiam sapit, sed vitiũ propriæ voluntatis. Ego autem non solùm de ieiunio, sed de silentio, & de omni obseruanti a regulari idipsum

3\. sentio. Tertiò, idipsum cõfundit. Ose. 10. Confundetur Israel in voluntate sua. Isai. 45. Confundentur omnes qui repugnant ei. In hoc cõfunditur, qui voluntatẽ propriã in religione sequitur: qui a contrariũ ei accidit eius quod intendit: qu... erit alicubi consolationẽ, & ex hoc posteà ... maiorem.

Præcipua causa ingressus ad religionẽ.

Sermo. 3. de resur. Do.

Quarè Deo multùm displicet inobediens.

Conditioni nocet propria voluntas.

Habenti eã nocet multipliciter propria voluntas.

Serm. 71. in Cantica.

Quomodò cõfunditur, qui propriã voluntatẽ sequitur.

habet desolationẽ, vel in remorsione conscientiæ, vel in punctione pœnitentię, vel in infirmitate, quæ quandoque ex hoc sequitur: qui plùs vult facere voluntatem suam in religione, plùs cogitur facere contra eam. Cùm enim talis nõ habeat gratiam illam apud Deum vel homines, quam habet verus obediens, multa non conceduntur sibi, quæ conceduntur verò obedienti. Ionas qui effugere voluit, vt Dei voluntatem non impleret, impleuit eam inuitus. Grego. Eccè Ionam fugitiuum Dei tempestas inuenit, sors ligat, mare suscipit. Et quia authoris voci obedire nõluit, remittitur ad locum, quò missus fuerat: suo carcere reus portatur. Quartò, hominem in

4\. afflictione ponit. Vndè Saul inobedientẽ malignus spiritus exagitat, 1. Reg. 16. Circa tertium aduertendum, quòd cùm dicitur, *in omnibus præceptis:* quòd (vt sanctus Thomas ponit in secunda secundę, q. 104. artic. 5.) triplex distinguitur obedientia. Quædam indiscreta: quædam imperfecta, sed sufficiens ad salutem: quædam autem perfecta. Indiscreta autem est, quandò aliquis obedit in illis, quæ diuinę legis regulę contrariantur, quam oportet inuiolabiliter obseruari, vel etiam quæ contrariantur regulæ, quam professus est in his dũtaxàt, quæ dispensationi prælati nõ subduntur. Et ad hanc obedientiã nullus tenetur: immò quilibet tenetur eam non habere. Quia (vt dicit Grego.) nullus vnquàm per obedientiam malum facere debet. Sed quid, si ex mãdato abbatis tenetur sequi peccatum aliquod aut scãdalum? Supersedẽdum videtur ab obedientia. Et notificandum esset abbati, siue prælato præcipienti inconuenientia, quæ ex tali obedientia sequeretur. Præsumendum enim est, quòd vbi prælato præcipienti nota fuissent, talia inconuenientia sequi ex mandatis eius, nunquàm

2\. talia fieri præcepisset. Imperfecta autẽ obedientia, sed sufficiens ad salutem obedientiam profitẽtibus, est illa, qua aliquis obedit in his, quæ seruare promisit, & non in alijs. Vndè Bernard⁹ postquàm dixerat, de hac obediẽtia loquens, in libro de præcepto & dispensatione: Nihil ipse prælatus prohibeat horum quę promisi, nec plùs exigat quàm promisi. subiungit: Cæterùm subditus huiusmodi obedientiã, quę voti finibus cohibetur, nouerit imperfectam, & ad hanc obedientiam profitentes ex necessitate coguntur. Obedientia verò perfe-

3\. cta est, secundùm quã subditus simpliciter obedit in omnibus, quę nõ sunt contraria legi diuinæ, vel regulæ quam professus est. Vndè Bernard⁹ ibidẽm dicit: Perfecta obedientia legem nescit, terminis non arctatur, non continetur professionis angustijs: largiori voluntate fertur in latitu-

Exemplũ.

Triplex obedientia.

1.

Obediẽtia, ad quam nemo tenetur.

Imperfecta obedientia, sufficiẽs tamen ad salutem.

Perfecta obedientia.

titudinem charitatis, & ad omne quod iniungitur, spontaneo vigore liberalis alacrisque animi, modum nó considerans, in infinitam libertatem extenditur. Ad hanc autem obedientiá nullus tenetur ex debito necessitatis, sed solùm ex honestate quadá, sicut tenemur semper æmulari charismata meliora.

Ad regulá aliquid pertinet dupliciter.

Præterea notandú est, vt idem sanctus Thomas ait, quód ad regulam pertinet aliquid dupliciter: vel directè, vel indirectè. Directè, sicut ea quæ in statutis regulæ continentur: vt, non comedere carnes, tenere silentium, & huiusmodi. Indirectè, sicut ea quæ pertinent ad iniuncta obsequia, sine quibus status religionis seruari non posset: vel etiam quæ pertinent ad pœnam transgressorum, etiam si de eis nulla specialis mètio in regula fiat. Verùm nè aliquis respiciens ad conuersationé abbatis, fortassis contemneret authoritatem præcipientis: hanc occasioné tollens, subiungit sanctus pater, dicens: *Etiam si ipse aliter (quod absit) agat: memor illum Dominici præcepti: Quæ dicunt, facite: quæ autem faciunt, facere nolite.* quod scribitur Matth. 23. Glo. Doctrinam tenete, nó vitam.

Accipienda est doctrina etiam mali Prælati.

De quo optimè beatus Chrysostomus in Glosa itá loquitur: Sicut aurum de terra eligitur, & terra relinquitur: sic & auditores doctrinam accipiant, & mores relinquant. Frequenter enim & de homine malo bona doctrina procedit. Sexagesimumprimum instrumentum est: *Non velle dici sanctum antequàm sit: sed priùs esse, vt veriùs dicatur.* Sensus est: Non cupiat discipulus prædicari sanctꝰ, iustus, aut bonꝰ, vt sit inanis gloriæ cupidus, secúdùm illud Apostoli ad Gala. 5. Non efficiamur inanis gloriæ cupidi. sed tantùm cupiat & studeat bona opera facere, & itá in veritate sanctus esse: vt, supple, si ab alijs contingat eum credi, præsumi, aut prædicari sanctum, non falsè, non mendaciter, sed veraciter talis dicatur. Vndè Augustinus libro de sermone Domini in monte;

lib. 2. cap. 5. Laus humana nó debet appeti.

Laus humana appeti non debet à rectè faciente, sed subsequi debet rectè facientem, vt illi proficiant, qui etiam imitari possunt quod laudant: nó vt hic putet aliquid eos sibi prodesse, quem laudant. Et in libro 83. quæstionum; Qui boni sunt, virtute boni sunt: virtus autem non appetit, quod est in hominú aliorum potestate. Qui ergó imitatur bonos, nullius hominis appetit laudem. Qui malus est, non est dignus laude: immò, vt dicit Gregorius super Ezechielem, Quid prodest, quód omnes laudent, cùm conscientia accuset? De vanitate & stultitia appetitûs humanæ laudis, Bernardus in quadam epistola itá loquitur:

Epist. 18. Pulchrum de vana hominú laude.

Vanú est, quòd nostra plerunq; ignorantia & tacetur quod est, & prædicatur quod non est. Quid ad ista dicemus, nisi quòd vani filij hominum, mendaces filij hominum in stateris, vt decipiant ipsi de vanitate in idipsum? *Psal. 61.* Laudamur mendaciter, delectamur inaniter, vt & vani sint qui laudantur, & mendaces qui laudant. Alij adulantur, & ficti sunt: Alij laudant quod putant, & falsi sunt? Alij vtrorumq; præconijs gloriantur, & vani sunt. Dicebat abbas Pastor, quód si duas res oderit monachus, potest liber esse ab hoc múdo: carnalé repausationé, & vanam gloriam.

Duo reddút nos liberos ab hoc múdo.

Bernardus in epistola: Solus qui verè humilis est, parcit animæ suæ, qui nè putetur quod non est, semper quantùm in se est, vult nesciri quod est. *Epist. 87.* Grande reuerà periculum, audire quéquam de se, suprà quàm sentit in se. Idem in alia epistola: Qui humanas laudes consueuit perfectè contemnere, cú se laudari percipit de eo, quod in se nouit non esse: nullatenùs acquiescés, illud sibi commemorat. Qui te beatificant, in errorem te mittunt: cùm verò laudari se cóperit de bono, quod se fortè habere cognoscit: nihilominùs, quantùm in se est, scuto veritatis curat à se iaculum fauoris repellere, dans Deo gloriam, & dicés: Gratia Dei sum id, quod sum.

Epist. 42. Dicendum quádò laudamur: vel falsè vel verè. Esa. 3. 1. Cor. 15.

TRACTATVS XLVI.

De lxij. instrumento: vbì de ratione multiplici, quarè pręcepta Dei factis adimplenda sunt.

SExagesimumsecúdum instrumentum est: *Præcepta Dei factis quotidiè adimplere.* De quo Ecclesiastici 6. Cogitatum habe in præceptis Dei, & in mandatis illius assiduus esto. Talis, vt tangit Glo. est, qui cogitationes suas temperat secundùm præcepta Dei, & assiduè legem meditatur, & opere exequitur. Factis dicit adimplenda præcepta Domini: quia Iaco. 2. dicitur: Non auditor legis, sed factor operis, hic beatus erit. Vbi notandum, quòd præcepta Dei sunt adimplenda multiplici ratione.

Præcepta Dei adimpléda, multiplici ratione.

1\. Primò, propter præcipientis dignitatem & reuerentiam. Leuit. 18. Ego Dominus: leges meas custodite. Ecclesiastes vltimo: Deú time, & mandata eius obserua: hoc est omnis homo. Glo. id est, ad hoc factus est omnis homo. Dicit Hieronymus ad Demetriadem: Contemptus cuiuscunq; præcepti, præcipientis iniuria est: quantoq; potétiores sunt domini, tanto serui ad obedientiá proniores sunt. Ité in epistola ad Celátiá: Quid enim vnquàm tam superbú, quid verò tam ingratú videri potest, q aduersùs eius viuere voluntaté, à quo ipsum viuere acceperis?

2\. Secúdò, propter præcipiédi rigorositaté: quia sub pœna perdendi corpus & animam. Deute. 28.

Si

Si audire nolueris vocem Domini Dei tui,
vt custodias mandata eius, venient super te
omnes maledictiones istæ, & apprehen-
dent te: Maledictus eris in ciuitate, male-
3. dictus in agro, &c. Tertiò, propter præ-
cipientis dilectionem. Signum enim dile-
ctionis & manifestũ argumentum, est exhi
bitio operis, vt dicit Gregor. Ioan. 14. Si di-
ligitis me, mandata mea seruate. Item Io-
an. 14. Si quis diligit me, sermones meos ser
4. uabit. Quartò, propter præceptorum
ipsorum facilitatem. Deut. 30. Mandatum
quod ego præcipio tibi hodiè, non est su-
pra te. Et Matth. 11. Iugũ meum suaue est,
& onus meum leue. Et 1. Ioan. 5. Mandatá
eius grauia non sunt. Præcepta autem di-
cuntur facilia, si considerentur secundùm
rationem virtutis. Primò, ex natura ho-
minis, inquantùm homo est: quia sic eum
honestum sua vi trahit, & sua dignitate al-
licit. Secundò, ex natura habitûs virtu-
tis, qui in modum naturæ est rationi con-
sentaneus, vt dicit Tullius. Tertiò, ex na-
tura charitatis: quia vt dicit Augustin. La-
bores amantium non sunt difficiles. Item
idem libro sententiarum Prosperi: Omne
præceptum Dei, leue est amanti. Quartò,
ex speciali modo vnionis ad primũ prin-
cipium, scilicet spiritum sanctũ: per quam
vnionem quodammodò efficimur orga-
nũ spiritûs sancti. Apostolus Ro. 8. Qui-
cunque filij Dei sunt, hi spiritu Dei agun-
tur. Virtuti autem diuinæ nihil est diffici-
le. Quarè cùm dicat beatus Ioan. Chrysost.
in homilia: Quãto leuiora sunt præcepta,
tanto maius supplicium his qui non obe-
diunt, omni studio curandum est, vt diui-
5. na adimpleantur præcepta. Quintò, prò-
pter præceptorum ipsorum nobilitaté &
oblectamẽtum suauitatis. Prouer. 6. Man-
datũ, lucerna est: lex, lux: vt Ecclesiast. 33.
Nihil dulcius, quàm respicere in mandatis
Domini. Sextò, propter adimplendi &
obseruandi vtilitatem. Ecclesiastici 8. Qui
custodit præcepta, non experietur quic-
quam mali. Et Matth. 19. Si vis ad vitam
ingredi, serua mandata.

Signum dilectionis.

Quomodò præcepta Dei facilia dicantur.

Digna ratio de facilitate præceptorum.

TRACTATVS XLVII.

De lxiij. instrumento: vbi de amore castitatis.

SExagesimumtertiũ instrumentum artis spiritualis, est: *Castitatem amare.* De hoc Apostolus 1. Timo. 5. Teipsum castũ custodi. Meritò amandam proponit castitatem sanctus pater: quoniam, vt ait beatus August. in libro de singularitate clericorum: Singularis castitas sola est munimen in uictum sanctimoniæ, sanctitatis indicium, abolitio scandalorum, exercitium continentiæ, vastatio tota luxuriæ, claritatis fastigiũ, & dedecoris præcipitium: quæ dum sibi subtrahit adminicula cõcupiscentiæ, mortua membra sua cognoscitur baiulare. Sunt autem hîc duo notanda: Primò, de bonis castitatis. Secundò, de medijs quibus conseruatur.

Laus castitatis.

Castitas cõfert multa bona.

Circa primum notandum, quòd ca-
stitas multa bona confert. Primò quidẽ,
mundũ reddit hominem & decorum: sic- 1.
ut luxuria immundũ & turpem. Quarè de
anima casta dicitur Cantic. 2. Sicut lilium Cant. 2.
inter spinas, sic amica mea inter filias. Ber-
nard. Quid castitate decorius, quæ mũdum Epist. 42.
de immundo conceptum semine, de hoste
domesticum, angelũ deniquè de homine
facit? Differunt quidẽ inter se, homo pu-
dicus & angelus: sed felicitate, non virtu-
te. Secundò, mẽtem liberam reddit & ex- 2.
peditã ab innumeris curis & anxietatibus,
quibus cõiugio ligati impliciti sunt. 1. Co-
rin. 7. Qui sine vxore est, solicitus est quæ
Domini sunt, quomodò placeat Deo. Gl.
interiori pulchritudine. Qui autem cum
vxore est, solicitus est quæ sunt mundi,
quomodò placeat vxori. Tertiò, facit in 3.
homine fundamentum omniũ virtutum.
Quẽadmodũ enim color alb9, dicitur hy-
postasis omniũ colorũ: ità castitas omniũ
virtutum & bonorũ operũ: quia, vt Gre-
gorius dicit, Non est bonum sine castitate.
Quartò, amicũ Dei facit. Prouerb. 20. Qui 4.
diligit cordis munditiã, habebit amicum
regem. Isidorus: Continentia hominem
Deo proximum facit: vbi ista manserit, ibi
& Deus manet. Quintò, reddit hominẽ 5.
amabilem angelis: quia cùm omne animal
diligat sibi simile, angeli, qui naturaliter
casti sunt, familiariùs diligunt homines
castos. Sextò, reddit hominem commen- 6.
dabilem & laudabilis opinionis. Sapi. 4. O
quàm pulchra est casta generatio cum cla-
ritate: immortalis est memoria illius. Se-
ptimò, ducit ad vitam beatam. Matt. 5. Be- 7.
ati mundo corde, quoniam ipsi Deum vi-
debunt. Circa secundũ est notandum,
quòd decẽ sunt, quibus castitas conserua-
tur. Primum, est vera humilitas, per quã
nostra fragilitate cognita, ad Deum recur- 1.
rimus. Sapient. 8. Vidi quòd non possum
esse cõtinens, nisi Deus det. Secundũ, est 2.
cibi & potûs sobrietas. Castitas enim, sobri-
etatis est filia, & nutritur ab ea: sicut econ-
uersò luxuria nutritur à ventris ingluuie.
Hierony. Difficilè inter epulas seruatur
pudicitia. Bernardus: Periclitatur castitas
in delitijs. Quarè qui castus esse desiderat,
studeat sobrietati: quoniã sine ea non diù
est secura. Alanus: Vnguentum est casti-
tas, in qua species quasi aromaticæ sunt,
puritas mentis, munditia corporis, mode-
stia in gestu, pudicitia in habitu, abstinen-
tia in cibo, verecundia in verbo. Tertiũ, 3.
est

Differentia angeli & hominis pudici.

Castitas est omniũ virtutum fundamẽtum.

Decem quibus castitas conseruatur.

Cõditiones hominis casti.

est vestium asperitas, per quam mollitiem repellimus. Luc. 7. Qui mollibus vestiũtur, in domibus regum sunt. Hugo de sancto Victore: Molles mollia quærunt. Bernar-
Pulchrũ de aſperitate veſtium. dus: Memento quòd asperior cardo pannũ facit leniorem, sic asper habitus carnem facit castiorem. Quartum, est carnis mor-
4. tificatio, per quam carnales motus restringuntur. 1. Cor. 9. Castigo corpus meum, &
5. in seruitutem redigo. Quintum, est custodia sensuum. Bernard. Ascenditur ad montẽ castitatis triplici cõtinentia: mem-
Triplex cõtinentia. brorum, sensuum, & cogitationũ. In prima prohibetur actus, in secunda vitatur adspectus, in tertia refrenatur affectus. In-
Viſus præcipuè cuſtodiendus. ter alios sensus maximè custodiendus est visus: quoniam, sicut exempla multa demonstrant, per illum multi passi sunt detrimenta castitatis. Ideò Ecclesiastici 9. dicitur: Noli circunspicere in vicis ciuitatis, nec oberraueris in plateis illius. Auerte faciem tuam à muliere compta, & nè circunspicias mulierem alienã. Propter speciem
6. mulieris multi periêrunt. Sextum, est vi-
Cohabitatio mulierũ vitanda. tatio & declinatio occasionum, & maximè cauendum est à cohabitatione mulierum, quæ inter alias est castitati valdè periculo-
Epiſtola 2. ad Nepotianum. sa. Hierony. Hospitiolum tuum aut rarò, aut nunquàm mulierum pedes terant: nec sub eodem tecto mansites, nec in præterita castitate confidas: quia nec Dauid sanctior, nec Salomone sapientior esse potes, qui tamen lapsi sunt per mulieres. Item in alia epistola: Fœminarũ cum clericis nullo pacto coniuncta permittitur conuersatio.
Fœmina malum genus. Ianua diaboli, via iniquitatis, scorpionis percussio, nociuumque genus est fœmina: cùm proximat stipulæ, incendit ignem: flammigero igne percutit fœmina: conscientiam perurit habitantis, exuritque fundamenta montium. Ego iudico: si cum viris fœminæ habitãt, non deerit viscarium
7. diaboli. Septimum, est virilis tentationum resistentia, per quam dæmonum suggestiones repellimus. 1. Pet. 3. Cui resistite
8. fortes in fide. Octauũ, est scripturarum sanctarum meditatio, per quam carnales cogitationes spiritualibus impedimus. Hieron. Ama scientiam diuinarum scriptu-
Tria pariũt caſtitatem. rarum, & carnis vitia non amabis. Quidam in Vitis patrũ ait: Securitas siue confidentia, taciturnitas & deuota meditatio pariũt
9. castitatem. Nonum, est feruens Dei dilectio, per quã in Deo delectamur, & sic voluptates carnis tãquàm amarissimas despicimus: quia gustato spiritu, desipit omnis caro. Psal. 33. Gustate, & videte quoniam
10. suauis est Dominus. Decimum, est mortis meditatio, & ęternarum pœnarum, quę debentur impijs, consideratio: per quam stultum esse cognoscimus, pro breui voluptate æterna sustinere supplicia. Hieronymus: Facilè contemnit omnia, qui se cogitat moriturum.

TRACTATVS XLVIII.

De lxiiij. & lxv. instrumentis: vbi de odio & inuidia fugiendis.

Sexagesimumquartum instrumentum est: *Nullum odire*. De quo Dominus Leuit. 19. præcepit, dicens: Non oderis fratrem tuum in corde tuo. Glo. interli. i. quemlibet hominem. Vbi notandum, quòd ad detestationem huius vitij, scilicet odij fraterni, debet discipulus moueri potissimè quinque rationibus. Quinque rationes ad odij deteſtationem.

Primò, quia odium ad hominem, est vi- 1.
tium diabolicum & serpentinum. Sicut enim Deus à natura posuit inter equos & griffos, canes & lupos odium: sic inter diabolum serpentẽ & animam. Genes. 3. Inimicitias ponam inter te & mulierem. Se- 2.
cundò, quia odiũ fraternum contrarium est diuinæ dilectioni. 1. Ioan. 4. Si quis dixerit, quoniam diligo Deum, & fratrem suũ oderit, mendax est. Qui enim non diligit fratrem suũ, quem videt: Deũ, quem non videt, quomodò potest diligere? Hoc mandatum habemus à Deo, vt qui diligit Deum, diligat & fratrem suum. Glo. Frater tuus, imago Dei est. Si nõ diligit imaginẽ, nec eum diligit cuius est imago. Augustin. in epistola: Quid tam contrarium, tam execrabile est Deo, quàm aliquem odisse vel lædere. Tertiò, quia odium fraternũ ne- 3.
cat animã odientis. 1. Ioan. 3. Qui odit fratrem suum, homicida est. August. lib. homiliarum, homilia 5. Qui odit fratrem suum, homicida est: nondùm manus armata est, nondùm fratrẽ obsedit, nondùm insidias præparauit, nondùm venena quæsiuit: & reus in cõspectu Domini, concepto odio, iam tenetur. Adhuc viuit, quẽ quærit occidere: & occidisse iam iudicatur.

Quartò, quia fraternum odium excęcat 4.
& obtenebrat animum. 1. Ioan. 2. Qui odit fratrẽ suum, in tenebris ambulat, & nescit quò vadat, & tenebræ obcæcauerunt oculos eius. Glo. In tenebris ignorantiæ, & per ipsam ignorantiã ambulat de vitio in vitium, & nescit, id est, non prouidet quò eat, id est, ad quã pœnã rapiendus sit. August. de verbis Domini: Qui odit fratrẽ suum, in Serm. 6.
tenebris est: Odium tenebræ sunt. Non potest autẽ fieri, vt qui odit alterũ, non prius sibi noceat: illum enim lædere conatur extrinsecùs, se vastat intrinsecùs. Quintò, 5. Qui alium odit, ſe priùs lædit.
quia odium fraternũ est causa multorum malorũ & scandalorũ. Sicut enim ignis in stuppis diù latére non potest, quin exeat fumus, flãma, & scintilla: ità odium non potest diù latére in corde, quin ex eo exeant rixæ, conuicia & scandala oriantur.

Prouerb. 10. Odium suscitat rixas, & vni-
6. uersa delicta operit charitas. Sextò, in-
ducit ad mortem æternã. 1. Ioan. 3. Qui odit
fratrem suum, manet in morte. Omnis qui
odit fratrem suum, homicida est: & scitis
quoniam omnis homicida non habet vi-
tam æternam in se manentem. Isidorus:
Odium à regno Dei separat, à cęlo subtra-
hit, à paradiso eijcit. Odium nec passione
amittitur, nec martyrio expiatur. Augu-
stinus libro de conflictu vitiorum, excla-
mat: Omnem ergò amaritudinem fellis
euome: & quo pacto valueris charitatis
dulcedinem sume. Nihil enim ea suauius,
1. Ioan. 4. nihil ea beatius: Deus (inquit Ioãnes) cha-
ritas est. Sexagesimumquintum instru-
mentum est: *Zelum & inuidiam non habere.* Ze-
lum, in bono & in malo legimus dictum:
Zelus malus. sed in hoc loco, in malo ponitur, videlicet
pro ęmulatione mala seu inuidia, qua quis
contra proximum excitatus, de illius feli-
citate contristatur, de quo 1. Corin. 3. Cùm
enim inter vos sit zelus & contentio, nón-
ne carnales estis? Glo. super verbo, zelus,
dicit, id est, inuidia. idẽ ergò est zelus hic,
Inuidia. & inuidia. Est ergò sensus, quòd discipu-
lus inuidiam, quę est tristitia de bono pro-
ximi, siue, vt dicit August. dolor alienæ fe-
licitatis, nec animo tenere, nec in aliquo
opere exercere contra proximũ suũ debet.
De quo etiã Apostolus adhortatur ad Ga-
lat. 5. dicens: Nõ efficiamini inuicèm pro-
uocantes, inuicèm inuidentes. Hic notan-
da sunt tria: Primò enim ostẽdetur, quan-
dò inuidia sit peccatum mortale, & quãdò
veniale. Secundò, de his quæ faciunt ad de-
testationem huius vitij, propter quę disci-
pulus debet summo studio illud vitare.
Tertiò, de remedijs contra hoc vitium.
Tristitia de alienis bonis, contingit quatuor modis. Circa primum notandum, quòd, sicut
dictũ est, inuidia est tristitia de alienis bo-
nis. Sed hæc tristitia potest cõtingere qua-
tuor modis, vt notat sanctus Thom. in se-
1. cunda secũdæ, quæst. 36. Vno quidẽ mo-
do, quãdò aliquis dolet de bono alicuius,
inquantùm ex eo timetur nocumentum
vel sibijpsi, vel etiam alijs bonis: & talis
tristitia non est inuidia, & potest esse si-
ne peccato. Vndè Gregorius vigesimo-
secundo Moralium: Euenire plurimùm
solet, vt non amissa charitate, & inimi-
ci nos ruina lętificet, & rursùm eius glo-
ria sine inuidiæ culpa cõtristet: cùm & ru-
ente eo quosdã benè erigi credimus, & pro-
ficiente illo, plerosque iniustè opprimi
2. formidamus. Alio modo potest quis tri-
Bonus zelus. stari de bono alterius, non ex eo, quòd ipse
habet bonum: sed eò, quòd nobis deest bo-
nũ illud quod ipse habet: & hoc propriè
est zelus, vt dicit Aristoteles secũdo Rhe-
toricę. Et si iste zelus sit circa bona hone-
sta, est laudabilis, secũdùm illud 1. Cor. 14.
Aemulamini spiritualia. Si autẽ sit de bo-
nis temporalibus, potest esse cum peccato,
& sine peccato. Tertio modo aliquis tri- 3.
statur de bono alterius, inquãtùm ille, cui Zelus secũdùm seculũ, non inhonestus, tamen prohibitus a scriptura.
accidit bonũ, est eo indignus: quæ quidem
tristitia nõ potest oriri de bonis honestis,
ex quibus aliquis iustus efficitur: sed, sicut
dicit Philosophus secundo Rhetoricæ, de
diuitijs & temporalibus. Et quia ipsa bona
temporalia, quæ indignis proueniunt, se-
cundùm doctrinam fidei, ex iusta Dei or-
dinatione disponuntur vel ad eorum cor-
reptionem, vel ad eorum damnationem:
talis tristitia prohibetur in scriptura sa-
cra, secundùm illud Psalmi trigesimi-
sexti: Noli æmulari in malignantibus, ne-
que zelaueris facientes iniquitatẽ. Quar- 4.
tò, aliquis tristatur de bonis alicuius, in-
quantùm alter excedit ipsum in bonis: &
hæc propriè est inuidia, & istud semper est
peccatũ, & ex genere suo est peccatũ mor- Inuidia ex suo genere est mortale.
tale. Genus enim peccati, ex obiecto consi-
deratur: inuidia enim, secũdùm rationem
sui obiecti, contrariatur charitati: per quã
est vita animæ spiritualis, secundùm illud
1. Ioan. 3. Nos scimus, quoniam translati
sumus de morte ad vitam, quoniam diligi-
mus fratres. Vtriusque autem obiectum,
charitatis scilicet & inuidiæ, est bonũ pro-
ximi, sed secundùm contrariũ motũ. Nam
charitas gaudet de bono proximi, inuidia
autem de eodẽ tristatur. vndè manifestum
est, quòd inuidia ex suo genere est pecca-
tum mortale. Est tamen considerandum,
quòd (vt dicit idẽ sanctus Tho.) in quoli-
bet genere peccati mortalis, inueniuntur Primi motus in omi pecto, qui non sunt mortales.
aliqui imperfecti motus, in sensualitate ex-
istentes, qui sunt peccata venialia: sicut in
genere adulterij primus motus concupi-
scẽtiæ, in genere homicidij primus motus
iræ; ità etiam in genere inuidiæ inueniun-
tur aliqui primi motus, quandoquè etiam
in viris perfectis, qui sunt peccata venialia.
Ratio, quia motus inuidię, secũdùm quod Ratio, quare inuidia quandoquè nõ sit mortale.
est passio sensualitatis, est quid imperfe-
ctum in genere actuũ humanorũ, quorum
principiũ est ratio. vndè talis inuidia non
est peccatũ mortale. Et similis ratio est de
inuidia paruulorum, in quibus nõ est vsus
rationis. Circa secundum notandum, Octo ad detestatinnẽ inuidiæ.
quòd specialia sunt octo, quæ faciunt ad
detestationem huius vitij. Primum est,
quia est vitium diabolicum, & assimilatur 1.
diabolo. Sapi. 2. Inuidia diaboli, mors in-
trauit in orbem terrarũ. Imitantur autem
eum, qui sunt ex parte eius. Isido. Inuidus
membrum diaboli est: cuius inuidia mors Lib. 3 de summo bono, cap. 25.
introiuit in orbem terrarum. Inuidia à di-
abolo est, quia diabolus inuidẽdo cecidit.
Item Augustinus libro de disciplina Chri-
stiana: Vitium diabolicum est inuidia, quo Cap. 1.
solùm reus est, & inexpiabiliter reus. Non
enim

enim dicetur diabolo vt damnetur, Adulterium commisisti, furtum fecisti, villam alienam rapuisti: sed homini stanti, lapsus inuidisti. Inuidia, diaboli conuicium est: sed habet matrem suam. Superbia vocatur mater inuidiæ: superbia inuidos facit. Suffoca matrem, & non erit filia. Secundò, quia vitium est venenatissimum: vndè totum hominē inuenenat, siue veneno perfundit. Vndè in psona inuidi dicitur Iob. 30. Frater fui draconum, & socius scorpionum. August. super illud ad Gala. 6. Per omne vitium, antiqui hostis virus humano cordi infunditur. In zelo autem inuidiæ, tota viscera sua concutit, & in hac imprimenda malitia quasi pestem vomit. Item idem libro homiliarum, homilia 15. Qui inuidet, sic est, quomodò tabes, quomodò vulnus, quomodò apostema. Considerādum, quod huiusmodi venenū non modò animum occupat, verumetiā se exteriùs diffundit. Vnde in Glo. præcedenti itā sequitur: Huic vultus minax, toruus adspectus, pallor in facie, in labijs tremor est, stridor in dentibus, verba rabida, & effrenata conuicia, & manus ad violentiam prompta. Et si gladio interim vacua, odio tamen furiosæ mentis est armata. Tertiò, hoc vitium est crudelissimum & immanissimum. Cùm enim hoc vitium cor alicuius occupat, iam nullum scelus abhorret. Non parcit innocenti, non timet homicidium, immò nec fratricidium. Non pepercit diabolus parentibus nostris, qui innocentes erant, quin mortem eorū procuraret. Non pepercit Cain Abel fratri suo, quin ex sola inuidia occideret eum, Genes. 3. Nō pepercerunt filij Iacob Ioseph fratri suo innocenti, quin eum venderent: quia inuidebāt ei, Genes. 37. Nolebat etiā parcere Saul Dauid, qui ei valdè vtilis erat: quia inuidebat ei, sicut liber primus Regum ostendit. Noluerunt Iudæi parcere Christo, quin eum occidi facerent, sola inuidia cōcitati. Matt. 27. Sciebat Pilatus quòd per inuidiam tradidissent eum. Quartò, est difficilimū ad curandū. Vndè Cyprianus, & ponitur in Glo. ad Gala. 6. Zelus iste terminū non habet, permanens iugiter sine fine, cùm alia scelera finiantur: quantoq; ille, cui inuidetur, successu meliore profecerit, tanto inuidus in maius incendium liuoris ignibus inardescit. Præterea non est mirum, si hoc vitiū difficulter curatur: quia inuidia est rubigo, quæ vix à ferro recedit. Basili: Sicut rubigo ferrū, sic inuidia animam, in qua nascitur, corrūpit. Et Chrys. in sermone: Zelus & inuidia, omni malitia cumulata. Inuidia ignis est inextinguibilis. Etenim sicut tinea comedit vestimenta: sic inuidia eum, qui zelatur, cōsumit: eum autem cui inuidetur, reddit clariorem. Quintò, est vitiū infelicissimū: quia inuidus de omni bono proximi sui affligitur, & excæcatur vndè illuminari debet. Iob 5. Per diem incurrerunt tenebras. vbi Greg. Mens inuidi cùm de alieno bono affligitur, de radio lucis obcæcatur. Item inuidi perpēndere non possunt, quantæ cæcitatis sunt, qui profectu aliorū deficiunt, & aliena exaltatione contabescūt. Quantæ infelicitatis sunt inuidi, qui de melioratione deteriores fiunt: de sanitate aliorum infirmantur, & de vita moriuntur, & de bono odore, de quo alij viuunt, putrescūt: & breuiter, quāta sunt feliciū hominum gaudia, tanti sunt, vt dicit Socrates, inuidorū gemitus. Quarè beatus August. lib. 9. de ciui. Dei, dicit: Qui beati sunt, inuident nemini. Nam quid miserius inuidentia? Sextò, est vitium detestabilissimum. Cùm enim bonū in commune deductum, clariùs elucescat secundū Boethiū & Senecā, Nulla rei possessio iocunda sit sine socio: nihilominùs inuidus potiùs vult carere bono, quàm habere socium in eo: & potiùs vult habere socium in pœna, quàm in felicitate. Hinc specialiter oculus inuidi dicitur nequam. Matth. 20. An oculus tuus nequā est. Glo. id est, inuidia plenus. Vndè legitur de quodam rege, qui habebat in obsequio suo vnū auarū, & vnum inuidū: & solerter experiri voluit, quod vitium prauius esset, an auaritia, vel inuidia. & vocatis ambobus, dixit: Petat quilibet vestrū, quod voluerit: & petat alter primò, & habebit quod petet: & alius qui secūdo loco petet, habebit duplum. Noluit primò petere auarus, vt posset duplum habere. Noluit etiā inuidus aliquid quod esset bonū, petere: nè auarus, cui inuidebat, duplicatū bonum reciperet: sed petiuit, vt sibi erueretur vnus oculus, vt postmodùm auaro eruerētur duo: & in hoc potuit cognoscere rex, quantū malū sit inuidia. De cuius malignitate August. super Ioānem, dicit: Quid est inuidere? horrendum malū: ipso malo diabolus deiectus est, ipso deiecto deiecit multos: maligna pestis est. Septimò, est periculosum: corrumpit enim & deuastat vniuersa bona hominis. Est enim sicut vermis in ligno nascens, qui vndè priùs natus est, consumit. Isido. Inuidus medullitùs animo æstuans, à semetipso liuoris proprij exigit pœnas. Chrysost. Inuidia cuncta bona ardore pestifero deuorat. Inuidia tinea animi, sensum comedit, pectus vrit, mentem affligit, cor hominis quasi quędā pestis depascit. Pro. 14. Putredo ossium, inuidia. Glo. ossiū, i. bonorum operum. Octauò, est damnosum valdè. Aufert enim homini societatem ecclesiæ. Psal. 118. Particeps ego sum omniū timentium te. August. Pensent illi, quantū bonū sit charitas, quę aliena bona sine labore no-

Marginalia: Superbia mater inuidiæ. — 2. — Descriptio inuidi ab extrà. — 3. — Inuidia nemini parcit — 4. — Ser. de zelo & liuore. — Inuidia difficilè curatur. — Homil. 11. quæ est de inuidia. — Cōparatio. — Homi. 1. in psal. 50. — Cōparatio. — 5. — Parte 3. curæ pasto. admon. 11. — Cap. 14. Magna inuidi infelicitas. — 6. — Oculus inuidi. — Exēplum. — Tract. 5. Malū horrendum inuidia. — 7. — Effectus inuidiæ. — 8. — Adhuc damna inuidiæ.

ſtro facit noſtra. Item idē: Tolle inuidiam, & tuum eſt quod ago, & meum eſt quod agis. vbi eſt inuidia, fructus eſſe nō poteſt. Ab hac autē ſanctæ cōmunionis ſocietate præciſi ſunt inuidi. Vndè Auguſt. lib. homiliarum, homilia 15. Videt in te inuidiæ morbum cæleſtis medicus, & præſcindet te de ſuo corpore. Noli ergò inuidere de dono Dei, & virtutibus quas non habes, nè præſcindaris à corpore. Et infrà: Cognoſcūt inuidi omnes, q de aliorū, etſi inimici eorum ſint, tribulationibus gaudent, quia membra ſunt putrefacta, abſciſſa & mor-
9. tua. Nonò, eſt vitiū ignominioſum. Eccleſ. 6. Improperium enim & cōtumeliam malus hęreditabit, & omnis peccator inui-
10. dus & bilinguis. Decimò, tollit ſpem diuinæ miſericordiæ. Ambro. ſuper Lucam: Fruſtrà opem cæleſtis miſericordiæ expectas, ſi alienis fructibus virtutis inuideas. Aſpernator inuidorum eſt, & ab his qui diuina beneficia in alijs perſequuntur, miracula ſuæ poteſtatis auertit. Circa tertium notādum, quòd plura ſunt remedia cōtra inuidiam. Primum, eſt amor supernę hę-

Remedia contra inuidiam.

1. reditatis. Grego. Qui facibus inuidię carere deſiderat, illam hæreditatem appetat, quam numerus poſſidentium non anguſtat. Item vir iuſtus per hoc quòd in terris nihil appetit, alienis profectibus inuidere
2. neſcit. Secundum, eſt cōſideratio eorum quæ ſuadent nobis fraternā dilectionem: quia vt ait Auguſt. ſuper prima cano Ioan. Vbi eſt inuidia, amor fraternus eſſe nō poteſt: qui inuidet, non amat. Sunt autē quatuor, quæ perſuadent maximè fraternam dilectionem, ſcilicet fraternitas naturalis, quæ eſt inter omnes homines ab vno parēte & vna matre. Secundum, eſt fraternitas dilectionis ſpiritualis, quę eſt inter omnes Chriſtianos: quia nati ex vno patre Deo, & vna matre Eccleſia, & eādem hęreditatem cæleſtem habituri ſunt. Tertium, eſt ſocietas ſpiritualis, quæ eſt inter fideles. Socij enim ſunt in lucro & damno. Quartū eſt, quòd ipſi ſunt mēbra vnius corporis. Ro. 12. Vnum corpus ſumus in Chriſto, ſinguli autem alter alterius membra. Tertium

Quatuor faciūt ad fraternam dilectionem.

3. remedium contra inuidiam, eſt conſideratio multipliciū damnorum, quæ facit inuidia: de quibus iam dictum eſt parùm antè in hoc capitulo.

TRACTATVS XLIX.

De lxvj. inſtrumento: vbi de contentionibus non habendis.

SExageſimum ſextum inſtrumētum eſt: *Contentiones non amare.* De quo ſic loquitur Auguſt. Summoperè iurgia fuge. Nam contra parem cōtendere, anceps eſt: cum ſuperiore, furioſum: & cum inferiore, ſordidum. Et Apoſtolus 2. Tim. 2. Noli verbis contendere. Circa quod quinq; veniunt notanda: Primū eſt, quandò contentio eſt mala & vituperabilis, & quandò non. Secundò, quarè non ſit contendendum. Tertiò, de eis quæ occaſio ſolent eſſe contentionū. Quartò, de diuerſis generibus cōtentionum & litiū. Quintò, de remedijs, per quæ diſcipulus valet contentiones cauere. Circa primum notandum, ſecundùm ſanctum Thomam in ſecunda ſecundæ, q. 39. arti. 1. quòd cōtendere, eſt contra aliquid tendere. Vndè ſicut diſcordia cōtrarietatem quandam importat in voluntate, ità contentio contrarietatem quandam importat in locutione: & propter hoc etiam cùm oratio alicuius per contraria ſe diffundit, vocatur contentio, quæ ponitur vnꝰ color Rhetoricus à Tullio, qui dicit: Contentio eſt, cū ex cōtrarijs verbis oratio cōficitur, hoc pacto: Habet aſſentatio iucūda principia, eadē exitꝰ amariſſimos affert. Contrarietas autem locutionis poteſt attēdi dupliciter. Vno modo, quantùm ad intentionem contendentis. Alio modo, quātùm ad modum. In intentione quidem cōſiderandū eſt, vtrùm aliquis contrariari nititur veritati, quod eſt vituperabile: vel falſitati, quod eſt laudabile. In modo autē conſiderandum, vtrùm talis modus contrariandi, cōueniat & perſonis, & negocijs: quia hoc eſt laudabile. vndè etiā Tullius dicit ſecundo Rhetoricæ, quòd contentio eſt oratio acris ad confirmandū vel confutandum accommodata. Vel exeat conuenientiam perſonarū & negociorū: & ſic cōtētio eſt vituperabilis. Si ergò accipiatur cōtentio, ſecūdùm quod importat impugnationē veritatis, & inordinato modo, ſic eſt peccatum mortale, & hoc modò diffinit Amb. cōtentionē: Contentio eſt impugnatio veritatis cū cōfidentia clamoris. Si aūt cōtētio dicatur impugnatio falſitatis cū debito modo acrimoniæ, ſic contentio eſt laudabilis. Si aūt accipiatur cōtentio ſecundùm quod importat impugnationē falſitatis cū inordinato modo, ſic poteſt eſſe peccatū veniale: niſi fortè tanta inordinatio fiat in cōtendēdo, quòd ex hoc generetur ſcandalū aliorū. Vndè & Apoſtolꝰ dicit 2. ad Tim. 2. Noli verbis cōtēdere: ſubdit: Ad nihil enim eſt vtile, niſi ad ſubuerſionē audiētium. Circa ſecundum, quarè nō ſit cōtendendum, ſunt plures rationes. Prima, quia cōtendere & litigare, eſt ignominioſum. Non eſt enim res quæ deceat viros. Seneca: Litigare, muliebre eſt. Item eſt ribaldorum commorantiū in tabernis. Prouer. 23. Cui rixæ? & cætera. Sequitur: Nónne his qui morantur in vino, & ſtudent calicibus epotandis? Item eſt dęmoniacum. Auguſtinus: Nihil eſt ſimilius actibus dæmonum, quàm litigare.

Diſtinguit dicenda.

Contendere quid ſit.

Contentio in oratione

Contrarietas locutionis dupliciter conſideratur.

Contentio quandò eſt mortale.

Contentio laudabilis.

Contentio veniale.

Plura, quarè non ſit cōtendendum. 1.

re. Vndè seruos diaboli se ostendunt, qui litigant. Quàm indecens ergò sit discipulo, qui debet vir esse, amator virtutum, honestatis conuersatione angelus, quòd ad modum mulierum, immò ribaldorum, immò dæmonum, litigare non erubescat.
Exêplum. Legitur in Vitis patrum, quòd duo monachi habitabant in eâdem cella, & cùm nunquàm vel modicã contentionem inter se habuissent, dixit alter ad alterum: Faciamus & nos litē, sicut faciunt homines: dixit alter, Nescio quomodò fit. dixit alter, Ego pono istum láterem in medio, & dico quòd meus est: & tu dic, non est tuus, sed meus: & hoc modo fit rixa. Et fecerunt sic. Et dixit vnus, Meus est: respondit alter, Spero ego illum esse meum: respondit alter, immò meus est: tunc dixit alter, Si tuus est, tolle eum: & nescierunt facere
2. litem. Secundò, quia separare se à contentione, est honorabile. Prouerbiorum 20. Honor est homini, qui separat se à cōtentionibus. Tertiò, quia est signum su-
3. Contentio vndè proueniat. perbiæ, stultitiæ, peruersitatis, & malitiæ. De primo, Prouerbiorum 18. Labia stulti miscent se rixis, & os eius iurgia prouocat. De secundo, Prouerbiorum 13. Homo peruersus suscitat rixas, id est, lites. De tertio, Prouerbiorum 17. Semper iurgia quærit malus: angelus autem crudelis, Glo. id est, di-
4. abolus, mittetur contra eum. Quartò, quia est signum apertū carnalitatis. 1. Corinth. 6. Cùm enim sint in vobis zelus &
5. contentio, nónne carnales estis? Quintò, quia aufert hominibus signum seruitutis diuinæ. 2. Timoth. 2. Seruum Dei non oportet litigare, sed modestum esse ad
6. omnes. Sextò, aufert fructum bonorum operum. Isa. 57. Ecce ad lites & contentiones ieiunatis. quasi diceret: Quid prodest tale ieiunium? Origenes super Isaiam: Nec enim accepta possunt esse bona opera,
7. nisi in pace peragantur. Septimò, indu-
Mala contentionis. cit multa mala, vtpotè conuicia, maledictiones, improperia, & huiusmòdi. Et ideò dicitur Ecclesiastici vigesimooctauo: Abstine te à lite, & minues peccata. Isidorus: Contentio faces odiorum accendit, pacem cordis contentio extinguit, con-
8. cordiam contētio rumpit. Octauò, quia abstinere à contentione, est magni meriti.
Exêplum de merito non contēdendi. Vndè in Vitis patrum legitur, quòd orante Macario, qui fuit excellentis vitæ, vox insonuit, ad eum dicens: Nondùm ad mensuram duarum mulierum peruenisti, quæ habitant in proxima ciuitate. Cùm Macarius intrans ciuitatem, quæsiuisset conuersationes earum, inuénit quòd erant vxores duorum fratrū: & cùm quindecim annis simul moratæ fuissent, nunquàm litigâssent inter se, nec vna aliam vnquàm facto aut dicto contristauerit.

Circa tertium notandū, quòd sex solent esse occasiones contentionis & litis. Vnum est rerum proprietas: quia enim vnus dicit, hoc est meum: alter, immò est meum: surgit indè contentio & lis. Propter quod dicit Seneca: Quietissimè viuerent homines, si tollerentur ista duo pronomina, Meum & Tuum. Aliud, est carnis necessitas, vt cùm non prouidetur alicui, sicut caro sua requirit. Iaco. primo: Vndè lites in vobis? nónne ex concupiscentijs, quæ militant in membris vestris? Tertium, est superbia: quia, vt frequenter, duo superbi non possunt pacificè simul cohabitare. Prouerbiorum decimotertio: Inter superbos semper iurgia sunt. Hinc patet, quàm longè lites & contentiones debent esse à schola disciplinæ sanctæ religionis, in qua discipuli nihil debent habere proprium, qui debent esse ex toto secundùm carnem mortificati, & summè humiles. Sex, quæ sunt occasio litis & contentionis. 1. 2. 3.

Quartum, est honoris inuidia. Prouerbiorum tertio: Non contendas aduersùs hominem frustrà, cùm ipse tibi nihil mali fecerit. Quintum, est contrarietas sensuum, sicut elementa propter contrarietates qualitatum. Psal. Effusa est contentio super principes, & errare fecit eos in inuio, & non in via. quod exponit Glo. de hominibus diuersi cultûs. Vndè exemplificat de hæreticis, qui contendunt contra catholicos. Sextum, cupiditas temporalium. Matth. 5. Qui vult aduersùm te contendere, & tollere tunicam, dimitte ei & pallium. Glo. id est, antequàm contendas: sic enim canes contendunt propter cadauera. Circa quartum attendendum, quòd lis solet interdùm oriri inter minores, sicut inter familiā domûs: contra quod 2. Tim. 2. hortatur Apostolus: Admone seruos, nō litigiosos esse. Interdùm verò sunt aliqui maiores, qui tanquam leo in domo sua loqui nesciūt minoribus, nisi litigiosè. Isti sunt similes Nabal viro rusticano, de quo dicūt serui eius 1. Reg. 25. Et ipse est filius Belial, ità vt nemo possit ei loqui. Interdū verò aliqui minores non verentur litigare cū maioribus suis, more populi Iudaici: de quo dicitur Exodi 17. Iurgatus est contra Moysen. Primū, est malū: secūdum, peius: tertium, pessimum. Et ideò reputatur magna culpa, quandò quis in religione cōtendit siue lites habet cū prælato. Item notandū, quòd grauius est religioso litigare & contendere cū extraneo, quàm cum fratre, propter scandalū maius. Ideò dicitur Isa. 42. in laudē serui Dei: Nō audietur vox eius foris. Item stultius est, litigare cū homine iracūdo, q̄ cum homine trāquillo, & hoc propter maius periculū peccati in eo, quia plùs inflāmatur ad malum propter talem dispositionem. Ideò dicitur Ecclesiast. 8. 4. 5. Psalm. 106. 6. Diuersa genera contēdentium. Grauius est religioso contendere cum extraneo.

Cum iracundo non facies rixam. Item damnosius est litigare cū magnatibus, quàm cum minoribus: quia plùs possunt nocere. Ecclesiastici 8. Non litiges cum homine potente, nè incidas in manus illius. Meritò ergò sanctus pater exhortatur discipulum, vt non amet contentiones. Circa quintum notandum, quòd ad cauendum lites & contentiones, plura sunt remedia. Primum, est refrenatio interioris commotionis per silentium. Sicut enim qui dimittit aquam, fit caput iurgiorum, sicut dicitur Prouerbiorum decimoseptimo, quia (vt ait Glosa) qui linguam non refrenat, concordiam dissipat: ità è contrariò, qui continet huiusmodi impetum, causa est quietis & pacis. Et ideò benè dicitur Ecclesiastici vigesimooctauo: Abstine te à lite, quasi dicat, facias tibi vim, ne prorumpas in litem. Secundum, est declinatio à colloquio cum viro litigioso. Ecclesiastici octauo: Non struas ligna in ignem linguati. quod fit, cùm habentur verba cum eo. Tertium, est declinatio verborum habentium materiam litigiosam. 2. Timoth. 2. Stultas & sine disciplina quæstiones deuita, sciens quòd generant lites. Quartum, est cauere ab illis, quæ sunt occasio litis, quæ sunt, iactantia. Prouerbiorum vigesimooctauo: Qui se iactat & dilatat, iurgia concitat. Item derisio. Prouerbiorum 22. Eijce derisorem, & exibit cum eo iurgium. Item iracundia. Ecclesi. 28. Homo iracundus accendit litem. Item peruersitas. Prouerb. 16. Homo peruersus excitat lites.

Plura remedia ad vitandas contentiones.

I.

2.

3.

4.

Concitātia litem.

TRACTATVS L.

De lxvij. lxviij. & lxix. instrumentis: vbi de elatione fugienda, & de veneratione senum, & dilectione omnium.

Sexagesimumseptimum instrumentum est: *Elationem & iactantiam fugere*, vt possit discipulus scholæ religionis, cum sancto viro Dauid dicere: Domine, non est exaltatum cor meum, neque elati sunt oculi mei. Elatio, cùm videatur esse quædam extra siue supra vires latio, nihil aliud in hoc loco significare videtur, nisi mentis superbiam, siue præsumptuosam elationem, quæ radix est omnis peccati. Vndè sanctus pater iubendo elationem fugere, docere visus est omnia vitia resecare. Nam, vt dicit Policrato lib. secundo, Arescunt riuuli, si fontis vena præscinditur: nec rami conualescunt, radice succisa: deficiunt vitia, si elatio iuguletur. Et Bernard. in sermone sancti Andreæ: Initiū omnis peccati, & causa totius perditionis, superbia. Propterea quisquis es, qui salutē tuā operari studes, aduersùs hanc super caput tuum signū sanctæ crucis habere memento, & non eleueris in superbiā, nec exaltetur cor tuum. Quia de hoc plurima dicta sunt circa instrumentum 35. solùm hìc notanda veniunt octo remedia, quibus discipulus vti debet contra elationem siue superbiam insurgentē. Primum est &c. Vide suprà circa instrumentū 35. Sexagesimumoctauum instrumentum est: *Seniores venerari*. De quo Dominus Leuit. 19. mandatum tribuit, dicens: Coram cāno capite consurge, & honora personam senis. Senes autem in hoc loco appellantur omnes superiores, statu, gradu, officio, dignitate, ordine, meritis, & sanctitate. Omnes isti, seniores intelligi & appellari possunt. Quia de honoris mutua exhibitione, suprà circa octauū instrumētum plurima dicta sunt, dicendum tantùm hìc venit de decē modis honorandi seniores. Primus modus est, diligentem & humilem præstare audientiam loquenti. Vndè Sapient. 8. loquens sapiens de honore, quem propter sapiētiam habiturus est, dicit: Tacentem me sustinebunt, Glosa: non audebunt loqui, & loquentem me respicient, Glo. attenti ad sermones, & sermocinantē me plura, manus ori suo imponent. Secundus est, assurgere venienti. Leuit. 19. Coram cano capite consurge. Tertius est, assistere sedēti more angelico. Isa. 6. Vidi Dominum sedentem. & pòst, Seraphin stabant super illud, scilicet solium sedentis. Danielis 7. Decies milliès centena millia assistebant ei, scilicet, sedenti. Quartus est, comitari incedentem. 2. Regum 15. Vniuersi serui regis ibant iuxta eum, scilicet, regem Dauid, quasi comitantes illum, cùm egrederetur de Ierusalem, fugiens Absalonem. Quintus consistit in signis humiliationis, vt sunt inclinatio, genuflexio, prostratio, & huiusmodi. Ecclesiastici tertio: Et ab humilibus honoratur. quod si verum est de Deo, eādem ratione de quocunque coram quo nos humiliamus. Sextus est in seruitij exhibitione, vt est lotio pedum, administratio aquæ ad manus, &c. Ecclesiast. 3. Qui timet Deum, honorat parentes: & quasi dominis seruiet his, qui se genuerunt. Septimus est in munerum honorabilium collatione, vt est honorabilis ferculum, vel vestis, vel huiusmodi. Vndè Nume. 24. dixit Balac ad Balaan: Decreueram quidem magnificè te honorare, scilicet, muneribus: sed Deus priuauit te honore dispositō. Octauus est, in propriæ magnificentiæ depositione, vt fit, cùm quis fertum vel caputium deponit coram magnate. Apoc. 4. Cùm darēt illa quatuor anima-

Psal. 110.

Elationis etymologia.

Octo remedia contra insurgentem elationem.

Senum nomine qui intelligantur.

Decē modi honorandi seniores.

I.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

animalia honorē sedenti super thronum, vigintiquatuor seniores mittebant coronas suas ante thronum. Et hoc, pro honore
9. re & reuerentia sedentis in throno. Nonus, in alterius præpositione: vt fit, cùm præponitur in sede, vel in via, vel in actu quocunq; honestior, iuxta illud Eccles. 21. Loquere maior natu: decet enim
Nomen præpositi. te. Et ideò prælati dicuntur præpositi, ad Heb. 32. Mementote præpositorum vestrorum, videlicet, quia præponuntur in huiusmodi.
10. Decimus, in benedictionis petitione: quod fit, cùm petitur, vt benedicat se. Vnde Gen. 27. dixit Iacob patri suo Isaac: Benedicat mihi anima tua. Item Esau: Benedic & mihi pater mi. Sunt & alij multi, quos ratio & vnctio secundùm personarum qualitatem pro tempore docet exhibere, secūdùm quos poterit discipulus, iuxta sancti patris doctrinam, venerari seniores. Sexagesimumnonum instrumentum est: *Iuniores diligere.* Hoc potest legi singulariter, vt maiores respiciat, sicut præcedens instrumentum minores: ac si diceret, Sicut reuerentia debetur maiori à iuniore,
Quomodò debent seniores iuniores diligere. sic dilectio debetur minori à seniore. Seniores ergò minores diligere debent, quemadmodùm patres filios prouidentia pietatis, nutriendo paruulos, doctrina veritatis erudiendo ignaros, exemplo sanctitatis dirigendo deuios, vbere consolationis roborando infirmos, virga correctionis corrigendo inquietos, stimulo exhortationis incitando pigros. Et ideò Leuiti. 19. dicitur: Honora personam senis. & 1. ad Timoth. 5. Seniorem nè increpaueris, sed obsecra vt patrem. Secundò potest hic textus extendi indifferenter ad omnes, vt sit sensus: Discipulus ità debet discretione vti circa personarum varietatem, vt seniores
Discretio personarū dupliciter. veneretur, & diligat iuniores. Hugo de sancto Victore: Discretio personarū quantùm quidem ad dilectionem, secundùm meritum: quātùm verò ad venerationem, secundùm ætatem vel officium habēda est. Iuniores diligere, superiores honorare debemus: quia par contumacia est, siue in eo qui propter gradum inferiorem hominis virtutem despicit, siue in eo qui propter vitam inferiorem gradum superiorē contemnit. Istis ergò honor, illis amor impendatur. Hæc ille.

TRACTATVS LI.

De lxx. instrumento: vbi de signis charitatis inimicis exhibendis.

SEptuagesimum instrumentum est: *In Christi amore pro inimicis orare.* Hoc est quod Deus admonet Matth. 5. Orate pro persequentibus & calumniantibus vos, vt sitis filij patris vestri, qui in cælis est: qui solem suum oriri facit super bonos & malos, super iustos & iniustos. Quia superiùs circa instrumentum 31. habita est doctrina copiosa de dilectione inimicorum, tantùm duo hoc in loco notanda veniunt. Primò, de beneficijs, in quibus scriptura sancta persuadet nobis erga inimicos beneuolos esse. Secundò, an de necessitate charitatis discipulus obligetur, talia signa siue effectus dilectionis inimicis exhibere. Circa primum notandū, In quibus debeamus erga inimicos esse beneuoli.
quòd multa sunt, in quibus scriptura sancta nos persuadet erga inimicos esse beneuolos. Primò, in diligendo. Matth. 5. Diligite inimicos vestros. Secundò, pro eis 1.
orando. Lucæ 6. Orate pro persequentibus & calumniantibus vos. Tertiò, eis benedicendo. ad Romanos 12. Benedicite persequentibus vos: benedicite, & nolite maledicere. Quartò, eis benefaciendo. Lucæ sexto: Benefacite eis qui vos oderunt. Quintò, eis necessaria vitæ ministrando. Prouerbiorum vigesimoquinto: Si esurierit inimicus tuus, ciba illum. Sextò, in necessitatibus adiuuando. Exodi vigesimotertio: Si videris asinum odientis te iacere sub onere, non pertransibis, sed subleuabis eum. Septimò, malis eorum condolēdo. Prouerbiorum vigesimotertio: Cùm ceciderit inimicus, nè gaudeas. Octauò, pœnitentibus indulgendo. Lucæ 17. Si reuersus fuerit, dicens, Pœnitet me: dimitte illi. Circa secundum notandum, quòd, vt sanctus Thomas docet in secunda secundæ, q. 25. effectus & signa charitatis, ex interiori dilectione procedunt, & ideò proportionātur. Dilectio autem interior ad inimicum, in communi quidem est de necessitate præcepti, absolutè: in speciali aūt, non absolutè, sed secundùm præparationē animi, vt suprà circa instrumentū 31. dictū est. Sic igitur dicendū est de effectu vel signo dilectionis exteriùs exhibendo. Sunt enim quædā beneficia, vel signa dilectionis, quæ exhibētur proximis in cōmuni: putà, cùm aliquis orat, pro omnibus fidelibus, vel pro toto populo: aut cùm aliquod beneficium impendit aliquis toti cōmunitati. Et talia beneficia vel dilectionis signa inimicis exhibere, est de necessitate præcepti: quia si non exhiberentur inimicis, hoc pertineret ad liuorem vindictæ, contra id quod dicitur Leuitici 19. Non quæres vltionem, & non eris memor iniuriarum ciuium tuorum. Alia verò sunt beneficia vel dilectionis signa, quæ quis exhibet particulariter aliquibus personis: & talia beneficia vel dilectionis signa inimicis exhibere, non est de necessitate salutis, nisi secundùm præparationem animi, vt s. subueniatur ei in articulo necessitatis, secūdū illud Prou. 25. Si esurierit inimicus tuus, ciba illum:

Right margin notes (in order): 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. — Quandò diligere inimicos sit de necessitate. — Qualia debeamus inimicis de necessitate præcepti.

Inimicis benefacere quando sit perfectionis. lum: si sitit, potum da illi. Sed quòd præter articulum necessitatis huiusmodi, beneficia aliquis exhibeat inimicis, pertinet ad perfectionem charitatis, per quam aliquis non solùm cauet vinci à malo, quod necessitatis est: sed etiam vult in bono vincere malum, quod est etiã perfectionis: dum scilicet non solùm cauet propter iniuriam illatam detrahi ad odium, sed etiam propter sua beneficia inimicum intendit pertrahere ad suum amorem. Et hoc modo accipienda est Glo. super illud Matth. 5. Benefacite his qui oderunt vos: quæ dicit, quòd benefacere inimicis, est cumulus perfectionis.

TRACTATVS LII.

De lxxj. instrumento: vbi de bono pacis & discordijs citò terminandis, & de causis huiusmodi.

SEptuagesimumprimũ instrumentum est: *Cum discordantibus ante solis occasum in pacem redire.* De quo Apostolus ad Ephes. 4. Sol non occidat

Ira non debet diù teneri & quæri. super iracundiam vestram. Glo. Ipsa ira non duret vsque ad occasum solis: quia si ex ipsa infirmitate qua peccamus, surrepit ira Christiano, non debet diù teneri & fieri pridiana. Eijcienda est de corde, antequàm occidat lux ista visibilis, nec deserat lux inuisibilis. Vult ergò Apostolus, quòd ira non duret: quia si durat, datur diabolo occasio. Iratus enim, malè cogitat: & sic fe diabolus ingerit, vt mala peragat. Exemplũ

Exẽplum. in Vitis patrum: Abbas Agathon solebat dicere, nunquàm cum ira dormiui, nec litem habentem mecum dormire permisi, quantùm ad virtutem meam pertinuit, nisi priùs reuerterer in pacẽ cum eo. Vbi notanda tria sunt. Primò, de bono multiplici pacis, ratione cuius amanda est à discipulo scholæ spiritualis. Secundò, de his, quæ ad discordias & lites exortas extinguendas valent. Tertiò, de causis, quare discordiæ ilicò sunt sedandæ. Circa

Pax est amanda propter multa. primum notandum, quòd pax est amanda propter multa. Primò, quia est naturale

1. desiderium eius in omnibus. Augustinus

Cap. 12. lib. 19. de ciuita. Dei: Sicut nemo est, qui gaudere nolit: ità nemo est, qui pacem ha-

Et bellãtes pacem volunt. bere nolit: quandoquidem & ipsi qui bella volunt, nihil aliud, quàm vincere, volunt. Ad gloriosam ergò pacem bellando volunt peruenire. Nam quid est aliud victoria, nisi subiectio repugnantiũ? quod

2. cùm factum fuerit, pax erit. Secundum, quia pax est verum bonum amicorũ Dei.

Psal. 124. Vnde super illud Psalmistæ, Pax super Israel, dicit Glo. Vno verbo omnia bona dicit. Qui pacem non habet, infelix est. in psalmo: Contritio & infelicitas in vijs eorum, & viam pacis non cognouerunt. Psal. 13.

Tertium, est maximum bonum inter omnia bona terrena. Augustinus de ciuit. Dei: Tantum est pacis bonũ inter omnia, vt etiam in rebus terrenis atque mortalibus nihil gratius, nihil desiderabilius concupisci, nihil postremò possit melius inueniri. Quartum est, Dei filium constituit. Matth. 5. Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur. Gregorius in Pastorali: Si vocantur filij Dei, qui pacem faciunt: proculdubiò satanæ sunt, qui confundunt. Quintum, Deo in nobis habitaculum facit. Psalm. 75. In pace factus est locus eius. Ad hoc significandum, templum Salomonis in pacis tempore factum est, 3. Reg. 5. Item ad idem ostendendum Deus nasci voluit de virgine, cùm vniuersus orbis pacem haberet. Hinc dicitur 2. Cor. 13. Pacem habete, & Deus pacis & dilectionis erit vobiscum. Sextum, oculos mentis disponit ad visionem Dei. ad Hebr. 12. Pacem sequimini cum omnibus & sanctimoniam, sine qua nemo videbit Deum. Aqua enim turbata, non reddit imagines, vt ait Gregorius: sic cor turbatum, non clarè videt. Septimum, spiritum nostrum Deo coniungit. ad Ephe. 4. Soliciti seruare vnitatem in vinculo pacis. Octauum, bonorum spiritualium abundantiam acquirit. Psalmista: Fiat pax in virtute tua, & abundantia in turribus tuis. Chrysostomus de cõpunctione cordis: Vbi pax est, ibi omnia prosperabuntur, ibi sobrietas lucet, ibi vnanimitas regnat, ibi abstinentia coronatur.

[Right margin: 3. 4. 5. Argumẽta quod Deus in nobis per pacem habitet. 6. Similitudo. 7. 8. Psal. 121.]

Nonum, Deo amabilem reddit. Vndè Salomon, quia pacificus vocatus est, vocatus est amabilis Domino, 2. Reg. 12. Isidorus libro de summo bono: Pax Deo hominem, & homini Deum proximum reddit. Decimum, ad æternam quietem perducit. ad Roma. 14. Non est regnum Dei esca & potus, sed iustitia & pax. Circa secundũ sciendum, quòd multa sunt huiusmodi, quæ ad extinguendas lites & discordias, sanctos viros legimus practicasse. Primum est, recedere à loco, in quo lis aut discordia est. Vndè in Vitis patrum legitur, quòd abbas monachis dimisit locum, in quo erat, propter quendam fratrem, qui semper habebat iram cum eo, & transtulit se alibi ad manendum. Ambrosius: Melius est migrare cum gratia, quàm habitare cum discordia. Melius est sine lite abire, quàm cũ iurgio residere. Secundum est, silere, secundùm illud psalm. Posui ori meo custodiam, cùm cõsisteret peccator aduersùm me. Et Prou. 26. dicitur: Qui imponit stulto silentium, iras mitigat. Tertium est, habere patientiam, ità vt nec verbo, nec signo, nec

[Right margin: 9. 10. Multa ad sedandas lites. 1. De hoc habe exemplum notabile de beatissimo Benedicto. 2. Psal. 38. 3.]

nec facto moueatur. Prouerbiorū 16. Qui patiens est, mitigat rixas suscitatas. Gregorius in Moralibus: Nunquàm seruari concordiam, nisi per solam patientiam solet. 4. Quartum est, si respōdere aliquid contingat, quòd non respondeatur verbo duro, quod prouocet: sed dulci, quod leniat. Prou. 15. Responsio mollis frangit irā: sermo durus suscitat furorem. 5. Quintum est, cedere causæ litis. Exemplum de Abraam, qui dicit Genes. 13. Loth fratri suo: Nè, quæso, sit iurgium inter me & te. Eccè vniuersa terra coram te est: recede à me, obsecro. si ad sinistram ieris, ego dexteram tenebo: si dexteram elegeris, ego ad sinistram pergo. Et hanc viam commendat Apostolus 1. Corinth. 6. Quarè non magis iniuriam patimini? scilicet, quàm contendatis. 6. Sextum est, non inniti iustificationi causæ suæ. Ex quo enim quilibet laborat in lite, ad ostendendum se rationem habere, prolongatur lis: & per cessationem ab istis, terminatur. Et ideò dicit Apostolus ad Romanos 13. Non vos defendentes, charissimi, sed date locum iræ. 7. Septimum, humiliare se erga iniuriantem. Exemplum in Vitis patrum: Cùm duo germani commorarentur in cella, diabolus volens eos prouocare ad iurgium, extinxit lucernam, quam minor posuerat super candelabrum: propter quod senior percussit minorem cum furore: minor verò prostratus in terram, clamauit, dicens: Magnanimus esto, Domine: & ego rursùs accendo eam. Et statim propter humilitatem illius iunioris, non potuit diabolus præualere. Quod audiens quidam sacerdos idolorum, factus est Christianus. Circa tertium notandum, quòd multa sunt, quæ debent discipulum mouere ad sedādam ortam discordiam, & pacem reparandam. Primum est, quia Deus est amator pacis & concordiæ: & per contrarium, odit discordiam. Eccle-siast. 25. In tribus beneplacitum est spiritui meo, quæ sunt probata coram Deo & hominibus. Concordia fratrum, &c. Secundum est, quia ex discordia, si non citò terminatur, oriuntur multa mala, sicut de igne quandò est accensus, si non citò extinguitur. 1. Primum malum, est in corde odium. Augustinus: Odium est ira inueterata. Item Augustinus in epistola quadam: Sicut acetum corrumpit vas, si diù ibi fuerit: sic ira corrumpit cor, si in alium diem durauerit. Hinc idem Augustinus in regula: Lites aut nullas habeatis, aut quàm celerrimè finiatis: nè ira crescat in odium, & trabem faciat de festuca, & animam faciat homicidam. Quantum autem malum sit odium, suprà est ostensum circa instrumentum 64. 2. Secundum malum, quod sequitur, est malum in ore, quo læditur proximus, scilicet contumeliæ, clamor, indignatio, blasphemiæ. Et ideò dicitur Prouerbiorum 25. Quæ viderunt oculi tui, nè proferas in iurgio citò: nè posteà emendare non possis, cùm dehonestaueris amicum tuum. In quo innuitur, quòd discordia & iurgia generant verba deturpantia & dehonestantia proximum. Tertium malum, est malum in manu, 3. quo ad percussionem. Isa. 57. Eccè ad lites & contentiones ieiunatis, & percutitis pugno. Hinc dicit Gregorius in Registro, quòd discordia consueuit scandala generare. Quartum, quia discordia & diuisio 4. desolatiua est communitatis & societatis. Matth. 12. Omne regnum in seipsum diuisum, desolabitur. Glo. Ecclesiast. 21. Concordia minimæ res crescunt, discordia maximæ dilabuntur. Quintum est, quia dis- 5. cordia reddit inutilia sacrificia nostra. Discordes enim (vt ait Gregorius) tandiù nullum boni operis sacrificium Deo immolant, quandiù à proximorum charitate discordant. Hinc Dominus ait Matth. 5. Si frater tuus habet aliquid aduersùm te: vade, & reconciliare fratri tuo. Sextum, 6. discordia reddit hominem discordem à Deo. Augustinus de verbis Domini: Non poterit habere concordiam cum Christo, qui discors voluerit esse cum Christiano. Idem: In scissura mentium Deus non habitat. Septimum, discordia ducit ad perditionem. 7. Glo. super Ioan. tertio: In perpetuū cum Cain damnabitur, qui hoc genere homicidij tenetur, vt discordet à fratribus.

Exemplum. Exemplum. Multa mouere nos debent ad reparādam pacem. Multa mala ex discordia oriuntur. Deus discordes non exaudit. Curæ past. part. 3. admon. 23. Ser. 57.

TRACTATVS LIII.

De lxxij. instrumento: vbi de multiplici ratione, quarè nunquàm desperandum sit de misericordia Dei.

SEptuagesimumsecundum instrumentum est: *De misericordia Dei nunquàm desperare.* sed semper sperādum est, de misericordia Dei, secundùm illud Psal. Ego autem semper sperabo. Et Oseæ 12. Spera in Deo semper tuo. Vbi notanda sunt duo à discipulo. Primò, de causis, quarè desperandum nullo modo sit de misericordia Dei. Secūdò, de remedio contra tentationem insurgentem desperationis. Circa primum notandum, quòd quatuor sunt causæ præcipuæ, propter quās quantumcunq; quis angustiarum pressura aut peccatorum pondere fuerit grauatus, non sit desperandum de misericordia Dei. Prima, quia misericordia Dei siue eius bonitas incōparabiliter maior est omni malitia & iniquitate, cuiuscunq; grauitatis sit. 1.

Propter quatuor nunquàm desperādū est de misericordia Dei.

Aug. tanquàm scintilla ignis in medio maris, sic omnis malitia ad misericordiã Dei. Quarè idẽ lib. de differẽtia spiritûs & animæ: Nemo de Dei misericordia diffidat, quia maior est misericordia eius, q̃ nostra iniquitas. Tardiùs siquidẽ videtur, peccatori veniã dare, quàm ipsi peccatori ipsam accipere. Sic enim festinat reũ absoluere à tormẽto suæ cõsciẽtiæ, quasi plus cruciet eũ cõpassio miseri, q̃ ipsum miserum cõpassio sui. Hæc Aug. Ille ergò solus (inquit idẽ

Cap. 5. Aug. lib. de vera & falsa pœnitentia) diffidat, qui tantũ peccare potest, quãtùm Deus bonus est: cùm sit nullus qui hoc possit. Grego. super Ezech. Nec vos vestrorũ vulnerũ multitudo in desperationẽ deprimat, quia maior est potentia medici, q̃ magnitudo languoris vestri. Quarè dicit B. Amb. super Lucã: Nemo diffidat, nemo veterum cõscius delictorũ, de venia desperet: nouit enim Deus mutare sententiã, si tu nóueris mutare delictũ. Secũdò, quia est grauissimũ peccatorũ. 2. Reg. 2. An ignoras, quòd periculosa sit desperatio? Et meritò. Est enim plaga insanabilis, secũdùm illud Hierem. 30. Insanabilis fractura tua, pessima plaga tua. Isidor. in Glo. super Gen. 4. Maior est iniquitas mea, q̃ vt veniã merear: dicit sic: Peccata peccatis adijciens, desperat, nec credit se veniã posse adipisci: quod est blasphemia in spiritũ sanctũm, quæ nõ remittitur in hoc seculo, nec in futuro: quia putat Deũ aut nolle dimittere, aut nõ posse, tanquàm omnia aut nõ possit, aut inuideat saluti. Isidor. de summo bono: Qui enim de venia desperat, plùs se desperatione, quàm cõmisso scelere dãnat. Desperatio auget peccatũ. Desperatio est peior omni peccato. Tertiò, est peccatũ plurimùm iniuriosum diuinæ maiestatis. Chrys. Vnusquisq; positus in peccato, si de venia desperauerit, misericordiã funditùs perdit. Nihil enim sic offendit Deũ, quemadmodùm desperatio. August. Qui desperat de venia peccatorũ, Deum negat esse misericordem. Magnã iniuriã Deo facit, qui de eius misericordia diffidit: quantùm in se est, negat Deũ habere charitatẽ, veritatẽ, & potestatẽ, in quibus cõsistit tota spes mea. Hieron. in epistola quadã: Nihil ità offendit Deũ, sicut desperatione meliorũ hærere prioribus. Et ideò idẽ Hiero. ait, q Iudas plùs offendit Deũ, quãdò se suspẽdit, quàm quãdò eũ tradidit. Quartò, quia est multùm grata diabolo aduersario nostro. Cũ enim quis desperat, manifestè ostẽdit se iã deuictũ esse à diabolo, quòd illi gratissimũ est. Ideò diabolus desperationẽ subijcit in peccato, vt spẽ à nobis abscindat, quę est salutis nostrę ancora, vitę nostrę fundamentũ, dux itineris, quo itur ad cælum.

Grauissimũ peccatorũ desperatio.

3.

Epist. 46. ad Rustic.

4.

5. Quintò, est multùm noxia. Aufert enim omne robur & fortitudinem ab homine. Prou. 24. Si desperaueris lapsus, in die angustię imminuetur fortitudo tua. Glo. Nihil execrabilius desperatione, quã qui habuerit, & in generalibus huius vitæ laboribus, &, quod peius est, in fidei certamine, constantiã perdit. Circa secundũ notandum, q quinq; remedia possunt assignari cõtra desperationis vitiũ. Primũ, est consideratio infinitatis diuinæ miserationis. Bernar. Cùm sentio te iratũ, tunc maximè confido propitium: quia cùm iratus fueris, misericordiæ recordaberis. Aug. Erubescat humana pigritia: plus vult ille dare, quàm nos accipere: plus vult ille misereri, quàm nos à miseria liberari. Secundum, est memoria Dominicæ passionis. Bernar. Peccaui peccatũ grande: conscientia mea turbatur, sed nõ perturbatur: vulnerum recordabor: quid tam ad mortem, quod non Christi morte soluatur? Si in mentẽ venerit tam potens, tam efficax medicamentum, nulla iam possum morbi malignitate terreri. Tertium, est consideratio magnæ virtutis ipsius pœnitentiæ, quæ ità virtuosa est medicina, vt contra eam nulla spiritualis infirmitas præualeat. Ecclesiast. 10. Curatio (Glo. pœnitentiæ) cessare faciet peccata maxima. Vnde beatus Martinus legitur dixisse diabolo: Si veram pœnitentiam posses habere, adhuc veniam consequi posses. Quartum, est consideratio illarum personarũ, cum quibus Dominus legitur misericorditer egisse. Bernardus: Omninò propter mãsuetudinem quæ in te prædicatur, currimus post te, Domine Iesu, audientes quòd non spernas pauperem, peccatorem non horreas. Non horruisti confitentem latronem, non lachrymantem peccatricem, non Chananæam supplicantẽ, nõ deprehensam in adulterio, non sedentem in telonio, non supplicantem publicanum, non negantem discipulum, non persecutorẽ discipulorum, nõ ipsos crucifixores tuos: in odore horũ currimus. Quintũ, est efficacia deprecationis gloriosissimæ virginis Dei genitricis Mariæ, quę mater est misericordiæ. Bernardus in sermone quodam: Si criminum immanitate turbatus, si conscientiæ fœditate confusus, iudicij horrore perterritus, si barathro incipias absorberi tristitię, desperationis abysso: Mariam cogita, Mariã inuoca: non recedat à corde, non recedat ab ore. Nam ipsam cogitans, non erras: ipsam rogans, non desperas: ipsam sequens, non deuias. Ipsa tenente, non corruis: ipsa protegente, non metuis: ipsa duce, non fatigaris: ipsa propitia, peruenis: & sic in temetipso experiri poteris, quàm meritò dictum sit, Et nomen virginis Maria, id est, stella maris.

Quinque remedia contra desperationẽ.

1. Serm. 42. in Cantica.

2.

3. Pœnitentiæ potentia.

4.

Serm. 22. in Cantica. Exempla benignitatis Christi.

5. Efficacia deprecatio. nis beatiss. simę virginis. Hom. 2. super Missus est.

TRACTATVS LIIII.

De mercede danda discipulis, prædicta instrumenta artis spiritualis adimplentibus: & de idoneitate loci, vbì hæc adimplenda sunt.

Eccè hæc sunt instrumenta artis spiritualis: quæ cùm fuerint à nobis die noctúque incessabiliter adimpleta, & in die iudicij reconsignata, illa merces nobis à Domino recompensabitur, quam ipse promisit: quam oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus his qui diligunt eum. Enumeratis bonorum operum artis spiritualis instrumētis, subiungit sanctus pater de mercede, quæ danda est operantibus & adimplentibus illa, dicens: quòd si hæc instrumenta artis spiritualis fuerint à nobis adimpleta, *& in die iudicij*, tanquàm instrumenta veritatis, *reconsignata*, id est, cognita & approbata, merces illa retributione recompensabitur sempiterna. De qua dicit sapiens Ecclesiastici 2. Qui timetis Deum, seruite illi, & non euacuabitur merces vestra. Fidelis enim, fideliter ei seruienti mercedem retribuet iuxta opera sua. Sapient. 16. Reddidit iustus mercedem laborum suorum, & deduxit illos in via mirabili. Circa hunc articulum sunt duo parua notabilia: Primò, quomodò est intelligendū, quòd sanctus pater dicit: *Si hæc instrumenta fuerint à nobis die noctúque incessabiliter adimpleta.* Secundò, de incompræhensibilitate mercedis beatorum. Circa primum notandum, quòd tunc *nocte diéque instrumenta illa incessabiliter dicuntur adimpleri*, quandò nihil illis contrarium fit, quemadmodùm accipitur illud psalmi 1. Qui in lege Domini meditabitur nocte dieque. Et illud Lucæ 18. Oportet semper orare, & non deficere. Item illud 1. Thessalon. 5. Sine intermissione orate. Quippe non desinit meditari in lege Domini, qui nihil facit meditationi contrarium. Et sine intermissione orat, qui nihil facit orationi contrarium. Circa secundum notandum, quòd Apostolus volens ostendere incompræhensibilē esse mercedem dandam adimplentibus præfata sancta opera, inquit 1. ad Corint. 2. Oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus his, qui diligunt illum. Augustin. Quod Deus præparauit diligentibus se, fide non capitur, spe non attingitur, charitate non comprænenditur, desideria & vota transgreditur: acquiri potest, existimari non potest. Gregorius in homilia: Quæ enim lingua dicere potest, aut quis intellectus capere sufficit, supernæ felicitatis quanta

Quomodò dicimur die ac nocte operari Dei mandata.

Incompræhensibilis est sanctorū merces.

Hom. 17. in Euang.

sint gaudia, angelorum choris interesse, cum beatis spiritibus in gloria semper consistere, præsentem vultum Dei cernere, incircunscriptum lumen videre, nullo mortis metu affici, incorruptionis perpetuo munere lætari. Hinc Dominus Lucæ sexto ait ad discipulos: Gaudete, & exultate: eccè enim merces vestra multa est in cælo. Vbi merces sanctorum designatur tres proprietates habere excellentissimas. Habent enim primò indefectibilem firmitatem, cùm dicitur, vestra, id est, vobis irreuocabiliter danda. Ecclesiast. 2. Qui timetis Deum, credite illi, & non euacuabitur merces vestra. Et Ecclesiastici 18. Non verearis iustificari vsque ad mortem: quia merces tua viuet in æternum. Secundò, habet bonitatem inexhauribilem, cùm dicitur, multa. Genes. 15. inquit Dominus ad Abraam: Noli timere, Abraam: ego protector tuus, & merces tua magna nimis. Vbi considerandum, quòd merces sanctorum dicitur multa, dicitur magna, dicitur preciosa, & dicitur perpetua: vt ait Bernard. Tam multa dicitur esse, quòd non potest numerari: tam magna, quòd non potest æstimari: tam preciosa, quòd non potest comparari: tam diuturna, quòd non potest terminari. Vide de hoc suprà circa instrumentum 46. vbi de æterna vita plura dicta sunt. Tertiò habet dignitatem incomparabilem, cùm dicitur, in cælo. Res enim excellentior reputatur & nobilior, quæ datur in loco nobiliori. Felicitas enim sanctorum, non cōsistit in caducis & corruptibilibus, sed in bonis optimis & diuinis, incorruptibilibus ac dignissimis. Sequitur: *Officina verò*, (id est, loca) *vbi hæc omnia diligenter operemur, claustra sunt monasterij & stabilitas in congregatione* Descriptis instrumentis artis spiritualis, & mercede adimpletionis eorum: hîc sanctus pater describit idoneitatē loci, in quo hæc adimplenda sunt. Sensus est: Loca, in quibus hæc sancta opera descripta, & infrà describenda, diligenter à nobis sunt exercenda, *claustra sunt*, id est, loca sub claustris existentia: *& stabilitas in congregatione*, id est, in quibus stabiliter viuatur. quasi diceret: Duo sunt necessaria in monasterio, in quibus operemur prædicta: scilicet, Clausura, vt nullus exeat, nemo intret, sine licentia maioris. Secundum, est stabilitas conuersationis in congregatione. Bernardus in epistola ad fratres de mōte Dei: Omnium bonorum horum officina, cella est, & stabilis perseuerantia in ipsa. Et paulò pòst subdit: Impossibile est, hominem fideliter figere in vno animum suum, qui non prius in aliquo loco perseuerанter affixerit corpus suum. Nam qui ægritudinem animi, migrando de loco ad locum, effugere nititur: sic est, sicut qui

Merces sanctorum habet tres proprietates excellētes.

1.

2.

Immēsitas æternæ mercedis, diuersis vocabulis rectè exprimitur.

3.

Duo necessaria in monasterio.

Contra frequentes mutationes locorū.

qui fugit vmbrã corporis sui: seipsum fugit, seipsum circũfert: locum mutat, non animũ: eũdemq; se inuenit: nisi, q deteriorem facit ipsum mobilitas, sicut lædere solet ægrum, qui circunferendo concutitur.

Vbi notandum, quòd in verbis istis sanctus pater hoc genus monachorum contra alia tria genera distinxisse videtur. Per primum, scilicet per clausuram loci, genus videtur excludi monachorum, scilicet eremitarum, qui loca deserta inhabitant. Per stabilitatem verò in congregatione, alia duo genera, scilicet, Sarabaitarum, qui sine pastore, sine regula viuunt: & Gyrouagorum, qui vagi & nunquàm stabiles sunt. Vel sensus huius literæ est: Nullus ad operandum aliqua eorum, quæ dicta sun, loca extra monasterium quærere præsumat. Nullus sub occasione visitandi infirmos, sepeliendi mortuos, vel aliquid aliud huiusmodi, procedat in publicum: quia officina, vbi hæc operantur, claustra sunt: quæ ità apta debent esse, vt eis possit esse stabilitas in congregatione. Sed nunquid extra huiusmodi claustra, hæc quæ tradũtur in regula, sunt obseruanda? Respondetur, quòd quędam sunt, quæ dependent à loco, sicut illud, vt mihi videtur, de capitulo regulæ, Omni tempore silentio debent studere monachi, & similia: & ad hoc non videtur teneri quis extra monasterium. Quædam verò sunt, quæ non pendent à loco, vt habitûs honestas, & huiusmodi: & hæc sunt vbique seruanda &c.

Notanda decisio.

IN CAPVT V.

TRACTATVS LV.

Vbì de obedientia discipulorum, qualis esse debeat.

P*Rimus humilitatis gradus est, obedientia sine mora.* Superiùs sanctus pater Benedictus in quadam generalitate descripsit instrumenta artis spiritualis conquirendi vitam æternam. Nũc in speciali prosequitur ea, quæ maximè componunt monasticam vitam, & incipit ab obedientia, quæ potissima pars religionis est, dicens: *Primus gradus religionis, est obedientia sine mora.* Quæritur, cur beatus Benedictus hoc loco primum humilitatis gradum dixerit obedientiam, cùm secundus ibi non succedat: immò in capitulo septimo regulæ, timorem, primum humilitatis gradum describit. Ad hoc respondetur, quòd primum, hoc loco positum, non ordinem dicit: vt primus dicatur, quia secũdus sequitur: sed potiùs magnitudinem aut excellentiam dicit, veluti est illud Lucæ 12. Primùm quærite regnum Dei. vt sit sensus, Obedientia est præcipuum, quo humilitatis virtus custoditur, fouetur, & roboratur. Nullus quippe per se gradus humilitatis subsistit, si obedientiæ viribus fulciri desit. Nam vera humilitas ipsa est, quam obedientia comes non deserit. Gregorius in Moralibus: Sola obedientia virtus est, quæ cæteras virtutes menti inserit, insertasque custodit. Hinc Apostolus de CHRISTO loquens, has duas virtutes simul coniungit, dicens: Humiliauit semetipsum, factus obediens vsque ad mortem, ad Philippen. secundo. Vel respondetur, quòd humilitas in hoc loco dicitur vita monastica siue status religionis: quem beatus Bernardus super Missus est, vocat scholam humilitatis. Et vij. quæst. j. in c. hoc nequaquàm. Monachorum vita subiectionis habet verbum & discipulatûs. Huius autem *humilitatis* id est, religionis, *primus gradus*, id est, potior, *est obedientia*, quæ est spontanea intuitu Dei propriæ voluntatis abnegatio. Circa obedientiam tria notanda occurrunt, iuxta tres partes huius capituli.

Quomodò obedientia dicatur primus humilitatis gradus.

Vera humilitas.

lib. 35. c. 12.

Hom. 4.

Primò, de commendatione excellentiæ huius virtutis. Secundò, de causis obediendi. Tertiò, de conditione & qualitate, quam debet habere obedientia discipuli. Circa primum notandum, quòd status quo sub obedientia viuitur, valdè est laudabilis, multiplici ratione. Primò quidem, quia per obedientiam virtuti multum adijcitur. Cùm enim sapiens dicat, Hoc solum virtuti adijcies, quod propriæ voluntati detraxeris: multum virtuti adijcitur, cùm per obedientiam propria voluntas omninò amputatur. Est enim obedientia subiectio, qua homo spontaneè intuitu Dei alterius hominis subditur voluntati. Additionem verò ad virtutem, sequitur additio ad pręmium. Ideò præmium viuentium sub obedientia, valdè est magnum, sicut ostensum est cuidam patri in ecstasi posito, qui vidit quatuor ordines ante Deum. Primus, erat hominum infirmantium, & gratias DEO agentium. Secundus, hospitalitatem sectantium, & instanter ministrantium eis. Tertius, solitudinem sectantium, & non videntium homines. Quartus est eorum, qui ad obediendum patribus spiritualibus se subijciunt propter DEVM. Erat autem illis tribus, ordo sub obedientia viuentium superior: vtebaturque torque aurea, & maiorem gloriam præ cæteris possidebat. Et cùm quæreret senex, quare hoc? responsum est ei: Quia omnes alij habent aliquam requiem in adimplendo proprias voluntates, quanuis in bonis operibus. Obediés autem, omnes voluntates suas relinquens, totus pendet in voluntate patris spiritualis.

Status obedientiæ est valdè laudabilis multiplici ratione.

1.

Obedientię diffinitio.

Exemplum de præmio obedientię.

Ratio maioris meriti obedientię.

Secun-

2. Secundò, per obedientiã triumphus nobilissimus acquiritur. Nobilissimum genus triumphi est, vincere seipsum: quod facit obediens. Prouerbior. 21. Vir obediens loquetur victorias. Et super illud primi Regum 15. Melior est obedientia, quàm victimæ, dicit beatus Gregorus: Vir obediens loquitur victorias. Dum enim alienæ voci humiliter subdimur, nosmetipsos in corde superamus. Prouerb. 16. Melior est qui dominatur animo suo, expugnatore vrbium. Multi vrbes & regna sibi subiugauerunt, qui tamen ad hunc triumphum nobilem non peruenerunt. Hic triumphus proprius est hominis. Vincit leo vel aliud animal cætera animalia: seipsum autem vincere non potest. Seneca: Qui seipsum vincit, contra omnia fortis est.

lib. 42. Moral. cap. 12.

Proprius hominis triumphus.

3. Tertiò, per obedientiam meritorum abundantia cumulatur. Aliæ enim virtutes multa lucrantur circa vnam materiam: obedientia verò, circa omnia, & quasi continuè. Sicut ergò mercator, qui circa omne genus negociationis & omni tempore & in preciosis mercibus negociatur, facilè ditatur: ità & huiusmodi. Et ideò potest benè dici Prouerbiorum vltimo: Obedientiæ multę filiæ, id est, virtutes filiæ spiritûs sancti, congregauerunt diuitias: tu verò supergressa es vniuersas. Vndè obedientia, vt ait beatus Gregorius, nõ tam virtus est, quàm mater virtutum.

Cõparatio.

Simile habet Aug. li. 14. de Ciuit. Dei, cap. 12.

4. Quartò, obedientia hominem de Dei placito certificat: nisi enim sit malum, quod à superiore præcipitur, sic accipiendum est, àc si à Deo præciperetur. Lucæ decimo: Qui vos audit, me audit. Bernardus: Quicquid vice Dei præcipit homo, quod non sit certũ displicere Deo, haud secùs omninò accipiendum est, àc si præceperit Deus.

Singularis obedientiæ effectus.

De præcepto & dispensat. c. 12.

5. Quintò, obedientia hominem à solicitudine suĳpsius exonerat. Alij enim incumbit solicitudo, & spiritualiter & temporaliter, pro illo, qui in religione est. Vndè cùm alleuiatus sit etiam à seipso, valdè repræhensibile est in eo, si pigritia torpet, & non proficit. Valdè fatuus est, si onus iterùm resumit. Bernardus super Cantica: Qui vestrî curam semèl nobis credidistis, quid rursùs de vobis vos iterùm intromittitis?

Magnus defectus religiosi.

6. Sextò, obedientia hominem à periculo conseruat. Prouerb. 19. Qui custodit mandatum, custodit & animam suam. Et Ecclesiastes 8. Qui custodit præceptum, nõ experietur quicquam mali. Obedientia enim quasi eques vadit. Alieno enim sensui & alienæ voluntati quasi alienis pedibus innititur: ideò nõ maculatur nec læditur. Inquinatio enim & læsio, imperantis est, & non obedientis, nisi manifestè sit malum, quod imperatur.

7. Septimò, obedientia mentem castigat à libidine propriæ voluntatis, secundùm illud 1. Pet. 1. Animas vestras castificantes in obedientia charitatis. Sicut ramus nobilis arboris, arborem siluestrem reddit domesticam, sic obedientia mentem libidinosam reddit castam. Gregorius in Moralibus: Sola obedientia, virtus est quæ cæteras virtutes menti inserit, insertasque custodit.

Obedientia facit hominem castũ.

lib. 35. ca. 12.

Octauò, obedientia hominem supra se leuat. Thren. 3. Leuauit se supra se. Cùm enim per obedientiam homo propria exuatur voluntate, & formam quodammodò ac dignitatem induat superiorũ, quorum imperio & sapientia viuit & regitur: rectè dicitur, quòd discipulus obediendo supra se asscendit & eleuatur. Vndè Ambrosius super Lucam: Disce esse cum Christo, vt possis esse supra mundum. Et Apostolus ad Gala. 2. Viuo ego, iam non ego, viuit verò in me Christus. 8.

Nonò, obedientia statui cęlestium assimilatur, ipsa est imago hominis cælestis, sicut inobedientia imago hominis terreni. 1. Corinth. 15. Sicut portauimus imaginem terreni, sic portemus & imaginem cælestis. Obedientia facit, vt Dei voluntas sic fiat in terra, sicut fit in cælo. Vndè obedientia, sicut dicitur in Vitis patrum, est salus omnium fidelium, genitrix virtutum, cælos aperiens, homines de terra eleuans, cohabitatrix angelorum, cibus omnium sanctorũ. 9.

Laus obedientiæ.

Decimò, per obedientiam acceptissimum Deo sacrificium offertur. Per pietatẽ enim offeruntur Deo res temporales: per abstinentiam, propria caro: per obedientiam verò, propria voluntas. 1. Regum 15. Melior est obedientia, quàm victimæ: & auscultare, magis quàm offerre adipẽ arietum. Gregorius: Quia per victimas aliena caro, per obedientiam verò propria volũtas mactatur: obediẽtia quasi quoddam martyrium est. Obediẽs enim, quasi proprium caput, pro Christo sibi amputat: & caput sibi constituit Christũ, vel illũ qui loco Christi est. Gregorius: Tanto Deum quisq; citiùs placat, quanto, ante eius oculos repressa arbitrij sui superbia, gladio præcepti se immolat. 10.

li. 35. Mora. cap. 12.

Obedientia martyrio cõparatur.

Ibidẽm.

Vndecimò, per obediẽtiam Deus homini perfectè dominatur. Qui obedientiam promittit, dominio suî se exuit: & illum, qui locum Dei tenet, in possessionem suî ponit. Matth. 16. Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, & sequatur me. Felix qui potest dicere prælato suo aut Deo illud psal. Vt iumentum factus sum apud te. Glo. mãsuetus, ferendo onera. Et tamen propter hoc nõ recedo à te: sed ego semper tecum. 11.

Psal. 72.

Duodecimò, per obedientiam Deus multùm glorificatur. Isa. 58. Si glorificaueris eum, dum nõ facis vias tuas: & non inuenitur voluntas tua, vt loquaris sermonẽ: tũc delectaberis super Domino, & sustollam te super altitudinem terræ, &c. 12.

Per obediẽtiam præcipuè Deus glorificat.

&c. Glo. interli. In æterna beatitudine. &c. Multùm glorificat Deum verus obediens, qui paratus est facere eius beneplacitum, etiam si mandetur ei per vilem personam: ideò meritò ab eo glorificatur. 1. Regum 2. Quicunq; honorificauerit me, glorificabo eum: qui autē me contemnit,
13. erit ignobilis. Item decimotertiò, facit preces apud Deum efficaces. Gregorius: Si obedientes fuerimus præpositis nostris, obediet Deus orationibus nostris. & hoc iustum est. Qui enim huiusmodi præpositos audit, Deum audit, iuxta illud Lucæ 10. Qui vos audit, me audit. Et ideò tales ipse libenter audit. Augustinus lib.
Cap. 14. de opere monachorum: Citius exauditur vna oratio obedientis, quàm decem millia
14. contemptoris. Quartodecimò, obedientia homini pacem dat. Prouerbiorum decimotertio: Qui timet præceptum, in pace versabitur. Psal. 118. Pax multa diligentibus legem tuam. Dicitur primi Machabæorum 14. Siluit terra Iuda in diebus Simonis, qui interpretatur obediens. Et Isa.
Præclara obedientiæ laus. 48. Vtinàm attendisses ad mandata mea: fuisset quasi flumen pax tua. Alanus: O quàm efficax est regula obedientiæ, quæ concordiam seruat in angelis, quæ pacem nutrit in claustris, sine qua respublica stare non valet, sine qua nec minima familia regi potest, quam etiam brutis vis naturæ suggerit, quam pro prole sua res inanimata custodit: hac ligātur cœlestibus terrena, humanis diuina. Hæc est scala, per quā ascensus fit in cælū: hæc est quadriga, qua Helias vectus est in paradisum. Item obedientia humilitatem nutrit, patientiam probat, mansuetudinem examinat. Studeat hâc claustralis vlnis charitatis amplecti: vt, quod est Dei, soluat Deo: quod est pro-
15. ximi, proximo. Quintodecimò, facit hominem beatum. Prouerbiorum vigesimonono: Qui custodit legem, beatus. Et Matthæi 19. Si vis ad vitam ingredi, serua man-
Quatuor rationes, quòd sit obediendum. data. Circa secundum notandum, quòd sanctus pater Benedictus ponit in litera quatuor rationes, propter quas obediendum sit Deo, & locū eius tenentibus. Pri-
1. ma est, debitum diuinæ dilectionis, quod nemo adimplere potest sine obedientia mandatorum Dei. Et hanc causam tangit sanctus pater, cùm ait: *Hæc conuenit his, qui nihil sibi Christo charius aliquid existimant:* id est, qui Christum diligunt super omnia. Deuteron. 30. Diligas Dominum Deum tuum, atque obedias voci eius. Præmittit dilectionem obedientiæ, innuens, quòd obedientia ex dilectione debet oriri. Hinc Saluator noster dicit discipulis suis: Si diligitis me, mādata mea seruate, Ioānis decimoquarto. Item ibidem: Si quis diligit me, ser-
2. monem meum seruabit. Secunda ratio, est vinculum professionis, quo discipulus se ligauit ad seruiendum Deo sub obedientia. Et hanc causam tangit sanctus pater, cùm ait: *propter seruitium sanctum, quod professi sunt,* id est, propter professionem sanctam de seruiendo Deo sub obedientia sanctæ religionis. Ecclesiastes 5. Si quid vouisti Deo, non moreris reddere. Displicet enim Deo infidelis & stulta promissio. & Glo. super illud psal. 75. Vouete, & Necessaria post votum redditio.
reddite Deo vota vestra: dicit, Vouere voluntati consulitur: sed post voti emissionem redditio necessariò exigitur. Tertia 3.
est, comminatio æternæ damnationis, quæ maximè timenda est. Deuterono. octauo: Peribitis, si inobedientes fueritis. Psal. 118. Maledicti, qui declinant à mandatis tuis. Et hanc rationem tangit sanctus pater, cùm ait: *seu propter gehennæ metum.* Quarta 4.
est, merces beatæ retributionis, quæ summè est desideranda, de qua Prouerbiorum vigesimonono: Qui custodit legem, beatus est. Item Matthæi decimonono: Si vis ad vitam ingredi, serua mandata. Et hanc tangit sanctus pater, cùm subdit: *& vitam æternam,* quæ timentibus Deum præparata est. Circa tertium notandum, quòd obedientia discipuli ad hoc, quòd sit grata & meritoria, debet habere plures conditiones, quas pro maiori parte ponit sanctus pater in præsenti capitulo. Primò, vt obediatur velociter, sine mora, nō procrastinando. Viam, inquit Propheta, mandatorum tuorum cucurri. Multæ conditiones obedientiæ, vt sit grata & meritoria. 1. Psal. 118.
Lucæ decimonono dictum est Zachæo, Festinans descende. Matth. quarto dicitur de Petro & Andrea, à Domino vocatis: Illi continuò, relictis retibus, secuti sunt eum. Et similiter de Iacobo & Ioanne: Illi statim, relictis retibus & patre, secuti sunt eum. Matth. 4. Hieronymus: Perfecta obedientia est, sua imperfecta relinquere. Bernardus: Fidelis obediens moras nescit, fugit crastinum, ignorat tarditatem, præcipientem * præuenit, oculos parat visui, aures auditui, linguam voci, manus operi, pedes itineri, & totum se colligit, vt imperantis impleat voluntatem. Ser. de virtute & gradibus obed. * præcipi,
Quem obedientiæ gradum tangit sanctus pater Benedictus, cùm dicit: *Mox vt aliquid imperatum à maiore fuerit, ac si diuinitus imperetur, moram pati nesciant in faciendo. De quibus Dominus dicit: Obauditu auris obediunt mihi,* id est, quàm Psal. 17.
citò audiunt imperium mandantis, ilicò sine aliqua dilatione obediunt. *Et iterum dicit doctoribus: Qui vos audit, me audit.* Lucæ decimo. In quo videtur assignare rationem, quarè ità celeriter, & sine mora, obediendum sit mandatis maiorum: quia sicut in ministro DEVS loquitur, ità in eo ipse auditur. quasi diceret, Sicut sine mora obediendum est præceptis DEI, ità etiam præceptis sui vicarij. Bernardus: Ibidem. Ratio velociter obediendi.

Non te moueat magister imperitus, indiscreta potestas: sed memento quia non est potestas nisi à Deo: & qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit, ad Rom. 13. Consequenter sanctus pater specificans & declarans illud, quod de celeriter obediendo dixerat, describit eos qui hunc gradum adimplent, dicens: *Ergò hi tales*, supple, sunt celeriter obedientes, qui *relinquentes statim* id est, in ipsa voce imperantis, *quæ sua sunt*, scilicet personali administrationi deputata, *& voluntatem propriam deserentes, mox ex occupatis manibus & quod agebant, imperfectum relinquentes, vicino* id est, proximo, *obedientia pede iubentis vocem factis sequuntur: & veluti vno momento prædicta magistri iussio, & perfecta discipuli opera, in velocitate* id est, celeritate, *timoris Dei ambæ res communiter* id est, simul, *cuius explicantur*, id est, adimplentur siue perficiuntur, *quibus ad vitam æternam gradiendi amor incumbit*. De hoc obedientiæ gradu legitur in Vitis patrum, quòd abbas Siluanus habebat duodecim discipulos: vnum eorum nomine Marcum, quem præ ceteris diligebat, propter bonum obedientiæ, quod erat in eo. Cumque quidam dicerent ei, quòd alij discipuli contristarentur ex hoc: ipse eos duxit per cellas fratrum, & pulsans ad ostiũ vniuscuiusque, vocauit eos, & nullus exiuit: tandem vocauit Marcum, qui, relicta litera imperfecta, quam scribebat, statim exiuit: quo viso, dixit Siluanus illis: Ecce quare diligo eum. At illi dixerũt: Verè plùs diligendus est à te, eò quòd magis diligitur à Deo. Valdè gratum solet esse principibus, cùm præcepta eorum velociter adimplentur. Prouerb. 20. Hominem velocem vidisti in opere suo? coram regibus stabit. Sequitur: *Ideò angustam viam arripiunt. Vndè Dominus dicit: Angusta via est, quæ ducit ad vitam*. Matth. 7. Hic sanctus pater, considerata altitudine perfectionis huius gradûs obedientiæ, quam obseruare student, qui cælestis patriæ desiderio feruent: dicit quòd angusta est via, quam tales arripiunt. Et assignans causam, dicit: *vt* id est, quia, *non suo arbitrio viuentes, vel desiderijs suis & voluptatibus obedientes, sed ambulantes alieno iudicio & imperio in cœnobio degentes, abbatem sibi præesse desiderant*; cui scilicet tanquàm locum Dei tenenti, obediant: suam voluntatem communicent, arbitrium suum & iudiciũ derelinquant. *Sine dubio hi tales illam Domini imitantur sententiam, quæ dicit: Non veni voluntatem meam facere, sed eius qui misit me.*

Velociter obedientes.

Exemplum de veloci obedientia.

Ioan. 5.

2. Secunda conditio acceptabilis obedientiæ est, vt obediatur viriliter & strenuè. Bernardus: Manum misisti ad fortia: agendum est instanter, & cõstanter obediendum. Nec inter asperitatem verborum tam regalis est semita relinquenda. & loquitur de semita obedientiæ. Et hanc obedientiæ conditionem tangit sanctus pater, cùm ait: *Sed hæc ipsa obedientia tunc acceptabilis erit Deo & dulcis hominibus, si quod iubetur, non trepidè*, id est, timidè, *non tardè*, id est, pigrè, *non tepidè*, id est, mollè: sed, supple, viriliter & strenuè fiat, secundùm illud psal. 26. Viriliter agite, & confortetur cor vestrum, quasi diceret: Et si tribulatio intonat, si persecutio insultat, si peccatores laqueum imponunt, si maligni spiritus iter impediunt: nolite pauere, aut dissolui, sed confortetur cor vestrum, & viriliter & strenuè agite. Isaiæ trigesimoquinto: Confortate manus dissolutas, & genua debilia roborate: dicite, Pusillanimes cõfortamini. Et ad Hebræos 12. Remissas manus & dissoluta genua erigite. Augustinus: Nolite lassas manus in tribulationibus dimittere, nec nutent genua vestra.

Viriliter obediendũ.

3. Tertia conditio gradûs obediẽtiæ est, simpliciter obedire sine querela, sine discussione. Et hanc tangit sanctus pater, cùm ait: *aut cum murmure, vel cum responsione nolentis*, videlicet cordis vel linguæ fiat, quod iubetur, sicut dicitur ad Ephes. 5. Omnia facite sine murmurationibus. Multos enim videmus, iuxta verbũ Bernardi, post præcipientis imperiũ multas facere quæstiones, cur, quare, quamobrem, sæpius interrogare: crebras ingeminare querelas: quærere, quare hoc præcipit, vndè hoc venit, & quis inuenit hoc consilium? indè murmuratio, excusatio, simulatio impossibilitatis, aduocatio amicorũ: tales sanè non faciunt obedientiam Deo acceptam, nec hominibus gratam. Bernardus in sermone: Quid si obediat simulatoriè & ad oculum, murmuret autem in abscondito? falsa est obedientia. sola est charitas, quæ obedientiam gratiorem facit, & acceptabilem Deo commendat. Simpliciter ergò obediendum est, & adimplendum quod iubetur, si obedientiam nostram acceptabilem Deo esse optamus. Bernardus libro de consideratione: Omnibus nobis in conuersionis initio nulla magis virtus est necessaria, quàm simplicitas humilis, & grauitas venerãda. Item ad fratres de monte Dei: Perfecta obedientia, maximè in incipiente, est indiscreta, hoc est, non discernere quid, vel quare præcipiatur, sed ad hoc tantùm niti, vt fideliter & humiliter fiat, quod à maiore præcipitur. Cæsarius ad monachos homilia 8. Quicquid tibi à senioribus fuerit imperatum, accipe tanquàm de cælo, sicut de ore Dei prolatum: nihil reprehendas, nihil dissentias, in nullo penitùs murmurare præsumas: quia in monasterio seruire venisti, non imperare: potiùs obedire, quàm iubere: totũ sanctũ, totũ iustum, vtile iudica, quicquid tibi à prælato videris imperari. Hãc simplicitaté obedientiæ multùm amant sancti patres

Psal. 26.

Ser. citato. Ingratæ obedientiæ descriptio.

Ser. 2. de S. Andrea. Obedientia falsa.

Obedientia incipientibus necessaria.

in discipulis suis ideò in principio nō præcipiebant eis recta. Vndè in Vitis patrũ dicit quidam abbati Pastori: Patres seniores non loquuntur ab initio fratribus recta, sed magis distorta: & si viderint quia ea quæ distorta sunt, faciunt, iam eis non loquentur, nisi quod expedit: agnoscentes, quoniam in omnibus obedientes sunt.

Probatio Patrum circa obedientiam.

4. Quarta conditio acceptabilis obedientiæ, siue quartus gradus est, humiliter obedire. Bernardus: Magna virtus humilitatis, sine cuius obtentu virtus fortitudinis non solùm virtus non sit, sed etiam in superbiam erumpit. Hinc dictum est Sauli: Cùm esses humilis in oculis tuis, factus es caput in populis, 1. Reg. 15. Et Dominus ad discipulos Luc. 17. ait: Cùm feceritis omnia, quæ præcepta sunt vobis, dicite: Serui inutiles sumus: quod facere debuimus, fecimus. Et hoc maximè militat cōtra eos, qui in obediendo māgna se fecisse existimant. Hunc obedientiæ gradum tangit sanctus pater, cùm dicit: *Obedientia tunc erit acceptabilis, si non cum responsione nolentis efficiatur*: id est, cum verbis superbis, dicendo se nolle parére mandatis iubentis. Quarè autem humiliter, sine murmure, sine verbo alicuius notæ superbiæ, obediendum sit superiorum præceptis, subiungit: *Quia obedientia, quæ maioribus præbetur, Deo exhibetur: ipse enim dicit: Qui vos audit, me audit.* Vndè sicut non disceptarent, si aliquid à Deo preciperetur, sed illud humiliter implerent: sic non disceptare debent de mādatis prælati.

Ser. de virtute obedientiæ.

Quarè humiliter sit obediendũ.

5. Quinta conditio, aut quintus gradus obedientiæ est, gratanter & hilariter obedire: quem gradum tangit sanctus pater, cùm ait: *Et cum bono animo à discipulis præberi oportet, quia hilarem datorem diligit Deus. Nam si cum malo animo obediat discipulus, & non solùm ore, sed etiam corde si murmurauerit, etsi impleat iussionem, tamen acceptum iam non erit Deo, qui cor respicit murmurantis. Et pro tali facto nullam consequitur gratiam, immò pœnam murmurantium incurrit, si non cum satisfactione emendauerit.* De pœna autem murmurantium, quàm grauis sit, supradictum est in capi. 34. Hilariter ergò implenda est obedientia, secundùm illud Ecclesiastici: In omni dato tuo hilarem fac vultum tuum. Bernardus: Serenitas in vultu, dulcedo in sermonibus, multùm colorant obedientiam obsequentis. Nubilosa corporis compositio, & facies tristitiæ tenebris obfuscata, deuotionem ab animo recessisse significant. Quis enim imperat libenter homini tristitiam efflanti? Est autem hîc considerandũ, quòd beatus Bernardus septem gradus obedientiæ describens, addit supra quinque positos à beato Benedicto, alios duos.

Ecclesi. 15.

In eodem sermone. Ornantia vel detur pantia obedientiam.

Ibidèm.

6. Quorũ vnus est, qui hoc in loco notari potest, scilicet libenter obedire: requirit enim Dominus oblationes volũtarias. Exo. 35. Iste est sermo, quem præcepit Dominus: Omnis voluntarius & prono animo offerat primitias Domino. Itèm Dauid: Voluntariè sacrificabo tibi. Coacta seruitia Deo non placent. Hunc obedientiæ gradum, vt ipse Bernardus ait, non potest ascendere, qui voluntatem præcipientis suam non fecerit. Libenter obediebat, qui dicebat, Meus cibus est, vt faciã voluntatem eius qui misit me, Ioan. 4. Augustinus libro 10. Confessionum: Optimus minister tuus talis est, qui non magis intuetur hoc à te audire quod ipse voluerit, sed potiùs hoc velle, quod à te audierit. Bernardus: Quisquis vel occultè vel apertè satagit, vt quod habet in voluntate, hoc ei spiritualis pater iniungat: ipse se seducit, si fortè sibi quasi de obediētia blandiatur: nec enim in ea re ipse prælato, sed magis ei prelatus obedit. Paratum ad Dei voluntatem se ostendit Paulus, dicens: Act. 9. Domine, quid me vis facere? Bernardus in sermonibus: Non dubium, quin ampliorem gratiam mereatur, qui paratum se exhibet ante mandatum, quàm qui obedire satagit post mandatum. Vbi notandum, quòd libenter obedire, præcipuè laudabile est, cùm grauia iniunguntur. Vndè super illud 1. Regum 15. Melior est obedientia &c. dicit Glo. Gregorij in Moralibus: Obedientia aliquādò si de suo aliquid habeat, nulla est: aliquandò autem, si de suo aliquid non habeat, minima est. Nam cùm huius mundi successus præcipitur, cùm locus superior imperatur: is qui ad percipienda hæc obedit, obedientiæ sibi virtutem euacuat, si ad hæc etiam ex proprio desiderio anhelat. Non enim se sub obedientia dirigit, qui ad accipienda huius vitæ prospera, libidini propriæ ambitionis seruit. Rursùm cùm mundi despectus præcipitur, cùm probra adipisci & contumeliæ iubentur, nisi hæc & ex semetipso animus appetat, obedientiæ sibi meritum minuit: quia ad ea, quæ in hac vita despecta sunt, inuitus nolensq; descendit. Ad detrimentum quippe obedientia adducitur, cùm mentem ad suscipienda probra huius seculi, nequaquàm ex parte aliqua etiã sua vota comitātur. Hæc Gregorius. Hinc Moyses principatum populi humiliter recusat, Paulus verò audacter dicit: Ego nōn solùm ligari in Hierusalem, sed etiã mori paratus sum.

Libenter obedire.

Psal. 53.

Cap. 26.

Ser. de tribus ordinibus Ecclesiæ.

lib. 35 ca. 19. Obedientia aliquādò de suo debet habere, aliquandò nō.

Exod 14. Act. 21.

7. Septima conditio siue septimus gradus obedientiæ est, indesinenter siue perseueranter obedire. Bernardus: Manum tuã misisti ad fortia: agendum est instanter, & constanter obediendum: nec inter verborum seu verberum asperitatem, tam regalis est semita relinquenda. Et loquitur de semita obedientiæ. Christus hanc semitam pro mor-

te ignominiose relinquere noluit. Philippens. 2. Factus obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis. Item Bernardus: Mementote, fratres: Christus, nè perderet obedientiã, perdidit vitam. Obediendum ergò est perseueranter, quia nihil prodest currere, & ante cursûs metã deficere. Quarè dicit Apostolus: Sic currite, vt comprehendatis, 1. Corinth. 9. Et Matth. 10. Qui perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit. Glo. Non enim cœpisse vel facere, virtus est, sed perficere.

TRACTATVS LVI.

De viginti modis, quibus solet bonum obedientiæ minui.

Attendendum verò pro pleniori
doctrina bonæ & salutaris obe-
Multa minuũt bonũ obediẽtiæ. dientiæ, quòd multa sunt, quæ
minuunt bonum obedientiæ, à
quibus discipulus huius scholæ omni stu-
1. dio & vigilantia debet cauere. Primus
modus est eorum, qui etsi obediant in qui-
busdam, tamen in alijs sunt minùs obedi-
entes. Cõtra quod dicit Apostolus, secun-
dæ ad Corinthios 2. Ideò scripsi vobis, vt
cognoscam experimentum vestrum, an in
2. omnibus obedientes sitis. Secundus est
eorum, qui etsi faciant rem iniunctam, ta-
men minùs plenè faciunt. Contra quos di-
citur ad Philemonem: Confidens de obe-
dientia tua, scripsi tibi, sciens quòd & su-
3. per id, quod dico, facies. Tertius est eo-
rum, qui etsi faciant quod dicitur, tamen
alio modo, & interdùm peruersò. Contra
quod dicitur Matth. 21. Euntes discipuli,
4. fecerunt sicut præceperat eis Iesus. Quar-
tus est eorum, qui adeò se reddunt diffici-
les ad obediendum, quòd cum multo la-
bore & afflictione moueri possunt à præ-
positis suis ad aliquid faciendum, sicut af-
Nota cõtra difficilẽ obediẽtes. fligitur, qui transferre nititur lapides ma-
gnos ad altum locum. Contra quod dici-
tur ad Hæbræos 13. Obedite præpositis ve-
stris, & subiacete eis. Ipsi enim peruigilant
quasi rationẽ reddituri pro animabus ve-
stris, vt cum gaudio hoc faciant, & nõ ge-
mentes, quasi diceret: Ità scilicet obedite,
vt non faciatis eos gemere ex difficultate
obediẽdi, sed ex facilitate gaudere. Quin-
5. tus est eorum, qui ad simplex verbum no-
lunt obedire, nisi præcipiatur eis. Contra
quod dicitur Tit. 3. Admone seruos obe-
dire domino: scilicet, ad simplex verbum.
Et si debent hoc facere serui mundi, quan-
to magis serui Dei? Bernardus: In obedien-
tia valdè vtile est, si id quod disciplinæ ri-
gor imponit, nullo cogẽte, humilitas ser-
6. uauerit. Sextus est eorum, qui non amore,
sed timore pœnæ interdùm obediũt. Con-
tra quod dicit Gregorius: Obedientia non
timore pœnæ, sed amore iustitiæ facienda
est. Septimus est eorum, qui nũquàm obe- 7.
diunt, sed solẽt multùm discutere de man-
dato. Cõtra quod dicit Hieronymus: Pręp-
positum monasterij timeas vt Dominum,
diligas vt parentem: credas tibi salutare,
quicquid ille præceperit: nec de maioris
sententia iudices tu, cuius officiũ est, obe-
dire & implere quæ iussa sunt. Octauus 8.
est eorũ, qui etsi facere velint quod man-
datur, tamen morosi sunt in aggrediendo.
Contra quod dicitur in Psalmo: In auditu Psal. 17.
auris obediuit mihi. Nonus est eorum, qui 9.
semper inueniuntur imparati, allegantes
se in illa hora illa non posse facere. Contra
quod dicit Dauid: Paratus sum, & nõ sum Psal. 118.
turbatus. Decimus est eorũ, qui nũquàm 10.
se disponunt præmeditando ad benè obe-
diendum. Contra quod Bernardus: Perfe- Ser. de virtute obedientiæ.
ctus obediens, aures parat auditui, oculos
visui, manus operi, linguam voci, pedes
itineri, & sic totum se colligit, vt ex toto
mandatum impleat imperantis. Propter
quod dicitur Prouer. 5. Mens iusti medita-
bitur obedientiam, quia cogitat frequen-
ter, quomodò ipse benè obediens inuenia-
tur. Vndecimus est eorum, qui obediunt
quidẽ, sed cum murmure exequũtur man- 11.
datum, similes obedientiæ dæmonum, qui
ad mandatum Domini exibant de corpo- Murmurãtes quandò obediunt, dæmonibus cõparantur.
ribus, sed clamantes. Contra quos dictum
est à sancto patre Benedicto in superiori
loco, quòd obedientia acceptabilis tunc
erit Deo & dulcis hominibus, si quod iu-
betur, non cum murmure efficiatur. Du-
odecimus est eorum, qui etsi non murmu-
rant, tamen cum tristitia eam exequuntur 12.
obedientiam. Contra quod beatus pater
Benedictus dicit in capitulo præcedenti:
Obedientia quæ maioribus præbetur, Deo
exhibetur. ipse enim dicit: Qui vos audit,
me audit. Et cum bono animo à discipulis
præberi oportet, quia hilarem datorem Luc. 10.
diligit Deus &c. Tertiusdecimus est eo- 13.
rum, qui in magnis obediunt, tamen mi-
nora contemnunt. Contra quod Bernar- In minoribus etiam obediendũ.
dus: O monachum obedientissimum, cui
ex quibuslibet verbulis seniorũ nec vnum
præteruolat. Quartusdecimus est eorũ,
qui interdùm non curant de implenda in- 14.
tentione mandantis, dummodò mandati
substantiam impleant: cùm econtrariò Intentio mandantis, magis implẽda quàm mãdatum.
apud fideles & pias mentes magis respectus
habendus sit ad intentionem mandantis,
quàm ad verba. Hinc est, quòd illi libera-
ti à Domino (quibus præcipiebat, nè cui
dicerent) cùm ipsum prædicabant, lauda-
biliùs fecisse putantur, quàm si tacuissent:
quia Dominus hoc præcipiẽdo, potiùs in-
tendebat dare exemplum vanæ gloriæ fu-

15. giendæ, quàm ipsos obligare. Quintusdecimus est eorũ, qui, cùm eis aliquid displicens iniungitur, peruertunt intentionẽ mandantis, iudicantes quòd aliqua mala ratione hoc faciat. Cõtra quod Bernardus: Nõ sufficit, exteriùs obtemperare maioribus nostris, nisi ex intimo cordis affe-

Aduerte obediendi modum.

16. ctu sublimiter sentiamus de eis. Sextusdecimus est eorum, qui ad excusandum se ab obedientia, impotentiam allegant. Cõtra quod dicit beatus Benedictus capitulo 68. huius regulæ, quòd si prælatus impossibile præcipiat, tamen tentandum est discipulo id implere: ad quod confortat exemplum Pauli, dicentis Philippen. 4. Omnia
17. possum in eo qui me cõfortat. Septimusdecimus est eorum, qui tales se exhibent, quòd prælati non audent eis aliquid imponere: sicut equo indomito, qui mordet & percutit, non audent homines imponere onus. Contra quod est consilium sancti senis, qui cuidam intrare volenti religionem, & quærenti quomodò se haberet, respondit: Tu & asinus vnum estote: sicut asinus indifferenter quodlibet onus suscipit & pacificè, ità debet vir religiosus se in religione habere. Iaco. 1. In mansuetudine suscipite insitum verbum. Verbum obedientię potest dici insitũ, quia trahit suscipientem ad suî naturam, sicut surculus insertus trunco.

Documentum de proprietate obedientiæ.

18. Octauusdecimus est eorum, qui ex quadam pręsumptione de sapientia sua confidentes, dedignantur ab alijs regi, & ideò minùs obediẽtes sunt. Cõtra quod Hieronymus: Bonum est obedire maioribus, parere pręfectis, & post scientiam scripturarum vitæ suæ tramitem ab alijs discere: nec pręceptore vti pessimo, scilicet pręsumptione sua.

Epist. 8. ad Demetria. Pessimus præceptor.

19. Nonusdecimus est eorũ, qui malunt sibi obediri à maioribus, quàm eis obedire, dum ad suam voluntatem pertrahunt faciẽdam. Bernardus: Multorum peruersitas hodiè exigit, vt dicatur eis, Quid vis vt faciam tibi? Non ipsi quærunt: Domine, quid me vis facere? O breue verbum, sed plenum, sed viuũ, sed efficax, sed dignũ omni acceptione. Sic enim dignum est omninò, Domine, non meam à te, sed tuam à me & quæri, & fieri voluntatem.

Ser. 1. de cõuer. S. Pauli.

Tangit nostra tempora hoc verbum.

20. Vicesimus est eorum, qui interdùm rem iniunctam etsi faciant, tamen scienter faciunt malè in fraudem, nè scilicet aliàs imponatur eis: sicut equus fictus eductus de stabulo, malè ambulat, nè de stabulo aliàs educatur. Contra quod dicitur Hieremię 48. Maledictus qui opus Domini facit fraudulenter. Cauendum est discipulo religioso, degenti sub obedientia, ab omnibus istis, nè sic faciendo, laborem obediẽtiæ & mercedem perdat in toto, vel in parte. Bernardus: Mementote, fratres: Christus, nè perderet obedientiam, perdidit vitam: si autem Christus sic fecit, quantùm cauendum est nobis, nè obedientiæ bonum perdamus?

Epist. 42.

IN CAPVT VI.

TRACTATVS LVII.

De taciturnitate & silentio.

DEscripta obedientia monasticæ disciplinæ: nunc beatus Benedictus admonet discipulum ad taciturnitatis grauitatẽ & amorem, sciens quòd silentium custos virtutum est. Et diuiditur hoc capitulum in tres partes. Primò quidem exhortatur ad taciturnitatem, ex authoritatibus sacræ scripturæ. Secundò inducit rationes ad hoc. Tertiò ponit specialiter aliqua, à quibus ità abstinendum est, vt nunquàm illis os nostrum accommodare debeamus.

Circa primum sanctus pater dicit sic: *Faciamus quod ait Propheta*, scilicet psal. 38. *Dixi*, id est, in corde deliberaui, (sapientes enim priùs deliberant, quàm loquantur) siue firmiter ꝓposui, *custodiam vias meas*, quæ multæ sunt, scilicet cogitationes, locutiones, operationes. De quibus Hiere. 7. Bonas facite vias vestras & studia vestra. *vt non delinquam in lingua mea.* quia nisi homo solicitè custodiat vias suas, citò labitur lingua. Vndè petebat Propheta: Pone Domine custodiam ori meo, & ostium circunstantiæ labijs meis. *Posui ori meo custodiam: obmutui*, Glo. quasi diceret: Posui ori meo custodiam vsque eò, quòd obmutui, id est, penitùs tacui, *& humiliatus sum*, Glo. Hoc dicit, vt purum intelligas silentium, non dolosum. *& silui à bonis. Hic ostendit propheta*, inquit sanctus pater Benedictus, *si à bonis eloquijs interdùm propter taciturnitatem debet taceri: quanto magis à malis verbis, propter pœnam peccati, debet cessari? Ergò discipulis, quamuis perfectis, de bonis & sanctis ædificationum eloquijs, propter taciturnitatis grauitatem, rara loquendi concedatur licentia.* Sequitur: *Quia scriptum est*: Hæc est pars secunda huius capituli, in qua sanctus pater aliquas inducit causas, quarè taciturnitas amanda sit. Vbi notandùm, quòd decem assignari possunt, propter quæ grauitas taciturnitatis amanda sit. Primò, quia per illam homo euitat multa peccata, quæ ex loquacitate oriri solent. Et hanc causam inducit sanctus pater Benedictus, cum ait: *Quia scriptum est*: scilicet Prouer. 10. *In multiloquio non effugies peccatum.* Climachus in lib. de scala spirituali, in capitulo de loquacitate: Loquacitas est ignorantiæ certum argumentum, detractionis ianua, scurrilitatis dux, mendacij opifex, compunctionis desolatio, acediæ auctor, siue euocatrix, somni præcursor, intentæ fixæque cogitationis

Vię nostræ.

Psal. 38.

Propter decem amãda est taciturnitas.

I.

Gradu 11.

Loquacitatis mala.

tionis dissipatio, custodiæ exterminatio. Et ideò benè dicitur Ecclesiastici 20. Qui multis vtitur verbis, lædit animam suam.

2. Secunda causa est, quia per taciturnitatem vitatur multa scádala dissensionum, guerrarum pericula, & etiam mortis, quæ ex loquacitate sæpè contingunt. Et hanc causam tangit beatus Benedictus, cùm ait: *Et alibi*: scilicet scriptum est, videlicet Prouerbiorum 14. *Mors & vita in manibus linguæ*. Ecclesiastici 28. Multi ceciderunt in ore gladij, sed non sic, quasi qui interierunt per linguam suam. Item Prouerb. 13. dicit sapientissimus Salomon: Qui inconsideratus est ad loquendum, sentiet mala. Quarè optimè sanctus pater ad taciturnitatem discipulum exhortatur: quia qui odit loquacitatem, extinguit malitiam, Ecclesiastici 19.

3. Tertia causa est, quia taciturnitas multùm conuenit statui & conditioni discipulorum, cuiusmodi sunt viri religiosi, qui in schola virtutum continuè se exercent. Nam, vt dicit Sidonius in epistola 21. Pythagoras aduenientibus discipulis priùs legitur tacêdi patientiá, quàm loquendi monstrâsse doctrinam. Et vt ait Hieronymus in epistola ad Nepotianum: Hippocrates adiurauit discipulos, antequàm eos doceret, & in verbis suis iurare compulit, & iuramêti extorsit silentium. Et hanc rationem inducit beatus pater Benedictus: *Nam loqui & docere, magistrû condecet: tacere & audire, discipulo conuenit. Et ideò, si qua requirenda sunt à Priore, cum omni humilitate & subiectione & summa reuerentia requirantur, nè videantur plus loqui quàm expedit.* Est autem côsiderandum pro eo, quòd magistros dicit docere & loqui, & tacere discipulos: quòd taciturnitas etiam quandoquè reperitur vitiosa, sicut & ipsa loquacitas. Ecclesiastes 3. Tempus tacendi, & tempus loquendi. Seruanda est lingua, non insolubiliter liganda. Taciturnitas maximè repræhensibilis est in prælatis, quibus ex officio incumbit docere populum. Illos enim tacere à verbo prędicationis, mors est. Vndè sacerdos solebat habere tintinnabula in ora vestimentorum, ingrediens & egrediens sanctuarium, sonum faciens, vt non moreretur, Exod. 28. vbi Gregorius: Sacerdos ingrediens & egrediens moritur, si de eo sonitus non audiatur, quia iram côntra se occulti iudicis prouocat, si sine sonitu prædicationis incedit. Vndè Ezech. 33. Si speculator viderit gladium veniêtem, & non insonuerit buccina, & populus nô custodierit se, & venerit gladius & tulerit de eis animam: ille quidem in iniquitate sua captus est, sanguinem autê eius de manibus speculatoris requiram. Et 1. Corinth. 9. Væ mihi, si non euangelizauero. Vbi ergò ex officio incumbit loqui personæ,

Exempla gentiliû de silentio.

Taciturnitas aliquandò vitiosa & in quib'.

li.1.epist.24

Figura & expositio de silentio prælatorû.

Concludit, quàdò, qui-

sicut magistro & prælato dinóscitur conuenire: aut vbi veritas periclitaretur, aut periculum magnum immineret ex taciturnitate, taciturnitas esset vitiosa. Vnde Isaias missus à Deo ad prophetandum, qui etiam inter peccatores habitans, inter quos veritas periclitabatur, dicit: Væ mihi, quia tacui, Isaiæ sexto. Et ideò beatus Gregorius in Moralibus dicit: Discretè vicissitudinum pêsanda sunt tempora, ne aut, cùm restringi debet lingua, per verba se inutiliter soluat: aut cùm loqui vtiliter potest, semetipsam pigrè restringat. Idem in Pastorali: Sicut indiscreta locutio in errorem pertrahit, itá indiscretum silentium eos, qui erudiri poterant, in errore derelinquit.

bus, & vbi tacere sit periculum.

lib.7.ca.26.

Parte 2.c.4.

Quarta causa, quia taciturnitas 4.
siue silentium facit ad perfectionem hominis. Philosophus: Ad summam perfectionis volo te esse breuiloquum, rariloquum, & submissa voce loquentem. Seneca: Auribus frequentiùs, quàm lingua, vtere. Item: Tardiloquum te esse iubeo, & propè erit tibi Deus. Hinc est, quòd Arsenio descendente à palatio, vt monachus fieret, & per consequês ad perfectionem tendens, facta est vox dicens: Arseni, fuge, & tace, & quiesce: hæc enim sunt radices non peccandi. Ambrosius libro de officijs: Silendi patientia, opportunitas loquendi, & contemptus diuitiarû, sunt maxima fundamenta virtutum.

Silentiû facit ad perfectionem hominis.

Libro de moribus.

Radices nô peccandi.

lib.1.cap.7.

Quinta, quia taciturnitas siue silentium, operatur ad veritatem religionis. 5.
Nam absque freno silentij, vana est putanda religio. Iacobi 3. Si quis putat se religiosum esse, non refrenans linguam suam à malo, sed seducens cor suum, huius vana est religio. Religio absque silentio, est quasi castrum, habens guerram absque porta & absque muro. Ecclesiastici vigesimooctauo: Ori tuo fac ostia. Prouerbio. 25. Sicut vrbs patens & absque murorum ambitu, itá vir qui non potest in loquendo spiritum suum cohibere.

Religio sine silentio cui côparetur.

Sextò, quia taciturnitas hominê roborat siue fortem facit. 6.
Isa. 20. In silentio & spe erit fortitudo vestra. Sicut enim ad fortitudinem obsessorum in castro, valet plurimùm bona clausura cum forti adiutorio: sic ad fortitudinem spiritualê plurimû vtilitatis confert silentium, cum spe & cælesti adiutorio. Abbas Pastor: Omnis labor qui euenerit tibi, taciturnitate sermonis superabitur. Sicut vix vel nûquàm pugil vincitur, nisi malum verbû dixerit: sic vix vincitur à diabolo, qui à malis verbis sibi cauerit. Ambrosius super psal. 38. O validum scutum, circunspectæ munitionis silentium. O fidelissimum stabilitatis fundamentum, in quo si quis stare potuerit, lubricum verbi timere non poterit.

Silentium multû valet ad fortitudinem spiritualem.

In titulum.

Septima, quia taciturnitas operatur ad 7.
pacem

Taciturnitas propter bonum pacis necessaria est.

pacem societatis. Isa.32. Erit opus iustitiæ, pax: & cultus iustitiæ, silētium. Sicut enim ex vno verbo sæpè sequitur iniuria tã Dei, quàm proximi: sic ex silentio iustitia nutritur, ex qua veluti ex propria arbore pacis fructus colligitur. Vndè cùm claustralibus religiosis pax summè necessaria sit, maximè necessaria est illis obseruantia silentij & taciturnitatis custodia, vndè pax oritur. Eò aũt, quòd lites, dissẽsiones & rixę, taciturnitatis obseruatione vitãtur, dicitur Pro.26. Qui imponit stulto silentiũ,
8. iras mitigat. Octaua, quia taciturnitas pręparat ad contemplationem & collocutionem cum Deo. Climachus vbi suprà: Studiosus silentij, appropiat Deo, ipsique iugiter in abscondito cordis assistens, illustratur ab eo. Thren. 3. Bonum est præstolari cum silentio salutare Dei. Et sequitur: Sedebit solitarius & tacebit, quia leuauit se supra se: scilicet supra conditionem humanam, ad quærendam angelicæ vitæ communionem. Deus enim non reuelat mysteria sua in tumultu & turba: sed separatis à mundi tumultu, & tacitis: quippe auditum & auscultationem requirit, secundùm illud Ecclesiastici 32. Vbi non est auditus, non effundas sermonem. Et 1. Regũ 3. Loquere, Domine, quia audit seruus tuus. Et Dan. 4. dicitur: Daniel cœpit intra se cogitare. Quarè Dominus dicit Ose. 2. Ducam eam, id est, animam, in solitudinem: & ibi loquar ad cor eius. Religiosus igitur, qui totus contemplatione debet esse suspensus, silentij grauitatẽ studeat ob-
9. seruare. Nona est, quia silentium conseruat feruorem deuotionis. Sicut enim solet obstrui vas, in quo seruantur aromata siue vnguenta preciosa, nè odor exhaletur: ità oportet quòd discipulus seruet silentium, vt feruor deuotionis in eo præseruetur. Nam si os eius ad loquacitatẽ dissoluitur, quicquid deuotionis est in eo, exhalatur. Ecclesiastici 20. Gratiæ fatuorũ effundentur. Seneca: Nihil æquè ꝓderit, quàm quiescere, & minimùm cum alijs loqui, & plurimùm sequi. Decima est, quia taciturnitas signum est siue argumentum sapientis & prudentis viri. Seneca: Taciturnitas, homini stulto pro sapientia est. Et quidam philosophus cuidam rustico in conuiuio tacenti: Ex doctis, inquit, hoc solũ habes. Prouerb. 17. Stultus, si tacuerit, sapiens reputabitur. Et Iob 4. Vtinã taceretis, vt reputaremini sapientes. Omnes autem huiusmodi vtilitates silẽtij, Climachus in suo opere de schola spirituali, in capitulo de loquacitate, cum multis alijs compræhendens, ità dicit: Taciturnitas in cogitatione, mater orationis est, captiuitatis reuocatio, ignis diuini amoris obseruatio, cogitationum diligens inspectio, specula hostium, carcer luctũs, lachrymarũ amica, memorię mortis operatrix, suppliciorum pictor, iudicij indagatrix, sagax mœroris subministratrix, inimica fiduciæ, ambitiosę doctrinæ aduersatrix, scientiæ adiectio, speculationis opifex, secretus in Deum profectus, occultus ascensus. qui peccata cognoscit, continet linguam suam: qui verò loquax est, nõdùm seipsum, vt oportet, agnouit. Hæc ille. *Scurrilitates verò, vel verba ociosa & risum mouentia, æterna clausura in omnibus locis damnamus, & ad tale eloquium discipulum aperire os nõ permittimus.* Hic ponitur tertia pars huius capituli, in qua sanctus pater describit ea, quæ æterna clausura in omnibus locis in viris religiosis damnanda veniũt. Et ponit tria genera horum, videlicet scurrilitatęs, verba ociosa, & risum mouentia. Scurrilitas dicitur à scurra, qui est ioculator, & idẽ est quod verbum ioculare vel turpe, ad lasciuiam pertinens, à quo genere abstinendũ est, & maximè viris religiosis. Apostolus ad Ephe. 5. dicit: Nõ nominetur in vobis, sicut decet sanctos, turpitudo, aut stultiloquium, aut scurrilitas, quæ, vt ait Glo. à stultis curialitas dicitur, id est, iocularitas. Hierony. Qui scurrilitatem replicat, & cachinnis ora dissoluit, & aliquid profert turpitudinis, non ociosi sermonis, sed criminosi, reus tenetur. Et Bernardus lib. de consideratione: Inter seculares nugæ, nugæ sunt: in ore sacerdotis, blasphemiæ. Interdùm tamen si incidant, ferendæ fortassis, referendę nunquàm. Consecrâsti os tuum euangelio, talibus iam aperire, illicitũ: assuescere, sacrilegium est. Idem: Verbum scurrile, quod faceti vrbaniue nomine colorant, nõ sufficit peregrinari ab ore, procùl & ab aure relegandum est? Fœdè ad cachinnos moueris, fœdiùs moues. Secundũ genus, est verborum ociosorum. Verbum autẽ ociosum, vt dicit Bernardus, est, quod sine vtilitate loquentis dicitur & audientis. Vitanda quidem sunt ociosa verba, & maximè à religiosis. Tum propter periculum, quia teste eodem Bernardo in epistola: Quicquid non ędificat audiẽtes, in periculum vertitur audientium. Ambrosius super Beati immaculati: Non mediocre periculũ est, cùm habeas tam eloquia Dei & opera quæ fecit: si, prætermissis illis, loquaris quę seculi sunt, vel audias. Tum secundò, ne tempus preciosum, quo nihil preciosius habemus, inutiliter amittatur. Bernardus libro de consideratione: Nemo, inquit, parui æstimet tẽpus, quod in verbis consumitur ociosis: volat tempus irreuocabile, volat verbum irreuocabile: nec aduertit insipiens quid amittat. Et infrà: Cur perdis illud, quo diuinam tibi repropitiare debueras pietatem, properare ad angelicam societatem, suspirare

Gradu 11.

Reuelationes diuinæ non proneniũt in turba.

Egregia similitudo, q per silentium seruetur deuotio.

Exemplũ.

Gradu 11.

Digna laus silentij.

Tria genera sunt per damnanda.

1. Scurrilitas.

lib. 2. cap. 13.

Digna & panenda sentẽtia cõtra verba inania.

Ibidèm.

2. Ociosum verbum, & tria contra illud.

Hieron. in Matth. cap. 12. habet.

Ser. 21. versu 14.

Habetur in serm. 17. de triplici custodia, manũs, linguæ & cordis.

Aduerte, in quibus debet tempus expendi.

ad amissam hæreditatem, aspirare ad promissam felicitatem, excitare remissam voluntatem, flere commissam iniquitatem. Quarè dicit beatus Isidorus: Sicut falsitatis crimina à pficientibus pertimescũtur, ità ociosa verba à perfectis viris vitantur. Tum tertiò, propter discussionem extremi iudicij. Teste enim ipsa veritate Matth. 12. De omni verbo ocioso, quod locuti fuerint homines, reddent rationem Deo in

Lib. 1. de summo bono, cap. 29.

3. die iudicij. Tertium verò, quod vitare debemus, est verborum ad risum mouentium siue excitantium. Vanus enim sermo, vt ait Isidorus, vanæ conscientiæ est index: mores hominis, lingua pandit, & qualis sermo ostenditur, talis animus comprobatur. Pro. 15. Os stulti ebullit stultitiã. Multùm autem monachis conuenit, ab huiusmodi sermonibus vanis & risum prouocantibus, abstinere: quia, vt ait Hieronymus in epistola, Monachus plangentis habet officium, qui vel se, vel mundum lugeat, & Domini pauidus præstoletur aduentum.

Habet Hugo lib. 3. de anima, c. 26

Risus abesse debet à monachis.

Contra Vigilantium, in fine.

IN CAPVT VII.

TRACTATVS LVIII.

De multiplici humilitatis commendatione.

C*Lamat nobis scriptura diuina, fratres, dicens: Omnis qui se exaltat, humiliabitur: & qui se humliat, exaltabitur.* Posita doctrina de obseruanda taciturnitate, subiungit sanctus pater humilitatis doctrinam. Et diuiditur hoc capitulum septimum regulæ in duas partes. In prima quidem ponuntur ea, quę ad exhortationem humilitatis faciunt. In secunda, describuntur duodecim gradus humilitatis. Circa primum notandum, quòd sanctus pater ex tribus ad humilitatis virtutem suum discipulum exhortatur. Primò quidem ex eo, quòd omnis elatio humilitati contraria, genus videtur esse superbiæ, quæ ruina est omnium virtutum, & totius perditionis initium. Et hoc est quod dicit: *Cùm hac ergò dicit, ostendit nobis omnem exaltationem genus esse superbia*: quæ scilicet radix est omnium malorum. quasi vellet arguere: Cùm omnis elatio, eò quòd ad superbiam pertineat, detestabilissimũ vitium sit, vtpotè quòd radix initiumq; existit omnium malorum, fugienda sit. Introduxit ad hoc, exemplum prophetæ sanctissimi Dauid, dicens, *quod* scilicet vitium elationis, *se cauere indicat, dicens*: scilicet psalm. 130. *Domine, non est exaltatũ cor meum.* sed, supple, humiliatum est cor meum: quod est verum sacrificium Deo, secundùm illud psalm.

Prosequitur explanationem textûs.

Sacrificium Deo spiritus contribulatus: cor contritũm & humiliatum, Deus, non despicies. *neq; elati sunt oculi mei.* quia signum superbiæ exteriùs non ostendit. quasi diceret, interiorem & exteriorem superbiam repuli à me. *Nec ambulaui in magnis,* id est, non superbiui de magnis factis, vel dictis, vel virtutibus: *nec in mirabilibus super me.* id est, non affectaui, quasi in mirabilibus innotescere hominibus, non quæsiui aliquid supra vires meas, vndè apud imperitos iactarem me, sicut multi, qui ex factis & dictis magis quærunt gignere in populo admirationem, quàm ędificationem: sicut Simon Magus voluit in mirabilibus supra se ire. delectatus potentia Apostolorum, nõ iustitia: voluit facere talia, qualia Apostoli, sed talis non esse. Sequitur: *Si non humiliter* &c. Hic propheta adstringit se maledicto, si ità non sit. Sensus est: *Si non humiliter sentiebam, sed exaltaui animam meam:* superbiendo, iactando, vel gloriando, vel de me mirabilia præsumendo, *ità fiat retributio in animam meam,* id est, ità peream ego: *sicut ablactatus super matrem suam.* id est, sicut aliquis incumbens super matrem suam, indigens foueri sinu matris, perit si sit ablactatus, id est, à lacte matris separat[us]. Adstringit se maledicto hîc propheta, & (vt dicit Glo.) ità solemus dicere, quandò de causa benè confidimus. Circa hanc partem, in qua sanctus pater ad humilitatem discipulum admonet: notandum, quòd decem sunt, quæ hanc humilitatis virtutem commendatissimam faciunt & amabilem. Primum est, quòd ipsa est gratissima DEO.
Miro nempe modo humilitas DEO re- 1.
dolet, & cætera bona hominis ei redolere facit. Cantic. primo: Cùm esset rex in accubitu suo, nardus mea dedit odorem suum. Nardus, propter suî paruitatem, humilitatem designat: & quemadmodùm species aromaticæ, cùm in puluerem rediguntur, vehementiùs redolent: sic bona hominis, cùm per humilitatem quasi comminuta fuerint, fiunt gratiora. Hieronymus: Nihil est quod nos ità & hominibus gratos, & DEO faciat, quàm si vitæ merito magni, humilitate infimi simus. Et ideò beatus Isidorus hortatur ad hoc, dicens: Esto paruus in oculis tuis, vt sis magnus in oculis DEI: tanto eris apud DEVM preciosior, quanto fueris inter oculos tuos despectior. Hæc virtus, vt ait beatus Dionysius in epistola ad Demophilum monachum, fecit Dauid regem, Dei amicum. De quo dicit: Inuéni virum iuxta cor meum. & ideò Ecclesiastici 3. Quanto magnus es, humilia te in omnibus, & coram DEO inuenies gratiam. Secun- 2.
dum est, quòd humilitas est fundamentum ædificij spiritualis. Bernardus: Bonus

Psal. 50.

Exẽplum.

Decem faciunt humilitatem commendabilem.

Epist. 14. ad Celantiam.

Epist. 8.

Lib. 2. de consid. c. 6.

Virtutum fundamentum humilitas. fundus eſt humilitas, in qua omne ædifici-
um ſpirituale conſtructum creſcit in tem-
plum ſanctum in Domino. Item ibidèm li-
lib. 5. c. vlt. bro de conſideratione : Virtutum bonum
quoddam ac ſtabile fundamentum, hu-
militas. Nempe ſi nutet illa, virtutum ag-
gregatio non niſi ruina eſt. Ideò Auguſti-
Serm. 10. de nus inquit : Cogitas magnam fabricá con-
verb. Dom. ſtruere celſitudinis, de fundamento priùs
3. cogita humilitatis. Tertium eſt, quòd
humilitas eſt radix & origo virtutum.
lib. 27 c. 26. Gregorius in Moralibus : Origo virtutis,
humilitas eſt. Illa in nobis virtus veraciter
pullulat, quæ in radice propria, id eſt, in
humilitate perdurat : à qua nimirùm ſi ab-
ſcinditur, areſcit, quia viuificantem ſe hu-
4. morem charitatis perdit. Quartum eſt,
quòd humilitas ſingulariter nutrix diui-
næ dilectionis eſt. Chryſoſtomus ſuper
Ho. 9. oper. imperfe. Matthæum : Nutrix dilectionis, humili-
tas eſt : & totius mali odij mater, ſuperbia.
Igitur totius boni initium, humilitas eſt :
& totius mali, ſuperbia. Deniquè & perdi-
tionis initium, à ſuperbia cœpit per dia-
bolum : & initium ſalutis, ab humilitate
per Chriſtum. Propterea conuenienter &
omnium beatitudinum humilitatem fecit
initium, Matth. 5. dicens : Beati pauperes
5. ſpiritu, id eſt, humiles. Quintum eſt, hu-
militas eſt aquæductus, per quem diuina
Ser. de Nati. gratia venit ad homines. Bernardus : Flu-
B. Mariæ. enta gratiæ tanto tempore defuerunt, quia
Mariæ humilitas. nondũ interuenerat aquæductus. Et aquę-
ductum iſtum, intelligit humilitatẽ Ma-
Ho. 4. ſuper riæ. Bernardus ſuper Magnificat : Solet eſſe
Miſſus eſt. diuinæ gratiæ familiaris virtus humilitas.
Iaco. 4. 1. Pet. 5. Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus autẽ dat
gratiam. Vndè & beatã virginem propter
humilitatem eius, ad quam reſpexit, reple-
uit gratia. Aue, inquit Gabriel, gratia ple-
6. na. Sextum, humilitas eſt cuſtos omnium
Bern. ſer. 1. virtutum. Ambroſius : Cuſtos virtutum,
in natali humilitas. Gregorius : Perit omne quod
Domini. agitur, ſi non in humilitate ſolicitè cuſto-
Hom. 7. in ditur. Itèm : Qui ſine humilitate virtutes
Euang. congregat, quaſi qui puluerem in ventum
Epiſt. 36. portat. Auguſtinus : Niſi humilitas omnia
quæcunque benè facimus, & præceſſerit, &
comitetur, & conſecuta fuerit, iam nobis
de aliquo bono facto gaudentibus, totum
7. extorquet de manu ſuperbia. Septimum,
humilitas eſt turris fortitudinis, contra
Nota de omnes tentationes diaboli. Aug. Solus vin-
humilitate citur, qui de ſe præſumit. Solus vincit, qui
& præſum. de ſe non præſumit. Et Glo. ad Roman. 7.
ptione. Eſto humilis, non de te præſumas, & pote-
ris vincere. Bernard. in epiſtola quadam :
Epiſt. 42. Humilitas inimicá omnis gratiæ, omniſq́;
initium peccati, debellat ſuperbiã, & tam à
ſe, quàm à cæteris virtutibus ſuperbã illius
propulſat tyrannidem. Nam ſola eſt pro-
pugnaculũ quoddã omniũ turriſq́; virtu-
tum : fortiter reſiſtit eius malitiæ, obuiat
præſumptioni. Sola deniq́; eſt, de qua bea-
ta virgo, omnium vtiq́; plena virtutũ, ſibi
gloriandum putauit. Vndè diabolus dixit
Macario : Humilitas tua ſola me vincit. In- Exẽplum.
terrogatus quidam ſenex, quarè inquieta-
remur à dæmonibus? dixit, quia abiecimus Arma noſtra.
arma noſtra, quæ ſunt contumeliæ, pau-
pertas, humilitas, & patientia. Octauum 8.
eſt, quòd humilitas eſt clauis ſapientiæ.
Bernardus : Humilitas clauis eſt ſcientiæ.
Matth. 11. Abſcondiſti hæc à ſapientibus &
prudentibus, & reuelaſti ea paruulis. Pto-
lemæus : Inter ſapientes ſapientior eſt, qui
humilior exiſtit. Beatus Gregorius: Lumen Lib. 25. c. 17.
intelligentiæ humilitas aperit, ſuperbia
abſcondit. Vndè beatus Dionyſius in epi-
ſtola ad Demophilum monachũ, in prin- Epiſt. 8.
cipio dicit, quòd Moyſes propter ſuam Moyſi humilitas.
manſuetudinem, Dei apparitione dignus
habitus eſt : & propter hoc ſamulus Dei
appellatus eſt, & vniuerſis Prophetis dĩ-
gnior. Nonũ eſt, quòd humilitas eſt ſcala 9.
paradiſi. Vndè beatus pater Benedictus ait:
*Vndè, fratres, ſi ſummæ humilitatis volumus culmen
attingere, & ad exaltationẽ illam cæleſtem, ad quam
per præſentis vitæ humilitatem aſcenditur, volumus
velociter peruenire : actibus noſtris aſcendentibus,
ſcala illa erigenda eſt, quæ in ſomnis Iacob apparuit,
per quam ei aſcendentes & deſcendẽtes angeli mon-
ſtrabantur. Non aliud, ſine dubio, deſcenſus ille, &
aſcenſus, à nobis intelligitur, niſi exaltatione deſcen-
dere, & humilitate aſcendere. Scala verò ipſa erecta,
noſtra eſt vita in ſeculo, quæ humiliato corde à Domi-
no erigitur ad cælum. Latera enim eiuſdem ſcalæ, di-
cimus noſtrum eſſe corpus & animam : inter quæ late-
ra diuerſos gradus humilitatis vel diſciplinæ euocatio
diuina aſcendendos inſeruit.* Circa hanc par-
tem notandum, quòd humanæ ſcripturæ
de ſcala Iacob, de qua Gen. 28. habetur, &
doctores ſancti aliam intelligentiam pro-
ſequuntur, quàm beatus Benedictus. Glo. Diuerſæ expoſitiones de ſcala Iacob.
enim ordinaria illius textûs Geneſis vige-
ſimooctauo, per ſcalam in terra ſtantem,
& in cælum erectam, CHRISTVM in-
telligit. Vndè Glo. interli. ſuper verbum,
ſcalam, dicit : id eſt, CHRISTVM qui
eſt via. Et Ambroſius de Iacob, libro ſe-
cundo : Iacob vidit angelos Dei aſcen- cap. 4.
dentes & deſcendentes, hoc eſt, CHRI-
STVM præuidit in terris, ad quem an-
gelorum caterua deſcendit atque aſcen-
dit, obſequium proprio Domino pio
præbitura ſeruitio. Alij verò exponen-
tes etiam de CHRISTO, per angelos
intelligunt Doctores, qui (vt dicit B. Iſi- In Gen. c. 24
dorus) aſcendunt, intelligentes diuinita- Doctores angeli appellantur.
tem Chriſti, omnem creaturam excedentẽ,
vt eũ inueniant, qui in principio erat ver-
bũ apud Deũ, per quẽ omnia facta ſunt: de-
ſcendentes, ad ea, quæ ſunt humanitatis, vt
inueniant, eum natum ex muliere, factum
ſub

ſub lege. Alij per ſcalam, ſcalam contemplationis accipiunt, vt Gregorius: per quam angeli, id eſt, prædicatores aſcendere & deſcendere, Chriſtum contemplando, intelliguntur: quia non ſolùm Chriſtum contemplando appetunt, ſed etiam ad membra illius miſerando deſcendunt.

Cõmendat expoſitioné ſancti Benedicti de ſcala prædicta. Serm. 24. Beatus aūt Benedictus moraliter hūc locū ſcripturę exponēs, & ſapiētiſſimè ſcalā erectā in cælū, vitā dicit humanā, quæ ad cælū erecta eſt: in cuius ſignum, corporis ſtatura erecta eſt versùs cælum. Bernar. ſuper Cantica: Corporis ſtaturā dedit Deus homini rectā: forſan, vt iſta corporea exterioris vilioriſq; rectitudo figmenti, hominē interiorem illū, qui ad imaginē Dei factus eſt, ſpiritualis ſuæ ſeruādæ rectitudiuis admoneret. Rectitudo aūt huius voluntatis, maximè obſeruāda eſt ab his, qui viā humilitatis ſunt aggreſſi, quorum cōuerſatio in cælis eſſe debet, ſecūdū illud ad Philip. 3. Noſtra conuerſatio in cælis eſt. Latera huius

Latera ſcalæ ſpiritualis. ſcalæ, corpus & anima eſſe dicuntur: quæ ſunt duæ naturæ, ex quibus homo dinoſcitur eſſe cōpoſitus: & ſecūdùm quas duæ in homine accipiūtur operationes, corporalis ſ. & ſpiritualis, quarū vtraq; diſciplinæ magiſterio cōplananda & adaptāda eſt ad virtutē. Duodecim huius ſcalæ humilitatis gradus eſſe dicūtur, *quos diuina euocatio* ſiue electio, qua per gratiā elegit, quos per boni operis fructum perducit ad gloriam, ſecundùm illud ad Rom. 8. Quos prędeſtinauit, hos & vocauit. *inſeruit*, id eſt, docuit vel immiſit in animas iuſtorū: quia vt ait Apoſtolus 2. ad Cor. 3. Nō ſumus ſufficiētes cogitare aliquid ex nobis, quaſi ex nobis: ſed ſufficiētia noſtra ex Deo eſt. Euocatio etiā diuina (vt Caſſiodor. ſuper pſal. 5. ait) omne meritū præcedit, nec inuenit, ſed facit angelos aſcēdentes & deſcendentes. Per hanc ſcalā, viros religioſos intelligimus. Vita enim obedientiæ, vita angelica

Vita obedientiæ cō mendatur, & dicitur ſcala. eſt. Deſcendūt quidē, humiliter de ſe ſentiendo, ſuperioribus parendo, & fratribus miſericorditer miniſtrādo. Aſcendūt aūt, Deo aſſiſtēdo, oratione, lectione, meditatione, adimplentes in omnibus inſtar ſanctorū angelorū diuinā voluntatem. Vndè

Pſal. 83. de iuſto dicitur in pſal. Aſcēſiones in corde ſuo diſpoſuit, id eſt, gradus per quos ad

10. cæleſtē manſionē aſcendit. Decimū eſt, quę eſt promotrix ad gloriam, Lucæ 14. Qui ſe humiliat, exaltabitur. Et Iob 22. Qui humiliatus fuerit, erit in gloria: & qui inclinauerit oculos ſuos, ipſe ſaluabitur. Et Prou. 16. Gloriā præcedit humilitas. Itém eiuſdem 19. Humilē ſpiritu ſuſcipiet glo-

De pœnit. medic. c. 2. ria. Aug. lib. de Pœnitentia: Qui noluerit humiliari, vt exaltetur: cùm voluerit exaltari, deijcietur. Hoc patuit in primo angelo, qui voluerat exaltari, & humiliatus eſt. E conuersò beata Maria voluit humiliari, & exaltata eſt ſuper omnes angelos.

Exempla de humilitate & ſuperbia. Ezech. 17. Ego Dominus humiliaui lignū ſublime, & exaltaui lignum humile. Itém dictum eſt Sauli 1. Reg. 15. Nónne cùm eſſes paruulus in oculis tuis, caput in tribubus Iſrael factus es? Greg. Quiſquis nūc ſe non humiliat, nequaquàm hunc ſequēs gloria exaltat. Et ideò beatus Iſidorus exhortatur, dicens: Deſcende, vt aſcendas: humiliare, vt exalteris: nè exaltatus, humilieris. Qui enim extollitur, humiliatur: qui exaltatur, deijcitur: qui eleuatur, proſternitur: qui inflatur, alliditur.

TRACTATVS LIX.

De primo gradu humilitatis: vbi de timore Dei, & multiplici eius commendatione.

Humilitas in quo cōſiſtat, & quæ ſit radix eius. DIſpoſita ſcala & erecta, ſanctus pater deſcribit 12. gradus. Pro quorum diſcretione & ſufficientia eſt notandum, quòd humilitas cōſiſtit in appetitu, ſecūdùm quod aliquis refrenat impetū animi ſui, nè inordinatè tendat in magna: ſed regulam habet in cognitione, vt ſ. aliquis non ſe exiſtimet eſſe ſupra id quod eſt: & vtriuſq; principium & radix, eſt reuerentia quam habet ad Deū. Ex interiori aūt diſpoſitione humilitatis, procedūt quædā exteriora ſigna in verbis & factis & geſtibus, quibus id quod interiùs eſt, manifeſtatur: ſicut in cæteris virtutibus accidit. Nā ex viſu cognoſcitur vir, & ab occurſu faciei ſenſatus, vt dicitur Eccl. 19. Et ideò in aſſignatis gradibus humilitatis per ſanctū patrem Benedictum, ponitur aliquid, quod ad humilitatis radicē pertinet, ſ. gradus primus, qui eſt, vt homo Deū timeat, & memor ſit omnium quæ præcepit. Ponitur etiā aliquid, pertinēs ad appetitū: nè ſ. in ꝓpriā excellētiā inordi-

Triplici modo aliquis inordinatè non tendit in ſe. natè tēdat. quod quidē fit tripliciter. Vno modo, vt nō ſequatur homo ꝓpriā volūtatē: quod pertinet ad gradū ſecundū, qui eſt, propriā nō habere volūtatē. Alio modo, vt reguletē eā ſecūdùm ſuperioris arbitriū: quod pertinet ad tertiū gradū, qui eſt, omni obediētia ſubdi maiorib⁹. Tertio modo, vt ab hoc nō deſiſtat ꝓpter dura vel aſpera, quę occurrūt: & hoc pertinet ad quartū gradū, qui eſt, pro obedientia in duris & aſperis patientiā amplecti. Ponūtur etiam

Tria pertinentia ad æſtimationes recognoſcentis ſuum defectum. quædā, pertinētia ad æſtimationē hominis recognoſcētis ſuū defectū. Et hoc tripliciter. Vno quidem modo per hoc, quòd proprios defectus cognoſcat & confiteatur: quod pertinet ad quintū gradum, qui eſt puriſſima confeſſio malorum ſuorū. Se-

2. cundo, vt ex conſideratione ſui defectûs, aliquis inſufficientem ſe exiſtimet ad maiora: quod pertinet ad ſextum gradum,

dum, qui est, ad omnia se indignũ cõfiteri, & credere.
3. Tertiò, vt quãtùm ad hoc, sibi alios prȩferat: quod pertinet ad septimum gradũ, qui est, credere & pronunciare se omnibus viliorẽ.

Pertinẽtia ad exteriora signa humilitatis.

Ponuntur etiã quȩdam, quæ pertinent ad exteriora signa. quorum vnum est in factis, vt s. homo nõ recedat in suis operibus à via cõmuni: quod pertinet ad octauũ gradũ, qui est, tenere quod communis regula monasterij tenet. Alia duo sunt in verbis, vt s. homo nõ præripiat tẽpus loquẽdi: quod pertinet ad gradũ nonũ, qui est, taciturnitas vsq; ad interrogationẽ: Nec excedat modũ in loquẽdo, quod pertinet ad decimũ gradũ, vt nõ facilis sit & prõptus in risu. Alia verò consistunt in exterioribus gestibus: putà, cohibendo exteriùs risum, & alia ineptæ lætitiæ signa: quod pertinet ad vndecimũ gradũ, qui est, pauca & rationabilia sine risu & cum grauitate loqui: Et in reprimendo extollentiam oculorum, quod pertinet ad duodecimum gradũ, qui est, corde & opere humilitatem ostendere, defixis in terrã adspectibus.

Versus de gradibus humilitatis.

Qui omnes gradus breuiter notari possũt his versibus: Qui timet, & nil vult, parens, patiensque, fatetur, Cõtemnit, prȩfert alios, nil singulus audet, Absq; loqui, risuq; grauis stat, pronus vbiquè. Primũ autem horum graduũ sanctus pater dicit esse timorem Dei sub his verbis: *Primus itaq; humilitatis gradus est, si timorem Dei sibi ante oculos semper ponens, obliuionem omninò fugiat, & semper sit memor omnium quæ præcepit Deus.* Radix profectò humilitatis, timor Dei est, quem inseparabiliter concomitatur memoria præceptorum Dei: ità vt dicat Gregor. super Iob: Timere Deum, est nulla quæ facienda sunt bona, præterire.

Lib. Moral. cap. 2.

Commendatio timoris & memoriæ mãdatorum.

Quarè dicitur Eccle. 2. Qui timent Deum, inquirent quæ beneplacita sunt ei. Itèm in eodem: Qui timẽt Dominum, custodiunt mandatum illius. Et in Psal. Beatus vir qui timet Dominum, in mãdatis eius cupit nimis.

Psal. 111.

De tali memoria mandatorũ Dei habenda, dicitur Deutero. 6. Erunt verba mea hæc, quæ prȩcipio tibi hodiè, in corde tuo: & narrabis ea filijs tuis, & meditaberis sedens in domo tua, & ambulans in itinere, dormiens atque consurgens. Iosue 1. Non recedat vnlumen legis huius ab ore tuo, sed meditaberis diebus atque noctibus. Eccles. 3. Quæ præcipit tibi Deus, hæc cogita semper.

Distinguit tractanda.

Sunt autem hîc quatuor notanda pro intelligentia præsentis capituli, quæ etiam sanctus pater considerásse videtur. Primò, quarè primus gradus humilitatis, positus est timor. Secundò, de speciebus timoris. Tertiò, de causis inducentibus timorem. Quartò, de effectibus aliquibus illius.

Sex rationes ad cõmendationem timoris, & quarè dicatur primus gradus humilitatis.

Circa primum notandum, quòd sanctus pater primum gradum posuit timorem Dei, sex rationibus, quæ plurimùm faciunt ad cõmendationem eius.
1. Primò quidem, propter excellentiam, quam timor Dei habet respectu cæterarum gratiarum. Ecclesiast. 25. Quàm magnus, qui inuenit sapientiam & scientiam: sed non est super timentem Deũ. Timor Dei super omnia se superposuit. Beatus, cui donatum est habere timorem Dei. Glo. Sicut nouenarius est imperfectus, nisi denario suppleatur: sic omnis operatio virtutũ, sine timore. Timor enim Domini sanctus permanens in seculum seculi: ipse est fidei fundamentum, charitatis origo: per ipsum fit bonum, & peruenitur ad præmium.
2. Secundò, quia timor Dei est initium sapientiæ. Prou. 1. Principium sapientiæ, timor Domini. Et psal. 110. Initium sapientiæ timor Domini. Glo. Timor Domini, initiũ sapientiæ est, quia est ianua conuersionis. Item Cassiodorus in Glo. Timor Domini est initiũ sapiẽtiæ.

Timor Domini initiũ sapientiæ, quarè.

Per hunc enim ad Deum velut quibusdã ianuis introitio. Nam si metus eius iudicij nesciatur, conuersionis medicina negligitur. Bernardus super Cantica: Instructio doctos facit, affectio sapiẽtes.

Serm. 23.

Aliud est, multas diuitias scire: aliud, & possidere: nec notitia diuitẽ facit, sed possessio. Sic aliud est, nôsse Deũ: & aliud, timere: nec cognitio sapientem, sed timor facit, qui & afficit. Tu nè sapientẽ dixeris, quẽ sua scientia inflat. Initiũ sapiẽtiæ, timor Domini: quia tunc primò Deus animæ sapit, cùm eã afficit ad timendũ, nõ cùm instruit ad sciẽdũ.
3. Tertiò, quia timor Dei est nostræ salutis principiũ. Vnde Cassianus lib. 4. institutionũ,

Cap. vlt.

inquit: Principiũ nostræ salutis, eiusdéq; custodia, timor est. Per hũc enim & initiũ conuersionis, & vitiorum purgatio, & virtutum custodia his, qui imbuũtur ad viam perfectionis, acquiritur: qui cùm penetrauerit hominis mentẽ, contemptũ omnium rerum parit: obliuionem parentum, mundiq; ipsius gignit horrorem. Contemptu autem ac priuatione omnium facultatum, humilitas acquiritur.
4. Quartò, timor Domini est principiũ religionis.

Timor est causa religionis.

Hic enim est qui seculum spoliat, & claustra ac deserta monachis implet: quia, vt dicitur Eccl. 21. Qui timet Deum couertetur ad cor suum. Et eiusdem 2. Qui timent Dominum, præparabũt corda sua, & in cõspectu illius sanctificabunt animas suas. Isa. 26. A timore tuo, Domine, concepimus, & quasi parturiuimus, & peperimus spiritum salutis. Bernardus de donis Spiritũs sancti:

Cap. 1.

Connexa sunt quidem timor & religio, nec manere potest alterum sine altero. Vndè Cornelius dictus est vir religiosus ac timens DEVM, & Simeon vir iustus & timoratus.

Act. 10. Luc. 2.

Propter hoc Salomon dicit: Deum time, & mandata eius obserua. Per

Eccle. 12.

hunc

hunc timorem vniuersa deserimus, mundo abrenunciamus; nosq; ipsos negamus,
Lucæ 9. sicut Dominus ait: Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, & sequatur me.

5. Quintò, quia timor Domini est sustentaculum primum totius ædificij spiritualis. Ecclesiastici 27. Si non in timore instanter te tenueris, citò subuertetur domus tua. Quam authoritatem tractans beatus Ber-
Cap. 1. nardus de donis spiritûs sancti, subdit: Omne nanque virtutum ædificium vergit in præcipitium, si huius gratiæ amise-
6. rit præsidium. Sextò, quia timor Domini, bonorum abundantiam introducit. Ecclesiastici 15. Qui timet Deum, faciet bona. Bernardus de donis spiritûs sancti: Sicut securitas vel desidia, causa est & mater omnium delictorum: sic timor Domini, radix est & custos omnium bonorum. ideò Ecclesiastici 7. dicitur: Timor Domini sicut paradisus benedictionis. Patet clarissimè, quàm rationabiliter sanctus pater primum humilitatis gradum posuit timo-
Quatuor species timoris. rem. Secundò notandum, quòd loquendo de timore secundùm quod per ipsum ad Deum aliquo modo conuertimur, vel
Bernardus sermo. 4. de modis bene viuendi. ab eo auertimur: quatuor sunt eius species, vt ait magister Sententiarum in iij. dist. 34. videlicet, timor mundanus siue humanus,
1. seruilis, initialis, castus vel filialis. Huma-
Timor humanus. nus timor est, vt ait Cassiodorus, quandò timemus aut pati pericula carnis, vel per-
In titulum psal. 127. dere bona mundi, propter quod delinquimus: hic timor malus est. Et, vt idem Cas-
In psal. 127. siodorus dicit, miseros efficit, & ascẽsum nescit, sed ruinam: quem prohibet Dominus, Mat. 10. dicens: Nolite timere eos qui occidũt corpus. Procedit autem timor iste malus ex nimio amore præsentis vitæ. De quo amore inordinato dicitur Ioannis 12. Qui amat animam suam, perdet eam. Ille autem dicitur animam suam in hoc mũdo
Hom. 65. in Ioannẽ. amare, dicit Chrysostomus, qui desideria eius incõuenientia facit. Odit autem eam, qui credit ei noxia concupiscenti. Et ideò
Tract. 51. in Ioannẽ. dicit August. in Glo. Qui amat animã suam, perdet eam. Noli amare in hac vita, nè
2. perdas in æterna vita. Secundus timor,
Timor seruilis. seruilis est, vt dicit August. Cùm propter
In psal. 127. timorem gehennæ aut alicuius temporalis incommodi seu mali, continet se homo à peccato. Iste autem seruilis timor cùm peccandi voluntatem non auferat, nõ est cum charitate: immò illa adueniente, propelli-
Serm. 13. tur. August. de verbis Apostoli: Qui adhuc ideò benè agit, quia & pœnam timet, Deum non amat, nondùm est inter filios.
Serm. 18. Et infrà: Quid magnum est, timere pœnã? quis eam non timet? quis latro, quis sceleratus, quis nefarius? Vbi considerandum tamen, quòd licet timor seruilis cum cha-
Timor est ritate non simul stet, nihilominùs via est

ad illam. Ecclesiastici 25. Timor Domini, via ad charitatem.
initiũ dilectionis. August. super 1. canonica Ioan. homil. 9. Timor Dei locũ præpa- Tract. 9.
rat charitati. cùm aũt cœperit charitas habitare, pellitur timor, qui ei præparauit locum: quantũ illa crescit, tantum ille decrescit: quantũ illa fit interior, timor pellitur foràs: maior charitas, minor timor: si nullus timor, perfecta charitas. Quia, vt dicitur 1. Ioan. 4. Perfecta charitas foràs mittit timorẽ. Tertius timor, filialis siue cast⁹ est, 3.
quo timem⁹, nè spõsum offendam⁹, nè spõ- Timor filialis vel castus.
sus tardet, nè discedat, nè eo careamus. Timor iste, de vero Dei amore nascitur: de
quo Psal. Timor Dñi sanctus permanet in Psal. 18.
seculũ seculi. De differentia aũt istorũ du- De eius differentia cũ seruili.
orũ timorũ, videlicet seruilis & filialis, siue casti, August. super 1. canon. vbi suprà,
sic loquitur: Est timor, quẽ charitas foràs Tract. 9.
mittit: & est timor castus, permanẽs in seculum seculi: sicut sunt homines qui timent Deum, nè mittantur in gehennã. Iste timor introducit charitatẽ: sed sic venit, vt exeat. Si enim propter pœnas times Deũ, non amas. non bona desideras, sed mala caues: corrigis te, & incipis bona desiderare. Et cùm incipis bona desiderare, est in te timor cast⁹, qui est nè amittas ipsa bona. Sicut si ponas duas mulieres maritatas, quarũ vna velit adulterium facere, sed timet ma-
ritum, nè veniat. Hęc diligit nequitiam, & Apta similitudo.
onerosa est ei pręsentia mariti: altera amat virũ, & nulla se adulterij immunditia vult maculare: optat pręsentiam viri. Timet illa, timet ista: illa timet virum, nè veniat: ista timet virum, nè discedat. Illa dicit, timeo nè damnet: ista dicit, timeo nè deserat. Pone hoc in animo Christianorũ, & inuenisti timorẽ quẽ foràs mittit charitas: & alium timorem castum, permanentẽ in se-
culũ seculi. Hæc August. Quartus timor, 4.
initialis dicitur, quasi medius inter duos Timor initialis.
supradictos, s. seruilẽ & filialem. Nam seruilis timor est, vt dictum est, quo homo continet se à peccato timore pœnę. Timor filialis est, quo homo continet se à peccato timore offensæ: filiorum enim est, timere patris offensam. Timor verò initialis dicitur, quo homo, propter vtrunque, s. pœnã
& offensam, se à peccato abstinet. Et ideò Duo oculi timoris.
dicitur à beato Bernardo, habere duos oculos: dextrũ quidẽ, quo respiciẽs sursùm, timet à Deo separari: sinistrũ, quo respiciẽs deorsùm, timet incurrere pœnas. Timor iste, initialis dicitur, quia est incipiẽtium: cõuenit enim statui incipientiũ, in quibus inchoatur quidẽ filialis timor per inchoationem charitatis, nõ est tamẽ in eis timor filialis perfectè: quia nondũ peruenerunt ad perfectionem charitatis. Et ideò timor initialis, vt dicit S. Thomas, hoc modo se habet ad filialẽ, sicut charitas imperfecta

ad perfectam, quæ non differunt secundũ
Tres considerationes debent nos inducere ad timorẽ.
essentiam, sed secundùm statum. Tertiò
notandum, ꝙ tres maximè inter alias con-
siderationes debẽt timorem Domini incu-
tere discipulo huius scholæ, quas B. Bene-
1. dictus tangit in præsenti capitulo. Prima
est, consideratio acerbitatis pœnarum ge-
hennæ: & hanc tangit, cùm dicit: *qualiter
contemnentes Deũ*, siue in se, cuiusmodi sunt,
qui peccatis continuè eum offendunt: siue
in suis, cuiusmodi sunt, qui Prælatis, Chri-
sti vices in terra agentibus, sunt rebelles, *in
gehennã pro peccatis incidũt, animo semper reuoluãt.*
De quo Iob 14. Quis mihi tribuat, vt in in-
ferno protegas me, & abscondas me, donèc
pertrãseat furor tuus? De timore autem &
acerbitate pœnarum gehẽnæ, suprà instru-
mento 45. satis dictũ est: quarè ad præsens
sufficiat id, quod in Vitis patrũ habetur,
Exemplum & doctrina optima.
quod Abbas Amo cuidam fratri, interro-
gãti aliquẽ sermonẽ, dixit: Vade, & fac tibi
talem cogitationem, qualem faciunt illi,
qui sunt in carcere. Illi tantũ interrogãt ho
mines, vbi est iudex, & quãdò veniet? & in
ipsa expectatione pœnarũ suarũ plorant:
sic & monachus debet animã suam obiur-
gare, dicens: Væ mihi, quò habeo adstare
ante tribunal Christi, & actuũ meorũ red-
dere rationẽ? si sic semper meditatus fue-
2. ris, poteris saluus esse. Secunda cõsidera-
tio, quæ discipulum debet inducere ad ti-
mendum Deum, est immẽsitas gloriæ, quę
timentibus Deũ præparata est, secundũ il-
Psal. 30. lud psal. Quàm magna multitudo dulce-
dinis tuæ, Domine, quã abscõdisti timenti-
bus te. Hanc considerationem tangit sanctus
pater ibi, cùm subdit: *& vitam æternam, quæ ti-
mentibus Deũ præparata est, animo suo semper reuol-
uat.* De excellẽtia autẽ vitæ æternæ, satis no-
3. tatum est instrumento 46. Tertia consi-
deratio incutiens timorẽ, est consideratio
inflexibilis diuinæ iustitiæ, quæ nullũ ma-
lum impunitũ relinquit. Iob 34. Deus in-
ultum abire nõ patitur. & ideò maximè ti-
mendus est Deus. Ideò Iob 9. dicebat: Vere-
bar omnia opera mea, sciens quòd nõ par-
ceres delinquenti. Hanc considerationem
tangere videtur sanctus pater, cùm subdit:
*Et custodiens se omni hora à peccatis & vitijs, id est,
cogitationum, linguæ, oculorũ, manuũ, pedum, vel vo-
luntatis propriæ*: quod fit per timorẽ, iuxta il-
lud Ecclesiastici 1. Timor Domini expellit
peccatũ. *Sed & desideria carnis amputare festinet.*
Benè dicit, *festinet*, Ecclesiastici 5. Non tar-
des conuerti ad Dominum, & nè differas
de die in diem. Subitò enim venit ira illius,
& in tempore vindictæ disperdet te. De de-
siderijs nõ perficiendis, satis dictum est su-
4. prà circa instrumentum 58. Quarta consi-
deratio est claritatis diuinæ sapientiæ, cui
nihil potest abscõdi. 1. Regum 17. Deus in-
tuetur cor. Et hanc considerationem tãgit
sanctus pater, cùm subdit: *Existimet se ho-
mo de cælo à Deo semper respici omni hora, & facta
sua in omni loco ab adspectu diuinitatis videri, & ab
angelis* s. custodiæ hominum deputatis, *omni
hora Deo renunciari*. Ad quam consideratio-
nem confirmandã, inducit plures autho-
ritates sacræ scripturæ, dicens: *Demonstrat
nobis hoc Propheta, cùm in cogitationibus nostris ità
Dominũ semper præsentem ostendit, dicens: Scrutans
corda & renes Deus*, psal. 7. i. cogitationes &
delectationes, quas in occulto scrutatur,
vbi nullus videt, nisi qui prospicit corda,
s. Deus ipse solus scrutatur corda, i. quod
quisq; cogitet: & renes, i. quid quenq; de-
lectet. Glo. *Et item*: s. psal. 93. *Dominus scit
cogitationes hominum. Et item dicit*: s. psal. 138.
Intellexisti cogitationes meas à longè. A longè di- A longè
citur intelligere cogitatiões hominũ: quo- Deus cognoscit.
niam anteq̃ mente formẽtur, ab æterno il-
las nouit. Itẽ illud psal. 75. *Et quoniã cogitatio
hominis cõfitebitur tibi.* i. nota erit tibi. His au-
thoritatibus manifestum fecit sanctus pa-
ter, oculis diuinitatis notas esse hominum
cogitationes, & ità oĩa opera nostra nu-
da & aperta esse oculis eius: atq; ex eo timẽ-
dum esse, nè aliquid à nobis cogitatum aut
effectum sit, quod tantæ maiestatis oculos
offendat. Ambro. lib. de officijs: Nihil est,
quod magis ꝓficiat ad vitã honestã, quàm
vt credamus eum iudicẽ futurũ, quẽ occul-
ta nõ fallũt, & indecora offendãt, & hone-
sta delectẽt. Quartò, notandũ, ꝙ inter ali- Tres effectus timoris.
os effectus, quos timor facit in animo disci-
puli prçter eos qui suprà circa primũ nota-
bile assignati sunt, tres describuntur hic à
sancto patre Benedicto. Primus est, quòd 1.
cogitationes malas & peruersas fugat. Est
enim quasi flabellũ, quo muscæ malarum
cogitationũ à mẽte fugantur. Eccle. 1. Ti-
mor Domini expellit peccatũ. & Eccle. 2.
Qui timent Dominũ, præparabunt corda
sua, & in cõspectu illius sanctificabũt ani-
mas suas. Hunc tangit sanctus pater, dicẽs:
*Nam vt sollicitus sit circa cogitationes suas peruersas,
dicat semper humilis frater in corde suo: Tũc ero im-
maculatus coram eo, si obseruauero me ab iniquitate
mea.* quod scribitur psal. 18. Sensus est: Im-
maculatus ero corã Deo, si obseruauero me
ab iniquitate mea, i. custodiero me, nè cadã
iterũ per peccatũ, quod habet animam ma-
culare. Eccle. 21. Fili, peccâsti? nè adijcias
iterùm. vt dicas cum beato Iob: Donèc de-
ficiam, non recedam ab innocentia mea,
Iob 27. Psal. Beati immaculati in via, qui Psal. 118.
ambulant in lege Domini. Hoc operatur
timor Dñi. Vndè Glo. super illud Eccle. 1.
Timor Domini expellit peccatũ: dicit, Ex-
pellit peccatũ, quia per pœnitentiã mũdat
à pteritis, vel ꝓhibet à comittẽdis. Et ideò
dicit B. Bern. sup Cãt. Qui timorẽ Dei sem-
per habet p oculis, eius viç sunt pulchrç, &
oẽs semitç eius pacificæ. Secundus effectus 2.
timo-

timoris, est, quòd propriã voluntatẽ abnegare facit, & illã subijcit, & submittit voluntati superioris. Hinc dicitur Eccle. 2. Qui timent Dominum, inquirunt quæ beneplacita sunt illi. Item in eodem: Qui timent Dominum, custodiunt mandata illius. Gen. 22. dictum est Abrahæ obedienti: Nunc cognoui quòd timeas Dominum.

lib. 1. cap. 2. Timere Deum.

Gregor. in prima parte Moralium: Deum timere, est, nulla quæ facienda sunt bona præterire. Et hunc effectum tangit sanctus pater, cùm subdit: *Voluntatem verò propriam ità facere prohibemur, cùm dicit scriptura nobis*: s. Ecclesiastici 28. *Et à volũtatibus tuis auertere. Et idem rogamus Dominum*, s. in oratione Dominica, *vt fiat illius voluntas in nobis*. Orantes enim dicimus, Fiat voluntas tua, sicut in cælo, & in terra. vbi dicit Cyprianus: Nõ petimus vt Deus faciat quod vult, sed vt nos facere possimus quod Deus vult: quod vt fiat in nobis, opùs est Dei voluntate, id est, ope eius & protectione: quia nemo suis viribus fortis est, sed Dei misericordia tutus est.

Matt. 6. De oratiõe Dominica.

Consequenter ostendens sanctus pater rationabilitatem huius documẽti ex ipsa sacra scriptura, subdit, dicens: *Docemur ergò, meritò nostram non facere voluntatem, cùm cauemus* i. obseruamus, *illud, quod dicit sacra scriptura: Sunt viæ, quæ putantur ab hominibus rectæ, quarũ finis vsque in profundum inferni demergit*. Prouer. 16. habetur: Sic est via quæ videtur homini recta, & nouissima eius ducunt ad mortem. Ex hoc loco aperte colligitur, quàm maxima securitas sit, superiorum suorũ & patrum voluntatem sequi, & obedientiam in omnibus dubijs inuiolatam seruare. De qua materia circa instrumentum 60. plura notata sunt. *Et cum iterum cauemus* id est, obseruamus, *illud, quod de negligentibus dictum est*: psal. 51. *Corrupti sunt, & abominabiles facti sunt in voluptatibus suis*. Textus translationis nostræ habet: In iniquitatibus suis, s. in peccatis tam carnis quàm spiritûs.

Magna securitas obedientiæ.

3. Tertius effectus timoris Domini, est carnalium desideriorum compressio. Psal. 118. Confige timore tuo carnes meas: à iudicijs enim tuis timui. Glo. id est, Comprime carnalia desideria & carnales concupiscentias. Hunc timoris effectum tangit sanctus pater, cùm subiungit: *In desiderijs verò carnis ità nobis Deum credamus semper esse præsentem, sicut dicit Propheta Domino*: psal. 37. *Domine, ante te est omne desiderium meum. Cauendum ergò est ideò malum desiderium, quia mors secus introitum delectationis posita est*. Vbi notandum, quòd, vt ait Gregor. in Moralib. & ponitur in Glo. Gen. 3. Tribus modis culpa perpetratur: suggestione, delectatione, & consensu. Primò, per hostem. Secundo, per carnem. Tertiò per spiritum. Hostis enim praua suggerit, caro subijcit se delectationi, tandem spiritus delectationi consentit. Vnde & serpens praua suggessit: Eua, quasi caro, delectationi se subdidit: Adam verò, velut spiritus, suggestione & delectatiõe superatus, assensit. Suggestione ergò peccatum cognoscimus, delectatione vincimur, consensu ligamur.

hom. 16. in Euãg. & li. 4. Moral. cap. 27. Tribus modis culpa perpetratur

Cùm ergò malignus spiritus peccatũ suggerit, in mente si nulla peccati delectatio sequatur, omnimodè peccatum perpetratum non est. Cùm autẽ delectari caro cœperit, tunc peccatum incipit nasci. Si autẽ ad cõsensum iam ex deliberatione descendit, tunc peccatum cognoscitur perfici. In suggestione ergò peccati semen est, in delectatione fit instrumentum, in consensu expletio. Nihil enim aliud est dicere, *mors secus introitum delectationis posita est*: nisi quasi diceret: Noli consentire concupiscentiæ tuæ: secundùm illud, quod *scriptura præcepit, dicens*: Ecclesiast. 8. *Post concupiscentias tuas non eas*. quia si cõcupiscentia vsque ad consensum peruenerit, mors est, id est, mortale peccatũ, quod animam occidit: secundùm illud Ezechielis 18. Anima quæ peccauerit, ipsa morietur. De desiderijs aut concupiscentijs non perficiendis, suprà circa instrumentum 58. plura dicta sunt.

Subreptio peccati rectè describitur.

Sequitur: *Ergò si &c.* Hic sanctus pater ex dictis colligit conclusionem, dicens: *Ergò si &c.* quia, id est, cùm ergò ità sit, quòd *oculi Domini speculantur bonos & malos, & Dominus de cælo semper respicit super filios hominum, vt videat, si est intelligens aut requirens Deum*. Vbi notãdum, quòd ista duo libẽter adspicit Deus in nobis, intellectũ scilicet, intelligentẽ ipsum, & affectum requirentem. Hieremiæ 5. Oculi tui, Domine, respiciunt fidem. Et benè coniungit hæc duo: quia vnum sine altero parùm valet. Multi enim literati videntur intelligere, sed pauci requirunt: hæretici econuersò videntur requirere, sed non intelligunt.

Duo libenter in nobis adspicit Deus.

Sequitur: *& si ab angelis nobis deputatis, quotidiè die noctúque Domino factori nostro opera nostra nunciantur: cauendum est ergò omni hora, fratres, sicut dicit in psalmo* scilicet 52. *propheta: nè nos declinãtes in malum*, per auersionem scilicet ab incommutabili bono, & conuersionem ad bonũ commutabile, in quo compræhenditur tota ratio peccati, *& inutiles factos*, scilicet sibi & alijs per inutilem remissionem. Prouerb. 18. Homo remissus in operibus suis, frater est sua opera dissipantis. Ecclesiasti. 4. Noli esse remissus & inutilis in operibus tuis. *aliqua hora adspiciat Deus, & parcendo nobis in hoc tempore, quia pius est, & expectat nos conuerti in melius, nè dicat nobis in futuro*: grauiter improperando, & de ingratitudine redarguendo: *Hæc fecisti, & tacui*.

Ratio peccati in quo consistat.

Tacere Dei, in hoc loco accipitur pro eo, quòd est, non puniui, non damnaui, non vindictam intuli. Vbi notandum est illud, quod beatus Gregorius ait in homilia quadam: Tanto districtiorem iustitiam in iu-

Tacere Dei

Similia habet homil. 11. in Ezech.

dicio exiget, quanto longiorem patientiã ante iudicium prerogauit. De qua expectatione & patiẽtia Saluatoris nostri erga peccatores, plura circa Prologum huius regulæ notata sunt. Hæc sufficiant de primo gradu humilitatis.

TRACTATVS LX.

De secundo & tertio gradibus humilitatis: vbì de propria voluntate nõ habenda, & de duplici obedientia, abundanti, & perfecta.

SEcundus humilitatis gradus est, si propriam quis non amans voluntatem, desideria sua nõ delectetur implere. Cùm autem timor Dei, vtpotè qui initium est sapientiæ, principiũ sit ad religionis ingressum.

De donis Spiritus sancti, ca. 1.

Vndè vt ait Bernardus: Connexa sunt timor & religio. Cumq; propriȩ voluntatis & propriorum desideriorum abrenunciatio prim⁹ religionis lapis dicatur esse: optimo ordine sanctus pater post timoré Dñi, ascendendo in scala humilitatis, proximũ gradum abrenũciationem posuit propriæ voluntatis.

Ex tribus hortamur ad propriã voluntatẽ non amandam.

Vbi notandum, quòd sanctus pater ex tribus nititur admonere discipulũ ad propriam voluntatem non amandam. Primò, exemplo Christi, ibi cùm subdit: *sed vocem illam Domini factis imitetur, dicens: Nõ*
1\. *veni facere voluntatem meam, sed eius qui misit me.*
Ioan. 6. Non quæro voluntatem meam, inquit Christus, sed eius qui misit me, patris. August. in Glo. Non quæro voluntaté meam propriam, id est, filij hominis, quæ resistat Deo; faciunt enim homines voluntatem suam, non Dei, quãdò faciunt quod volunt, nõ quod iubet Deus. Quandò autem ità faciunt quod volunt, vt tamen sequantur voluntatem Dei, non faciunt voluntatem suam.

Qñ faciunt hoies vnlũtatem suã, & quandò non.

Item idem August. Filius vnicus dicit, Non quȩro voluntatem meã: & homines volunt facere voluntatem suã. Faciamus ergò volũtatem patris, voluntatem filij, voluntatem spiritussancti: quia Trinitatis huius vna voluntas, vna potestas, vna maiestas est.

Tract. 22. in Ioannem.

Secundo, ex damno
2\. quod sequitur ex propria voluntate: ibi, cùm subdit: *Item dicit scriptura: Voluntas habet pœnam.* Sensus est: Voluntas propria, multa damna & pœnam multiplicem inducit. Licèt autem scripturam nõ legerimus, quæ talem authoritatem formaliter secundùm literã ponat, secundũ sensum tamẽ ex multis passibus eã apertè colligimus. Scribitur Luc. 12. Ille aũt seruus, qui cognouit volũtatem dñi sui, & nõ fecit secũdùm volũtatem eius, vapulabit plagis multis. Vbi notandum, ꝙ própria volũtas multiplicé habet pœnã, per quam homini multipliciter

Propria voluntas habet multiplicem pœnam.

nocet. Primò aufert ei Deũ. Bern. sup. Cãti. Serm. 45.
Non dabit inobedienti copiam sui, tantus 1.
obediẽtiȩ amator, vt mori, q̃ non obedire,
maluerit. Secundò, beneficia Dei, homini 2.
subtrahit. Greg. Dignum est, vt ab eius beneficijs sit quilibet extrane⁹, qui eius nimirùm iussionibus nõ vult esse subiect⁹. Ter- 3.
tiò, meritũ euacuat. Isaiæ 58. Quare ieiunauimus, & nõ adspexisti? Et subditur: Eccè, in die ieiunij vestri inuenitur volũtas vestra. Bernard. sup. Canti. Grande malum, Serm. 71.
propria voluntas: qua fit, vt bona tua tibi bona nõ sint. Quartò, hominé excómuni- 4.
cat. 2. Thess. 3. Si quis non obedierit verbo nostro per epistolã, hunc notate, & ne cõmisceamini cum illo. Quintò, reddit ho- 5.
minem maledictũ. Deut. 28. Si audire nolueris vocé Domini Dei tui, vt custodias & facias omnia mãdata eius, venient super te
maledictiones istæ &c. Sextò, hominem à 6.
dignitate deijcit, vt patet in Saule: cui dixit Samuel 1. Reg. 15. Quia proiecisti sermoné Domini, proiecit te Deus, nè sis rex Israel.
Septimò, hominé cõfundit. Ose. 10. Cõfun 7.
detur Israel in volũtate sua. Octauò, ho- 8.
minem morte téporali & æterna dignũ efficit. Deut. 17. Qui superbierit, nolens obedire sacerdotis imperio, morietur. Bernar. Quid odit, aut punit Deus, præter propriã voluntatem? Cesset volũtas propria, & infernus non erit. De ista materia, s. propria voluntate non amanda, sed odiéda, plura notata sunt circa instrumétum 59. Item de desiderijs non adimplédis, plura notata reperies circa instrumentum 58. idcò non est
opùs in hoc loco ampliore sermone. Ter- 3.
tiò, hoc idem sanctus pater inducit ex prȩmio, quod cõsequitur propriæ voluntatis abrenũciator, cùm subdit: *& necessitas*, s. obediendi & parendi Deo, nostrisq; superioribus locũ vicesq; eius gerẽtibus, *parit coronã*. Isa. 58. Si glorificaueris eũ, dum nõ facis vias tuas, & nõ inuenitur volũtas tua, vt loquaris sermoné: tùc delectaberis super Domino, sustollã te super altitudinem terræ. Glo. interlinearis: In æterna beatitudine. Matt. 7. Non omnis qui dicit mihi, Domine Domine, intrabit in regnum cælorum: sed qui facit voluntaté patris mei, qui in cȩlis est. De vtilitatibus auté obediẽtiæ, plura notata sunt circa quintũ capitulũ regulæ.

Serm. 1 de resurr. dñi. Nihil punit Deus nisi propriã voluntatem.

TErtius humilitatis gradus est, vt quis pro Dei amore omni i. perfecta, *obedientia se subdat maiori: imitans Dominũ, de quo dicit Apostolus*: s. ad Philip. 2. *Factus est obediẽs vsq; ad mortè.* Est aũt híc notandũ primò, ꝙ obedientia cómendabilis est duplex: quædã est sufficiẽs, quȩdam abundans. Sufficiens est, voluntas im- 1.
plendi præceptũ vel mandatũ superioris, iuxta modũ professionis. Et intellige præceptum, vbi est coactio imperij: madatum verò, vbi nõ est. Bernar. Modus obeditionis,

Obedientia commẽdabilis duplex.

De præcep. & disp. c. 8.

nis, est tenor professionis, nec se valet extē-
dere potestas imperantis, nisi quatenùs at-
tingit votum profitētis. Item: Nil me prę-
Ibidem.
latus prohibeat eorum quæ promisi, nec
plus exigat, quàm promisi. Vota mea, nec
augeat sine mea voluntate, nec minuat si-
2. ne necessitate. Abundans obedientia est, cū
aliquis obedit in his, ad quæ ex voto pro-
Ibid. cap. 9.
fessionis non tenetur. Bern. Subiectus hui-
uscemodi obedientiam, quæ voti finibus
cohibetur, nouerit imperfectā. Nam per-
fecta obedientia legem nescit, terminis nō
arctatur. Secundò notandum circa exem-
plum positum obedientiæ Christi, quòd
dicitur factus obediēs vsq; ad mortem: du-
pliciter potest intelligi, & ità dupliciter
induci in exemplum nostrum obedientia
Christi. Primo modo sic, quòd talis ac tan-
ta fuit eius obedientia, quòd etiam mortē
1. ex obedientia sustinuit. Et iste intellectus
exprimitur in Glo. vbi sic dicitur: Factus
obediens patri, nō solùm sustinendo con-
uicia & opprobria, sed etiam vsq; ad mor-
tem: quāta humilitate humiliauit se Chri-
stus? vsque ad incarnationem, vsq; ad mor-
talitatis humanæ participationem, vsq; ad
diabolicam tentationem, vsq; ad populi
irrisionem, vsq; ad sputa & vincula & ala-
pas & flagella, vsq; ad mortem: & si parùm
est hoc, aliquid de genere mortis addendū
est: mortē aūt non quālibet, sed crucis, quę
ignominiosior est. Eccè habemus humili-
tatis exemplū: superbiæ medicamentum.
quid ergò intumescis homo? ô pellis mor-
ticina, quid tenderis? ô sanies fœda, quid
inflaris? princeps tuus humilis est, & tu su-
perbis? caput est humile, & membrum su-
perbum? absit. Hæc Glo. Hoc modo disci-
pulus exemplo Christi debet omni, id est,
perfecta, obedientia subdi suis maioribus.
Perfecta autem obedientia, vt dicit Bernar.
lib. de præcepto & dispensatione, legē ne-
scit, terminis non arctatur, neq; contenta
angustijs professionis, largiori voluntate
fertur in latitudinē charitatis, & ad omne
quod iniungitur, spontanea, vigore libe-
ralis alacrisq; animi, modum non cōside-
rans, in infinitam libertatē extēditur, vt eti-
am impossibilia si iniūgantur, cōfidens de
Dei adiutorio, obediat ex charitate. Legi-
tur in Vitis patrum, quòd quidam senex
perfectus virtutibus, orauit Dominū: Ostē-
de mihi, Domine, quid sit perfectio ani-
mæ, & faciam. Et cùm requireret cōsilium
à quodam alio sene, ille respōdit ei de hoc
per reuelationem: Vis facere quicquid di-
co tibi? At ille, Volo. Et dixit: Vade, pasce
porcos. & fecit sic. Et cùm alij viderēt quòd
pasceret porcos, dixerūt, quòd factus esset stul-
tus: & visa humilitate sua, reuocatus est ad
2. locū suū. Secūdo modo intelligitur obe-
dientia Christi vsq; ad mortē, quia s. perse-

Obedientia Christi dupliciter potest intelligi & adduci ad nostrum exemplum.

Contra superbientem hominem.

Perfecta obedientia.

Cap. 9.

Exemplum

uerauerit vsque ad mortem inclusiuè: talis
debet esse obedientia discipuli. Bernard.
Obedientiæ limes secundùm tempus, est
ipsa temporis extremitas, vt is sit terminus
obedientiæ, qui & vitæ. Hunc nobis maxi-
mè vnigeniti Dei commendat exemplum,
qui factus est patri obediens vsq; ad mortē.

De præcep & disp. c. 9. Obedientiæ terminus.

TRACTATVS LXI.

De quarto gradu humilitatis: vbì de mūltiplici vtilitate tribulationis pàtienter toleratæ.

Q*Vartus humilitatis gradus est, si in ipsa*
obedientia duris, i. grauibus & dif-
ficilibus ad exequendum, *& con-*
trarijs rebus, i. displicibilibus &
aduersis voluntati suæ, *vel etiam in quibuslibet*
irrogatis iniurijs, tacita conscientia patiētiam ample-
ctatur: & sustinens, non lassescat vel discedat. Quia
tertius gradus humilitatis est, vt discipulus
omni obediētia se subdat maiori: nè fortè
aliqua occasione, vtpotè propter grauitatem
iniūcti oneris, aut propter repugnantiā ani-
mi, ad id quod agendū præcipitur, respice-
re velit: cōgruēti ordine quartus gradus hu-
militatis subiūgitur, qui est, vt discipulus
in ipsa obedientia cōtra aspera patientiam
amplectatur. Dicit Greg. Qui gloriam non
quærit, contumeliā nō sentit. Item: Nō ti-
met cōfundi in cōspectu hominū, qui solā
gloriam quærit apud Deū. Dicitur etiā de
Apostolis, Act. 5. quòd ibant gaudētes à cōspe-
ctu cōcilij, quoniam digni habiti sunt pro
nomine IESV contumeliā pati. *ducēte Scri-*
ptura: Inducit aūt in hoc loco sanctus pater
plures de fonte scripturarū authoritates,
quæ discipulū habeāt ad hūc hunmilitatis
gradū inducere. Prima est illa Matt. 10. *Qui*
perseuerauerit vsq; in finè, hic saluus erit. Nō enim
cœpisse, vt ait Hieron. in Glo. sed perfecis-
se, virtus est. Nec inchoantibus, vt ait Re-
migius, sed perseuerantibus præmium tri-
buitur. Secūda est illa psal. 26. *Confortetur*
cor tuum, & sustine Dominū. Cōfortetur cor tuū
consideratione præmij. Grego. Considera-
tio præmij, minuit vim flagelli: & si diffe-
ratur præmium, sustine patienter Domi-
num, qui promisit, quia verax est in pro-
missis: & sic confortetur cor tuum, scili-
cet nè lasseris. Et si mala eueniant, si ingru-
erint persecutiones, sustine per patiētiam
Dominum, qui eas immittit tibi ad vtilita-
tem tuam. Prouerb. 3. Disciplinā Domini,
fili mi, nè abijcias: nec deficias, cùm ab eo
corriperis. Quē enim diligit Dns, corripit.
Tertia authoritas, in qua sanctorū exem-
plum inducitur, est quod sequitur, cùm ait: *Et*
ostendens s. sancta scriptura, *fidelem pro Domino*
vniuersa etiam cōtraria sustinere debere, dicit ex per-
sona sufferentium: id est, sanctorum marty-
rum: *Propter te mortificamur tota die, æstimati su-*

Multæ authoritates scripturæ inducunt nos ad perseuerantiā tolerantiæ.

In cap. 10. Matthæi.

Quid est, propter te mortificamur.

mus vt oues occisionis. Hæc vox est iustorum, siue sanctorum martyrum ad Dominum, psal. 43. & Roma. 8. *Propter te,* non pro criminibus nostris, sicut latrones & malefactores, sed *propter te,* id est, pro nomine sancto tuo: Vel *propter te,* vt notetur puritas intentionis, id est, amore tuo, non humanæ gloriæ: contra hypocritas, qui, sicut dicitur Matth. 6. exterminantes facies suas, vt appareant hominibus ieiunantes. *mortificamur,* id est, morte afficimur, *tota die.* Nota perseuerantiam, quæ necessaria est in patientia, vt dictum est. *æstimati sumus vt oues occisionis.* id est, sine aliqua reluctatione aut contradictione sumus passi, id est, sumus occisi. Ista est vera humilitas, quam discipulus huius scholæ habere debet. De qua mira sanctorum patrum humilitate, multa in Vitis patrum leguntur exempla. Vbi de quodam abbate legitur, quòd cùm ab eo esset quȩsitum, quomodò acquisiuisset hãc virtutem, vt cùm emergeret aliqua tribulatio in monasterio, non loqueretur: respondit, Quandò intraui, inquit, dixi animo meo: Tu & asinus vnum estote. Sicut ergò ille vapulat, & nõ loquitur: iniuriam patitur, & non respondet: sic & tu facias, put ait psal. Vt iumentũ factus sum apud te. Sequitur: *Et securi de spe retributionis diuinæ, subsequuntur gaudentes, & dicentes: Sed in his omnibus* s. tribulationibus tormentisq; positi, *superamus,* id est, superiores efficimur, & hoc nõ propter nos, sed *propter eum qui dilexit nos.* cuius beneficio superamus in omnibus prædictis. Sequitur: *Item alio loco Scriptura:* s. psal. 65. *Probasti nos, Deus, inquit: igne nos examinasti, sicut examinatur argentu. Induxisti nos in laqueũ: posuisti tribulationes in dorso nostro.* Vox iustorum est, quos Deus probat per tentationes. Vbi notandum, q Deus, cui omnia nota sunt, antequàm fiant, vt dicitur Ecclesiasti. 23. & ad Heb. 4. Omnia nuda & aperta sunt oculis eius: sibi nihil probat, quia probare est aliquid occultum per manifestum ostendere, sed nobis probat ad imitandum, & ad ipsum glorificandũ, qui tales habet milites, & ad virtutes eorũ demonstrãdum. Solet autem probare bonos milites in quatuor, quæ specialiter bonos milites faciunt: in fide, in fortitudine, in prudentia, in perseuerantia: hæc sunt arma spiritualis militiæ, de quibus Apostolus 2. ad Cor. 10. De probatione fidei ad

Exemplum

Psal. 72.

Deum aliquid probare quomodò intelligatur.

1. Hebrȩos 11. Hi omnes testimonio fidei probati inuenti sunt. Et prima ad Corint. 11. Oportet hæreses esse, vt qui probati sunt, manifesti fiant. De fidei victoria dicitur 1. Ioan. 5. Hæc est victoria, quæ vincit mũdum, fides nostra. Et ad Hebræos 11. Sancti

2. per fidem vicerunt regna &c. Secundò probat Deus milites suos de fortitudine, & maxime ad tolerandum & patiendum aduersa. De qua Iaco. 1. Beatus vir qui suffert tentationem, quoniam cùm probatus fuerit, accipiet coronam vitæ. Et ad Hæbræos vndecimo: Fortes facti sunt in bello, lapidati sunt, secti sunt, tentati sunt. Tertiò 3.

probat Deus milites suos de prudentia. De qua Ecclesiastici 31. Beatus vir qui inuentus est sine macula, & qui post aurum non abijt. Et sequitur: qui probatus est in illo, & perfectus inuentus est. Quartò probat 4.

Deus milites suos de perseuerantia, q summè necessaria est: nam vt dicit Chrysosto. Tolle perseuerãtiam, nec obsequium mercedem habet, nec beneficium gratiam, nec laudem fortitudo: deniq; nõ qui cœperit, sed qui perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit. De qua Tobiæ 3. Hoc habet pro certo omnis, qui colit te: quia si vita eius in probatione fuerit, coronabitur. Sequitur: *igne* scilicet tribulationis, *nos examinasti, sicut examinatur argentum.* Cùm argentum vel aurum examinatur vel cõflatur, purius fit, & de suo pondere nil perdit: sic homo, cũ subijcit se tribulationibus vel pœnitentiȩ, vilior est hominibus, sed Deo lucidior ac splendidior. Quidam tamen conflãtur, nõ sicut argentum aut aurum, sed sicut plumbum, quod in igne cõsumitur. De quibus beatus Benedictus dicit suprà in primo capitulo, quòd in plumbi natura molliti adhuc operibus seruãtes seculo fidem, munitionem Deo per tonsuram noscuntur. Bonus autem & deuotus discipulus, tribulationibus & tentationibus, aduersitatibus & regularibus disciplinis probatur, melioratur, & splendidior redditur. Malus verò, reprobus magis efficitur & inutilis plane: vndè aurũ rutilat, palea fumat. Sequitur: *Induxisti nos in laqueũ,* s. pœnalitatis, sicut est infirmitas, paupertas, mortalitas, & huiusmodi. Psal. 17. Præoccupauerunt me laquei mortis. In persona verò bonorum monachorum exponitur sic: *Induxisti nos in laqueum,* id est, custodiam & clausurã monasterij, vbi vinculis voti obedientiæ ligamur, (secundùm illud Prouerb. 6. Illaqueatus es verbis oris tui, & captus proprijs sermonibus) & regularibus adstringimur obseruãtijs. Sequitur: *posuisti tribulationes in dorso nostro.* i. flagellis & castigationibus tuis nos, malè erectos per superbiam, incuruãsti ad humilitatem. Boni viri quanto plùs flagellationibus atteruntur, tãto plùs in humilitatis virtute proficiunt. Sequitur: *Et vt ostendat sub Priore debere nos esse, sequitur, dicens: Imposuisti homines* id est, Prælatos, *super capita nostra.* Et notanter dicitur, *super capita nostra:* quia in capite coniunguntur omnes vires & omnes sensus, quæ omes sub Prælati imperio captiuandæ sunt, & illius dispositione mouendæ. Sequitur: *sed etiam præcepta Domini in aduersis & in iniurijs, per patientiam adimplen.*

Perseuerãtia est summè necessaria.

Bernardus epist. 29.

Adaptatio probationis argenti ad hominem patientem.

Induxisti nos in laqueum, de religiosis.

Congruè dicuntur prælati impositi super capita.

implentes: &c. Hic inducit, qualiter qui hûc quartum gradum humilitatis ascendunt, adimplet ea quæ Dominus dicit Matt. 5. & Lucæ 6. videlicet, *Qui percusserit maxillã, præbent & aliam*. Istud autem præceptum patientiæ, non est intelligendum, accipiendo semper, quantùm ad actum exteriorẽ. Vnde & Christus, qui humilimus fuit & patientissimus, in maxilla percussus, vt habetur Ioan. 18. non obtulit aliam, sed mag s percutiẽtem se, charitatiuè correxit, dicẽs: Si malè locutus sum, perhibe testimonium de malo: si autem benè, quid me cædis? sed est intelligendum secundùm præparationem animi, secũdùm quod dicit Aug. lib. de sermone Domini in monte: quia homo debet habere animum præparatum ad sustinendum percussionem in alia maxilla, antequàm sustineret scandalum, vel aliquid aliud contra charitatem. Sequitur: *Auferenti tunicam, dimittunt & pallium*: Eodem modo est accipiendum hoc, secundùm s. præparationem animi in casu consimili: non autem in tali casu, in quo ex tali permissione nutriretur rapiens in malitia sua: immò in tali casu non esset bonum sustinere, nisi propter scandalum, vel aliquod aliud maius malum euitãdum. *& angariantibus* i. iniustè trahenti siue compellenti, *milliario vno, vadunt & duo*: hoc pariter adimplendum venit, videlicet in illo casu, in quo ex resistentia sequeretur maius malum. Tunc enim, sicut dictum est, debet homo habere animum præparatum ad sustinendum maius malum sibi illatum, quàm quòd ex resistentia sua suscitaret maius scandalum & maius malũ. Vnde Glo. Aug. Hoc vtiq; monet, non tam vt pedibus agas, quàm vt animo sis paratus. Sequitur: *cum Paulo Apostolo falsos fratres sustinẽt, & persecutionem* i. tolerant. Falsos fratres nominat eos, qui etsi fratres sint natura, aut vni religionis professione, opera tamẽ fraternitatis, siue amicitiæ mores non obseruant, sed inimicitię aut hostilitatis, vtputà murmuratores & detractores, conspiratores, persecutores: *& maledicentes se, benedicunt*. humiliter respondendo, pro eis orando, & exempla patientiæ eis demonstrando. Circa hoc capitulum de patienti tolerantia aduersitatum & tribulationum, sermo factus est plenus circa instrumentum 31. quarè ad præsens, solùm superest parũm dicere de vtilitate tribulationis patienter toleratæ. Circa quod est notandum, quód multæ sunt vtilitates tribulationis. De quibus tantùm ponemus septem, secundùm septem proprietates ignis. Tribulatio enim in scriptura per ignem consueuit significari, vt patet in illa authoritate prophetæ, parùm antè inducta in hoc capitulo dę psal. 65. Igne me examinasti, sicut examinatur argentum.

De obijciẽda maxilla percutienti, & similia, quomodò intelligẽda sint.

lib. 1. cap. 35. & seq.

De ser. Dñi in monte, lib. 1. cap. 56.

Falsi fratres qui dicantur.

Septẽ vtilitates tribulationis secundùm septem proprietates ignis.

1. Notandum ergò, quòd tribulatio primò ad modum ignis illuminat. Thren. 3. Ego vir videns paupertatem meam in virga indignationis eius. Grego. Oculos, quos culpa claudit, pœna aperit. Prouerb. 29. Virga atq; correctio tribuit sapientiam. Hæc illuminatio figurata est in illuminatione Tobiæ, qui, felle posito super oculos eius, visum recepit, Tob. 11. In amaritudine fellis, amaritudinem intellige tribulationis.

Figura.

2. Secũdò, tribulatio emollit, vt ignis cerã, vel omninò vt ignis metalla dura. Iob 22. Deus emollit cor meum. Et in psalmo: Liquefacta est terra. Sicut cera igne modico emollitur, & veterem imaginem deponit, & nouam recipit: sic corda non indurata, modica tribulatione molliuntur, & vetustatem vitiorum deponunt, & nouitatem assumunt virtutum. Corda verò dura non liquefiunt ad ignem tribulationis, nisi sit tribulatio magna, mortẽ inferens vel comminans: tunc vetustas vitiorum deponitur, & corda parata sunt fluere in omnem modulum & formam rectè viuendi, per omnia parata stare superioris imperio: tũc fit ibi felix cõmutatio dexteræ excelsi. Vas enim ignominiæ, commutatur in vas gloriæ: & serui diaboli, efficiuntur filij Dei. Prouerb. 12. Verte impios, & non erunt, Et Iob 28. Auro locus est in quo conflatur. Hic locus, est ignis tribulationis.

Psal. 74.

Pulchrum de immutatione hominis per tribulationem.

3. Tertiò, tribulatio hominem roborat, sicut ignis roborat laterem, quem tamẽ videtur comburere. Rom. 5. Tribulatio patientiã operatur, patientia autem probationem, probatio verò spem. Glo. Quia per exercitium tribulationis, docetur aliquis esse strenuus, dum fortiter tolerat tormenta, per quod sancti martyres vincunt sæuitiam tyrannorũ. Et ideò dicit Glo. super Matt. Nũquàm formides tẽtationem, si animam paratam habes. Nam non nocebit tribulatio, quia tolerantiam operabitur: sicut aurum in camino non læditur, sic nec paratam animam tribulatio nocebit. Quid operatur caminus? aurum mundat. Quid operatur tribulatio? tolerantiam, ampli oremque patientiam: abscindit desidiam, & coadiuuat animã, & sobriorem reddit. Vndè Marcus & Marcellianus martyres, quorum festũ agimus, in ligno vno confixi, psallentes dicebant iudici Fabiano: Nunquàm tam benè epulati sumus. modò enim cœpimus esse fixi in amore Christi.

Non nocet tribulatio, sed magis prodest.

4. Quartò, tribulatio destruit, & quasi annihilat vincula amoris, quibus homo alligatus est mundo. Vnde Daniel 3. tres pueri, qui ligati missi fuerãt in fornacem, inuenti sunt soluti. Chrysostomus super Matthæum, loquens de tribulatione, dicit: Verè optabilis res sapientibus. Per hanc enim sapiens à mundi vinculis liberatur:

per

per hanc in cælesti horreo collocatur. Nec est modica vtilitas, separatio ab amore mundi, vt dicit Augustinus. Gregor. Ipse mundus, dum tot amaritudinibus cruciatur, dum tot calamitates ingeminat: quid aliud, nisi vt non ametur, clamat? Profectò nisi tribulationes essent, homines Dei obliuiscerentur, bonis temporalibus contenti. Gregorius: Electis suis ad se pergentibus, Dominus huius mundi iter asperum facit: ne, dum oblectantur in via, obliuiscantur, quod desiderabant in patria. Quintò, tribulatio hominem probat. Ecclesiastici 27. Vasa figuli probat fornax, & homines iustos tentatio tribulationis. Eiusdem 2. In igne probatur aurum & argetum. Tob. 12. Quia acceptus eras Deo, necesse fuit vt tentatio probaret te. Gregorius: Nemo vires suas in pace cognoscit. Si enim bella desunt, virtutum experimenta non prodeunt. Sextò, tribulatio hominem purgat. Ioannis 15. Omnem palmitem qui fert fructum, purgabit eum, vt fructum plùs afferat. Mala. 3. Sedebit conflans & emundans argentum, & purgabit filios Leui. Gregor. Quod flagellum grano, quod fornax auro, hoc tribulatio viro iusto. Sed de quibusdam potest dici illud Ieremiæ 6. Frustrà conflauit conflator: malitiæ eorum non sunt consumptæ. Argetum reprobum vocate eos, quia Dominus proiecit eos. Malcdictum ferrum, quod ex lima contrahit æruginem. Non aurum, sed paleā se ostendit, quod in igne tribulationis non purgatur, sed per impatientiam consumitur. Matth. 3. Paleas comburet igne inextinguibili. Septimò, tribulatio ad modum ignis desiccat ab aquis deliciarum, & sic conseruat, ne in superbiam euanescat. Gregorius in Pastorali: Cor Salomonis idcircò sapientia funditùs deseruit, quod ipsum nulla vel minima disciplina tribulationis custodiuit, ne superbiret. Tribulatio est quasi myrrha, à putrefactione custodiēs: hæc Paulum custodiuit, nè superbiret. 2. Cor. 12. Nè magnitudo reuelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis meæ angelus satanę, qui me colaphizet. Hinc dicit Origenes super librum Nume. homil. 27. Sicut caro, si sale non aspergitur, corrumpitur; ità anima, si tentatione non salitur, continuò resoluitur: & ideò dictum est, quòd omne sacrificium sale salietur.

lib. 5. Dialog. cap. 38.

Singularis tribulationis vtilitas.

lib. 33. Mor. cap. 14.

5.

lib. 33. Moral. cap. 17.

6.

Contrà eos qui nō corriguntur per flagella.

7.

Parte 3. admo. 13.

Tribulatio myrrhæ assimilatur.

Sacrificiū sale cōdire moraliter. Leu. 2.

TRACTATVS LXII.

De quinto gradu humilitatis: vbi de decem conditionibus confessionis, & eius vtilitate multiplici.

Qvintus humilitatis gradus est, si omnes cogitationes malas cordis suo superaduenientes, vel mala à se absconsè commissa, per humilem confessionem Abbati non celauerit suo. Magnum profectò est humilitatis argumentum, non tegere aliquid Abbati suo in corde cogitatū, aut absconsè commissum. Vndè Glo. super Matth. dicit: Confessio peccatorum, testimonium est conscientiæ timentis Deum. Qui enim timet iudicium Dei, non erubescit confiteri. Perfectus enim timor soluit omnem pudorem. Item Gregorius in Moralibus: Hæc sunt veræ humilitatis testimonia, & iniquitatem suam quenque cognoscere, & cognitā, voce cōfessionis aperire. Consequenter sanctus pater inducit ad hunc humilitatis gradū confirmandum, plures authoritates sacræ scripturæ: in quibus tangitur duo in generali. Primò, conditiones decem, quas debet habere confessio. Secundò, fructus siue vtilitas, quam ex humili confessione peccatorum, discipulus à Domino consequitur. Dicit ergò: *Hortans nos de hac re scriptura, dicit*: s. psal. 36. *Reuela Domino viam tuam, & spera in eum. Reuela* s. per confessionem, *Domino* id est, vicario eius, vt prælato tuo sacerdoti. Matth. 8. Vade, ostende te sacerdoti. Vndè sacerdos non scit peccata confitentis, inquantùm homo, sed inquantùm est in loco Dei. *viam tuam*, s. qua ibas ad mortem. Et econtrà ponas in via pedem, quæ ducit ad vitam. Prou. 12. In semita iustitiæ, vita. In hac authoritate datur intelligi, quòd confessio primò debet esse nuda & aperta, 1. absque obscuritate quacunque verborum, cùm dicitur, *Reuela*. Hoc enim dicitur reuelari, quod apertè dicitur, quod sine aliquo velamine manifestatur. Proue. 16. Reuela Domino opera tua, vt s. reuelādo cognoscas, cognoscendo erubescas, & erubescendo detesteris. Augustinus super Ioannem: Hoc est confiteri, dicere quod habes in corde: si aliud habes in corde, aliud dicis: loqueris, non confiteris. Et quædam Glo. super illud Iacobi 5. Confitemini alterutrùm peccata vestra: dicit, Confessio, peccati reuelatio & manifestatio est. Et Bernardus: Execranda nanque fictio est, peccatum diuidere, & superficietenùs radere, non intrinsecùs eradicare. Ad hanc confessionis nuditatem & apertionē hortatur idem Bernardus super Cantica, dicens: Quod remordet cōscientiam, confitere humiliter, purè & fideliter. Secundò, 2. in authoritate prædicta datur intelligi, quòd confessio debet esse recta & pura, quia recta debet esse confitentis intentio: quod notatur, cùm dicitur, *Domino*: quia scilicet ad gloriam Dei. Psal. Confitebor Domino secundùm iustitiam eius. Iosue 7. Fili, da glo-

Magnum humilitatis argumentū

lib. 22. ca. 13.

Decem cōditiones cōfessionis.

Reuelare quid.

Tracta. 16.

Confiteri propriè.

Meditat. cap. 9.

Serm. 16.

Psal. 7.

gloriam Deo Israel, & confitere, & indica mihi, quid feceris. Tertiò confessio debet esse propria, nô aliena. Ecclesiastici 4. Non confundaris confiteri peccata tua. Homo enim propria peccata reuelare debet, non aliena: sicut multi faciunt, qui aliorû peccata directè vel obliquè dicût, cùm sua deberent dicere. Directè quidem, vt qui dicût ità: Malus est ille, vel ille. Obliquè, vt qui dicunt: Ille me fecit peccare. sicut Adã dixit Gen. 3. Mulier quã dedisti mihi, dedit mihi de ligno, & comedi. quasi diceret: Ipsa me fecit peccare, & tu ipse, qui dedisti mihi eam. Debet ergò esse propria: quod notatur, cùm dicitur, *tuam*. Prô. 18. Iustus prius accusator est sui. Quartò, confessio debet esse cum spe & fidutia diuinæ pietatis. Augustinus: Confessio est, per quam morbus latens spe veniæ aperitur: quod notatur, cùm dicitur, *& spera in eum*, quòd s. det tibi satisfaciendi possibilitatem, & quòd misereatur tui, veniam tribuens peccatorum. Iudas enim pœnitentiam habuit, & confessus est, Matth. 27. sed quia desperauit, perijt. Similiter Cain confitens, sed tamen desperans, dixit Gene. 4. Maior est iniquitas mea, quàm vt veniã merear. Sed dementitur eum sacra scriptura, quæ sequitur: *Confitemini Domino, quoniam bonus, quoniam in seculum misericordia eius.* quasi diceret: Confitemini audacter, quoniam bonus in se est naturaliter: hoc enim est proprium Deo, q per se & ex se bonus est, sicut ipse ait: Nemo bonus, nisi solus Deus. & ità ad condonandum liberalissimus. *quoniam in seculum misericordia eius.* id est, vsque in finem seculi miserebitur confitentibus peccata, quantumcunquè magna fuerint. Bernardus in epistola: Maior est Dei misericordia, quàm quæuis iniquitas. Sicut enim scintilla in medio maris, ità omnis malitia ad misericordiam Dei. Sequitur: *Item Propheta:* psal. 31. *Delictum meum cognitum tibi feci*, s. per confessionem reuelando, *& iniustitias meas non operui. Ego dixi: Pronunciabo aduersùm me iniustitiam meam Domino.* Ex quibus verbis colligûtur aliquæ aliç conditiones, quas confessio debet habere. Quintò, confessio debet esse integra, generalis, & plena, vt non subtrahatur aliquid de eis, quç manifestãda sunt. Psal. Confitebor tibi in toto corde meo. Prouer. 28. Qui abscondit scelera sua, non dirigetur: qui autem confessus fuerit, & reliquerit ea, misericordiam consequetur. Sunt ergò omnia criminalia reuelanda in confessione, non solùm actiones, sed omissiones: non solùm opera, sed circunstantiæ: id est, locus, tempus, persona, numerus. Et in persona, sexus, ætas, & scientia, conditio, necessitudo & ordo pensanda. Augustinus libro de vera & falsa pœnitentia: Ponat se omninò in potestate iudicis, in iudicio sacerdotis, nihil sibi reseruans suî, vt omnia eo iubente paratus sit facere, pro reparanda animæ vita, quçcunque faceret pro euitanda corporis morte, quia vitam recuperat infinitam, vt Deus. Cum gaudio enim debet facere immortalis futurus, quæ faceret pro differenda morte moriturus. Hæc ille. Isidorus: Plenissima dicitur esse confessio, vt plenissimam indulgentiam consequatur. Hæc asit integritas confessionis, notatur in verbis prædictis Prophetæ, in quibus omne genus peccati exprimitur. Nam cùm dicitur, *Delictum meum cognitum tibi feci*: peccatû omissionis intelligitur. Cùm verò, *& iniustitias meas non operui*, siue non abscondi: accipitur peccatum commissionis. Sexta conditio confessionis est, vt sit præmeditata. Difficile nanque est subitò recolere omnia peccata tam omissionis, quàm commissionis. Ideò debet præmeditari. quod notatur, cùm sequitur: *Dixi*, id est, ex præhabita deliberatione accessi ad confessionem. Isa. 38. Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ. Septima conditio confessionis est, quòd sit vera: quod notatur, cùm dicitur, *pronunciabo* siue confitebor, vt textus translationis nostræ habet, id est, simul ore & corde fatebor. Non est enim mentiendum in confessione, siue accusando, siue excusando. Vnde Ecclesiastici 4. Pro anima tua nô confundaris verum dicere. Item Ecclesi. 37. Ante omnia verbum verax præcedat te. Contra quod fecit Cain, qui interrogatus, Vbi est Abel frater tuus? mentitus est Domino, dicens, Nescio. Gen. 4. Octaua conditio confessionis est, vt sit accusatoria. quod notatur, cùm dicitur, *aduersùm me*: non aduersùs Deum, vt Adam: nô aduersùs fatum, vt Astronomus: non aduersùs diabolum, vt populus stultus, sed aduersùm me. Augustinus super illud psal. Ego dixi, Domine, miserere mei, sana animam meam, quia peccaui tibi: dicit, Ego, non fatum, non fortuna, non diabolus. Talis fuit confessio Dauid, 2. Reg. 24. Ego sum qui peccaui, & ego iniquè egi. Nona conditio est, quòd confessio sit humilis: quod notatur, cùm ait, *iniustitias*. Verus humilis, iniustitias & peccata confitetur, non iustitias, si quas fecit, vt Pharisæus, qui dicebat Lucæ decimooctauo: Gratias tibi ago, Domine, quia non sum sicut cæteri hominum &c. Sic etiam soliti sunt facere hypocritæ. Celant enim peccata sua & iniustitias suas, & bona sua patefaciunt. Bernardus in sermone quodam natiuitatis Domini: Tunc confessores eritis, si omnis vita vestra confiteatur vos peccatores, & dignos multo maioribus pœnis. Decima conditio côfessionis est, quòd sit satisfactoria & cum proposi-

Marginal notes (left): Tertia. — Contra cõfitentes aliena peccata. — Quarta. — Citat S. Thomas in 4. d. 17. q. 3. art. 2. — Proprium Dei. Marci 10. — Quinta. — Psalm. 110. — Circũstantiæ in confessione attendendæ. — Cap 15.

Marginal notes (right): Sexta. — Septima. — Octaua. — Diuersæ excusationes. — In psal. 40. — Nona. — Decima.

to emendandi: quod notatur, cùm dicitur, *Domino*: cui scilicet decæterò seruire propono, qui antè obsecutus sum diabolo.

Senect. 101. Io. Augustinus lib. sententiarum Prosperi: Bona est peccati cõfessio, si & curatio consequatur. Nam quid prodest detegere plagam, & non adhibere medicinam? Hinc Ioelis 2. dicitur: Conuertimini ad me in toto corde vestro, in ieiunio, & fletu & planctu: & scindite corda vestra, & non vestimenta vestra, ait Dominus omnipotens. Secundum autem, videlicet vtilitas & fructus confessionis, notatur in verbis sequentibus, cùm dicitur: *Et tu remisisti impietatem cordis mei*. Vbi notandum, quòd confessio peccatorum, præfatis conditionibus conditionata, est vtilis ad multa. Primò, ad remissionem peccatorum, vt patet ex hoc loco, cùm dicitur: *Et tu remisisti impietatem peccati mei*. Et 2. Reg. 12. dixit Dauid ad Nathan prophetam: Peccaui Domino. & statim respondit Nathan: Dominus transtulit peccatũ tuum à te. Augustinus: Nullum tam magnum peccatum, quod non confessione deleatur, vel eleemosynarum largitate emundetur. Secundò valet ad purgationem animi. Est enim confessio quidam vomitus veneni diabolici. Ecclesiastici 31. Si coactus fueris in comedendo multum, surge è medio, & vome: & refrigerabit te. Chrysostomus: Confessionem puta esse digestionem impuritatis & spurcitiæ, quæ intùs erant inclusæ. Et sicut in corpore sanguis frequenter excrescens, frequenter exquirit minutionem ad salutem: sic sanguis peccati continuè excrescens, frequenter requirit confessionem. Tertiò valet ad ornamentum & decorem animæ. Vndè Propheta: Confessionem & decorem induisti. Bernardus in epistola: Ama confessionem, si affectas decorem: Confessioni iungitur decor, iungitur pulchritudo. Reuerà vbi confessio, ibi pulchritudo, ibi decor. Si peccata sunt, in confessione lauantur: si bona opera, confessione commendantur: cùm mala tua confiteris, sacrificiũ est Deo spiritus contribulatus: cùm Dei beneficia, immolas Deo sacrificium laudis. Bonũ animæ ornamentum confessio, quæ & peccatorem purgat, & iustum reddit purgatiorem. Quartò valet ad euitandum confusionem futuræ damnationis: quia nisi homo per confessionem peccata sua ad salutem detegat, Deus peccata illius reuelabit in futuro ad damnationem. Vndè 2. Reg. 12. dixit Dominus per Nathan ad Dauid: Tu fecisti absconditè, ego verò faciam verbũ istud in conspectu Israel, & in conspectu solis. Et ideo Glo. super psal. 31. Quandò homo peccatũ detegit, Deus tegit: quãdò homo tegit, Deus detegit. Si homo agnoscit, Deus ignoscit. Et Glo. super psal. 66. Illis non iudex, sed aduocatus est Christus, qui se propria confessione dãnârunt.

Confessio vtilis est ad multa.
1.
2.
Confessio quidam bonus vomitus.
Similitudo de phlebotomia.
3.
Psal. 103.
Epist. 113.
Psal. 50.
Psal. 49.
4.

Quibus sit Christus aduocatus.

5.

Quintò valet ad placãdum Deum, & defendit contra diabolum. Vndè Propheta: Præoccupemus faciem eius in confessione. Figura ad hoc Gen. 44. Iudas qui interpretatur confessio, primus cum fratribus suis ingressus est ad Ioseph, quia confessio primò ingreditur ad Deum. Et Iudicum 1. quærentibus filijs Israel post mortem Moysi: Quis ascendet ante nos, & erit dux belli? Respondit Dominus, Iudas ascendet. Item 1. Machab. 2. Iudas Machabæus factus est princeps ad bellandum pro fratribus suis: quia confessio principaliter diabolum debellat. Vndè Glo. super Tobiam: Veram confessionem diabolus pertimescit, & ante faciem eius non subsistit. Bernardus: Humiliter confitenti remittit Deus peccatum: & diabolus eum, quem in hominis corde inuaserat, amittit principatum. Vbi nempe peccatum remittitur, ibi proculdubiò diabolus de corde peccatoris expellitur. Sextò, regnum cælorum promeretur. Figura ad hoc, Exodi decimoquarto: Iudas primò ingressus est mare rubrum in egressu filiorum Israel de Aegypto, propter quod regnum promeruit: sicut dicit Magister in historia. In eius tribu Christus natus est: sic in confessione promeretur regnum cælorum, quia ipsa ponit hominem in via pœnitentiæ & salutis, & facit Christum nasci in ipsa per gratiam. Ambrosius: Confessio à morte liberat: aperit paradisum. Confessio spem salutis tribuit: quia non meretur iustificari, qui in vita sua non vult confiteri.

Psal. 94.
Figura de excellentia confessionis.
Ser. 6. super Cant.
6.
Figura de merito confessionis.

TRACTATVS LXIII.

De vj. & vij. & viij. gradibus humilitatis.

Sextus humilitatis gradus est, si omni vilitate vel extremitate contentus sit monachus, & ad omnia, quæ sibi iniunguntur, velut operarium malum se indicet & indignum. Vilitas attinet ad cibum, vel potum, vestitum, calceamentum & lectum. Extremitas verò attinet ad locum, gradum & statum tenendum, & ad opus agendum. Est ergò sextus humilitatis gradus, si monachus omni vilitate cibi, aut potûs, aut vestimenti, seu lecti sibi dati & administrati, contentus sit, id est, quantumcunque abiectus, incultus, & inutilis iudicetur, sit contentus. Præterea etiam de quacunque extremitate gradûs aut statûs tenendi, aut officium exercendi: vtpotè si deputetur vili arti, sicut lotioni pannorum immundorum, aut purgationi coquinæ aut cloacæ, siue seruitio

Vilitas & extremitas differunt.

uitio fratrum infirmorum, maximè leprosorum, *contentus sit.* id est, debet existimare sibi sufficere, quòd etiam in tali vilitate & extremitate maneat & viuat. Bernardus: Verus humilis, vilis vult reputari, non humilis prędicari. Gaudet cõtemptu sui, hoc solo sanè superbus, quòd laudes cõtemnit. Notandum, quòd *omni* dicit *vilitate* : quia quidam sunt contenti vilitate vestium, qui non sunt vilitate ciborum contenti. Et econtrà quidam sunt contenti vilitate & parcitate ciborum, qui tamen non sunt contenti de vilitate vestium. Prætereà nota, quòd duo posuit simul, scilicet & vilitatem, & extremitatem : quia plures contenti sunt sustinere vilitatem tam vestium, quàm ciborum, qui in extremo loco aut gradu, aut in humili artificio, aut obsequio, aut vili obedientia esse non patiuntur : vel etiam si exteriùs sustinent, interiùs tamen murmurant. Isti sunt velut hypocritæ, quia aliud esse ostendunt, & aliud existunt. Nulli istorum contenti sunt omni vilitate & extremitate: & per consequens, hunc sextum humilitatis gradum non ascendunt. Item nota, quòd beatus Benedictus non dicit, omnem vilitatem aut extremitatem habeat : sed prudentissimè loquens, ait: *omni vilitate vel extremitate contentus sit.* quo modo loquendi videbitur pertinere hic humilitatis gradus etiam ad eos, qui nec vilibus semper vtuntur, nec extrema loca in congregationibus tenent. Cæterùm notandum, quòd hic humilitatis gradus, ortum de proximo habere videtur ex cognitione sui. Nam humilitas, vt ait Bernardus, dicitur virtus, qua homo verissima sui cognitione vilescit. Vndè idem Bernardus super Cantica: De ignorantia tuî, venit tibi superbia. Sic autem superbiam parit tibi ignorantia tui, cùm meliorem, quàm sis, decepta & deceptrix tua cogitatio te esse mentitur. Hoc quippe est superbia, hoc initium omnis peccati, cũ maiores in tuis oculis, quàm apud Deum, quàm in veritate. Quarè idem Bernardus dicit: Volo proindè animam primò omnium scire seipsam, quia scientia talis non inflat, sed humiliat, & est quædam præparatio ad ædificandum. Nisi enim super humilitatis stabile fundamentum, spirituale ædificium stare minimè potest. Porrò ad se humiliandam, nihil anima inuenire viuacius, vel accommodatius potest, quàm si se in in veritate inuenerit, tantùm non dissimulet, non sit in spiritu eius dolus: statuat se ante faciem suam, nec se à se auertere abducatur. Nam quomodò non verè humiliabitur in hac vera cognitione sui, cùm se perceperit oneratam peccatis, mole huius mortalis corporis aggrauatam, terrenis intricatam curis, carnalium desideriorum fæce infectam, cæcam, curuam, infirmam, implicitam multis erroribus, expositam mille periculis, mille difficultatibus anxiam, mille suspicionibus obnoxiam, mille necessitatibus ærumnosam, procliuem ad vitia, inualidam ad virtutes. Vndè huic iam extollentia oculorum, vndè leuare caput? Ergò de sui cognitione, mater salutis, humilitas oritur. Sequitur: *Et ad omnia quæ sibi iniunguntur, velut operarium se malum iudicet & indignum.* Debet enim monachus, huius gradûs ascensor, se iudicare malum & indignum operarium, ad agendam quamcunque obedientiam sibi iniunctam, etiamsi vilissimum sit opus, quod exercere imperatur. Hoc autem intelligendum est, vt sanctus Thomas dicit, secundùm vires proprias, vt sufficientiam suam totam in Deum referat, secundùm illud 2. Corinth. 3. Non quòd sufficientes simus cogitare aliquid ex nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est. Inducit autem sanctus pater ad hunc sextum humilitatis gradum, sancti Prophetæ exemplum: *dicens cum Propheta: Ad nihilum redactus sum, & nesciui: vt iumentum factus sum apud te, & ego semper tecum. Ad nihilum redactus sum,* scilicet per humilitatem, nè de sanctitate aut quibuscunque bonis operibus eleuetur cor. Iob 30. Redactus sum ad nihilum, abstulit quasi ventus desiderium meum. De hac annihilatione Prouerb. 12. dicitur: Verte impios, & non erunt. Per contrarium dicitur Galat. 6. Si quis existimat se aliquid esse, cùm nihil sit, ipse se seducit. *& nesciui:* id est, abscõdi, quia vera humilitas bona sua sibi abscondit. Gregorius: Soli sancti bona sua non vident, quæ alijs videnda præbent. *vt iumentum factus sum apud te,* per perfectam obedientiam, sine murmure portans iugum mihi iniunctum. Matth. 11. Tollite iugum meum super vos: iugum enim meum suaue est, & onus meum leue. *& ego semper tecum* per conformitatem voluntatis, & per infatigabilem constantiam. Hoc ad differentiã eorum, qui, cùm eis dura præcipiuntur, obedire resiliunt: qui ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt, Lucæ 8. De quibus Osee 7. Væ eis qui recesserunt à me: vastabuntur, quia præuaricati sunt in me. Sed boni semper sunt cum Domino, secundùm illud psal. Non discedimus à te. Roma. 8. Certus sum, quia nec mors, neque vita poterunt nos separare à charitate Dei.

[Margin notes: Ser. 16. su. per Cant. — Nota plura de vera humilitate. — Serm. 37. Ignorantia sui, origo superbiæ. — Serm. 36. in Cantica. — Cognitio sui, mater humilitatis. — Serm. 37. — Quomodò existimemus nos ad omne opus indignos. — 2. secundæ, q. 161. art. 6. — Psal. 72. — Boni sunt semper cũ Domino. — Psal. 79.]

Septimus humilitatis gradus est, si omnibus se inferiorem & viliorem, non sollùm sua lingua pronunciet, sed etiam intimo cordis credat affectu. Textus planus est. De intelligentia videamus. Dubium enim est, quomodò cum veritate potest monachus omnibus se inferiorem

& viliorem credere & pronunciare. Sanctus Thomas in secunda secundæ, q. 161. de gradibus humilitatis loquens, ad hoc respondens, ità dicit: Aliquis absque falsitate potest se credere & pronunciare omnibus viliorem, secundùm defectus occultos, quos in se recognoscit, & dona Dei, quæ in alijs latent. Vndè Augustinus libro de virginitate, dicit: Existimate aliquos in occulto superiores, quibus estis in manifesto meliores. Prætereà hoc idem arguit Bernardus super Cantica, ex ignorantia quam habemus statûs nostri apud Deum, dicens: Si enim, in quonam statu vnumquenque nostrûm habeat Deus, liquidò cognosceremus: nec suprà sanè, nec infrà secedere deberemus, veritati in omnibus acquiescentes. Nunc autem quia hoc absconditum est à nobis, ità vt nemo sciat, si dignus sit amore vel odio, iustiùs tutiusq; profectò, iuxta ipsius veritatis consilium, nouissimum nobis locum eligimus, de quo postmodùm cum honore superiùs educamur, quàm præsumimus altiorem, vndè cedere mox oporteat cum rubore. Non est periculum, quantumcunquè te reputes minorem, quàm sis, hoc est, quàm te veritas habeat. Est autem grande malum, horrendumque periculum, si vel modicè plùs vero te extollas, si vel vni videlicet in tua cogitatione te præferas, quem fortè parem tibi veritas iudicat, aut etiam superiorem. Quamobrèm noli te, homo, comparare maioribus, noli minoribus, noli aliquibus, noli vni. Notandum est hoc loco illud præclarissimum dictum Gregorij: Tanto vnaquæq; anima fit preciosior ante oculos Dei, quanto præ amore veritatis despectior fuerit ante oculos suos. Hinc ad Saul dicitur: Nónne cùm paruulus esses in oculis tuis, caput te constitui in tribubus Israel? àc si apertè dicat: Magnus mihi fuisti, quia despectus tibi: sed nunc, quia magnus tibi es, factus es despectus mihi. Tanto ergò fit quisque vilior Deo, quanto preciosior sibi: tanto preciosior Deo, quanto propter eum vilior sibi. Sequitur: *humilians se, & dicens cum Propheta:* psal. 21. *Ego autem sum vermis,* scilicet per fragilitatem & vilitatem. Iob 25. Homo putredo, & filius hominis vermis. Monachus enim quasi vermem, quo nihil in creaturis vilius est, se existimat, cùm omnibus se viliorem & inferiorem ex animo credit. *& non homo*: id est, alicuius honoris, sicut homo. quasi diceret: Vilior & inferior sum omnibus, sicut vermis, & non sum alicuius honoris vel dignitatis sicut homo: quia per peccatum amisi dignitatem, quam habui, ad imaginē & similitudinē Dei factus. Psal. 48. Homo cùm in honore esset, non intellexit: comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis. *opprobrium hominum, & abiectio plebis.* id est, tam à maioribus, quàm à minoribus dignus vilipendi & conculcari, & nullo honore dignus haberi. Item inducit illud psal. 87. *Exaltatus aūt, humiliatus sum, & confusus.* Continuando ad præcedentia, sensus est: Exaltatus autem, siue priùs in seculo apud homines per honores mundanos: siue exaltatus in hoc, quòd ad discipulatū Christi & sublimem religionis statum sum vocatus: siue exaltatus, quia in religione ipsa ad prælationis dignitatem sum assumptus: Nihilominùs humiliatus sum in animo meo, attendens quod dicitur Ecclesi. 3. Quanto magnus es, humilitatem omnibus. Vndè de Prælato, cui locus iste cōpetere videtur, dicit beatus Aug. in regula subditis loquens: Honore corā Deo prælatus sit vobis: timore coram Deo substratus sit pedibus vestris. *& confusus.* id est, nō modò humiliatus sum, sed me cōfusibilē omnibusq; viliorem existimaui, sciens illud quod beatus Hiero. dicit super Matth. q̄ nihil ità gratū Deo faciat & hominibus, q̄ si vitæ merito magni, sed humilitate infimi videamur. Isido. Tūc se quisq; monachū iudicet, quādò se minimum existimauerit, etiā cùm maiora virtutū opera gesserit. Itē tertiò inducit illud psal. 118. *Bonum mihi, quòd humiliâsti me, vt discam mandata tua.* Vox ista quæ Dauid est, diuersis tentationibus eruditi, ad discipulū optimè pertinet, cui nō solùm gratissimū est, sed gratias refert Deo, q̄ ad hunc humilitatis statum siue gradū diuino munere venerit, in quo legē Dei frequētiùs meditādo, eruditionem maiorū audiendo, ac intuendo bonorū conuersationē, abūdantiùs q̄ in seculo factus illuminatus, pleniùs addiscit mādata Dei, quo scilicet ardore, qua synceritate ac diligentia adimplenda sunt.

Art. 6.
Quomodò potest aliquis omnibus se viliorem credere.
Cap. 52.
Serm 37.
Quarè nos debeamus extremos putare.
Notanda Gregorij verba.
Lib. 18. Moral. cap. 22.
1. Reg. 15.
Pulchrum de prælato.
Cap. 43.
Quid nos Deo & hominibus gratos faciat.
Lib. 3. de summo bono, cap. 20.
Gratias agere Deo debemus de humilitate nostra.

Octauus humilitatis gradus est, si nihil agat monachus, nisi quod communis monasterij regula, vel maiorum cohortantur exempla. Sensus clarus est: Octauum gradū humilitatis cōscendit, qui nihil ad propriū arbitriū, ad propriam voluntatem proprio sensu agit, nisi quod communis monasterij regula facit, vel exempla maiorū suorū cohortantur. Nō videtur mihi in hoc loco per Maiores intelligi, vt aliqui voluerunt, patres antiquos eremitas, qui maximè fuerunt abstinentiæ & laboris, in vigilijs, orationibus, & huiusmodi obseruantijs religionis: quia imitari tales, sine expresso abbatis cōsensu, fortasè pareret turbationē & scandala in congregatione, & varietatē plurimam inter fratres: sed per Maiores, intelligi vidētur Maiores ipsius monasterij, qui non solùm doctrina verbi, sed exēplo sanctæ conuersationis subditos suos exhortantur ad religionis perfectionem. Circa hunc humilita-

Maiores quos vocet.

militatis gradum vtile erit repetere illud verbum beati Bernardi super Canti. Grande malum, propria volūtas: qua fit, vt bona tua tibi bona non sint. Etenim si in die ieiunij mei inuenitur voluntas mea, nō tale ieiunium elegit Dominus: nec sapit illi ieiunium meum, quod non obedientiam, sed iudicium volūtatis propriæ sapit. Ego autem non solùm de ieiunio meo, sed de silētio, de vigilijs, de oratione, de lectione, de opere manuum, postremò de omni obseruantia monachi, vbi inuenitur volūtas sua in eo, & non obedientia magistri sui, idipsum sentio: minimè prorsùs obseruātias illas, etsi bona in se, tamen inter virtutes censuerim deputādas. De odienda propria volūtate, plura in superioribus notata sunt, tam circa instrumentum 58. quàm circa secundum gradum humilitatis.

Sermo. 71.

TRACTATVS LXIIII.

De ix. x. xj. & xij. humilitatis gradib.

N*Onus humilitatis gradus est, si linguam ad colloquendum prohibeat monachus, & taciturnitatem habens vsque ad interrogationem, non loquatur*: Interrogatio, hoc loco, iudicio nostro dicitur opportunitas siue congruitas necessitatis temporis. Qui enim humilis est, antequàm congruum & opportunū tempus habeat loquēdi, taciturnitatem seruat: quia vt dicitur Prouerb. 15. Sermo opportunus optimus est. Et Pro. 25. Mala aurea in lectis argenteis, qui loquitur verbum in tempore suo. Et ideò Ecclesiastici 20. dicitur: Homo sapiens tacebit vsq; ad tempus. August. Loquela sit in necessitate, taciturnitas in iocunditate. Quarè autem nō loquendum sit ante tempus debitū, sanctus pater ostendit duabus authoritatibus. Primò ibi, cùm dicit, *monstrante scriptura*: scilicet Prouer. 10. *Quia in multiloquio non effugietur peccatū*. Quanta autem mala ex multiloquio sequuntur, notatum est circa instrumentum 55. Sequitur secunda authoritas: *Et quia vir linguosus non dirigetur super terram*. i. in hac vita. psal. 139. vbi dicit Glo. Vir nanque linguosus amat mendacia, nō cauens quid loquitur. Ideoq; non potest fieri vt dirigatur. Quisquis ergò vult dirigi, oportet audire antequàm loqui, sicut Iacob. ait: Sit omnis homo velox ad audiendū, & tardus ad loquēdum. Nam si quis vera dicat, sed præter necessitatem, vir linguosus est.

Interrogatio quomodò hic accipiatur.

Simile quid habet in psal. 140.

Non loquēdum ante tempus.

Vir linguosus quis sit.

Iacobi 1.

D*Ecimus humilitatis gradus est, si non sit facilis & promptus in risu*: quod non de risu moderato, aut disciplinato accipiendum est, cùm homo natura risibilis sit: sed de risu indisciplinato, qui cū exaltatione vocis aut cachinnis fit, quod ostendit, cū subdit, *quia scriptum est*: s. Ecclesiastici 21. *Stultus in risu exaltat vocem suam*. vir autē sapiens, vix tacitè ridebit. De hac materia plura notata sunt circa instrumētum 55. & ideò hîc non extendimus sermonem.

V*Ndecimus humilitatis gradus est, sicū loquitur monachus leniter & sine risu, humiliter et cum grauitate pauca verba & rationabilia loquatur, & non sit clamosus in voce, sicut scriptum est: Sapiens verbis innotescit paucis*. Litera plana est. Vbi nota, quòd sanctus pater describit in his verbis septē conditiones, quibus sermo discipuli debet esse adornatus. Primò, vt sit lenis, siue suauis, & dulcis. Pro. 15. Responsio mollis fragit irā, sermo durus suscitat furorē. Eccle. 6. Verbum dulce multiplicat amicos. Et eiusdem 16. Qui sapiens est corde, appellabitur prudens: & qui dulcis est eloquio, maiora reperiet. Secundò, quòd sit sobrius & modestus ac honestus, vt non sit risu cachinnoso dissolut⁹. Fatuus enim in risu exaltat vocē suā: vir aūt sapiens vix tacitè ridebit, Ecclesiastici 21. Tertiò, quòd sit humilis, non superbus, verborū ampullositate elatus. Psal. Nolite loqui sublimia gloriātes. Quartò, quòd sit grauis. Ecclesiastici 5. Nè temerè quid loquaris. Itē eiusdem 21. Verba prudētum, statera ponderabūtur. Quintò, quòd sit tardiloquus siue rarus. Ecclesiastici 5. Sint pauci sermones tui. In multis sermonibus inuenitur stultitia. Sextò, quòd sit rationabilis, ab omni falsitate & prauitate alienus. Hoc enim est veritatē loqui, rationabiliter loqui, vt dicit Rabanus super Exo. Zacha. 8. Loquimini veritatē vnusquisq; cum proximo suo. vt possit dicere discipulus illud Pro. 8. Iusti sunt omnes sermones mei: non est in eis prauum quid, nec peruersum. Septimò, vt sit demissus, nō immoderata clamositate prolatus. Seneca: Vox sit sine clamore. De hac materia, plura notata sunt circa instrumentum quinquagesimumsecundum.

Septem cōditiones habere debet sermo religiosi.

1.

2.

3.

1. Reg. 2. 4.

5.

6. Veritatem loqui.

7.

D*Vodecimus humilitatis gradus est, si non solùm corde monachus, sed etiam corpore humilitatē videntibus se semper indicet, i. in opere, in oratorio, in monasterio, in horto, in via, in agro, vel vbicunq; sedens, aut stans, vel ambulans, inclinato sit semper capite, defixis in terram adspectibus*. Textus planus est. Iste gradus humilitatis respondet primo gradui, quem beatus Bernar. ponit inter duodecim gradus superbiæ, qui dicitur curiositas: quę est, quandò monachus, vbicunq; stat, ambulat, sedet, oculis vagatur, caput erectum, & aures suspensas portans. Consequenter sanctus pater Benedict⁹ inducit quatuor, quę discipulū debēt mouere ad hoc, vt inclinato capite, & oculis in terrā defixis semper ambulet: nisi necessitas aliqua aut officij conditio illud impediat. Primum, est memoria peccatorū, cùm ait: *reum se omni hora de peccatis suis existimans*, secūdùm illud Manasse: Peccaui super numerū arenæ maris, & multiplicata sunt peccata mea,

Curiositas damnatur.

Quatuor, quibus debemus semper inclinati & humiles esse.

1.

mea, & non ſum dignus videre altitudiné
cęli prę multitudine iniquitatis meæ: quo-
niam iritaui iram tuam, & malum coram
In Apolog. David. c. 9. te feci. Ambroſius: Sapiẽs ſi epuletur, ſi co-
gitet, ſi oret ac deprecetur, ante oculos eius
ſemper eſt error proprius, & momentis
omnibus culpa pulſat conſcientiam, nec
2. quieſcere, nec obliuiſci ſinit. Secundum
Memoria iudicij. eſt, memoria futuri iudicij, cũ ſubdit: *iam
ſe iudicio tremendo Deo præſentari exiſtimet*. Hiero-
nymus: Certè ſi mente cernerent homines,
quale iudicium imminet mundo, ſenſus
humanus non vanitate diſpergeretur, &
nõ infidelitate grauaretur. Filioli, memo-
remur nouiſſima noſtra, nè peccemus. Hęc
enim recordatio, maximè facit timoratũ.
timor enim peccatum expellit, negligen-
3. tiam non admittit. Tertiũ eſt, exemplum
euangelici publicani, cùm ſequitur: *dicens
ſibi in corde ſemper illud, quod publicanus ille euãge-
licus, fixis in terram oculis, dixit: Domine, non ſum
dignus ego peccator leuare oculos meos ad cælum.*
Quarè non leuabat oculos ad cælũ publicanus. Luc. 18. Publicanus hic, qui nobis in exem-
plum proponitur, oculos ad cęlum leuare
non præſumebat. Sciebat enim ibi eſſe pa-
trem ſuum, à cuius dulcedine receſſerat, &
ideò erubeſcebat ſurſùm adſpicere. Itèm
conſiderabat, quòd cælum & gloriam eius
perdiderat propter peccatum, & illud ad-
ſpicere, ſibi dolor erat. Itèm, quia peccator
erat, videre cælũ, vbi eſt Dei præſentia, pa-
radiſi gloria, ſanctorum curia, indignũ ſe
reputabat: ſed adſpiciebat terram, quã cæ-
Theophylact. in 18. Lucæ. lo prætulerat. Theophil⁹: Verebatur ocu-
los leuare, cẽſens indignos viſionis ſuper-
næ eos, qui maluerũt bona terrena ſpecta-
re & quærere. Quartum eſt, exemplũ Pro-
4. phetæ, cùm ſequitur: *Et item cum propheta: In-
curuatus ſum, & humiliatus ſum vſquequaque*. par-
tim hoc dicit propheta pſal. 118. Et humi-
liatus ſum vſquequaquè. Curuitas, refer-
Verus pœnitens. tur ad corpus: humilitas verò, ad animam.
Verus enim pœnitens, corpore & animo
humilitatem debet ſeruare. Sequitur: *Ergò
his omnibus humilitatis gradibus aſſcenſis, monachus
ad charitatem Dei perueniet*. Diſpoſita ſcala per
duodecim gradus humilitatis, ponit ſan-
ctus pater concluſionem, fructum ſcilicet
& vtilitatem aſſcenſũs, dicens: Monachus
quidem, qui antè poſitos aſſcendit gradus,
mox ad charitatẽ peruenit, quę vinculũ eſt
perfectionis. Dicit enim Aug. de verbis Do
Sermo. 10. mini: Fode in te fundamentũ humilitatis,
Duo effectus charitatis. & peruenies ad faſtigiũ charitatis. Conſe-
quẽter ſanct⁹ pater attribuit duos effectus
ipſi charitati. Primus eſt, *quæ perfecta, foràs
1. mittit timorem*. 1. Ioan. 4. Perfecta charitas fo-
ràs mittit timorẽ. Glo. interli. i. ſeruilem.
Ser. 9. in pſal. 118. Ambro. Charitas excludit timorẽ, vt miles
qui imperatorem diligit, bella pro impera-
tore ſuſcepta non metuit: vt ſeruus amans
dominum, quanuis per dubia & prærupta
mittatur, tamen omnia pericula domini
amore contemnit, ac ſi quis dominũ petat,
ſeipſum offerre non trepidat. Secundus ef- 2.
fectus eſt, quòd onus & iugũ diſciplinę re-
ligionis leue, dulce reddit ac ſuaue, cũ ſub-
dit: *per quam* ſ. charitatẽ, *vniuerſa, quæ priùs non
ſine formidine obſeruabat, abſq; vllo labore velut na-
turaliter* i. faciliter & promptè, *ex cõſuetudine*
quæ eſt altera natura, vt dicit philoſoph⁹,
*incipiet cuſtodire: non iam timore gehennæ, ſed amore
Chriſti, & cõſuetudine ipſa bona, & delectatione vir-
tutum*. De iſtis duobus effectibus charitatis
Aug. ſimul loquitur, lib. de perfectione iu- Poſt ratiocinationes.
ſtitiæ, ſic: Perfecta charitas foràs mittit ti-
morẽ, (eccè primũ) & facit præcepti ſarci-
nam leuem, nõ ſolùm nõ prementem one-
re ponderum, verùm etiã ſubleuantẽ vice
pennarũ, (ecce ſecũdum.) Item idem in eo-
dẽ: Nullo modo ſunt oneroſi labores amã-
tiũ: ſed etiam delectabiles, ſicut venãtium,
& aucupantiũ, & piſcantiũ. Item Bernard.
ſuper Canti. Vbi amor eſt, labor nõ eſt, ſed Sermo. 85.
ſapor. Sequitur: *quæ Dominus* ſ. amorẽ Chriſti
iam ſ. aſſcenſis omnibus gradibus, *in operariũ
ſuum*, i. diſcipulũ, qui in horto religionis
laborat, eradicando vitia, & plãtando vir-
tutes, vt tandèm fructũ dulciſſimum colli-
gat æternę beatitudinis, *mundum à vitiis & à
peccatis, ſpiritu ſancto dignabitur demonſtrare*. Me- Mũdatio à peccatis merito attribuitur ſpiritui ſancto
ritò ſpirituiſancto attribuit mundationẽ
à peccatis, quoniã ipſe totius ſanctificatio-
nis & mundationis animorũ noſtrorum,
author eſt. Vndè Prouerb. 8. dicitur, quòd
vniuerſa delicta operit charitas, quę, Apo-
ſtolo teſte ad Roma. 5. diffuſa eſt in cordi-
bus noſtris per ſpiritũ ſanctũ, qui datus eſt
nobis. Item in ſignũ huius, Ioan. 20. dici-
tur: Accipite ſpiritum ſanctũ. quorum re-
miſeritis peccata, remittẽtur eis. & pſal. ait:
Emitte ſpiritũ tuũ &c. ſequitur, Et reno-
uabis faciem terræ. Et Iſa. 4. Si abluerit Do-
minus ſordem filiarũ Sion, & ſanguinem
lauerit de medio eius in ſpiritu iudicij &
ſpiritu ardoris.

IN CAPVT VIII.

TRACTATVS LXV.

De officijs diuinis: vbì quòd Dei laudibus inſiſtendum ſit, & quarè maximè nocturnis horis.

H*Temis tẽpore*, &c. Poſtquàm beatus
pater Benedictus ſub figura ſcalę
duodecim graduũ, integrã per-
fectamq; humilitatẽ deſcripſit,
quam diſcipulus amplecti debet, tanquàm
perſectionis magiſtram: conſequenter
nunc de officijs diuinis ſubiungit, quæ
ſunt, laudare & benedicere Deum. Illud Qui dignè Deum laudant.
enim officium Deo acceptum eſt, quod ab
illis agitur, qui per humilitatis ſcalã aſſcẽ-
dentes, ad perfectionis magiſterium feſti-
nant

nant conſcendere. Alioquin propheta dicente, Non eſt digna laus in ore peccatoris. Daturus igitur ſanctus pater regulam de officijs diuinis dicẽdis, à nocturnis inchoat, dicens: *Hyemis tempore, s. à Calendis Nouembris vſque ad Paſcha, iuxta conſiderationẽ rationis, octaua hora noctis ſurgendum eſt, vt modicè amplius de media nocte pauſetur, & iam digeſti ſurgãt.* Sed quęritur, quomodò accipienda ſit iſta octaua hora, cùm omnes noctes non ſint æquales? Vnde in Calendis Nouembris & Ianuarij, octaua hora videtur eſſe in media nocte: in menſe verò Decembris eſt ante mediam noctem. Ad hoc videtur nobis dicendum, quòd cùm ſanctus Benedictus dicat, quòd hora octaua ſurgẽdum ſit, vt modicè amplius de media nocte pauſetur, apertè deſignat, quòd octaua hora ſit poſt mediam noctem, & per conſequens, quòd non veniat accipienda ſecundùm ordinem horarum noctis cuiuslibet menſis, ſed ſecũdùm proportionem ad tempus Calendarũ Nouembris. Et hoc eſt, quod ſanctus pater dicit, *iuxta conſiderationem rationis*, ſumptæ ſcilicet à Calendis Nouembris. Et cauſam aſſignans, quarè tantum tempus detur pauſationi & quieti, dicit: *vt iam digeſti* id eſt, iam decoctis cibis atq; depoſitis, leuiores facti à grauitate ciborum, *ſurgant* peruigiles ad officium diuinum deuotè peragendum. Vndè Hieron. Ad orationẽ tibi nocte ſurgenti, non indigeſtio ructum faciat, ſed inanitas. homo autem ſobrius, ſatis poteſt per mediam noctem hyemali tempore digeſtionem celebrâſſe. Sequitur: *Quod verò* ſcilicet temporis ſpatium, *poſt vigilias* quas nocturnale officium vocat, quod immediatè dicitur, cùm ſurgitur ad vigilias, cum pſalmis, lectionibus & reſponſorijs, *reſtat à fratribus, qui pſalterij vel lectionum aliquid indigent*, ante laudes, quæ matutini dicuntur, *inſeruiatur* id eſt, occupetur, *meditationi*. Nota, quòd nõ dicit, quieti aut dormitioni: ſed meditationi à fratribus, *qui indigent*, id eſt, neceſſè habent aliquid pſalterij vel lectionum legere, perſcrutari aut prouidere. Quãtùm verò ad continentiæ puritatem vigiliæ nocturnæ faciant, oſtendit Caſſianus, ſic dicens: Ante omnia verò, peruigil neceſſaria eſt ſolicitudo nocturna. Nam ſicut puritas & cuſtodia diei nocturnam præparant caſtitatem: ità nocturnæ vigiliæ cordi pariter & obſeruationi diurnæ ſtatum ſolidiſſimum roburque promittunt. Sequitur: *A Paſcha autem vſque ad ſupradictas Calendas Nouembris, ſic temperetur hora vigiliarum agenda, vt paruiſſimo interuallo, quo fratres ad neceſſaria naturæ exeant, cuſtodito, mox matutini, qui incipiẽte luce agendi ſunt, ſubſequantur.* Senſus planus eſt. Eccè quòd de agendis vigilijs beatus pater Benedictus duplicem diſtribuit rationem, ſecundùm duas partes, in quas totum annum diuiſit: videlicet, à Calendis Nouembris vſque ad Paſcha, & à Paſcha vſque ad Calendas Nouembris. De laudibus verò dicendis vnam ſolùm diſponit rationem, videlicet vt *incipiente luce*, id eſt, tenui aurora: tunc enim lux incipere noſcitur: regulariter agãtur, tam ſcilicet in hyeme, quàm in æſtate. Circa hoc autem capitulum, dimiſſis multis, quæ dici poſſent, conſiderationis noſtræ oculos ſolùm ad ea, quę diſcipulum huius ſcholę diuini ſeruitij ędificare poſſent, extendentes, notanda ducemus duo. Primò, rationes, quibus diuinis laudibus inſiſtendum ſit. Officium enim in hoc loco pro diuina laude accipiẽdum eſt. Vndè Baſilius in regula: Officium bonorum eſt, Deum iugiter laudare & amare. Studeat igitur Deum laudare & amare, qui concupiſcit ad eius conſortium peruenire. Secũdò, quàm laudabile ſit, ſurgere ad officium ſiue laudes nocturnas. Circa primum notandum, quòd ad laudes Deo perſoluendas, multa nos incitant.

Eccl 15. — Octaua hora, qua ſurgendũ eſt, quomodò accipitur. — Nõ eſt dormiendum, poſt vigilias. — Vigiliæ multùm faciunt ad cõtinẽtiæ puritatem. — Multa nos incitant ad perſoluendas Deo laudes.

Primò, ſacra ſcriptura. Pſal. 49. Immola Deo ſacrifi- 1.
cium laudis. Item: Pſallite Deo noſtro,
pſallite. Et Eccleſiaſtici 39. In omni corde
& ore collaudate & benedicite nõmẽ Domini.
Et ad Hebræos 13. Offeramus hoſtiã
laudis ſemper Deo. Et pſalmo vltimo:
Omnis ſpiritus laudet Dominũ. Secun- 2.
dò, altitudo magnificentiæ diuinæ. Pſalmo 144. Per ſingulos dies benedicam tibi, & laudabo nomen tuum in ſeculũ ſeculi. Et cauſam ſubiungit, dicens: Magnus Dominus & laudabilis nimis, & magnitudinis eius nõ eſt finis. Hugo de ſancto Victore: Laudemus in Deo potentiam, magnificemus pietatem, miremur ſapientiam, extollamus generoſitatẽ, approbemus æqui-
tatem. Tertiò, incitat omnis creatura. 3.
Gregorius: Mirum eſt, quòd homo ſemper Deum non laudat, quia quælibet creatura ad eum laudandum ſemper inuitat. Opera laudabilia, artificem laudabilem oſtendunt. Eccleſiaſtici 9. In manu artificum opera laudabuntur. Auguſtinus: Cęterùm arbores & omnia terrena Deum laudant: quia cùm iſta videmus, & creatorem, qui fecit ea, conſideramus, de illis naſcitur
in nobis laus Dei. Quartò incitat benefi- 4.
cium creationis. Pſal. 99. Iubilate Deo omnis terra &c. Et addens cauſam, dicit: Quoniam ipſe eſt Deus, ipſe fecit nos, & nõ ipſi nos. Auguſtinus libro Confeſſionũ: Tu Deus excitas nos, vt laudare te nos delectet, quia feciſti nos, & inquietum eſt
cor noſtrum, donèc quieſcat in te. Quin- 5.
tò maximè beneficiũ redemptionis. Vndè nato Saluatore noſtro, facta eſt multitudo militię cæleſtis laudantiũ Deũ, &c. Lucę 2. ad prouocandum homines ad Dei laudem. Et pſal. 66. Confiteãtur tibi populi, Deus, con-

Omnis creatura nos inuitat ad laudẽ Dei. — In pſal. 148.

confiteantur tibi populi omnes. & additur causa, Terra dedit fructum suum. Terra dicitur beatissima virgo, quæ nobis fructum protulit salutis. Et psalm. 143. Deus, canticum nouum cantabo tibi. & causam subdens, ait: Qui das salutem regibus: qui redemisti Dauid seruum tuum de gladio maligno. Sextò, quia homini ipsa loquela data est ad laudandum Deum. Vndè qui Deum non laudat, mutus reputandus est. Augustinus: Væ tacentibus de te, quoniam loquaces muti sunt. Idem: Qui hic incipit tacere, in futuro mutus erit: quarè laudandus est Deus, siue blandiatur in prosperis, siue castiget in aduersis. Psal. 33. Semper laus eius in ore meo. Hieron. Fœlix lingua, quæ nõ nouit nisi de diuinis texere sermonem.

Terra fructifera dicitur beata virgo.

6.

7. Septimò incitat ad laudem Dei, nobilitas operationis. Laudatio enim Dei, est operatio valdè nobilis, cùm angeli & animę iam beatæ huic operationi intendant. Psal. 83. Beati qui habitant in domo tua, Domine: in secula seculorum laudabũt te. Multùm quidem gaudere deberet, qui in terris constitutus, ad hanc cælestem operationẽ admittitur exercendam. Augusti. in libro de doctrina Christiana: Deus, cùm de illo nihil dignè possit dici, admisit humanæ vocis obsequiũ, & verbis nostris in laude sua nos gaudere voluit. Bernardus super Cantica: Nihil ità propriè quendã terris reprę sentat cælestis habitationis statum, sicut alacritas laudantium Deum. Quarè dicit Hieron. super Isaiam: Inueniatur in Ecclesia vox laudis: vt quod in cælis facturi sumus cum angelis, hoc etiã iugiter in Dei laude meditemur in terris. Octauò incitat, quia hoc officiũ est Deo gratissimum. Psal. 49. Sacrificium laudis honorificabit me. Cassiodor⁹ super psal. 118. Laudes Deo in ocio exhibere, gratissimũ est: sed in tribulatione, amplius probatur eximium.

Laudatio Dei, est valdè nobilis operatio.

Sermo. 11.

8.

9. Nonò incitat nos ad diuinas laudes hoc: quia officium istud, est dæmoni valdè infestum. Fugat enim malignum spiritum. 1. Reg. 16. Ecce spiritus Domini malus exagitat te. Iubeat dominus noster rex, & serui tui qui coram te sunt, quęrent hominẽ scientem psallere in cithara: vt, quandò arripuerit te spiritus Domini malus, psallat manu sua, & leuiùs feras. Et subditur in eodem capitulo: Dauid tollebat citharam, &c. & leuiùs ferebat Saul. Psal. 17. Laudans inuocabo Dominum: & ab inimicis meis saluus ero. Effræm lib. de compunctione: Quemadmodùm enim puluis à vehementia venti spargitur, & impugnatur: sic aduersarius noster ad nihilũ redigetur, quãdò vox nostra in Dei laudibus personat.

Laus Dei infesta est dæmoni.

lib. 2. cap. 2.

10. Decimò incitat nos ad hoc vtilitas maxima huius officij. Præparat enim laus diuina viam spiritui sancto. Vnde Gregorius super Ezechielem: Cùm vox psalmodiæ per intentionem cordis agitur, per hanc omnipotenti Domino iter ad cor præparatur. 4. Reg. 3. Cùm caneret psaltes, facta est super Heliseum manus Domini. Item hominem lætificat. Psal. 70. Exultabũt labia mea, cùm cantauero tibi. Iaco. 5. Tristatur quis in vobis? oret. ęquo animo est? psallat. Glo. Crebra psalmodiæ dulcedine, nociuam tristitiæ pestem de corde expellas. Item Glo. super psal. 143. Laus diuina, bonorum est refectio, vt nulla videatur ei similis delectatio: ipsa est remuneratio, quæ & operatio. Circa secũdum notandum, quòd valdè laudabile est, ad matutinas libenter surgere, & de nocte diuinæ laudi intendere. Ad hoc mouemur Primò, sacra scriptura incitante. Vndè Thren. 3. dicitur: Consurge, id est, simul cum alijs surge, lauda in nocte. Item Danielis 3. Benedicite noctes & dies Domino. Secundò, exemplis multis. Et primò, sanctorum animalium, quæ requiem non habent, die ac nocte dicentia: Sanctus, sanctus, sanctus Dominus Deus omnipotens, qui erat, qui est, & qui venturus est, Apo. 4. Item Isa. 64. dicitur, de custodibus Ecclesiæ: Tota die & tota nocte non tacebũt laudare nomen Domini. Item exemplo sanctissimi regis & prophetę Dauid, qui nec occupationibus regijs vxoris nec diurnis nec nocturnis retrahebatur, quin de nocte surgeret, & valdè citò, ad laudes diuinas. Vndè scriptum est in psal. 118. Media nocte surgebam ad confitendum tibi. Item exemplo Christi, qui interdùm non solùm partem noctis, sed etiam, totam noctem expendebat orando. Luc. 6. Et erat pernoctans in oratione. Item exemplo beatorum Pauli & Silæ, qui non impediebãtur angustia carceris, quin in media nocte orantes laudarent Deum, Act. 16. Infelices planè religiosi somnolẽti, qui talium & tantorũ exemplo non excitantur ad surgendum nocte ad laudes matutinas Deo persoluendas. Prætereà tertiò, mulieres solẽt surgere de nocte pro solicitudine domûs suæ. Prouerbio. 31. De nocte surrexit, deditque prædam domesticis suis, & cibaria ancillis suis. Item artifices magna parte noctis vigilant pro lucro. Ecclesiastici 38. Omnis faber & architectus qui noctem tanquàm diem transigit. Item studentes sapientiæ, citiùs artificibus surgunt de nocte. Refert Hieron. Demosthenem dixisse, se omnes artifices nocturnis semper vigilijs præuenisse. Si ergò studiosi pro sapientia acquirenda, artifices pro lucro, mulieres pro cura domûs suæ, sic surgunt de nocte: quanto magis decet seruos Dei pro seruitio regis æterni surgere de nocte? Indè est, quod dicit Paulus secundæ Corinth. 6. In omnibus exhibeamus nos-

Vtilitas laudandi Deum.

Laudabile est libenter surgere ad vigilias, propter multa.

1.

2.

Multa exempla ad studium vigiliarum.

3.

Contra Ruffin. apolo. 1.

nosmetipsos sicut Dei ministros. Et sub-
iungit, in vigilijs: innuens, quòd nō sit ve-
rus Dei minister, qui refugit sacras vigili-
4. as. Item quartò, Tempus nocturnū apti-
us est actibus contemplatiuę vitæ, & quie-
tius est & liberius ab occupationibus mun-
di. Et ideò dicitur in psal. 41. In die māda-
uit Dominus misericordiam suam, scilicet
opera actiuæ vitæ: & nocte canticum eius,
quod est vitę contemplatiuæ. Item quin-
5. tò, conueniens est valdè, vt nocturno tem-
pore, quandò mali Deum inhonorant, bo-
6. ni Deum glorificent & laudent. Sextò,
quia hostis Ecclesiæ, scilicet diabolus, non
solùm impugnat de die, sed etiā de nocte.
Gregorius: Non dormitabit, neque dormi-
et, qui impugnat Israel. cui resistitur per
7. sacras vigilias. Septimò, vt tempora ten-
tationis carnis euadamus, cuiusmodi est
tēpus nocturnū. Somnolentos enim con-
comitantur frequenter carnales tentatio-
nes. propter quod hęc duo tangit Aposto-
lus Rom. 13. Non in cubilibus & impudici-
tijs. Has autem reprimūt honestæ vigiliæ,
iuxta illud Ecclesiasti. 13. Vigilia honesta-
8. tis calefaciet carnes. Octauò, quia surgere
ad matutinas, cū valdè pœnosum sit: vnde
Paulus inter labores suos 2. Corin. 11. enu-
merat vigilias, dicens: In vigilijs multis.
multùm meritorium esse videtur, surgere
de nocte ad laudes diuinas. Quarè sanctus
Dauid inquit: In noctibus extollite manus
vestras in sancta, & benedicite Dominum.
9. Nonò, quia frequēter in nocte, vtpotè in
silētij tempore, Dominus visitat animam,
& emittit consolationes internas. Iob 35.
Qui dedit carmina in nocte, id est, conso-
lationes gaudiosas. Decimò, quia non
10. modò est animæ salutare multipliciter, vt
dictum est, sed & corpori salubre. Surgen-
tes enim ad matutinas, multis modis cor-
poraliter purgantur, quod multùm con-
fert sanitati corporali. Patet ergò, quòd
libenter debeat surgere discipulus ad ma-
tutinas. Et hoc pro præsenti capitulo.

Apta est cō templationi nocturni temporis hora.

Somnolentiam comitatur carnalis tentatio.

Vigiliæ sunt magni meriti.

Psal. 133.

Vigiliæ salubres sunt corpori.

IN CAPVT IX.
TRACTATVS LXVI.
Vbì de vario modo inchoandi diuinas laudes, & quarè in omnibus horis dicitur: Deus, in adiutorium &c.

DEterminata hora surgendi ad vigilias nocturnas, sanctus pater Benedictus incipit tractare, qualiter Deo in nocturnis horis seruiendum sit: exprimens numerum psalmorum, qui decantandi sunt, dicens: *Hyemis tempore, præmisso in primis versu: Deus, in adiutorium meum intēde: Domine, ad adiuuandū me festina.* Quia enim, vt Dominus ait in Euangelio Ioan. 15. Sine me nihil potestis facere: meritò sanctus pater officium diuinum à deuota oratione inchoandum disponit, quæ secūdùm doctrinam in collationibus à patribus traditam, in omni articulo incessabili iugitate fundenda est in prosperis & in aduersis. In prosperis, vt seruemur nè extollamur: in aduersis, vt eruamur. Præthereà cùm secundùm Apostolum, 1. Corin. 10. Omnia in Dei nomine facienda sunt: meritò est ab eo inchoandum. Item Glo. super illud Psal. 69. Deus, in adiutorium meum intende: dicit, Nota quòd versiculus iste ante omnes horas in initio prędicitur: quia cùm orare debemus, maximè tunc tentare nititur diabolus, vt muscæ morientes perdant suauitatem vnguenti. Cōtra ergò illius insultus, auxilium à Domino postulamus ante omnia. Circa hoc autem notandum est, quòd conuenit tribus modis peccare: videlicet corde, ore, & opere. Ideoque tribus modis, vt dicitur in Rationali diuinorum officiorū, horæ inchoantur: videlicet Completorium per, Conuerte nos, Deus salutaris noster: contra peccatum cordis: nocturnæ horæ per, Domine, labia mea aperies: contra peccatū oris: Aliæ verò Horæ per, Deus, in adiutorium meum intende: contra peccatū operis. Et quoniam in peccato cordis & oris, est aliquid operis: ideò in omnibus horis, tam nocturnis quàm diurnis, dicitur: Deus, in adiutorium meum intēde. Monachi verò, ex institutiōe sancti patris Benedicti in hoc capitulo, dicūt primò in nocturnis horis, Deus in adiutorium. & posteà, Domine labia: quia sine Dei adiutorio nec cor, nec labia ad ipsius laudem aperiri valent. Præthereà notandum, quòd sacerdos dum dicit: Deus, in adiutorium meum intende: signo crucis se munit, & ità singuli in choro psallentes, ad effugādum illius virtute quamlibet diaboli versutiā & potestatē. Valdè enim timet diabolus signum crucis. Vndè Chrysostomus: Vbicunquè dęmones signum crucis viderint, fugiunt, timentes baculū, quo plagam acceperunt. Sequitur: *& Gloria.* Post, Deus in adiutoriū, in singulis horis subijcitur, Gloria patri. Sicut erat &c. quos duos versus, beatus Hieron. scripsit in opuscula quę Papę Damaso misit: & ipsius rogatu ipsa Damasus in fine psalmorum cātari instituit. Ipsum tamen versum, Gloria patri, Nicena synodus, vt legitur in Rationali diuinorū officiorum, dicitur edidisse. Quia verò Dominus dixit Isa. 65. Adhuc te loquēte, eccè adsum: ideò post orationem, Deus, in adiutorium meum intēde: quasi iam nos intellexerimus exauditos, gratiarū actiones tribuimus Trinitati, dicentes: Gloria patri, &c.

Cassia. collat. 10. c. 10.

Triplici modo inchoātur horę canonicę, & quarè. Lib. 5. ca. 2. §. 8.

Quarè monachi nocturnis horis præmittāt, Deus in adiutoriū.

Hom. 55. in Matth.

De inuētione versûs, Gloria patri, & quarè dicatur. To. 4. in epi. ad Dama.

Ibid. §. 17.

&c. *Deindè ter dicendũ est, Domine labia mea aperies: & os meum annunciabit laudem tuam*, quasi dicat: Tu Domine aperi, & non ego. Nam si tu labia mea aperueris, securè laudẽ tuam annunciabit os meum. Ter autem instituit sanctus pater dicendũ, Domine labia mea &c. propter reuerentiam vnitatis & Trinitatis. Sequitur: *Cui subiungendus est tertius psalmus:* scilicet, Domine, qd multiplicati sunt. Ideò iste tertius psalmus, qui de resurrectione Domini digestus est, vt ibi: Ego dormiui & soporatus sum &c. præmittitur, vt dum monach⁹ in eo de resurrectione Domini audit, peruigilem se & deuotũ in tota vigilia custodiat: & ad reddendas laudes creatori suo, depulsa somnolentia, se purissimum reddat. Sequitur: *& Gloria*. Post vnumquenq; psalmũ dicitur, Gloria patri &c. Quia versus iste totius Trinitatis simplex laus est. Psalmus nanq; bonã operationẽ significat: qua finita, meritò Deo gloria danda est, qui pro omni bono opere laudandus est nunc & semper. *Post hunc, psalmus nonagesimusquartus*, q vulgato sermone dicitur Inuitatorium, *cum Antiphona, aut certo decantandus. Indè sequatur Ambrosianum*: id est, hymnus. In nouo testamento Hilarius Pictauensis episcopus, eloquentia conspicuus, primus hymnorum carmine floruit. Et post eũ Ambrosius Mediolanensis episcopus. Ideoq; hymni Ambrosiani dicuntur, quia eius tempore plurimùm in ecclesia Mediolanẽsi cantari cœperunt: posteà verò in ecclesijs occidentalibus. *deindè sex psalmi cùm Antiphonis*. Hîc sex psalmi iubẽtur dici, & post lectiones alij sex psalmi: quos duodecim psalmos canẽdos ad vigilias, ab Angelo tradita cõsuetudo obtinuit. Narrat enim Cassianus libro institutionũ monachorũ, quasi in principio, quòd cũ magna esset varietas apud patres Aegypti in numero psalmorum, qui cantantur ad vigilias, quibusdam plures, quibusdam pauciores psallentibus: conuenerunt, vt diffinirent de numero, & quãtitate psalmorũ. Et cùm diù super hac diffinitione consulerent, orãtibus ipsis, Angelus Domini adstitit inter eos, qui vndecim psalmos orationum interiectione distinctos, cõtiguis versibus parili pronunciatione decantans, & duodecimum sub alleluia responsione consummans, ab vniuersorũ oculis repentè subtractus, quęstioni pariter & cęremonijs finẽ imposuit. Et hinc venerabilis patrum senatus intelligens, Angeli magisterio congregationibus fratrum generalem canonem non sine dispensatione Domini constitutum, decreuit hunc duodenarium numerum psalmorum celebrari. Sequitur: *Quibus dictis, dicto versu, benedicat abbas, & sedentibus omnibus in scãnis, legantur vicissim* i. per vices, siue alternatim, *à fratribus in codice super analogium*, i. lectorium, siue locum vbi recitãtur lectiones. Vbi nota, quòd lecturus lectionem, ad librum accedẽs, supra gradum ascendit: quia doctor perfectiori vita vulgus transcẽdere debet: & ab abbate vel presbytero in eius absentia benedictionẽ tanquàm legendi licentiam postulat, dicens: Domne, iube benedicere: per quod principatus Ecclesiæ, quodq; null⁹, nisi à maiore iussus, in ecclesia debeat legere, designatur. Et dicit, Domne: & nõ Domine. quia solus Deus verè Dominus est. *tres lectiones, inter quas tria respõsoria canantur*. Respõsoria quoq; post lectiones subijciũtur. Cùm enim per lectiones, doctrina: per responsoria verò, bona opera significãtur: ritè post lectiões, responsoria subijciuntur: quia per bona opera, doctrinæ respondere debemus: nè cum seruo pigro, qui pecuniã Domini sui abscõdit, in tenebras exteriores mittamur. Dicitur nanq; Respõsorium, quia lectioni respondere, i. consonare debet, vt si fortè sunt lectiones de libris Genesis, aut Regũ, aut Actuum Apostolorũ, Respõsoria sint regulariter similiter de eisdem. Vel dicitur Responsorium, quia vni cantanti siue inchoanti, chorus concorditer cantando respondet. Sequitur: *Duo Responsoria, sine Gloria, dicantur. Post tertiã verò lectionẽ, qui cantant, dicãt Gloria: quam dum incipit cãtor dicere, mox omnes de sedibus suis surgant ob honorem & reuerẽtiam sanctæ Trinitatis. Codices autem legantur in vigilijs diuinæ authoritatis, tam veteris Testamenti, quàm noui: sed & expositiones earum, quæ à nominatissimis doctoribus orthodoxis & catholicis patribus factæ sunt.* Expositiones verò siue veteris & noui Testamẽti legendas dicit nominatissimorũ patrum, i. probatissimorũ. Cuiusmodi sunt: Augustinus, Ambrosius, Hieronymus, Gregorius, Chrysostomus, Gregorius Nazanzenus, Cyprianus, Hilarius, Leo Papa: qui in his, quæ de fide catholica dixerunt, sunt ab vniuersali Ecclesia approbati: sicut patet in cap. Sancta Romana ecclesia. dist. 15. Qui dicti sunt orthodoxi, i. rectam fidem habentes, aut gloriosa vita & doctrina clarissimi: dicuntur catholici, i. vniuersales: quia in fide & doctrina vniuersalis & Apostolicæ Ecclesiæ persistẽtes, nunquàm per hęresim aut schisma ab eadem fuerunt separati. Si quęratur de expositionib⁹ Origenis, qui cùm in pluribus errâsse legatur, nec orthodoxus, nec catholicus censendus est. Respondendum, vt ait Gelasius in decreto suo, quòd Origenis opuscula, quæ B. Hieron. non repudiat, legenda suscipimus. Reliqua autem omnia cum authore suo dicimus esse renuenda. Sequitur: *Post has verò tres lectiones cum Responsorijs suis, sequuntur reliqui sex psalmi, cum alleluia canendi.* Nota, quòd in hoc, quòd psalmi sunt cum alleluia decantandi, expressè ostendit, quòd noctur-

Quarè dicant monachi ter, Domine labia.

Hymnorũ præcipui inuentores.

lib. 1. cap. 5. Vndè habuerit originem dicendi 12. psal. consuetudo.

Ibid. cap. 6.

Analogiũ.

Ratio, quarè lecturus benedictionem petat, ascendat gradum, & dicat, Domne.

Matth. 25.

Quarè dicatur Responsoriũ.

Doctores irrefragabiles & approbatissimi.

De libris Origenis.

Dist. 15. cap. Sancta Ro.

Quarè nocturnalis psalmodia

cum Alleluia terminetur. nocturnalis psalmodia in laudē Dei clauditur. Et hoc idem in spe futuræ beatitudinis sancta fecit Ecclesia, significans post annunciationem regni cælorum, quæ in hac vita per vtrunque testamentum mundo prædicatur, actione nostram non esse pro-

Psal. 83. futuram, nisi in laude Dei, sicut scriptum est: Beati qui habitāt in domo tua, Domine, in secula seculorum laudabunt te. Sequitur: *Post hos lectio Apostoli sequatur, ex corde recitāda, & versus, & supplicatio litania, i. Kyrie eleison. sic finiantur vigiliæ nocturnæ.* Ista, explanatione non egent.

IN CAPVT X.

TRACTATVS LXVII.

De ordinatione officij æstatis tempore.

CONsequenter sanctus pater subiungit seruandum ordinem in quantitate psalmodiæ in tēpore æstiuali, dicens: *A Pascha autem vsque ad Calendas Nouembris, omnis (vt suprà dictum est) psalmodia quantitas teneatur: excepto, quòd lectiones in codice, propter breuitatem noctium, minimè legātur: sed pro ipsis tribus lectionibus, vna de veteri Testamento memoriter dicatur: quam breue Responsorium subsequatur, & reliqua omnia, vt dictum est, impleantur, i. vt nunquàm minùs à duodecim psalmorū quantitate ad vigilias nocturnas dicantur: exceptis tertio & nonagesimoquarto psalmo.* Hæc omnia,

Quarè september & October nō æquales sint cū temporē hyemali quo ad officiū. plana sunt. Solummodò hic videndū occurrit, quarè cùm September & October æquales noctes habeant cū Martio & Aprili, officium istis mensibus nō æqualiter est ordinatum. Respondetur primò, quòd ideò, quia in præfatis mensibus magnus labor occurrit vindemiarum & collectionis

1. frugum, circa collecturas seminum & pomorum & aliarum rerum, quę ad vsus monasterij necessariæ sunt. In quib⁹ omnibus exercendis, si necessarium fuerit, oportet monachum esse impigrū: Quia, sicut idem pater asserit capitulo 48. regulæ, tunc veri monachi sunt, si de labore manuū suarum viuunt, sicut & patres nostri & Apostoli: & hoc fortassis sanctus pater considerans, nè fortè monachus velit esse desidiosus, aut ab opere agrorū excusatus, dat potiùs licentiā, vt æstatis tempore in vigilijs nocturnis vna sit lectione monachus cōtentus, quàm vt labor agrorū per desidiam sit

2. aliquatenùs neglectus. Secunda ratio, est breuitas noctiū. Et hęc assignatur à sancto patre in textu, cùm subdit, *propter breuitatem noctium*: maximè autē illis fiunt breues noctes in dormitorio, qui in die labores exercent in agro. Præterea considerandū, quòd

Nota singularē decisionem. hæc clausula, de vna lectione tātùm dicenda, non sic accipiēda est ad literā, vt transgressor regulæ constituatur, qui tres lectiones in præfatis mensibus in codice legerit in vigilijs nocturnis. Vndè si congregatio voluerit, propter maiorem deuotionem Deo exhibendam, legere tres lectiones, maximè vbi monachi laboribus manuū non exercentur, nō dubium, quin salua intentione patris legere possit.

IN CAPVT XI.

TRACTATVS LXVIII.

De conuenienti dispositione officij in Dominica die, & de eiusdem diei excellentia.

POstquàm priuatis diebus vtroque tempore, s. tam hyemali quàm & æstiuo, sanctus pater posuit ordinem agendarū vigiliarū, nè fortè crederetur, quòd idē modus per omnia in Dominicis diebus obseruandus esset, subiunxit hīc rubricā de die Dominico. Dies enim Dominicus primatum obtinet, & maior est inter alios dies: quia in illa Christus fuit annunciatus, & resurrexit, & in Apostolos spiritum sanctū misit, & Deus mundum, i. cælum & terram, in illo fecit: in eodē quoque die, vt dicitur, dissoluetur. Dicit ergò sanctus pater: *Dominico die temperiùs surgatur ad vigilias*, & vt quidam codices habent, temporiùs, (vnum, idemque significat) i. maturiùs, altiùs, i. plùs alta hora noctis, i. citiùs solito surgant in Dominicis, quàm in quotidianis diebus, & hoc tātùm tempore æstatis. Nam hyemis tempore sufficit satis, surgere octaua hora, secundùm dispositionē octaui capituli, nisi fortè nocte natalis Dominici, propter prolixitatem officij, in quo iuxta considerationē rationis, præuenire oportet. In æstate verò non sufficeret surgere præfata hora. Et si quęratur, quanto citiùs surgendum est Dominicis diebus in tēpore æstiuo? Respondet, quòd tāto citiùs surgendū est, quòd possit impleri quod in octauo capitulo dictum est, videlicet quòd laudes incipiente luce possint inchoari: quod planè non fieret, si ità tardè surgeretur, sicut quandò noctes sunt grandes. Sequitur: *In quibus vigilijs teneatur mensura, i. modulatis (vt suprà disposuimus) sex psalmis & versu, residentibus cunctis dispositē & per ordinem in subsellijs, legantur in codice, vt suprà diximus, quatuor lectiones cum responsorijs suis: vbi tantùm in quarto responsorio dicatur à cantante, Gloria: quam dum incipit, mox omnes cum reuerentia surgant*, inclinantes scilicet se profundè, quousquè cantor compleuerit. qui modus obseruādus est, quotiès dicitur, Gloria patri. Est autem hic aduertendū, vt ità huius reuerētiæ disciplina obseruetur ab omnibus vniformiter, vt omnes simul surgāt, ęqualiter inclinent: vtnè, minùs inclinando, irreuerētia notari possit, & plùs inclinan-

Marginal notes (right column): Excellentia diei Dominicæ. — Quāto anticipādum videatur ad vigilias Dominicas. — Vniformitas obseruāda in omnibus.

do, ſingularitas vendicet ſibi locum. Eſt autem inclinandum ità profundè ab vnoquoq;, vt manus ſuper genua ponere poſſit. Sequitur: *Poſt quas lectiones ſequantur ex ordine ſex pſalmi cum antiphonis, ſicut anteriores, & verſu. Poſt quos iteràm legantur alia quatuor lectiones cum reſponſorijs ſuo ordine quo ſuprà, poſt quas dicantur tria cantica de prophetis, quæ inſtituerit abbas*: id eſt, ordinauerit competenda, ſecundũ quod congruit officio quod agitur, aut ſolennitati quæ celebratur. *quæ cãtica cum alleluia pſallantur. Dicto etiam verſu, & benedicente abbate, legantur alia quatuor lectiones de nouo teſtamento ordine quo ſuprà. Poſt quartum autem reſponſorium incipiat abbas hymnũ, Te Deum laudamus. quo perdicto, legat abbas lectionẽ de euangelio, cum honore & timore ſtãtibus omnibus: qua perlecta, reſpondeant omnes, Amen. Et ſubſequatur mox abbas hymnum, Te decet laus. Et data benedictione*, id eſt, oratione quæ poſt euangelium dici conſueuit, *incipiant matutinos.*

Pulcherrima interpretatio totius ordinis diuini officij iuxta diſpoſitionẽ ſanctiſſimi Benedicti.

Circa hanc diſpoſitionem beatiſſimi patris notãdum, quòd in primo nocturno ſex pſalmos & quatuor lectiones cum totidem reſponſorijs cantari inſtituit, & totidem in ſecundo, per hoc vitam contemplatiuam innuens & actiuam. Senarius enim pſalmorum numerus vitam deſignat actiuam: in qua ſex opera miſericordiæ conuenit exercere, ſi quis ad contẽplatiuæ vitæ perfectionem voluerit peruenire, quæ per quatuor lectiones figuratur. Quaternarius numerus quidem apud monachos quadratam & euangelicam in ſanctis exprimit ſtabilitatem. In tertio verò nocturno tria cantica cantari inſtituit in laudem Trinitatis, à qua nobis vitæ perfectionẽ dari cum charitate credimus & ſperamus. Cantantur autem illa cantica cum alleluia, quod eſt canticum cæleſtis lætitiæ: vt per hoc, totam Trinitatem eſſe dignam cæleſti laude, oſtendatur: ad quam plenè laudandã non ſufficit vox humana. Quatuor verò lectiones de Euangelio, quæ ſequuntur, ſignificant quòd laudatores Dei per quatuor Euangeliorum doctrinã debent eſſe quatuor virtutibus inſigniti. Quatuor etiam reſponſoria, laudãtium alacritas deſignare. Sed nè hoc bonum, agentes illud ſibi aſſcribant: ſed totum Dei laudi attribuãt, & ſe illius ſeruos eſſe oſtendant, ſubiungitur: Te Deum laudamus. Poſteà legitur Euangelium, quod ſignificat denarium, id eſt, vitam æternam, quæ dignè Deum laudantibus in fine reddetur.

Reuerentia cùm legitur Euãgelium

Cùm autem Euangeliũ legitur, ſanctus pater iubet omnes ſtare cum honore & timore, vt ad prælium pro fide Chriſti ſeruãda promptitudo, & deuotio notetur. Vndè Anaſtaſius, de cõſecra. diſt. prima, cap. Apoſtolica. ità dicit: Apoſtolica authoritate mandamus, dum ſancta Euangelia in Eccleſia leguntur, vt ſacerdotes & cæteri omnes non ſedentes, ſed venerabiliter curui & in conſpectu Euangelij ſtantes, Dominica verba intentè audiant, & fideliter adorent. Poſt Euangeliũ ſequitur, *Amen*, id eſt, fiat nobis quod ex Euangelio credimus & ſperamus. Hymnus verò qui ſequitur, ſcilicet, *Te decet laus* &c. gaudiũ, quod ſancti poſt laborem habent de remuneratione denarij, ſignificat. Sequitur: *Qui ordo vigiliarum omni tempore, tam æſtatis quàm hyemis, æqualiter in die Dominico teneatur: niſi fortè (quod abſit) tardius ſurgatur, & aliquid de lectionibus breuiandum eſt*:

Quomodò intelligatur quod dicitur, breuianda eſſe reſponſoria.

Nõ quidem in numero, quia ſemper duodecim dicendæ ſunt: ſed in quantitate, vt breuiores dicantur quàm deberent: *aut reſponſorijs.* Breuitas reſponſoriorum non eſt accipienda in numero, vt dicantur pauciora, quàm duodecim: aut in quantitate, vt dicantur breuiora: ſed quo ad notam, accipienda eſt, vt cantentur expeditiùs nota breuiori. Sequitur: *Quod tamen omninò caueatur, nè proueniat.* ſcilicet negligentia ſurgendi pro debito tempore. *Quod ſi contigerit, dignè indè ſatisfaciat Deo in oratorio, per cuius venerit delictum ſeu neglectum.* Benè dicit, *dignè*: eſt enim conſideranda quantitas culpæ ſiue negligentiæ: cauſa etiam, propter quam hoc acciderit: conditio etiã perſonæ, quæ peccauit: & tunc fiat digna ſatisfactio.

IN CAPVT XII.

TRACTATVS LXIX.

De officio laudum matutinarum.

Poſtquàm ſuperiùs ſanctus pater diſpoſuit ordinem ſeruãdum in horis nocturnis: nunc dat ordinem tenendum in horis ſequentibus: & inchoat à laudibus, quæ (vt in ſuperioribus dictum eſt) matutini dicuntur: quia incipiente luce matutina, aguntur. Dicit ergò: *In matutinis Dominico die dicatur ſexageſimus ſextus pſalmus* ſcilicet, Deus miſereatur noſtri, *ſine antiphona in directum.*

De diſpoſitione pſal. in laudibus.

Pſalmũ iſtũ, Deus miſereatur noſtri, primò abſq; antiphona decantari inſtituit: Tum, quia tenebris fatiſcentibus diluculo matutino laudes canuntur. Et ideò dicitur, Illuminet vultum ſuum ſuper nos. Tum ſecundò, quia hoc officium ad Domini pertinet reſurrectionem, per quam accepimus miſericordiam & benedictionem. Sequitur: *Poſt quem dicatur quinquageſimus cum alleluia.* Pſalmus iſte, licèt ſit pœnitẽtialis, iubetur dici cum alleluia: quia licèt habeat lamentum, nihilominùs habet annexum iubilum interioris conſcientiæ de remiſſione peccati. Vndè in eodem pſalmo ſequitur: Audi- tui meo dabis gaudium & lætitiam. Gloſa: Gaudium, de abſolutione peccati: dicen-

2. Reg. 12. dicendo, Dimissum est tibi peccatum tuum: & lætitiam de æternis, quæ promittis mihi. Sequitur: *Post quem dicatur centesimus decimusseptimus*, videlicet, Confitemini Domino. Qui, eò quòd de resurrectione Domini loquitur, meritò in die Dominica, in qua Domini resurrectio commemoratur, præcipitur decantari. *& sexagesimussecundus*, videlicet, Deus Deus meus, ad te de luce vigilo: qui, vt de se patet, maximè conuenit horæ matutinali. *Indè benedictiones*, id est, canticum trium puerorum, Benedicite omnia opera Domini Domino, *& laudes*, id est, psalmus, Laudate Dominum de cælis. *lectio* id est, capitulum, *de Apoc. vna ex corde, & responsorium Ambrosianu*, id est, hymnus, *versus, canticum de Euangelio*, id est, canticum Zachariæ patris Ioannis Baptistæ, quod sumptum est de Euangelio beati Lucæ, Benedictus Dominus Deus Israel. *Litania*: Quid autem sit Litania, in fine noni capituli regulæ expositum est. *& completum est.* supple, matutinum.

IN CAPVT XIII.

TRACTATVS LXX.

De modo dicendi laudes priuatis diebus: & de recitanda oratione Dominica.

DAto ordine, quo in die Dominico explendæ sunt laudes matutinæ: nunc subdit ordinem, quo diebus priuatis agédæ sunt. Dicit ergò: *Diebus autem priuatis matutinorum solēnitas ità agatur: id est, vt sexagesimussextus psalmus dicatur sine antiphona, subtrahendo modicè*, sub, id est, minùs altè, quàm cæteri psalmi, dicatur, *sicut in Dominica*. Quarè aūt dixerit, *subtrahendo*, seqtur, cū dicit: *vt omnes occurrant ad quinquagesimum* psalmū, scilicet Miserere mei Deus: *qui cū antiphona dicatur*, qa qui post Gloria istius psalmi, videlicet sexagesimisexti, scilicet, Deus misereatur nostri: occurrerit, debet satisfacere, & vltimus stare in suo ordine: sicut inferiùs dicitur in quadragesimotertio capitulo regulæ. *Post quem alij duo psalmi dicantur secundùm consuetudinem: id est, Secunda feria quintus & tricesimusquintus: Tertia feria, quadragesimussecundus & quinquagesimussextus: Quarta feria, sexagesimustertius & sexagesimusquartus: Quinta feria, octuagesimusseptimus & octuagesimusnonus: Sexta feria, septuagesimusquintus, & nonagesimusprimus. Sabbato autem, centesimus quadragesimussecundus.* In quibus psalmis, si benè respiciantur, reperietur quòd in singulis ponitur hoc nomen, manè, vel ei æquiualens. Vndè, pertinere ad (Ratio de psal. qui dicuntur in laudibus.) horam matutinalem, apertissimè dinoscuntur: & ità non absque ratione, matutinorum officio sunt deputati. *& canticum Deuteronomij, quod diuidatur in duo Gloria. Nam cæteris diebus canticum vnumquodque die suo ex Prophetis, sicut psallit Ecclesia Romana, dicatur. Post hæc sequantur laudes, deindè lectio vna Apostoli, memoriter recitanda: responsorium Ambrosianum, versus, canticum de Euangelio, litania: & completum est.* Sequitur: *Planè agenda matutina, vel vespertina*, scilicet laus, *non transeat aliquandò, nisi in vltimo ordine oratio Dominica, omnibus audientibus, dicatur à Priore, propter scandalorum spinas, quæ oriri solent: & vt conuenti* id est, admoniti, *per ipsius orationis sponsionem, qua dicunt, Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris: purgent se ab huiusmodi vitio. Cæteris verò* scilicet laudibus, *agendis, vltima pars eius orationis dicatur, vt ab omnibus respondeatur, Sed libera nos à malo.* Sanctus pater sanctissimè instituit in hoc loco, vt in vltima parte matutinorum & vesperarum dicatur à Priore, seu ab eo, qui primum locum tenet illis horis in ecclesia, Dominica oratio, videlicet Pater noster, alta voce: & hoc (Ratio de recitanda oratione Dominica cunctis audientibus.) *propter scandalorum spinas*, id est, dissensiones ac lites aut iniurias seu contentiones, quæ sunt scandalorum causa, & tanquàm spinæ mentem per iram & odium pungentes & lacerantes, *vt conuenti* id est, admoniti, vel victi, vel superati, *per ipsius orationis sponsionem* ac conditionem, *qua dicunt, Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus: purgent se ab hoc vitio* odij vel iræ, seu cuiuscunque alterius passionis. In alijs autem horis, oratio Dominica non ità alta voce dicatur. Sed cur tam variè? Respondetur, quòd vesperum est finis diei, & principium noctis: Matutinum verò econuersò, principium diei & finis noctis: voluit præcipuè istis duabus horis dici alta voce orationem Dominicam, vt illa frater commonitus, non transeat diem ac noctem sine reconciliatione fratris sui. In alijs autem horis non sic dici præcipitur: quia sæpè contingit fratrem fratri irasci, & quodam furoris impetu commoueri: qui licèt statim animum non cohibeat, expectandus tamen ad veniam, sufficere visum est sancto patri, si sol non occidat super iracundiam eius. (Spinæ pungentes.)

IN CAPVT XIIII.

TRACTATVS LXXI.

De agendis vigilijs in Sanctorum festiuitatibus: & quibus de causis Ecclesia celebrat eorundem festa Sanctorum.

Postquàm sanctus pater Benedictus ordinem instituit agendarum vigiliarum diebus Dominicis, & ferialibus siue priuatis, nūc dat ordinem tenendum in festiuitatibus Sanctorum. Vbi in primis notandum venit, quòd Ecclesia multis de causis celebrat Sanctorum festa. Primò, vt eis vicem rependamus. Quia ipsi iam celebrant festum de nobis: quoniam gaudium est in cælo Angelis Dei & animabus sanctis super vno peccatore pœnitentiam agente. Secundò, quia eos honorando, rem nostram agimus. Nam eorum festiuitas, nostra est. Vnde Apostolus: Omnia nostra sunt, nos autem Christi. Charitas enim omnia facit communia. Tertiò, vt habeamus eos intercessores pro nobis. Vnde legitur 3. Regum 1. quòd Bersabee, quæ interpretatur puteus satietatis, id est, per quam Ecclesia triumphans designatur, impetrauit filio suo regnum. Quartò, vt eos imitemur. Commemorando enim eorum vitæ conuersationem, faciliùs ad eorum imitationem prouocamur. Quintò, propter augmentum nostræ securitatis ad spei nostræ subleuationem. Si enim homines mortales nobis similes, potuerunt ità per sua merita sublimari, ità nos similiter poterimus, si eorum vitæ sanctitatem imitari voluerimus. Sextò, propter honorem diuinæ maiestatis. Quia illos honorando, Deum honoramus in eis: & prædicamus mirabilem, qui sanctos suos ità mirificauit. Septimò, vt intellecta Sanctorū pulchritudine & munditia, confundatur homo de peccatis & immunditijs suis, & illorum imitatione discat terrena bona contemnere, & amare cælestia. Meritò ergò sanctus pater dat ordinem, qualiter in natalibus Sanctorum vigiliæ agendæ sint, dicens: *In Sanctorum verò festiuitatibus, vel omnibus solennitatibus, sicut diximus Dominico die agendum, ità agatur.* Aduertendum, quòd dicit, *festiuitatibus*, & non omnibus: & quòd dicit, *solennitatibus*, & addit, *omnibus*, vt intelligas, quòd non de omnibus festis Sanctorum, quæ occurrunt, sed de præcipuis, siue solennibus, loquatur. Nam si de omnibus Sanctis, qui occurrunt, solenniter celebrandum esset, tanta est Sanctorum multitudo, vt penè nihil aliud faciendum esset: & ità nunquàm de feria ageretur. Quod ergò dicit, *In Sanctorum festiuitatibus*, supplendum est, quorundam, siue eorum de quibus statutum est fieri duodecim lectiones. Quod verò dicit, *omnibus solennitatibus*, vel ad idem referendum est, cùm præcipuæ festiuitates, dicantur solennitates: vel solennitates referuntur ad festiuitates Christi, quæ omnibus festiuitatibus præferūtur: quę sunt, Natiuitas, Circuncisio, Apparitio, Præsentatio in templo, Cœna Domini, Parasceue, Sabbatum sanctum, Pascha, Ascensio, & Pentecoste. Festiuitates verò, referuntur ad solennitates Sanctorum, quæ maximè & vniuersaliter coluntur in Ecclesia Dei: sicut sunt festa beatæ Virginis, duodecim Apostolorum, sancti Ioannis Euangelistæ, sancti Ioannis Baptistæ, sancti Stephani, sancti Laurentij, & aliorum, de quibus in cap. Pronunciandum. de consecrat. dist. iij. *ità agatur:* videlicet quantùm ad numerū psalmorum, lectionum, responsoriorum, & canticorum. Sequitur: *excepto, quòd psalmi aut antiphonæ vel lectiones, ad ipsum diem pertinentes, dicantur.* Et hoc rationabiliter, quoniam non ijdem psalmi aut antiphonæ, siue lectiones congruunt omnibus solennitatibus. Obseruata ergò hac consonantia, *Modus autem suprascriptus teneatur.*

Multis de causis celebrantur Sanctorum festa.
1. Luc. 15.
2.
3. Figura.
4.
5.
Nota hanc rationem.
6.
7.
Quòd non omnia festa Sanctorum possibile sit celebrare.
Solennitates præcipuę Domini nostri.
Festiuitates Sanctorum celebres.

IN CAPVT XV.

TRACTATVS LXXII.

Quandò dicatur alleluia, & de diuersis eiusdem verbi interpretationibus.

Sanctus pater Benedictus plenè volens disponere de diuinis officijs, docet in hoc capitulo, quibus temporibus canticum lætitiæ, videlicet alleluia, in Ecclesia dicendum sit, nè contingeret dici, quandò non expedit: aut taceri, quandò dicendum esset. Dicit ergò: *A sancto Pascha vsque ad Pentecosten, sine intermissione dicatur alleluia, tam in psalmis, quàm in responsorijs.* Vbi notandum, quòd Alleluia est lætitiæ canticum, & auditū ab Angelis decantari, Apo. 19. Habet autem varias expositiones. Nā primò, vt habetur psal. 112. Alleluia interpretatur, Laudate pueri Dominū. Allelu, i. laudate. ia, nomen Domini. Hieron. sic: Alle, id est, cātate. lu, id est, laudē. ia, i. ad Dominū. Aug. sic: Al, id est, saluū. le, id est, me. lu, id est, fac. ia, id est, Domine. Amb. sic: Alle, id est, lux. lu, id est, virtus. ia, id est, vita. Greg. Alle, pater. lu, filius. ia, spiritus sanctus. Petrus Manducator dicit super Apocal. & Augustin. in glosa psalterij, quòd Alleluia, est verbū imperatiui modi, & sonat Allelu, id est, laudate. ia, id est, vniuersalē. vel ia, id est, inuisibilē, s. Deū: quasi laus inuisibilis Dei. Decantari aūt instituit sanctus pater hoc lætitiæ canticū, à sancto Pascha vsq; ad Pentecosten: Tum primò, quia hoc tēpus signat statum æternæ felicitatis, quē post hanc vitam expectamus, in quo ab omni labore quiescētes, vacabimus Dei laudibus. 1. Tum secundò, vt libertatē, quā nobis Christus resurgēdo acquisiuit, profiteremur. 2. Tū tertiò, quia hoc tempus paschale signat octauam resur- 3.

Diuersæ expositiones vocabuli Alleluia.
Lyra in psal. 104.
Quarè dicatur alleluia post Pascha vsq; ad Pentecosten.

resurrectionis, in qua verum, perfectum gaudium, & perpetuum erit. Augustinus super Ioannem sermone 18. Post Quadragesimam, Pascha resurrectionis celebramus, signantes resurrectionem nostram. Et ideò per quinquaginta dies celebratur, quia in quinquagenario merces denarij figuratur: & ideò tunc non vacabit, nisi laudare Deum: ideò per illos dies alleluia dicimus. Alleluia, laus Dei est in ista mortalitatis fragilitate. Tum quartò meritò hoc tempore paschali frequentatur alleluia, quia hoc tempore Christus resurgens ex mortuis, æternæ beatitudinis spem nobis dedit & promissum. *Sine intermissione* dicit cantandum, quia in omnibus psalmis, & omnibus versibus, & in omnibus antiphonis & responsorijs vult dici alleluia. Et hoc ideò, quia hoc toto tempore figurantur dies sempiternæ lætitiæ, in quibus sine intermissione in omnibus lætandum erit. Sequitur: *A Pentecoste autem vsque ad caput Quadragesimæ*, id est, vsque ad Septuagesimam, in qua, more antiquorum, erat principium & caput ieiunij, *omnibus nocturnis cum sex posterioribus psalmis tantùm ad nocturnos dicatur.* Nota hîc, quòd in Septuagesima vsque ad Pascha, alleluia non dicitur: Tum, quia hoc tempore recolitur & commemoratur status miseriæ, in quem cecidit humanum genus propter peccatum primorum parentum: vndè meritò canticum lætitiæ subticetur. Vndè officium Missæ inchoamus: Circundederunt me gemitus mortis.

Diuersæ significationes quinquagesimæ post Pascha.

4.

Quarè intermittatur alleluia adueniente Quadragesima.

Secundò, quia hoc tempore commemoratur tempus pœnitentiæ & peregrinationis ac exilij à patria cælesti. Quod quidem exilium vitæ præsentis sub reuolutione septem dierum agitur. Vndè Leo papa: Ideò hymnos, scilicet Alleluia, Gloria in excelsis, quos Angeli cantauerunt, intermittimus in Septuagesima, quia peccato hominis veteris à conuentu angelicæ iubilationis expulsi, in huiusmodi miseræ vitæ Babylone super flumina eius sedemus & flemus, dum recordamur illius Sion, in qua Deum decet hymnus. A Septuagesima ergò, quandò protoplasti lapsus in Ecclesia recitatur, Alleluia & Gloria in excelsis, vsque ad Pascha intermittimus, vbi CHRISTVS resurgens à mortuis, tristitiam nostram vertit in gaudium, & alleluia nobis reddit. Hęc ille. Sequitur: *Omni verò Dominica extra Quadragesimam cantica matutini, prima, tertia, sexta, nonáque, cum alleluia dicantur: Vespera verò, cum antiphona cantatur. Responsoria verò nunquàm dicantur cum alleluia, nisi à Pascha vsque ad Pentecosten.* Plana sunt omnia.

De conse. dist. 1. cap. Hi duo.

Psal. 136.

IN CAPVT XVI.

TRACTATVS LXXIII.

De horis canonicis, & earum ratione.

Assignato ordine officiorum in horis nocturnis & laudibus matutinalibus, tam diebus priuatis, quàm Dominicis & festiuis: & ordinato etiam, quibus temporibus quibusq; horis angelica laus, scilicet alleluia, dicenda sit: Nunc agens de horis diurnis, subiungit numerum earum & nomina, & institutionis causam assignando. Satisfaciendo ergò sanctus pater rubricæ, scilicet qualiter diuina opera per diem agenda sint, dicit sic: *Vt ait Propheta, Septiès in die laudem dixi tibi. Qui septenarius numerus à nobis sic implebitur, si matutini, prima, tertia, sexta, nona, vespera, completorijq; tempore, nostra seruitutis officia persoluamus, quia de his horis dicit: Septiès in die laudem dixi tibi. Nã de nocturnis vigilijs idem ipse Propheta ait: Media nocte surgebam ad confitendum tibi.* Vbi notandum, quòd cùm corpus quod corrumpitur, aggrauet animam, vt dicitur Sapient. 9. nequimus, infirmitate nostra præpediente, in singulis horis duodecim diei iugiter diuinis insistere laudibus, quoniam necesse habet homo aliquandò necessarijs corporis intendere. Et ideò institutum est, vt certis horis, illis vacetur. Et vocantur istæ horæ canonicæ: id est, regulares, quia à sanctis patribus regulariter obseruatę. Sed aduertendũ, ꝙ hæ horæ secũdũ vsum antiquũ, sunt octo: videlicet vigiliæ nocturnæ, matutini, s. laudes, & aliæ sex horæ diurnæ, videlicet prima, tertia, sexta, nona, vesperę & cõpletoriũ: secũndũ quem vsum matutinæ primæ, siue vigiliæ, dicuntur diuisim à matutinis, q dicũtur in principio auroræ. Et sic octiès laudatur Deus in die naturali ab Ecclesia in nouo testamẽto, sicut & octiès laudatur in veteri, sicut habetur Neemiæ 9. Hũc vsum orandi quo ad numerũ horarũ, obseruandũ instituit B. Benedictus, licèt secũdùm aliũ modũ distinctiouis. In veteri enim testamẽto orabatur quater in nocte, & quater in die: B. verò Benedict⁹ voluit semel in nocte, & septiès in die, exẽplo optimi oratoris Dauid, dicentis psal. 118. Media nocte surgebam ad confitendum tibi, s. confessione laudis, & hoc quo ad matutinas primas, siue vigilias. Et iterùm: Septiès in die laudem dixi tibi, & hoc quo ad alios septem horas, quarum prima est laus matutina, dicenda in aurora. Aliæ sex sunt, prima, tertia, sexta, nona, vesperæ, & completorium. Et hic modus approbatus est per concilium Agathense, vt patet extrà de celebratione Missarum, in cap. Presbyter.

Psal. 118.

Quarè certis horis instituamus Dei laudibus.

Quarè dicatur horæ canonicæ.

Mos orandi antiquis.

Verba huius sanctæ regulæ habentur in corpore iuris.

ter. Cuius capituli verba sunt quæ in hoc loco sanctus Benedictus ponit ab illo loco vbi dicit: *Vt ait propheta, Septies in die* &c. Secundùm autem vsum communem ambę matutinæ iam simul dicuntur, & computantur pro vna hora, cùm etiam per vnam orationem terminentur: secundùm quem modum omnes horæ canonicæ reducuntur ad numerum septenarium, qui est numerus sacratus. Et sic illud Dauidicū, Septiès in die laudem dixi tibi, intelligitur de die naturali: & vna laus fit in nocte artificiali. Et aliæ sex in die noctis eiusdem, scilicet prima, tertia, sexta, nona, vndecima, quæ est vespera: & duodecima, quæ est completorium. Sequitur: *Ergò his temporibus referamus laudes creatori nostro super iudicia iustitiæ suæ:* id est, confitendo & laudando omnia opera sua iusta esse, *id est, matutinis,*

Tales præcipuè horæ constitutæ sunt ad laudandū Deum tribus de causis.

prima, tertia, sexta, nona, vespera, completorio: & nocte surgamus ad confitendum ei. Vbi notandum, quòd potiùs istæ horæ ad laudandum & confitendum Domino, sunt institutæ tribus de causis.

1\.
Psal. 118.
Psal. 54.

Primò, quia istis horis sancti leguntur orationibus & laudibus diuinis specialiùs vacâsse. Vndè Dauid: Media nocte surgebam ad confitendum tibi: eccè vna hora. Et iterùm: Vesperè & manè & meridie narrabo & annunciabo: eccè aliæ tres: scilicet vespera, prima, & sexta. Tertia verò hora orabant Apostoli cùm receperunt spiritum sanctum, Actuum 2. Petrus verò & Ioannes ascendebant in templum, vt orarent ad horam orationis nonam, vt dicitur Actuum 3. Circa duodecimam verò horam, qua dicitur Completorium, dicitur Christus orâsse, cùm post cœnam fudit orationem ad patrem, sicut habetur Ioannis 17.

2\.
Quomodò consecratæ sunt Horæ canonicæ quibusdam nostræ redemptionis operibus.

Secunda causa est, quia horæ istæ sunt insignitæ quibusdam operibus insignibus, ad nostram pertinentibus redemptionem. Nocte enim natus est nobis Saluator, circa horam primam resurrexit, circa tertiam spiritum sanctum dedit, circa sextam ascendit, circa nonam mortuus est in cruce, circa vndecimam, id est, vesperæ, corpus suum & sanguinem discipulis in sacramento distribuit in cœna, circa duodecimam sepultus est. Iustè ergò istæ deputatæ sunt laudibus diuinis & orationibus plusquàm aliæ, in quibus non legitur aliquod factum huiusmodi contigisse.

3\. Tertia ratio, quia tales horæ diuinis operarijs leguntur deputatæ: vt habetur Matthæi 20. vbi legitur, patrēfamiliâs misisse operarios primo manè, quod est prima: similiter tertia, similiter sexta, similiter nona, & vndecima, quæ est vespera: & serò, quod est duodecima hora siue cōpletoriū, ad mercedē vocâsse. Cùm ergò diuinū officiū dicatur opus diei, iustè horæ istæ competunt diuino officio.

Congruentia laudis Dei in nocte.

Quòd autem additur, supra sex horas diei, opus diuinum in nocte, non est inconueniens: quia opus cōtemplatiuæ vitæ non solùm diei, sed etiam nocti competit. Vndè Iacob dicitur nocte luctatus fuisse cum angelo, Gen. 32. Quod exponens Gregorius, dicit luctam huiusmodi contemplationē.

Hom. 14. in Ezechielē.

Item notandum, quòd istæ causæ deputādi huiusmodi horas diuinis laudibus, sunt etiam causæ instantiùs & libentiùs orandi in eis. Illis profectò libentiùs orandum est horis, quibus sancti orâsse dicuntur: horis priuilegiatis, horis operibus redemptionis insignitis: vt eorum simus participes, horis diuinis operarijs attributis.

Solutio cuiusdam dubij circa textum regulæ, & diffinitio quid sit mediū.

Vltimò restat soluenda quædam obiectio: Videtur illud, quod dicitur, *Media nocte surgebam* &c. contradicere ei, quod dictum est in capitulo octauo, quòd hyemis tempore surgendum est ad vigilias octaua hora, vt modicè amplius de media nocte pausetur. Respondetur, quòd medium inter aliqua, dicitur duobus modis. Aut per æqualem distantiam terminorum, aut interpositionem inter terminos. Medietas noctis in dicto Prophetæ, dicitur medietas per interpositionem inter partes extremas noctis, secundùm quam medij rationem, cùm octaua hora surgitur, media nocte surgitur.

IN CAPVT XVII.

TRACTATVS LXXIIII.

De quantitate psalmorū circa horas canonicas.

APtum ordinem obseruauit sanctus pater Benedictus in eo, quòd superiùs distinxerat tempora, quibus officia diuina agēda sunt. Et nunc subiungit, quanti psalmi per easdem horas canendi sunt, dicens: *Quia de nocturnis vel matutinis digessimus ordinem psalmodiæ: nunc de sequentibus horis videamus. Prima hora diei dicātur psalmi tres sigillatim, & nō sub vno Gloria.* sed, supple, sub triplici, vt Trinitas in nostris operibus glorificetur. *Hymnus eiusdē horæ, post versum, Deus in adiutorium, antequàm psalmi incipiantur. Post expletionem verò trium psalmorum, recitetur lectio vna,* quæ apud alios capitulum nominatur, *versus, & Kyrie eleison, & missæ sint,* id est, dicantur orationes, quę missæ dicuntur hic à sancto patre: eò quòd in illis ad Deum expresse preces mittamus, dicentes: Oremus, Omnipotens sempiterne Deus. vel, Deus, qui. vel huiusmodi. *Tertia verò, sexta, & nona, eodem ordine celebretur: oratio, id est, versus, hymni earundem horarum, terni psalmi, lectio, & versus, & Kyrie eleison: & missæ sint. Si maior congregatio fuerit, cum antiphonis dicātur: si verò minor, in directum psallantur.*

Congregatio regularis, maior, & minor quæ dicatur.

Congregatio regularis, dicitur congregatio duodecim monachorum, iuxta numerum duodecim

Apo-

Congregatio regularis, maior, & minor, quæ dicatur.

Apostolorum principalium discipulorũ Christi. Maior congregatio dicitur ab aliquibus, à triginta & supra. Minor verò cõgregatio, si minus à triginta fuerint fratres, descendendo vsq; ad duodecim. Nam minus à duodecim, nõ videtur congregatio regularis. Alij volunt dicere, quòd si plures sint quàm duodecim monachi, i. tredecim, vel quatuordecim, aut vltra, maior congregatio dicenda sit, sed primum magis nobis placet. Est tamen aduertendũ, quòd hoc quod dicitur, non est accipiendum præceptiuè, ità quòd regulæ transgressor habendus sit conuentus minoris congregationis, qui cum antiphonis, i. modulando officium diceret, sed accipiendum est per modum indulgẽtiæ. Concedit enim minori congregationi propter paucitatem monachorum, nè nimio labore fatigentur, *quòd in directum*, i. sine modulatione, officium dicat, si voluerit. Sequitur: *Vespertina autem synaxis* id est, solennitas vel cursus vesperarum, *quatuor psalmis cum antiphonis terminetur. Post quos psalmos lectio recitanda est: indè responsorium Ambrosianum, versus, canticũ de Euangelio,* s. Magnificat anima mea Dominum. *litania,* i. Kyrie eleison, *& oratio Dominica: & fiant missæ.* i. orationes. *Completerium autem trium psalmorum dictione terminetur. qui psalmi directanei sine antiphonis dicẽdi sunt. Post quos hymnus eiusdem Horæ, lectio vna, versus, Kyrie eleison, benedictio: & missæ fiant.* Plana sunt omnia.

Multa concessiuè, dicuntur præceptiuè.

IN CAPVT XVIII.

TRACTATVS LXXV.

De ordine dicendorum psalmorũ: vbì quarè Ecclesia vtitur Psalterio in officio Ecclesiastico magìs quàm alijs scripturis.

POstquàm sanctus pater Benedictus de numero psalmorum egit, iam de ipsorum ordine disponit, dicens: *In primis semper diurnis horis dicatur versus: Deus, in adiutorium meum intende: Domine ad adiuuandũ me festina. & Gloria. Indè hymnus vniuscuiusq; horæ. Deindè prima hora Dominica: dicenda quatuor capitula psalmi centesimi octauidecimi. Reliquis verò horis, id est, tertia, sexta, vel nona: terna capitula suprascripti psalmi centesimi octauidecimi dicantur. Ad primam autem secunda feria, dicantur tres psalmi, id est, primus, secundus, & sextus. Et ità per singulos dies ad primam, vsque ad Dominicam, dicantur per ordinem terni psalmi, vsq; ad nonumdecimum psalmum. Ità sanè, vt nonus psalmus & septimusdecimus, partiantur in binas Glorias. Et sic fiat, vt ad vigilias Dominica semper à vicesimo incipiatur. Ad tertiam verò, sextam, & nonam secunda feria, nouem capitula, quæ residua sunt de centesimo octauodecimo psalmo, ipsa terna per easdem horas dicantur. Expenso ergò psalmo centesimo octauodecimo duobus diebus, id est, Dominica, & secũda feria: tertia verò feria iam ad tertiam, sextam, vel nonam psallantur terni psalmi, à centesimo nonodecimo, vsq; ad centesimum tricesimumseptimum, id est, psalmi nouem. Qui psalmi semper vsque ad Dominicam per easdem horas itidèm repetantur. Hymnorum nihilominùs, lectionum, vel versuum dispositione vniformi, cunctis diebus seruata. Et ità scilicet, vt Dominica semper à centesimo octauodecimo incipiatur. Vespera autem quotidiè quatuor psalmorum modulatione canatur. Qui psalmi incipiantur à centesimo nono, vsq; ad centesimum quadragesimumseptimum: exceptis his, qui diuersis horis ex eis sequestrantur: id est, à centesimo septimodecimo, vsque ad centesimum vicesimumseptimum, & centesimo tricesimotertio, & centesimo quadragesimosecundo: reliqui omnes in vespera dicendi sunt. Et quia minus tres psalmi veniunt, ideò diuidendi sunt, qui ex numero suprascripto fortiores inueniuntur, id est, cẽtesimus tricesimusoctauus, & centesimus quadragesimustertius, & centesimus quadragesimusquartus. Centesimus verò sextusdecimus, quia paruus est, cum centesimo quintodecimo coniungatur. Digesto ergo ordine psalmodia vespertinorum, reliqua, id est, lectiones, responsoria, hymni, versus, vel cantica, sicut suprà taxauimus, impleantur. Ad completerium verò quotidiè ijdem psalmi repetãtur, id est, quartus, & nonagesimus, & centesimus tricesimustertius. Disposito ordine psalmodia diurna, reliqui omnes psalmi, qui supersunt, æqualiter diuidantur in septem noctium vigilijs, partiendo scilicet, qui inter eos prolixiores sunt psalmi: & duodecim per vnamquanque constituantur noctem. Hoc præcipuè commonentes, vt si cui fortè hæc distributio psalmorum displicuerit, ordinet, si melius aliter iudicauerit:* Hæc vltima verba siue causa humilitatis, siue concessionis sanctus pater Benedictus dixerit, tutius est seruare ordinẽ datum per eum. Nullus planè Abbas, vel monachus illam sibi præsumptionem debet assumere, vt aliter disponat ordinem psalmodiæ, quàm ipsius sancti viri discretionis studio & laboribus extitit ordinatum. Sequitur: *dummodò omnibus modis id attẽdatur, vt omni hebdomada Psalterium ex integro numero centum quinquaginta psalmorum psallatur. Et Dominico die semper à capite repetatur ad vigilias: quia nimis iners deuotionis suæ seruitium ostendunt monachi, qui minus psalterio, cum canticis consuetudinarijs, per septimanæ circulum psallunt: dum legamus sanctos patres nostros, vno die hoc strenuè impleuisse, quod nos tepidi vtinàm septimana integra persoluamus.* Hæc omnia planissima sunt, quarè nõ est opùs, vt aliquid aliud addamus.

Seruãda est ordinatio facta à beatissimo Benedicto circa diuinum officium.

Verùm est circa hoc notandum, quòd Ecclesia nulla scriptura tantùm vtitur in officijs diuinis, sicut psalmis: quod & beatus Benedictus obseruauit. Et hoc propter multas rationes ostenditur iustum & rationabile. Primò, quia canticum psalmorũ I.
confortat pœnitentes. Conuenientes enim

Vtitur Ecclesia psalmis Dauid multis de causis.

ad officium diuinum, attendentes Dauid
tantum peccatorem, per pœnitentiã ad statum
prophetiæ peruenisse, quòd vbiq; terrarum
eius prophetia præfertur alijs in diuinis
laudibus, ex hoc plurimùm in Domino
confortantur, confidentes de eius
2. clementia, si voluerint pœnitere. Secundò,
quia nulla scriptura est Deo ità specialis.
In quolibet enim versu ferè loquitur de
Deo. Et in multis, præcipuè in illis, quæ
magis frequentantur in horis diuinis, cum
Deo, quasi ante oculos constituto, loquitur,
quod valdè mentem eleuat ad superna.
3. Item tertiò, hæc scriptura innumerabiles
habet salutares effectus. De quibus authoritas,
quæ dicitur esse Augustini, ità
habet: Canticum psalmorum effugat dæmones,
efficit sanctitatem, refectio mentis
est: sicut sol illuminat, sicut oleum defluit,
voluntatem illicitam extinguit, iracundiam
frangit, omnia penetrat, omnia
implet, hominem deificat, sensum aperit,
desiderium regni cælestis tribuit, ignem
spiritualem in corde succendit, radices
omnium malorum expellit, cõsolatio doloris
est, notitia veri luminis est, tædium
animi detrahit: qui canticum diligit psalmorum
assiduum, non potest facere peccatum.
Talia multa inferuntur in eadem au-
4. thoritate. Quartò, ista scriptura communior
est alijs. Omnia enim ferè, quæ hîc dicuntur,
referuntur ad statum iusti vel impij
generalem, in quorum altero est quili-
5. bet. Quintò, hæc scriptura est, quæ plenè
continet illa, quæ sunt necessaria ad hominis
instructionem. Vnde in Glo. in prooemio
psalterij: Consummatio est totius theologicæ
paginæ: hîc enim describuntur
præmia bonorum, supplicia malorum, rudimenta
insipientium, progressus proficientium,
vita actiuorum, speculatio contemplatiuorum.
Hic docetur, quid peccatum
auferat, quid pœnitentia restituat,
quid pœnitens peccatorum conscius dicat,
6. quid per pœnitentiam assequatur. Sextò,
hæc scriptura alias excellit in claritate, maximè
prophetiæ: sicut dicitur in Glo. psalterij
supradicta. Alij enim authores ænigmatice
loquuntur, iste autem propheta
apertiùs, & sine figuris, pro magna parte.
7. Septimò, quia nihil est in psalmis, quod
non sit vel Dei laus, vel oratio, quæ duo
8. maximè competunt officio diuino. Octauò,
quia psalmi sic sunt compositi, quòd
magis competunt iubilationi vocali, quam
requirit officium diuinum, quàm aliæ scripturæ,
propter distinctionem versuum.
Vndè & Dauid cantabat eos coram Domino.
Et sic dicit Isidorus in libro Etymolo.
Ideò dictum est psalterium, quòd vno propheta
canente ad psalterium, chorus consona
voce respondebat.

Singulare psalmorũ.

Diuersi effectus psalmorum.

Psalterium est cõsummatio theologiæ.

Psalterij etymolo. lib. 6. ca. 2.

IN CAPVT XIX.

TRACTATVS LXXVI.

De reuerentia in psallendo, & quòd in ea præcipuè consistat disciplina psallendi.

Sanctus pater Benedictus, postquàm distinxit numerũ & ordinem psalmorum, iam aptissimè subiungit in hoc capitulo, de disciplina, siue doctrina psallendi. Primò præmittit causam, propter quam erudita & disciplinata laude psallendum sit omnipotenti Deo, videlicet præsentiam indeficientem maiestatis diuinæ, dicens: *Vbiquè credimus diuinam esse præsentiam*: Ieremiæ vigesimosecundo: Cælum & terram ego impleo. Vt autem dicit Secùndus philosophus: Deus est lux indeficiens, manus omnia continens, oculus insopitus, spiritus vbiquè totus: cui peruium est omne solidum, cui obscura clarent, occulta patent, cui muta respondent, cui silentium loquitur, & mens sine voce confitetur. *& oculos Domini in omni loco speculari bonos & malos*, Prouerb. 15. *& maximè tamen hoc sine aliqua dubitatione credamus, cùm ad opus diuinum assistimus.* Quia, vt ait Bernardus, licèt semper à Domino videamur, in oratione tamen etiam præsentamus & ostendimus nos quasi facie ad faciem cum Deo loquentes. Hinc dicit Dominus Salomoni, tertij Regum nono: Sanctificaui domum hanc quam ædificâsti, vt ponerem nomẽ meum ibi in sempiternum, & erunt oculi mei & cor meum ibi cunctis diebus. Sequitur: *Ideò* id est, attento quòd oculi diuinæ maiestatis semper nos contemplantur, *semper memores simus, adimplentes quod ait Propheta*: psal. 2. *Seruite Domino in timore.* Glo. id est, diligenter. *Et iterùm:* scilicet quod ait idem propheta, psal. 46. *Psallite sapienter.* Glo. id est, intelligenter. *Et illud*, scilicet supple, memoremur, quod dicit idem propheta psal. 37. *In conspectu angelorum psallam tibi. Ergò cõsideremus, qualiter* id est, quàm decenter, quàm honestè, quàm disciplinatè, *oporteat nos in conspectu diuinitatis & angelorum eius esse: & sic stemus ad psallendum, vt mens nostra concordet voci nostræ.* Pro pleniori eruditione discipuli notandum, quòd disciplina psallendi, secũdùm quod pater sanctus Benedictus innuit, & ex dictis authoritatibus per eum colligi potest, consistit in tribus, quæ sunt: status reuerentiæ, attentionis vigilantia, cantûs disciplina. Pertinet autem ad disciplinam psallendi status reuerentia, quæ designatur per primam authoritatẽ inductam à sancto patre ex psal. 2. *Seruite Domino in timore.* Timor enim reuerentiam parit. Planè rationabiliter frater debet habere reuerentiam psallendo in Ecclesia.

Pulchrum de Deo.

Ser. de quatuor modis orandi.

Disciplina psallẽdi in tribus consistit.

Propter multa reuerentiam

debemus habere dũ psallimus.

clesia: Primò, quia locus, in quo stat, locus sanctus est. Secundò, quia altaria, cruces, imagines, reliquiæ, & alia huiusmodi, inter quæ stat, magnæ sunt dignitatis. Tertiò, quia multitudo fratrum, qui etiam honorandi sunt, adstat. Quartò, quia angeli, in quorum conspectu psallit, respiciunt. Bernardus super Cant. Attendite principes vestros, cùm statis ad orandum vel psallendum, & state cum reuerentia & disciplina. Quintò, quia ille, cui adstat discipulus psallendo, est summa maiestas. Consideret ergò discipulus sanctitatẽ loci in quo stat, dignitatem rerum inter quas stat, conuentum fratrum cum quibus stat, angelorum præsentiam coram quibus stat, summæ maiestatis excellentiam cui adstat, & stet disciplinatè & reuerenter. Caueat autem, nè in choro, cùm ad psallendum stat, sit de eorum numero, de quibus dicit Hugo de sancto Victore: Sunt mente vagi, attoniti oculis, habitu dissoluti, plana parietum prospicientes perlustrant: aliud cantant, & aliud cogitant. In choro sunt corpore, sed in foro mente. Studeat ergò discipulus, vt in choro non sit incompositus habitu, non vagus oculis, non molestus aut fastidiosus alijs, non corpore mobilis, sed quietus: vt stabilitatem mentis, stabilitate corporis ostendat, non leuitatem dissolutionis cuiuscunque in aliquo, sed maturitatem & grauitatem in omnibus præferat. Ait enim Propheta: In populo graui laudabo te. Cyprianus libro de oratione Dominica: Sit igitur orantibus sermo & precatio cum disciplina, quietem continens & pudorem. Cogitemus nos sub conspectu Dei stare: placendum est diuinis oculis, & habitu corporis, & modo vocis.

Serm. 7.

Libro 2. de claustro animæ, cap. 22.

Indisciplinati in choro, describuntur.

Psal. 34.

Circa initium.

TRACTATVS LXXVII.

De cordis attentione habenda, in qua secundariò consistit disciplina psallendi.

DEindè secundum, quod pertinet ad disciplinam psallẽdi, est cordis attentio, siue attentionis vigilantia, quæ designatur in secunda authoritate inducta à sancto Patre, de psal. 46. *Psallite sapienter.* Glo. Nemo sapienter facit, quod non intelligit. De quo dicit Apostolus ad Ephes. quinto: Psallentes in cordibus vestris Domino. Sic & ipse Apostolus faciebat, qui dicit primæ Corin. 14. Psallam spiritu, reuoluens s. in spiritu quod psallo: psallã & mente, scilicet nihil aliud tunc in mente reuoluens. Et ad hoc inuitat beatus Petrus, dicens: Vigilate in orationibus. Glo. nè animus cogitet aliud, præter id solum, quod precatur. Et Augustinus in Regula: Psalmis & hymnis cùm oratis Deum, hoc versetur in corde, quod profertur in ore. Pro intelligentia plenniori huius partis, est notandum, quòd cùm cor euaginationem patitur in orationibus, aliquandò accidit ex infirmitate humana, aliquandò ex negligentia, aliquãdò ex proposito. Licèt autem totum sit repræhensibile, tamen tertium magis, quàm secũdum, & secundum magis, quàm primum. Item sunt quædam cogitationes, de quibusdam necessarijs, sicut cùm incumbit alicui, de quo oportet eum cogitare. De quibus habetur Sapientiæ nono: Terrena cogitatio deprimit sensum multa cogitantem. Aliæ sunt vanitatis. De quibus Psal. Dominus scit cogitationes hominum, quoniam vanæ sunt. Sunt aliæ iniquitatis. Sapientiæ 1. Peruersæ cogitationes separant à DEO. In orationibus cauẽdum est à primis, sed plùs à secundis, plùs à tertijs. Item quædam cogitationes oriuntur ex immissione dæmonum: quædam ex culpa præcedẽti, vt cùm quis ante orationem adeò vagus est, quòd illa occasione occurrunt ei orando, sicut & somniando, quæ eum impediunt: quædam ex culpa præsenti, vt cùm dicẽdo diuinum officium, se occupat in alijs. Primum malum, secundum peius, tertium pessimum.

1. Pet. 4.

Cap. 9.

Diuersis de causis euenit mẽtis euagatio.

Diuersa cogitationũ genera, & à quibus magis cauendum sit.

Psal. 93.

Item orando occurrunt quandoq; cogitationes vtiles, & de pertinentibus ad orationem, vt cùm occasione alicuius verbi occurrentis in oratione, cogitat quis aliquid vtile ad sermonem faciendum, vel ad orationem conficiendam: quandoquè occurrunt vtiles, sed de impertinentibus: quandoquè quædam impertinentes & inutiles, immò quandoquè nociuæ. Primæ habent aliquam excusationem, secundę minorem, tertiæ minimæ. Secundùm ergò præcedentes differentias cogitationũ, potest aduerti, quandò plùs debet timere quis conscientiæ suæ, cùm patitur euagationem cogitationum in orando. De hac parte disciplinæ psallendi, videlicet de puritate & attentione mentis habenda in oratione, beatus Bernardus super Cantica, ità nos hortatur: Vos moneo, dilectissimi, purè semper ac strenuè diuinis interesse laudibus. purè, vt nihil aliud, dum psallitis, quàm quod psallitis, cogitetis. Nec solas dico vitandas cogitationes vanas & ociosas: vitãdæ sunt & illæ, illa dũtaxàt hora, & illo loco, quas officiales fratres pro cõmuni necessitate, quasi necessariò, frequenter admittere compelluntur. Sed ne illa quidem profectò recipere tunc consuluerim, quæ fortè paulò antè in claustro sedentes in codicibus legeratis. Salubria sunt, sed minimè illa salubriter inter psallendum reuoluitis. Spiritus enim sanctus illa hora gratum non recipit, quicquid aliud, quàm debes, neglecto eo quod debes, obtuleris. Hæc Bernar. Secundò est

Sermo. 47.

Nota de attentione ad diuinũ officium.

Debemus psallentes attenti esse propter plures causas. hîc notandum, quòd multùm debent Deo
psallentes, & maximè religiosi, operã dare
ad hanc mentis intentionem habendam, vt
orando hoc versetur in corde, quod pro-
fertur in ore. Et hoc propter plures causas.
1. Primò, quia oratio sine attentione nõ vi-
detur esse vera oratio, sed simiatica. Simia
enim interdùm labia mouet ad modũ orã-
tis, licèt nesciat quid dicat: ità faciũt mul-
Isa. 29. ti, de quibus Dominus per Isaiã dicit: Po-
pulus hic labijs me honorat, cor autem eo-
rum longe est à me. Si enim in docendo, in
disputando, in fabricando, & in actione
etiam corporali, fatuus reputatur, qui nõ
cogitat in eo quod facit, (secundùm Glo.
superiùs inductam super illud psal. Psalli-
te sapienter: Nemo sapienter agit, qui non
intelligit) quantò magis reputandus fatu-
us venit, qui non attendit orationi? Eccle-
siastici 21. Os sapientum in corde ipsorũ,
quod ideò dicitur, quia quæ dicũt, versan-
2. tur in corde ipso. Secundò, propter reue-
rentiam Dei, cui psallimus. Etenim cùm
Arg. pro attentione dum oramus. quis loquitur proximo, cogitat in eo quod
dicit: & tanto magis, quanto maior est cui
loquitur. Cùm ergò psallendo loquamur
summo Deo, multa attentione & cogitati-
Meditat. cap. 6. one intendendũ est orationi. Bernar. Cùm
ad orandum siue ad psallendum ecclesiam
intraueris, fluctuantium cogitationũ tu-
multus exteriùs relinque, vt soli Deo pos-
sis vacare. Fieri enim nõ potest, vt aliquan-
dò cum Deo loquatur, qui cum toto mun-
3. do etiam tacẽs fabulatur. Tertiò, propter
suauitatem degustãdam spiritualium ora-
tionũ. Oratio enim cibus est cordis. Quem-
admodùm enim dulcedinem & suauitatẽ
amittit boni morselli, qui nõ masticat eũ:
sic dulcedinem spiritualium orationum,
qui dentibus intelligentiæ non conterit
Serm. 7. in Cantica. orationem. Bernar. Cibus in ore, psalmus
in corde sapit. Non negligat anima illum
terere dentibus intelligentiæ suæ, nè si for-
tè integrum glutiat, & non mansum, fru-
stretur palatum sapore dulciori super mel
4. & fauum. Quartò, propter diuinam exau-
ditionem. Cùm enim psallimus, petimus
vt Deus nobis intendat: iuxta illud, Inten-
Psal. 54. de mihi, Domine, & exaudi me. Vndè eti-
am in exordio diuinarum laudũ petimus,
Deus in adiutoriũ meum intẽde, &c. Quo-
modò autem est probabile, quòd hoc faci-
at Deus, si nos nobis non intendimus? Ber-
Cap. 8. Meditat. nardus: Quomodò mihi intendet, qui mi-
hi non intendo? Quarè beatus Cyprianus
circa finẽ. super orationem Dominicam, nos ità hor-
tatur: Quandò stamus ad orationem, vi-
gilare & incũbere ad preces toto corde de-
bemus: nec quicquam tunc animus, quàm
Contra vagantes corde. id solum cogitet, quod precatur. Quæ enĩ
segnitia est alienari, & rapi ineptis cogita-
tionibus & prophanis, cùm Deum depreca-
ris, quasi sit aliud quod magìs debeas cogi-
tare, quàm cum Deo quid loqueris? Quo-
modò te audiri à Deo postulas, cùm te ipse
non audias? Vis esse Deum memorem tui,
cùm rogas: quandò tu ipse memor tuî non
sis? Quintò, propter efficaciam orationis, 5.
cuius efficacia principaliter attenditur ex Efficacia orationis in quo cõsistat.
parte cordis. Augustinus: Potiùs ad vocem
cordis, quàm corporis, aures intendunt.
Et Isidorus: Oratio, cordis est, non labio- De catech. rudib. c. 9.
rum. Neque enim verba deprecantis Deus
intendit, sed orantis cor adspicit. Qui ergò Lib. 3. de summo bono, cap. 7.
cor non habet in oratione, subtrahit quod
melius est in oratione. Vndè beatus Basili-
us dicit: Diuinum auxilium implorãdum
est, non remissè, nec mente huc illucq; va-
gante, eò quòd talis non solùm non impe-
trabit quod petit, sed etiam magis Deũ iri-
tabit. Item Bernardus: Parùm prodest sola Medit. c. 8.
voce cantare, sine cordis intentione. Deus
enim, cui non absconditur quicquid licitũ
perpetratur, non quærit vocis leuitatẽ, sed
cordis puritatem. Secundò, ad videndum
qualiter attẽtio necessaria sit orationi, no-
tandum est, vt sanctus Thomas notat in se- Artic. 3.
cunda secundæ, q. 83. scilicet, quòd neces-
sariũ dicitur aliquid dupliciter. Vno mo- Necessariũ dicitur dupliciter.
do, per quod meliùs peruenitur ad finẽ: &
sic attentio absolutè orationi est necessa-
ria. Alio modo dicitur necessariũ, sine quo Triplex effectus orationis.
res nõ potest consequi effectum suum. Est
autẽ triplex effectus orationis. Primus qui-
dem communis omnibus actibus charitate 1.
informatis, quod est mereri: & ad hunc ef-
fectum non ex necessitate requiritur, quòd
attentio adsit orationi per totum, sed vis
primæ intentionis, qua aliquis ad orãdum
accedit, reddit totam orationem meritori-
am, sicut in alijs meritorijs actibus accidit.
Secundus autem effectus orationis est ei 2.
proprius, quod est impetrare: & ad hunc
etiam effectum sufficit prima intentio, quã
Deus principaliter attendit. Si autem prima
intentio desit, oratio nec meritoria est, nec
impetratiua. Illam enim orationem Deus
non audit, cui ille, qui orat, non intendit:
vt dicit Gregorius. Tertius autem effectus 3.
orationis est, quem præsentialiter efficit, s.
quædam spiritualis refectio: & ad hunc de
necessitate requiritur in oratione attentio.
Vndè primæ ad Corint. 14. Si orem lingua,
mens mea sine fructu est. Sciendum tamen Triplex attentio.
est, quòd triplex est attentio, quæ orationi
vocali potest adhiberi. Vna quidem, qua at- 1.
tenditur ad verba, nè quis in eis erret. Se- 2.
cunda, qua attenditur ad sensum verbo-
rum. Tertia, qua attenditur ad finem ora- 3.
tionis, s. ad Deum, & ad rem pro qua ora-
tur, quæ quidem est maximè necessaria: &
hanc etiam possunt habere idiotæ: & quã-
doque intantùm abundat hæc attentio,
qua mens fertur in Deum, vt etiam omni-

um

um aliorum mens obliuiſcatur, ſicut dicit
De modo orādi, ca.2. Hugo de ſancto Victore, his verbis: Pura
eſt oratio, quandò ex abundantia deuotio-
nis mens ità accenditur, vt cùm ſe ad Deū
poſtulatura conuerterit, præ amoris eius
magnitudine, etiam petitionis ſuæ obliui-
Qā vagatio mentis ſit peccatū. ſcatur. Tertiò videndum eſt, an euaga-
tio mentis in oratione, ſit peccatum. Pro
quo notandum, quod dicit ſanctus Tho-
mas in ſecunda ſecundæ, vbi ſuprà, quòd ſi
quis ex propoſito mente euagetur, pecca-
tum eſt, & impedit orationis fructum. Et
addit in 4. diſtin. 15. præcipuè, ſi in alijs ſe
occupat, quæ mentē diſtrahunt, ſicut ſunt
exteriora opera. Et ſi ad contrarium mens
euagetur, etiam culpa mortalis erit. quod
intelligendum eſt duobus modis, ſicut do-
quæſt. 5. minus Petrus de Palude, ponit in 4. diſtin.
Qā vagatio ſit mortale. 15. Vno modo, de oratione, vt ſuo præce-
pto humano cadit: & tūc contingit, quan-
dò aliquis ſcienter ſe occupat in actu exte-
riori, qui ſecum non compatitur attentio-
nem orationis, tūc videtur eſſe culpa mor-
talis, & directè contra præceptum Eccle-
ſiæ, quod habetur extrà de celeb. Miſſarū,
cap. Dolentes. vbi ità dicit Innocētius ter-
tius, in Concilio generali: Diſtrictè præci-
pimus in virtute obedientiæ, vt Diuinum
officium, nocturnum pariter & diurnum,
quantſi eis Deus dederit, ſtudioſè celebrēt
pariter & deuotè. Hoc autem præceptū nō
obſeruant, qui occupantes ſe in actu exte-
riori, ſcienter ſibi attentionem ſubtrahūt.
Tale opus quidem etiam ſi ſit bonum, cùm
ſit incompaſſibile attentioni, dicitur con-
trarium non orationi, ſed attentioni. Se-
cundo modo poteſt intelligi de oratione,
vt cadit quodam modo ſub præcepto diui-
no, ſic quòd vbi etiam non eſt cōſenſus in
opus, nec in delectationem, quia tunc eti-
am extra orationem eſſet peccatum morta-
le: ſed quandò ſolùm conſentit in cogita-
Quędā euagatio non tollit fructum orationis. tionem. Euagatio autem quæ fit præter
propoſitum, orationis fructum non tol-
lit. Vndè Baſilius dicit: Si verò debellatus
à peccato, fixè nequis orare, quātuncunq;
potes, ipſum cohibeas, & Deus ignoſcet, eò
quòd non ex negligentia, ſed ex fragilita-
te non potes, vt oportet, aſſiſtere coram
2. ſecundæ, eo. Verba autem iſta ſunt ſancti Thomæ in
q. 83. ar. 13. ſecunda ſecundæ vbi ſuprà. In quarto verò
diſt. 15. q. 4. Sententiarum loquitur ſic: Si autem ſine
art. 2. q. 4. hoc quòd percipiamus, mens ad alia eua-
getur, vel culpa caret, vel paruiſſima culpa
eſt, niſi præcedens cogitatio, ex qua cōtin-
Propter tria non eſt ceſſandum ab oratiōe, etiam ſi nō ſic poſſumꝰ eſſe intēti. git euagatio talis, in culpa eſſe dicatur.
Quartò notandum eſt, quòd licèt ex infir-
mitate humana non poſſit quis habere cor
multùm attentum orationibus, non tamē
propter hoc tepeſcendum eſt ab oratione.
Et hoc propter tria. Primò, quia pauper
1. licèt non ſemper clamet, tamē ſola inſtan-
tia corporis, diù ſedendo ad portam, mo-
uet ad miſericordiam Dominum. Multò
autem magis confidēdum eſt de miſericor-
dia altiſſimi, cuius miſericordiæ nō eſt nu-
merus. Secundò, quia ipſæ voces oratio- 2.
num, vt piè creditur, multam habent effi-
caciam, vt verba quæ incantant ſerpentes.
Tertiò, quia, vt ſuprà dictum eſt, inten- 3.
tio, quę à principio adeſt ipſi orationi, red
dit totam orationem meritoriam. Si verò Si quis teneatur horas repetere.
quæratur, vtrùm teneatur repetere horas
debitas ille, qui nō cogitat in his quæ dicit?
Poteſt reſponderi, vt dicit magiſter Hum-
bertus ſuper regulam beati Auguſtini, ꝙ
tanta poſſet eſſe cogitatio, & tam culpabi-
lis ſecūdùm ſuprà notata, quòd teneretur,
aliás nō, ſed ſufficeret de huiuſmodi con-
fiteri. Iudicium verò iſtorum relinquendū
eſt intentioni, & rationi. Vel poteſt dici, ꝙ
in nullo caſu, cùm quis dicit horas ore, te-
neretur repetere: quia obligatio non cadit
niſi ſuper actum exteriorem.

TRACTATVS LXXVIII.

De diſciplina obſeruanda in cantu, in qua tertiò conſiſtit doctrina pſallendi.

TErtium, quod pertinet ad doctri-
nam pſallendi, eſt cantûs diſcipli
na, quæ notatur in tertia autho-
ritate inducta à ſancto patre de Diſciplina cantûs in ſeptem.
pſalmo centeſimo triceſimoſeptimo: *In cō-
ſpectu angelorum pſallam tibi.* Diſciplina autem
cantûs conſiſtit in ſeptem. Primò, vt can- 1.
tetur cum lætitia lætanter, cōtra eos qui ex
quadā neceſſitate conuenientes ad pſallen-
dum, illic triſtitiā ſecum ferūt: & ideò mi-
nùs accepta eſt eorū muſica Deo. Non enim
concordat mūſica cum luctu, nec benè ſe-
det cantus in triſti perſona. Pſallendum eſt
ergò Domino cum lætitia, prout nos hor-
tatur Propheta dicens: Et in pſalmis iubile- Pſal. 94.
mus ei. Eſt enim iubilus lætitia ſe exteriùs Iubilus.
repræſentans. Secūdò, pſallendum eſt di- 2.
ligenter, contra eos qui nō ex religionis ma-
turitate, ſed ex ſegnitie, pigrè & moroſè
pronunciant pſalmodiam: cùm tamen di-
catur cuilibet illud Eccleſiaſt. 31. In omni-
bus operibus tuis eſto velox, i. non piger. Si
autē nō ſunt digni ſtare corā regibus terre- Contra pſallētium ſegnitiem.
nis in aliquo ſeruitio, qui pigri ſunt, (quē-
admodum ex illo colligitur, quod dicitur
Prou. 22. Vidiſti virū velocē in opere ſuo?
coram regibus ſtabit) quanto magis indigni
ſunt ſtare corā rege cæli, & ſanctis angelis
eius: quarè vt excitetur pigritia in pſallēti-
bus, dicitur frequenter in Pſal. Pſallite Deo Pſal. 46.
noſtro, pſallite, pſallite: ſicut aſinꝰ pigrè in-
cedens, frequēter pungitur, & ſæpenumerò
ei dicitur: Vade, vade, vade: ad excitandum
eius pigritiam. Tertiò, pſallendū eſt vigi- 3.

lanter, contra eos quidem, qui somnolenti siue graui depressi somno sunt in psallendo, quemadmodùm Bernardus de peruerso monacho dicit: Peruigil es ad fabulas, somnolentus ad vigilias. Et super Cantica idem sic ait: Psallentibus dignanter admisceri sancti angeli solent. Doleo proindè aliquos vestrûm graui in sacris vigilijs deprimi somno, nec cæli ciues revereri, sed in præsentia principum, tanquàm mortuos apparére, cùm vestra ipsi alacritate permoti, vestris interesse solennijs delectétur. Vereor nè vestram desidiam quandoq; abominantes, cum indignatione recedant, & incipiat vnusquisq; vestrûm serò cum gemitu dicere Deo: Longè fecisti notos meos à me, &c. Eapropter attendite principes vestros, cùm statis ad orandum & psallendú, & state cum reuerentia & disciplina. De qua vigilantia habenda in psalmodia dicitur in psal. Benè psallite ei in vociferatione. Ille enim benè facit rem, qui diligenter facit eã: vociferare autem, non dormientis est, sed expergefacti. Ille ergò vociferando psallit, qui peruigil & diligens est in psallendo.

Serm. 7. c.

Contra somnolẽtos.

Psal. 87.

Psal. 32.

Benè facere aliquam rem.

4. Quartò, psallendum est plene, contra fingentes se infirmos. Sunt enim quidam, qui quasi febres habentes, extendentes se, oscitãt frequẽter in choro, replentés os vento, cùm deberet esse plenum psalmo, iuxta illud psalmi: Repleatur os meum laude. Vndè Bernard. de peruerso monacho dicit, quòd est potens ad potandum, æger ad cantandú. quo contrà dicitur de Dauid psallenti corã arca 1. Paralip. 13. Porrò Dauid ludebat coram Domino omni virtute, in canticis, & citharis, & psalterijs. Qui enim omni virtute psallebat, non infirmum se simulabat.

Psal. 70.

5. Quintò, psallendum est altè, contra eos qui intantùm timent se grauari in clamando, quòd ità submissè psallunt, quòd à simul stantibus vix audiri possunt: quo cõtrà dicitur in psal. Psallam nomini tuo altissime. Et accipe altissimè, aduerbialiter.

Vide per totum varios defectus circa modũ psallendi.

Psal. 9.

6. Sextò, psallendum est integrè, contra eos qui tantum de verbis psalmorum transiliunt, vel præscindunt, quòd vix reddunt debitum: contra quod dicitur in psal. Sic psalmum dicam nomini tuo, Domine, vt reddam vota mea de die in diem.

Psal. 60.

7. Septimò, psallendum est viriliter, cõtra eos qui adeò remissè confractis vocibus psallunt, quòd multoties videntur plùs mulieres, quàm viri: cõtra quos dicitur in psal. Psallite in tubis ductilibus, & voce tubæ corneæ. Ista autem instrumenta non habent sonum mollem, sed fortè & virilem. Ex quibus omnibus patet, quòd ad cantũdum disciplinatè, siue modo debito, psallendum est cum lætitia, excitanda est pigritia, excutienda somnolentia, non simulanda infirmitas, non est timendum sine causa grauamen, plenè dicenda sunt, & viriliter decantanda. Vndè Dauid dictus est egregius Psalmista, 2. Regum 23. quia, sicut satis patet in prædictis, hæc omnia ad disciplinam cantûs pertinentia, in psalmodia seruanda, verbo docuit vel exemplo. Sic etiã beatus Bernardus docebat psallere filios suos, alloquens eos ità super Cantica: Moneo vos, dilectissimi vt in diuinis laudibus Domino alacriter assistatis. Non pigri, non somnolenti, non oscitantes, non parcentes vocibus, nõ præcidentes verba dimidia, non integra transilientes, non fractis & remissis vocibus muliebre quiddam balba de nare sonantes, sed virili (vt dignum est) & sonitu, & affectu, voces sancti spiritûs depromentes. De disciplina verò mirabili, quam aliqui sancti patres obseruabant, dicit Cassianus lib. 2. institutionum monachorum, sic: quòd cùm prædictas solennitates, quas illi synaxes vocant, celebraturi conueniunt, tantũ à cunctis silentium præbetur, vt cùm in vnũ tam numerosa fratrum multitudo conueniat, præter illum, qui consurgens psalmũ decantat, in medio nullus hominum penitùs adesse credatur, ac præcipuè cùm consummatur oratio.

Psal. 97.

Dignissima doctrina de modo psallendi.

Serm. 47.

Magna patrum obseruantia.

Cap. 10.

IN CAPVT XX.

TRACTATVS LXXIX.

De reuerentia orationis, vbi de quibusdam, quæ ad orationem maximè valent.

DAta disciplina de doctrina psallendi, quæ maximè in hoc consistere videtur, quòd conformiter mente psallitur & voce: consequenter subdit doctrinam, qualiter orandum sit, dicens: *Si, cùm hominibus potentibus volumus aliqua suggerere, non præsumimus, nisi cum humilitate & reuerentia: quanto magis Domino Deo vniuersorum, cum omni humilitate & puritatis deuotione, supplicandum est? & non in multiloquio, sed in puritate cordis, & compunctione lachrymarum, nos exaudiri sciamus.* In quibus verbis sanctus pater dans doctrinam orandi, ponit quinque pertinere ad orationem. Primum est, quòd sit humilis oratio: multùm enim valet humilitas ad orationem. Vndè super illud Iob 1. In terram corruit. dicit Gregor. in Moralibus: Ille veram Deo orationem exhibet, qui semetipsum, quia puluis sit, humiliter videt: qui nihil virtutis sibi tribuit, qui bona, quæ agit, esse de misericordia conditoris cognoscit. Isaiæ vltimo: Ad quem respiciam, nisi ad pauperem & cõtritum spiritu? Item Ecclesiastici 35. Oratio humiliantis se, nubes penetrabit. Psal. Respexit in orationem humilium: & non spreuit precem eorũ. Iudith nono: Humilium & mansuetorum semper placuit tibi deprecatio.

Quinque ad orationem pertinentia.

1.

Lib. 1. ca. 4.

Psal. 101.

Hu-

Exempla, quantùm Deo placeat humilitas in oratione.

Humilitate obtinuit Chananæa à Christo quod voluit, catello se cõparans, cùm Christus eam cani comparâsset. Matth. 15. & Marci 7. habetur, quòd Christus ei dixit: Propter hunc sermonem exiuit dæmoniũ de filia tua. Et Matth. 8. post illud humilitatis verbum Centurionis, Domine, non sum dignus, vt intres sub tectum meũ: dictum est ei à Christo: Sicut credidisti, fiat tibi. Item Lucæ 15. postquàm filius prodigus dixit, Non sum dignus vocari filius tuus: pater occurrens cecidit super collũ eius.

Tract. 10. in Ioannẽ. Psal. 65.

2. Secundò, valet ad orationem puritas cordis. Augustinus: Mũda cubiculum cordis, intùs est, qui exaudiat. Et super illud psal. Iniquitatem si adspexi in corde meo, non exaudiet Dominus. dicit Glo. Puritas orationis auditur. Itẽ Iob 11. Si iniquitatem quæ est in manu tua, abstuleris à te, & non manserit in tabernaculo tuo iniustitia, tũc leuare poteris faciem tuam absque macula, & eris stabilis, & nõ timebis. Et econtrariò dicitur Isaię primo: Cùm extẽderitis manus vestras, auertã oculos meos à vobis: & cùm multiplicaueritis orationem, non exaudiã. manus enim vestræ plenæ sunt sanguine.

Par. 1. Past. curę cap. 11. lib. 3. cap. 7.

Gregor. Cùm is qui displicet, ad intercedendum mittitur, animus iudicis ad deteriora prouocatur. Quare beatus Isidorus ait libro de summo bono: Purgandus est primùm animus, & à temporalium rerum cogitationibus segregãdus, vt pura acies cordis ad Deum verè & simpliciter dirigatur.

Cap. 3. Quæ faciãt ad puritatẽ orationis.

Vbi notandum venit, ꝙ Cassianus colla. 9. ex verbis Abbatis Isaac, dicit: Vt ea puritate qua debet emitti possit oratio, hæc sunt omnimodis obseruanda. Primùm sollicitudo rerum carnaliũ generaliter abscindenda est. Deindè nullius negocij causæ've, nõ solùm cura, sed ne memoria quidem penitùs admittenda. Detractiones, vaniloquia, seu multiloquia, scurrilitates quoq; similiter amputandæ: iræ præ omnibus, siue tristitiæ, perturbatio funditùs eruenda, cõcupiscentiæ carnales, atq; philargyriæ noxius fomes radicitùs euellendus. Et infrà:

Ibidẽm.

Quicquid ante orationis horam anima nostra conceperit, necesse est vt orãtibus nobis per ingestionem recordationis occurrat. quamobrẽm, quales orãtes volumus inueniri, tales nos ante orationis tẽpus præparare debemus.

3. Tertiò, valet ad orationẽ feruor deuotionis. Multùm enim efficacẽ reddit orationẽ, magnitudo desiderij. Vnde Deuter. 4. dicitur: Cùm quæsieris Dominum Deum tuum, inuenies eum, si tamẽ toto corde quæsieris. Item Hiere. 29. Cùm quæsieritis me in toto corde vestro, inueniar à vobis. Deuotio, medulla est holocaustorum.

Psal. 65. Deuotio quid sit.

Psal. Holocausta medullata offeram tibi. Sine deuotione, holocausta sunt arida. Est autem deuotio feruor bonæ voluntatis, quem mens cohibere non valens, certis manifestat indicijs. Quantę autem efficaciæ & vtilitatis sit deuotionis feruor in oratione, ostendit Augustinus, dicens: Dignior sequitur effectus, quanto feruentior præcedit affectus.

Serm. 4. de Quadrag. Tria impedimenta orationis.

Et econtrà dicit Bernardus, tangens super Cãtica tria impedimenta orationis: Timida oratio cælum non penetrat, quia restringit animũ timor immoderatus, vt oratio non dicam non ascendere, sed nec procedere queat.

Oratio nimis timida

Dicitur autem nimis timida oratio, cùm homo sic cogitat propriam indignationem, vt non conuertat oculos ad diuinam benignitatẽ.

Temeraria.

Oratio autem temeraria ascendit, sed resilit, resistitur enim ei: nec tantùm non obtinet gratiam, sed & meretur offensam. Dicitur autem oratio temeraria, quandò is, in cuius conscientia peccatum adhuc regnat, ambulat in magnis & mirabilibus super se, minùs solicitus pro periculo animæ suæ.

Tepida.

Oratio tepida in ascensu languescit, & deficit, eô, quòd non habeat vigorem. Quæ verò fidelis & humilis & feruẽs fuerit, sine dubio cælum penetrabit.

4. Quartò, valet ad orationem multùm compunctio lachrymarum. 3. Reg. 8. Si quis cognouerit plagam cordis sui, & extenderit manus suas in domo hac, tu exaudies in cælo.

Compunctionis cõmendatio.

Item Propheta sanctus psal. 5. Auribus percipe lachrymas meas. Lachrymæ violentæ sunt in precibus. Isa. 37. Audiui orationem tuam, & lachrymas tuas.

lib. 33. cap. 27.

Gregorius in Moralibus: Veraciter orare, est amoris in compunctione gemitus, & non composita verba, resonare. Et Augustinus libro de ciuitate Dei: Quanto est quisque sanctior, & desiderij sancti plenior, tanto est eius in orando fletus vberior.

lib. 3. de summo bono. cap. 7.

De qua compunctionis vtilitate in oratione, beatus Isidorus dicit: Peccatorum recordatio mœrorem gignit: luctus verò mentẽm puriorem reddit. Et ideò cùm Deo assistimus, gemere, & flere debemus, reminiscentes quàm grauia sunt scelera quæ commisimus, & quàm dira inferni supplicia, quæ timemus.

Instructio ad orandũ.

Vndè dicebat quidam, quòd latrones & trutanni docuerant eum orare. Latro quippe attendẽs quid fecit, & quod sibi tormentum paratum sit, inter hæc duo cum multis lachrymis misericordiam petit: Trutanni verò, membra quæ in eis sana sunt, abscondunt, & quæ sunt miserabilia, improbissimè ostendunt, vt magnitudo miseriæ ad misericordiam excitet. Item Abbas Pastor videns mulieres in monumentis flentes, ait, quòd sic debet monachus facere, s. iugiter flere pro peccatis suis.

5. Quintò, oratio debet esse breuis. Dicitur enim Matt. 6. Orãtes aũt, nolite multũ loq, sicut ethnici faciũt: putãt enim ꝙ in multiloquio suo exaudiantur. Qualiter autẽ hoc intelligendũ sit, com-

Quō intelligatur q̄ oratio sit breuis, & q̄ debeamus incessanter orare.

cóparatū ad illud Lucę 18. Oportet semper orare, & non deficere. & illud 1. ad Thess. 5. Sine intermissione orate: est notandum, quód, vt ait sanctus Tho. in secunda secúdæ, q. 83. artic. 14. de oratione dupliciter loqui possumus: vno modo, secúdùm seipsam: alio modo, secundú causam suam. Causa aũt orationis, est desideriũ charitatis, ex quo procedere debet: quod quidem in nobis debet esse cõtinuum, vel actu, vel virtute. Manet autem virtus huius desiderij in omnibus, quæ ex charitate facimus. Omnia autem debemus in gloriam Dei facere, vt dicitur 1. Cor. 10. & secundùm hoc oratio debet esse continua. Vndè August.

Epist. 121. cap. 9.

dixit ad Probam: In ipsa fide, & spe, & charitate continuato desiderio, semper oramus. Sed ipsa oratio, secundùm se cõsiderata, non potest esse assidua, quia oportet alijs operibus occupari: sed sicut dicit August. ibidèm: Ideò per certa interualla horarum & temporum, etiã verbis rogamus Deum, vt illis rerum signis nosipsos admoneamus, quantumq; in hoc desiderio profecerimus, nobisipsis innotescamus, & ad hoc agendum nosipsos acriùs excitemus. Vniuscuiusq; enim rei quantitas debet esse proportionata fini: sicut quantitas potionis sanitati. Vndè conueniens est, vt oratio tantùm duret, quãtùm est vtile ad excitandum interioris desiderij feruoré. Cùm verò hanc mẽsuram excedit, ità quòd sine tædio durare non potest, non est vlteriùs oratio protendenda.

ibidèm.

Quarè debeat breuis esse oratio.

Ibid. ca. 10.

Vndè Aug. dicit ad Probam: Dicuntur fratres in Aegypto crebras quidé habere orationes, sed eas tñ breuissimas, & raptim quodammodò iaculatas: nè illa vigilanter erecta, quæ oranti plurimùm necessaria est, per productiores moras euanescat, atq; hebetetur intẽtio. Ac per hoc etiã ipsi satis ostendunt, hanc intentioné, sicut non est obtundenda, si perdurare non potest, ità, si perdurauerit, non citò esse rumpendam. Et sicut hoc est attendendum in oratione singulari, per comparationem ad intentionem orantis, ità etiam in oratione communi, per comparationem ad populi deuotionem. Et Cassianus dicit libro secúdo institutionũ monachorum, quòd ideò sancti patres præcipiunt orationem celeri fine concludi, nè fortè, immorantibus nobis in ea, redundantia quædam sputi vel phlegmatis interrumpat nostræ orationis excessum. Et idcircò, dum adhuc feruet, velut è faucibus inimici velociter rapienda est: qui proculdubiò, cùm sit nobis semper infestus, tũc maximè assistit infestior, cùm contra se offerre nos preces Domino velle præuiderit, cogitationib⁹ seu diuersis humoribus excitatis, abducere mentem nostram à supplicationis intentione festinãs, & per hoc etiam tepefacere à cœpto feruore contendens: quamobrèm vtilius censet, breues quidem orationes, sed creberrimas, fieri: Illud quidem, vt frequentiùs Deum deprecantes, iugiter eidem cohærere possimus: hoc, vt insidiãtis diaboli iacula, quæ infligere nobis tũc præcipuè, cùm oramus, insistit, succincta breuitate vitemus. Sequitur: *Ideò breuis debet esse, & pura oratio, nisi fortè ex affectu inspirationis diuinæ gratiæ protendatur.* quasi diceret, instante tumultu distrahentium cogitationum, oratio debet abbreuiari, nisi ex affectu inspirationis diuinæ gratiæ protẽdatur. Vbi notandum est, quòd August. ad Probam dicit, vt habetur in Glo. Matth. 6. Nõ est hoc orare in multiloquio, si diutiùs oretur. Aliud est enim sermo multus, aliud diuturnus affectus. Nã & de ipso Domino scriptũ est, quòd pernoctauerit in orãdo: & hoc, vt nobis prę-

Cap. 10.

Orare in multiloquio.

Cap. 10.

Lucæ 6.

beret exemplum. Et posteà subdit August. Absit ab oratiõe multa locutio, sed nõ desit multa precatio, si feruens perseueret intentio: sic enim plùs gemitibus, quàm sermonibus agitur.

ibidèm.

Sequitur: *In conuentu tamen omninò breuietur oratio, & facto signo à Priore, oẽs pariter surgant.* Hoc autem non est accipiendum de oratione canonica, quæ certa habet capitula, versus, & psalmos: hæc enim nullo pacto abbreuianda est: sed accipiendum de oratione vniuscuiusq;, quã vnusquisque apud se orat cum toto conuentu: sicut in fine officij, religiosi prostrati, aut inclinati, soliti sunt facere orationem aliquam, vsque ad signum quod fit à Prælato. hanc orationem abbreuiandam dicit, vt facto signo omnes pariter surgant.

Oratio in conuentu breuianda, quæ sit.

IN CAPVT XXI.

TRACTATVS LXXX.

De Decanis eligendis, & eorum correctione.

DIsposita Abbatis ordinatione in superioribus, nũc de coadiutoribus eius, s. de Decanis, quales esse debeant, subiungit doctrinam. Et diuiditur hoc capitulum in duas partes. In prima parte ponit, quales eligẽdi sunt Decani. In secunda, qualiter corrigendi, si repræhensibiles, & errare inueniantur. Secunda ibi: *Quòd si quis ex eis* &c. In prima dicit sic: *Si maior fuerit congregatio*, quę iudicio quorundam, quorum sentẽtia nobis placet, dicitur, quæ ad minus triginta fratrum est, vt etiam ex ipsa serie textûs colligi potest, *eligantur ex ipsis* de gremio. s. cõgregationis, quia de illis habetur plenior notitia, si digni aptiq; sint tali officio, *fratres boni testimonij*. Vnde Actuũ 6. dicũt Apostoli: Considerate, fratres, viros ex vobis boni testimonij, plenos spiritu sancto &

Maior cōgregatio.

sapi-

sapientia, quos constituamus super hoc opus. *& sancta conuersationis*, vt sanctitatis exemplo alijs luceant, *& constituantur Decani.*
Decanus. Decanus autem dicitur, qui præest decem hominibus: & dicitur à deca, quod est decem. *qui solicitudinem gerant super decanias suas, in omnibus secundùm mandata Dei, & præcepta abbatis sui.* Benè autem vtrunque posuit. Nè enim præcepta abbatis, Dei mandatis præponat, ait in primis: *secundùm mandata Dei.* Obedire enim oportet Deo plùs quàm hominibus, Actuum 4. Nè autem Decanus sibi vsurpet, quasi propria authoritate vtens prælationis imperio, tanquàm exutus ab abbatis obedientia, subiungit, *secundùm præcepta Abbatis.* Fuit etiam necessariò hoc addendum, quia multa disponenda in monasterio occurrunt, quorum dispensationis doctrina non habetur expressè in mandatis Dei, sed ex Abbatis discretione & arbitrio pendet. Sequitur: *Qui Decani tales eligātur, in quibus securus Abbas partiatur onera sua*: Lucæ 12. Fidelis seruus & prudens, quem constituit dominus super familiam suam. Be-
Nota prælationis onus. nè dicit, *partiatur onera sua*: & non honores, quia aliorum solicitudinem gerere, plus habet oneris, quàm honoris. *& non eligantur per ordinem*, secundùm tēpus ingressûs in religionem, *sed secundùm vitæ meritum, & sapientiæ doctrinam.* secundùm illud Exod. 18. dictum Moysi: Prouide autem de omni plebe viros sapientes, & timentes Deum, in quibus sit veritas, & qui oderint auaritiam, & constitue ex eis tribunos & decanos. In cap. etiam Innouamus. dist. lx. dicitur, vt illis, qui prudentia & merito vitæ clarescunt, huiusmodi concedantur honores. Sequitur secunda pars capituli, vbi de correctione agitur delinquentium Decanorum. Vbi sic dicit sanctus pater Benedictus: *Quòd si quis ex eis, aliqua fortè inflatus superbia, repertus fuerit reprehensibilis.* Textus sic est ordinādus siue legendus: Si quis ex eis repertus fuerit reprehensibilis, & semel ac iterùm, atque tertiò correptus, inflatus superbia, se emendare noluerit, deijciatur, & alter in loco eius, qui dignus est, subroge-
Quandò Præpositus deponēdus videatur. tur. Et sequitur: *Et de Præposito eadem constituimus.* Verùm dicunt aliqui glossatores, quòd hoc excepto, ꝙ Præpositus antequàm deijciatur, si reprehensibilis inueniatur, quater commonendus, siue corrigendus venit, & quinto loco eijciendus venit: Decanus tantùm ter corripitur, & quarto loco eijcitur.

IN CAPVT XXII.

TRACTATVS LXXXI.

Quomodò monachi dormiant: & de his, quæ pertinent ad religiosam dormitionem.

Singuli per singula &c. Quoniam de potioribus curis, quæ Abbati & Prælatis religionis incumbunt, est cura & solicitudo, quibus locis & horis monachi pausare habeāt: meritò post Decanorum institutionē, sanctus pater subiungit doctrinam, qualiter fratres habeant dormire. Vbi sanctus pater in summa septem mandata, circa fratrum dormitionem, ad maiorem castitatis custodiam, obseruanda ponit. Primum est, *Singuli per singula lecta dormiant.* id est, quòd singulariter monachi dormiant. *Lectisternia autem* id est, loca, vel locellos, in quibus lecti sternendi sunt, *pro modo conuersationis*, id est, vitæ, antiquitatis, debilitatis, aut necessitatis, seu alterius causæ, & hoc tamen *secundùm dispositionem Abbatis sui accipiant.* Secundum mandatū est, *Si potest fieri, omnes* id est, si amplitudo loci permittit, *in vno loco dormiant.* vt omnes ad inuicèm testes & custodes sint castitatis, & honestatis. Dicitur enim Ecclesiastici 17. Vnicuique mandauit de proximo suo, scilicet custodiendo. Et beatus Augustinus inquit in regula: Inuicèm vestram pudicitiā custodite. Hinc colligi potest, contra regulā beati patris Benedicti esse, quòd monachi dormiant per cellas, singuli separati. Tertium mandatum est, vt inter monachos, in vno loco dormientes, sint aliqui seniores probatæ conuersationis, qui solicitè vigilare habeant super alios. Vndè ait: *Si autem multitudo non sinit*, s. vt omnes in vno loco dormiant, *deni aut viceni cum senioribus, qui super eos solliciti sint, pausent.* vt adimpleatur illud Isa. 43. Super muros tuos, Ierusalem, constitui custodes, scilicet prælatos & seniores. Quartum mandatum est, *vt candela* siue lampas, *iugiter* id est, perseueranter, *in eadem cella ardeat vsq; manè*: aut plures, si loci, vbi dormiendum est, amplitudo requirat. Quintum est, vt monachi *vestiti dormiant, & cincti cingulis aut funibus, & cultellos ad latus non habeant, dum dormiunt, nè fortè per somnium vulnerentur dormientes*: Causam autem, quarè vestiti debeant, & præcincti dormire, subiungit, dicens, *vt* scilicet *parati sint monachi semper, & facto signo, absque mora surgentes, festinent inuicèm se præuenire ad opus Dei, cum omni tamen grauitate & modestia.* Vtrùm autem monachi dormire habeant vestiti solis tunicis, aut etiam cucullis, non explicat in hoc loco: in qua re credimus standum esse antiquæ consuetudini patrum Ordinis, vt dicetur infrà circa capitulum quinquagesimumquintum regulæ. Sextum mandatum est, *vt adolescentiores fratres iuxta se non habeant lectos, sed permixtim cum senioribus.* Cuiusmodi suprà descripti sunt, videlicet senectute maturitatis, discretionis, morum, & religionis, vt ab illis adolescentes honestatem addiscant & grauitatem, & illorum

Marginal notes (right column): Septē circa dormitionem, ad castitatis custodiam. — 1. — 2. — Cap. 12. — 3. — 4. — 5. — Quomodò vestiti dormiant monachi. — 6.

repræhenſionem timentes, vt vigilantio-
res ſint ad cuſtodiam religionis. Ait enim
Bernardus: Securus accedit tentator, vbi
7. non timetur repræhenſor. Septimum eſt,
nè propter grauitatem ſomni aliquis præ-
tendat excuſationem de ſurgendo: *Surgen-
tes verò ad opus Dei, inuicèm ſe moderatè cohortentur,
propter ſomnolentorum excuſationes.* hoc tamen
honeſtè faciendum eſt, aut ſonitu oris, aut
pedis in terra, aut tactu lecti, abſque eo ta-
Decem pertinentia ad ordinatè dormiendum. men quòd dormiens tangatur. Circa
hoc capitulum, pro pleniori doctrina, &
informatione diſcipuli circa ordinatio-
nem dormitionis, notandum eſt, decem
1. pertinere ad ordinatè dormiendum. Pri-
mum eſt, vt diſcipulus in ſtatu periculo-
ſo, putà in ſtatu peccati mortalis, non ob-
dormiat. Non enim ſecùrum eſt, immò
valdè periculoſum, dormire ſub poteſtate
diaboli. cuiuſmodi eſt, qui dormit in pec-
cato mortali. Vnde ſuper illud pſalmi, Im-
In pſal. 77. miſſiones per angelos malos: dicit Augu-
ſtinus: In malis poteſt diabolus, ſicut in
ſuo pecore, niſi prohibeatur à maiore.
Notanda plurimùm doctrina. Quarè ſicut, vbi abundant latrones, homi-
nes domos ſuas ſcrutantur, antequàm le-
ctum intrent, nè latrones ibì lateant: ſic
diſcipulus deuotus, domum conſcientiæ
ſuæ perſcrutari debet, antequàm dormiat,
nè latro infernalis ibi lateat: quem ſi repe-
rire contingat, ſtatim clamore pœnitentiæ
ſugere compellat. ſic enim faciens, ſecurus
dormiet. Prouerbiorum tertio: Cuſtodi
legem meam atque conſilium. ſequitur, Si
dormieris, non timebis: quieſces, & ſo-
mnus tuus erit ſuauis. Et Iob vndecimo:
Securus dormiens requieſces, & non erit
2. qui te exterreat. Secundum eſt, oratione
dormitationem præueniat, vt euigilet ſu-
per eum miſericordia Domini, & omnes
inſidias inimici procùl ab eius dormitatio-
nis loco repellens, clementer protegat &
cuſtodiat. Bernardus: Ruminantem pſal-
mos ſomnus te occupet. Et in Glo. 1. Eſdræ
dicitur: Completis diei operibus, non an-
tè debemus ſomnum oculis capere, quàm
locum Domino in nobis orationum in-
ſtantia conſecremus, iuxta illud pſalmi:
Pſal. 140. Dirigatur oratio mea, ſicut incenſum in
3. conſpectu tuo, Domine. Tertium eſt, vt
ſigno crucis ſe primò contra diaboli tenta-
Ad Demetria. tiones muniat. Hieronymus epiſtola octa-
ua: Crebrò ſignaculo crucis munias fron-
tem tuam, ne exterminator Aegypti in te
locum reperiat, ſed primogenita, quæ
apud Aegyptios pereunt, in tua mente ſal-
4. uentur. Quartum eſt, vt bonis meditati-
onibus plenus vadat dormitum. Bernar-
dus ad fratres de monte Dei: Iturus ad ſo-
mnum, ſemper aliquid defer tecum in
memoria, vel cogitatione, in quo placidè
dormias, quod nonnunquã etiam ſomnia-
re iuuet. Et ſequitur: Sic tibi nox ſicut di- Pſal. 138.
es illuminabitur, & nox illuminatio tua
erit in delicijs tuis: Placidè obdormies, in
pace quieſces, facilè vigilabis: & ſurgens,
facilis & agilis eris ad redeundum in id,
vndè non totus diſceſſiſti. Vndè de Ori- Epiſt 18.
gene ait Hieronymus in quadam epiſto- Dignum exemplum de Origene.
la, eidem nunquàm veniſſe ſomnum, niſi
vnus ex fratribus ſacris literis perſonaret.
Et ſic dormienti erit ſomnus delectabilis,
quoniam aliquandò fiunt ſomnia ſecun-
dùm qualitatem eorum, de quibus cogita-
uit ſomnians: prout ait Gregorius in Mo- Lib. 8. c. 18.
ralibus, ſuper illud Iob, Terrebis me ſuper
ſomnia. ità dicens: Somnia contingunt De cauſa ſomniorũ.
vel ventris plenitudine, vel inanitate, vel
illuſione, vel cogitatione & illuſione ſi-
mul, vel reuelatione, vel cogitatione & re-
uelatione ſimul, prout ibidèm exemplifi-
cat de omnibus. Ad cogitationes autem
ſanctiores, ſomnia meliora & placidiora
ſequuntur: vt Ariſtoteles ponit primo Cap. 14.
Ethicorum, quòd meliora phantaſmata
ſunt virtuoſorum hominum, quàm alio-
rum quorumcunque. Quintum eſt, vt 5.
non quærat lecti mollitiem. Saluator enim
in paſſione ſua lectum durum habuit, ſci-
licet lignum crucis. Vndè illi, qui exemplo
& amore eius crucem clauſtralis pœniten-
tiæ aſſcendit, durities lecti magis, quàm
mollities, congruit. Auguſtinus: Lectum
ſuum dimiſit Chriſtus diſcipulis ſuis.
Idem: Moriatur in cruce, qui vult crucifi-
xum placatum videre. Sextum eſt, vt nu- 6.
dus non iaceat, ſed veſtitus, vt parùm antè Quarè dormiant veſtiti.
ſanctus pater Benedictus inſtituit: tum vt
paratior ſit ac expeditior ad ſurgendum
ad orationem, tum vt ſurgendo minùs tri-
ſtetur, & minùs moleſtè patiatur. Eccleſia-
ſtici trigeſimoſecundo: Hora ſurgendi
non te contriſtet. tum vt minorem habeat
poteſtatem ac facilitatem circunducendi
manus ſuas, hac & illac in corpore ſuo nu-
do. Septimum eſt, vt membris compoſi- 7.
tus, & non brutaliter, iaceat. Bernardus:
Cùm ad ſtratũ * lapſus deueneris, te hone- * laſſus
ſtiſſimè iacendo componas. Nec ſupinus
iaceas, nec genua leuando calcaneos iun-
gas ad tibias. Octauum, vt quietus dor- 8.
miat, nè per eum aliquis inquietetur, ſiue
orans, ſiue dormiens. Vnde Bernardus, ſi Exẽplum.
quem religioſum ſiue duriùs ſtertentem, Lib. 4. vitæ D. Bernar. cap. 4.
ſiue minùs compoſitè iacentem videret,
vix patienter ferre poterat, ſed ſeculariter
dormire cauſabatur. Verùm ad haben- Duo iuuãt ad leuitatẽ ſomni.
dum ſomnum tenuem duo iuuant, ſcili-
cet ſobrietas in ſumendo cibum, & cuſto-
dia ſenſuum. Nam vt idem Bernardus ait: Ad fratres de monte Dei.
Sobrium cibum, ſobriumque ſenſum, ſo-
brius ſomnus ſequitur. Nonum eſt, vt
non ſit ſomnolentus, id eſt, nimiùm ſo- 9.
mno deditus, ſicut ſuprà beatus Benedi-

ctus

ctus circa instrumentum 38. disposuit.
Contra somnolêtos. Bernardus ad fratres de monte Dei: Caue
serue Dei, quantùm potes, ne totus ali-
quandò dormias, nè sit somnus tuus, non
requies lassi, sed sepultura corporis suffo-
cati: non reparatio, sed extinctio spiri-
tûs tui. Suspecta res est somnus, & ex ma-
gna parte ebrietati similis. Nihil temporis
tam deperit de vita nostra, quàm quod so-
mno deputatur. Aduertere debet discipu-
lus, quod dicit Hieronymus super Pro-
In cap. 3. phetam Nahum, quòd diaboli studiũ est,
vigilantes animas consopire. Vndè in pas-
sione Domini Apostolorum oculos gra-
Matth. 26. ui somno deprimit, quos Saluator susci-
Exẽplum. tans ait, Vigilate & orate. In Vitis patrum
legitur de abbate Daniele, quòd tota nocte
vigilabat, & quandò volebat circa manè
propter naturam dormire, dicebat somno:
Veni serue male: & surripiebat pauxillum
10. somni sedendo, & statim surgebat. Deci-
mum est, vt non pigrescat in lecto, secun-
dùm quod de pigro dicitur Prouerbio-
rum vigesimosexto: Sicut ostium verti-
tur in cardine suo, ità piger in lectulo suo.
Sed promptissimus sit ad surgendum, &
ad vigilias, & ad persoluendas diuinas
laudes, ad custodiam sacrarum literarum,
ad vacandum orationi & meditationi.
Ser. 7. ver. 7. Ambrosius super Beati immaculati: Si stu-
dentes doctrinis secularibus, perparùm
Pulchræ authoritates de vigilijs. somno indulgent: quanto magis, qui De-
um cupiunt cognoscere, non debent so-
mno corporis impediri, nisi quantùm na-
turæ satis est? Non ergò totis noctibus dor-
miamus, sed maximam partem earum le-
ctioni & orationibus deputemus. Item
Epist. 22. ad Eusto. de seruan. vir. Hieronymus in epistola octuagesima
quarta: Noctibus bis terque surgendum,
reuoluenda quæ de scripturis memoriter
retinemus. Iob 8. Si diluculo surrexeris ad
Deum, & omnipotentem fueris depreca-
tus, statim euigilabit ad te, & pacatum red-
Quid primùm faciamus euigilantes. det habitaculum tuum. Debet autem mo-
nachus, quotiescunquè euigilauerit in
psal. maximè ilicò Deo gratiarum actio-
nes agere, quia ipse est qui vigilat super
nos quandò dormimus, custodiens nos
à leonibus rugientibus præparatis ad
escam.

IN CAPVT XXIII.

TRACTATVS LXXXII.

De excõmunicatione delinquentium, & quòd amanda sit correctio.

Postquàm superiùs beatus pater Benedictus posuit legem, & instituit Prælatos: nunc ordine congruo agit de pœnis & purgatio-
ne delinquentium, dicens: *Si quis frater con-*
tumax, &c. Vbi sex casus ponit, in quibus Sex casus in quibus adhibenda est excommunicatio.
adhibenda est excommunicationis mede-
la. Primus est, *Si fuerit contumax*, hic dicitur
ab eo, quòd contemnat facere quod ei im-
peratum fuerit. Et ideò omnis contumax 1.
est inobediens, non autem econuersò: Inobediens & contumax differunt.
quia inobediens potest esse etiam ille, qui
suscipit verbum iubentis, sed pro aliqua
occasione, aut ex parte non fecit, aut
omninò nihil. Contumax verò non susci-
pit verbum iubentis, sed nè faciat, in ipsa
fronte publicè contradicit, & contemnit
iubentis imperium. Secundus est, si fue- 2.
rit *aut inobediens*, id est, non adimplens man-
datum superioris. Tertius autem, si fue- 3.
rit *superbus*, id est, elatus, supra seipsum ele-
uatus, qui elato, & non humili animo sus-
cipit superioris mandata. Quartus est, 4.
aut si fuerit murmurans. Quintus est, aut si 5.
fuerit *vel in aliquo contrarius existens sanctæ regu-*
læ & præceptis per aliquod scilicet malum
opus, quod sanctæ regulæ institutioni re-
pugnet, & aduersetur. Sextus est, si *senio-* 6.
rum suorum scilicet, salubriter monentium,
siue exhortantium ad bonum, *contemptor re-*
pertus fuerit. Sequitur: *hic secundùm Domini no-*
stri præceptum admoneatur semel & secundò secretò
à senioribus suis. Si non emendauerit, obiurgetur pu-
blicè coram omnibus. Si verò neque sic correxerit; si
intelligit qualis pœna sit, scilicet excommunica-
to, id est, quanta confusio sit, à consortio
fratrum sequestrari, *excommunicationi subiace-*
at. id est, sequestrationi à consortio fra-
trum, secundùm mensuram delicti: pro-
ut dicetur in sequenti capitulo. *Si autem im-*
probus est, id est, inuerecundus, qui nulla in-
crepatione emendatur, nulla verecundia
flectitur, sed impetum cordis sui sequi-
tur, *vindictæ corporali* puta, afflictioni ieiuni-
orum, aut verberum disciplinæ, *subdatur*.
Hæc sancti patris doctrina, tracta est ex il-
la Matthæi decimooctauo, vbi Dominus
ait: Si peccauerit in te frater tuus, vade, &
corripe eum inter te & ipsum solum: Si te
audierit, lucratus es fratrem tuum: si au-
tem te non audierit, adhibe tecum vnum
vel duos. Quòd si non audierit eos, dic Ec-
clesiæ &c. vt, sicut dicit Hieronymus in In cap. 18. Matth.
Glo. detestationi eum habeant: & qui non
potuit pudore saluari, saluetur oppro-
brijs: & vt rubore sequestrationis emen-
detur. Et Chrysostomus super Matthæ- Hom. 61.
um docet, quòd in corrigendo ità proce- Quomodò procedendum sit in corrigendo.
dendum sit: Primò, admonendus per
amorem: Secundò, confundendus per pu-
dorem: Tertiò, puniendus per rigorem.
Et eundem ordinem docet Augustinus in
regula sua, capitulo vigesimotertio. Est
autem circa hoc notandum, quòd maxi-
mè ad discipulum huius scholæ pertinet,
vt correctionem diligat, vt correctionem
Bb 2 liben-

libenter suscipiat, & amplectatur. Mul-
tùm quippe amâda est correctio etiã ab eo
qui est in seculo, sed multò ampliùs, qui
scholam hanc diuini seruitij, siue sacræ re-
ligionis, professus est. Quadruplici ratio-
ne amanda est à quocunq; homine. Pri-
ma est, quia corrigibilitas distinguit inter
hominem malum & diabolum. Homo ma-

Amanda est correctio quadruplici ratione.

1. lus, dum est in hac vita mortali, susceptibi-
lis est correctionis, diabolus non. Vndè in-
corrigibilitas multùm assimilat hominem
diabolo, secundùm illud Ecclesiastici 21.
Qui odit correptionem, vestigiũ est pecca-
toris. Sicut vestigium valdè simile est pedi,
sic qui odit correctionẽ, valdè similis dia-
bolo, qui antonomaticè dicitur Peccator.

Diabolus dicitur peccator.

2. Secunda ratio, quia correctio valdè con-
gruit loco in quo sumus. In cęlo enim nõ
habet locum correctio, cùm nulla ibì sit
peccati corruptio: in inferno verò, nõ est
possibilis correctio, licèt sit ibì multa pec-
cati corruptio: sed in hac valle miseriæ,
est & peccati corruptio, & possibilis est
correctio. Ad hoc posuit Deus hominem
in hoc loco, vt sub virga diuinæ discipli-
næ viueret, & mala sua ibi corrigeret. Cor-
rigibilitas est maximum bonum præsentis
vitæ, vel de maximis: hoc bono amoto, bo-
num esset peccatori, si natus non fuisset.
Melius esset ei, esse canem, vel bufonem,
3. quàm hominem. Tertia ratio est, quia
correctio multũ est vtilis. Virga planè cor-
rectionis, fructifera est. Vnde significata
est per virgam illã, quæ protulit flores &
amygdala, Num. 17. Prouer. 27. Melior est
manifesta correctio, quàm amor abscondi-
tus. Eiusdem 29. Virga atq; correctio, tri-
4. buit sapientiam. Quarta ratio est, quia
defectus correctionis valde est noxius &
periculosus: vbi deest correctio, abundat
peccati corruptio. Vndè qui odit corre-
ctionem, amare videtur corruptionem.
Præterea, qui hic non corrigitur, in futu-
ro damnatur. Exo. 4. Proiecit Moyses vir-
gam, & versa est in colubrum. Coluber oc-
cidit, virga non. Prouerbio. 24. Si percus-
seris eum virga, non morietur. Virga cor-
rectionis in colubrum vertitur, quia qui
hic non corrigitur, in futuro spiritibus
infernalibus cruciabitur. Prouerbiorum
15. Qui increpationem odit, morietur. Ec-
clesiastici 19. Qui odit correctionem, mi-
nuetur vita: & vita naturæ, & vita gratiæ.
Prouerbiorum 29. Viro qui corripientem
se dura ceruice contemnit, repentinus su-
perueniet interitus. Amor correctionis, si-
gnum est sapientiæ. Prouer. 9. Argue sapi-
entem, & diliget te. Eccle. 10. Vir prudens
& disciplinatus, non murmurabit corre-
ctus. Econtrariò, odium correctionis, si-
gnum est insipientiæ. Prou. 12. Qui odit in-
crepationes, insipiens est. Insipiens corre-

Figura.

Figura, & notanda expositio.

ctionis gratiam reputat iniuriam & con-
tumeliam: ideò volens ei vicem reddere, si
potest, diffamat eum. Eiusdem 9. Qui ar-
guit impium, sibi maculam generat. Speci-
aliter amanda est correctio ab eo, qui est
in religione: Religio enim, locus est cor-
rectionis. Ad hoc homo ingreditur eam,
vt mala sua ibi corrigat. Incorrigibilitas est
specialis causa, quarè aliquis est à religi-
one expellendus, quandò scilicet culpas
non timet committere, & pœnam recusat
ferre. Gratia valdè necessaria est ei, qui est
in religione, ad hoc, quòd benè se habeat
ad correctionem: quæ gratia si desit, fre-
quenter est in perturbatione, nec in religi-
one proficit, & vix ibi perseuerat. Ad
amorem correctionis primò pertinet, vt
claustralis ad locum correctionis libenter
veniat: locus ille hostibus nostris est terri-
bilis, dæmonibus s. & vitijs. Dæmones lo-
cum illum & metuunt, & odiunt. Quan-
dò enim frater ea, quæ diabolus ei sugges-
sit, humiliter ei, qui locũ Dei tenet, osten-
dit, & disciplinæ humiliter se subdit, dia-
bolus tristatur, àc si ipse flagellaretur. Le-
gitur secundo libro Dialogorum, quòd
beatus Benedictus cùm quendam mona-
chum, quem niger puerulus à loco oratio-
nis extrahebat, virga percussisset, antiquus
hostis non ausus est dominari in eius cogi-
tatione, àcsi ipse percussus fuisset ex verbe-
re. Et sicut locus correctionis diabolo est
exosus, sic spiritui sancto valdè est gratus:
peccata enim ibi arguuntur, & remittun-
tur. Argutio verò, & remissio peccatorũ,
ad spiritum pertinent. Ioan. 16. Arguet
mundum de peccato. Libenter debet clau-
stralis venire ad iudiciũ Capituli, p quod
euasurus est districtum iudiciũ Dei: quod
tamen multi non faciunt. Eccl. 22. Homo
peccator, vitabit correctionẽ. Itẽ ad amo-
rẽ correctionis pertinet, vt claustralis ac-
cusationem sui libẽs faciat: accusationem
verò sui ab alio factam, patienter sustine-
at, & correctioni eius qui præest, acquie-
scat. Plùs debet odire mala sua, quàm mala
alterius, & ampliùs ea persequi. Seruus Dei
verè humilis, secundùm Bernardum, non
vult humilis prædicari, sed vilis reputari:
conscientiam magis amplectitur, quàm fa-
mam: plùs diligit bonitatis veritatẽ, quàm
nomen. Et nõ solùm illum qui præest, sed
etiam fratres, qui adsunt, reputat volentes
& valentes infirmitatibus suis mederi, ad
minus orando: ideò infirmitates suas eis li-
benter manifestat. Illos verò, qui eum ac-
cusant, reputat obsequentes, non perse-
quentes, medicantes, nõ sagittantes: ideò
non irascitur contra eos, immò patienter
accusationem sustinet, quod valde lauda-
bile est. Augustinus ad Hieronymũ: Lau-
dabilius est, libenter accipere corrigentem,

Præcipuè amanda est correctio à religioso.

Magna causa non perseuerãdi in religione.

Cap. 4. Exẽplum.

Maximè pertinens ad amorem correctionis.

Serm. 16. in Cant.

Accusationem libenter sustinere, est laudabile.

quàm

quàm audacter corrigere deuiantem. Acquiescere corrigenti, signum est discretionis: nó acquiescere verò, signum est stultitiæ & peruersitatis. Prouer. 17. Plùs proficit correctio apud prudentem, quàm centum plagæ apud stultum. Eiusdem 27. Si contuderis stultum in pila, quasi ptisanas feriente desupér pilo, non auferetur ab eo stultitia eius. Ecclesiastici 1. Peruersi difficilè corriguntur. Peruersus est, qui intellectu & affectu est corruptus.

Peruersus.

IN CAPVT XXIIII.

TRACTATVS LXXXIII.

De qualitate & modo excõicatiõis.

QVoniam sicut ad iustitiá pertinet malos punire, itá ad eádem pertinet, qualitatem & mensurá ponere in punitione culparum delinquentiũ: Ideó sanctus pater Benedictus, designatis delictis pro quib⁹ quis puniendus est, subiungit ordinem, qui in punitione est obseruandus, dicens: *Secũdùm modum culpa excõmunicationis, vel disciplina, debet extendi mensura.* secundùm illud Deuter. 25. Pro mensura peccati, erit & plagarum modus. Sunt autem attẽdenda plura in punitione culparum, videlicet qualitas, i. species delicti, grauitas, causa, & persona. *Qui culparum modus*, i. mensura, *in Abbatis pendeat iudicio.* Hoc autem pro eo dictũ est, quia mensura pœnarum pendet ex quãtitate culparum: iudicium autem & discretio quantitatis culparũ, cùm ex ipsa rei operatione, & personæ qualitate, alijsq; circumstantijs accipienda sit, non potest ad aliquã artem reduci, relinquitur iudicio Abbatis. vndè secũdùm quod habetur Leuit. 17. Sacerdotis est, iudicare inter lepram & lepram. iudicata autem per eum quãtitate culpæ, videlicet si leuis sit, aut grauis, & si grauis, quantùm grauis: regulam in modo puniendi seruabit, qui pœnas iã determinauit, quæ leuibus & quę grauibus culpis debeãtur: in qua resummè cauere debet Abbas, vt non iudicet leuem culpam grauem, aut ecõuersò, grauem leuem. Scriptũ est enim Isa. 5. Væ, qui dicit amarum dulce, & dulce amarum. Sequitur: *Si quis tamen frater in leuioribus culpis inuenitur, à mẽsa participatione priuetur.* Hic sanctus pater subiungit, quæ pœnæ sunt iniungendæ quibuscunq; culpis. Et primò, quæ pœna iniungenda sit leui culpæ, dicens: *Si quis frater in leuioribus culpis inuenitur*, iudicio s. Abbatis, *à communione mensa priuetur.* i. cum alijs fratribus non reficiat. Leuiores culpæ, iudicio nostro, dicẽdæ sunt, transgressiones regulę, aut constitutionũ, quo ad ea, quæ nó sunt de essentia religionis, nec ad actus pertineant virtutum, sed quæ ad cęremonias pertineãt: vt est fractio silẽtij, tardè venire ad chorum & refectorium, & similia. Aut sunt de numero eorũ, quæ de suo genere sunt leuia peccata, sicut est verbum ociosum, vaniloquium, risus immoderatus, & similia. Graues autẽ culpę sunt criminales, quæ sunt transgressiones regulæ, quo ad ea, quæ sunt legis diuinæ, aut de essentia: sicut pleniùs in superioribus, circa capitulum septimum huius operis, expositum est. Qualis autẽ sit excõmunicatio debita illis, qui in leuib⁹ culpis inueniuntur, consequenter exponit dicens: *Priuati* (Alia litera habet, *priuatis*, quę verior esse videtur) *autem à mensa consortio, ista erit ratio*, i. lex, *vt in oratorio psalmum, aut antiphonã non imponat, nec lectionem recitet, vsq; ad satisfactionem.* Vtrùm autem liceat Missam celebrare? Videtur quòd non, quia à maioribus videtur excludi, qui à minoribus prohibetur. *Refectionem autem cibi, post fratrum refectionem solus accipiat: vt si, verbi gratia, fratres reficiunt sexta hora, frater ille nona: si fratres nona, frater ille vespera, vsq; dum satisfactione congrua veniam consequatur.* Litera plana est.

Plura attẽdenda circa punitionẽ.

Culpæ leuiores.

Culpæ graues.

Vtrùm excommunicati pro leuioribus culpis, possint celebrare.

IN CAPVT XXV.

TRACTATVS LXXXIIII.

De grauioribus culpis: vbi de causis, propter quas timenda est excõmunicationis sententia.

POstquàm egit de illa excõmunicatione, quę minor appellatur, quæ in religione culpis leuiorib⁹ debetur: Nũc ordine congruo de pœna excõmunicationis maioris subiungit, quæ culpis grauioribus debetur, dicẽs: *Is autem frater, qui grauioris culpa noxa tenetur, suspendatur à mensa simul & ab oratorio: nullus ei fratrum in vllo iungatur cõsortio, nec in colloquio. Solus sit ad opus sibi iniunctum,* Grauis autẽ culpa hîc dicitur, secundùm quod ex superiori capitulo colligitur, pro criminali siue mortali: tũ quia sola talis, cùm mortẽ animę inferat, propriè dicitur noxa, à nocendo: tum quia pro sola tali, secũdùm canonicas sanctiones, quis maiori excommunicatione feriendus est. Vbi nota, quòd hæc doctrina beati Benedicti cõformis est illi Apostolicę, quæ 1. Cor. 5. traditur, dicẽte Apostolo: Si is qui frater nominatur inter vos, est fornicator, aut auarus, aut idolis seruiens, aut maledicus, aut ebriosus, aut rapax, cũ huiusmodi nec cibũ sumere. Glo. nedùm orare: hoc tamẽ intelligendũ est, post iudiciũ Ecclesię. Sequitur: *persistens in pœnitentia luctu, sciens illã terribilẽ Apostoli sentẽtiam dicẽtis: tradituũ huiusmodi hominẽ satana in interitum carnis, vt spiritus saluus sit in die iudicij.* quasi dicat: Meritò talis excõmunicatus persistere debet in pœnitẽtiæ luctu, & dolore ac timore magno, quoniam terribilis est excommunicationis sentẽtia, qua est innodatus. Vbi notandũ, quòd multæ rationes assignari possunt, propter quas multùm timẽda est distipu-

Grauis culpa.

Propter multas rationes timẽda est excõmunicatio.

1. lo excommunicatio. Prima est, quam hîc
sanctus pater Benedictus ex authoritate
Apostoli ducit, videlicet, quòd excômu-
nicat⁹ potestati traditur satanę. Sicut enim
Ecclesia hæreticos conuictos relinquit se-
culari potestati, ità excômunicatos pote-
statí satanę tradit. Aug. Omnis Christian⁹,
qui à sacerdotibus excommunicatur, sata-
næ traditur. quomodò? s. quia extra Eccle-
siã diabolus est, sicut in Ecclesia Christus.
Ac per hoc quasi diabolo traditur, qui ab
ecclesiastica cômunione remouetur. Planè
priuato homine suffragijs Ecclesiæ, nô du-
bium quòd datur diabolo maior potestas
in ipsum, ad vexandũ eum spiritualiter &
etiam corporaliter. Vndè in primitiua Ec-
clesia, quãdò oportebat per signa homines
ad fidem inuitare, (sicut spiritus sanctus si-
gno visibili manifestabatur) excômunica-
tio corporali dæmonis vexatione innote-
scebat. Secunda ratio est, quia excômuni-
2. catio est ictus gladij spiritualis, qui multo
magis timendus est, q̃ materialis. Vndè Au-
gustin. dicit de illo qui excommunicatur,
quòd grauius est illi, quàm si gladio feri-
retur, si flammis absumeretur, si feris subi-
geretur. Tertia, quia excômunicatus est vt
3. homo valdè infirmus, qui nullam medici-
nã potest habere. Est enim separatus à sacra
mẽtis Ecclesię, quę sunt medicamina spiri-
tualia languentiũ animarũ: de quibus Ec-
clesiastici 38. dicitur: Vnguentarius faciet
pigmenta suauitatis, & vnctiones côficiet
4. sanitatis. Quarta, excommunicatus est vt
homo captus ab hostib⁹, omni auxilio de-
stitutus: quia priuatus est à cômunione fi-
delium, nec habet potestatẽ in bonis, quæ
fiunt ab Ecclesia: ipse enim similis illi est,
qui cecidit in foueã, vel sub onere, nec ha-
bet subleuantẽ. Vnde sibi competit illud
5. Ecclesiastis 4. Væ soli, quia cùm ceciderit,
non habet subleuantem. Quinta, quia ex-
cômunicatio est morbus contagiosus. Vn-
dè excommunicatus à côsortio hominum
eijcitur, quẽadmodùm leprosi extra castra
iubebantur expelli, Leui. 13. & Num. 5. Vn-
dè quẽadmodùm lepra multùm timetur,
ità excômunicatio plurimùm timenda est,
vtputà lepra animæ. Sexta, quia excômu-
6. nicatus est sicut membrũ abscissum à cor-
pore, quod nulli⁹ valoris est. Quilibet au-
tem homo Christianus membrum est cor-
poris Christi, quod est Ecclesia, vt habetur
1. ad Cor. 12. Multùm autem timenda est se-
paratio à tali corpore. Vndè Aug. Nihil sic
debet formidare Christianus, quàm sepa-
rari à corpore Christi: quia si separatur à
corpore Christi, cùm iam non sit membrũ
eius, non vegetatur spiritu eius. Septima,
7. quia excommunicatio est magnæ infamiæ
& confusionis, quia excômunicatus est sic-
ut infidelis habendus. Matt. 18. inquit Do-
minus de tali: Si Ecclesiã non audierit, sit
tibi tãquàm ethnicus & publicanus. Octa- 8.
ua, quia excommunicatus excluditur à re-
gno cęlorũ, iuxta illud Matt. 18. Quæcunq;
ligaueritis super terram, erunt ligata & in
cælis. Vndè excômunicatio figurata est in
eiectione primorum parentum de paradi-
so, secundùm Aug. super Gen. ad literam.
Secundò notandũ est, quòd licèt excom-
municatio sit pœna grauissima, nihilomi-
nùs ad correctionem animæ, tanquàm me-
dicinalis, in ferẽda est: sicut Apostolus su-
perioribus verbis manifestat, cùm ait: Iudi-
caui tradi huiusmodi hominẽ in interitũ
carnis, i. in vexationem & afflictionẽ cor-
poralem, vt spiritus saluus fiat in die iudi-
cij. vbi dicit Glo. Nô amaritudine odij de-
bet inferri excommunicationis pœna, sed
ea intentione, vt repulsio hæc, ad reuocan-
dum illum valeat in die Domini. i. si quã-
dò cor illius visitet Dominus, si quandò ei
luceat in corde Dominus. Et Aug. contra
Parmenianũ lib. 3. Excommunicatio non
interfectoriè percutit, sed medicinaliter
vrit. Quod tamen ità accipiendũ est, prout
extrà de sen. excô. in vj. habetur, vbi dici-
tur, quòd medicinalis est excômunicatio,
non mortalis, disciplinans, non eradicans:
dũ tamẽ is, in quẽ lata fuerit, nô côtemnat.

Marginalia: 11. q. 3. cap. omnis Christianus. — Excommunicatus datur diabolo — lib. 1. contra aduer. legis & Prophet. cap. 17. — Lepra animæ. — 11 q. 3. cap. Nihil. — Figura. — lib. 11. c. 40. — ord. in 1. Cor. 5. — Quomodò & qualiter inferẽda sit excommunicatio. — Cap. 2. — c. Cùm medicinalis.

IN CAPVT XXVI.

TRACTATVS LXXXV.

De vitandis excommunicatis.

Postquàm de pœna excômunicatorum egit, nunc consequenter subiũgit de pœna communicantium, siue participantium cum excommunicatis, dicens: *Si quis frater præsumpserit, sine iussione Abbatis, fratri excômunicato quolibet modo se iungere, aut loqui cũ eo, vel mandatum ei dirigere: similem sortiatur excommunicationis vindictam.* Vbi notandum, quòd sanctus pater nô loquitur hoc loco de illicita illa participatione, qua quis participat cum excommunicato eodẽ crimine, propter quod est excômunicatus, s. dando ei consiliũ, auxiliũ, vel fauorẽ: quia talis participans, ipso facto, secundũ iura, incurrit eandẽ sententiam, secundùm quod habetur in cap. Nupèr. extrà de senten. excom. sed loquitur de participatione in loquẽdo, vel comedendo, vel secũ orando: quę cùm sit contra ꝓhibitionem manifestã superioris, tãquàm peccatũ mortale, inter grauiores culpas cônumeratur, & per côsequens simili vindicta venit ferienda. Ideò sanctus pater ait, quòd *similem sortiatur excommunicationis vindictam.* Est autẽ hîc notandũ, quòd multiplici de causa cauendum est cômunicare cum excômunicatis. Prima est, quia cômunicãs excommunicatis, peccat in se, cùm nô sibi
1. cauet ab eo qui morbũ habet côtagiosum.

Marginalia: Notanda distinctio. — Cauendum est à participatione excommunicatorum, multiplici de causa.

Secun-

2. Secundò, peccat in eum cui communicat,
quia ipse cùm infirmus sit ad mortem, au-
fert ei remedium, vel minùs efficax reddit,
dum cõfusionem ipsius minuit, per quam
corrigi debuit. Ecclesiastici 4. Est cõfusio
Psal. 82. adducẽs gloriam. Psal. Imple facies eorum
ignominia, & quęrent nomen tuũ, Domi-
3. ne. Tertiò, peccat in Ecclesiam, siue con-
gregationẽ, quam malo exemplo corrũpit,
& cuius societati præponit societatẽ eorũ,
qui sunt leprosi habendi, immò qui sunt
sicut canes & porci. Ecclesiastici 13. Quæ
4. communicatio sancti ad canem? Quartò,
peccat in patrem spiritualem monasterij,
5. cuius sententiã contemnit. Quintò, pec-
cat in Deũ, quem in ministro suo spernit.
Luc. 10. Qui vos spernit, me spernit.

IN CAPVT XXVII.

TRACTATVS LXXXVI.

De solicitudine, quam debent habere Prælati circa excommunicatos, & delinquentes, nè pereant.

Dato ordine pœnarum contra transgressores & delinquentes, quia pœnæ, vtpotè medicinæ quædam, ad medendũ & sanandum ordinatæ sunt: summa vigilantia curandũ est, nè ægroti talibus pœnis pereãt, sed sanẽtur. Ideò sanctus pater subdit doctrinam, qualiter Abbas circa ipsos delinquentes se debeat habere, dicens: *Omni solicitudine curam gerat Abbas circa delinquentes fratres:* Sensus est: Etsi Abbas, vtputà pastor & pater totius congregationis, curã debeat habere de omni grege suo, ac vniuersa cõgregatione, potissimè tamẽ omni solicitudine, omni sagacitate, ac prouidentia, debet curam gerere circa delinquentes, qui infirmi sunt moribus. Et ad hoc inducit quinq; rationes. Prima est, quia tales magis indigent: & hoc tangitur cùm ait, *quia nõ est opus sanis medicus, sed malè habẽtibus.* Matth. 9. *Et ideò*

Debẽt prælati soliciti esse circa peccatores, propter quinque.

1. inter alias solicitudines siue curas *vti debet omni modo, vt sapiens medicus, immittere quasi occultos consolatores,* quia licèt cum licentia Abbatis vadant visitaturi infirmum, & malè habentẽ, tamen non debent ostẽdere se ab Abbate missos ad hoc, sed quòd illi, cõpassione illius moti, licentiã postulârunt, cupientes illi loqui, videlicet *sempetas, i. seniores sapientes fratres, qui quasi secretè consolentur fratrẽ fluctuantem: secretè* dicit, quia, vt dictum est, ità prudenter erga illum se debent habere, vt non videantur ad hoc specialiter ab Abbate missi: nè fortè frater nimis de misericordia præsumẽs, in sua duritia perseueret. Sequitur: *& prouocent eum ad humilitatis satisfactionem: & consolentur eum, nè abundantiori*

Consolationes peccatoris, vt cõuertatur.

tristitia absorbeatur: hoc est, quod hortatur etiam Apostolus 2. Cor. 2. Cõsolamini eũ, s. vt ait Glo. per exemplũ Dauid, qui multùm peccauit, & aliorũ, quibus indulta est venia. Et per verba Domini, per prophetã dicentis: Nolo mortem peccatoris, sed vt magis cõuertatur & viuat. Item quacunq; hora ingemuerit peccator, omniũ iniquitatum eius non recordabor. Sequitur in Apostolo: *Nè fortè abundantiori tristitia.* i. vt dicit Glo. per nimiã asperam pœnitentiam desperans, *absorbeatur:* à diabolo, & velit vti seculo. hoc enim est absorberi, (vt dicit Ambros. in Glo.) s. desperantẽ de se, conuerti ad admittẽda peccata. Vbi notãdum, quòd ex defectu huiusmodi cõsolationis, multa mala solent accidere in subditis. Interdũ enim per hoc ducũt vitã in amaritudine. Thren. 1. Idcircò ego plorãs, & oculus meus deducens aquam, quia longe à me factus est consolator. Interdùm dimittunt bona consueta. Thren. 1. Deposita est vehementer, non habens consolatorem. quod fit, quandò anima propter defectum consolationis cadit à bonis, quæ faciebat antè. Interdùm facit vacillare circa statum suum immutandum. Et ideò econuersò dicitur Act. 15. Iudas & Silas, cùm essent, ꝓphetæ, consolati sunt fratres, & confirmauerunt. præponitur consolatio confirmationi, quia consolatio confirmat. Interdùm facit deficere in labore, propter quod Dominus dedit mãna laborãtibus in deserto, nè deficerent. Et ideò dicit Apostolus ad Phil. 4. Omnia possum in eo, qui me cõfortat. Interdùm facit cadere in desperationẽ: sicut patet ex verbo beati patris, quod traxit ex Apostolo, 2. Cor. 2. Cõsolamini eum qui huiusmodi est, nè fortè abundantiori tristitia absorbeatur. Interdùm facit cõcipere cõtra prælatũ rebelliones, & alia huiusmodi. Exemplũ 3. Reg. 12. de Roboam, à quo recessit Israel, quiã non est ei locutus leuia iuxta consilia senum, sed dura iuxta consilia iuuenũ. Quia ergò tot mala sequũtur ex defectu cõsolationis subditis, optimè sanctus pater instituit, vt prȩlatus consolationibus subditorum, & maximè malè habentiũ, operam dare omni solicitudine curet. Sequitur: *Sed, sicut ait idẽ Apostolus, cõfirmetur in eo charitas,* i. cõfirmetis eũ consolando eadẽ charitate, quã habuistis in corrigẽdo, *& oretur pro eo ab omnibus.* i. quilibet apud se charitatis gratia, oret Deum pro illo, nè desperatione pereat, dum se à fratrũ consortio viderit separatum. Sequitur: *Magnoperè enim debet solicitudinem gerere Abbas, & omni sagacitate ac industria curare, nè aliquam de ouibus sibi creditis perdat.* Hîc ponitur secunda causa, propter quam Abbas debet multùm solicitus esse circa subditos delinquentes, scilicet propter vitãdum periculũ ouium: quia

Interl. in 2. Cor. 2.

Ezech. 18. & 33.

Interl. ibid.

Absorberi spiritualiter.

in 2. Cor. 2.

Multa mala ex defectu consolatoris eueniunt cõstituto in peccatis.

Exẽplum.

Notent prælati.

2.

quia nisi solicitè pastor curã gerat de oui-
bus, oues ipsæ peribunt, & ipse per conse-
quens, qui in die iudicij ipsarum ouium,
quæ sibi creditæ sunt, redditurus est Do-
mino rationem, vt sanctus pater posuit in
superioribus, in capitulo tertio regulæ.
Sequitur: *Nouerit enim se infirmarum curam suscepisse animarum, non super sanas tyrannidem.* Hic
3. ponitur tertia ratio, propter quam Abbas
debeat cum omni solicitudine curam pie-
tatis gerere de delinquentibus, quia scilicet
hoc spectat ad officium suum: quia cura
infirmantium ouium est sibi credita, non
super sanas dominium exercere tyranni-
cum, videlicet seueritatem, aut crudelita-
tem. Vndè Bernardus: Onus est animarum
Epist. 73. infirmantium. Nam quæ sanæ sunt, porta-
ri non indigent. Quoscunque ergò de tuis
inueneris tristes, pusillanimes, & murmu-
Ad Prælatos. riosos, ipsorum te patrem, ipsorum te nó-
ueris esse Abbatem: Consolando, exhor-
tando, increpãdo, agis opus tuum, & por-
tando sanas, quos seruandos portas. Item
idem Bernardus ad Prælatos loquens, ait:
Sermo. 23. in Cant. Discite subditorum matres vos esse debe-
re, non dominos. Matris autem est, de fili-
orum, & maximè infirmantium, consola-
tione solicitam esse. Sequitur quarta ra-
tio, scilicet comminatio æternæ damnati-
4. onis, cùm ait: *& metuat Propheta cõminationem, per quem dicit Dominus*: scilicet Ezechiel. 34.
Quod crassum est, assumebatis: scilicet ad deuo-
randum, *& quod debile erat, proyciebatis*. id est,
contemnebatis, nullam curam, nullam di-
ligentiam de earum salute, aut valetudine
habentes. Vndè ista comminatio plenior
in textu Bibliæ habetur, scilicet Ezech. 34.
vbi Dominus malis pastoribus ità loqui-
tur: Væ pastoribus Israel, qui pascebant se-
Cõtra malos Prælatos. metipsos. Nónne greges à pastoribus pa-
scuntur? Lac comedebatis, & lanis operie-
bamini: & quod crassum erat, occidebatis:
gregem autem meum nõ pascebatis. Quod
infirmum fuit, non consolidâstis: & quod
ægrotum, nõ sanâstis: quod cõfractum est,
non alligâstis: & quod abiectum est, nõ re-
duxistis: & quod perierat, non quæsistis:
sed cum austeritate imperabatis eis, & cum
potentia. Sequitur quinta ratio, scilicet
5. exemplum nostri Saluatoris, cùm ait: *Et pa-*
Exemplum optimi pastoris. *storis boni imitetur exemplum, qui, relictis nonaginta nouem ouibus in deserto, abijt vnam ouem, quæ errauerat, quærere: cuius infirmitati in tantùm compassus est, vt eam in sacris humeris suis dignaretur imponere, & sic reportare ad gregem.* Vbi notandum,
quòd pastor iste optimus, de quo sanctus
pater loquitur, & quem Abbatibus ponit
in exemplũ, est Saluator noster, filius Dei,
qui, vt dicitur Lucæ 15. centum perhibetur
oues habuisse: oues, angeli sunt & homi-
nes. Ioan. 10. Ego sum pastor bonus. Glo.
Diues est pastor, cuius nos centesima por-
tio sumus. Angeli autẽ & homines dicun- Quarè angeli & homines, oues dicuntur.
tur oues, propter innocentiam, in qua cre-
ati sunt: sed centum, propter numeri per-
fectionem. Vndè Glo. ait, quòd numerus
centenarius est perfectus. Perfectus Deus Exponitur parabola euangelica.
centum oues, i. perfectum numerum ha-
buit, cùm angelorum & hominũ substan-
tiam creauit: sed vna ouis perijt, scilicet
humana natura, quandò homo pascua vi-
tæ peccando reliquit. Omnes enim in Adã
peccauerunt, Rom. 5. Dicitur autem Chri-
stus nonagintanouem reliquisse in deser-
to, siue in montibus, i. nouem ordines an-
gelorum in cælo: quia non angelos apprę- Heb. 2.
hendit, sed semen Abrahæ. Vndè humanã
carnem suscipiẽs, exinaniuit semetipsum, Phil. 2.
factus obediens vsq; ad mortem: quæsiuit
ouem errantem prædicando, & docendo
viam veritatis, vocando ad pœnitentiam,
& ad confirmationem fidei plurima mira-
cula faciendo. Imposuit autem eam in hu-
meris suis, i. in brachijs crucis, vt ait Glo. ord. in cap. 15. Lucæ.
quandò pœnam peccatorum nostrorũ in
corpore suo super lignum crucis clemen-
ter portauit: & tandèm reduxit illam ad
gregem, id est, societatem angelorum,
quandò in die ascensionis turbę sanctorũ
patrum associatus in altũ, aperuit creden-
tibus regna cælorũ. Ità Abbas, pijssimi pa-
storis Christi exemplo, debet maximã cu-
ram gerere de ouibus infirmantibus, illas
præcipua solicitudine quærẽdo, & inuen-
tas humeris compassionis portãdo, vt tan-
dèm ad gregem benè viuẽtium monacho-
rum, vndè errauerant, reducat.

IN CAPVT XXVIII.

TRACTATVS LXXXVII.

De his qui nolunt emẽdare, quanuìs correpti, & graue sit incorrigibilitas malum.

SVperiùs beat⁹ pater Benedictus cer-
tos modos posuit, quibus culpæ de-
linquẽtium fratrũ sunt corrigẽdæ:
Verùm qa nõ semper per assignatos
modos corriguntur, vt finaliter emẽden-
tur, subiungit pœnam vltimò iniungen-
dam delinquentibus fratribus incorrigibi-
libus, dicens: *Si quis frater frequenter correptus pro qualibet culpa, si etiã excommunicatus nõ emendauerit, acrior ei accedat correctio, id est, vt verberum vindicta in eum procedat.* Sed videtur hoc Dubium.
contra ea, quæ dicta sunt in superioribus,
de grauitate pœnæ excommunicationis,
vbi Augustinus contra aduersarium legis lib. 1. cap. 17
& prophetarum dixisse allegatus est, quòd
grauius est anathemate feriri, quàm si gla-
dio feriretur. Respondetur primò, quòd Solutio.
excommunicatio grauior est rationibus
suprapositis, sed apud non intelligentes
quid sit excommunicatio, cuiusmodi sunt
mun-

mundani ac carnales, seu iudicio rationis vacui, acrior, i. molestior est afflictio verberum. Secundò respondetur, quòd ista pœna, cùm, vt patet ex textu, se habeat ad excommunicationẽ per additionem, meritò dicitur acrior: quicquid enim additur, acrius iudicatur siue molestius. Sequitur: *Quòd si nec ità se correxerit, aut fortè (quod absit) in superbiam elatus, etiam voluerit opera sua defendere, tunc Abbas faciat quod sapiens medicus:* Hic ponit sanctus pater processum, quem Prælatus obseruare debet circa delinquentem subditum, instàr sapientis medici, qui à leuioribus incipit, sic dicẽs:

Ordo pulcherrimus.

Si exhibuit fomenta, si vnguenta adhortationum, si medicamina scripturarum diuinarum, si ad vltimum vstionẽ excommunicationis, vel plagas virgarum: & iam si viderit nihil suam præualere industriam, adhibeat etiã, quod maius est, suam & omnium fratrũ pro eo orationem, vt Dominus, qui omnipotens est, operetur salutẽ circa infirmum fratrem. Quòd si nec isto modo sanatus fuerit, tunc iam vtatur Abbas ferro abscisionis, vt ait Apostolus: Auferte malum ex vobis. Et iterùm: Infidelis si discedit, discedat: nè vna ouis morbida omnem gregem contaminet.

Quatuor gradus circa correctionem.

Vbi licèt aliorum iudicio septem gradus designentur, nostro tamen, non nisi quatuor distincti exprimuntur. Primò enim est admonendus, & hoc

1. vnguentis exhortationũ, i. exhortationibus suauibus, & mãsuetis, iuxta illud quod de medico spirituali dicitur Ecclesiastici 38. Vnguentarius faciet pigmenta suauitatis, & vnctiones conficiet sanitatis. vbi Glosa

ord in c 38. Ecclesi.

dicit: Cõtra diuersas infirmitates, diuersa opponunt medici emplastra & vnguenta, vt morbis conueniant medicamenta: similiter faciunt medici spirituales. Item, adhi-

Vera medicamina.

bendo medicamina diuinarum scripturarum, i. testimonia sacræ scripturæ, quæ verè medicamina sunt animarum, secundùm illud Sapientiæ 16. Nec enim herba, nec malagma sanauit eos, sed tu⁹ Domine sermo, qui sanat omnia. Vti debet Abbas erga subditum delinquentẽ testimonijs sacræ scripturæ, quę mentiri nõ potest, quæ de conuersione peccatorũ loquitur, de pœnitentia, de spe habenda, de immensa diuina bonitate, de iustitia illius erga pœnitentes, &

2. rebelles, ac superbos. Secundò, si exhortationes & admonitiones non receperit, adhibẽda est adustio, i. pœna per excõmunicationem, si intelligat quid est excommunicatio: si non intelligit, pœna virgarum

3. adhibenda est. Tertiò, si videat quòd nec sic corrigatur, adhibenda est communis omnium oratio. Magnæ enim virtutis est oratio, & maximè, quæ à cõmunitate procedit. Vndè Ambro. Facilè enim multi impetrant, quod desiderãt. Nam multi minimi, dum aggregantur vnanimiter, fiunt magni. Verùm quia quãdoquè propter indignitatem eius, pro quo oratur, etiã orationes Sanctorum non exaudiũtur, secundùm illud Ierem. 15. vbi Dominus ait prophetæ: Noli orare pro populo isto, nec assumas pro eis laudem & orationem, quia non exaudiam.

Magna virtus orationis in communi.

In cap. 5. 1. Thes.

Exemplum & doctrina, q quandoquè non exaudimur pro alijs.

Habetur etiam in Vitis patrum de sene quodam, quòd orante pro quodã fratre tentato à carne, ostẽsum est, quòd negligentia fratris erat in causa, quarè non exaudiretur. Vndè ipse senex ait præfato fratri: Frater, impossibile est à te discedere fornicationis spiritum, alijs pro te orantibus, nisi tu ipse assumas ieiuniũ & laborẽ in orationibus. Ideò subiungit sanctus pater quartum gradum, dicens: *Quòd si* 4.
nec isto modo s. per orationem à toto cõuentu effusam, *sanatus fuerit, tunc vtatur ferro abscisionis,* i. sententia separationis à corpore monasterij: & hoc, vel per inclusionẽ siue per incarceratione, aut per omnimodam expulsionem à monasterio. Vndè Augustin. vt habetur 24. q. 3. in ca. Corripiãtur. Corripiantur à pręposítis suis subditi correctionibus de charitate venientibus, pro culparum diuersitate diuersis, vel minoribus, vel amplioribus. Et infrà: Pastoris tamen necessitas habet, nè per plures serpant dira cõtagia, separare ab ouibus sanis morbidam, ab illo cui nihil est impossibile, ipsa forsitan separatione sanandam. Item Gregorius in registro: Dum vnus corripitur, plurimi emendantur. Et melius est, vt pro multorum salute vnus condemnetur, quàm per vnius licentiã multi periclitentur.

li. 12. epi. 31.

Et quòd ità faciendum sit, inducit sanctus pater Benedictus duas authoritates Apostoli. Prima ponitur primæ ad Cor. 5: *Auferte malum* i. hominem, *ex vobis ipsis.* Secunda ponitur primæ Cor. 7. *Infidelis si discedit, discedat.* Et subiungẽs causam huius doctrinæ, de expellendo incorrigibilẽ, ait: *Nè vna ouis morbida totum gregem contaminet.* Hanc rationem assignauit Apostolus, cùm exhortaretur Corinthios, vt à se expellerent fornicatorem quendam, dicens: Nescitis quòd modicũ fermentũ totam massam corrumpit? Glo. i. iste vnus fornicator, alios suo exemplo ad peccandum trahendo, totam massam corrumpit, i. omnes qui nõrũt, & non vitant. Item Hieronymus dicit: Scintilla statim vt apparuerit, extinguenda est: & fermẽtum à massæ vicinia, semouẽdum: secandæ putridæ carnes, & scabiosum animal à caulis ouiũ repellendũ: nè tota domus, massa, corpus, & pecora, ardeat, corrumpatur, putrescat, intereant. Arrius in Alexãdria vna scintilla fuit, sed quoniam non statim oppressus est, totum orbẽ eius flamma populata est, 24. q. 3. cap. Resecandę.

Initio habet cõmen. in epist. ad Galat.

Non est vni parcẽdũ, vt pluribus consulatur

Circa hoc nota, quòd aliqui dicũt notari siue designari in hoc loco, septẽ gradus disciplinæ regularis, vt diximus, per quos delinquens monachus est deducẽdus. Pri-

Septẽ gradus disciplinæ regularis.

2. mus est, admonitio secreta. Secūdus, cor-
3. rectio, siue obiurgatio publica. Tertius,
4. simplex excōmunicatio. Quartus, nimia
5. ieiunia. Quintus, flagella dura, seu verbe-
ra, si persona sit quæ possit flagellari, aut
6. debet, aut alia corporalis pœna. Sextus
7. est, cōmunis omnium pro ipso oratio. Se-
ptimus est, expulsio, siue eiectio de mona-
Nota necessarium ordinem correctionis. sterio. Secundò notādum, quòd cùm ad-
monitus semel, aut secundò frater, si non
emendauerit, non statim deducēdus est ad
secundum, s. publicam obiurgationē, nec,
cū semel fuerit obiurgatus, statim deducē-
dus est ad tertiū gradū, s. ad excōmunicati-
onē, si non emendauerit: & sic de alijs pro-
cedendo: quia si ità indiscretè & incautè
factum fuerit, citò penè omnes de mona-
sterio possunt expelli, eò quòd, sicut dicit
Iacobi 3. Apostolus, In multis offendimus omnes.
Regula enim non dicit, citò duci fratrē per
singulos gradus, nec dicit in vnoquoque
gradu diù demorari, atq; detineri: sed di-
cit, vt faciat vt sapiēs medicus, & discretus
Similitudo de medico. doctor. Medicus enim sapiens, cū vno me-
dicamine, vel vna potione, tā diù laborat
circa infirmū, quā diù cognouerit ipsum
medicamen infirmo non posse proficere,
Vitij incorrigibilitatis grauitatem per multa ostendit. tunc adhibet & aliud, & ità facit cū secun-
do &c. Præterea, circa incorrigibilitatē
ipsam est notādum, quòd vitiū incorrigi-
bilitatis est grauissimum peccatū, quod ex
multis attenditur. Primo enim est diabo-
1. licū. Ipse enim diabolus postquàm pecca-
uit, nūquàm posteà pœnitere voluit. Psal.
Psal. 73. Superbia eorum qui te oderunt, ascendit
semper. Et ideò Ecclesiastici 21. dicitur: qui
odit correctionem, vestigium est peccato-
ris. i. diaboli: peccator enim dicitur diabo-
lus antonomaticè, cui multùm assimilatur
qui incorrigibilis est, & insusceptibilis di-
2. sciplinæ. Secundò, quia est periculosa infir
mitas. Nō est infirmitas adeò modica, quin
per recusationem medicinæ verti possit in
magnum periculum. Et ideò Prou. 15. Qui
3. sine disciplina est, in periculo est. Tertiò,
hoc est vitium, quod totam religionē de-
struit obediētiæ resistēdo, in qua tota vir-
4. tus religionis consistit. Quartò, est summè
contagiosum, quasi sicut lepra, quæ nō re-
5. cipit curationem. Quintò, est vitiū, quod
Sola causa dānationis. solum damnat homines. Nullus enim, qui-
6. cunq; peccator aliter dānatur, nisi quia nō
se corrigit. Sextò, quia inter varias species
peccati in spiritum sanctum, quod est hor-
ribile peccatum, in omni casu videtur gra-
uius illud, quod est finalis impœnitentia,
Peccatum nullo modo tolerandum in monasterio. incorrigibilitas autē, est huic annexa. Pro-
pter hoc, peccatū istud incorrigibilitatis,
in nullo quantumcunque magno, est tole-
randum in monasterio, etsi fortè alia tole-
rantur interdùm ex causa. Vndè Ambrosi-
Theod. lib. us cùm Imperatorem Theodosium abie-
cisset ab ecclesia sua, propter culpas aliquas, 5. Eccles. Hist. cap. 17.
nunquàm voluit eū reconciliare, quousq;
pœnitentiam publicā egit. Et cùm diceret
ei Imperator, quòd Dauid & adulteriū &
homicidiū commisit, ilicò dixit ei Ambro-
sius: Secutus es errantē, sequere & corrigen-
tē. Ad quod verbū cōpunctus Imperator,
publicam pœnitentiam fecit. Propter quas
causas solent homines maximè insurgere
cōtra huiusmodi incorrigibiles, & illos ab
eorū societate expellere, dicente Domino
Matth. 18. Si Ecclesiam non audierit, Glo. Hom. 61. in Matth.
Chrysostomi. i. Prælatum, sit tibi tāquàm
ethnicus & publicanus, quos s. omnes fide- Quomodò incorrigibilis alios cōtaminet.
les abominātur. Item notandū, quòd quia
dictum est, incorrigibilitas vitium est con-
tagiosum, quia tales exēplo manifesto, &
verbis quibus se defendere solent, & tole-
rantia, quę alijs pręstare solet audaciam ad
similia, corrumpūt alios: & ideò cùm pec-
cent in societatē, ipsam corrumpendo, pu-
niendi sunt in quo delinquunt, vt de soci-
etate expellantur. Et ideò B. August. in re-
gula de incorrigibili: De vestra societate cap. 23.
proijciatur, nè cōtagione pestifera pluri-
mos perdat. Nec est hoc ascribendum cru-
delitati, sed potius misericordiæ: quia ma-
ioris est pietatis, compati multis super da-
mno spirituali, quàm vni parcere à pœna
aliqua, maximè quæ animæ suæ medicina-
lis esse potest, nisi contempserit, sicut pa-
rùm antè dictum est.

IN CAPVT XXIX.

TRACTATVS LXXXVIII.

De recedētibus à monasterio, & de diuersis recedendi causis.

SVprà in proximo capitulo beatus Benedictus instituit, tanquàm vltimum remediū, vt frater incorrigibilis repertus, de monasterio pelleretur. In hac parte satisfacere curauit quæstioni, quæ posset fieri: vtrùm, s. talis frater semel expulsus, valeret iterùm recipi ad monasterium, dicens: *Frater, qui proprio vitio egreditur, aut proijcitur de monasterio, si reuerti voluerit, spondeat prius omnem emendationem vitij pro quo egressus est: & sic in vltimo gradu recipiatur, vt ex hoc eius humilitas comprobetur.* Sunt autē, qui Diuersis de causis exeunt aliqui de monasterio.
1. exeūt de monasterio, quia in eo religio defecit, & ideò ad aliud monasteriū benè or-
2. dinatum, zelo propriæ salutis, vadūt. Sunt autem alij, qui exeūt ad vitam eremiticam,
3. zelo amplioris perfectionis. Sunt aūt alij, qui timore forsan disciplinæ, aut inconstantia & leuitate quadā exeūtes, demùm ad cor redeunt, &, vt iterùm recipiantur,
4. debita cum humilitate deposcunt. Sunt alij, qui propter superbiā & contumaciam, vel inobediētiam, aut furtum, aut gulam, aut huiusmodi vitia, proijciuntur, aut etiā

exeunt

exeunt ꝓpria temeritate, qui, vt filius prodigus, ad cor reuersi, se recipi postulant ab
5. Abbate. Sunt etiam alij, qui propter vitiũ contagiosum, vt est peccatum carnis, & similia, expelluntur. Primi & secundi sunt, vt reuertantur, rogandi, vt alios exemplo sanctæ conuersationis suæ informent, & exhortentur ad bonũ. Tertij verò & quarti, qui proprio vitio sunt egressi, misericorditer recipiendi sunt, sicut statuit hîc B. Benedictus. De contagiosis autem, quia vitium non habent proprium, sed cômune, videtur beatum Benedictũ non fecisse mentionem in hoc capitulo.

Frater iterũ recipiẽdus, duo spondeat.

Frater autem qui recipi debeat, spondeat duo: primò, emẽdationem vitij, nè s. ampliùs iteret: secundò, satisfactionẽ, vt debitæ disciplinæ, siue pœnitentiæ, per Abbatem imponẽdæ, subiaceat: in quorum sponsione, & adimpletione, vera cõprobabitur humilitas. Et ità sanctus pater respondet illi quæstioni: qd, cùm eiecti petũt recipi? Si enim culpæ, propter quas iustè eiecti sunt, adhuc durat, nõ tenentur Prælati, nec debent illos recipere, immò ex eisdem causis, propter quas iustè eiecti sunt, possunt à receptiõne repelli.

De iterùm recipiendis fratribus decisio.

Si verò credatur probabiliter, quòd sunt de culpis suis correcti, & quòd cessabunt, tenentur illos recipere, salua tamen disciplina Ordinis.

Quæstio.

Sed hîc surgit vna quęstio, quid si eiectus, de cuius correctione non speratur, offert se ad carcerẽ?

Solutio.

In Regulã Aug. ca. 99.

Respondet magister Humbertus in expositione regulę beati August. quòd si ille, qui sic petit recipi, est talis, quòd faciat scandala, & multiplicet mala, recipiendus est ad carcerem, dũmodò habeatur talis locus, in quo secrete & securè possit custodiri: per hoc enim ei benè prouidebitur, quia à multis malis cessabit, & congregationi non nocebit. Si verò talis est, quòd scandala non facit in seculo, nec peccata noua cõmittit, & creditur quòd ex difficultate receptionis cautior fiat, in anteà potest differri receptio, licèt finaliter non sit neganda. Sequitur: *Quòd si denuò exierit, vsq; tertiò recipiatur. Iam verò posteà sciat omnem sibi reuersionis aditum denegari.* Hîc sanctus pater non imponit legem Abbati, quòd non possit iterùm recipere exeuntem monachum, aut expulsum, immò lege charitatis, misericordiæ, & pietatis, potest illũ iterùm recipere: sed exprimit, quòd vigore regulæ erga se agendum sciat frater expulsus, & intelligat iniuriam sibi non fieri, si quarta vice non recipiatur.

IN CAPVT XXX.

TRACTATVS LXXXIX.

Vbì multa de correctione & institutione puerorum.

Nota quàm ordinatè & pulchrè ꝓcedat sanctus pater in regula.

SVperiùs sanctus pater egit de pœnis delinquentiũ, sine discretione personarum: nè quis crederet, ꝙ omnes delinquentes, pari pœna plectendi venirẽt, hîc subdit de modo, quo corrigẽdi veniũt pueri, siue in minori ætate cõstituti, aut minùs intelligentes, dicens: *Omnis ætas, vel intellectus, proprias debet habere mensuras:* Stultum enim esset, æqualiter puniter sapientem & stultũ, & infantem & senẽ, aut etiam ipsos minùs intelligentes. Et ideò omnis ætas, vel intellectus, proprias debet habere mensuras: quia iuxta quod vnusquisq; intelligit, & eius ætas permiserit, debet habere mensuram disciplinæ. Ratio sequitur: *ideoq; quotiès pueri, vel adolescentiores ætate, aut qui minùs intelligere possunt, quanta pœna sit excommunicationis: hi tales dum delinquunt, aut ieiunijs nimijs affligãtur, aut acribus verberibus coerceantur, vt sanentur.* Cũ verò dicit, *pueri, vel adolescentiores,* duas ætates, s. pueritiã & adolescentiã, compręhendit. Distinguũtur aũt sex ætates hominis, vt tangit Isidorus 11. Etymologiarum: videlicet, infantia, quæ vsq; ad septem annos protẽditur.

Cap. 2. Sex ætates distinguuntur.

Secunda, pueritia, quę quartodecimo anno finitur. Tertia, est adolescẽtia, quę à quartodecimo anno vsq; ad vigesimũoctauũ extenditur. Quarta, iuuentus, quę in quinquagesimo anno terminatur. Quinta, est grauitas, quæ est declinatio à iuuentute in senectutem, & septuagesimo anno cõcluditur. Sexta, est senectus, quæ nullo annorũ determinatur numero, sed post quinq; alias ætates, quantumcunque vitę est, senectuti deputatur. Senium autem dicitur vltima pars senectutis.

Senium.

Cùm aũt sanctus pater subiũgit, *aut qui minùs intelligere possunt,* omnẽ compræhendit ætatem. Istos verò, quos hîc dicit minùs intelligẽtes, superiùs nominauit in vigesimotertio cap. improbos, quos vindictæ corporali subiacere decreuit. Et idem in isto loco dicit, cùm ait: *hi tales dum delinquunt, aut ieiunijs* &c. quæ duę pœnæ, s. ieiunia & verbera, ad corporalẽ referũtur vindictam. Verùm quia sæpè, quibus non competunt flagella, ieiunia cõueniunt: & quibus ieiunia non possunt cõuenire, verbera essent minùs conuenientia: ideò inter ista duo posuit disiũctiuam. Si verò expedire viderit Abbas, improbo, & minùs intelligenti quę sit excommunicationis pœna, vtranque pœnam infligere, s. verbera & ieiunia, potest, vt magis lasciuientis carnis superbia dometur, & elationis motus pleniùs comprimantur.

Duo in instructione puerorũ attendenda.

Est autem hîc notandũ, quòd circa instructionem puerorum, duo sunt præcipuè attendenda. Primò quidem, vt exerceantur in bonis laboribus. Secundò, vt corrigantur & castigentur ab excessibus. Est autem specialiter timenda & cauenda ociositas in iuuene. Vn-

dè inter abusiones claustri numeratur iu-
uenis ociosus. Vbi secundùm Hugoné de
sancto Victore, largè dicitur iuuenis, non
solùm, qui est in adolescentia, sed etiã, qui
est in ætate matura. Sunt ergò exercitandi
sanctis laborib⁹, quadruplici ratione. Pri-
mò, quia hæc ætas disciplinæ laboribus est
congrua. Thren. 3. Bonũ est viro, cùm por-
1. tauerit iugum, s. disciplinæ, ab adolescẽtia
sua. De quo in psal. In quo corrigit ado-
lescentior viam suã? in custodiẽdo sermo-
2. nes tuos. Secũdò, quia ætas illa doctrinæ
& assuefactioni est idonea. Vndè in tali iu-
uentute domantur equi, & tunc ambulati-
oni assuescunt: in senectute autẽ non sunt
susceptibiles talium. Hieron. in epist. 87.
ait: Cùm in tenera ætate faciliùs sanctę cõ-
uersationis vsus inolescat, optimi ad insti-
tutioné primi anni sunt: habent enim in se
lẽtum quiddam & molle, quod facilè for-
mari queat, & ad arbitriũ volentis trahi. Et
ponit exemplũ de arbusculis, quæ in quã-
libet parté possunt flecti: & tenera primæ
ætatis animalia, sine labore solent domari.
Et sequitur: Idem penitùs solet inhærere
sensibus, quod primitùs sederit in mente:
dum mobilis est ætas, & animus duci faci-
lis, exercenda est boni consuetudo. Consi-
milia exempla ponit Anselmus in libro de
similitudinibus, ꝙ mollis cera recipit ima-
ginem sigilli, & retinet eandem cùm est in-
durata. Et ideò Prouer. 22. dicitur: Adole-
scens iuxta viam suam, cùm senuerit, nõ re-
cedet ab ea. Et communiter dicitur: Quod
noua testa capit, inueterata sapit, vt ait Au
gustinus. Tertiò, ætas iuuenilis est exerci-
3. tanda bonis studijs, quia est ætas prona ad
leuitaté. Sensus & cogitatio hominis, pro-
na est ad malum ab adolescentia sua. Vndè
Ambrosius: Iuuentus est ad amorem liberi-
or, ad lapsum incautior, ad infirmitatem
fragilior: & ideò onere virtuosi laboris sta
biliẽda est, & nutrienda iuuentus. Matu-
ritatem enim, quam in senibus facit ætas,
in iuuenibus debet facere huiusmodi bo-
4. norum morũ & studiorũ grauitas. Quar-
tò, quia in iuuenibus corpus est in suo ro-
bore, & sanguis in feruore. Vndè nisi cor-
pus opprimatur onere alicuius sancti la-
boris, dominari vult spiritui, & nõ serui-
re. Vndè iuuenibus necessaria est virga cor-
rectionis, & onus laboris. Ecclesiastici 33.
Cibaria, & virga, & onus asino: panis, & di-
sciplina, & opus seruo, corpori s. ad serui-
endùm spiritui dato. Hugo de sancto Vi-
ctore: Iuuenis in ocio, quasi iuuencus sine
iugo. Secundò, pueri, siue iuuenes, debito
modo sunt castigãdi, & disciplina cõgrua
corrigendi de excessibus. Pro. 23. Noli sub-
trahere à puero disciplinam. Si enim per-
cusseris eum virga, nõ morietur. Tu virga
percuties eum, & animã eius de inferno li-
berabis. Item Ecclesiastici 30. Curua ceruí-
cem eius in iuuentute, & tunde latera eius
dum infans est, nè fortè induret, & nõ cre-
dat tibi, & erit tibi dolor animæ.

lib. 2. de claustro animæ, c. 14

Iuuenes exercẽdi sunt laboribus ob quatuor causas.

Psal. 118.

ad Demetriadem de virginitate, tom. 4.

Elegãs Hieronymi sententia.

Cap. 175. & 177.

Genes. 8.

In psal. 118. sermo. 16. versu 8.

li. 2. de claustro animę, cap. 14.

Necessaria adolescentibus omninò correctio.

IN CAPVT XXXI.
TRACTATVS XC.
De qualitate & bonis conditionibus Cellerarij.

Svperiùs sanctus pater Benedictus
egit, qualis debeat esse Abbas, posteà
de officijs diuinis, deindè de Deca-
nis, & de sentẽtijs iudiciorũ: Nunc
verò subiũgit de Cellerario monasterij, eò
quòd si bon⁹ est, multa indè prouenit vti-
litas monasterio: sicut econtrà, si malus sit,
multa nocumenta & damna plurima indè
sperãtur. Dicit ergò: *Cellerarius monasterij eliga-
tur de congregatione*, non ad libitũ ponatur ab
Abbate, sed cũ cõsilio seniorũ fratrum ti-
mentiũ Deum & discretorũ Abbas illũ or-
dinet, secundùm illud Act. 6. Considerate
viros ex vobis boni testimonij, plenos spi-
ritu sancto & sapientia, quos cõstituamus
super hoc opus. vbi vide laudabilé modũ
constituendi officiales. Non enim subitò
constituendi sunt, sed cũ deliberatione &
consilio. Considerate, inquiũt Apostoli,
quasi dicant, deliberate, habete consilium.
Itẽ, non cõstituunt ad hoc sexũ muliebrẽ,
sicut permittitur alicubì, ꝙ vetulæ, vel co-
gnatæ seruiunt aliquibus, quod abomina-
bile debet esse apud religiosos: ideò dicũt,
viros. Itẽ, nõ extraneos, sicut fit in quibus-
dam monasterijs, in quibus seculares cõsti-
tuũtur: & ideò dicũt, ex vobis. Itẽ, nõ quos-
cunq; viros, sed famosos: boni, inquiunt,
testimonij, s. sanctos in veritate: vndè ad-
dũt, plenos spiritu sancto, s. sapiẽtes. vndè
sequitur, & sapiẽtia. Officiales enim, q ha-
bẽt cũ multis facere, ꝑpter alios debent esse
famosi: quia habẽt occasiones multas peccã
di, nisi sanctitas eos retrahat, debẽt esse san-
cti. Quia verò habẽt dispẽsare multa, q̃ sine
sapiẽtia fieri benè nõ possunt, requiritur in
eis sapiẽtia: q̃ omia sanctus pater ꝓsequitur
in ꝑsenti cap. Sequitur: *sapiens*, i. prudẽs & in-
telligẽs, *maturus*, i. senilis *moribus*, *sobrius*, i. tẽ-
peratus, *non multũ edax*, i. deuorator, *nõ elatus*,
i. ꝑ superbiã elatus, *nõ turbulẽtus*, veluti enim
aer dicitur turbulẽtus, cũ nõ est serenus, &
aqua, cũ nõ est limpida siue clara,ità & ho-
mo dicitur turbulẽtus, cui⁹ vultus obscu-
rus est, i. nõ hilaris. *non iniuriosus*, Iniuriosus
dicitur, qui ad iniurias ꝓnus est irrogãdas,
& cõtumelias inferẽdas. *nõ tardus*, in largien-
do, *nõ prodigus*, i. nimis largus rerũ profusor,
indiscretus dilapidator, *sed timens Deũ*, quia
Beatus vir qui timet Dñm, in mãdatis eius
volet nimis. Qui enim in religione mini-
strãt, soliciti debẽt esse, vt eo modo mini-
strent, vt ministrando Deo placeant, cuius
sunt & bona quę dispensant, & familia cui
ea dispensant. Non debent aũt ea, nec auare

Nota multùm referre bonitatem Cellerarij.

Mod⁹ optimus eligẽdi officiales.

Quales oporteat esse bonos officiales.

Turbulẽtus

Iniuriosus.

Psal. 111.

Quarè debet esse solicitus dispensator.

rè

rè retinere, nec prodigè expendere. Cauere debent à personarum acceptione, distribuentes vnicuique sicut cuique opùs fuerit, sicut dicetur infrà in capitulo 34. Sequitur: *qui omni congregationi sit sicut pater.* omnes diligendo, de omnibus paternalem curam habens. Vndè sequitur: *Curam gerat de omnibus*: Verùm nè ex eo crederet Cellarius sibi potestatem liberè & indistinctè traditam in omnibus, restrictionem subiungit traditæ potestatis, dependentiam illius ab Abbate, dicens: *sine iussione Abbatis nihil faciat*: limites enim & terminos exercendæ potestatis, accipere debet ab Abbate, siue in scriptura, quod securius esset, siue verbo. *& quæ iubentur, custodiat*: id est, adimpleat diligenter, *fratres non contristet. Si quis autem frater fortè ab eo aliqua irrationabiliter postulet, non spernendo eum contristet, sed rationabiliter cum humilitate malè petenti deneget. Animam suam custodiat, memor semper illius Apostolici præcepti: quia qui benè ministrauerit gradum sibi bonum acquirit.* 1. ad Timoth. 3. *Infirmorum, infantum, hospitum, pauperúmque, cum omni solicitudine curam gerat, sciens sine dubio, quia de his omnibus in die iudicij rationem redditurus est. Omnia vasa monasterij, cunctámque substantiam, ac si altaris vasa sacrata conspiciat.*

Notent Cellerarij.

Non dicit æqualiter, sicut nec accipiendum est, sed proportionaliter: quòd sicut vasa altaris, secundùm merita suæ dignitatis, aut sanctitatis, diligenter tractantur aut custodiuntur: sic alia vasa, secundùm conditionem, & ordinem deputationis ipsorum officiorum suorum, diligenter tractentur, mundentur, conseruentur, & custodiantur. Sequitur: *nihil ducat negligendū. Nec auaritiæ studeat*, s. retinēdo, quæ danda sunt & distribuenda. Aug. Maledictus dispensator auarus, cui largus est dominus. *neque prodigus sit, & extirpator substantiæ monasterij*, inutiliter, & absque necessitate, bona monasterij dispergendo, *sed omnia mensuratè faciat, & secundùm iussionem Abbatis sui.* vt illi conueniat, quod dicitur Lucæ duodecimo: Fidelis seruus & prudens, quem constituit dominus super familiam suam, vt det illi in tempore tritici mensuram. *Humilitatem ante omnia habeat*: vt non indignetur, aut ex conditione iubentis Abbatis, vel ex conditione fratrum ministerium suscipientium. Pro quo attēdere debet iussionem Prælati, iussionem esse Dei, secūdùm illud Lucæ 10. Qui vos audit, me audit. Pro secūdo debet attendere, quòd ministeriū, quod exhibetur fratri minimo, Christo exhibetur, secūdùm illud Matth. 25. Quod vni ex minimis meis fecistis, & mihi fecistis. Christo autem ministrare, nulli est dedecus, sed honor magnus: cùm ille, quo inter natos mulierum maior non surrexit, dicat se dignum non esse, vt soluat corrigiam calceamenti eius. Attendere etiam debet, quàm humile ministerium Christus exhibuerit Iudæ proditori suo. Item, quòd angeli nō dedignantur hominibus, quantūcunq; vilibus, ministerium exhibere. Matth. 18. Videte nè contemnatis vnum de pusillis istis. Angeli enim eorum semper vident faciem patris qui in cælis est. *cui non est ex substantia, quod tribuatur, sermo responsionis porrigatur bonus, sicut scriptum est: Sermo bonus super donum optimum. Omnia quæ iniunxerit ei Abbas, ipse habeat sub cura sua. A quibus eum prohibuerit, non præsumat.*

Quanta diligentia tractanda sint res monasterij.

Humilitatem maximè debet habere Cellerarius propter deo.

Matth. 11. Mar. 1. Exempla, aè dedi- gnemur cuilibet ministrare.

Sequitur: *Fratribus constitutam annonam*, id est, victum ordinatum, qui, quia antiquitùs ad nonam ministrari solebat, annona dicta est, à nona, *sine aliquo typo*, id est, sine tristitia, aut tumore verborum, aut murmure, cum indecenti figura verborum. Aug. in regula: Siue qui Cellario, siue qui vestibus, siue qui codicibus præponuntur, sine murmure seruiant fratribus suis. *vel mora offerat, vt non scandalizentur*: id est, sine tarditate notabili. August. in regula: Vestimenta & calceamenta, quādò indigentibus fuerint necessaria, dare non differant, sub quorum custodia sunt quæ poscuntur. *memor diuini eloquij, quid mereatur, qui scandalizauerit vnum de pusillis.* Benè dicit, *pusillis*, id est, paruis animo: quia qui magnus est, non potest moueri de facili. Quid autem mereatur scandalizator pusillorum, habetur Matth. 18. vbi Dominus ait: Qui scandalizauerit vnū de pusillis istis, qui in me credunt, expedit, id est, leuius est, ei, vt suspendatur mola asinaria in collo eius, & demergatur in profundū maris. Glo. Quia multò melius est, pro culpa breuē suscipere pœnam, quàm æternis seruari cruciatibus. Nō enim iudicabit Deus bis in idipsum. Sequitur: *Si congregatio maior fuerit, solatia ei dentur*, id est, adiutoria per aliquos qui iuuent illum, *& à quibus adiutus*, id est, *vt ipse æquo animo*, tranquillo, pacato, & hilari, *impleat officium sibi commissum.* Vbi nota, quòd non est secundùm regulam, vt multi sint principales bona monasterij dispensantes. Vnus sit principalis, quem, si necesse est, aliqui adiuuent. Ille verò, non solùm Conuentûs, sed infirmorum, hospitum, pauperumque curam gerere debet, & omnia vasa monasterij custodire, sicut dictum est. Vndè à puritate regulæ videtur deuiatum esse in multis monasterijs, vbi occasione infirmorum, pauperum, hospitū, & eorum quæ ad eleemosynam pertinent, multiplicati sunt dispensatores bonorum monasterij, quibus non solùm bonorum temporalium dispensatio, sed etiam quodammodò dominatio data est vel permissa: vt bona illa dispēsent, nō secundùm Abbatis iussionē, sed secūdùm suā volūtatem: & vt non solùm de illis officiū sibi iniunctum adimpleant, sed etiam sibi prouideant,

Annona.

Cap. 36.

Magni non scandalizantur.

ord. in cap. 18. Matth.

Nahum 1.

Nota contra multitudinem dispensatorum, & corruptelam in monasterijs.

&abundanter vel prodigè alijs procurēt, vel auarè sibi custodiant. In congregatione cui Saluator præfuit, vnus fuit dispensator, & ille latro fuit. Vndè dicitur de eo Ioan. 12. quòd fur erat, & loculos habēs. In multis verò monasterijs, sicut multiplicati sunt bonorum temporalium dispensatores, ità & multiplicati sunt latrones. Sicut enim Iudas ea, quæ danda erant pauperibus, dabat vxori & filijs: sic sæpè tales, quæ danda essent Christi pauperibus, dant attinentibus sibi: & sicut sunt similes Iudæ in culpa, sic frequenter similes fiunt ei in pœna. Sequitur: *horis competentibus dentur, quæ danda sunt: & petantur, quæ petenda sunt, vt nemo perturbetur, nec contristetur in domo Dei.* Sensus est: Horis conuenientibus, congruis, & ad hoc deputatis, dentur, quæ danda sunt ab officialibus, & petantur ab alijs, quæ petenda sunt. Non sunt autem horæ competentes ad petendum necessaria, horæ nocturnæ, horæ silentij, horæ, quibus fratres psalmodiæ vel lectioni vacant. Vndè illis horis, nisi necessitas imminens aliud exigat, supersedendum est ab huiusmodi: nè scilicet officiales contristent monachos, volendo dare, quæ danda sunt, horis incompetentibus: & officiales contristentur à monachis, petendo horis non congruis. Vndè etiam Augustinus ait in regula: Qui extra horam petierit, non accipiat. *Domus* autem *Dei*, appellatur hîc monasteriū: quia in eo, Deo viuitur vno animo, cōsensu, & vna volūtate, secundùm illud psal. 54. In domo Dei ambulauimus cum consensu, id est, concorditer & vnanimiter: sicut de primitiua Ecclesia dicitur Actuum 4. Erat eis cor vnum, & anima vna in Domino. Item Psalmista: Deus qui inhabitare facit vnanimes in domo. Glo. id est, vnum sentientes, colligit in vnum.

Nota.

Horæ incompetentes.

Cap. 15.

Domus Dei.

Psal. 67.

ordin. in psal. 67.

IN CAPVT XXXII.

TRACTATVS XCI.

De custodia rerum monasterij, & diligentia circa eas.

POstquàm de Cellario, qualis esse debeat, sanctus pater instituit: Nunc de alijs officialibus subiungit, quibus res speciales veniunt committendæ, vtputà de custode ferramentorum, cuiusmodi sunt fossoria, secures, dolatoria, & aliarum rerum similium monasterij. Et diuiditur in duas partes præsens capitulum. In prima ponitur, quòd res monasterij consignentur fratribus, vita & moribus compositis, ad custodiam. In secunda parte ponitur pœna eorum, qui negligenter res assignatas custodire fuerint reperti. Dicit ergò: *Substantia monasterij in ferramentis, vel vestibus, seu quibuslibet rebus*, scilicet mobilibus, vtputà vtensilibus, instrumentis ad vsum cuiuscunque vtilitatis domûs deputatis, *prouideat Abbas fratres, de quorū vita & moribus securus sit: & eis singula, vt vtile iudicauerit, cōsignet custodienda, atque recolligenda. Ex quibus Abbas breuē teneat*, id est, notulam, id est, memoriale, scripturam teneat: *vt dum sibi in ipsa assignata fratres vicissim* id est, per vices, *succedunt*, id est, intrant. Fratres enim per vices debent agere obedientiam, vt omnia possint agere sine murmure. *sciat quid dat, & quid recipit.* Sequitur secunda pars capituli, vbi ponitur pœna negligentium custodum: *Si quis autem sordidè, aut negligenter res monasterij tractauerit, corripiatur: si non emendauerit, disciplinæ regulari subiaceat.* Disciplina autem regularis vocari videtur in hoc loco, deductio per gradus, sicut dictum est in capitulo 28. regulæ. Est autem circa hanc partem notandum, quòd ex hac sancti patris institutione colligitur argumentum manifestum, quòd res communes monasterij, siue ad vestitum, siue ad victum, siue ad alia quæcunque pertinentes, sunt cum magna diligentia conseruandæ, quantumcunquè sint modicæ. Vndè in libro Collationum sanctorum patrum legitur, quòd cùm quidam frater in sua hebdomada lauaret legumina, & tria grana lenticulæ cecidissent in terra, per eius negligentiam collapsa de manibus eius, quidam alius transiens, & videns hoc, denunciauit Abbati, à quo iudicatus quasi sacri peculij neglector, suspensus est ab oratione, nec aliter remissus est ei negligentiæ reatus, nisi cum priùs publica pœnitentia diluisset. Hinc est quòd Ioan. 6. dicit Dominus: Colligite fragmenta, nè pereant. Porrò multiplex est ratio, quarè à religiosis sunt huiusmodi, licet modica, diligenter seruanda. Primò, quia sunt pauperes, & reparare non possunt perdita sine grauamine aliorum. Si enim diuites huiusmodi malè custodiunt rés suas, non oportet alios grauare, alia ab eis quærendo, cùm adhuc abundent: pauperes verò religiosos, his perditis, oportet quærere ab alijs, & quanto plùs quærunt, tanto plùs eos grauant. Paulus, nè grauaret subditos, qui ei tenebantur ad stipendia, laborabat manibus suis, sicut dicitur 1. ad Thessalonicens. 2. quanto magis talia elaborata ab alijs, debent diligenter custodire, nè iterùm grauent eos. Secundò, quia talia sunt pauperum, Apud seculares enim, vt frequenter, vestes veteres, & residua aliorum bonorum, malè expenduntur: Apud religiosos verò expenduntur in pauperes. Vndè beatus Benedictus in capitulo 55. Regulæ dicit: Accipientes noua vestimenta, vetera

Vicissim obediendū.

Disciplina regularis.

Res monasterij diligenter cōseruandæ.

Cassia. lib. 4. institut. cap. 20.

Exēplum.

Res monasterij non sunt negligendę, quāuis minimę, ratione multiplici.

1.

2.

vetera ſemper reddant in præſenti, reponenda in veſtiario propter pauperes. Si ergò ſecũdùm illud verbum Apoſtoli, Operandum eſt manibus proprijs, vt habeat vndè tribuat neceſſitatem quis patientibus, ad Epheſ. 4. quanto magis talia bona monaſterij ſunt ſeruanda diligenter, quæ
3. ſunt futura pauperum? Tertiò, quia frequenter, quæ habent iſti religioſi, ſunt de neceſſitatibus pauperum, quæ ſibi ſubtrahendo, largiuntur eiſdem. Cum qua ergò conſcientia poſſunt hæc negligenter cuſtodiri à ſeruis Dei, quæ propter eos pauperes vitæ ſuæ ſubtraxerũt?
4. Quartò, quia
De reuerẽtiã rerum monaſterij. quæ dantur religioſis pauperibus, dantur pro peccatis, & ſunt precium animarum. Curandum ergò diligenter eſt, de precio animarum, qualiter tractetur, vt cuſtodiatur diligenter, nè inutiliter pereat apud eos.
5. Quintò, ſicut perſonæ religioſę ſunt Domino conſecratæ, ità & bona, quæ eis dantur, Domino conſecrantur: res autem ſacræ ſolent diligentiùs cuſtodiri. Et ideò dicitur in lib. collat. de ſanctis patribus:
Caſſia. lib. 4. inſtitut. cap. 10. Omnia quæ ſua ſunt, credũt Domino conſecrata: propter quod ſi quid fuerit in monaſterio ſemèl illatum, vt ſacroſanctum, cum omni decernunt reuerentia debere tractari. Vndè B. Benedictus dicit ſuprà in cap. 31. quòd cellerarius omnia vaſa monaſterij cunctamq; ſubſtãtiã, àc ſi altaris vaſa ſacra conſpiciat.
6. Sextò, quia Deus requirit rationem diſtrictam à ſuis miniſtris, de rebus cuſtodiæ & diſpenſationi eorũ creditis, & adeò quòd ponit in carceres ſuos, donèc reddant nouiſſimum minutum, ſicut habetur Lucæ 12. Cũ ergò religioſi ſint, non domini, ſed miniſtri bonorum eius, cum quanta ſolicitudine debent illa cuſtodire, de quibus exigetur ratio tam diſtricta? hac ratione vtitur B. Benedictus in cap. 31. Regulæ, cùm ait: Sciat, ſ. cellerarius, quòd de his omnibus in die iudicij rationẽ redditurus eſt. Meritò ergò ſanctus pater inſtituit, vt res monaſterij diligenter cuſtodiãtur, nè pereant, vel inutiliter cõſumantur, aut ex aliqua negligentia deteriorẽtur, vel in aliquo lædantur, aut deturpentur.

IN CAPVT XXXIII. TRACTATVS XCII.

De vitio proprietatis, quàm ſit deteſtabile.

Quia in ſuperiori capitulo ſanctus pater inſtituerat de rebus monaſterij diligenter cuſtodiendis, & benè tractandis: nè aliquis auferre, aut dare, ſeu alienare quicquã tentaret, ſubiungit, ꝙ nullus monachorũ audeat habere propriũ, ſed omnia ſint cõmunia, dicens ſic: *Præcipuè hoc vitium radicitùs amputandum eſt de monaſterio, nè quis præſumat aliquid dare, aut accipere ſine iuſſione Abbatis: Nec aliquid habere propriũ, nullã omninò rem, nec codicem, nec tabulas, nec graphium, ſed nihil omninò.* In quo capitulo duo ponit. Primò, de amputatione vitij proprietatis. Secũdò, de pœna proprietarij. Circa primũ dicit, proprietatis Vitiũ proprietatis tripliciter amputandum.
vitiũ amputandũ eſſe totaliter, & hoc tripliciter: videlicet in corde, interiùs nihil omninò cõcupiſcendo. Secundò, opere, exteriùs nihil omninò tãquàm proprium poſſidẽdo. Tertiò, in ore, nihil proprium nominãdo, aut dicendo. Primum deſignauit, cũ dicit, *radicitùs amputandum* eſſe de corde, ità vt monachus, nec intẽtione, nec voluntate, aut affectu, aliquid terrenũ proprium poſſideat. Nihil enim proderit, pecunias nõ habere, ſi volũtas in nobis fuerit poſſidẽdi. Prætereà, neceſsè eſt radicitùs ꝓprietatis vitiũ amputare de corde diſcipuli: aliâs nec paupertas ſpiritûs, nec humilitas, quæ fundamentũ videtur cæterarũ virtutũ, in illius animo locũ habitura eſt. Vndè Caſſianus lib. 4. inſtitutionũ: Nõ poteſt Cap. 5.
humilitatis, aut obedientiæ appræhendere virtutẽ, ſi in cõſcientia eius pecuniæ quantulũcunq; latuerit. De ſecundo dicit: *Nec aliquid habere proprium, nullam omninò rem, nec codicem, nec tabulas, nec graphium, ſed nihil omninò.* Quia poterat eſſe dubiũ, an de minimis etiam hoc accipiendũ eſſet, quòd nullus habere deberet quicquam proprium, apertiſſimè etiã minima exprimendo locutus eſt. Hæc fuit etiã puritas antiquorũ monachorum, de quibus Caſſianus lib. 4. inſtitutio- Cap. 13.
nũ, ità dicit: Illã ſanè virtutẽ inter cæteras Diſtricta patrum obſeruatio circa proprietatem.
inſtitutiones eorũ cõmemorare vel ſuperfluũ puto, quòd ſcilicet nulli ciſtellã, nulli peculiarẽ ſportellã liceat poſſidere, nec tale aliquid, quod velut propriũ retinens ſuo debeat communire ſigillo. Prætereà, hoc eſt diſtrictiſſimũ ſtatutũ Papale, extra de ſtatu monachorũ, in cap. Cùm ad monaſterium. vbi ità dicit Innocentius: Prohibemus quoq; diſtrictè in virtute obedientiæ, ſub obteſtatione diuini iudicij, nè qs monachorũ propriũ aliquo modo poſſideat. Sequitur: *Quippe quibus nec corpora ſua, nec* Ratio & arg. de non habendo proprium.
voluntates licet habere in propria poteſtate. Hìc aſſignatur quodammodò ratio amputationis proprietatis rerum extrinſecarum: quia ſi corpora & voluntates in propria non licet habere poteſtate, cùm monachus iam ſit mundo mortuus, multo minùs debet habere quicquam proprij rerum exteriorum. Et hoc eſt, quod beatus Auguſtinus arguit in Sermone de communi vita clericorum, vt habetur in cap. Non dicatis. 12. quæſtio. 1. ità dicens: Cùm huius noſtræ congregationis fratres, non ſolùm facultatibus, ſed etiam voluntatibus proprijs in ipſa ordinis ſuſceptione renun-

renunciauerint, & se per promissam obedientiam penitùs aliorum potestati, & imperijs in Christo & pro Christo subdiderint, certũ est eos nihil habere, possidere, dare, vel accipere, sine superioris licentia, debere. Verùm quia posset quæri, vndè ergò monachus sperare debet vitæ necessaria? subdit sanctus pater: *Omnia verò necessaria à patre monasterij sperare*, scilicet debet, *nec quicquam liceat habere; quod Abbas non dederit, aut permiserit. Dederit* autem dicit, respectu eorum, que prælatus per seipsum dederit: *aut permiserit*, respectu eorum, quæ monacho ab aliquo alio conceduntur, siue donantur, siue à parentibus, amicis, siue benefactoribus, quæ Abbas, scienter tamen, & expresè permittit monachum retinere, non tamen tanquàm proprium, sed pro aliquibus necessitatibus deputatum. Sequitur: *Omniáque omnibus sint communia*. Vndè nullus debet habere tanquàm proprium equum, aut agrum, librũ, vestem, domum, aut quicquam huiusmodi huius mundi: sed omnia omnibus debẽt esse communia:

Vndè sumpta sit regula cœnobitarum.

sicut scriptũ est in Actibus Apostolorum, vndè sumpta est regula & cõuersatio cœnobitarum, ibi enim capitulo quarto dicitur: Et erant illis omnia communia.

Differentia fratrũ carnalium & spiritualiũ.

Hæc est differentia inter fratres carnales & spirituales in religione: quia illi diuidunt, quod commune est, secundùm quod dictum est Domino à quodam Lucæ 12. Dic fratri meo, vt diuidat mecum possessionem: Isti verò, quod diuisum est, in commune ponũt, iuxta morem primitiuæ Ecclesiæ. Act. 4. dicitur, quòd precia eorum quæ vendebantur ponebant ante pedes Apostolorum.

Status in commune viuendi, est laudabilis.

Vbi notandum, quòd status viuendi in communitate, est laudatissimus & commendatissimus. quod patet: quia in statu naturæ ante peccatum erant omnia communia.

Lib. 5. Etymol. c. 4.

Vndè Isidorus: Ius naturale est communis omnium possessio: vt habetur dist. prima, in Decreto: & glossatur, in statu ante peccatum: Item primordijs statûs gratiæ. Act. 4. Erant illis omnia communia. & videtur hoc durâsse vsque ad tempora Constantini: vt habetur 12. q. 1. cap. Futurã. Item in statu gloriæ erunt omnia communia. Beda super prædicto

Retract. in Acta.

verbo Act. 4. dicit: Qui ità viuunt, vt sint eis omnia communia in domo, cœnobitæ vocantur. quæ vita tanto felicior est, quãto statum futurum imitatur, in quo erunt omnia communia.

Dignissima conclusio de optimo statu religionis.

Cùm ergò non sit recipere meliorem statum naturæ, quàm statum ante peccatum, nec gratiæ meliorem, quàm primitiuum, nec gloriæ, quàm futurum: quàm felix est ille status, qui tales status naturæ, gratiæ, & gloriæ imitatur: rationabiliter ergò sanctus pater hortatur, vt omnia sint inter monachos communia.

Sequitur: *Nec quisquam aliquid suum dicat vel præsumat*, supple, credere, aut dicere meum.

Amputatio proprietatis ab ore.

Hic sanctus pater ponit tertiam amputationem proprietatis, scilicet ab ore monachi, dicens, vt nullus monachus dicere præsumat aliquid suum. Non enim est monachorum dicere, hoc est meũ, vel meus, scilicet equus, aut liber, aut vestis, aut graphium, aut acus, aut quicquam aliud: sed nostrùm, vt ostendat nihil se penitùs super terram proprium possidere.

Lib. 4. Instit. cap. 13. Nihil debent monachi habere, neque suum nominare.

Vndè Cassianus libro suprà notato dicit de antiquis monachis: Hanc regulam videbamus strictissimè hucusque obseruari, vt ne verbo quidem audeat quis dicere aliquid suum. Magnumque sit crimen, ex ore monachi processisse, codicem meum, tabulas meas, graphium meum, tunicam meam, caligas meas, proque hoc digna pœnitentia satisfacturus, si aliquo casu per surreptionem, vel ignorantiam, huiusmodi verbum de ore eius effugerit.

Cap. 1.

Et Augustinus in regula: Non dicatis aliquid proprium, sed sint vobis omnia cõmunia.

Si dicere aliquid suum, monacho sit mortale.

Sed circa hoc quæri potest, vtrùm mortaliter peccat monachus, quicunque dicit, meus liber, mea vestis, & similia? Dicendum est, quòd si dicit ex lapsu linguæ, non peccat mortaliter: si autem ex propositò, & animo asseueratiuo, quod est propriè dicere, mortaliter peccat. Sequitur secunda pars principalis capituli, in qua agitur de pœna & correctione proprietarij: *Quòd si quisquam huic nequissimo vitio deprehensus fuerit delectari, admoneatur semel & iterùm: si non emendauerit correctioni subiaceat.* scilicet regulari disciplinæ, deducendo eum per gradus, vsque ad expulsionem de monasterio. Attendendum est hic, quòd grande periculum sit monacho, aliquid habere proprium, quia beatus Benedictus hoc vitium, nõ simpliciter vitium, sed nequissimũ appellat, id est, pessimum: & in hoc cognoscitur, quòd nequissimus est monachus, qui habet, vel habere proprium desiderat.

Plura tractãda circa vitiũ proprietatis.

Circa hoc proprietatis vitium, pro leuiori discipuli informatione plura veniunt notanda. Primò, de de-
testabilitate vitij proprietatis. Secundò, 1.
de malis, quæ exoriuntur ex illo. Tertiò, 2.
de illis quæ occasionem præbent proprie- 3.
tatis in monasterio, & de remedijs. Quar- 4.
tò, de persecutione & impugnatione hui-
usmodi vitij. Quintò, de aliquibus dubita- 5.
bilibus circa illud.

Detestabile cur sit vitium proprietatis.

Quòd autem valdè detestabile sit vitium proprietatis, patet: Tum

1.

primò, quia est detestabile furtum: proprietarius enim furtum committit in loco sacro, quod cauebat in seculo.

Proprietarius furtũ facit.

Furtũ committit ibi religiosus, vbi timet committere sceleratus. De quo furto habetur Gen. 31. quòd Rachel furata est idola Laban. Rachel, quæ interpretatur ouis, religiosum signi-

significat. Laban, qui interpretatur albe-
do, quæ disgregatiua est visûs, mundum
designat. Rachel idola Laban furatur,
quandò religiosus diuitias mundi amore
complectitur. Idolum religiosi, est omnis
res transitoria, quæ in amore eius Deo prę-
ponitur, vel æquatur. Vndè ad Ephe. 5.
inquit Apostolus: Auaritia est idolorum
ord. in cap. 5. Ephe. seruitus. vbi dicit Glo. Auari deus, est nũ-
mus. Et Matt. 6. Non potestis Deo serui-
re & mãmonę. Glo. Diuitijs seruire, Deum
negare est. Et August. Qui veram fidẽ ha-
bet, non cupit in huius mundi miserijs di-
2. ues fieri. Secundò, quia hoc peccatũ reli-
gionis fundamentũ destruit, scilicet pau-
pertatem spiritûs, quam Saluator, nouam
legem tradendo, primò commendauit,
Matt. 5. dicẽs: Beati pauperes spiritu, quo-
niam ipsorum est regnũ cælorum. vbi di-
ord. in cap 5. Matth. cit quædi Glo. interli. Sicut initium sapi-
entiæ, est timor Domini: ità paupertas est
3. principium beatitudinis. Tertiò, hoc vi-
tium euertit & dissoluit omnem discipli-
nam vitæ monasticæ. Vt enim ait August.
in sermone quodam ad Sauianum mona-
Mala, de proprietate nascentia. chum: De radice peculiaritatis, vel amo-
re pecuniæ, gignuntur vitia hæc, inobedi-
entia, superbia, auaritia, & contumelia, va-
na gloria, extollentia, voracitas, mendaci-
4. um, atque luxuria. Hæc August. Quartò,
quia hoc vitium denudat monachũ à veri-
tate religionis. Proprietarius enim, nõ est
dicẽdus religiosus: sicut nec homo mortu-
us, dicendus est simpliciter homo. In quo
Figura & interpretatio. optimè figuratur per vxorem Loth, quæ
respiciens retrò, versa est in statuam salis,
Gen. 19. Religiosus post se respicit, quan-
dò diuitias mũdi, quas priùs reliquerat, re-
petit aut concupiscit. Statua, quæ simili-
tudinem habet hominis, & non est homo,
efficitur: quia religiosus ꝓprietarius, non
veritatem, sed similitudinẽ & figurã ha-
bet tantùm religiosi. Quid enim est habi-
Lib. 10. epi. 22. tus monachi, inquit Gregori⁹ in registro,
nisi contemptus mundi? Quomodò autẽ
mundum despiciunt, qui in monasterio
positi, aurum quęrunt? Et in tertio Dialo-
Cap. 14. Exemplum gorum, dicit de viro quodam venerabili,
& multæ sanctitatis, nomine Isaac, ꝙ cùm
discipuli eius crebrò ei humiliter dicerent,
vt pro vsu monasterij possessiões, quę of-
ferebãtur, acciperet: ille solicitus suę pau-
pertatis custos, fortem sententiam tenebat,
dicens: Monachus, qui in terra possessio-
nes quærit, monachus non est. Sic quip-
pe metuebat paupertatis suæ securitatem
perdere, sicut auari diuites solent perituras
5. diuitias custodire. Quintò, hoc vitiũ cõ-
ducit hominẽ ad damnationem æternam.
Vndè B. Aug. in sermone suprà allegato,
contra tales sic loquitur: Væ vobis mona-
chi, qui diuites esse curatis in pecunijs, &
locupletes in vestibus, & amittitis regna
cælorum: qui spontè Domino promisistis
obseruare normam sanctorũ patrũ, quorũ
exẽplis & actu radiaremini in cęlis, & mo-
dò per cupiditatem pecuniæ intrabitis in
ignem æternum.

TRACTATVS XCIII.

De malis tribus, quę potissimè oriuntur ex vitijs proprietatis, & de occasionibus eiusdem vitij & remedijs.

NOtandum consequenter quòd Tria mala ex proprietatis vitio oriuntur.
tria mala potissimè oriuntur ex
proprietate. Primum, est tur-
batio pacis, quæ habẽda est cum 1.
proximo. Vndè Seneca: Conuenientissi-
mè viuerent homines, si tollerentur hæc
duo pronomina, Meum & Tuũ. Res enim
cõmunes nunquàm sunt materia litis: sed
cùm ex concupiscentia vult eas appropri-
are quis sibi, surgunt turbationes frequen-
ter, cùm haberi non possunt, vel cùm ha-
bitæ auferuntur: & impletur illud Prou.
15. Conturbant domum suam, qui sectan-
tur auaritiam. Secundum malum, est oc- 2.
casio victoriæ inimico. Per propriũ enim
potest eũ hostis tenere, sicut quis ab aduer-
sario tenetur per vestes. Gregor. Cùm ve- Homil. 32. in Euang.
stitus cum nudo luctatur, citiùs ad terram
deijcitur, quia habet vndè teneatur. Vndè
in Vitis patrum, cùm frater quidam venis- parte 2. §. 64.
set ad cellam, volens relinquere seculum,
sed retinere aliqua modica propter neces-
sitatem, dixit ei senex: Si vis esse monachus,
vade ad macellum, & eme carnes crudas, &
pone supra dorsum tuũ, & sic veni ad me.
Quod cùm fecisset, inuaserunt eum canes,
& occasione carnium dilaniauerunt eum.
Et cùm venisset ad senem sic tractatus, di-
xit ei senex: Sic dilaniantur à dæmonibus,
qui abrenunciant seculo, & aliquid reti-
nent sibi. Tertiũ malum, est impedimen- 3.
tum animi ab his quæ Dei sunt. Vbi est enĩ
thesaurus tuus, ibi est cor tuum, Matth. 6.

Econtrariò ex cõmunitate sequitur fru-
ctus triplex, s. pax cum proximo, securitas
ab hoste, libertas in Deum. Ampliùs no- Tria dãt occasionem habendę proprietatis.
tandum venit, ꝙ tria sunt, quæ solent dare
occasionẽ proprietatis habendæ. Primum,
est indigentia. Magis enim diligũt aliquid
habere cum peccato, q̃ indigere: quo cõtrà Psal. 69.
dicitur in psal. de viro iusto: Ego verò ege-
nus & pauper sum. quia ipsa indigẽtia nõ
inducit me ad aliquid habendum, immò
pauper remaneo. Contra istã occasionem
duplex est remedium. Vnum, est liberali- Duplex remediũ indigentiæ.
tas pręlatorum, vt s. liberaliter administrẽt
de cõmuni, vt tollatur huiusmodi occa-
sio. Act. 4. Diuidebatur singulis, sicut cuiq;
opùs erat. Et in eodem: Nec quisquã egens

erat inter illos. Aliud remedium, est patientia subditorum. Sunt enim quidam, secundùm Grego. qui pauperes esse volunt, sed sine defectu: non sicut Apostolus, qui dicit Philip. 4. Scio abundare & penuriam
2. pati. Secundum, quod solet dare occasionem habendæ proprietatis, est diffidentia de prouisione diuina. Sunt enim quidam, quibus quamuis nihil defuerit, tamē timent semper sibi deesse: contra quos ad Hebr. 13. Sint mores sine auaritia, contenti præsentibus. ipse enim dicit: Non te deseram, neq; te derelinquam. Remediū cōtra huiusmodi diffidentiam, regnum Dei est, & confortatio Dominica, quam fecit verbo & exemplo. Verbo, cùm dicit Matth. 6. Primùm quærite regnum Dei, & iustitiam eius: & hæc omnia adijciētur vobis. Exemplo, cùm dicit ibidem: Considerate volatilia cæli: non laborant, neq; nent, & pater vester cælestis pascit ea: quantò magis vos
3. modicæ fidei? Tertium, est carnalitas. Sūt enim aliqui adeò circa curam carnis intenti, in cibis, vestibus, medicinis, & similibus, quód non sunt cōtenti in necessarijs, quæ eis competenter ministrantur. Et ideò inordinatè procurant alia, ad satisfaciēdum carnalitati suæ: contra quos dicitur Rom. 13. Carnis curam nè feceritis in desiderijs vestris. Contra hoc, remedium bonum est consideratio finis, ad quem deducit carnalitas ista. Rom. 8. Si secundùm carnē vixeritis, moriemini.

Diffidētia de Dei prouisione. — *Remedium contra diffidentiam.* — *Carnalitas.* — *Remediū.*

TRACTATVS XCIIII.

Quàm maximo zelo à Prælatis religiosorum vitium proprietatis sit persequendum: & de quibusdam dubijs circa illud.

Caeterùm notandum, quòd multiplici sanctorum patrum exemplo, docentur Prælati cōgregationum religiosarum, grandissimo zelo persequi & punire vitium proprietatis. Habetur primò exemplum in ve-
1. teri lege, Iosue 7. vbi legitur, quòd populus vniuersus Achan, qui furatus fuerat de anathemate Iericho, in figura proprietarij lapidauit, & omnia quæ eius erant, consumpsit igne. Secundò, ad idem habetur
2. exemplum tempore gratiæ, in Anania & Saphira, qui eò, quód de eo, quod commune esse debebat, furtim sibi partem appropriarent, ad verbum Petri, morte subita sunt perempti. Tertiò, exēplum hui-
3. us habetur mirabile in Vitis patrum, vbi legitur, quòd quidam frater ex Nitria centum solidos, quos lino texendo collegerat, moriens dereliquit. Initum est inter monachos consilium, (Nam in eodem loco circiter quinque millia diuisis cellulis habitabāt) quid facto opùs esset. Alij pauperibus distribuēdos esse dicebāt, alij dandos Ecclesiæ, nōnulli parētibus remittendos: Macarius verò, & Pambo, & Isidorus, & cęteri quos patres vocāt, sancto in eis loquēte spiritu, infodiendos esse decreuerūt cum eodem, dicendo: Pecunia tua tecū sit Actor. 8.
in perditionem. Quartò, de hoc exemplū 4.
habetur manifestū tēpore B. Gregorij, in cuius Dialogo legitur, quod frater quidam in eius monasterio, qui medicus erat, in infirmitate cōstitutus, seruiēti sibi fratri reuelauit, quod tres aureos haberet occultatos. quod cùm nunciatū esset Gregorio, noluit parcere, quin infirmū, & mortuū puniret. In infirmitate enim, subtraxit ei visitationem fratrū, & in morte noluit corpus suū poni cum corporibus fratrū, & tres aureos mandauit cum eo sepeliri, clamātibus omnibus fratribus suis: Pecunia tua tecū sit in perditionem. Exēplo suo voluit Gregorius his, qui præsunt in religione, ostēdere, quantū zelum cōtra hoc peccatum debeāt habere.
Quintò, ad hoc habetur statutū Papale 5.
extrà de statu monachorū, in cap. Cùm ad monasterium, vbi sic dicitur: Si proprietas apud quenquam inuenta fuerit in morte, ipsa cum eo, in signū perditionis, extra monasteriū in sterquilinio subterretur: secūdū quod B. Gregorius narrat in dialogo se fecisse. Hęc ibi. Postq̄ sufficiēter annotauimus ea, quæ ad detestationē vitij proprietatis faciūt, iā restat vt aliqua dubia declaremus. Primū est, vtrū Abbas possit dispensare cū subdito suo monacho, quod habeat propriū? Respōdetur, quod non, nec aliquis quicunq; Prælatus, quantęcunq; authoritatis sit, nec etiā Papa, sicut manifestè colligitur, extrà de statu mona. cap. Cū ad monasteriū. vbi dicitur: Nec existimet Abbas, quod super habenda proprietate possit cū aliquo monacho dispensare: quia abdicatio proprietatis, sicut & custodia castitatis, adeò est annexa regulæ monachali, vt cōtra eam nec Sūmus Pōtifex possit licentiā indulgere. Secundū dubiū est, an Abbas, aut Prælatus, possit dispēsare cum subdito suo, quod habeat vsum alicuius rei, vtputà pecuniæ, librorū, & similiū, licèt, vt dictum est, non possit dispensare circa proprietatē habendam? Pro solutione huius dubij, est notandum, quod duplex distinguitur vsus, videlicet certus, & incertus. Certus vsus est, qui non potest auferri. Incertus, qui est in voluntate alterius, vt auferatur cùm ei placuerit. Loquēdo de vsu certo, secundū hunc modū respōdetur, quod nō potest dispensare. Ratio: semper enim debet esse volūtas religiosi subiecta Prælato, vt resignet qn̄ voluerit: hinc dicitur extrà de statu monacho. cap. Cùm ad monasteriū. Nec alicui committatur aliqua obediētia perpetuò possidenda,

Diuersa exempla, quod debeant Prælati durè persequi proprietarios. — *Hierony. epist. 22. ad Eustochiū.* — *lib. 4. ca. 55. Vide hoc exemplum diligentiùs in originali, Dial. lib. 4.* — *Dubium 1. Vtrū Abbas possit dispensare circa proprietatem.* — *Dubium 2. notabile.* — *Duplex vsus.* — *Solutio.*

denda, tanq̃ in sua sibi vita locetur: sed cũ
oportuerit amoueri, sine contradictione
qualibet reuocetur. Circa aũt vsum incer-
tum potest dispẽsare ex rationabili causa,
quod patet ex præsenti capitulo: dicit em̃
B. Benedict⁹: *Nec quisquã liceat habere, quod Ab-*
bas non dederit, aut permiserit. ergò videtur ꝙ
de licẽtia Abbatis potest monachus vsum
rerum aliquarum habere, ex causa tamẽ ra-
Causa rationabilis dispẽsandi. tionabili. Sed quid dicatur causa rationa-
bilis, in hoc casu: respõdetur, ꝙ duplex po-
test esse causa dispensandi in his, videlicet
necessitas, & vtilitas. Itẽ, necessitas potest
esse duplex, s. priuata, & cõmunis siue pu-
Necessitas priuata. blica. Priuata, vt cùm cõceditur in mona-
sterio paupere, in quo de cõmuni nõ pos-
sunt haberi necessaria, monacho vel mo-
niali, vt aliquid habeat ad vsum necessita-
tis suæ, cũ proposito tamẽ resignandi, cùm
Cõmunis. fuerit requisitus. Cõmunis, vt cùm conce-
ditur alicui officiali cõmuni, ad expenden-
dum in vsus & necessitates aliorũ, vel cùm
aliquis dirigitur ad curiã, vel ad alia loca,
pro negocijs monasterij peragendis, & ei
conceditur pecunia pro expendendo, &
alijs necessarijs: tunc enim pecunia nõ est
ꝓpria, sed administrationi annexa, & no-
mine monasterij retinet & dispensat: de
quo dicitur, extrà de statu monachorum,
cap. 2. Qui peculium habuerit, nisi ab Ab-
bate fuerit ei pro iniũcta administratione
permissum, à cõmunione remoueatur al-
Duplex vtilitas. taris. &c. Vtilitas etiam potest esse duplex,
Priuata. scilicet priuata, & communis. Priuata, vt
cùm conceditur alicui religioso liber ali-
quis, aut orationum, aut alicuius faculta-
tis, aut studium proprium, gratia scilicet
informandi animum in his quæ pertinent
Cõmunis. ad salutem. Communis, vt cùm concedi-
tur alicui liber, aut cùm quis mittitur ad
scholas, qui ex studio suo creditur alijs
posse prodesse, & illi, commissa sibi admi-
nistratione suæ personæ, Abbas dat pecu-
nias pro sustentatione sui in scholis, aut
prouisione aliarum necessitatũ. Sed est be-
In Regul. S. Aug. ca. 18. nè hic attendendũ, vt dicit magister Hum-
bertus, quòd licèt huiusmodi necessitates
sint interdùm causa sufficiẽs ad hoc, quòd
Prælatus concedat vsum aliquarum rerũ,
sicut dictum est: tamen non omnis necessi-
tas aut vtilitas sufficit ad dispẽsandum, ni-
si sit valdè rationabilis & manifesta: vt
sunt, in necessitatibus quotidianis, q̃ per-
tinent ad victum & vestitum, & in vtili-
Cauendum est à facili dispensatione circa quasdã necessitates & vsus propter multa. tatibus, quæ pertinent ad animæ salutem.
Et est cauendum, nè in huiusmodi facilè
dispensetur, propter multa: Tum propter
speciẽ mali. quandoq; enim etsi subsit ali-
qua causa in huiusmodi dispẽsationibus,
tamẽ species mali remanet ibi. Tũ propter
conscientiæ periculum. Facilè enim in his
Psal. 26. fingitur causa, vbi non est, & mẽtitur ini-
quitas sibi, petens huiusmodi dispensatio-
ne. Tum ꝓpter sequelã: trahitur enim dis-
pensatio, quæ fit cum vno ex causa bona,
de facili ad consequentiã in altero, in quo
non subest eadem causa. Tertium dubiũ Dubium 3.
est, dato quòd dispẽsetur cum aliquo cir-
ca vsum incertum alicuius rei, sed tamẽ si- Nota.
ne causa rationabili, vtrùm talis excusetur
à vitio proprietatis, si habet animum resi-
gnandi, cùm fuerit requisitus? Responde- Solutio.
tur, vt respondet magister Humbertus su-
per regulam Augustini, quòd excusatur à Ibidèm.
vitio proprietatis, sed nõ tamen à peccato,
tam dispensans, quàm recipiẽs dispẽsatio-
nem in hoc. Si quæratur, cuiusmodi pec- Quæstio.
catum sit hoc, ex quo non est proprietas?
respõdetur, quòd in dispẽsante est abusus Responsio.
potestatis, quæ data est ei, nõ in destructio-
nem, sed in ædificationẽ, 2. ad Cor. 10. Ipse
autẽ abutitur ea in destructionẽ. In recipi-
ente verò, est auaritia, cùm teneat aliquid
sine rationabili causa, vtputà librũ, vestẽ,
vel aliquid huiusmodi, de quo posset ali-
us proficere, tanquàm pecuniã in sudario,
quæ dari debuit ad lucrũ, Matt. 25. Et ideò
districtã de hoc oportebit eũ reddere rati-
onẽ. Ex quib⁹ manifestè colligũtur aliqua Quædã notandæ conclusiones circa proprietatem.
per modũ conclusionũ. Primũ, quòd excu
satio, vel defensio, quib⁹ monachi siue re-
ligiosi aliqui se defendere nituntur, super
vsu rerũ multarũ, quas possidẽt sine ratio- 1.
nabili causa, vtpotè vestes superfluas, li-
bros illis inutiles, pecunias ad sumptus, io- Nota.
calia, & alia bona huiusmodi mobilia, di-
cẽtes se habere Prælatorũ dispẽsationẽ, nul
la est: patet ex dictis superiùs. Cùm enim
dispensatio, dicatur prouida iuris cõmu- Dispẽsatio ꝓpriè quid.
nis relaxatio, vtilitate seu necessitate pẽsa-
ta: & talis cùm nõ sit prouida, nec vtilitate
seu necessitate promota, nõ est dispẽsatio
dicenda, sed potiùs iuris & religionis dissi-
patio. Secundũ, tolerantia aut dissimula- 2.
tio Prælatorũ in præmissis abusibus, nõ vi-
detur excusare monachũ. Tertium, quòd 3.
Prælati, qui talibus dispẽsationibus minùs
prouidis abutuntur, sunt in periculo ani-
marum nõ reuocando illas. Quartũ, peri- 4.
culosus est in religionibus, huiusmodi mo
dus viuendi sub talibus dispensationibus Nota.
irrationabilibus, quæ fiunt sine causa, sine
necessitate: patet ex superioribus, vbì di-
ctum est, quòd tam Prælatus dispensans,
quàm subditus huiusmodi dispensationẽ
suscipiens, grauiter peccat. Quintũ, quòd 5.
grauissimè peccãt, qui reformationi huius
modi abusuum temerè resistunt in mona-
sterijs, & se & alios defendũt, nè ab huius-
modi labe purgentur. Quartum dubium, Dubium 4.
quid si Abbas, aut conuentus non vult vi-
uere in communi, immò resistunt, & mo-
nachus siue religiosus aliquis vellet in cõ-
muni viuere? Respondetur, quòd talis re- Solutio.

ligiosus debet laborare pro alio conuentu, in quo regulariter viuatur, & si habere possit talem conuentum, ibi permaneat: Si verò non possit huiusmodi conuentũ habere, in tali casu excusatur, vt non habendus sit proprietarius, nec suæ professionis transgressor, habendo de licentia sui Prȩlati vsum rerum necessarium, cum proposito resignandi ad beneplacitum sui superioris. Hæc de hac materia, breuitatis gratia, dixisse sufficiat.

IN CAPVT XXXIIII.

TRACTATVS XCV.

De rerum dispensatione æqualiter facienda à Prȩlato, non secundùm acceptionem personarum, sed secundùm indigentiam singulorum.

SIcut scriptum est, &c. Postquàm B. pater Benedictus dixit, omnia à patre monasterij esse expectanda: nunc subdit doctrinam circa dispensationem rerum, à patre monasterij obseruandam, dicens: *Sicut scriptũ est*: Sensus est, Ità à patre monasterij fiat dispensatio & distributio rerum, sicut facta legitur à patribus primitiuæ Ecclesiæ, Actuum 4. vbi scriptũ est: *Diuidebatur singulis, prout vnicuiq; opùs erat.* In quib⁹ verbis tria determinat, videlicet, à quo distribuendũ sit, quibus, & qualiter.

A quo fiat distributio.

A quo, quia à patre monasterij, per se, vel per alium, putà Cellerariũ, aut officialem aliquem, cùm dicit, *diuidebatur*. Diuidebatur dicit, s. à Prælato, non rapiebatur à singulis. Nõ licet autem religioso accipere aliquid de bonis cõmunitatis propria authoritate. Cùm enim religiosus non sit suî iuris, multò minùs debet sibi facere ius in rebus cõmunitatis, sine authoritate superioris. Vndè, qui ità sine cõsensu superioris aliquid accipit, non dubiũ quin peccat.

Non licet monacho aliquid accipere de bonis communitatis.

Potest tamen circa hoc peccare plùs & minùs. Sicut enim in bonis communibus sunt quædam, quæ non solent distribui, vt thesaurus Ecclesiæ: quædã, quæ solent distribui, vt victus, & huiusmodi. Item inter ea quæ distribuũtur, quædã sunt maioris necessitatis, vt victus & vestitus, quȩdã minoris, vt liber, pergamenũ, & huiusmodi. Itẽ, inter ea quȩ sunt alicuius necessitatis, quȩdam sunt quæ non sunt adhuc distributa, sed sunt adhuc in cõmuni, quædam verò sunt iam alicui assignata. Itẽ, inter distributa, quædam sunt, quæ non possunt accipi sine alterius turbatione. Secũdùm igitur differentias istas, plùs peccat, qui accipit quod nõ solet distribui, quàm qui accipit quod solet distribui: & plùs, qui accipit quod est minoris necessitatis, quàm qui accipit quod est maioris: & plùs, qui quod assignatũ est iã alij, q̃ q accipit quod nõ est assignatũ: & plùs, qui cũ turbatione accipit, q̃ qui sine turbatione alterius.

Quibus fiat distributio.

Circa secundũ, s. quibus distributio & dispensatio fiẽda sit, dicit, *singulis*. Omnibus enim, quantuncunq; (vt dicit Aug. in regula,) de humilima seculi paupertate venerint, ꝓuidendum est de cõmunitate, nè aliquis occasionem habeat habẽdæ proprietatis.

Cap. 16.

Grauiter peccat Prælatus.

Vndè grauiter peccat Abbas, vel Prælatus, nõ distribuẽs monachis vel fratribus necessarium victũ, vel vestitũ, sed permittit quẽlibet prouidere sibijpsi: cùm in hoc præstet causam & occasionẽ subditis habendi proprium, & multorum aliorum malorũ, quibus inuoluuntur subditi: quibus secũdùm præceptum regulæ de cõmuni nõ ꝓuidetur in vitȩ necessarijs. Sed quia dicitur singulis esse distribuendũ, quæritur: Vtrũ si forsitan aliquis est excõmunicatus, nunquid isti aliquid est distribuendũ? Respõdetur, ꝙ si talis potest habere absolutionẽ, & nõ curat, non est aliquid distribuẽdum illi, præcipuè si sit ei fomentum malitiæ: si aũt nõ potest habere absolutionẽ, quia est fortè casus pertinens ad Papã, & huiusmodi cùm religiosus sit pauper, potest ei dari sequestratim aliquid: dum tamẽ dãs, faciat causa humanitatis, nõ ex contemptu excõmunicationis: & recipiẽs, ex hoc, nõ negligat laborare pro absolutione, sed consilio Prælati paratus sit in hoc stare.

Vtrũ excõmunicato sit aliquid tribuendũ.

Vndè Gregor. 11. q. 3. cap. Qm̃ multos. dicit sic: Si quis excõmunicatis in sustẽtationẽ nõ supbiȩ, sed humanitatis causa aliquid dare voluerit, nõ ꝓhibemus. Ex quo etiã loco planè arguitur id, quod dictũ est, videlicet, ꝙ si huiusmodi sustentatio esset excõmunicato occasio negligendi absolutionem, non deberet dari ei: quia quod causa humanitatis cõceditur, non debet esse fomentũ malitiæ.

Modus distribuendi.

Circa tertiũ, s. modũ dispensationis & distributionis, dicit: *prout vnicuique opùs erat, vbi non dicimus, vt personarũ (quod absit) acceptio sit, sed infirmitatum consideratio.* Sensus est: Non debet aliã causam fauoris personalis Abbas cõsiderare, sed tantũ infirmitatẽ & indigentiam pensare. Vndè Glo. super illud Actuum 4. Diuidebant illa omnibus prout vnicuique opùs erat. dicit, non secundùm honorem, personas, & munera, sed secundũ indigentiã. Et quia nõ est vna valitudo omniũ, patet ꝙ in conuẽtu aliqd interdùm distribuendũ est vni, quod non alijs, cũ hoc requirit necessitas, vel infirmitas, vel natura, vtpotè cũ aliquis nunquàm potest vti cibis cõmunibus, vel ꝓpter naturæ infirmitatẽ, vel naturæ abominationẽ: aliter verò nõ est extendenda huiusmodi dispẽsatio, nè sub pallio necessitatis, peragatur negociũ voluptatis. De hac autem Apostolica dispensationis norma, beatus

Interlin.

August.

Cap. 14. August. sic etiam dicit in regula sua: Et distribuatur vnicuique vestrûm à Prælato suo victus & tegumentum, non æqualiter omnibus, quia non æqualiter prævaletis omnes. In istis enim duob⁹, videlicet, quòd omnia sint cõmunia, & quòd distribuatur vnicuiq; nõ æqualiter, sed prout cuiq; opus fuerit, differt fraternitas spiritualis à carnali: fratres enim carnales, cùm diuidũt, secundùm æqualitatẽ, nõ secundùm necessitatẽ, diuidunt: spirituales autẽ econuersò.

Differt spiritualis fraternitas à carnali.

Quæstio. Sed surgit hic quæstio ex dictis: Vtrùm Abbas possit dare alicui plus causa honorandi eum, aut ideò quia diues fuit, aut nobilis in seculo, aut illi, qui cùm ingressus fuit monasterium, multa illi donauit? Respondetur, quòd sic. Pro quo notandum, quòd sicut duplex est superfluum, s. respectu naturæ, & respectu personæ: ità duplex est indigẽtia, s. illa naturæ, & illa personæ. Et est aliquid quo persona indiget, nõ natura. Potest igitur inter viuẽtes in cõmuni esse aliqua persona, cui propter aliquã personæ circũstantiã, plus est interdùm in causa deferendum, cum moderamine tamen, quanuis natura nõ indigeat. Vndè Prælato, vel illi qui fuit diues, vel nobilis in seculo, vel qui plura dedit monasterio, potest plus interdùm dari: & quandò fit cum moderamine, fit secundùm indigentiã, nõ naturæ, sed personæ. Si autẽ cum moderamine debito nõ fieret, iam nõ fieret secundùm exigentiam personæ, nec naturæ: sed tunc fieret ratiõe honoris, aut muneris, vel personæ acceptione, & hoc non licet.

Responsio. Duplex superfluum: & duplex indigentia.

TRACTATVS XCVI.

Quòd in dispẽsatione rerum, fiendarum à Prælato fratribus in monasterio, cauenda sunt hæc duo, scilicet superfluitas, & nimia tenacitas.

PRæterea cõsiderandum, quòd per hoc quod dicit, *sicut cuique opus fuerit*, non sicut quisque voluerit: innuit quòd cauenda est superfluitas, & nimia tenacitas relinquens indigentiã. Necessitas enim ministrata, nec superfluitatem habet, nec indigentiam. Circa quæ duo vitanda in necessariorum dispensatione fienda fratribus, veniũt aliqua notanda. Et primò, circa superfluitatem, notandum, quòd licèt omni Christiano cauenda sit superfluitas, iuxta illud 1. Timothei 6. Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti simus: tamen magis cauenda est clericis, iuxta illud 1. Cor. 9. Qui altario seruit, de altario viuat. Bernardus: Viuat, inquam, non superbiat, non luxurietur, nòn ditetur, nõ in clericatu ex pau-

In Declamation.

pere diues fiat, ex ignobili gloriosus. Maximè verò cauenda est religiosis. Vndè Num. 6. dicitur: Vir siue mulier, cùm se voluerint Domino cõsecrare, à vino & ab omni quod inebriare potest, se abstinebunt. Possunt autẽ assignari sex ratiões, propter quas cauenda maximè sit religiosis superfluitas.

Rerum superfluitas clericis maximè cauẽda & religiosis, sex rationibus.

Prima, quia eleemosynæ ipsæ, de quib⁹ viuitur, dantur bonis viris intuitu necessitatis. Vndè ad Rom. 12. dixit Apost. Necessitatibus sanctorum cõmunicantes. Secunda, quia vt frequenter fiunt de dantium necessitatibus. Luc. 21. Vidua ex eo quod deest illi, omnem victum suum misit in munera Dei. Vndè ad superfluè expendentes eleemosynas vox est pauperũ, secundùm Bernardum: Vita nostra cedit vobis in superfluas copias. Nostris necessitatibus detrahitur, quicquid accedit vanitatibus vestris. Isaiæ 26. In terra sanctorum iniqua gessit. Bernardus: Tam iniqua egerunt in terra, vt stipendijs, quæ sufficere debeant, minimè contenti, superflua, quibus egeni sustentandi forent, impiè consumere non vereantur. Pensandum est diligenter, quale sit illud, quod necessitatibus dantium subtrahitur, quod pro necessitate releuanda porrigitur, superfluè expendatur. Tertia, quia eleemosynæ dantur pro peccatis, & hoc illorum, quorum aliqui ardent in inferno, aliqui in Purgatorio, aliqui adhuc in concupiscentijs, in mundo. Sunt ergò huiusmodi eleemosynæ panis doloris & luctûs. Quis ergò mente sanus audeat de his festum aut superfluitates facere, & non potiùs cum timore comedere? Quarta, quia eleemosynæ prædictæ sunt de alieno. Non reputatur autem decens, quòd de alieno corio faciat quis sibi longas corrigias. Quinta, quia acquisitæ sunt per laborem fratrum non modicum. Dauid enim noluit bibere aquam acquisitam à tribus fortibus, cum periculo & labore magno, sicut dicitur 2. Regum 23. Sexta est, quia oportet de earum dispensatione reddere rationem districtam. Bernardus: Quid deliciæ illæ tibi sapiunt, qui bus duræ temetipsum obligas rationi? & lo quitur viuenti de istis eleemosynis. Qua conscientia ergò audet quis facere superfluas expensas, de eleemosynis, de quibus tam stricta ratio reddẽda relinquitur? Igitur nec ratione recreationis, nec ratiõe hospitalitatis, nec ratione capituli, nec aliqua alia quacunque causa, laxandæ sunt habenæ superfluitatibus. Circa verò tenacitatem vitandam secundò notandũ est, quòd in distribuendis necessarijs largè, prout facultas permittit, sunt bona ministranda seruis Dei. Et ad hoc possunt induci octo causæ. Prima sumitur ex forma & exemplo congregationis sanctorum patrum

1. 2. Contra superfluè expendentes. Epist. 42. Serm. 24. in Cantica. 3. 4. 5. 6. In Declamation. Vitãda est tenacitas in distribuendo, octo causis. 1.

Ecclesiæ primitiuæ, de qua dicitur Actuũ
4. quòd nullus egẽs erat inter illos, diuide-
2. baturq; singulis prout cuiq; opùs erat. Se-
cunda sumitur ex ipso ordine rerum ad ho
minem. Certum est enim, quòd sicut Deus
fecit hominem ad seruiendum sibi, itá fecit
omnia ad seruiendum homini: & ideò qui
non seruit ei, secundùm Augustinum, nõ
est dignus pane quo vescitur. Cùm enim
homo peccator nõ reddat seruitiũ creatori
debitum, non est dignus illis quę sibi debe-
bantur propter huiusmodi seruitiũ. Econ-
trà verò, omnia sunt iustorum, secundùm
Augu. & ideò dicit Apost. 1. Cor. 3. Omnia
vestra sunt. Glo. ad seruiendũ vobis data.
Dignũ est igitur, vt religiosis de his omni-
bus, quæ sua sunt, saltem eis necessaria mi-
nistrentur: immò quãto laudabiliùs ei ser-
uiunt, tãto digniores sunt meliori proui-
sione. Et hoc cõfirmat, quod legitur in Vi-
tis patrũ, de quodã eremita, cui Dominus
per angelũ misit panẽ delicatũ ad sustenta-
tionẽ sui: & cùm cœpisset superbire, mis-
sus est ei panis aliquantulùm grossior: &
cùm plùs & plùs crescebat eius peccatum,
semper grossior mittebatur, & tandèm cõ-
summato peccato, nihil est missũ. Ex quo
patet, quòd quanto quis melior est, tãto di-
gnior est meliore prouisione: & cùm quis
malus est, indignus est omni prouisione.
3. Tertia est, ex debito iustitiæ. Valdè enim
repręhensibile est, si conuẽtui iuxta facul-
tatem monasterij necessaria nõ ministren-
tur, cùm cõuentus pondus diei & æstûs su-
stineat: vndè contra iustitiã delinquitur.
Ecclesiastici 34. Qui aufert in sudore panẽ,
quasi qui occidit proximũ suum. Præterea
conuentus est sicut iumentũ, cui Dominus
insidet: Saluator enim manet in cõmuni-
tate. Bernar. Amator cõmunitatis & cõmen
dator, quomodò cõmunitatem deseret? In-
humanũ est autẽ, vt iumẽto pabulũ necessa
riũ subtrahatur, cui onus imponitur, & fla
4. gellũ virgę adhibetur. Quarta est, benepla-
citũ diuinæ voluntatis. Licèt enim Domi-
nus sanctos suos varijs permiserit perire
martyrijs: sicut habetur ad Heb. 11. Lapidati
sunt, secti sunt, in occisione gladij mortui
sunt, &c. nunquàm tamẽ legitur quòd per-
miserit aliquẽ sanctum fame, vel inedia in-
terire. Vndè cùm Helias fugiẽs, abscõditus
esset in torrẽte Carith, misit ei Domin⁹ per
coruũ necessaria, 3. Reg. 17. Et cùm Daniel
esset in lacu leonũ in Babylone, misit ei Do
minus per angelũ deferentẽ Abacuc prãdi-
um, Dan. 14. Et Paulo primo eremitæ misit
panẽ cõtinuè. Ideò dicitur ad Heb. 13. Nõ te
deserã. Glo. quin dem necessaria: nec dere-
linquã. Gl. derelinqueretur, qui fame per-
iret. Constat ergò, quòd voluntas Dei est,
quòd seruis suis necessaria ministrentur,
cùm ipse, vbi alia deest prouisio, etiã mira-
culosè prouideat. Quinta est, quia ex hoc 5.
quòd ꝓuidetur de necessarijs abundè, boni
insurgũt ad laudẽ creatoris. Psal. 21. Edent
pauperes, & saturabũtur: & laudabũt Do-
minũ qui requirũt eũ. quia qui non requi-
rũt, nec curã habẽt de Deo, nõ laudãt indè
Deũ, sed potiùs abutũtur reb⁹ administra-
tis ad voluptatẽ & peccata. Sexta, quia cùm 6.
necessaria cõuentui nõ ministrãtur, multa
mala quandoquè indè proueniunt. Inopia
enim ipsa, multis religiosis est occasio mul
torum malorum. Ex hoc enim aliqui sunt
in murmure: nec mirũ, cùm asina Balaam
prophetæ eã iniustè cædẽtis conquesta sit,
Num. 22. Itẽ, ex hoc sequitur euacuatio cõ-
uẽtûs. Aliquãdò enim pro defectu, qui pro
modico posset suppleri, refectorium eua-
cuatur, & cum magnis expensis, & magno
detrimẽto religiõis, fratres per cameras di-
spergũtur ad comedẽdũ. Itẽ, datur occasio
indè multis habẽdi proprium, vt per pro-
prietatẽ releuent inopiã suã: alij quando-
què propter hoc mutant statum suum me-
liore in peiorẽ. Ecclesiastici 26. Propter in-
opiã multi deliquerũt. Per prouisionẽ au-
tem sufficientẽ, cauẽtur ista peccata. Septi- 7.
ma est, desolatio monasteriorũ. Cùm enim
desunt necessaria, multi, sufferre nõ valen-
tes, recedunt, & derelinquunt monasteria,
& ità desolãtur multa loca religiosorum:
sicut manifestè temporibus istis videmus.
Octaua est, defectus vtilium & potentium 8.
personarũ. Deficientibus enim in conuen-
tibus necessarijs, fiunt fratres multotiès mi-
nùs vtiles & potentes ad opera, tam actiuæ
vitæ, quàm cõtemplatiuæ, in quibus subue-
niunt proximo, celebrando, prædicando,
consulendo: sicut apertissimè intuemur,
ità quosdã in aliquibus monasterijs ex de-
fectu necessariorum debiles & impotentes
effectos, vt omninò redditi sint inutiles mo
nasterijs. Econtrà cùm necessaria plenè ad-
ministrantur, religiosi potẽtiores reddun-
tur ad proficiendum, & deseruiendũ vtili-
tatibus proximorum: quarè prouidẽdum
est eis in temporalibus ità competenter, vt
possint vtiles esse monasterijs. Vndè super
illud Psal. 146. Et herbam seruituti homi-
num. dicit Glosa: id est, temporalia hu-
milibus, qui pro Christo serui fiunt, omni-
um fratrum vtilitati intendentes.

Quòd seruis Dei largè prouidẽdũ est circa necessaria.

Interlin.

Exẽplum.

Conuentus est quasi quoddam iumentum.

Vide ad literã, quòd nullus vnquã sanctorum fame perijt.

Hier. in vita Pauli.

Interlin.

ord. in cap. 13. Heb.

Multa sequuntur, cùm necessaria cõuentui non ministrantur.

ord. in psal. 148.

TRACTATVS XCVII.

Quòd robustiores corpore, nõ debeant contristari, quòd infirmis latiùs prouideatur: nec infirmi extollantur, quòd eis plus quàm cæteris distribuatur: vbi, quòd felicior sit status sanorum, quàm infirmorum.

QVI minùs indiget, agat Deo gratias, & non contristetur. Qui verò plùs indiget, humilietur pro infirmitate, non extollatur pro misericordia: & ità omnia membra erũt in pace. Quia enim ex inæqualitate distributiõis aliqui, maximè infirmi & imperfecti animo, sed corpore robustiores, poterãt contristari, aut murmurare, quia ipsis non equaliter dispẽsetur: sanctus pater subiungit doctrinã salutarem, dicens, quòd qui minùs indiget necessarijs, cùm plus virtutis & valetudinis habeat, debet Deo omnisi bonorũ authori gratias indè agere: qui nõ contristari debet, quòd minùs egeat, sed potiùs gaudere, vtputà ampliori virtute & fortitudine à Deo dota-

Cap. 14. tus. Vndè Augustin. in regula: Nec illos putent feliciores, quia sumunt, quod non sumunt ipsi: sed sibi potiùs gratulentur, quia valent, quod non valent ipsi. *Qui verò plùs indiget* necessarijs, cùm hoc tãtùm sit ratione infirmitatis, optimè sanctus pater dicit, quòd *humilietur pro infirmitate, non extollatur pro misericordia*: quę sibi ratione infirmitatis exhibetur: *& ità* faciendo, *omnia membra* cõgregationis *erunt in pace*. Vbi notandum, quòd multiplici ratione ostendi potest, quòd felicior sit status sanorum, quàm infirmantium: & per consequens, quòd infirmi, licèt plus sumãt de necessarijs, aut delicatiùs foueantur, nõ sunt reputãdi feliciores quàm sani. Primò, quia maiorẽ habeãt indigen-

Felicior est status sanorũ, q̃ infirmorũ, multiplici ratione, contra malè ferentes, q alij qui infirmiores humaniùs habeantur in mõasterio.

1. tiam, quod non est felicitatis, sed miseriæ.
2. Secundò, quia frequenter, quod sumũt, cũ
3. magna verecũdia sumsit & angustia. Tertiò, quia illa quæ sumunt, licèt sint meliora, non tamen eos tantùm delectant, vt sa-
4. nos minùs bona. Quartò, quia cũ his omnibus habẽt multas afflictiones alias, quæ eos
5. vexant. Quintò, quia priuantur multis cõsolationibus spiritualibus, quas habẽt sani in lectionibus, in officijs ecclesię, in studijs,
6. & huiusmodi. Sextò, quia oportet eos etiã inuitos alios in multis portare, vt ipsi portentur: quæ omnia potiùs habent miseriã
7. quàm felicitatẽ. Septimò, quia sani & fortes in religione habent multã materiã gau-
8. dẽdi in Domino, & ei gratias agẽdi. Octauò, quia status infirmitatis, est multis occasio murmuris, & impatientiæ, & acediæ, & aliorum multorum, à quorum occasione
9. liberi sunt sani. Nonò, quia sani sunt liberi à multa seruitute, qua infirmi sunt subiecti Prælatis, & officialibus, occasione
10. suæ necessitatis. Decimò, quia libentiùs in omni cõuentu habentur sani, quàm infir-
11. mi. Vndecimò, quia onera Ordinis sunt
12. sanis leuiora, quàm infirmis. Duodecimò, quia sani habẽt vndè plùs lucrari possunt in meritis: quanto enim saniores, tanto potentiores sunt ad plura opera, in quibus
13. omnibus possunt mereri. Tertiodecimò, quia sani iocundiorem, pluribus consolationibus refertam, & sine tædio vitam ducunt. Per quæ patet ratio huius mandati, in quo prohibuit, nè aliquis tristetur de inæqualitate distributionis. Consequenter autem subdit mandatum, nè aliquis murmuret illa, aut alia quacunq; causa, dicens: *Ante omnia nè murmurationis malum pro qualicunq; causa in aliquo, qualicunq; verbo, vel significatione*, id est, signo aliquo vel actu, indignationẽ animi ostendente, *appareat*. Sapiẽtiæ primo scribitur: Custodite vos à murmuratione. quod maximè conuenit religiosis communem vitam agentibus: quoniam, vt Bernardus testatur: Nihil sic horrendum in communitate est. Et ideò optimè subdit sanctus pater: *Quòd si deprahensus fuerit quis*, scilicet super murmure, *districtiori disciplinæ*, id est, maiori vindictæ, *subiaceat*. De hoc murmurationis vitio, quia plura notauimus circa instrumentũ 40. ista dixisse sufficiat.

Omninò cauenda est murmuratio.

IN CAPVT XXXV.

TRACTATVS XCVIII.

De coquinæ seruitoribus: vbì de causis, propter quas fratres mutuò sibi inuicèm seruire debent.

FRatres sic sibi inuicèm seruiant &c. Quia superiùs sanctus pater ꝓximè egerat de distributione fienda singulis, prout cuique opùs erat: Et quia potissimè hæc sunt, quæ ad refectionẽ fratrum pertinent, subdit de seruitoribus, & maximè coquinæ, dicens: *Fratres sic sibi inuicèm seruiãt, vt nullus excusetur à coquina officio, nisi aut ægritudine, aut causa grauis* id est, grandis *vtilitatis*, quæ nota debet esse Abbati & fratribus, vt omninò tollatur causa discordię, *quis occupatus fuerit: quia exindè maior merces & charitas acquiritur*. Vbi designantur duo tanquàm præmia, propter quæ officium ab omnibus debeat læto animo administrari. Vnũ, est in futuro, videlicet maioritas mercedis, siue remunerationis gloriæ, quæ debetur dignè, & maximè in humilibus obsequijs, laborantibus. Secundum, est in præsenti, scilicet charitas, id est, concordia, quę ex huiusmodi parilitate, & omnisi mutua obsequiosa humilitate, nutritur & firmatur. Sequitur: *Imbecillibus autem* id est, delicatis, debilibus, fragilibus, *procurentur solatia*, id est, societates in solatium, & adiutorium laboris, *vt non cum tristitia hæc faciant, sed habeant omnes* scilicet indigentes, *solatia secundùm modum* id est, quantitatem, *congregationis*, quia per vnum paucis, per plures multis seruitur, *aut positionem loci*. Non dubium, quòd plures requiruntur ad seruiendum multis, quàm paucis: & ad seruiendum vbi res veniunt portandæ de locis distantibus, vtpu-

Duo, ꝓpter quæ debemus quodlibet officium læto corde suscipere.

Duæ causæ præstandi adiutorij officiali.

vtputà aqua, ligna, olera, vel alia necessaria, de loco remoto: si etiã officinæ ab inuicem multũ distant. Sequitur: *Si maior cõgregatio fuerit, Cellerarius excusetur à coquina, vel si qui, vt diximus, maioribus vtilitatibus occupãtur: cæteri sibi sub charitate inuicem seruiant.* Omnia plana sunt. Sequitur: *Egressurus de septimana, sabbato mũditias faciat.* id est, studiosè mũdet omnia vasa coquinæ, scilicet ollas, lebetes, scutellas, cochlearia, & alia oportuna coquinæ instrumẽta. Insupèr diligenter debet scopare coquinam, debet etiam lauare linteamina, cum quibus fratres tergunt manus & pedes. Nam iuxta consuetudinem sabbato fratres lauant pedes & manus: & ille, qui exit de officio, debet lauare: qui verò intrat, detergere. Vndè sequitur: *Linteamina, cum quibus sibi fratres manus aut pedes tergunt, lauet. Pedes verò tam ipse, qui egreditur, quàm ille, qui intraturus est, omnibus lauent. Vasa ministerij sui munda & sana Cellerario reconsignet: qui Cellerarius item intranti cõsignet, vt sciat quid dat, aut quid recipit.* Plana sunt omnia. Sequitur: *Septimanarij autem, ante vnam horam refectionis, accipiant super statutam annonam singulos biberes,* id est, parua vascula, quæ plena sufficiunt ad vnum moderatum haustum, *& panem: vt hora refectionis sine murmure & graui labore seruiant fratribus suis.*

Biberes quid sit.

Vtrùm lectores, vel seruitores in mẽsis religiosorũ, frangãt ieiuniũ, aliquid sumẽdo ante prandium.

Vtrùm autem hoc faciẽtes diebus ieiuniorum Ecclesiæ, soluant ieiuniũ? videtur quòd nõ, vt dicit Gilbertus in apparatu suo de seruitoribus & lectoribus in mensis religiosorum: dum tamẽ, inquit, fiat cum licentia superioris. Et Petrus de Palude in 4. distin. 17. dicit, loquens de seruitoribus, ꝙ si quis non propter famem, aut voluptatem, sed timore nè deficeret præ vanitate capitis, si ficus aut poretã, aut aliquid huiusmodi prælibaret per modum medicinæ, non est fractio ieiunij. *In diebus tamen solemnibus vsque ad Missas,* s. completas, *sustineant.*

q. 4.

Sequitur: *Intrantes autem & exeuntes hebdomadarij, in oratorio, mox finitis matutinis Dominica, omnium genibus prouoluãtur, postulantes pro se orari. Egrediens autem de septimana, dicat hunc versum: Benedictus es Domine Deus, qui adiuuisti me, & consolatus es me.* dando s. mihi bonam voluntatem, quatenùs cum amore & animi iocunditate opus ipsum perficerem, & dignè consummarem. *Quo dicto tertiò, accepta benedictione egrediatur: & ingrediens dicat: Deus, in adiutorium meum intende: Domine, ad adiuuandum me festina. Et hoc idem tertiò repetatur ab omnibus: & accepta benedictione, ingrediatur.* Omnia plana sunt, ex antiquorum patrũ moribus sumpta. Vndè vt refert Cassianus lib. institutionum monachorum: Per cunctam Mesopotamiam, Palæstinam, & Cappadociam, ac totum Orientem, singulis hebdomadibus vicissim fratres ad hæc officia sibi reddenda succedunt: ità vt secundùm multitudinẽ cœnobij, ministrorum quoque numerus deputetur: quæ explere tanta deuotione & humilitate properant, quanta nullus seruorum ditissimo domino ac præpotenti suum exhibet famulatum. Ità vt ne istis quidem solis contẽti obsequijs, quæ canonico iure soluuntur, etiam noctè surgentes, illos, quibus specialiter hæc manet cura, studio suo releuent, & ea, quæ ab ipsis perficiẽda sunt, furtim præuenientes, implere contendant. Has autem septimanas vnusquisq; suscipiens, vsque ad cœnam diei Dominici administraturus obseruat: qua peracta, ministerium totius hebdomadis ità concluditur, vt hi, quibus succedendum est, conuenientibus in vnũ fratribus, ad concinendos psalmos, quos quieturi ex more decantant, omnibus in ordine pedes abluant: hanc scilicet ab eis pro labore totius septimanæ benedictionis mercedem fideliter expetentes, vt eos, explentes mandatum Christi, emissa generaliter ab omnibus fratribus oratio prosequatur, quæ vel pro ignorationibus intercedat, vel pro admissis humana fragilitate peccatis, & commendet Deo, velut sacrificium pingue, cõsummata eorum deuotionis obsequia. Itaq; secũda sabbati post matutinos hymnos; alijs rursum succedentibus, vtensilia, in quibus ministrauerant, ac vasa consignant, quæ tanta solicitudine curaque suscipiẽtes custodiunt, nè quid ex his minuatur vel pereat, vt credant se etiam pro minimis quibusq; vasis, tanquàm pro sacrosanctis rationem, non solùm dispensatori præsenti, sed etiam Domino reddituros, si fortè aliquid ex eis negligẽtia eorum fuerit imminutum.

lib. 4. ca. 19.

Sanctorum patrum antiqua consuetudo.

Mirabilis feruor sanctorum monachorum.

Circa præsentem capituli principalem conclusionem notandum, quòd ad mutuò sibi inuicem seruiendum, debent fratres multa mouere, & specialiter tria exempla, & tres rationes.

Tria exempla & tres rationes mouere nos debent ad seruiendum inuicem.

1. Primum exemplũ est Christi, qui cùm in habitu regis nõ posset seruire hominibus, accepit formam serui, vt in ipsa nobis seruiret existens in medio nostri. Ego autem, inquit Lu. 22. in medio vestrũ sum sicut qui ministrat.

2. Secundum est exemplum reginæ angelorũ, & matris omnipotentis Dei virginis benedictæ, quæ licèt puella tenera & prægnans esset, nihilominùs ascendit in montana, non lentè, sed festinanter, ad seruiendum Elizabeth cognatæ suæ, multò minori se, Lucæ 1.

3. Tertium est exemplum sanctorũ angelorum, qui de omni ordine, quãtumcunque alto, veniunt in hunc mundum ad seruiẽdum hominibus. Omnes, inquit Apostolus, sunt administratorij spiritus in ministerium missi, ad Heb. 1.

1. Ratio. Ratio prima ad hoc mouens, est causa maioritatis. Solet enim interdùm ratione maioritatis ser-

seruiri alicui, sicut seruit seruus domino. Debet autem quilibet verè æstimare de fratre suo, quòd sit maior eo. Philip. 2. In humilitate superiores sibi inuicèm arbitrantes. Aug. in Glo. Non hoc ità debemus existimare, vt nō existimemus, sed nos existimare fingamus, sed verè existimemus posse aliquid esse in aliquo, quo nobis superior sit, occultum. Secunda est, causa sanctitatis: Solet interdùm seruiri alicui propter sanctitatem. Vndè in commendatione bonæ viduæ, 1. Timoth. 5. Si sanctorum pedes lauit. Viri autem religiosi, signati per Nazaręos, quod idē est quod sancti, debent omnes reputari sancti. Tertia ratio est, causa dilectionis: Solet interdùm seruiri alicui ratione dilectionis, sicut quis seruit dilectis suis. Vndè Galat. 5. Per charitatem seruite inuicèm. Viri autem eiusdem professionis, summa dilectione solent coniungi tanquàm membra eiusdē corporis, quæ naturaliter multùm se diligunt. Si ergò in fratre quolibet inueniuntur ista tria, videlicet quòd sit superior, quòd sit sanctus, quòd sit Deo dilectus, & quodlibet est per se ratio seruiendi: quanto magis hæc omnia congregata in singulis fratribus, debent mouere alios fratres, ad seruiendum sibi inuicèm?

Lib. quæst. 83. q. 71.

2. Debent religiosi sancti existimari.

3.

Optima conclusio.

IN CAPVT XXXVI.

TRACTATVS XCIX.

De causis mouentibus ad magnam infirmorum curam.

INfirmorum cura &c. Superiùs sanctus pater egit de seruitio fratrum sanorum, siue benè valentium, & quomodò debeant seruire hebdomadarij. Hic subdit de cura habenda infirmorum, vbi sex ponit documenta siue mandata. Primum est, quòd cura maxima de infirmis habenda sit, dicens: *Infirmorum cura, antè omnia & super omnia, exhibenda est.* quod ideò dicit, quia nulla res ità agenda est cum tanto studio, quomodò obsequium infirmorum: ista est principalis cura, quæ inesse debet Abbati. *Ante omnia dicit & super omnia. Ante omnia* verò, refertur ad tempus, vt nihil videlicet priùs fieri iubeat per singulos dies, quàm studium infirmorum. *Super omnia*, pertinet ad diligentiam & ad studiū, quę habēda sunt circa infirmos, vt non negligēter aut molliter iubeantur procurari, sed cum maxima dilectione, diligentia, & deuotione. Vndè sequitur: *vt sicut reuerà Christo, ità eis seruiatur:* Si enim Christus modò esset in carne, sicut tempore Apostolorum fuit, qualem ei domū præparassemus? Ergò sicut Christo, ità seruiendum est iſfirmis, attēto maximè quòd in eis seruitur Christo, *quia ipse dicit, Infirmus fui, & visitâstis me. Et, Quod fecistis vni ex his minimis meis, mihi fecistis.* Matth. 25.

Sex mandata circa curam infirmorum.

1.

Circa hanc partem notandum, quòd ad magnam curā de infirmis fratribus habendam, sicut hic præcipit beatus pater Benedictus, multa sunt, quę mouere debent fratres, & maximè Prælatos. Primum est, quia infirmitas est miseria summè afflictiua, quod patet sic: Inter oēs miserias, ad quas solet misericordia se extendere, nulla est afflictiua adeò, siue fames, siue sitis, siue nuditas, siue carentia hospitij, siue carcere detineri, siue alijs aggrauationibus, sicut infirmitas: ità nulla de prædictis facit impotentem hominē ad releuandā suam miseriam, sicut infirmitas. Famelicus enim, & sitibundus, nudus, & vagabundus, possunt se iuuare ad suæ miserię reuelationē, & etiam incarceratus aliquandò se liberat: quia omnibus istis remanent vires corporis. Infirmi nō possunt, vel parùm possunt: quia infirmitas aufert vires. Itē, nulla de prædictis miserijs est, quæ faciliùs releuari non possit, quā infirmitas. Facilè enim est, esurientem edere, sitientem potare, nudū vestire, quia hæc dependent ex sola voluntate detinentis. Infirmitas verò, quandoquè nec per medicos multos, nec per medicinas multimodas, potest releuari, nisi à solo Deo: quia ipse est qui vulnerat, & medetur: percutit, & manus eius sanabunt, sicut dicitur Iob 5. Infirmitas ergò est miseria summè afflictiua, summè faciēs impotentem, summè difficilis ad remedia. Indè est, quòd Dauid volens prouocare dominum ad misericordiam, allegat istā magnā miseriā, dicens: Miserere mei Domine, quoniam infirmus sum. quasi dicat: Ideò miserere, quia sicut infirmus grauiter sum afflictus, nec possum me iuuare, nec aliūdè expecto remediū. Cùm ergò misericordia dicatur, quasi miseris cor dans vel donans, & ideò magis fluere debet ad maiorē miseriam: si qua sunt viscera misericordiæ in religiosis, debent illa effundere abūdantiùs ad infirmos, curam specialē habendo de eis. Ad fortificationē verò huius rationis, multùm facit, quòd religiosus propter Christū reliquit sua, de quibus poterat sibi subuenire in infirmitate: Reliquit etiā suos, qui sui is deficientibus sibi poterāt subuenire: Reliquit etiā semetipsum, qui sibi poterat, illis deficientibus, aliqua procurare, quod modò non potest sine alterius voluntate. Quanta ergò impietas esset, quòd illi, qui hęc fecit pro Christo, vicarius Christi, & serui Christi, nō adhiberēt curam solicitā in sua infirmitate? Secundū est, exemplū Christi. Christus enim exēplar nostrū, non legitur tantam curā habuisse de aliquibus miseris, sicut de infirmis. Non enim legitur vestisse nudos, recepisse hospites, visitâsse incarceratos: famelicos vero & sitibundos licèt lo-

Plura mouere debēt, maximè Prælatos, ad curam infirmorū.

1.

Infirmitas est miseria summè afflictiua.

Psal. 6.

Efficacissimum arg. quòd religiosus infirmus, maximè est iuuandus.

2.

Exemplum nobile.

gatur recreâsse, tamen raró: qui primum fecit in deserto, secundum verò in nuptijs. De infirmis legitur curam diligentem habuisse, modò confortando, dicendo, Fili confide: modò tangendo propria manu etiam leprosum: modò erigendo, modò plenè sanando, & similia multa, quę ad curam istam pertinent, quasi innumerabiliter faciendo.

Exẽplum.

Item Paulus, qui nos hortatur ad imitandum se, 1. Cor. 4. Imitatores mei estote, sicut & ego Christi. tantam curam habuit de infirmis, vt non solùm de præsentibus, sed etiam de absentibus: non solùm de grauibus infirmis, sed etiam de leuiter ęgrotantibus, solicite curaret. Noli, inquit absenti discipulo, 1. Timoth. 5. adhuc aquam bibere, sed modico vino vtere propter stomachũ. tamen debilitas non est de maioribus infirmitatibus. Quid, obsecro, fecisset de præsente grauiter ægrotante, qui tantam curam habuit de absente leuiter patiente? vtiquè non solùm cum aliquibus, sed etiam cum omnibus ægrotantibus ægrotaret. Quis, inquit, infirmatur, & ego non infirmor? Exemplum de Epaphrodito, de quo dicit Philip. 2. Infirmatus est, sed Dominus misertus est eius. Non solùm autem eius, sed & meí, nè tristitiam super tristitiam haberẽ.

2. Cor. 11.

Exẽplum.

Item Centurio pro seruo suo secũdùm carnẽ ęgrotante, accessit ad Iesum, rogans eũm pro illo alleuiando, ità deuote, ꝙ misertus Dominus dixit se nõ inuenisse tantã fidẽ in Israel, Matth. 8. Si aũt iste gentilis, & laicus, & miles tantam curam habuit de seruo suo infirmo: quid faciẽdum est fideli, literato, & religioso, de fratre suo in Christo? Ad habẽdum ergò curã solicitam de infirmis, moueat exemplum Christi: quòd si hoc

3. non, moueat exemplũ viri gentilis. Tertium, est proprium officium: & hoc quantùm ad Prælatos. Ipsi enim sunt pastores, sicut habetur Ezechielis 34. Boni autem pastoris est, curam habere de oue ægrotante maiorem, quàm de alijs. Ideò dicitur econtrariò de quibusdam Ezech. eodem, in repræhensione eorum: Quod infirmum erat, non consolidâstis. Sunt iterùm medici, propter quod alijs debet esse medicus. Medici autem est, magis curare de infirmis, quàm de sanis: quia isti indigent, illi non. Matth. 9. Non est opùs valentibus medico, sed malè habentibus. Specialiter autem hoc conuenit Pręlato religioso, qui curam tam corporum, quàm animarum fratrum suscepit & habet. Item sunt quasi matres. Thren. 2. Matribus dixerunt, vbi est triticum? Hoc enim est verbum subditorum ad Prælatos Sed heu Prælati quidam sua duritia implent illud Thren. 4. Manus mulierum misericordium coxerunt filios suos. quia cùm deberent esse misericordes

Prælati propter diuersa, quibus assimilantur, maximè debẽt curare de infirmis.

ad subditos, suis duris operibus vexant eos quasi carnes in lebete. Non est hæc natura mulierum erga infirmos, immò sunt quæ curam maiorem solent habere de infirmis. Vndè Ecclesiastici 36. Vbi non est mulier, ingemiscit æger, vel egens, secũdùm aliam literam. Maximè autem matris est, erga filium infirmum magis moueri misericordia. Vndè Eccle. 4. dicitur: Miserebitur tui magis quàm mater. per quod innuitur maior affectio pietatis matris ad filiũ. Attendant, qui habent officium pastoris, medici & matris: quòd si pastor magis curare debet de oue infirma, q̃ de sana, & medicus magis de infirmis, quàm sanis, & matter de infirmis filijs specialiter: ità ipsi curã maximam debent habere de infirmis, & implere solicitè mandatũ sanctũ, quod hic traditur de cura infirmorum.

Attendant Prælati.

Secundũ documentũ, quod sanctus pater ponit, respicit ipsos infirmos, & est, quòd superfluitate aliqua, aut impatientia, non contristent seruitores suos, dicens sic: *Sed & ipsi infirmi considerent, in honorẽ Dei sibi seruiri, & non superfluitate sua contristent fratres suos seruientes sibi.* Debent enim infirmi cõpescere & refrenare se, quãtùm commodè valent, nè fratres, qui illis pro amore Dei volunt seruire, contristent aliquibus inquietudinibus, aut superfluórum petitionibus, aut impatientia aliqua, aut incompositis moribus prouocent ad iram: ad quod optimè facit hæc consideratio, quam sanctus pater iubet illos habere, videlicet, quòd consideretur in honorem Dei sibi seruiri. Sequitur: *Qui tamen patienter portandi sunt:* Quia autem sæpè contingit, vt ipsi infirmi ægritudine grauati, aut alienati mente, inquieti, graues, furibundi & molestissimi ad ferendũ fiãt, subdit pijssimus pater, pijssimã doctrinam, quòd nihilominùs tales patienter sunt tolerandi & sufferendi. Et subiungit causam: *quia de talibus copiosior merces acquiritur:* s. pro patiẽtia, pro labore maiori, pro ampliori charitate, & pietate talibus præstita & exhibita. Ex iam dictis concludit principalem conclusionem huius capituli: *Ergò cura maxima sit Abbati, nè aliquam negligentiam patiantur.* scilicet infirmi. Hoc autem accipiendum est, tam de necessitatibus corporalibus, quàm de pertinentibus ad animæ consolationem.

Docum. II.

Maximè aduerti ad hoc debent infirmi.

De molestioribus infirmis maior merces acquiritur.

Sequitur tertium documentum, in quo de mansione infirmantium: *Quibus fratribus infirmis sit cella desupèr deputata,* id est, ab alijs officinis monasterij separata: quod non est ità accipiendum, vt multis infirmis sufficiat vna cella, immò debent esse distinctæ & plures: & hoc propter varias & multiplices infirmitates, quibus fratres laborare possunt, nè ad inuicèm se molestarent. Prætereà cùm contingere potest, quòd vnus habet vomitum, alius fluxum, alius labo-

Docu. III.

Infirmantium locus.

laborat in extremis, & iuxta istos esset alius quem oporteret comedere, & alius quem expediret dormire: indiscretum proculdubiò esset, omnes istos in vna cella locare. Meritò ergò diuersæ mansiones habendæ sunt pro infirmis. Quæ infirmorum domus, oratorium propè debet habere, in quo infirmi valeât Missam audire, & communionem recipere, quandò expedierit.

Docu. IIII.

Sequitur quartum documentum, in quo agitur de seruitore infirmantium: *& seruitor timens Deum, & diligens, ac solicitus*, scilicet, constituatur infirmantium. Vbi tres optimas conditiones seruitoris ponit.

Tres bonæ conditiones seruitoris infirmorum.

Prima est, timor Domini, scilicet filialis: in quo designatur, quòd seruitor debet esse
1. humilis & patiens, secundùm illud Ecclesiast. 2. Qui timet Dominum, patientiã habent. vt dicat cũ propheta in psal. Paratus
Psal. 118.
2. sum, & non sum turbatus. Secunda est, diligentia. Diligens enim seruitor debet esse, non piger aut remissus, secundùm illud Prou. 22. Vidisti hominem velocẽ in opere
3. suo? coram regibus stabit. Tertia est, solicitudo: debet enim seruitor esse prouidus, & solicitus ad prouidendum, & subueniendum infirmis de necessarijs, secundùm illorum exigentiam. De qua Lucæ 10. Martha, Martha, solicita es. Et ad Colos. 2. dicit Apostolus: Volo vos scire, qualem solicitudinem habeã pro vobis.

Docum. V.

Sequitur quintum documentum, in quo de balneorum vsu agitur: *Balneorum vsus infirmis, quotiès expedit, offeratur.*

Nota de balneorũ vsu.

licèt religiosi quidã nũquàm vtantur balneis pro quacunque necessitate: tum quia reputant hoc fœmineũ, tum quia reputant illud nimis verecundũ propter corporis nuditatem. Et Hieron. de illustribus viris, in laudem magnam beati Iacobi Episcopi Hierosolymitani dicit, ꝙ nunquàm balneis fuerit vsus. Nihilominùs beatus Benedictus pater humanissimus nõ prohibet, sed concedit. sicut & beatus August. qui ait in regula: Lauacrum etiã corpori, cùm infirmitatis necessitas cogit, minimè denegetur. Hac tamen concessione balneorum, cum multo temperamento fratres vti debent. Debent enim tunc esse *separati, & vasa necessaria ità disposita, vt separatim balneentur, & cũ tali cautela, vt per omnia nuditas se balneantium videri non possit.

Cap. 3.
Cap. 31.
*separati.

Notent iuuenes.

Sequitur: *Sanis autem, & maximè iuuenibus, tardiùs cõcedatur.* quasi diceret: Si cõtingat quandoquè propter terræ calorem, aut immunditiam aliquam abstergendam, concedi sanis balneum, concedatur hoc tardiùs, & maximè iuuenibus, quibus tardissimè concedendum est.

Docu. VI.

Sextum documentum siue mandatum, in quo agitur de esu carnium: *Sed & carnium esus infirmis omninò debilibusq́; pro reparatione concedatur.*

Duo genera, quibus

Duo genera hominum ponit, quibus esum carnium sanctus pater concedit, scilicet infirmorum, & debilium: infirmis, pro reparatione sanitatis: debilibus, pro reparatione valitudinis. *At vbi meliorati fuerint, à carnibus more solito omnes abstineant.* Est autem consuetudo monachis, à carnibus abstinere. De qua abstinentia infrà in cap. 39. dicendum erit.

S. Benedictus esum carnium indulget.

Sequitur: *Curam autem maximam habeat Abbas, ne à Cellerario, aut quibuscunque alijs officialibus, seu à seruitoribus, negligãtur infirmi: quia ad ipsum respicit, quicquid à discipulis delinquitur.* Cùm autem Abbas principalis rector & pastor sit monasterij, non modò attinet ad eius officium habere curam infirmorum, mandando officialibus prouideri ac ministrari infirmis, sed etiam solicitando officiales, vt nihil negligant circa infirmos: alias Prælato imputabitur, quicquid ab illis officialibus & seruitoribus circa infirmos neglectum fuerit.

Notet semper Prælati.

IN CAPVT. XXXVII.

TRACTATVS C.

De cura exhibenda senibus vel infantibus.

L*icèt ipsa natura* &c. Postquàm superiùs sanctus pater egit de cura impendenda infirmis: Nunc decenti ordine subiungit de cura senibus & infantibus exhibenda, dicens: *Licèt ipsa humana natura trahatur ad misericordiam in his ætatibus, senum videlicet & infantum, tamen & regulæ authoritas ipsis prospiciat.* Sensus est: Licèt naturaliter homines inclinentur, & flectantur ad compatiendum, & miserendum, scilicet senibus & infantibus: inhumani enim cordis videtur, qui illis nõ miseretur: nihilominùs, quia non omnes sunt, vt deberent, misericordes, vt authoritas regulæ eis propitia sit, siue clementer subueniat, talem ego de eis legem constituo, vt quos plenè non mouet pietas naturalis, moueat authoritas legis.

Compatiendum & miserendum & senibus & infantibus.

Sequitur lex: *Consideretur in eis semper imbecillitas*, id est, attendatur in eis teneritudo in infantibus, & pusillanimitas in senibus & decrepitis; *& nullatenùs eis districtio*, id est, rigor, *regulæ teneatur in alimentis:* & hoc, siue in qualitate, siue in quantitate ciborum, videlicet vt non sic agatur districtè cum senibus & infantibus, quomodò regula iubet de fortioribus: *sed sit in eis pia consideratio*, vt sustententur, conseruentur, & nutriantur, *& præueniant horas canonicas*, id est, regulares, quibus alij secundùm regulæ statuta comedunt, nè ieiunio afflicti deficiãt. Quòd autem infirmiores aliter tractandi sunt in victu, rationabilissimum est. Dominus enim aliter tractauit in victu humanam naturam in statu infirmitatis, aliter in

Lex diuina. statu firmitatis. In primo enim statu, concessit ei in victum fructus arborum tantùm: in secundo verò, concessit ei panem & herbas, & carnem post diluuium, vt patet Genesis secundo & nono. Lex naturę. Item natura ipsa hoc nos docet, quæ membro tenerrimo, delicatiora alimenta ministrat. Lex medicinæ. Præterea ars medicinæ hoc præcipit: & ipsa ordinata est à Deo: ergò qui huic resistit, Dei ordinationi resistit. Item, nónne Apostolus præcepit Timotheo, vt vteretur vino propter stomachi frequentes infirmitates? 1. Tim. 5. Item, omnis homo imprudentissimus dicendus esset, qui non maiorem curam haberet de membro infirmo & debili, quàm de sano. Item, paterfamilias partem domus debiliorem & magis ruinosam, magis curat reficiendo illam. Meritò ergò sanctus pater senibus & infantibus, vtpotè debilioribus partibus, & imbecillioribus membris corporis congregationis, præcepit compatiendum ac miserendum esse, modis quibus suprà.

IN CAPVT XXXVIII.

TRACTATVS CI.

De lectore: vbi, quarè in mensa religiosorum semper legendum sit, & in quibus disciplina mensæ consistat.

QVia sanctus Pater mentionem fecerat de seruitoribus administrantibus refectionem corporalem: nunc subdit de seruitore & ministro refectionis mentalis, cuiusmodi est lector mensæ, qui habet per lectionem sacrarum literarum præstare pabulum animabus. Circa quem lectorem Doctrin. I. plures assignat rationes & doctrinas. Prima est, quòd in mensis religiosorum lectio semper habeatur, sic dicens: *Mensis fratrum edentium lectio deesse non debet.* Consuetudo legendi in mensa, vndè originē habeat. Consuetudo autem hæc religiosissima, quòd reficientibus fratribus sacræ lectiones legantur, vt dicit Cassianus lib. 4. institutionum, non Cap. 7. de Aegyptiorum, sed Cappadocium typo, id est, more, processit. Fuit prætereà in Concil. Tolet. 3. cap. 7. Concilio Toletano statutum, quòd in conuiuio sacerdotali semper haberetur lectio de scripturis diuinis, vt patet in cap. Pro reuerentia Dei. dist. 44. Legendi ad mensam multiplex ratio. Vbi notandum, quòd multiplex potest assignari ratio huius statuti. 1. Prima, vt in mensa non solùm exterior homo, sed etiam interior pasceretur verbo Dei, quod contrà dicitur Iob 24. Iob de iniquo: Pauit sterilem quæ non parit, scilicet carnem, & viduæ bene non fecit, scilicet animæ: quæ in præsenti solatio viri, id est, Christi, caret. Hanc rationem prædictā tangit Augustinus in regula, dicens: Cap. 13. Cùm acceditis ad mensam, donèc indè surgatis, quod vobis secundùm consuetudinem legitur, sine tumultu & contentionibus audite: nec solæ vobis fauces sumant cibum, sed & aures esuriant verbum Dei. Saluator diabolo tentanti de peccato gulæ, ait: Non in solo pane viuit homo, Matth. 4. sed in omni verbo quod procedit de ore Dei: insinuans, cibum corporalem despiciendum esse, propter spiritualem. Contra nō appetentes spirituale cibum. Vndè contemnentes cibum spiritualem, & appetentes corporalem, reprehendit Bernardus in his verbis: In apolog. ad Guiliel. Abbatem. Nobis conuenientibus in vnum, (vt verbis Apostoli vtar) iam non est dominicā cœnam manducare. Panem quippe cælestem, nemo est qui requirat, nemo qui tribuat. Nihil de scripturis, nihil de salute agitur animarum, sed nugæ, & risus, & verba proferuntur in ventum.

2. Secunda est, vt anima, intenta diuinæ lectioni, refrenaretur ab auiditate, & à delectatione ciborum: & ità per hoc magis ac magis caueat peccata, quæ ex huiusmodi delectationibus nasci solent. Vndè Ad fratres de monte Dei, in Bernardo. in libro de vita solitaria: Cùm manducas, nequaquàm totus manduces, sed corpore tuo suam refectionem procurante, mens non omninò suam negligat: sed de memoria suauitatis Domini, vel scripturarum aliquid, quod eam pascat, meditando, vel saltem memorando, secùm ruminet & digerat. 3. Tertia est, vt per hoc vitentur nociua verba, quæ solent in conuiuijs oriri, Singularis causa legendi, dum manducāt. propter quæ diues epulo legitur apud inferos in lingua punitus: & est hoc in conuiuijs valdè laudabile. Lib. 2, indic. 9. Epist. 10. Gregorius ad Natalem episcopum: Conuiuia tunc ex charitate veraciter prodeunt, cùm in eis absentium nulla vita mordetur, nullus ex irrisione reprǽhenditur, nec in eis negociorum secularium inanes fabulæ, sed verba lectionis sacræ, audiuntur. Hanc etiam rationē tangit Cassianus, loco suprà nominato, sic dicens: Reficientibus fratribus, sacræ lectiones in cœnobijs recitantur, non tam spiritualis exercitationis causa, quàm compescendæ superfluæ fabulationis gratia, maximè contentionum, quæ plerunque solent in cōuiuijs generari. Et in capitulo suprà allegato Cōcilij Toletani, eadē causa assignatur. Non solùm in refectorio legendum. Hæc autē constitutio, de lectione in mensa habenda, non modo in refectorio vescentibus fratribus seruanda est: sed etiam in infirmitorio, ac in locis alijs, vbi sunt infirmi aut debiles, adhibenda est, vbi commodè seruari poterit, propter causas quæ dictæ sunt. Verùm in conuentu cum maiori solennitate: quia altiùs legitur, & continuatè magis. Doctri. II. Secunda doctrina sancti Patris est,

vt nullus lecturus accedat ad mensam, nisi priùs prouiderit quę legenda sunt, sic dicens: *Nec fortuito casu, qui arripuerit codicem, legere audeat ibi:* nè malè legés, aut malè pronuncians, aut in pausis & in accentu deficiens, non modò audientes non ædificet, sed cõturbet, aut in risum ꝓuocet, & incitet ad murmuratioñe: *sed lecturus tota hebdomada, Dominica ingrediatur.* scilicet ad legendum, prouisus scilicet benè de eo, quod lecturus est.

Notent nõ prouidẽtes lectiones suas.

Doct. III. Tertia doctrina est, quòd lector cum auxilio fratrum suorum ingrediatur hoc officium, dicens sic: *Qui ingrediens post Missas & cõmunionem,* scilicet fratrum, quæ, vt arbitramur, cõmuniter fiebat post Missam maiorem, *petat ab omnibus pro se orari, vt auertat ab ipso Deus spiritũ elationis.* Hoc enim sapiétissimè sanctus pater ordinauit: quia vt ait Augustinus in regula, Superbia etiã bonis operibus insidiatur, vt pereant. Et Gregorius in Moralibus: Quantalibet sit iustitia operis, apud internum iudicẽ nulla est, si hanc eleuat tumor mentis. *Et dicatur hic versus in oratorio tertiò ab omnibus, ipso* scilicet lectore *tamen incipiente: Domine, labia mea aperies, & os meum annunciabit laudem tuam.* quasi dicat, Tu domine aperi, & non ego: nam si tu labia mea aperueris, securè laudẽ tuam annunciabit os meum. Quod tertiò dicendum iubet, propter reuerentiã sanctæ Trinitatis: & quia tam in principio, medio & fine, assistere sibi diuinam virtutem expostulat. Sequitur: *Et sic accepta benedictione,* scilicet à sacerdote, *ingrediatur ad legendũ.*

Ratio, quare lector orationem petat & benedictionem.
Cap. 5.
lib. 16. ca. 11.

Doct. IIII. Quarta doctrina est, vt cum silentio lectio audiatur in mensa. Inde sequitur: *Summumq́; silentium fiat ad mensam, vt nullius mussitatio, vel vox, nisi solius legentis, ibi audiatur. Quæ verò necessaria sunt comedentibus & bibentibus, sic sibi inuicèm ministrent fratres, vt nullus indigeat petere aliquid. Si quid tamen opus fuerit, sonitu cuiuscunque signi potius petatur, quàm voce. Nec præsumat ibi quis de ipsa lectione, aut aliundè quicquam referre, nè detur occasio maligno: nisi forte Prior pro ædificatione voluerit aliquid breuiter dicere.* De magnitudine silentij, quod sancti patres habebant, dicit Cassian⁹ loco supradicto: Sic apud Aegyptios vel maximè Tabennensiotas tantum silẽtium ab omnibus exhibetur, vt cùm in vnum tanta numerositas fratrum, refectionis intuitu consederit, nullus ne mutire quidem audeat, præter eum, qui suæ Decaniæ præest: qui tantùm, si quid mensæ superinferri, vel auferri necessarium esse viderit, sonitu potiùs, quàm voce, significat. Tantaque vescentibus eis silentij huius disciplina seruatur, vt cucullis vltra oculorum palpebras demissis, nè scilicet liber adspectus habeat copiam curiosiùs euagãdi, & nihil ampliùs intueatur quàm mensam, & appositos in ea, vel quos ex ea capiunt, cibos; ità vt quemadmodùm, vel quantùm reficiat alius, nullus inuicèm notet.

lib. 4. instit. cap. 17.
Districtio silẽtij apud sanctos patres in mẽsa præcipuè.

Vbi nota, vt dicit Hugo de sancto Victore, quòd quantùm ad quatuor seruanda est disciplina à discipulo in mensa.

De institut. nouit. ca. 18. & sequẽtib.
In quatuor seruãda est mensę disciplina.

Primò, in tacendo, vt linguam suam à loquacitate restringat. Taciturnitas enim inter epulas est necessaria idcircò, quia lingua, quæ omni tempore prona 1.
ad peccatum labitur, periculosiùs, cùm per crapulam inflammata fuerit, ad loquendum relaxatur.

Secundò, in videndo, vt oculos suos à circunspectione cohibeat. 2.
Custodia enim oculorum ideò necessaria est inter epulas, quia non decet ibi præcipuè, vt vagos homo habeat oculos, neque curiosè, & (vt ampliùs aliquid dicam) impudenter ea, quæ apud alios aguntur, circunlustrando prospiciat: sed vt potiùs pudicè demissis luminibus, ea tantùm, quæ sibi anteposita & apposita sunt, attendat.

Tertiò, in modo sese 3.
continendi in mensa, vt omnia membra sua cum modestia & tranquillitate contineantur: quatenùs nec in habitu, nec in gestu, indecens aliquid, aut inhonestum agatur. nihil cum strepitu aut tumultu fiat, sed omnia membra cum modestia & tranquillitate in disciplina contineantur: non sicut quidam faciunt, qui cùm edunt, inquieta quadam agitatione & confusione membrorum, animi sui intemperantiam designant: caput excutiunt, brachia exerunt, manus in altum expandunt, & non sine magna turpitudine, quasi totum epulum simul sint absorpturi, ingentes quosdam conatus & gestus satis indecoros ostendunt.

Incompositio quorundam in mensa.

Quartò, 4.
in cibo. vbi obseruandum est, quid, quantum, & quo modo sumat. Quid, id est, non nimis preciosa exquirat, nec nimis rara & insolita, nec nimis lautè præparata concupiscat. Quantum, nè contra honestatem, nec supra necessitatem sumat. Quomodò, quia mundè & temperatè sumere debet. Temperantiam manducantium intelligimus in eo, si homo tractim, & non cum nimia festinatione comedat.

Cap. 19.
Tria in cibo obseruãda.
Cap. 20.
Cap. 21.

Doct. V. Quinta doctrina de refectione lectoris sequitur: *Frater autem hebdomadarius accipiat mixtum,* id est, panẽ cum potu, sicut suprà dictum est de seruitoribus, in capitulo 35. regulæ, quòd sumant singulos biberes, & panem, *priusquàm incipiat legere, propter communionem,* scilicet seruãdam beneuolentiæ & amoris: quam seruare non videtur, qui cum murmure seruit fratribus suis. *Et nè fortè sit ei graue ieiunium sustinere. Posteà autem cum coquina hebdomadarijs & seruitoribus reficiat.*

Mixtũ accipiat lector, & quarè.

Doct. VI. Sexta doctrina, est de qualitate eorũ q eligẽdi sunt ad legẽdũ: ꝙ videlicet nõ quilibet, sed idone⁹ in voce, & peritus in arte, scilicet fuerit, eligendus est ad legendum

Qui eligantur ad legẽdum.

vel cantandum. Vndè sequitur: *Fratres autem non per ordinem legant, aut cantent, sed qui ædificent audientes.*

IN CAPVT XXXIX.

TRACTATVS CII.

De cibis: vbi monstratur, quòd à monachis non sunt expetendi cibi preciosi, & studiosè parati, & in quantitate excessiui.

S*Vfficere credimus* &c. Conuenientissimo ordine sanct⁹ pater Benedictus, postquàm comedentibus fratribus de cibo prouidit spirituali, s. de lectione mensæ, subiungit de mensura in cibo corporali obseruanda, dicens: *Sufficere credimus ad refectionem quotidianam tam sexta*, i. in diebus solennibus, in quibus ad sextam comedebatur, *quàm nona*, i. priuatis diebus, in quibus ad nonam reficiebâtur fratres, *omnibus mēsis*, siue, vt alia litera habet, *omnibus mensibus*, quod melius videtur, i. omni tēpore anni, *duo pulmentaria cocta*, Pulmētaria multis modis dicuntur, secūdùm varietatē materiarū, ex quibus fiūt: sed hoc loco pulmētarium idem est, quod pulmētum factū ex piscibus, aut leguminibus, siue de herbis, vel farina, aut caseo. Pulmentum enim, vt dicit Isidorus, vocatur à pulte. siue enim sola puls, siue quid aliud alicuius *participationis sumatur, pulmentum nō incongruè dicitur. Dicunt ètiam aliqui, ꝙ quicquid pani additur, vt meliùs comedatur, pulmentum dicitur. Sequitur, & ponitur causa quarè duo, dicens: *propter diuersorū infirmitates, vt fortè, qui ex vno non potuerit edere, ex alio reficiatur. Ergò duo pulmentaria cocta, fratribus omnibus sufficiāt: Et si fuerint indè poma, aut nascentia leguminum, addatur & tertium*, non quidem cocta, sed cruda, sicut sunt fructus, aut salata apud Italicos de herbis cum aceto & oleo. Et vocatur hîc pulmentum eo modo, quo omne, quod pani adijcitur, vt meliùs comedatur, siue sit coctū, siue crudum. Vbi considerandum, quòd in hac parte capituli sanctus Pater designare voluit, qualis debeat esse cibus monachorum, quia nō preciosus, nec insolitus, nec studiosè apparatus. Vndè Cassianus lib. 5. institutionum: Eligendus est cibus, non tantùm qui concupiscentiæ flagrantis æstus temperet, minusq́; succēdat, verùm etiā qui ad parādū sit facilis, & quē ad comedendū opportuniorem vilioris precij compendiū præstet, quiq́; sit conuersationi fratrū vsuique communis. Vbi notandum primò, quòd multa mouere debēt discipulū huius scholæ, ad non quęrendū, vel expetendū preciosa cibaria, nec rara siue insolita, aut etiam studiosè pręparata. Ad nō expetendū aūt preciosa cibaria, mouet primò ꝓfessio voluntarię paupertatis. Qui parùm vult habere, consequens est, vt parùm velit expendere. Qui preciū nō habet, preciosa munera quærere nō debet. Seneca: Pauper vbi diuites cœperit imitari, perit. Secundò, affectio pietatis, quam debet habere ad pauperes Dei filios & fratres suos, inter quos multi sunt, qui panē non possunt habere. Qualis est hæc fraternitas, quòd alij nō habent necessaria, alij habent superflua? magna peruersitas, quòd vilis seruus preciosa quærat, cùm dominū suum in pauperibus egere sciat. Nō videtur verè esse membrum illius corporis, cuius Christ⁹ est caput, qui indigentiæ membrorum non compatitur. 1. Cor. 12. Siquidem patitur vnū membrū, compatiūtur omnia mēbra. Ecclesiast. 22. Fidem posside cum amico tuo in paupertate illius, vt in bonis illius læteris. Bernardus: Noli putare gratuitum, quod impendis proximo: velis nolis, debitor es. Tertiò, periculum quod est in acquirēdo. Frequēter enim sumptus, quibus preciosa habentur, acquirūtur vel cum periculo eius, qui eis vtitur, vel illius à quo datur. Noluit Dauid bibere aquam, quam sibi attulerant tres fortes, sed libauit eam Domino, dicens: Propitius sit mihi Dominus, nè faciā hanc rem. Num sanguinem hominū istorum, qui profecti sunt, & animarum periculū bibam? 2. Reg. 23. Melius est sine periculo tantùm panem & aquā sumere, quàm cum periculo preciosa habere. 2. Macha. 5. Iudas secesserat in desertum locum, ibique inter feras cum suis vitam in mōtibus agebat, & fœni cibo vescentes demorabantur, nè participes fierēt coinquinationis. Quartò, conditio corporis. Cùm enim corpus vas sit, vbì corrūpitur, quod infunditur, fatuū videtur esse preciosa ponere. Ioel. 1. Vlulate qui bibitis vinum in dulcedine, perijt enim ex ore vestro. Nō sic est in alijs sensibus. Non enim corrumpitur res pulchra, cùm semel visa fuerit: nec res odorifera, cùm semēl odorē eius aliquis perceperit. Non videtur, quòd Deus voluerit hominē quærere preciosos cibos, qui eandem escam sibi assignat cū iumentis. Gen. 1. Eccè dedi vobis herbā afferentē semen super terrā, & vniuersa ligna quæ habent in semetipsis sementem sui generis, vt sint vobis in escam, & cunctis animantibus terræ. Quòd cibi preciosi quæruntur, frequēter accidit, vel ex delectationis amore, vel ex ambitione: & vtrobiquè est magna fatuitas. Fatuū enim est, sumptus magnos facere pro breui delectatione, quantùm transitus cibi per guttur durat, solùm durante. Itē valdè fatuum & peruersum est, pascere oculos mūdi de hoc, quod subtrahitur in pauperibus fame-

Pulmentariū & pulmentum.

lib. 20. Etymol. cap. 2.

* permixtione

Cap. 23. Cibus eligendus.

Ad non exquirenda preciosa cibaria debēt multa mouere.

1.

2.

3. Periculum in acquirēdo.

Exēplum.

Exēplum.

4.

Nota pulchrum arg. de cibi vilitate sectanda.

Propter duo quæruntur cibi delicię

famelico ori Dei. Primò nõ ſunt quęrendi à diſcipulo huius ſcholæ cibi rari & inſoliti: Tum primò, propter vitandam moleſtiam miniſtrãtium: Tum ſecundò, propter difficultatem quandoq; habẽdi: Tum tertiò, quia talis appetitus ex quadam ſingularitate vanitatis videtur oriri. Vndè legitur de filijs Iſrael, quòd in deſerto carnes deſiderabãt, Num. 11. Vndè Hugo de ſancto Victore, de quibuſdam ſic loquitur: Alij noua quædam & inſolita ciborum genera exquirũt, ità vt ſæpè propter vnius hominis ventrem per omnes circùm pagos turba famulorum diſcurrat. Hoc aliquandò per tumorẽ elationis accidit. Qui enim appetunt alijs excellẽtiores eſſe in ieiunio ſuo, aliquid ſpeciale volũt facere. Contra quos beatus Hieron. ità loquitur: Sint tibi ieiunia pura, caſta, ſimplicia, moderata, & non ſuperſtitioſa. Quid prodeſt, oleo nõ veſci, & moleſtias quaſdã difficultateſq; ciborũ quærere, carycas, piper, nuces, palmarum fructus, ſimilam, mel, piſtacia? Tota hortorum cultura vexatur, vt cibario non veſcamur pane. Cæterùm diſcipulus huius ſcholæ non debet appetere cibaria ſtudioſe præparata. Cibos ſtudioſè & lentè præparare, eſt gladium hoſtis ſui acuere. De quorũdam autem ſuperſtitioſo ſtudio in præparatione ciborum, Hugo de ſancto Victore ità loquitur: Alij ſuperſtitioſum nimis in præparandis cibis ſtudiũ adhibẽt, infinita decoctionum, & frixurarum, & condimentorum genera excogitãtes: modò mollia, modò dura, modò frigida, modò calida, modò cocta aqua, modò aſſa, modò pipere, modò allio, modò cumino, modò ſale condita, ſecundùm conſuetudinem prægnãtium mulierũ deſiderantes. Et Bernar. Quis dicere ſufficiat, vt cætera taceã, quot modis oua ſola verſantur & vexantur: quãto ſtudio euertũtur, ſubuertũtur, liquantur, durantur, diminuuntur. Et nunc quidem frixa, nunc aſſa, nunc farſa, nunc mixtim, nũc ſigillatim apponuntur. Vt quid autem hæc omnia, niſi vt ſoli faſtidio conſulatur? Ipſa deniquè qualitas rerum talis decoris apparere curatur, vt nõ minùs affectus, quàm guſtus, delectetur: & cùm ſtomachus crebris ructibus repletum ſe indicet, needùm tamen curioſitas ſatiatur: ſed dum oculi coloribus, & palatũ ſaporibus illiciuntur, infelix ſtomachus, cui nec colores lucent, nec ſapores demulcent, dum omnia ſuſcipere cogitur, oppreſſus magis obruitur quàm reficitur. Contra quod dicit Seneca: Palatum tuũ fames excitet, non ſapores. Studioſa ciborũ pręparatio frequenter eſt occaſio, quòd nimis de cibo ſumatur. Bernardus: Tãta quippe accuratione & arte coquorũ cuncta apparãtur, quatenùs quatuor aut quinq; ferculis deuoratis, prima non impediant nouiſſima, nec ſatietas minuat appetitum. Palatũ quippe dum nouellis ſeducitur cõdimentis, paulatim diſſueſcũt cognita, & ad ſuccos extraneos, veluti adhuc ieiunũ, auidè renouatur in deſideria. Venter quidẽ dum neſcit, oneratur: ſed varietas tollit faſtidium: quia enim puras (vt eas natura creauit) epulas faſtidimus, dum aliæ alijs multifariè permiſcentur, & ſpretis naturalibus, quos Deus indidit rebus, quibuſdam adulterinis gula ꝓuocatur ſaporibus, tranſitur nimirùm meta neceſſitatis, ſed necdùm delectatio ſuperatur. Sequitur: *Panis libra vna propenſa*, i. moderata, *ſufficiat in die: ſiue vna ſit refectio, ſiue prandij & cœna: quòd ſi cœnaturi ſunt, de eadẽ libra tertia pars à Cellerario ſeruetur, reddenda cœnaturis*. Pondus autem huius libræ panis, maius eſſe credimus, quàm ſit põdus libræ Florentinæ, quæ tantùm duodecim vncias dicitur continere: quia iſta nõ ſufficeret duabus refectionibus. Præteteà iſta diuiſio libræ panis, honeſtiùs ac vtiliùs diuideretur in plures panes, vt tertia pars in pane integro poſſit reſeruari fratri ꝓ cœna. Sequitur: *Quòd ſi labor factus fuerit maior*, & eſt intelligendum nõ tantùm de labore in agris, & in operibus manuũ, ſed etiã de labore in officijs Diuinis, ſicut eſt in dieb⁹ ſolennibus, in quibus ſolenniùs dicendo officiũ, monachi conſueuerũt multò ampliùs laborare. *in arbitrio & poteſtate Abbatis erit, ſi expediat aliquid augere*, ſiue ſ. ad panem, ſiue ad pitantiam, hoc eſt, ad pulmentum: ſed quia hoc faciẽdum eſt cũ moderamine, ſequitur: *remota præ omnibus crapula*, quæ dicitur cruda epula, hoc eſt, crudus cibus, qui ex ſuperfluitate naſcitur. Nã cibus ſtomacho ingeſtus, & ad ventriculum ſtomachi, qui alio nomine à Medicis appellatur, deſcendẽs, iam ab epatis calore, qui quaſi ſuppoſitus ignis, ingeſta in eodem vẽtriculo decoquere habet, coqui non poterit, & ex illa ſuperfluitate, quæ cruda remanſit, crapula, id eſt, cruda ẽpula, extitit appellata, quę maximè cauenda eſt.

Non quærendi cibi rari & inſoliti quarè.

De inſtitu. nouit. c. 19.

Epiſt. 2. ad Nepotian.

Egregiè dictum.

Cibus non eſt ſtudioſè præparandus, & contra aliter facientes.

Ibidem.

In apolog. ad Guiliel. Abbatem.

Pulchrum.

Accurrata ciborũ præparatio, eſt nimietatis occaſio.

Ibidem.

Libræ panis expoſitio.

Crapula vndè dicta.

TRACTATVS CIII.

Quomodò maximè cauendus ſit à diſcipulo huius ſcholæ exceſſus in quantitate cibi & potûs.

HIc proſequitur ſanctus pater cauſam, quarè ſuperfluitas maximè cauẽda ſit diſcipulo huius ſcholæ, dicens: *Nunquàm ſurripiat monacho indigeries*, i. indigeſtio, i. nimia & fœda ſatietas, prouocans habentem ſe in turpiſſimum vomitum, *ſurripiat*, i. latenter rapiat vel dominetur. Et ſubdit cauſam: *Quia nihil ſic contrarium eſt omni Chriſtiano, quomodò crapula,*

Lucæ 21. *la, ficut ait Dominus noster: Videte nè grauentur cor-*
da vestra in crapula & ebrietate. Pueris verò minori
ætate, non eadem seruetur quãtitas, sed minor quàm
maioribus: seruata in omnibus parcitate, i. temperã-
lib. 5. tia. Dicit Cassianus cap. 5. institutionum:
Diuersum quidem oportet esse refectionis
Modus diuersus in cibo. tempus, & modum, & qualitatem, pro im-
pari, s. corporum statu, ætate, vel sexu. Vbi
Vitãdus est excessus cibi propter multa. pro ampliori notitia huius partis, in qua
de mensura cibi agitur, notandum, quòd
excessus in quãtitate cibi vel potûs, est ma-
ximè vitãdus: grauat enim hominem, quo
ad corpus, quo ad animam, & quo ad fa-
Tria ex cibi excessu quo ad corpus. mã. Quo ad corpus, quia aufert quietem
somni. Ecclesiastici 6. Saturitas diuitis, nõ
2. finit eum dormire. Item, generat infirmita-
tem: quia, secundùm Senecam, multa fer-
cula, multos morbos fecerũt. Ecclesiast. 37.
In multis escis erit infirmitas. Item addu-
3. cit graues dolores. Iob 20. Cùm satiatus fu-
erit, arctabitur, æstuabit, & omnis dolor ir-
ruet super eum. De his tribus habetur Ec-
clesia. 31. vbi dicitur: Vigilia, & cholera, &
tortura viro infrunito, i. homini, qui est
sine frugalitate, quæ est parcitas in victu.
Vigilia, quo ad primũ: cholera, quo ad se-
cundum, vt accipiatur species pro genere:
vt sit sensus, i. infirmitas quæ frequẽter ge-
neratur ex cholera: & tortura, i. torsiones,
quo ad tertium. Si autẽ hoc facit huiusmo-
di excessus etiam in sano, quanto magis in
infirmo? Vndè proculdubiò, & aufert qui-
etem somni, & prolongat infirmitatem, &
adauget dolores, qui homini valdè grauãt
Damna superfluæ comestionis, quo ad animam. corpus eius. Item grauant, quo ad animã,
quia obtundunt aciem cordis, sicut dicitur
in lib. Colla. colla. 1. Hiero. Nihil adeò ob-
struit intelligentiam, sicut comessatio,
1. & ebrietas. Ideò dicitur econtrariò Dan. 2.
quòd pueris abstinentibus data est ampli-
2. or intelligentia. Item, confundit memo-
riam, vt non recordetur quis agendorum.
lib 5. Tusc. quæst. Tullius: Rectè mente vti non possumus,
multo cibo & potione completi. Dicitur
enim mens à meminendo: tales autem fre-
quenter non reminiscũtur eorum, quæ re-
cta sunt, & ad Deũ pertinent. Oseæ 13. Sa-
turati sunt, obliti sunt mei, eorum s. quæ
3. ad me pertinent. Item incitat carnalem
concupiscentiam. Iere. 5. Saturaui eos, &
mœchati sunt. Quòd ergò secundùm hoc
non modò grauatur corpus, sed etiam cor,
quo ad intelligentiã, quo ad memoriam,
quo ad concupiscentiam, dicit Dominus
discipulis suis Lucæ 21. Attẽdite, nè quan-
dò grauentur corda vestra crapula & ebri-
Damna famæ. etate, notanter dicendo, corda. Item gra-
1. uat, quo ad famam. Dicuntur enim isti si-
miles Sodomitis: de quibus dicitur Ezech.
Nota. 16. Hæc fuit iniquitas Sodomæ, saturitas
panis. Et, sicut tangitur in lib. Colla. dicit,
panis, quia saturitas in cibis vilibus, etiam
cauenda est. Item tales faciunt de ventre 2.
suo deum Bel. De quo dicitur Dan. 14. Nõ
videtur tibi esse Bel Deus viuẽs? nónne vi-
des quanta comedat & bibat quotidiè? Itẽ, 3.
solent dici canes, qui tantum comedunt, ꝙ Crapulosus cani comparatur.
oportet eos vomere. Isa. 66. Canes impu-
dentissimi nesciẽrunt satietatem. Cùm er-
gò excessus prædictus grauet quo ad tria
prædicta, cauendum est valdè infirmo re-
ligioso, viuenti in congregatione: & pro-
pter corpus, quia infirmus: & propter ani-
mam, quia religiosus: & propter famam,
quia inter alios omnes celare non potest
quod facit.

TRACTATVS CIIII.

Quarè esus carnium prohibeatur discipulo huius scholæ: vbì declarantur aliqua dubia circa hanc prohibitionem.

C*Arnium verò quadrupedum omninò ab* Quarè carnes prohibeantur.
omnibus abstineatur comestio: præter
omninò debiles & ægrotos. Hic specia-
liter prohibet monachis cibum,
siue comestionem carnium, & hoc propter
reprimendas concupiscentias carnis, & sti-
mulos carnis retundendos, qui ex esu car-
nium, quo maximè concupiscentia foue-
tur & roboratur, soliti sunt magis insur-
gere. Cib⁹ quippe ille debet esse monacho-
rum, qui sustentationem tribuat, & nõ qui
occasionẽ concupiscentijs & vitijs submi-
nistret. Vbi aduertendum, quòd licèt san- Solutio, quarè sanct. B. solas quadrupedum carnes nominauerit.
ctus Pater tantùm nominet carnes quadru-
pedum, prohibitio tamen extenditur vsq;
ad carnes etiam animalium bipedum, s. vo-
latilium. Cùm enim carnes volatilium sint
dulciores, magis delicatæ & preciosiores,
quandò minùs delicatas vetuit, proculdu-
biò magis delicatas & preciosiores prohi-
bere credendus est. Mos enim sanctorum
Doctorum est, in minore compræhendere
maius. Sicut dicitur simpliciter in canone
de consec. dist. 5. in cap. Carnem. Carnem Regula doctrinalis.
cuiquam monacho, nec gustandi, nec su-
mendi est concessa licentia: non quòd cre-
aturam Dei iudicemus indignã, sed quòd
carnis abstinentia vtilis & apta monachis
æstimetur, seruato tamen moderamine pi-
etatis erga ægrotos. Item extrà de statu mo-
nachorum, in cap. Cùm ad monasteriũ. In
refectorio nullus omninò carne vescatur.
Et infrà: sed nec extra refectorium, nisi in
infirmitorio, esum carnium credant sibi
licere. Insurgunt autem hic aliqua dubia.
Primò, vtrùm monachus peccet mortali- Vtrũ monachus carnem comedendo peccet mortaliter.
ter, comedendo carnes. Ad quam quæstio-
nem licèt satis ex superioribus in cap. 4.
huius operis clarè patet responsio, nihilo-
minùs hic ꝓ maiori informatione aliquid
commemorandum est. Sanctus Tho. fa-
cit

cit in primo quolibeto, 20. art. hanc quæstionē, & respondet, quòd monachus non peccet mortaliter, comedendo carnes: & probat dupliciter. Primò sic: Nullū peccatum mortale conceditur alicui ratione cuiuscunq; infirmitatis: sed comedere carnes, conceditur alicui ratione cuiuscunq; infirmitatis: ergò comedere carnes, non est peccatum mortale monacho. Secundò: Nihil est peccatum mortale monacho, vel religioso cuicunque, per se loquendo, quod non sit peccatum mortale alteri, nisi sit cōtrarium ei, ad quod se voto professionis obligauit: per accidens tamen, vt ratione scādali, vel alicuius huiusmodi, posset aliquid ei esse peccatum, quod non esset alij peccatū. Sed comedere carnes, non est contrarium alicui, ad quod se monachus professionis voto obligauit: ergò comedere carnes, non est peccatū mortale monacho. Pro declaratione huiusmodi, quòd comedere carnes non sit contrarium in aliquo voto professionis monachalis, est considerandum, quid sit illud, ad quod religiosus voto professionis se adstringit. Siquidem religiosus (vt ait sanctus Thomas) profitendo vouet se regulam seruaturum, videtur se obligare voto ad singula quæ continentur in regula, & sic contra quodlibet eorum agendo, peccaret mortaliter. Et ex hoc sequeretur, quòd religionis status esset religiosis in laqueum peccati mortalis, quia vix, aut nunquàm possent declinare. Sācti ergò patres, qui Ordines instituerūt, nolentes hominibus inijcere damnationis laqueum, sed magis viam salutis, ordinauerunt talem professionis formam, in qua periculum esse nō posset. Sicut in Ordine fratrū Prædicatorū, est cautissima & securissima forma profitendi, qa nō pmittunt seruare regulam, sed obedientiam secundùm regulam. Vndè ex voto obligātur ad seruanda ea, quæ ponuntur in regula tanquàm præcepta, & quæ Prælatus secūdùm tenorē regulæ sibi præcipere voluerit. Cætera verò, quæ non continentur in regula sub præcepto, non cadunt directè sub voto: vndè ea prætermittens, nō peccat mortaliter. Beatus verò Benedictus, statuit monachum profiteri, non quidem obseruare regulā, sed quòd profitens promittat conuersionem morum suorum secundùm regulam: hoc est dictū, vt secūdùm regulam dirigat mores suos, contra quod facit, si vel ea quę sunt præcepta in regula, transgrediatur, vel etiam contemnat regulam, secundùm eam dirigere actus suos omninò recusans. Non autem omnia, quæ continentur in regula, sunt præcepta: quædā enim sunt monitiones siue consilia, quędam verò ordinationes siue statuta quædam: vt quòd post Completorium nemo loquatur. Huiusmodi autem statuta, quæ in regula continentur, non habent vim præcepti: sicut nec Prælatus statuens aliquid, intendit semper ad peccatum mortale obligare per præceptum. Est autem Prælatus, quasi regula quædam animata: vndè stultum esset putare, quòd monachus frangens silentium post Completorium, peccaret mortaliter: nisi fortè faceret hoc contra præceptum Prælati, vel ex cōtemptu regulæ. Abstinere autem à carnibus, non ponitur in regula beati Benedicti vt præceptū, sed vt statutū quoddam. Vndè monachus comedens carnes, non ex hoc ipso peccat mortaliter, nisi in casu propter inobediētiam, vel contemptum. Hęc omnia S. Thomas vbi suprà.

Responsio. — *Quodlib. 1. art. 20.* — *Ad quod se astringat religiosus per votum.* — *Professio fratrū Prædicatorum.* — *Professio Benedictinorum.*

Secundum dubium est, vtrùm prælatus possit dispensare cū monacho, quòd comedat carnes? Responsio, quòd sic: patet ex capitulo præfato, Cùm ad monasterium. extrà de statu mon. vbi super illud, Quanquàm ex indulgētia possit Abbas interdùm aliquos fratrum, nunc hos, nūc illos, prout necessitas postulauerit, aduocare, dicit Glo. Sic ergò habes, q̄ Abbas potest dispensare in regula monachali, quantùm ad esum carnium: vt hîc, & ar. de consec. dist. 5. Carnem. Item idem arguitur ex illo præfati capituli, Cū ad monasteriū. vbi dicit Papa: Nec existimet Abbas, quòd super habenda proprietate, possit cum aliquo monacho dispensare. quod ideò dicitur, quia proprietas est essentialiter annexa regulæ monachali: ex quo relinquitur à contrario sensu, quòd in illis potest Abbas dispensare, quæ non essentialiter annectuntur regulę monachali, cuiusmodi est comestio carnium, vt dictū est.

Vtrùm possit prælatus dispensare cum monacho, vt comedat carnes.

Tertiū dubium est, vtrùm itinerantes per longam viam, vel si itinerantes non inueniunt aliquid ad comedendum, vel si inuitentur à Principe, vel Prę lato? Ad ista legimus aliquos respōdentes, quòd sic: quia necessitas non est in præcepto, siue necessitas non subijcitur legi. Hoc etiam confirmare vidētur per authoritatem Fructuosi episcopi, cuius est capitulum illud, Carnē. de consec. dist. 5. quod magister Gratianus detruncatum posuit. Plena autem eius authoritas iacet sic: Carnem cuiquam monacho nec gustandi, nec sumendi est concessa licentia: non q̄uòd creaturam Dei iudicemus indignā, sed quòd carnis abstinentia vtilis & apta monachis æstimetur: seruato tamē moderamine pietatis erga ægrorum necessitudines, aut longè proficiscentium, vt ex volatilibus sustētentur, & longinquo itineri destinati. Si autem à principe, vel episcopo inuitantur, pro benędictione & obedientia degustare non metuant: seruantes apud se de reliquo continentiam consuetam: quod si monachus viola-

Aliq casus, in quibus videtur monachū posse carnes cōedere etiam extra necessitatē, quos tamen congregatio S. Iustinæ, cōmuniter nō admittit.

Districta vindicta eo medétium carnes.

violauerit, & contra sanctionem regulæ vsumq; veterum, escam carnis præsumpserit, sex mensium spatio retrusioni & pœnitentiæ subiaceat. Hæc ille.

IN CAPVT XL.

TRACTATVS CV.

De potu: vbi de septem repræhensibilibus in religiosis circa vsum vini: & de malis, quæ excessus vini operatur.

V*Nusquisque proprium* &c. Determinata mensura cibi, cõsequenter ordine cõgruo subdit de mensura potûs. Verùm in primis excusat se, quòd non potest diffinitam mensuram æqualem omnibus assignare, quia non omnes eiusdẽ qualitatis, nec eiusdem roboris sunt, dicens: *Vnusquisque proprium donum habet ex Deo, alius sic, alius verò sic. Et ideò cum aliqua scrupulositate*, i. dubietate, *à nobis mensura victûs aliorum constituitur.* Sensus est: Cùm varia sint dona Dei hominibus data, & vnus donum maioris abstinentiæ & fortitudinis habeat, quàm alius: vnus enim accepit donum, vt sine potatione vini possit subsistere, alius verò vt minus sufficiat quàm ipsa mensura: sic nõ possumus sub vna certa quantitate diffinire mensuram victûs & potûs vniformiter ad omnes, sed cum quadam dubietate & anxietate constituimus mensuram istam, dicens: *Tamen infirmorum contuentes imbecillitatem*, non fortium & robustorum, potentium abstinere fortitudinem, *credimus eminam vini per singulos sufficere per diem.* Emina vini, est mensura quædam illius regionis, secundùm quam loquebatur beatus Benedictus, & quę adhuc dicitur reseruari in monasterio Cassinẽsi. *Quibus autem donat Deus tolerantiam abstinentiæ, propriam se habituros mercedem sciant.* Sensus est: Si monachus ampliùs abstinere potuerit, & voluerit, quàm regula iubeat, i. minus accipere vini, aut victûs, aut etiam vestimẽti, quàm regula cõcesserit: sciat, à Deo, qui nullum bonum irremuneratum relinquit, se propriam mercedem accepturum. Est autem hîc notãdum, quòd huiusmodi abstinentiæ notabiles debent fieri, maximè cõtinuatæ, cum conscientia Abbatis. *Quòd si aut loci necessitas, aut labor, aut ardor æstatis, amplius poposcerit, in arbitrio Prioris consistat*, scilicet addere supra mensuram. In istis enim tribus casibus, videlicet cùm locus est valdè siccus, aut multùm aridus, vel huiusmodi: aut cũ laborant monachi plùs solito: & cùm ardor solis magis inualescit, qa in huiusmodi humidum in homine magis cõsumitur, & calor ampliùs incitatus, Prælatus augere

Emina q̃d sit.

Abstinendũ est cum licentia.

In tribus casibus dispensari potest circa potum.

potest mensuram potûs, *considerans tamen in omnibus, nè subrepat*, id est, latenter intret, *satietas aut ebrietas.* Sequitur: *Licèt legamus vinum omninò monachorum non esse, sed quia nostris temporibus id monachis persuaderi non potest, saltem vel hoc cõsentiamus, vt non vsque ad satietatem bibamus, sed parciùs: quia vinum apostatare facit etiam sapientes.* Plana sunt ista. Sed quæritur: vbi legitur quòd vinũ non sit monachorum? Respondetur, quòd in figura legitur Num. 6. vbi habetur, quòd Nazaræi, qui figurã gesserunt monachorum, à tempore consecrationis suæ nõ bibebant vinum, vel aliquid quod inebriare posset. Secundò, legerat sanctus pater Benedictus illam veterẽ sanctorũ patrum sententiam: Caro & vinum, siue potus qui inebriare potest, suscipiendus non est, quibus pro Christo crucifixus est mundus, & ipsi mundo. Sequitur: *Vbi autem necessitas loci exposcit*, id est, exigit, vtpotè quia sterilis, *vt nec suprascripta mensura inueniri possit, sed multò minus, aut ex toto nihil, benedicant Deum, qui ibi habitant, & non murmurent: hoc ante omnia admonentes, vt absq; murmuratione sint fratres.* Hæc expositione non indigent, patent omnia. Circa hoc capitulum, in quo principalis intentio sancti patris est, discipulum huius scholæ ad sobrietatẽ seruandã in potu vini exhortari, sunt aliqua notanda, præter ea, quæ notata sunt in superioribus, circa instrumentum 36. Primò, quòd multa possunt esse repræhẽsibilia in religiosis circa potum vini. Primò, circa quantitatem, contra quod dicitur, primæ Timo. 5. Modico vino vtere. Bernardus ad monachos: Si autem vobis placet authoritas Pauli de bibendo vino, obsecro, nè tradatis obliuioni quod dicit, Modico. Secũdum est circa fortitudinem vini. Si enim in Concilio generali est institutum, vt habetur in cap. A crapula. extrà de vita & honesta. clericorum, quòd omnes clerici vinum sibi temperent, & se vino: quãto magis hoc faciendum est à religiosis, maximè dicente nobis sancta scriptura Ecclesiastici 31. Sufficiens est homini erudito vinũ exiguum, id est, debile. Verùm de quorũdam monachorum in hac parte repræhensibili vsu ità loquitur Bernardus: Iam verò de aquæ potu quid dicam, quandò nec vllo quidem pacto vinum aquatũ admittitur? Omnes nimirùm, ex quo monachi sumus, infirmos stomachos habemus. Et infrà: Pudet dicere, sed magis pudeat actitari. Et si pudet audiri, non pudeat emendari. Videas vno in prandio ter vel quater semiplenum calicem reportari, quatenùs diuersis vinis magis odoratis, quàm potatis, nec tam haustis, quàm attactis, sagaci probatione, & celeri cognitione vnum tandèm ex pluribus, quod fortius sit, eligatur. Tertium est circa varietatem vinorum. Indecens

Vbi legatur, vinũ nõ esse monachorum.

1.

2.

Multa repræhensibilia in religiosis circa potum.

1.

Sermo. 10. in Cantic.

2.

Latera. sub Innoc. III. cap. 15.

Vino temperato est vtendum.

In apolog. ad Guiliel. Abbatem.

Nota.

3.

cens profectò est in religiosis, nõ esse contentos vno vino, sed varietates diuersas, non paucas, in vno conuiuio congregare.

4. Quartum est circa preciositatem. Non est viri religiosi, in haustu vini tantum ponere, vndè multi pauperes possunt commodè sustentari per diem. Vndè vox illa Sapientiæ 2. Vino precioso nos impleamus: non est bonorum, sed hominum pessimorum. Bernardus ad monachos de hac quorundam corruptela ità dicit: Quale est autem illud, quod nonnulla monasteria ex more obseruare dicuntur: in magnis videlicet festis vina delibuta melle, pigmentorum respersa pulueribus, in conuentu bibere? nũquid & hoc fieri dicemus propter stomachi infirmitatem? Ego verò ad nihil aliud valere video, nisi vt vel ampliùs bibatur, vel delectabiliùs. quos illa sententia videtur respicere: Vlulate qui bibitis vinũ in dulcedine: perijt enim ex ore vestro, Ioel. 1. *Ibidem.*

5. Quintũ est circa extraordinarias potationes, quæ solent fieri extra horam comedendi vel bibendi. Si enim equi & asini non adaquantur, nisi horis certis: quàm indecens est viro religioso tota die bibere, modò hic, modò ibi. qui huiusmodi sunt? sunt illi morantes in vino, de quibus dicitur Prouer. 23. Cui væ? nónne his qui commorantur in vino, & studẽt calicibus epotandis? vbi dicit Glo. Non vetat bibere vinum ad necessitatẽ, sed morari extra tempus, & vtilitatem in vino. *Contra crebriùs bibẽtes.* *Ordin.*

6. Sextum est circa verba. Sunt enim aliqui, qui ferè per totam interdùm mensam loquuntur de vinis, & præsentibus & absentibus, dicentes, hoc est tale, & illud est tale. de quibus videtur dici illud Oseæ 7. Super vinum ruminant. *Turpe, si ire inter vina discernere.*

7. Septimum est circa subtilitatem iudicandi de vinis. Sunt enim quidã, qui ità subtiliter sciunt iudicare de valore & vinorum conditione, tanquàm si essent magistri in illa arte: quo contrà inuenitur de antiquis religiosis, qui adeò habebant sensus mortificatos, vt discernere inter liquores penitùs nescirent. Vndè de beato Bernardo legimus, quòd sagimine crudo pro butyro, oleo pro aqua vsus est, nec discreuit. *Exẽplum. libro 1. vitæ eius, cap. 6.*

Secũdò principaliter notandum est, quòd multa solet facere vinum abutentibus eo, quæ sunt valdè contraria honestati religionis. *Multa mala facit vinum.*

1. Religiosos enim summè decet continentia, ratione voti: vinum autẽ incitat ad libidinem. Prouerb. 20. Luxuriosa res vinum.

2. Item sunt, in societate, in qua debent esse cor vnum, & anima vna cum alijs: vinum autem facit conturbationem ad alios. Ecclesiastici 31. Vinum multum potatum, irritationem facit: facit enim prorumpere ad mala, per quæ alij irritantur.

3. Item, ipsorum est, laudibus diuinis insistere: hoc autem blasphemare facit. Super illud 1. Corinth. 10. Siue manducatis, siue bibitis, &c. Si vinolentia te ingurgitet, quascunque laudes Dei lingua tua sonet, vita blasphemat. *Glo. ord.*

4. Item, ipsorum est, linguã disciplinatam habere: alioquin, secundùm Iacobũ, vana est eorum religio: hoc autem facit fatuè loqui. Esdræ tertij, tertio cap. Homines facit per talenta loqui. *Iaco. 1.*

5. Item, eorum vita debet esse in luctu: hoc autem incitat ad vanam lætitiam. Esdræ 3. Omnem mentem conuertit in securitatem, & iucunditatem, & non meminit omnem tristitiam. *Cap. 3.*

6. Item, ipsorũ est, contemplationi vacare, modò meditãdo, modò legendo, modò reuelationes suscipiendo. Vinum autem obscurat intellectum. Vndè Glo. super illud Prouerbio. 23. Cui suffossio oculorũ? Immoderatus haustus vini, interioris & exterioris visũs ingerit cæcitatem. Impedit quoquè scientiam acquirendam: ideò dicit Salomon Eccles. 2. Et vt animum meum transferrem ad sapientiam, cogitaui à vino abstrahere carnem meam. Similiter scientiam infundendam. ideò dicit Daniel: Trium hebdomadarum diebus caro & vinum non introiẽrunt in os meum, quandò scilicet ad spirabat ad reuelationẽ. *Ordin.* *Dan 10. Exẽplum.*

7. Item, quid prosunt eis omnia, nisi perseuerent vsq; in finem? hoc autem aufert vinum. Ecclesiastici decimonono: Vinum apostatare facit. quod ad literam verum est, vt patet in goliardis, qui frequenter occasione vini reliquerunt abbatias, vt per tabernas discurrere possint. Cũ ergò tot turpes maculas generet vinum in religiosis, & tantùm eis noceat: non modicùm est eis necessaria abstinentia, non solùm à vino, sed ab omni potu, qui eadem potest inducere. Et ideò benè dicit Augustinus, Religiosis non solùm abstinentiam escæ, sed etiam potũs, necessariam ad carnem domandam. Quid autem mirum, si hoc religiosis dicit, cùm ipse Saluator dixerit Apostolis suis Lucæ 21. Attendite nè grauentur corda vestra crapula & ebrietate. Necessaria siquidem sunt, cibus & potus, & ideò facilè sub pallio necessitatis, huiusmodi vitia subintrant, etiam apud sanctos. *Abstinẽtia religiosi.* *In Reg. cap. 11.*

IN CAPVT XLI.

TRACTATVS CVI.

De horis reficiendi.

A *Sancto Pascha* &c. Data mensura cibi & potũs, sanctus Pater subiungit, quibus horis reficiendi sunt fratres, dicens: *A sancto Pascha*, id est, à resurrectione Domini, *vsque ad Pentecosten, ad sextam reficiant fratres, & ad seram cenent.* Vbi notandum, quòd tempus

Quarè non ieiunemus tẽpore Paschali, & q̃d significet ipsum tempus.

Paschale vsque ad Pentecosten, vocatur Quinquagesima, quia continet quinquaginta dies: per quod, tempus iubilei designatur: in quibus diebus, propter honorem, & gaudium resurrectionis, & admirandæ ascensionis Dominicæ, necnon propter gloriosum sancti spiritûs aduentum, quotidiè festiuamus, & ieiuniũ soluimus: genua nõ flectimus, nisi ad pręsentiam corporis Christi. Significat enim hoc Paschale tempus, octauam resurrectionis, in qua nec ieiunabitur, nec genua flectentur, sed perfectum gaudium omnibus erit. His diebus bis in die comedimus. Excipiuntur tamen dies Rogationum, & vigilia Pentecostes, in quibus, institutione canonica, ieiunandum est. De Rogationibus habetur de consecrat. distinctione 3. capit. Rogationes. De vigilia Pentecostes habetur notandum distinct. 76. capit. De ieiunio autem. Sequitur: *A Pentecoste autem tota æstate, si labores agrorum non habẽt fratres, vel monachi, aut nimietas æstatis non perturbat eos, quarta & sexta feria ieiunent, vsque ad nonam:* Obseruantia ieiunij horum dierum, scilicet feria quarta & sexta, orta est à sanctis patribus. Vndè de consecrat. distinct. 3. dicit sanctus Apollonius, in capit. Ieiunia. Ieiunia sanè legitima in quarta & sexta feria non sunt soluenda, nisi grandis aliqua necessitas fuerit: quia quarta feria Iudas traditionem Domini cogitauit, & sexta feria crucifixus est Saluator. Est autem hîc aduertendum, quòd ex hoc libro regulæ, in quo conceditur monachis propter labores agrorum, vtpotè quandò habeant messes & fruges colligere, aut quandò nimietas caloris regnat, non ieiunare sexta feria, videtur soluta illa quæstio, vtrùm ieiuniũ in sexta feria veniat sub præcepto: patet quòd nõ, quia cùm canonica regula maior sit, q̃ regula B. Benedicti, non liceret aliquid aduersùs illã immutare, sine authoritate instituẽtis. Sequitur: *reliquis verò diebus ad sextã prandeant. Quæ prandij sexta, si opera in agris habuerint, aut æstatis feruor nimius fuerit, continuanda erit: & in Abbatis sit prouidentia.* Plana sunt omnia. Sequitur: *Et sic omnia temperet atque disponat, qualiter & animæ saluentur, & quod faciunt fratres, absque iusta murmuratione faciant.* Vocatur iusta murmuratio, quam totiès sanctus Pater, tanquàm pestiferam & execrandam, prohibuit, non vt iusta aut bona esse possit: sed ideò iusta vocatur, quia Prælatus malo regimine suo, aut minùs prouida circunspectione sua, dat causam quòd monachi rationabiliter murmurent. Sensus ergò est: Debet Abbas ità vniuersa temperare ac disponere, temporum, locorum, & personarum circunstantijs benè pensatis, vt & animæ saluentur, non dissoluantur: & fratres in his, quæ faciunt, non habeant occasionem murmuris, aut de nimia dissolutione in facili relaxatione regularis obseruantiæ, aut de nimio rigore seruato in tempore, in quo relaxandum esset, sicut est tempus infirmitatis, tempus pueritiæ, tempus senectutis, tempus laboris agrorum, tempus nimij caloris. Hæc enim omnia in superioribus sanctus Pater notauit. Sequitur: *Ab Idibus autem Septembribus, vsque ad caput Quadragesimæ, ad nonam semper reficiant. In Quadragesima verò vsque ad Pascha, ad vesperam reficiant. Ipsa tamen vespera sic agatur, vt lumine lucernæ non indigeant reficientes, sed luce adhuc diei omnia consummentur. Sed & omni tempore siue cœnæ, siue refectionis, hora sic temperetur, vt cum luce fiant omnia.* Omnia plana sunt: expositione nõ indigent. Verùm his nostris diebus, hæc obseruantia temporum ieiuniorum, apud monachos, sine magno grauamine, seruari non posset.

Vigilia Pẽtecostes & dies Rogationũ sunt de pcepto.

Ieiunium iiij. & vj. feriæ obseruandum, & quarè.

Arg. q̃ ieiunium sextæ feriæ nõ est sub pcepto.

Circunspectio habenda à prælato.

Excusat nostra tẽpora.

IN CAPVT XLII.

TRACTATVS CVII.

De silẽtio post Completorium, & de decem causis, ex quibus debemus libenter Completorio interesse.

Omni tempore &c. Superiùs sanctus Pater egit de horis refectionis & abstinentiæ: nunc subdit de horis, in quibus silendum est, & abstinendum à locutionibus, sic dicens: *Omni tempore silentio debent studere monachi, maximè autẽ nocturnis horis. Et idcircò omni tempore, siue ieiunij, siue prandij, si tempus fuerit prandij,* id est, tempus in quo duæ refectiones dantur, quia prandium dicitur quod sequitur cœna. *mox vt surrexerint à cœna, sedeant omnes in vnum, & legat vnus Collationes, vel Vitas patrum, aut certè aliquid quod ædificet audientes,* sicut sunt libri morales antiqui, & homiliæ sanctorum doctorũ, & huiusmodi, quæ principaliter redoleant suauitatem deuotionis, & doctrinam ædificationis contineant. Hoc rectè ac sanctissimè constitutũ est, qa sic ex lectione illa monachi materiam ædificationis & deuotionis haurire possunt, vndè ad contemplationis altitudinem silentij tempore valeant promoueri: & ad hoc rectè electi sunt libri Collationum, & Vitæ patrum sanctorum, in quibus doctrina totius perfectionis, & ædificationis, ac sanctimoniæ continetur. *Non autẽ heptaticum,* i. septenariũ: hepta in Greco decitur septẽ, qui septenarius est iste, Genesis, Exod., Leuiticus, liber Numerorũ, Deuteronomiũ, Iosue, Iudicum: *aut Regum:* Causa sit, propter

Prandium.

Quales libri legãtur & quarè.

Heptaticũ quid sit.

Quarè non legantur vesperè libri legis vel historiales.

pter quā dicit hos libros illa hora nō legendos, sub dit, dicens: *quia infirmis intellectibus*, id est, non doctis, non eruditis, non habentibus peritiam scripturarum, *non erit vtile illa hora hanc scripturam audire*: libri enim legales, & historiales, cùm pleni sint & tecti multis figurarum obscuritatibus, & plurima contineant profundissima mysteria, non sunt libri ità apti ad legendum simplicibus monachis, & maximè illa hora, in qua habenda lectio est, non de varijs bellorum historijs, vndè varia dormientibus possent generari phantasmata, sed quæ tota sit ędificatoria, & plena simplicitate moralis doctrinæ, & quæ sanctis meditationibus præstet fulcimentum. Sequitur: *alijs verò horis legantur*. Eccè non vetat simpliciter præfatos libros legales & historiales legi, sed tantùm illa hora. *Alijs verò horis legantur*, putà in matutinalibus lectionibus, aut in refectorio, & aliàs quandò videbitur expedire. Sequitur: *Si autem ieiunij dies fuerit, dicta vespera, paruo interuallo mox accedant ad lectionem Collationum, vt diximus, & lectis quatuor aut quinque folijs, vel quantum hora permittit, omnibus in vnum occurrentibus per hanc moram lectionis, si quis fortè in assignato sibi commisso*, id est, in aliqua obedientia sibi deputata, *fuerit occupatus, occurrat. Omnes ergò in vnum positi compleant*, scilicet lectionem Collationum, & indè omnes ad Completorium vnanimiter intrent, *& exeuntes à Completorijs nulla sit licentia denuò cuiquam loqui aliquid*. scilicet regulariter, nisi in his casibus infrà exprimendis. Sequitur pœna fractoris silentij: *Quòd si inuentus fuerit quisquam præuaricari hanc taciturnitatis regulam, grauiori vindictæ subiaceat*: Pœna ista intelligenda est arbitraria, secundùm modum loquendi, aut personam loquentis, aut materiam sermonis. Sequitur: *excepto, si necessitas hospitum superuenerit, aut fortè Abbas alicui aliquid iusserit, quod tamen & ipsum cum summa grauitate & moderatione honestissimè fiat*. Vbi considerandum, quòd temporibus nocturnis tria sunt attendenda, in quibus fractio silentij licita potest esse, videlicet damnum imminens, necessitas vrgens, interrogatio superioris interueniens.

Pœna frāgentis silentiū post Completorium.

In quibus loqui nocturnis horis possit licere.

1. Damnum imminens, sicut si videres incensum ignem, licitè potes clamare, & petere aquam, & alia conuenientia.
2. Necessitas vrgens, tam spiritualis, quàm corporalis. Corporalis, vt si videres fratrem laborantem subitò infirmitate aliqua periculosa, loqui poteris & illi subuenire. Quæ enim constituta sunt pro charitate, non debent militare contra charitatem. Spiritualis, si in tali casu frater infirmus vellet confiteri, tu poteris audire, &
3. loqui ea quæ sunt opportuna cum illo. Interrogatio superioris, sicut cùm de aliquo ab illo, vt illi respondeas, interrogaris: hoc tamen, vt dictum est, cum summa grauitate fiendum est, tam ex parte Prælati interrogans, quàm subditi respondentis. Quia plura in superioribus de taciturnitate & silentio notata sunt, supersedentes ab vlteriori exhortatione taciturnitatis, inducamus rationes, propter quas libenter debet interesse discipulus Completorio.

Multis de causis non debemus deesse Cō- pletorio.

Est autem circa prædicta notandum, quòd multùm est cauendum à discipulo huius scholæ, nè absque necessitate desit Completorio: & hoc propter multas causas.

Primò, quia hora illa est, in qua de labore vitæ actiuæ, quæ habet turbationem, secundùm illud, Martha Martha, turbaris erga plurima, Lucæ 10. transitur ad quietem contemplatiuæ vitæ, quæ pacem & tranquillitatem habet: propter quod tunc cantatur, Nūc dimittis seruū tuū, Domine, secundùm verbū tuū in pace. Bonarū mentium est, libēter huiusmodi transitū facere, & occupationes actiuæ vitæ vltra diē non prolongare, secundùm illud psal. Exibit homo, s. qui ratione vtitur, ad opus suum, & ad operationē suam, vsq; ad vesperam, s. & non vltra. Secunda, quia cùm sit tempus tacendi, & tempus loquendi, Ecclesiastis 3. ista hora est, in qua silentium incipit apud religiosos, quod omnes boni viri debent libentiùs acceptare, quàm locutiones. Aug. Loquela fit in necessitate, taciturnitas in iocunditate. Tertia est, quia in ista hora animalia cūcta quocunq; vadunt ad exteriora, reuertūtur ad interiora. Ista hora reuocandus est spiritus ab exterioribus ad interiora. Vndè in principio Cōpletorij dicitur, Cōuerte nos Deus salutaris noster. Quemadmodū aūt repręhēsibile est in viro religioso, sine necessitate, tēpore Cōpletorij in villa morari, & tardè ad domū suā corporalē redire: sic repręhēsibile est in eo, spiritū ipsius nimis tardè ad interiorem domum spiritualem reuerti. Quarta, quia hora ista præparādus est locus, in quo spiritus cum Deo quiescat. Locus aūt eius est, pax & tranquillitas. Psal. Si dedero somnū oculis meis, & palpebris meis dormitationē, donèc inueniam locū Domino. Item, in pace factus est locus eius. Repræhensibilis est autem, qui regi gloriæ negligit, & nimis differt, locū præparare. Quinta, quia secūdùm morem Cōpletorio annexæ sunt orationes secretæ, quarū fructus frequēter amittunt, qui non intersunt. Matth. 6. Tu aūt cùm oraueris, intra cubiculū tuum, s. secretū cordis, & clauso ostio, ora patrem tuū in abscondito, & pater tuus, qui videt in abscondito, reddet tibi. Et Bernar. super Cāt. Quàm serena & placida oratio, nullo perturbata clamore vel strepitu? Sexta, quia illa hora debet seruus Dei præmunire se cōtra insultus diaboli. Vnde ante Completorium legitur: Fratres, sobrij esto-

Margin: 1. — Psal. 103. — 2. — In exposit. psal. 139. — 3. — Nota. — 4. — Psal. 131. — Psal. 75. — 5. — Tempus orationis. — Ser. 86. — 6. Conueniens officiū Completorij.

te & vigilate, quia aduersarius vester diabolus, tanquàm leo rugiens circuit, quærens quem deuoret. Et in fine dicitur in oratione: Visita, quęsumus, Domine habitationem istam, & omnes insidias inimici ab ea longè repelle. Diabolus enim de nocte seruos Dei acriùs impugnat, contra quem non dubium, quòd fortiùs religiosus prçmunitur, si cõmuni orationi omni-
7. um fratrum intersit in Completorio. Septima, quia in illa hora fiunt multa, quæ nõ fiunt in alijs horis, quæ habent aliquem effectum gratiæ conferre: sicut est aspersio aquæ benedictæ, quæ hostes inuisibiles fugat: & benedictio patris, scilicet Prælati, quæ ad consecrationem valet, secundùm illud Ecclesiastici 3. Benedictio patris fir-
8. mat domos filiorum. Octaua, quia remanentes à Completorio, communiter peiùs expendunt illud tempus, quàm remanentes ab alijs horis diuinis. Nam ab alijs remanentes, vel confessionibus, vel studio, vel alicui operi fructuoso frequenter intendunt. Multùm autem cauendum est religioso, nè tẽpus, quod alij sancte expendũt, ab ipso inutiliter aut malè expendatur. Ecclesiastici 4. Fili, cõserua tempus. id est, cum alijs serua, vt sicut ipsi,ità tu expen-
9. das. Nona, quia huiusmodi remanentes à Completorio, solent suis vigilijs, & rumoribus alios inquietare, & alios scandalizare: quorum vtrunque est cauendum. Pri-
Lib. 2. c. 9. mum patet ex verbo Gregorij, in dialogo dicentis: Cùm vir sanctus ad irascendum trahitur, quis alius ad irascendum, nisi eius inhabitator, excitatur? Secundum patet ex
Scandalum est cauendum. verbo Domini Matth. 18. Qui scandalizauerit vnum ex pusillis istis, qui in me credunt, expedit ei, vt suspendatur mola asi-
10. naria in collo eius &c. Decima causa est,
Commendatio solẽnis officiorum. quia illa hora nos solenniter commendamus Beatæ Virgini. Constat autem, quòd valdè efficax est recommendatio solennis.
Exemplum notabile. Vndè magister Iordanus, vir maximæ authoritatis & sanctitatis, quondàm magister ordinis Prædicatorum, narrauit, quod audiuit à quodam viro religioso, quòd quandò fratres dicebant in fine Completorij, Eià ergò aduocata nostra: videbat Beatam Virginem flexis genibus recommendantem ordinem filio suo. stultus autem esset, qui tali recommendationi libenter non interesset. Debet ergò religiosus libenter interesse Completorio, propter causas iam dictas.

IN CAPVT XLIII.

TRACTATVS CVIII.

De lege & pœna eorum qui negligunt opportunè occurrere ad opus Dei.

A*D horam* &c. Superiùs dedit sanctus Pater doctrinam, de diligenter perficiendo opus Dei, & de horis refectionis. Et quia sæpè cõtingit aliquos deficere in istis: nè malum huiusmodi negligentiæ remaneat impunitum, subiungit consequenter pœnas, quibus tales transgressores puniendi sunt. Et ponit primò legem: secundò, pœnam contra transgressores. Dicit ergò primò: *Ad horam diuini officij mox vt auditum fuerit signum, relictis omnibus, qualibet fuerint in manibus,* quæ scilicet sine periculo, aut dãno relinqui possunt. Si enim seruiret quis infirmis, aut hospiti, aut præpararet cibum, aut extraheret vinum de dolio, & huiusmodi, non valeret illa sine dispendio immediatè dimittere de manibus. *summa cum festinatione curratur, cum grauitate tamen, vt non scurrilitas inueniat fomitem,* id est, occasionem alicuius leuitatis. *Ergò nihil operi Dei præponatur. Quòd si quis* Hic ponit pœnam legis transgressori- Pœna negligentiæ. bus, *ad nocturnas vigilias post Gloriã psalmi nonagesimi quarti,* qui est, Venite exultemus Domino. *quem propter hoc omninò protrahendo, & morosè volumus dici, non occurrerit, non stet in ordine suo in choro, sed vltimus omnium stet, aut in loco quem talibus negligentibus seorsùm constituerit Abbas, vt videatur ab ipso vel ab omnibus, vsque dum, completo opere Dei, publica satisfactione peniteat. Ideò autem eos in vltimo, aut seorsùm iudicauimus debere stare, vt visi ab omnibus, vel pro ipsa verecundia sua emendentur. Nam si foris oratorium remaneant, erit fortè talis, qui se aut recollocet & dormiat, aut certè sedeat foris, vel fabulis vacet, nè detur occasio maligno: sed ingrediatur intrò, vt nec totum perdat, & de reliquo emendatur. Diurnis autem horis, qui ad opus Dei post versum, & Gloriã primi psalmi, qui post versum dicitur, non occurrerit, lege qua suprà diximus, in vltimo stet loco, nec præsumat sociari choro psallentium, vsque ad satisfactionem, nisi fortè Abbas licentiam dederit permissione sua: ità tamen, vt satisfaciat reus ex hoc. Ad mensam autem, qui ante versum non occurrerit, vt simul omnes dicant versum, & orent, & sub vno omnes accedant ad mensam, qui per negligentiam suam, aut vitium non occurrerit, vsque ad secundam vicem pro hoc corripiatur. Si denuò non emendauerit, non permittatur ad mensæ cõmunis participationem, sed sequestratus à consortio omnium, reficiat solus, sublata ei portione sua vini vsque ad satisfactionẽ, & emendationem. Similiter autem patiatur, qui ad illum versum non fuerit præsens, qui post cibum dicitur. Nec quisquam præsumat ante statutam horam, vel posteà, quicquam cibi aut potûs sumere. Sed & si cui offertur à Priore aliquid, & accipere renuerit hora, qua desiderauerit, hoc quod priùs recusauit, aut aliud omninò, non accipiat, vsque ad emendationem congruam.* Omnia plana sunt, vndè expositione nõ egẽt. Verũ hęc sancti patris doctrina & instructio aduersùs neglĩgẽtes venire ad opus Dei, putà ad oratorium, à
Doctrina de negligẽtibus ad opus Dei, vndè emanauerit.

sanctis

ſanctis veteribus patribus legitur emanâſſe. Vndè Caſſianus libro tertio inſtitutionum monachorum, ità dicit: Is verò qui in tertia, ſexta, vel nona, priuſquàm cœptus finiatur pſalmus, ad orationē non occurrerit, vlteriùs oratoriū introire non audeat, nec ſemetipſum admiſcere pſallentibus, ſed congregationis Miſſam ſtans præ foribus præſtoletur, donèc egredientibus cunctis ſubmiſſa in terrā pœnitentia, negligētiæ ſuæ, vel tarditatis, impetret veniā, ſciens nequaquàm ſe poſſe deſidiæ ſuæ noxā aliter expiare: ſed nec in ea quidē quæ poſt tres horas erit ſecutura ſolēnitas admittendū, niſi pro negligentia præſenti cōfeſtim vera humilitate ſubnixus, ſatisfacere feſtinauerit. In nocturnis verò cōuēticulis, vſq; ad ſecundū pſalmū, prębetur tardādi dilatio, ità duntaxàt, vt anteq̄ finito eodē pſalmo fratres in oratione procūbant, ſemetipſum cōgregationi inſerere, atq; admiſcere feſtinet, eidē ꝓculdubiò increpationi, ac pœnitentiæ, quam prædiximus, ſubijciendus, ſi vltra pręſtitam dilationis horam, vel modicùm retardauerit.

Cap. 7.

IN CAPVT XLIIII.

TRACTATVS CIX.

De ſatisfactione excommunicatorum.

Qvi pro grauioribus &c. Superiùs ſanctus Pater poſuit qualiter deberēt ſatisfacere, qui ad opus diuinū tardè occurrerint. Nūc ſubiungit, qualiter ſatisfacere debeant etiam illi, qui pro graui vel leuiori culpa excommunicantur. Et diuiditur in duas partes. Primò ponit ſatisfactionis formā eius, qui pro graui culpa eſt excommunicatus, id eſt, ſegregatus à conſortio aliorū in oratorio & in menſa. Secūdò, ponit formam ſatisfactionis eorū, qui pro leui culpa excommunicantur, id eſt, ſegregātur à menſa. De primo dicit ſic: *Qui pro grauioribus culpis ab oratorio & à menſa excōmunicatur*, ſatisfacturus, ſupple eſt, *hora qua opus Dei*, id eſt, diuinum officium, *in oratorio percelebratur, ante fores oratorij proſtratus iaceat, nihil dicens, niſi tantùm poſito in terram capite, & proſtratus pronus de oratorio exeuntium pedibus ſe projciat*, & hoc ideò, vt ſicut ſe alijs per ſuperbiā prætulit, ità per humilitatē aliorū veſtigijs calcādū ſe prębeat: quia res per quas cauſas naſcitur, per eaſdē ſolui meretur. *& hoc tandiù faciat, vſque dum Abbas iudicauerit ſatisfactum eſſe*. Debet Abbas vocare fratres in locū capituli, fratre illo abſente, & cōſulere illos, an iuſtū, & rationabile ſit, vt frater ille poſt exhibitam humilitatē prædictā, quieſcat ab vlteriori ſatisfactione, & abſoluatur: ſi dixerint ꝙ ſic, vocandus eſt frater ille coram omnibus, & abſoluat eū Abbas. Et hoc eſt, *vſq; dū iudicauerit ſatisfactum eſſe*. Sequitur: *Qui dum iuſſus ab Abbate venerit*, ſ. ad capitulum, *voluat ſe ipſum Abbatis pedibus, deindè omniū veſtigijs fratrum, vt orent pro ipſo*. Debet enim ſilenter dicere, Orate pro me patres: & quilibet ei ſubmiſſa voce reſpondeat, Indulgeat tibi omnipotens Deus. Sequitur: *Et tunc ſi iuſſerit Abbas, recipiatur in choro, vel in ordine*, id eſt, in loco, *quo Abbas decreuerit. Ità ſanè*, id eſt, tamen, *vt pſalmum aut lectionem, aut aliud quid non præſumat in oratorio imponere*, id eſt, incipere, *niſi iterùm Abbas iubeat, & omnibus horis dū completur opus Dei, projciat ſe in terrā, in loco quo ſtat, & ſic ſatisfaciat, vſque dum ei iubeat iterùm Abbas, vt quieſcat iam ab hac ſatisfactione*. Vbi nota, quòd hic inducuntur quatuor partes in hac forma ſatisfactionis eorum, qui pro grauioribus culpis excōmunicantur.

Forma ſatisfactionis eius, qui pro graui culpa excōmunicatur.

Abbas ſoluturus excommunicatū, quid faciat.

Quatuor in ſatisfactione excōmunicatorū.

Prima eſt, proſtratio ante 1.
fores oratorij pedibus Abbatis, & fratrum
exeuntiū. Secūda eſt, prouolutio pedibus 2.
Abbatis, & fratrum veſtigijs, cū petitione
orationum, & hoc cùm vocatur ad capitu-
lum. Tertia eſt, receptio ſiue ſtatio illius 3.
in loco humili deputato in oratorio, cum
abſtinentia ab inceptione pſalmorum, le-
ctionum, ſeu reſponſoriorum. Quartum 4.
eſt, proſtratio in terram in fine horarum.

Sequitur forma ſatisfactionis eorum qui pro leuibus culpis excommunicantur: *Qui verò pro leuibus culpis excommunicantur*, id eſt, ſequeſtrantur, *tantùm à menſa, in oratorio ſatiſfaciant*, ſ. ſicut in parte dictum eſt in priori forma, videlicet quòd tales, permanentes tamen in loco ſuo in oratorio, nec pſalmū, nec antiphonam, debent imponere, nec lectionem recitare. Item in fine horarū projjcere ſe debent in terram, ſicut ſuperiùs eſt ordinatum: *& vſque ad iuſſionem Abbatis hoc faciant*, id eſt, impleant continuè, *vſque dū Abbas benedicat*, ſignum vel verbum benedictionis dādo. Dicit enim ei Abbas: Benedicat tibi Deus, quia pœnitentiam tuam benè egiſti. *& dicat, Sufficit*. ſ. nobis pœnitentia iſta, quam egiſti: non facias eam ampliùs. Omnia iſta plana ſunt, quarè non eſt opùs hîc longiori ſermone.

Quomodò ſatisfaciāt, qui pro leuibus culpis ſunt excommunicati.

IN CAPVT XLV.

TRACTATVS CX.

De illorū ſatisfactione, qui in oratorio pſallendo delinquunt.

SI quis dum pronunciat &c. Data doctrina de forma ſatisfactionis pro grauioribus quibuſcunque culpis, ordine congruenti, de illorum ſatisfactione ſubiungit, qui in oratorio pſallendo delinquūt, dicens: *Si quis, dum pronunciat pſalmum, aut reſponſorium, aut antiphonam, vel lectionem, fallitur*, ſiue fefellerit, vt ſ. chorum perturbet, *niſi per ſatiſfactionem ibi coram omnibus*

bus humiliatus fuerit, maiori vindictæ subiaceat: id est, in capitulo obiurgetur, proclametur coram omnibus. Et sequitur causa: *quippe quia noluit humilitate corrigere, quod negligentia deliquit.* Hic nota, quòd inter fallentes in oratorio, talis distinctio haberi potest: Aut enim talis qui pronunciat psalmum, aut responsorium, facit fallere totú chorum, aut non facit fallere, sed conturbat alios, aut fallit sine aliorum conturbatione. In primo casu, est consuetudo apud aliquos, vt tam ipse, quàm chorus totus flectat genua, ità vt caput ponant in terram. In secundo, sufficit quòd ipse solus flectat genua, absque eo quòd caput ponat in terram. In tertio sufficit, vt se flectat sicut est consuetudo, cùm dicitur Gloria patri. De lectionibus verò, quidam dant talem regulam, quòd debet esse deputatus aliquis frater, qui libros corrigat: lector verò si malè legit in libro correcto, & posteà per seipsum recuperat emendando, nullam veniam petit. Alioquin secundùm discretionem superioris satisfacit. Si autem, quod est in libro, dicit, & liber correctus non est, nullam veniam petit. Sequitur: *Infantes verò pro tali culpa vapulent.* scilicet, si non satisfecerint postquàm fefellerút, vel si eorum magister, pro talium culpæ aut negligentiæ magnitudine, illos dignos iudicauerit flagellis, poterunt vapulare, non tamen in ecclesia, aut in capitulo, sed in scholis eorum. Omnia plana sunt.

Distinctio fallentium in oratorio.

Diuersa satisfaciendi forma.

IN CAPVT XLVI.

TRACTATVS CXI.

De emendatione culparum, quæ in exterioribus quibuslibet, vel etiam in sola conscientia committuntur.

S*I quis dum in labore* &c. Assignata in præcedenti capitulo satisfactionis forma pro defectibus commissis in oratorio: consequenter subdit sanctus Pater modum satisfaciendi pro defectibus commissis in alijs rebus, siue in officijs. Et diuiditur in duas partes. In prima, agit de emendatione culparum, quæ committuntur in aliquo opere exteriori. In secunda, de curatione culparum, quæ interiùs in animo solùm permanent. Circa primam partem dicit sic: *Si quis dum in labore quouis, in coquina, in cellario, in ministerio, in pistrino, in horto, in arte aliqua dum laborat, vel in quocunque loco aliquid deliquerit,* scilicet per incuriam peccauerit: attinere videtur ad illud, quãdò aliquid sic versatur, vt recolligi non posset, sicut vinum, oleum, & huiusmodi, *aut fregerit quippiam, aut perdiderit, aut aliud quid excesserit,* cùm excedere sit, metam siue modum transire: excedere, attinet ad excessum in verbo, aut in incessu inhonesto, aut in sonitu immoderato tempore silentij: sicut cùm aliquid de mensa, eius negligentia ciderit, quod sonitum cunctis audientibus faciat, & similia, in quibus quis videatur modú excessisse, *vbi vbi,* id est, quocunque loco aut opere hoc contigerit, *& non veniens continuò,* non quidem ilicò opere dimisso, sed obedientia siue opere consummato, *ante Abbatem,* supple solum, in minoribus delictis vel excessibus, & veniam petere, *vel congregationem,* & hoc in maioribus excessibus, culpis, aut damnis, quæ congregationem turbare, aut scandalizare possent, quæ cùm pro excessu sine iudicio dimitti non debeant, ante congregationem ab Abbate veniam petẽda est. Abbas autem, secundùm quod culpæ excessum & intentionem peccantis cognouerit, ità extendere, aut dimittere debet iudicium. *ipse vltrò* id est, sponte, *satisfecerit & prodiderit delictum suum,* Sequitur, *dum per alium cognitum fuerit, maiori subiaceat emendationi.* supple, quàm si per se, nullo alio deferente, aut proclamante, denunciâsset siue manifestâsset. Hoc tamen sanè intelligendum est, nè detur locus inuidis & maleuolis. Multi enim maleuoli accusatores fratrum suorum potiùs, quàm emendatores errorum, videntes damnum & excessum factum, antecedere possent ad annunciandum Abbati, quatenùs ille qui excessit, maiori vindictæ subiaceat, quia regula dicit, *dum per alium cognitum fuerit, maiori subiaceat emendationi.* Non ergò hoc est accipiendum, quandò denunciatio & proclamatio fit ante tempus veniæ petendæ, hoc est, antequàm frater, qui excessit, ab opere, siue obedientia cessauerit: siue ante capitulum diei immediatè sequentis excessum factum: siue cùm fit denunciatio per alium ante tempus statutú ab Abbate, sicubi mos est quòd ab Abbate tẽpus determinatum instituitur, in quo fratres de huiusmodi excessibus veniam petant. qui autem præfatis temporibus veniam non petierit, & posteà alter denunciauerit Abbati, tunc ille, qui neglexit veniam petere, debet meritò subiacere maiori vindictæ. Sequitur: *Si anima verò peccati causa fuerit latens, tantùm Abbati, aut spiritualibus senioribus patefaciat, qui sciant curare sua, & aliena vulnera non detegere & publicare.* Hæc est secunda pars capituli. Et est sensus: Si tale fuerit delictum commissum, aut excessus, quod ad nullius alterius attinet damnum, sed ad seipsum solum pertinet, huiusmodi non palàm, sed Abbati tantùm, aut seni probatissimo, tanquàm vulnus sanandum aperiendum est. Nam vt ait Ambrosius super psal. 37. Peccatorum morbus inardescit, dum tegitur: euaporatur autem, si confessori proditur.

Curatio culparum, quæ committuntur in exteriori opere.

Excedere propriè.

Aduerte hãc distinctionem.

De conscientiæ reatu.

Bonũ confessionis.
Citat D. Tho. in 4. Sẽt. dist. 17. q. 3. ar. 2. q. 1.

ditur. Vndè confessio, vt ait Augustinus, est per quam morbus latens spe veniæ aperitur. De hac materia plura notata sunt superiùs circa quintum gradum humilitatis: quarè supersedemus ab vlteriori sermone breuitatis causa. Sed aduertendum, quòd duas hic sanctus pater conditiones assignat, quas Abbas & spirituales seniores siue patres habere debent, qui huiusmodi peccatorum confessionibus audiendis deputantur.

Duę conditiones patrum confessorum.

1. Prima, est scientia curationis, cùm dicit, *qui sciãt curare sua & aliena vulnera.* De quo dicit sic Origenes super psal. 37. Circunspice primùm diligentiùs, cui debeas confiteri peccatum. Proba priùs medicum, cui debeas languoris exponere causam, qui compatiendi & delendi nouerit disciplinam.

Hom. 2.

De vera & falsa pœn. ca. 10.

Et Augustinus: Qui peccata sua vult confiteri vt inueniat gratiam, quærat sacerdotem scientem ligare & soluere: nè, cùm negligens circa se extiterit, negligatur ab illo, qui eũ misericorditer monet, & petit, nè ambo in foueam cadant.

2. Secũda est, vt teneat, quę audierit in cõfessiõe, semper in secreto, cùm dicit: *nõ detegere & publicare.*

Graue delictum, reuelantiũ confessiones.
* Gregor. de pœnit. dist. 6. c. Sacerdos ante.

* Leo Papa: Sacerdos ante omnia caueat, nè de his qui ei confitentur peccata sua, alicui recitet quòd ea cõfessus est: quod si fecerit, deponatur, & omnib' dieb' vitę suę ignominiosus peregrinando pergat. Et Innocentius in cap. Omnis vtriusq; sexûs. extrà de pœ. & remis. dicit sic: Caueat aũt omninò (s. cõfessor) nè verbo, aut signo, aut alio quouis modo aliqua tenùs prodat peccatorem: sed si prudẽtiori consilio indiguerit, illud absq; vlla expressione personæ, cautè requirat: quoniã qui peccatũ, in pœnitentiali iudicio sibi detectũ, præsumpserit reuelare, non solùm à sacerdotali officio deponendum decernimus, verùm etiam ad agendum perpetuam pœnitentiam in arctum monasterium detrudendum.

IN CAPVT XLVII.

TRACTATVS CXII.

Quis debeat horã diuini officij denunciare, vel in choro legere, vel cantare.

N*Vncianda hora* &c. Superiùs sanctus Pater egit de satisfactione eorum qui fallunt in opere Dei: Et quoniã magnus defectus est, si non omnia debitis & congruentibus horis fiant, subdit conuenientissimè sanctus Pater de cura habẽda significãdi, & denunciandi horã debitam, qua opus Dei agendũ sit, id est, diuinum officium, sic dicẽs: *Nunciãda hora* &c. Et diuidi potest hoc capitulum in duas partes, secundùm quod duo officia videtur describere duorum officialium, videlicet sacristę, & tabularij. De primo dicit sic: *Nuncianda hora operis Dei die noctuq́, sit cura Abbati, aut ipse nunciare, aut tali solicito fratri iniungat hanc curam, vt omnia officia horis competentibus compleantur.* Hæc verò cura communiter deputatur Sacristæ, qui fratres excitare & cõuocare habet ad horas dicẽdas, &, vt ait sanctus Pater, solicitus maximè esse debet, non piger, non somnolẽtus, summam diligentiam habens, vt diuinum officium, aliaq; omnia officia, horis conuenientibus expleantur.

Officium, & conditiones Sacristæ.

Ad quarum horarum denunciationem certiorẽ faciendã, horologiũ debet esse in monasterio, nõ preciositate aut curiositate notabile, sed veritate laudabile. Sequitur: *Psalmos autem vel antiphonas, post Abbatem ordine suo, quibus iussum fuerit, imponant.* Hoc loco videtur nobis sanctus Pater describere officium Tabularij. Debet enim frater constitui in conuentu, qui discretè & ordinatè sciat describere fratres, qui apti sunt ad incipiendum psalmos, & antiphonas, & cantandum responsoria, & legendum lectiones, siue in festis, siue in profestis diebus. Per hoc autẽ quod dicit, *post Abbatem,* nulla necessitas cantandi Abbati imponitur, sed magis, iudicio nostro, ipse à tabula huiusmodi officiorum intelligitur exemptus, propter curam regiminis, & quia sæpè cum hospitibus occupatus, diuino officio regulariter interesse nõ poterit. Sequitur: *Cãtare aũt, & legere nõ præsumat, nisi qui potest ipsum officiũ implere, vt ædificentur audiẽtes.* Hoc est, quod in superiorib', in capite trigesimooctauo huius regulæ, dictum fuit, quòd fratres non per ordinẽ legant, sed qui ædificent audientes. *Quod cum humilitate, & grauitate, & tremore fiat: & cui iusserit Abbas.* In quibus verbis, quatuor sanctus Pater ponit ad hoc, quòd psalmodia discipuli sit Deo grata.

Quatuor, vt psalmodia sit Deo grata.

1. Primum est, vt psallatur Deo cum humilitate cordis.
2. Secundò, cum grauitate, & disciplina exterioris cõpositionis, quæ attestatur mentis attentionem.
3. Tertiò, cum tremore, reuerentia, & deuotione.
4. Quartò, cum obediẽtia sui superioris. Quia verò de istis tam circa cap. 19. regulę, quàm circa alia plura loca, extẽso sermone notata sunt, breuiter nos in hoc loco expedimus.

IN CAPVT XLVIII.

TRACTATVS CXIII.

De opere manuum, de malo ociositatis, & alijs quibusdam.

O*Ciositas inimica est animæ* &c. Postquàm superiùs sanctus Pater egit de horis competentibus, quibus diuinæ laudes explẽdæ sunt, nũc

 subdit

ſubdit de horis, quib⁹ diſcipulus operibus
manuum, aut diuinis lectionibus, ſiue me-
Diſtributio capitis in partes octo. ditationibus debet eſſe intentus. Et diuidi-
tur hoc capitulũ in octo partes. In prima
ponit cauſam, quarè huius ſcholę diſcipu-
lus debeat vitare, & fugere ocioſitaté. Se-
Triplex totius anni diſtinctio. cundò, diſtinguit totum annũ in tria tem-
pora, ſecundùm quæ fratres operi manuũ,
lectioni, & orationi, & alijs horis aut plùs,
1. aut minùs intendere debent. Primum tem-
pus eſt, à Paſcha, vſq; ad Calẽdas Octobris.
2. Secundum, à Calẽdis Octobris, vſq; ad ca-
3. put Quadrageſimæ. Tertiũ, eſt tẽpus Qua-
drageſimæ. Tertiò, pro maiori obſerua-
tione huius inſtituti, præcepit deputari
certos officiales, qui ſuperintendere debe-
ant, ſi quis ſit huius inſtituti neglector.
Quartò, adiungit pœnã tranſgreſſoribus.
Quintò, ponit mandatum tenendæ taci-
turnitatis tempore laborum & lectionum.
Sextò, ponit quòd die Dominico maximè
lectioni vacandũ ſit. Septimò, quid agen-
dum ſit de nolentibus, aut non potentibus
lectioni aut meditationi vacare. Octauò,
qualiter in operibus manuũ, debiles & de-
I. Pars cap. licati ſint tractandi. Cauſam autem, pro-
pter quã ocioſitas fugienda eſt, aſſignat, di-
Decem mala ex ocioſitate naſcũtur. cens: *Ocioſitas inimica eſt animæ.* Vbi notãdum,
quòd inter alia, decem mala potiſsimè ori-
untur ex ocioſitate, ꝓpter quæ meritò ſan-
ctus Pater ocioſitaté animæ inimicã appel-
1. lat. Primò enim ocioſitas excæcat intelle-
ctũ animæ. Hugo in libro de clauſtro ani-
lib. 2. cap. 14. mæ: Ocium ſtultitiã, labor ſcientiam gene-
rat. Hinc Prou. 18. dicitur: Qui ſectatur oci-
um, ſtultiſsimus eſt: & verè ſtultiſsimus,
Stultitia propriè. quia ſtultitia eſt rerũ appetẽdarũ & vitan-
darũ, nõ quælibet, ſed vitioſa ignorantia.
li. 3. cap. 24. Ait Aug. lib. de libero arbitrio in fine: Be-
nè ſtultus eſt ocioſus, quia nõ declinat vi-
tanda: ſtultior, quia nõ deſiderat appeten-
da, nec colligit merita: ſtultiſsimus, quia
cumulat & theſaurizat ſibi æterna ſuppli-
2. cia. Secũdò, ocioſitas virtutes animę & po-
tẽtias debilitat & eneruat: ſicut (teſte beato
li. 2. de Cain & Abel, c. 6. Ambroſio) animæ fortitudo exercitationis
aſsiduitate ſolidatur. Seneca lib. declama-
tionũ: Emollit ociũ vires, ſicut rubigo fer-
3. rum. Tertiò, ocioſitas ingeniũ animę hebe-
Apta comparatio. tat. Sicut enim ferrum in ocio cõſtitutum,
rubiginem contrahit, & vitis non culta, in
labruſcam ſilueſcit: ità torpore deſidię, in-
genij nobilitas obfuſcatur, & hebetatur il-
lius acumẽ. Et ad idem eſt Seneca, in quadã
epiſtola, dicens: Ocium quaſi rubigo facul-
4. tatem ingenij ſiccat. Quartò, ocioſitas affe-
Similitudo. ctum animæ corrumpit. Quemadmodùm
enim aquæ, niſi moueantur, vitium corru-
ptionis incurrũt, ſecundùm illud Ouidij:
li. 1. de Põt. epiſt. 6. Vt capiũt vitiũ, ni moueãtur aquę: ità ocio-
ſitas parit in anima corruptionem affectûs.
Ante medium. Vnde Bernar. ad fratres de mõte Dei: Omni-
um tentationũ & cogitationum malarũ &
inutiliũ, ſentina eſt ociũ. Eccl. 33. Multam Exemplũ.
malitiã docuit ocioſitas. Hoc patuit in re-
ge Dauid, qui remeans de bello ocioſus, in-
cidit in adulteriũ, & poſteà in homicidiũ.
2. Reg. 11. Similiter Salomon occupatus in
ædificatione tẽpli, ſanctus fuit & bonus: in
ſenectute verò ocioſus, ità deprauata eſt
anima ei⁹ per mulieres alienigenas, vt pha-
na idolis ædificaret, 3. Reg. 11. Quarè beatus
Grego. in Moralibus, tractans illud: In de-
ſiderijs eſt omnis ocioſus, dicit: Semper eſt Sententiæ de vitanda ocioſitate.
ergò aliquid agendum, nè ager pectoris no-
ſtri, ceſſante manu, malarũ cogitationum
ſentibus occupetur. Et Hieron. Facito ali- Epiſt. 4. ad Ruſt.
quid operis, vt te ſemper diabolus inueniat
occupatum. Non enim facilè capitur à dia-
bolo, qui bono vacat exercitio. Ait enim
Caſſianus, vbi ſuprà, hanc patrum eſſe ſen- lib. 10. inſtitut. cap. 23.
tentiã, operantem monachum, vno dæmo-
ne pulſari: ocioſum verò, innumeris ſpiri-
tibus deuaſtari. Quintò, ocioſitas eſt inimi- 5.
ca virtutum. Bernar. lib. de cõſideratione: lib. 2. ca. 13.
Fugienda eſt ocioſitas, quæ eſt mater nuga-
rum, & nouerca virtutũ. Ipſa enim eſt, quæ
virum fortẽ fortiſſimè præcipitat in reatũ.
facit enim ſuffocare virtutẽ, nutrire ſuper-
biam, & viam conſtituere ad gehennã. Se-
neca: Sunt, quorũ corpus innoxium eſt, & In Prouerb.
in mille facinorum furias mens ocioſa diſ-
currit. Sextò, ocioſitas eſt omniũ bonorũ 6.
acquiſitorum conſumptiua. Hieron. Nihil ad Demetria. To. 4.
in ſanctò ꝓpoſito ocio deterius eſt, quod Magna ocij deteſtatio.
non ſolùm non acquirit noua, ſed etiã par-
ta cõſumit: ſanctę vitæ ratio proceſſu gau-
det & creſcit, ceſſatiõe torpeſcit & deficit.
Quotidianis accreſcentibus virtutũ incre-
mentis inſtauranda mens eſt, & viuẽdi no-
bis hoc iter, nõ de tranſacto, ſed de reliquo
metiendum eſt. Septimò, ocioſitas hominẽ 7.
pauperem facit & egenum. Prouer. 28. Qui
ſectatur ocium, replebitur egeſtate, ſcilicet
& temporali, & ſpirituali: quia, vt ait Caſ-
ſianus libro decimo inſtitutionum, Neceſ- Cap. 21.
ſe eſt ocioſum quenquam, & diuerſis vitijs Ocioſus, à virtutibus ſemper eſt alienus.
inuolutum teneri, & alienũ ſemper exiſte-
re à contemplatione Dei, vel diuitijs ſpiri-
tualibus, de quib⁹ beatus Apoſtolus inquit,
In omnibus diuites facti eſtis, in omni ver-
bo, & in omni ſciẽtia. Et Ambroſius: Nul- Epiſt. 82.
lus fructus ocij, immò magis diſpendium.
Ocioſus Eſau amiſit primatûs benedictio- Gene. 25.
nẽ, quia maluit cibũ accipere, quàm quære- Exemplũ.
re. Octauò, ocioſitas parit animæ ignomi- 8.
nioſa peccata. Dicit Auguſt. quòd ocioſi-
tas ſine Dei timore, magiſtra nequitiæ eſt.
Eze. 16. Hæc eſt iniquitas ſororis tuę Sodo-
mæ, abundantia panis, & ocium. Chryſoſt.
Homilia 34. Vitium fornicationis facilè Ocium eſt fornicationis mater.
ex vacantia & ocio naſcitur. Nam, qui ſoli-
citudinibus habet animum occupatum, nõ
facilè fornicationi operam dabit. Iſidorus

lib.3.ca.20. libro de summo bono: Seruum Dei sine in-
termissione legere, orare, & operari opor-
tet, nè fortè mẽtem ocio deditam, spiritus
fornicationis subripiat. Cedit enim labori
voluptas, animum autem vacantem citò
lib.primo. præoccupat. Et Ouid. de remedio amoris:
Ocia si tollas, periêre Cupidinis arcus.
Cedit amor rebus: res age, tutus eris.
9. Nonò, ociositas animam dignam maledi-
ctione reddit. Vndè Lucæ 13. Dominus le-
gitur maledixisse ficulneæ, quia erat sine
10. fructu. Decimò, ociositas spoliat & priuat
li.1.de Cain & Abel, c.4. animam futura gloria. Quia, vt ait Ambro-
sius: Non dormientibus, non ociantibus,
sed vigilantibus, pollicentur præmia. Et
Leo Papa: Non dormientibus prouenit re-
gnum cælorum, nec ocio & desidia tor-
pentibus, beatitudo æternitatis ingeritur.
1.Corint.3. Vnusquisque enim, vt ait Apostolus, se-
cundùm suum laborem mercedem acci-
piet. Labor enim, vt ait Glo. super psalmũ
centesimũ tertium, est precium regni Dei,
Figura contra ociosos. quo ipsum emitur. In cuius figura legitur
Nume. 32. de filijs Ruben & Gad, quia vo-
luerunt morari in campo, & viuere ocio-
sè circa Iordanem, non meruerunt intrare
terram promissionis, sic erit de ociosis. Vn-
dè Christus hoc vitium repræhendẽs Mat-
thæi 20. dicit: Quid statis hic tota die ocio-
si? Ite in vineã meam, & quod iustum fue-
rit, dabo vobis. Et infrà dicitur: Voca ope-
rarios, & redde illis mercedẽ. Assignata cau
sa ociositatis, concludit propositum, di-
cens: *Et ideò certis temporibus occupari debent fra-
tres in labore manuum, certis iterùm horis in lectione
diuina.* Vt enim ait Cassianus lib. 10. institu-
Cap. 22. tionum: Superioribus exemplis per Aegy-
ptum patres eruditi, nullo modo ociosos
monachos, ac præcipuè iuuenes, sinunt.
Tangit autem in hoc loco beatus Benedi-
ctus duas vitas, actiuam scilicet, & contem-
Actiua vita & contemplatiua. platiuam. In labore manuũ, designat acti-
uam: per lectionem verò, vitã designat cõ-
templatiuã, quarũ vtraq; discipulo huius
scholę est necessaria. Dicit enim B. August.
li.19.ca.19. in lib. de ciuitate Dei: Non debet quisq; sic
esse ociosus, vt in eodem ocio vtilitatẽ nõ
cogitet proximi: nec sic actuosus, vt cõtem
plationem nõ requirat Dei. Quia aũt acti-
ua vita prior est tẽpore, quàm cõtemplatĩ-
Hom. 3. ua, (vt ait Grego. super Ezech.) quia ex bo-
no opere tenditur ad cõtemplationẽ: san-
ctus pater Benedictus ordinẽ cõgruentis-
simũ posuit, quandò primò egit de labore
seu exercitio manuum, & subsequenter de
Figura. meditatione sacrarũ lectionũ. Vt enim ait
Sermo. 3. Bernar. in sermone Assumptionis Domi-
næ nostræ: prior natu Martha videtur, &
salutis initium sibi magis actio, quàm con-
templatio noscitur vẽdicare. Laudat Chri-
stus Mariã, sed à Martha suscipitur. Amat

Rachelem Iacob, sed Lia supponitur igno-
ranti. Sequitur secunda pars capituli: *Ideò* II. Pars cap.
*hac dispositione credimus vtraq; tempora ordinari, id
est, vt à Pascha, vsque ad Calendas Octobris, manè
exeũtes, à prima vsque ad horam penè quartam labo-
rent, quod necessarium fuerit. Ab hora autem quarta,
vsque ad horam quasi sextam, lectioni vacent. Post se-
xtam autem surgentes à mensa, pausent in lectis suis
cum omni silentio*: Tale silentium iubet in me- Nota de silentio tempore meridianæ dormitionis.
ridie obseruari, quale & in nocte, quia
omne silentium quod obseruandum est
nocturnis horis, vnum & idem signifi-
cat. *aut fortè qui voluẽrit legere, sic legat*, id est,
submissè, *vt alium non inquietet. Et agatur no-
na temperiùs*, id est, citiùs, *mediante octaua ho-
ra*, id est, in illo medio, quod est inter di-
midiam octauam, & inceptionem nonæ,
surgant fratres, & nona cantetur: *& iterùm,
quod faciendum est, operentur vsque ad vesperam.*
Sequitur: *Si autem necessitas loci, aut paupertas
exegerit, vt ad fruges colligendas per se occupentur,
non contristentur: quia tunc verè monachi sunt, si la-
bore manuum suarum viuunt, sicut & patres nostri,
& Apostoli.* Patres hîc dicuntur, qui præcesse- Patres nostri qui dicantur.
runt ante aduentum filij Dei in carnem,
cuiusmodi fuerunt Patriarchæ & Pro-
phetæ. Vndè dictum est protoparenti no-
stro, Genesis tertio: In sudore vultûs tui
vescéris pane tuo. Et Patriarcha Iacob de se
& filijs suis, ait ad regem Pharaonem, Ge-
nesis 46. Viri pastores sumus serui tui, ab
infantia nostra, vsque ad præsens, & nos
& patres nostri. Vel Patres dicuntur, qui in
monastico ordine probatissimi floruerũt,
sicut Paulus primus eremita, Antonius,
Hilarion, Siluanus, &c. qui omnes victum
sibi labore manuum conquirebant. Vndè
de beato præfato Paulo eremita legitur li- Exemplũ.
bro decimo institutionũ, quòd labore ma- Cap. 24.
nuum victum sibi quærens, dicebat si-
ne opere manuum, nec verè posse mona-
chum perdurare, nec ad perfectionis cul-
men aliquandò ascendere. Item de Anto-
nio legitur in Vitis patrum, quòd cùm an-
gelus ei apparuisset nunc operans, hunc
orans, ait ad beatum Antonium: Sic fac, &
viues. & sic de alijs patet. Nam vt ait Hiero. Epist.4.ad
Aegyptiorum monasteria hunc morem Rustic.
conseruant, vt nullum absque opere & la-
bore suscipiant. De Apostolis etiam pla- Apostolorũ
num est, quòd labore manuum sibi victum labores manuum.
quæsiêrunt, secundùm illud primæ Co-
rint. quarto: Laborauimus operantes ma-
nibus nostris. Vndè beatus Petrus princeps Exẽplum.
Apostolorum, qui omnia reliquerat, cum
cæteris Apostolis redijt ad piscationẽ post Ioan. 21.
resurrectionem Domini. vbi Gregorius Hom.24.in
ait: Negocium, quod ante conuersionem Euang.
sine peccato extitit, post conuersionem re-
petere, culpa nõ fuit. Item de Paulo Apo-
stolo manifestum est, quòd labore manu-

um sibi victum quærebat, qui ait 2. Thessalonicen. 3. Ipsi enim vos scitis, quemadmodùm oporteat imitari nos, qui nô inquieti fuimus inter vos, nec gratis panem manducauimus ab aliquo, sed in labore & fatigatione, nocte & die operantes, nè quem

Exemplum de labore & exercitio beatæ Virginis.

vestrûm grauaremus. De beatissima etiam Virgine testatur Hieronymus, quòd colo & acu, sibi & filio victum quærebat. Sed aduertendum, quòd hoc, quod dicit sanctus Pater, *quòd tunc verè monachi sunt, quandò labore manuum suarum viuunt*: non est sic accipiendum, quòd non sint verè monachi dicendi, qui non labore manuum suarum, sed de bonis, aut de beneficijs aliorum viuunt, lectioni & contemplationi vacantes: cùm ipse sanctissimus pater Benedictus, vt refert beatus Gregorius in secundo

Cap. 1.

Quomodò viuentes de labore manuû dicantur verè monachi, & quod nô obstet, si aliqui aliter viuunt.

Cap. 21.

Dialogorum, tribus annis in specu permanens, de his quæ à Romano monacho ministrabantur, refectus est, & tamen validus corpore, non legitur de labore manuum victum quæsiuisse. De monachis etiam qui prædicationis officio insistunt, aut ministri altaris (sicut dicit beatus Augustinus in libro de opere monachorum) Si euangelistæ sunt, fateor, habent potestatem viuendi de sumptibus fidelium: si ministri altaris, dispensatores sacramentorum, benè sibi istam non arrogant, sed planè vendicant potestatem. Sed pro eo viuentes de labore manuum suarum, dicuntur vere monachi, quia in hoc imitantur veteres patres, à quibus monastici ordinis disciplina, primò videtur emanasse, apud quos quasi regularis mos fuit, de labore manuum viuere. Vndè Hieronymus, vt suprà inductum est, dicit in epistola ad Rusticum monachum: Aegyptiorum monasteria hunc tenent morem, vt nullum absque opere & labore suscipiant, non tam propter victûs necessitatem, quàm propter animæ salutem, nè vagetur perniciosis cogitationibus mens. Et Bernardus in quadam epistola: Labor, & latebræ, & voluntaria paupertas, hæc sunt monachorum insignia, hæc vitam solent nobilitare monasticam. Sequitur: *Omnia tamen mensuratè fiant, propter pusillanimes*, id est, debiles, & paruæ virtutis, seu parui animi, quibus iniungendus est labor moderatus. Sequitur: *A Calendis autem Octobris, vsque ad caput Quadragesimæ, vsque in horam secundam plenam, lectioni vacent. Hora secunda agatur Tertia: & vsque ad horam nonam omnes in opus suum laborent, quod eis iniungitur. Facto autem primo signo nona hora, disiungantur ab opere suo singuli*, id est, relinquant opera sua, *& sint parati dum secundum signum pulsauerit. Post refectionem autem, vacent lectionibus suis, aut psalmis*, secundùm idoneitatē vniuscuiusque, quia quidam sunt magis idonei ad psalmodiā, qui-

Epist. 4.

Epist. 42.

Monachorũ insignia.

dam verò ad lectionem. Vbi nota, quòd tria ponit, in quibus vita religiosi versari debet, videlicet orationem, lectionem, & laborem manuum. De istis tribus dicit Isidorus libro de summo bono: Seruum Dei sine intermissione legere, orare, & operari oportet. Sequitur: *In Quadragesima verò diebus, à manè vsque ad tertiam plenam, lectionibus suis vacent: & vsque ad decimam horam plenam, operentur quod eis iniungitur*. Ista autem ità adimplenda sunt, vt obseruetur quod dictum est superiùs, in cap. 41. videlicet, quòd in Quadragesima vsque ad Pascha ad vesperam reficiant: ipsa tamen vespera sic agatur, vt lumine lucernæ non indigeant reficientes &c. Sequitur: *In quibus diebus Quadragesimæ accipiant omnes*, scilicet qui apti sunt ad legendum, *codices singulos*, ita quòd singulis singuli tradantur, vnicuique secundùm capacitatem intelligentię suę, vt non duo in vno libro ad legendum conuenire oporteat, nè prætextu communis lectionis, inter eos leuiores fabulæ misceantur, *de Bibliotheca*, id est, de loco communi, in quo libri reponuntur ad custodiam, *quos per ordinem ex integro legant*. Vbi tria notat sanctus Pater in lectione librorum obseruanda ad hoc, vt lector ex lectione proficiat. Primum est, 1.
lectionis certitudo, siue determinatio, cùm dicit, *quos*. Non enim vaga & incerta habenda est lectio, sed certis incumbēdum est studijs, quia, vt ait Bernardus: Fortuita & vaga lectio, & quasi casu reperta, non ædificat, sed reddit animum instabilem, & leuiter admissa, leuiter recedit à memoria. Sed certis ingenijs immorandum est, & assuefaciendus est animus. Vndè Seneca in quadam epistola: Lectio certa prodest, varia delectat. Secundum est, continuatio, 2.
cùm dicit, *per ordinem*, scilicet legat continuatim, & non saltando. Sæpè quidem intelligentia posteriorum, dependet ex primis. Et quia sicut in vnoquoque opere curatur inueniri cōstantia, ità vniuersæ doctrinæ & disciplinæ nouerca est negligentia. Tertium est, mentis attentio, cùm dicit, *ex integro*, non verba tantùm, sed ad sensum eorum quæ legit, attendat. *Qui codices in caput Quadragesimæ dandi sunt*. Sequitur tertia pars capituli, de officio circumitorum: *Ante omnia sanè deputentur vnus aut duo seniores, qui circumeant monasterium horis, quibus vacant fratres lectioni, & videant, nè fortè inueniatur frater acediosus*, id est, negligens, vagus, instabilis, desidiosus, *qui vacet ocio & fabulis, & non est intentus lectioni, & non solùm sibi inutilis est, sed etiam alios extollit*, id est, extrà tollit, id est, à lectione abstrahit, segregat, & disturbat. Sequitur quarta pars, de punitione fratris ociosi: *Hic talis, si, quod absit, repertus fuerit, corripiatur semel & secundò: si non emendauerit, correctioni regulari*

Tria in quibus vita religiosi versari debet.

lib. 3. ca. 10.

Tria obseruanda in lectione librorum.

Ad fratres de monte Dei, circa med.

Epist. 45.

Constantia in omni opere necessaria.

3.

III. Pars.

Extollere.

IIII. Pars.

regulari subiaceat, taliter, vt cæteri timeant.

V. Pars cap.

Sequitur quinta pars, cum quãta moderatione atque silentio lectioni vacãdum sit: *Nec frater ad fratrem, iungatur horis incõpetentibus.*

Magna quies agenda, dum vacatur lectiõi.

Cuiusmodi sunt, horæ quibus lectioni, aut labori manuum fratres debent incumbere. In quibus horis, nec frater ad fratrem iungi debet, nec loqui, nisi cùm necessitas etiam manifesta hoc exegerit. Basilius: Cùm lectioni vacatur, oportet eos sequestratos legere, nè in vnum redacti, omnis congregatio, suis sibi vocibus obstrepent. Excipitur autem ab hac regula frater, cui disciplinæ cura commissa est, vt qui lectiones audiat aliorũ minùs prouectorum: qui tamen in tali loco sedere habet, vt impedimentum non sit alijs legentibus. Is etiam, cui cura dispositionis operum est commissa. qui tamen consideratiùs agere debent, & quantùm necessitas exigit, hæc solùm loquátur, & hoc ipsum cum quiete & honestate. Fratres etiam in communi laborantes, interrogare possunt silenter de opere, quod agũt, suum superiorem.

VI. Pars ca.

Dies Dñicę obseruantia.

Sequitur sexta pars: *Dominico die lectioni vacent omnes.* Hac enim die, quam sibi Deus specialiter sanctificauit, & in cæteris diebus festiuis, maximè incumbendũ est orationi, lectioni, & meditationi, & spiritualibus exercitijs, cũ in diebus huiusmodi à labore manuum, & occupatione terrena cessandum nobis sit. Quia verò in superioribus circa instrumentum 56. notatum est de vtilitate multiplici audiendi lectiones sanctas, & legendi diuinas scripturas, hunc locum breuiter expedimus. Sequitur: *exceptis his, qui varijs officijs deputati sunt*, quæ scilicet intermitti non possunt. Cuiusmodi sunt seruitores coquinæ, hospitum, infirmorum, Cellerarius, & alij qui deputati sunt ad huiusmodi officia, quæ nulla die intermitti possunt.

VII. Pars.

Rationabilis institutio.

Sequitur: *Si quis verò ità negligens & desidiosus* id est, piger, segnis, iners, & inutilis, *fuerit, vt non velit, aut non possit meditari, aut legere, iniungatur ei opus quod faciat, aut non vacet*, id est, vagetur inutiliter. Tales quippe, qui ad spiritualia opera & exercitia intellectualia minùs inclinantur, minusq; apti sunt, rectè operibus corporalibus & laboribus exerceri & occupari mandatur.

VIII. Pars.

Sequitur vltima pars capituli, de debilibus, & non valentibus magnum pondus sustinere laborum: *Fratribus infirmis & debilibus*, Non enim hìc sermo est de infirmis decumbentibus, aut laborantibus febribus, aut alijs morbis, sed debilibus, sicut sunt claudi, aut senio grauati, aut in adolescentia constituti, & huiusmodi, *aut delicatis*, Delicatus dicitur, delicijs assuetus, siue delicijs pastus: vt dicit Isidorus.

Delicati qui sint. lib. 10. Etymo. cap. 4.

Cuiusmodi sunt de nobili genere nati, vel qui non sunt assueti, nec docti in huiusmodi operibus, aut similibus officijs, *tale opus aut ars iniungatur, vt nec ociosi sint, nec violentia* id est, difficultate laboris, *opprimãtur, vt effugentur*, id est, *ociositatem suscipiant fugiendi per discessum de monasterio, aut de non parendo mandatis superiorum.

for. * occasionem

Quorum imbecillitas ab Abbate consideranda est, quæ scilicet & quanta sit, vt Abbas ipse, qui opera & officia fratribus est impositurus, meliùs nouerit, quid & quantum operis vnicuique rationabiliter iniungendum sit: à talibus implebitur, quod suprà in eodem capitulo sanctus Pater dicit, *Omnia tamen mensuratè fiant, propter pusillanimes*, id est, debiles. Vbi considerandum, quòd ex his quæ iam dicta sunt, de distributione horarum diei, lectionis, & laboris, & orationis, manifestum est, quantum aberrant, & temerè deuient, ab intentione & institutis regulæ beatissimi patris Benedicti, qui tempus assignatum lectioni, & labori, totum in oratione expendunt: sicut quidam faciunt, qui sensum suum rectitudini regulæ, & patrum sanctorum prudentiæ præponentes, in quibusdam monasterijs, neglecta lectione, & dimisso labore, diuinum officium adeò prolongárunt, quòd ferè totum diem in eo occupant. In qua re quàm manifestè contra mentem beatissimi Patris, & eius regulam veniant, facile est videre vnicuique, qui illius regulam etiam parùm legit.

Contra cõsuetudinẽ quorũdam temerè à regula deuiantium.

TRACTATVS CXIIII.

De duodecim malis, quæ ex negligentia lectionis, & defectu eruditionis, oriuntur in monasterijs.

QVanquàm ea, quæ in superioribus circa instrumentum 56. de multiplici vtilitate lectionis diximus, sufficerét ad mouendum discipulũ huius scholæ ad amorem lectionis, & studij sacrarum literarũ, nihilominùs ad hoc idem ampliùs persuadendum, inducemus duodecim mala, quę ex negligentia lectionis, & eruditionis defectu, oriri solent in monasterijs.

Ex defectu lectionis, 12. mala oriuntur.

1. Primũ malum est, cæcitas ignorantiæ, quæ mater est cunctorum errorum, & quæ inter maculas prima numeratur, ꝓpter quas à Dei ministerio aliquis repellitur. Leuitici 21. dictum est Aaron: Homo de semine tuo per familias, qui habuerit maculã, nõ offeret panem Deo suo, nec accedet ad ministerium eius, si cęcus fuerit, si claudus, &c. Oseæ 4. Quia tu scientiam repulisti, repellam te, nè sacerdotio fungaris mihi. Honor enim regis cælestis, in ministris suis

iudi-

iudicium diſcretionis diligit. Prouerb. de-
cimoquarto: Acceptus eſt regi miniſter in-
telligẽs: iracũdiam eius inutilis ſuſtinebit.
Inutilem dicit, non intelligentem. Negli-
gentia lectionis, in multis monaſterijs col-
locauit monachos in obſcuris, ſicut mor-
tuos ſeculi. Licèt terra aliquandò ſit ſine
lumine, cælum tamen nunquàm. Sic licèt
exemplis bonis ſine lumine ſapientiæ ad
ſalutem terreni dirigantur, tamen cõtem-
platiui, qui ſunt ſuprema pars, & velut cę-
lum in Eccleſia Dei, ſine lumine ſapientiæ
eſſe non debet. Hinc extrà de ſtatu mona-
chorum in Clementinis, capitulo primo,
mandat Romanus Põtifex, ꝙ, vt ipſis mo-
nachis proficiendi in ſcientia via oppor-
tuna non deſit, in ſingulis eorum mona-
ſterijs, quibus ad hoc ſuppetunt facultа-
tes, idoneus teneatur magiſter, qui eos in
2. primitiuis ſciẽtijs inſtruat diligenter. Se-
cundum malum eſt, immunditia multa.
Oſeæ 4. Quia non eſt ſcientia Dei in terra,
ideò maledictio, & mendacium, & homi-
cidium, & furtum, & adulterium inunda-
uerunt. Non eſt mirum, ſi opera tenebrarũ
faciebant, qui in tenebris ignorãtiæ erant.
Oculus adulteri ſeruat caliginem, Iob 24.
Quomodò enim immunditia caueretur,
vbi, quid eſſet immundum, non agnoſce-
batur? Planè non erat mirum, ſi immundi-
tia abundabat, vbi aqua ſapientiæ deficie-
bat. Gregorius in Moralib. Qui enim lucẽ
videt, ſcit quid de tenebris exiſtimet. Nam
qui candorem lucis ignorat, etiam obſcu-
ra pro lucidis approbat. Præterea quomo-
dò præcepta regularia ſeruarentur, vbi nõ
intelligebantur? quomodò ſemitam reli-
gionis tenere poſſunt, qui cæci ſunt? Am-
broſius ſuper Beati immaculati: Ordinis
ignorantia conturbat negociorum natu-
ram, formamq́; meritorum. Statutis face-
re contraria, non eſt intelligere, ſed igno-
rare. Mira fatuitas: vitam contemplatiuã
ducere volebant, præ cæcicate ad contem-
plandum impotentes erant, non intelli-
gentes, quòd ſicut ad actiuam non eſt ido-
neus mancus, ità nec ad contemplatiuam
3. cæcus. Tertium malum eſt, quòd qui cum
infirmitate monaſteria intrabant, vel qui
infirmitatem ibi incurrebant, nõ curaban-
tur. Sicut enim ibi ſalus, vbi multa conſi-
lia habentur, Prouerb. 24. ità ibi mors ex-
pectanda erit, vbi nulla ſalutis conſilia.
4. Quartum malum eſt, quòd paruuli &
ſimplices, qui intrabant monaſteria illa, in
quibus defectus erat eruditionis, non pro-
ficiebant, immò præ defectu cibi ſpiritua-
lis, id eſt, eruditionis, peribant. Si enim
petebant panem, nõ erat qui frangeret eis:
ſed præ eſurie & ſiti anima eorum deficie-
bat. Dicit enim beatus Iſidorus libro tertio
de ſummo bono: Omnis profectus ex le-
ctione & meditatione procedit. Quæ enim
neſcimus, lectione diſcimus: quæ autem
didicimus, meditatione conſeruamus.
Quintũ malum eſt, quòd illi, qui in mo- 5.
naſterijs illis impugnabantur, citò vince-
bantur, cùm non haberent gladium ſpiri-
tûs ſancti, ſcilicet verbum Dei, quo hoſtes
inuiſibiles maximè ſuperantur. Hoc gla-
dio vicit Saluator tentatorem. Matthæi &
Lucæ quarto. Ipſi erant abſque gladio in
ſuperiori parte belli. Religioſi enim for-
tiſſimè à dæmonibus impugnantur, quia
illorum caſus maximè concupiſcunt. Se- 6.
xtum malum eſt, quòd ſacramenta cõcul-
cabantur. Qui enim dignitatem & virtu-
tem ſacramentorum non agnoſcebant, de-
bitam ad illa reuerentiam non habebant.
Sicut nec porcus reuerentiam exhibet mar-
garitis. Matth. 7. Nolite ſanctum dare ca-
nibus, & margaritas nolite ſpargere inter
porcos. Septimum malum eſt, corruptio 7.
ſimoniaca, tam in receptione fratrum,
quàm in inſtitutione Prælatorum. Peccatum
ſimoniæ in multis monaſterijs, propter de-
fectum eruditionis, nõ reputabatur, quia
non agnoſcebatur: quod tamen tantum
eſt, quòd in comparatione ipſius, cætera
crimina pro nihilo reputantur, vt ait Da-
maſus Papa. Octauum malum eſt, quòd 8.
in multis monaſterijs carnaliter viueba-
tur. Cùm enim fratres ſpirituales delicias
non haberent, carnales quærebant. Ani-
ma rationabilis nobiliſſima creatura, & ad
æternas delicias creata, ſine delicijs eſſe nõ
poteſt. Nonum malum eſt, quòd mini- 9.
ma bona ibi magnis præponebantur, tem-
poralia ſpiritualibus, peritura cæleſtibus:
cura corporum, curæ animarum: exterior
ornatus, & pulchritudo ædificiorum, pul-
chritudini interiorum conſcientiarum:
multiplicatio terrenorum bonorum, ſpi-
ritualium incrementis: faſtus vanitatis ſe-
cularis, ꝓfectibus religionis. De qua præ-
fatorum monachorum imprudentia, di-
cit beatus Bernardus ſic: Miror enim vn-
dè inter monachos tanta intemperantia
in comeſſationibus, & potationibus, & in
veſtimentis & in lectiſternijs & equita-
turis, & conſtruendis ædificijs inoleſce-
re potuit: quatenùs vbi hæc ſtudioſiùs
voluptuoſiusque atque effuſiùs fiunt, ibi
ordo melius teneri dicatur, ibi maior pu-
tetur religio. Eccè enim parcitas, puta-
tur auaritia: ſobrietas, auſteritas creditur:
ſilentiũ, triſtitia reputatur. Econtrariò re-
miſſio, diſcretio dicitur: effuſio, liberalitas:
loquacitas, affabilitas: cachinnatio, iocun-
ditas: mollities veſtimentorum, & equorũ
faſtus, honeſtas: lectorũ ſuperfluus cultus,
mũditia. Cumq́; hęc alterutrùm impendi-
mus, charitas vocatur. Iſta charitas deſtru-
it charitatem, hæc diſcretio diſcretionem
con-

Pſal. 142.

Norent ꝙ debent monachi mediocriter ſaltem eſſe eruditi.

§. ad ampliationem.

Ignorantia non ſinit obſeruari precepta regulæ.

Sermo. 4. verſ. 3.

Thren. 4.

Cap. 8.

Magna lectionis cõmendatio.

Gladius ſpiritûs ſancti.

Propter ignorantiã committitur ſimonia.

In Apol. ad Guiliel. ab.

Propter ignorantiã magna cõfuſio in motibus.

confundit: talis misericordia crudelitate plena est, qua videlicet ità corpori seruiatur,

10. vt anima iuguletur. Decimũ malũ est, ꝙ mala valdè nõ timebãtur: vt indigna celebratio, quæ occisioni Christi cõparatur. 1. Cor. 11. Quicunq; mãducauerit panem, & biberit calicem Domini indignè, reus erit corporis & sanguinis Dñi. Glo. Ambrosij: Mortis Christi pœnas dabit. i. àc si Christũ occiderit, punietur.

In 1. Cor. cap. 4.

11. Vndecimum malum est, defectus bonorum spiritualiũ. Homines enim ineruditi, bona spiritualia non agnoscunt, ideò ea nec desiderãt, nec quærunt, nec à datore eorũ recipiũt, quæ indubitãter ipsis daret, si ea debito modo & desiderarent, & quærerent. Non enim auarus est, vt ea dare nolit: nec inops, vt ea dare non posũt. Sicut super omnem aquam est *viriditas, sic vbi deest aqua sapientiæ, est ariditas bonorum, s. spiritualiũ defectus. Et ideò optimè dicit sapientissimus Salomon, Prouerb. 10. Qui indocti sunt, in

Vbi est ignorãtia, desunt bona spiritualia.

*for. humiditas.

12. egestate cordis morientur. Duodecimum malum, quod prouenit in monasterijs ex defectu eruditionis, est defectus personarum: quia fiunt quasi solitudines & habitationes non hominum, sed bestiarum. Ierem. 4. Intuitus sum, & non erat homo. August. libro de doctrina Christiana: Beluinus es homo amãdo talia, qualia beluę: semihomines sunt, vbi exteriùs est forma humana, interiùs belua: statuæ religiosorum sunt ibi, quarũ figura fuit vxor Loth in statuam versa, Gen. 19. Statua est corpus sine spiritu: in exterioribus homini assimilatur, interiora verò hominis illi desunt. Psal. Homo cùm in honore esset, nõ intellexit: comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis. Vbi nota, vt dicit Chrysostomus in sermone ascensionis Dominicæ: Peius est cõparari, quàm nasci. Naturaliter nõ habere rationem, tolerabile est: hominẽ verò ratione decoratum, irrationabili naturæ comparari, voluntatis crimẽ est. Propter quæ mala vitanda ait Dñs Ierem. 6. Erudire Hierusalẽ, nè fortè recedat anima mea à te, nè fortè ponã te desertã terrã, & inhabitabilẽ. Hierusalẽ, secũdùm nominis interpretationẽ, quæ est pacifica, vel visio pacis, spiritualiter signat religionem, quæ intendit paci pectoris, & adspirat ad pacem æternitatis: quam religionẽ Dominus in hoc verbo exhortatur ad amorem lectionis & eruditionis: & si erudiri noluerit, comminatur ei tria mala: in quibus cõtinentur duodecim mala, quæ iam descripsimus, videlicet primò cordis sui recessum ab ea, cùm dicit: Nè fortè recedat anima mea à te. Secundò, defectũ spiritualium bonorum, cùm ait: Nè fortè ponam te terram desertam. Tertiò, defectum personarum, cùm ait, Et inhabitabilem.

Psal. 48.

Tomo 3.

Pulcherrima sententia Chrysostomi.

Significatio Hierusalem moraliter.

IN CAPVT XLIX.

TRACTATVS CXV.

De obseruantia, & operibus monachorum in Quadragesima.

L*icèt omni tempore* &c. Superiùs sanctus Pater in præcedenti capitulo de distributione temporũ agens, in quibus labori manuum, lectioni, & orationi vacandum sit, de Quadragesima mentionem facit: Verùm quia obseruatio ieiunij Quadragesimalis, habet aliquam prærogatiuam deuotionis inter alia tempora anni, sanctus Pater subiungit singulare capitulum, de obseruatione illius. Et diuidi potest hoc capitulum in quatuor partes. In prima enim inducit & persuadet, vt in tempore Quadragesimæ, religiosus singulariter studeat, & incumbat operibus virtutum & deuotionis. In secunda parte, assignat specialiter aliqua opera virtutis & deuotionis, in quib⁹ tempore Quadragesimę, maximè incumbendũ est: ibi, *Quod tunc dignè fit.* In tertia parte, ponit quòd augenda sint opera pœnitẽtię tẽpore Quadragesimæ: ibi, *Ergò his diebus augeamus.* In quarta, mandat vt omnia agantur cum voluntate Abbatis: ibi, cùm ait, *Hoc ipsum tamen.* Circa primum dicit sic: *Licèt omni tempore vita monachi Quadragesimæ debeat obseruationem habere.* Vndè Macarius dicebat, debere monachum ità ieiunijs operam dare, vt centum annis in corpore commoraturum: ità motus animi refrenare, & iniuriarum obliuisci, tristitiasq; respuere, doloresq; & detrimẽta contemnere, tãquàm quotidiè moriturũ. Et Hugo de S. Victore in lib. de claustro animę: Si monach⁹ es, quid facis in turba? si amas silentiũ, cur declamantibus assiduè delectaris interesse? tu semper ieiunijs & fletib⁹ insistere debes, & ꝓphanas res sequeris? Vbi notãda sunt aliqua. Primò, vndè obseruatio Quadragesimę ortum habuit. Sciẽdum sanè, vt dicitur in Collatione 21. patrum, hanc obseruationem Quadragesimæ, quandiù Ecclesiæ illius primitiuæ ꝑfectio inuiolata permansit, penitùs non fuisse. Non enim pręcepti huius necessitate, nec quasi legali sanctione restricti, arctissimis ieiuniorum terminis claudebantur, qui per totum anni spatium æquali ieiunio claudebãtur. Vndè cùm ab illa deuotiõe Apostolica discedens quotidiè credentium multitudo suis opibus incubaret, nè eas vsui cunctorũ fideliũ secũdùm Apostolorũ instituta diuideret, sed priuatim impẽdijs suis cõsulens, nõ seruare tãtùm, sed etiã augere cõtenderet, Ananię & Sapphirę exẽplum nõ contenta sectari: id tũc vniuersis sacerdotibus placuit, vt homines curis secularibus obligatos,

Distinctio contentorũ in capitulo & textu regulæ.

I. Pars cap.

Optima S. Macarij doctrina.

Quadragesimæ obseruatio, vndè ortũ habuerit.

Cap. 10.

gatos, & penè, vt ità dixerim, continentiæ
vel compunctionis ignaros, canonica ieiu
niorum ad sanctũ opus indictione reuo-
carent, & velut legalium decimarũ necessi-
tate compellerent, quæ vtiq; infirmis pro-
desse possit, præiudicare perfectis nõ pos-
sit, qui sub gratia Euãgelij constituti, vo-
luntariam legem deuotione transcendũt,
vt ad illam Apostolicæ sententię peruen-
Rom. 6. re beatitudinem possint: Peccatum enim
in vobis non dominabitur. Non enim sub
lege estis, sed sub gratia. Verè enim domi-
nationem in illo non potest exercere pec-
Quarè quadragenarius numerus in ieiunio obseruatur. catum, qui fideliter sub gratię libertate cõ-
sistit. Secundò notandum, quòd qua-
dragenarius numerus, à quo Quadragesi-
ma appellatur, seruatur in hoc ieiunio
1. multiplici de causa. Primò, quia hic nu-
merus in sanctis celebratur exẽplis. Moy-
ses enim legẽ accepturus à Deo, (vt ait Au-
Ser. 64. de Temp. gustinus in sermõe) quadraginta dies atq;
Exo. 14. noctes absq; cibo potuq; transegit, & ad
1. Reg. 19. suscipiendam Domini voluntatẽ, ieiunijs
præparatus est. Helias post quadraginta di-
erum ieiunia, curru igneo ad superna cæ-
lorum, de hoc mundo translatus est. Ipse
Matt. 4. quoquè Dominus ac saluator noster, qua-
draginta diebus ieiunans, de diaboli tenta-
tione triumphauit, vt ad prædicationem
Euangelij iam victor accederet. Meritò
verò etiam nos hunc dierum numerum cu
stodire debemus ieiunijs, quem per talia
2. exempla legimus consecratum. Secunda,
Hom. 16. in Euang. quæ est Gregorij in homilia, quia virtus
decalogi per libros quatuor Euãgelij im-
pletur. Denarius enim quater ductus, in
quadragenarium surgit, quia tunc deca-
logi mandata perficimus, cùm perfectò
quatuor libros sancti Euangelij custodi-
Greg. hom. 16. in Euan. mus. Augustinus in homilia de transfigu-
ratione Domini: Ille quadraginta diebus
mysticè ieiunat, qui per quatuor Euange-
lij libros spiritualiter legẽ obseruat. Ter-
3. tia, eiusdem est, quia in hoc mortali cor-
pore ex quatuor elementis subsistimus, &
per voluptates eiusdem corporis, præce-
ptis Dominicis contraimus. Præcepta au-
tem Dominica per decalogũ sunt accepta.
Qui ergò per carnis desideria decalogi mã-
data contempsimus, dignum est, vt eadem
4. carnem quaterdeciès affligamus. Quarta,
quia lege Mosaica, vniuerso populo gene-
ralis promulgata præceptio est: Decimas
& primitias offeres Deo tuo. Itaq; qui sub-
stantiarum nostrarum, omniumq; fructu-
um decimas offerre præcipimur, multò ma
gis necessè est, vt ipsius quoq; conuersati-
onis nostræ, & humanæ, vsus, operumque
nostrorum decimas offeramus: quæ pro-
fectò in supputatione Quadragesimæ eui-
denter implentur: quia omnium dierum
numerus, quibus reuolutus in orbem an-
nus includitur, trigintasex semis dierum
numero decimatur, quibus videlicet in
Quadragesima ieiunatur. Dignũ est enim,
(ait Gregor.) vt qui nobismetipsis per ac- Ibidèm.
ceptum annum viximus, authori nostro
nos in eius decimis per abstinentiam mor-
tificemus. August. in sermone: Dedimus
corpori integrum annum, demus paucos
animæ dies. Impendimus tempora nobis,
demus tempus authori: viuamus Deo pau-
lulùm, qui seculo viximus totum. Quin- 5.
ta, quæ dicitur Augustini, quoniam Mat- lib. 2. de cõsen. Euang.
thæus quadraginta generationes posuit. cap. 4.
Ad hoc enim Deus suo quadragenario nu-
mero ad nos descẽdit, vt nos ad eum qua-
dragenario numero ascẽdamus. Sexta est 6.
eiusdem Augustini, in quodam sermone: Ser. 69. de
Quia primùm cùm mundi faciem iniqui- Tempore.
tas possideret, tot dierum curriculo Deus
effusis è cælo imbribus, vniuersam terrã di-
luuio superfudit. Vides ergò iam illo tem-
pore mysterium in figura dispositũ. Nam
sicut tũc quadraginta diebus pluit ad per-
necandum mundum, ità & nunc quadra-
ginta diebus miseretur, ad hominem puri-
ficandum. Tertiò notandum est, cùm in Quadruplex ratio,
Quadragesima imitemur ieiunium Chri-
sti, & ipse statim post baptismum, s. post quarè eo tẽpore anni
Epiphaniã, suum ieiunium inchoauerit, Quadragesima cele-
quarè nos hoc tempore ieiunium inchoa-
mus, & id cum Pascha continuamus? Ad bratur.
hoc quadruplex ratio assignatur. Prima, 1.
quia in Quadragesima repręsentamus Isra-
eliticum populum, qui annis quadraginta
fuit in deserto, & statim pòst celebrauit
Pascha. Secunda, quia feruor libidinis 2.
tempore verno solet magis accendi, ad quẽ
restringendum institutum est huius tem-
poris ieiunium. Tertia, quia Christi pas- 3.
sioni resurrectio continuatur: igitur rati-
onabile fuit, vt afflictio nostra continua
esset passioni Saluatoris, cùm ipse pro no-
bis passus sit, & nos ei compati debeamus,
vt ità tandèm cõregnemus. Quarta, quia 4.
statim post ieiunium debemus recipere
corpus Christi. Sicut ergò filij Israel, ante-
quàm comederent agnum, se affligebant,
lactucas agrestes & amaras comedentes: ità
& nos per pœnitentiæ amaritudinem, de-
bemus prius affligi, vt digni valeamus cor-
pus Domini sumere. Quartò notandum Cõmenda-
est, quòd tempus Quadragesimæ, est tem- tio Qua-
pus pœnitentiæ, tempus ieiunij, tempus dragesimæ.
lachrymarum, & tempus salutis, tempus
iustificationis, tẽpus reconciliationis, tem-
pus certaminis, & tempus accumulationis
meritorum. Vndè Petrus Rauennas in ser- Chrysolo.
mone de Quadragesima: Eccè tempus quo sermo. 11.
miles procedit ad campũ, recurrit ad Dei
ieiunia Christianus. Ecce tempus quo car-
nis ocia, quo mentis ignauia, quo ventris
cura, & tota est familiaris obsequij depo-
nenda

nenda torpedo. Eccè tẽpus, quo in armorum cælestium meditatione, animæ & corporis exercendæ sunt vires. Eccè tempus, quo residente Christo, adstantibus ange-
* al. nostra lis, * nostri luctaminis exercenda est fortitudo. Nunc est tempus, quo gula cum ie-
Maximè tempore Quadragesimæ bonis operibus est insistẽdum. iunio, abstinentia cum crapula, cum luxuria castitas, cum perfidia fides, pietas cum impietate, patientia cum furore, cupiditas cum liberalitate, misericordia cum auaritia, humilitas cum superbia, sanctitas cum reatu, Christo remunerante, confligit. Sequitur: *tamen quia paucorum est ista virtus*, s. ie-
* for. intendere, iunijs & fletibus omni die * tedere, *ideò suademus istis diebus Quadragesimæ, omni puritate* tam carnis quàm spiritûs, *vitam suã custodire, id est, omnes pariter negligentias aliorum temporũ his diebus sanctis diluere*. Dicit enim Apostolus primæ ad Corin. 6. Eccè nunc tẽpus acceptabile, eccè nunc dies salutis. Quanuis enim
Sermo. 4. (vt ait Leo Papa in sermone quodam Quadragesimæ) nulla sint tempora, quæ diuinis non sint plena muneribus, & semper nobis ad misericordiam Dei per ipsius gratiam præstetur accessus: nunc tamẽ omnium mentes maiori studio ad spirituales ꝑfectus moueri, & ampliori fiducia oportet animari, quandò ad vniuersa pietatis officia, illius nos diei, in quo redempti sumus, recursus inuitat, vt excellens super omnia passionis Dominicæ sacramentum purificatis & corporibꝰ & animis celebremus. Ingressuri itaq; dies mysticos, & purificandis animis atq; corporibus sacratius
2. Cor. 7. institutos, præceptis Apostolicis obedire curemus, emundantes nos ab omni inqui-
Fructuosa abstinẽtia. namento carnis & spiritûs. Nõ enim in sola abstinentia cibi, stat nostri summa ieiunij, aut fructuosè corpori esca subtrahitur, nisi mens ab iniquitate reuocetur, & ab obtrectationibꝰ lingua cohibeatur. Rectè ergò sanctus pater Benedictus persuadet, quòd in istis diebus Quadragesimę studeat discipulus omni puritate vitam suam custodire, & omnes pariter negligentias aliorum temporum, his diebus sanctis di-
II. Pars cap. luere. Sequitur secundum: *Quod tunc dignè fit, si ab omnibus vitijs nos temperemus*, i. abstinea-
Tract. 17. in Euan. Ioan. mus. August. Ieiunium magnum & generale est, abstinere ab iniquitatibus & illicitis voluptatibus seculi. *orationi cum fletibus, lectioni & compunctioni cordis, atque abstinentiæ operam demus.* Augustinus in sermone quodã Quadragesimæ: Vt possimus callidũ hostem opitulãte gratia diuina reuincere, ieiuniorum, vigiliarum, & orationum armis nobis debemus iugiter prouidere, quę licèt nobis omni tempore necessaria esse probentur, præcipuè tamen in istis diebus, quos regulariter vniuersalis seruet Ecclesia, oportet habere. Sed notandum,
Orationi fletus con. quod rectissimè sanctus Pater orationi

fletum coniunxit, dicens: *orationi cum fletibus*. Quoniam (vt ait Gregorius) Veraciter orare, est amoris in compunctione gemitus, nõ composita verba, resonare. Et quia supra dixit beatus Benedictus, Nõ in multiloquio, sed in puritate cordis, & cõpunctione lachrymarũ nos exaudiri sciamus: adiunxit etiam lectioni compunctionem cordis, quoniam ex lectione sanctarum scripturarum, compunctio cordis nascitur. Quis enim legens, & diligenter attendens in scripturis diuinis, quanta sint tormẽta peccatoribus præparata, quanta sint gaudia felicitatis æternæ Deo famulantibus à Deo promissa, quantáve sit temeritas, & præsumptio offendentium Deum, quanta verò sint mala, quæ homo incurrit per peccatum, non compungatur? Et ideò optimè dicit Salomon Ecclesiast. primo: Qui addit scientiam, addit & dolorem. vbi Glo. inquit sic: Quia potentes potenter tormenta patientur, cuique plus committitur, plus exigitur ab eo: ideò apponit dolorem, qui apponit scientiam, & contristatur mœrore secũdùm Deum pro delictis suis. Tertiò adiungit sanctus Pater orationi & lectioni, abstinentiam siue ieiunium, cùm dicit: *atque abstinentiæ operam demus*. Et hoc plurimùm rationabiliter de oratiõne patet. Nam vt Glo. super Matth. ait: Sicut nec sine armis miles est aliquid, nec arma sine milite: sic nec oratiò sine ieiunio, nec ieiunium sine oratione. Lectioni autem etiam rationabiliter adiungitur. Dicit enim Augustinus, quòd ieiunium purgat mentem, subleuat sensum, carnem spiritui subijcit: cor facit contributum & humiliatum, quod Deus non spernit. Sequitur tertium: *Ergò his diebus augeamus nobis aliquid ad solitum pensum seruitutis nostræ*, id est, vltra illam generalem institutionem, nobis à regula institutam, *orationes peculiares*, id est, priuatas, *& ciborum & potûs abstinentiam: vt vnusquisque super mensuram sibi indictam, aliquid propria voluntate, cum gaudio sancti spiritus, offerat Deo, id est, subtrahat corpori suo, de cibo, de potu, de somno, de loquacitate, de scurrilitate, & cum spiritualis desiderij gaudio, sanctum Pascha expectet*. Sanctissimũ planè documentum, vt in his diebus Quadragesimæ, pro eorum singularitate sanctitatis, debeamus vltra generalem obseruantiam augere in operibus pœnitentiæ. Augustinus in sermone quodam: Estote his diebus & crebriùs ieiunantes, & vobis parciùs impendentes, & egenis largiùs tribuentes. Item Hieronymus in quadam epistola: In Quadragesima continentiæ vela pandenda sunt, & tota aurigę retinacula equis laxanda properantibus. Cæterùm Leo Papa in quodam sermone Quadragesimæ dicit: Cùm enim obseruantiam nostram, ra-

Right margin notes: iungitur. — lib. 33. Mor. cap. 27. — Cõpunctio de lectione nascitur. — ord. in cap. 1. Ecclesiast. — Oratio, ieiunium, & lectio, rectè coniungũtur. — Sermo. 230. de Temp. — III. Pars. — Sanctissimum documentum. — Epist. 7. ad Lætam de instit. filiæ. — Serm. 2.

tio istorum dierũ poscat augeri, nemo est, vt confido, de vobis, qui se ad opus bonũ non gaudeat incitari. Et infrà: Parùm enim religiosus alio tempore demonstratur, qui in his diebus religiosior non inuenitur. Est tamen hîc notandum, quòd semper cum discretione tali hæc incremẽta ieiuniorum, orationum, vigiliarum, suscipienda sunt, vt ad faciendam obedientiam non reddamur impotentes. Attendatur in omnibus illud Apostoli ad Romanos 12. Rationabile sit obsequium vestrum, id est, cum discretione: nè quid nimis sit, inquit Glo. sed cum temperantia corpora vestra castigetis, vt non naturæ defectu cogantur dissolui, sed vitijs mori. De ieiunio verò & oratione sunt plura in superioribus notata, circa instrumẽta, 13. & 55. Sequitur quartum: *Hoc ipsum tamen, quod vnusquisque offert, Abbati suo suggerat, & cum eius fiat oratione & voluntate.* Hic colligе, quòd non est gratum Deo sacrificium, quod non fuerit obedientia conditum. Vndè Bernardus super Cantica: Certè si in die ieiunij mei inuenitur voluntas mea, non tale ieiunium elegit sponsus, nec sapit illi ieiunium meum. Ego non solùm de ieiunio, sed de silentio, de vigilijs, de oratione, de lectione, de opere manuum, postremò de omni obseruatione & obedientia magis idipsum sentio. Hæc Bernar. Qui ergò vltra mensuram, & generalem metam regulæ aliquid vult addere, ieiuniorum, vigiliarum, aut disciplinæ, & austeritatis, vtputà abstinere à vino per Quadragesimã, portare cilicium, aut cingulum ferreum, & similia, debet patri suo Abbati pandere. Et Abbas, tanquàm prudens pastor, debet considerare & conditiones personæ, & vires naturæ. Conditiones personæ, si sit leuis & mobilis, aut discreta & constans. Vires naturæ etiam debet considerare, si sit fortis, debilis, ægrotatiuus, aut robustus: & secũdùm ista potest aut totum, aut partem concedere, aut omninò nihil. Vbi nota, quòd duo requiruntur ab Abbate, scilicet voluntas siue licentia, & orationis suffragium. Volũtas siue licentia, ad operandum: oratio verò, in auxilium. Abbas autem cùm dat huiusmodi licentias, debet simul adiungere benedictionem suam, cum oratione, dicendo huiusmodi verba: Dominus, qui incepit in te hoc opus virtuosum, bonum desiderium perficiat, tribuẽdo tibi gratiam illud perficiendi, & consummandi ad gloriam suam, & tuæ animæ salutem, Amen: aut similia. Verùm quia Abbas non debet de sua tantũ oratione, in huiusmodi operibus præsumere, debet in generali & speciali, aliorum fratrum orationum suffragia postulare. In generali quidem, & in capitulo dicat ità: Fratres, rogemus Deum, vt illi, qui in hoc sancto tempore Quadragesimæ proponunt DEO aliquid offerre vltra solitum morem, de orationibus, abstinentijs, psalmodia, vel disciplinis, cum eius adiutorio incipiat, & in augmentum gratiæ prosequantur. Et finaliter in speciali dicit, vt, tacito nomine fratris, dicat Abbas: Est quidam frater, qui cum licentia nostra se adstrinxit ad aliquam singularem pœnitentiam: habete eum recommissum in orationibus vestris, vt illã, Diuina virtute adiutus, salubriter valeat adimplere. Causam autem huius quod dictũ est iam, videlicet de licentia & voluntate petenda ab Abbate, subdit sanctus Pater, dicens: *Quia quod sine permissione & volũtate patris spiritualis fit, præsumptioni deputabitur, & vanæ gloriæ, non mercedi. Ergò cum voluntate Abbatis omnia agenda sunt.* Nota, tria damna hîc nominat sanctus Pater, quæ incurrit, qui propria voluntate, sine volũtate suorum superiorum, aggreditur huiusmodi opera etiam bona. Incurrit enim primò peccatum præsumptionis, incidit in laqueum vanæ gloriæ, & præmium amittit, sicut mercedem suorum laborum. Quarè dicit beatus Bernardus super Cantica: Grande malum propria voluntas, qua fit, vt bona, tibi bona non sint. Quarè optimè concludit sanctus Pater, vt omnia cum Abbatis voluntate fiant.

Cũ discretione, bona opera sunt agenda.

Interlin.

IIII. Pars.

Sine obedientia nihil facit monach⁹ Deo gratum.

Sermo. 71.

Cõditiones cõsiderãdæ in eo, qui cupit singularẽ pœnitentiam agere.

Duo ab Abbate requiruntur.

Obseruandũ Abbati.

Quarè in omnibus li cẽtia sit postulanda.

Tria dãna incurrit, q propria voluntate aliquid aggreditur.

Ibidẽm.

IN CAPVT L.

TRACTATVS CXVI.

De longè ab oratorio laborantibus, aut in itinere existentibus.

FRatres qui omninò &c. Superiùs egit beatus Benedictus, qualiter tam in opere Dei, quàm in alijs certis temporibus fratres se debeant habere in monasterio constituti: Nunc subdit de his, qui exteriùs occupantur, dicens: *Fratres qui omninò longè sunt in labore, aut in via, & non possunt hora competenti occurrere ad oratorium, & Abbas hoc perpendit, quia ità est: agant ibidem opus Dei, vbi operantur, cum tremore diuino flectentes genua.* Sensus est: Fratres operantes ità longè ab oratorio, quòd non facilè, singulis vicibus horarum, laborem interrumpendo, possunt ad oratorium venire, & iterùm ad laborandum redire, sicut qui essent in nemore, aut agro, siue molendino, orent ibidem horis constitutis horas suas cum deuotione, flectentes genua, aut inclinantes se, secũdùm varietatem dierum, in quibus hæc fiunt in monasterio. Quia

verò

verò hoc non est agendum, sine notitia & licentia Abbatis, dicit sanctus pater: *& Abbas hoc perpendit, quia ità est.* Sequitur: *Similiter qui in itinere directi sunt, non eos prætereant hora constituta, sed, vt possunt, agant sibi, & seruitutis pensum non negligãt reddere.* Sensus planus est. Intẽtio sanctissimi Patris est in hoc capitulo, præmonitos facere monachos, vt nihil penitùs de his negligant, quæ magistra docet regula, sed omnia, vbicunquè fuerint, & valuerint, sic obseruare studeant, sicut se in initio promiserunt obseruaturos. Nam siue in opere fuerint, siue in itinere, sic se debent horis competentibus in diuino opere exercere, vt eos non prætereant horæ constitutæ, ità vt hora tertia, Tertiam, sexta Sextam, & sic in singulis horis, proprias horas dicant. Cùm autem de deuotione, & disciplina, quibus horæ dicendæ sunt, superiùs circa capitulum 19. regulæ plura nominata sint, hunc locum ità breuiter expedimus. Est autem hìc considerandum, quòd per hoc, quòd sanctus Pater dicit, *prout possunt, agant,* nostro iudicio, noluit itinerantes obligare ad genuflexiones & inclinationes profundas, quæ in Diuino seruitio fiunt per fratres in oratorio, aut in operibus longè ab oratorio constitutos: quia in via constituti, hoc sine magna grauitate, & incommoditate, sæpè agere non possent, maximè tempore pluuiæ, aut cùm fratres equitant. Satisfacere ergò videntur intentioni regulæ, in hac parte agentes quod possunt, videlicet faciendo aliquas inclinationes deuotas cum capite ad Gloria patri, & similia.

Nullo tempore est deuiandum à regula.

Nota quod dicitur.

IN CAPVT LI.

TRACTATVS CXVII.

De itinerantibus, quomodò se habeant circa refectionem.

Fratres qui pro quouis responso &c. Beatus pater Benedictus, postquàm dedit regulam fratribus longè ab oratorio laborantibus, qualiter agere debeant Diuinum opus: nunc subdit regulam, qualiter se debeant habere in comedendo, an scilicet passìm liceat eis extra monasterium manducare, dicens: *Fratres, qui pro quouis responso,* id est, pro quocunque mandato aut negocio, siue causa, diriguntur, aut *proficiscuntur, & ea die sperant reuerti ad monasterium, non præsumant foris manducare, etiam si omninò à quouis rogentur, nisi fortè eis ab Abbate suo præcipiatur: quòd si aliter fecerint, excommunicentur.* Hæc lex sanè intelligenda est, vtpotè eius patris, qui prudentissimus fuit & humanissimus. Durum planè esset, tempore maximè æstiuo, & si locus tantùm distaret, vt ante vesperam frater reuerti non posset ad monasterium, hanc legem obseruari. Discretione igitur, quam idem Pater sanctus dicit esse matrem virtutum, opùs est in obseruatione huius legis. Attendenda est enim diligenter, & benè pensanda distantia loci, qualitas temporis, conditio personæ quæ mittitur, & pondus negocij, pro quo mittitur. Quibus pensatis, Abbas, prout expedire iudicauerit, licentiam comedendi fratribus sic missis tribuat, si, vsque dum reuertantur, commodè abstinere nequiuerint. Præterea, considerandum est etiam id, quod dicitur, *quòd si aliter fecerint, excommunicentur,* potest accipi de maiori, vel minori excõmunicatione, pro varietate excessûs delicti, aut conditionis delinquentis personæ. Ergò est qualitas personæ, & quantitas delicti pensanda, pro quorum varietate, est culpa fratris, iuxta discretionem Abbatis, maiore vel minori excommunicatione plectenda. Attendant hìc benè, & colligant ex hoc capitulo discipuli huius scholæ, quanta fuit apud beatissimum patrem Benedictum voluntas, quòd monachi non comedant extra monasterium, maximè cum secularibus. Tum, quia difficulter in mensa, & maximè ab itinere constitutis, & laboribus fatigatis, potest obseruari regularis disciplina, nec illa grauitas sæpè conueniens esset. Tum, quia seculares sæpè faciliter scandalizantur de multis, etiam in religiosis, licèt in se non sint de genere malorum. Tum, quia in conuiuijs secularibus sæpè cõcurrunt plura vitia, prout ait beatus Gregor. in quadam homilia, loquens de diuite epulone, scilicet edacitas, loquacitas, ludendi leuitas. Vndè & vix possunt celebrari huiusmodi conuiuia sine culpa: (vt idem Gregorius Moralium primo super illud Iob, Cumque in orbem transijssent dies conuiuij, mittebat Iob & sanctificabat eos, s. filios.) Nouerat enim vir sanctus, quòd magna purgatione sacrificiorum diluendæ erant epulæ conuiuiorum.

Cõsideranda, vt cum constitutis in itinere dispẽsetur.

Noluit expressùs S. Benedictus monachos comedere extra monasteriũ, maximè cum secularib⁹, quod summè obseruat congregatio S. Iustinæ.

Homi. 40. in Euang.

Cap. 5.

IN CAPVT LII.

TRACTATVS CXVIII.

De oratorio: vbi de diuersis eius nominibus, & rationibus, propter quas locus oratorij est amandus, & reuerendus.

Oratorium &c. Quia sæpè sanctus Pater in superioribus, de laudibus Diuinis & oratione fecerat mentionem: cõuenienter nunc

Diuisio capituli. subdit sermonem de oratorio. Et diuidi-
tur in tres partes hoc capitulum. In prima
ostendit, quòd in oratorio nihil fiat, ni-
si illud ad quod factum est, & vndè no-
men accepit. Secundò, assignat causam
huius, scilicet priuatas orationes fratrum
volentium ibi orare. Tertiò, dat formam,
quam frater obseruare debet in huiusmo-
di priuatis orationibus. Circa primũ di-
I. Pars cap. Oratorij cultus. cit: *Oratorium hoc sit, quod dicitur: nec quic-
quam ibi aliud geratur*, id est, agatur, vel fiat,
aut condatur, id est, reponatur, vel consti-
tuatur. In oratorio enim, non modò nihil
agendum est, nisi ad quod factum est, sed
etiam nihil ibi reponendum est ad custo-
diam, nisi quod ad diuinum cultum per-
Oratorij nomen. tineat. Oratorium indè tractum habet vo-
cabulum, eô quòd orationi est tantum-
modò consecratum. Et ideò vt dicit Au-
Cap. 8. gustinus in regula: In oratorio nemo ali-
quid agere debet, nisi id ad quod factum
est, & à quo nomen accepit. Vndè & Do-
Matth. 21. minus in Euangelio: Domus, inquit, mea,
domus orationis vocabitur. Pro quo no-
Deus sibi aliquid de omnibus cõsecrauit. tandum est, quòd Dominus vniuersorũ,
nõ solùm de personis retinuit sibi aliquos
ad ministrandum, vt ministros Ecclesiæ,
sed & de rebus decimas, ad ministrorũ sus-
tentationem, de temporibus dies solen-
nes, & de locis aliqua sibi specialiter appro-
Oratorium quod hic dicitur, multis nominibus appellatur, & quarè. priauit ad seruiendũ sibi in illis, inter quæ,
vnum genus est oratorium. Secũdò no-
tandũ, quòd hic locus vocatur varijs vo-
cabulis, & inter alia communiùs dicitur
Ecclesia, domus Dei, templum, oratori-
um, sanctuarium. Ecclesia verò dicitur,
Ecclesia. secundùm illud Psal. In ecclesijs benedi-
Psal. 25. cam te, Domine: ratione eorum, qui ibi
cõueniunt: Ecclesia enim Græcè, conuoca-
Domus orationis. tio Latinè dicitur. Domus orationis voca-
tur domus Dei, sic dicta à dogmate, quod
Græcè dicitur rectũ: quasi dãs manere vna-
Psal. 67. nimes in se: secũdùm illud Psal. Qui inha-
bitare facit vnanimes in domo. Dicitur tẽ-
Templum. plum, secundùm illud Psal. Adorabo ad
Psal. 5. templũ sanctum tuum, & confitebor no-
mini tuo. Dicitur autem templum, quasi
tectum amplum, in quo regi regum sacrifi-
cia offeruntur: siue à theos, quod est, De-
Oratoriũ. us, & platea, quasi Dei platea. Dicitur ora-
torium, ratione eius quod frequentiùs, &
Sanctuariũ. principaliùs fit in eo, scilicet oratio. Sãctu-
arium verò dicitur, aut quia ibi sancta cõ-
tinentur, putà reliquiæ sanctorum, aut
quia ibi sacramenta dantur, quibus homo
sanctificetur. Tertiò notandum, sicut sa-
tis apertè ex dictis iam colligitur, quòd lo-
Locus multùm amandus est à religiosis. cus oratorij habendus sit à religiosis in ma-
gno amore, & in magna reuerentia. In ma-
gno quidẽ amore: Tum quia est locus eru-
s. ditionis, ignorans enim ibi eruditur, non
solùm exteriori eruditione per Doctores
Ecclesiæ, sed diuina inspiratione. Isa. 2. Ve-
nite, asscendamus ad montem Domini, &
ad domum Dei Iacob, & docebit nos vias
suas. Tum secundò, quia est locus propi- 2.
tiationis. Peccator enim ibi veniam susci-
pit. quod designatũ est in propitiatorio,
quod voluit Deus fieri in tabernaculo,
Exo. 25. Quarè Propheta ait: Suscepimus Psal. 47.
Deus misericordiam tuam in medio tem-
pli tui. Tum tertiò, quia est locus refugij, 3.
ad quem sicut ad castrum fortissimum re-
fugere habent, qui ab hoste inuisibili for-
titer impugnãtur. Prouerb. 18. Turris for-
tissima nomen Domini: ad eam confugiet
iustus, & saluabitur. Terribilis enim est ho
stibus locus orationis. Vndè Iacob de loco
vbi domus Dei erat ædificanda, ait Gene.
28. Terribilis est locus iste: terribilis, in-
quam, dæmonibus. Tum quartò, quia est 4.
locus solatij & delectationis, desideranti-
bus & expectantibus consolationem spiri-
tualem. In templo enim Simeon recepit
consolationem. Luc. 2. dicit, Nũc dimit-
tis seruum tuum, Domine, secundùm ver- Locus oratorij habẽdus est in magna reuerentia propter octo.
bum tuum in pace: quia viderunt oculi
mei salutare tuum. Prætereà dicebamus,
quòd locus orationis non solùm amãdus,
sed in magna reuerentia habendus est à re-
ligiosis. Ad quod octo rationes assignari
possunt. Prima, indignatio Domini no- s.
stri Saluatoris cõtra inhonorantes hũc lo-
cum. Nũquàm enim legimus Christum in
vita sua tantam iram & zelum ostendisse,
quantam ostẽdit, cùm vidit quòd templo
debita reuerentia non exhibebatur, Ioan.
2. & Matth. 21. Tunc impletum est illud Psal. 68.
Psal. Zelus domûs tuæ comedit me. Secũ- 2.
da ratio, quia locus ille à Deo inhabitatur.
Exo. 25. Faciant mihi sanctuarium, & in-
habitabo in medio eorum. Et in Psal. San- Psal. 45.
ctificauit tabernaculum suum altissimus:
Deus in medio eius, supple manet. Tertia, 3.
quia ab angelis frequentatur. Vndè Iacob Gen. 28.
vidit angelos asscendentes & descendentes
in loco vbi domus Domini erat ædifican- Adsunt angeli in Missa.
da. Specialiter dicunt sancti, angelos ades-
se, cùm Missa celebratur. Gregorius: Quis lib. 4. Dial. cap. 58.
fidelium in dubium habere possit, in ipsa
immolationis hora, ad sacerdotis vocem
cælos aperiri, atq; in illo IESV CHRISTI
mysterio angelorũ choros adesse, summis
ima sociari, terrena cęlestibus iũgi? Quar- 4.
ta ratio, propter reuerentiam sanctorum,
ad quorum honorem locus dedicatus est.
Quinta ratio, propter reliquias sanctorũ, 5.
quæ ibi collocatæ sunt. Sexta ratio, ꝓpter 6.
opera excellentia, quæ ibi aguntur, videli-
cet sacramentorũ. Septima ratio, propter 7.
Dei beneficia, q̃ ibi recipiũtur, sicut dictum
est. Octaua, ꝓpter sanctitatẽ loci, quam 8.
in dedicatione suscepit. Sequitur: *Expleto
opere Dei*, id est, horis expletis, *omnes cũ sum-* Disciplina
mo

exeundi de oratorio. *ore silentio exeant.* Non enim tantùm cum silentio, sed cum summo illos exire voluit sanctus Pater, ad designãdum quòd cum magna grauitate & honestatis disciplina, non loquendo, non susurrando, non inhoneste aut leuiter incedendo, sed omni maturitate religiosa, sicut hi qui de loco sancto exeunt, & de loquendo cum tremendo iudice, & Domino infinitæ maiestatis veniunt. Sequitur: *& agatur reuerentia Deo*, videlicet profunda, sancta, & deuotissima inclinatione ad altare. *Vt*
II. Pars ca. *frater.* Hic redditur causa huius, quod dictum est in principio capituli: *vt frater, qui fortè sibi*, id est, apud se, secretè, nemine audiente, *peculiariter vult orare*, id est, priuatè & singulariter, *non impediatur alterius improbitate.* Hanc etiam causam in regula sua beatus
Cap. 8. Augustinus assignat, cùm ait, vt in oratorio nemo aliquid agat, nisi ad quod factum est, vnde & nomen accepit: vt si fortè aliqui etiam præter horas constitutas, si eis vacat, orare voluerint, non sint eis impedimento, qui ibi aliquid agendum putauerint. Vbi cõsiderandum, quòd in hoc,
Peculiaris & secreta oratio, multùm cõmendabilis. quòd beatus Benedictus prohibet impediri illos, qui fortassis interdùm orare volunt præter horas constitutas, manifestè commendare videtur huiusmodi orationes secretas, quæ proculdubiò signum sunt euidentis sanctitatis, & à viris sanctis cum omni diligentia sectandæ. Huiusmodi
Exemplũ. exemplũ reliquit nobis Saluator, qui cùm nullo indigeret, totiès tamen legitur oràsse, sic, vt nos ad hoc suo prouocaret exemplo. Huiusmodi etiam exemplum nobis reliquerunt Apostoli, qui ministeriũ mensarum propter hoc relinquentes, dicunt Actuum sexto: Considerate viros ex vobis, quos constituamus super hoc opus. Nos verò orationi instantes erimus. Exemplum etiam huius reliquerunt nobis ferè omnes antiqui sancti Patres, sicut patet in gestis eorum. Prætereà huiusmodi priuatæ orationes videntur esse maioris efficaciæ. Sunt enim magis mentales quàm vocales. Hoc autem multùm facit ad efficaci-
Psal. 4. am orationis, secundùm illud Psal. Cùm inuocarem, id est, intùs vocarem, exaudiuit me Deus. Cæterùm generant maiorem affectionem: potest siquidem sic orãs, plùs morari circa singula meditãda, & ex huiusmodi morosis meditationibus generantur maiores affectiones desideriorum sanctorum. Huiusmodi autẽ affectiones multùm faciunt orationes efficaces, iuxta illud
Psal. 20. Psal. Desiderium cordis eorum audiuit auris tua. Sequitur: *Sed si alter vult sibi fortè secretius orare, simpliciter intret*, id est, sine strepitu, *& oret, non in clamosa voce, sed in lachrymis &*
III. Pars ca. *intentione cordis.* Hic tertiò dat formã, quam seruare debet frater, qui orare vult in oratorio præter horas constitutas. Primò, vt Forma orandi. simpliciter, silẽter, modestè, & sine strepitu 1. aliquo magno intret oratorium. Secũdò, 2. vt ibi *non in clamosa voce, sed in lachrymis & intentione cordis.* De qua forma Cæsarius ità dicit: Hom. 29. Ante omnia, inquit, fratres mei, quotiès orationi incumbimus, cũ silentio & quiete supplicare debemus: quia quicunq; voluerit cum alta voce orare, omnibus iuxta se stantibus orationis fructum videtur auferre. Rugitus tãtùm & suspiria, vel gemitus audiantur. Nam oratio nostra talis esse debet, qualis fuisse legitur Annę matris beati Samuelis. Sic enim de illa scriptum est, 1. Reg. 1. quia flens orabat, & labia eius tãtùm modò mouebantur, & vox penitùs nõ audiebatur. Sequitur: *Ergò qui simile opus*, scilicet orationis, *nõ facit, non permittatur, expleto opere Dei, remorari*, id est, remanere, *in oratorio, vt dictum est, nè alius impedimentum patiatur*, supple alterius improbitate. Plana sunt omnia.

IN CAPVT LIII.
TRACTATVS CXIX.

De susceptione hospitũ, vbi de causis mouentibus ad gratiam hospitalitatis.

Omnes superuenientes &c. Superiùs sanct. Pater dedit pręcepta, quomodò se deberent habere adinuicèm, honorando se inuicem, & mutuò sibi seruiendo: Nunc subdit mandata, qualiter se debeant habere quo ad extraneos aduenientes, videlicet ad hospites, pauperes, & peregrinos. Et tanguntur tria specialiter circa hospitalitatem in hoc ca- Partitio capitis. pitulo. In primo, ponit mandatum de hospitibus suscipiendis, assignando causam, propter quam id fiendum sit. Secundò, describit eos, qui maximè suscipiendi sunt. Tertiò, assignat modum suscipiẽdi hospites, & habendi se cum eis. Circa primum I. Pars capi. dicit sic: *Omnes superuenientes hospites*, scilicet Quibus sit hospitalitas exhibenda. indifferenter. Augustinus: Discite Christiani sine discretione exhibere hospitalitatem, nè fortè cui domum clauseritis, cui humilitatem negaueritis, ipse sit Deus. Itẽ Orat. cõtra 5. hęresi. c. 4. Hieronymus contra Ruffinum: In monasterio hospitalitas cordi est, & omnes ad In apolog. nos venientes, præter solos hæreticos, læta humanitate fronte suscipimus, *tanquàm Christus suscipiantur: quia ipse dicturus est*, scilicet Matthæi 25. *Hospes fui, & suscepistis me. & omnibus congruus*, id est debitus, condignus, personæ & dignitatis conditionibus pensatis, *honor exhibeatur.* Alius enim honor debetur Episcopo, alius simplici laico, alius Abbati, alius simplici monacho,

alius nobilibus, & alius rustico, & sic de
alijs hominum differentijs: Ità quòd iuxta
qualitaté personæ hospitis, exhibendus est
honor ei: quæ inæqualitas susceptionis fa-
cienda est in multis. Non enim rectum vi-
detur, vt ea quæ præparanda nobili sunt,
aut principi, præparetur rustico, siue pau-
II. Pars ca. peri. Sequitur: *maximè autem domesticis fidei,*
Quibus præcipuè exhibeatur hospitalitas. *& peregrinis.* Hic ponit secundum, scilicet,
quibus maximè exhibenda est hospitalita-
tis humanitas, dicens, *domesticis fidei.* Dome-
stici fidei, vt ait Glosa ad Galat. 6. dicun-
Interlin. & ordin. tur, qui sunt de familia nostra per fidem, id
Hier. in ca. 6. ad Gal. est, ad Christianos. Si enim in cunctos libe-
ralitatis frena laxantur, maximè in dome-
sticos, id est, Christianos, qui habent eun-
dem patrem, eiusdem magistri appellatio-
ne censentur. Omnibus ergò impendenda
est misericordia, in quo præponendi sunt
iusti qui sunt ex fide. Hæc Glo. Suscipi-
endi sunt maximè domestici fidei, religio-
nis, viri boni & iusti. 4. Regum 4. Ani-
maduerto, quòd sanctus Dei est iste, qui
transit per nos frequenter, faciamus ei cœ-
Corruptela quorundā. naculū paruum, &c. Econuersò est de qui-
busdam in pluribus locis, qui non recipi-
unt, vel malè recipiunt bonos: malos verò,
& seruos diaboli, cum gaudio recipiunt,
& pertractant. Vndè possunt boni sæpè
similem querelam facere, quam Leuites il-
le faciebat, Iudicum 19. Nunc vadimus ad
domum Dei, nullusque sub tectum suum
nos vult recipere. *& peregrinis.* quia tales ma-
gis indigent. Isaiæ 58. Et egenos vagosque
Ad gratiā hospitalitatis plurima nos inducunt. induc in domum tuam. Iob 31. Foris non
mansit peregrinus, ostium meum viatori
patuit. Vbi notandum, quòd ad huma-
nitatem hospitalitatis plurima sunt, quæ
1. nos inducere possunt. Primò, quia ad sus-
ceptionem gratiæ, & mentis illuminatio-
nem præparat, quod figuratum legimus in
duobus discipulis, euntibus in Emaus ca-
stellum, qui tunc cognouerūt Dominum,
cùm eum ad hospitium inuitâssent, Lucæ
vltimo. Quandoquè enim diuina cogni-
tio infunditur alicui ratione alicuius san-
2. cti viri in hospitio recepti. Secundò, bo-
na temporalia multiplicat, vt patet in vi-
dua, quæ Heliam in hospitio recepit, cui
farina & oleum non defecerunt, tertij Re-
3. gum decimoseptimo. Tertiò, à malo tem-
porali seruat, vt patet in Raab, quæ quia
recepit nuncios filiorum Israel, à mor-
4. te saluata est, Iosuæ sexto. Quartò, Deum
meretur recipere. Matthæi 18. Qui suscipit
vnum talem paruulum in nomine meo,
me suscipit. Item Matth. 25. Hospes fui, &
Epist. 26. ad Pamma. collegistis me. Hieronymus: Abrahā post
tam crebra hospitalitatis officia, dum non
refutat homines, suscipere meruit Domi-
Exēplum. num. Vndè refert Gregorius in quadam
homilia, quòd quidam paterfamiliâs, cui Homil. 23. in Euang.
multum hospitalitatis officium vsui fuit,
quadam die cùm peregrinos suscepisset, &
aquam daret manibus ex humilitate, vnus
fuit inter eos, in cuius manibus effundere
aquam debuit, & cùm reuersus vrceum ac-
cepisset, eum non inuenit. Cumq; hoc fa-
ctum apud se miraretur, eadem nocte per
visionem ei Dominus dixit: Cæteris die-
bus me in membris meis, hesterno auté die
me in memetipso suscepisti. Quintò, an- 5.
gelos etiam meretur suscipere. Ad Hebræos
13. Hospitalitatem enim nolite obliuisci,
per hanc enim quidam placuerunt, angelis
hospitio receptis: vt Abraham Genesis 18.
& Loth 19. Loth incendia Sodomorum ob
hoc solum euasit, quòd domum suam ho-
spitibus patefecit. Origenes in homilia: Hom. 5. in Genes.
Domos hospitales ingressi sunt angeli: do
mos verò hospitibus clausas, ignis & sul-
fur succendit. Hieronymus: Abraham &
Loth angelos susceperunt, quia hospites
dilexerunt. Sextò, æternam gloriam præ- 6.
stat. Matthæi 25. Hospes fui, & collegistis Magna hospitalitatis gratia.
me. Et sequitur: Venite benedicti patris
mei, percipite regnum, &c. Quarè beatus
Gregorius ait: Pensate fratres, quanta ho- Ibidèm.
spitalitatis virtus sit. Ad mēsas vestras Chri
stum suscipite, vt vos ab eo suscipi ad æter-
na conuiuia valeatis. Præbete modò pere-
grino Christo hospitium, vt vos in iudi-
cio, non quasi peregrinos nesciat, sed vt
proprios ad regnum suscipiat. Circa ter- III. Pars.
tium, scilicet modum suscipiendi, ponit Quinq; obseruāda circa hospites.
sanctus Pater quinque principalia obser-
uanda circa hospites. Primum est, quòd 1.
aduenientibus hospitibus celeriter, & ho-
norabiliter occurratur, exemplo Abrahæ,
qui cùm vidisset tres viros venientes, oc-
currit in occursum eorum de ostio taber-
naculi sui, Gene. 18. Sic etiam recepit Loth
angelos. Genesis 19. Qui cùm vidisset eos,
surrexit, & iuit obuiàm eis. De hoc dat san-
ctus Pater tale mandātum: *Vt ergò nunciatus*
fuerit hospes, occurretur ei à Priore, vel à fratri-
bus, cum omni officio charitatis. Sequitur quon-
dàm facta aduisatio, contra illusiones dia-
bolicas: *& primitùs orent pariter, & sic sibi so-*
cientur in pace. Quod pacis osculum non priùs of-
feratur, nisi oratione præmissa, propter illusiones
diabolicas. Primò ergò ad orationem du-
cendus est hospes, deindè ad pacis oscu-
lum recipiendus. De quo osculo dicit
Apostolus: Salutate inuicèm in osculo 2. Corin. 13.
sancto. Quaré autem hæc ordinatio, quòd Quarè hospes nō, nisi oratione præmissa, recipiatur.
non nisi præmissa oratione hospes ad pa-
cis osculum recipiatur, emanauerit, dicit
sanctus Pater, *quòd propter illusiones diabolicas,*
quibus aliquandò satanas transfigurat se
in figurā hospitū, sub specie religionis, vt
illudat sanctos viros: sicut legimus in vita
san-

sanctorum Patrum quandoquè contigis-
2. se. Sequitur secundum obseruandum cir-
ca officium hospitalitatis, videlicet quòd
hospites reuerenter suscipiantur, exemplo
Abrahæ. vndè Gene. 18. Abraham adorauit
in terram, & dixit: Si inueni gratiã in ocu-

Doctrina viri religiosi.

lis tuis, non transeas seruum tuum. Vndè
vir quidam religiosus, magnæ authorita-
tis, dicebat, fratres venientes debere adora-
ri, cùm certum sit, in aduentu eorũ, aduen-
tum Domini nostri Iesu Christi haberi. De
hoc ità dicit sanctus Pater: *In ipsa autem salu-
tatione, omnis exhibeatur humilitas*, tã corporis,
quàm animi. quod exponens, subdit: *Omni-
bus venientibus, siue discedentibus hospitibus, inclinato
capite*, & hoc minorib' personis, *vel prostrato
omni*. i. toto *corpore in terram, Christus in eis adore-
tur, qui & suscipitur*. & hoc maiorib', sicut Re-
gibus, Episcopis, Abbatib', & reliquis Prin
cipibus, siue spiritualibus, siue temporali-
bus, sicut Ducibus, Comitibus, & Baroni-
3. bus. Tertiò, hospitibus abundãter de ne-
cessarijs est administrandum. Vndè Iudi-
cum 19. Pax tecum sit, ego implebo omnia
quæ necessaria sunt: tantùm quæso, nè in
platea maneas. De quo sanctus Pater sub-
dit: *Suscepti autem hospites, ducantur ad orationẽ*,
de qua suprà fecit mẽtionem in principio
capituli, *& posteà sedeat*, scilicet in mẽsa, *cum
eis Prior, aut*, si ipse est occupatus, vel si ne-
cessarius est eis interpres, *cui iusserit ipse, & le-
gatur coram hospite lex Diuina, vt ædificetur*, id est,

Exemplum beati Augustini. Possidius cap. 12. vitæ eius.

scriptura aliqua sancta, quæ ædificet men-
tes audientium, exemplo beati Augustini,
de quo dicitur, quòd in vita sua hospitali-
tatem semper exhibuit, in ipsa mẽsa lectio-
nem, aut disputationem diligẽs, vndè nul-
la mala verba sustinebat, nullas detractio-
nes. Vndè in mẽsa habebat versus scriptos:

Quisquis amat dictis absentum rodere vitam,
Hanc mensam vetitam nouerit esse sibi.

Et post hæc omnis eis exhibeatur humanitas. Et hoc,
quo ad cibum, potum, lectum, & cæteras
qualitates rerum administrandarũ hospi-
tibus, intelligendum est. Per hoc aũt quod

De hoc vide sanctã ordinationem cõgregationis S. Iustinæ.

dicitur, *omnis eis exhibeatur humanitas*: videtur
etiam cibus carnium comprehendi, qui si
negaretur omnibus indifferẽter, nõ omnis
humanitas eis censeretur exhiberi. Vndè
videtur, quòd cibus carnium administran-
dus sit hospitibus, & maximè Principibus:
religiosis verò, quibus ex suæ professio-
nis institutis non liceret carnes comedere,
4. non est administrandus. Quartò, hospi-
tes sunt hilariter tractandi. 2. Corinthio.
9. Vnusquisque prout destinauit in cor-
de suo, non ex tristitia, aut ex necessitate.
Hilarem enim datorem diligit Deus. 1. Pe-
tri 4. Hospitales inuicem sine murmura-
tione. Cuius gratia subdit mandatum san-
ctus Pater: *Ieiunium à Priore frangatur propter
hospites*, scilicet ampliori humanitate &
vlteriore iocunditate charitatis consolan-
dos, & pertractandos. Soluendum quip-

Exemplum de frangendo ieiunio propter hospites.

Habetur in Vitispatrũ, p. 2. lib. de hospit. & misericordia.

pe est ieiunium propter hospites, sicut hîc
innuit sanctus Pater Benedictus. Vndè in
dialogo beati Gregorij habetur, quòd Ab-
bas Cassianus venit ad quendam senem,
qui dedit ei manducare cum socijs suis
vsque ad satietatem, & hortabatur eum
vt plus comederet, qui cùm diceret se esse
satiatum, inquit: Ego cum diuersis fratri-
bus, hodiè superuenientibus, septiès man-
ducaui, & adhuc esurio: tu verò semèl
manducáns, es satiatus. Et dixit, ieiunium
frangendum esse propter hospites: quia
in hospite suscipitur CHRISTVS. Et non
possunt filij sponsi lugere, quandiù spon-
sus est cum ipsis. *nisi fortè præcipuus sit dies ie-
iunij, qui violari non possit*. sicut ieiunium Qua-
dragesimæ, Quatuor temporum, & vigi-
liarum Sanctorum, quæ Romana Eccle-
sia ieiunanda instituit, de quibus suprà ha-
bitum est. Sed subiungit duplex dubium.

Vtrùm pro quolibet hospite sit soluendum ieiunium.

Vtrùm pro quolibet hospite ieiuniũ fran-
gendum sit? Ad quod respondent qui-
dam, quòd non, sed pro reuerendis per-
sonis: sed iudicio nostro, cùm maximè in
pauperibus suscipiatur CHRISTVS, vt in-
frà dicit sanctus Pater, etiam pro pauperi-
bus personis frangendum est ieiunium, vbi
Abbatis discretioni visum sit hoc cedere
ad consolationem & recreationem hospi-
tis, & in hoc non videtur esse fienda per-
sonarum discretio. Secundum est, an si

Si debeant comedi carnes hospitũ gratia.

carnes hospitibus ministrentur, debeat
Prior comedere carnes cum eis? Responde-
tur, quòd non. Aliud enim est, frangere ie-
iunium, quod regula concedit humanita-
tis gratia, vtputà quòd Prior comedat cum
hospite parùm de pane, aut ouum, aut fru-
ctus: & aliud est, esum carnium comedere.
Hoc enim profectò videretur plùs cedere
in quandam carnalitatem, quàm humili-
tatem, quod regula maximè prohibet. Et
quia posset quis dubitare, an solus Prior,
vel etiam alij fratres deberent propter ho-
spites ieiunium frangere, subdit: *Fratres au-
tem consuetudinem ieiuniorum prosequantur*, id est,
custodiant & obseruent. Ac si diceret: Li-
cèt Prior ieiunium frangat gratia humani-
tatis, propter hospitem, conuentus tamen
non debet ieiunium violare, sed religionis
consuetudines & instituta inuiolata cu-
stodire. Quintò, hospitibus sunt manus 5.
pedesque humiliter abluẽdi. Vndè Abrahã
trib' viris, quos hospitio recepit, ait Gẽ. 18.
Afferatur pusillũ aquæ, & lauentur pedes
vestri. De hoc humilitatis officio subdit
sanctus pater Benedictus, dicens: *Aquam ma-
nibus Abbas hospitibus det*. Et hoc ideò, quia gra-
tior proculdubiò redditur hospitalitatis
exhibitio Deo, si magister domùs in ꝓpria
perso-

persona hospitibus seruierit. Sicut Hiero. de Abraham loquens, ait: Nõ seruis præcepit, vt hospitibus ministrarẽt, nec bonum quod exercebat, per alios minuit, sed quasi reperta præda, cum Sara vxore sua, humanitati solus incubuit: ipse pedes lauit, ipse pinguem vitulũ humeris de armento portauit: vt seruus stetit, peregrinis prandentibus, & manib⁹ coctos cibos ieiunaturus apposuit. *Pedes hospitibus omnibus, tam Abbas, quàm cuncta cõgregatio, lauet: quibus lotis, hunc versum dicant: Suscepimus, Deus, misericordiam tuam, in medio templi tui.* Animaduertendum, quòd huiusmodi ordinatio, non potest istis temporibus ad plenum obseruari, tum propter frequentiam pauperum & hospitum, tũ quia diuersis temporibus veniũt, tum quia Abbati incumbunt plures aliæ occupationes, tum quia conuentus sine magna grauitate nõ possit totus intẽdere huic officio: quarè prudenter nobis dispositũ videtur, vt aliqui fratres describantur de communitate, qui hoc humilitatis officium certis diebus peragant, & alij alijs diebus. Sequitur: *Pauperum, & peregrinorũ maximè, susceptio, omni cura sollicitè exhibeatur, quia in ipsis Christus magis suscipitur:* tum quia in eis repræsentatur magis Christus, vndè fratres eos vocat Matth. 25. vbi dicitur: Quicquid fecistis vni ex his fratribus meis minimis, Glo. interli. qui pauperes spiritu sunt, mihi fecistis. Item Matt. 18. Qui suscipit vnũ talem paruulũ in nomine meo, me suscipit. Et Hieron. ad Nepotianum: Mensula tua pauperes & peregrinos suscipiat, & cum illis Christus conuiua erit. tum quia in susceptione pauperum, maius est testimoniũ charitatis, quàm in susceptione diuitum. 3. Ioã. 1. Charissime, fideliter facis, quicquid operaris in fratres, & hoc in peregrinos, qui testimonium reddiderunt charitati tuæ in cõspectu Ecclesiæ. Et hæc est causa, quam sanctus Pater subdit, dicens: *Nam diuitum terror, ipse sibi exigit honorem.* Quia sanctus Pater fecerat mentionem de refectione hospitum, subdit de dispositione coquinæ hospitum, nè propter aduenientes hospites fratres inquietari contingat, & regularis obseruantia perturbari, dicens: *Coquina Abbatis & hospitum, per se sit,* id est, separata. Et quod dicitur de coquina, intelligendum est etiam de mensa, videlicet, quòd locus suscipiendi hospites ad refectionem, sit separatus à communi loco fratrum. Nõ enim cõueniret, vt indifferenter quilibet hospes cum fratribus in refectorio induceretur ad comedendum. Et huius causæ tres assignari possent. Primò, propter diuersitatem temporum, & varie-
1. tatem horarum, quibus hospites veniunt, & quo fratres regulariter debẽt comedere. Vndè sæpenumerò non possent fratres cũ hospitibus obseruare tempus regulare comedendi, superiùs assignatum.

Epist. 26. ad Pammach.

Ista solẽnitas lauandi pedes hospitibus, seruatur in cõgregatione S. Iustinæ, vt in eorũ constitutionibus.

Episto. 2.

Nõ cõuenit quoslibet hospites cũ fratribus in refectorio comedere, triplici de causa.

2. Secundò, propter varietatem conditionis personarũ: tales enim possent esse personæ hospitum, putà ità lasciuæ aut leues, quòd esset periculum inducere eas in cõmuni fratrũ refectorio ad comedendũ, ꝑpter iuuenes religiosos, & nondùm benè in amore regularis vitæ firmatos. Si autem essent personæ venerabiles, maturę, & graues, ex quib⁹ nõ nisi ædificatio bona actiua, vel passiua, vel vtraque expectanda sit, cõmendabile est, si aliquãdò ad refectorium cum fratribus introducantur: auisatis tamen fratribus, vt pro gloria Dei, & bona ædificatione aduenientium hospitum, omni vtantur grauitate & modestia.
3. Tertiò, propter varietatẽ ferculorum. Cùm enim hospitibus (vt parùm antè in hoc capitulo dictũ est) omnis humanitas exhibenda sit, aliqua veniunt hospitibus ministranda, vtputà quãdoquè carnes, aut aliqua magis preciosa, aut delicatiora cibaria, quæ non administrabũtur cõmunitati fratrum. Molestum autẽ esset, maximè imperfectis, videre illa hospitibus ministrari, de quibus ipsi nõ gustant. Quarè optimè sanctus Pater instituit, vt coquina hospitum, sub qua mensa accipitur, seorsùm à communi refectionis loco fratrũ sit separata. Cuius ratio sequitur: *vt incertis horis superuenıẽtes hospites, qui nunquàm desunt monasterio, non inquietent fratres.* Cõsequenter de seruitoribus coquinæ prouidens, subdit: *In quam coquinam ad annum ingrediantur duo fratres, qui ipsum officium benè impleant, quibus, vt indigent, solatia administrentur eis,* id est, adiutores. Vbi consideranda veniunt, & numerus hospitum, & qualitas eorum: quia si sunt plures, aut nobiles, & magnæ authoritatis personę, plures seruitores, & magis apti sunt adiungendi: tanto plures, vt si nõ in vna domo, sed in diuersis locis, & à se distantibus, hospites ad comedendum collocarentur. Cuius instituti subiũgit sanctus Pater duas causas: Vna est, *vt absq; murmuratione seruiant.* Secunda, *Et iterùm quandò occupationem minorem habent, exeant, vbi eis imperatur, in opera.* Sensus est: Seruitoribus præfatis solatia administrentur, prout indigent, vt minùs fatigati, possint etiam post exhibitũ obsequiũ hospitibus, aliquam obedientiam in monasterio explere: quod non possent, si occupationem plurimam, & grauantem habuissent in præfato officio coquinę. Quod etiam obseruandũ est generaliter in omnibus alijs officijs monasterij. Vndè sequitur: *Et non solùm in ipsis, sed etiam in omnibus alijs officijs monasterij ista sit consideratio, vt quandò indigent solatia administrentur eis: & iterùm quandò vacant, obediant imperanti,* scilicet, superiori iniungenti aliquod aliud opus.
6. Sextò, hospitibus congruenter prouidẽdum est de lecto, De quo sanctus Pater subdit: *Item & cellam hospitum,*

Cõmendat institutionem sancti Patris.

Ordinatio fratrũ, qui præsint hospitio.

hoſpitum, ponit ſingularepro plurali,quoniam pro multitudine hoſpitum,& varietate perſonarum, plures cellæ ſunt neceſſariæ. *habeat aſsignatam frater, cuius animam timor Dei poſsideat, vbi ſunt lecti ſtrati*, ſcilicet diſpoſiti, *ſufficienter*, ſcilicet habentes ea, quæ neceſſaria ſunt hoſpitibus ad dormiendum, ſiue quieſcendum, *& domus Dei à ſapientibus ſapienter adminiſtretur*, hoc eſt, miniſterio prudentium gubernetur & regatur. Verùm quia ſi indifferẽter fratres aſſociarẽtur hoſpitibus ad loquendum, magna diſſolutionis daretur occaſio, ſanctus Pater hinc prudenter admonet, dicens: *Hoſpitibus autem, cui non præcipitur, nullatenùs ſocietur, nec colloquatur: ſed ſi obuiauerit, aut viderit, ſalutatis humiliter, vt diximus*, ſcilicet inclinato capite, vel proſtrato corpore, *& petita benedictione*, iuxta morem religioſorum, qui in ſalutando ſuos maiores ſoliciti ſunt vti hoc modo dicendi: Benedicite pater, quod eſt exoptare, ſiue petere benedictionem, *pertranſeat, dicens, non licere ſibi colloqui cum hoſpite*. Debet hoc curialiter dici, per talem vel ſimilem modum loquendi: Domine, habeat me excuſatum paternitas veſtra, quòd non aſſocio perſonam veſtram, aut quòd cum ea non habeam collocutionem, quoniam ſine mandato ſuperioris mei, mihi loqui non licet cum hoſpite.

Quòd non aſſociemur hoſpitibus abſque licentia, & quomodò modeſtè excuſemus.

IN CAPVT LIIII.

TRACTATVS CXX.

De non recipiendis literis, vel muneribus, ſine licentia.

NVllatenùs &c. Quoniam ſæpenumerò hoſpites literas, ſeu etiam quandoquè munuſcula amicorum portant fratribus, congruenter poſt capitulum de hoſpitibus recipiendis, ſanctus Pater ſubdit mandatum, de non recipiẽdis huiuſmodi literis, ſiue muneribus, ſine licẽtia Abbatis. Et diuidi poteſt in tres partes præſens capitulum. Primò quidem ſanctus pater prohibet actum exteriorem ſuſcipiendi. Secundò, coercet actum contriſtati animi, aut murmurantis: ibi, *Non contriſtetur*. Tertiò, imponit pœnam contra contrarium præſumentes: ibi, *Qui autem aliter præſumpſerit*. Circa primum dicit ſic: *Nullatenùs liceat monacho, neque à parentibus ſuis, nec à quoquam hominum, nec ſibi inuicèm literas, vel eulogias, vel quælibet munuſcula accipere, aut dare, ſine præcepto*, id eſt, licẽtia, *Abbatis*. Vbi notandum, quòd extendere manum ad recipiendum literas hominum, cuius volũtas eſt in alterius poteſtate, aut quodlibet munus, aut quodcunque modicum, illi qui nihil debet habere, cuiuſmodi eſt religioſus, eſt culpa non modica: licèt quidam nõ multùm ponderãt. In ſignũ cuius dicit beatus Auguſtinus in Regula: Quicunq; autem in tantum progreſſus fuerit malum, vt occultè ab aliquo literas, vel quodlibet munus accipiat, ſi hoc vltrò cõfitetur, parcatur illi & oretur pro illo: ſi autem depræhenditur & conuincitur, ſecundùm arbitrium Presbyteri, vel Præpoſiti grauiùs emendetur. Ex quibus verbis ſatis apertè colligitur, quòd ſanctus vir Auguſtinus, non leue, ſed magnum peccatum imputat religioſo, accipere aliquid illicitè, id eſt, ſine licentia. Secundò notandum, quòd quanuis hoc ſemper ſit malum, cauendum tamen ſpecialiùs eſt viris ſanctis, à literis & munuſculis recipiendis à mulieribus. Et ideò dicit Hieronymus: Dulces literas, & crebra munuſcula, ſanctus amor non habet. Huiuſmodi enim, ſunt amantium ſtulto amore. Et ideò ſunt ſpecies mali, à qua cauendũ eſt, ſecũdùm Apoſtolum. Conſequenter volens amputare ſanctus Pater omnem occaſionem mali, reſtringit ſuperius mandatum vſque etiã ad non ſuſcipiendum, ſiue tangendũ munus directum, niſi priùs Abbatis licentia fuerit petita, & obtenta, dicens: *Quòd ſi etiam à parentibus ſuis ei quicquam directum fuerit, non præſumat ſuſcipere illud, niſi priùs indicatum fuerit Abbati: quod ſi iuſſerit ſuſcipi, in Abbatis ſit poteſtate, cui iubeat illud dare*. Iſta eſt etiam ſentẽtia approbatiſſimi Auguſtini, dicentis in Regula: Conſequens ergò eſt, vt etiamſi quis ſuis filijs, aut aliqua neceſſitate ad ſe pertinentibus, in monaſterio conſtitutis, aliquã contulerit veſtem, ſiue quodlibet aliud inter neceſſaria deputandũ, non occultè accipiatur, ſed ſit in poteſtate Prępoſiti, vt in rem communem redactã, cui neceſſaria fuerit, præbeatur. Hæc Auguſt. Sequitur ſecundum, vbi cohibet motũ animi interiorem, dicens: *Et non contriſtetur frater, cui fortè directũ fuerit*, videlicet murmurando, conquerendo, aut detrahẽdo. Et huius cauſam ſubdit, dicens: *vt non detur occaſio diabolo*. quod fieret, ſi triſtaretur frater, aut detraheret, quòd ſibi datum non eſſet, quod ſibi directum fuerat. Sequitur tertium, in quo imponitur pœna tranſgreſſoribus: *Qui autem aliter præſumpſerit, diſciplinæ regulari ſubiaceat*. Quæ autem ſit, & quanta regularis diſciplina, in ſuperioribus capitulis notatum eſt. Vbi notandum, quòd ſi hoc ſit ſatis magna culpa in religioſo, maior tamẽ ac grauior eſt, ſi quis rem ſibi collatam celauerit: talis enim tanquàm fur iudicandus eſt, vt beatus Auguſt. in Regula ait: Si quis rem ſibi collatam celauerit, furti iudicio condemnetur. Cuius ratio eſt, quia, vt volunt iura, quicquid acquirit religioſus, quicquid ei datur, quicquid ei debetur, vel alio quocunque modo aduenit ei, totum cedit in ius communitatis. Accipientes ergò, & celan-

Diſtinguit capitulum.

Pars I.

Grãde malum, literas vel munuſcula occultè ſuſcipere.

Cap. 25.

Cauendum à mulierũ munuſculis.

Epiſt. 2. ad Nepotia.

1. Theſſ. 5.

Cap. 28.

Pars II.

Pars III.

Fures ſunt religioſi, aliquid occultè tenentes.

Cap. 29.

tes rem sibi collatam, meritò vt fures indicandi veniunt, qui rem nō suam, sed communitatis, inuito domino, scilicet illo ad quem pertinet dispensatio, cùm de eius ratihabitione non præsumitur, tractant.

IN CAPVT LV.

TRACTATVS CXXI.

De dispensatione vestimentorum, & qualitate & mensura eorum.

VEstimenta &c. Superiùs sanctus pater Benedictus dedit mandata circa dispensationem cibi & potûs, & de mensura seruanda in eis: nunc subdit de dispensatione vestimentorum, & calceamentorum, & qualitate & mensura eorum. Quod capitulum principaliter in quatuor partes diuiditur. In prima parte, de vestimentis. Secundò, de calceamentis. Tertiò, de femoralibus. Quartò, de stramentis lectorum. Circa indumenta & calceamenta quatuor ponit mandata. Primò, mandatum de dispensatione secundùm varietatem, & temperiem regionum. Secundò, de qualitate. Tertiò, mandatum de mensura. Quartò, mandatum de custodia habenda. Circa primum sic dicit sanctus pater: *Vestimenta fratribus secundùm locorum qualitatem vbi habitant, vel aëris temperiem, dentur: quia in frigidis regionibus ampliùs indigetur, in calidis verò regionibus minùs. Hæc enim consideratio penès Abbatem sit.* Discretioni & arbitrio Abbatis committitur, vt secundùm diuersas qualitates locorū, fit dispensatio vestimentorum: sicut superiùs de cibis dictum est. Textus planus est, & à patre Benedicto plenè expositus. Sequitur: *Nos autem mediocribus locis*, id est, temperatis regionibus, *sufficere credimus monachis per singulos, cucullam, & tunicam. Cucullam in hyeme villosam*, quod exponi potest dupliciter: vno modo sic, id est, de panno forrato vellere ouis, ad ministrandum calorem contra rigorem frigoris. Alio modo sic, villosam, id est, de panno villoso, id est, grosso non tonso. Et fortè magis conformiter ad intentionem humilitatis sancti patris Benedicti. Sequitur: *in æstate verò puram*, id est, absque forratura præfata velleris ouium, vel panni, *aut vetustam*, quod idem est, id est, tenuem, siue de leuiore panno factam, *scapulare propter opera*, id est, quo vtendum est in operibus manualibus, & exercitijs corporalibus, in quibus fratres cucullis vestiti, commodè, expeditè, & promptè operari non possunt. Vbi circa ista vestimenta, quæ monachi iubentur habere, in quibuscunque locis, siue calidis, siue frigidis, siue temperatis, est notandum. Et primò circa tunicam, quòd tunicam appellamus illam, quæ habitui proxima est, siue quam sub cuculla portamus, corpus vndiquè tegentem, sed caputio carentem. Quæ, vt constitutum est in cap. 1. extrà de statu monachorum, in Clementinis, debet esse rotunda per circuitum, & non scissa, nec longitudine nimia, aut breuitate notanda: largas etiam manicas habeat vsque ad pugnum protensas, non consutitias, vel quomodolibet botonatas. Circa cucullam notandum, quòd Cuculla, vt dicit Isidorus, dicitur per diminutionem à casa vel à cella. Casa enim duo diminutiua ex se reddit, videlicet casulā & cucullā, quæ vtraq; potest dici, parua cella vel casa. Nam sicut casa vel cella tegit omnia quæ intrà sunt, ità cuculla à capite defluens, vsque ad plantas vndiquè totum contegit corpus. Et dicitur cuculla, quasi minor cella. Cuculla autem diuersimodè accipitur à diuersis. Aliqui enim, videlicet vltramontani monachi, cucullam dicunt cappam habitum longum & amplum, sed manicas non habentem: sicut videtur Clemens Papa accipere in superiori capitulo, extrà de statu monachorum. Flocus verò dicunt habitum, qui longas habet manicas. Alij verò cucullam nominant eum habitum, qui apud alios dicitur flocus, videlicet habitū cū caputio ex omni parte clausum, lōgisq; manicis manicatum. Circa Scapulare notandum, quòd scapulare deriuatur à scapulis, eò quòd scapulas tegit, quod apud omnes religiosos, qui scapulari vtuntur, dicitur habitus caputiatus scapulis ex vtraque parte pendens. Sequitur pars, in qua datur mandatum de calceamentis pedum. *Indumenta pedum, pedules, & caligas.* Pedules à pede dicitur, eò quòd pedes tegant, quos nonnulli monachi diuisos à caligis portant propter sudorem pedum, vt faciliùs possint eos lauare: & quia illis detractis de pedibus, retentis caligis, dormiunt, nè fortè illorum impedimento, fumositates, per poros emissæ, retineantur inclusæ, & sic per consequens caput lædere habeāt, ad cerebrum ascendendo. Sequitur mandatum de qualitate indumentorum: *De quarum rerum omnium*, scilicet tunicæ, cucullæ, scapularis, & pedulum, *colore & grossitudine, non causentur monachi*, id est, non murmurent, aut quæstiones faciant, conquerentes, si non splendidus, aut speciosus sit, vel si est vilis, humilis, aut abiectus. De colore autem, aut grossitudine, discipulus huius scholæ minimè causari debet, quem iam mundo mortuum esse oportet, secūdùm illud Apostoli: Mortui estis, & vita vestra abscondita est cum Christo in Deo. Mortuus quippe non causatur, nec curat, quàm vilibus pannis quis eum inuol-

Marginalia (left): Diuisio capituli. — Dispensatio vestimentorum in quantitate. — Cuculla villosa quę. — Tunica.

Marginalia (right): Cuculla. — Lib. 19 etymol. c. 24. — Scapulare. — De calceamentis. — Pedules. — De qualitate indumētorum. — Colos. 3. — Amāda est religiosis vilitas vestium.

Instit. No. uit. cap. 11. inuoluat. Vndè Hugo de sancto Victore ait: Amatores religionis, amare plùs debent vestimenta vilia, quàm preciosa: plùs grossa, quàm subtilia: plùs aspera, quàm mollia: plùs fusca, quàm nitida: plùs neglecta, quàm accuratè cōposita vel adaptata. Sequitur: *sed quales inueniri possunt in prouincia, qua habitant, aut quod vilius comparari potest.*

Vilius, cur dicat. Vbi notandum, quòd non ideò dicit sanctus Pater, vile, nè nimis preciositati appropinquet: non vilissimum, nè vestis abiectione nimia notabilis notetur, & vt inanis gloria vitetur: sed dicit vilius, id est, mediocre. Et hoc est, quod extrà de statu monachorum, cap. 1. in Clementinis, dicit Clemens Papa: Nec in qualitate panni, regularis excedatur modestia: nec quærant (scilicet monachi) quod preciosius, & subtilius, sed quod vtilius valeat inueniri. Prætereà aduertendum est, quòd per hoc quod sanctus Pater dicit, quòd *de colore non causentur monachi*, non est intelligēdum, quod omnibus coloribus liceat illis vti, cùm etiam secularibus clericis sint quidam interdicti, vt patet extrà de vita & honestate clericorū, cap. Clerici. Sed accipiendum est sic, quòd non causentur inter tres colores permissos, videlicet brunum, nigrum, & album, quòd iste sit pulchrior & melior. (Nō omnes colores monachis conceduntur.) Sequitur mandatum de mensura, aut quantitate vestimentorum: *Abbas autem de mensura prouideat, vt non sint curta ipsa vestimēta vtentibus eis, sed mensurata.* (De mensura vestium.) Prouidendum est, quòd vestimenta ità sint vtentibus mensurata, vt nè sint nimis curta, quia sic essent inhonesta, immò ridiculosa: nec nimis longa, id est, quòd defluant super terram, & puluerem cæteris moueant. (Contra caudas trahentes vestimentorum.) Talis quidem nimia longitudo, propter superfluitatem quam habet, redolet etiam vanitatem secularem. Huic mandato beati patris Benedicti, respōdet Apostolicum, extrà de statu monachorum, vbi suprà, in quo præcipitur: Vestis monachi rotunda sit per circuitum, nec longitudine nimia, aut breuitate notanda. Quod etiam clericis mandatur, extrà de vita & honestate clericorum, in cap. Clerici. Sequitur consequenter mandatum circa custodiam vestium: (De custodia vestium.) *Accipientes noua, vetera semper reddant in præsenti*, id est, ilicò, nè aliquid superfluum retinere apud se videantur, *reponenda in vestiario*, id est, loco communi, *propter pauperes*, id est, indigentes, siue sunt monachi peregrini, siue alij, quicunque vestimentis egentes. Et causam huius resecandæ superfluitatis subiungens, ait: *Sufficit enim monacho duas tunicas, & duas cucullas habere, propter noctes, & propter lauare ipsas res.* Vbi nota, quòd ex hoc loco videtur, quòd monachi non solùm vestiti tunicis, sed etiam cucullis, debeant dormire, quia sanctus Pater inquit, *Sufficit monacho duas tunicas habere, & duas cucullas, propter noctes.* (An in cucullis dormiendū sit.) sed licèt nobis prima facie ità videatur, nihilominùs, quia hoc graue est & durum, antiquæ consuetudini Ordinis, quæ vt interpres legis habenda est, standum in hac parte potiùs consulimus. Secundò aduertendum, quòd duas causas assignat sanctus Pater, propter quas permittatur fratribus duas tunicas, & duas cucullas habere. (Cur duas permittat tunicas.) Prima tangitur, cùm ait, *propter noctes*, id est, propter dormitionem, in qua monachi vestiti iacere debent. (1.) Non videtur autem decere, vt monachi eisdem vestibus vtantur per diem in conuersatione hominum, quibus de nocte in dormiendo: ratio est manifesta, scilicet propter sordes. Secunda tangitur, cùm dicit, *propter lauare ipsas res*, id est, propter lotionem ipsarum rerum, (2.) vt scilicet frater tempore, quo vna tunica exponitur lauanda, siue mutanda, habeat aliam ad induendum: & ità de cuculla. Sequitur: *iam quod suprà fuerit*, id est, quod habitum fuerit vltra duas tunicas, & duas cucullas, *superfluum est, & amputari debet, & pedules, & quodcunque est vetustum, reddant dum accipiunt nouum.* Hoc planum est. Circa hanc partem, in qua sanctus Pater de disciplina indumentorum ipsorum monachorum loquitur, pro pleniori instructione est notandum, quòd in habitu possunt esse multa repræhensibilia, quæ à discipulo huius scholæ sunt omninò vitanda, de quibus aliqua iam tacta sunt, & tangemus decem. (Decem repræhensibilia in habitu religiosi.) Primum est, quòd nimia preciositas. (1.) Cùm enim religiosus præ cæteris debeat perfectioni humilitatis intendere, non est illius quærere honorem in domo Dei, sed abiectionem. Huiusmodi autem abiectio, maximè consistit in vestium humilitate. Quarè Aug. in Regula: Non sit notabilis habitus vester, vt affectetis vestibus placere, sed moribus. (Cap. 18.) Et in libro de vita solitaria dicitur: Intētū interioribus suis animū (cuiusmodi esse debet animus viri religiosi) magis decent inculta omnia exteriora & neglecta. (Bernar. ad fratres de monte Dei, circa med.) Diligentia quippe circa vanitatem exterioris ornatûs, signum est negligentiæ circa interiorem ornatū. Bernardus: Non tanto curaretur corporis cultus, nisi priùs neglecta fuisset mens inculta virtutibus. (In apol. ad Guilie. Abbatem.) Ornatus corporalis, impedimentum est ornatûs spiritualis. (Contra vestes preciosas.) Cyprianus: Serico & purpura indutæ, Christum induere non possunt. Auro & margaritis & monilibus adornatæ, ornamenta cordis & pectoris perdiderunt. (De discipli. & habitu virginum.) De preciositate vestium dicit Glo. super illud Lucæ 16. Qui induebatur purpura & bysso: Si cultus preciosarum vestium culpa non esset, sermo Dei non tam vigilanter exprimeret, quòd diues purpura & bysso indutus, apud inferos irremediabiliter torqueretur. (ordin.) Secundum (2.) reprę-

+for nimia reprçhensibile in habitu, est +aiç subtilitas.
Cap. 3. Vndè Cassianus libro primo institutionum sanctorum patrum: Vestis quoq; sit monachi, quæ corpus contegat tantùm, ac repellat verecundiam nuditatis, & frigoris retundat iniuriam, non quæ seminaria vanitatis, aut elationis enutriat, di-
1. Tim. 6. cente Apostolo: Habentes autem alimenta & operimenta, his contenti simus. Bernardus, hanc vestium subtilitatem in fratri-
Ibidèm. bus suis reprçhendens, sic dicit: Iam quæritur ad induendum, non quod vtilius, sed quod subtilius inueniatur: non quod frigus repellat, sed quod superbire compellat: non deniquè (iuxta regulam) quod viliùs comparari potest, sed quod venustius, immò vanius ostentari. Tertium reprçhen-
3. Nota sententias de vestimentorū mollitie. sibile in habitu, est vestium mollities. Mollia quidem vestimenta, animi mollitiem indicant. Non decent eos, qui ad desertum claustri confugerunt, indumenta mollia. Matth. 11. Qui mollibus vestiuntur, in domibus regum sunt. Et super illud Matth. 3. Ipse Ioannes habebat vestimenta de pilis
ordin. camelorum: dicit Glo. Seruus Dei, non debet habere vestimentum ad decorem, vel delectationē, sed tantùm ad tegendam nuditatem. Non decet hominem virilem, vestem habere muliebrem. Hieronymus: Non tenera vestis, sed munditia mentis, ornamentum facit. Deuter. vigesimosecundo:
4. Non induetur vir veste fœminea. Quartum reprçhensibile in habitu, est nimius nitor, qui attendi videtur in colore. Seneca: Non splendeat toga, nec sordeat. Hie-
Epist. 2. ad Nepot. ronymus: Ornatus & sordes pari modo
Sordes in veste dãnantur. fugienda sunt: quia alterum delicias, alterum gloriam redolet. Monacho enim, qui plangentis habet officium, nullo modo decet nitidas, sed lugubres, vestes habere. Vn-
Lib. 1. instit. cap. 3. dè Cassianus, vbi suprà: Vestimenta monachorum ità vilia sint, vt nulla coloris vel habitûs nouitate inter cæteros huius propositi viros habeantur insignia.
5. Quintum reprçhensibile in habitu, est compositio irreligiosa, secundùm seculi vanitatem videlicet, aut cùm in inferiori parte vestis scissa est, aut in superiori rugata colligitur, quæ compositionis forma nullo pacto congruit in vestibus religiosorum. Vndè extrà de statu monachorum, cap. 1. in Clementinis, inter alia præcipitur, vt vestis monachi rotun-
6. da sit, non scissa. Sextum reprçhensibi-
Vniformitas in vestitu seruãda. le in habitu, est extraneitas, videlicet quãdò aliqua singularitate est ab alijs distincta. De qua Sophoniæ primo: Visitabo super omnes, qui induti sunt veste pere-
Ibidèm. grina. Et Cassianus, vbi suprà, de habitu monachi loquens, ait: Quicquid enim inter famulos Dei præsumitur ab vno, vel paucis, nec catholicè per omne corpus fraternitatis tenetur, aut superfluum, aut elatum est: & ob id noxium iudicandum est, magisque vanitatis speciem, quàm virtutis, ostentans. Et Hieronymus: Vestis nec satis munda, nec sordida, & nulla diuersitate notabilis sit: nè ad te obuia prætereuntium turba consistat, nec digito demonstreris. Septimum reprçhensi- 7.
bile in veste, est nimia longitudo, quæ à Domino reprçhenditur, Lucæ vigesimo dicente: Attendite à scribis, qui volunt Stola propriè
ambulare in stolis. Stola, est vestis longa. Octauum, est nimia breuitas. Vestis 8.
quidem multùm breuis, nullo modo virum religiosum decet, sicut suprà dictum est. Vndè detruncatione vestium dehonestati sunt serui Dauid à domino filiorum Amon, secundi Regum decimo.

Nonum, est immunditia. Hieronymus: 9.
Nec affectatæ sordes, nec exquisitæ deliciæ Epist. 22. ad Eustochiū.
Christiano conueniunt. Iterùm idem: Ornatus & sordes pari modo fugienda sunt: quia alterum delicias, alterum gloriam redolet. Vndè de beato Augustino In vita per Possid. scriptã. cap. 22.
legitur: Vestimenta eius & calceamenta, nec nimis nitida erant, nec plurimùm abiecta. Decimum, est superfluitas vestium. 10.
Hæc enim minimè decet virum religio- Superfluitas vestiū.
sum, qui paupertatis votum emisit. Vndè de multitudine superflua vestium ità loquitur Bernardus: Clamant nudi, cla- Epist. 42.
mant famelici, conqueruntur & dicunt: Nobis fame & frigore laborantibus, quid conferunt tot mutatoria vel extensa in perticis, vel plicata in manticis? Iacobi quinto: Agitè nunc diuites, plorate vlulantes &c. Sequitur: Vestimenta vestra à tineis comesta sunt. Sequitur de femo- De femoralibus.
ralibus: *Femoralia hi, qui in via diriguntur, de vestiario accipiant, qui reuertentes, lota ibi restituant.* Vbi aduertendum, quòd tempore huius Vsus femoralium.
institutionis, rarus erat vsus bracharum: sed quicquid sit de vsu illius temporis, conuenientius nobis videtur, quòd religiosi in monasterio, in via directi illis vtantur. Sequitur: *Cuculla & tunica sint aliquanto his, quas habere soliti sunt, modicè meliores, quas exeuntes in via accipiant de vestiario, & reuertentes ibi restituant.* Prouidet autem sanctus Pater ad vitandum omnem notam, siue singularitatem, quæ ex nimia abiectione vestium nasceretur, vt vestes meliores portent fratres, qui in viam aliquam diriguntur, quàm soliti sunt in monasterio deferre. Hypocritæ autem econtrariò fa- Contra hypocritas.
ciunt: in monasterijs, optimis vestibus induí volunt, & ad adspectum hominum exeuntes, sordidis, aut vilibus, siue rusticanis vestibus induti procedunt. Verùm si monachus satis bonas & integras vestes habeat, non erit opùs eunti dare meliores.

Sequitur vltima pars, in qua de stramen- De lectis.
tis

Quatuor ad lectum monachorum. tis sanctus Pater disponit: *Stramenta autem lectorum sufficiant matta, sagū, & lena, & capitale.* Quatuor ista sufficere dicit sanctus Pater lecto monachi. Primum, est *matta*, quæ est

Matta. 1. id, quod super paleas ponitur, quod vulgariter dicitur mattaracium. Secundum,

Sagum. 2. est *sagum*, quod est pannus de lana aspersa, sicut est grossa sarica, quæ immediatè loco linteamins super mattaracium collocatur.

Lena. 3. Tertium, est *lena*, quæ est cooperimentum de lana factum, pilosum, quod frigori obsistere possit. Quartum, est *capitale*, quod

Capitale. 4. capiti supponitur, de paleis, aut de lana plensi. Quo loco apertè sanctus pater Benedictus ostēdit, quòd lecti mollities non est à discipulo huius scholæ quærenda, sed magis vitanda. Quia autem de dormitione plura diximus superiùs circa capitulum regulæ 22. supersedemus nūc à longiore sermone. Sequitur aduisamentum quoddam

Proprietatis vitium vbiq; persequitur. contra proprietatem. iubet enim frequēter scrutinium fieri lectorum, dicēs: *Quæ tamen lecta frequenter ab Abbate scrutanda sunt, propter opus peculiare*, id est, propter aliquā rem, quæ sine licentia superioris habetur, *nè inueniatur: & si cui inuentum fuerit, quod ab Abbate*, dante scilicet vel permittente, *non acceperit, grauissimæ disciplinæ*, tāquā in fit, proprietarius, *subiaceat. Et vt hoc vitium peculiare radicitùs amputetur, dentur ab Abbate omnia, quæ necessaria sunt, id est, cuculla, tunica, pedules, & caligæ, brachile, cultellum, graphium, acus, mappula*, ad abstergendum scilicet sudorem, laboris tempore, vel cùm in via faciem manusq; lauant, *tabulæ*. Quarè autem hæc omnia ita plenè iubentur dari monachis, subdit: *vt omnis auferatur necessitatis excusatio. A quo tamen Abbate semper conside-*

Act. 4. *retur illa sententia Actuum Apostolorum: Quia dabatur singulis prout cuique opus erat. Ità ergò & Abbas consideret infirmitates indigentium, non malam voluntatem inuidentium. In omnibus tamen iudicijs suis Dei retributionem cogitet.* Omnia hæc plana sunt, maximè si ea quæ notauimus circa 33. capitulum huius regulæ, circa proprietatis vitium, commemorentur.

IN CAPVT LVI.

TRACTATVS CXXII.

De mensa Abbatis: vbì, quòd non debeat Abbas ipse quærere delicatiùs viuere, quàm subditi.

MEnsa Abbatis &c. Superiùs beatus Benedictus ordinàsse visus est congregationis mensam: Nunc verò disponit mēsam Abbatis, nè aliqua superfluitate, aut auaritia notari possit, dicēs: *Mensa Abbatis cum hospitibus & peregrinis sit semper.* Eccè admirabilem charitatem sancti Patri. Vult, vt mensa Abbatis semper pietate redundet, & affluat misericordiæ visceribus, hospites & peregrinos pro amore Dei læto animo suscipiendo, & misericorditer pertractando. De hospitibus recipiēdis, & de modo pertractandi eos, circa capitulū regulæ quinquagesimū tertium plura notata sunt. Sequitur: *Quotiès tamen minùs sunt hospites, quos vult de fratribus vocare, in ipsius sit potestate*, & illos pleniùs refouere: sicut dicitur extrà, Cùm ad monasteriū. quòd Abbas possit interdùm aliquos fratrum, nunc hos, nunc illos (prout necessitas postulauerit) aduocare, ipsosq; in camera sua meliùs & pleniùs exhibere. *Seniorem tamen vnum vel duos semper cum fratribus dimittendum procuret, propter disciplinam*, scilicet seruandam. quoniam in præsentia seniorum maturiùs, magisque disciplinatè se habebunt iuniores. Aduertendum est hìc autem primò, quòd ex hoc loco manifestè colligitur, quòd mensa Abbatis separata debet esse à loco communi fratrum, scilicet refectorio, secundùm quòd etiam ex capitulo quinquagesimotertio apertè ostenditur, vbi etiam rationes congruentes inductæ sunt ad hoc. Secundò, quòd hæc separatio mensæ Abbatis à communi loco fratrum refectorio, instituta est gratia charitatis, & exercēdæ hospitalitatis, non auaritiæ, aut vanitatis seculi causa. Tertiò, aduertere debent Abbates, nè delicatiùs viuere quærant: nè sint, de quib⁹ dicit beatus Bernardus: Videas quosdam de maioribus comedere lautiùs, bibere sapidiùs, indui pulchriùs, cubare meliùs, loqui licentiùs, ornari variùs. Hęc enim est abusio in tota Ecclesia, vt sicut sunt homines in statu sublimiori, sic & magis velint viuere delicatè. Non sunt tales Prælati, de quibus primæ Corinthiorum quarto: Vsque in hanc horam esurimus, sitimus, & nudi sumus: sed secundùm ordinem Scribarum & Pharisæorum, qui imponunt onera grauia & importabilia in humeros hominum, digito autem suo nolunt mouere ea, Matthæi vigesimotertio. Sunt quidam Prælati, qui sicut instituti sunt Prælati, aut officiales in religione, non dignantur comedere, vel bibere, quod comedit vel bibit conuentus. Non ità legitur de beato Martino, qui factus Archiepiscopus, idem constantissimè legitur perseuerâsse, qui priùs fuerat, eadem in corde humilitas, eadem in vestitu vilitas: atq; ità implebat Episcopi dignitatem, vt propositum monachi non desereret. Legitur etiam de B. Germano Antisiodorensi, qui fuit nobilissimus, & ante episcopatum seculi delicijs deditus, ꝙ postq̃ factus fuit Epi-

[Right margin notes, in order:] Charitas S. Patris cōmendatur. — Quarè mēsa Abbatis separata. 1. — 2. — 3. — Non debet Prælatus delicatiùs viuere, quā conuentus. — Exēplum. Seuerus Sulp. in vita S. Marti. — Exēplum mirabile. In historia Lombard.

Episcopus, vsq; ad terminum vitæ suæ, s. per annos triginta, corp⁹ sic afflixit, quòd posteà nunquàm comedit panem frumēti, nec vinū bibit, nisi in die Natiuitatis & Paschæ, nec acetum, nec oleum, nec sal pro sapore comedit: semper autem ieiunās, nunquàm nisi vesperè comedebat, & cineres in refectione prælibabat. Nullam habuit vestem, præter cilicium, & cucullā: lectus eius cineres, & quotidiana impressione induratos super ponebat. Nunquàm vestimentum, rarò calceamenta detrahebat. Quid dicent ad hoc homines, & rusticani, aut promoti ad modicas dignitates, qui in religione nihil austeritatis volūt sustinere in vita, sed semp singulares in cibis & potibus, & lectisternijs, & vestibus, nunquàm contenti? Denique pastor dicitur à pascendo, non se, sed gregem: iuxta illud 1. Pet. 1. Pascite qui in vobis est gregem Dei. Isti verò, nō curant de pascendo gregē, cōuiuantes, sed solùm de se: & ideò maledicti à Domino dicūtur, per prophetam dicentem Ezech. 34. Væ pastoribus Israel, qui pascebant semetipsos: Nónne greges à pastoribus pascuntur? Patet ergò, quàm repræhensibile sit, quòd Prælati siue maiores in religione, relicta communi regularis vitæ austeritate, delicatiùs quàm subditi, viuere quærant.

Nolent, qui ad gradum aliquē promouentur.

Pastor vndè dictus.

IN CAPVT LVII.

TRACTATVS CXXIII.

De artificibus monasterij: vbì quòd semper in humilitate & obedientia debent persistere.

ARtifices &c. Postquàm in superioribus sanctus pater Benedictus disposuit ea, quæ respiciūt congregationem, & Abbatem: nunc subiungit aliqua, quæ respiciunt artifices monasterij, dicens eos, quantuncunq; vtiles sint, semper in humilitate debere persistere. Et ponuntur quatuor partes in hoc capitulo, secūdùm quatuor mandata. Primum, est circa ipsos artifices, cùm dicit: *Artifices si sunt in monasterio, cum omni humilitate,* s. tam corporis quàm mentis, *faciant ipsas artes, si permiserit Abbas.* Nihil vult sanctus Pater fieri in monasterio per artifices, quātuncūq; eorum opus vtile esset monasterio, nisi ornatum sit humilitate & obediētia imperatum. Secundum est, de correctione præsumptionis eius, q ob artis suæ vtilitatē extollitur in superbiam, cùm ait: *Quòd si aliquis ex eis extollatur pro scientia artis suæ, eo quòd videtur aliquid conferre monasterio, hic talis euellatur ab ipsa arte,* vt scilicet eā non exerceat, *& denuò per eā non transeat: nisi fortè humiliato ei iterùm Abbas iubeat,* scilicet exercere artem suam vel obedientiam. Plana sunt omnia. Tertium est, de diligentia habenda, nè fraus aliqua inter res ipsas monasterij vendendas committatur, cùm ait: *Si quid verò ex operibus artificum venundandum est, videant ipsi per quorum manus transigenda sunt, nè aliquam fraudem monasterio facere præsumant: memorenturq; semper Ananiæ & Sapphiræ, nè fortè mortem, quam illi in corpore pertulerunt, hanc isti, vel omnes, qui aliquam fraudem de rebus monasterij fecerint, in anima patiantur.* Quæ omnia plana sunt, & aduertenda plurimùm ab his, qui res monasteriorum pertractant, vt cognoscant, quantum periculum sit, infideliter fraudulēterque res monasterij tractare: infelix planè, qui tāti fulguris tonitruum aure surda præterit.

I. Pars. Omnia cū humilitate & obedientia fiant.

II. Pars. Correctio præsumptionis.

III. Pars. Cauendum nè fraus fiat

Quartum est, de vitanda auaritia in ipsa venditione rerum, cùm sequitur: *In ipsis aūt precijs non surripiat auaritiæ malum, sed semper aliquantulum vilius,* i. minori precio, *detur, quàm ab alijs secularibus dari potest, vt in omnibus glorificetur Deus* secundùm illud Matth. 5. Luceat lux vestra coram hominibus, vt videant opera vestra bona, & glorificēt patrem vestrum, qui in cælis est. Omnia planissima sunt, & superfluum esset aliquid addere.

IIII. Pars. Auaritia vitanda in vēditione.

IN CAPVT LVIII.

TRACTATVS CXXIIII.

De disciplina suscipiendi fratres ad religionem: vbì de discretione habēdā à Prælato, in ipsorum receptione.

NOuiter veniens &c. Postquàm in superioribus sanctus Pater Benedictus instituit ordinem viuendi, quem fratres obseruare deberent in monasterio constituti: nunc subdit de ordine obseruando in receptione eorum, qui ad religionem suscipi deposcunt. Et potest diuidi hoc capitulum in quatuor partes. In prima, agit de probatione multiplici, quę fit ante professionem. In secunda parte, de ipsa professione. In tertia, de firmitate professionis. In quarta, de susceptione profitentis ad habitum religionis. Circa primum possunt notari tres gradus probationis. Primus est, ad portam monasterij, quatuor aut quinque diebus, antequàm ingressus illi detur. Secundus est, in cella hospitum duobus mensibus. Tertius est, in cella nouitiorum decē mensibus. De primo dicit sic sanctus Pater: *Nouiter veniens quis ad cōuersionem,* scilicet ad conuersationem siue statum religionis. Transitus autem iste, quo quis transit de seculo ad claustrum, de statu peccati ad statū gratiæ & Dei seruitiū, de mūdana cōuersatione

I. Pars cap. Tres gradus probationis venientium ad conuersionem.

Transitus ad religionem, benè dicitur conuersio.

ne

ne ad religiosam, benè dicitur conuersio. Ioelis 2. Conuertimini ad me in toto corde vestro, in ieiunio, fletu, & planctu: & scindite corda vestra. Felix transitus, & mutatio certè dexteræ excelsi. Gaudeat plurimũ & exultet discipulus, in cuius mente hanc conuersionem & transitum sanctus inspirauit spiritus. Vtilis conuersio, conuertenti se de tenebris ad locum luminis. Ecclesiastes 11. Dulce lumen, & delectabile oculis videre solem. Vtilis conuersio, & commutatio, cùm mundus fallax pro Deo fidelissimo deseritur: cùm bona modica in breui amittenda, meliorum impeditiua, pro maximis bonis in ęternũ mãsuris, relinquuntur. Vtilis transitus, de loco pressuræ & laboris, ad locum pacis & quietis. Ioan. 16. In mundo pressuram habebitis, in me autem pacem. Matth. 11. Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiã vos. Vtilis transitus, à loco pleno periculis, ad locum securitatis. Planè, qui de mundo transit ad claustrum ordinatum, gaudere debet, sicut illi qui per arcam diluuij sunt liberati, & sicut Loth ab incẽdio Sodomorũ saluatus, & sicut filij Israel gauisi sunt, cùm seruitutem Pharaonis, & exercitum eius euaserunt, & sicut pueri à fornace Babylonica liberati. *non ei facilis tribuatur ingressus*, Non solùm enim ad professionem, sed etiam ad probationẽ intùs in monasterio, non leuiter quisquam suscipiendus est. Nemo enim debet alteri se facilè credere, sicut dicit beatus Ambrosius, nisi cuius virtutẽ probauerit. Et ideò sequitur: *sed, sicut ait Apostolus: Probate spiritus, si ex Deo sunt.* Probandus est impetus spiritûs, an sit impetus Dei, an diaboli, an veniat vel aduersitate aliqua pulsatus, an desiderio salutis tractus: an seductionis causa, an spiritualis ꝓfectûs zelo inflammatus ad monasterium concurrat? Est autem hîc notandum, quòd magna discretione vti debetur in fratrũ receptione. Quẽadmodùm enim, qui vult vineam bonam habere, palmites, ex quibus plãtanda est, cũ discretione debet eligere: sic cum discretione fratres recipiendi sunt in religione, exemplo Domini, Ieremię 2. Ego te plantaui vineam electam, omne semen verum. Circa illum verò, qui recipi vult, primò attendendum est, an magnam voluntatem ad religionem habeat. Illũ enim, qui magnum onus vult sibi assumere portandum toto tempore vitæ suæ, oportet magnam volũtatem ad illud portandum habere. Per hoc autem, quòd nõ facilis tribuitur ingressus veniendi ad conuersionem, appáret, an vehemens desiderium ad illud, quod requirit, habeat, si dilatio desideriũ eius augmentat. Sancta enim desideria dilatione crescunt, iuxta verbum Gregorij. Magnitudo bonæ volũtatis, in eo qui vult

Figuræ de gaudio cõuertentis siue cõuersi.

lib. de paradiso, cap. 4.

De quibus probandus sit veniens ad conuersionem.

Maximè attendendum circa querẽtem recipi ad religionem.

1.

lib. 10 Moral. cap. 24.

recipi, signũ est spiritussancti inhabitantis, & in eo operantis. In libro de vita solitaria: Non sine grandi scrupulo mentis à quacunq; professionis altitudine arcẽdus est, cui testis inhabitantis & trahẽtis spiritussancti bona voluntas est. Secundò, attendendum est circa illum qui vult recipi, quid ipse principaliter intendat, vtrùm Christũ, an aliud ꝑter ipsum. Si aliud præter ipsum, timendũ est de ipso, quod Matt. 8. ait vnus Scriba Christo: Magister, sequar te quocunq; ieris. Qui cognito quòd propter lucrũ seculi eum sequi vellet, dixit ei: Vulpes foueas habent, & volucres cæli nidos: filius autem hominis nõ habet vbi caput suum reclinet. Non vult Christus, vt propter bona temporalia homines eum sequãtur, sed illis in futuro æternas diuitias dabit, qui in pręsenti paupertatis eius socij fuerint. Ecclesiastici 22. Fidẽ posside cum amico tuo in paupertate illius, vt in bonis illius læteris. Multùm cauere debet, qui tenet locũ Dei, nè introducat in domũ ipsius inimicũ eius. Inimicus est Dei, q amator est mũdi. Specialiter cauere debet, nè homines superbos recipiat, qui nesciũt illi, qui locũ Dei tenet, subesse, nec fratrũ volunt socij esse. Ex duobus generibus hominũ domus religionis replenda est: vel de simplicibus, qui sensu & voluntate ad assequendam religiosam prudentiã feruentes apparuerint & habiles: vel de prudentibus, quos religiosæ & sanctæ simplicitatis constiterit esse æmulatores. In libro de vita solitaria: Stulta superbia, vel superba stultitia à tabernaculis iustorũ semper procùl sit. In eodem: Omnis superbia stulta est, quãuis nõ omnis stultitia sit superba. Stultitia enim sine superbia, nõnunq simplicitas inuenitur: quæ si ignorat, forsitã est docibilis: & si nequit doceri, forsan est tractabilis: & propria est ciuitas refugij simplicitati cohabitatio religionis, nisi sit talis, quæ nolit humiliari: vel tam bruta, vt nõ possit regi, vel tractari. Bona tamen voluntas, etsi multùm sit bruta, non tamen est deserẽda, sed salutari consilio ad laboriosam & actuosam vitam transmittenda. Superbia autẽ, quantunuis prudens sibi videatur, dimittenda sibi est, & abigenda. Discretionẽ habere debet, qui præest, non qua simplices decipiat, suauia religionis eis ostendendo, & aspera occultando, sed qua recipiendis & recipientibus caueat. Crudelitas magna esse videtur, cùm paruuli innocentes, asperitatem religionis non intelligentes, cruci religionis affigũtur. Hi in ingressu nihil spirituale intendentes, nec intelligentes ea, quæ in regula continentur, post ingressum, inimici crucis inueniuntur, ventri suo, non Domino Iesu Christo, in monasterio seruientes. Et notandum, quòd multis de cau-

Bernard. ad fratres de monte Dei, circa med.

2.

Mala conuertentis dispositio.

Non recipiẽdi ad religionem.

Ex duobus generibus hominũ replenda est religio.

Bernard. ad fratres de monte Dei, circa med.

Quomodò se benè habeat Prælatus, ad eos qui volunt conuerti.

Non idonei

sis

plerunque recipiuntur ad religionem, propter multas causas.

ſis accidit, quòd in religione recipiuntur, qui ad religionem non ſunt idonei. Aliquandò accidit ex cupiditate recipiẽtium. Sicut enim nautæ aliquandò ægrotantes, non ex toto mortuos, in mare non timent
1. proijcere, vt bona eorum poſſint habere: ſic aliqui nõ timent homines adhuc mundo viuentes, ſudario inuoluere, & in ſepulcro clauſtri ſepelire, vt aliquod commodum temporale poſſint indè acquirere. Sudarium, eſt habitus religioſorũ, cùm in eo ipſi cõſueuerint ſepeliri: mortui debent eſſe mũdo, qui in hoc ſudario inuoluuntur, nec debent iam deſiderio attrahere bona huius mundi, diuitias, delicias, & honores: mortui etiam debẽt eſſe ſibijpſis. Roma. 14. Nemo veſtrûm ſibi viuit. Hanc mortem ſequitur beata vita, ſecundùm illud Rom. 6. Si mortui ſumus cum Chriſto, credimus quòd & ſimul viuemus cum illo.

2. Aliquandò accidit hoc ex recipientium carnalitate, qui cùm Dei ordinatione filios non habent, diaboli procuratione nepotulos ſibi aggregant, quos in religione recipi faciunt, nõ vt ſaluentur, ſed vt ditentur, & per eos fortiores efficiantur: qui ſicut carnaliter ingrediũtur, ſic poſt ingreſſum carnaliter cõuerſantur. Ioan. 3. Quod natũ eſt ex carne, caro eſt: & quod natum eſt ex ſpiritu, ſpiritus eſt. Aliquandò acci-

Illachrymãdum negocium.

3. dit hoc ex parentum carnalium improbitate, qui filios ſuos in religione ponunt, vt ab eis ſe expediant, potiùs intendentes corporalem eorũ prouiſionem, quàm eorum ſalutem.

TRACTATVS CXXV.

De probatione ſuſcipiendorum fratrum: vbì repræhenduntur, qui temerè profitentur.

Ergò ſi veniens, perſeuerauerit pulſans, & illatas ſibi iniurias, & difficultatem ingreſſus, poſt quatuor aut quinque dies viſus fuerit patienter portare, & perſiſtere petitioni ſuæ, annuatur ei ingreſſus, & ſit in cella hoſpitum paucis diebus. Vbì conſiderandum, quòd hoſpitarius, probationis cauſa, poteſt ei, qui recipi petit, dicere aliqua verba, quæ impatientium animos citò poſſent prouocare, & commouere: vtpotè, Frater, quid ſcimus, an tu ſis ſeruilis conditionis, an apoſtata alterius religionis: an latrociniũ ſiue furtum commiſeris, & timore pœnæ ad nos nunc confugias? Prætereà dubitamus, quòd parua tentatio te citò deijceret à bono propoſito, quod nũc vidéris habere, & velut leuis palea ventilareris de clauſtro. Cæterùm vidéris impotens, ad ſupportãdum onera grauia religionis. hæc & ſimilia poteſt ei dicere. Notandum eſt hîc, quòd hoc ſancti Patris probationis mandatum, ſumptum eſt ex inſtitutis ſanctorum patrũ. Vndè libro quarto inſtitutionum monachorũ, de hac probationis forma, quidam ſanctus pater cuidam hoc modo probato ait: Nôſti, quot diebus præ foribus excubãs, hodiè ſis ſuſceptus. Cuius difficultatis cauſam primitùs debes agnoſcere. Poterit enim tibi, in hac via, quam ingredi concupiſcis, multùm conferre, ſi ratione eius agnita, ad ſeruitium Chriſti conſequenter, ac ſicut oportet, acceſſeris. Sicut enim immenſa gloria fideliter ſeruientibus Deo, ac ſecundùm regulæ inſtitutionem ei adhærentibus, repromittitur in futurum: ità pœnæ grauiſſimæ pręparantur his, qui tepidè eam, negligenterque fuerint executi, & ſecundùm hoc quod profeſſi ſunt, vel quod ab hominibus eſſe creduntur, fructus etiam congruos ſanctitatis, eidem exhibere neglexerint. Melius eſt enim, ſecundùm ſcripturæ ſentẽtiam, non vouere quenquam, quàm vouere, & non reddere. Et maledictus, qui facit opus Dei negligenter. Ideò igitur à nobis diutiſſimè refutatus es, non quia tuam, vel omnium ſalutem non toto deſiderio cupiamus amplecti, & his, qui ad Chriſtum cupiũt peruenire, etiam procùl occurrere non optemus: ſed nè temerè recipientes, & nos apud Deum leuitatis, & temetipſum reum grauioris oneris ac ſupplicij faceremus, ſi ad præſens facilè ſuſceptus, nec põdus huius profeſſionis intelligẽs, vel deſtitutor poſt hæc, vel tepidus extitiſſes. Sequitur: *Poſteà autem ſit in cella nouitiorum, vbì meditetur, & manducet, & dormiat.* Sub meditatione compræhendit ſanctus Pater lectionẽ, orationem, contemplationem, quibus ipſe probandus intendere debet. Sequitur: *Et ſenior ei talis deputetur, qui* ſcilicet prudẽtia, & morum religionis claritate, *aptus ſit ad lucrandas animas: qui ſuper eum omninò curiosè,* id eſt, ſtudiosè, *intendat, & ſolicitus ſit, ſi reuerà,* id eſt, veraciter, & non fictè, *Deum quærat, ſi ſolicitus eſt ad opus Dei,* ſcilicet ad orationẽ, ad lectionem, ad meditationem, *ad obedientiam,* ſcilicet implendam, *ad opprobria,* ſcilicet increpationes duras tolerandas patienter. Sequitur: *Prædicentur ei dura & aſpera* religionis, ſcilicet abſtinẽtiæ regularis, durities lecti, veſtimentorum aſperitas, ſilentium, prolixitas officij, totalis renunciatio ſeculi, abnegatio propriæ voluntatis, grauis diſciplina delinquentium, & ſimilia, *per quæ itur ad Deum.* Nam arcta eſt via quę ducit ad vitã, Matth. 7. Sequitur: *Si promiſerit,* id eſt, ſe promiſſurum dixerit, *de ſtabilitate ſua perſeuerãtiam, poſt duorum menſium circulum legatur ei hæc regula per ordinem,* & diligenter, & seriosè, vt pleniùs illius grauitatem, & onus intelligat, *& dicatur*

Hoſpitarius poteſt eſſe cauſa probationis nouitio.

Caſſia. lib. 4. inſti. c. 3.

Ratio, quarè probentur nouitij ante ingreſſum ſecundùm patrũ inſtituta. Cap. 33.

Eccleſ. 5.

Iere. 48.

Nouitijs exponenda.

dicatur ei: Eccè lex, sub qua militare vis. Si potes ob-
seruare, ingredere: si verò non potes, liber discede.
Omnia plana sunt. Sequitur: *Si adhuc stete-*
rit, id est, si stare se velle dixerit, *tunc ducatur*
in supradictam cellam nouitiorum, & iteràm probe-
tur in omni patientia, id est, ad omnem patien-
tiam regularem, *& post sex mensium circulum re-*
legatur ei regula, vt sciat ad quid ingreditur. Stul-
tum profectò est, vt quis promittat se per-
petuò seruare id, quod nunquàm nouit,
aut non intelligit: rectè ergò sanctus Pater

Infidelis & stulta promissio reprehenditur.

iubet, vt regula probando sæpè legatur, vt
sciat ad quid ingreditur. Displicet autem
Deo infidelis & stulta promissio. Ecclesia-
stis 5. Stulta verò promissio est, cùm pro-
mittens non intelligit ea quę promittit. In
fidelis verò, cùm se illa impleturū nec con-
fidit, nec intelligit. Hanc autem temerita-
tem reprimit Salomon, Ecclesiastis 5. Nè

Temerè quandò loquatur.

temerè quid loquaris, neq; cor tuum sit ve-
lox ad proferendum sermonem corā Deo.
1. Tunc planè, qui profitetur, temerè loqui
videtur, si non priùs studiosè inspexerit,
2. quæ pollicetur: vel si non habet volunta-
tem adimplēdi ea, quæ in professione con-
3. tinentur: vel si grauitatē religionis, in qua
4. profitetur, nō tentauit: vel mores eorum,
cum quibus toto tempore vitæ suæ viuere

Ante professionem regula est inspicienda.

elegit, per experientiam non nouit. Quarè
optimè sanctus pater Benedictus instituit
in hoc capitulo, vt ante professionem stu-
diosè regula inspiciēda sit. Prohibuit enim
Deus Leuit. 22. nè animal cæcum sibi of-
ferretur. Cæcū animal Deo offert, qui ali-
quid Deo ꝓmittit, & quod promittit, ne-
scit. Vndè discendo debemus præcedere
opera nostra, secundùm illud Prouerb. 4.
Palpebræ pręcedent gressus tuos. Priùs pal-
pebræ debēt moueri, vt videatur quò eun-
dum sit, quàm pedes moueantur ad gradi-
endum. In omni sacrificio sal ponendum
est discretionis. Leuit. 2. Quicquid sacrifi-
Psal. 98. cij obtuleris, sale condies. Honor regis, cæ-
lestis, iudicium diligit, scilicet iudiciū de-
liberationis. Quam deliberationem Deus
in votis adeò diligit, vt votum non repu-

Quarè in processionibus lumē cruci pręfeṙatur.

tet, si deliberatio defuerit. In processioni-
bus Ecclesiæ lumē cruci præfertur, vt crux
pœnitentiæ cum discretione assumenda
esse doceatur. Item, qui profitetur, debet
habere vehemens desiderium implendi ea,
quæ in professione continentur, sicut in
præcedēti capitulo dictum est. Vndè ideò
sanctus Pater dicit: quòd nouitio venien-
ti ad conuersionem non facilis ei ingressus
tribuatur, & vt dura & aspera ei prędicen-
tur, vt sic appareat an vehemēs desideriū ha
beat ad illud, quod requirit, & vt dilatio,
Greg. li. 20. Mora. c. 24. eius desiderium augeat. Sancta enim desi-
deria, dilatione crescunt. Præcepta etiam

Inspicienda & ponsan.

debet religionis & grauitatem inspicere.
Fatuus enim videtur esse, qui onus, cuius
grauitatem ignorat, sic assumit, vt illud de
cæterò deponere no possit. Ecclesiastici 7.

da ante professionem.

Non spondeas super virtutem tuam. Qui 1.
vult turrim ędificare, priùs computat sum
ptus qui necessarij sunt, si habeat ad perfi-
ciendū, nè, posteà q̄ posuerit fundamen-
tum, & non potuerit perficere, omnes qui
vident, incipiant illudere ei, dicēntes: Quia
hic homo cœpit ædificare, & non potuit
cōsummare, Lucæ 14. Noluit Deus ad con-
tinentiam & paupertatem homines præ-
cepto obligare, sciens hæc non cuicunque
portabilia esse, sed de cōtinentia dicit: Qui
potest capere, capiat, Matt. 19. De pauper-
tate ibidē: Si vis perfectus esse, vade & ven-
de omnia quæ habes, & da pauperibꝰ. Priùs
ergò tentandum est homini, si continenti-
am capere valeat, quàm eam inseparabili-

Figura.

ter appræhendat. Dauid arma Saul sibi ni-
mis ponderosa deposuit, & sic Goliam vi-
cit, 1. Reg. 17. Sic accidere potest, vt in me-
diocri pœnitentia aliquis saluetur, qui in
nimia damnaretur. Item, qui profitetur, 2.
debet mores eorum per experiētiam nosce-
re, pro quorum societate, societatem cæ-
terorum vult relinquere, cum quibus eli-
git toto tempore vitæ suæ viuere, quibus
tanta vnione vult vniri, vt non proprium
remaneat sibi. Temerè profitēs, sibimet in-
ijcit laqueum, quo posteà perit. Prouer. 6.
Illaqueatus es verbo oris tui. Ipse gladio
mentem suam transfigit, qui vix, vel nun-

Damnatur qui temerè profitetur.

quàm extrahi poterit. Prouerb. 12. Est qui
promittit, & quasi gladio pungitur con-
scientiæ. Item amicum verissimum, Chri-
stum scilicet, inimicum sibi reddit, secun-
dùm illud Ecclesiastici 20. Est qui præ cō-
fusione promittit amico, & lucratus est
inimicum gratis. Item altitudinem aquæ
rursùm ascendit. Prou. 20. Ruina est ho-
mini deuotare sanctis, * & de voto suo ho-
norare, & post vota retractare.

* for. id est,

TRACTATVS CXXVI.

In quo assignátur rationes, quibus aliquis dicitur religionem temerè profiteri, & quibus aliquis illam non temerè, sed laudabiliter profitetur.

PRo planiori intelligentia eorum,
quæ à sancto patre Benedicto di-
cta sunt in hoc capitulo de rece-
ptione fratrum ad professionem,

Diuersæ causæ, q̄bus aliquis temerè ꝓfitētur.

est notandum, quòd multis de causis solet
accidere quòd aliquis religionem temerè
profiteatur. Quandoq; accidit hoc ex cupi- 1.
ditate recipiētium, sicut dictum est in præ-
cedenti capitulo, de receptione minùs ido-
neorum: vbi dicebatur, quòd sicut nautæ

aliquandò ægrotantes, non ex toto mor-
tuos,non timent in mare proijcere, vt bo-
na eorũ poſſint habere: ſic aliquandò non
timent homines adhuc mundo viuentes,
ſudario religionis inuoluere, & in ſepul-
cro clauſtri ſepelire, vt aliquid tempora-
le commodum poſſint inde acquirere. Su-
darium enim,eſt habitus religioſorũ, cùm
in eo ipſi cõſueuerint ſepeliri. Mortui de-
bent eſſe mundo, qui hoc ſudario inuol-
uuntur, nec debẽt iam deſiderio attrahere
bona mundi,diuitias,delicias,& honores:
mortui etiam debent eſſe ſibijpſis. Rom. 14.
Nemo noſtrûm ſibi viuit. Hac mortem ſe-
quitur vita beata,per illud Rom. 6. Si mor-
tui ſumus cum Chriſto, credimus quia &
2. ſimul viuemus cum illo. Aliquandò acci-
dit ex ſuperbia recipientium,qui verecun-
dãtur, quòd aliquis,qui ad eos ingreditur,
ad ſeculum reuertatur: qui vidẽtur tali fa-
tuitate laborare, qua laboraret ille,qui ve-
recũdaretur de hoc, quòd in meſſe ſua pa-
leas inueniret. In his qui in religione ad
probationem recipiuntur, venti tentatio-
nis indicant,quis granũ, quis palea exiſtat.
Ad impetum huius venti, palea diſcedit,
granum verò locum ſuũ minimè dimittit.
Superuacuum eſſet tempus probationis, ſi
omnis qui probatur, neceſſariò approba-
retur: cùm de multis à Deo vocatis, pauci
ſunt electi,non eſt mirum,ſi nõ omnes qui
probantur, ad profeſſionem admittãtur.
Recta ſimilitudo. Qui vult vineam bonam habere, cum dili-
gentia palmites, ex quibus plãtanda eſt,eli-
git: Si quis veritatẽ religionis diligit, pro-
batos cum diligenti electione, ad probati-
onem recipit. Si vinea Domini,cũ diligenti
electione plantata, degenerauerit: (ſecun-
dùm illud Iere. 2. Ego te plantaui vineam
electam, omne ſemẽ verum, quomodò cõ-
uerſa es in prauũ vinea aliena? quomodò
non degeneret, in cuius plantatione, nul-
3. la electio habetur? Aliquandò verò accidit
hoc,ex indiſcreta pietate recipiẽtium, qui
Damnatur indiſcreta pietas in recipiẽdis ad profeſſionẽ carnalibus hominibus adeò compatiũtur,
vt cum eis carnales efficiantur. Ipſi adeò in-
firmis ſunt miſericordes, vt ſanis ſint cru-
deles, & infideles, inter quos homines pe-
ſtilentes ponũt, qui eos corrumpunt. Pro.
20. Multi homines miſericordes vocãtur,
virum autem fidelem quis inueniet? Opor-
tet quòd religio deſpumetur, ad hoc vt in
puritate ſua ſeruetur. Vbi eſt diſpumatio,
nulla eſt impuritas. Multùm gloriãtur ali-
qui de hoc, quòd de ordine eorum nullus
apoſtatat: quibus dici poteſt, quòd non eſt
mirum, ſi nullus apoſtatãdo diſcedit de il-
4. lo ordine, in quo apoſtaſia toleratur. Ali-
quandò accidit ex recipientium carnalita-
te,qui cùm Dei ordinatione filios non ha-
beãt, diaboli procuratione nepotulos ſibi
congregant, quos in religione recipi faci-
unt,non vt ſaluentur,ſed vt ditẽtur,& per
eos fortiores efficiãtur: qui ſicut carnaliter
ingrediũtur, ſic poſt ingreſſum carnaliter
conuerſantur. Quod enim natũ eſt ex car- Ioan. 3.
ne,caro eſt. Aliquandò accidit ex ſimpli- 5.
citate eorum,qui in religione recipiuntur:
vt cùm parentes carnales filios ſuos in reli-
gione ponunt, vt ab eis ſe expediãt, potiùs
intendentes corporales eorũ prouiſiones,
quàm animarum ſalutẽ: quibus ad mona-
ſterium venientibus, cùm ſecũdùm ea,quæ
parùm antè dicta ſunt, prædicanda eſſent
eis dura & aſpera, econuerſò oſtenduntur
ſuauia, & occultantur aſpera. Crudelitas
magna videtur eſſe, quòd paruuli innocẽ-
tes,aſperitatẽ religionis non intelligentes,
cruci religionis affigantur. Hi in ingreſſu
nihil ſpirituale intendentes, nec ea intelli-
gentes quæ in regula continentur,poſt in-
greſſum inueniuntur ventri ſuo, nõ Do-
mino Ieſu Chriſto,in monaſterio ſeruien- 6.
tes. Aliquandò accidit ex cæca cupiditate Cõparatio.
eorum qui recipiũtur. Sicut enim in exer-
citibus viles perſonæ nõ timent ſe pericu-
lo exponere, vt poſſint aliquid acquirere,
& interdùm dum ſitiunt lucrum, perueni-
unt ad laqueum. Dum enim volũt capere,
capiuntur & ſuſpendũtur: ſic aliqui amo-
re diuitiarum diuites Abbatias ingrediun-
tur, nec timẽt periculoſa obligatione illa-
queari, vt poſſint ditari. Aliquandò vide- Quomodò
tur temeraria eſſe profeſſio, quæ verè non non ſit te-
eſt, cùm ſit diuina inſpiratio. Apoſtoli nõ meraria profeſſio.
temerè egerunt, qui ad vnum verbum Sal-
uatoris omnia reliquerũt. Non eſt neceſſa- 1.
rium illi, qui in hoc ſeculo cõtinentiã ſer-
uauit, & magnæ abſtinẽtiæ fuit, probari in
monaſterio, an virtutem cõtinentiæ & ab-
ſtinẽtiæ habeat, cùm per longam experien-
tiam ſeculi, eas ſe habere ſciat. Facilius enim
eſt, abſtinere vel continere in monaſterio,
quàm in ſeculo. Item, ſine temeritate po- 2.
teſt aliquis ſperare, quòd ea ſuſtinere vale-
at, quæ multos, quos nouit infirmiores ſe,
lætanter ferre conſiderat. Non videtur etiã 3.
temeritas eſſe, cũ ille qui de carcere diaboli
euaſit, inſequentes ſe conſpicit, vel inuiſi-
biles inimicos, vel ſuos domeſticos, ad locũ
carceris eum reducere cupiẽtes, ſine minori
experientia profeſſionem facit, & in ſtatu
ſe ponit, vndè extrahi nõ poſſit, fiduciam
habens, quòd ille qui dedit voluntatem in-
trandi, & perficiendi dabit, & facultatem
promiſſa ſeruandi: & quod nõ poteſt ſuis
viribus, poterit & adiutorio Dei, & ami-
corum, & per gratiæ augmẽtum, & cõſue-
tudinis beneficium: quod difficile eſt mo-
dò & moleſtũ, proceſſu temporis erit faci-
le, & iocũdum. Optima enim forma viuẽ-
di, iuxta verbũ Senecæ, eligenda eſt, quam Aſſuetudine iucunda redditur virtutis via
iucũdam reddet aſſuetudo: ſic arcta eſt via,
quę ducit ad vitã, & iugum Chriſti ſuaue,
quia

quia via illa non niſi anguſto incipitur in-
itio, proceſſu verò temporis ineffabiles de-
lectationes dat. Sicut temeritas nõ iudica-
tur, ſi ille, qui naufragatur, firmiter apprę-
hendit per quod ſaluetur: ſic non videtur
eſſe temeritas, ſi ille qui ſcit quòd in ſeculo
diù fuit in periculo, nec in ſtatu illo ſalutẽ
ſuam conſpicit, ad ſtatũ alium, in quo ſal-
uari confidit, & in quo aliquanto tempore
ſalubriter vixit, voto ꝓfeſſionis ſe adſtrin
4. git. Non videtur etiam eſſe temeritas, ſi
aliquis voluntarius ligetur, nè Sirenes vſq;
Sirenes moraliter. in exitium dulces periculosè ſequatur. Si-
renes, ſunt blandimenta ſeculi, quę multos
ante profeſſionem redire faciũt ad locum
periculi. Quę temeritas eſt, cùm ille qui ſcit
ſe in ſeculo lunaticum fuiſſe, & nunc in
aquam, nunc in ignem ſe pręcipitâſſe, vult
ſibi cauere, vt ſi fortè morbus eum arripue-
rit, in mare huius mũdi ſe pręcipitare non
poſſit? Item quæ temeritas eſt, cùm ille ſcit
ſe diù in ſocietate mala vixiſſe, quæ in in-
fernum ibat, & in infernum ducebat eum:
& nunc poſitus in ſocietate, quæ, ſicut cre-
dit, in paradiſum vadit, & exemplo bono,
& ſalubri exhortatione eum illuc ducit, ſi
ſocietatem quam nouit ſibi fuiſſe noxiam,
in perpetuũ abiurat, & illi quam nouit ſibi
eſſe ſalubrem, inſeparabiliter ſe ſociat?

TRACTATVS CXXVII.

De profeſſione monaſtica, & tribus ſubſtantialibus eius: vbì agitur de his, quæ plurimùm valent ad ſtabilitatem diſcipuli.

E*T ſi adhuc ſtat poſt quatuor menſes, iterùm
ei legatur eadem Regula. Et ſi habita ſecum
deliberatione, promiſeris ſe omnia cuſtodi-
re, & cuncta ſibi imperata ſeruare.* Eſt au-
tem in hoc loco aduertẽdum, quòd ex hoc
quod hîc dicitur, *Et ſi habita ſecum deliberatio-
ne, promiſerit ſe omnia cuſtodire*: non eſt intelli-
gendum, quòd monachus totam regulam
vouerit, aut totam ex præcepto ſeruare ſit
adſtrictus: quoniã, ſicut in ſuperioribus,
circa prologum huius Regulæ, pleniſſimè
oſtendimus, monachus nec totam regulam
Nota hanc intelligentiam. vouet in profeſſione, nec etiam omnia in
regula contenta cadũt ſub præcepto. Ver-
bum ergò Promiſſionis, nõ eſt accipiendũ
in hoc loco ſtrictè, pro aliqua voti obliga-
tione, ſed pro quadam certa & aperta vo-
lũtatis ſuæ declaratione, ſiue diffinitione,
ad cuſtodiendũ ea, quæ in regula ſunt tra-
dita, & ſeruandum ea, quæ à ſuis ſuperio-
ribus fuerint imperata. vt ſit ſenſus: Promi-
ſerit deliberato animo, certa & aperta dif-
finitione ſtatuerit, ſiue affirmauerit, ſe vel-
le omnia cuſtodire, &c. Sequitur: *tũc ſuſcipi-
atur in congregatione*, ſ. ad profeſſionẽ, modo
ſ. qui infrà ſequitur ibi, *Suſcipiendus aũt* &c.

ſciens, poſt factam profeſſionẽ iam, *ſe ſub lege
regulæ conſtitutum*, ſiue poſitũ, ſiue conſtrictũ
ità, *quòd ei ex illa die nõ liceat egredi de monaſterio,
nec collum excutere de ſub iugo regulæ, quam ſub tam
moroſa deliberatione*, ſ. exiſtens, *licuit*, i. potuit,
aut excuſare, i. recuſare, *aut ſuſcipere*. ſicut enim
Glo. ſuper illud pſal. Vouete, & reddite: di- Pſal. 75.
cit, Vouere, voluntati conſulitur: ſed poſt
voti promiſſionẽ, redditio neceſſariò exi-
gitur. Sequitur de profeſſione: *Suſcipiendus
autem, in oratorio coram omnibus promittat de ſtabi-
litate ſua, & conuerſione morum ſuorum, & obedien-
tia coram Deo & ſanctis eius, vt ſi aliquãdò aliter fe-
cerit, ab eo ſe damnandum ſciat, quem irridet.* Vbì
ſanctus Pater ponit ea, in quibus profeſſi-
onis ſubſtantia cõſiſtit. Circa quod notan-
dum, quòd ex hoc loco forma profeſſionis
diſcipuli huius ſcholæ colligitur, quæ eſt
iſta: EGO domnus N. promitto ſtabilitatẽ, Forma profeſſionis monachorũ quã melius vide in fine libri.
& conuerſionem morũ meorum, & obedi-
entiam, corã Deo & ſanctis eius, ſecundùm
regulã ſancti Benedicti in monaſterio tali:
in præſentia talis Abbatis, & aliorum fra-
trum. In qua profeſſione tria ſubſtãtialia
monaſticæ profeſſionis tanguntur: videli-
cet, ſtabilitas, morum cõuerſio, & obedien-
tia. Stabilitas quidẽ, attinet ad perſeueran- Stabilitas.
tiam. Tunc enim recta eſt vniuſcuiuſque
cõuerſio ad Deũ, ſi vſq; in finem in ea per-
ſeuerauerit, dicente beato Papa Gregorio: Hom. 25. in Euang.
Virtus boni operis, eſt perſeuerãtia. Poni-
tur autem primùm inter ipſa ſubſtantialia
profeſſionis, ſtabilitas: quoniam ſtabilitas
eſt petra, ſuper quam totum religionis of-
ficium conſtruitur & fundatur. Matth. 7.
Deſcendit pluuia, venerunt flumina, fla-
uerunt venti, & irruerunt in domũ illam,
& non cecidit. fundata enim erat ſuper fir-
mam petrã. Per ſtabilitatẽ adſtringi intelli- Stabilitas ad quid adſtringat.
gitur monachus, quòd nullo modo deſe-
rat monachatũ, nec ſine neceſſitate, & ſu-
perioris authoritate, exeat monaſterium.
Circa quam ſtabilitatem tria notãda veni- Circa ſtabilitatẽ tria notanda.
unt. Primò, quòd reditus ad ſeculum, ſit
multùm timendus. Secũdò, de his quæ re-
ditum ad ſeculũ multùm diſſuadent. Ter-
tiò, de his quę plurimũ valent ad ſtabilita-
tem viri religioſi: de quo in ſequenti cap.
Circa primum notandum, quòd multùm 1.
timendum eſt ei, quẽ Dei bonitas de ſeculo Timendus eſt reditus ad ſeculum.
eduxit, ad illud redire corde vel corpore,
ante profeſſionẽ, vel facta profeſſione. De
reditu poſt ꝓfeſſionẽ hoc patet. Qui enim Cõtra apoſtatantes.
ſic ad ſeculũ redit, à Deo recedit, & perit.
Aug. in lib. Soliloquiorũ: Deum quẽ relin- lib. 1. cap. 1.
quere, hoc eſt, quod perire. Iſte receſſus à
Deo multũ habet confuſionis. Iere. 22. Do-
mine, omnes qui te derelinquunt, confun-
dentur. Verè confuſione dignus eſt, qui eũ
derelinquit timore mali, cũ quo nihil habe
tur mali. Eccleſ. 8. Qui cuſtodit præceptũ,
non experietur quicquã mali. Quod alij eſ-

set malum, ei est bonum. Dignus est etiam cõfusione, qui ei præponit aliquod bonũ, in quo habetur omne bonũ, & quo amisso, nullum retinetur bonũ. Exo. 32. dicit Dominus Moysi: Ostendã tibi omne bonum. Omne bonũ est Deus: & illo amisso, omne bonum amissum est. Oseæ 8. Proiecit Israel bonum. bonum proijcit, qui Deũ deserit. Seneca: Nihil est homini bonũ, sine se bono: cũ Deo benè est homini, sine ipso non. Isa. 3. Dicite iusto, quia benè. Aug. Tale bonũ est Deus, vt nemini, eum deserenti, benè sit. Verè confusione dignus est, qui eum relinquit, per quẽ existit, & qui eũ redemit: Deut. 32. Deum qui te genuit, dereliquisti. Eccles. 30. Ingratus sensu, derelinquit liberantem se. Verè confusione dignus est, qui pessimum dominũ, optimo præponit. Ioan. 6. dicit Petrus Domino quęrẽti ex discipulis, an vellẽt abire: Ad quem ibimus? Malitia domini ad quem itur, cum à Deo receditur, multùm deberet cohibere à recessu ab ipso, maximè in futuro. Cõfundentur enim, qui à Deo recedunt: quandò manifestum erit toti mundo, ꝙ ipsi sunt qui dixerũt Deo, Recede à nobis, Iob 21. Tunc Deus relictus ab eis, reddens eis vicem, dicet eis: Discedite à me, qui operamini iniquitatẽ, Matth. 7. Eiusdem 25. Discedite à me maledicti, ite in ignem æternũ. Præterea discessus iste à Deo, multùm prouocat eius indignationẽ, cùm miser vermiculus Dominum maiestatis, sine eius culpa dimittit. Solent magni domini seruientes suos aliquandò dimittere, sed Dei benignitas seruiẽtes sibi nunquàm dimittit, nisi eũ dimittãt. Aug. Nemo te amittit, nisi qui te dimittit. Magnitudo diuinæ indignationis aliquandò ex hoc appáret, quòd Deus dimittit apostatas in tanta miseria esse in seculo. Iere. 42. Cõflabitur indignatio mea super vos, cùm ingressi fueritis Aegyptũ. Apostatæ sunt arbores infructuosæ, bis mortuæ. Causam vide: mũdo moritur aliquis, cùm de seculo egreditur: Deo moritur, cùm ad seculũ reuertitur. Fructum seu vtilitatem vitæ, qua mundo viuitur, amisit in monasterij ingressu: vtilitatem vitæ, qua viuitur Deo, in egressu: & factus est homo inutilis, iuxta

lib. de natura boni, cõtra Man. cap. 7.

Iudiciũ diuinæ indignationis contra apostatas.

Iudas in sua epist. cano.

Apostata dicitur bis mortuus.

2. illud Pro. 6. Homo apostata vir inutilis.

Quæ reditũ ad seculum dissuadeant

Circa secũdum notandũ, quòd religiosus, cui tẽtator suadet, vt ad seculũ redeat, ista ad suî stabilitatẽ attendere debet. Saluator

1. Lazarum ad vitam seculi reuersurum plorat, qui non plorauit moriturũ. Magis expediret aliquibus mori, quàm ad seculũ reuerti: quia iuxta verbum Senecæ, Maius est periculum, malè viuendi, quàm citò mori-

2. endi. Itẽ, Saluator suadentibus, vt de cru-

Matth. 27.

ce descenderet, nullatenùs acquieuit: neq; motus pietate matris eius, cuius animã gladius passionis eius pertransibat, neq; pro-

missione Iudæorũ, qui dicebant, se in eum
credere, si descenderet de cruce. Saluator 3.
etiã, postquàm de mundo recessit, licèt aliquibus bonis ad confirmandam fidẽ resurrectionis apparuerit, tñ mundo immiscere se noluit. Multũ timendũ est ei, qui acquiescẽs angelo magni cõsilij terrena reliqt, derelicto eius hortatu consilio impiorũ, abijt, & ad ea quę reliquit, redit. Pro. 1. Despexistis omne consilium meũ &c. Ego in interitu vestro ridebo. Beatus vir, qui in consilio impiorũ non abijt. Infelix verò, qui abijt.

Psal. 1.

Item terrere multùm debet illum, quem 4.
pœnitet, quòd terrena pro cęlestibus reliquit, quod legitur in vita B. Ioãnis Euangelistæ, de duobus fratrib⁹ personis honoratis, qui audita eius prędicatione, suas possessiones vendiderunt, & pauperibus distribuerunt. Qui cùm quadam die viderent seruos, quos habuerant, diuites, & in habitu precioso, se autem egentes, & in habitu vili, contristati sunt de hoc quod fecerant. Quo cognito, Ioãnes virgis siluestribus in aurum mutatis, & lapidibus communibus mutatis in lapides preciosos, dixit: Ite, & redimite vobis terras, quas vẽdidistis, quia cælorum præmia perdidistis. Et suscitans quendam iuuenem, qui mortuus efferebatur, fecit quòd ipse illis fratribus annũciaret, quantã gloriã amisissent, & quantã pœ
nã incurrissent. Colũba, cõperto quòd di- 5.
luuium nõ cessâsset, ad arcã redijt, Gene. 6. Cùm ergò diluuiũ peccatorum incessanter in seculo sit, nõ videtur esse columbę, illuc reducere, sed potiùs corui infernalis. Coruus ab arca emissus, non legitur ad arcam
fuisse reuersus. Quem spiritus Dei in deser- 6.
tum claustri duxit, credere debet spiritum malignum esse, qui reditum ad seculum ei suadet. quia secundũ verbũ Bernar. Spiritus sanctus, qui adducit, non reducet: cùm
non sit in eo, est & non. Angelica admoni- 7.
tio est ad Loth facta: Noli respicere post tergum tuum, nec stes in omni circà regione, sed in monte saluum te fac. Respiciens autẽ eius vxor post se, versa est in statuam salis, Gen. 19. Statua, est corpus sine spiritu, similitudinem habens, non veritatem. Sic respiciẽs ad ea quæ reliquit, similitudinem habet religiosi, non veritatem. Corpus habet in claustro, spiritum in mundo, vt sit quasi quædam statua. Hoc exemplo vtitur Saluator, Lucæ 17. dicens: Memores estote vxoris Loth. Eiusdẽ 9. Nemo mittens manum ad aratrum, & respiciens retrò, aptus
est regno Dei. Filij Israel de manibus Pha- 8.
raonis liberati, pertrãsito mari rubro, non redierunt in Aegyptum, sed de sua liberatione exultant, & laudant liberatorem suum, Exodi 14. O quàm fatuè egissent, si redissent in Aegyptum. Gen. 26. Nè descendas in Aegyptum. Iere. 42. Nolite intrare

Exẽplum. In hist. Lõbardica. Anton. ti. 2. 6. ca. 6. §. 1.

9. in Aegyptum. Magi diuinitùs edocti, ad Herodem non redierunt, ad Saluatoris hostem. Ioseph etiam timet redire ad locum, vbi audiuit Archelaum regnare, Matth.2. Sic timendum est ei, qui propriam salutem desiderat, redire ad mundum, vbi satanas aduersarius salutis regnat, & habitare inter seruitores eius. Apoc. secundo: Scio vbi habitas, vbi sedes est satanæ.

TRACTATVS CXXVIII.

De octo, quæ valere possunt ad stabiliendum nouitium in religione.

Multa faciunt ad stabiliendum nouitium. Circa stabilitatem nouitij in religione, est notandum, quòd multa possunt valere ad stabiliendum nouitium in religione. Primum est, timor confusionis. 1. Rarò enim est reditus ad seculum sine confusione. Vix enim est, quin rediens incurret notam leuitatis, vel verecundiæ, timiditatis, vel alicuius iniquitatis. *Leuitatis arguitur.* Leuitati ascribitur, quod incepit facere, & non potuit consummare. Cum leuitate etiam notatur de fatuitate, quæ leuitatem comitatur. *Stultitiæ.* Ecclesiastici 27. Stultus vt luna mutatur. Stultitia est, cui nihil constat, nihil diù placet. Stulti, quod non habent, cupiunt: quod habent, fastidiunt. Econtrariò de sapiente, Seneca: *Epist. 20.* Quid est sapientia? Semper idem velle, atque nolle. Non potest cuiquam semper tunc placere, nisi rectum. Sapientiam non vincit malitia, Sapient. 7. Non eijcit malitia tentatoris, sapientem de claustro. Prouerb. 3. Stabiliuit cælos prudentia. Per eam viri cælestes stabiliuntur. Nō est sine ignominia, cùm pugil fugit extra locum certaminis, victus enim reputatur. Locus certaminis, claustrum est. Dum in claustro manet aliquis, adhuc spes habetur de eius victoria, etiam si hostis aliquandò ei præualeat: quia victorem à victo superari sæpè videmus. Ecclesiast. 10. Si spiritus potestatem habens super te ascenderit, locum tuum nè dimiseris. Non est sine confusione, *Confusio.* cùm aliquis solus fugit de prælio; alijs remanentibus, pugnantibus & vincentibus. Rarò aliquis claustrum deserit, qui nō priùs Deum deseruerit, & ab eo desertus sit. *Timor.* Solet sequi recessum à Deo, timor irrationabilis. *Psal. 13.* In Psal. Trepidauerunt timore, vbi non erat timor. Habuit Cain post peccatum caput tremulum. Comminatus est tremorem istū Dominus Iudæis, si ab eo peccando recederent. Leuit. 26. Terrebit eos sonitus folij volantis, & ità fugient quasi gladium. *Iniquitatis arguitur.* Prouer. 28. Fugit impius, nemine persequente. Notatur etiam aliquandò, qui de religione ad seculū redit, quòd aliquam iniquitatem habuerit, quæ eum quiescere non permisit, sicut punctiones muscarū, vel spinarum, iumentū discurrere faciunt: sic punctiones vitiorum, animū instabilem reddunt. Nam quia peccauit Hierusalem, propterea instabilis facta est. Isa. 57. Torquemini quasi mare feruens, quod quiescere nō potest. Spiritus rationalis, qui nobilis est, in lecto sordidæ conscientiæ non quiescit. *Confessio generalis facienda intrantibus religionem* Ideò qui religionem intrat, debet facere confessionē generalē: & exemplo Dauid, lauare per singulas noctes lectū suum, vt in eo cum Deo quiescere possit, & sic sta- *Psal. 6.* bilis esse poterit. Iob. 11. Si iniquitatē, quæ est in manu tua, abstuleris à te, & nō permāserit in tabernaculo tuo iniustitia, tunc leuare poteris faciem tuam absque macula, & eris stabilis. Secundò, timor periculi mul- 2. tùm poterit valere ad stabiliendum nouitium in religione. Mundus igne infernali succensus est, igne scilicet iræ, cupiditatis, & luxuriæ. Vndè cum indignatione repellenda est suasio, qua diabolus suadet reditum ad seculum. Bernardus: Domus ardet, *Epist. 111.* & ignis instat à tergo, & fugienti prohibetur egredi, euadenti suadetur regredi? Perditionis filius esse videtur, qui iam est in loco salutis, & ad locum periculi redit. Ioan. 17. Nemo perijt ex his, nisi filius perditionis. Talis periculum suum amare videtur. vndè non est mirum, si in illo pereat. Ecclesiastici tertio: Qui amat periculum, in illo peribit. Timor huius periculi, est quasi clauus configens carnalem affectum, nè eo stimulante, redeat nouitius ad seculum. In psal. Confige timore *Psal. 118.* tuo carnes meas. Et est quasi pondus comprimendo retinens, sicut asseres, lapidum ponderositate retinentur in tectis domorum. Ecclesiastici vigesimoquinto: Timor Dei, se super omnia superposuit. Eiusdem trigesimoseptimo: Si non in timore Domini instanter te tenueris, citò subuertetur domus tua. Tertiò, spes di- 3. uini adiutorij etiam multùm valere potest ad stabiliendum nouitium. Est ei quasi ancora conseruans, nè vehementia tempestatis à Deo euellatur, & ad seculum reuertatur, Iob. 6. dicitur de spe, quā sicut ancoram habemus animæ tutam ac firmam. August. Noli abrūpi ab ancora, antequàm intres portum. Fluctuat nauis in ancoris, sed non longè à terra proijcitur. *Specialis nouitij tentatio, & remedia.* Conatur diabolus eijcere nouitium in diffidentiam, vel desperationem, continuitate vel vehementia tentationis, vel diuturnitate claustralis laboris: sed diuturnitati laboris, opponenda est æternitas mercedis. Augustinus: Labor te terret, vide mercedem. Diuturnitas quodammodò facit, vt leuiùs sustineatur ratione

consuetudinis, quæ diuturnitatem sequitur. Sapiens: Optima forma viuendi eligenda est, quam iocundam reddet consuetudo. Vehementiæ & continuitati tentationis, resistit spes diuini adiutorij. In Psal.

Psal. 26. Dominus protector vitæ meæ: à quo trepidabo? Psal. 124. Dominus est in circuitu populi sui, quasi murus defendens eum. Vehementia etiam tentationis, est occasio, vt faciliùs sustineatur, quia ad hoc facit, vt gratia augeatur. primæ ad Corinth. decimo: Fidelis est Deus, qui non patitur vos tentari supra id quod potestis, sed facit etiam cum tentatione prouentum, id est, gratiæ augmentum, vt possitis sustinere. Fidutia etiam habenda est in suffragijs sanctorum, & adiutorio fratrum. Et nota, quòd Deus iuuat seruos suos, secundùm quod ipsi spem habent in eo. Bernardus: Quatenùs in bonis Domini fidutiæ pedem porrexeris, catenùs possidebis. Tertio, bonus est Deus sperantibus in se. In Psal. Sperantê in Domino, misericordia circundabit. Ieremiæ 17. Benedictus vir, qui confidit in Domino. Et subditur, Erit quasi lignũ, quod transplantatur super aquas, & non timebit cùm venerit æstus, scilicet vehementis tentationis. Ecclesiastici 11. Confide in Domino Deo, & mane in loco tuo. Facile enim est in oculis Dei citò honestare, id est, ditare, pauperem. Quartò, amor propriæ perfectionis potest multùm valere ad stabilimentum nouitij: sicut radicatio arboris, facit ad eius stabilitatem. Ecclesiastici 24. Radicaui in populo honorificato. Populus honorificatus, est cœtus filiorum Dei, in quo aliquis radicatur, cùm expulso amore seculi, introducitur amor & sui, & proximi. Amor seculi expellitur, cùm diuitiæ, deliciæ, mundi honores contemnuntur. Ad contemptum diuitiarum, pertinet votum paupertatis. Ad contemptum deliciarum, pertinet votum continentiæ. Ad contemptum honorum, humilitas obedientiæ. Non introducitur amor verus, nisi expellatur amor vanus. Augus. super canonica Ioannis: Si mundi amor habitet, non est quò Dei amor intret. Sapientiæ 4. Adulterinæ plantationes non dabunt radices altas, nec stabile firmamentum collocabunt. Adulterinæ plantationes sunt, quibus dicitur Iaco. 4. Adulteri, nescitis quia amicitia huius mundi, inimica est Deo? Quintò, amor Dei potest multùm valere ad stabilitatem nouitij. Amore quippe Saluatoris, debet esse affixus cruci religionis, qui ad religionem venit. Clauo nostri amoris, potiùs fuit Christus affixus cruci suæ, quàm clauis ferreis. Sicut ostium sepulcri, Christum non potuit in eo tenere, sic nec claui ferrei eum in cruce tenuissent inuitum: sed clauo amoris nostri ibi tenebatur: sic amor Christi nouitium in religione debet retinere. Sextò, amor etiam sanctæ societatis debet eum retinere. In Psal. Ecce quàm bonum, & quàm iucundum, habitare fratres in vnum. Prouerb. 18. Frater qui adiuuatur à fratre, quasi ciuitas firma. Debilis, qui pugnat cum forti, velle superari videtur, si potiùs eligat esse inter eos qui noceant, quàm inter eos qui adiutorium præbeant. Septimò, amor etiam propriæ salutis debet eum retinere. Amor iste debet esse magnus in homine, cùm in brutis tantus esse videatur. Ex amore salutis esse videtur, quòd ouis lupum fugit. Et canis si in aquam ceciderit, natando ad litus tendit. Item, auis sagaciter cauet laqueum, & declinat lapidis ictum: & si inciderit in laqueum, ad suî liberationem conatur. Bernardus: Pudet, hoc rationem non posse in homine, quod natura potest in volucre. Ad idem mouere debet amor qui habetur ad sanitatem corporis. Augustinus: Cum gaudio debet facere immortalis futurus, quod faceret pro differenda morte moriturus. Item octauò, ad hoc debet incitare amor, quem Deus & angeli habent ad salutem nostram. Bernardus: Domine, quid est homo, quia innotuisti ei? aut filius hominis, quoniam reputas eum? Denique mittis ei vnigenitum tuum, immittis spiritum tuum, promittis vultum tuum. Et nè quid ab opere solicitudinis nostræ vacet in cælestibus, etiam illos beatos spiritus propter nos mittis in ministerium. Omnes enim sunt administratorij spiritus &c. Hebræ. 1. Maximè ad stabilitatem valet gratia, vndè legitur de spiritu, quòd sit stabilis. Sapien. 6. Hebræ. vltimo: Optimum est gratia stabilire cor. sicut terra, si humor defuerit, in puluerem redigitur, & à vento dispergitur, & corpus, cùm ab eo spiritus recesserit, efficitur cinis: sic si gratia spiritûs sancti defuerit, nouitius ad modum pulueris fit instabilis. In Psal. Non sic impij, non sic, sed tanquàm puluis &c. Ideò frequenter & deuotè debet inuocare spiritum sanctum, qui confirmet in eo, quod operatus est.

Margin notes (left column): Psal. 26. — Psal. 124. — Secundùm spem nostram, sic adiuuamur à Domino. — 3. Psal. 31. — 4. — Populus honorificatus quis sit. — Tract. 2. — 5. Qui claui tenuerint Christum in cruce.

Margin notes (right column): 6. — Psal. 132. — 7. Ad amorẽ propriæ salutis. — 8. Serm. 12. in psal. Qui habitat. Magna hominis dignitas. — Optima cõsilio ad nos stabiliendos. — Psal. 1.

TRACTATVS CXXIX.

De morum conuersione, & quibus ipsa perficitur, & quibus impeditur.

Dautem quod secundo loco in præfata ꝓfessionis forma substantialiter ponitur, est morũ cõuersio, per quam monachus obligat se, vt non seculariter viuat, sed mores suos secundùm regulam dirigat. Contra hanc ergò partem professionis venit monachus, qui seculariter viuit. Planè non sufficit monacho mutâsse locum, contemptibilem habitum assum-

Margin notes: De morum conuersione. — Non sufficiũt monacho exteri-

ora tãtùm mortifica-tionis signa.

assumpsisse, deferre tonsuram altam, coronam latam, nisi hæc morũ conuersio concomitetur. Bernar. Vmbra enim religionis sunt ista, non veritas. Corporis conuersio, si sola fuerit, erit nulla. Forma siquidem conuersionis est ista, non veritas, vacuam virtute gerens speciẽ pietatis. Ingredienti monasteriũ, necesse est, vt veraciter mutetur in virũ alterum: vt possit dicere cum Apostolo Gal. 2. Viuo ego, iã non ego, viuit aũt in me Christus. Vbi notandum, ꝙ ad perfectam morũ conuersionem requiritur, vt fiat conuersio interiùs, & exteriùs. Interiùs, & hoc in omni affectu cordis, secundùm illud Ioel. 2. Conuertimini ad me in toto corde vestro. Bern. Attende solerter quid diligas, quid metuas, vndè gaudeas aut contristeris, & sub habitu religioso, secularem animũ, & sub pannis conuersionis, inuenies cor peruersum. Totũ enim cor in his quatuor affectionibus est, & de eis accipiendum puto quod dicitur, vt in toto corde tuo conuertaris ad Dominum. Conuertatur proindè amor tuus, vt nihil diligas omninò, nisi ipsum, aut certè propter ipsum. Conuertatur etiam ad ipsum timor tuus, quia peruersus est timor omnis, quo metuis aliquid præter eum, aut non propter eum. Sic & gaudiũ tuum, & tristitia tua æquè ad ipsum cõuertatur. Hoc aũt

Serm. 2. In cap. Ieiunij.

Quid requiratur ad perfectam conuersionem.

Ibidem.

Quomodò exteriùs cõuertamur.

itã fiet, si non nisi secundùm eũ doleas aut
læteris. Exteriùs prætereà conuersio fienda
est, maximè quantùm ad locutionem. Iac. 1.
1. Si quis putat se religiosum esse, & nõ refre-
2. nat linguã suã, huius vana est religio. Item,
quantùm ad sensuũ cohibitionem, & mo-
tuum corporis moderationẽ, vt in incessu,
statu, & cæteris motib⁹ eius, nihil fiat quod
cuiusquam offendat adspectum, sed ipsius
doceat sanctitatẽ. Ecclesiasti. 19. Amictus
corporis, & risus dentiũ, & ingressus ho-
minis, enunciãt de illo. Ecclesi. 33. Sepi au-
res tuas spinis, & noli audire linguam ne-
quam. Et ori tuo facito ostia, & seras auri-
3. bus tuis. Item, conuersio fienda est, quan-
tùm ad consuetudinem, vt scilicet consue-
tudo mala conuertatur in bonã. Vndè Ber-
nar. ad fratres de monte Dei, loquẽs de no-
uitio, dicit: Ad exuendam hdc seruitutis necessitatem, & carnis suæ dominantẽ consuetudinem, se accingat, necessitatem sibi faciens contra necessitatem, & consuetudinem contra consuetudinem, & affectum sibi formans cõtra affectũ, donèc pleniùs mereatur accipere delectationẽ cõtra delectationẽ, vt delectationibus seculi & carnis, secũdùm consiliũ Apostoli, saltem tantùm delectet eũ carere, quantũ eũ delectabat primò eas habere, & tantùm delectet eũ de mẽbris corporis sui seruire iustitię in sanctificationẽ, quantũ delectabat eũ priùs seruire immũditiæ & iniquitati, ad iniquitatem. Vndè viro religioso, asscendenti in montẽ perfectionis monasticæ, dicitur id quod Dominus Moysi dixisse dicitur asscẽdenti in mõtem Sinai: Solue calceamẽta de pedibus tuis. locus enim in quo stas, terra sancta est. Pedes, quibus itur in infernũ, vel in paradisum, actus hominis sunt. Calceamẽta, quæ de pellibus animaliũ mortuorũ fiũt, exẽpla intelligũtur hominũ seculariter viuentium, quorũ vita mors est, vel morte deterior. Calceamenta ergò de pedibus soluũtur, cũ religiosus à vita moribúsque hominũ seculariter viuentiũ se omninò separat, & spiritualium virorũ moribus se cõformat. Sicut aũt religiosi à cæteris hominibus separantur loco, sic separati ab eis debẽt esse, nõ solũ habitu, sed maximè moribus & conuersatione. Leuit. 20. Separaui vos à cæteris populis: separate & vos mundũ ab inmũdo. Nõ aũt placet Deo in religioso habitus regularis in corpore, si desit habitus virtutis in mẽte. Bern. Magna abusio & maxima cura, vt corpus regulariter induatur, & cõtra regulã suis vestibus anima nuda deseratur: cũ tanto studio tunica & cuculla corpori ꝓcuratur, vt cui deerũt, monachus nõ putetur. Cur similiter spiritui pietas, & humilitas, quæ sunt spiritualia indumẽta, nõ ꝓuidetur? Secũdò notandũ, ꝙ multis de causis accidit, vt ille qui in monasteriũ ingreditur, morũ conuersionẽ nõ assequatur: quandoq; enim hoc accidit ꝑpter longã consuetudinẽ vitæ secularis, quæ quasi in naturã versa est. Consuetudo enim est quasi altera natura. Vt enim dicit Bern. in ser. quodã: Solet inter primordia conuersionis acriùs, insurgere tẽtatio prauę cõsuetudinis, & vix possũt extingui iacula ignita diaboli. Vndè queadmodũ bonũ erit viro, cũ portauerit iugũ ab adolescẽtia sua, Thren. 3. sic pessimũ est viro, si iugũ Domini vsq; ad senectutem assumere distulerit. Iere. 13. Si mutare potest Aethiops pellem suam, & pardus varietates suas, & vos poteritis benè facere. Prouerb. 22. Prouerbium est, adolescens iuxta viam suam, etiam cùm senuerit, non recedet ab ea. Ecclesiastis 1. Peruersi difficilè corriguntur. Peruersi autem sunt, qui à Deo, bono incommutabili, sunt valdè auersi & elongati, & ad terrena, bonaque commutabilia, omninò conuersi sunt. Bernardus: Omnis malus animus, priusquàm indurescat malitia eius, emendari potest: sed postquàm indurauerit, desperandum est, id est, non multùm sperandũ. Virgulę possunt dirigi, si distortæ fuerint: trabes verò
nequaquàm. Secundò accidit hoc propter 2.
* lassitudinem, & dissolutionem monasterij, in quod aliquis ingreditur. Sicut enim serpens, non in foramine lato, sed arcto, veterem pellem deponit: sic in monasterio

Euincenda est consuetudo mala.

Rom. 6.

Exodi 3.

Pedes & calceamenta soluenda spiritualiter.

Exterior tantùm habitus Deo non placet.

Multis de causis aliquis in monasterio nõ assequitur conuersionem morum.

1.

Serm. 4. de assumpt. B. Mariæ.

Peruersi qui sint.

* laxitudinem

rio illo mores seculares non deponuntur, in quo monachi sine freno disciplinæ viuunt, & secundùm voluntates suas viuere permittuntur.
3. Tertiò, hoc accidit propter defectum doctrinæ. Psalm. Lex Domini immaculata, conuertens animas. Lex enim Domini, siue doctrina sancta, est vt ignis, ad quem fit cordis liquefactio, vt priori forma amota, nouæ formæ sequatur impressio. Canticorum 1. Anima mea liquefacta est, vt dilectus meus locutus est. Ierem. 23. Nunquid non verba mea quasi ignis ardens?

Psal. 18.

4. Quartò, hoc accidit propter defectum boni exempli. Seneca: Longum iter per præcepta, breue & efficax per exempla. Vndè non sufficit ad conuersionem morum doctrina, si desit exemplaris forma. Et ideò sanctus pater Benedictus in capitulo secundo Regulæ mandat Abbati, vt factis suis diuina præcepta demonstret, & omnia quæ discipulis suis docuerit esse contraria, in suis factis indicet non agenda.

Epist. 6. Boni exempli efficacia.

5. Quintò, hoc accidit propter cõmixtionem secularium. Psal. Commixti sunt inter gentes, & didicerunt opera eorum. Ex conuictu enim formantur mores, ait Glo. psalmi 17. Et ideò, vt dicit Chrysostomus super Matth. Nihil tam nociuum, vt perniciosa societas.

Psal. 105.

6. Sextò, hoc accidit propter defectum bonæ voluntatis. Bona voluntas, est quasi quædam materia, vndè tota vita religiosa in rota volubili regularis obedientiæ, debet formari. Bernardus ad fratres de monte Dei: Quicunque bonam voluntatem habet, secum habet quicquid ad benè viuendum ei opus est. Item in eodem: Nouus homo, tanquàm à figulo figmentum, lege quadam mandatorũ, quasi manibus alienis faciendus est, & formandus in omni patientia, in rota volubili obedientiæ, in igne probationis suæ, plasmatoris sui voluntatis arbitrio subdendus.

TRACTATVS CXXX.

De tertio substantiali monasticæ professionis, videlicet obedientia.

De obedientia. Quid sit.

Tertium autem, quod in professionis forma cõtinetur, est obedientia, quæ est subiectio, qua homo spontaneo intuitu Dei, alterius hominis subditur voluntati. Per quam huius scholæ discipulus adstringitur, vt non suo sensu, non sua voluntate viuat, nec quò vult vadat, nec quod vult faciat, sed alieno imperio, & alteri voluntati, videlicet superioris, subditus existat. Maximè autem cauere debet huius scholæ discipulus, nè huius voti vnquàm eum transgressorem esse contingat. Nam sicut obedientia lignum vitæ est omnibus, qui apprehendunt eam, ità inobedientia inobedientibus lignum mortis est. Bernardus: Inobedientiam causam mortis omnes experimur, omnes mo rimur propter eam. Qualiter autem superioribus obediendum sit, ostendit Cæsarius in sermone sic loquens: Quicquid vobis à superioribus fuerit imperatum, sic accipite, tanquàm de cælo ore Dei prolatum sit. Nihil reprehendas, nihil discutias, in nullo penitùs murmurare præsumas: quia in monasterio seruire venisti, non imperare: obedire potiùs, quàm iubere: totum sanctum, totum iustum, totum vtile iudica, quicquid aut tibi, aut alijs videris imperari. De multiplici commendatione obedientiæ, de conditionibus, & de gradibus eius, circa quintum capitulum regulæ amplissimè notauimus: quarè supersedemus ab vlteriori commendatione.

Commendatio obedientiæ.

Quomodò obediendũ sit superioribus. Hom. 11.

Nullus autem debet calumniari hanc professionis formam, tanquàm minùs completam, eò quòd expressa in ea non fiat mentio de seruanda castitate, & proprio non habendo: quoniam eoipso quòd quis assumit habitum monachalem, & obedientiam cum morum conuersione promittit, castitatem seruare, & renunciare proprijs, intelligitur, cùm ista sint de substantia monasticæ vitæ, vt extrà de statu monachorum, in cap. Cùm ad monasterium. Sequitur de firmitate professionis per scripturam: *De qua promissione sua faciat petitionem*, id est, scripturam, *ad nomina sanctorum, quorum reliquiæ ibi sunt, & Abbatis præsentis. Quam petitionẽ manu sua, scribat, aut, si certè nescit literas, alter ab eo rogatus scribat, & ille nouitius signũ faciat, & manu sua eam super altare ponat: quam dum posuerit, incipiat ipse nouitius mox hunc versum: Suscipe me, Domine, secundùm eloquium tuum, & viuam*, secundùm illud scilicet quod dixisti, Omnis qui venerit ad me, non eijciam forâs. quasi dicat: Eccè ego conuersus à vanitate seculi, te inspirante, te trahente, ad te venio, & nunc rogo vt suscipias me, & introducas me ad te: viuam in te, qui es fons vitæ, & requies æterna viuentibus & quiescentibus in te. *& nõ confundas ergò me ab expectatione mea*, id est, propter te non permittas me frustrari spe mea, quam habeo, vitæ æternæ, quam tu relinquentibus omnia propter te, & te sequentibus, promisisti. Aduertendum, quòd quasi tribus modis se monachus obligat, ad seruandum prædicta tria. Primò quidem se obligat oris verbo. Secundò, scripto. Tertiò, quodammodò iuramento. Primò, in emissione voti. Secundò, in confectione vel signatione scripti. Tertiò, in positione ipsius scripturæ super altare, in quo videtur solennizare votum emissum. Sequitur: *Quem versum omnis congregatio tertiò*

Quòd sub obedientia veniant alia duo vota in professione.

Ioan. 6.

Tribus modis se obligat monachus.

tertiò respondeat, adiungentes: Gloria patri, dantes Deo gloriam de conuersione nouitij: in hoc imitantes angelos Dei, quibus magnũ gaudium in cælo est super vno peccatore pœnitentiam agẽte, Lucæ decimoquinto. Sequitur: *Tunc ille frater nouitius prosternatur singulorum pedibus, vt orent pro eo: & iam ex illa hora in congregatione reputetur.* Vbi considerandũ, quòd ordo obseruãdus in hoc loco est iste: Abbas induitur sacris Missam celebraturus, & post Euangelium & Offertorium, nouitius facit professionem, secũdùm modum hic positũ, & dicto versu, Suscipe me, Domine, &c. fiunt litaniæ, nouitio prostrato toto corpore in terram, alijs fratribus genua flectẽtibus: dictis verò litanijs, & oratione Dominica, sequuntur orationes à Patribus institutæ. Deindè exuitur nouitius veste non benedicta, dicẽte Abbate: Exuat te Deus veterem hominẽ, &c. Et dato osculo ab Abbate, oẽs fratres per ordinem dant sibi osculum pacis, & per tres dies cõtinuo silentio perseuerans, recipit communionẽ ad Missam. Et sic impletur quod subiungitur: *& ex illa die in congregatione reputetur.*

Iste ordo diuersimodè seruatur à diuersis.

TRACTATVS CXXXI.

Quòd nouitius omnibus rebus ꝓprijs priùs relictis, ad habitum religionis suscipiendus est.

SEquitur in eodem capitulo regulę: *Res, si quas habet, aut eroget priùs pauperibus, aut facta solemni donatione, conferat monasterio, nihil sibi reseruans ex omnibus: quippe qui ex illa die,* scilicet factæ professionis, *nec proprij corporis potestatem se habiturũ sciat.* Vbi notandum, quòd cauendum est omninò illi, qui mundo relicto, ad religionem venit, ne aliquid mundi retineat: Primò, vt Deus eum totum habeat. Secundò, nè pro modico maxima amittat. Tertiò, vt pacem cordis habere valeat. Si aliquid mundi retinet, princeps mundi aliquid in eo habet, & nõ est totus Dei. Vult Christus principem mũdi nihil habere in seruis suis, sicut in ipso nihil habuit. Ioannis 14. Venit princeps mundi huius, & in me non habet quicquam. Matthæi 6. Nemo potest duobus dominis seruire. Christus seruis suis sufficientissimus est, & protector, & prouisor, & remunerator. Nimis est cupidus, cui non sufficit Deus. Non sentit de Domino in bonitate, qui credit quòd ipse, vel non velit, vel non possit prouidere seruis suis. Verecundiam ei facit, qui in parte diabolo seruit, timens nè, si Deo totaliter seruierit, necessaria habere non possit. Hieronymus: Non habet CHRISTVS vndè alat pauperes suos? Fatuè valdè agit, qui pro Deo mundum relinquit, quandò aliquid

Nihil de mundo retineat, qui ingreditur religionẽ.

Fatuitas est, qui non

retinuit, ꝓ quo Deũ amittit. Ipse similis est homini negociatori, quærenti bonas margaritas, qui, inuenta vna preciosa margarita, vendit omnia quæ habet, & emit eam: eam verò emptam, pedibus conculcat, & pro nihilo dat. Ad cumulũ etiam fatuitatis facit, quòd quotidiè ieiunijs, vigilijs, orationibus non cessat eam emere, cùm tamen in tali statu, nullo modo possit eam acquirere. Cùm Dominus eũ de naufragio seculi eripuerit, & quasi in loco tuto, scilicet in naui religionis, posuerit, ipse furtiuè in nauiaquam ponit, in qua se submergit. De illo videtur posse dici, sicut dixerũt Barbari de Paulo, à naufragio maris liberato, cũ manui eius vipera adhæsisset: Vtiq; homo hic homicida est, qui cùm euaserit de mari, vltio diuina nõ sinit eũ viuere, Actuum 28. Talis de loco salutis, facit sibi locum perditionis: cùm iam sit mortuus, timet tamẽ fame mori, nisi aliquid propriũ habuerit. Si, iuxta verbũ Senecæ, mõstro similis est auaritia senilis, quid dicẽdũ est de auaritia, vel cupiditate hominis iã mortui, cui vnũ est optandũ & quærendũ, s. vita ęterna? Col. 3. Mortui estis, & vita vestra abscõdita est cũ Christo. Cùm quidã fœnerator Abbati Arsenio reliquisset magnã hæreditatẽ, & delatũ fuisset ad eũ testamentũ, ipse ait: Ego priùs mortuus sum quàm ille, qui me modò facit hæredẽ, & remisit testamentum, nihil accipiens. Qui ad religionem venit, pacem non habet, si aliquid mundi retineat: sicut nec ille, qui in sinu suo spinas abscõdit. Seneca: Proijce quæ cor tuum laniant: quæ si aliter extrahi nequirent, cor ipsum cum eis euellendum erat. Quidam frater renuncians seculo, & sua dans pauperibus, venit ad Abbatem Antonium, quædam tamen sibi retinuit. & cùm comperisset Antonius, dixit ei: Si vis esse monachus, vade & compara tibi carnes, & impone corpori tuo nudo, & sic veni ad me. Qui cùm hoc fecisset, tam canes, quàm aues corpus eius, propter carnem rapiendam, dentibus & vnguibus dilacerauerunt, & sic dilaceratus venit ad Antonium. Cui Antonius ait: Quicunq; renunciauerit seculo, & vult adhuc habere pecuniam, sic à dæmonibus laceratur. Quarè conuenienter subiungit sanctus Pater: *Mox ergò in oratorio exuatur rebus proprijs, quibus vestitus est, & induatur rebus monasterij.* Annectit duo aduisamenta obseruanda circa nouitios nouiter receptos. Primum est, cùm dicit: *Illa autem vestimenta, quibus exutus est, reponantur in vestiario obseruanda: vt, si aliquandò, suadente diabolo, consenserit vt egrediatur de monasterio, (quod absit) tunc exutus rebus monasterij, proijciatur.* Secundum aduisamentum est, cùm ait: *Illam tamen petitionem eius, quam desuper altare tulit Abbas, non recipiat, sed in monasterio reseruetur.* Plana sunt omnia.

perfectè mundo renunciat.

lib. de moribus.

Mõstro cõparatur religiosus cupidus vel auarus.

Exemplũ.

Exemplũ.

In Vitispa. parte 2. §. 64.

TRACTATVS CXXXII.

Quòd valdè repræhensibiles sunt, qui in religione malè, siue irreligiosè viuunt.

Conueniës argumëtatio contra malè in religione viuentes.

EXposita iam substantia formę professionis monasticę vitę, reliquum est, vt ostendamus, quàm repræhensibilis sit monachus, qui huius sanctæ professionis immemor, in religione irreligiosè viuit. Aut enim in seculo malè vixerat, aut benè. Si benè, valdè repræhensibilis est, quòd malè viuit inter bonos, qui benè vixerat inter malos: & inter innocentes, innocëtiam amisit, qui inter nocentes eam seruauit. Si verò in seculo malè vixerit, & metuens, nè incideret in manus DEI viuentis, carcerem claustri spontaneè sibi elegerat: valdè fatuus est, cùm dominum carceris, in carcere offendit, & funem peccatorum, quo in inferno suspendatur, quem in eo misericordia DEI diruperat, resumit: & qui dirumpenti vincula sua, sacrificium laudis sacrificare debuit, pro laude contumeliam reddit. Dederat ei Dominus locum pœnitentiæ, & ipse abutitur eo in superbiam. Dei benignitas adduxerat eum ad pœnitëtiam, ipse verò thesaurizat sibi iram. Non timet peccata ibi perpetrare, vbi perpetrata in seculo debuit corrigere. Misericordiæ quoq; Dei illudit, qui ei pœnā æternam, cui etiam pro minimo mortali quod fecerat adiudicatus erat, in pœnam momentaneam commutauit. Item valdè repræhësibilis est, quia Deo neglexit reddere vota illa, quæ distinxerūt labia sua. Non enim onus religionis ei nolenti est impositum, sed post experientiam, & deliberationem, ab eo spontaneè assumptum. Ipse fuit promissor largus, sed redditor auarus. Ipse est diuisor iniquus, qui sua dedit Deo, se verò dat diabolo. Ipse mentitus est Deo, quod non est parùm periculosum, sicut ostenditur Actuū 5. Cur, inquit Petrus Ananiæ, tentauit satanas cor tuum mentiri spiritui sancto? nō es mentitus hominibus, sed Deo. Audiens autem Ananias hæc verba, cecidit, & expirauit. Ipse Deum irrisit, cui nō soluit quod promisit. De qua irrisione parùm antè beatus Benedictus, de illo qui professionem fecit, ait: Quòd si aliquandò fecerit aliter, à Deo se damnandum sciat, quem irridet. Tales in futuro, meritò à Deo irridebuntur, secundùm illud Psal. Qui habitat in cælis, irridebit eos. Prouer. 1. Despexistis omne consilium meum, & increpationes meas neglexistis. Ego quoquè in interitu vestro ridebo. Item talis repræhensibilis est, quia illud negligit, quod cunctis mundi amabilius prælegit. Ille verò qui mundum pro Deo relinquit, si Deum amittit, omnia amisit. Ipse similis est homini negociatori, quærëti bonas margaritas: qui, inuenta vna preciosa margarita, vendidit omnia quæ habuit, & eam emit, & pòst eam proiecit. Ipse quasi inter duas sellas ad terram cecidit. Bernardus loquës cuidam sanctimoniali: Deum, inquit, repellens, & à seculo repulsa, inter duas (vt dicitur) sellas corrueras. Nec Deo itaq; viuebas, quia nolebas: nec seculo, quia non poteras. Frequenter deberent habere in corde suo, qui mundum reliquerunt, & in monasterium intrauerūt, illud verbum Petri, Matthæi decimonono: Eccè nos reliquimus omnia, & secuti sumus te: quid ergò erit nobis? Mira fatuitas est, cùm aliquis amicum illum, pro quo patrem & matrem, & omnes alios amicos carnales reliquit, à quo omnia bona recepit, & plura erat recepturus, inimicum sibi reddit & pertinaciter offendit. Qui in monasterijs malè viuunt, deberent frequenter dicere Domino illud Tob. 10. Omnia simul in te vno habentes, te non debuimus dimittere ire à nobis. Item valdè repræhensibilis est, qui in monasterio malè viuit, vbi non solùm benè, sed etiam meliùs viuere debuit: ipse verò econtrariò, non solùm ibi viuit malè, sed etiam valdè malè. Tales enim vel sunt valdè mali, vel sunt dæmones, vel angeli. Augustinus: Non inueni meliores, quàm qui in monasterio profecerunt: nec expertus sum deteriores, quàm qui in monasterio defecerunt. Multa verò sunt, quæ ad magnitudinem malitiæ eius, qui in monasterio malè viuit, facere videntur. Primum est, loci sanctitas. Secundum, bonorum societas. Tertiū, benè viuēdi opportunitas. Quartum, quòd à Deo prouisionem recipit. Quintum est, professio quæ præcessit. Sextum est, quòd ea, quibus indignus est, facere præsumit. Septimum, quòd locū vnius boni viri occupat. Octauum, quòd eos, à quibus recipit beneficia, defraudat. Nonum, quòd pœnis, quibus similes sibi puniti sunt, non terretur. Decimū est, damnū, quod incurrit, à peccato non cohibere.

Roma. 2. — Psal. 65. — Deum irridere. — Psal. 2. — Epist. 114. — Frequenter voluëdum in corde religiosi. — Nota. — Epist. 137. in fine. — Multa aggrauant malitiam malè viuentiū in religiōe.

1. Sanctitas loci.

Sanctitas loci, non parùm aggrauat peccatum. Vndè dicitur Isaiæ 26. In terra sanctorum iniqua gessit, & non videbit gloriam Dei. Multùm displicet Saluatori, cùm contaminantur loca saluti deputata. De qua contaminatione ipse conqueritur, Ieremiæ secundo: Contaminästis, inquit, terram meam. Multùm etiam aggrauat peccatum, bonorum societas.

2. Bonorum societas.

Qui malus est inter bonos, est sicut Iudas inter CHRISTI discipulos, & sicut satan inter DEI filios. De quo Iob primo: Cùm venissent filij Dei, vt assisterent coram Domino, adfuit inter eos & satan. Satanas, id est, aduersarius, est, qui saluti aliorum aduersatur, vel

Satanas.

cos

eos defraudãdo adiutorio, quod eis facere debuit: vel eis contrario gressu incedendo, eundo scilicet in infernum, alijs euntibus in paradisum: vel eos scandalizãdo. Saluator Iudam diabolum vocauit, qui inter bonos malus fuit. Ioan. 6. Nónne duodecim vos elegi, & vnus ex vobis diabolus est? Itē
3. *Opportunitas benè viuendi.* opportunitas benè viuẽdi, quam habet aliquis in claustro benè disposito, multũ aggrauat peccatũ malè viuentibus ibi. Nõ solùm enim fructuosiùs, sed etiam iocundiùs posset benè viuere, quàm malè. Vndè Bernardus loquens de illo verbo Psalmi: Confundantur omnes iniqua agentes superuacuè, dicit: An non superuacuè agit iniqua, qui non modò fructuosiùs, sed etiã iocundiùs, Deo seruire poterat, quàm mundo? Maior est pœna, quã habet religiosus, dum peccatum procuratur, & in stimulo cõscientiæ qui sequitur, & in erubescẽtia quam habet dum deprehenditur, & in pœnitẽtia quã facere cõpellitur, vel in timore quẽ habet nè deprænẽdatur, quàm sit iocunditas, quã habet, cùm peccatum perpetratur. Prętereà si benè viueret, interiore iocunditatẽ haberet. In custodiendis enim mãdatis Dei, est retributio multa. Sed sicut dicit Gregor. Vesana mens, plùs se assequi aspera carnaliter, quàm tenere blanda spiritualiter, gaudet. Habẽtes mãna fastidiunt, & sæpe desiderant, quæ nõ sine lachrymis comedũtur.

Psal. 24. *Nota q̃ religiosus peccans, maiorem pœnã sentit in se, quàm delectationem.* *Psal. 18.*

4. *Prouisio, quã à Deo recipit.* Prouisio etiã, quam à Deo recipit, peccatũ multũ aggrauat. Proditor enim est, cùm eũ à quo vestitur & pascitur, impugnat. De illo potest dicere Dominus illud Luc. 22. Eccè manus tradentis me, mecum est in mẽsa. Si inimicus meus maledixisset mihi, sustinuissem vtiquè. Tu verò homo vnanimis, dux meus, & notus meus, qui simul mecum dulces capiebas cibos. Canis illũ amat, à quo pascitur, quãdò alios valdè persequitur: Cane ergò deterior esse videtur, qui beneficijs, quæ à Deo recipit, ab eius impugnatiõe nõ cohibetur. Item, nõ parùm aggrauat peccatũ professio, quæ præcessit. Nõ enim parua culpa est, cùm ille, qui se Deo obtulit, Deo posteà se aufert, & diabolo offert: Et qui corpus suum per votum continentiæ Deo exhibuit, hostiam viuentem, sanctam, Deo placentem, pòst per incontinentiam etiam illud diabolo exhibet hostiam morientem, execrabilem, & fœtentem: & vitę angelicę, quam ducere proposuit, vitam porcinam præponit. Bernardus: Quid decorius castitate, quæ de homine angelum facit? Econtrariò, quid immundius luxuria, quæ angelum in porcum conuertit? Multùm etiam facit ad magnitudinem malitię, quòd ea, ad quæ indign⁹ est, præsumit. Præsumit enim stare in conspectu Dei, cùm Deus ad mortẽ natus sit ei: quod non est parùm periculosum, cùm ipse dicit Leuit. 11. Sanctificabor

Psal. 54.

5. *Professio facta.*

Epist. 42.

6. *Præsumitea, ad quæ indignus est.*

in his, qui appropinquant mihi, id est, sanctus in eis apparebo, vindictam de malis eorum sumendo. Ad magnitudinem etiã malitiæ eius facit, quòd locum vnius boni viri occupat. Vndè timendum est ei, nè à Domino citiùs per mortem abscindatur, vt locus ab eo expediatur, cùm scriptum sit Lucæ 13. de ficulnea sterili: Succide eã: vt quid etiam terram occupat? Item, ad magnitudinem eius malitiæ facit, quòd illos decipit, à quibus beneficia recipit, qui sunt vel in periculo mundi, vel in igne Purgatorij: quia cùm ipse displiceat, debito modo eis non subuenit. Cùm enim is qui displicet, ad intercedendum mittitur, irati animus ad deteriora prouocatur, vt dicit Gregorius. Item, ad magnitudinem malitiæ facit, quòd pœnis illis non terretur, quibus peccata in sacris locis punita leguntur. Commissum fuit peccatũ superbiæ in cælo, pro quo tam nobilis creatura æternaliter est damnata. Lucæ 10. Videbam satanam, quasi fulgur cadẽtem de cælo. Commissum est peccatum inobedientiæ in paradiso terrestri, pro quo totum genus humanum exilio & morti adiudicatum est. Commissum est peccatum carnalis amoris in illa cõgregatione, in qua Christus præfuit. Iudas enim, quod dandum erat pauperibus, dabat vxori suæ & filijs, quod peccatũ suspẽdio punitum est. Commissum est peccatũ proprietatis in congregatione illa, cui præfuit Petrus, quod morte subita in Anania & Sapphira punitũ est, Actuum 5. Item, ad magnitudinem malitiæ facit, quòd à peccato nõ cohibet damni magnitudo, quam incurrit. Propter hoc enim bona religionis amittit, qui assumit crucem transmarinam. Etiam raptor vel latro cauet à peccato, nè peregrinationis fructũ amittat: quanto ergò ampliùs debet cauere, qui est in religione, nè bona religionis amittat, cùm religio præualeat cuilibet peregrinationi. Cuius signum est, quia peregrinatio in religionem potest commutari. Deteriores furibus esse vidẽtur & raptoribus, qui in religionẽ intrant, & se non emendant. Qui malus est in religione, est quasi malus latro, Christum in cruce blasphemans opere, licet nõ sermone, qui de cruce claustri, transiturus est ad crucem inferni. Talis valdè infelix est, qui in DEI viuario moritur, in eius seruatorio corrumpitur, in loco salutis damnationem suam operatur: quod alij esset aurum, est ei plumbum, onus scilicet religionis: quod esset salus & vita alij, vt sacramentum altaris, est mors & damnatio ipsi. Patet ergò, quod ait Cassianus, quòd sicut venire ad monasterium, summa perfectio est, ità non perfectè viuere, summa damnatio est.

7. *Locum boni viri occupat.*

8. *Decipit benefactores.*

Parte 1. Past. curæ, cap. 11.

9. *Non terrẽtur alienã pœnis. Diuersa exẽpla, q̃ graui ter puniantur quę in sanctis locis perpetrantur.*

10. *Damno nõ cohibetur.*

Infelicitas mali in monasterio cõuersantiũ.

TRACTATVS CXXXIII.

De filijs nobilium, aut pauperum recipiendis.

Si quis fortè de nobilibus &c. In anterioribus sanctus pater Benedictus curauit ordinem dare suscipiendi ad religionē eos, qui maioris ætatis sunt, & per se petere & cōsentire possunt: Nunc subdit ordinem, quo suscipiendi sunt, qui in minori ætate sunt constituti. Et diuiditur in tres partes præsens capitulū, secundùm tres conditiones statûs hominū. Quidam enim sunt diuites & potentes, secundi mediocres, tertij pauperes, parùm aut nihil habentes. De filijs hominum primæ conditionis, scilicet nobiliū, primò dicit sic: *Si quis fortè de nobilibus*, id est, diuitibus aut potētibus, *offert filium suum Deo in monasterio*, nutriendum regularibus disciplinis, &, quantum in se est, perpetuò Deo famulaturum, sicut legitur 1. Reg. 1. de Elcana & Anna, qui obtulerunt filium suum Samuelem Domino in monasterio templi, cūctis diebus deputatum. *Si ipse puer minori ætate est*, in qua scilicet per se non potest profiteri secundùm legem, *parentes eius*, cuiusmodi propriè dicuntur pater & mater: Veruntamen in hoc loco, *parentes eius*, propinquiores eius secundùm carnē volunt appellare, *faciant petitionē suam, quam suprà diximus*, vt scilicet petant filiū in monasterio recipi, sicut dictū est, disciplinis regularibus imbuendum, & quantū in se est, offerant ipsum Deo: quantùm in se est, dicitur, quia talis licet sit à parētibus oblatus, nihilominùs ad annos discretionis perueniens, reclamare potest, & ad seculum redire, vt habetur extrà de regularibus, in cap. Cùm simus. Quod autem dicitur 20. q. 1. Monachum aut paterna deuotio, aut propria professio facit, quicquid horum fuerit, alligatū tenebit. Proindè his ad mundum reuertendi intercludimus aditum, & omninò ad seculum interdicimus regressum, hoc accipiendum est, quandò filius ad annos discretionis veniens, ratum habet id quod pater fecit. *& cum obligatione ipsam petitionem*, scilicet scripturam, *& manum pueri inuoluant in palla altaris, & sic eum offerant*. Oblationem offerre præcipit cum puero, exemplo veteris legis, Leuit. 12. Lucæ 2. Hoc ideò fieri præcepit, vt per hoc quod foris agitur, intelligatur quid interiùs operetur, id est, sicut illa oblatio efficitur holocaustū Domino, ità etiā puer ille, qui offertur, holocaustum Domino consecretur. Cōsequenter remouet id, per quod occasionem puer recipere posset ad seculum redeundi, dicēs: *De rebus autem suis in præsenti petitione promittant*, scilicet parentes, puerum offerentes, *sub iureiurando, quòd nunquàm per se, nunquàm per suspectā personam, nec quolibet modo ei aliquādò aliquid dent vel tribuant occasionem habendi. Vel certè, si hoc facere noluerint, & aliquid offerre voluerint, in eleemosynam monasterio pro mercede sua*, id est, intuitu redemptionis animarum suarum, *faciant ex rebus, quas dare volunt monasterio, donatione, reseruato sibi, si ità voluerint, vsufructuario. Atq; omnia ità obstruantur*, id est, claudantur, *vt nulla suspicio*, i. occasio, *remaneat puero, per quam deceptus perire posset, (quod absit) quod experimētò didicimus*, in multis, scilicet per hāc occasionem pereuntibus. *Similiter autem* &c. Hic ponitur secunda pars, iuxta secundam conditionem personarum offerentium, dicens: *Similiter autem & pauperiores*, id est, mediocres, *faciant*. Sequitur tertia pars: *Qui verò ex toto nihil habent, simpliciter petitionem faciant*, id est, sine aliqua donatione, *& cum oblatione offerant filium suum coram testibus*. Si nihil habent, quomodò iubentur cum oblatione offerre filium suum? Respōdetur, quòd oblatio illa, cùm sit potiùs mystica, quàm ad refectionē ordinata, faciliter haberi potest à quocūque: vtputà panis, vel vinū, vel vtrunque. Vndè & pauperes in antiqua lege, vbi suprà dictum est, Leuit. 12. par turturum, aut duos pullos columbarum, offerebāt, qui agnum offerre non poterant. Præterea, vbi ipsi parentes ad oblationem hanc faciendam non sufficerent, monasterium ipsum, pro obseruanda regulæ cæremonia, suppleret. Est autem aduertendū, quòd ex hoc capitulo manifestè colligitur, quòd conueniens sit & laudabile, pueros etiam infra annos pubertatis, ad religionem suscipere nutriendos disciplinis regularibus: quod exemplis & rationibus constat. Legimus autem de beato Ioanne Baptista Lucæ 1. quòd puer crescebat, & confortabatur spiritu, &c. Præterea, attestāte beato Gregorio in lib. Dialogorum, beato Benedicto Romani nobiles, suos filios omnipotēti Domino nutriendos dare cœperunt. Ratione etiam ostenditur cōuenientissimum: quia id, ad quod ex pueritia assuescimus, semper perfectiùs & firmiùs tenemus, secūdùm illud Prouer. 22. Adolescens iuxta viam suā, etiā cùm senuerit, non recedet ab ea. Et Thren. 3. Bonum est viro, cùm portauerit iugum Domini ab adolescentia sua. Et ideò Apostoli instituerunt, vt pueri etiam infantes, ad Christianam religionem reciperentur: vt in ea nutriti, firmiùs & perfectiùs ei inhærerent. Ex communi autem consuetudine, pueri applicantur illis officijs, vel artibus, in quibus sunt vitam acturi.

Distinctio capituli.

De filijs diuitum suscipiendis.

Parentum nomine, qui intelligantur.

De aliorum filijs.

Laudabile est, pueros ad religionem suscipere.

lib. 2. cap. 3.

IN CAPVT LX.

TRACTATVS CXXXIIII.

De sacerdotibus, vel de eis qui volunt conuerti.

Si quis

SI *quis de ordine sacerdotum. &c.* Superiùs sanctus pater Benedictus dedit ordinem suscipiendi laicos tam maioris quàm minoris ætatis: nũc consequenter subdit ordinem suscipiendi Ecclesiasticas personas, quæ in monasterio habitare volunt. Et primò de sacerdotibus loquens, ait: *Si quis de ordine sacerdotum in monasterio suscipi rogauerit, non quidem ei citiùs assentiatur,* quàm laico in ingressu, immò sicut ille probatur, & iste. *Tamen si omninò perstiterit in hac supplicatione, sciat se omnem regulæ disciplinam seruaturum: nec aliquid ei relaxabitur,* s. propter presbyteratum. Probabitur enim per omnes gradus, sicut laicus. Qui gradus sunt tres, quibus probari debent, si recipi petunt. Vnus ad portã monasterij per quatuor vel quinque dies. Deindè secundus in hospitio duobus mensibus. Tertius in cella nouitiorum per decem menses: & ità annus erit probationis, sicut & alijs nouitijs: vt in cap. 58. plenè est expositum: qui annus in fauorem & monasterij & conuersi est indultus, vt & monasteriũ mores probet ingredientis, & cõuersus, si pondus & grauitates Ordinis portare possit. Sequitur: *Vt sit, sicut scriptum est: Amice, ad quid venisti?* Verbum hoc est Domini ad Iudam proditorem, Matth. 26. quasi diceret: Vide vtrùm signo pacis, quod porrigis, consonet opus proditionis, quod moliris. Planè signum demonstras amici, osculum porrigendo: & opus ordiris inimici, me manibus tradendo quærentium animam meam. Ad hunc sensum potest hoc verbum inpræsentiarũm adaptari. Debet enim religiosus semper memor esse ad quid venerit, & conuersionem suam aduentũs sui proposito conformare. Cùm ergò venerit subesse, non præesse: obedire, nõ imperare: nõ debet quærere in monasterio, quòd sibi aliquid de asperitate Ordinis relaxetur. Sequitur: *Concedatur tamen ei post Abbatem stare, & benedicere,* s. benedictiones dare in mensa ad cibum, vel potum, vel ad lectiones in ecclesia, *aut Missas canere,* i. in suo ordine celebrare: & hoc, supple, si dignus iudicatur. Vndè subiungitur: *Si tamen iusserit Abbas ei. Sin aliàs, nullatenus aliqua præsumat, sciens se disciplinæ regulari subditum.* Omnem quippe materiam aufert præsumptionis, cùm ei ad memoriam reducit statum subiectionis. *& magis humilitatis exempla omnibus det,* quàm quòd scilicet præsumat aliquid facere: vtputà celebrare, aut benedicere, non interueniẽte Abbatis sui licẽtia. Melior est obedientia, quàm victima, & auscultare magis, quàm offerre, primi Regum 15. Sequitur: *Et si fortè ordinationis aut alicuius rei causa fuerit in monasterio, illum locum semper attẽdat, quandò ingressus est in monasterium, non illum, qui ei pro reuerentia sacerdotij concessus est.* Sensus est: Da-

Tres gradus probationis.

Sẽper memorãdum religioso ad quid venerit.

Omnis materia præsumptionis aufertur.

to quòd pro idoneitate sua in monasterio sit in aliquo officio, vtputà Præpositi, aut Decani constitutus: non superbiat, hoc meritis suis asscribens: sed ità illud simpliciter, humiliter ac reuerenter curet adimplere, iudicando se ad talia maiora indignum, vt ab humilitate quã habuit, quandò ingressus est monasterium, recessisse nõ videatur. Sequitur de ordine recipiendi personas Ecclesiasticas, quę non sunt in sacerdotio constitutæ: *Clericorum autem si quis eodem desiderio monasterio se sociare voluerit, loco mediocri collocetur. Et ipse tamen si promittit de obseruatione regulæ vel propria stabilitate.* Nomine clericorum comprændit omnes ordines vsque ad presbyteratũ. Plana sunt omnia. Omnia quidem iubet obseruari iuxta clericum, quæ iuxta sacerdotem obseruanda mandauit: nisi quòd de sacerdote dicit, quòd concedatur ei post Abbatem stare: & de clerico dicit, quòd in loco mediocri collocetur.

Nomine clericorum qui cõprehendantur.

IN CAPVT LXI.

TRACTATVS CXXXV.

De suscipiendis monachis peregrinis: vbì, quòd vagus discursus non deceat virum religiosum.

SI *quis monachus &c.* Dato superiùs ordine, qualiter suscipiendi sunt ad monasterium tam laici quàm clerici: quia cõtingit sæpenumerò, monachos aliorum monasteriorum declinare ad alia monasteria, & quandoq; cum proposito ibi manendi: subiungit idem sanctus Pater ordinem, quo suscipiendi sunt monachi peregrini. Et capitulum hoc diuiditur in quinque partes, secũdùm quod circa ordinem suscipiendi monachos peregrinos ponit quinq; mandata. Primum est: *Si quis monachus peregrinus de longinquis prouincijs superuenerit, si pro hospite voluerit habitare in monasterio, & contentus fuerit consuetudine loci, quam inuenit,* id est, moribus, cæremonijs, ac vita communi fratrum, *& non fortè superfluitate sua,* in cibo, potu, somno, vestitu, atq; labore, *perturbat monasterium, sed simpliciter contentus est, quod inuenerit: suscipiatur, quanto tempore cupit.* 1. Secundũ est: *Si qua sanè rationabiliter, & cum humilitate charitatis reprehẽderit aut ostenderit, tractet Abbas prudenter, nè fortè pro hoc ipso eum Dominus direxerit.* 2. Sensus est: Si monachus peregrinus in monasterio susceptus cõtingat corrigere, si q̃ errata in monasterio pspexerit, nõ nisi ea q̃ aptè mala sunt, tẽtet corrigere, & cũ humilitate charitatis. Sicut enĩ, testante B. Greg. in Pastorali, laudabile decretũ est, reuerẽtiã & honorẽ debitũ exhibere maioribus: ità rectitudinis & Dei timoris est, si quid in eis correctiõis indigeret, nulla dissimulatione postponere: nè totum corpus, quod absit, incipiat mor-

Sex mãdata circa monachos peregrinos suscipiendos.

Correctiõe digna dissimulãda nõ sunt.

bus inuadere, si languor nõ fuerit curatus
in capite: quam correptionem Abbas patienter & alacriter debet suscipere. Vndè ait:
& tractet prudenter, id est, ponderet mentem
repræhendentis, iudicando illam esse bonam, & ea, quæ repræhenduntur, vt citiùs corrigantur: quia vt ait sanctus Pater:
nè fortè pro hoc ipso Dominus illum peregrinum ad

Diuinæ prouidentiæ munus.

monasterium direxerit. Solet enim diuina prouidentia per submissas personas, videlicet
Angelos, aut homines, peccãtes corrigere,
& ad vitam reducere veritatis. Tertiũ est:
3. *Si verò posteà voluerit stabilitatẽ suam* s. per obedientiam Abbati loci fiendã, *firmare: nõ renuatur talis voluntas, & maximè, quia tempore ho-*
4. *spitalitatis sua potuit eius vita dinosci.* Quartum
est: *Quòd si superfluus*, vtputà in cibo, potu,
vestituque, *aut vitiosus*, id est, malis moribus
comitatus, *repertus fuerit tempore hospitalitatis, non solùm non debet sociari corpori monasterij, verùm etiam dicatur ei honestè, vt discedat, nè eius miseria*
5. *alij vitientur*. Omnia plana sunt. Quintum
est: *Quòd si non fuerit talis, qui mereatur proijci, nõ solùm, si petierit, suscipiatur congregationi sociandus, verumetiàm suadeatur ei, vt stet: vt eius exemplo alij erudiantur. Et quia in omni loco vni domino seruitur, vni regi militatur, quem si etiam talem perspexerit Abbas*, quòd pro singularitate meritorũ
dignus habeatur altiori loco, *licet eum in superiori aliquantulùm loco constituere*. Sequitur:
Non solùm autem monachum, sed etiam de suprascriptis gradibus sacerdotum vel clericorum, stabilire potest Abbas in maiori, quàm ingrediuntur, loco, si eorũ talem perspexerit esse vitam. Vbi notandum est,
quòd vitam dicit adspiciendam, & considerandam virtutem & sanctitatem, nõ scientiæ magnitudinem, aut carnis nobilita-
6. tem. Sextum est: *Caueat autem Abbas, nè aliquandò de alio noto monasterio monachum ad habitandum suscipiat, sine consensu Abbatis aut literis cõmendatitijs: quia scriptum est, Quod tibi non vis fieri, alij non feceris.* Vbi notandum primò, ꝙ
per hoc, quòd dicit, *de noto monasterio*, sub-

Tob. 4. Matt. 7.

intelligi videtur, quòd de ignoto monasterio potest suscipi sine literis commendatitijs. Secundò nota, quòd tribus modis
datur licentia monacho eũdi ad aliud monasterium. Primus modus, fit tantùm con-

Tribus modis datur licentia monacho eundi ad aliud monasteriũ

1. sensu, id est, cùm rogat Abbas quempiam
Abbatem, vt cum suo cõsensu habeat mo-
2. nachum suũ, & sic eum suscipit. Alio modo datur licentia literis commẽdatitijs generalibus, scilicet quæ diriguntur aut scribuntur omnibus Abbatibus, vt si dicatur:
Ego N. Abbas talis loci, notum facio: quia
dedimus licentiam per has literas dimissorias huic fratri nostro, vt vbicunquè inuenerit locum Ordinis accommodum, habeat licentiam habitandi, ad animæ suæ salu-
3. tem & consolationem &c. Tertio modo
datur licentia literis commendatitijs specialibus, quæ s. scribuntur certæ personę,
verbi gratia: Venerabili patri Abbati talis
monasterij, N. salutem &c. Cùm frater talis desideret habitare vobiscum, & in monasterio vestro regularem obseruantiã diligenter custodire, dedimus ei licentiã &c.
Tertiò notandũ est, quòd discipulus huius scholæ non leuiter velit de monasterio
egredi, & vago & curioso discursu per mũdum peregrinari. Discursus enim viri religiosi per mũdum sine necessitate, nec Deo
placet, nec ipsum decet, nec ei securus est.

Contra religiosos discurrentes.

Ad primum pertinet illud Ieremiæ 14. Dilexit mouere pedes suos, & non quieuit: &
Domino non placuit. Monachos gyrouagos dicit beatus Benedictus, in primo capitulo regulæ, per omnia deteriores esse Sarabaitis. Ipsi enim sunt diaboli imitatores,

Gyrouagus diabolo similis.

in cuiꝰ persona dicitur Iob 1. Circuiui terram, & perambulaui eam. Stabilitas virum
religiosum decet, quæ est quasi quædã imago æternitatis. Seneca: Primum argumentum mẽtis compositæ existimo, posse consistere, & secum morari. Vir religiosus, qui
in claustro morari non potest, frequenter
in mundo periclitatur. Semei, dum mansit
in Hierusalem, vixit: postquàm exiuit de
Hierusalem, occisus est, 3. Reg. 2. Et Dina

Figuræ.

filia Iacob egressa curiosè, vt videret mulieres regionis illius, rapta est & corrupta, Genesis 34. Dina, ratione sexûs infirmi, significat claustralẽ, mente infirmum, qui de claustro egrediens, dum mundi concupiscibilia curiosè desiderat, amore eorum rapitur
& corrumpitur. Piscis extra aquã positus,
non diù viuit. Isa 50. Computrescent pisces sine aqua, & morientur in siti. Claustralis, dum est in claustro benè ordinato,
habet verba sacrę scripturæ, quibꝰ vita spiritualis ipsius cõseruatur: cùm autem discurrit per mundum, aqua ista mutatur in
sanguinem, scilicet verba secularia, & sic
occiditur. Corrumpunt enim bonos mores colloquia praua, 1. Cor. 15. Abel egressus
in agrum, occisus est, Genesis quarto. Simile accidit claustrali, innocentiæ claustrũ
egredienti. Claustrales inquieti, sunt sidera errantia: de quibus legitur in canonica Iudæ. Sidera verò errantia aliquandò fiunt sidera cadentia. Postquàm enim

Inquieti sunt sidera errantia.

discurrendo per mundum delicijs mundanis assueuerint, & asperitas religionis eis in
dissuetudinem venerit, redeuntes ad claustrum, claustralis vitæ asperitatem sustinere non possunt, & apostatæ fiunt. Matth.
24. Cadent stellæ de cælo. Stella de cælo cadit, cùm claustralis cælestẽ cõuersationem
deserẽs, ad seculũ redit. Coruꝰ ab arca egressus, ad arcã non est reuersus. Sic & claustrales per mundum discurrentes, aliquandò

Gen. 8.

amore carnalium deliciarum retinentur.
Claustrales mundo familiares, sunt sicut
aues ciuitatenses, quæ facile capiuntur. Vi-

ro

ro religioso expedit non solùm ea, quæ mundi sunt, relinquere, sed etiam obliuisci. Philip. 3. Quæ retrò sunt, obliuiscés. Seneca: Vt animum possis continere, primùm corporis tui fugam siste: deinde cõtinuata remedia plurimùm prosunt: interrumpenda non est quies & vitæ prioris obliuio dedisc ere: oculos siue aures assuescere sanioribus verbis. Quocunq; processerit, in ipso transitu quæ ruminent cupiditates tuas tibi occurrēt. Ad quietem monet Apostolus 1. Thess. 4. Rogamus vos fratres, vt operam detis, vt quieti sitis. Item 2. Thess. 3. Scitis quemadmodùm oportet imitari nos: quoniam non inquieti fuimus. Inter religiosos verò maximè oportet nouitios esse quietos & non citò egredi de monasterio. Seneca: Subducendus est populo tener animus & parum tenax rectè. Lucæ vltimo: Sedete in ciuitate, donèc induamini virtute ex alto. Exodi secundo legitur de patre Moysi, quòd vidit eum elegantem, & abscondit. Sapiens: Nascendi hanc legem natura fecit, vt maiora animalia visceribus parentum diutiùs cõtineantur: sic multùm valet ad hoc, quòd claustralis proficiat, si in claustro diù moretur, antequàm exeat.

Remediū continendi animum.

Nouitio sp. ciphè conuenit esse quietum.

IN CAPVT LXII.

TRACTATVS CXXXVI.

De sacerdotibus monasterij, & eorum ordinatione vel correctione.

SI *quis Abbas* &c. Superiùs beatus pater Benedict⁹ dedit ordinẽ de suscipiendis clericis in monasterio: nũc subdit doctrinã de illis, qui in monasterio ordinari volunt: & quomodò, quandò delinquunt, corrigi & puniri debent. Et ponit in hoc loco quinq; mandata sanctus Pater.

Quinque mãdata de ordinãdis.

1. Primum, quod respicit ipsum Abbatem, est: *Si quis Abbas sibi presbyterum vel diaconem ordinari petierit, de suis eligat, qui dignus sit sacerdotio fungi.* Quippe non nisi dignus Abbatis ipsius & aliorum fratrum iudicio eligendus est ad ordines sacros: quia Leuitici 21. præcipitur: Homo de semine Aaron, qui habuerit maculam, non offeret panes Deo suo, nec accedet ad ministerium eius. Per maculam autem, vt dicit Glo. vitium intelligitur. Quarè Concilium Carthaginense statuit, vt in cap. Nullus ordinetur. dist. 24. quòd nullus ordinetur clericus, nisi probatus vel episcoporum examine, vel populi testimonio.

Ordin.

2. Secundũ, quod respicit ipsum ordinatũ, est: *Ordinatus autẽ caueat elationẽ*, alios gradu ordinis inferiores despiciendo, *aut superbiã*, nè s. tentet plùs ascẽdere, quàm dignus iudicetur, siue sibi cõceditur, *nec quicquam præsumat, nisi quod ei ab Abbate præcipitur, sciens se multò magis disciplinæ regulari subditum*, quãto s. cęteris sanctior esse debet, *nec occasione sacerdotij obliuiscatur regulæ obedientiam & disciplinam, sed magis ac magis in Deum proficiat.* Rectè sanctus Pater consulit. Quanto enim aliquis plùs proficit, tãto defectus suos ampliùs agnoscit, & malis suis iratus, in humilitate viuere disponit. Gregor. Sancti viri quo altiùs apud Deum virtutum dignitate proficiūt, tanto subtiliùs indignos se esse depræhendunt: quia dum proximi luci fiunt, quicquid eos in seipsis latebat, inueniunt. Idē: Quãto plùs proficimus in cognitione, tanto nobis indignamur ampliùs de peruerso opere. Plana sunt omnia.

Qui magis pficit, humilior est.

Tertium mandatum est: *Locum verò illum semper attendat*, id est, obseruet, *quo ingressus est in monasterium, præter officium altaris*, i. præterquàm quandò officium altaris exhibet. 3. Videtur enim ex hoc loco, quòd intentio sancti Patris est, quòd sacerdos non debeat superior sedere seniore suo acolytho, præterquàm quandò exercet officium altaris: quia tunc, & quandò est indutus sacris, sedet super omnes alios post Abbatẽ, vel Præpositũ, aut Decanum: & quandò celebrat, est super omnes, qui pro omnibus sacrificiũ offert Deo.

Quartum est: *Et si fortè electio*, i. approbatio, *congregationis, & voluntas Abbatis*, hoc præcipiens, *pro vitæ merito eũ promouerit*, i. exaltari ad sublimiorem gradum vel dignitatem, *voluerit: qui tamen regulam*, i. obedientiam, *à Decanis vel Præpositis sit constitutam seruare sciat.* 4. sensus est: Monachus quantuncunq; sit sublimatus, semper debet esse sub obedientia subiectus Præpositi vel Decani, & illis debet in omnibus obedire.

Quintũ est, de correctione sacerdotis, si delinquere eum contingat: 5. *Quòd si aliter præsumpserit*, scilicet facere nullo modo obedire superiorum suorum mandatis, *non sacerdos, sed rebellio & rebellis iudicetur.* sensus est: Id est, non deferatur ei sicut sacerdoti, aut aliquo ordine ecclesiastico insignito, sed vt rebellis & cõtumax iudicetur. Et sequitur: *Et sæpè admonitus si non correxerit, etiam Episcopus adhibeatur in testimoniũ* iustissimę correctionis illius: licèt hoc nõ sit necessitatis, maximè apud exemptos: sed honestatis tantùm esse credatur. Sequitur: *Quòd si nec sic emendauerit, clarescentibus culpis, proijciatur de monasterio: si tamen talis fuerit eius contumacia, vt subdi aut obedire regulæ nolit.* Notanter dicit sanctus Pater, *si ta m u talis fuerit eius contumacia*, &c. quia pœna eiectionis non est infligenda, nisi contemptori obedientię & cõtumaci.

Pœna eiectionis cui sit infligenda.

Verùm quoniam de sacerdotibus in hoc capitulo à sancto Patre habitus est sermo, pro ampliori notitia eorum, quæ ad bonitatẽ sacerdotis spectant, notandum, ꝙ pręter ea, quę à sancto Patre dicta sunt conuenire sacerdoti

Sacerdotis quinque proprietates. doti de humilitate, obedientia ac cōtinuo profectu virtutum, sacerdos debet habere aliquas proprietates. Et primò, sanctitatē
1. & puritatem munditiæ. Sunt enim ministri summi regis, & dispēsatores ministeriorum Dei, & sacramentorū, quibus animæ sanctificantur. Exo. 19. Sacerdotes, qui
Psal. 100. accedunt ad Dominum, sanctificentur, nè forte percutiat eos. Et in Psal. Ambulans in via immaculata, hic mihi ministrabat.
Exēplum. Et Isa. 52. Mundamini qui fertis vasa Domini. Vndè etiam apud gentiles, vt testatur Plato, sacerdotes separati à populo viuebant, nè aliqua prophana cogitatione eo-
lib. 1. Epist. 42. rum castitas pollueretur. Vndè Gregor. in registro: Nullus debet ad altare accedere, nisi cuius castitas ante susceptum ministe-
2. rium fuerit approbata. Secundò debet sacerdos habere sobrietatem, & virtutem abstinentiæ. Hoc sequitur ad ieiuniū, cùm castitas filia sit sobrietatis, sicut luxuria intemperantiæ. Leui. 10. dixit Dominus ad Aaron sacerdotem: Vinum & omne quod inebriare potest, non bibetis tu & filij
3. tui, quandò intrabitis tabernaculū. Tertiò debet habere sacerdos animum separatum ab affectu terrenorum. Hinc dicitur Deut. 18. Non habebunt sacerdotes & Leuitæ partem & hæreditatem cum reliquo
Num. 18. populo. vbi Glo. ait: In veteri & in nouo testamento ministris altaris prçeptum est, de oblationibus & decimis viuere: nec terrenis possessionibus acquirendis cōcessum
Epist. 2. est inhiare. Hierony. Negociatorem clericum, & ex inope diuitem, & ex ignobili gloriosum, quasi quandā pestē fuge. Nemo
2. Tim. 2. militans Deo, implicat se negocijs secularibus.
4 Quartò, nulla debet esse macula criminis respersus. Leuit. 21. Qui habuerit maculam, non offeret panes Deo suo. Item ad Titum 1. Constitues per ciuitates pre-
Ord. in cap. 1. epist. ad Titum. sbyteros. Et sequitur: Si quis sine crimine est. Glo. Augustini: Nō dico, sine peccato,
Sine quali defectu esse debeat ordinandus. sed sine crimine, i. sine peccato criminali, vel infamia criminali. Si dixisset, sine peccato, nullus in Ecclesia posset ordinari minister.
5. Quintò debet esse sacerdos ornamentis virtutum decoratus. Si enim omnes fideles tenētur abijcere opera tenebrarum & induere arma lucis, vt hortatur Apostolus Rom. 13. multò ampliùs sacerdotes, qui sunt ministri Dei in Ecclesia. In cuius
Figura. figura non nisi indui mundis vestibus ministrant Domino in templo sancto suo.
Psal. 31. vndè Propheta: Sacerdotes eius induantur
lib. 5. Ethic. cap. 1. iustitia. Iustitia autem, vt ait Aristoteles, vniuersalis virtus est. Et Hieron. Sacerdotes aut cæteris honestiores, aut sunt fabula. Verè magna, ait Chrysostomus super Matthæum, abusio sacerdotum est, & omnium clericorum, quandò laici inueniuntur fideliores eis & iustiores. Quomodò non sit confusio esse illos inferiores laicis, quos etiam æquales esse confusio est?

IN CAPVT LXIII.

TRACTATVS CXXXVII.

De ordine congregationis: vbi de cura singulari habenda circa nouitios.

ORdines &c. Dato ordine in superioribus, de recipiendis, & promouendis personis in congregatione, conuenienter nunc sub- Sex mandata de ordine congregationis.
dit de toto congregationis corpore, quo ordine disponendum sit. Et potest diuidi hoc capitulū in sex partes principales, secū-
dùm sex principalia mandata. Primum est, 1.
de ordine seruando per fratres, dicens sic: *Ordines suos in monasterio ità conseruent fratres, vt conuersionis tempus, & vitæ meritum discernit, vtq; Abbas constituerit.* Sensus est: Fratres teneant ordinem inter se sedendo, stando, & eundo, vt conuersionis, i. ingresśus religionis, Tres modi quibus disponitur ordo inter fratres.
tempus, aut vitæ meritum, aut Abbatis dispositio discernit. In quo loco sanctus pater tres modos innuere videtur, quibus ordo inter fratres potest disponi & variari.
Primò, secundùm tempus, in quo ad religi- 1.
onem monachus venit. Secundò, iuxta 2.
meritum vitæ & eminentiam sanctitatis, quæ in monacho maximè consideranda & attendenda est. Tertiò, secundùm quod 3.
ab Abbate constituitur pro aliqua necessitate aut vtilitate cōmuni: vt si aliquis bonus cantor sit, in ordine fratrum cantantium in choro alijs præferatur, licèt vitæ merito alijs inferior sit: sicut pleniùs dictū est circa capitulum secundū regulæ, & tractatum 10. huius operis. Verùm quia dixerat: *vtque Abbas constituerit.* Nè aliquid iniustè Abbas constituat, & ordinem iustitiæ subuertendo perturbet gregem sibi creditum: subdit sanctus pater secundum II.
mandatum, in quo frenum temperantiæ & discretionis imponitur Abbati, dicens: *Qui Abbas non conturbet gregem sibi commissum, nè quasi libera vtens potestate, iniustè disponat aliquid: sed cogitet semper, quia de omnibus iudicijs & operibus suis redditurus est Deo rationem.* Vbi triplici Consideratio triplex abbatis habenda in ordine congregationis.
consideratione sanctus pater videtur voluisse Abbatem in hac parte reddidisse aduisatum. Primò, vt gregem suum non cōturbet, sed paci illius intendat & quieti: 1.
quod fit maximè per obseruantiam iustitiæ, iuxta illud psal. Iustitia & pax osculatæ sunt. Psal. 84.
& illud prophetæ Isaiæ 32. Opus iustitiæ pax. Secundò, vt potestate mode- 2.
rata, discretione iustitiæ, & sanctorū patrum regulis temperata, vtatur: nè potestate libera vtens, iniustè aliquid disponat. Quoniam, vt inquit Apostolus 2. Cor. 10. pote-

potestas nobis data est in ædificationẽ, non
3. in destructionẽ. Tertiò, vt Abbas semper cogitet, quia de omnibus Deo, cui omnia patent, rationem redditurus est in die iudicij: vbi illi dicetur Lucæ 16. Redde rationẽ villicationis tuæ. Meritò autem iste futuræ discussionis iudicialis timor debet Abbatem ipsum reddere aduisatum, vt omnia iustè disponat & peragat: quia, vt dicitur Sapientiæ sexto: Iudicium durissimum
III. in his, qui præsunt, fiet. Sequitur tertium, in quo specificat aliqua, in quibus ordo præfatus seruandus est: *Ergò secundùm ordines, quos constituerit, vel quos habuerint ipsi fratres, sic accedant ad pacem & communionem, ad psalmũ,* i. antiphonam psalmi, *imponendum, in choro standum. Et in omnibus omninò locis ætas,* scilicet natiuitatis, *non discernatur in ordine, nec præiudicet,* seniorẽ in ætate præferendo. & reddens causam, subdit: *Quia Samuel & Daniel pueri presbyteros iudicauerunt.* Samuel quidem iudicabat Israel cunctis diebus vitæ suæ, vt dicitur 1. Reg. 7. Daniel verò presbyteros duos antiquos legitur iudicâsse, Danie. 13. Sequitur conclusio quædam ex præmissis: *Ergò exceptis his, quos, vt diximus, altiori consilio Abbas prætulerit,* honorãdo s. propter vitæ meritum, vel vtilitatis aut necessitatis causa, *vel degradauerit,* i. à loco sibi debito suppresserit vel amouerit, *certis ex causis,* sicut cùm aliquis in pœnam à loco suo in choro cogitur descẽdere & tenere vltimum locum: vt in choro pro grauioribus vel leuioribꝰ culpis regulariter fit. *reliqui omnes vt conuertuntur,* i. secundùm horam ingressûs, *ità sint: vt, verbi gratia, qui secunda hora diei venerit in monasterium, iuniorem,* i. inferiorem siue minorem, *se nouerit illius esse, qui prima hora venerit diei, cuiuslibet ætatis aut dignitatis sit. Pueris verò per omnia ab omnibus disciplina teneatur,* i. imponatur. Ab omnibus inquam non absolutè, sed ab his qui disciplinatos in se mores obseruant, & doctrina pollent religionis. Benè autem sanctus Pater imponit, quòd pueri per omnia ab omnibꝰ disciplina teneantur: quia puerilis ætas cùm infirma sit, multorũ eget auxilijs. Consequenter ponitur
IIII. quartum mandatum de honore ab inferioribus superioribus, & amore à superioribus inferioribus exhibendo, cùm dicit: *Iuniores ergò priores suos honorent. Priores iuniores suos diligant.* Qualis autem sit honor, & quibus impendendus superioribus ab inferioribus, & amor paternus exhibendus inferioribus à superioribus, suprà plenè diximus circa instrumenta 68. & 69. Sequitur: *In ipsa autem appellatione nominum nulli liceat aliũ proprio nomine appellare,* vt putà Petrus, Ioannes, Nicolaus, &c. *sed priores, iuniores suos fratres nominent,* Christi saluatoris nostri exemplo, qui discipulos suos fratres appellabat. Vnde Ioannis 20. inquit Mariæ Magdalenæ: Vade ad fratres meos. Prætereà benè iussit sanctus pater iuniores monachos per priores, fratres appellandos: quia omnes vno fonte baptismatis renati, vno spiritu sanctificati, ex vna matre Ecclesia editi, vno ꝓfessionis vinculo copulati, & ad vnam vocationis suæ coronam adspirãtes. *Iuniores autem, priores suos domnos,* i. patres, *vocent, quod intelligitur paterna reuerentia.* Sequitur: *Abbas autem, quia vices Christi creditur agere, domnus & Abbas,* id est, pater, *vocetur, non sua assumptione,* i. præsumptione, non vsurpatione vel præsumptione se sic faciat appellari, *sed honore & amore Christi.* id est, propter honorem & amorem Christi, cuius scilicet, vt dictum est, vices creditur agere in monasterio, abbas vel domnus vocetur. Quia verò, vt ait beatus Isidorus, nullus debet hominis ducatum suscipere, qui nescit subiectis tramite melioris vitæ præire: subdit sanctus pater, *Ipse autem cogitet, & sic se exhibeat,* virtuosis moribus & religiosæ conuersationis exemplo, ac sanctorum laborum studijs, *vt dignus sit tali honore.* Indignum enim est, vt ait Bernardus super Cantica, vt exigas honorem, vndè refugis laborem. Sequitur quintum mandatum: V.
Vbicunquè autem sibi obuiant fratres, iunior à priore benedictionem petat, dicendo humiliter & modestè: Benedicite pater. quòd tamen faciendum est in locis tantùm & horis, in quibus loqui regulariter licitum est. Quandò verò obuiatio ista contingit locis, aut temporibus, quibus loqui non licet, tunc sola capitis inclinatione, petenda est benedictio. Sequitur: *Transeunte maiore, minor surgat, & det ei locũ sedendi.* Sensus est: Transeunte maiore, debet iunior præuenire eum in assurgendo, & volenti sedere, reuerenter dare locum sedendi. Sequitur: *Nec præsumat iunior consedere, nisi ei præcipiat senior suus: vt fiat quod scriptum est, Honore inuicèm præuenientes.* Adimpletur planè quòd ait Apostolus: Honore inuicèm præuenientes, scilicet cùm iuniores maioribus reuerenter assurgunt, locumque eis sedendi tribuunt: Ipsi maiores iuniores dulciter alloquẽtes, ipsos inuitant ad consedendum, ac paterna quadam beneuolentia eos ante se stare non patiuntur. Sequitur sextum manda- VI.
tum, de disciplina nouitiorum: *Pueri paruuli, vel adolescentes in oratorio, vel ad mensas cum disciplina ordines suos* id est, loca sua, *consequantur. Foris autem, vel vbicunquè, custodiam habeant & disciplinam,* s. seniorum siue magistrorum sibi deputatorum, *quousquè ad intelligibilem ætatem* i. discretionis *perueniant.* In qua nec custodia, nec disciplina magistri indigere creduntur, & cum securitate maiorũ possint aggregari collegio. Circa hanc partem, vbi ità accurate sanctus pater de disciplina puerorum siue nouitiorum man-

Aliqua, circa quæ ordo seruandus est.

Pueris ab omnibus imponẽda est disciplina.

Religiosi cur rectè fratres inuicèm appellentur.

Abbas quò vocandus.

li. 3. de summo bono, cap. 34.

Quò sit petenda benedictio in mutuo fratrum occursu.

Rom. 12.

datum tribuit, notandum est pro ampliori doctrina huius mandati, quòd qui cõgregationi præest, maximam diligentiam circa nouitios debet habere, cùm sint nouellæ plantulæ religionis, & futura membra ipsius monasterij.

Quomodò se habere debeat magister nouitiorum in eorũ cura.

Debet auté se matré exhibere, benignitaté ostendendo, vt eum non refugiant, sed ad eum tanquàm ad sinum matris recurrant. Si verò negocijs occupatus, non potest eis intendere, nutricé debet eis assignare, fratrem scilicet aliqué discretum, maturum, benignum, qui eos custodiat, munditiæ eorum intendat, cibo spirituali frequenter eos pascat, imbecillitatem eorum sustentet, necessaria eis ministret.

A quibus custodiendi sunt nouitij.

Habenda est ergò diligentia circa nouitios, tanquàm circa paruulos. Primò, eos custodiendo. Custodiendi sunt à periculis, igne, aqua, fouea.

Ad tria monendi sunt nouitij.

Monẽdi sunt ad patientiam, contra mala pœnæ, nè igne iræ bona spiritualia amittant: quia qui impatiens est, sustinebit damnum, Prouerb. 19. Monendi etiam sunt ad temperantiam, nè in aquam voluptatis se immergãt. Vult enim Pharao, id est, diabolus, paruulos in flumen proijci, Exo. 1. Item monẽdi sunt, vt à fouea illa caueant, in qua totiès lapsi. Ecclesiastici 14. Beatus vir qui non est lapsus verbo ex ore suo. Prætereà secundò, magister nouitiorum debet intẽdere munditiæ eorum. Et quia, vt dicit beatus Bernardus, vbi confessio, ibi munditia, ibi pulchritudo & decor:

Epist. 113.

Nouitij vt sint in modo confessionis diligẽter instruendi.

de modo confessionis diligenter sunt instruendi: ante professionem confessiones eorum debent recipi: ad frequenter confitendum sunt monendi, vt omni tempore sint candida spiritualia eorum vestimenta. Circa nouitios maximè in principio intendendũ est peccatis amouendis, nè seratur super spinas. Ieremiæ 4. Nolite serere super spinas.

Spinæ cur peccata dicantur.

Spinæ sunt peccata, quæ pungendo mentem cruciant, crescendo cum segete bonorum operum eam suffocant, incendio infernali materiam ministrant. Primò facienda est generaliter amotio spinarum istarum. Et quia posteà iterùm crescunt, nõ est negligenda illarum extirpatio. Vnica enim spina mortalis peccati, segetem bonorũ operum destruit. Prouerb. 24. Transiui per agrum hominis pigri, & per vineam viri stulti: Et eccè totum repleuerant vrticæ, operuerant superficiem eius spinæ. Tertiò, nouitijs spiritualis cibus frequẽter est ministrandus, quo & nutriantur & augeantur: quod insinuatur Ioannis vltimo, vbi Saluator dixit bis Petro: Pasce agnos meos. Tria genera hominum nõ possunt diù esse sine sumptione cibi, quin grauentur, scilicet paruuli pueri, conualescentes à graui infirmitate, & itinerantes. Quasi paruuli pueri sunt nouitij, qui nondũ per annum vitam religiosam duxerunt, quibus multùm cauendum est, nè cibi spiritualis defectum patiantur.

Nouitij quasi paruuli pueri.

De quo defectu in multis dolendum est & plangẽdum, iuxta illud Thren. 4. Paruuli petiêrunt panem, & non erat qui frangeret eis. Ipsi laborauerunt, non vna graui infirmitate solùm, sed multis.

Cur illis spiritualis cibus frequẽter ministrandus.

Ideò necessè est eos frequenter refici, vt vires resumant. Acto. 9. Cùm accepisset cibum, confortatus est. Ipsi viam longam, & grauem viam, s. in cælum, quæ valde ardua est, aggressi sunt: ideò reficiendi sunt frequenter, nè in ea deficiant. Marci 8. Si dimisero eos ieiunos in domum suam, deficient in via.

Sufferendi sunt nouitij.

Nouitiorum tanquàm paruulorum imbecillitatem debet, qui eos regit, supportare, defectus eorum patienter sustinendo, in tentationibus eorum eos consolando, adiutoriũ diuinæ gratiæ orationibus suis eis impetrando. Rom. 15. Debemus nos firmiores, imbecillitates infirmorum sustinere, & non nobis placere. Isaiæ 40. Congregabit agnos, & in sinu suo leuabit. Status nouitiorum est tractabilior, sicut virga trabe est flexibilior. Ideò directioni eorum cura multa est adhibenda. Quarè curandum est, vt tempore nouitiatûs in psalmodia, & diuino officio, & in regula statuq; ordinis, secundùm quæ necessè habent viuere, diligenter imbuantur.

Nõ sunt leuiter ad pfessionẽ recipiendi.

Nouitij quippe non sunt leuiter ad professionem recipiendi. Leuiter recipiuntur, cùm de moribus eorũ ante professionem experiẽtia nõ habetur, vel cùm ea, ad quæ in professione se obligant, eis ante professionem non exponuntur, sicut circa capitulum 58. regulæ, vbi de disciplina suscipiendorum fratrum habitum est, pleniùs est expositum.

IN CAPVT LXIIII.

TRACTATVS CXXXVIII.

De ordinatione Abbatis, & qualitate ipsius ordinandi.

IN *Abbatis ordinatione* &c. Cõstituto ordine congregationis in superioribus, nunc subdit de ordinatione capitis ipsius congregationis, scilicet ipsius Abbatis. Quod capitulum in duas principales potest diuidi partes.

Tres electionum differentiæ.

In prima agit de ipsa electione, in secũda de qualitate ipsius electi. Circa primam partem tres ponit
electionum differentias. Prima est, si to- 1.
ta congregatio in timore Domini concors
fuerit in eligendo. Secunda, si parua pars 2.
congregationis, meliori tamen consilio
freta, eligeret aliquem. Tertia, si tota con- 3.
gregatio peruersa intẽtione corrupta, aliquem elegerit. Primam approbat & secundam, tertiam verò reprobat. Et nè talis

electio

electio habeat locum, possibilia remedia inducit. De prima dicit sic: *In abbatis ordinatione illa semper consideretur ratio, vt hic constituatur, quem sibi omnis cohors congregationis secundum Dei timorem.* Vndè in cap. Abbatem. 18. q.2. Gregorius: Abbatem cuilibet monasterio non alium, sed quem dignũ moribus atq; actibus monasticæ disciplinæ cõmuni consensu congregatio poposcerit, ordinari volumus. De secunda dicit sic: *siue etiam pars quãuis parua congregationis, saniori cõsilio, elegerit.* Dicit autem, *quamuis parua*, quia non semper standum est numero maiori, vt in cap. Ecclesia. de electione, sed saniori parti, quæ etiam eo maior dicitur, quo sanior. Maior autem secundùm hoc & sanior dicitur, quæ meliori zelo, & maiore pietate mouetur. 40. dist. in fine, & 9. dist. sana quippe. Sequitur: *Vita autem merito, & sapientia doctrina eligatur, qui ordinandus est.* Is etiam duobus pollere debet, qui ordinandus est in Abbatem siue Prælatum, videlicet vita & doctrina. Vita, ad exemplum conuersationis: doctrina, ad notitiam veritatis. Bernar. Hæc sunt, quæ pastori cõueniũt, bonitas, disciplina, scientia: bonitas trahit, disciplina corripit, scientia pascit: bonitas amabilem, disciplina imitabilem, scientia docilem reddit. Sequitur: *etiã si vltimus fuerit in ordine congregationis.* In electione nanque non prioritas cõuersationis, nec senectus consideranda est, sed potissimè bonitas vitæ, etiam si vltimus in ordine congregationis sit. Vndè in capitulo illo, Abbatem. 18. q. 2. dicit Papa Pelagius: Abbatem in monasterio illũ volumus ordinari, quem sibi de sua congregatione & monachorum electio, & (quod magis obseruandum est) ordo vitæ, ac meritũ poposcerit ordinari. Sequitur de tertio genere electionis: *Quòd si etiam omnis congregatio vitijs suis (quod quidẽ absit) consentientẽ personam pari consilio elegerit, & vitia ipsa aliquatenus in notitiã peruenerint Episcopi, ad cuius diœcesim pertinet locus ipse, vel Abbatibus, aut Christianis vicinis claruerint, probibeãt prauorum præualere consensum, & domui Dei dignum constituant dispensatorem.* Tria nominat genera hominum, ad quos recurrendum est, vt præfatæ impietatis colligationes locum nõ habeant, sed penitùs dissoluantur. Primũ est, Episcopus diœcesanus, ad quem iure
1. communi pertinet disciplina monasteriorum, quæ in eius territorio sunt constituta: vt in Cõcilio Aurelianẽsi placuit, in ca.
2. Abbates. 18. q. 2. Secundũ est, Abbates propinqui, quorum cõclusione & directione agenda sunt omnia, vt disciplina regula-
3. ris maneat inuiolata. Tertium est, fideles vicini, vt auxilientur, potestate etiam brachij secularis, si opùs fuerit, iuxta capitulum Princeps. 23. q. 5. De istis tribus synodus Triburiensis loquitur, vt in cap. Si quis abbas. 18. q. 2: Si quis abbas cautus in regimine, humilis, castus, misericors, discretus, sobriusque non fuerit, ac diuina præcepta verbis & exemplis non ostenderit, ab episcopo vicino, in cuius territorio consistit, & à vicinis abbatibus, & cæteris Deum timentibus, à suo arceatur honore, etiam si omnis congregatio vitijs suis consentiens, Abbatem eum habere voluerit. Sequitur remuneratio opponentiũ se vitiosæ electioni, & cooperantium electioni boni abbatis: *scientes pro hoc se recepturos mercedem bonam, si illud castè, i. sanctè, & zelo Dei faciant, sicut è diuersò peccatum, si negligant.* Quoniam, vt dicitur in capitulo Error. 83. dist. Error, cui non resistitur, approbatur: Negligere quippe, cùm possis perturbare peruersos, nihil aliud est quàm fouere. Nec caret scrupulo societatis occultæ, qui manifesto facinori desinit obuiare. Gregorius in c. Consentire. eadem dist. ait: Consentire videtur erranti, qui ad resecanda, quæ corrigi debent, nõ occurrit. Sequitur secunda pars capituli principalis, in qua, postquàm ostendit, qualiter instituendus sit Abbas, docet qualis esse debeat: *Ordinatus autem Abbas cogitet semper onus quale susceperit,* s. quàm difficile sit & periculosum, cũ animarum curam suscipiat. Gregorius Nazãzenus: Mihi videtur ars artium, & disciplina disciplinarum, hominem regere vel tenere: quia certè inter omnia animãtia maximè & moribus varius & volũtate diuersus est. Et Chrysostomus: Summa potestas nunquàm sine timore periculi est. *& cui redditurus est rationem villicationis suæ,* i. dispensationis, gubernationis, & administrationis suæ: quia scilicet Deo districto iudici, quem pro sua infinita sapientia nihil latẽre potest, & qui pro sua inflexibili iustitia nihil impunitum relinquit. Vbi aduertendum est id, quod beatus August. lib. de duodecim gradibus abusionum dicit: Sciat rex, quòd sicut in throno hominum locum habet primum: ità nisi in iustitia primatum habeat, primatum est in supplicijs habiturus. *Sciatq; sibi oportere prodesse magis quàm præesse.* Gregor. in Moralibus: Sancti viri non præesse gaudent hominibus, sed prodesse. Et Innocentius in sermone: Prælatus bonus magis vult ꝓdesse quàm præesse, ità vt potestas ei magis fiat oneri, quàm honori. *Oportet enim eum,* i. abbatẽ, *doctum esse lege diuina.* Abbas enim, qui aliorũ cõstituitur magister, pastor & doctor, necessariò debet esse doctus in lege diuina. Quomodò in pastura diuinorũ eloquiorum educet greges Dominicos pastor idiota? inquit Bernard. & Chrysost. Multo consilio & prudentia opùs est pastori, & mille, vt dicitur, oculis, ad speculandum vndiq; habitudinem earũ, quas gubernat, animarũ.

In electiõe quæ pars maior dicatur.

Prælato q̃ conueniãt.

Ad tria hominum genera recurrendum, nè præualeat prauorum cõsensus in Abbatis electione.

Meritum opponentium se vitiosæ electioni, & peccatum ei se non opponentium.

Abbas qualis esse debeat.

Difficultas regẽdi animas.

in Apolo. 1.

Hom. 30. in ope. imper.

Gradu 9.

lib. 21. c. 11.

Abbas doctus esse debet.

Sermo. 76. in Cant.

lib. 2. de sacerdotio.

Vndè Sapien. 6. Diligite lumen sapientiæ omnes qui præestis populis. Grauissimum quippe, resq; magni periculi, vt ait Bern. est, vt qui docendi sunt, rectores & doctores non erubescant videri: nec metuát ducatum animarum imprudenter assumere, quibus via est omnis ducatûs ignota, & quò vel ipsi gradiantur ignari sunt.

Quanta scientia in Abbate requiratur.

Quantæ autem doctrinæ & scientiæ debeat esse Abbas, subiungit, dicens: *Vt sciat & sit* scilicet possidens tantam sapientiam, *vndè proferat noua & vetera*, id est, testimonia doctrinæ suæ, tam nouæ quàm veteris legis. Matt. 13. Omnis scriba doctus in regno cælorũ, similis est homini patrifamilias, qui profert de thesauro suo noua & vetera. Greg. in Glo.

Homi. 11. in Euang.

Doctus prędicator qui in Ecclesia.

Ille in sancta Ecclesia doctus prædicator est, qui noua scit proferre de suauitate regni, & vetusta dicere de terrore supplicij, vt vel pœnæ deterreant, quos præmia non inuitant. Verùm quia Abbas non tantùm verbo doctrinæ debet pascere gregem suum, sed etiam sanctæ conuersationis exemplo: subdit sanctus Pater de ornatu virtutum, quibus Abbas adornandus est: *Castum*, scilicet oportet eum esse.

Abbas quibus virtutibus debeat esse ornatus.

par. 2. curæ past. cap. 2.

Gregorius: Rector semper cogitatione sit mundus, quatenùs nulla hunc immunditia polluat, qui hoc suscipit officij, vt in alienis quoque cordibus pollutionis maculas tergat. Isaiæ 52. Mundamini qui fertis vasa Domini. *sobrium*, id est, temperatum, scilicet tam in cibo quàm in potu, & in verbo. 2. Tim. 4. Ministerium tuum imple: sobrius esto. Glo. i. in omnibus modum serua, *misericordem*.

Interlin.

Serm. 23.

Bernardus super cântica: Discite Prælati, discipulorum subditorum matres vos esse debere, non dominos Ideò studete magis amari, quàm metui. Et si interdùm seueritate est opùs, paterna sit, non tyrannica. Matres fouendo, patres vos corripiendo exhibeatis. *& semper superexaltet*, i. præponat, *misericordia iudicium*, i. vindictæ & pœnæ. Vndè enim beatus Ioan. Chrysosto.

hom. 42. in op. imperf.

Melius est propter misericordiam dare rationem, quàm propter crudelitatem frangere pœnitentem. Si Deus, vt legimus, & misericors est, patiens, & multæ misericordiæ, & præstabilis super malitia: vt dicitur Iohelis 2. vt quid, minister eius austerus est? Sequitur: *vt idẽ ipse consequatur*. Matt. 5. Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. Et Iac. 2. Iudicium sine misericordia ei, qui non facit misericordiam. Sequitur: *Oderit vitia, diligat fratres*. Planè, vt dicit Hugo de sancto Victore, est odium sanctum, quo crimina odiuntur, non homines.

Odiũ sanctum.

Augu. Qui secundùm Deum viuit, debet habere perfectum odium ad mala, vt nec propter vitium oderit hominẽ: licet oderit vitium, amet hominẽ. Sequitur: *In ipsa autem correctione prudẽter agat, & nè quid nimis: nè, dum nimis cupit eradere aruginẽ, frãgatur vas*. Greg. in Mor.

lib. 20. c. 2.

Rigor indiscretus quãtum mali efficiat.

Sæpè subditos frangimus, dum plus iusto vigorẽ tenemus. Qui profectò iã vigor iustitiæ non erit, si se sub iusto moderamine non custodit. Et Isidorus de Pręlatis qui in correctione prudentiã non obseruant, dicit:

lib 3. de sum. bono, cap. 40.

Qui nescientes vim discretionis, per rabiem furoris disciplinæ modum ad immanitatẽ crudelitatis cõuertunt: & vndè emẽdare subditos poterãt, indè potiùs vulnerant. Hinc B. Greg. in Moral. dicit:

lib. 20. ca. 6.

Disciplina vel misericordia multũ destituitur, si vna sine altera teneatur. Sed circa subditos suos inesse debet rectoribus, & iustè cõsolans misericordia, & piè sæuiẽs disciplina. Miscenda est enim lenitas cũ seueritate. Faciendũ est ex vtroq; quoddã temperamentum, vt nec multa asperitate exulcerẽtur, subditi, nec nimia benignitate soluantur.

Figura de rigore & lenitate simul habendis.

Hoc nimirũ arca signabat, in qua cum tabulis virga simul & manna fuit: quia cùm scripturæ scientia est in boni rectoris pectore, sacræ virga districtionis sit, & manna dulcedinis.

Heb. 9.

Hinc Dauid ait: Virga tua & baculus tuus ipsa me cõsolata sunt.

Psal. 22.

Virga percutimur, & baculo sustentamur. Si ergò est discretio virgæ, quæ feriat: sit etiam consolatio baculi, qui sustentet. Sit itaq; amor, sed non emolliẽs: sit rigor, sed non exasperans: sit zelus, sed nõ immoderatè sæuiẽs: sit pietas, sed nõ plusq̃ expediat, parcens. Et quoniã, vt ait Greg. in registro: Prima virtus in Prælatis est cognitio suæ infirmitatis.

Prima virtus Prælati quæ.

subdit S. Pater: *Suamq; Abbas fragilitatem semper suspectus sit*, i. attentè cõsideret. Et hoc ideò, quia memoria propriç fragilitatis aliorum defectus modestiùs corrigit, & patientiùs tolerari possunt. Gregorius in Moralib.

lib. 33. c. 24.

Nos, inquit, qui infirmi homines sumus, cùm de Deo hominibus loquimur, debemus primò meminisse, quod sumus, vt ex propria infirmitate pẽsemus, quo docẽdi ordine infirmis fratribus cõsulamus. Sequitur: *meminerítq; calamum quassatũ*, i. fragilẽ incuruatũ ac flexũ, *nõ conterendũ*, supple esse. Hoc scriptum est de propheta Isa. qui de Domino cap. 42. ait: Calamum quassatum non conteret. Glo.

Interlin.

quia misericors est peccatoribus. Dicit ergò sanctus Pater: Meminerit Abbas eius quod de Christo Saluatore nostro scribitur, & imitator illius, fragiles fratres non conterat, non in desperationem deducat, sed piè supportet: nõ despiciat, nõ omninò relinquat, sed misericorditer toleret, ad pœnitentiam dulciter inuitando. Verùm quia in verbis supradictis videtur sanctus Pater multũ ad misericordiam in correctionibus obseruandã declinâsse, nè fortè Abbas malè illa intelligẽs, indiscretè & vltra id quod expedit, correctionis virga remissiùs

vtere-

vteretur, subiungit mentem suam, dicens: *In quibus*, scilicet verbis iam dictis circa correctionē cū multa misericordia & cōpassione faciendā, *nō dicimus, vt permittat*, s. Abbas, *nutriri vitia, sed prudenter & cum charitate ea amputet, prout viderit cuique expedire, sicut iam diximus*. Sensus est: Licèt diximus, vt Abbas in correctione vitiorum fratrum suorum misericorditer se habeat, non tamen dicimus, quòd ità remissè ac misericorditer se habeat, vt vitia nutriri permittat. sicut enim, teste Chrysostomo, Iustitia sine misericordia, non est iustitia, sed crudelitas: ita misericordia sine iustitia, non est misericordia, sed fatuitas. Sed hoc dicimus, hoc exhortamur, & hoc authoritate nostra firmamus, vt prudēter & cū charitate Abbas vitia amputet, vt viderit cuiq; expedire, i. congruere. Cui amorem viderit expedire, exhibeat amorē: cui verò timorē, timorē: cui flagellū, flagellū: quia nō omnia omnib⁹ cōgruunt. nam vt ait beatus Gregor. Vndè vnus meretur, alter moritur. Sequitur: *studeat plùs amari quàm timeri*. Isidorus: Talem te redde subditis, vt magìs ameris, quàm timearis. Reuerentia enim ex amore procedit, odium timor affert. Sequitur: *Non sit turbulentus*. Turbulentus dicitur, qui semper incedit quasi iratus seu ira commotus. Gregorius: Is qui præest, ea se circa subditos mensura moderetur, quatenùs & arridens timeri debeat, & iratus amari: vt eum nec nimia lætitia vilem reddat, nec immoderata seueritas odiosum. *& anxius*, id est, inquietus, cuiusmodi est, qui cupit vno tempore multa & diuersa complecti. *non sit nimius & obstinatus*, ità scilicet de proprio sensu cōfidens, vt per aliorum consilium nihil agere curet, sed irreuocabiliter omnia secundùm libitum sibi obtemperare desideret. *non sit zelotypus*, id est, ardens, importunus inquisitor & perscrutator curiosus vitæ aliorum, *& nimis suspiciosus*, suspicando faciliter de fratribus suis mala. Maximū quidem humanitatis vitium est suspicio, quæ aliter putat, quàm sit veritas: vt de malis bona, & de bonis mala, ait Glo. super psal. 118. Vnde dicitur in capitulo Oues. 6. q. 1. Fidelis homo non de facili debet venire in suspicionem. Rationem subdens sanctus Pater, propter quam Abbas nec zelotypus, nec nimis suspiciosus esse debet dicit, *quia* supple talis, *nunquàm requiescit*, semper est in motu, priuatus omni quiete & pace animi. Sequitur: *In ipsis imperijs suis sit prouidus & cōsideratus*, vt scilicet cōsideret quid iniungit, & cui iniūgit. Et siue opus quod iniūgit, sit *secundùm Deū*, id est, spirituale, *siue secundùm seculum sit*, i. temporale. Non enim omnia iniungenda sunt. Vndè sequitur: *Opera quæ iniungit, discernat & temperet, cogitans discretionem sancti Iacob, dicentis: Si greges meos plùs in ambulando fecero laborare, morientur cuncti vna die. Has ergò aliaq; testimonia discretionis matris virtutum sumens, sic omnia temperet, vt & fortes sint*, supple, ad opus, *qui cupiant, & infirmi non refugiant*. Sensus est: Abbas sic temperet & disponat hoc, quod iniungit, quod præcipit, aut instituit, vt tale sit, quod fortes cupiant adimplere, & infirmi illud non refugiāt. Benè dicit sanctus Pater, quòd Abbas debeat omnia temperare: verùm temperantia ista experientiam requirit. Sicut enim vinum non benè temperatur, nisi prægustatione virtus eius agnoscatur: sic Abbas non valet benè temperare, nisi experiatur ipse ea, quæ præcipit, & alijs iniungit facienda. Vndè Abbates, qui cum conuentu nunquàm comedunt, vel officium diuinum dicunt, aut in dormitorio iacēt, onus & pondus, quod conuentus sustinet, temperare nesciunt. Vndè non exhibent se Patres vel Prælatos, sed potiùs exactores Pharaonis, qui à populo Dei consuetum numerum laterum exigebant, & tamen paleas, vt consuetum erat, ministrare eis nolebant: sic tales Prælati etiam extra regulam fratres onerant, & tamen eis necessaria sæpè non ministrant. Tales sunt imitatores Balaan, non parcentis asinæ: sed eam cædentis vsque ad querimoniam, Numer. 22. Istam autem congregationē fratrum, quæ vt iumentum apud eos facta, adeò stimulant, vt eam murmurare compellant. Isti sunt similes hypocritis Pharisæis, de quibus Dominus ait Matthæi 23. Alligāt enim onera grauia & importabilia, & imponūt in humeros hominum, digito autem suo nolūt ea mouere. Sequitur: *Et præcipuè*, supple, sic omnia temperet, *vt præsentem regulam in omnibus conseruet, vt dum benè ministrauerit, audiat à Domino, quod* dictum est *seruo bono, qui erogauit triticum conseruis suis in tempore suo. Amen dico vobis, ait, super omnia bona sua constituet eum*, Matthæi vigesimoquarto. Glo. interlin. Non vt soli, sed vt præ cæteris habeant æterna gaudia vel præmia, tum pro sua vita, tum pro gregis custodia. De qualitate Abbatis, plurima circa secundum capitulum regulæ, diffusè diximus, quarè hunc locum sub breuitate transcurrimus. Est primò aduertendū, quòd ex hoc loco apertissimè colligitur, falsam esse opinionē dicentium Abbatē ad obseruantiā regulæ nō teneri. Debet ergò sic Abbas omnia téperare in se, & in alijs, vt regulam ipsam obseruet, & ab alijs faciat obseruari. Vndè Bernardus in libro de præcepto & dispensatione: Lego profectò in regula, In omnibus omnes magistram sequātur regulā, nec ab ea temerè deuietur à quoquā: ergò nec ab ipso Abbate. Omnes, inquit, magistram sequan-

Hom. 46. in op. imp.

Non omnibus expedit idē modus correctiōis.

Turbulētus quis sit.

lib. 20. mor. cap. 2.

Anxius quis sit.

Maximum malum suspicio.

ordin. lit. Vau.

Discretio in iniungendo adhibenda.

Gene. 33.

Temperantia, experientiam requirit.

Vide cōtra quosdā Prælatos hodiē potissimū.

Exod. 5.

Abbas tenetur ad regulæ obseruātiam.

circa initiū.

sequantur regulam: nemo igitur suam voluntatem. Vbi sanè neque Abbatem excipi puto. Secundò aduertendū est, quòd sanctus Pater dicit, regulam non in parte solùm, sed in omnibus seruandam: cōtra eos, qui non integrè seruāt regulam professionis suæ, sed partem. Isti sunt primò similes Samaritanis, qui partim colebant Deū, partim idola. 4. Regum 17. Fuerunt igitur gentes istæ timentes quidem Deum, & nihilominùs & idolis seruientes. Item sunt qui induuntur veste latea, asperitatis partim, & lino mollitiei secularis partim contexta. Contra quos dicitur Deuteronomij 22. Non indueris vestimento, quod ex lana linoque contextum est. Isti sunt qui sequuntur Dominum claudicādo, cùm partim incedunt rectè in mandatis sibi traditis, partim declinant ab eis. Contra quos dicit Helias, 3. Regum 18. Vsquequò claudicatis in duas partes? Sunt iterùm sicut adultera, quæ licèt à viro non recedat omninò, tamen iuxta eum recipit adulterum. Ità & isti iuxta DEVM, cui adhærent seruando quædam mandata, recipiunt diabolum, alia ad eius instinctum transgrediendo. Isaiæ 57. Iuxta me discooperuisti, & suscepisti adulterum. Sunt iterùm sicut pica, quæ partim est alba, & partim nigra: & isti partim boni, quantùm ad ea, quæ seruant, & partim mali, quantùm ad ea, quæ nō seruāt. Quod obstupescens Dominus dicit per Iere. 12. Nunquid auis discolor, hæreditas mea mihi? Sciendum autē, quòd ex huiusmodi partiali ordinis trāsgressione sequūtur mala multa. Tales enim sunt, sicut vas perforatum. Et ideò bona alia, quæ faciūt, per partem religionis, quam frangūt, amittunt. Ecclesiast. 9. Et qui in vno peccauerit, multa bona perdet. Exemplum in vita sanctorū Patrū de quodā, qui visus est haurire aquā de puteo, & ponere in lapide perforato, & indè tota exibat. Item tales ità rei sunt omniū, sicut si nihil seruarent. Iaco. 2. Qui in vno offenderit, factus est omnium reus. Exemplum: Dicitur, quòd quidā miles inuenit quendam stultum monachum, qui amore vxoris suæ fecerat vestem quandam, quæ partim erat religiosa partim secularis, in quodam loco suspecto, & capiēs eum, dixit: Domine monache, ex parte ista, quæ est religiosa, non audeo vos tangere: sed ex alia parte tātùm verberauit eū quòd mortuus est, ità ac si per totum verberāsset eum. Non est autem dubium, quin similiter homines huiusmodi Deus cōdemnet, ac si totam professionem suam transgrederentur. Item tales sunt ità deturpati, sicut nuncij Dauid, quādo rasa fuit barba eorū dimidia, & vestes mediç præcisç vsq; ad nates. Et ideò nō fuerūt digni stare in cōspectu veri Dauid. Et ideò dicitur eis: Manete in Hiericho, donec crescat barba vestra, 2. Re. 10. Item per fracturam religionis ingrediūtur hostes. Iob 30. Quasi rupto muro, & aperta ianua irruerunt super me. Quomodò possunt se excusare de proditione pessima illi, qui existentes intra religionē, faciūt hostibus huiusmodi aperturā? Item tales omnia debent quæ promiserunt: & ideò, si partim reddant, & non totum, non euadunt tortores. Matth. 18. Iratus dominus eius, tradidit eum tortoribus, quousq; redderet vniuersum debitum. Quia ergò indecēs est, semiplenè seruare religionem, & tot mala indè sequuntur, dicit vir sanctus, vt Abbas præsentem regulam in omnibus seruet, & ab alijs obseruari faciat.

Marginalia: Regula in omnibus seruanda. — Regulā integrè nō seruantes, quibus sint similes. — 1. 2. 3. 4. 5. — Multa mala diminutam regulæ obseruantiam consequuntur. — 1. — Exemplū. — 2. — Exemplum aliud iocosum, sed notabile. — 3. — 4. — 5. Figura.

TRACTATVS CXXXIX.

In quo, circa dispensationem regulæ, mouentur & soluuntur octo dubia.

QVoniam beatus Benedictus in præsenti capitulo regulæ præcipit, vt Abbas omnia temperare habeat, vt fortes adimplere cupiant, quod faciendum imposuerit, & infirmi illud non refugiant: & cùm dispensatio, quædam relaxatio iuris sit, siue temperamentum rigoris legis, duximus hoc in loco, præter ea quæ notata sunt circa cap. 39. regulæ, de dispensatione, pro ampliori doctrina discipuli, aliquid loqui. Vbi pro maiori intellectu capituli, octo declarabimus dubia. Primò quæritur, vtrū in regula sancti Benedicti possit fieri dispensatio? Respondetur quòd sic. Vndè beatus Bern. lib. de præcepto & dispensatione, loquēdo de statutis regulç, sic dicit: Ità sanè necessaria dixerim, vt ex eis minimè præiudicetur necessarijs, rationabilibusq; dispensationibus. Pro quo notādum, iuxta eundem Bernardum in eodem libro, quòd est quoddā mandatum, in quo non dispensatur nec à Deo, nec ab homine: vt est mādatum de diligendo Deum, & similia merè spiritualia. Hoc appellat Bernard. incōmutabile, quia ità diuina cōstat & æterna ratione firmatū, vt nulla ex causa possit, vel ab ipso Deo aliquatenùs immutari. Sub hoc genere est oīs illa sermonis Domini in mōte habiti specialis traditio, & quicquid de dilectiōe, humilitate, māsuetudine, cæterisq; virtutibus tā in nouo, quàm in veteri testamento specialiter obseruādū contraditur. Hęc quippe talia sunt, quæ nec liceat, nec expediat aliquandò non haberi. Eo siquidem immobiliter, quo & naturaliter bona, nunquàm nisi innocenter, nunquàm nisi salubriter aut imperātur, aut obseruātur: omni tempore, omni personæ mortē, cōtempta: custodita, salutem operantur. Aliud est manda-

Marginalia: Octo dubia de dispensatione regulæ. — 1. Vtrùm in regula S. Benedicti possit fieri dispēsatio. — circa initiū. — Ibidem. — Mandatum indispensabile omninò.

mandatum quod dispensatur à Deo, non ab homine. Hoc vocat beatus Bernardus mandatum inuiolabile, quod non ab homine traditum, sed diuinitùs promulgatum, quod nisi à Deo, qui tradidit, mutari omninò non patitur: vt, exempli causa, Non occides, Non mœchaberis, Non furtum facies, & reliqua illius tabulæ legiscita, quæ etsi nullam prorsus humanam dispensationem admittunt, nec cuiquam hominum ex his aliquo modo soluere aut licuit, aut licebit: Deus tamen horum quod voluit, & quandò voluit, soluit: siue cùm ab Hebræis Aegyptios spoliauit, siue quandò Prophetā cum muliere fornicaria commisceri præcepit. Quorum vtiquè alterum quid nisi graue furti facinus, alterum quid nisi flagitij turpitudo reputaretur, si non excusasset vtrunq; factū authoritas imperantis? potest intelligi illud quod de istis Papa Vrbanus in cap. Sunt quidā. 25. q. 1. dicit: Vbi apertè Dominus, vel eius Apostoli, & eos sequētes sancti Patres, sententialiter aliquid definierūt, ibi nō nouā legē Romanus Pōtifex dare, sed potiùs, quod prædicatum est, vsq; ad animā & sanguinem cōfirmare debet. Aliud est mandatū in quo dispensatur ab homine: sicut sunt statuta humana, ab homine inducta, vt sanctorum Patrum decreta & instituta maiorū: quod mandatorū genus Bern. loco prænominato vocat stabile, quia nulli hominū fas est nisi solis mutare Prælatis. Vndè ità dicit: Stabile quidē dixerim, quod ità est necessariū, vt non cuilibet hominū illud mutare fas sit, nisi solis dispēsatoribus mysteriorū Dei, i. Præpositis: vt verbi gratia, regulæ sanctorū Basilij, Augustini, Benedicti, necnō authētici canones, & si qua sint alia ecclesiastica instituta dignæ authoritatis. Quæ quoniam à sanctis tradita sunt, sancita stabiliter perseuerant, nec omninò cuiuis subiectorū ea aliquo modo variare, vel mutare conceditur. Quæ tamen ab hominibus licitè interdum, innoxieq; pro causis, pro personis, locis & temporibus dispensantur. Hæc Bernardus. Ad idem est Leo Papa in capit. Sicut quædā. dist. 14. ità dicit: Sicut quædā sunt, quæ nulla possunt ratione conuelli, ità multa sunt, quæ aut pro necessitate temporū, aut pro consideratione ætatum oportet tēperari. Secūdum dubium est, vtrùm dispensatio pertineat ad solos Prælatos? Respondetur quòd sic. Vndè Bernardus in libro præallegato: Sed non omnibus in huiusmodi credita est dispensatio, nisi his duntaxàt, qui cum Apostolis dicere possunt: Sic nos existimet homo, vt ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei: vtputà episcopi, & alij multi. Quæritur, qui sunt isti ministri, quibus huiusmodi dispensatio in statutis Patrum credita est? Respondetur, quòd Patres & Prælati religionum, vtputà Abbates in ordine sancti Benedicti, aut Priores, siue Præpositi, vbi non sunt Abbates. In alijs verò religionibus dispensatores sunt Prælati, quocunque superioritatis nomine censeantur: & hoc duplici ratione. Vna est ex natura obedientiæ. Magis enim competit dispensatio ministris illis, quorum obedientiæ se subiecerunt religiosi, & secundùm quorum statuta viuere promiserunt, quàm alijs. Alia est à iure. Secundùm enim iura dispensationes, quæ non reseruantur Papæ, vel alijs maioribus Prælatis, relinquuntur inferioribus, vt extrà de sententia excommunicationis, in capitulo Nuper. §. in secundo verò casu. Tertium dubium est, vtrùm Abbas possit dispensare in omnibus statutis regulæ. Respondetur, quòd non potest in omnibus dispensare. Pro quo notandum, quòd quædam sunt in regula, quæ sunt de iure diuino, vt vbi loquitur de dilectione Dei, & proximi, de humilitate cordis, de mansuetudine, patientia, & similibus: & in his non potest dispensare Prælatus. Item quædam sunt ibidèm, quæ sunt de ordinatione Ecclesiæ, vt quòd dicantur horæ ab his, qui sunt in sacris ordinibus: & in huiusmodi dispensare non potest Prælatus, nisi talis esset casus, quòd Ecclesia reliquisset huiusmodi dispensationem Prælato tali. Item quædam sunt ibi de substantia religionis, vt abdicatio proprietatis: nec in his potest, vt habetur extrà de statu monachorum, Cùm ad monasterium. In omnibus autem alijs, maximè quæ in corporalibus constant obseruantijs, sicut est in ieiunio, in esu carnium, in silentio, & similibus, videtur quòd Abbas potest dispensare. Vndè beatus Bernardus libro suprà allegato dicit sic: Omnia proindè sancti Benedicti instituta, exceptis sanè nonnullis de spiritualibus, verbi gratia, charitate, humilitate, mansuetudine, quæ non tam ipsum constat instituisse quàm Deum, & ob hoc penitùs non esse mutanda: decæterò reliqua vniuersa profitentibus ità necessaria dixerim, vt ex eis minimè præiudicetur necessarijs rationabilibusq; dispensationibus. Et hoc etiam exprese colligitur ex capitulo suprà notato, Cùm ad monasterium. vbi apparet, à contrario sensu arguendo, quòd Abbas potest dispensare in illis, quæ non essentialiter annexa sunt regulæ monachali, sicut circa capitulum 29. regulæ, circa esum carnium dictum est. Quartum dubium est, vtrùm Abbas in omnibus istis institutis possit indistinctè & indifferenter dispensare cum quolibet, & pro omni tempore, vt quòd fratres non obseruarent regulare ieiuniū, aut semper comederent carnes? Respondetur quòd

Marginal notes: Ibidēm. — Mandatum dispensabile à Deo, non ab homine. — Exodi 3. — Oseæ 1. — In quo Papa non debeat dispensare. — Mādatum ab homine aliquo dispensabile. — Ibidēm. — Dispensationis ratio. — 2. Vtrùm dispēsatio pertineat ad solos Prælatos, & qui sint Prælati, ad quos pertineat, & quarè. — 1. Cor. 4. — Prælati duplici de causa sunt dispensatores. 1. — 2. — 3. Vtrùm Abbas potest dispensare in omnibus statutis regulæ. — In quibus possit Abbas dispensare. — 4. Quomodò possit Abbas dispensare.

quòd nõ: quia talis relaxatio cederet manifestè in dissipationem ordinis: sicut quòd fratres nũquàm tenerẽt silentiũ, quòd semper comederent carnes, & his similia. Talis autem dispensatio cùm non posset fieri sine decoloratione status religionis, non dubium, quòd esset irrationabilis & indebita, & potiùs dicẽda esset dissipatio quàm dispensatio.

Circa dispẽsationes q̃d maximè cauendum.

Pro quo notandum, quòd circa dispensationes cauenda est semper generalitas tam locorum, quàm personarũ, quàm temporum: quia nec debet fieri cum toto conuentu dispensatio sine maxima causa. Ex quo patet, quòd dispensationes de ieiunio regulari, aut de esu carnium cum toto conuentu, non sunt rationabiles. Temporum, quia dispensationes, quæ fiunt cum aliquibus, non debent habere certum tẽpus. Ex quo patet, quòd irrationabilis sit illa dispensatio, qua dispensatur cũ fratribus, vt certis diebus in hebdomada non obseruent ieiunium regulare.

5.
Vtrùm Abbas possit ad libitum dispensare.

Quintum dubiũ est, an istis Abbas pro libito voluntatis possit dispensare? Respondetur quòd nõ: sed tantùm causa rationabili interueniẽte. Vndè Bernard. loco prænominato, vbi, postquàm dixerat, quòd in præfatis statutis licitè interdùm, innoxieque pro causis, pro personis, locis & temporibus dispensatur, subinfert: Vbi sanè, qui hoc legit, attendat me cautè non dicere, ea posse, vel ab istis leuiter pro voluntate mutari: sed ex ratione fideliter dispẽsari. Ideò autem hanc ipsam mutationẽ taliter & à talibus recipere possunt, quoniam non naturaliter, nec per se bona sunt. Porrò inuenta ac instituta fuerunt, non quia aliter viuere nõ liceret, sed quòd ità magis expediret: nec planè ad aliud, quàm ad lucrum & custodiam charitatis.

Optima determinatio, quandò & quarè sit dispensandum.

Quandiù ergò charitati militãt, immobiliter fixa sunt, mutariq; omninò ne ab ipsis quidem præpositis sine offensa possunt: At si econtrariò contraria fortè aliquãdò charitati visa fuerint, his duntaxàt, quibus hoc posse videre datum est, & prouidere creditum est: nónne iustissimũ esse liquet, vt quæ pro charitate inuenta fuerunt, pro charitate quoq; vbi expedire videtur, vel omittantur, vel intermittantur, vel in aliud fortè commodius demutentur? Sicut eregionè iniquum proculdubiò foret, si statuta pro sola charitate, contra charitatem tenerentur. Tenent ergò fixam firmamque immobilitatem, etiam apud Prælatos, quæ ex stabili necessario sunt: sed quatenùs charitati deseruiunt. Nũquid autem hoc ego vel solus sentio, vel primus dico? An nõ hoc ipsum & Papa Pelagius sensit? Ait siquidem: Vbi necessitas non est, inconuertibilia maneant sanctorũ Patrum decreta. Leo quoquè Papa inquit: Vbi, inquit, necessitas non est, nullo modo violentur sanctorum Patrum cõstituta. Et infert: Vbi ergò necessitas fuerit ad vtilitatẽ Ecclesiæ, qui potestatem habet, ea dispẽset. Ex necessitate enim fit mutatio legis. Et infrà idem Bernar. Patet quòd magna ex parte regularis traditio subest ei, qui præest: & si non voluntati, certè discretioni. Itẽ nec Abbas supra regulam est, cui semel & ipse spontanea se professione submisit: & si (quod negandum non est) Dei regula charitas, regulæ sancti Benedicti iurè præponitur. Esto proindè, vt interdùm regulæ litera cedat pro tempore charitati, cùm ratio necessitatis vel charitatis exegerit: absit tamen, vt hominis cuiuspiam subdatur voluntati. Super fratrum certè transgressiones, non supra Patrum traditiones constituitur, qui Abbas eligitur, mandatorũ cultor, & vltor vitiorum. Arbitror nanq; sanctas illas obseruantias Prælatorum prudentiæ & fidei creditas, non subditas voluntati. Hinc est, quòd idẽ legislator, scilicet beatus Benedictus, in his quæ Abbati dispensanda relinquit, cautè nusquàm (vt memini) voluntatem, sed aut considerationem, aut dispositionem, aut prouidentiam, aut certè arbitrium, seu aliud huiusmodi ponit: volens nimirùm prouidum fidelemq; dispensatorem rationis, vbi fortè dispensat, sequi iudicium, non suæ placitum voluntatis.

Vide per multa de ratione dispensandi.

Duplex dispensatio.

Debita.

Hinc duplex distinguitur dispensatio, videlicet, debita, quæ est, cùm in ratione fundatur: videlicet pietatis, necessitatis, aut vtilitatis. 1. q. 7. capitu. Nisi rigor.

Prohibita.

Alia est prohibita dispensatio, & est, vbicunq; non subest iusta causa dispensandi. 1. q. 7. ca. Et si illa. & ca. Tali.

6.
In tribus casibus potest simplex monachus sine dispẽsatione præter regulã aliquid facere.

Sextũ dubiũ, vtrùm quis simplex monachus sine dispensatione posset aliquid contra regulam facere? Respondetur quòd sic, in tribus casibus: videlicet, in necessitatis articulo, vt frangere ieiunium regulare, comedere carnes, quia necessitas nõ est legi, maximè positiuæ, subiecta. Secundò, in articulo charitatis: non enim esset seruandum silentiũ, vbi verbo quis possit malum magnum impedire: quia cùm obseruantię prędictæ inductæ sint ad custodiam charitatis, nõ debent militare contra charitatẽ, sicut in præcedentibus est inductum. Tertiò, in casu ignorantiæ, dummodò sit talis, quæ excusat à toto. Est tamen hìc aduertendũ, quòd in primis duobus casibus non est negligenda petitio licentiæ à superiore, si posset haberi.

7.
Vtrùm possit aliquis cogi ad suscipiendam dispensationem.

Septimum dubiũ, vtrùm Abbas possit cogere monachum subditum ad recipiendum dispensationẽ? Respondetur quòd sic, ex causa: aliter non potest. Vndè Bern. libro prædicto: Prælati iussio vel prohibitio, non prætereat terminos professionis: nec vltra extendi potest, nec cõtrahi citra. Nil me Prælatus prohibeat horũ, quæ promisi.

misi. Vota mea nec augeat sine mea voluntate, nec minuat sine certa necessitate. Alioquin & absq; necessitate remissio voti, nō dispensatio, sed præuaricatio est. Octauū dubium est, vtrū si inferior Prælatus, putà Præpositus, præcipiat fratri, quòd nō vtatur facta à superiore dispēsatione, s. Abbate, nūquid tenetur obedire? Videtur quòd sic, quia nō est cōtra Deū, nō vti illa dispensatione, & tenetur obedire in omnibus quę nō sunt cōtra Deū. Respōdetur, quòd nō tenetur obedire, quia in hoc exēptus est ab obediētia: sicut Abbas exemptus, non tenetur obedire episcopo in his, in quibus est exemptus. Infrà etiam dicit beatus Benedictus in capitulo 65. Præpositus illa agat cū reuerentia, quæ ab Abbate suo ei iniuncta fuerint: nihil contra Abbatis voluntatem, aut ordinationem faciens. Quod autem in contrarium arguebatur, falsum est, videlicet, quòd teneatur frater obedire in omnibus, quę non sunt cōtra Deū, quia hoc nullus promittit. Vt enim dicit Bernardus loco suprà nominato, Modus siue mensura obediētiæ est tenor professionis, nec se valet extendere potestas imperantis, nisi quatenùs attigerit votum profitentis. Profectò citra, & vltra, necnon etiam contra, quid aliud quàm obedientię limites quosdā censuerim, & his suis terminis virtutem eandē circuncludi? Quamobrèm quisque professus in quouis genere salutiferæ vitæ, nec vltra obedientiæ legem cogendus, nec citra est inhibendus, quā sua ipsius videtur complecti professio.

8. Vtrū teneamur obedire inferiori Prælato certo casu.

Cōclusio de mēsura imperandi & obediendi.

IN CAPVT LXV.

TRACTATVS CXL.

De ordinatione, potestate, & correctione Præpositi.

S*Aepius quidem contingit* &c. Dicto de ordinatiōe Abbatis, subdit sanctus Benedictus de ordinatione Præpositi, qui congregationi præest post Abbatem. Et diuiditur in tres partes principales hoc capitulum. In prima ostendit multa mala & scandala ex indebita ordinatione Pręposti nasci, in principio capituli. Secūdò, ad vitāda huiusmodi mala, & pro pace & charitate seruāda, instituit, quòd ordinatio Præpositi debeat fieri ab Abbate: ibi, *Ideò nos*. Tertiò, ponit ordinem & modum correctionis Præpositi, si vitiosus inueniatur: ibi, *Qui Præpositus* &c. Circa primum, sic sanctus Pater ait: *Sæpius quidem contingit, vt per ordinationem Præpositi scandala grauia in monasterio oriantur: dum sint aliqui maligno spiritu superbia inflati, existimantes se secundos Abbates esse, assumentes sibi tyrannidem*, id est, indebitam potestatem, siue non debitum ac præsumptū honorē, *scandala nutriunt*, imperando quæ nō debent, puniēdo quæ non debent, excōmunicādo quos non valent, mensurā potestatis suæ transgredientes, *& dissensiones in cōgregatione faciunt: & maximè in illis locis, vbi ab eódem sacerdote*, id est, episcopo, *vel ab eisdem Abbatibus, qui Abbatem ordinant, ab ipsis etiam & Præpositus ordinatur. Quod quàm sit absurdum, facilè aduertitur: quia ab ipso initio ordinationis, materia*, id est occasio, *ei datur superbiendi, dum ei suggeritur à cogitationibus suis, exutum eum esse à potestate Abbatis sui, quia ab ipsis est ordinatus, à quibus & Abbas. Hinc suscitantur inuidiæ, iræ, rixæ, detractiones, dissensiones, æmulationes, exordinationes*, id est deordinationes: quia quod Abbas instituit, Pręposituś destruit: & quod vnus ædificat, alius subuertit. Sequitur: *& dum contraria sibi Abbas Præpositusq; sentiunt, & ipsorum necesse est sub hac dissensione animas periclitari, & hi qui sub ipsis sunt, dum adulantur partibus*, approbantes, & commendantes isti facta Abbatis, alij facta Præpositi, fauorem per hoc dantes diuisioni & dissensionibus eorum, *eunt in perditionem. Cuius periculi malum illos respicit in capite*, id est, principaliter, *qui talibus inordinatiōibus se fecerunt auctores*, id est, eos qui fuerunt principales authores, promotores, factores talium inordinationum. Est autem circa hoc notandū, quòd Præpositus dicitur hîc, qui sub Abbate maior est in cōgregatione, quasi ante alios positus, scilicet à maiori. Vndè habet respectum ad inferiores, eò quòd præest illis, & ad superiorem, eò quòd non à se, sed ab alio positus sit. Sequitur secunda pars, vbi de prouisione agitur, contra prædicta mala: *Ideoq; nos prauidemus expedire propter pacis charitatisq; custodiam, in Abbatis pendere arbitrio ordinationem monasterij sui.* Ad pacem profectò & custodiam charitatis operatur vnitas pastoris, & Prælati superioris, quod etiam exemplis naturalibus ostenditur. In apibus enim princeps vnus est, ait Hieronymus in epistola. Grues vnam sequuntur ordine literato, id est, recto. Imperator vnus. Iudex vnus prouinciæ. Roma vt condita est, duos fratres simul reges habere non potuit, & fratricidio dedicatur. In Rebeccæ vtero Esau & Iacob bella gesserunt. In naui vnus est gubernator. In domo vnus est dominus. In quanuis grandi exercitu vnius signum expectatur. Ideò dicit CHRISTVS: Vnus est magister vester, Matth. 23. Verùm nè ex hoc quod dictum est, videlicet, ex Abbatis arbitrio ordinationem monasterij pendere, quis crederet quòd Decani & officiales alij nō essent constituendi in monasterio, sed solus Abbas omnia disponeret, subdit: *Et si potest fieri, per Decanos ordinetur (vt antè disposuimus)* in capitulo scilicet vigesimoprimo huius regulæ, *omnis vtilitas*, id est, vtilis administratio,

Distinctio capituli in tres partes.

I.

Fomes dissensionum inter Abbatem & fratres.

Præpositus quis dicatur.

II.

Vnitas Prælati cōmendatur.

epist. 4. ad Rust. Monach.

Gen. 25.

Oīa debere ex vni⁹ pēdére arbitrio.

monasterij, prout Abbas disposuerit. Eccè quòd propter vnitatē seruandam, tādèm omnia pendére vult ex vnius, scilicet Abbatis, dispositione, *vt dum pluribus committitur*, id est, impertitur ab Abbate administratio monasterij, *vnus non superbiat*. Vndè officia distinguenda sunt, & non vni personę committenda, vt in capitulo Ad hoc. dist. 89. Sequitur de institutione Præpositi. *Quòd si aut locus expetit*, id est, vtilitas aut necessitas loci expostulat, *aut congregatio petierit rationabiliter cum humilitate*, causam, scilicet rationabilem, ostendendo, quòd debeat institui, *& Abbas iudicauerit expedire, quemcunque elegerit Abbas cum consilio fratrum timentium Deum, ordinet ipse*, scilicet Abbas, *sibi Præpositum. Qui tamen Præpositus* &c. Hic sanctus Pater frenum imponit Præposito, vt non exeat limites ordinationis domini Abbatis, vt pax & vnitas seruetur in monasterio, dicens: *illa agat cum reuerentia, quæ ab Abbate suo ei iniuncta fuerint*, verbo scilicet aut scripto, *nihil contra Abbatis voluntatem & ordinationem faciens*. Hic vniuersaliùs locutus est. Vndè non solùm Præpositus illa agere debet, quæ expressè sunt sibi iniuncta: verumetiam contra ea, quæ Abbatem credit eum velle, vel velle debere, nihil præsumat agere. Ratio sequitur: *Quia quantùm prælatus est cæteris, tantùm eum oportet sollicitè obseruare præcepta regulæ*, forma & exemplū obedientię factus omnibus alijs.

Optima Præpositi instructio.

III. Sequitur tertia pars, vbì agitur de correptione Præpositi delinquentis: *Qui Præpositus si repertus fuerit vitiosus, aut elatione deceptus superbia, aut contemptor sanctæ regulæ fuerit comprobatus, admoneatur verbis vsque quater*. Quòd verò Præpositus quater admoneri iubetur, gradum notat maioris maturitatis habendæ in correptione personarum maioris honoris, siue sublimioris officij. Vndè simplex monachus bis monetur: Decanus tribus vicibus: Præpositus verò quater monendus est. Sequitur: *Si non emendauerit, adhibeatur ei correptio disciplinæ regularis*. Correctio ista disciplinæ regularis, videntur esse sex gradus, de quibus suprà habitum est: qui sunt, publica correptio, excommunicatio, nimium ieiunium, flagellum, & oratio ab omnibus, per quos deducendus est Præpositus, si quater admonitus, non emendauerit, vsque ad expulsionem de monasterio. Vnde sequitur: *Quòd si neque sic correxerit, tunc deijciatur de ordine Præpositura, & alius, qui dignus est, in loco eius surrogetur. Quòd si & posteà in congregatione quietus & obediens non fuerit, etiam de monasterio expellatur*. Verùm quia in hoc iudicio maximè aduertendum est, nè Abbas illud agat zelo, aut inuidia ductus contra Præpositum, sanctus Pater reddit Abbatem attentum, timorem diuini iudicij sibi tanquàm frenum immittens, dicens: *Cogitet tamen Abbas se de omnibus iudicijs suis redditurum Deo rationem, nè fortè inuidiæ, aut zeli flamma vrat animam*, scilicet eius contra Præpositum: vt fortè quia ille melior illo est, prudentior, ac industrior ad regimen. Vndè Sapientiæ sexto, Prælatos & rectores ac iudices Ecclesiæ, ità scriptura admonet: Audite reges, Glosa, id est, Prælati, & intelligite: discite iudices finium terræ. Præbete aures vos, qui continetis multitudines, & placetis vobis in turbis nationum: quoniam data est à Domino potestas vobis, & virtus ab altissimo, qui interrogabit opera vestra, & cogitationes scrutabitur. Et sequitur infrà: Durissimum iudicium in his, qui pręsunt, fiet. Vbi Glosa ità dicit: Monet rectores Ecclesiæ, vt iustitiā & veritatem seruent, & discretè intelligere festinent: quia accepta potestate à Deo, magistri & iudices sunt fratrum suorum, vt iudicent illos secundùm æquitatem, & doceant regulam fidei cum operibus bonis: Et ipsi quoquè iudicium Dei expectent, qui non fallitur, nec fallit: quia non solùm opera, sed etiam cogitationes & voluntates iudicabit.

Differentia correctiōis pro gradu personarū.

Iudiciū Prælatorū, qua ratione rectum fiat.

Interlin.

cap. eod.

Ord. in ca. 6. Sapient.

IN CAPVT LXVI.

TRACTATVS CXLI.

De portario monasterij: vbì de rationibus, propter quas sæpiùs legenda est regula.

AD portam &c. Postquàm de Abbatis & Præpositi ordinatione, sanctus pater Benedictus disposuit, nunc subdit congruenter ordinationem ostiarij. Custodia nempe personarum, ac rerum monasterij, plurimùm pendet ex bona ordinatione custodiæ monasterij. In quo capitulo, tres sunt principales partes. In prima agitur de ordinatione portarij. In secunda, de situ monasterij. In tertia, de frequenti lectione regulæ. Circa primam etiam tria facit. Primò enim ordinatur ostiarius, vbì sanctus Pater describit conditiones & proprietates bonas, quas ostiarius debet habere. Secundò, describitur locus habitationis ipsius ostiarij: ibì, *Qui portarius* &c. Tertiò, datur doctrina, quomodò debeat recipere pulsantes ad ostium: ibì, *& mox*. Circa primum dicit sic: *Ad portam monasterij ponatur senex*, scilicet morigeratus, in quo nulla appareat leuitas puerilis. Hæc est prima conditio portarij. Secunda est quòd sit *sapiens*, id est, intelligens & discretus, *qui sciat accipere responsum, & reddere*. Tertia est maturitas, vnde sequitur:

Totius capituli distributio.

Portarij tres conditiones.

tur: *cuius maturitas eum non finat vagari*, id est, discurrere hinc indè ociando. Sequitur secūdum, scilicet de loco habitationis suę: *Qui portarium cellam debet habere iuxta portam, vt venientes semper præsentem inueniant, à quo responsum accipiant.* Plana sunt omnia. Sequitur tertium de modo recipiendi aduenientes: *Et mox vt aliquis pulsauerit, aut pauper clamauerit*, Diuites pulsare solent, Pauperes verò clamare, vt suam insinuent egestatem. *Deo gratias respondeat, aut benedicat.* Si persona quæ pulsat, est alicuius authoritatis, siue dignitatis ecclesiasticæ: respondeat, Benedicat, scilicet me paternitas vestra, siue Benedicite pater: Si verò persona sit secularis, aut etiam ecclesiastica, quæ non sit alicuius authoritatis aut æstimationis, & maximè si sint pauperes, respondeat, Deo gratias, quia in ipsis specialiter recipitur Christus. Sequitur: *& cum omni mansuetudine timoris Dei, responsum reddat cum feruore charitatis.* Debet enim portarius respondendo loqui religiosè, mansuetè, humiliter, & cum charitate, ità vt aduenientes non modò ædificentur in eo, sed etiam optimè existimare cogantur de tota congregatione monasterij. Sequitur: *Qui portarius, si indiget solatio*, id est, adiutorio, *iuniorem fratrem accipiat*, scilicet in adiutorem, ità vt ipse portarius pro maturitate sua & sapientia maneat cum aduenientes: vel si interim superuenerit alius, illi respondeat. Iunior verò discurrat, denuncians Abbati, vel eius locum tenenti, aduentum hospitum, vel ea, quæ deposcunt. Sequitur secunda pars principalis de habilitate loci quærenda: *Monasterium autem, si fieri potest, ità debet construi, vt omnia necessaria, id est, aqua, molendinum, hortus, pistrinum, vel artes diuersæ intra monasterium exerceantur, vt non sit necessitas monachus vagandi foràs, quia omninò non expedit animabus eorum.* Quemadmodùm enim piscis extra aquam positus, moritur, secundùm quod dicitur Isaiæ quinquagesimo: Computrescent pisces sine aqua: sic monachus extra claustrum moram faciens, facilè corrumpitur. Vndè Abbas dicit: Sicut si pisces tardauerint in sicco, moriuntur: ità monachi tardantes extra cellam, aut cum viris secularibus immorantes, à quietis proposito resoluuntur. Oportet ergò sicut piscem in mari, ità & nos ad cellam recurrere, nè fortè foràs tardantes, obliuiscamur interioris custodiæ. Item Abbas Iulus: Imperforabilis manet à sagitta inimici, qui amat quietem: qui autem miscetur multitudini, crebra suscipit vulnera. Quantùm autem vagus discursus extra claustrum damnosus & periculosus sit monacho, superiùs ad longum annotauimus. Sequitur vltima pars principalis huius capituli: *Hanc autem regulam sæpè volumus in congregatione legi, nè quis fratrum se de ignorantia excuset.* Vbi notandum est, quòd multiplici de causa, regula sæpè legenda est à fratribus. Primò, exemplo antiquorum. Vt enim beatus Hieronymus ait, & narratur in historia Scholastica, Pharisæi portabant phylacteria, id est, chartas, in quibus erat scriptus decalogus, in capite ad modum coronæ, & in brachio sinistro ligata, ad hoc, vt per scripturam ante oculos positam, memores essent mandatorum Dei. De quibus Deus inquit Matth. 23. Dilatant phylacteria sua. Item Deuteron. 17. dicitur, quòd postquàm sederit rex in solio regni sui, describet sibi Deuteronomium legis huius in volumine, legetque illud omnibus diebus vitæ suæ. Item Neemiæ nono legitur, quòd legerunt in volumine legis Domini, quater in die, & quater in nocte. Si ergò Pharisæi, & rex secularis, & Iudæi tam diligentes fuerunt in legendo legem vitæ, quanto magis vir religiosus debet esse solicitus de sæpè legendo, vel audiendo ab alio regulam professionis suæ, ex qua pendet salus & vita? Secundò, ratione hic assignata à sancto patre Benedicto, videlicet ad excludendam excusationem, quam quis prætenderet ex ignorantia, quæ omnium malorum mater est, à qua ignauia gignitur, & negligentia alitur, vt dicitur in libro Clementis. Et beatus Isidorus dicit libro de summo bono: Errorum mater est ignorantia, nutrix vitiorum. Ideò dicit beatus Augustinus de lib. arb. Ideò diuina præcepta data sunt, vt excusatio de ignorantia nō haberetur. Hac ratione beatus Benedictus iubet regulam suam sæpiùs in congregatione legi. Beatus ergò discipulus, qui in sapientia contenta in regula huius sancti Patris sæpè legendo morabitur: secundùm illud Ecclesiastici 14. Beatus vir qui in sapientia morabitur, & qui in iustitia sua meditabitur, & in sensu suo cogitabit circunspectionem Dei. Tertiò, est regula sæpiùs legenda à professoribus suis, quia ipsa est sola via illis consequendę beatitudinis. Vndè beatus Benedictus inquit in prologo: Ausculta, ô fili, præcepta magistri, & inclina aurem cordis tui, & admonitionem pij patris libenter excipe, & efficaciter cōple, vt ad eum per obedientiæ laborē redeas, à quo per inobedientiæ desidiā recesseras. Iterum: Pergamus itinera eius, vt mereamur eū, qui nos vocauit, in regno suo videre: quia illuc nō nisi bonis actibus currendo peruenitur. Beatus ergò discipulus, qui in lege eius meditabitur die ac nocte, Psal. 1. Quartò, quia ad speculandum in ea, tanquàm in speculo spirituali, quid obseruent de ipsa regula, & quid eis desit, videre possunt. Solent mulieres habere specula, & frequenter respicere in speculo, vt videant statum faciei suæ. Solent etiam

Marginalia (left column): Portarius vbi habitare debeat. — Quomodò debeat vnicuique respondere. — Modus loquelæ portarij. — Portario, quandò adiunior adiuuandus. — Vagationē & cū secularibus conuersationē damnat. — Athanas. in vita D. An. toni.

Marginalia (right column): Multiplici de causa regula sæpè legenda. 1. — Hier. in ca. 23. Matth. — 2. Esdræ 9. — 2. — Ignorantię malum. — 3. — Ibidem. — 4. Regula, speculū monachorum.

etiā barbitonſores habere ſpecula in operatorio ſuo, vt in eis homines ſe poſsint reſpicere, ſi benè ſint raſi. In introitu etiam tabernaculi fuit lauatorium, in quo erant affixa ſpecula, ſicut dicit magiſter in Hiſtorijs, vt ſacerdotes ingredientes ad miniſterium, in eis poſſent reſpicere, ſi quam indecentiam haberent. Si ergò iſti tam ſoliciti ſunt de reſpiciendo ſe corporaliter in ſpeculis corporalibus, quanto magis viri religioſi debent ſe ſolicitè reſpicere in regula profeſsionis, tanquàm in ſpeculo ſpirituali, & intueri, quantùm profecerūt aut defecerunt ab ea.

5. Regula liber ratiocinij.

Quintò, eſt regula ſæpè legenda, tanquàm liber ratiocinij, ſecundùm quem Deo, ſummo iudici, in extremo iudicio rationem vitę ſuæ redditurus, debet reſpondere. Secundùm enim regulam profeſſionis ſuę vnuſquiſque religioſus iudicandus eſt.

cap. 190. Exemplum imitatione dignum.

Narrat magiſter Vmbertus ſuper regulam beati Auguſtini, quòd vidit vnum ſanctum monachum, qui quaſi ſemper ferebat in manibus regulam beati Benedicti, modò legens eam, modò ſtudens in ea, modò quærens eius dubitabilia, & obſcura, cùm inueniebat virum diſcretum.

IN CAPVT LXVII.

TRACTATVS CXLII.

De fratribus, qui exeunt monaſterium aliquò directi.

Documēta quinq; circa eos, qui monaſterium egrediūtur.

Dirigendi fratres in via, &c. Poſtquā ſuperiùs ſanct⁹ Pater egit de intrantibus in monaſterium, nūc conſequenter agit de exeuntibus, qui diriguntur extra. Circa quos ponit plura ſancta documenta ſiue mandata.

1. Primò quidem ſanctus Pater cognoſcēs fratrē, qui de monaſterio extrà dirigitur, multis periculis exponi, quæ in ſeculo ſunt, iubet vt frater, qui dirigendus eſt in viam, in primis fratrum orationibus ſe commēdet, vt illorum orationibus adiutus ſine offenſione peragere iniunctam obedientiam valeat, & vtiliter. De quo ſic dicit: *Dirigendi fratres in via, omnium fratrum, vel Abbatis orationibus ſe commendent*, vel poteſt etiā ſtare diſiunctiuè: quia in Abbate ſicut in Prælato continentur omnes ſubditi.

In Prælato continetur omnis ſubdita multitudo.

Vndè Sapientiæ 6. dicitur: Iudices finium terræ, qui continetis multitudines. Et Cypriãus dicit, & habetur in cap. Scire debes. 7. q. 1.

lib. 4. cap. 9.

Scire debes, quòd epiſcopus eſt in Eccleſia, & Eccleſia in epiſcopo. Et beatus Auguſtinus dicit de beato Petro, quòd ſicut in Chriſto continebantur omnes cauſæ magiſterij, itá & in Petro continebantur omnes diſcipuli. Et itá commēdando ſe Abbatis orationibus, videtur ſe omnium fratrum orationibus commendâſſe.

2. Secundum eſt, quòd communis oratio fiat à fratribus pro huiuſmodi, qui diriguntur extra monaſterium. Vndè ait: *& ſemper ad orationem vltimam operis Dei*, id eſt, diuini officij, *commemoratio omnium abſentium fiat.*

3. Tertium eſt, quòd fratres reuertentes, petant alios fratres pro ſe orare. De quo ſic dicit: *Reuertentes autem de via fratres, ipſo die, quo redeunt, per omnes canonicas horas, dum expletur opus Dei*, id eſt, diuinum officiū, *proſtrati ſolo oratorij, ab omnibus petant orationem propter exceſſus*, ſcilicet commiſſos, *nè quid fortè ſubripuerit in via, viſus, aut auditus malæ rei, aut ocioſi ſermonis.*

Qui ſenſus ad peccatū faciliores.

Aduertēdum eſt hîc, quòd ſanctus Pater non aliorum ſenſuum fecit mentionem, niſi viſùs, auditùs, & linguæ. Nullus enim ſenſus tam lubricus & facilis eſt ad peccādum, quomodò viſus, auditus, & lingua. Vndè ſæpè contingit, vt ea quæ nolumus, videmus, audimus, & aliquandò loquimur. Secundò aduertēdum, quòd ſanctus Pater ſola iſta tria parua, & quę venialia ſunt, fratrum orationibus tollenda dicit: quia alia ſi quæ grauia ſunt commiſſa, ſacramentali confeſſione Abbati fiēda purganda veniunt.

4. Quartum eſt, quòd reuertentes de via fratres, non referant noua, quæcunque ab eis extra clauſtrum viſa ſiue audita. De quo ſic dicit: *Nec præſumat quiſquam alijs referre, quæcunque foris monaſterium viderit aut audierit, quia plurima deſtructio eſt.* Infirmi nanque intellectus de facili contagium ſuſcipiunt, cùm de mundi vanitatibus, & peccatis fit eis ſermo. Iſidorus: Vanus ſermo polluit citò mentem, & facilè agitur quod libenter auditur. Vndè inter abuſiones clauſtri annumeratur rumor in clauſtro. Quarè ſequitur: *Quòd ſi quis aliter præſumpſerit, regulari vindictæ ſubiaceat.*

5. Quintum eſt, quòd nullus audeat ſine Abbatis licentia quocunquè extra monaſterium egredi. De quo itá ſanctus Pater loquitur: *Similiter*, ſupple puniatur, *& qui præſumpſerit clauſtra monaſterij egredi, vel quocunquè ire, vel quippiam, quamuis paruum, ſine iuſſione Abbatis facere.* Iſta quia plana ſunt, expoſitione non egent.

IN CAPVT LXVIII.

TRACTATVS CXLIII.

De his, quibus impoſſibilia iniunguntur.

Si cui fratri &c. Quia verò nonnulla fratribus dirigendis in via grauia committuntur, quæ & aliquibus impoſſibilia ſunt, vel videntur: poſtquàm ſanctus Pater de fratribus directis in via egit, nunc ſubdit, quid agendum ſit, ſi fratribus huiuſmodi grauia aut impoſſibilia iniungantur, dicens: *Si cui fratri aliqua fortè*

fortè grauia, quæ scilicet ità sunt difficilia, vt vix cum magno labore perfici possent, *aut impossibilia iniunguntur*, quæ scilicet omninò supra vires sunt, aut humanas simpliciter, aut saltem eius, cui imponuntur, *suscipiat quidem iubentis imperium cum omni mansuetudine & obedientia. Quòd si omninò virium suarum mensuram viderit pondus oneris excedere, impossibilitatis sua causas ei, qui sibi præest, patienter & opportunè*, id est, conuenienter, *suggerat*, id est, insinuet imbecillitatem virtutis suæ, ostendat magnitudinem negocij, & per consequens perficiendi impossibilitatem, *non superbiendo, aut resistendo, vel contradicendo.* Ista tria licèt ad idem tendere videantur, ille tamen superbire videtur, qui elatione mentis inflatus despicit, quod à maiore imperatur. Apertè autem resistitur, quandò verbum imperij respuitur & recusatur. Contradicendo repugnatur, quandò imperanti se non facturum manifestè respondetur. *Quòd si post suggestionem*, id est, insinuationem, *suam*, id est, suæ imbecillitatis & impossibilitatis, *in sua sententia prioris imperium perdurauerit, sciat iunior ità sibi expedire, & ex charitate confidens de adiutorio Dei obediat.* Dicit enim Bernardus, quòd nihil credentibus est impossibile, nihil amantibus est difficile, nihil asperum mitibus, nihil humilibus arduum reperitur, quibus & gratia confert auxilium, & obediendi deuotiò lenit imperium. Exempla etiam huiusmodi documenti sancti Patris, plura legimus apud sanctos patres. Vndè in Vitis patrum legitur, quòd Abbas Paulus misit discipulum suum nomine Ioannem, in vicum proximum, vt requireret ibi fœnum. Erat autem in via leæna. Cumque hoc Abbati diceret, ille quasi iocaliter dixit ei: Si venerit super te, tene eam, & adduces tecum. Cùm autem iret, leæna irruit super eum. Ille verò tenere eam voluit, sed illa fugit: sequebatur autem eam dicēs: Quia Abbas meus præcepit, vt alligatam perducam te ad eum. continuò stetit bestia, & tenens eam, reuertebatur ad monasterium. Senior ergò gratias agebat Deo. Item ad idem legitur ibi, quòd senex quidam tollens lignum aridum, plantauit illud, dixitque discipulo suo Ioanni: Per singulos dies riga illud lagena aquæ, donèc fructum faciat. Erat autem longè ab eis aqua, vt vesperè pergeret, & manè veniret. Post tres autem annos viruit lignum illud, & fecit fructum. Plurima alia exempla huiusmodi virtutis ibi leguntur: in quibus manifestè apparet quàm magna virtus est obedientia, & quæ impossibilia sunt apud homines, diuina virtute, obedientię merito redduntur seruis Dei possibilia.

Superbire quis dicatur.
Quid resistere.
Quid repugnare.
Leo ser. 4. de ieiunio 7. mensis.
Obedienti nihil sit difficile.
Exempla obedientię.
1. par. 2. §. 16.
2. par. 2. lib. de obedientia. Cassia. lib. 4. de instit. cœnob. cap. 24.
In Vitis patrū, par. 2. lib. de obedientia.
Obediētia omnia potest.

IN CAPVT LXIX.

TRACTATVS CXLIIII.

De cauenda præsumptione alterutrum defendendi in monasterio.

S*ummoperè præcauendum est*, &c. Quoniā cùm aliquid graue aut difficile monacho imponitur, & ipse iubenti Prælato parère contendit, aliquandò nonnulli qui consanguinitate, affinitate, patria, aut amicitia illi cōiuncti sunt, eius præsumptionem, rebellionem, excusationem, præsumunt defendere, vndè plurima scandala oriuntur: conuenienti ordine sanctus Pater, postquàm de grauibus seu impossibilibus dedit doctrina, subdit mandatum, nè aliquis alium præsumat defendere, obedire nolentē. Et diuiditur in duas partes principales. In prima facit quod dictum est: In secunda ponit pœnā huius statuti transgressoribus, ibi: *Quòd si quis.* Circa primum dicit sic: *Summoperè præcauendum est, nè quauis occasione præsumat alter alterum defendere monachum in monasterio, aut quasi tueri, etiam si qualibet consanguinitatis propinquitate iungantur, nec quolibet modo id à monachis præsumatur.* Cuius constitutionis causam assignans subdit, dicēs: *quia exindè grauissima occasio scandalorum oriri potest.* Papa Vrbanus in cap. Qui aliorum. 24. q. vltima, dicit: Qui aliorum errorē defendit, multo est damnabilior illis, qui errant: quia non solùm ille errat, sed etiā alijs offendicula erroris præparat & confirmat. Sequitur secūda pars, de correctione talium, qui defendere alios præsumunt: *Quòd si quis hæc transgressus fuerit, acrius coerceatur*, i. comprimatur, & meritò: quia, vt dictum est, talis occasionem multorum dat scandalorum, puniēdus est huiusmodi ad arbitrium Abbatis. Est autem in hoc loco consideranda & grauitas delicti, in quo frater à propinquo sibi fratre defenditur, & ipse modus defensionis.

Aliorū errorē tueri, quā graue sit peccatū.
Quō puniēdus, qui fratris errorē defendit.

IN CAPVT LXX.

TRACTATVS CXLV.

De non cędendo alter alterum, & de vindicta aliter præsumentium.

V*Etetur in monasterio* &c. Positò mandato in capitulo præcedenti, vt in monasterio nullus præsumat alium defendere: nunc subdit mandatum, ꝙ nemo audeat alium cædere, aut percutere, aut excommunicare. In quo capi. quatuor ponit circa correctionem fratrū. Primū est, ꝙ nullus nisi publica authoritate fultus, ꝓsumat quenꝗ cędere.

Quatuor circa correctiones fratrū aduertenda.

dere. De quo ità dicit: *Vetetur in monasterio omnis præsumptionis occasio. Ordinamus atq; constituimus, vt nulli liceat quẽquam fratrum suorum excommunicare*, siue maiore, siue minore excõmunicatione, *aut cadere*, siue manu, siue virga, siue flagello, siue quocunque alio modo, *nisi cui potestas ab Abbate data fuerit*, siue data sit in commissione alicuius officij, cui annectatur correctio fratrum, siue per specialem delegationem ad aliquem huiusmodi particularem actum. Sicut enim ad solum pertinet medicũ, præscindere membrum putridũ, quandò ei fuerit cura commissa salutis totius corporis: ità correctio & castigatio membrorum alicuius congregationis ad solum illum pertinet, cui cura totius seruandæ communitatis commissa est, cuiusmodi est Prælatus. Vndè Augustinus dicit primo de ciuitate Dei, quòd qui sine aliqua publica administratione maleficum interfecerit, velut homicida iudicabitur, & tanto ampliùs, quanto sibi potestatem à Deo nõ concessam, vsurpare non timuit. De seruanda autem innocentia inter fratres neminem alium ledendo, superiùs notauimus decem rationes circa instrumentum 30. quarè hunc locum breuiter pertransimus. Secundum est, quòd publicè peccantes, publicè corrigantur. De quo sanctus pater ità dicit: *Peccantes autem coram omnibus arguantur, vt cæteri metum habeãt*. quod sumptum est ex Apostolo 1. ad Tim. 5. qui ait: Peccantes, Glo. scilicet qui manifesti sunt, argue coram omnibus, vt & cæteri timorem habeant. Item Leuit. 19. habetur: Non oderis fratrem tuum in corde tuo, sed publicè argue eum, nec habeas super illo peccatum. Quod tamen intelligendum est sicut primum, de illo, qui publicè peccat, aliter corripiendus est secretè, secundùm illud Matth. 18. Si peccauerit in te frater tuus, i. te solo sciente, corripe eum inter te, & ipsum. Augustinu: Nam si solus nôsti, quia peccauit in te, & eum vis coram omnibus arguere, non es correptor, sed proditor. Tertium est, de correctione infantum, cùm dicit: *Infantibus verò, vsque ad decimumquintum annum ætatis, disciplina diligentia ab omnibus adhibeatur, & custodia sit, & hoc cum omni mensura & ratione*. Plana est litera. Et de hac parte etiam in capitulo 63. regulæ dictum est. Sequitur quartum de disciplina delinquentium contra huiusmodi statutum: *Nam in forti ætate*, scilicet existentem. Et vocatur fortior ætas, quæ vltra quintumdecimum annum progreditur, *qui præsumpserit aliquatenus, sine præcepto Abbatis, vel in ipsis infantibus sine discretione exarserit*, id est, excesserit, *disciplinæ regulari subiaceat, quia scriptum est: Quod tibi non vis fieri, alij nõ feceris*. Sensus est: Disciplinæ regulari subiaceat, vtpote, qui contra præceptum naturalis & diuini scripti, Tob. 4. agit, Quod ab alio tibi oderis fieri, vide ne aliquandò alij facias. De quo præcepto, quia superiùs circa instrumentum 9. pleniùs factus est sermo, hæc inpræsentiarùm sufficiant. Præterea considerandum est etiam in hoc loco præter causam, quæ dicta est, id quod Innocentius Papa secũdus, in capitu. Si quis, suadente diabolo. 17. q. 4. ait: Si quis, suadente diabolo huius sacrilegij vitium vel crimen incurrit, quòd in clericum vel monachum violentas manus iniecerit, anathematis vinculo subiaceat.

Quis possit fratres cædere.

Cap. 17.

2.

Interlin.

Quis debeat publicè argui.

Serm. 16. de verb. Dñi.

3.

4.

Ætas fortior quæ dicatur.

Tob. 4.

IN CAPVT LXXI.

TRACTATVS CXLVI.

De congruentia huius capituli, & de obedientia impendenda inuicèm.

Obedientiæ bonum &c. Sanctus Pater Benedict. in exordio huius sanctæ regulæ, post bonorum operum instrumenta, obedietiam solidum posuit fundamentum. More ergò periti magistri, in eadem virtute obedientiæ consummare voluit opus suum, à qua illud fuerat exorditus. Vndè postquàm omnes præsumptiones vetuit, ad summã obedientiæ perfectionem, quæ est, vt non solùm Abbatis, sed etiam sibi inuicèm fratres obediant, filios suos inuitare curauit. In quo capitulo principaliter tria documenta ponit. Primum est, vt non solùm Abbati fratres obediant, sed etiam sibi inuicèm. De qua ità dicit: *Obedientiæ bonum nõ solùm Abbati exhibendum est, sed etiam sibi inuicèm ità obediant fratres, scientes per hanc obedientiæ viã se ituros ad Deum*. Obedientia planè via vitæ, via cæli est. Vndè obediẽtia scala est, quam Iacob in figura vidit: Gen. 28. Scala illa, vt ait scriptura, super terram stabat, & cacumen eius cælos tangebat, & angeli ascendebant & descendebant per eam, & Dominus erat innixus scalæ. Simili modo virtus obediẽtiæ stare dicitur, s. per cælestem intentionem: cacumen eius tangit cælũ, quia perfecta obedientia immediate se habet ad cælum. Sicut enim inobedientia hominẽ expulit de paradiso terrestri: ità obedientia perducit ad cælestem. Per hãc obedientiæ scalam angeli ascendere & descendere dicuntur, quia siue nobis ministrent, siue Deo assistant, per viam obediẽtiæ semper incedunt: cuius voluntatem in omnibus summo studio adimplere festinant. Dicitur autem Dominus innixus esse huic scalæ, quia per viam obedientiæ incessit, & in mundum veniens, & de mundo transiens. De primo legitur Ioannis sexto: Descendi

Cõmendat huius capituli cõgruentiam.

Tria de obedientia documenta. 1.

Obedientia quomodò sit scala Iacob.

Christi obedientia quanta fuerit.

scendi de cælo, non vt faciam volūtatem meam, sed voluntatem eius, qui misit me. De secundo, Ioannis 4. Meus cibus est, vt faciam voluntatē eius, qui misit me. De tertio, Matt. 26. Non sicut ego volo, sed sicut tu. Ioannis 14. Sicut mandatum dedit mi-
Epist. 42. hi pater, sic facio. Bernardus: Mementote fratres, Christus nè perderet obedientiam,
2. perdidit vitā. Verùm quia dixerat omni-
Ordo obedientiæ. bus obediendum fore, nè aliqua confusio oriretur ex hoc, subdit ordinem obedientiæ, qui seruandus est, videlicet quòd mandata Prælatorum, qui sunt publicæ potestatis, præferenda sunt imperijs siue mandatis priuatarum personarum, dicens: *Præmisso ergò Abbatis aut Præpositorum, qui ab eo constituuntur, imperio, cui non permittimus priuata imperia præponi, deceterò* i. posteà *omnes iuniores prioribus suis*, id est, antiquioribus suis, *omni charitate & solicitudine obediant*. Sensus est, quòd salua obedientia Prælatorum, iuuenes debent obedire cum omni charitate & solicitudine antiquioribus patribus monasterij in his, quæ illis iusserint facienda. Hic sanctus pater Benedictus ostendit, obseruandum esse ordinem, quem beatus Augustinus obseruandum esse docet, de verbis Domini, sermone sexto sic dicens: Ipsos humanarum rerum gradus aduerte: si aliquid iusserit curator, nónne faciēdum est? si tamen contra Proconsulem iubeat, non vtiq; contemnis potestatem, si eligis maiori seruire, nec huic debet minor irasci, si maior prælatus est. Rursùs si aliquid Proconsul iubeat, & aliud Imperator, illo cōtempto, isti seruiendū est. Sequitur: *Quòd si quis contentiosus*, id est, obedire recusans, rebellis, superbè contendens, *reperiatur: corri-*
3. *piatur*, id est, castigetur. Sequitur tertium, vbi docet, qualiter frater placare debet animum iratum contra se, cuiuscunq; prioris, siue maioris Patris monasterij, dicens: *Si*
Ratio placandi animum superioris offensi. *quis autem frater pro quauis minima causa ab Abbate, vel à quocunq; priore suo corripitur quolibet modo, vel si leuiter senserit animum prioris cuiuscunq; contra se iratum, vel commotum, quamuis modicè, mox sine mora tandiu prostratus in terram, ante pedes eius iaceat satisfaciens, vsque dum benedictione sanetur illa commotio*, id est, vsquequò verbo aut signo benedictionis ipsius patris grioris offensi intelligatur sanata illius cōmotio, & accepta satisfactio. Verùm prior ipse debet dicere ilicò fratri prostrato, quòd surgat, illique petenti veniam benigniter indulgere, secundùm illud ad Ephesios quarto: Donantes inuicèm, sicut & Deus in Christo donauit vobis. Et ad Colossenses tertio: Donantes vobismetipsis, si quis aduersùs aliquem habet querelam. Sequitur: *Quòd si quis contempserit facere, aut corporali vindictæ subiaceat, aut si contumax fuerit, de monasterio expellatur*. Quod eo-co intelligendum est, quandò talis est contumacia, vt recuset omninò regularem suscipere disciplinam. Augustinus in Cap. 21.
regula: Qui autem nunquàm vult petere veniam, aut non ex animo petit, sine causa est in monasterio, etiāsi indè nō proijciatur. Hoc autem quod hîc dicitur, de petenda venia, non est accipiendum de superiore respectu inferiorum, etiamsi in corrigendo modum excessisse contigerit. Augustinus in regula: Quandò necessitas di- Cap. 40.
Prælati nō debent à subditis veniam petere.
sciplinæ in moribus coërcendis dicere vos dura verba compellit, si & ipsi modum vos excessisse sentitis, non à vobis exigitur, vt à vobis subditis veniam postuletis: nè apud eos, quos oportet esse subiectos, dū nimiùm seruatur humilitas, regendi frangatur authoritas. Sed tamen petēda est venia ab omnium Domino, qui nouit eos, quos plùs iusto fortè corripitis, quanta beneuolentia diligatis.

IN CAPVT LXXII.

TRACTATVS CXLVII.

De bono vel malo zelo.

Sicut est zelus &c. Postquàm sanctus pater Benedictus instruxit discipulum in superioribus de cunctis virtutibus, in sui operis consummatione, docet eum sanctum habere zelum, attendens quòd, vt ait Gregorius super Ezechielem: Nullum omnipotenti Deo tale Homil. 12.
est sacrificium, quale est zelus animarum. Vbi posita distinctione duplicis zeli, scilicet mali & boni, exhortatur fratres, vt ad inuicèm zelum feruentissimi amoris exerceant, sic dicens: *Sicut est zelus amaritudinis malus*, scilicet liuoris & inuidiæ, *qui separat à Deo, & ducit ad infernum*. Iacobi tertio: Detestatio mali zeli.
Si zelum amarum habetis, & contentiones sunt in cordibus vestris, nolite gloriari, & mendaces esse aduersùs veritatem. Non enim est ista sapientia de sursùm descendens, sed terrena, animalis, diabolica. Vbi enim zelus & contentio, ibi inconstantia, & omne opus prauum. *Ita est zelus bonus*, scilicet amoris, de quo in psal. 68. Zelus domûs tuæ comedit me, i. amor, dicit Glo. Huiusmodi autem zeli siue feruoris Ordo dilectionis, ponit tres effectus sanctus pater. Primus est, purificatio à peccato. Secūdus, deductio siue coniunctio ad Deum. Tres effectus boni zeli.
Tertius est, vitæ æternæ consecutio. De primo dicit sic: *Qui separat à vitijs*, de quo 1. Hom. 33. in Euang.
Gregorius loquēs super illo verbo Luc. septimo: Dimissa ei sunt peccata multa, quoniam dilexit multùm. dicit sic: Quid dilectionem credimus nisi ignem, & quid culpam, nisi rubiginem? Tanto ampliùs rubigo peccati consumitur, quanto peccatoris cor magis charitatis igne concrematur.

De

2. De secundò : *& ducit ad Deum*: immò facit
adhærere Deo, secundùm illud 1. Ioan. 4.
Qui manet in charitate, in Deo manet, &
3. Deus in eo. De tertio inquit: *& ad vitā æternam*, scilicet perducit meritoriè. 1. Corin.
2. Oculus non vidit, nec auris audiuit, nec
in cor hominis asscendit, quæ parauit De-
us his, qui diligunt eum. Sequitur: *Hunc*
ergò zelum scilicet bonum, *feruentissimo amore*
exerceant monachi inter se. Vbi notandum, q
in præsenti capitulo sanctus Pater octo
ponit, in quibus discipuli huius scholæ

Octo, in quibus debet bonus zelus exerceri.

1. debent sanctū zelum exercere. Primò, ho-
nore se inuicèm præueniendo, ibi cùm ait:
vt honore se inuicèm præueniant, id est, vt quilibet
in honorando alterum primus esse stude-
at. De quo dicit Apostolus ad Roman. 12.
Honore inuicē se præuenientes. Glo. Ali-
ter non est fraternus amor, nisi mutuis se
præueniant obsequijs. De hoc dictum est

Interlin.

2. satis circa instrumentum octauum. Se-
cundò, patienter tolerando passiones in-
firmantium fratrum, cùm dicit: *Infirmitates suas, siue corporum, siue morum, patientissimè tolerent*. De quo etiam Apostolus ad Ephe. 4.
inquit: Cum patientia supportantes inui-
cem in charitate. Item ad Galat. 6. Alter al-
terius onera portate, & sic adimplebitis le-
gem Christi. Lex autem Christi, lex amoris
est. Bernar. in epistola : Iungant se animis,
qui iuncti sunt institutis, inuicèm se foue-
ant, inuicèm se defendant, inuicèm onera
portent. Ait enim Sapiens: Frater adiu-
uans fratrem, ambo cōsolabuntur. Quòd
si in alterutrum (quod absit) corroserint,
& momorderint, nónne desolabuntur?

Lex Christi, lex amoris.

Prouerb. 18.

3. Tertiò, mutuam obedientiam exhibendo,
ibi cùm subiungit, dicens: *obedientiam sibi certatim*, i. studiose & cum feruore, *impendant*.
De quo Apostolus ad Gala. 5. Per charita-
tem spiritus seruite inuicèm. Et ad Philip.
4. 2. Superiores sibi inuicē arbitrātes. Quar-
tò, vtilitatem proximi studiosè procuran-
do, etiam illam vtilitati propriæ præferen-
do, ibi cùm dicit: *Nullus quod sibi vtile iudicat, sequatur, sed quod magis alij*, scilicet vtile aut
gratum fuerit. Bernar. In cōgregatione po-
situs, voluntates aliorum tuis volūtatibus
antepone, vt non solùm sine querela, sed
etiam cum gratia inter fratres maneas, por-
tans omnes, & pro omnibus orans, vt etiā
de te quoq; dicatur, Hic est fratrum ama-

2. Mach. 15.

5. tor. Quintò, mutuum fraternitatis amo-
rem seruando, ibi cùm dicit scilicet: *charitatem fraternitatis caste*, i. puro, mūdo, & dis-
creto, *impendant amore*: De quo etiam Apo-
stolus ait ad Roma. 12. Charitate fraterni-
6. tatis inuicèm diligentes. Sextò, Deum ti-
mendo: ibi, cùm ait, *Deum timeant*. De quo
Apostolus ad Ephes. 5. Subiecti inuicèm
7. in timore Christi. Septimò, Prælatū suū,
vera & sincera charitate diligendo, & vera
humilitate honorando, ibi cùm ait: *Abbatē suum sincera*, i. pura, vera, & non ficta, *& humili diligant charitate*. Bernardus in sermone:
Redde reuerentiam Prælato, & obedienti-
am: quarum altera est cordis, altera corpo-
ris. Nec enim sufficit exteriùs obtempera-
re maioribus nostris, nisi ex intimo cordis
affectu similiter sentiamus de eis. Octa- 8.
uò, amorem Christi rebus omnibus præ-
ponendo, ibi cùm ait: *Christo omninò nihil præponant, qui nos pariter ad vitam perducat æternam. Amen.* Nihil enim summo bono, quod
Christus est, nisi peruersè præponi potest.

Serm. 3. in Aduentu Domini.

Duplex obedientia Prælato exhibenda.

Augustinus libro cōfessionum: Tu es De-
us meus, non tātùm bonus, sed ipsum bo-
num: neq; vlla anima potuit poteritve co-
gitare aliquid te melius qui summū & opti-
mum bonum es. Illi autem præponunt ali-
quid Christo, qui non diligunt eum super
omnia: cuiusmodi est superbus, qui pro-
priam celsitudinē, celsitudini Christi præ-
ponit: sicut vanus, qui propter vanæ glo-
riæ ventum Christum contemnit: auarus,
qui pro lucro diuitiarum Deū deserit: vo-
luptuosus, qui propter momentaneā de-
lectationem à Christo recedit, & ità de sin-
gulis peccatoribus, cùm, teste beato Augu-
stino, peccatum nihil aliud sit, quàm auer-
sio ab incommutabili bono, & conuersio
ad bonum commutabile. Contra quod di-
citur Matth. 22. Diliges Dominum Deum
tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima
tua, & ex tota virtute tua. Aug. Si Deo in di
ligēdo aliquid præponimus, vel æquamus,
nos ipsum diligere nescimus. Tanto enim
nobis meliùs est, quāto magis in illum, quo
nihil melius est, imus. Imus autem non am-
bulando, sed amando, quem tanto habe-
bimus præsentiorem, quanto eundē amo-
rem, quo in eum tendimus, poterimus ha-
bere puriorem. De hoc in superioribus no-
tauimus, tam circa instrumētum primum,
quàm maximè circa instrumētum 21. quod
fuit: Nihil amori Christi præponere: qua-
rè breuitatis causa ad superiora lectorem
remittentes, finem facimus.

Qui dicantur aliquid Christo præponere.

Simile qd habet Aug. lib. 1. q. ad Simpli. q. 2.

IN CAPVT LXXIII.

TRACTATVS CXLVIII.

Et vltimus huius operis, de vltimo regulæ capit. vbi, quòd non omnis perfectio in hac regula sit constituta, ipsemet S. Benedictus testatur.

R*Egulam autem hanc* &c. Descripta
iam regula sanctæ religionis, nè
discipulus, fortassis putaret, tā-
tam in huiusmodi regulæ do-
ctri-

ctrina perfectionem consistere, vt ad perfectionem iustitiæ, & virtutum culmina consequenda nihil amplius esset quærendum, curauit sanctus Pater in hoc capitulo, totius operis sui termino, hanc opinionem tollere & remouere.

Distinctio capit. in 4. partes.

Et diuiditur in quatuor partes. In prima assignat causam descriptionis suæ regulæ. In secunda describit libros aliquos, qui maximè legendi essent ab eis, qui culmen perfectionis festinant ascendere. In tertia, ostendit quid bonis & quid malis conferat lectio doctrinæ, & exemplorum sanctorum patrum. In quarta concludit, quòd obseruantia huius regulæ est via ad alia, quę culmé perfectionis & sanctitatis conferunt.

I.

Cur hæc regula à S. Benedicto sit scripta.

Circa primum, dicit sic sanctus Pater: *Regulam hanc descripsimus, vt eam obseruantes in monasterio, aliquatenus vel honestatem morum, aut initium cõuersationis nos demonstremus habere.* Sensus est: Hanc regulã descripsimus, vt huius scholæ discipulus, per huius regulæ obseruantiam, morum honestate resplendeat, aut saltem illum doceamus initium sanctæ cõuersationis tenere. In honestate enim, vt ait Ambrosius libro de officijs, beatam vitã esse positam, nulli dubitauerunt.

lib. 2. cap. 1.

Tantus quippe, vt idem Doctor sanctus attestatur, est honestatis splendor, vt sicut Sol ortus, Lunæ globum, & cætera luminaria stellarum abscondit: ità & fulgor honestatis, vbi vero incorrupto splendet decore, cætera, quæ putantur bona secũdùm voluptatem corporis, aut secundùm seculum clara & illustria, obumbrat.

ibidem.

Honestas consistit in tribus.

Consistit autem honestas morum in tribus, quæ beatissimus pater Benedictus docuit in hac sua regula.

1. Primò, in fuga vitiorum. Vndè Ambrosius vbi suprà: Quid est aliud honestum, nisi vt fugibilia fugiantur?

lib. 1. offic. cap. 46.

2. Secũdò, in timore & amore ac cultu creatoris. Ambrosius: Honestum est Domine, vt te timeamus, te diligamus, te deprecemur, & honoremus. Te enim decet hymnus in Sion.

ibid. ca. 45.

3. Tertiò, in disciplinata conuersatione exteriori, secundùm illud Augustini in regula: In incessu, statu, habitu vestro, & in omnib⁹ motibus vestris nihil fiat, quod cuiusquam offendat adspectum, sed quod vestram decet honestatẽ.

Cap. 10.

Disciplina quid sit.

In inst. nouit. cap. 10.

Disciplina enim, vt ait Hugo de S. Victore, est conuersatio bona & honesta, cui parum est, malum nõ facere, sed studet etiam in his, quæ benè agit, irreprehensibilis apparere. Initiũ autem cõuersationis planè demonstratur habere huius regulæ obseruator.

Cõmendatio timoris maximè in incipientibus.

Pẽdet autem sanctæ conuersationis initium ex timore Dei, quẽ vt sanctus Pater in hac regula discipulo incuteret, maximè laborauit, sciens, ꝙ initiũ sapientiæ, sit timor Domini.

Eccle. 1.

Per hunc enim ad Deum velut quibusdam ianuis introitur, vt dicit Cassiodor⁹. Et Grego. in Moralib. In via Dei à timore incipitur, vt ad fortitudinẽ veniatur.

lib. 5. ca. 13.

Quarè Bernar. in sermone quodã: Ante omnia timor nouitijs necessarius est, quo nimirũ peccata præterita possint delere, & cauere futura.

Serm. de diuersis affectib. animæ

Timor enim Domini, vt ait scriptura, expellit peccatũ, siue quod iam admissum est, siue quod tentat intrare. Expellit illud pœnitendo: hoc, resistẽdo.

Ecclesi. 1.

II.

Quales libros legere debeãt, qui ad perfectionis culmẽ festinant.

Verùm quia dixerat sanctus pater, quòd in hac regula omnis obseruatio iustitiæ non continetur, ostendit consequenter, quæ est secunda pars huius capituli, videlicet quos libros requirere, legere, & studere debeant, qui ad culmina virtutum & celsitudinem perfectionis ascendere concupiscunt, dicens: *Cæterùm ad perfectionem conuersationis qui festinant, sunt doctrinæ sanctorum patrum.* Sensus est: Doctrinæ sanctorum patrum sunt, in quibus legendum est, & à quibus exempla sumenda sunt ab his, qui cæterùm, i. ad maiorem perfectionem cõuersationis festinant, *quarum* scilicet doctrinarum *obseruatio perducit hominem ad celsitudinem perfectionis.* Sequitur: *Quæ enim pagina, aut quis sermo diuinæ authoritatis veteris ac noui testamenti non est rectissima norma vitæ humanæ?* quasi dicat, nullus. Vndè de pagina veteris ac noui testamenti, dicitur in psal. Lucerna pedibus meis verbum tuum: & lumen semitis meis.

Psal. 118.

Apostolus 2. Timo. 3. Omnis scriptura diuinitùs inspirata, vtilis est ad erudiendum &c. *Aut quis liber sanctorum catholicorum patrum hoc non resonat, vt recto cursu perueniamus ad creatorem nostrum?* Hic sanctus pater tangit libros, quos ad expositionem sacræ scripturæ veteris ac noui testamẽti sancti patres, quorum doctrina suscepta est ab vniuersali Ecclesia, composuerũt, sicut est beatus August. Hieron. Ambros. Chrysostomus, Gregorius Nazianzen⁹, Leo Papa, qui omnes maximo studio hoc docere & admonere curant, vt huius seculi bonis mutabilibus spretis, recto cursu tendamus ad incommutabile bonũ, Deum & creatorem nostrum.

Catholici Doctores.

III.

Quid conferat bonis & malis huiusmodi lectio.

Sequitur tertia pars, vbi ostendit quid conferat bonis & malis lectio doctrinæ & exemplorum sanctorũ patrum. Sequitur: *Necnon & collationes Patrum, & instituta, & vita eorum, & regula sancti patris nostri Basilij, quid aliud sunt, nisi benè viuentium, & obedientium monachorum exempla, & instrumenta virtutum? Nobis autem desidiosis, i. pigris, & malè viuentibus, atque negligentibus, rubor confusionis est.* Sicut enim documenta & exempla patrum, benè viuẽtibus instrumẽta sunt virtutum, i. media ad acquirendas virtutes: ità negligentibus & malè viuẽtibus rubor confusionis sunt. Grego. in homil. Mors quippe iustorum bonis in adiutorium est, malis in testimonium, vt indè peruersi sine excusatione pereant, vndè electi exem-

Homil. 35. in Euang.

Oo plum

plum accipiunt, vt viuant. De vtilitate autem sacrarum lectionum plura notauimus circa instrumentū 56. Sequitur quarta pars huius capituli, in qua cōcludit vtilitatem huius regulæ. vnde ait: *Quisquis ergò ad patriā cælestem festinas, hanc minimā inchoationis regulam descriptam adiuuante Christo perfice:* quoniā ipsa est recta via perueniēdi ad regnum cæleste. Regula autem ideò dicitur, quia rectè ducit, nec aliorsum trahit, immò normam rectè viuēdi tribuit, & quod distortum prauumq́; est, corrigit, & rectè regit. Vnde sanctus Pater in principio regulæ sic ait: Ausculta, ô fili, præcepta magistri, & admonitionem pij patris libenter excipe, & efficaciter comple, vt ad eum per obedientiæ laborem redeas, à quo per inobedientiæ desidiā recesseras. Sed notandum, quòd sanctus Pater hanc regulam suam minimam inchoationis doctrinam vocat, tum quia pertinet ad initium conuersionis. Vndè Glo. super Illud Matt. 5. Qui soluerit vnum de mandatis istis minimis: dicit, minima sunt quæ inchoāt homines: tum quia huius regulæ præcepta nihil habent quod graue aut asperum ad implendum sit, vt ipse sanctus Pater attestatur in Prologo, ità dicens: Constituenda est ergò à nobis Dominici schola seruitij. In qua institutiōe nihil asperū nihilq́; graue nos constituturos speramus. tum minimā vocat respectu scripturarum sacrarū, quæ excellentioris perfectionis continēt doctrinas: vel minimā vocat ratione humilitatis ex parte suiipsius, qui author est regulæ: quia se minimum reputabat, doctrinā suā minimam vocat. Sequitur: *& tunc demùm ad maiora, quæ suprà cōmemorauimus, doctrinæ virtutumq́; culmina, Deo protegente, peruenies. Amen.*

IIII. Quam vtilitatē consferat hæc regula.

Hæc doctrina, cur regula dicatur.

Quarè hāc regulā minimam appellet S. Benedictus.

1. Interlin.

2.

3.

4.

CONCLVSIO OPERIS.

Benedictus Deus, qui inter tot & varia impedimenta dedit nobis hoc opus perficere. Accipe, dilectissime frater mi Arseni, opus, quod inter multarū occupationum turbines, tuis precib⁹, immò charitatis tuę virib⁹ à nobis extorsisti. Quod cùm ad simplicium fratrum eruditionem colligi postulāsses, simplicitate sermonis vsi sumus, nec curauimus subtiles interserere quæstiones, sed doctrinas potiùs aliquas morales, quæ fratrum tuorum ædificationi iuuamenti aliquid conferre possent. Verū charissime frater, & si tuæ charitatis voto in hoc nostro labore plenè nō satisfecerim⁹, quod pro nostra insufficientia veremur, nihilominùs affectuosè rogamus, vt apud clementiā Domini nostri Iesu Christi saluatoris nostri, cuius & contēplatione preces tuas in hoc laborioso opere principaliter sūscepimus, & cuius adiutrice gratia opus ipsum cōsummauimus, tuis tuorūq́; fratrum orationibus nostrā studeas recōmissam facere infirmitatem.

Explicit digna expositio in regulam beatissimi patris Benedicti, collecta feliciter per D.D. IOANNEM Cardinalem S. Sixti, DE TVRRE CREMATA vulgariter nuncupatum. Ad laudem Domini nostri Iesu Christi, & gloriosissimæ matris eius virginis Mariæ, & omnium Sanctorum in æternum. Amen.

VITA SMARAGDI ABBATIS, EX IOANNIS TRITHEMII LIBRO DE SCRIPTORIBVS ECCLESIASTICIS DESVMPTA.

SMARAGDVS Abbas monasterij S. Michaëlis, ordinis D. Patris Benedicti, vir in Diuinis scripturis valdè eruditus, & iugi studio earundem exercitatus, regularis disciplinæ auriga, sanctas scripturas exponendo, nomen suum longè lateq́; notum fecit, & magnam opinionem scientiæ & conuersationis suæ acquisiuit. Scripsit enim multa præclara opuscula, de quibus ego tantùm reperi subiecta:

In Regulam S. Benedicti,	LIB. I.	Cùm turbas plurimorum.
Diadema monachorum,	LIB. I.	Hunc modicum libellum.
In totum Psalterium,	LIB. I.	
In Epistolas & Euāgelia per annum,	LIB. II.	
Sermones quoquè plures,	LIB. I.	

De cæteris autem opusculis eius nihil vsquàm potui inuenire. Dicitur autem, quòd multos In Diuinis scripturis commentariorum tractatus ediderit. Sed & Donatum Maiorem exposuit, & multos secularium literarum authores explanauit.

Eadem ferè habet idem Trithemius, lib. 2. de viris illustribus ordinis S. Benedicti, cap. 83.

INCI-

INCIPIT PROLOGVS SMARAGDI ABBATIS EXPOSITIONIS REGVLAE SANCTI BENEDICTI.

VM turbas plurimorũ cernerem monachorum in beati regula Benedicti interpretationes verborum, & intellectum diuersarum sententiarum, discretionemq; iudiciorum sagaciter quærere plurimorum, quæ variante modulo varia * fit culparum: vt expositioni eius operam darem, & à meipso motus, & ab alijs fratribus sum coactus. Et quanuis eius expositione non indigeant docti, tamen simplex simplicibus grata est eius expositio monachis. Qui per eius obseruantiam, ad cælestia cupiunt scandere regna, de ea frequenter audire vel modica desiderant verba. Et qui eius tenentes rectitudinem, æternam sperant beatitudinem, crebró regularẽ gaudent audire sermonem. Cuius, Domini opitulante gratia, iam ordinatim incipiam exponere verba.

*al. sit

INCIPIT EXPOSITIO REGVLAE B. BENEDICTI ABBATIS SANCTISSIMI.

Bsculta. Hæc nos hortantis verba sunt Benedicti. Ille etenim spiritu sancto repletus, vt nos ad meliora * proficiscamur, hortatur. Sunt enim, qui eum ausu temerario reprehendere conantur, dicentes: Ausculta, debuit dicere, non obsculta: Nescientes quia sicut rectè dicitur, obaudi & obtempera, & obsecunda, & alia multa talia, ità rectissimè potest dici, obsculta. *ô fili.* O interiectio, pro diuersis sensibus diuersas habet significationes: aliquandò admirantis, vt illud, O quàm pulchra est casta generatio. Aliquotiès dolentis, vt illud: O vos omnes qui transitis per viam, videte si est dolor, sicut dolor meus. Aliquotiès optantis continet significationem: vt illud, O Domine, saluos nos fac: O Domine, benè prosperare: quam & hic rationabiliter obtinet vim. Nam & filij nomine eum complacuit appellare, quem voluit habere * cohabitatorem. Quatuor enim modis filij appellantur: natura, imitatione, adoptione, doctrina. Hic autem non natura, nec adoptione, sed doctrina vel imitatione filius appellatur, qui ad obscultanda magistri verba hortatur. *præcepta.* Præcepta sunt, quę aut quid faciendum, aut quid non faciendum sit, docent. Faciendum, vt, Diliges Dominum Deum tuũ ex toto corde tuo. &, Honora patrem tuum, & reliqua. Nõ faciendum, vt, Non occides, Non mœchaberis, Non furtum facies, & similia. Quòd autem dicit, *magistri,* subintelligitur Christi. Quanuis enim abusiuè plures vocentur magistri, vt est illud in Ecclesiaste, de lege legisq; latoribus dictũ: Quæ per magistrorum consilium data sunt à pastore vno: vnus tamẽ per naturam est Dominus, magister & * præceptor. Ipse enim ait: Et patrem nolite vocare vobis super terrã: vnus est enim pater vester, qui in cælis est. Nec vocemini magistri, quia magister vester vnus est Christus. Nos verò quandò patrẽ vocamus hominem, honorem ætati defecimus, nõ authorẽ vitæ ostendimus. Magister verò ex consortio veri * magisterij veraciter dici potest. Quia sicut per naturam vnus Deus & filius non præiudicat cęteris, nè per adoptionem dij vocentur & filij: ità vnus * præceptor & magister nõ præiudicat alijs, vt absolutè patres appellentur & magistri. Magister, dux, gubernator, præceptor, vel doctor intelligitur: Cuius etymologia à Gręco sermone * *στηρὸν* descẽdit, Græce enim *στηρὸν* statio dicitur. Ergò magister Latino sermone, maior in statione vocatur. *& inclina aurem cordis tui.* Auris enim cordis nostri tunc ad audiẽdum veraciter inclinatur, quandò admonitio pij patris, id est, Domini, à nobis libenter auditur: & efficaciter completur, quandò humiliter excipitur, & puro corde tenetur. Hanc aurem quærens Dominus, dicebat: Qui habet aures audiendi, audiat. Auris enim, ab audiendo vel hauriendo vocatur. auris enim corporis, hominũ voces: cordis autem auris, intellectum haurit sermonis. *& admonitionem.* Admonitio propriè dicitur, quandò ea, in quibus exciderat homo, ad memoriam reducuntur. A paradisi enim gau-

Marginal notes: *al. proficiamus, — Obsculta quòd rectè dicatur. — O interiectio quid significet. — Sap. 4. — Thren. 1. — Psal. 117. — Filium quẽ vocet. — *al. imitatorem — Pręcepta q̃ sint. — Math. 22. — Exodi 20. — Magistri nomine q̃d intelligat. — Eccle. 12. — *al. pater — Matth. 23. — *al. magistri — *al pater — Magister quid, & vndè descendat. — *for. στερεὸν quod firmitatem & stabilitatẽ significat. — Autem cordis inclinare quid. — Lucæ 8. — Auris vndè dicta. — Admonitio quid.

gaudio, exultatione & gloria, per inobe-
dientiã Adæ generaliter omnes recessimus:
sed ad ea, quæ per inobedientiam perdidi-
mus, imitando Christi obedientiam, qui
Phil. 2. factus est obediens patri vsque ad mortẽ,
Pius pater q̃s dicatur. redire debemus. *pij patris.* Pius enim pater ꝓ-
*al. aliorũ priè ille dicitur, qui cordium * nostrorum
Psal. 31. impietates valenter remittit: Cui Psalmi-
sta ait: Dixi, confitebor aduersùm me in-
Dominus cur pius dicatur. iustitiam meam Domino, & tu remisisti
impietatem cordis mei. Pius enim Domi-
nus dicitur propter clementiam, benigni-
tatem & misericordiam. Pietas enim, pars
Epist. 29. est iustitiæ, quæ propriè, vt ait Augustin.
Dei cultus intelligitur. Pater enim ꝓpriè
Ephe. 3. Dns solus dicitur: quia, vt ait Apostolus, ex
illo omnis paternitas in cęlo & in terra no-
Matt. 23. minatur. Nam & ille in Euãgelio dicit: Et
patrem nolite vocare vobis super terram,
alius enim est pater vester, qui in cælis est,
Ierem. 3. Et per Prophetã ipse loquitur, dicens: Pa-
trem inuocabis me, & post me ingredi nõ
Matt. 6. cessabis. Et cui generaliter omnis, Pater no
ster, qui est in cælis, clamat Ecclesia. Quod
autẽ dicit, *libenter excipe.* intelligitur, studi-
osè, summoperè, & summa volũtate. Exci-
pere enĩ, dicitur accipere, vel suscipere. Ad-
dit, *& efficaciter cõple.* Efficaciter aũt, faciliter,
Efficaciter quid, & vndè deriuetur. expeditè, velociter, perseueranter, vel vi-
gilanter intelligitur. Venit hoc aduerbium
à nomine efficax, qui nullam habet diffi-
cultatem in faciendo. *vt ad eum per obedientiæ
laborem redeas, à quo per inobedientiæ desidiam re-
cesseras.* Quod autem dicit, *vt ad eum,* sub-
auditur Dominum. A Deo enim, sicut
suprà dictum est, siue generaliter in Adam
omnes & Eua, siue specialiter vnusquis-
que nostrûm per inobedientiæ vitium de-
sidiamque cordis recessimus: ad quem nos
per obedientiæ humilitatem, laboremque
beatus Benedictus hortatur redire. Obedi-
entia enim dicitur, humilitatis obtempe-
rantia, eô, quòd humiliter obediat vel ob-
temperet imperanti. Labor enim obedien-
tiæ, vocatur omnis humana actio recta,
quæ iustè à Domino imperata, ab audito-
ribus est secundùm distributionis eius gra-
tiam humiliter adimpleta. De bona autem
Prouer. 21. obedientia per Salomonem dicitur: Vir
obediens loquetur victorias. Vir quippe
obediens loquitur victorias, quia dum v-
nusquisq; electorũ per obedientiæ humili-
*al toto animo tatem Deo se * ꝓ amore subdit, & eius præ-
cepta humiliter implet, & pro his omnib⁹,
no sibi, sed Deo gratias agit, & ab inobedi-
entiæ culpa, miserante Deo, liber efficitur,
& de inobediente triumphans diabolo, in
Vir obediẽs q̃n victorias loquatur. cælum victor ascendit. Vir enim obediés
victorias loquitur, quandò vnusquisq; vi-
tia calcat, vitiorumq; bella fortiter supe-
Rom. 8. rat, ità vt cum Paulo dicat: Sed in his omi-
bus superamus propter eũ, qui dilexit nos.
Et pro tanti triumphi victoria, nõ sibi, sed
Deo tribuit gloriã, dicẽs cũ Psalmista: Non Psal. 113.
nobis Dñe, non nobis, sed nomini tuo da
gloriã. Ad Deũ enim per obedientiæ labo- Ad Deum per obediẽtiæ laborẽ redire q̃d sit.
rem redimus, quandò ea quę nobis sunt ꝑ-
cepta, totis virib⁹ humiliter adimplemus:
quãdo propriã voluntatem odimus, & de-
sideria carnis nõ perficimus: quandò perse-
cutionem pro iustitia patiẽter toleramus;
quandò nec malum pro malo, nec maledi-
ctum reddimus pro maledicto: quãdò nec
dolum in corde tenemus, nec iracundiæ
tempus reseruamus: quãdò præcepta Do- Galat. 5.
mini factis quotidiè adimplemus, & seni- 1. Pet. 3.
orum nostrorum iussionibus in omnibus
obedimus: quãdò orationi * feruenter in- * al. frequẽter incumbimus.
sistimus, vigilijs, ieiunijs, lachrymisque &
multis laboribus, diuersisq; afflictionibus
castigatum corpus in seruitutẽ redigimus, 1. Cor. 9.
crucem nostram tollimus, & abnegantes Matt. 16.
nosmetipsos, post Christum currere festi-
namus. Labor prorsùs obediẽtiæ est, omnis
ꝓ Deo castigatio corporis, & afflictio cor-
dis, vilitas omnis, despectio & abiectio mo
nachorum. Hæc est enim arcta & angusta Matt. 7.
via, quæ per se gradientes ad vitam perdu-
cit æternam. In hac etenim fideliter labo-
rantes, & vsque ad finem laborando perse-
uerantes, ad * æternitatis satietatem refe- * al. æternitatem
ctionemque inuitati, merebuntur audire: Matt. 11.
Venite ad me omnes, qui laboratis, & one-
rati estis, & ego reficiam vos. Sicut enim
humilitas obediendo obedientia dicitur:
ità superbia inobedientia inobediẽdo vo-
catur. Desidia autem, pigritia vel tarditas Pigritia quantum malum.
dicitur. Vndè & hi, qui ad bonum opus
tardi, pigrique inueniuntur, desides vo-
cantur. Quo vitio mala omnia nutriente
concrescunt, & bona omnia, nè proficiãt,
malè soporata quiescunt. De hoc enim vi-
tio per Salomonem dicitur: Pigredo im- Prouer. 19.
mittit soporem. Pigredo enim torpẽti ani-
mo soporem immittit, quia quem in bonis
operibus tepidum tardumque inuenerit,
vt in malis crescat, & oculos claudit, & ma-
nus ligat. Per eundem iterùm Salomonem Prouer. 20.
dicitur: Propter frigus piger arare noluit.
Propter frigus quippe piger non arat,
quia desidiæ torpore constrictus, agere quę
debet bona, dissimulat. Et dum parua ma-
la metuit, operari bona maxima prętermit-
tit. De quo pigro rectè subditur: Men-
dicabit ergò æstate, & non dabitur ei. Ibidem.
Quia qui in præsenti seculo, in bonis
operibus non desudat, cùm tẽpus retribu-
tionis aduenerit, à mercedis munere mente
vacua ieiunat. Ecõtrariò de formica idem Prouer. 30.
Salomon ait: Formicæ populus infirmus
parat in messe cibũ sibi. Quid per formicã, Formica
nisi strenua vita monachorũ signatur? qa strenuã mo
vita

nachorū vitam cur significet. vita ad cōparationē amatorū huius seculi, per humilitatis gratiā, velut formicę, minimi videtur. Hi enim in præsenti vita velut in messe, fructum bonorum operum, vndè in futuro gaudeant, congregare non cessant. Item de obedientibus & inobedien-
Prouerb. 15. tibus scriptum est: Mens iusti meditabitur obedientiam, os impiorum peruersa. Monachus enim humilis, dum seniorum suorum imperio, ob amorem æternæ vitæ studet parere, priùs obedientiam meditatur
Obedientis & inobedientis differentia. in cogitatione: Inobediens verò, dum maiorum iussa implere cōtemnit, verbis procacibus contradicit. Iste enim talis Adæ inobedientiam imitando, recedit à Domino: Humilis autem monachus, Christi obedientiam imitando, redit ad Deum. Adam
Gene. 3. enim peccauit: sed nec peccatum suum cognouit, nec peccati veniam postulauit:
1. Pet. 2. CHRISTVS autem peccatum non fecit, nec dolus inuentus est in ore eius: sed vt nos à peccato redimeret, factus est obe-
Philip. 2. diens patri vsque ad mortem, & innocens pro nobis passionem mortemque susti-
1. Pet. 2. nuit, nobis relinquens exemplum, vt imitantes eum, sequamur vestigia eius. In Adā enim cadente, omnes cecidimus, & omnia
* al. surreximus, bona perdidimus: in Christo autem * resurreximus, & maiora, & sine fine mansura recipimus: ità tamen, si perseuanter eius vestigia teneamus. Adam obnoxiauit nos omnibus malis per propriam culpam: sed CHRISTI nos liberauit aduentus per gratiam. Et vt totum dicam, inobedientia Adæ nobis abstulit paradisum: obedientia CHRISTI donauit & regnum. Ergò qui per inobedientiæ desidiam recessimus à Deo, per obedientiæ laborem redeamus ad DEVM, vt impleatur in
Matth. 2. nobis, Per aliam viam reuersi sunt in regio-
* al. mihi nem suam. *Ad te ergò nunc * meus sermo dirigitur.* Multi in hoc loco, meus pro mihi, quasi emendantes, commutare conantur, nescientes quia hoc genere locutionis multi scholasticorum doctores vsi sunt, sicut quodam loco beatus Gregorius ait: Hæc mihi ad eos dicta sunt. Et alibi: Iā enim mi-
Sermo vndè nomen acceperit. hi ad vos sermo conuertitur. Sermo enim, à serendo nomen accepit. Est enim dissertio vel collatio, quia non est vnius verbi tantùm, sed à multis verbis serendo sermo vocatur, vt Hilarij sermo, Augustini, & re-
* al. voluptatibus. liquorum. *Quisquis abrenuncians proprijs * vo-*
Abrenunciare quid significet. *luntatibus.* Abrenunciare enim poni solet, pro eo quod est, spernere, reijcere, vel contradicere, siue aliud aliquid, quod hoc ver-
Abrenūciatio fit duabus vicibus. bo in hoc sensu exprimi potest. Duabus enim vicibus abrenunciatio fit monachorum, siue omnium debet esse fideliū. Satanę
1. in baptismo. enim, qui & diabolus nuncupatur, primò in baptismo ab omnibus fidelibus abrenunciatur, vt liberiùs saluatori Domino serui-

atur: quia iuxta eiusdē Domini vocē, Nemo potest duobus dominis seruire. Abre- Matth. 6.
nunciatur operibus eius, quia opera illius cōtraria sunt operibus Saluatoris. Abrenūciatur pompis eius, quæ vtiquè opera sunt satanæ, sed eo quasi discerni videntur à cæteris operib⁹ eius, quia in eis superbia, cuius ille author est, & quę eum deiecit de cælo, quodāmodò designatur. Pompę eius sunt, ambitio, arrogantia, vana gloria, & cætera huiusmodi, quæ de fonte superbiæ proce-
dunt. Secundò autem à monachis & à fidelibus Christianis abrenunciatur proprijs voluntatibus exemplo Domini, qui ait: Nō 2. in ppria voluntate.
veni facere voluntatem meam, sed eius, qui Ioan. 6.
me misit. Nam & Scriptura ait: Et à volun- Eccles. 18.
tatibus tuis auertere. Propria enim vnicuique dicitur, vernacula, priuata, vel peculiaris voluntas. Voluntas autem ab eo, Voluntas à quo nomen habeat.
quod est velle, nomen accipit. Est autem arbitrium mentis, potestas consilij sui, atque propositum sensûs sui. Et hoc est secundùm hominem, non secundùm Deum Secundùm hominē viuere quis dicatur.
viuere. Ille enim secundùm hominem viuit, qui secundùm seipsum, & secundùm voluntatem suam viuit: qui cum quibus vult, & vbi vult, pergit: quantum vult, & quandò vult, dormit: quandò, & quamdiù vult, loquitur quæ vult, & vbi vult: quandò & quantum vult, manducat & bibit: quantum & quandò vult, ridet: postremò, quicquid oculis delectabile, quicquid naribus suaue, quicquid cæteris est sensibus carnis suæ iucundum, exercet ac sequitur.
Qui autem secundùm Deum viuit, non Secundùm Deum quis viuat.
eum carnaliter hæc omnia delectant, sed quæ spiritalia sunt, spiritaliter eum ædificant, & omnia desideria carnis, spiritalis desiderij delectatiōe cōpescit: futura præsentibus anteponit: carnem spiritui subdit: & quicquid cupit aut agit, nō vult ex sua, sed Dei sui voluntate procedere, cui placere totis viribus cōcupiscit. *Domino Christo vero regi militaturus.* Dominus dicitur eò, quòd do- Dominus cur dicatur
minetur vniuersæ creaturæ suæ, vel certè quòd oēs creaturę dominatui ei⁹ deseruiāt: Christus verò à chrismate appellatur. Chri- Christus cur.
sma enī Græcè, Latinè vnctio dicitur. Quod nomē etiā Domino nostro Iesu Christo accōmodatur, quē Deus pater nō vtiquè visibili, sed inuisibili & spiritali perunxit oleo. Vndè & in Actib. Apost. ad patrē dicitur:
Collecti sunt in hac ciuitate aduersùs filiū Acto. 4.
tuū, quē vnxisti. Ad ipsum Psalmigraphus
dixit filium: Vnxit te Dominus Deus tuus Psal. 44.
oleo exultationis &c. Qui ideò rex verus ap- Christus cur rex appelletur.
pellatur, quia omnia quę cōdidit, rectè sustinet, gubernat, protegit, atq; regit. Quāuis enim sancti, abusiuè reges dicatur, vt est il-
lud in Psalmo: Et nūc, reges, intelligite. Et Psal. 2.
in Iob: Et reges in solio collocat: Tamen
Christus Dominus est verus rex, quia veri Iob 36.

Psal. 71.

regis filius est. Vndè & Psalmista ait: Deus, iudicium tuum regi da, & iustitiam tuam filio regis.

Sancti cur reges vocentur.

Reges ergò sunt, sancti: quia tentationum suarum motibus non succumbendo, sed regendo præesse nouerunt. Reges sunt, sancti: quia prælati cunctis motibus carnis, modò luxuriæ appetitum frenant, modò æstum auaritiæ temperant, modò gloriam elationis inclinant, modò suggestionem liuoris obruunt, modò ignem furoris extinguunt. Sed hæc omnia nō suis viribus, sed Domino operante, perficiunt. Et quia, vt hæc operentur, à Domino accipiunt, nō proprie, sed abusiuè, reges dicuntur. Christus verò Dominus, verus rex regum, & Dominus dominorū veraciter esse probatur:

Apocal. 19.

quia sicut omnis creatura per illum facta cognoscitur, ità & per illum recta & gubernata esse probatur.

Militū seculi & Christi, differentiæ plures.

Sicut enim milites seculi, sunt & milites Christi. Sed milites seculi, infirma & lubrica accipiunt arma: milites autem Christi, fortissima sumunt atque præclara. Pugnant illi contra hostes, vt se, & interfectos, ęternam perducant ad pœnam: pugnant isti contra vitia, vt post mortem, æternam vitam consequi possint & præmia. Illi, vt descendāt ad tartara: isti, vt ascendant ad gloriam. Illi, vt post mortem cum dæmonibus mancipentur inferno: isti, vt cum angelis inperpetuùm possideant regnum. Illi, vt dæmonibus socientur semper: isti, vt cum angelis semper lætentur. Illi, vt cum diabolo semper lugeant: isti, vt cum Christo semper exultent. Vtrorunque militum genus, vna sententia cōpræhendit Apostolus Paulus. Ait enim: Nemo militās Deo, implicat se negocijs secularibus.

2. Tim. 2.

ostēdens esse milites Dei, sicut sunt & seculi. Duplex ergò militia, duo genera militū signat. Alios militia spiritalis ad cælestia castra, per gratuitam gratiam cęlestis imperatoris, adducit: alios militia corporalis laborare cum mūdo, secundùm voluntatem terreni regis, adstringit. Milites seculi, passionibus & desiderijs tenentur obnoxij: milites Dei, carnem suam crucifigunt cum vitijs & concupiscentijs.

Galat. 5.

Illi dapibus nutriuntur, isti virtutibus. Illi rapere aliena coguntur, isti autem propria vel patienter perdere, vel misericorditer cupiunt erogare. Illi gerunt, vndè laudibus falsis extollantur: isti quærunt, vndè sempiternis præmijs honorentur. Illis tribuit imaginem lætitię vanitas, istis vera confert gaudia veritas. Illi suis vtilitatibus consulunt, isti communibus. Illi perituram, perituri, * possidere festināt gloriam: isti nunquàm peritură, nè inęternùm pereant, possidere desiderant.

* al. saluare

Illis, viuere labor est: & mori, supplicium: Istis viuere Christus est, & mori lucrum.

Philip. 1.

Illi præliantur contra visibiles, isti contra inuisibiles inimicos. Illos auaritia facit esse crudeles, istos misericordia benignos. Illos inuidia contentiosos, istos facit mansuetudo pacificos. Illi per superbiam pro suis honoribus litigant: isti per humilitatē, alter alterum existimat superiorem sibi. Per illos Babylonia regitur: per istos, & in istis à Domino Hierusalem cælestis administratur. Milites seculi, prosperitas extollit, aduersitas deijcit: Milites autem Dei, siue in prosperitate, siue in aduersitate, immobiles perseuerant. *obedientiæ fortissima atq; præclara arma assumis.*

Obedientię arma, cur fortissima.

Arma enim obedientiæ, ideò fortissima beatus nominauit Benedictus, quia omnes humanos labores, qui voluntariè fiunt, obedientiæ labor exuperat. Quid enim fortius esse potest, quàm vt se homo ex omnibus seruum faciat hominum, & cùm sit liber & honoratus, velut vile mancipium despectumq; se cūctis exhibeat & abiectum, ità vt dicat: Ego autem sum vermis, & non homo: opprobriū hominis, & abiectio plebis?

Psal. 21.

Quid fortius, quàm vt percussus in maxillā, præbeat aliam? auferenti tunicam, dimittat & palliū: angariatus milliario, vadat & duo:

Matth. 5.

& in his omnibus gaudeat, quia dignus est habitus, pro nomine Domini contumelias pati.

Actu. 5.

Quid enim fortius aut durius esse potest, quàm vt homo homini voluntariè se in omni subdat obedientia, & duras & contrarias in ipsa obedientia patienter illatas sustineat iniurias? quàm vt omni vilitate, & extremitate contentus sit, & ad omnia, quæ illi iniunguntur, paratus, & omnibus se inferiorem & viliorem, non solùm sua lingua pronunciet, sed etiam corde existimet: & vbicunquè fuerit, sederit, vel ambulauerit, inclinato sit semper capite, defixis semper in terram oculis, reum se de peccatis suis existimet, dicens: Domine, nō sum dignus adspicere & videre altitudinem cæli præ iniustitijs meis. Videamus, cur beatus Benedictus obedientię arma, fortissima atque præclara dixerit.

Cur eadem fortissima & præclara varię rationes.

Ideò fortissima, quia omnes humani generis labores, qui voluntariè fiunt, vt suprà diximus, obedientiæ labor exuperat. Fortissima enim sunt obedientiæ arma, vt abneget semetipsum homo sibi: præclara, vt sequatur Christum: Fortissima, vt declinet à malo: præclara, vt faciat bonum: Fortissima, nè reddat malum pro malo: præclara, vt reddat pro malo bonum: Fortissima, nè maledicentem se, maledicat: præclara, vt etiam benedicat: Fortissima, nè in corde teneat odium: præclara, vt tanquàm semetipsum, diligat inimicum, & proximū: Fortissima, in abiectione: præclara, in operatione: Fortissima, in tolerantia: præclara, in obedientia: Fortissima, in cōtinuato ieiunio: præclara, in recreatione pauperum: Fortissima, sint lumbi vestri præcincti: præclara, & lucernæ ardentes.

Lucæ 12.

dentes. In propria enim infirmitatis tolerantia, fortissima: in visitatione aliorum infirmorum, præclara. Nè vanitatis mendacio resoluatur, fortissimæ: vt veritatem corde & ore loquatur, præclara. In tolerando patienter iniurias, fortissima: in nō faciendo toleratas, præclara. In refrenando appetitum gulæ, fortissima: in frugalitatis & parcitatis amore, præclara. In castitatis amore, fortissima: in castigatione corporis, præclara. Sed & hoc veraciter dicere possumus, quia quantùm in præsenti vita obedientiæ arma fortissima sunt in operatione, tantùm præclara erunt in æterna remuneratiōe. Et quantùm in exercitatione præsentis vitæ fuerint fortissima, tantùm in futura requie erunt præclara: Quantùm in via aspera & grauia, tantùm in peruentione erunt amœna & leuia: Quantùm in præsenti despecta, tantùm in futuro erunt honorata. Obedientibus enim Apostolus

Coloss. 3. ait: Mortui enim estis, & vita vestra abscōdita est cum Christo in Deo. Cùm enim CHRISTVS apparuerit vita vestra, tunc & vos apparebitis cum illo in gloria. De

Ioan. 17. eisdem ipsis, & Dominus patri dicit: Pater, quos dedisti mihi, volo vt vbi ego sum, & illi sint mecum, vt videant claritatem meam: & ego claritatem, quam dedisti mihi,

Matth. 19. dedi eis. Et cū Apostolis audiūt: Amē dico vobis, quòd vos qui reliquistis omnia, & secuti estis me, in regeneratione cùm sederit filius hominis in sede maiestatis suæ, sedebitis & vos super sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Israel. *In primis, vt quicquid agendum inchoas bonum.* In primis, id est, initio conuersationis, vel inchoationis boni operis, dicit, Insidias inter te & antiquum serpentem esse intellige, monache: tu illius, quantùm præuales, nociuum contere caput: quia ille tuo, quantùm valuerit, non cessabit insidiari calcaneo. Tunc

Serpentis caput, quando conteratur, & à quo. enim caput serpentis prudenter conteris, si initium malę suggestionis eius nec consentis, nec recipis: & si cogitando recipis, meditando non nutris. Ille, inquam, caput serpentis benè conterit, qui suggestiones eius nec cogitando ruminat, nec desiderando fouet, nec meditando nutrit, nec consentiendo, nec nutriendo ad peccati perpetrationem perducit. Et hoc modo qui caput serpentis conterit, totum à se diaboli corpus repellit. Callidus enim serpens & lubricus, vbi caput suggestionis suæ merserit, totus conatur illabi: vt à

• al. receptus est, totus malè recipiat, totum malè possideat victum. quo malè • receptus est totus, malè recipiat totum, & malè receptum, malè possideat victum. Caput ergò serpentis, id est, suggestionem diaboli, bonus monachus initiò conterat, nè eius possessio in fine fiat. Benè conterat, nè malè conteratur: feriat, nè feriatur: occidat, nè occidatur. Et in his omnibus fortis victor existens, non sibi laudes, sed creatori suo referat gratias, à quo accepit vt vinceret, nè victus periret. Ergò totam solicitudinis suæ custodiam ad calcaneum extremæ vitæ suæ prouidus monachus conuertat, nè venenato morsu serpētis improuidus pereat. Quid enim per hominis calcaneum, nisi tempus vitæ significatur extremum? Quid callidus insidians inimicus, pestifero dente percutit, si à custodia sui animus malè sanus recedit? Ergò monache salutis tuæ audi consilium, & operis tui solicitè serua calcaneum, nè in fine vitæ tuæ deceptus, alicuius erroris labaris in deuium: & vbi sperabas recipere præmium, ibi deceptus inuenias detrimentum: & vbi sperabas lætus scandere cælum, ibi tristis mittaris in tartarum: & incautus subitò perdas, quod diu acquisitum inæternùm habere poteras. Quid enim prodest homini opus bonum inchoare, & non

perficere? Non enim ait Scriptura, Qui Matth. 10. & 24.

inchoauerit: sed, Qui perseuerauerit, saluus erit. Inter cætera enim sacrificiorum Exod. 29.

genera, Domino iubetur offerri cauda. Leuit. 1.

Sicut enim in calcaneo, ità finis corporis ostenditur in cauda. Et ille benè cau- Caudam in

dam Domino in sacrificio immolat, qui sacrificio,

in bono opere vsque in finem perseue- quis Domi-

rat. no offerat. Caudam enim hostiæ Domino offerimus, quandò opus bonum perseueranti fine complemus. Nam & Ioseph, qui Gene. 37.

auctus interpretatur, talari tunica vestitus esse describitur. Tunica verò qua in- Tonica Ioseph quid

dutus erat, perseuerantiam boni operis designet.

significat. Ille autem talari tunica viuens ornatus incedit, qui virtutibus auctus, in bono, quod cœpit, ad perseuerantiam Tunica talari, quis ornatus dicatur.

tendit: & bonum, quod agere cœpit, imperfectum non relinquit. Extendat ergò prudens monachus tunicam boni operis sui vsque ad talum, nè inimicum humani generis patiatur infestum, & nè • per in- • al. & perseuerantiæ nudum in profundū &c.

seuerantiam tunica nudum, in profundum mergat infernum: aut partimque vestitum, partimque truncatum ad ignominiam, inæternùm conseruet damnandum. Talaris ergò tunica, pedes monachorum perseueranter ornet, & muniat, vt in fine vitæ Deo illos feliciter reddat, vbi cum felicitatis gloria, æterna consequantur & præmia. *ab eo perfici instantissima oratione deposcat.* Sed vt hæc tibi, quisquis es, monache, Deo largiente, proueniant, non tardè, non trepidè, sed instantissima oratiōe deposcas. Audi Apostolum, de instantia orationis monentem. Ait enim: Coloss. 4.

Instate orationi, vigilantes in ea. Et iterùm: Vigilate & orate. Et alibi dicit: Matth. 26.

Opor-

[Lucæ 18.] Oportet enim ſemper orare, & nunquàm deficere. [Iacob 5.] Multũ enim valet, ait Apoſtolus, [3.Reg.17.] oratio iuſti aſſidua. Oratio Heliæ, cæli car- [Daniel.3.] dines clauſit. Oratio Danielis, leonum ora [Daniel.6.] concluſit. Oratio trium puerorum, caminum ignis extinxit. Oratio eccleſiaſtica, Pe- [Acto.12.] tri vincula ſoluit. Oratio Cornelij, aures [Acto.10.] penetrauit Domini. Oratio in cruce, latro- [Lucæ 23.] ni paradiſum aperuit. Non enim pigeat inſtanter orare monachum, quia quem orat, habitatorem intra ſe habet Dominum: Sic [1.Cor.3.] enim ait Apoſtolus: Templum Dei eſtis, & ſpiritꝰ Domini habitat in vobis. Citò enim ab habitatore Domino exaudiuntur, qui eius habitationis, templum & habitaculũ fiũt. Intra enim ſe portat, quem rogat: immò ab illo exauditur, à quo portatur. Qui vult ergò opus bonum ad perfectionẽ perducere, orationi frequenter debet incumbere. Oratio enim, ſupplicatio vel petitio [Oratio qd. & vndè dicta.] dicitur. Dicta autem oratio, quaſi oris ratio. Contextus autem verborum ſine ſenſu, non eſt oratio, quia non eſt oris ratio. *vt qui nos iam in filiorum numero dignatus eſt computare:* Tunc enim nos Dominus primùm miſericorditer in filiorum dignatus eſt numero computare, quandò eum per fidem meruimus recipere. Sicut Euangeliſta Ioan [Ioan. 1.] nes ait: Quotquot autem receperunt eum, dedit eis poteſtatem filios Dei fieri, quandò non ſpiritum ſeruitutis in timore, ſed ſpi- [Rom. 8.] ritum adoptionis accepimus filiorum, in quo clamamus, Abba pater: & adoptione filiorum recepta, abrenunciauimus diabolo, & operibus, & põpis eius in baptiſmo. Poſteà autem in filiorum numero computati ſumus, quandò per conuerſionis gratiam mundum reliquimus, & ſecuti ſumus Chriſtum, audientes Prophetæ vocem, di- [Pſal. 44.] centis: Audi filia & vide, & obliuiſcere populum tuum, & domum patris tui: Quandò obliti ſumus patrem, mundum, qui nos malè lactando nutriuit, & ſecuti ſumus patrem Chriſtum, qui nos benè caſtigãdo lactauit, & benè lactatos hortatus eſt, dicens: [Ierem.3.] Patrem inuocabis me, & poſt me ingredi nõ ceſſabis. Magna dignatio Dei patris. nos in ſeruorum numero eſſe non meremur, ille nos in filiorum numero computare nõ dedignatur. Grandis, inquam, dignatio eſt, [Epheſ. 2.] vt cùm ſimus naturaliter filij iræ, & ab infantia peccatores, filij Dei miſericorditer vocemur & hæredes: hęredes quidem Dei, [Rom. 8.] cohæredes autem Chriſti. Magna bonorũ eſt apud Deum patrẽ exaltatio monacho- [Daniel. 12.] rum, quibus promiſſum eſt, vt fulgeãt ſicut ſol in regno cælorũ, vt ſedeant ſuper duo- [Matth. 19.] decim thronos, iudicãtes duodecim tribus Iſrael. Qui à Domino cum Apoſtolis audi- [Ioan. 15.] re merebuntur: Sicut dilexit me pater, & ego dilexi vos. Manete in dilectione mea. [Ibidem.] Quibus & dicit: Iam nõ dicam vos ſeruos, ſed amicos. Et videbo vos, & gaudebit cor [Ioan. 16.] veſtrum, & gaudium veſtrum nemo tollet à vobis: & quodcunque petieritis patrem in nomine meo, dabit vobis. Grãdis dignatio eſt, pro quibus filius patrem exorat, dicens: Pater ſancte, ſerua eos in nomine tuo, [Ioan. 17.] vt ſint vnum, ſicut & nos vnum ſumus: & volo, vt vbi ego ſum, & illi ſint mecum, vt videant claritatem meam, & ego claritatem quam dediſti mihi, dedi eis. *non debeat aliquandò de malis actibus noſtris contriſtari.* Actus, [Actꝰ, à quo nomen acceperit.] ab agendo & actione nomen accipit. Opera enim noſtra, ſiue bona, ſiue mala, actus noſtri ſignificãt. Si enim recta fuerint opera noſtra, de his actibus noſtris Dominus lætatus exultat: Sin autem fuerint praua, contriſtatus de illis, pariter illa & nos condemnat & iudicat. Sicut enim Dominus pater in filijs lætatur electis, ità triſtatur in reprobis. Ait enim Salomon in Prouerbijs: Fi [Prou. 10.] lius ſapiens lætificat patrem: filius autem ſtultus, mœſtitia eſt matri ſuæ. Quia nõ ſolùm Dominus pater in filio nequam, ſed & mater ſancta contriſtatur Eccleſia. Nam & Apoſtolus ait: Nolite cõtriſtare ſpiritum [Ephe. 4.] ſanctum, in quo ſignati eſtis. Spiritũ enim ſanctum contriſtamus, quandò ea quę non ſunt illi placita, agimus: & quę placita ſunt illi, agere recuſamus. Omnium enim bono- [S. Spiritum quandò cõtriſtemus.] rum author eſt Chriſtus: malorum autem, diabolus: de his autem, quos in ſuis ſanctis actibus proficere Chriſtus cernit & creſcere, lætatur. De his autẽ, quos in diaboli actibus irretitos videt & deditos, contriſtatur. Cõtriſtari enim Dominus dicitur nõ pro- [Deus quomodò contriſtari dicatur.] priè, ſed abuſiuè. A noſtro enim vſu tractũ eſt. Nam Dominus, qui ſemper idẽ eſt, nunquàm contriſtatur, quia nunquàm mutatur. *Ità enim ei omni tempore de bonis ſuis in nobis parendum eſt.* Tempora autem à motu ſiderum [Tẽpora vnde dicta.] ſunt dicta. Vndè & Dominꝰ, cùm hæc * in- [* al. conſtitueret.] ſtitueret, dixit: Vt ſint in ſigna, & tempo- [Gene. 1.] ra, & dies, & annos, id eſt, in aliquo motu mutabili, cuiꝰ aliquid priùs, aliquid poſteriùs præterijt, eò quòd ſimul eſſe non poſſunt. Tempora enim momentis, horis, diebus, annis, luſtris, ſeculis, & ætatibus diuiduntur. Nam propriè nec cẽtum anni ſunt vnum tempus, nec vnus mẽſis, nec dies, nec hora: quia cùm * aliud tranſit, aliud adue- [* al. aliquid] nit, ſimul eſſe vnum non poteſt. Quod autem dicit, ità ei parendum eſt, ſubintelligitur vero regi Chriſto, cui ſuperiùs obedientia armatum, militaturum dixit eſſe monachum. Parendum dicit, id eſt, obſequendũ, vel obediẽdum, vel obtemperandũ. Quod verò dicit, omni tempore, in proſperis, & in aduerſis intellige dictum. Quod ergò intulit, de ſuis bonis ei eſſe parendum, oſtendit quia nihil, vndè ei parẽre poſſimus, habemus de noſtro. Ergò qui nec velle, nec [* al. poſſimus habere] poſſe * habemus de noſtro, feſtinemus illi

omni tempore parére de ſuo. Tunc enim
Deo de bonis ſuis paremus, quandò de ac-
ceptis virtutibus, non nobis, ſed illi gratias
agimus: quandò illius mandata prædican-
Ioan. 14. tes ore, cōplemus & opere, ſicut ipſe ait: Si
diligitis me, mandata mea ſeruate: quandò
noſmetipſos abnegantes, crucemq́; feren-
tes, ſequimur Dominum toto corde lætan-
Lucæ 8. tes: quādò accepto ſemine verbi, corde bo-
no & optimo, & ab omni malitię fęce pur-
gato, aliud triceſimum, aliud ſexageſimū,
aliud verò cēteſimum reddimus fructum:
Matt. 25. quandò accepto pecuniæ talēto, ad Domi-
num cū magno redimus lucro: quādò pec-
Matt. 18. canti in nobis, non ſolùm ſeptiès dimitti-
Lucæ 17. mus, ſed vſque ſeptuagiès ſeptiès: quandò
* al. ſummis in * ſummi regis nuptijs inuitati, cum veſte
recumbimus nuptiali, nè aut cum illo, qui
fratri in ſe peccanti dimittere noluit, aut
cum illo, qui pecuniam domini ſui, fodiēs
in terram, abſcondit: aut cum illo, qui in
Matt. 22. nuptijs, non habens veſtem nuptialem, in-
trauit, pedibus & manibus ligati, in tene-
bris exterioribus incluſi, & in pœnā perpe-
tuam mereamur eſſe damnati. Vnde & ſe-
* al. nos aliquadò ſuos filios exhæredet, quitur, *vt non ſolùm iratus pater, * ſuos non ali-
quandò filios exhæredet, ſed nec vt metuendus domi-
nus, * iritatus malis noſtris, vt nequiſſimos ſeruos per-*
* al. iratus *petuam tradat ad pœnam, qui eum ſequi noluerunt ad
gloriam.* Quod aūt dicit, iratus pater, nō hoc
propriè in Domino, ſed abuſiuè, intellige
dictū. Humano enim vſu hęc, & his ſimilia
in ſcripturis ſacris de Dn̄o plurima inue-
Iratus, quis dicatur. nies dicta. Iratus em̄, dicitur ira actus, i. agi-
tatus. Quæ duobus modis in Dn̄o dicitur:
Ira, duobus modis in Deo. aut cùm flagellat oēm filiū, quem recipit ad
gloriā: aut cùm percutit omnē impiū, quē
Heb. 12. tradit ad pœnam. Pater enim noſter ideò di
citur Dn̄s, quia ille nos, vt eſſemus, creauit:
& per baptiſmi gratiā, iterùm recreauit, &
Rom. 8. renatis ſpiritum ſanctū, in quo clamamus,
Matt. 6. Abba pater, tradidit. Et, Pater noſter qui es
in cælis, ideò nos orare præcepit. Pater em̄,
* al. nomen accepit, dignitatis & honoris * eſt nomē, quod ve-
raciter in ipſo Domino cōſtat eſſe perfectū.
Ephe. 3. De illo enim Apoſtolus ait: Ex quo omnis
paternitas in cælis & in terra nominatur.
Rom. 8. Et, Ipſe ſpiritus quē accepim⁹ in baptiſmo,
teſtimoniū reddit ſpiritui noſtro, quòd ſu
mus filij Dei. Si autē filij, & hęredes: hęredes
quidē Dei, cohæredes autē Chriſti. Quā hę
1. Pet. 1. reditatē, alio loco Apoſtolus incorruptā &
incontaminatā, & immarceſcibilē appellat,
& nobis eā in cælis cōſeruatā eſſe ꝓnūciat.
Ioan. 1. Ipſe em̄ qui dedit nobis poteſtatē filios Dei
1. Pet. 3. fieri, ipſe etiā dedit nobis poteſtatē hęredi-
Matt. 10. & 24. tatē in cęlis accipere: ſi tamē ſalui perſeuera
uerim⁹ vſq; in finē. Incorruptibilē ideò cę-
Hæreditas cæleſtis, cur incorruptibilis vocetur. leſtē dixit hæreditatem, quia nec ſenio tan-
gitur, nec morbo fœdatur, nec morte cor-
rūpitur, nec pœnitentiæ mœſtitia, nec par-
citatis cōtinētia coarctatur. Nihil enim ex-
teriùs recipit, à quo corrumpi aut * violari * al. annihilari
poſſit. Incōtaminatam ideò eam narrauit, Cur incontaminata.
quia ſemper in ſemetipſa integra & inuio-
lata perſeuerat, & nec hæredū termino, nec
fine coarctatur extento. Non eam occultus
cōtaminat latro, nō vio[illegible]us * diripit prę- * al. dirimit
do, ſemper incōtaminata: ſemper em̄ perſe-
uerat incorrupta. Ideò immarceſcibilē eam Cur immarceſcibilis.
dixit, quia nec ſectione falcis, nec caumate
ſolis, violēter oppreſſa marceſcit. Sēper em̄
viridis, ſemper perſeuerat immortalis. Eſt
enim in filijs florida, in virtutibus fœcūda,
in delicijs amœna, in hęredibus pręclara, in
poſſeſſoribus glorioſa, & in præmiorū do-
nis ſemper excelſa. In illa enim eſt vita æter-
na, immortalitas ſempiterna, poteſtas per-
petua, pax longa, ſanctificatio certa, iuſtifi-
catio vera: &, vt breuiter dicā, Chriſtus eſt Ephe. 1.
hæreditas noſtra, in quo eſt bonitas tota.
Vnde ſummoperè cauendū eſt, nè nos ira-
tus pater, ab hac tā clariſſima hęreditate eli-
minet, & vt metuēdus dominus, * irat⁹ ma * al. iritatus à malis
lis noſtris, vt nequiſſimos ſeruos perpetuā
tradat ad pœnā. Notādū, quia qui primùm
rectè credēdo, & benè viuēdo vocati ſunt
filij, ijdē ipſi poſteà malè viuēdo vocantur
nequiſsimi ſerui. De talibus enim per Iſaiā
Dominus ait: Filios enutriui, & exaltaui: Cap. 1.
ipſi autē contemnentes, ſpreuerunt me. Er-
gò qui recipiendo Dominum, dilectiſſimi
filij: ipſi ſpernendo illum, vocātur nequiſ- Duo ſeruorum genera in ſcripturis.
ſimi ſerui. Duo enim ſeruorum genera, di-
uinis in ſcripturis inueniuntur: vnum bo-
norum, aliud verò malorum: Bonorum, de Boni.
quibus per Iſaiā Dominus dicit: Eccè ſerui Cap. 65.
mei bibēt, & vos ſitietis: Eccè ſerui mei læ-
tabūtur præ exultatione cordis, & vos cla-
mabitis præ dolore cordis, & præ cōtritiōe
ſpiritûs vlulabitis. De quibus Dominus in
Euangelio ait: Eugè ſerue bone & fidelis, Matt. 25.
quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſuper multa
te conſtituam. Malorū autē genus ſeruorū Mali.
eſt, de quib⁹ ſcriptū eſt: Omnis qui peccat, Ioan. 8.
ſeruus eſt peccati. Seruus autem non manet
in domo in æternum. Et, Serue nequam, Matt. 18.
omne debitum dimiſi tibi, &c. De quibus
& hic ait, vt nequiſſimos ſeruos perpetu-
am tradat ad pœnam. Non enim Dominus
aliquem, ſed * ſeipſum tradit ad pœnam, * al. ipſe ſe
qui peccare nō dubitat. Scriptum eſt enim:
Quaſi à facie ſerpentis, ſic fuge peccatum. Eccl. 21.
Ergò ipſe ſe cruciandum ſerpenti tradit
diabolo, qui nec metuit, nec fugit pecca-
tum. Ipſe ſe perpetuam tradit ad pœnam,
qui mollis & diſſolutus viuens, peccare nō Pœna vndè dicta.
ceſſat. Pœna dicta eſt, eò quòd peccatores
in tormentis conſtringat & puniat. Intel- * al. gehenna, tormenta perpetua, ſupplicia ſempiterna.
ligitur enim pœna, in manus peccatorum
gehenna * perpetua, ſupplicium ſempiter-
num, concrematio infinita, conſummatio

certa, mors vera, cruciatus æternus, dolor perpetuus, continuus gemitus, interitus sempiternus. Vndè, secundùm Isaiam, Impiorum vermis non moritur, nec ignis eorum extinguitur.

Cap. 66.

Vermis nomine, quid Isaias intelligat.

Vermem dicit, diabolum & angelos eius, qui animas impiorum velut vermes dente malitiæ rodunt, & igni inextinguibili & æterno, semper ardendas, & semper cruciandas tradunt. Ad hanc enim meritò terribilem traduntur pœnam, qui Christum sequi nolunt ad gloriam, ad illam videlicet, de qua Psalmista ait: Exultabunt sancti in gloria.

Psal. 149.

Et benè positum est, sequi, quia vocantur, vt Apostolus ait: Deus autem omnis gratiæ, qui vocauit nos ad æternam suam gloriam, vt cùm Christus apparuerit vita nostra, tunc & nos appareamus cum illo in gloria.

Coloss. 3.

Gloriæ nomine quid intelligatur.

Gloriam dicit vitam æternam, gaudium plenum & sempiternum, vbi est certa securitas, secura tranquillitas, tranquilla iucunditas, felix æternitas, æterna felicitas: vbi est amor perfectus, timor nullus, dies æternus, alacer motus, vbi fulgentibus meritis sanctorum congregatio micat, æterna salus exuberat, veritas regnat, vbi est intellectus sine errore, memoria sine obliuiõe, cogitatio sine perturbatione, charitas sine simulatione, sensus sine offensione, incolumitas sine debilitate, salus sine dolore, vita sine morte, facilitas sine impedimento, saturitas sine fastidio, & tota sanitas sine morbo. *Exurgamus ergò tandèm aliquandò*. Ociosis enim & ignauiæ sopore depressis, Exurgamus, rectè dicitur: quia anima somno negligentiæ dedita, & tarditatis inertia pressa, quasi dormiens in ociositatis lecto malè soporata quiescit. Exurgamus enim, dicit, id est, erigamus nos ab illo negligentiæ loco, prouidi, in quo diù iacuimus nociua segnitia pressi. Leuemus corda nostra cum manibus, id est, cum bonis operibus ad Dominum, qui malis actibus pressi, prauisque moribus * incuruati, longo iam tempore adhæsimus seculo.

* al. cruciati,

Maligni enim spiritus molli, dissoluteque viuenti animæ dicunt: Incuruare, vt transeamus.

Isaiæ 51.

Quæ si malis eorum suggestionibus acquieuerit, sub pedibus eorum malè calcata peribit: Si verò recta in opere Dei perseuerauerit, cum Helia dicere poterit: Viuit Dominus, in cuius conspectu sto.

3. Reg. 18.

Et cum Paulo: Nostra autem conuersatio in cælis est.

Philip. 3.

Quod autem dicit, tandèm aliquandò, nisi fallor, temporis tarditatẽ significat. Ex duobus enim aduerbijs temporum, vnum composuit. Idem est enim, tandèm, quod & aliquandò. ac si dicat: Et si in primæuæ ætatis tempore, id est, in iuuentute, in bonis operibus nos exercere noluimus, saltèm in senectute resipiscamus, & ad vias vitæ, vel tarde conuersi, remedia salutaria non perdamus. *excitante nos Scriptura, ac dicente*: Non enim vigilans, sed dormiens anima excitatur.

Anima quę dormire dicatur.

Dormit enim anima, quæ Domini sui obliuiscitur, & mandata eius non recordatur: Vigilat, quæ Domini sui memoriam semper tenet in corde, & eius mandata seruat in opere.

Quæ vigilare.

Dormit anima, quæ commissa præterita non emendat, & de futuris nil cogitat: Vigilat, quę præterita peccata plangit, & plangenda * vlteriùs non committit.

* al. ampliùs

Dormit anima, quę per latam & spatiosam gradiens viam, de futura vita vel gloria nil cogitat, sed clausis oculis, vel dormiens quotidiè peior effecta, ad æternum interitum properat: Vigilat, quæ de æterna vita, & futura cogitans gloria, per arctã & angustam viam gradiẽs, in virtutibus quotidiè crescit, & innouatur, & vt ad creatoris sui cognitionem perueniat, laborare non cessat. *Hora est iam nos de somno surgere.*

Rom. 13.

Hora hic pro tempore posuit. Cuiuscunque enim temporis quantitas, conuenienter hora vocatur, vt in Euãgelio scribitur: Exijt paterfamiliâs hora tertia, sexta, nona & vndecima, inuitare operarios in vineam suã.

Matt. 20.

Horæ enim pro tẽporibus ibì positæ sunt. Dicit enim: Hora est iam nos de somno surgere, id est, tempus est, vt nos de grauitate mentis, & corporis negligentia, ad obseruanda Domini præcepta vigilemus. Hortatur nos de hac re Salomon, dicens: Noli diligere somnum, nè te egestas opprimat.

Prou. 20.

Somnum diligere, est torporem mentis per desidiam amplecti, & de futuro nil cogitare: quæ egestas, id est, ęterna miseria, malè securam * reddit animam.

* al. opprimat

Et apertis oculis nostris, illis videlicet, de quibus Salomon ait: Aperi oculos tuos, & saturare panibus.

Ibidèm.

Aperire oculos, qd sit.

Aperire oculos, est intellectum mentis ad iustitiæ lumen reserare. Saturare panibus, est spiritalibus cibis diuinæ scientiæ mentem reficere.

Panibus saturare, qd.

ad deificum lumen, id est, diuinum, quod animæ tribuit intellectum, *attonitis auribus audiamus*, id est, intentis mentibus percipiamus, *Diuina*, id est, Deo plena, diuinitate referta, *quotidiè clamans, quid nos vox admoneat, dicens: Hodiè si vocem eius audieritis*.

Psal. 94.

Hodiè, qd hic significet.

Hodiè, habet etymologiam, hoc die. Sed & hoc in loco, semper, vel omni tempore significat, quia iugiter & omni hora audiendus est, qui salutariter monet, & misericorditer docet. Cuius sermonis vim Apostolus potenter expressit, dicens: Sed adhortamini vosmetipsos per singulos dies, donèc hodiè cognominatur.

Hebr. 3.

Si vocem eius audieritis. Eius dicit, id est, illius boni pastoris, qui ait: Ego sum pastor bonus, & oues meæ vocem meam audiunt, & sequuntur me, & ego cognosco eas, & nullus rapiet eas de manu mea, sed & vitam æternã dabo eis.

Ioan. 10.

In lege enim & Prophetis, in Euan-

in Euangelio & Apoſtolis, vox Domini multis modis ſonás auditur, ſed à corde & optimo bono auditur, & exauditur: A duris verò & lapideis cordibus auditur quidé, ſed nó exauditur. Ergò animæ, quæ obdu-

* al. addũt, verique

rant corda ſua, nè vocé illius boni * paſtoris audiant, nec ſequentur eum, nec oues illius ſunt, nec cognoſcunt eum, nec cognoſcuntur ab eo.

1. Cor. 14.

Qui enim ignorat, ignorabitur: & nec de manu raptoris liberabuntur, nec in locis paſcuis collocabuntur, nec vitam accipient ſempiternam. *Nolite obdurare corda veſtra.*

Hebr. 3.

Sic enim alibi Apoſtolus ait: Nó obduretur quis ex vobis fallacia peccati. Illi enim corda ſua obdurát, qui quod de mandatis Dei rectè intelligũt, operari recuſant.

Obdurare corda, qui dicantur.

Prou. 19.

De quibus per Salomonem dicit: Pigredo immittit ſoporem. Piger enim rectè ſentiédo quaſi vigilat, ſed nihil boni operando corde obdurato, ſenſuq́; ſoporato, in tarditatis ſuæ * dormit lecto.

* al. dormitat lectulo.

Illi, inquam, obdurant corda ſua, qui audiunt quidé prædicanté, ſed imitari nolunt operantem: qui

Pſ. 33. & 36.

nó obediunt voci Domini, dicétis: Diuerte à malo, & fac bonũ. Qui nó audiunt, Deponétes veteré hominé cũ actibus ſuis, induite nouũ, qui ſecundùm Deũ creatus eſt, in iuſtitia & ſanctificatione veritatis: qui nó renunciant ſeculo, & crucé portátes, ſequuntur Chriſtũ.

Coloſſ. 3.
Ephe. 4.
Apocal. 2.

Qui habet aures audiédi. Aures hîc cordis, non corporis, requirit. Ille enim audiendi aures habet, qui quod corde intelligit, * operibus implet. Ille aures audiédi habet in corde, qui memoriæ ſuæ præcepta Domini cómendat: & cómendata cũ multiplici * feruore Domino reddenda reſeruat. Ille audiédi nó habet aures, qui mandata Dñi nec memoria * retinet, nec operibus implet, nec recondit in corde, nec exercet in opere.

Aures audiendi quis habeat, q̃s non.
* al. opere
* al. fœnore
* al. tenet,

audiat quid ſpiritus dicat Eccleſijs. Audiat, dicit, id eſt, intelligat, quid ſpiritus, i. * omnipotens ſpiritus ſanctus, ſpiritus ille, qui teſtimonium reddit ſpiritui noſtro, quòd ſumus filij Dei. Et de quo Apoſtolus ait: Templũ Dei eſtis, & ſpiritus ſanctus habitat in vobis.

* al. addũt. ſpiritus,
Rom. 8.
1. Cor. 3.

Spiritꝰ ſanctus dictus eſt, ſecundùm id quod aliquod ſpirat. Ideò auté ſpiritus Dei, ſanctus vocatur: quia patris & filij ſanctitas eſt. Nam cùm ſit & pater ſpiritus, & filius ſpiritus, & pater ſanctus, & filius ſanctus: propriè tamen ipſe vocatur ſpiritus ſanctus, tanquàm ſanctitas, & conſubſtantialis amborum.

Spũs ſanctꝰ, cur ſpũs, & ſanctus nominetur.

Eccleſia, Græcum eſt, quod in Latinum vertitur conuocatio, propterea quòd omnes ad ſe vocet: quæ cùm vna ſit, vniuerſalis, id eſt, Catholica, à Ioáne in Apocalypſi, ſepté ſcribuntur eccleſiæ, propter vniformem ſpiritûs plenitudinem, id eſt, ſpiritus ſapientiæ & intellectûs, cóſilij & fortitudinis, ſciétiæ & pietatis, & timoris Domini.

Eccleſia cur conuocatio Latinis dicatur.
Apoc. 1.
Pſal. 33.

Et quod dicit: Venite filij, audite me: Magna pietas & miſericordia ſpiritûs ſancti, qui ante cóuerſionis habitũ vnũquenq; ad ſe audiendũ inuitat: & quos ad cóuerſionis gratiá inuitat, filios vocat. Ipſe enim per Prophetá ait: Patrem inuocabis me, & poſt me ingredi nó ceſſabis. Ierem. 3.

timorem Domini docebo vos. De hoc timore, & alibi Pſalmiſta ait: Timor Domini ſanctus, permanens in ſeculum ſeculi. Pſal. 18.

Quáto enim quis ardentiùs diligit Deum, tanto eum diligentiùs offendere pertimeſcit. Vox paterna, eſt vox pietatis, quæ nos admonet, nè pauefcamus, quòd audiuimus timorem. Non eſt enim timor iſte qui formidetur, ſed qui diligatur. Timor humanus, amaritudinem habet, iſte dulcedinem. Ille ad ſeruitium cogit, iſte ad libertatem trahit. Poſtremò, ille clauſtra metuit, hic cælorum regna patefacit.

Timoris humani & Dei, triplex diſcrimen.

In timoris enim laude Salomon ait: Timor Domini apponet dies. Prou. 10.

Time ergò Dominũ, ô monache, ſed illo timore, qui ſanctus permanet in ſeculum ſeculi: illo caſto amore, qui tibi ad dies temporis huius adijciet dies æternos, dies perpetuos, dies immortales, dies perennes, immò diem vnum ſine veſpera & infinitum, diem * felici gaudio plenum, indeficiente luce refertum, angelico comitatu ſuffultum, dié quem nox non interpolat, tenebræ non obſcurant, nubilum non offuſcat, importabilem non efficit calor æſtatis, pigrum non reddit frigus hyemis, dies qui tibimet vnus erit cum ſanctis, communis cum angelis, æternus cũ vtriſque, qui tibi cum felici gaudio conſortium tribuat angelorum, & ſocium faciat Patriarcharum, numero cóputet Prophetarũ, in exultatione ſocium faciat Apoſtolorum.

* al. felicẽ

Scriptum eſt enim: Qui timent Dominum, ſperauerunt in Domino: adiutor & protector eorũ eſt. Pſal. 113.

Et alibi: Plenitudo ſapiétiæ, timere Dominũ: & corona ſapiétiæ, timor Domini, replens pacé & ſalutis fructũ. Eccli. 1.

Et, Qui timetis Dominũ, credite illi, & nó euacuabitur merces veſtra. Eccli. 2.

Qui timetis Dominũ, diligite illũ: & illuminabuntur corda veſtra. Et, Quàm magnus, qui inuenit ſapientiam, ſed non eſt ſuper timentem Dominũ. Eccli. 25.

Beatus homo, cui datũ eſt habere timoré Domini. Eccleſi. 40.

Timor autem Domini, ſicut paradiſus benedictionis, quia in illo eſt fiducia fortitudinis: per illum pullulat fructus ſalutis & pacis. Audi adhuc, & diligéter attende, ô monache, quid Dominus per Prophetá timétibus ſe promittat: Orietur, inquit, vobis timétibꝰ nomé meũ, ſol iuſtitiæ, & ſanitas in pénis eius. Egrediemini, & ſalietis ſicut vituli, de arméto, &c. Malach. 4.

Et tibi, ô monache, timédũ eſt nomé Domini, vt tibi ſol iuſtitiæ oriatur Chriſtus, qui métis tuæ tenebras expellat, ignorátiá cordis auferat, & lucem intelligentiæ infundat, hîc iuſtè * timere tribuat, & poſt mortem vitá æternam concedat. * al. viuere

Currite dum lumen vitæ habetis. Ioan. 12.

Non hic cursum corporis, sed profectum quærit animarum. Vnde Psalmista ait: Ibūt de virtute in virtutem, & videbitur Deus Deorum in Sion. Et alibi: Viam mandatorum tuorū cucurri, dum dilatares cor meum. Nam & hic cursus, obseruantiā mādatorum, & profectum significat animarum. Dum lumē vitæ habetis, inquit, id est, dum viuitis, dum vobis vitæ huius spatium tribuitur. Nam & ille lumen vitæ in se habet, qui relicto prioris conuersationis errore, ad * meliores vias conuertitur vitæ, dicente Apostolo: Eratis aliquandò tenebræ, nunc autem lux in Domino. Sed & ille lumen vitæ in se habet, qui illum habet, qui dixit: Ego sum lux mundi: qui sequitur me, non ambulat in tenebris. Vndè & hic apertè subditur: *nè tenebræ mortis vos comprehendant*. Hoc in loco tenebræ, mors siue diabolus intelligitur. Possumus & illas hic non inconuenienter intelligere tenebras, quas in Euangelio Dominus exteriores appellat. Qui verò dum viuunt, à vitijs separare non satagunt, & in virtutibus crescere nolunt, meritò à mortis tenebris compræhensi, in inferno lugent damnati. Interiores quippe tenebras dicimus, cæcitatem cordis: exteriores verò tenebras, æternam noctem damnationis. Tunc ergò damnatus quisque, non in interiores, sed in exteriores tenebras mittitur: quia illic inuitus proijcitur in * noctem damnationis, qui hic spontè cecidit in cæcitatem cordis. Vbi fletus quoquè, & stridor dentium esse perhibetur, vt illic dentes strideant, qui hic de edacitate gaudebant. Illic oculi defleant, qui hic per illicitas concupiscentias versabantur, quatenùs singula quæque membra supplicio subiaceant, quæ hic singulis quibusque vitijs subiecta seruiebant. In fletu quoquè oculorum, & stridore dentium, per Metaphoram membrorum corporalium, magnitudo ostenditur tormentorum. Tenebræ autem dicuntur, eò quòd teneant vmbras. Non aliquid sunt tenebræ, sed vbi lux non est, tenebræ * sunt. Sicut enim tenebræ nihil sunt, nisi absentia lucis: ità mors nihil est, nisi priuatio vitæ. Mors dicta est à morsu, vel quia amara est. *Et quærens Dominus in multitudine populi, cui hæc clamat, operarium suum, iterùm dicit*: In multitudine enim Dominus paucos operarios quærit, quia multi sunt vocati, pauci verò electi. Quærit vtiquè operarios modò in præsenti vita, quibus misericorditer clamans, dicat: Venite ad me, omnes, qui laboratis & onerati estis, & ego reficiā vos, dicit Dominus. Scriptum est enim: Qui operatur terram suam, saturabitur panibus: qui autem sectatur ocium, in egestate erit. Ille terrā suam strenuè operatur, qui arcana cordis sui per quotidiana exercitia, per legis meditationem, per vigilantiam mētis, velut per agriculturam, instanter erudit, atque spiritalibus cibis velut panibus, nè fame ignorantiæ periclitetur, interioris hominis sui sensum inuisibili alimento reficere non desistit. Ille, inquam, qui in terra corporis sui operando nocturnas exercet vigilias, vberesque pro peccatis suis effundit lachrymas, corpus suum, seruituti redigens, castigat, carnem suam ieiunio macerat, & varijs afflictionibus cruciat, ille panibus supernis, & præmijs saturabitur æternis. *Quis est homo qui vult vitam, & cupit videre dies bonos?* Talis interrogatio posita est, quam omnium sequatur * sensus. Quis est enim, qui possit dicere, aut vitam nolo, aut dies bonos videre non cupio? sed vtinàm sic vitā perpetuam quæreremus, sicut in ista temporali corda defigimus. Bonos autem dies, non istos dicit, in quibus caducis delectationibus occupamur: sed illos, qui verè boni sunt, & in summa sanctitate versantur. Quis est homo, dicit, qui vult vitam, id est, vitam beatam, perpetuam, immortalē, sine morte, sine fine, & sine labore: quia in hac vita homo ad laborem nascitur, ad illam * & sine labore, & vt inæternùm viuat, peruenit. Illa est enim vita beata, ad quam qui cum bonorum operum cōsummatione peruenient, beatis angelis similes erunt, & simul cum Deo suo sine fine regnabunt. Et quod hic crediderunt, ibi videbunt, sui creatoris substantiam mundis cordibus contemplantes: æterna exultatione gaudebunt, diuinæ dilectionis, & mutua delectatione possessi in æternum, & inuicèm sibi feliciter adhærebunt, receptis cum incorruptione atque immortalitate corporibus, municipatum patriæ cælestis accipient, atque eius in æternum ciues effecti, promissa præmia reportabunt. Ibi eis exuberabit tanta lætitia, tanta cælestium gaudiorum gratia, vt remuneratori suo pro tantis muneribus gratias agant, & vt nullum fastidium ex ipsa affluentium bonorum perfectione sustineant. *Quod si tu audiens, respondeas, Ego: dicit tibi Deus.* Quid sit Deus. Deus hoc est, quod nulla attingit opinio. Plus est enim, quàm quod dici potest, aut cogitari. Nam vnaquæque natura pro capacitate sua suspicatur de Deo. Et quantum natura distat à natura, tantum sententia distat à sententia. Quia enim super omnia est, necessè est, vt omnium mentes excedat. Hominès enim, quantum possunt aciem mentis extendere, ad spiciūt quid Deus sit opinione, nō definitiōe. Angeli aūt qui superiores hominib' sunt, quia plus aliquid de Deo sentiūt, nō est dubiū. Archāgeli verò eo ipso amplius, Cherubin autem & Seraphin, qui potētiùs iuxta Deum

Marginal notes: Psal. 83. — Psal. 118. — Lumen vitæ, quis in se habeat. — * al. ad melioris vitæ cōuertitur dies. — Ephe. 5. — Ioan. 8. — Tenebrarū nomine, q̄d intelligendum. — Matt. 8. 22. & 25. — Tenebræ interiores & exteriores, quæ dicantur. — * al. nocte — Ibidèm. — Lucæ 13. — Tenebræ vndè dictæ. — * al. fiunt. — Mors vndè dicta. — Matt. 20. — Matth. 11. — Prouer. 12. — Terrā suā quis strenuè operetur. — Psal. 33. — * al. assensus. — Boni dies, qui nominentur. — Iob 5. — * al. vt — Matt. 22. — Beata vitæ, quāta gaudia. — 1. Cor. 15. — Deus q̄d. — Hominès & angeli, quomodò Deū cognoscant.

Deum esse dicuntur, maiora de Deo sentiunt, non tamen compræhendunt penitùs

Lucæ 10.

quid sit Deus: quia nemo nouit patrem nisi filius, nec filium quis nouit, nisi pater. Igitur est Deus, sicut hominibus videtur, spiritus natura simplex, lux inaccessibilis, inuisibilis, inæstimabilis, infinitus, perfectus, nullius egens, æternus, immortalis omni modo, à quo omnia initium sumpserunt, siue consecuta sunt, venerandus, diligendus, metuendus, extra quē nihil est, immò in quo sunt omnia, quæq; sunt sursùm, deorsùm, summa & ima, omnipotens, omnia tenens, verè in omnibus diues: quia nihil est, quod non eius

*al. seuerus. *al. non habent

sit: bonus, iustus, misericors, est &* verus, vt terrore *iudicij, quæ ab eo benè condita sunt, conseruentur, nè negligentia páreret vitæ præcipitium: &, ne, quod mirabilius est, prætermittam, tãta est clementia eius, vt contumelias passus ab his, quos suffert, & prior vocet eos ad pa[illegible]m: *Si vis habere veram & perpetuã vitam.*

Vita vndè dicta. Cur vera dicatur.

Vita, dicta propter vigorem, vel quòd vim teneat nascendi atq; crescendi: quæ hic vera & perpetua dicitur, vel pro Christo qui dixit, Ego

Ioann. 14.

sum via, veritas, & vita: vel propter æternitatē, quia viuitur semper in ea. Isti enim

Vitæ æternę & præsentis multiplex discrimen.

vitę mors succedit, illi nũquàm: propterea ista fallax, illa verò vocatur vera. Ista breuiter te[illegible]nata, illa vocatur perpetua: Ista mor[illegible]is, illa vocatur æterna: Ista misera, illa autem est gloriosa. Ista laboribus & doloribus plena, illa sanitate & quiete

*al. fœcunda.

manet *iocũda. Ista odijs & defectibus languida, illa charitate & virtutibus lætatur semper fœcunda. De his beatus Augustinus in expositione Euangelij ait: Duas

Tract. 124. in Euang. Ioannis.

itaque vitas sibi diuinitùs prædicatas nouit Ecclesi[illegible]arum vna est in fide, altera in specie: vna in tempore peregrinationis, altera in æternitate mansionis: vna in labore, altera in requie: vna in via, altera in patria: vna in hoste pugnat, altera sine hoste regnat. Ergò vna bona est, sed adhuc misera: altera melior, & beata: ad quam felix qui venerit, felici gaudio æterno perfruetur in regno. *prohibe linguam tuam à malo*: Prohibe, dicit, id est, abstine, cohibe, coerce vel comprime, à malo, subauditur omni: videlicet, detractionis, maledictionis, murmurationis, irrisionis, vituperationis, iniustæ increpationis, à verbis mendacibus, & ociosis sermonibus, & similia.

Psal. 100.

Scriptum est enim: Detrahentem secretò proximo suo, hunc persequebar.

1. Cor. 6. 1. Cor. 10.

Et, Neque maledici regnum Dei possidebunt. Et, Qui murmurauerunt, à serpen-

Num. 11. Sap. 1. Psal. 5.

tibus periêrunt. Et, Os, quod mentitur, occidit animam. Et, Perdes omnes qui loquuntur mendacium, & his similia. Eccè monache, cur dicitur, prohibe linguam tuam à malo. Si enim detrahentem Dominus persequitur, & maledici regnum Dei non possidebunt, murmuratores à serpentibus, id est, à dæmonibus, pereunt, & perdet Deus omnes qui loquuntur mendacium: cum omni vigilantia prohibere debemus linguam nostram à malo, nè cum his pereuntibus & nos pereamus in æternum. Et de malo linguæ audiamus, quid Iacobus Apostolus dicat. Ait enim: Lingua

Iacobi 3.

ignis est, & vniuersitas iniquitatis. Lingua constituitur in membris nostris, quæ maculat totum corpus, & inflammat rotam natiuitatis nostræ, inflammata à gehenna. Omnis enim natura bestiarum, & volucrum, & serpentium, & cæterorum domantur, & domata sunt à natura humana: Linguam autem nemo hominum domare potest. Inquietum malum, plena veneno mortifero. In ipsa benedicimus Deum & patrem, & in ipsa maledicimus homines, qui ad similitudinem Dei facti sunt. Ex ipso ore procedit benedictio & maledictio. Non oportet hæc ità fieri, &c. *& labia tua nè loquantur dolum.* Imitetur bonus, quantùm potest, monachus Dominum, & nec in corde teneat, nec in labijs loquatur dolum: quia Dominus ma-

1. Pet 2.

lum non fecit, nec dolus inuentus in ore eius. Disperdat enim Dominus labia do-

Psal. 11.

losa, eorum videlicet, qui in corde, & de corde locuti sunt mala. Dolus autem vo-

Dol9 quid.

catur occulta malitia, blandis sermonibus adornata, quæ propriè fraus, insidiæ, seu fallacia nuncupatur, quandò fallimus audientem, vt quod creditur ad auxilium, inferre videatur impedimentum. Quod verè prohibetur, quia puræ conscientiæ constat semper aduersum. *Diuerte à malo, & fac bonum.* Multi enim faciunt bonum, sed non declinant à malo. In die celebrant ieiunium, & in nocte committunt adulterium: pauperibus tribuunt eleemosynam, & à pauperibus accipiunt prędam: Pauperi porrigunt calicem, & bibunt illi vsque ad ebrietatem: Tribuunt ęsurienti buccellam, & comedunt illi vsque ad crapulam. Et, vt breuiter dicam, in publico fas, & in occulto non cessant agere nefas. Et taliter agentes, à dextera nolunt segregare sinistram. Aliud verò genus hominum, & valdè monachorum est, quod diuertit à malo, & operatur minime bonũ. Terrenos in seculo relinquũt labores, & in monasterio sectantur ociositates. De talibus enim Domin9 ait: Arbor,

Matt. 7.

quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur. Et in Apocal. Quia

Apoc. 3.

nec frigidus, nec calidus, sed tepidus es, &

Electorum est, diuertere à malo, & facere bonum.

nauseam facis, incipiam te euomere ex ore meo, dicit Domin*. Vnde & ociositas inimica describitur animæ esse. Ergò diuertere à malo, & facere bonum, singulariter & propriè est electorum. Nō enim super spinas, tribulos, vel vrticas, agricola vel horticola frugum suarū serit semina, sed priùs ab his purgat agrum, & sic iactat cōgruentis seminis granū: ita & electorū quisq; priùs cordis & corporis sui agrum à vitijs purgat, & posteà virtutum semina iactat: & hoc modo diuertit à malo, & facit bonum omnis homo. *Inquire pacem, & sequere eam.* Sciens autem Propheta in hoc agone seculi, cum corpore pacem fidelissimos nō habere, & cum suis vitijs hic illis * cōtinuè

*al. continuum

esse certamen, pulcherrimè dixit, inquire pacem, vt quamuis eam hic non habeant, tamen semper ab eis studiosissimè perquiratur: sed imperat, sequere eā, quasi præcedentem. Quæramus ergò seduli, sequamur intenti, quia illic inuenire eam non possumus, nisi hic diligètiùs inquiramus, quæ tunc compræhendi dabitur, quando ipsum cōspicimus pacis amatorem vel authorem.

Pax quid sit.

Pax est serenitas mentis, tranquillitas animæ, simplicitas cordis, amoris vinculum, cōsortium charitatis:

Pacis commoda.

Hæc est quæ simultates tollit, bella compescit, comprimit iras, superbos calcat, humiles amat, discordes sedat, inimicos concordat, cūctis est placida, non quærit aliena, nihil deputat suum, docet amare quæ odisse non nouit, nescit extolli, nescit inflari. Hanc ergò qui accipit, teneat: qui perdidit, repetat: qui amisit, exquirat, quoniam qui in eàdem non fuerit inuentus, abdicatur à patre, exhæredatur à filio, nihilominùs à sancto spiritu alienus efficitur. *Et cùm hæc feceritis*, i. supradicta, *oculi mei super vos.* Hæc vox Domini est, vox misericordię, vox pietatis, qui vt hæc ab homine fiant, misericorditer præstat: quia nihil potest humana fragilitas, nisi quod posse * dat diuina

*al. dedit

maiestas. Et cùm feceritis, dicit, id est, cùm prohibueritis linguam vestram à malo, & labia vestra non fuerint locuta dolū: cùm diuerteritis à malo, & feceritis bonū: cùm inquisieritis pacem, & secuti fueritis eam,

Oculi Dñi quid.

tunc oculi mei super vos. Hic oculi Domini, respectio diuina vocatur, quæ super iustos misericorditer aperitur. Respexit

Matt. 26.

enim Dominus Petrum, & ille verbis Domini recordatus est ilicò, & amarè fleuit,

Oculi Dñi quæ bona iustis tribuant.

quia ter Dominum negauit. Ergò oculi Domini, i. respectio diuina, & memoriā iustis tribuit, & intelligentiam, & à morte eos æterna, & à fame liberat sempiterna. Sic enim & alio scribitur psalmo: Oculi

Psal. 32.

Domini super metuentes eum, vt eruat à morte animas eorum, & alat eos in fame. Addit, *& aures meæ ad preces vestras.* Aures Domini in hoc loco, exauditio intelligitur diuina, quam psalmista totis viribus postulabat, dicens: Inclina Deus meus aurem tuam, & exaudi me. Psal. 85. &, Auribus percipe Domine orationem meam. Ibidem. Et, Fiant aures tuæ intendentes ad orationem serui tui. Psal. 129. & mille talia. Sed & Salomon vtrunq; in oratione sua, id est, oculos & aures Domini simul, compræhendit, dicens: Vt sint 3. Reg. 8. oculi tui aperti, & aures tuæ intentæ, ad orationes seruorum tuorum. Sed licèt Dominus frequenter audiat peccatores, iustis autem ampliùs exauditio, & celeriùs promittitur: quoniam in preces eorum paratas aures habere monstratur.

Iustis celeriùs exauditio promittitur, q̃ peccatoribus.

Noli ergò, ô iuste monache, timere hominum persecutiones, seculique labores. Oculi enim Domini super te sunt, vt liberent te, & aures eius, vt audiant te: tu tantùm tene vias eius, & spera in eum, & dic cum Apostolo: Rom. 8. Si Deus pro nobis, quis contra nos? Deus pro nobis, vt oculi eius respicerent nos:

Deus quō pro nobis sit.

Deus pro nobis, vt aures eius audirēt nos: Deus pro nobis, vt prædestinaret nos: Deus pro nobis, vt vocaret nos: Ibidem. Deus pro nobis, vt iustificaret nos: Deus pro nobis, vt glorificaret nos. Si Deus pro nobis, quis contra nos? Prædestinauit, antequàm essemus: vocauit, cùm auersi essemus: iustificauit, cùm peccatores essemus: glorificauit, cùm essemus mortales. Si Deus pro nobis, quis contra nos? Prædestinatis à Deo, vocatis, iustificatis, glorificatis, qui vult aduersari, paret se, si potest bellare aduersùs Deum. Vbi enim audiuimus, Si Deus pro nobis, quis contra nos? Nisi qui Deum vincit, non lædit nos. *Et antequàm me inuocetis, dicam vobis, ecce ego adsum.* Esa. 65. O sermo mansuetudine & benignitate plen*. Non expectat consummari orationē, sed antè tribuit petitionē. Nouit enim Dominus, antequàm petamus eum, quid opus sit nobis. Matt. 6. Et hoc fit ideò, quia templum Dei sumus, & spiritus Domini habitat in nobis. 1. Cor. 3. Velocissimè enim habitaculum suum habitator exaudit Deus. *Quid dulcius nobis hac voce Domini inuitantis nos, fratres charissimi?* Verè enī dulcis hæc vox Domini sanctis monachis est, quia eos ad eam magnam multitudinē dulcedinis suæ, quam abscondit timentibus se, inuitat. Psal. 30. Factus est illis habitator, vt etiam non inuocatus exaudiat: factus via & patria, vt per illum ad illum veniat: factus pastor & ostium & pascua, vt ab illo Ioan. 14. gubernati, per eum intrent, & ingrediantur, & egrediantur, & pascua inueniant. Ioan. 10. *Ecce pietate sua demonstrat nobis Dominus viam vitæ.* Ipse ergò Dominus, vt prædictum est, factus est nobis via, veritas & vita. Via scilicet regia, vt per eam gradientes, non declinantes ad dexteram aut ad sinistram, sed Num. 20. ad vitam, quæ ipse est, perueniamus æternam,

Apoc. 21. nam, vbi non eſt fletus, nec vllus poteſt eſſe gemitus, vbi habebunt omnes Sancti amorem perfectum, timorem nullum, & gaudium ſempiternum. Ibi enim erit eis voluntas certa, cupiditas nulla, quoniam
*ſior. fruɛ. tur * fruendo cæleſtibus bonis, ad quæ peruenire cupiebant. Nihil eis deerit, quod vlteriùs concupiſcant, & in illa regione perpetuæ ſecuritatis ac pacis perfectæ, nec timoris ſtimulos paſſuri ſunt, nec doloris.
Ephe. 6. *Succinctis ergò fide, vel obſeruantia bonorum actuũ, lumbis noſtris.* Elegantiſſimè enim, & more
Duplex monachorum cingulum. prophetico beatus pater Benedictus duplicem hic monachorum poſuit cingulũ. Cognouit autem quia fides ſine operibus mortua eſt, & opera ſunt fide vacua. Et
Iacobi 2. ideò non ſimplum, ſed ex vtroque textum monachorum voluit eſſe cingulum. Iſaias
Eſa. 11. autem dupliciter hoc ipſum in Domino poſuit, dicens: Et erit iuſtitia cingulum lumborum eius, & fides cinctorium renũ eius. Vt enim ille fidem, & iſte poſuit fidem: vt ille iuſtitiam, & iſte bonorũ actuum obſeruãtiam. Omnis aũt bonorũ actuum obſeruantia, non incongruè vocatur
Deut. 16. iuſtitia, ſicut ſcriptum eſt: Iuſtè, quod iuſtum fuerit, exequéris. Fide enim lũbos * noſtros ſuccingimus, ſi de ſancta Trinitate
Fide quandò ſuccingamus lumbos. rectè ſentimus, & eam fideliter credim⁹. Bonorum actuum obſeruantia lumbos ſuc-
*al. mentis noſtræ. cingimus, ſi nos in bonis operibus ſeduli exercemus, ſicut Apoſtolus ait: State ergò
Qũ bonorũ actium obſeruantia. lumbos mentis veſtræ ſuccincti, i. in omni prælio viriliter præparati, & ab omnibus
Ephe. 6. curis ſeculi expediti. Et ad Iob Dñs ait: Ac-
Iob 38. cinge ſicut vir lũbos tuos. Scriptura enim ſacra illos viros vocat, qui vias Dñi fortibus, & nõ diſſolutis, greſſibus ambulant. Lumbos verò viriliter accingere, eſt, vel in opere, vel in cogitatione, carnis & mentis
Caſtitas duplex. luxuriã refrenare. Sed cur beato Iob dicitur, Accinge lumbos tuos ſicut vir, niſi quia alia eſt carnis luxuria, qua caſtitatẽ corrũpimus, alia verò luxuria cordis eſt, qua de caſtitate gloriamur. Dicitur ergò ei: Accinge ſicut vir lumbos tuos, vt qui priùs luxuriam corruptionis vicerat, nunc luxuriam ſtringat elationis, nè de patientia & caſti-
4. Reg. 1. tate ſuperbiat. In veteri teſtamento, zona pellicea legim⁹ circa lumbos. In nouo autẽ,
Apoc. 1. zona aurea circa pectus. Vt enim adulteriũ non cõmittatur, zona pellicea adhibenda eſt circa lumbos: vt nõ videatur mulier ad cõcupiſcendũ: zona aurea circa pectus. *per ducatum Euangelij pergamus itinera eius:* Ducatũ Euãgelij, idẽ eſt, & ducatũ Chriſti. Neq; enĩ aliorsùm Chriſtus, aliorsùm ducit Euãge-
*al. addit Domini lium: ſed ipſa Dñi geſta, vel ſacratiſſima * vocantur Euangelia, quæ ſequentes per itinera recta perducunt ad cæleſtia regna. Sed diligẽter nobis eſt intuendũ, qui ſunt aut quem ſequentur, vel quò tendunt hi,

qui per ducatum Euangelij pergunt. Hi ſunt vtiq;, quibus Dominus ait: Amẽ di- Qui ſint, qui per ducatũ Euangelij pergunt.
co vobis, quod vos qui reliquiſtis omnia, & ſecuti eſtis me, in regeneratione cùm ſederit filius hominis in ſede maieſtatis ſuæ, ſedebitis & vos ſuper ſedes duodecim, iudicã- Matt. 19.
tes duodecim tribus Iſrael. Et ille, cui dicit, Vade, vende omnia quæ habes, & da pau- Ibidẽm.
peribus, & habebis theſaurũ in cælis: & ve- Lucæ 9.
ni, ſequere me. Et: Qui vult poſt me venire, abneget ſemetipſum, & tollat crucẽ ſuã, & ſequatur me. Et ſimilia. Cognouim⁹ qui ſunt, ſcilicet, qui relinquunt omnia, & qui vendunt omnia, & dant pauperibus: & qui abnegant ſemetipſos, & tollunt crucem ſuam. Quem ſequuntur, Chriſtũ vi- Quem illi ſequuntur, & quomodò.
delicet, qui dicit eis, Et ſecuti eſtis me. Et, Veni, ſequere me. Quomodò ſequuntur, videamus. Sequitur aũt Chriſtum, qui præ- Matt. 19.
ceptis eius inſiſtit, qui per magiſterij eius veſtigia graditur, qui veſtigia eius atque itinera ſectatur, qui, quod Chriſtus docuit & fecit, imitatur, ſicut Petrus hortatur, dicens: Chriſtus paſſus eſt pro nobis, 1. Pet. 2.
relinquens nobis exemplum, vt ſequamur veſtigia eius. Exemplum ſcilicet tribulationum, non deliciarum: contumeliarum, non gaudiorum: flagellorum, dolorum, opprobriorum, ſpinarum, crucis & mortis. Quò verò iſti tendunt, qui per Euan- Quò illi tendant.
gelij ducatum currunt, melius videbimus, ſi priùs, vocantem eos Dominum, audiamus. Ait enim Dominus: Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati eſtis, & Matt. 11.
ego reficiam vos. Iterùm dicit: Venite be- Matt. 25.
nedicti patris mei, percipite regnũ quod vobis paratum eſt ab origine mundi. Et ſimilia. Liquet ergò, vbi tendũt, qui per ducatum Euangelij pergũt, videlicet ad tantã gloriã, vt cùm ſederit filius hominis in ſe- Matt. 19.
de maieſtatis ſuæ, ſedeãt illi ſuper duodecim ſedes, & iudicẽt duodecim tribus Iſra- Matt. 25.
el, & vt refectionem ęternã accipiant, & vt regnum à cõſtitutione mundi paratũ percipiant. Vnde & aptè verba B. Benedicti ſequuntur, dicentis: *vt mereamur eum, qui nos vocauit, in regno ſuo videre.* De vocationis gratia ſic Apoſtolus Paulus ait ad Galatas: Mi- Gal. 1.
ror quòd tam citò transferimini ab eo, qui vos vocauit in gratiam CHRISTI. Et de ſe idem ait: Qui me ſegregauit ex vtero Ibidẽm.
matris meæ, & vocauit per gratiam ſuam, Et iterùm alibi dicit: Obſecro itaque vos Ephe. 4.
ego vinctus in Domino, vt digne ambuletis vocatione, qua vocati eſtis, cum omni humilitate & manſuetudine, cum patientia ſupportantes inuicèm in charitate, ſoliciti ſeruare vnitatem ſpiritûs in vinculo pacis, vnum corpus & vnus ſpiritus, ſicut vocati eſtis in vna ſpe vocationis veſtræ. Hic autem, qui nos vocauit, beatus Benedictus dicit, ſubauditur vel ad

gratiam fidei primùm, vel ad religionis po-
steà cõuersionis habitũ. In cuius regni ta-
bernaculo si volumus habitare, nisi illuc
bonis actib' curratur, minimè peruenitur.
Manifestum est enim, quia benefacientes,
non malefacientes, cælestis regni taberna-
cula possidebunt. Sic enim de malis Pau-
1. Cor. 6. lus Apostolus ait: Quia neq; adulteri, neq;
molles, neque masculorum concubitores,
neq; fures, neq; auari, neque maledici, neq;
ebriosi, neque rapaces, regnum Dei possi-
debunt. Nos autem, si regnum Dei cupi-
mus possidere, in omnibus exhibeamus
2. Cor. 6. nosmetipsos, sicut Dei ministros, in mul-
ta patientia, in tribulationibus, in neces-
sitatibus, in angustijs, in plagis, in carce-
ribus, in seditionibus, in laboribus, in vi-
gilijs, in ieiunijs, in castitate, in scientia,
in longanimitate, in suauitate, in spiritu
sancto, in charitate non ficta, in verbo ve-
ritatis, in virtute Dei, per arma iustitiæ à
dextris & sinistris, per gloriam & ignobi-
litatem, per infamiam & bonam famam: vt
seductores, & veraces: sicut qui ignoti, &
cogniti: quasi morientes, & eccè viuimus:
vt castigati, & mortificati: quasi tristes,
semper autem gaudentes: sicut egẽtes, mul
tos autem locupletantes: tanquàm nihil
habentes, & omnia possidentes. Et sic per
istos & alios bonos mores & actus curren-
tes, tabernaculi regni cælestis esse merebũ-
tur habitatores. *Sed interrogemus Dominũ, cum*
Psal. 14. *Propheta dicentes: Domine, quis habitabit in taber-*
naculo tuo? aut quis requiescet in monte sancto tuo?
Quanuis alij doctores hoc in loco taber-
naculum, præsentem intelligant Ecclesiã,
beatus autem Benedictus non minùs re-
pletus spiritu sancto, habitationem cæle-
stem, & regnum æternum, voluit per hoc
intelligere tabernaculum. Vndè & Domi-
Lucæ 16. nus ait: Facite vobis amicos de mammo-
ná iniquitatis, vt cùm defeceritis, recipiãt
vos in æterna tabernacula. Mons autẽ ipse,
Dominus noster Iesus Christus intelligi-
Isa. 2. tur, de quo Isaias ait: In nouissimis die-
bus erit præparatus mons domûs Domini
in vertice montium. In quo omnes electo-
rum animæ perpetuò requiescunt, sicut
Matth. 11. idem illis Dominus ait: Tollite iugum me-
um super vos, & discite à me, quia mitis
sum, & humilis corde, & inuenietis requi-
em animabus vestris. *Post hãc interrogationem,*
fratres, audiamus Dominum respondentem, & osten-
dentem nobis viam ipsius tabernaculi, ac dicentem:
Psal. 14. *Qui ingreditur sine macula, & operatur iustitiam:*
qui loquitur veritatem in corde suo: qui non egit do-
lum in lingua sua: qui non facit proximo suo malum,
& opprobrium non accepit aduersus proximum suũ:
qui malignum diabolum, aliqua suadentem sibi, cum
ipsa suasione sua à conspectibus cordis sui respuens, de-
duxit ad nihilum, & paruulos cogitatus eius tenuit,
Psal. 136. *& allisit ad Christum. Qui timentes Dominum, de*

bona obseruantia sua, non se reddunt elatos, sed ipsa
in se bona, non à se posse, sed à Domino fieri existimã-
tes, operantem in se Dominum magnificant, illud cũ
Propheta dicentes: Non nobis, Domine, non nobis, Psal. 113.
sed nomini tuo da gloriam. Videamus per singu-
la, & de omnibus, vt Dominus dederit, dis-
putemus. *Qui ingreditur sine macula.* Hãc sen-
tentiam beatus Augustinus prophetæ in-
terrogationem, B. autem Benedictus Do-
mini esse dixit responsionem: sed quia se- Ezec. 1.
cundùm Ezechielẽ, rotæ animalia sequũ-
tur, vterque benè, vterq; rectissimè hanc
sententiam intellexit. Interrogatus enim
Dominus, quis habitaret in tabernaculo
suo, respondit: Qui ingreditur sine macu-
la: àc si diceret, Qui viuit sine culpa, & cu-
stodit se à peccati * contagio, ipse meũ in- *al. cogitatione,
trabit tabernaculum. Macula intelligitur
peccatum. Nam & in Domini holocausto Leuit. 22.
animal nõ offerebatur, nisi immaculatum,
Domini enim sacrificium nil recipit macu-
losum. Vndè & sponsus sponsæ, Pulchra Cant. 4.
es, inquit, amica mea, & macula non est in
te. *& operatur iustitiam.* Dicta autem est iusti- Iustitia vndè dicta, & quid.
tia, quasi iuris stat'. Est enim iustitia æqui-
tas, vel rectitudo. Sed quia iustitia operi-
bus cõstat & fide, ille pleniter iustitiã ope-
ratur, qui rectè credens, totum in bonis Iustitiam quis operetur.
operibus se exercet. Ingreditur sine macu-
la, qui viuit sine culpa. Operatur iustitiã,
qui sedulus quę præualet agit bona. Ingre-
ditur sine macula, qui plangit commissa,
& plangenda vlterius non committit pec-
cata. Operatur iustitiam, qui diligenter in
omnibus Domini custodit præcepta. *Qui*
loquitur veritatem in corde suo. Homo autẽ lin-
gua loquitur & ore, non corde. Sed quia os
non loquitur, nisi quod ei à corde mini-
stratur, rectè hic dicitur: Qui loquitur ve- Loqui veritatem in corde, quid sit.
ritatem in corde suo: àc si diceret, non suf-
ficit linguæ, vt tantùm veritatem loquatur
ore, nisi eam à syncero susceperit corde.
Siue enim bonum, siue malum loquitur
lingua, fons illi hoc ipsum cordis mini-
strat, sicut scriptũ est: Ex abũdantia enim Matth. 12. Lucæ 6.
cordis os loquitur. Sunt enim alij, qui ma-
ligno spiritu repleti, aliud simulatè loquũ-
tur ore, aliud meditãtur in corde. De quib' Prouerb. 18.
Salomon ait: Simulator ore decipit amicũ
suum. Ideò Dominus ait: Qui loquitur ve-
ritatem in corde suo, hic habitabit in ta-
bernaculo meo. *Qui non egit dolum in lingua*
sua. Idem ipsum est enim in lingua dolum
non agere, quod est, in corde loqui verita-
tem. Aliquotiès enim dolus profertur in
lingua, sicut hic dicitur per Psalmistam:
Aliquotiès labijs meditatur in corde, sicut
habes in Salomone: Labijs suis, inquit, in- Prouer. 26.
telligitur inimicus, cùm in corde tractaue-
rit dolos. In lingua tantùm profertur do-
lus ab homine, vt amicus videatur in ser-
mone, hostis in corde. In labijs pariter me-
di-

ditatur dolus & corde, vt inimicum se esse corde simul demonstret & ore. *Qui non fecit proximo suo malum.* Proximus hoc in loco intelligendus est omnis homo. Vndè scriptum est: Non adulterabis cum vxore proximi tui, id est, cum nullius hominis. propter proximitatem enim sanguinis, omnis homo homini proximus vocatur. Sãguis enim hominum, ab aliorũ segregatur sanguine animalium. *Qui opprobrium non accepit aduersus proximum suum.* Non accepit, dixit, id est, gratum non habuit, nec libenter audiuit, accepta enim illa dicimus, quæ nobis grata esse monstram⁹. Ille enim opprobrium aduersùs proximũ suũ accipit, qui detrahentis verba libenti animo * suscipit. Et hoc illis solet contingere, qui proximũ sicut semetipsos nolunt diligere. De hoc enim fomite procedit, vt detrahentis verba libenter possint audiri. Ille verò qui sicut semetipsum, sic diligit & proximũ: quãtùm nec de se, tantũ nec de proximo vult audire opprobrium. Quòd si quis corde cogitans dicat, Quis est homo qui sic inter homines sine macula viuat, vt nec proximo faciat malũ, nec labijs loquatur dolum, cùm scriptum sit: Non est homo qui viuit, & non peccet? Audiat sibi Paulũ Apostolum respondentem: Hæc quidem fuistis, sed abluti estis, sed sanctificati estis, &c. *Qui malignum diabolum.* Diabolus Hebraice, deorsùm fluẽs interpretatur, eò quòd superbiæ pondere pressus, deorsùm corruẽs cecidit. Græcè autẽ diabolus, criminator dicitur: quia sicut à crimine criminator, & à superbia superbus, & ab iniquitate iniquus: ità à malignitate malignus vocatur. *aliqua suadentem sibi*, id est, peccata & vitia, *cum ipsa suasione*, id est, adhortatione vel incitatione, *à conspectibus cordis sui respuens, deduxit ad nihilum.* Diabolum enim iustus respuit, quandò nec illi, nec suasioni eius consentit: ad nihilum eum deducit, quandò nec recipit suggestiones eius, nec nutrit. Adnihilatio ergò diaboli, perfectio monachi est. Tunc enim diabolus fortis esse in semetipso existimatur, quandò ab illo miser monachus vincitur. Tunc verò adnihilatur, quandò à perfecto monacho vt inermis vincitur & respuitur. *& paruulos cogitatus eius tenuit, & allisit ad Christum.* Paruuli cogitatus eius, i. diaboli, mala sunt initia suggestionum, quæ benè sunt tenenda, nè malè crescant: & ad petram, id est, ad CHRISTVM, sunt allidenda, vt pereant, nè fortè robur fortitudinis faciant, & contra nos nociua bella committant. *Qui timentes Dominum, de bona obseruantia non se reddunt elatos*, id est, non se componunt, siue existimant elatos, quasi viribus suis aliquid boni agere possint, præsertim cùm Dominus Apostolis dixerit, Sine me nihil potestis facere. Nam velle bonum & posse, à Domino accipit homo. Elatus enim dicitur, pro eo, quòd semetipsum super mẽsuram suã se eleuet, dum magnus sibi videtur de his, quæ agit, operibus. *sed ipsa in se bona non se posse, sed à Domino fieri existimantes.* Superbi cupiunt in se, quod non faciunt, prædicari: Humiles refugiunt, quicquid boni operantur, agnosci. Illi vitia sua, à se facta esse recusant, & bona suis viribus facta turpiter iactant: Humiles, quia peccata commiserunt, voluntariè cõfitendo, semetipsos accusant, & omnia bona sua, non à se facta, sed diuino muneri deputãt, & non à se, sed à Domino in se facta esse confirmant. *operantem in se Dominum magnificant, illud cum Propheta dicentes: Non nobis, Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam.* Ille in se Dominum operantem magnificat, qui de bonis suis actibus non sibi, sed Domino, tribuit gloriam. Operantẽ enim in se Dominũ magnificare debet, q sine illo nihil boni agere valet. Cognouit enim Propheta, quia non est hominis dirigere vias suas, sed illo disponente, Domini est dirigere gressus eius. Idcircò illi tribuit gloriam, à quo se cognouit accepisse omnia bona. Ait enim Apostolus: Omnia quæcũq; facitis, in nomine Domini facite. Ergò totum nomini illi tribuit ecclesia, à quo & in quo nomine virtutem accipit operandi recta, & humiliter veraciterq; dicat cum Propheta: Nõ nobis, Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam. *Sicut nec Paulus Apostolus de prædicatione sua sibi aliquid imputauit, dicens: Gratia Dei sum id quod sum.* Fuerat enim antè blasphemus, & persecutor Ecclesiæ Paulus, sed gratia Dei vocatus, & à synagogæ vtero segregatus, iam prædicator factus erat in Ecclesia fidelis & rectus. ideò dicebat: Gratia Dei sum id quod sum, id est, per memetipsum fui prauus, gratia Domini sum rectus. Per memetipsum persecutor, per Domini gratiam sum modò Ecclesiæ defensor. Per memetipsum blasphem⁹ & impius, per Domini gratiam fidelis factus sum & pius. Et hoc est, gratia Dei sum id quod sum, id est, non meritis meis, sed gratia Dei factus sum, & de infideli fidelis, & de prauo rectus, & de impio pius, & de lupo pastor, & de persecutore defensor, Christian⁹ de Iudæo, & Apostolus de Pharisæo. Et hoc est, gratia Dei sum id quod sum, id est, non sum, qualem me dudùm mea fecit malitia, sed qualẽ me modò Domini voluit esse gratia. *Et iterùm ipse dicit: Qui gloriatur, in Domino glorietur.* Nihil enim, vt prædictum est, homo habet boni, nisi quod accepit à Domino. Si ergò accepit, non glorietur, quasi non acceperit, ne fortè subtrahat, quod dedit, largitor: & remaneat vacuus, qui gloriabatur de alie-

Matth. 19. Rom. 13.

Opprobriũ aduersùs proximum q̃s accipiat.

* al. excipit.

Eccles. 7.

1. Cor. 6.

Diabolus quid interpretetur.

Diabolum q̃ñ iustus respuat.

Diabolus q̃ñ fortis sit q̃ñ annihiletur.

Ioan. 15.

Phil. 2.

Superborũ & humiliũ, duplex discrimen.

Psal. 113.

Operãtem in se Dñm, quis magnificet.

Psal. 118.

Coloss. 3.

Psal. 113.

1 Cor. 15.

1. Tim. 1.

Gratia Dei sum id, qđ sum: quomodò intelligendũ.

1. Cor. 1.

1. Cor. 4.

Ephe. 2. no. Et de hoc alibi Apostolus: Non enim
ex vobis, Dei enim donum est: nõ ex operibus,
nè quis glorietur. Non ergò nobis,
sed nomini Domini totis viribus gloriam
demus, quo nomine saluati sumus, & in
æternũ saluari fideliter speramus. Nõ enim
Acto 4. est aliud nomẽ in toto mũdo, in quo salus
fiat populo. Vndè Apostolus ait: Ipsi gloria
Ephe. 3. ria in Ecclesia, & in Christo Iesu, in omnibus
generationibus in secula seculorum,
Amen. Istud est ergò nomẽ, cui omnia ge-
Phil. 2. nua flectuntur, cælestium, terrestrium, &
infernorum: & omnis lingua confitetur,
quia hoc nomen, id est, Dominus Iesus
Christus, in gloria est Dei patris. *Vndè & Do-*
Matth. 7. *minum in Euangelio ait: Qui audit verba mea hæc, &*
facit ea, similabo eũ viro sapienti, qui ædificauit do-
mum suam supra petram &c. Sapiens enim vir,
non super arenã, id est, super semetipsum,
Gen. 3. quia puluis est, & reuertetur in puluerem:
sed supra petram, illam videlicet, de qua
1. Cor. 10. Apostolus ait: Petra autem erat Christus,
Supra petrã ædificare, quid sit. domum suam ædificat, id est, initium primæ
conuersionis, quasi fundamentum domûs
suæ, & medietatẽ bonæ actionis, quasi
mediũ parietis sui, & perseuerantiam perfectionis,
quasi consummationis perseuerantiæ
suæ, super fundamentum illud po-
1. Cor. 3. nit. De quo alibi Apostolus ait: Fundamentum
aliud nemo potest ponere, præter
id quod positum est, quod est IESVS
Christus. Ab hoc enim fundamento accipit
vires, vt ædificetur domus, id est, omẽ
monachi opus, & fortitudinem, nè fortè
pulsata tempestatibus, id est, tentationũ
tribulationibus, destruatur. Stultus autem
ædificat super arenam, quia de opere suo
non Deo, sed sibi, tribuit gloriam. Sapiens
autem ædificat super firmam petram, quia
de omnibus operibus suis bonis, non sibi
laudes tribuit, sed Deo gratias agit, & largitori
suo humiliter cuncta tribuit, quia
ab illo se accepisse cuncta cognoscit. Alio
autẽ sensu hæc parabola maximè ad inob-
Matt. 7. edientes respicit. Sic enim legimus: Omnis
enim qui audit verba mea, & non facit ea,
similabo eum viro stulto, qui ædificauit
domum suam supra arenam, & reliqua. id
est, cùm influxerint stillicidia passionum,
cùm aduenerint flumina & torrentes, atq;
impetus tribulationum, ex multitudine
negligentiarum: cùm flauerint venti, illi
vtiq;, qui per istum aërem volitant, parati
ad Christi aream ventilandam sicubi inueniant
paleas, quas ad ludibriũ suum rapiant,
atque dispergant: tunc irruent in domum
illã, quæ sine obedientiæ fundamento
ædificata est, & fiet ruina illius magna.
Non ergò pluuia, neq; flumina cum impetu
descendentia, neque venti validissimi
cõmouere poterunt domum supra petrã
fundatam: vt ex hoc intelligas, quia qui
seipsum non perdiderit, nec à semetipso
fuerit motus, nulla superueniens tentatio
deijcere eum poterit, aut mouere. Illud verò
aliud ædificium facilè subuertitur, non
pro tentatione violentiæ, alioqui & ædificium
illud deiecisset, sed propter fundamenti,
id est, propositi infirmitatem, Are- Arena quid designet.
na est res mobilis, & infructuosa, quæ sine
dubio instabilitatem atq; incõstantiã designat
animarum. *Hæc complens Dominus, expectat
nos quotidiè, his suis sanctis monitis, factis nos
respondere debere.* Quod autem dicit, Hæc cõplens
Dominus, ad superiora bona, quæ
de habitatore tabernaculi dixerat, respicit.
Impleuit enim Christus Dominus superiùs
dicta sermone, impleuit & opere. Prædicauit
enim verbo, quod impleuit & actu.
Ipse enim in se impleuit, quod implere tabernaculi
habitatorem præcepit. Ipse enim
sine peccati macula ingressus est in mundum,
ipse sine peccato vixit in mundo, & 1. Pet. 2.
sine contagione peccati ascendit in cælũ.
Princeps enim mundi ad eum venit: sed in Ioan. 14.
eo, quod condemnaret, minimè inuenit.
Ipse quamuis * iustus iustitiam diligat, & * semper iustus Dñs
semper vbiq; iustitiam operetur, tamẽ potissimũm
iustitiam operatus est, quandò Matt. 12.
superbum fortemq; diabolum vinxit, & Marci 3.
domum eius ingrediẽs, vasa illius, quæ in- Lucæ 11.
iustè tenebat, abstulit, & sibi ea fonte baptismatis
lota, in perpetua seruitia sacrauit.
Ipse enim loquitur veritatem in corde,
quia veritas est: & quod ore promittit,
opere complet. Ipse enim ait: Ego sum Ioan. 14.
via, veritas, & vita. Ipse non egit dolum
in lingua sua, quia peccatum nõ fecit, nec 1. Pet. 2.
dolus inuentus est in ore eius. Ipse proximo
suo non fecit malum, sed è contrario
fecit ei bonum, quandò eum, id est, genus
humanum, cuius per carnem factus affinis,
& proximus descendens de Hierusalem in Lucæ 10.
Hiericho, i. de cælo in mundum, inuenit
eum à latronibus, i. à dæmonibus multis
peccatorum plagis vulneratum: infudit
vinum & oleũ, id est, austeritatem pœnitentię,
& refocillationem vineæ. Imposuit
in iumentum suum, id est corpori suo
sociauit: duxit ad stabulum, id est, fidelem
eum faciens, corpori vniuit Ecclesiæ:
& præcepit stabulario, id est, gubernatori
Ecclesiæ, vt curam illius haberet, & de nouo
& veteri testamento, quasi de duobus
denarijs, eum prædicans gubernaret. Eccè
quomodò Dominus Iesus Christus nõ fecit
proximo suo malum, sed misericordiã
in illum faciens, præstitit ei bonum. Ipse
enim sapiens, quia ipsa est sapiẽtia patris. 1. Cor. 1.
Super petrã suam fundauit domum, quia
super semetipsum fundauit Ecclesiam. Et
hoc est quod ait: *Hæc complens Dominus*, id est,
vniuersa superiùs comprahensa, & verbis
prædicando, & operibus impleuit cõplendo.

plendo. *expectat nos quotidiè his suis sanctis monitis factis nos respondere debere.* Respódere cuilibet dicimus, cùm eius factis congrua ad
al. vicem *inuicèm opera reddimus. Deo ergò respondere, est, donis eius præcedentibus nostra obsequia reddere. Tunc Deo vera obsequia reddimus, cùm eũ propter amoris fiduciam non timemus. *ideò nobis propter*
Rom. 2. *emendationem malorum, huius vitæ dies ad inducias relaxantur, dicente Apostolo: An nescis quia patientia*
2. Pet. 3. *Dei ad pœnitentiã te adducit?* Nã & Petrus Apostolus de hac ipsa re sic ait: Non tardat Do-
Pœnitentia citò agenda. minus promissionem, sed patienter agit propter vos, nolens aliquem perire, sed omnes ad pœnitétiam reuerti. Ipse iterùm
Ibidem. dicit: Propter quod, charissimi, hæc expectantes, satagite immaculati & inuiolati inueniri ei in pace, & Domini nostri longanimitatem salutem arbitramini. Non ergò nobis à Domino concessas per temporis negligentiam dierum nostrorum perdamus inducias, sed emendare celeriter festinemus, quod multo tempore negligenter egimus, nè fortè post carnis huius resolutionem, cum illis reprobis, qui in libro Sapientiæ scribuntur, infructuosam pœnitentiam agentes, & præ tristitia cordis nostri gementes, nobismetipsis repu-
Sap. 5. tantes dicamus: Nos insensati, errauimus à via veritatis, & iustitiæ lumen non luxit nobis, & sol intelligentiæ non est ortus nobis. Lassati sumus in via vanitatis & perditionis, & ambulauimus vias difficiles, viam autẽ Domini ignorauimus. Quid nobis profuit superbia? aut quid diuitiarũ iactantia cótulit nobis? Transierũt omnia illa tanquàm vmbra, & nos in malignitate nostra consumpti sumus. Non enim Dominus lætatur in perditione viuorum, sed magis vult saluare pœnitentes, quàm per-
Ezech. 18. dere delinquentes. *Namque Dominus dicit per Prophetam: Nolo mortem peccatoris, sed vt conuertatur & viuat. Cùm ergò interrogassemus Dominũ, fratres, de habitatore tabernaculi eius, audiuimus habitandi præceptum: sed si compleamus habitatoris officium, erimus hæredes regni cælorum.* Hic audire, beatus Benedictus pro exaudire posuit, ac si diceret: Tunc verò audiuimus, si habitatoris officium compleamus. Sicut Do-
Ioan. 10. minus in Euangelio ait: Oues meæ vocé meam audiunt, id est, exaudiũt. Si autem habitatoris officium nó compleamus, minimè habitandi præceptum audiuimus, sicut & idem Dominus Iudæis dicit: Qui
Ioan. 8. ex Deo est, verba Dei audit. Propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis. Vndè
Lucæ 8. & alibi aures cordis requirens, aiebat: Qui habet aures audiendi, audiat. Ergò nó audit vocem Domini, qui corde non retinet, & opere non complet, quod audit. Sin autem aliquis hîc subauditionem maluerit intelligere, taliter ponenda erit: Sed si cõ-

pleamus habitatoris officium, & nos eiusdem suprà dicti tabernaculi habitatores erimus. *Ergò præparanda sunt corda & corpora nostra, sanctæ præceptorum obedientiæ militanda.* Corda ad militandũ quomodò præparãda.
Quomodò sint præparanda ad militandũ corpora, obsecrantem Apostolum audi. Ait enim: Obsecro itaque vos fratres, per Rom. 12.
misericordiam Dei, vt exhibeatis corpora vestra hostiam viuentem, sanctam, Deo placentem, rationabile obsequium vestrũ, & nolite conformari huic seculo, sed reformamini in nouitate sensûs vestri, vt probetis quæ sit voluntas Dei bona, & benè placens, & perfecta. Et alibi dicit: Nó re- Rom. 6.
gnet peccatum in vestro mortali corpore, vt obediatis concupiscentijs eius. Sed neq; exhibeatis membra vestra arma iniquitatis peccato, sed exhibete vos Deo tanquàm ex mortuis viuentes, & membra vestra arma iustitiæ Deo. Peccatum vobis non dominetur. Quomodò iterùm corda nostra sint præparanda, idem ipse Apostolus ait: Di- Gal. 5.
co autem, spiritu ambulate, & desideria carnis non perficietis. Item ipse: Si spiri- Gal. 6.
tu viuimus, spiritu & ambulemus. Nó efficiamur inanis gloriæ cupidi, inuicèm prouocantes, inuicèm inuidentes. Tunc enim corda nostra & corpora in Domini præparantur militia, si abijciamus à nobis Rom. 13.
opera mortua, id est, peccata, opera tenebrarum, opera carnis & tenebrarum, & induamur arma lucis, & fructus spiritûs, qui sunt virtutes animarum. Operá auté car- Galat. 5.
nis sunt, adulteria, fornicationes, immũditia, impudicitia, luxuria, idolorum seruitus, veneficia, inimicitiæ, contentiones, æmulationes, indignationes, prouocationes, dissensiones, sectæ, hæreses, inuidiæ, rixæ, homicidia, ebrietates, comessationes, & his similia: quæ prædico vobis, sicut & prædixi: quoniam qui talia agunt, regnum Dei non consequentur. Fructus autem spiritûs, est charitas, gaudium, pax, patientia, longanimitas, bonitas, benignitas, fides, modestia, lenitas, continentia, castitas. Aduersùs huiusmodi non est lex. Qui autem sunt Christi, carnem suam crucifixerunt cum vitijs & cócupiscentijs. Et ad Corinthios de cordis pariter & corporis præparatione sic ait: In omnibus exhi- 2. Cor. 6.
beamus nosmetipsos, sicut Dei ministros, in multa patientia, in multis tribulationibus, in necessitatibus, in angustijs, in plagis, in carceribus, in seditionibus, in laboribus, in vigilijs, in ieiunijs, in castitate, in scientia, in longanimitate, in suauitate, in spiritu sancto, in charitate non ficta, in verbo veritatis, in virtute Dei: per arma iustitiæ à dextris & à sinistris, per gloriam & ignobilitatem, per infamiam & bonam famam: vt seductores, & veraces: sicut qui ignoti, & cogniti: quasi morientes, & ec-

cè viuimus: vt castigati, & non mortificati: quasi tristes, semper autem gaudentes: sicut egentes, multos autem locupletantes: tanquàm nihil habentes, & omnia possidentes. *& quod minus habet in nobis natura possibile.* Naturam, dicit ingenium, mores, &

Natura vndè dicta.

astutiam animi. Natura enim dicta ab eo, quòd aliquid nasci faciat. Gignendi enim & faciendi potens est. Fragilis est enim humana natura, quia quod vult, bonũ agere, perficere non valet, nisi adiutorium accipere à Domino meruerit. Vndè & Apo-

Rom. 7.

stolus ait: Nam velle adiacet mihi, perficere autem non inuenio. Vndè & aptè sequitur: *rogemus Dominum, vt gratiæ suæ iubeat nobis adiutorium ministrare.* Inter ministrare, &

Ministrare & subministrare quò distet.

subministrare, sic dicit distare Fulgentius, quòd in vno horum, obsequium humilitatis: in altero autem, iudicium abundantiæ & potestatis ostenditur. A ministrante quippe obsequium redditur, à subministrante verò, subsidium prærogatur. *& si fugientes gehennæ pœnas, ad vitam volumus peruenire perpetuam.* Gehenna, est locus ignis

Gehenna locus qualis.

& sulphuris. Futuri ergò supplicij locus, vbi peccatores cruciandi sunt, huius loci

Damnatorũ duplex pœna in gehenna.

vocabulo designatur. Nam duplex in gehenna est damnatorum pœna, illorũ autem & mentem vrit tristitia, & corpus

Dan. 3.

flamma. Nam sicut ille ignis camini, non arsit ad trium puerorũ supplicium, & tamen arsit ad comburenda ligamina vinculorum: ità ignis gehennæ & lucebit miseris ad augmenta pœnarum, & non lucebit ad consolationem gaudiorum. *dum adhuc vacat, & in hoc corpore sumus, & hæc omnia per hanc lucis vitam vacat implere. Currendum & agendum est modò, quod in perpetuum nobis expediat.*

2. Cor. 6.

Eccè nunc tempus acceptabile, eccè nunc

Psal. 33.

dies salutis. Vacemus & videamus, quia

Gal. 6.

suauis est Dominus: & dum tempus est, operemur bonum ad omnes. Quia quod

Psal. 125.

seminauerit homo, hoc & metet. Et qui in præsenti vita seminauerint in lachrymis, in futuro seculo in gaudio metent.

Currendũ quò in hac vita.

Currendum est ergò nobis, non pedibus, sed vita & moribus, vt illud possimus in hac vita conquirere, quod nobis in æternum cognoscimus expedire, id est, vt illas suprà dictas virtutes, charitatem videlicet, gaudinm, pacem, & cæteras omnes habere in præsenti seculo, & cum illis, & pro illis viuere possimus in futuro. *Constituenda est ergò à nobis Dominici schola seruitij.*

Schola qd.

Schola vocabulo dicitur loc⁹, in quo adolescentes liberalibus studijs operam dare, & ad audiendos magistros vacare solent. Vndè schola * vacatio interpretatur. Deniq;

* al. interpretatio vocatur.

in psalmo, vbi canimus, Vacate & vide-

Psal. 45.

te, quoniam ego sum Dominus: in Græco habetur σχολάσατε. Ergò sicut in schola pueri cum disciplina, quæ illis necessaria sunt, discunt, & quæ in futuro prosunt, capiunt: ità & monachi in monasterij regularis schola, & quæ eos in præsenti honestè viuere faciant, & quæ in futuro felices reddant, discere sagaciter, & efficaciter debent implere. *in qua institutione nihil asperum, nihilq; graue nos constituturos esse speramus.* Institutio enim regularis vitæ, volentibus eam, nihil asperum habet, nihil graue. Iugum enim meum, ait Domi- Matt. 11.

nus, suaue est, & onus meum leue. Nolentibus enim, & suas voluntates implere volentibus, omnia bona sunt aspera, omnia sunt grauia. Institutio enim, dispositio vel ordinatio intelligitur. *Sed & si quid paululùm restrictius, dictante æquitatis ratione.* Ae- Aequitas quid.

quitas est veritas, & veritatis iustitia: ratio, motus quidam animi, visum mentis acuens, veraque à falsis distinguens. Mens hominis, dum recta iudicat, ratio est: dum spirat, spiritus. *propter emendationem vitiorum.* Vitia nihil sunt, sed vbi bonitas deest, vitium est. Omnis enim natura, opus Dei est. Opera enim quæ vitia dicuntur, actus sunt, non res. Quanquàm per se agere dicuntur aliquid, cùm ea & per ea totum agit diabolus: vel damnata dicuntur, cùm ipse pro his damnatur, & homo per liberum arbitrium * his intellectis * al. his allectus, trahit assensum.

trahitur ad sensum. Et idcircò in futuro seculo non erunt vitia, quæ in authore suo diabolo damnabuntur. Cùm ille, scilicet damnatus in gehenna, vt peccent homines, ampliùs potestatem hæc agere non habebit. *vel conseruationem charitatis processerit.* Charitas Græcè, Latinè dilectio interpretatur, eò quòd duos illiget. Vndè &

Apostolus ad Colossenses ait: Super omnia Coloss. 3.

autem charitatem habete, quod est vinculum perfectionis. Nam dilectio à duobus incipit: quod est amor, Dei & proximi. Non enim temporalis debet esse charitas, * al. obseruata continuò

sed * obseruantia continua. Vndè & alibì Petrus Apostolus ait: Ante omnia 1. Pet. 4.

mutuam in vobismetipsis continuam charitatem habentes. Perfecta enim charitas, & perpetuò conseruata, in Deum & proximum amore complectitur æterno. *non illicò pauore perterritus, refugias viam salutis.* Sicut scriptum est, Quia qui ponit manum Luca 9.

in aratro, & respicit post tergum, aptus non erit regno cælorum. Pauidi enim, in lege non admittuntur ad prælium: nè & illi pauentes pereant, & alios pauere faciant. Non enim qui inchoauerit, Matt. 10. & 24.

sed qui perseuerauerit, saluus erit. Nemo militans Deo, (ait Apostolus,) implicat se 2. Tim. 2.

negocijs secularibus, vt placeat ei, cui se probauit. Nam & qui certat in agone, non coronabitur, nisi legitimè certauerit. *qua non est nisi angusto initio incipienda.* Arcta & angusta via est, quę ducit ad vitam:

[Matth. 7.] tam: Lata & ſpatioſa, quæ ducit ad mortem. [Lucæ 13.] Sed & Dominus diſcipulis ait: Contendite intrare per anguſtam portã. Oportet [Act. 14.] enim nos per multas tribulationes intrare in regnum cælorum. *proceſſu verò conuerſationis & fidei.* Proceſſu dicit côuerſationis & aũgmẽtum virtutum, & profectum animæ: in quibus monachus quotidiè augmentari debet, & creſcere. Sic enim Apoſtolus [Coloſſ. 1.] pro nobis orans, ait: Orãmus, vt ambuletis dignè Deo, per omnia placentes, in omni opere bono fructificantes, & creſcentes. Quotidiè enim monachus nouus & nouus [Philip. 3.] effectus, de virtute creſcere debet in virtutem, & quæ retrò ſunt, obliuiſcens, in ea quæ priora ſunt, ſe extẽdere, donec ad deſtinatum perueniat brauium, ſupernę vocationis Dei in Chriſto Ieſu Domino noſtro. Nam & quòd fides in homine proceſſum, id eſt, augmentum & profectum faciat, Apoſtolorum nobis oſtendunt verba, [Lucæ 17.] vbi Domino dicunt: Domine, auge nobis [Fides quid, & vndè dicta.] fidem. Fides, eſt diuinitatis cõfeſſio, & religionis ſolidum fundamentum: fides, eſt credulitas, qua Deum confitemur, cultus & religio, quam illi credentes exhibemus. Dicta autem fides ab eo, quòd fit illud, quod inter vtroſq; placitum eſt, quaſi inter Deũ & hominem. Fides propriè eſt, vel dicitur, quandò id creditur, quod nondùm videtur. Nam credere iam nõ poſſumus, quod videmus. *dilatato corde.* Dilatato corde dicit, id eſt, magnificato, vel ſpatioſo facto: quia quantùm homo in ſeruitio Dei proficit, tanto lætior in pręceptorum eius amplitudine creſcere ſatagit, vt Pſalmiſta ait: [Pſal. 118.] Viam mandatorum tuorum cucurri, dum dilatares cor meum. *inenarrabili dilectionis dulcedine.* Inenarrabilis dulcedo dicitur illa, de [Pſal. 30.] qua Pſalmiſta ait: Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ, Domine, quam abſcondiſti timentibus te, & perfeciſti eis, qui ſperant in te. Quam & Apoſtolus inenarrabilem [1. Cor. 2.] dicit, vbi ait: Quod oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcẽdit, quæ præparauit Deus diligentibus ſe. *curritur via mandatorum Dei.* Sicut ſuperiùs de [Pſal. 118.] pſalmo dictum eſt, Viam mãdatorum tuorum cucurri, dum dilatares cor meũ. Nam [1. Cor. 9.] & Apoſtolus ait: Sic currite, vt compræhendatis. Non hîc curſum pedum, ſed morum ſignificat. Ambulare enim de virtute in virtutem, donèc videatur Deus Deorũ in Sion, curſus eſt animæ. Sed vt iſte expeditior ſit curſus, caſtigandũ eſt corpus, vt [Ibidem.] idẽ Apoſt. ait: Ego igitur ſic curro, nõ quaſi in incertũ: ſic pugno, nõ quaſi aerẽ verberans: ſed caſtigo corpus meum, & in ſeruitutem redigo, nè fortè cùm alijs prædicauerim, ipſe reprobus efficiar. Et alibì ipſe [2. Timo. 4.] Apoſtolus ait: Certaui bonum certamen, curſum cõſummaui, fidem ſeruaui; de reliquo repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die, iuſtus iudex. *vt ab ipſius nunquàm magiſterio diſcedentes.* Ab ipſius, id eſt, Dei, magiſterio, id eſt, doctrina vel eruditione. *in eius doctrina vſque ad mortem in monaſterio perſeuerantes.* Non [Matt. 24.] enim qui inchoauerit, ſed qui perſeuerauerit, ſaluus erit. Monaſterium, etiam vnius [Monaſteriũ, vnius monachi habitatio dici poteſt.] monachi habitatio dici poteſt. Monos enim, apud Græcos ſolus dicitur. Sterium, ſtatio vocatur. Ergò monaſterium ſolitaria habitatio dici poteſt. *paſsionibus Chriſti per patientiam participemur.* Petrus Apoſtolus ait: [1. Pet. 2.] Chriſtus paſſus eſt pro nobis, nobis relinquens exemplum, vt ſequamur veſtigia eius. Per patientiam participemur, dicit, quia in paſsionibus patientia neceſſaria habetur. Ille enim pro nobis tam patiens in [Iſaiæ 53.] paſſione extitit, vt quaſi agnus manſuetus [Act. 8.] duceretur ad victimam, & non aperiret os ſuum. Participemur dicit, id eſt, ſociemur, *vt regni eius mereamur eſſe conſortes.* Conſortes dicit, id eſt, ſocij, hæredes, vel participes. [Conſors & concors quæ.] Conſors dicitur, qui ſorte ſe iungit: ſicut & concors, qui corde ſe iungit. Dictus cõſors, eò quòd ad eum pertineat pars bonorum. Nam & veteres ſortem pro parte ponebant. Si enim filij ſumus, & hæredes erimus. [Rom. 8.] Si autem hæredes, ſine dubio & conſortes erimus. Amen.

EXPLICIT PROLOGVS IN REGVLAM BEATI BENEDICTI ABBATIS.

INCIPIT REGVLA EIVSDEM SANCTI PATRIS CVM EXPOSITIONE SMARAGDI MONACHI.

[Regula vndè appellетur.] Regula appellatur, vt beatus Benedictus ait, ab hoc quòd obedientium dirigat mores. Alij verò dicũt regulam dictam, [c. Canon. 3. diſtinct.] quòd rectè ducat, nec aliquandò aliorsùm trahat: vel quòd regat, vel quòd normam rectè viuendi prębeat, vel quòd diſtortum, prauumq; corrigat.

De quatuor generib. monachorũ. CAPVT I.

Monachorum genera quatuor eſſe, manifeſtum eſt. [Monachus quis vocetur.] Monachus Græca etymologia vocatur, eò q; ſit ſingularis, in libris collationũ. * Monaxdi ſiue * monazontaie, ſingularis ac ſolitarię vitæ diſtrictione nominati ſunt: vnde conſequens fuit, vt ex communione conſortij, * κοινοβιώτας cellæ, quæ hac diuerſoria eorum κοινόβια vocarentur. Iſtud ergo ſolum fuit antiquiſsimũ [* fortè, μονασταί. * fortè, μοναστικοί, vel μονάζοντες. * fortè κοινοβιώτας.]

monachorum genus, quod nõ modò tempore, ſed etiã gratia primũ eſt, quodq́; per annos plurimos ſolũ vſq; ad Abbatis Pauli vel Antonij durauit ætatẽ, cuius etiã nunc adhuc in diſtrictis cœnobijs cernimus reſidere veſtigia. Itaq; Cœnobitarũ diſciplina à tẽpore prædicatiõis Apoſtolicæ ſumpſit exordiũ. Nã talis extitit omnis in Hieroſolymis, illa credẽtiũ multitudo, quæ in acti-

Act. 2. bus Apoſt. ità deſcribitur: Multitudinis autẽ credentiũ erat cor vnũ & anima vna: nec quiſquã eorũ quæ poſſidebat, aliquid ſuũ eſſe dicebat, ſed erãt illis omnia cõmunia. Poſſeſſiones & ſubſtãtias vẽdebãt, & diuidebant ea omnibus, prout cuiq; opus erat. Talis, inquã, erat tũc omnis Eccleſia, quales nunc perpaucos in cœnobijs inuenire difficile eſt. *Primum Cœnobitarũ.* Primum hic nõ pro temporis ordine, ſed gratię magnitu-

Cœnobitę, quales monachi extiterint. dine poſitum intellige. Cœnobitæ, genus monachorum, quos in cõmune viuentes poſſumus appellare. Cœnobium enim eſt monaſteriũ plurimorum, i. in cõmune viuentium: quod ex Græco & Latino videtur eſſe cõpoſitũ. Κοινὸν enim Græci cõmune dicũt. De hoc perfectorũ numero & vita, dixerim fœcundiſſima radice, ſanctorũ & Anachoretarũ poſt hæc flores fructusq́;

S. Paulus & Antonius, cœnobitarum principes. prolati ſunt. Cuius profeſſionis principes hos, quos paulò antè memorauimus, ſanctũ videlicet Paulũ & Antoniũ nouimus extitiſſe, qui nõ, vt quidã, puſillanimitatis cauſa, nec impatientiæ morbo, ſed deſiderio ſublimioris profectũs, cõtemplationisque diuinę, ſolitudinis ſecreta ſectati ſunt. *militans ſub regula vel Abbate.* Militans, dicit:

Iob 7. Eccli. 2. quia militia eſt vita hominis ſuper terram. Sicut & alibi ſcriptum eſt: Fili, accedens ad ſeruitutẽ Dei, ſta in militia, & præpara animã tuã ad tentationẽ. In qua militia poſiti, flagitare cũ Propheta debemus Dñm, dicẽ-

Pſal. 34. tes: Iudica Domine nocentes me, expugna impugnantes me. Appræhẽde arma & ſcutũ, & exurge in adiutoriũ mihi. *Secundũ genus eſt Anachoretarũ, i. Eremitarum.* Anachoriſis enim Gręcè eremus dicitur. Anachoretarũ genus eſt monachorũ, qui poſt Cœnobitarũ vitã, deſerta petũt, & ab eo quòd procul ab hominibus receſſerunt, tali nomine

Anachoretæ quales, & quarè ſic dicti. nuncupãtur. Ergò Anachoretæ, receſſores interpretari poſſunt. *horum qui nõ cõuerſionis feruore nouitio.* Nouitius enim cõpunctionis feruore coactus, omnia regularia obſeruare ſe promittit præcepta. Sed quia hominis

Pſal. 118. eſt diſponere vias ſuas, & Domini eſt dirigere greſſus eius, verùm ad perfectiõis perueniat calcem, ignorat homo. *ſed monaſterij probatione diuturna.* Diuturna dicit, i. multis tẽporibus vel dieb9 probata. Sicut enim in camino ignis, coquẽdo probatur aurũ: ità in monaſterij clauſtro, & regulari diſciplina, tribulãdo bonus probatur monachus.

Et ſicut in diademate regis probatũ fabricatur aurũ: ità in diademate veri regis Chriſti, benè probatus fabricatur monachus, ſicut ſcriptum eſt de ipſius veri regis perſona: Quaſi ſponſum me decorauit corona. Iſaiæ 61.

Corona enim Chriſti, omnes electi, inter quos benè probati computati ſunt monachi. *qui didicerunt contra diabolum, multorum ſolatio iam docti, pugnare.* Sicut in luctaminibus huius ſeculi ſine agone ſeu certamine non coronatur: ità in ſpirituali cõuerſatione, & propoſito ſancto, nemo ſine luctamine poteſt immarceſcibilem coronam accipere, vitæque æternæ hæres exiſtere. Semper enim perfecti athletæ ſine aliquo metu, & cum magna alacritate inueniuntur in certamine. Sic ergò & perfectiſſimi luctatores, & continentiſſimi monachi decertantur, habentes ſemper præ oculis iucunditatem paradiſi, & expectantes delicijs eius perfrui, & quæ promiſſa ſunt bona, & immortalia ſecula, & lumẽ ſempiternum. Vis in agone certare, & victor exiſtere?

Indue te armatura Dei, ſicut veſtimento, Ephe. 6.

id eſt, ſcuto fidei, galea ſalutis, & cæteris quæ ab Apoſtolo præcipiuntur. *& benè inſtructi fraterna ex acie, ad ſingularem pugnam eremi, ſecuri iam ſine conſolatione alterius, ſola manu vel brachio, contra vitia carnis, vel cogitationum, Deo auxiliante, pugnare ſufficiunt.* Acies, dicitur Acies quid.

inſtructus ordo militũ ad bellandũ contra diabolũ: ex qua iſte ſolus ordo monachorum egreditur pugnaturus. Pugna vocata, Pugna vndè dicta.

eò, quod primitùs in bello pugnis prœliare incipiebãt. Nullus enim abſq; certamine coro- 2. Tim. 2.

nabitur: neq; gratia Dei deſerit quenquã, ſi cũ alacritate, & bona voluntate pugnauerit cõtra vitia carnis. Vitia aũt carnis omnibus nota ſunt, ſicut Apoſtolus ait: Mani- Galat. 5.

feſta ſunt opera carnis, quæ ſunt, fornicatio, immunditia, & reliqua, ſicut iam ſuprà dicta ſunt. Sic dixit, contra vitia carnis vel cogitationum: àc ſi diceret, contra vitia operis & voluntatum. Aliquoties autem ſunt vitia primùm in cogitatione, & pòſt egrediũtur in opere: aliquoties verò ſunt in cogitatione, & nõ procedunt in opere. Vnde & põderoſus, in lege panes Dño pro- Leuit. 21.

hibetur offerre. Põderoſus verò eſt, qui vitia turpiter nõ exercet in opere, ab illis tamẽ frequẽter polluitur in mẽte. Et quãuis opus nefariũ nõ exerceat, in cogitatiõe tamẽ turpia vitia geſtat. Contra quæ vitia ſola manu vel brachio monachus pugnat: quia ꝓpria virtute vel operatiõe, quæ per brachiũ ſignificatur, & manu ſine fratrum adminiculo, cum Domini tamen adiutorio, victor exiſtit in eremo. *Tertium verò monachorum teterrimum genus, eſt Sarabaitarum.* Teterrimum dicit, nigerrimum, obſcuriſſimum, horribile, agreſte vel ferũ. Veteres enim pro nimis fero teterrimum dixerũt.

Sara-

Sarabaitæ, qui vocentur.

Sarabaitæ autem interpretantur rennuitæ, eò quòd maiorum exempla, vel doctrinam sequi rennuant. Emersit enim hoc teterrimũ, & infidele monachorũ genus, vel potiùs noxia illa plantatio rediuiua cõcreuit, quæ per Ananiam & Sapphirã, in exordio Ecclesię pullulãs, Apostoli Petri se-

Act. 5.

ueritate succisa est, quæ inter monachos tã detestabilis execrandaq; iudicata est, nec à quopiã vlteriùs vsurpata est, quãdiù illius tam districtæ sententię formido memorię fideliũ inserta durauit. Qua beatus Apostolus prædictos noui facinoris principes, nõ pœnitentia, nõ vlla passus est satisfactione curari, sed perniciosissimũ germen celeri morte succidit. *qui nulla regula approbati, experientia magistri, sicut aurum fornacis*. Experiẽtia, notitia vel doctrina, ab experimẽto dicta. Qui nulla regula approbati dicit, i. nullius regulæ * approbatione vel examinatione experti vel eruditi. Omniũ enim rectè viuentiũ vitæ, sine dubio regulæ sunt vocatæ. quarũ omniũ exẽplar Sarabaitæ nõ imitantur, vt viuant, sed in suis corrupti voluptatibus resoluuntur, vt pereant. Nõ regulari disciplina probãtur vt aurũ, sed suis desiderijs mollescunt vt plumbũ. Vnde & sequitur: *sed in plumbi natura molliti*.

* al. non habent.

Monachi probi, & auri conuenientia.

Aurum enim in fornace positũ, & fortitudinẽ accipit, & fulgorẽ: ità & probus monachus in camino regulari positus, & fortitudinẽ accipit, vt aduersa æquanimiter toleret: & fulgorẽ, vt bonorũ operũ cunctis exẽplar demonstret.

Monachi improbi, & plumbi cõuenientia.

Plumbũ verò in igne missum, mollescit & deperit: Sic & monachus reprobus in regulari disciplina positus, tepescit & perit.

Sapien. 3.

De illo dicitur: Tanquàm aurũ in fornace, probauit eum Dñs. De isto aũt,

Apoc. 3.

Quia tepidus es, incipiã te euomere ex ore meo, dicit Dñs.

Vtriusque monachi, multiplex discrimen.

Vnus auri fulgore recepto, cũ Christo regnaturus, ascẽdit in cælum: alter in plumbi natura mollitus, cum diabolo cruciãdus, descẽdit ad tartarum. Vnus virtutibus auctus, crescit in melius: alter tepid⁹ factus, decrescit in peius. Vnus pollet virtutibus sacris, alter tepescit seculi curis. Vnus veraciter nomẽ monachi portat, alius falsatoris monachi nomen gestat pariter & tonsurã. Vndè & sequitur: *adhuc operibus seruantes seculo fidem, mentiri. Deo per tonsurã noscuntur*.

Fidem seculo quis seruet.

Ille enim fidẽ seculo seruat, qui ea quæ secularis egit, in habitu monachi positus agere nõ cessat. Quid est enim aliud, operibus seruare seculo fidẽ, nisi ea agere in monasterio monachũ, quæ egit in seculo, adhuc in seculari habitu positus? Seculo fidẽ seruat, quia eius voluntatẽ facere nõ cessat. Seculo fidẽ seruat, quia se nec desiderio, nec cogitatione, nec opere ab illo separat: sed tamẽ per tonsurã & religionis habitũ, Dei se esse mẽtitur seruũ. In habitu enim & religione exteriùs à nescientibus videtur esse monachus, operibus tamẽ à scientibus Domino videtur esse mẽtitus.

Matt. 7.

De talibus enim Dominus ait: Videbitis eos in vestimentis ouiũ, intrinsecus autem sunt lupi rapaces. A fructibus eorũ cognoscetis eos. *Qui bini aut terni, aut certè singuli sine pastore, nõ Dominicis, sed suis inclusi ouilibus, pro lege eis est desideriorum voluptas*.

Abbas vicẽ Christi agit in monasterio.

Sine pastore dicit, id est, sine Abbate, qui in monasterio vicẽ Christi videtur agere, qui dixit: Ego sum pastor bonus, qui pasco oues meas, & cognosco meas, & cognoscunt me meæ.

Ioan. 10.

Et quia pastorẽ nõ habẽt, nõ in Dominicis, sed suis inclusi ouilibus manẽt. Domini enim ouilia, sanctorũ monachorũ sunt monasteria, qui rectè à summo pastore Christo reguntur, & in loco pascuæ collocãtur.

Psal. 22.

A quo nec isti regũtur, nec collocãtur, sed desideria sua implẽtes, turpiter in suis cubilibus cõmorantur,

Ephe. 2.

vbi & pro lege tenẽt oĩa, quæ operãtur, & * desideriorũ implentes voluptatẽ, omnia quæcũq; volũt, peragũt.

* al. desideria suarum implentes voluptatũ.

Vnde & subditur: *Cùm quicquid putauerint, vel elegerint, hoc dicunt sanctum: & quod noluerint, hoc putãt nõ licere*. Quicquid putauerint, inquit, nõ quicquid authoritate diuinarum scripturarũ, vel exemplis probauerint patrũ. Cũ quibus enim voluerint ieiunia soluere, soluũt: & dicunt, Bonũ & sanctũ est, pro hospite ieiuniũ soluere. Illis autẽ, quibus noluerint humilitatẽ atq; humanitatẽ exhibere, Nõ nobis licet ieiuniũ hodiè soluere. Aliter putant in cordibus suis, & eligũt in mẽte sua potiùs solitariã vitã ducere, quàm cum alijs sub regulari vita in disciplina manere, dicentes: Sanctius est, secura mẽte & secreta Deo seruire, quàm aut alijs irrogare, aut ab alijs irrogatã regularẽ recipere disciplinã, nesciẽtes scriptũ, Væ soli, quia cùm ceciderit, nõ habet subleuantem.

Eccles. 4.

Pericula solitarij multa.

Multa enim pericula sunt solitario proxima. Primum, quia sibimetipsi in omnibus actibus suis placet, & nullũ aliũ habet, qui opus eius probet. Deindè quæque vitia illi abundẽt, quæq; virtutes desint, nõ cognoscit. In quo humilitatẽ suam probet, neminẽ habet. Obedientiã fratri nõ impẽdit. In iniurijs patientiã nõ ostendit.

In monasterio viuere, cur melius sit.

Melius est ergò monacho, vt viuat in monasterio sub disciplina vnius patris, multorũq; consortio, & ab alio discat humilitatẽ, ab alio patientiam. Vnus enim silentium, alter docet mansuetudinem: nõ faciat quod vult: comedat quod iubetur: habeat quantũ acceperit: operis sui pẽsum persoluat: subijciatur cui non vult: lassus ad stratũ veniat, ambulansq; dormitet, necdùm expleto somno surgere cõpellatur: passus iniuriã, taceat. *Quartum verò est genus monachorum, quod nominatur Gyrouagum, qui tota vita sua per diuersas prouincias ternis aut quaternis diebus per diuersarum cellas hospitantur: semper vagi, & nũquàm stabiles.*

Gyrouagus quis dicatur. Γῦρος circuitus dicitur. Ergò gyrouagus dicendus est ille, qui vagus, atq; vagādo, aliorū cellas, pariterq; circuit casas. Ipsi & alio nomine circuncelliones vocātur, qui sub habitu monachorum, hàc illacq; vagātur, venalem circunferentes hypocrisin, circumeuntes prouincias, nusquàm missi, nusquàm fixi, nusquàm stantes, nusquàm sedentes: *sed semper & vbiquè proprys voluptatibus, & illecebris gulæ seruientes.* Illecebræ quæ dicantur. Illecebræ dicuntur delectationes illicitæ, luxuriosæ, voluptuosæ, siue turpissimæ, in quibus mollis & dissolutus monachus frequenter inuoluitur. *Et cùm sint illi per omnia deteriores Sarabaitis, melius indicamus, de illorum miserrima cōuersatione silere, quàm loqui.*

Qualis debeat esse Abbas.

CAPVT II.

Qualitatem enim boni pastoris, in subsequentibus ostēdere volens beatus Benedictus, præmisit, dicēs: Qualis debeat Abbas esse. (Abbas qualis esse debeat.) Cui respondendum est affirmatiuè: Bonus vtiquè. Talis, qualem Apostolus describit, dicēs: Sine crimine, sicut Dei ministrum. (1. Tim. 3. Tit. 1.) Non superbum, non iracundum, non violentum, non percussorem, non turpis lucri cupidum: sed hospitalem, benignum, sobrium, iustum, sanctum, cōtinentem, vt potens sit exhortari in doctrina sana, & eos qui contradicunt, arguere. Talis sine dubio & huiusmodi debet esse *Abbas, qui præesse dignus est monasterio, & semper meminisse debet, quod dicitur:* Dicitur em & vocatur Abbas, id est, pater. (Abbas quomodò pater esse debeat.) Si enim pater est, paterno more filios, id est, monachos suos, nutriat, paterno more diligat, & cùm necesse fuerit, paterno more castiget, arguat, obsecret, & cum increpatione corripiat, & si necessariò excōmunicationis cauterium, vel virgarum adhibuerit flagellū, non animi odio, sed hoc faciat amore paterno: non causa vindictæ, sed amore iustitiæ. Scriptum est enim: Iustè, quod iustum fuerit, exequeris. (Deuter. 16. Psal. 10.) Et quia Dominus iustus iustitiā diligit, Abbas qui in monasterio eius videtur vices agere, iustitiam debet amare. *& nomen maioris implere.* Multi nanque Abbatum gaudent nomen habere maioris, id est, Abbatis: sed tamen sudorē timent adire laboris. Appetunt gloriā temporalem, & non pro mandato exercere laborem. Et si contigerit eos fratribus exhortationis proferre sermonē, pro * vana gloria id agunt, non pro æterna mercede. (* al. magna) Qui ergò vult præ cæteris nomen maioris habere, in bonis operibus præ cæteris debet sudare. (Rom. 2.) Nō enim auditores legis, iusti sunt apud Deū, sed factores legis iustificabuntur. *Christi enim vices agere in monasterio creditur, quandò ipsius vocatur prænomine, dicente Apostolo:* (Rom. 8.) *Accepistis spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus, Abba pater.* Tunc enim Abbas in monasterio vicem Christi agit, quandò gregem sibi cōmissum prouidè & iustè regit: (Abbas quādò in monasterio vicem Christi agat.) quandò cuncta quæ disponenda sunt, rectè disponit: temperatè, quæ agenda sunt, agit: Catholicè, quæ docenda sunt, docet. Operatur, quæ operanda sunt: quandò cū discretione, quæ iudicanda sunt, iudicat: & misericorditer, quæ relaxāda sunt, relaxat: & totum sibi gregem commissum, in charitatis dilectione conglutinat: & totum, velut pater vnicum filium, amat. Et tunc iustè & rationabiliter, pronomine Christi fungens, ab omnibus, velut à filijs, Abba pater vocetur. *Ideoq; Abbas nihil extra præcepta Domini (quod absit) debet aut docere, aut constituere, vel iubere.* Omnis enim doctrina duob⁹ modis consistit, verbis videlicet, & exemplis, (Doctrina omnis verbis & exemplis consistit.) sicut idem beatus Benedictus in sequentibus ait: Cùm aliquis, inquit, suscipit nomen Abbatis, duplici doctrina debet suis præesse discipulis. Ergò nihil quod extra præceptum Domini sit, in hac duplici doctrina debet Abbas docere. Scripturarum etenim diuinarum plenitudo & exemplis patrum referta, & verbis doctorum est plena. Non ergò quod extra præceptum Domini sit, debet docere, sed eius doctrina cū præceptis Domini debet in omnibus diligentissimè concordare. A præceptis enim Domini debet accipere in omnib⁹, de quibus discipulos suos vult docere. *aut constituere.* Constituere dicit, definire, vel modū ponere. (Abbas extra Domini præceptū nil debet cōstituere.) quod extra præceptū Domini ab Abbate fieri non debet. Modus enim & definitio Abbatum, secundùm Domini in omnibus debet fieri præceptum, nè aut remissè viuentes mergat in laqueum, aut nimiùm abstinentes in nociuum compellat murmurium. Abbatis ergò constitutio, in via regia rectum figere debet gressum, nè si plus fecerit gregem suum laborare in ambulando, defectionis sustineat detrimentum: & si remissiùs, quàm decet, nutrierit eum, labatur in tartarum viuens luxuriosè. *vel iubere.* Iubere dicit, præcipere, vel imperare, quæ ab Abbate extra præceptum Domini fieri non debent. Si enim quæ secundùm Domini præcepta sunt, discipulis præcipiens imperauerit, & ab illis gratiam, & à Domino mercedem recipiet sempiternam: Si autē, quod extra prçceptum Domini sit, imperādo prçceperit, & discipulis damnum, & animæ suę ingerit detrimentum. *Et idcircò nihil, quod extra præceptū Domini sit, debet aut docere, aut constituere, vel iubere: sed iussio eius, vel doctrina, fermentum diuinæ iustitiæ in discipulorum mentibus * conspergat.* Fermentum enim à feruore nomen accepit. (* al. conspergatur.) Quod

hoc in

hoc in loco charitatis significat dilectionem, quæ ad amorem diuinæ iustitiæ discipulorũ corda feruere facit, & excitat mentes, donec ad tantam eos dilectionis perfectionem perducat, vt nihil eis præter creatorem suum diligere libeat. Ergò iussio vel doctrina Abbatis, in monachorum mentibus fermentũ debet cõspergere charitatis, vt nihil terrenum sapiant, nihil vanũ diligant, nihilq; caducum cõcupiscant: sed diuinam semper amãtes, tenentesq; iustitiã, ad redemptorem suum, & ad supernam se stinent conscendere patriam. *Memor semper debet esse Abbas, quia doctrinæ suæ, vel discipulorum obedientiæ, vtrarumq; rerum in tremendo iudicio Dei facienda erit discussio.* Hæc verba non indigent expositione, sed potiùs Abbatibus & monachis fortissimum incutiunt timorem & pauorem. Abbatis enim doctrinæ in hoc erit, in tremendo Dei iudicio, discussio, vtrùm sanctæ Trinitatis mysterium fideli dogmate docuit, & vtrùm, quæ secundùm præceptum Domini discipulos agere præcepit, prior ipse compleuit, & quæ in alijs arguens emendauit, priùs in se ipse correxit. Discipulorũ enim obediẽtię in hoc, in illo die tremendo erit facta discussio, vtrùm vestigia Domini sequentes, humiliauerunt se sub manu Abbatis sui, facti obedientes vsque ad mortem, & omnia quæ illis ab Abbate imperata sunt, obedientes impleuerunt pro Christi amore, & velut Christo, cuius vices Abbas agit in monasterio, obedierũt suo Abbati ex corde, quia scriptum est: Quia vos audit,

Lucæ 10.

me audit. Et, Filij, obedite parentibus vestris in Domino. *Sciatq; Abbas culpæ pastoris incumbere, quicquid in ouibus paterfamiliàs vtilitatis minus potuerit inuenire.* Hæc enim sententia ab Abbatibus multùm fuisset formidãda, nisi à superiori sententia fuisset salubriter temperata, qua dicit: *Tantundèm iterùm erit liber*, id est, intantùm à culpa immunis erit, *vt si inquieto vel inobedienti gregi pastoris fuerit omnis diligentia attributa, & morbidis earum actibus vniuersa cura fuerit exhibita.* Omnem diligentiã Abbas monachis suis tribuit, quandò eos moribus sacris componit, verbis cõuenientibus & operibus sanctis instruit. Vniuersam curam exhibet, quãdò eis, quæ necessaria sunt animabus & corporibus, inquantùm valet, ministrat. Diligentiam illis pariter exhibet & curam, quando illos interiùs sanctis virtutibus exornat, & exteriùs rerum substantijs temperanter gubernat: quandò pro exterioribus rebus interiorem curam non deserit, & pro interiori solicitudine exteriorem prouidentiam non relinquit: sed in vtroque temperatus existens, & diligẽtiam animarum, & curam illis exhibet corporum. *Pastor eorum in iudicio Domini absolutus, dicat cum Propheta Domino: Iustitiam tuam non abscondi in corde meo, veritatem tuam & salutare tuum dixi.*

Coloss. 3.

Abbas quãdò diligentiam omnẽ monachis tribuat, & vniuersam curam exhibeat.

Psal. 39.

Voluntas enim Abbatis, talis debet esse, vt quandò potest prodesse, à prædicationis sermone non cesset. Debitum quippe illi est, supernæ patriæ gloriam per vocẽ prædicationis ostendere: quanta in huius vitæ itinere tentamenta antiqui hostis lateant, aperire: & subditorum mala, quæ tolerare non debet, leniter cum magna zeli asperitate corrigere: nè, si minùs contra culpas accendatur, culparum omnium reus ipse teneatur. Ipse tamen Abbatis sermo, qui propter iustitiam, veritatem fit & salutem, aliquandò debet subiectorum vitia duriùs increpare, aliquandò leniter arguere, & quæ, vel quibus, quandò, vel qualiter dicat, subtili indagatione discernere, & vnicuique secundùm modum culpę, cum discretione tamen & tranquillitate mentis, iudicium imponere. Sit Abbas necessè est, vt Paulus Apostolus ait, potens exhortari in doctrina sana, & eos, qui contradicunt, arguere. Clauis enim apertionis, est sermo correptionis: quia increpando culpam detegit, quam sæpè nescit ipse etiam, qui perpetrauit. Sunt etenim plerique monachi, qui per ignorantiam committere culpas non desinunt, & ideò commissas non plangunt: sed potiùs contra corripientem procaciter contemnentes insurgunt, & sui proteruè admonitionem Abbatis spernunt. De quibus & subditur: *Ipsi autem contemnentes spreuerunt me.* Tunc enim mali monachi, bonum Abbatem suum contemnentes spernunt, quandò præceptis eius humiliter non obediunt: quandò salutaria mandata eius humiles non custodiunt, sed superbi etiam repræhendunt: quandò ea, quæ iubentur, implere despiciunt: & quæ non iubentur, implere impudici contendunt: quandò in agendis operibus pigri & tepidi, vel etiam desidiosi, & in actibus suis murmuriosi efficiuntur pariter & querulosi. Debent enim subiecti Abbati suo, velut membra capiti suo, deseruire, & præcepta eius, velut imperium Domini, summo amore custodire, & correctionem obiurgationis suis negligentijs adscribere, nõ Abbatis seueritatẽ aut disciplinam repræhendere. *Et tunc demùm inobedientibus cura sua ouibus pœna sit eis præualens ipsa mors.* Ipsa scilicet mors, quæ primis inobedientibus hominibus præualuit in paradiso, ipsa nunc demùm inobedientibus monachis quotidiè præualet in mundo. Reliquerunt enim in paradiso per inobedientiam Adam & Eua Domini præcepta, & tunc primùm præualuit illis fortiter mortis æternę pœna. Sed Dominus noster Iesus CHRISTVS, qui per Prophetam suum dixit,

Abbas à prædicationis sermone cessare non debet.

Tit. 1.

Sermo correptionis, est clauis apertionis.

Monachi mali, quandò suũ Abbatem contemnentes spernant.

Vt mẽbra capiti, sic subiecti debent Abbati deseruire.

Gene. 3.

Oseæ 13.

Philip. 2.

Hebr. 2.

Ero mors tua, ô mors: semetipsum exinaniuit, formam serui accipiens, factus obediens vsque ad mortem, imperium mortis destruxit, & à cordibus obedientium misericorditer illam eliminauit, & pœnam illius funditùs extinxit. *Sed tunc demùm inobedientibus ouibus*, id est, monachis, qui Abbatis sui, immò Domini saluatoris relinquentes præcepta, sua conantur implere desideria, pœna sit præualens ipsa mors, vt rectè de illis dicatur: Sicut oues in inferno positi sunt, & mors depascet eos. Meritò enim, qui boni magistri præcepta contemnunt, talem mercedem recipiunt. *Ergò cùm aliquis suscipit nomen Abbatis, duplici debet doctrina suis praesse discipulis, id est, omnia bona & sancta factis amplius quàm verbis ostendat*. Caput nanque sunt subiectorum cuncti qui præsunt, & vt * recta pedes valeāt itinera carpere, per hæc proculdubiò oportet priùs caput incedere. Necessè est vt Abbas, qui verbis subditis prædicat, viuendo eis vestigia bonæ actionis ostédat, & cùm verba sanctæ prędicatiōis dicit, priùs in studio bonæ actionis semetipsum euigilet. Priùs semper sublimia facta exerceat, & tunc ad benè viuendum alios solicitos reddat. Priùs se districta animaduersione corrigat, & tunc aliorum vitam loquendo componat. Priùs punire propria fletibus curet, & tunc aliorū delicta punienda denunciet. Et antequàm verbis exhortationis insonet, omne quod locuturus est, operibus clamet. Illa nanque vox libétiùs cor auditorū penetrat, quam dicentis vita commendat: quia quod loquendo imperat, ostendendo adiuuat, vt fiat. *vt capacibus discipulis mandata Domini verbis proponere*, subauditur, debet. Vt, enim aduerbium, hoc in loco pro, &, coniunctione posuit. Capacibus dixit, memorosis ac cōmendatis, vel intelligibilibus, qui ea, quæ à magistris audiunt, velociter capiunt, memoriter retinent, & operibus complent. Proponere, id est, anteponere, quia capaces & simplices discipuli, quæ priùs viuaciter de præceptis Domini intelligentes audiunt, posteà sagaciter implere contendunt. *duris verò corde, & simplicioribus*. Duris corde, id est, contumacibus, rigidis, vel incorrigibilibus. Simplicioribus autem, illiteratis, & penè nullam in scripturis diuinis vel memoriam, vel intelligentiam habentibus. *factis suis diuina præcepta monstrare*. Ille igitur, vt beatus Gregorius ait, debet ad exemplum benè viuendi cæteris præesse discipulis, qui cunctis carnis passionibus moriens, iam spiritaliter viuit: qui prospera mundi postponit, qui nulla aduersa pertimescit, qui sola interna desiderat: qui ad aliena * cupienda nō ducitur, sed propria largitur: qui nulla illicita perpetrat, sed perpetrata ab alijs, vt propria deplorat: qui ità se imitabilem cæteris in cunctis, quæ agit, insinuat, vt inter eos non habeat, quod saltem de transactis mens erubescat: qui sic studet viuere, vt monachis suis in omni vita sua bonum exemplum valeat demonstrare: qui lachrymas, quas vult à suis auditoribus fundi, prius * ipse fundat, & eos cōpunctione sui cordis accendat. Et sicut benè operantes, subditos honore superat: ità etiam factis & vita transcendat. Vndè & sequitur: *Omnia verò, quæ discipulis docuerit esse contraria, in suis factis indicet non agenda*. Docet enim, crapulā, ebrietates, & curas huius seculi, & omnia simul vitia atque peccata, discipulis esse contraria, à quibus omnibus necessè est, vt ille priùs se abstineat, & sic alios abstinere operibus & verbis edoceat. Ad hoc enim eligitur Abbas, nè dicta sua factis euacuet. Qui enim ad hoc eligitur, vt aliorū culpas corrigat, cauere debet, nè ab alijs repræhendenda committat. Non enim debet prædicatoris officium suscipere, qui nescit cæteros benè viuendo præire. Priùs ergò Abbas à prauis operibus omnimodis alienus existat, & sic alios firma authoritate coerceat. Necessè est enim, vt esse munda studeat manus, quæ diluere sordes aliorum curat, nè tacta deteriùs inquinet, si sordida insequens, lutum tenet. Hinc per Prophetam dicitur: Mūdamini qui fertis vasa Domini. Domini etenim vasa ferunt Abbates, qui proximorum animas, ad interna sacraria perducendas, in suæ conuersationis fide susceperunt. Apud semetipsos ergò, quantùm debeant mundari, conspiciant, qui ad æternitatis templum vasa viuentia in sinu propriæ sponsionis portant. Ergò quod non faciendum prædicat, Abbas ipse non faciat: & quod faciendum prædicat, priùs ipse necessè est, operibus impleat, *nè alijs prædicans, ipse reprobus inueniatur*. Alijs prædicans prædicator, ipse reprobus inuenitur, quādò aliud loquitur, & aliud operatur: aliud sermonibus, aliud verò exercet operib⁹. Quod enim alijs prædicat operandum, ipse piger efficitur ad exercendū. Verbo viam rectitudinis ostendit, sed ambulare per eam negligit. Ad prædicandum alacer, sed ad operandum efficitur piger. Alijs tenendā prædicat viam iustitiæ, ipse se non vult salutari subdere disciplinæ. Cui rectè conuenit quod subditur: *Quarè tu enarras iustitias meas, & assumis testamentum meum per os tuum?* Hoc ad vnumquenq; pertinet, qui prædicat alijs, & ipse non operatur, quod prædicat. Os enim debet esse iustum, quod iustitias Domini enarrare, & sanctum audeat assumere testamentum. Qui enim, quæ prædicat, implere dissimulat, & quæ non facienda iudicat, implere non cessat: nec iustitias Domini enarrare, nec

Inobedientes monachi, pœnā habēt mortem.

Psal. 48.

* al. rectè

Abbas verbis & factis prædicare debet.

Quæ vox auditorum corda penetret.

Parte 1. pastor. curæ, cap. 10.

Præesse qui cæteris debeat, qualē esse oporteat.

* al. concupiscenda

* al. in se

Abbas ad quid eligatur.

Isaiæ 52.

Abbates ferunt vasa Domini.

1. Cor. 9.

Prædicans alijs, quādò improbus prædicator sit.

Psal. 49.

nec sacrosanctum in prædicationis officium debet assumere testamētum. Scriptum est enim: Non est digna laus in ore peccatoris. *Tu verò odisti disciplinam, & proiecisti sermones meos post te.* Tunc enim subditus odit disciplinam, quandò ad correctiones iustas iniqua præsumptione remurmurat, sicut scriptum est: Stulti despiciunt disciplinā. Tunc autē sermones Domini post se proijcit, quandò Abbatis sui, vel seniorū suorum iussionibus iustis obedire contemnit. Prælatus autem sanctam disciplinam odit, quandò secundùm regularia præcepta viuere contemnit, scripturę diuinæ obliuiosus, quæ dicit: Disciplinā Domini, fili mi, nè abijcias. Et, Audi consilium, & suscipe disciplinā, vt benè sit tibi. Vita etenim regularis, tenentibus eam, disciplina est salutaris. Post se sermones Domini Prælatus proijcit, quandò ea, quę de diuinis scripturis subditis prædicat, implere ipse dissimulat. Qui enim curiosè aliena increpare festinat delicta, necessè est, vt sua prouidè cōsiderans per pœnitentiam damnet peccata: nè, dùm alienum minimū publice corripit delictum, suum maius, tāquàm aurū, abscondat peccatum. Nam sunt nonnulli, qui aliorum semper ante oculos habent errata, sua autem pro nihilo ducūt, & in obliuione ponunt, & post dorsum proijciūt delicta. De quibus & aptè sequitur: *Et qui in fratris tui oculo festucam videbas, in tuo trabē non vidisti.* In fratris sui oculo festucam Abbas videt, sed in suo trabem non videt, quandò vel minimas subiectorum suorum culpas publicè exaggerando iudicat, & sua maiora paruipendens occultat, & emendare dissimulat. In fratris oculo festucā videt, quandò in corde alterius iracundiæ, pigritiæ, somnolentiæ, & cæterorum talium vitiorum esse vitium reprehēdit: in suo trabem non videt, quandò odij, ebrietatis, superbiæ, & similium talium criminum, crimen Abbas habens in corde, habere se minimè recognoscit: quandò in aliorū cordibus leuia, quæ increpanda sunt, cernit & arguit: & quæ in corde suo sunt grauia, nec videt, nec corrigit. *Non ab eo persona in monasterio discernatur.* Non enim personarum acceptor est Deus, sed in omni gente, qui timet Deum, acceptus est illi. Et ideò ab Abbate in monasterio persona non discernatur, nec accipiatur: quia à Deo nec discernitur persona hominis, nec accipitur, sed tantùm opus bonum & accipitur, & approbatur. Accipere enim personam in iudicio, non est bonum, dicit Salomon. Et in Leuitico scriptum est: Non facies quod iniquum est, nec iniustè iudicabis, nec consideres personā pauperis, nec honores vultum potētis. Iustè iudicabis proximo tuo. Postquàm verò ad monachatûs de seculo

Eccl.15. — Subditus quādò odio habeat disciplinam. — Prouerb.1. — Quādò idē Dñi sermones post se proijciat. — Prælatus qñ odio prosequatur disciplinā. — Prouer.3. — Prouer.19. — Quādò idē Dñi sermones post se proijciat. — Matt.7. — Abbas quādò in sui fratris oculo festucam videat. — Acto.10. — Abbas non sit personarum acceptor. — Prouer.18. — Leuit.19.

quis venerit habitum, siue liber fuisset anteà, siue seruus, siue pauper, siue nobilis, siue ignobilis, non est ab Abbate discernendum, sed vnumquenq; secundùm vitæ suæ meritum debet vel castigare, vel amare. *Non vnus plùs ametur, quàm alius, nisi quē in bonis actibus aut obedientia inuenerit meliorem.* Meritò ab Abbate suo monachus cęteris plùs ametur, qui in bonis actibus & obedientia melior cæteris inuenitur. Iustè etenim ille ab homine diligitur homo, qui bonis operibus & sancta obedientia honoratur à Deo. Necessè est, inquā, vt à mortali homine diligatur homo, qui ab immortali diligitur Deo. Pro Dei enim amore se talis monach' præ omnibus obedientiæ subdit, & in bonis omnibus actibus exercet, & ideò ab Abbate præ omnibus meritò diligitur & amatur. *Non conuertenti ex seruitio præponatur ingenuus, nisi alia rationabilis causa existat. Quòd si ità, iustitia dictante, Abbati visum fuerit, & de cuiuslibet ordine id faciat. Sin aliàs, propria teneant loca.* Quod autem dicit, non præponatur ingenuus seruo: subintelligitur, in ordine vel ministerio. Non propterea quia ingenuus est, aut superiorē ordinis teneat locū, aut Præpositi vel Decani teneat ministerium, nisi alia rationabilis causa existat. Rationabilis enim causa est, vt is, qui in ecclesia meliùs potest cantare, vel legere, vel omne officium implere, tali congruo constituatur loco, vt dignè possit implere illud officium. Et si ità est intelligentia rationali præditus, & verbo & operibus eruditus, vt Decanus possit esse vel Præpositus, nihil illi ingenuitas officiat, vel seruitus. Sed si rationabilis exigit causa, & in ordine constituatur superior, & in ministerio prior. Hoc autem non tantùm de ingenuili vel seruili ordine faciendum est, sed de cuiuslibet, id est, siue de priori, siue de iuniori, siue de sacerdotali, siue de * laicorum, vel reliquorum ordine id faciat. Sin aūt, propria teneāt loca, i. propter potentię vel ingenuitatis dignitatem, alter non pręponatur alteri, sed vnusquisque in quo ordinis loco venit, in ipso permaneat. *quia siue seruus, siue liber, omnes in Christo vnum sumus.* Omnes in CHRISTO vnum sumus, dicit: id est, vnum corpus Christi. Sic enim alio loco Paulus Apostolus ait: In vno spiritu omnes nos, & in vno corpore baptizati sumus, siue Iudæi, siue Gentiles, siue serui, siue liberi, & omnes in vno spiritu * potati sumus. Deus autem Dei filius, qui omnes homines vult saluos fieri, & ad agnitionem veritatis perducere, omnē sexum, omnem ætatem, omnem conditionem de vniuerso genere humano redemit, & ex illis corpori suo electorum * numerum sociauit, & ideò in CHRISTO siue serui, siue liberi, omnes vnum sumus, & sub.

Abbas meliorem monachū plùs cęteris amare debet. — * al. leuitarum. — 1.Cor.12. — Ibidem. — * al. vocati — 1.Tim. 2. — * al. numero

vno Domino æqualem seruitutis militiam baiulamus. Bonorum etenim monachorum, in hoc præsenti seculo vita, in Christi est semper posita seruitutis militia. Vndè & beatus

Iob 7.

Iob ait: Militia est vita hominis super terram. Quam sub vno Domino æqualem baiulamus, quia quanuis ęqualiter non viuamus,

Matth. 11.

iugum Domini suaue, & onus eius leue, in regulari vita degẽtes, æqualiter promisimus & sustinemus. Quę regularis vita, quæ hîc vocatur militia, ab omnibus monachis æqualiter est tenenda, & nec à seruis, nec à liberis, nec à prioribus, nec à iunioribus aliquandò licenter est violanda.

Regularis vita, ab oĩbus æqualiter est tenenda.

Et si propter fragilitatem humanam ab ea contigerit deuiari à quoquam, vna emendetur necessè est pœnitentia, & vna teneatur in omnibus disciplina. vndè & sequitur: *quia non est personarum acceptio apud Deum.* Nos personas accipientes, discernimus: quia * viuentes in hoc seculo, discretas eas inuenimus. Deus autem qui vniuersas initio de vno homine, & vna cõditione creauit, personas nec accipit, nec discernit, sed vnumquenque secundùm opera sua vel damnat, vel castigat, vel iustificat.

Roman. 2. Galat. 2. Ephe. 6. Acto. 10. Coloss. 3.

* al. venientes in hoc seculum,

Iniustos autem, iustè & meritò damnat: Iustos verò, misericorditer & gratuitò iustificat. Quos in prauis operibus superbè viuentes inuenit, humiliat & condemnat: Quos autem in bonis actibus humiliter viuẽtes inuenit, remunerat & exaltat. Vndè & hic sequitur: *Solummodò in hac parte apud ipsum discernimur, si meliores * ab alijs in operibus bonis & humiles inueniamur.* Sic itaq; singulorum debet discernere merita, vt alteri alteram non præponat personam. Et si vnã eandemq; ingenuitatis vel seruitutis persona commiserit culpam, vnam eandemque sustineat disciplinam. Non enim honoris gratia, alius in pœnitentia leuigetur, alius verò despectionis causa grauetur. Sed ita ab Abbate censura iudicij in his duabus rebus semper electi à reprobis discernuntur, id est, in vera cordis humilitate, & boni operis actione. Capitis enim & corporis, id est, Christi & Ecclesiæ, vox est in psalmo: Iudica me Deus, & discerne causam meam de gente non sancta.

* al. ab alijs operibus inueniamur.

Psal. 42.

Non ergò discernit Dominus à personis personas, id est, à seruis ingenuos, sed ab operibus discernit opera, & à meritis merita, vt vnicuique secundùm proprij laboris opera tribuat & præmia.

Roma. 2.

Nam & illos quos in bonis operibus & virtutum meritis inuenerit meliores, & puritate cordis cæteris humiliores, cum præmiorum discretione congruas in regno cælorum tribuet mansiones. Quã virtutum omnium matrẽ in omnibus Abbas tenere debet discretionem, & nõ personas discernere, sed vniuscuiusque merita approbare, & omnes secundùm merita operum sincero corde diligere.

Abbas non personas, sed virtutes discernere debet.

Vndè & sequitur: *Ergò æqualis sit ab eo omnibus charitas, vna præbeatur in omnibus, secundùm merita, disciplina.* In hoc enim æqualis debet esse ab Abbate omnibus charitas, vt in dilectionis habitu non discernat personas. Aequaliter enim debet de nobili genere diligere monachos, æqualiter de seruili conditione procreatos Sic itaque singulorum debet discernere merita, vt alteri alteram non præponat personam. Et si vnam eandemq; ingenuitatis vel seruitutis persona commiserit culpam, vnam eandemque sustineat disciplinam. Non enim honoris gratia alius in pœnitentia leuigetur, alius verò despectionis causa grauetur. Sed ità ab Abbate censura iudicij temperetur, vt non vna persona leuiùs, altera grauiùs iudicetur.

Abbatis charitas, in quo debeat esse æqualis erga oẽs.

In doctrina nanq; sua Abbas Apostolicam debet illam semper formam seruare, in qua dicit: Argue, obsecra, increpa. In hac itaque Apostolica sententia, beati Hieronymi, & beati Prosperi ponenda sunt verba.

2. Tim. 4.

Ait enim Hieronymus: Argue peccatores vel peccantes: contestare ne peccent, increpa resistentes. Sed hæc omnia cum patientia, & secundùm doctrinam.

in 4. cap. 2. Tim.

Prosper autem dixit: Ecclesiæ quippe doctoribus & censura debet inesse, vt arguant: & patientia, vt emendare nolentes, fortiter ferant, Apostolico satisfacientes imperio, qui Timotheo pręcepit, dicens: Argue, obsecra, increpa in omni patientia, quasi diceret: Argue coæquales, obsecra seniores, increpa minores. Sed proptereà addit, in omni patientia & doctrina: quia leniter castigatus exhibet reuerentiam castiganti: asperitate autem nimiæ increpationis offensus, nec increpationem recipit, nec salutem. Possumus & hanc sententiam, quam illi in diuersis rationabiliter intelligunt implendam personis, in vna eademque persona per temporum interualla sine dubio intelligere esse complendam.

Ordo in increpando seruandus.

Primùm enim arguendus est peccator, quia peccat. Neque enim aliũ decet arguere, nisi peccantem, sicut Dominus in Euangelio ait: Si peccauerit in te frater tuus, vade & argue eum inter te & ipsum solum. Si audierit te, lucratus es fratrem tuum.

Matt. 18.

Eccè iam lucratus es arguendo fratrem tuum, quia audiens te, correxit se. Obsecra eum iterùm, vt quotidiè in bonis actibus viuens sic in virtutibus crescat, quatenùs ad perseuerantiam boni operis perueniat. Sin autem te non audierit, nec se emendauerit, aut fortasse post emendationem ad vomitum redierit, increpa eum duriter, * in omni tamen patientia & doctrina. Aliter congruo tẽpore arguẽdus est peccans monachus, vt declinet à malo. Si emendauerit, iterùm conuenienti tempore

* al. hæc addunt, & si vales, emenda,

pore obsecrandus est, vt non tepidè viuat, sed in virtutibus crescens, bonum faciat. Sin autem emendare noluerit obsecratus, iterùm apto tempore terrendus est valdè & increpandus, itá vt ethnicus & publicanus. Huic sensui beati Benedicti videtur expositio congruere. Cùm enim diceret, Argue, obsecra, increpa, addidit, *id est, miscens temporibus tempora, terroribus blandimenta.* ac si diceret: Temporibus argutionis, misce tempora obsecrationis: & temporibus obsecrationis, misce tempora increpationis. Et cùm peccatrix anima increpationibus magistri rigidis iustisque fuerit territa, addantur illi paterno amore, nè in desperationis mergatur foueam, & blandimenta. Hinc & beatus Gregorius ait: Miscenda ergò lenitas est cum seueritate. Faciendum quoddam ex vtroque temperamentum, vt neque multa asperitate exulcerentur subditi, neque nimia benignitate soluantur. Omnis enim ab Abbate sagaciter exhibenda est cura, nè aliqua ex ouibus eius pereat. Vnde & subditur: *dirum magistri, pium patris ostendat affectum.* Dirum magistri, dicitur, grauitudo eius vel magnitudo, aut dignitas grandis honoris. Aliquotiès enim dirus, magnus vel dignus intelligitur. Quod autem dicit, pium patris ostendat affectum: subauditur, in se habere. Aliter dirum magistri dicit, magnitudinem vel terrorem increpationis, quem erga subditos magister exhibet, vt sanentur. Quod dirum, id est, qui terror, nō odium, sed habere in se pium patris necessè est ostendat officium. Non enim in delinquentes discipulos terror odij de fomite, sed de pij patris procedere debet amore: vt errantes magistri terror prouidus corrigat, & benè agentes pius patris amor * foueat. Vndè & aptè expositio beati Benedicti in superiori sententia, qua dicit, argue, obsecra, increpa, lucidissimè subditur. Ait enim de argutione: *indisciplinatos & inquietos debet duriùs arguere.* Ait de obsecratione: *obedientes autem & mites & patientes, vt in melius proficiant, obsecrare.* Ait de increpatione: *negligentes autem & contemnentes, vt increpet, & corripiat, admonemus.* Nulla, vt arbitror, lucidior expositio in hac Apostolica, quàm beatus fecit Benedictus, poterit inueniri sententia. *Neque dissimulet peccata delinquentium.* Non dissimulanda sunt delinquentium peccata, nè subditorum noxia diu protelētur delicta. Quàm citiùs enim peccatoris emendata fuerit culpa, tam citiùs consequetur & veniam. Celeriter hodiè Abbas culpam manifestam emendet vnam, cràs sine dubio quam emendare debeat, habebit alteram. Ergò non tardans dissimulet emendare, quasi nesciens, quem tam grandis animarū regiminis premit fascis. *sed mox, vt cœperint oriri, radicitùs, vt praualet, amputet.* In ortu suo radicitùs amputanda sunt vitia vel peccata, nè fixis firmatisque radicibus noxios ramos mittant, & in ramis mali operis fructus ferant. Radicitùs amputare peccata vel vitia iussit, sed tamen, vt præualet, dixit: Non enim quantùm volumus, amputare vitia vel peccata valemus: sed quantùm cùm Domini adiutorio possumus, amputare peccata delinquentium * debemus. *memor periculi Heli sacerdotis de Silo.* Quia enim falsa pietate superatus, ferire Heli delinquentes filios noluit, apud districtū iudicē semetipsum cū filijs crudeli damnatione percussit. Pro iniquitate enim filiorum suorum damnatus est, quia non eos seueritate & authoritate pontificis increpauit, sed mansuetudine paterna liniuit. Quæ sententia vigilanter ab Abbatibus * timenda est, nè fortè cùm plùs, quàm decet, leniter subditorum suorum palpauerint culpas, à districto iudice feriantur sententia. *& honestiores quidem atque intelligibiles animos, prima vel secunda admonitione verbis corripiat.* Honestiores, dicit honorabiliores. Honestus dicitur, quasi honoris status, eò quòd nihil habeat turpitudinis. Intelligibiles, ratiōe capaces, quia ea, quæ audiunt à magistris, intelligūt, & operibus implere contendunt. Qui si in aliquibus rebus excesserint, quia non est homo qui viuit, & non peccet: secundùm Domini præceptum, secundò eos verbis admonere præcepit, quia eos taliter emendari crediderit. *improbos autem & duros ac superbos vel inobedientes, verberum vel corporis castigatione in ipso initio peccati coerceat, sciēs scriptum: Stultus verbis non corrigitur. Et iterùm: Percute filium tuum virga, & liberabis animam eius à morte.* Improbos, imprudētes dicit, probitate mētis carentes. Duros autem, pertinaces, vel contumaces, & incorrigibiles. Duros autē, ac superbos, & inobedientes, verberum, vel corporis castigatio in ipso initio peccati coercere debet, nè peccati malum crescat in altum, & cùm consummatum fuerit, authori suo mortis generet fructū, quia scriptum est: Peccatum cùm consummatū fuerit, generat mortem. Castigatio autem, & in * excommunicatione, & in verbis, & in verberibus intelligitur. Coerceat, dicit, id est, compescat, refrenet, vel reprimat. Et quia scriptum est, Stultus verbis non corrigitur: necessè est, vt exhibeatur ei corporis castigatio in excōmunicatione. Et si adhuc necessè fuerit, exhibeatur & castigatio in verberibus virgę: quia scriptū est, Percute filiū tuū virga, & liberabis animā eius à morte. Melius est enim, vt hîc patris percuti-

(Lib. 10. Mor. ca. 6. & par. 2. past. cura cap. 6.)

(* al. resoueat.)

(Abbas culpam celeriter emendare debet.)

(* al. festinemus.)

(1. Reg. 2.)

(* al. tenenda)

(Honestiores vt sint corripiēdi.)

(Eccles. 7.)

(Matth. 18.)

(Prouer. 23.)

(Vt duri ac superbi.)

(Iacobi 1.)

(* al. cōmunicatione.)

cutiatur virga, quàm inferni malè damnatus sustineat pœnam. Melius est, vt hîc modicùm patris correctionem sustineat, quàm in inferno * perpetuæ damnationis gemat. Correctio enim patris, in modico videtur esse amara, sed dulcissimos fructus in futuro generat patienter sustinentibus eam. *Meminisse semper debet Abbas quod est: meminisse debet quod dicitur, & scire, quia cui plus committitur, plus ab eo exigitur.* Nè se superbú viuentes, superbia elatus extollat, & vitiosè viuentes despiciat. Meminisse debet semper Abbas quod est: id est, * memorare, quia fragile figmentum est, & de molli terræ luto plasmatus. Et ideò fragilitatis suę semper timeat lapsum, & sic humiliter & cum discretione alienum damnet peccatū. Aliena occulta indagatione sagaci perquirat, & inuenta discretè atq; cautissimè feriat. Tentato verò condoleat, timens nè aliquandò tentatus * & ille succumbat. Audiat Apostolum dicentem: Si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui spiritales estis, instruite huiusmodi in spiritu lenitatis, considerans teipsum, nè & tu tēteris. àc si diceret: Cùm displicet ex aliena infirmitate, quod conspicis, pensa quod es, meminisse quod dicitur. Dicitur enim abbas, id est, pater. Si verò pater est, paterno amore diligat filios suos, i. monachos suos, & se talē exhibeat natis, vt ametur, & timeatur ab illis: Ametur à bonis, timeatur à malis, vel prauis. In vna eademq; Abbatis persona, & pia matris viscera, & districta patris debet esse censura, vt quos amore nutrit materno, corrigat rigore paterno. Et quibus matris præbet sugenda vbera, sub patris teneat disciplina. Hinc beatus Gregorius ait: Curandum quippe est, vt rectorem subditis & matrem pietas, & patrem exhibeat disciplina. Et tales se, qui præsunt, exhibeant, quibus subiecti occulta sua prodere non erubescant. Et cùm tentationum fluctus paruuli tolerāt, ad patris mentē, quasi ad matris sinum, recurrant. Nam & illud scire debet Abbas, quia cui plus committitur, plus ab eo exigitur. Cui enim plus in cura regiminis cōmendatur, ab eo requirendi ratio plus exigitur. Quantos enim vnusquisq; Abbas in sua monachos accipit gubernatione, de tantis est redditurus Deo rationem. Et si benè viuendo se saluum fecerit, & illos benè & iuste rexerit: de sua salute gratiam, & de omnibus illis mercedem à Domino recipiet sempiternam. *Sciatque, quàm difficilem & arduam rem suscepit, regere animas.* Difficilem & arduam rem dicit esse animam, quia tenuis & laboriosa est in cōpræhendēdo, subtilissima & augusta in examinando, & ideò laboriosa & ardua in gubernando, grauis & pigra in emendando, & propterea periculum imminet omni gubernatori in ratione reddenda. *& multorum seruire moribus.* Quia mores diuersorum diuersi sunt monachorum, diuersis impensionibus indigent curarum: quia diuersis vulneribus, diuersa medela impendenda est medicaminum. Et ideò beatus Benedictus diuersorum hîc morum diuersum posuit curationis modum dicens: *& alium quidem blandimentis, aliū verò increpationibus, alium suasionibus, & secundùm vniuscuiusque qualitatem vel intelligentiam, ità se conformet & aptet.* In expositione huius sententiæ, beati Gregorij ponenda sunt verba, ait enim: Sciendum quoquè est, quòd aliquandò subiectorum vitia, prudenter dissimulanda sunt, sed quia dissimulātur, indicanda: aliquandò & apertè cognita, maturè toleranda: aliquandò verò subtiliter & occultè perscrutanda: aliquandò leniter arguēda, aliquādò aūt vehementer increpanda. Sed quia nō vna eademq; cunctis exhortatio congruit, quia nec cunctos par morum qualitas * adstringit, & ideò pro qualitate audientium, formari debet sermo doctorum, vt & ad sua singulis cōgruat, & tamen à communis ædificationis arte nunquàm recedat. Secundùm ergò vniuscuiusque qualitatem, & intelligentiam sic se cōformet & aptet Abbas, quandò cùm magnis magnus, & cum paruis efficitur paruus: quandò cum infirmis efficitur infirmus, vt infirmos saluos faciat: quandò omnibus omnia fit, vt omnes saluos faciat: quandò forma factus gregi, humilibus humilitatis ostendit formam, & obedientibus obediētiæ præbet exemplar. similiter abstinentibus, & vigilantibus, & orantibus, & in omnibus bonis virtutibus cunctis sibi subiectis normam præbet salutis. Nam & quandò cum Paulo veraciter dicit: Quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis scandalizatur, & ego nō vror? & similia. Se omnibus conformat & aptat, & boni pastoris bonam subditis ostendit formam. Et quandò gaudet cum gaudentibus, flet cum flentibus, miseretur infirmis, cōpatitur tribulatis, condescendit senibus & infantibus, quandò etiā mente infirmos patiēter tolerat, fragiles benignè corroborat, & secundùm morum omnium qualitates, & paruulorum siue stultorum intelligētias omnibus se compositum reddit & aptum. *vt non solùm detrimenta gregis sibi commissi non patiatur, verùm in augmentatione boni gregis gaudeat.* Detrimenta, damna, iacturam vel diminutionem gregis, dicit, quam esse in grege sibi commisso Abbas nec pati, nec velle, inquantùm valet, nec fieri sinere debet: sed magis in augmentatione, id est, amplificatione boni gregis gaudeat: quia in numero boni gregis amplificatio, vel in virtutibus augmentatio, profectus est

*al. perpetuò dānatus

Abbas aliorum peccata cū humilitate damnare debet.

*al. vt

Gal. 6.

Par. 2. curæ pasto. ca. 6.

Animam gubernare, cur sit difficile.

*al. diuersorum posuit curationis modum.

Par. 2. curæ past. ca. 10.

*al. contingit,

Abbas quō fratribus conformare se debeat.

1. Pet. 5.

2. Cor. 11.

Rom. 12.

est boni pastoris & exultatio. Bonorum, inquam, monachorũ multiplicatio, & salus animarum rectorum, & honor *gaudentium. Notandũ, quia in augmẽtatione boni, non mali gregis, gaudium dixit esse pastoris. Malorum enim multiplicatio, bonorum est tribulatio. Magis ergò detrimẽtum facit eorum multiplicatio, q̃ diminutio. Et magis iustis generant iniusti luctũ, q̃ gaudium. Multiplicatione enim malorũ, infirmatur cõgregatio bonorum: & econtrariò augmentatione bonorum, infirmatur conuentus malignãtium: & profectibus virtutum, fortitudo debilitatur vitiorum. *Ante omnia, nè dissimulans, aut paruipendens salutem animarum sibi commissarum, plus gerat solicitudinem de rebus transitorijs, & terrenis atque caducis.* Non enim debet Abbas dissimulare, i. nescire se fingere rem, de qua in districto examine rationem debet Domino reddere: neq; paruipendere debet salutẽ monachorum suorum, & pro magno existimare curam rerum terrenarum: neq; minùs curare debet de salute animarum sibi commissarum, & plùs gerere curam de substãtia rerum. Plus est enim, ait Dominus, anima quàm esca. Nam solicitè de rebus terrenis curam gerere, & de animabus non curare: non est consilium salutis, sed mortis. Pro magno habere rem transitoriam, terrenã, atque caducam, & paruipẽdere permanentem & æternam, non est consilium salutis, sed stultitia perditionis. Parui enim pendére dicitur, paruũ æstimare, vel contemptui habere, siue etiã aliquid magnũ animo superbo despicere. Pendere enim dicitur æstimare. Qui enim se aliquid esse considerat, & alium despiciẽs, aut paruum aut nihil esse existimat, paruipendit in alio, quod in se considerat esse magnum. Nonnulli obliti quòd fratribus animarum causa sint Prælati, toto cordis annisu secularibus rebus inseruiunt. Hæ cùm adsunt, exultant: ad has etiam, cùm desunt, diebus ac noctibus cogitationum æstibus anhelant. Nam vt ratio recta postulat, minùs de trãsitorijs, & plùs curare debemus de in æternùm mansuris: Minùs de terrenis, plùs de cælestibus: Minùs de caducis, & plùs de manentibus soliciti esse debemus, quia nõ de terrenis rebus, sed monachorũ nostrorum animabus rationem Domino redditurі sumus. Vndè & sequitur: *sed semper cogitet, quia animas suscepit regendas, de quibus & rationem redditurus est.* Quia animæ substantia incorporea & inuisibilis atq; ignotæ originis est, ideò ad regendnm laboriosa, & difficilis & ardua res est. Cum multo enim laboris ingenio ad puritatem cogitationis eius peruenitur, & ideò cum diuturno difficultatis labore, peccati eius vulnus medetur. Multa enim peccatorum vulnera, voluntariè suscipit anima, sed vt sanetur, multùm *inuitè recipit medicinã. Nam si discretè & rationabiliter animabus vulneratis spiritualia medicamenta ab Abbate fuerint ministrata, & illæ animæ medelam, & ille Abbas Domini recipit gratiã. At verò si animabus infirmis spiritalia medicamina neglexerit ministrare, de omnibus sibi subditis cogetur ponere rationẽ. *Et nè causetur de minori fortè substantia.* Nè causetur, dicit, i. nè queruletur. Causatur enĩ, qui querulatur. Et qui pro paupertate caducarum murmurat rerum, iniustã querelam deponit contra Dominũ, nesciẽs quia sicut in camino ignis probatur aurum, ità in paupertatis fornace probatur vita monachorum. De minori substantia dicit, i. de paucitate terrenarũ rerũ. Substantia autem hic abusiuè pro terrenis posuit rebus. Nam substãtia ab eo propriè dicitur, quòd omnis res ab ipsa subsistat, cui insunt octo, i. qualitas, quantitas, cognitio, situs, habitus, facere, pati, vbi, quandò: quam Græci ὀυσίαν vocant. *memineris scriptum: Primùm quærite regnum Dei & iustitiam eius, & hæc omnia adijcientur vobis.* Primũ à nobis, i. summo opere, summo studio, & tota cordis intentione, Domini quærendnm est regnum Dei, sic ab illo nobis necessarium sperandum est terrenum subsidium. Primũ à nobis quærenda est eius iustitia, & pòst ab illo nobis necessaria speranda est terrena substantia. A Dño enim quęrẽdum est, & regnũ ęternum, & terrenũ subsidiũ. Illud quasi permanens bonũ, istud quasi transitoriũ, sed tamen in via huius vitæ necessarium. De hac enim sententia B. Augustinus ait: Quid enim intersit inter bonũ, quod appetendũ est, & necessariũ, quod sumendum est, hac sentẽtia declarauit, cùm ait: Primùm quærite regnũ Dei, & reliqua. Regnum ergò & iustitia Dei, bonũ nostrũ est: & hoc appetendum, & ibi finis cõstituendus, propter quod omnia facimus, quæcunq; facimus. Sed quia in hac vita militamus, vt ad illud regnum peruenire possimus, quæ vita sine his necessarijs agi nõ potest: Apponẽtur vobis hæc, inqt, sed vos regnũ Dei & iustitiã eius primũ quærite. Cũ enim dicit illud primùm, significauit, ꝙ hoc posteriùs quęrendũ est, nõ tẽpore, sed dignitate: Illud tanq̃ nostrum, hoc tanquàm necessariũ nostrũ. Sed hoc necessarium, propter illud bonũ, quærendum est à nobis. *Et iterùm: Nihil deest timentibus eum.* Qui enim Deum habet, per quem cuncta creata sunt, & in quo manẽt & constant omnia, nihilominùs de spiritali aut terrena potest habere substantia. Potens est enim Deus & spiritalibus & carnalibus delicijs plenam sanctis suis in seculi huius deserto parare mensam. Qui enim casto timore timet Dominũ, in quo omnis pleni-

*al. gubernantium.

Cur in augmentatione malorũ, nõ sit gaudiũ pastoris.

Abbas non minùs animarum curam gerere debet, q̃ rerum terrenarum.

Matt. 6.

*al. inuitè

Prouerb. 17.

Matth. 6.

Quõ à nobis quærenda Dei iustitia, quõ terrena substantia.

lib. 2. de sermone Dñi in monte, cap. 24.

Psal. 34.

Rom. 11.

Coloss. 3.

plenitudo rerum & copia manet virtutũ, nihil minùs habere poteſt de ſubſtãtia ſpiritualium & corporalium rerum. Scriptũ quippe eſt: Timenti Deũ benè erit in æternum, & in diebus conſummationis illius benedicetur. Et, Qui timent Dominum, ſperauerunt in Domino: adiutor eorum & protector eorum eſt. *Sciatq́, quia ſuſcipit animas regendas, præparet ſe ad rationem reddendã.* Qui enim ſuſcipit aliorum animas ad regendum, cogitur de illis cum Domino ponere rationem. Et rectæ prędicationis verbo, & bonorum operum eos docere debet exemplo, quatenùs & interno iudici placere benè viuendo ſtudeat, & exemplum bonæ vitæ ſubditis præbeat, & ea, quæ in eis corrigenda ſunt, ſagaciter * depræhendat, & velociter, vt pręualet, corrigat: & de hoc conſilium Salomonis dicentis audiat: Fili mi, ſi ſpoponderis pro amico tuo, defixiſti apud extraneum manum tuam illaqueatus es verbis oris tui, & captus proprijs ſermonibus. Fac ergò quod dico, fili mi, & temetipſum libera. Diſcurre, feſtina, ſuſcita amicum tuum, & cætera. Spondere nanq; pro amico eſt, alienam animã in periculo ſuæ conuerſationis accipere. Apud extraneum manus defigitur, quandò in alterius cura mens ligatur. Illaqueatur igitur verbis oris ſui, dum ratione conſtringitur, nè eius vita ad aliud, quàm admonet, relaxetur. Vndè apud diſtrictũ iudicem cogitur tãta in opere exoluere, quanta eum conſtat alijs voce præcepiſſe. Quiſquis enim ad vidẽdum alijs in exẽplo pręponitur, non ſolùm, vt ipſe benè viuendo vigilet, ſed etiam vt amicum prædicando ſuſcitet, admonetur. Ei nanque vigilare benè viuendo non ſufficit, ſi non illum, cui præeſt, * aptiori tempore diſiſugit. Ergò ſic Abbas & ſe cuſtodiendo, & alios ſuſcitando viuat, vt non pœnalem Domino rationem reddat, ſed ab illo lætus præmia æterna recipiat, Amen. *Et quantum ſub ſua cura fratrum ſe habere ſcierit numerum, agnoſcat pro certo, quia in die iudicij ipſarum omnium animarum eſt redditurus Domino rationem, ſine dubio addita & ſua anima.* Secundùm monachorum ſuorum numeri quantitatem, redditurus eſt Abbas in tremendo Domini iudicio rationem. Et ſi eum iuſta ſaluauerit ratio, & ſalutis propriæ donum, & rectæ gubernationis accipiet præmium. Sin autem eum iniqua propria acta, & ſubditorum gubernatio damnârit iniuſta, ſecundùm malorum quantitatem recipiet & damnationem. Sicut enim de animabus ſubditorum ſuorũ, ità Abbas & de ſua redditurus eſt Domino rationem. Et ideò & illorum & ſuam vigilanter, & prouidè debet gerere curam, & nec pro illorũ ſuam, nec pro ſua illorum debet negligere vitã. * Timeat ergò neceſſiè eſt Abbas exteriùs, quod pro illorum vtilitate ſuſcepit: ſeruet interiùs, quod Domino pro ſua ſalute promiſit. *Et ità timẽs ſemper futuram diſcuſſionẽ paſtoris de creditis ouibus, cùm de alienis ratiocinijs cauet, redditur de ſuis ſolicitus.* Inferiores enim paſtores ſummi paſtoris, id eſt, Chriſti, qui dixit: Ego ſum paſtor bonus, ſolicitè ſemper, & de ſuis actibus, & de creditis ouibus futuram timere debent diſcuſſionem, nè quandò increpando dicat illis Deus: Quod fractũ erat, nõ alligâſtis: & quod abiectũ, non reduxiſtis: & cùm ipſi limpidiſſimam aquam biberetis, reliquã pedibus veſtris turbâſtis. Et oues meæ his, quæ conculcata pedibus veſtris fuerant, paſcebantur: & quæ pedes veſtri turbauerant, hæc bibebant &c. Hãc increpationis vocem Abbates nè audiant, & ſubditorum ſuorum ſagaciter expleant curas, & ſuas prudenter agere non deſiſtant. Et ſic in * propria ſolicitudine ſeruent, vt à ſubditorum cuſtodia nõ recedant. Dignum quippe eſt, vt hi, qui præſunt alijs, oculos apertos habeant, & hinc indè vigilanter adſpiciant. Intùs & foris pleni ſint oculis, vt inſidias antiqui à longè proſpiciant hoſtis. Intùs, vt ſe diligenter cuſtodiant: foris, vt alijs benè viuendi exemplum præbeant. Et hoc modo dum de alijs ratiocinijs cauet, redditur de ſuis ſolicitus Abbas, i. dum de ſubditorum ſuorũ ratiocinijs cauet Domino reddere rationẽ, redditur, i. fit de ſuis, ſubauditur ratiocinijs, ſolicitus. Solicitè enim cogitat, quia & de ſuis actibus, ſicut & de ouium ſuarũ, rationem in tremendo iudicio redditurus eſt Domino. Inter rationem, & ratiocinationem ità diſtinguitur. Ratio enim motus quidam eſt animi, vera à falſis diſcernens: Ratiocinatio autem, rationabilis eſt ſubtiliſq; diſputatio. Quam benè cauet ille cum Domino ponere, qui & ſe cuſtodire, & ſubditos benè & iuſtè regere nouit. *Et cùm de admonitionibus ſuis emendationẽ alijs ſubminiſtrat, ipſe efficitur à vitijs emendatus.* Dignum valdè eſt, vt qui alijs panem miniſtrat vitę, ipſe fame non pereat. Qui enim fratribus cauſa dilectionis verbum prębet ſalutis, ipſa dilectione efficitur à vitijs emendatus. Charitas enim coöperit multitudinem peccatorum, ſicut ſcriptum eſt: Qui conuerti fecerit peccatorem ab errore viæ ſuæ, ſaluabit animam eius à morte, & cooperit multitudinem peccatorum ſuorum. Iuſtè ergò is, qui alios monitionibus ſuis de errore liberat vitiorum, prior à proprijs, iuuante Domino, liberabitur. Vitia enim dicuntur peccata, quæ per ſe nihil ſunt, ſed vbi bonitas deeſt, vitium eſt. Omnis enim natura opus eſt. Opera enim mala, quæ vitia dicuntur, actus ſunt, nõ res: ſed priuatione boni, hoc nomen accepit.

Eccl. 1.
Pſal. 113.
Abbas pro monachis ſibi commiſſis, in iudicio redditurus eſt rationem.
* al. iudicet
Prouerb. 6.
* al. à peccati corpore
Abbas pro ſua anima Domino rationẽ reddet.
* al. Teneat
Ioan. 10.
Ezech. 34.
* al. propriã ſolicitudinem
Qui præſunt, intùs & foris, cur oculis pleni eſſe debeãt.
Rationis & ratiocinationis diſcrimen.
1. Pet. 4.
Iacobi 5.
Vbì bonitas deeſt, ibi vitium eſt.

De adhibendis ad consilium fratribus.

CAPVT III.

[Prouerb. 15.] IDeò ab Abbate ad consilium fratres adhibentur, quia scriptum est: Dissipantur cogitationes, vbi non est cōsilium. Vbi verò * plurimi [*al. plures sunt] fuerint cōsiliarij, confirmātur. Item, [Prouer. 27.] Vnguēto & varijs odoribus delectatur cor, & * boni [*al. bonis] amici consilijs anima dulcorabitur. Et, Cum [Prouer. 24.] dispositione initur bellū: & erit salus, vbi multa consilia sunt. *Quotiès aliqua præcipua agenda sunt in monasterio.* Monasteriū enim, vt prædictum est, etiam vnius monachi habitatio dicitur. Sed quærendum est, si vnius habitatio propriè monasterium vocatur, propter idioma Græcæ linguæ, quia [Multorum monachorum simul habitantiū cur dicatur monasterium.] dicitur *μόνος* vnum, cur multorum habitatio in vno positorum, monasterium dicatur: nisi fortè (vt arbitror) propterea, quia vna fides, vnum baptisma, cor vnum & anima vna est, in omnibus benè & iustè viuentibus monachis, sicut priùs in religione rectè credentium & benè viuentium [Acto. 4.] fuit. Vnum enim velle in omnibus rectè viuentibus monachis manet, vni Domino seruiunt, sub vno rege militant, & vnum corpus CHRISTI effecti, eundem vnum redemptorem adorant: & ideò vna illorum omniū habitatio, non incongruè monasterium vocatur. *conuocet Abbas omnem congregationem, & dicat ipse vndè agitur.* Vndè agitur, dicit, id est, vndè consiliandum, vel [Congregatio & conuocatio quomodò distinguantur.] vndè requirendum est. Inter congregationem autem & conuocationem hoc interesse priores dixerunt: Congregatio & de hominibus, & de brutis animalibus, & de lapidibus, vel alijs quibuslibet insensibilibus rebus dici potest, quia congregari vel vocibus, vel alio quolibet modo possunt: Conuocatio autem non nisi de hominibus rationalibus fieri potest, qui proprijs nominibus conuocantur: quia conuocari proprium eorum est, qui audire, ac discernere nôrunt. *& audiens consilium fratrum, tractet apud se, &, quod vtilius iudicauerit, faciat.* Priùs enim Abbas de agendis rebus monasterij, vel aliarum quarumcunque rerum agendarum, fratribus omnibus in vno positis pariter consilium petat, & quod consilium vnusquisque dederit, libenter audiat: & posteà in secreto cum senioribus tantùm fratribus, qui vtilius, quive inutilius consilium dederint, subtiliter & acutè discernat. Et tunc quod melius iudicauerit, id est, discreuerit, implere satagat. Iudicare enim, discernere dicitur, vt id: Iu- [Psal. 42.] dica me Deus, & discerne causam meam. *Ideò ad consilium omnes vocari diximus, quia sæpè* [Matt. 11.] *iuniori Dominus reuelat, quod melius est.* Scriptum [1. Cor. 14.] est enim: Si iuniori reuelatum fuerit, senior taceat. Sæpè enim propter humilitatis gratiam, iuniori Dominus reuelat, quod seniorem celat. Non enim personarum ac- [Act. 10.] ceptor est Deus, sed in omni ætate, conditione, sexu, & gente, his qui timēt eum, acceptus est illi, & in quibus vult, de omnibus his spiritus misericorditer spirat, & gratiam sapientiæ benignus ministrat. Nō enim in Daniel & Samuel ætatem discre- [Dan. 13. 1. Reg. 3.] uit, sed gratiā ministrauit. Cani enim sunt, [Sap. 4.] dicit scriptura, sensus hominis: & ætas senectutis, vita immaculata. *Sic autem dent fratres consilium, cum omni humilitatis subiectione, & non præsumant procaciter defendere, quod eis visum fuerit, sed magis in Abbatis pendeat arbitrio, vt quod salubrius esse iudicauerit, ei cūcti obediāt.* Sic enim [Abbatis acta monachi non debent reprehendere.] Abbati suo cuncti monachi debent obedire, vt acta illius nullus ex illis temerè audeat reprehendere, sed potiùs tanquàm patri filij, vel membra capiti, sic ei cuncti humiliter seruiant, & obediant subditi. Præcepta quoque eius si secundùm Domini sunt mādata, velut imperiū Domini summoperè custodiant, & implere toto amore contendant: & hoc esse sanctum, hoc sibi salubre ac necessum iudicent, quod Abbati suo placuerit, non quod ipsi sibi faciendum elegerint, & ità obedientiæ & patientiæ virtutibus fundati, Abbatis sui nō discutiant cōstituta, sed faciant. Et quandò rigor exigit disciplinæ, vt seueriter arguātur, acceptam correptionem * vnanimiter [*al. magnanimiter] ferant, nec motibus eorum, à quibus fuerint obiurgati, sed suis negligentijs, quòd castigantur, ascribant. *Sed sicut discipulos conuenit obedire magistro, ità & ipsum prouidè & iustè condecet cuncta disponere.* Debet enim [Abbati vt cuncta prouidè & iustè disponenda sint.] Abbas subtili semper examinatione bona malaque discernere, & quæ, quibus, quandò, vel qualiter congruant, studiosè cogitare, & sic prouidè & iusta causa disponere. Et propterea à cunctis illi discipulis, vtpotè rationali patri, conuenit obediri. Hinc ergò indè, vt beatus ait Gregorius, qui præest, se circunspiciat, vt & sibi, & subditis viuat, vt bonum quod facit, & intra sinum mentis abscondat, & tamen ex eo ad profectum sequentium exemplar rectæ operationis impartiat: vt subditorum culpas animaduertens corrigat, nec tamen superbiens intumescat: vt quædā leniter correpta toleret, nec tamen disciplinæ vincula eadē lenitate dissoluat: & quædam tolerando dissimulet, nec tamē ea crescere dissimulando permittat. Vndè magnoperè curandum est, vt qui regendis hominibus præficitur, apud se intra secretarium mentis, in cathedra præsideat humilitatis, & vigilanti oculo incessanter adspiciat, cui quandoq; iudici, ipse iudicandus de his assistat, vt quanto nunc ante eum, quem non videt, solicitus trepidat, tanto

eum cùm viderit, securior cernat. *In omnibus igitur omnes magistram sequantur regulam.*

Regulam magistram in omnibus sequi debēt monachi.

Quód dicit, in omnib⁹, subauditur, præceptis eiusdem regulæ. In officijs enim diuinis, & in actionib⁹ humanis, in cibo scilicet & potu, in vestimento & calceamento, in vigilijs & orationibus, in somno & silentio, in horis cōpetentibus, & in laboribus, & in omnibus omninò eiusdē regulę præceptis, eādem magistrā omnes monachi sequantur regulam, i. & subditi, & prælati, & discipuli & magistri, & Præpositi & Decani, & omēs omninò ministeriales, insupér & ipse Abbas in omnib⁹ quantū valet, sicut & cæteri monachi, magistrā sequantur regulam. sicut & subditur: *neque ab ea temerè declinetur à quoquam.* i. ab ipsa regula, nec à prælatis, neq; à subditis temerè declinetur, i. inconsideratè vel irrationabiliter. Ideò aūt nō dixit absolutè, neq; ab ea declinetur à quoquā: sed addidit, temerè, vt tu intelligeres, si necessitas postulauerit, vt declinetur, rationabiliter & cum discretione, & cum magna cautela, & pro necessitate fiat. *Nullus in monasterio proprij sequatur cordis voluntatem.* Omnis enim qui compunctus, & à Domino missus venit ad monasterium, non proprij cordis arbitrio, sed Abbatis sui & Domini vult viuere consilio: & non sui cordis facere voluntatem, sed Domini & Abbatis sui vult obtemperare mandatis, crebrò ad memoriam reducens sententiam

Ioan. 6.

illam, qua dicitur: Non veni facere voluntatem meam, sed eius qui misit me. Sūt multi monachi minùs intelligentes, qui dicunt, proprij cordis mei voluntas est bona: & ideò volo sequi eam. Cui respondendum est: Interroga Abbatem tuum, & spiritales fratres de ea, quia scriptum est: Omnia fac cum consilio. Et si illam iudicauerint, & cōsenserint esse bonā, fac illā, qa iam nō solùm ꝓprij tui cordis, sed omnib⁹ *cōsentientibus est cōmunis. Sin aūt non cōsenserint, & eam bonā esse nō approbauerint, proprij cordis tui eam esse cognosce. Et si vis saluus fieri, ab ea quasi à facie colubri fuge. *Neque præsumat quisquam cum Abbate suo proterue intùs vel foris monasterio contendere.* Proteruè contendere, est superbè & contumaciter, temerariè, vel * præsumptiuè. Quā contentionē, nec frater cū fratre, nec monachus cum Abbate suo debet habere. Sed sciendum est, quia contentionem cū additamēto, proteruè, vetuit: amicam vel pacificā contentionē concessit. Est enim amica proficuaq; cōtentio, quæ frequenter inter *duos homines, pro qualitate interueniētis causæ efficitur, sicut inter B. Benedictū & Maurū eius discipulum pro puero Placido quondā fuisse legitur. Dicebat enim B. Benedictus, quòd meritū esset discipuli eius Mauri, quòd ad eripiēdum de flumine puerum super aquā pedibus ambulauit. At è regione Maurus contendens dicebat nō suum, sed magistri sui esse meritum, quòd super aquas ambulans, de flumine illæsum eripuit puerum. Quam amicam contentionem foris esse *non vetuit, & intùs sine dubio, si res iusta exigit, fieri non prohibuit. Foris enim vel alicubi proteruam cōtentionem damnauit. Intùs autem accusationis suæ causa, aut pro vtilitate aliqua amicam esse contentionem, vt prædictum est, fieri non vetuit. Foris verò nec proteruam, nec amicam concessit: quia si in publico etiā amica contentio fiat, magistro indè nociua despectio, & discipulo mortifera nascitur elatio. Vndè & B. Benedict⁹ cùm dixisset, neq; præsumat quisquam cum Abbate suo proteruè, non dixit, intùs aut foris, sicut aliqui codices habent: sed sicut in illo, quē manib⁹ suis scripsit, proteruè aut foris monasteriū, reperitur positum. Vndè intelligitur quia foris nullam, intùs autem amicam contentionē, permisit esse amicam. *Quod si quis præsumpserit, regulari disciplinæ subiaceat.* Regularis enim disciplina in spiritalibus vitijs, i. in contumacia, in inobediētia, in superbia, in murmuratione, in detractiōe, & in cæteris huiusmodi vitijs, primò fieri debet secūdùm Dei præceptum, in admonitione semel & secundò à seniorib⁹ in secreto. Si nō emendauerit, fiat iterùm in obiurgatione publica, loco tertio. Si verò nec sic correxerit, fiat in eum excōmunicationis vindicta, loco quarto. Si autē improbus est, vt nec sic corrigatur, corporali vindictæ subiaceat in vice quinta. Quòd si eum flagella non emendauerint, adhibeatur pro eo oratio fratrum, etiam vice sexta. Quòd si nec fratrum ei profuerit oratio, à fratribus ei dolenda separatio, & à monasterio damnosa impingatur expulsio, etiam vice septima. Hoc enim modo, exceptis grauiorib⁹ culpis, & his quæ à beato sunt iudicata Benedicto, omnis regularis disciplina cognoscitur esse composita. *Ipse tamen Abbas cum timore Dei & obseruatione regulæ omnia faciat.* Cū timore Dei omnia agere debet Abbas, quia scriptum est: Qui timent Dominū, præparabunt corda sua, & in cōspectu illius sanctificabunt animas suas, & replebuntur pace & salutis fructū. Et notādum, quia cum obseruatione regulæ omnia agere mandat Abbatem, nē, cùm alijs ipsam regulam implendam prædicat, ipse non implēdo eam, reprobus fiat, & nē aliquam excusationē, non implendo eā, Abbas vel aliquis Prælatus inueniat, in hoc capitulo legat, & apertē inueniet, quia vt subditus monachus, itā & obseruatione regulæ constringitur Abbas & omnis Prælatus. *Sciens se procul dubiò de omnibus iudicijs suis æquissimo iudici Deo rationem redd-*

Margin notes:

* al. consci-entibus
Eccli. 32.
* al. præsumptuosè.
Contentio amica quæ dicat, eaq; licita est.
* al. iustos
lib. 2. Dial. cap. 7.
* al. non habens, non
Quis ordo seruandus iuxta regularem disciplinam in vitijs corrigendis.
Matth. 18.
Abbas cum timore Dñi omnia facere debet.
Eccli. 2.
Abbas non secùs regulæ subiectus est, q̄ cęteri.

redditurum. Ipse enim Domin⁹ iudicibus ait: Matt. 7.
In quo iudicio iudicaueritis, iudicabimini. Et ideò diligentissimè attendere debet
Abbas, vt quod sibi non vult fieri, alij nè Tob. 4.
faciat: quia apud ęquissimum iudicẽ Deũ ratio reddetur: & quicquid in præsenti vi-
ta agens seminauerit, hoc in futuro pro- Psal. 125.
culdubiò metet. Hanc sententiã ideò cordibus nostris scribens B. Benedict⁹ frequẽter inculcat, nè à nobis in obliuiõe posita, dicatur neglecta, sed potiùs teneatur, & iudicetur tremenda. *Si qua verò minora agenda sunt in monasterij vtilitatibus, seniorum tantùm vtatur consilio, sicut scriptum est: Omnia fac cum con-* Eccl. 32.
silio, & post factum non pœnitebis. Magna etenim res est cõsilium, & Abbatibus valdè necessarium, & non parui pendendum, sed super aurum & argentum cõstituendum, & hoc ipsum diuina approbat scriptura, di-
cens: Aurum & argentum & constitutio Eccl. 40.
pedum, & super vtrunq; consilium beneplacitum. Scientia sapiẽtis tanquàm inun- Eccli. 21.
datio abundabit, & consilium illius, sicut fons vitæ permanet.

Quæ sunt instrumenta bonorum operum.

CAPVT IIII.

SIcut sunt fabrorum & aliorum artificum apta & plurima instrumenta, ad illorum opera continuanda: ità sunt & bonorum monachorũ apta & spiritualia multarũ virtutũ instrumenta, quibus & in pręsenti pulchrè, & secundùm Deum eorum cõponitur vita, & eadẽ cõposita in futuro cũ Christo feliciter regnat. Has etenim virtutes, quibus bonorũ monachorũ castè cõponitur ordo, in hoc B. Benedictus ordinatim ponere voluit capitulo, vt his ornatus monachus incedat, & his armatus hostem fortiter feriat, tẽtamenta huius seculi omnia vincat, & se sanctorum & angelorum omnium societati coniungat. De quarum omnium laude & nos, in quantùm Dominus permiserit, co-
1. Instrumentum. nabimur dicere.
Deut. 6. *In primis, Dominũ Deum diligere ex toto corde, tota anima, tota virtute.* Hæc enim regula dile-
Regula dilectionis diuinitùs cõstituta quæ sit. ctiõis ità diuinitùs cõstituta est, vt omnes cogitationes, & omnẽ vitã, & omnem intellectum in illo conferas, à quo habes ea ipsa quæ confers. Cùm autem ex toto corde, & tota anima, & tota virtute Deũ iubet diligere, nullam vitæ nostrę partẽ reliquit,
Diligere Dñm quid sit. quæ vacare debeat à dilectione Dei. Ex ea enim parte quis peccat, ex qua minùs diligit Deum. Quẽ si ex toto corde diligamus, nihil erit in nobis, vndè peccati desiderijs seruiamus. Et quid est diligere Deum, nisi illi occupare animũ, cõcipere fruendę visionis eius affectũ, peccati odiũ, mundi fastidium, diligere proximũ, in ipso amore seruare legitimũ modũ, nec peruertere dilectionis ordinem constitutũ? Ordinem di- Dilectionis ordinẽ qui peruertant.
lectionis illi peruertũt, nec modũ diligendi custodiunt, qui aut mundum, qui contemnendus est, diligũt: aut corpora sua minùs diligenda, plùs diligunt: aut proximos sicut seipsos, aut Deũ, plùs q̃ seipsos, fortè
nõ diligũt. Illi perfectè Deũ diligunt, qui Qui Deum perfectè diligant.
volendo quod vult Deus, & nolẽdo quod non vult, nullis peccatis, quib⁹ offenditur, acquiescunt, & semper paratos se ad virtutes, quas ipse dignatur donare, diligẽdas & habendas ostendũt: qui verbũ Dei studiosè obseruare contendũt, sicut Apostol⁹ ait:
Qui aũt seruat verbum eius, verè in eo cha- 1. Ioan. 2.
ritas Dei perfecta est. Ille enim verè Deum Quis verè Deũ nouerit.
nouit, qui, eius mandata seruando, charitatẽ se eius habere cõprobat. Hoc est enim Deum nôsse, quod amare. Nam qui eũ nõ amat, profectò ostẽdit, quia quàm sit amabilis, non nouit: quàm sit suauis & dulcis
Dominus, gustare ac videre non didicit, Psal. 33.
qui eius placere conspectibus continua intentione nõ satagit. Iterùm dicit Aposto-
lus: Qui seruat mãdata eius, in illo manet, 1. Ioan. 3.
& ipse in eo. Sit tibi ergò domus Deus, & tu esto domus eius. Mane in Deo, & maneat in te Deus. Maneat in te Deus, vt te contineat: maneas in Deo, nè cadas. Serua mandata eius, tene charitatẽ, noli diuellere te à fide illius, vt glorieris in persona ipsius, &
securus manebis in eo, iuxta illud: In ęter- Psal. 5.
num exultabũt, & habitabis in eis. Deus aũt
charitas est: & qui manet in charitate, in 1. Ioan. 4.
Deo manet, & Deus in eo. *Deindè proximũ tuũ* 2. Instrum.
sicut teipsum. Sic enim Paulus Apostolus in Lucæ 10.
epistola ad Galatas ait: Omnis lex in vno Galat. 5.
sermone completur, Diliges proximũ tuũ
sicut teipsum. Et Ioannes Apostolus ait: 1. Ioan. 2.
Qui diligit proximum suũ, in lumine manet, & scandalum in eo non est. Qui dicit se in luce esse, & fratrem suum odit, in tenebris est vsq; adhuc. id est, qui dicit se esse
Christianum, & in illo qui dixit, Ego sum Ioan. 8.
lux mundi: & qui fratrem suum odit, in
peccatis est vsq; adhuc. Neq; enim peccato- Dilectio discernit inter filios Dei & diaboli.
rum tenebras exuere potuit, qui viscera charitatis induere nõ curauit. Dilectio ergò sola discernit inter filios Dei, & filios
diaboli, sicut Ioãnes Apostolus ait: In hoc 1. Ioan. 3.
enim manifesti sunt filij Dei, & filij diaboli: Omnis qui nõ est iustus, nõ est in Deo: & qui non diligit fratrem suum. Qui habent
charitatẽ, nati sunt ex Deo. Quicquid vis, Aug. Tract. 5. in Epist. Ioan.
habe: hoc solùm nõ habeas, nihil tibi prodest: alia si non habeas, hoc habe, & implêsti legem. Qui enim diligit alterũ, legẽ impleuit: qui non diligit, manet in morte. Itẽ
idem Apostolus ait: Charissimi, diligam⁹ 1. Ioan. 4.
inuicèm, quoniam charitas ex Deo est, & omnis qui diligit, ex Deo natus est, & co-

Ibidèm. gnoſcit Deum. Qui non diligit, nõ nouit
Deum, quia Deus charitas eſt. Chariſſimi,
ſi ſic Deus dilexit nos, & nos debemus alte-
rutrùm diligere. Si diligamus inuicèm, De-
us in nobis manet, & charitas eius in nobis
Aug. tract. 7. in epiſt. Ioannis. perfecta eſt. Nemo ergò putet hanc dile-
ctionem, in qua Deus manet, & in nobis
perfecta eſt, abiecta & deſidioſa quadã re-
miſſione, & negligentia ſeruari. Nõ eſt iſta
charitas, ſed languor cordis. Ferueat chari-
tas ad corrigendum, & ad emendandum.
Sunt boni mores, delectẽt: ſunt mali, emẽ-
dentur, & corrigantur. Sic ergò diligamus
inuicèm ſincera & diſciplinabili charitate,
&ità charitas eius in nobis pfecta eſt. Cœ-
piſti diligere, cœpit in te Deus habitare, vt
habitando faciat te perfectũ. Ità autẽ per-
fecti erimus in charitate, ſi ſicut ille ſalutis
noſtræ cauſa prior nos dilexit: ità eũ nos
nullius rei cauſa, niſi tãtùm ſui amoris di-
1. Ioan. 4. lexerimus. Et hoc mandatum habemus à
Deo, vt qui diligit Deum, diligat & fratrẽ
ſuum. In hoc cognoſcimus, quoniam di-
ligimus natos Dei, cùm diligimus Deum.
Ille ergò ſolus rectè proximum diligere
probatur, qui in conditoris amore flagra-
3. Inſtrum. re cognoſcitur. *Deindè non occidere.* Quod
Leuit. 19. autem dicit, non occidere, non tantùm
ſimpliciter corporis, ſed & occiſio prohi-
betur animæ fieri: præſertim cùm hoc mo-
nachis in regulari habitu & ſancta reli-
gione poſitis prohibetur. Non enim ar-
mis ſecularibus, vndè homicidia fiunt, ſed
virtutibus ſpiritualibus, vndè animæ ſal-
uentur, incedunt accincti. Sed ſicut eſt oc-
ciſio ferri, eſt & odij, eſt & mendacij, eſt
& alterius grauis peccati. Scriptum eſt
1. Ioan. 3. enim: Qui odit fratrem ſuum, homicida
Sap. 1. eſt. Et, Os quod mentitur, occidit ani-
Ezech. 18. mam. Et, Anima quæ peccauerit, ipſa mo-
rietur. De horum omniũ generibus occi-
Non occidere qd ſit. ſorum, beatus Benedictus vult abſtinere
monachum, cùm dicitur, non occidere, i.
nec aliorum corpora ferro, nec ſuam ani-
mam odio, vel homicidio, aut quolibet
Sap. 16. alio peccato, quia ſcriptũ eſt: Homo qui-
dem per malitiã occidit animã ſuã. De omi-
bus his ſatis cõuenit abſtinere, nõ ſolũ mo-
nachum, ſed etiã omẽm hominẽ Chriſtia-
*al. quod-cunq; num: Quia *quicunq; horum fecerit ho-
Exodi 21. micidium, ſecũdùm Domini ſententiam,
4. Inſtrum. qui occiderit, reus erit iudicio. *Non adulte-*
Exodi 20. *rari.* Nam adulterium multis modis, & in
*al. fornicatio corpore & in animo, & cõmittitur & vo-
catur. Nam & * fornicationis vitiũ, & ado-
*al. ſecularium ratio idolorum, & concupiſcentia oculo-
rum, & amicitia * ſeculi, pro concupiſcen-
Adulterij varia gñа. tia & auaritia rerum, adulterium vocatur.
De adulterio carnis ſimul & animæ Apo-
1. Cor. 6. ſtolus ait inter cætera: Neq; adulteri regnũ
Dei poſſidebũt. Et lex idipſum prohibet,
Deut. 5. dicens: Non adulterabis. De concupiſcen-

tia oculorũ, Dñs in Euangelio, ait: Qui vi- Matth. 5.
derit mulierẽ ad concupiſcẽdum eam, iam
mœchatus eſt eam in cordè ſuo. De amici-
tijs ſeculi huius, & de amatoribus tempo-
ralium rerum, Iacob⁹ Apoſtolus ait: Adul- Iacobi 4.
teri, neſcitis quia amicitia hui⁹ mũdi, * ſtul *al. inimica eſt Deo?
titia eſt apud Deũ? Adulteros rectè nũcu-
pat, quos, derelicto amore ſapientiæ cæle-
ſtis, ad amplexus potiùs amicitiæ mũdialis
eſſe * deflexos increpat, quos, cõditore con- *al. defixos
tempto, mãmonæ magis ſeruire cernebat.
Oſtẽdit etiã eos eſſe adulteros, qui ſub fide
& cõfeſſione nominis Chriſti, illecebris &
amori deſeruiũt mũdi. Eſt adhuc & aliud
adulterij genus, de quo ſe negat Apoſtolus
eſſe, dicẽs: Nõ enim ſumus, ſicut plurimi, 2. Cor. 2.
adulterãtes verbum Dei, ſed ex ſinceritate,
ſicut ex Deo, coram Deo in Chriſto loqui-
mur. Ex corde eñ primùm auferenda ſunt
adulteria, vt non pertrahant ad carnis per-
petranda opera: quia anteq̃ perficiatur ad-
ulterium in opere, iam adulteriũ eſt in co-
gitatione. Helias aũt & Ioannes zonis pel- 4. Reg. 1.
liceis cingebãtur circa lũbos: in Apocalypſi Marci 1.
aũt zona aurea circa pectus. Ergò nõ adul- Matth. 3.
terare, zona pellicea eſt circa lũbos. Nõ vi- Apoc. 1.
dere mulierẽ ad concupiſcendũ eam, zona Zona duplex monacho neceſſaria.
aurea eſt circa pectus. Has duas zonas vult
regula vt habeat monachus: & eius ſemper
zona pellicea cingat lũbos, & aurea pectus.
De vna enim Dñs ait: Sint lũbi veſtri præ- Lucæ 12.
cincti. De alia Propheta nos admonet, di-
cens: Accingite lumbos veſtros ſuper vbe- Eſa. 32.
ra veſtra. Hinc & Petrus ait: Propter quod 1. Pet. 1.
ſuccincti lũbos mentis veſtræ, & reliqua. Caſtitatis pulchritudo zonæ aureæ cõparatur.
Amanda eſt ergò maximè à monachis pul-
chritudo caſtitatis, q̃ zonę aureæ compara-
tur. Cuius deguſtata * dilectio dulcior in-
uenitur, quàm omnis delectatio carnis. *al. delectatio
Caſtitas enim fructus ſuauitatis eſt, & pul-
chritudo inuiolata ſanctorum, ſecuritas Laus caſtitatis.
mentis, & ſanitas corporis. Per hanc ho-
mines leuantur ad cælum, & choro ſoci-
antur angelico. *Non facere furtum.* Et in lege 5. Inſtrum.
ſcriptum eſt, Non facies furtum. Et Apo- Exodi 20.
ſtolus ait: Qui furabatur, iam non fure- Deut. 5.
tur. Et alibi inter cętera: Neq; fures regnum Ephe. 4.
Dei poſſidebũt. Qui ergò vult regnum Dei 1. Cor. 6.
poſſidere, à furti malo ſe debent omnimo-
dis cuſtodire, nè, dum cupit rapere aliena,
& propriã animã perdat, & cæleſtia regna Furtum q̃ ſit graue peccatum.
amittat. Nõ modicũ, ſed grande committit
malũ, qui fratri nũmum, & ſibi tollit regna
cælorũ. Intelligere nanq; debet monachus,
quia nõ ſemper vniformiter committitur
furtum. Qui enim proprio domino ꝓpri-
um tollit ſeruũ, & eum alteri, nõ proprio,
ſubdit, proculdubiò furtũ facit. Domin⁹
enim Ieſus Chriſtus nos de limo terræ cre-
auit, & proprio ſanguine redemit: ideò & *al. per redemptionẽ
* pro coditione ſerui, & pro * redẽptione *al. per cõditionem
eius ſum⁹ famuli. Quòd ſi aliquis ex nobis,
vt

Furtum facit, qui, Dei seruitio neglecto, seruit diabolo. vt prædictum est, se à seruitio eius, malè vi
uendo subtraxerit, & diabolo subdiderit,
furtum pessimum facit. Se enim à filiorum
societate segregauit, & seruus factus dęmo
niorũ, & hæreditatem & mansionẽ amisit
Ioan. 8. regni cælorum. Scriptum est enim: Omnis
enim, qui peccat, seruus est peccati. Seruus
1. Cor. 6. autẽ nõ manet in domo inæternùm. Simili-
ter & qui tollit membra Christi, & facit ea
membra fornicationis & meretricis, furtũ
Ioan. 8. facit. Et, Seruus factus peccati, non manet
in domo inęternùm, id est, in cælo. De qua
Ioan. 14. Dominus dicebat: In domo patris mei
Ioan. 10. mansiones multę sunt. Nam & ille qui non
intrat per ostium, sed aliundè ascendit,
fur est, & latro. Et ideò, quia non vno mo-
do fiunt, non vniformiter, sed multis mo-
dis intelligenda sunt furta: quorum omni-
6. Instrum. um nos vitare debemus culpam. *Non con-*
Deute. 5. *cupiscere.* Non de illa concupiscentia dicit,
Psal. 83. de qua Dauid canebat, dicens: Concu-
piscit & deficit anima mea in atria Domi-
Psal. 118. ni. &, Concupiuit anima mea desiderare
iustificationes tuas in omni tempore. Et
Sapi. 6. de qua alibi scriptum est: Concupiscen-
tia itaque sapientiæ deducit ad regnum
perpetuum. Hæc enim in virtute est: sed
de illa quæ in vitio est, de qua Dominus
Leuit. 20. ait: Non concupisces rem proximi tui.
Deute. 5. Vndè & Iacobus: Vnusquisque, inquit,
Iacob. 1. tentatur, à concupiscentia sua abstractus
& illectus, & concupiscentia, cùm conce-
perit, parit peccatum. Petrus quoquè ait:
2. Pet. 1. Fugientes eius, quæ in mundo est, concu-
piscentiæ corruptionem. Iuxta illud: Qua-
Eccli. 21. si à facie colubri, sic fuge peccatum. Et
Roma. 6. Paulus Apostolus ait: Non regnet pecca-
tum in vestro mortali corpore, vt obe-
* al. vestris. diatis concupiscentijs * eius. Hinc datur
intelligi, quia per concupiscentiam mor-
talis corporis, maximè peccatum regnat in
1. Ioan. 2. homine. Ioannes quoquè ait: Omne quod
est in mundo, concupiscentia carnis est,
& concupiscentia oculorum, & super-
bia vitæ. His quippe vitiorum vocabu-
lis, omnia genera vitiorũm compræhen-
dit. Concupiscentia nanque carnis est,
omne quod ad voluptatem & delicias cor-
poris pertinet: In quibus sunt maximè, ci-
bus, potus, concubitus, &c. Concupiscen-
Cõcupiscẽtia oculorũ, quæ sit. tia verò oculorum est, omnis curiositas
seculi, in acquirendis rebus temporalibus,
& curis superuacuis in discernendis bo-
nis & malis, & proximorum carpendis
vitijs. Hoc enim concupiscentiæ vitium,
multùm est cauendum à monachis. Facilè
enim surripit mentem, & infundendo vi-
rus, citò animã mergit in mortem. Propter-
eà inter decem legis pręcepta, sicut homici
dium, furtum, & adulterium: ità concupi-
scẽtiæ malum prohibetur à Domino: quia
sicut illa tradunt ad pœnam, ità abstractũ
& illectum hominẽ concupiscẽtia inferni
mergit in foueam. *Non falsum testimonium di-* 7. Instrum.
cere. Falsum testimoniũ dicitur, per quod 1. Pet. 2.
sæpè veritas illuditur, * vt quę facta vel di * al. non habent
cta sunt, quasi non facta negentur. Est &
aliud mendacij genus, quod valdè mona-
chũ facit reũ. Omnis enim promissio, quæ
tãtùm verbis profertur, & operibus nõ im-
pletur, sine dubio falsum esse testimoniũ
cõprobatur. Hinc Salomon ait: Testis mẽ- Prouer. 21.
dax peribit: vir autem obediens loquitur
victorias. Quia, qui se Deo seruire testatur,
nec dicta factis exequitur, inæternùm peri-
bit. Qui autem, vt promittit, fideliter con-
tendit implere, huius loquela ad victori-
am peruenit: quia dum per obedientiam
desideria sua vincere satagit, per iustitiam
iudicis postmodùm victoriæ palmam per-
cipit. Nam & ille falsus testis esse proba-
tur, qui non eodem sensu dicta, quo dicun
tur, intelligit. De talibus enim erant illi, de
quibus Euangeliũ dicit: Nouissimè aũt ve- Matt. 26.
nerunt duo falsi testes &c. Sed & illud fal-
sitatis est genus, de quo Psalmista ait: Ab Psal. 57.
vtero errauerũt, & à ventre locuti sunt fal
sa. Ab illis summoperè cauendũ est mona-
chis, qui ad supera immunes cupiunt scan-
dere regna. quia vt Salomon ait: Testis fal Prouer. 19.
sus non erit impunitus. Testis autem falsi- Falsus testis, quibus personis noceat.
dicus, tribus inuenitur personis obnoxius.
Primùm Deo, quem falsando, periurãdo,
& mentiendo contemnit. Secundò iudici,
quem simulando, mentiendo, & cõtemnit
falsando. Postremò innocenti, quem falso
testimonio lædit & opprimit. Nã sicut ille
apud Deum cõdemnatur, qui aduersùs in-
nocentem falsum testimoniũ dicit: ità &
ille, qui dicentibus facilè credit, & citò au-
rem criminibus præbet. Sermo enim iusti
hominis tãtùm ad ministeriũ debet esse sa-
lutis, nõ ad condemnationẽ fratris. *Honora-* 8. Instrum.
re omnes homines. Tunc oẽs homines mona- Locæ 9.
chus honorat, quandò se despiciens, præ Monachus, quãdò oẽs homines honorare dicatur.
cunctis humiliat, & omnes superiores ęsti-
mãs, inferiorem se esse demonstrat: quãdò
nõ solùm humilitatẽ in corde, sed abiecti-
onẽ & despectionẽ suo mõstrat in corpo-
re: quãdò cũctos amore fraterno cõplecti-
tur, & humiliter vt seniores veneratur:
quãdò se præ cæteris peccatorẽ pronũciat,
& inutilẽ seruũ ꝓclamat: quãdò seniores
honorat vt patres, diligit iuniores vt fra-
tres. Hinc enim Petrus Apost. ait: Oẽs ho- 1. Pet. 2.
norate: Fraternitatẽ diligite. Hinc Paulus
admonet, dicens: Honore inuicèm præue- Rom. 12.
nientes. Honorat ergò oẽs homines mona
chus, quãdò cũctis subijcitur, vt illis oĩbus
munificus & gratus habeatur. Nã & honor
in sacris literis, nõ tãtùm in salutationibus
& obediẽtię officijs deferẽdis, * quantũ & * al. quãdò
in eleemosynis, donis, ac munerib⁹ intelli-
gitur, dãtis. *Et, qđ sibi qs fieri nõ vult, alij nè faciat.* 9. Instrum.

Hæc sententia cùm refertur ad dilectionē Dei, omnia flagitia moriûtur: cùm ad proximum, omnia facinora. Qui enim, quod sibi fieri non vult, alteri non facit, fratri malum non ingerit, nec malum pro malo reddit, maledictum pro maledicto nō profert, occultè proximo non detrahit, nec eius bonis operibus inuidet: & omnium, vt ità dicam, à se peccatorum aditum claudit, & charitatis, & omnium bonorum virtutum ianuā patefacit. Nam dum alio modo nec vult, nec operatur, bonum sine dubio, quantùm vires suppetunt, proximo & vult, & operatur. Hæc autem sententia & eo modo, sicut superiùs de furto dictū est,

2. Cor. 6. intelligenda est. Nemo enim vult corrumpi habitaculum suum, nec ille debet corrumpere habitaculum Dei, seipsum scilicet. Nemo enim vult, vt aliquis seruū eius tollat, & alteri, cuius esse non debet, tradat. Nemo vult, vt iumentum suum latro abigat, & prędoni illud tradat. Nemo vult, vt aliquis habitationem eius diripiat, templumque eius subuertat. Ergò quod sibi fieri homo non vult, non faciat Deo. id est, non tollat semetipsum malè viuendo Deo, & tradat se diabolo: sed in bonis ope-

Psal. 72. ribus perseuerans, cum Dauid dicat: Vt iumentum factus sum apud te, & ego semper tecum. Habitationem Dei in se nō subruat, templumque subuertat, quia scriptū

1. Cor. 3. est: Templum Dei estis, & spiritus Domini habitat in vobis. Et qui templum Domini in seipso violauerit, disperdet illum Dominus. Ergò in semetipso malè viuendo monachus, & seruum Domini Domino subtrahit, & eius iumentum abigit, & spiritûs sancti domum subruit, templumque subuertit: & hoc modo, quod sibi

10. Instrumentum. Matt. 7. non vult, alteri facit. *Abnegare semetipsum sibi, vt sequatur Christum.* Abnegare, intelligitur rennuere, interdicere, vel negare. Dominus enim in Euangelio ait:

Lucæ 9. Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me.

Abnegare se, quid. Et quid est abnegare semetipsum sibi, nisi deponere veterem hominem cum actibus suis?

Ephe. 4. Et quid est sequi CHRISTVM,

Sequi Christum, quid. nisi induere nouum hominem cum actibus suis, qui

Ibidem. secundùm Deum creatus est in iustitia &

* al. sanctificatione. * sanctitate, vt spiritualiter, nō carnaliter, viuat? Caro enim concupiscit aduersùs spi-

Galat. 5. ritum: spiritus autem aduersùs carnem, id est, vetus homo aduersùs nouum, & nouus aduersùs veterem. Interior homo noster exteriori, & exterior interiori repu-

Carnis & spiritûs discrimen. gnat. Caro enim semper inutilia & caduca desiderat: spiritus vtilia quærit, & semper ad æterna suspirat. Caro frequenter à curis & solicitudinibus seculi torquetur, illece-

* al. lethargiæ bris voluptatum surripitur, carnis desiderijs inflamatur, viuere ociose lætatur, * lethargi vitio grauatur, corporis sopore deprimitur, mentis desidia inficitur, voracitatis ingluuie * subducitur, cibi & potûs * al. seducitur. superfluitate distenditur. Et cùm in his omnibus luxuriosè nutritur, ad * fornicationis nefandum opus pertrahitur. Hęc & * al. ad fornicationē sibi nefandum opus his similia spiritus, qui operibus sanctis Deo placere desiderat, implere corpori suo vetat. Et hoc est abnegare semetipsum sibi, vt sequatur Christū, id est, semetipsum prohibet facere malum, & hortatur facere bonum. Christus enim passus est pro no- 1. Pet. 2.

bis, relinquens nobis exemplum, vt sequamur vestigia eius. Quid est sequi vestigia Sequi vestigia Christi, quid sit. eius, nisi ambulare sicut ille ambulauit? id est, contemnere omnia prospera, quæ contempsit, non timere aduersa quæ pertulit, & libéter facere quę fecit, * fieri quæ man- * al. facere dauit, sperare quæ promisit, & sequi quò ipse præcessit: præstare beneficium etiā ingratis, non retribuere secūdùm merita sua maleuolis, & orare pro inimicis, amare bonos, misereri peruersis, inuitare aduersos, & suscipere in charitate cōuersos, & ęquanimiter pati subdolos & superbos. *Corpus castigare.* 11. Instrumentum. 1. Cor. 9. Corpus, dictū à corruptione, eò quòd corruptum pereat. Solubile enim, caducum atque mortale est, quod nos castigare oportet, id est, ieiunijs emendare, affligere atque corrigere: &, si necessè fuerit, etiam verberibus cædere. Castigare enim dicimus cædere, sicut de Domino Pilatus ait: Castigatū eū dimittā. Castigatur enim cor- Lucæ 23.

pus ieiunijs, vigilijs, & multis afflictionibus: De quibus Paulus Apostolus ait: Ego 1. Cor. 9. autem sic curro, nō quasi in incertum, sed castigo corpus meum, & in seruitutem redigo &c. Quid enim est aliud corpus casti- Corpus castigare, qd. gare, nisi vitijs & peccato mori? Quid est Peccato mori, quid. peccato mori, nisi dānandis operib⁹ omninò non viuere, nihil ambire? vt sicut mortuus carne, nulli iā detrahit, nulli aduersatur, aut despicit, nemini violentus existit, neminē calumniatur, aut opprimit, nō inuidet bonis, aut insultat afflictis, non luxuriatur, non inebriatur, non odiorū facibus inardescit, non iniusta lucra sectatur, nō potentibus aut diuitibus adulatur, non inquieta curiositate raptatur, nō solicitudinis cura distenditur, non alienis salutationibus delectatur, non superborū iniurijs fatigatur, non eum superbia inflat, non eū ambitio vitiosa præcipitat, non vana gloria turpiter iactat, non contentio exanimat, nō facit impudentem audacia, iniquum iniustitia, ferum inclementia, varium inconstantia, pertinacem contumacia, deliciosum gula, rebellem inobedientia, vanū iactantia, leuem facilitas, sæuum crudelitas, manducantem turpis edacitas, impatientem mobilitas, mobilem instabilitas, iracun-

dum

dum animositas, verbosum vanitas, irrisorem malignitas: qui remotus est à secularibus illecebris, remotus ab inimicitijs, remotus ab insidijs alienis, remotus à rapinis, remotus à mendacijs & periurijs: postremò remotus ab omni genere flagitiorum atque facinorum: & sicuti carne mortuus, nec facere potest ista, quæ dixi, nec pati, ità his & talibus vitijs omninò non

Galat. 5. viuunt, qui vt Deo viuant, corpus suum castigare, & carnem suam cum vitijs &

12. Instru. concupiscentijs crucifigunt. *Delicias non*

2. Pet. 2. *amplecti.* Non enim prohibet delicias * non

* al. nō habeant, non. tangere vel gustare, sed cum auiditate sumere, & cum amoris desiderio vitat amplecti. Spernitur enim ieiunium, quod in vespere delicijs compensatur, dicente

Isaiæ 58. Propheta: Eccè in die ieiunij vestri, inuenitur voluntas vestra. Voluntas enim in hoc loco, deliciæ intelliguntur. Tota die epulas in cogitatione ruminat, qui ad implendam gulam vespere sibi delicias præparat. Et tale ieiunium non laudatur, quo in vespere deliciosorum ciborum venter repletione distenditur. Neque enim reputanda est abstinentia, vbi fuerit ventris deliciosa saturitas subsecuta.

Deliciæ carnales, quomodò distent à spiritualibus. Deliciæ enim carnales, comesturum reddunt auidum: satiatum autem, pigrum & somnolentum. Deliciæ verò spirituales, satiatum reddunt auidum & iocundum. Illæ comestæ generant fastidium: hæ autem comedendi augent desiderium. Illæ multùm esæ, aciem mentis obtundunt: hæ spiritale lumen cordi infundunt. Illæ somnolentiam, hæ vigilias subministrant. Illæ corpori similiter & animæ præbent teporem: hæ autem mundis corde iugiter Domini ministrãt amorem. Illæ enim faciunt desiderare lectum, hæ autem cælum. Illæ somnum, hæ verò regnum. Illæ turpia & obscura quærunt cubilia, hæ sanctam cum sanctis, & lucidam volunt in cælo habere gloriam. Illæ delectant in lupanari cum scortis ludere, hæ cum angelis in cælo regnare. Illæ luxuriosos amplexus desiderant, hæ ad amplexus CHRISTI venire festinant, vt cum illo, quasi sponsa cum sponso, in æternùm quiescant. Deliciæ ve-

Deliciæ vndè dictæ. rò nuncupantur, eò quòd delicatè nutriant comedentem, vel quòd his homines delectantur. Faciunt enim hominem in Dei seruitio mollem, tenerum, & delicatum: & è regione spiritales deliciæ, faciunt hominem pro æterna capessenda gloria, viuidum, fortem & rigidum. Et ideò istæ appetendæ sunt, illæ verò à monachis amplexandæ non sunt. Sed quòd à monachis amandum amplexandumque sit

13. Instrum. ieiunium, sequentia demonstrant. *Ieiunium amare.* Multi enim sunt qui ieiunant, sed idem ipsum ieiunium non amãt. Qua-

Daniel. 1. si onus impositum, sic necessitate compulsi, portant ieiunium, sed non amant illud. More animalis onus portant, sed eiusdem oneris dulcedinem non degustant: vndè

Contra nō libenter ieiunantes. nec amant ipsum, quod portant. Et sicut aliquis onere oppressus, antequàm ad locum perueniat destinatum, vult, quo premitur, onus deponere: ità desidiosus ante horam constitutam ieiunium monachus vult soluere, frequenter adspicit horologium, & sæpiùs solis considerans cursum, oculos leuat ad cælum, & pariter vocibus, pariterq; desiderijs, iam horam proclamat esse refectionis. Sed non ità bonus debet facere monachus, sed velut animæ medicamentum, sic debet amare ieiunium.

Ieiunium animæ medicamentū. Ieiunio enim anima ab omni periculo illecebrarum defenditur. Ieiunio vires vi-

Ieiunij laus. tiorum franguntur. Ieiunio tentamenta dæmoniorum fugantur. Ieiunio carnis delectatio refrenatur. Ieiunio incentiua libidinum extinguuntur. Per ieiunium liberiùs oratio penetrat cælum, & in compunctionis dono, intentiùs ieiunæ mentis acies figit obtutum. Per ieiuniorum nanque dona, & cælestium mysteriorum occulta, & diuinorum secretorum homini reuelantur arcana. Per ieiunij donum de carnali spiritualis efficitur homo, & sanctorum omnium angelorum coniungitur choro: & ideò à bono ieiunium amandum est monacho. Sed quia ieiuni-

A quibus ieiunandum sit. um vniuersam diximus esse corporis castigationem, non est tantummodò ieiunandum à concupiscentia ciborum, sed ab omni lætitia temporalium delectationum. Si enim hominem totum hæc virtus, quæ abstinentia dicitur, sanctificat, non solùm corpori, sed etiam animæ necessaria est: quia omnis homo ex corpore constat & anima. Ea autem spiritalis atque perfecta est abstinentia, quæ non tantùm ab illecebris carnalium voluptatum, quàm & à peccatis omnibus facit hominem alienum. Hæc virtus cùm omnibus necessaria sit, maximè illis familiarior, quorum est cor vnum, & anima vna, diuinæ charitatis igne conflata. Quibus ità sit vna vita, sicut est vna substantia, quia vt fieret & esset animorum sancta coniunctio, necessaria est facultatum indicata communio. Cæterùm quid prodest, quòd facultates * amittimus, si volunta-

* al. abijcimus. tes proprias non relinquimus? Quam abstinétiam si Adam in paradiso voluisset ser-

Gene. 3. uare, nec statum felicitatis amitteret, nec corruptionis ac mortalitatis infelicitati subiaceret. Quis enim potest dicere, quanta bona illi incontinétia tulerit, quòd intellectualis mentis dignitaté amisit, quòd imaginem sui creatoris perdidit? Nō eum

Breuis descriptio felicitatis primi hominis in paradiso.

ibi inquietabat moleſta ſolicitudo, non fatigabat labor anxius, non opprimebat ſomnus, non timor mortis angebat, habébat * felicem victum, corpus ſanum, tranquillum motum, cor mundũ, ignarus mali, habitator paradiſi, èxpers peccati, capax Dei. Poſtremò, quid eo felicius fuit, cui erat orbis ſubiectus, nullus infeſtus, liber animus, & viſibilis Deus? Potuit ergò ità videre Deum, priuſquàm peccâſſet Adam: ſicut eum ſancti Patriarchæ viderunt. Sed poſtquàm illi inobediens fuit, vidẽdi eum licentiam amiſit. Et ideò ieiunij amãda eſt abſtinẽtia, vt hæc omnia, quæ perdidimus in Adam, in Christo non peritura conſequamur æterna.

* al. facilè

14. Inſtru. *Pauperes recreare.* Conuenienter enim nos poſt ieiunij amorẽ, de pauperum admonet recreatione: quia tunc optimè ieiunamus, quandò quæ vẽtri ſubtrahimus, pauperib⁹ erogamus. Hinc Propheta nos admonet, dicens: Sanctificate ieiunium. àc ſi diceret: Quod tempore ieiunij, vt affligatur, ſubtrahitis corpori, pro ſanctificatione & benedictione animi porrigite pauperi. Scriptum eſt enim: Pauperi porrige manum tuam, vt perficiatur propitiatio, & benedictio tua. Et iterùm: Fili, eleemoſynã pauperis nè defraudes, & oculos tuos nè auertas à paupere. Animam eſurientem nè deſpexeris, & cor inopis nè afflixeris. Nõ auertas faciem tuã ab egeno, & ab inope oculos tuos. Declina pauperi aurem tuam, & redde debitum tuum. Propter mandatum aſſume pauperem, & propter inopiam eius nè dimittas illum vacuum, ſed conclude eleemoſynam in ſinu pauperis, & hæc orabit pro te ad Dominum. Raphael quoquè angelus, vt à nobis eleemoſyna libẽti animo fiat, hortatur nos, dicens: Bona eſt oratio cum ieiunio & eleemoſyna, quia à morte liberat, & peccata purgat. Hoc enim tantum bonum habet poſſeſsio rerum, ſi vitam reficiat miſerorum. Non ergò nobis oberit diuitiarum congregatio iuſta, ſi affuerit diſtributio larga. Debemus ex illis munus miſericordię egenis porrigere, pauperum nuditatẽ operire, peregrinorum inopiam ſupplere, pupillorum * miſericordiam detergere, eſurientium famem replere, ſitientium ſitim fugare, & infirmantium deſideria ſupplere. Cum magna ergò mentis alacritate debemus eleemoſynas dare: quoniã ipſi Domino datur, quod hilariter pauperib⁹ erogatur. Ipſe enim Dominus, qui à dextris eius erunt, dicturus eſt in iudicio: Venite benedicti patris mei, percipite regnũ Dei, quod vobis paratum eſt ab origine mundi. Quia eſuriui, & dediſtis mihi manducare: Sitiui, & dediſtis mihi potum &c. Chriſtum enim inæternùm habebimus retributorem, ſi pro illo pauperibus porrexerimus panem. Ab illo ęternam conſequemur miſericordiam, ſi pro illo plenam porrexerimus pauperibus dexteram. Demus ergò cibum & potum, vt cum Abrahã, Iſaac, & Iacob, ad conuiuium mereàmur peruenire æternum, vt illic recipiamus pro terrenis cęleſtia, pro temporalibus ſempiterna, pro modicis magna, prò caducis permanentia, pro tranſeuntibus permãſura.

Tob. 4.
Iocl. 2.
Eleemoſyna libenter pauperibus danda.
Eccli. 7.
Eccli. 4.
Eccli. 29.
Tob. 12.
* al. miſeriam
Matth. 25.

Eſt & aliud eleemoſynæ duale genus, quo debẽt maximè monachi pauperes recreare. Quorum vnum infirmis & * tribulantibus: aliud verò ſtultis & neſcientibus eſt adhibendum. Qui enim infirmo per compaſſionem communicat, & tribulato conſolationis conſilium ſubminiſtrat, ſine dubio pauperes recreat. Similiter & qui doctrinam ſtultis, & ſcientiæ verbum miniſtrat ignaris, eleemoſynarij dignus eſt laudari pręconijs.

Duplex eleemoſynę genus, quo monachi pauperes debent recreare.
* al. tribulatis:

15. Inſtrum. *Nudũ veſtire.* Sicut eſt nuditas corporis, ità & eſt nuditas animæ. Nuditas corporis eſt, carere veſtibus: Nuditas verò animæ, carere virtutibus. Iuſtitia indutus ſum, ait Iob, & veſtiuit me ſicut veſtimentum. Et Propheta dicit: Induit me veſtimento ſalutis, & indumento iocunditatis circũdedit me. His autem & ſimilibus veſtibus, & ſe & alios debet veſtire monachus. Adam verò cùm peccâſſet in paradiſo, animę, nõ corporis, perdidit veſtimẽtum. Perdidit enim innocentiam, immortalitatem, & gloriam. Nam & ille qui de Hieruſalem deſcendebat in Iericho, ab animæ veſtibus ſpoliatus eſt à latronibus. Veſtiamus ergò corporaliter pauperes nudos, cum magna alacritate, quia ipſum Dominum exindè tenebimus creditorem, & fidelem habebimus retributorẽ. Ipſe enim dicturus eſt inter cætera nobis: Venite benedicti patris mei, percipite regnum quod vobis paratum eſt ab origine mũdi: quia nudus fui, & cooperuiſtis me. Veſtiamus igitur noſmetipſos virtutibus ſanctis interiùs, quia nihil prodeſt veſtibus veſtire alium, & ſemetipſum virtutibus relinquere nudum. Sic enim debemus alijs miſereri, vt non obliuiſcamur noſtrî. Sic enim nos de opere miſericordiæ, ſermo diuinus admonet, dicens: Fili, miſerere animæ tuæ, placens Deo. Ergò inquantùm valemus, miſereamur alijs, & ſoliciti de nobis, ſemper miſereamur nobiſmetipſis, vt & pro alijs mercedem æternam, & pro noſtra cuſtodia præmia conſequamur perpetua.

Iſaiæ 58.
Nuditas duplex.
Iob 29.
Iſaiæ 61.
Gene. 3.
Lucæ 10.
Nudi, cur magna cũ alacritate ſint veſtiendi.
Matth. 25.
Veſtire virtutibus vnuſquiſq; cur ſe debeat.
Eccli. 30.

16. Inſtrum. *Infirmum viſitare.* Viſitare debemus infirmos, quia in ipſis Dominũ viſitamus. Ipſe enim inter cætera nobis dicturus eſt miſericordiæ opera: Infirmus fui, & viſitâſtis me. Viſitemus & cauſa compunctionis infirmos, vt cũ Paulo, Quis infirmatur, & ego non infirmor, dicere poſſimus. Viſitemus & cauſa viciſſitudinis, i. vt cùm fuerimus infirmi, viſitemur à ſanis. Viſitemus & cauſa di-

Matth. 25.
Ibidèm.
2. Cor. 11.

ſa di-

Eccli.7. ſa dilectionis, quia ſcriptum eſt: Non te pi
gæat viſitare infirmos: ex ipſis enim in di-
Monachia lectione firmaberis. Sed & ille infirmos vi-
dans elee- ſitat, qui monachis de ſua ſubſtātia eleemo
moſynam, ſynas miniſtrat. De monachis enim ſcri-
viſitat in- ptū eſt: Formicę populus infirmus, qui pa-
firmos. Prouer. 30. rat in meſſe cibum ſibi. Sed & ille veraciter
infirmos viſitat, qui viduis & pupillis elee-
moſynas erogat. Viduæ eñ & pupilli, qui
ſunt humiles & pauperes ſpiritu propter
Dominū, proculdubiò quia potentes non
ſunt, infirmi in hoc mundo, & viſitationis
indigent in hoc ſeculo adiutorio. De tali
Iacob. 1. enim viſitatione Apoſtolus ait: Religio
In animæ munda & immaculata apud Deū & patrē
infirmita- hæc eſt: Viſitare pupillos & viduas in tribu
te ſæpè mo latione eorū &c. Eſt & alia infirmitas ani-
nachi ſe in- mæ, pro qua ſe monachi debēt inuicèm vi-
uicèm de- ſitare ſæpiſsimè, illa ſcilicet, de qua Dauid
bent viſi- dicebat: Miſerere meí Deus, quoniā infir-
tare. Pſal. 6. mus ſum: ſana me Domine. Et, vt aduerte-
res, de qua infirmitate diceret, addidit: Et
Ibidèm. anima mea turbata eſt valdè. Et alibi: Ego
Pſal. 40. dixi: Domine, miſerere meí: ſana animam
meam, quia peccaui tibi. Ergò, vbicunquè
huius infirmitatis næuo viderimus fratrē
oppreſſum, tamdiù illi viſitationis impen
damus ſtudiū, donèc ad ſalutis priſtinū re-
uocemus ſtatum, vt infirmus corpore, no-
ſtræ viſitatiōis ſolatiū: & infirmus anima,
donante Chriſto, remedium inueniat ſem
piternū. Infirmus dicitur, nō ſolùm ægro-
* al. mole- tus, ſed & anima * moleſtatus & contriſta-
ſtus tus. *Mortuum ſepelire*. Congruè autem poſt-
17. Inſtrum. quàm nobis pręcepit infirmū viſitare, pręce-
Tob. 1. & 2. cepit & mortuū ſepelire: Quia infirmo vi-
ſitatio, ſepultura verò debetur mortuo.
Eccli. 38. Scriptum eſt enim: Fili, in mortuum pro-
duc lachrymas, & quaſi dira paſſus, incipe
plorare, & ſecundùm iudiciū contege cor-
pus illius, & non deſpicias ſepulturā eius.
* al. miran- Valdè enim à quibuſdā * mirum videtur,
dum cur præcepit beatus Benedictus monachis
mortuum ſepelire. Nūquid, aiunt, aut ſu-
um in monaſterio inſepultum relinquere,
aut alterius per vicos aut villas ire poterūt
monachi mortuos ſepelire? Sed quia iſta *
* al. nō con conueniunt monachis, ſermonis huius cō-
ueniunt uenientiam videamus. Mortuum enim di-
Eccli. 34. citur peccatū, vt illud: Qui lauatur à mor-
tuo, & iterùm tangit mortuum, nihil pro-
ficit lauatio eius, i. qui pœnitendo lachry-
mis lauat peccatum, & iterùm cōmittit pec
catum, nihil ei vel pœnitētiæ gemitus, vel
lachrymarū fuſio generat fructus. Anima
Ezech. 18. enim quæ peccauerit, ipſa morietur. Nā &
Matt. 9. illa puella quā ſuſcitauit Dominus in do-
mo, peccatū ſignificat latens in animo. Et
in illo quō foris portam Dominus ſuſcita-
uit, vnico matris filio, peccatū animæ ſigni
Lucæ 7. ficat iam egreſſum foràs in publicū. Et La-
Ioan. 11. zarus quē idē Dominus ſuſcitauit quatri-
duanum, iam multi temporis peccatū de-
monſtrat cōmiſſum. De his ergò omniū ge- Monachi,
neribus mortuorū, vſus ſepeliendi debet quales mor
eſſe omniū hominū, & maximè monacho- tuos ſepeli-
rū. De hoc enim ſepeliendi genere, beatus re iubeātur.
Benedictus præcepit monachis mortuū ſe-
pelire, id eſt, ſi fuerit, ſicut puella in do-
mo, adhuc tantū in conſcientia latens pec-
catū, nè in opere appareat, ibi ſepeli illud.
Et ſi iam fuerit in opere maniſeſtū, ſicut de
illo vnico matris filio legitur, iā foràs por-
tam elato, nè ampliùs creſcens progredia-
tur, ibi finē accipiat, & cordis ſepulcro cō-
datur. Et ſi diùturno iam tempore perpe-
tratum, & in omnibus in publicum mani-
feſtū, & à cunctis fuerit fœtidum iudica-
tum, ſicut de quatriduano legitur Lazaro,
nè vltrà in homine pullulans excreſcat,
tandèm mortificatum pariter & ſepultum
iaceat. Et hoc modo omnis monachus, &
ad Dominū omnis conuerſus, debet mor-
tuum, id eſt, ſuum ſepelire peccatum. *In tri-* 18. & 19. In-
bulatione ſubuenire, Dolentem conſolari. Hęc quo- ſtrumentū.
que virtus inter ſanctos multùm eſt neceſ-
ſaria monachos, videlicet vt alteri ſubue- Ecclesi. 6.
niat alter, & alter conſoletur ab altero, ſic- Ecclesi. 7.
ut ſcriptū eſt: Inuicèm onera veſtra por- Galat. 6.
tate, & ſic adimplebitis legem Chriſti, id
eſt, charitatē. Sine dubio enim & * tribu- * al. tribu-
lanti charitas ſubuenit, & dolentem chari- lato
tas conſolatur. Sciendum tamen, quia ali-
quotiès monacho tribulatio ſuſcitatur ex- Tribulatio
trriùs ab homine, aliquotiès verò ſuſcita- vndè ſuſci-
tur à dæmone, aliquotiès autem ipſius tan- tetur mo-
tùm proprio ſuſcitatur à corpore. Vndè nacho.
& frequēter in tribulatione valdè neceſſa-
riam habet fratris ſubuentionem, & nō ſo-
lùm nobis inuicèm ſubuenire, ſed & alijs
in quacunq; neceſſitate poſitis, ſubuētio-
nis debemus * gaudia miniſtrare. Secūdùm * al. auxiliū
enim præceptum Apoſtoli, debemus gau- Roma. 12.
dere cum gaudentibus, & flere cum flenti-
bus. Duobus enim modis omnis efficitur
dolens, id eſt, aut per iacturā temporalium
rerū, aut per damna ſpiritaliū virtutū. De
hoc ennim Salomon ait: Qui addit ſcien- Eccleſ. 1.
tiā, addit & dolorē. De illo autē Iob dicit:
Quid agam? & ſi tacuero, non quieſcet do Iob 16.
lor meus &c. Vnus autē carnaliter dolet, Variæ do-
alter verò ſpiritaliter: vnus dolet, quia ter- lorū cauſæ.
renū amiſit ſolatiū: alius, quia peccando
* copioſam amiſit virtutem. Vnus dolet, * al. copiā
quia perdidit patrē aut matrem: alius do- amiſit vir-
let, quia ſuperbiendo humilitatē, & luxu- tutum.
riando perdidit caſtitatem. Vnus dolet,
quia ſolatium parentum pariter amiſit &
ſubſidium rerum: alius, quia peccando re-
gnum pariter æternum amiſit, & præmiū.
Vnus dolet, quia terrenis pauper factus eſt
rebus: alius, quia pauper factus eſt virtuti-
bus. Vnus dolet, quia deſpicitur à mundo:
alius, quia ſeparatur ab eo. Et ideò nè in

dolore pereant, fratrum consolationẽ ac-
cipiant ambo. Visitẽt ergò monachi vtros-
que, quia æternam mercedem accipient ab
20. Instrumentum. vtrisque. *A seculi actibus se facere alienũ.* Nemo,
ait Apostolus, militãs Deo, implicat se ne-
2. Timo. 2. gocijs secularibus, vt ei placeat, cui se pro-
Lucæ 14. bauit. Hinc ait Dominus: Qui non dimi-
serit omnia, quę possidet, non potest meus
esse discipulus. Quisquis ergò à seculi acti-
bus vult effici alienus, necessè est, vt sacris
obtemperando præceptis, ipsi Domino ef-
ficiatur propinquus. Præceptum est enim
Psal. 33. Domini: Diuerte à malo, & fac bonũ. Pro-
indè à seculi actibus alienus effectus, ad cõ-
ditorem suum illuminandus accedat mo-
nachus. Ipsum iugiter concupiscat, toto
corde diligat, & pro illius amore oẽs noci-
uas seculi actiones relinquat, & totã spem
* al. dilectione suã ex illius * delectatione suspẽdat: quo-
tidiè in diuinarum literarũ se exerceat cam
po, & ibì se quasi in speculo diligẽter con-
spiciat totũ, & omnia, quæ in se de secula-
ribus actibus respuẽda inuenerit, respuat:
& quæ tenenda inuenerit, libenter & for-
titer teneat: quod deforme inuenerit, cõ-
* al. extollat ponat: quod pulchrũ, * excolat: quod sa-
nũ, seruet: quod infirmũ, corroboret: Do
mini sui præcepta insatigabiliter legat, in-
explebiliter diligat, efficaciter compleat, &
quid sibi cauendũ, quidve sectandum sit,
ex eis instructus agnoscat: futuris promis-
sionibus credat, & à strepitu negociorum
secularium remotissimus viuat: in studijs
spiritalibus, quibus singulis diebus melior
& melior fiat, inuigilet: amet ocium san-
ctum, in quo exerceat animæ suæ negociũ:
mortuũ sibi deputet mundum, ac se mun-
di illecebris exhibeat crucifixum: eò aciem
mentis intendat, quò peruenire desiderat:
beatitudinem futuræ vitæ ante oculos ani-
mę suę proponat & diligat, nec metuat ali-
quod corporale, nec cupiat, nè cupiditas
in tentationẽ mentẽ eius emolliat: nõ gau-
deat de tẽporalib9 omninò, nec lugeat, sed
2. Cor. 3. semper ad illam beatam & futurã vitã, vbi
Dei substantiã reuelata facie videre pos-
21. Instrumentum. sit, extendat. *Nihil amori Christi præponere.* Le-
gimus in beati Antonij vita, quòd multos
Matt. 10. litigantes redegit in amicitiã, omnibus di-
cens: Nihil debere ipsos præponere horũ,
quæ sunt in mundo, dilectioni Christi. Et
Basilius ait: Vnus prospectus sit tibi, fili. Si
vni Domino seruire desideras, omninò ab-
Amori Christi nil præferẽdũ. scinde à te carnalem amorẽ, ne à te Dei ex-
cludat amorẽ. Verè enim nihil amori Chri
sti præponere debemus, id est, anteponere,
vel præferre. Amor enim Christi, charitas
est. Nam amor cùm prauus est, cupiditas vel
libido vocatur: cùm verò rectus est, chari-
tas vel dilectio dicitur. Christi enim est
* al. possumus. omne, quod * possidemus. Illo viuificante
viuimus, illoq; vegetante mouemur, & su-

mus: illo nos priùs diligente, diligimus. Di Acto. 17.
ligens enim nos creauit, & viuificauit, nu-
triuit & custodiuit, & ad lauacrum regene 1. Ioan. 4.
rationis perduxit, renouauit, gubernauit,
& ad intelligibilẽ ætatẽ euexit. Hæc omnia
in nobis misericorditer, & per dilectionẽ
operatus est Deus. Aperi ergò, ô monache,
oculos cordis tui, & intãtùm te à Iesu Chri
sto cognosce dilectũ, vt pro te eius sangui-
nẽ non dubites fusum. Suspende cor tuum
ad dilectionẽ eius, & non modicũ, aut ex
aliquo, sed ex toto corde, & ex tota anima, Matt. 22.
& ex tota mente dilige Dominũ Deũ tuũ,
ità vt nullius rei amorem præponas amori
Domini tui. Ipso te docente, intellige. ait
enim: Qui amat patrem, aut matrem plùs, Matt. 10.
quàm me, non est me dignus: Et qui amat
filium, aut filiam plùs, quàm me, nõ est me
dignus. Verè eñ, si Deũ ex toto corde ama-
mus, omninò amori eius nec parentũ, nec
filiorũ amorẽ præferre debemus. Beata est Amoris Christi, pręclarum encomium.
ergò virtus amoris Christi, quę dilectio vo
catur, & charitas. Oẽs enim diligit, & quasi
vnius proximi in mentis arcano omnium
amorẽ recondit. Verè beata, quę nutrit vir-
tutes, & delet peccata, opprimit irã, reclu-
dit odiũ, expellit auaritiã, cõprimit rixã, &
fugat omnia pariter vitia, omnia tolerat,
& omnia credit, oĩa sperat. Inter oppro-
bria secura est, inter iras placida, inter odia
benigna, & in veritate semper permanet fir
ma. A prauis impugnationibus non vinci-
tur, à raptoribus non diripitur, à latroni-
bus nõ furatur, ab incendio non crematur.
Inexpugnabilis manet, inexplicabilis du-
rat, inconcussa perseuerat, incorrupta læ-
tatur. Ligamentũ est enim omniũ virtutũ,
gluten est animarũ, cõcordia mentiũ, soci-
etas electorũ, & sanctorũ exultatio ange-
lorũ: nec aduersitatibus frãgitur, fortiter
mentẽ roborat, nè prosperitatibus eleue-
tur, cor autem tẽperat. Teneat ergò istã ne-
cessè est, tam clarissimã virtutẽ beatus mo-
nachus in mente, & cum illa sit semper, &
cum illa maneat, cum illa surgat, & cũ ipsa
pergat, & hic, & inæternùm cũ illa semper
lætus perseuerans viuat. *Irã nõ perficere, Ira-* 22. & 23.
cundia tempus non reseruare. Inter irã & iracun- Instrumen.
diã ità distinguitur. Ira, præsens est indi- Matth. 5.
gnatio, quæ subitò ex aliqua commotione Ephe. 4.
animæ nascitur: Iracundiæ vitiũ, naturale Iræ & iracundiæ discrimen.
est & perpetuũ. Ergò iratus pro tempore
concitatur. iracundus autem, frequẽter & Ira vehementer detestanda.
leuiter irascitur, de quo scriptum est: Ira-
cundus autem effodit peccatũ. Et Aposto- Prouer. 15.
lus nos per iram peccare prohibet, dicens: Ephe. 4.
Irascimini, & nolite peccare. Sol non ócci- Psal. 4.
dat super iracundiam vestram. Nolite locũ
dare diabolo. Considera ergò, ô beate mo-
nache, quia qui per iram in fratrem expetit
vindictã, in corde suo diabolo ad habitan
dũ ædificat locum, & Christo, qui verus est
sol,

fol, quantùm in femetipfo eft, occafum
præparat. Fuge ergò, auxiliante Deo, irã, &
noli per irã fratri reddere vindictã. Attẽde
diligẽter, quid nos Paulus admonẽs, dicat.
Coloff. 3. Ait enim: Deponentes & vos omnem irã,
&indignationem, & malitiã. Iacobus quo-
Iacob. 1. queàit: Ira enim viri, iuftitiam Dei non
operatur. Salomon verò ait: Zelus & ira-
Eccli. 30. cundia minuunt dies. Et alibi: Homo ho-
Eccli. 28. mini feruat iram, & à Deo quærit medelã?
Ipfe dum caro fit, feruat iram: & propitia-
tionem petit à Deo velocem & vitam? Qui
ergò tardiùs fibi fratrẽ reconciliat, tardiùs
fibi Deum placat. Fruftrà enim fibi propi-
tiari Deum quærit, qui citò placãre pro-
ximũ negligit. Ipfe quoquè Dominus no-
fter, totius Ecclefię fuę decus & ornamen-
tũ, doctor & prædicator, creator, rector &
gubernator, ab ira nos fratris omninò re-
Matth. 5. mouẽs, ait: Omnis, qui irafcitur fratri fuo,
reus erit iudicio. Cauẽdũ eft ergò maximè
monachis, qui ad fupera feliciter volunt
fcandere regna, ad effectũ fuam perducere
irã, fed magis eos manfuetos effe ad omnes
Iracundia, quomodò comprimenda. oportet, atq; mitiffimos. Et fi iracundię fu
ror eorũ pulfauerit animũ, fraternus amor
cõprimat illã. Fraterna dulcedo tẽperet ira-
cundiã, fraterna dilectio tẽperet animofi-
tatem, fraterna dilectio mitiget indignati-
onem. Grande enim vitiũ eft iracũdia. Per
irã fapientia perditur, Per irã iuftitia relin
quitur, Per irã focietas fraterna diffolui-
tur, Per irã pacis cõcordia rũpitur, Per irã
Iracundi corporis, pulchra defcriptio. lex veritatis amittitur. Iracundiæ ftimulis
agitatũ corpus, totum tremit, lingua balbu
tit, vultus ignefcit, cor palpitans tremulat,
& oculi turbati caligant. Hæc ergò nè tibi,
ô monache, contingant, quãtùm vales, re-
frena iram, & omnia age cũ tranquillitate
& patientia, vt & hìc modeftè & patienter
eã gubernes, & inæternùm animæ tuæ pof-
24. Inftrumentum. feffor læteris. *Dolũ in corde non tenere.* Dolus
Prouer. 12. enim dictus ab eo, quòd alter alium delu-
Iob 36. dat. Aliud enim tenet in corde, aliud fe fi-
Dolus q.d. mulat agere in opere. Eft enim mentis cal-
liditas & occulta malitia, blandis fermoni-
bus adornata. Quod vitium quãto plùs oc-
cultatur in corde, tanto ampliùs crefcit in
malignitate: publicatum autẽ, annihilatur
Dolum in corde tenere quid. & fanatur. Quid enim eft aliud, dolum in
corde tenere, nisi quodammodò dæmonẽ
in mente recludere? qui aliter à dolofa nõ
expellitur mente, nisi fraterna dilectione.
1. Cor. 3. Scriptum eft enim: Templũ Dei eftis, & fpi
ritus Domini habitat in vobis. Ergò fi vo-
lumus fpiritûs fancti templum fieri, dolus
in corde noftro nõ lateat: fed magis publi-
catus decrefcat, & fraternitatis in nobis
amore crefcẽte, penitùs euanefcat. Cauen-
dum eft ergò fummoperè monachis, nè in
corde tenendo dolũ, perdãt habitatorem
fpiritũ fanctũ, Cauendũ, nè definant effe
fpiritûs fancti tẽplum, & fiant, habẽdo do-
lum, dęmonis habitaculũ. Nõ enim poterit
cor vnũ retinere Dñm, fimiliter & dolum.
Non enim Dominus dolofa, fed innocẽtia
poffidet corda. Nõ dolo pollutã, fed inno-
cẽtem & purã diligit animã. Vndè neceffè
eft, vt dimittamus in corde tenere dolũ, &
difcamus & nofmetipfos diligere & proxi
mos, vt in pręfenti feculo mereamur habi-
tatorẽ fpiritũ fanctũ, &in futuro filiorum
gloriã, & hæreditatẽ accipiamus æternam.
Pacem falfam non dare. i. ofculũ, & veniã. Fal- 25. Inftrum.
fitas appellata à fando aliud, quàm quod Pfal. 27.
verũ eft. Negare enim, vel maligno animo
celare, quod verum eft, falfitas eft. Sicut Iu- Matth. 26.
das qui fignũ pacis in dolum cõuertit: quia
& falfus cõfeffor fuerat, & falfam pacẽ in
Ecclefia figurabat. Quia de falfa pace dixi-
mus, quæ fint veræ pacis cõmoda, videa-
mus. Eft enim pax vera, ferenitas mentis, & Pax vera quid fit, eiusq; commoda.
trãquillitas animi, quã nos Apoftolus hor
tatur habere, dicẽs: Pacẽ fequimini & fan-
ctimoniam, fine qua nemo videbit Deum. Hebr. 12.
Ipfe quoquè Dñs in Euãgelio ait: Beati pa Matth. 5.
cifici, quoniã filij Dei vocabuntur. Et paf-
fioni iam proximus, hoc nobis mandatum
cõmendauit, dicẽs: Pacẽ meam do vobis, pa Ioan. 14.
cẽ meam cõmendo vobis. Et addidit: Non
ficut mundus dat pacẽ, do vobis, i. nõ do-
lofam, nõ falfam, ficut Iudas & eius fequa-
ces, donant: quã & hìc nobis beatus Bene-
dictus inuicèm dare vetat: fed veram pacẽ,
afcẽdens in cælũ, tenendã dedit, & in hæ-
reditatẽ fempiternam habendam reliquit.
Quã fi fincero corde tenere & fequi volue-
rimus, filij Dei, & hæredes erimus Chrifti.
Ergò fi filij Dei & hæredes Chrifti effe cu-
pimus, in Chrifti pace verfemur. Pacificos Filij Dei, quales effe debeant.
eñ effe oportet filios Dei & humiles, mẽte
mites, corde fimplices, fermone puros, ani-
mo innocẽtes, affectu cõcordes, fideliter fi-
bimet vnanimiter cohærẽtes. *Charitatem nõ* 26. Inftrumentum.
derelinquere. Charitas Gręcè, Latinè dilectio
interpretatur. Charitas eft eñ perfecta di- 1. Petr. 4.
lectio in Deũ & proximũ: quã qui derelin
quit, & Deũ & proximũ perdit. Hæc enim
virtus dilectionis, ęternũ cõplectitur amo-
rẽ, cui fpecialis fecundùm Apoft. inter vir- 1. Cor. 13.
tutes traditur principatus, & cultus manẽs
inæternùm. Quã nõ derelinquere, nec fo- Charitas omni tempore retinenda.
lùm debem⁹ ad tẽpus habere, fed perpetim
eã, & feliciter debemus vfq; inęternùm re-
tinere, & nullo tẽpore nec ad momentũ de
noftra debet mente deficere. Scriptũ eft eñ:
Omni tẽpore fint veftimẽta tua cãdida, & Ecclẽs. 9.
oleũ de capite tuo nõ deficiat. Oleũ in capi-
te, eft charitas in mẽte. A capite oleum defi-
cit, cùm charitas à mẽte difcedit. Hinc nos 1. Pet. 4.
Petrus Apoft. hortatur, dicẽs: Ante omnia
aũt mutuã in vobifmetipfis charitatẽ con-
tinuam habẽtes. Hinc Paulus ait: Charitas Hebr. 13.
fraternitatis maneat in vobis. Debet ergò

manere & permanere cũ filijs Dei charitas, vt & in præsenti voluntatẽ Dei eos facere doceat, & cũ illis feliciter in æternũ permaneat.

Charitas quid, illiusque insigne encomium.

Charitas est enim recta volũtas iũcta Deo, & inseparabiliter vnita quodã igne spiritũs sancti, à quo & ad quẽ refertur incẽsa, inquinamẽtis omnibus extranea, corrũpi nescia, nulli vitio obnoxia, supra oĩa, quæ carnaliter diligũtur, excelsa, affectionũ omniũ potẽtissima, diuinæ cõtẽplationis auida, in omnib9 semper inuicta, salus morũ, mors criminũ, vita virtutum, virtus pugnantiũ, palma victorũ, præmiũ perfectorũ: in peccatis mortuos suscitat, languentes sanat, perditos instaurat, spẽ desperatis inspirat, pacificas mẽtes inhabitat, fructuosa in pœnitẽtibus, læta in proficiẽtibus, gloriosa in perseuerãtib9, & operosa in omnibus omninò fidelibus: quã fides cõcipit, ad quã spes currit, cui ꝑfectus omniũ seruit, ex qua, quicquid est boni operis, viuit: sub qua obediẽtia crescit, per quã patiẽtia vincit, sine qua nullus Deo placuit, nec placebit, cũ qua nec potuit aliquis peccare, nec poterit. Hæc est charitas vera, quã nos non derelinquere, sed fortiter debemus tenere. Hęc enim nobis virtus super oĩa necessaria est, quæ nos separat à diabolo, purificat à peccato, recõciliat Deo.

Charitas bonorum omnium mater. 1. Cor. 13.

Quapropter nihil nobis peccati remanere poterit, nec aliquid boni deerit, si bonorũ omniũ charitas mater affuerit. Quoniã si (secundùm Apost.) charitas patiens est, benigna est, nõ æmulatur, nõ agit perperàm, nõ inflatur, non est ambitiosa, nõ quærit quæ sua sunt, nõ irritatur, nõ cogitat malũ, nõ gaudet super iniquitate, congaudet aũt veritati, sed omnia suffert, omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet: omnibus in quibus fuerit hæc, bona quæ habet, impertit. Et quid illis in hac vita potest esse perfectius, qui tantis abundãt, charitate in se regnãte, virtutibus?

27. Instrumentum. Matth. 5. Deute. 6. Vsus iurandi non est faciendus. Eccli. 21. Ibidem.

Non iurare, nè fortè periuret. Non est cõtra Dei præceptum, iurare, quia ille dixit: In nomine meo iurabitis. Sed dum vsum iurandi facimus, periurij crimẽ incurrimus. Necessè est ergò, vt nunquàm iuret, qui periurare timet. Scriptũ est enim: Iurationi nõ acquiescat, vel assuescat os tuũ. Et, Vir multùm iurans, replebitur iniquitate. Et Iacobus Apostolus, nè iuremus, fortiter nos admonet, dicens:

Iacob. 5.

Ante omnia, fratres, nolite iurare, neq; per cælum, neq; per terram, neq; aliud quodcunq; iuramentum. Sit autẽ sermo vester, est, est, non, non: vt nõ in iudicium incidatis. Et Dominus noster Iesus Christus, salus omniũ & saluator, qui oẽs vult saluos fieri, & ad agnitionẽ veritatis venire, & à malo periurij liberare, admonet nos, dicẽs:

1. Tim. 2. Matt. 5.

Non iurabitis per cælũ, quia sedes Dei est: neq; per terrã, quia scabellũ pedũ eius est: neq; per caput vestrum iurabitis, quia nõ potestis vnũ capillum album facere vel nigrum. Sed sit sermo vester, est, est, nõ, nõ: &, quod amplius est, à malo est. Qui autem nõ iurat, nõ peccat, & lõgè est à peccato. Qui autem iurat, etiã si verũ iurat, propè est peccato. Si offenderit lapsus, deorsum ruit, & excipitur à pœna periurij. Ergò falsa iuratio exitiosa est, vera iuratio periculosa, nulla iuratio sana est & secura.

Sitne iuratio, Testis est mihi Deus, &c.

Dicit aliquis, nõ est iuratio, quandò dico, Mihi testis est Deus, & teste inuoco Deũ, & his similia. Quid est autẽ iurare, nisi Deum inuocare, & ius Deo reddere? Quid est dicere, Testis mihi est Deus, nisi iurare per Deũ? Ipse enim Deus, per quẽ iurat, inuisibilis est: iurauit per inuisibilẽ, feritur pœna inuisibili. Nam & Apostolus, quãdò ait,

Iacob. 5.

Ante omnia, nolite iurare: cautos nos fecit aduersùs linguã nostrã, vt attendamus & vigilemus, ne surrepat nobis cõsuetudo iurandi. Ante omnia, inquit, vt te aduersùs cõsuetudinem iurandi, intẽtissimũ redderet, vt omnia tu inspiceres, & omnes motus linguæ tuæ diligentissimè custodires. Sequitur, vt nõ in iudiciũ decidatis. Ideò, inquit, vos à iurationis culpa compesco, nè frequenter vera iurando, aliquãdò etiã in periurium decidatis: sed eò longiùs à periurandi vitio stetis, quò nec verum deiurare, nisi proxima necessitate, velitis. Sed & ille sub iudicium reatûs decidit, qui etsi nunquàm periurat, crebriùs tamen, quàm opùs est, deiurat: quia nimirùm ipsa superflua locutionis ociositate delinquit,

Matt. 12.

offenditque iudicem, qui & inutile verbum, & omne iuramentum vetuit.

Exod. 20. 28. Instrumentum. Psal. 14.

Veritatem ex corde & ore proferre. Multi aliud tenent in corde, aliud proferunt ex ore. Et cùm illi sint vanitate decepti, alios fallaciter decipere gestiunt.

Psal. 5.

Et quia non est in eorum ore veritas, cor eorum vanum est.

Ioan. 14.

Monachus autem, qui Christi vestigia puro corde sequi desiderat, qui dixit, Ego sum via, veritas, & vita: veritatem debet in corde tenere, & eam simpliciter debet ex ore proferre: quia ille dicitur in tabernaculo Domini habitare,

Psal. 14.

& in monte sancto eius requiescere, qui loquitur veritatẽ in corde suo, & non agit dolum in lingua sua.

Dolus in lingua quãdò fiat.

Tunc dolus fit in lingua, quandò celatur veritas, & ex ore sonat fallacia. Vanitas est enim, & magna miseria, aliud tenere in corde, & aliud fratri proferre sermone.

Rom. 8.

Vanitati enim humana subiecta est creatura: & ideò non stat in veritate fixa, sed semper est ad sallẽdum proximum prona.

Monachi semper veritatem loqui debẽt.

Monachi autem, quos Dominus de fallacia & vanitate seculi huius dignatus est segregare, veritatẽ debẽt ex corde & ore proferre. Semper enim in corde oportet eorũ veritas habitet, & in ore eorũ necessè est vt veritas sonet, in cogitatu veritas, in sermone veritas,

veritas, in actu veritas, & in omnibus per omnia illorum actionibus necesse est, vt resplendescens luceat, & semper in eis fixa permaneat. Est enim in Angelis veritas, in Patriarchis & Prophetis veritas, in Apostolis & Virginibus veritas, in Martyribus & Cōfessoribus veritas, & in omnibus habitantibus in cælo veritas, & in omnibus sanctis commorantibus in mundo veritas. In his autē & cum his omnibus semper est Domin⁹ noster Iesus Christus, qui est via, veritas, & vita, & omnium sanctorū salus & gloria. *Malū pro malo nō reddere.* Secundùm præceptū sanctæ regulæ obliuionē omninò debēt monachi fugere, & quid illos per ministros suos spiritus sanctus admoneat, diligenter audire. Neque enim decet auditorem obliuiosum, sed factorem operis esse, monachū. Audiamus ergò nō solùm aure corporis, sed etiam mentis, & operibus exequamur, quid nos per Petrū Apostolorum principem admonet, dicēs: Estote, inquit, misericordes, humiles, non reddentes malum pro malo. Vides ergò quia in reddendo malum pro malo, & misericordiæ opus, & humilitatis amittis officium. Scriptum est enim: Noli vinci à malo, sed vince in bono malum. Vincitur à malo, qui malis prouocatus, reddit malū. In bono aūt vincit malū, qui acceptis malis, reddit bonum. Ille autē dicitur vicisse aliū, qui eum ad suam perduxerit partem. Si ergò te fecerit sibi reddere vicem, ille te vicit faciendo sibi similem. Paulus quoq; Apostolus ait: Nolite prudentes esse apud vosmetipsos, nulli malum pro malo reddentes. Si *malum inferre, peccare est: reddere malum pro malo, iustum non est, sed simile peccatum est, aut etiam grauius. Nam ille qui prior malum intulit, forsitan non meditādo, sed subitò fecit. Qui autem reddit malum pro malo, voluntariè & meditando reddit. Et iterū scriptum est: Nō vos defendētes charissimi, sed date locum iræ. Ille locum dat iræ, qui se nō vlciscendo defendit, qui conuicium cōuicio nō reddit, qui manui manū non ingerit, qui iniuriæ iniuriā non facit, alapam pro alapa nō reddit, sed ad accipiendū alia maxillā præparat, & omnia aduersa, quæ acciderint, cum patientia tolerat. Vnde & sequitur: *Iniuriam non facere, sed & factam patienter sufferre.* Iniuria est contumelia, conuicium, vel quælibet iniustitia. Dicta autē iniura, eò quòd contra iuris ordinē facit. Multis enim modis iniurias facere hominibus solent homines: aliquotiès conuicijs lacessentes, aliquotiès accusationibus suggillantes, aliquotiès manibus impingentes, & expoliantes, aliquotiès verò & percutiētes. Quas monach⁹, vel omninò omnis Christianus Catholicus, nō solùm alijs non facere, sed etiam ab alijs illatas patienter, cum dolore debet sufferre. Scriptum est enim: In dolore sustine, & in humilitate tuæ patientiā habe, quia in igne probatur aurum, &c. Vt ergò probetur in monacho patientiæ virtus, appareat in iniuriarum tolerantia fortissimus: quia, vt dictum est, sicut in fornace ignis probatur aurum, ità in tribulationis camino probatur monachus, Paulo teste, qui ait: Scientes quoniam tribulatio patientiā operatur, patientia autē probationē, probatio verò spem, &c. Petrus verò ait: Vt probatio fidei vestræ, multò preciosior sit auro, quod per ignē probatur. Dominus quoq; in Euangelio ait: In patientia vestra possidebitis animas vestras. Salomon quoq; dicit: Doctrina viri per patientiā noscitur. Paulus quoq; ait: Consolamini pusillanimes, suscipite infirmos, patiētes estote ad omēs. Iacob⁹ nanq; dicit: Patientia aūt opus perfectum habet, vt sitis perfecti & integri, in nullo deficientes. Et alibi: Tanq̄ aurū in fornace probauit electos suos, & quasi holocausta accepit illos. Quià nimirùm quos in camino tribulationis probauit, hos in gaudio retributionis quasi placabilem hostiam assumit. Sicut enim aurū in fornace clausum examinatur, probatum autem, foràs cuius sit fulgoris apparebit: ità bonorum monachorum constantia in seculo contemptibilis videtur, sed vbi tempus retributionis aduenerit, quantæ fuerint gloriæ, apparebit. Ergò vt animas nostras possidere valeamus, virtutem patientiæ fortiter teneamus. Et vt perfecti & integri possimus in omnibus sanctis nostris actionib⁹ esse, patiētes simus ad omnes, in nullo deficientes. Magna est enim virtus patiētiæ, quæ lędentē se nō lædit, sed diligit: quæ iniuriāti iniurias remittit, nō reddit: cui nocere potest, nō nocet, sed parcit. Patientia est, quæ nos Deo cōmendat, & à malis omnibus in mēte tutos cōseruat. Ipsa est virtus, quæ irā tēperat, linguā refrenat, mentem gubernat. Ipsa est, quæ pacem custodit, disciplinam moderatè agit, libidinis impetum fortiter frangit. Ipsa est, quæ furoris violentiā cōprimit, incendium simultatis extinguit, coercet potentiam tyrannorū, refouet inopiam pauperum. Ipsa est, quæ facit humiles in prosperis, & fortes in aduersis. Ipsa tentationes expugnat, persecutiones tolerat, & vt tenere possimus viam Christi, nos moderatè & iustè gubernat. Hāc ergò amare, hanc diligere, & cum gaudio & totis viribus amplecti debent, non solùm monachi, sed & omnes Catholici Christiani. *Inimicos diligere.* Quia filij Dei sumus, patrem nostrū, inquātùm possumus, imitari debemus. Ille enim inimicos dilexit, quādò pro ipsis crucifigētibus se orauit, dicens:

Marginal notes: Veritas in quibus sit. — Ioan. 14. — 29. Instru. — 1. Thess. 5. — Iacobi 1. — 1. Pet. 3. — In reddendo malum pro malo, q̄ amittam⁹. — Rom. 12. — Ibidèm. — val. malè — Ibidèm. — Iræ locum dare qd sit. — 30. Instru. — 1. Cor. 6. — Iniuria qd, & vndè dicta. — Modi varij quibus homo homini facit iniustiam. — Iniuriæ ab alijs illatæ patienter tolerandæ. — Rom. 5. — 1. Pet. 1. — Lucæ 21. — Prouer. 19. — 1. Thess. 5. — Iacobi 1. — Sap. 3. — Patientia q̄ præclara virtus sit. — 31. Instrum. — Matth. 5.

Lucæ 23.
cens: Pater, ignosce illis, quia nesciũt quid faciunt. Et nobis, diligere inimicos & orare pro illis, præcepit, vbi ait, dicens: Diligite inimicos vestros, benefacite his, qui oderunt vos: & orate pro persequẽtibus & calumniantibus vos: vt sitis filij patris vestri, qui est in cælis.
Matt. 5.
Inimicos nostros cur diligere debeamus.
Diligamus ergò inimicos, quia Deus noster cùm adhuc inimici essemus, prior nos dilexit, & per sanguinẽ filij sui sibi reconciliauit. Cõmendat autẽ De⁹, ait Apostolus, suã charitatẽ in nobis, quoniam cùm adhuc peccatores essemus, i. inimici, Christus pro nobis mortuus est, nos recõcilians Deo.
2.Cor. 5.
Rom. 5.
Grandis enim & spiritalis est virtus, diligere inimicos, quã nullus hominũ habere potuit, potest, vel poterit, nisi cui illã bonorũ omniũ dederit Deus.
Inimicos diligere, quanta sit virtus.
Diligam⁹ ergò inimicos, sicut præcepit De⁹, & * humilitatẽ illis, inquantùm possumus, præbeamus. Scriptum est enim: Si esurierit inimicus tuus, ciba illũ: si sitit, potũ da illi, & reliqua. Tunc enim verissimè inimici dilectio custoditur, cùm nec de ruina illius gaudemus, nec de profectu tabescim⁹.
*al. humanitatem
Prouer. 25.
Magna est enim inimicorum dilectio, & valdè ardua, sed implentibus se, æterna præparat præmia. Inimicorũ ergò dilectio, nos Dei filios & angelorũ efficit socios: nos de inimicis facit amicos, & de cõtrarijs charos, & de odiosis dilectissimos fratres. Hæc nos fraternitati sociat, & in æternũ inseparabili charitati cõglutinat, vt & hic vnanimiter in fraterna dilectione viuamus, & inæternùm pariter conregnemus.
Inimicorũ dilectio, quot & quanta cõmoda adferat.
Inimicorũ ergò dilectio quantũ in peragendo grauiór, tãtùm erit in retributiõe felicior: quantùm in adimplendo angustior, tantùm erit in recipiendis muneribus largior: quantũ hîc laboriosa, tãtùm in futuro erit sine dubio gloriosa. Ipsa enim nos inimicorũ dilectio separat à mundo, & coniungit feliciter Deo. Ipsa nos ab actionibus secularium discriminat hominũ, & sanctorum pariter coniungit & angelorũ consortio.

12. Instru.
Maledicentes se non maledicere, sed magìs benedicere.
Rom. 12.
1.Cor. 4.
Et nè hoc nobis impossibile videatur implere, Paulus exẽplo suo nos admonet, dicens: Maledicimur, & benedicimus: persecutionem patimur, & sustinemus. Petrus quoq; princeps Apostolorũ hortando nobis præcepit, dicens: Nõ reddentes malum pro malo, nec maledictum pro maledicto, sed è contrario benedicentes: quia in hoc vocati estis, vt benedictionem hæreditate possideatis.
1.Pet. 3.
Qui enim in hæreditate vult æternam benedictionem possidere, inimicum benedicere debet, nõ maledicere. Grãde enim & non paruum est malum, maledicentem se maledicere. Leue enim illud à leuibus videtur hominibus, sed inter grauia crimina illud Apostolus computat. ait enim: Neq; ebriosi, neq; fornicarij, neque maledici regnum Dei possidebunt.
Maledicẽtem se maledicere, grande peccatum cur sit.
1.Cor. 6.
Grande enim, vt diximus, maledictionis peccatum est, quod possessionem regni adimit, & in inferni tartarum hominẽ mergit: &, vt vaporem fumi, in igne æterno perimit. Scriptum est enim: Ante ignẽ vapor & fumus, & ante sanguinem maledicta & cõtumeliæ. Eccli. 22.
Maledictio enim vbi sedulè sederit, de filijs Dei facit filios iræ, & de hæredibus facit extraneos, & de iustis facit iniustos. Tollit cælorum regnum, & mergit in tartarum: Sanctorum tollit gloriam, & inferni mergit in foueam. Suam Christo tollit impiã, & diabolo tribuit animã. Sic enim scriptũ est: Dum maledicit impius diabolum, maledicit animam suam. Eccli. 21.
Hinc enim ostendit scriptura, quia diabolus maledici anima est. Dominus autẽ nobis, nõ ad maledicendum, sed potiùs ad benedicẽdum, os concessit & linguã. Nos autẽ, sicut Apostolus ait, ex ipsa benedicimus Deum & patrem, & ex ipsa maledicimus homines, qui ad similitudinem Dei facti sunt, & ex ipso vno ore nostro procedit maledictio & benedictio.
Ad quid os & linguam De⁹ homini concesserit.
Iacobi 3.
Sed quid ait idem Apostolus, audiamus: Nõ oportet hæc, inquit, ità fieri fratres. Nunquid fons de eodem foramine emanat dulcem & amaram aquã? ac si diceret: Sicut dulcis & amara aqua non possunt de vna similiter fontis manare vena: sic benedictio & maledictio de vna simul nõ potest emanare cordis rima. Ibidem.
Sed quicunq; sic Deum benedicere orando vel prædicando consueuit, vt maledicere homines nõ cessauerit, sine dubio dulcedinem benedictionis eius amaritudo maledictionis consumit. Sed quantum malum est maledictionis vitium, tanto magis est bonum benedictionis officium. Per illud enim maledictionis cõquiritur pœna: per istud benedictionis gratia & gloria. Per illud, opprobriũ in inferno: per istud, in cælo præmium accipitur sempiternũ.
Maledictionis & benedictionis discrimen.

Persecutionẽ pro iustitia sustinere. 13. Instrum.
Dñs in Euangelio ait: Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorũ est regnum cælorum. Matth. 5.
Nõ dixit, qui propter iniquitatẽ suam patiuntur persecutionẽ, sed signanter addidit, ꝓpter iustitiam. Multi enim persecutionem propter sua peccata patiũtur, sed nec iusti nec beati dicuntur. Sed illi soli tãtùm iusti & beati habẽtur, qui persecutionẽ propter iustitiã patiũtur. Hinc Petrus Apostolus ait: Sed & si quid patimini propter iustitiam, beati eritis. 1.Pet. 3.
Non solùm, inquit, nil nocet, qui vobis bonũ faciẽtib⁹ mala irrogat, sed etiam vos cùm hostis insequitur propter bona, q̃ facitis, causam vobis maioris beatitudinis subministrat, & patientiæ vestræ vires corroborat. Itẽ Petrus ait: Melius, est enim, benefacientes (si velit voluntas Dei) pati, quàm malè faciẽtes. Ibidem.
Hæc sentẽtia illo-

illorum stultitiã eleganter arguit, qui cùm pro culpis arguuntur, vel etiã pro suis factis dignis pœnis coercetur à fratribus vel senioribus, patienter omninò nõ tolerãt. Nam si absq; culpa, vel verborum contumelias, vel aduersa quæq; patiuntur à proximis, mox ad iracundiam prorumpunt, & qui hactenùs videbantur innoxij, per impatientiam & murmurationem se noxios reddunt, nescientes quia melius esset illis, vt pro iustitia, quàm pro iniquitate sua paterentur iniurias. Qui ergò iustus patitur, Christum imitatur: Qui verò pro suis factis flagellis corrigitur, latronẽ, qui in cruce Christum cognouit, & post crucem paradisum cũ Christo intrauit. Qui autẽ nec inter flagella desistit à culpis, sinistrũ imitatur latronem, qui propter peccata affcẽdit in crucem, & post crucẽ corruit in tartarum. Ergò multò melius est, quemlibet in præsenti seculo innocentẽ, & pro iustitia pati persecutionem, & in futuro cum filijs Dei laboris sui accipere retributionem, q̃ cum peccatoribus peccatorem flagellari, & post mortem cum reprobis reprobum in infernũ mergi. *Non esse superbũ.* Per Ieremiam prophetam ad superbum Dominus cõminatur, dicens: Eccè ad te superbe, dicit Dominus exercituum, quia veniet dies tuus, tempus visitationis tuæ, & cadet superbus & corruet, & non erit, qui suscitet eũ: & succendã ignem in vrbibus eius, & deuorabit omĩa in circuitu eius. Et alibi scriptum est: Perdet Deus memoriã superborum, & relinquet memoriã humiliũ. Nam & de ipsa superbia sic loquitur diuina scriptura: Odibilis inquit, coram Deo & hominibus superbia: qui aũt tenuerit illã, adimplebitur maledictionibus. Et, Initium omnis peccati, superbia: Non ait, alicuius, sed omnis peccati, vt euidenter ostenderet, ipsam esse peccatorũ omniũ causam, quoniam nõ solùm peccatũ est ipsa, sed etiam nullum peccatum fieri potuit, potest, aut poterit sine ipsa. Superba volũtas facit Dei præcepta contemni, humilis custodiri. Superbia ex angelis dæmones fecit, humilitas homines sanctis angelis similes reddit. Illa rebelles diabolo subdit, hæc humiles Christo coniungit. De superbia nanq; nascuntur hæreses, schismata, detractiones, inuidiæ, verbositas, iactantia, cõtentiones, animositas, ambitio, elatio, præsumptio, vanitas, inquietudo, mendaciũ, periurium, & cætera multa alia. Iam nunc videamus quibus indicijs possit superbia depræhendi. Omitto illos, quos ipse habitus & incessus superbos ostendunt, quorũ erecta ceruix, facies torua, truces oculi, & sermo terribilis, nudam superbiam clamant: Illos tantùm dolens ostendo, atq; eorum exempla cauenda denuncio, quos iam conuersos & aliquantulùm proficientes superbia occultè captiuat, quos in profundum malorum fraudulenta damnatione præcipitat, & nè indè vnquàm exurgant, iugiter calcat. Hi sunt, qui seniorum suorum non obseruãt imperia, sed iudicant. De suis negligentijs obiurgati, aut rebellant insolenter, aut murmurant: de loco superiori disputant, præferre se etiam melioribus impudenter affectant: simplicitatẽ spiritalium patrum exaggerant, suas sententias procaciter iactant: non seruant senioribus in obsequio reuerentiam, in sermone modestiam, nec in moribus disciplinam: habent in intentione pertinaciam, in corde duritiam, in sermocinatione iactantiam: in humilitate fallaces, in odio pertinaces, subiectione impatientes, omnibus bonis odibiles, ad opus bonum pigri, ad obsequium duri, ad loquendũ, quod nesciunt, prompti, temerarij in audiendo, clamosi in loquendo, effrenati in cachinno. Hæc sunt superbiæ grassantis indicia, quibus Deus offenditur, vt recedat, diabolus inuitatur, vt veniat, his malis omnibus diabolus pastus exultat. Superbas mẽtes intrat, vt teneat: erigit, vt allidat: fouet, vt pdat: tenet, vt possideat, & omnia mala per illas exerceat. Superbiæ autem gemina est differentia: vna, quæ spiritales pro virtutibus superbientes deijcit: altera, quę carnales erga seniorũ imperia inobędientes reddit. Alios nanq; ex rebus secularibus possidet: alios ex virtutibus extollit spiritalibus. Dicta autẽ superbia, quia super vult, quod est. *Non vinolentũ.* Vinolẽtus dicitur, qui & satis bibit, & difficilè inebriatur. Hinc Isaias ait, Væ qui potentes estis ad bibendum vinum, & viri fortes ad miscendam ebrietatem. Hinc sapiens quidam dicit, Multos exterminauit vinum. Quod multum potatum, irritationem, & iram, & ruinas multas facit. Amaritudo animę, vinũ multum potatum. Vinũ in iocunditatem creatum est, non in ebrietatem. Sanitas est corporis & animæ sobrius potus. Ebrietatis verò animositas, * imprudentes efficit. Ebrietas autẽ perturbationem gignit mẽtis, furorẽ cordis, & flãmas suscitat libidinis, & ità mentẽ alienat, vt vbi sit, nesciat. Vndè & malũ non sentitur, quod per ebrietatẽ cõmittitur. Hinc B. Basilius ait: Multi per vinũ à dæmonibus capti sunt: Nec est aliud ebrietas quàm manifestissim⁹ dæmon. Hinc Propheta ait: Fornicatio & ebrietas aufert cor. Quibus Ioel Propheta quasi in alienationẽ mentis dormientibus clamat dicens: Expergiscimini ebrij, & flete omẽs, qui bibitis vinũ in dulcedine, quoniam perijt ab ore vestro. *Nõ multũ edacem.* Quãto amplius edacitas carnalis cibi nimia implet ventrẽ, tanto à virtutibus spiritalibus vacuam facit mentem. Quanto

Propter iustitiam patiens Christum imitatur. Lucæ 23. 24. Instru. Tob. 4. Iere. 50. Eccli. 10. Ibidẽm. Ibidẽm. Superbia peccatorũ omnium causa. Esa. 14. Quæ mala ex superbia oriantur. Superbia quibus indicijs deprehendi possit. Superbia duplex. 35. Instrum. 1. Tim. 3. Esa. 5. Eccl. 31. Ibidẽm. Vinum cur creatũ sit. *al. impruden|tis oi|fensio.* Ebrietatis incõmoda. Homil. 14. Osee 4. Ioel 1. 36. Instru. Eccli. 31. & 37.

Edacitas quanta mala adferat.

to magis corpus edax impinguescit, tanto anima à virtutibus ieiunás laguescit. Edacitas autem carnem facit obesam, & mentem vacuam. Fortia corporis membra & languidam facit animam. Edacitas parit pi-

Prou. 19.

gredinem, pigredo immittit soporem, sopor negligentiam, negligentia verò gene-

Iere. 48.

rat maledictionem, sicut scriptum est: Maledictus omnis, qui facit opus Dei negligenter. Edacitas verò nimia generat crapulam, crapula autem parit somnolentiam, somnolentus non amat vigilias, nec tempore congruo Deo cantat psalmodiam, mentem ad cælum non erigit, nec ad

* al. ascendit.

compunctionis gratiam *accendit, nec ad contemplationis sublimia eleuat animam. Tardus est ad orationem, fastidiosus in lectione, durus ad Dei verbum intelligendum, piger ad senioribus obediendum, & in omnibus bonis tepidus ad operandum. Sed quia non vult regula monachum multùm edacem, nec vinolentum, vult vtiquè in omnibus temperatum. Generalis enim, vt beatus ait Ephræm, hic cõtinentiæ modus est, vt secundùm capacitatem viriũ vel corporis, vel ætatis, tãtum sibimet cibi vel potûs vnusquisque concedat, sed quantũ

Quantum cibi vel potùs corpori suppeditãdum sit.

sustentatio carnis, non quantum desiderium saturitatis exposcit. In vtraquè enim parte sustinebit magnum detrimentum, quisquis inæqualitatem tenens, nunc ventrem ieiuniorum ariditate cõstringit, nũc escarũ nimietate resoluit. Mens enim voracitatis nimietate pressa, emittere ad Deum preces non poterit puras. Sancti quàm diù in hac vita habitant, pro desiderio regni cælorum corpus aridum portant. Vn-

Psal. 62.

dè & Psalmista ait: Sitiuit in te anima mea, quàm multipliciter & caro mea. Tunc em̃

Caro quãdò Deum sitiat.

caro Deum sitit, quandò per abstinentiam arescit. Nam spernitur, vt suprà dictũ est, ieiunium, quod in vesperum repletione ciborum reficitur. Neque enim reputanda est abstinentia, vbi fuerit saturitas ventris subsecuta. Nõ est igitur corpori adhibenda immoderata abstinẽtia, nè, dum ampliùs grauatur inedia, quod bonũ agere cœpit, non perficiat. Sed discretè carnis est moderanda maceries, nè aut integrè extin-

* al. deliciæ vires aĩæ frangunt, &c. faciũt.

guatur, aut immoderatè laxetur. Corporis enim * debilitas, vires animæ frangit, & ingenium mentis marcescere facit. Nam quidquid cum temperamento fit, salutem

37. Instrum.

corporis & animæ nutrit. *Non somnolentum.*

Prou. 20.

Post castigationem autem edacitatis, & vinolentiæ, congrue sequitur castigatio somnolentiæ. Sicut enim non vult regula multùm edacem, & vinolentum, sic non vult monachum somnolẽtum. Sicut enim miles multo onere prægrauatus, præpeditur ad bellum: ità impeditur monachus ad vigilias, multarum satietate escarũ grauatus. Non enim vigilare possumus, cùm da-

Somnolentia, quæ detrimẽta adferat.

pibus fuerit venter noster onustus, sed oppressi somno, vigiliarum fructus amittimus, & maximum detrimentum animæ nostræ acquirimus, & egestatem virtutũ spiritalium, & paupertatẽ pariter sustinemus.

Prou. 6.

Sicut scriptum est: Vsquequò piger dormis? Quandò cõsurges à somno tuo? paululùm dormies, paululũ dormitabis, paululùm conseres manus vt dormias, & veniet tibi quasi viator egestas, & pauperies quasi vir armatus.

Prou. 20.

Item, Noli diligere somnum, nè te egestas opprimat. Aperi oculos tuos, & saturare panibus. Cauere debe-

Animæ somnus.

mus, nè ipsa anima nostra dormiat. Somnus animæ est, obliuisci Deũ suum. Quæcunq; anima oblita fuerit Deum suum, dormit.

Ephe. 5.

Ideò dicit Apostolus: Surge qui dormis, & illuminabit te Christus. Monachus autem somnolentus in operibus suis mollis est, te-

Prouerb. 18.

pidus, & dissolutus. De quo scriptum est: Qui mollis & dissolutus est in opere suo, frater est sua opera dissipantis. E contra-

Prouer. 12. & 28.

rio de forti operario scriptũ est: Qui operatur terram suam, saturabitur panibus. id est, qui in vita sua subijcit corpus suum, &

In quibus operibus oporteat monachum esse fortem & doctum.

in seruitutẽ redigit, vt illi placeat operando, cui se subdidit obediendo, post solutionem corporis saturabitur, præmiũ sempiternum accipiendo. In bonis enim operibus monachus fortis esse debet & doctus, robustus & validus, non mollis & dissolu-

li. 3. de summo bono, cap. 19.

tus. Hinc Isidorus ait: Qui non rigida intentione monachi professionem sectãtur, quanto superni amoris propositum dissolutè appetunt, tanto procliuiùs ad mundi amorem denuò reducuntur. Nam professio non perfecta præsentis vitæ repetit desideria, in quib9 & si nõdùm monachus al-

38. instrum.

liget se opere, iam tamẽ alligat cogitationis

Prouer. 24. & 26.

amore. *Non pigrum*, i. nõ tardum, vel lẽtum, non tepidum vel desidiosum. Dictus autẽ piger, quasi pedibus æger. Est enim tardus

Anima pigra q̃ dicat.

ad incedẽdum, quod nomẽ per vsum trãsit ad animam, vt pigra dicatur, cùm fue-

Prouer. 21.

rit desidiosa. In Prouerbijs enim scriptum

* al. desideria occidũt

est, * Desidia occidit pigrum: noluerunt enim quicquam manus eius operari. Itẽ ibi

Prouer. 13.

scriptum est, Vult & non vult piger: anima autẽ operantiũ impinguabitur. Rectè pigri vocabulo denotatur, qui vult regnare cum Christo, & non vult operari cum illo. Delectant præmia æterna, & refugit la-

* al. opera

boriosa * onera: vult habere ocium temporale, & æternam vult recipere mercedem: anima autem operantium pro Domino æterno, impinguabitur sempiternis muneribus in regno. Qui enim hic pijs laboribus pro Domino insudant, cælesti accepta receptione gaudebũt, & illam desiderabilem

Matth. 11.

vocem Domini audient, dicentis: Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati estis,

&

Eccl. 22. & ego reficiam vos. Item scriptū est: In lapide luteo lapidatus est piger, & omnes loquētur super aspernatione illius. Item ibi: Prou. 19. Pigredo immittit soporem. Piger enim dicitur omnis desidiosus, qui rectè sentiendo quasi vigilat, quanuis nihil operando torpescat. Sed pigredo soporem immittit, Prouer. 20. dum rectè sentiens, vigiliam nō benè operando amittit. Item scriptum est: Propter frigus piger arare noluit. Propter frigus quippe piger non arat, dum desidię torpore pressus, agere bona dissimulat. Et cùm Ibidem. parua aduersa metuit, operari maxima prætermittit. De quo benè subditur: Mendicabit æstate, & non dabitur ei. Quia monachus, qui nunc in bonis operibus non laborat, in futuro seculo nihil accipiens, quasi æstate mendicat. Hinc iterùm scriptum est: Prouer. 24. Per agrum hominis pigri transiui, & ecce totum repleuerūt vrticæ &c. Quid est, per Transire per agrum pigri hominis, quid sit. agrum pigri hominis transire, nisi cuiuslibet vitam negligentis monachi inspicere, & eius opera considerare? quam vrticæ vel spinæ replent, quia in corde negligentium monachorum, terrena desideria & punctiones pullulant vitiorum. *Non murmurosum.* 39. Instru. Sap. 1. Aut enim murmurat monachus cōtra Do- Monachus contra quæ murmuret. mini flagella, aut contra sibi à senioribus impositam disciplinam, aut contra iniunctam sibi à maioribus obedientiam, aut solummodò propter proprij ventris ingluuiem. Quòd si auditor obliuiosus non esset, & si de his omnibus cōsolationem scripturarum audisset, nō murmurāsset. Dicit Heb. 12. Prouer. 3. Prouer. 12. enim scriptura: Flagellat Deus omnem filium quem recipit. Item dicit: Fili mi, disciplinam Domini nè abijcias: quia, qui diligit disciplinam, diligit scientiā. Item dicit: 1. Reg. 15. Melior est obedientia quàm victima. Debet ergò monachus has omnes scripturarū authoritates attendere, & ità sine murmuratione viuere, vt non in murmurationis incurrat malum, & laboris sui perdat præmium. Hinc nos cum magno terrore Apo- 1. Cor. 10. stolus prohibet murmurare dicens: Neque murmuraueritis, sicut quidam eorū murmurauerunt, & à serpentibus periērunt. ac si diceret: Et vos custodite à murmuratio- Num. 21. nis malo, quia sicut illi in eremo cōtra Dominum murmurauerunt, & morsibus serpentium dilaniati interierunt: ità & vos à morsibus dilacerati dæmoniorum peribitis, nisi vos à murmurationis malo custo- Sap. 1. dieritis. Hinc iterùm scriptum est: Custodite ergò vos à murmuratione, quæ nihil Murmuratio quarè nil prosit monachis. prodest. Nihil enim prodest monachis multa murmuratio, quia de inobedienti & contentioso procedit animo. Se enim murmurantem condemnat, & illum, aduersus quē murmurat, non emendat. Murmurando enim magistrū incusat, & sibi pœnas multiplicat. Et si etiam peregerit murmurādo

opus iniunctum, non sibi laboris præmium; sed animæ acquirit detrimentum. Sic enim in hac eadem beati Benedicti scriptū est regula: Nam cum malo animo, inquit, Cap. 5. si obediat discipulus, & nō solùm ore, sed etiam in corde si murmurauerit, etiam si impleat iussionem, tamen iam acceptū nō erit Deo, qui cor eius respicit murmurantis, & pro tali facto nullam cōsequitur gratiam, immò pœnam murmurātium incurrit, si non cum satisfactione emendauerit. *Non detractorem*, id est, non diffamatorem, 40. Instru. Prou. 4. reprehensorem, vel vituperatorem. Detrahere enim dicitur, qui bonū mutat in malum. Nam qui dicit malum esse, quod ma- Detrahere quis dicat. lum est, non author detractionis, sed amicus dicendus est veritatis. In eo enim quòd virtutes eligit, & vitia damnat, diuinæ per omnia voluntati obtemperat. Ipse enim Dominus ait per Psalmistam Dauid: De- Psal. 100. trahentem proximo suo, hunc persequebar. Intantum ergò non oportet consentire detrahenti, vt etiam, quantùm in nobis est, consentiamus Domino, & vnà cum illo proximi persequamur detractoré, prouidentes in vtroq; vtilitatem, nostram videlicet, & illius qui detrahit, vt nec nos libenter audiamus, nec illum peccare laxemus. Maius enim peccatū est, si fieri potest, Detrahere maius peccatum est, quàm fornicari. detrahere, quàm fornicari. Qui enim fornicatur, se tantùm occidit: qui verò detrahit, & se, & consentiētem sibi in mortis fo- 1. Cor. 6. ueam mergit. Hinc in Prouerbijs scriptum Prouerb. 4. est: Remoue à te os prauum, & detrahentia labia sint procul à te. Quod duobus modis intelligi potest, id est, & os nostrum nè loquatur aliquod prauum, & labia nostra, nè detrahant proximo, omni seruemus custodia. Et alios quoscunq; huic vitio viderimus deditos, non consentiendo proximos, sed procul à nobis expellendo, faciamus alienos, nè vtriq; in detractionis vi- Prouer. 24. tio pereamus. Quia scriptum est: Fili, time Dominū, & cum detractorib^9^ nè commiscearis: quoniam repentè cōsurget perditio eorum, & ruina vtriusq;, id est, & eius qui detrahit, & eius, qui detrahenti cōsensit. Scriptum est enim: Si mordeat ser- Eccles. 10. pens in silentio, nihil eo minus habet, qui occultè detrahit. Hinc Iacobus ait: Nolite Iacobi 4. detrahere alterutrum fratres mei: quia qui detrahit fratri, aut qui iudicat fratrē suū, detrahit legi, & iudicat legē. *Spem suam Deo* 41. Instrum. *committere.* Spes enim dicitur bonorum ex- Psal. 16. pectatio futurorum, quæ exprimit humi- Spes quid, & vndè dicta. litatis affectum, & sedulæ seruitutis obsequium. Spes autē vocata, quòd sit progredienti pes, quasi est * spes. Vndè è cōtrario *al. pes dicitur desperatio: deest enim illi progrediendi facultas, quia dum quisque peccatū amat, futuram gloriam non expectat. Bea- Psal. 83. tus est ille, qui spem suam Deo committit, &

& in æterna felicitate & gloria ponit. Beatus cuius spes, vt in æternũ viuat, in Domino posita iugiter perseuérat. Hinc Psalmista ait: Mihi autem adhærere Deo, bonum est, ponere in Domino spem meam. Ille enim benè adhæret Deo, qui spem suã ponit in illo: quia nihil potest esse beatius, quàm illi omnia committere, qui nouit suis cultoribus profutura præstare. Hinc Apostolus ait: Spe gaudentes. Sed ille omninò de spe cælesti debet gaudere, qui auxiliante Deo iam prauum cessat agere. Nam qui malè agere non desistunt, vana spe decepti, indulgentiam à Deo & vitam requirunt æternam: quam rectè quærerét, si ab actione praua cessarent. Omnis quippe iustus spem & formidinem debet habere: & nunc illum ad gaudium æternũ spes erigere, nunc debet ad formidinem gehennæ terror addicere. Timeat ergò monachus Dominum, & sperans in eo, eius iugiter imploret auxilium. Quia scriptum est: Qui timent Dominum, sperauerunt in Domino: adiutor eorum & protector eorũ est. Cingi se, quasi cingulo iustitiæ de misericordia postulet, & de venia non desperet, quia scriptum est: Sperátes autem in Domino misericordia circundabit. Fide recta & sanctis operibus adhæreat Deo, & dicat: Spes mea, Domine, à iuuẽtute mea. Et, Memor esto verbi tui, in quo mihi spem dedisti: quia melius est sperare in Domino, quàm sperare in homine. *Bonũ aliquid, cùm in se viderit, Deo applicet, nõ sibi.* Quidquid enim boni monachus in se viderit, Deo applicet, dicit, id est, Deo tribuat, Deo exindè gratias agat, & non suum illud esse dicat, sed Dei esse cognoscat. Omnia enim bona quæ ab hominibus habẽtur, à solo Deo ministrantur. Deus enim * spes est. Et alij datur sermo sapientiæ per spiritum, alij sermo scientiæ, alij genera linguarum, alij interpretatio sermonum, & cætera his similia, ab vno sanctis conceduntur Domino, cui iugiter gratias agere debet omnis homo. Si enim omnia bona à Domino accepimus, nõ nobis, sed illi de omnibus gratias agere debemus. Quid enim habes, ô homo, ait Apostolus, quod non accepisti? Melius ergò, vt glorietur in Domino, non in se glorietur, sicut scriptum est: Fili mî, in timore Domini sit gloriatio tua. Cùm autem dixisset Apostolus, Scio & humiliari, & abundare, & satiari, & esurire, & penuriam pati: addidit, Omnia possum in eo qui me confortat. Sibi enim nihil tribuit, quia omnia se posse non in suis viribus, sed in illo, qui eum confortabat, esse cognouit. Et in alio loco cùm diceret, Plus omnibus laboraui: vt non illud sibi, sed Deo applicaret, addidit: Non autẽ ego, sed gratia Dei mecum. Deo enim debemus, quòd sumus, quòd viuimus, quòd intelligimus, quòd homines sumus: quòd benè & iuste viuimus, quòd rectè & Catholice intelligimus, Deo per omnia debemus. Nostrum enim nihil est, nisi peccatum & malum, quod operati sumus. Vndè & sequitur: *Malum verò semper à se factum sciat, & sibi reputet.* Quicquid ergò in se malum inuenerit monachus factum, à se veraciter illud credat inuentum, aut à diabolo instigatum, non à Deo creatũ: quia Deus malum non fecit, nec lætatur in perditione viuorum. Diabolus cùm esset angelus bonus, superbiendo factus est malus, & hominem, qui naturaliter erat factus bonus, decipiendo fecit illum malum atq; superbum, & sic omne peccati malum, per culpam primi hominis introiuit in genus humanum. Quod etiam per longum vsum quasi naturaliter tenet & operatur, & vt lex naturalis, sic peccatum regnat in membris humanis, & repugnat legi mentis, & omnibus virtutibus sanctis. Vndè & Apostolus ait: Video autem aliam legẽ in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, & captiuum me ducẽtem in lege peccati, quæ est in membris meis. Cognoscat ergò monachus à se factum malũ, & omne peccatum, & sibi reputans, dicat Deo: Tibi soli peccaui, & malum coram te feci. Agnoscat & pœniteat, & lachrymans cum Propheta dicat: Planè hæc iniquitas mea est, & portabo illam. Iterùm tamen ingemiscẽs cum Dauid dicat: Ampliùs laua me ab iniquitate mea, & à peccato meo mũda me. Quoniam iniquitatem meam ego cognosco, & delictum meum coram me est semper. De omni ergò opere prauo nos accusare, nobisque debemus imputare, & ex toto corde pœnitentiam agere. Bonum autem aliquid in nobis, sicut suprà dictum est, non virib⁹ nostris, neq; meritis, sed illi tribuamus qui habitat in cælis, & de thesauro suo virtutes ministrat omnibus sanctis. In Christo enim omnes thesauri sapientiæ & scientiæ Dei sunt reconditi, & illo donante, secundùm eius dispositionem omnes sancti accipiunt portiones. Et ideò non solùm de substantia pecuniæ, quam pauperibus erogamus, sed etiam de cunctis bonis operibus, quæ agimus, & de ministrationibus gratiæ, quam percepimus, DEVM honorare, & eius in omnibus, & non nostram laudem quærere debemus. *Diem iudicij timere.* Timendus est valdè dies iudicij peccatoribus, quia quamuis mitis sit iustis, terribilis valdè est peccatoribus & iniquis, qui audituri sunt illo die, Discedite à me maledicti in ignem æternum, qui præparatus est diabolo & angelis eius. De hac enim terribili die in Propheta Sophonia scriptum est: Iuxta est dies Domini, iuxta est

Marginal notes (left column): Psal. 83. — Psal 72. — Deo adhærere quis dicatur. — Rom. 12. — Iustus spem & formidinem habere debet. — Psal. 113. — Psal. 31. — Psal. 70. — Psal. 118. — Psal. 117. — 42. Instru. — Iacob. 1. — * al. spiritus — 1. Cor. 12. — Deo gratiæ sunt pro bonis omnib⁹ agendæ. — 1. Cor. 4. — Eccli. 9. — Phil. 4. — Ibidem. — 1. Cor. 15.

Marginal notes (right column): Acto 17. — 43. Instrum. — Oseæ 3. — Esa. 14. — Gen. 3. — Rom. 5. — Rom. 7. — Psal. 50. — Iere. 10. — Psal. 50. — Coloss. 2. — 44. Instru. — Iob 31. — Iudicij dies peccatoribus valdè timendus. — Matt. 25. — Sopho. 1.

est & velox nimis. Vox diei Dñi amara: tribulabitur ibi fortis. Dies iræ, dies illa, dies tribulatiõis & angustiæ, dies calamitatis & miseriæ, dies tenebrarũ & caliginis, dies nebulæ & turbinis, dies tubæ & clangoris. Ibi tribulabũtur homines & ambulabũt vt cęci, qui Dño peccauerũt, & effundetur sanguis eorũ sicut humus, & corpora eorũ sicut stercora. Timenda est valde dies illa à peccatoribus, quia in tempore & in die il-
Ibid. & c. 3. lo in igne zeli Domini deuorabitur omnis terra, & consummationem cum festinatione faciet Dominus cunctis habitatoribus
Heb. 10. terrę in die illa. Hinc & Apostolus ait: Terribilis nanq; expectatio iudicij, & ignis æmulatio, quæ consumptura est aduersarios in iudicio. Cogitare modò, fra-
Cogitandũ modò, quid in iudicio simus responsuri. tres, debemus, quid facere possim⁹, cùm ad illud vltimum iudicandi iudicium venerimus. Quid faciemus, cùm cœperit iudex secreta cordis nostri rimari, & non solùm actus nostros, & verba, sed etiam cogitationes ostendere? Quid faciemus sub tanti iudicis maiestate positi? Sub cuius fugiemus auxilium? vel cuius quæremus adiutorium? aut quid excusationis poteri-
* al. arte mus obtendere? Qua nos defensionis * arte pugnabimus? Quæ nos subuentura est pœnitentia, quam agere in hac vita contempsimus? Quæ defensura sunt nos opera bona, quæ in hac carne non fecimus? Ad quos sanctos fugiemus, quorum exempla simul & verba despeximus? Quid ergò responsuri sumus, cùm nobis cœperit Dominus in iudicio dicere, Si potuistis, quarè non bonum egistis, & peccatorum desiderijs non restitistis? Si verò non potuistis, quarè meum contra peccata auxilium non quæsistis? Vndè neces-
Psal. 131. & 36. sè est modò, vt dum viuimus, & valemus, declinemus à malo, & faciamus bonum, & in omnibus iugiter eius quæramus adiutorium, vt in bono quod cœpimus opere, illo adiuuante, perseueremus vsque in finem, & in die iudicij cum agnis à dextris positi, Venite, audiamus, benedicti
Matt. 25. 45. Instru. Lucæ 12. patris mei, percipite regnum quod vobis paratum est ab origine mundi. *Gehennam expauescere.* Gehenna est locus ignis & sul-
Gehenna quid, & vnde dicta. phuris: quem appellari putant à valle idolo consecrata, quæ est iuxta murum Hierusalem. Ibi enim Hebræi filios suos immolauerunt dæmonibus. Fuit enim vallis filiorum Ennon, & ob hoc appellabatur gehennon, in qua multa iacuère cadauera mortuorum. Futuri ergò supplicij locus, vbi peccatores cruciandi sunt, huius loci vocabulo designatur. Duplex
Damnatorum duplex pœna. enim damnatorum pœna est in gehenna, quorum & mentes vrit tristitia, & corpus flamma. Hunc enim tam terribilem

locum, non solùm monachus, sed omnis debet expauescere Christianus. Illuc enim omnes cruciandi proijciuntur damnati: de quibus Dominus ait, Ligatis manibus Matth. 22.
& pedibus, proijcite illos in tenebras exteriores, vbi erit fletus & stridor dentium: vbi vermis eorum non morietur, & ignis Isa. 66.
eorum non extinguetur. Expauescendus est valdè tam terribilis locus iste, vbi est grandis & multorum fletus, continuus gemitus, æternus cruciatus, dolor acerrimus, pœnalis sensus. Ibi animæ impiorum torquentur, nec deficiunt: corpora puniuntur, nec consumuntur: ignis inextinguibilis durat, vt semper animas reproborum exurat, & ad dolendum magis, quàm ad * iuuandum contineat, & * al. viuendum
Inferni quantę sint pœnæ.
viuentes semper in suis flammis minacibus occidat. Omnes enim qui in gehenna dicuntur occidi, non hoc cum illis agitur, vt consumpti doloribus aliquandò deficiant, sed vt in illis pœnaliter viuant. Hęc & his similia iugiter ante oculos mentis nostræ debemus adducere, & gehennam ignis æterni terribiliter expauescere, & insupèr diligentissimè, & apertis oculis mentis intentissimè cogitare debemus, quale malum sit, ab illo gaudio diuinæ contemplationis excludi, & in inferni tartarum & gehennæ locum demergi: beatissima omnium societate priuari sanctorum, & dæmonibus sociari: fieri cælestis patriæ * exortes, & esse inferni habitatores: * al. extorres
mori vitæ beatæ, & morti viuere sempiternæ. Ibi enim non sentitur, quod illuminat, sentitur tamè quod cruciat, & omnia quæ ibi sunt sita, non luce vel gaudio referta, sed doloribus & cruciatibus sunt plena. *Vitam æternam omni concupiscentia spiritali desiderare.* Omni spiritali cõcupiscen- 46. Instru. Psal. 53. Phil. 1.
tia desideranda est à sanctis monachis vita æterna, ad quam cùm venerint, multa & Cælestis patrię quanta sint gaudia
inenarrabilia accipient bona. Ibi gaudium possidebunt æternum, & immortalitatis accipient præmium. Ibi enim sunt omnia diligentibus Deum recõdita bona, de quibus Paulus dicebat: Quod oculus non vi- 1. Cor. 2.
dit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus diligentibus se. Desiderare enim debent vitam æter- Aeterna vita cur vehemẽter à monachis desiderãda sit.
nam monachi, quia ibi à duris laborib⁹ cessabunt, & æternam hæreditatem, & perpetuam requiem possidebunt. Ibi cæleste regnum, & gloriosum habebunt imperium. Ibi societatem Patriarcharum, & * se- * al. sedulò
dulè obtinebunt consortia prophetarum. Ibi societatem omniũ sanctorum, & æqualitatem accipient Angelorum. Ibi mundo Matt. 5.
corde Deum videbunt, & de seruis facti filij, cum Christo regnabunt. Amanda ergò & desideranda est à sanctis monachis

vita æterna, quia ibi inuenient illam dul-
cedinem repositam, de qua Propheta Da-
uid dicebat: Quàm magna multitúdo dul-
Psal. 30. cedinis tuæ Domine, quam abscondisti ti-
mentibus te, & perfecisti eam sperantibus
in te. Ibi paradisi possessionem, ampla &
florentia recipient regna. Ibi iocunditatis
stola, & regali vestientur purpura. Ibi fu-
giet dolor & gemitus, & occurrent sanitas
& gaudium sempiternum. Fugient mœror
& tristitia, & venient pax & æterna læti-
Matth. 11. tia. Ibi audient à Domino: Venite ad me
omnes qui laboratis & onerati estis, & ego
Matt. 25. reficiam vos. Et, Venite benedicti patris
mei: percipite regnum quod vobis para-
Lucæ 12. tum est ab origine mundi. Et faciet eos in
æterna discumbere gloria, & transiens mi-
nistrabit illis ipse Dominus omnia bona,
47. Instru. Amen. *Mortem quotidiè ante oculos suspectam ha-*
Matt. 24. *bere.* Solicitè, vt ait beatus Isidorus, debet
Lib. 3. de vnusquisq; viuere, & semper terminũ vitę
sum. bono, suæ custodire: vt de contemplationę illi-
cap. 66. us, anim⁹ se semper ad alta sustollat, & hui-
us seculi blãditias cum timore caueat: quia
Eccli. 7. scriptum est: In omibus operibus tuis me-
Mors ante morare nouissima tua, & in ęternũ nõ pec-
oculos vt cabis. Venturi ergò exitûs ignorãtia est in-
semper ha- certa, & dum mori quisque non existimat,
benda sit. tollitur. Vndè vnusquisq; mortem quoti-
diè suspectam ante oculos debet habere, &
nè in iniquitatib⁹ subitò rapiatur, simulq;
cum culpa eius vita finiatur, solicitè debet
timere. Nam incerto diabolus eos, quos vi-
uentes impellit ad vitia, subitò morientes
pertrahit ad tormẽta. Quanuis enim quis-
que in hac vita sit iustus, tamen dum è cor-
pore isto egreditur, pertimescit, nè dignus
Iob 25. sit supplicio. Nullus est enim homo absq;
peccato, nec quisquam potest de Dei secu-
rus esse iudicio, cùm etiam de ociosis ser-
Matt. 12. monibus reddenda sit ratio. Breuis est ho-
minis vita: & ideò ante oculos mortem de-
Iob 14. bemus semper habere suspectã. Vita enim
præsens, quia quotidiè deficit, breui fini-
tur termino: & ideò timendum est mortis
eius periculum. Nõ enim vita præsens diù
permanet, sed sicut tela filis perficitur, ità
& vita hominis dieb⁹ singulis quotidiè ex-
pletur. Propterea debemus solicitè mortẽ,
nè ab illa subitò rapiamur, vigilãter time-
Matth. 24. re. Scriptũ est enim: Beat⁹ seruus ille, quẽ,
cùm venerit dominus eius, inuenerit vi-
gilantem, id est, mortem timentem, & de
salute animæ suæ solicitè cogitantẽ. Beat⁹
Prouer. 28. est ergò ille monach⁹, qui semper est paui-
dus, & exitũ mortis suæ timendo, semper
est vigilans & paratus, vt cùm media nocte
Matt. 25. clamor factus fuerit, Eccè venit spõsus, ex-
ite obuiàm: sine mora cũ ornatis lãpadibus
obuiàm illi egrediatur, & cũ illo ad æternũ
lætus habitator ingrediatur thalamum, vbi
spõsi circũdatus amplexibus viuat felix fe-
liciter in æternùm, amen. *Actus vitæ suæ omni* 45. Instru.
hora custodire. Ille monachus actus vitæ suæ Deut. 4.
benè omni hora custodit, qui se à pecca-
to cogitatiõis, locutionis, & actiõis, quan- Monachus
tùm valet, conseruat immunem. Quotidiè quotidiè
enim actus suos vigilãter & curiosè debet debet actus
discutere monachus: &, si peccato se ob- suos solici-
noxium in aliquo horũ senserit, ante solis tè exami-
occasum, &, si fieri potest, anteq̃ comedat, nare.
dormiat, aut aliq̃d operis agat, necesse est,
vt velociter ad pœnitentiã recurrat, & de-
incèps ab omni se prauitatis opere custodi-
at. Nõ enim solùmodò factis delinq̃nimus,
sed & cogitationib⁹ & locutionib⁹ frequẽ-
ter peccamus. Vicissim enim & à cogitati-
onibus malis opera mala ꝓcedũt, & ab ope-
ribus prauis cogitationes malæ erumpunt.
Quanuis enim ab opere malo quis vacet, ꝓ
solius tamẽ prauæ cogitationis malitia, nõ
erit innocẽs à nequitia. Hinc enim clamat
Dñs populo, dicens per Isaiã: Auferte ma- Esa. 1.
lum cogitationum vestrarũ ab oculis meis.
Sicut enim vipera à filijs in vtero positis
lacerata perimitur: ità nos cogitatiões no-
xiæ, intra nos enutritæ si fuerint, occidũt,
& vipereo veneno cõsumunt. Et nisi fue-
rint adhuc paruulæ ad petrã, i. ad Christũ
elisæ, animã nostram crudeli vulnere peri-
munt, & occidũt, si tamen eis illicitè cõsen-
timus, & eas infeliciter implere conamur.
Magna ergò obseruãtia circa cordis nostri
secretũ est adhibenda custodia, quia ab illo
& prauæ execũt cogitationes, & à prauis co- Matt. 15.
gitationibus prauæ ꝓcedunt operationes.
Et ideò actus vitæ nostræ omni hora soli-
citè debemus custodire, nè aut cogitatiõe,
aut locutiõe, aut operatione lapsi, & insi-
pientes sine custodia ad peccatũ trahamur,
& à dæmonib⁹ irrisi, vt inermes laceremur.
In omni loco Deũ se respicere pro certo scire. Immẽ- 49. Instru.
sitas diuinę magnitudinis tãta est, vt omia Prouerb. 5.
videat, omnia impleat, & sit super omnia,
& subter omnia, & infra omnia, & extra Deus omia
omnia, vt nullus sit locus contentus, vbi videt.
non sit Deus. Vndè & Dauid dicebat: Si
ascendero in cælũ, tu illic es: si descende- Psal. 138.
ro in infernũ, ades. Et ideò omnis creatura
Dei, siue in cælo sit, siue in terra, siue sub-
ter terram, perspicua est illi & manifesta.
Hinc etenim Paulus dicit: Viuus est sermo Heb. 4.
Dei, & efficax, & penetrabilior omi gladio
ancipiti, pertingens vsq; ad diuisionẽ ani-
mæ & spiritûs, cõpagum quoq; & medul-
larum, & discretor cogitationũ, & non est
vlla creatura inuisibilis in conspectu eius.
Omnia em̃ nuda, & aperta sunt oculis eius.
Hinc Salomon ait: In omni loco oculi Prouer. 15.
Domini contemplantur bonos & malos.
Quiã enim omni hora, & in omni loco nos
cognoscimus à Deo respici, nõ debemus in
con-

conſpectu eius & angelorum illius peccare, ſed in omni loco, & omni hora, & omni tempore, cum iuſtitia & veritate debemus viuere, & cum timore & tremore in conſpectu eius ſtare. Et ſicut beatus Iob timuit eum, & nos debemus timere, & cum
Iob 31. illo veraciter dicere: Quaſi tumētes fluctus ſemper ſuper me timui Dominum, & pon
30. & 31. Inſtrumentū. Pſal. 136. Eccl. 8. duscius ferre non potui. *Cogitationes malas, cordi ſuo aduenientes, mox ad Chriſtum allidere. Et ſeniori ſpirituali patefacere.* Sunt enim cogitationes tranſeuntes, vanæ atque volaticæ: quæ quantò velociter tranſeunt, tantò minùs cogitantem polluunt. De quibus
Eccleſ. 12. Salomon ait: Et ocioſæ erunt molentes in minuco numero, id eſt, cogitationes quæ in hominis vita quaſi molentes voluuntur in mente, exeunte anima de corpore, vacuæ remanebunt omnes & ocioſæ. Has igitur, quia nemo poteſt omnes memoriter retinere, nec ab aliquo vnquàm compellitur dicere. Sunt verò aliæ cogitationes noxiæ, quæ frequenter dele-
* al. ſuaſum ctant animum, & eum * ſuaſu volūt mer-
Prouer. 24. gere in peccatum. Hinc Salomon ait: Cogitatio ſtulti, peccatum eſt. Hinc iterùm
Prouer. 15. dicit: Abominatio Domini, cogitationes malæ: & purus ſermo pulcherrimus. Quas nos cogitationes beatus Benedictus non in cordis ſinu abſcondere, ſed ad CHRISTVM allidere, & patri ſpirituali horta-
Prouer. 28. tur patefacere. Scriptum eſt enim: Qui abſcondit ſcelera ſua, non dirigetur: qui autem confeſſus fuerit, & reliquerit ea, miſericordiam conſequetur. Ille ergò monachus miſericordiam à Domino facillimè cōſequetur, qui pura mente & humili corde cogitationes ſpiritali non celauerit pa-
Cogitationes ad Chriſtum allidere, quid ſit. tri. Cogitationes igitur malas cordi noſtro aduenientes, ad Chriſtum allidere, eſt, contra illarum delectationum illecebras Chriſti auxilium implorare. Et vt victor poſſit exiſtere, ſpem ſuam Chriſto committere, & in illo fideliter debet credere, & firmiter ſperare, & de triumphi victoria non ſibi placere, ſed Chriſto gratias agere.
Cogitationes cur patri ſpiritali patefaciendæ ſint. Pſal. 31. Quas cogitationes ideò ſpiritali patri patefacere iubet, vt & ab illo ſalutis auxilium atq; conſilium, & à Domino velociſsimū inueniat peccati remedium. Sicut ſcriptū eſt: Dixi, pronunciabo aduersùm me iniuſtitias meas Domino, & tu remiſiſti impietatem cordis mei. Miſericors enim Deus, eo citiùs peccata cordis abluit, quo hæc exire ad opera non permittit. Et cogitata nequitia tanto citiùs ſoluitur, quanto ad effectum operis diſtrictiùs non ligatur. Et quàm ſuper hæc ſit facilis venia oſtendit, qui dum ſe adhuc promittit petere, hoc quod ſe petere promittebat, obtinuit: quatenùs quia vſque ad opus non venerat culpa, vſque ad cruciatum non perueniret poenitentia, ſed cogitata afflictio mentē * ter-
* al. tegeret. geret, quam tātummodò cogitata iniquitas inquinârat. *Os ſuum à malo vel à prauo eloquio cuſtodire.* Hinc nos Salomon admonet, dicens: Remoue à te os prauum, & detrahentia labia ſint procùl à te. Hinc Paulus ait: Omnis ſermo malus ex ore veſtro non procedat, ſed ſi quis bonus ad ædificationem oportunitatis, vt det gratiam audientibus. De ore enim monachi non malus vel prauus, ſed ædificationis & gratiæ debet procedere ſermo. Domino enim trahēte, poſt ipſum bonus monachus currit. Et ideò, vt alij ſequātur, exhortatorium, nō malignum, crebrò debet fratribus proferre ſermonem. Scriptum eſt enim: Qui audit, dicat, veni. i. quiſquis monachorum internū in mente fidei vel charitatis lumen accipere meruerit, ad hoc & alios inuitare non ceſſet. Ideò autē os noſtrū à malo vel prauo eloquio cuſtodire debemus, nè nos priùs ſuæ malitiæ veneno inficiat, & poſtmodùm in alios mortiferum virus diffundat. Scriptum eſt enim: Flagelli plaga liuorem facit: plaga autem linguæ comminuit oſſa. Plena eſt enim, vt Iacobus Apoſtolus ait, veneno mortifero lingua: & ideò cautiſſimè debemus cuſtodire illam. Scriptum eſt enim: Qui cuſtodit os ſuum, cuſtodit & animam ſuam. Qui autē inconſideratus eſt ad loquendum, ſentiet malū. Malum ſine dubio ſentiet in futuro, qui dum viuit, ſeminare non ceſſat ſcandalum. Hinc Salomon ait: Vir impius fodit malum, & in labijs eius ignis ardeſcit. Hinc iterùm dicit: Iaculum & gladius, & ſagitta acuta, homo qui loquitur contra proximum ſuum malum. Solet enim contingere, vt dum quędā vitiorum mala non euitamus, in magno linguæ prolabimur crimine. Et dum facta quædam non grauia ſine metu committimus, ad peiora ſcelera peccandi conſuetudine labimur. Et dum multa incautè loquimur, ſine dubio aut in DEVM, aut in fratrem peccamus. Vndè & apta nobis admonitio ſequitur: *Multum loqui non amare.* Magis enim ſilentium, quàm multiloquium, debet amare monachus. De ſilentio enim Iſaias ait: Cultus iuſtitiæ ſilentium. Mentis enim iuſtitia deſolatur, quandò ab immoderata locutione non parcitur. De multiloquio enim Salomon ait: In multiloquio peccatum non deerit. Hinc iterùm ſcriptum eſt: Sicut vrbs patens, & abſque murorum ambitu: ità vir qui non poteſt cohibere ſpiritum ſuū. Monachus enim qui murum ſilentij nō habet, inimici iaculis patet, quē tantò inimicus ſine labore ſuperat, quantò & ipſe contra ſemet- ipſum

Margin notes (right column): 52. Inſtrumentum. Prouer. 4. Pſal. 33. & 38. Ephe. 4. — Qualis de ore monachi ſermo procedere debeat. — Os cur à prauo eloquio cuſtodiendum. — Eccli. 28. — Iacob. 3. — Prouer. 13. — Prouer. 16. — Prouer. 25. — 53. Inſtrumentum. Prouer. 10. Iſaiæ 32. — Prouer. 10. — Prouer. 25. — Monachus ſilentij murum nō habens, facilè

superatur à dæmone. Iacob. 1. ipsum per multiloquium pugnat. Hinc Iacobus dicit: Si quis putat se religiosum esse, non refrenans linguam suam, sed seducens cor suum, huius vana est religio. Hinc Ibidem. rursùs ait: Sit autem omnis homo velox ad audiendum, tardus autē ad loquendū. part. 3. curæ past. cap. 1. admon. 15. Admonēdi sunt, vt beatus ait Gregorius, multiloquio vacantes, vt vigilanter adspiciāt, à quanto rectitudinis statu depereūt, dùm per multiplicia verba dilabuntur. Humana etenim mens aquæ more, & circunclusa ad superiora colligitur, quia illud repetit, vnde descēdit, & relaxata deperit, quia se per infima inutiliter spargit. Quot enim super se vacuis verbis à silētij sui censura dissipatur, quasi tot riuis extra se ducitur. Vndè & redire interiùs ad sui cognitionem non sufficit, quia per multiloquium sparsa, à secreto se intimæ considerationis excludit. 54. Instrumentum. Matt. 12. *Verba vana aut risui apta, non loqui.* Vana enim verba sunt illa, quæ & ociosa vocantur, scilicet quæ aut ratione iustæ necessitatis, aut intentione piæ vtilitatis carent. 2. Tim. 2. Vana verba, quæ dicantur. Grande enim vitiū est, & omnibus modis cauendum à monachis, vaniloquium, quod à vanitatis procedit fomite, & quasi suadendo & leniter leuem decipit hominem. Vaniloquiū à monachis studiosè cur cauendum. Est enim vanitas leuitas animi, loquacitatis superfluæ & ociositatis semper in corde portans fomitem, & in ore vanum semper profert sermonem. Est enim simulatio quædam virtutum, appetitio dignitatum, caua, morbida, turbulenta, dulcis miseris, amara perfectis, periculosa duris, imperiosa subiectis: leues captiuat, *captiuatos oblectat, ambitiosos vexat, angustos inflat, inflatos humiliat. * al. captiuos Cui seruiunt tumidi, sub qua iacent elati, quam inueniunt perditi, ad quam currunt lapsuri. Hæc est vanitas, quæ non aliquas virtutes, vt putatur, * coangat, sed licentiam vitiorum, cùm fuerit recepta, corroborat. * al. exanglat. Nam mentes virtutibus plenas omninò non penetrat, vacuos virtutibus tentat, dilectores suos præcipitat, eos videlicet, qui se turpiter iactant, & se ab omnibus prædicari per nefas delectant. Qui salutationibus occurrentium gaudent, suis adulatoribus fauent, * voluptatibus parent, omnibus turpibus placent. * al. voluntatibus Gestiunt docere, quod nesciunt, credi de se sublimia volunt, delectabilibus gaudent, appellationes virtutum vitijs suis imponunt, seipsos fallunt, fauentes sibi decipiunt. In promissione veloces, in exhibitione mendaces, in verbo graues, in animo turpes, vbiquè fallaces. Læti ad prospera, fragiles ad aduersa, inflati ad obsequia, anxij ad opprobria, immoderati ad gaudia. Hoc est vitium vanitatis, quod omninò non debent habere monachi, sed diligentes & excorde & ore proferentes veritatem, CHRISTVM Dominum sequi debent, & imitari, vt cum illo feliciter possint in æternum regnare. Hæc autem suprà dicta vanitas, in vano corde, & vano moratur in pectore. Vanitas vbi moretur. Semper enim alios ridere, semper aliorum cachinnos facit excutere. Cuius indicium & in vaniloquio, & in multo & excusso sæpè deprænditur esse risu. Vndè & subditur: *Risum multum aut excussum non amare.* 55. Instrumentum. Oportet enim monachum ampliùs flere quàm ridere, quia scriptum est: Risus dolore miscebitur, & extrema gaudij luctus occupat. Eccles. 7. Prouer. 14. In Euangelio autem Dominus ait: Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. Matth. 5. In valle enim lachrymarum sumus, & ideò non ridere, sed flere debemus. Flendum in hac vita cur sit, non ridendum. Lachrymas enim pro peccatis nostris, lachrymas pro dissolutione corporis, lachrymas pro desiderio nostri redemptoris, & societate omnium angelorum, & omnium debemus habere sanctorum, lachrymas vt à pœnis inferni, & à laqueis liberemur diaboli. Qui enim, ait Psalmista, in lachrymis seminant, in gaudio metent. Psal. 125. id est, qui orationes cum lachrymis & gemitu, dum in mortali corpore viuunt, fundunt ad Dominum, post obitum laboris sui præmium in gaudio metent æterno. In gaudio videlicet illo, de quo discipulis suis Dominus ait: Iterùm videbo vos, & gaudebit cor vestrum: & gaudium vestrum nemo tollet à vobis. Ioan. 16. Plùs ergò monacho salutarem tristitiam, quàm vanam conuenit habere lætitiam. Scriptum est enim: Cor sapientium, vbi tristitia: & cor stultorum, vbi lætitia. Eccles. 7. Hinc iterùm scriptum est: Melior est ira risu, quia per tristitiam vultûs, corrigitur animus delinquentis. Ibidem. Hinc nos Iacobus Apostolus terribiliter admonet, dicens: Miseri estote, & lugete, & plorate. Iaco. 4. Risus vester in luctum conuertetur, & gaudium in mœrorem. Hinc Dominus ait: Væ vobis qui ridetis nunc, quia plorabitis & flebitis. Lucæ 6. Non multùm debet ridere monachus, qui corde contrito & humiliato debet seruire Domino. Non excussum risum, id est, qui alta voce excutitur, & excutientem se excutit, debet amare monachus, nè stultus vocetur ab hominibus, quia scriptum est: Stultus in risu suo exaltat vocem suam. Eccli. 21. Et, Sicut sonitus spinarū sub olla, sic risus in ore stulti. Eccles. 7. Naturaliter est enim ridere homini, & ideò non potest hoc illi penitùs prohiberi: sed vt suppressè, cautè fiat, & honestè, licet illi concedere, quod & natura compellente penitùs non potest homo relinquere. Risus homini cur nō penitùs prohiberi possit. 56. Instrumentum. *Lectiones sanctas libenter audire.* Lectionis enim Lucæ 11.

Sacræ le- enim sacræ cognitio cultóribus suis sen-
ctiõis vtili- sûs acumen ministrat, intellectum multi-
tates, quot plicat, torporem excutit, ocium amouet,
& quæ. vitã * componit, mores corrigit, salubrem
*.al. com- gemitum facit, & lachrymas compuncto
primit. corde producit, loquendi tribuit facun-
diam, æterna laborantibus promittit præ-
mia, spiritales diuitias auget, vaniloquium
vanitatesq; compescit, & desiderium Chri
Lectio ora- sti patriæque cælestis accendit. Quæ sem-
tioni con per orationi socia, semperque orationi de-
nexa esse bet esse connexa. Orationibus enim mun-
debet. damur, lectionibus autem instruimur. Et
ideò qui vult cũ Deo semper esse, frequen-
ter orare, frequẽter debet legere. Nam cùm
oramus, ipsi cum Deo loquimur: cùm ve-
rò legimus, Deus nobiscũ loquitur. Omnis
ergò profectus ex lectione, oratione & me-
ditatione procedit. Quæ enim nescimus,
lectione discimus: quæ autẽ didicerimus,
meditationibus conseruamus: & vt cõser-
uata à nobis impleâtur, oratione adipisci-
mur. Geminum enim confert donum san-
ctarum lectio scripturarum, siue quia in-
tellectum mẽtis erudit, seu quod à mundi
vanitatibus abstractum hominem ad amo-
rem Dei perducit. Hinc Paulus Timotheũ
1. Timot. 4. admonet, dicens: Dum venio, attende le-
ctioni, doctrinæ: hæc meditare, & in his
esto, vt profectus tuus manifestus sit omni
bus. Nemo enĩ sensum scripturæ sacræ ple-
niter cognoscere poterit, nisi assiduè legẽ-
do vel audiendo eius familiaritatẽ habue-
Prouer. 4. rit, sicut scriptum est: Ama illam, & exalta-
bit te, glorificaberis ab ea, cùm eã fueris am-
57. Instru- plexatus. *Orationi frequenter incumbere* Incum-
mentum. bere, dicit instare, vel incubare. Et cõgruè
Lucæ 18. nos post lectionis auditionẽ, orationi ius-
sit frequẽter incumbere. Nõ enim à lectio-
ne dissentit oratio, nec ab oratione aliena
est lectio. Aliquoties autem proferũt vnũ,
aliquoties verò diuersum. Sed quia oratio
dicitur oris ratio, neutra illarum orationis
nomine caret, vtræq; rationabiliter cautæ,
vtręq; verò rationabiliter sunt dictę. Mul-
tùm enim apud Deum vtraq; sibi necessa-
riò commẽdatur, vt oratione operatio, &
opere fulciatur oratio. Vndè & Ieremias
Threno. 3. ait: Leuemus corda nostra cum manibus
Frequenter ad Deum. Cor enim cum manibus ad Deũ
orandum. leuat, qui orationem cum opere subleuat.
De instãtia enim orationis nos Paulus ad-
monet, dicens: Orationi instantes, & oran
tes omni tẽpore in spiritu. quia enim omni
Iacob. 3. tempore offendimus, sicut scriptum est: In
multis offendimus omnes: omni tempore
pro offensis orare debemus. Hinc iterùm
1. Thessa. 5. Paulus dicit: Sine intermissiõe orate. Hinc
1. Pet. 4. Petrus ait: Estote itaque prudentes, & vi-
gilate in orationibus. Quotiescunq; enim
vitio quolibet tangimur, ad orationem
nos fundere debemus; quia frequens ora-
tio, vitiorum est * impugnatio. Oratio * purgatio.
autem non labiorum tantummodò debet Oratio, nõ
esse, sed & cordium. Non enim multipli- labiorũ tan
cia verba Deus attendit, sed orantis cor tùm, sed &
adspicit. Nunquàm est sine gemitu oran- cordis esse
dum. Nam peccatorum recordatio mœ- debet.
rorem gignit. Dum enim oramus, ad me- Orandũ cur
moriam reducimus culpam. Et magis reos nõ sit absq;
tunc nos esse cognoscimus: ideoq; cũ Deo gemitu.
assistimus, gemere & flere debemus, remi-
niscẽtes quàm grauia sint scelera, quę com-
misimus, quâq; dira inferni supplicia, quæ
timemus. Mens qualem se in oratione of-
fert, talem se post orationem conseruet.
Nam nihil proficit oratio, si denuò cõmit-
tatur, vndè iam venia postulatur. Ille enim
in precibus desideratum effectum sine du-
bio percipit, qui quod orando ablui postu
lat, delinquẽdo non iterat. *Mala sua præteri-* 58. Instrum.
ta cum lachrymis vel gemitu in oratione DEO de- Psal. 6.
bet confiteri. Confessio duobus modis intel- Confessio
ligitur: aut in laudem, vt patri Dominus duplex.
ait, dicens: Confiteor tibi pater, Domine Matth. 11.
cæli & terræ. Aut dum quis confitetur sua
peccata ab eo indulgenda, cuius est inde-
ficiens misericordia. Adhuc enim in hoc
seculo positis confitentibus Dei miseri-
cordia subuenit: post mortem autem pœ-
nitentiæ dolor & gemitus animas cruciãt,
sed à peccati supplicio non liberabunt.
Non enim celanda est culpa, quæ animæ
post mortem æternam ingerit pœnã. Nam
sicut Cassianus ait, Non poterit diabolus lib. 4. de
circunuenire, vel deijcere iuuenem mona- inst. renunc.
chum, nisi eum, quem viderit, aut per su- cap. 9.
perbiam, aut per verecundiã suas cogitati-
ones seniorẽ celare. Nã euidẽter diabolicã Cogitatio
cogitationẽ Patres eam dixerũt, quam iu- diabolica,
nior seniori cõfunditur aperire. Melius est quæ.
enim Domino cõfiteri peccata, & de mise-
ricordia eius fiducialiter sperare veniam,
quàm in modico tẽporis celare delictũ, &
æternũ animæ recipere detrimentũ. Hinc
Salomon ait: Qui abscõdit scelera sua, non Prouer. 28.
dirigetur: qui aũt confessus fuerit, & reli-
querit ea, misericordiam consequetur. Fa-
ciliùs enim sibi Deum placat, qui non hu-
mano conuictus iudicio, sed vltrò crimen
cognoscit admissum: & factus sibimetipsi
iudex & vltor, punit lachrymis, quod pra-
uis cõmisit operibus: & nõ erubescit fleti-
bus benè punire, quod nõ erubuit malè cõ-
mittere. Hinc iterùm scriptum est: Nõ con Eccli. 4.
fundaris Dño confiteri peccata tua. Certus
vnusquisq; nostrûm, si cõfiteatur peccata
sua Dño, quia si in pœnitẽtia perseuerauer-
rit, & cõfessus fructus dignos pœnitẽtię fe
cerit, nõ solùm peccati veniã, sed etiã ciuis
supernæ ciuitatis effectus, præmia recipiet
sempiterna. *De ipsis malis decæterò emendare.* Il- Pœnitentiã
le ergò pœnitentiam dignè agit, qui quæ dignè quis
commisit, sic præterita mala deplorat, vt agat.

futu-

futura iterùm non committat. Nã qui plangit peccatum, & iterùm admittit peccatũ, quasi si quis lauet laterem crudum: quia quanto magis eum lauerit, tanto ampliùs lutum facit. Ille igitur pœnitentiam dignè agit, qui, quæ commisit, iam non committit, sed cum satisfactione de his, que gessit, emẽdationẽ promittit. Festinare enim debet ad Deũ pœnitendo vnusquisque, dum potest: ne si, dũ potest, noluerit, cùm tardè voluerit, omninò nõ possit. Hinc Propheta ait: Quærite Dominum, dùm inueniri potest: inuocate eum, dum propè est. Non enim oportet pœnitentem de peccatis suis habere securitatem. Nã securitas negligentiam parit, negligẽtia autem ad * vitã pristinam hominem trahit. Sed pœnitens prævidere debet callidas cõtra se hostis insidias, & nec ad transacta vitia reuerti, nec amplius, quod malum est, vlteriùs debet agere. *Desideria carnis non perficere.* Desideria carnis dicit, voluptates vel cupiditates corporis. Non efficere dicit, ad effectum non perducere, id est, operibus non implere. Hinc Paulus ait: Spiritu ambulate, & desideria carnis non perficietis. Desideria carnis perficere, est, carnis concupiscentias & motus corporis turpes, ad effectum operis perducere. Hinc Petrus ait: Charissimi, obsecro vos tanquàm aduenas & peregrinos, abstinere vos à carnalibus desiderijs, quæ militant aduersùs animam. Dùm enim concupiscentijs blãdientibus caro eneruiter subiugatur, vitiorum exercitus firmiter aduersùs animã armatur. Desideria enim carnalia sunt affectus sordidæ delectationis, & illecebræ carnalium vitiorum. Quibus illectus monachus, vanis fabulis & verbis delectatur superuacuis, & spectaculis rerũ terrestrium, & terrenis gaudijs delectatur, ingluuia ventris ex desiderio gutturis exæstuat, ambitione honorum conficitur, & humanis laudibus vel illecebris vanæ gloriæ * delectatur, cor miserum in superbiam eleuat, & in omnium vitiorum multitudinem malè sanum præcipitat. At cõtrà monachus quem desideria carnis implere minimè delectat, virtutibus sacris armatus, contra desideria, vel vitia carnis fortiter pugnat, & aduersùs impetus vitiorũ cum contrarijs virtutibus dimicat. Cõtra luxuriam enim adhibet cordis munditiã, libidinem abstinentia domat, contra odium dilectionem præparat, contra iram opponit patientiam, contra timorem fiduciam, largitatem contra auaritiam, humilitatẽ contra superbiam, & sic singulis vitijs, singulas opponit virtutes, vt non eis superatus succũbat, sed illis superatis, victor existat. *Voluntatem propriam odire.* Propriam dicit, id est, priuatam, vel singulariter suam, quam nullus alius approbat, nullus iustam esse

Isaiæ 55.
Pœnitens, cur de peccatis suis non debeat habere securitatem.
* al. vitia pristina
59. Instrumentum.
Galat. 5.
Ibidẽm.
Desideria carnis perficere, quid sit.
1. Petr. 2.
* al. delinitur,
Voluntas propria, quæ dicatur.

proclamat: quia & si bona illi videtur, qui eam conatur implere, ideò non est bona, quia est propria, & quia nullius patris consilio approbata. Hinc enim scriptũ est: Post concupiscentias tuas non eas, & à voluntate tua auertere. Hinc Dominus ait: Non veni facere voluntatem meam, sed eius, qui misit me. Sancti viri proprias volũtates renunciantes, sic huic mundo moriuntur, vt soli Deo viuere delectentur: & quanto se ab eius voluptatibus subtrahunt, tanto præsentiam Dei & angelicæ societatis frequentiam mentis acie contemplantur. Ad perfectum enim, negatis omnibus quę possidet, nõ potest peruenire, nisi & proprias voluntates abnegauerit. Quid est enim abnegare semetipsum, nisi proprias voluntates relinquere? *Præceptis Abbatis in omnibus obedire.* Abbatis præcepta semper debent esse iusta & sancta, & ideò à discipulis semper, & in omnibus debet ei obediri. Nam si aliter, quàm oportet, præceperit discipulis, respondendum est illi, quod & responderunt Apostoli: Oportet obedire Deo magis, quàm hominibus. Abbatis ergò præceptum, nunquàm à Domini debet discordare mandato, nè, dum præcepto Abbatis obeditur, à præceptis Domini discordetur. Obediatur ergò necesse est Abbati, vt idem fit & obedientia Christi. Ipse enim discipulis ait: Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit. Hinc Paulus Apostolus ait: Obedite præpositis vestris, & subiacete eis. Ipsi enim peruigilant, quasi rationem pro animabus vestris reddituri, vt cũ gaudio hoc faciant, & nõ gementes. Hinc * Salomon ait: Melior est obedientia, quàm victima. Hinc Paulus iterùm ait: Rogamus vos fratres, vt noueritis eos, qui laborant inter vos, & præsunt vobis in Domino, & monent vos, vt habeatis illos abundantiùs in charitate, propter opus illorum: & pacẽ habete cũ eis. Christi enim vices videtur Abbas agere in monasterio, & ideò exhibendum est illi obedientiæ bonum. Si enim, vt decet, opus agit perfectũ, necesse est vt à subditis imitetur. Attamen si pro fragilitate corporis, aut animi imbecillitate, quod verbis prædicat, operibus implere recusat: subditi, quod sequitur, audiant, & præceptum Domini nostri Iesu Christi factis adimpleant, id est, *etiamsi ipse aliter (quod absit) agat, memores illius Dominici præcepti: Quæ dicunt, facite: quæ autem faciunt, facere nolite. Non velle dici sanctum, antequàm sit: sed priùs esse, vt veriùs dicatur.* Cùm hæc beatus Benedictus diceret, nè iactantiæ vitiosæ succumbat monachus, prudenter eum & breuiter castigat, & admonet. Sunt enim aliqui monachi, qui non esse, sed dici cupiunt sancti. Nomen sanctitatis volunt habere, sed sanctitatis opus non cupiunt exercere.

Eccli. 18.
Ioan. 6.
60. Instrumentum.
Heb. 13.
Abbatis præcepta, iusta & sancta esse debent.
Acto. 5.
Lucæ 10.
Hebr. 13.
* melius, Samuel
1. Reg. 15.
1. Thess. 5.
Abbas, in monasterio Christi vices agit.
Matt. 23.
61. Instrumentum.
Matth. 6.
Monachus non dici, sed esse sanctus debet.

ercere. Ergò qui ſanctitatis nomen habere deſiderat, neceſsè eſt vt priùs ſanctitatis opus agere non deſiſtat. Dominus autem [Leuit. 12. & 19.] filijs Iſrael non dixit: Dicimini ſancti, quia & ego ſanctus dicor: ſed, Eſtote, inquit, ſancti, quia & ego ſanctus ſum Dominus Deus veſter. Vndè neceſsè eſt, vt, qui vult dici ſanctus, ſanctitatis priùs feſtinet agere opus, & ſpirtales ſagaciter quærere fructus, quibus refertus, iuſte poſſit dici, & eſſe ſanctus. Nemo ritè dici poteſt ſanctus, niſi qui ſpiritûs ſancti meruerit accipere fructus. Fructus autem ſpi- [Galat. 5.] ritûs eſt, vt ait Apoſtolus: Charitas, gaudium, pax, longanimitas, bonitas, benignitas, fides, modeſtia, manſuetudo, & cęterarum omnium congregatio virtutum, quibus omnibus, vt dictum eſt, monachus repletus, & dici ritè poterit, & eſſe ſan- [62. Inſtrumentum.] ctus. *Præcepta Dei factis quotidie implere.* Hinc [Eccli. 6.] Iacobus ait: Eſtote autem factores verbi, [Iacob. 1.] & non auditores tantùm. Hinc Paulus ait: [Roma. 2.] Non auditores legis iuſti ſunt apud Deum, ſed factores legis iuſtificabuntur. In [Apoc. 1.] Apocalypſi autem ſua cùm dixiſſet Ioannes, Beatus qui legit & qui audit verba prophetiæ libri huius: protinùs adiunxit, Et ſeruat ea, quæ in illo ſcripta ſunt. Hinc [Ioan. 14.] in Euangelio Dominus dicit: Si diligitis me, mandata mea ſeruate. Hinc iterùm ait: [Ibidèm.] Qui habet mandata mea, & ſeruat ea, ille [Habere & ſeruare mandata Dei, quid ſit.] eſt qui diligit me. id eſt, qui habet in memoria, & ſeruat in vita: qui habet in ſermonibus, & ſeruat in moribus: qui habet audiendo, & ſeruat faciendo: aut qui habet faciendo, & ſeruat perſeuerando. [Matth. 7.] Hinc iterùm ipſe Dominus dicit: Non omnis, qui dicit mihi, Domine Domine, intrabit regnum cælorum: ſed qui facit voluntatem patris mei, qui in cælis eſt, ipſe [Ioan. 8.] intrabit in regnum cælorum. Et, Amen dico vobis, ſi quis ſermonem meum ſeruauerit, mortem non videbit in æternum. Hinc nos per Salomonem admonet, di- [Prouerb. 3.] cens: Fili mî, nè obliuiſcaris legis meæ, & præcepta mea cuſtodiat cor tuum. Longitudinem enim dierum, & annos vitæ, & pacem apponent tibi. Hinc iterùm idem [Prouerb. 7.] dicit Salomon: Fili mî, cuſtodi ſermones meos, & præcepta mea reconde tibi. Ser- [63. Inſtrumentum.] ua mandata mea, & viues. *Caſtitatem amare.* [1. Timot. 5.] Caſtitas, dicitur corporis & cordis incorruptio. Quidam autem dixerunt caſtitatem eſſe in mente, virginitatem in cor- [Caſtitas vera, quæ ſit.] pore: ſed illa eſt vera & veraciter caſtitas, quæ nec mentem ſinit maculari, nec corpus pollui: quæ non ſolùm in virginibus, ſed & in continentibus fulget, & pulchritudinis ſuæ candore niteſcit. Cuius pulchritudinem admirans ſcriptu- [Sapien. 4.] ra, dicit: O quàm pulchra eſt caſta generatio. Nam virgines feliciores fore in vita æterna, Iſaias teſtatur, dicens: Hæc di- [Iſaiæ 56.] cit Dominus Eunuchis: Dabo eis in domo mea, & in mnris meis locum, & nomen melius à filijs & filiabus: nomen ſempiternum dabo eis, quod non peribit. Amanda eſt ergò pulchritudo caſtitatis, quæ amatores ſuos à mundi curis ſeparat, & in Hieruſalem cæleſti nomen ſub- [Caſtitas, cur vehementer amanda.] limiſsimum, & lucidiſsimum locum præparat: quæ ſuis cultoribus cõtinentiæ præmium, & nomen tribuit filiorũ. Donat nomen æternum, & choro ſociat angelorum. Amanda eſt ergò pulchritudo caſtitatis, [Caſtitas, virgines facit angelis æquales.] quæ virgines & continentes angelis facit æquales. Caſtitas enim corporis, humilitate & puritate cordis ſanctificatur atque perficitur. Nam nihil prodeſt incorruptio carnis, vbi non eſt integritas mentis: nihilque valet eum mundum eſſe corpore, qui pollutus eſt mente. Nam ſicut [Caſti & immũdi, multiplex differentia.] caſtus corde & corpore, angelis & hominibus facit ſuauem odorem: ità pollutus corde & corpore vbiquè horridum ſpergit fœtorem. Caſtus enim * charitatis vir- [* al. puritatis] tute niteſcit, pollutus ſordibus immundis fœtet. Caſtus & purus ſanctis coniungitur angelis, immundus immundis ſociatur dæmonibus. Pollutum polluti dæmones mergunt in tartarum: caſtum verò ſancti angeli ſuſcipiunt in cælum. Ille, quia ſemper in tenebris committere non erubuit malum, iuſtè damnatus in tenebroſum demergitur barathrum: iſte quia caſtitatis nitorem poſitus dilexit in luce, lucidus lucidæ æternitatis ſemper regnabit in lumine. Amemus ergò caſtitatis munditiam, quæ nos præſenti caſtos conſeruet in vita, & in futuro æterna faciet recipere præmia. *Nullum odire.* Flebiliter au- [64. Inſtrumentum. Leuit. 19.] tem deplorandi ſunt, qui odio in fratrem tabeſcunt, & contra alios pernicioſum animæ dolum ſeruant. A regno enim [Odiũ, quantoperè deteſtandum.] Dei ſe ſeparant, qui ſemetipſos à fraterna charitate diſſociant. Hinc Ioannes Apo- [1. Ioan. 2.] ſtolus ait: Qui dicit ſe in luce eſſe, & fratrem ſuum odit, in tenebris eſt vſque adhuc. Item ipſe ait: Qui odit fratrem ſu- [Ibidèm.] um, in tenebris eſt, & in tenebris ambulat, & neſcit qnò eat, quoniam tenebræ obcæcauerunt oculos eius. id eſt, propter odium fraternum, neſcius in inferni gehenna præcipitatur, & ignarus & cæcus in tenebroſam inferni pœnam demergitur. Ipſe iterùm dicit: Qui odit fratrem [1. Ioan. 3.] ſuum, homicida eſt. Non mouetur manus ad occidendum hominem, & homicida iam tenetur à Deo. Nam vbi retributionis tempus aduenerit, cum Cain, qui [Ibidèm.] ex maligno erat, damnabitur, qui hoc genere homicidij, id eſt, odij reus tenetur. Ipſe iterùm dicit: Si quis dixerit, quoni- [1. Ioan. 4.] am diligo Deum, & fratrem ſuum odit,

mendax est. In hoc enim probatur esse
mendax, quòd dixit se diligere Deum, quẽ
non videt: quoniã non diligit, sed odio
1. Ioan. 4. habet fratrẽ, quem videt. Hoc enim man-
datum accepimus à Deo, vt qui diligit De-
65. Instrumentum. Gala. 5. um, diligat & fratrem suum. *Zelum & inui-*
diam non habere. Liuor alieni boni, suum pu-
nit authorem. Nam vndè bonus proficit,
indè inuidus contabescit. Vndè & mem-
Sapien. 2. brum est diaboli, cuius inuidia mors in-
troiuit in orbem terrarum. Nam zelare &
Inuidere, magnũ est peccatum. inuidere alterius bono, non est paruum,
sed grande & magnum peccatum. Diabo-
lus inter initia mundi, statim zeli liuore
Gene. 3. perculsus, perijt primus, & sic perdidit
Inuidiæ & liuoris incommoda quanta. alios. Radix omnium malorum est & fons
vitiorum, zelare & inuidere alterius bo-
no. Indè odium surgit, animositas indè
procedit, auaritiam zelus excitat. Per ze-
lum timor Dei spernitur, iudicij dies non
prouidetur, inflatur superbia, exacerba-
tur humilitas, perfidia præuaricatur, pa-
tientia concutitur, furit discordia, ferue-
scit ira. Hinc omne pacis vinculũ rũpitur,
hinc fraterna charitas violatur, hinc adul-
teratur veritas, scinditur vnitas: hinc vul-
tus minax, toruus adspectus, pallor in fa-
cie, tremor in labijs, stridor in dentibus.
Quid plura referam? De zeli liuore, fons
omnium vitiorum consurgit, sicut Iaco-
Iacob. 3. bus ait: Vbi est zelus & contentio, ibi in-
constantia & omne opus prauum. Vndè
66. Instrumentum. & hic aptè subditur: *Contentionem non ama-*
2. Timo. 2. *re.* Contentio dicitur controuersia, per-
tinacia, vel disceptatio contentiosa. Non
ergò debet monachus amare contentio-
nem verbosum, sed potiùs firmiter debet
tenere amorem fraternum. Si enim mor-
tui sumus peccato, non debemus viuere
mundo, & fratri proferre verbum con-
tentiosum: quoniam omnium malorum
* al. addũt, vitiorum, fomes est contentio *, periculum anima-
rum, & subuersio est auditorum. Hinc
2. Tim. 2. Paulus Timotheo ait: Noli verbis cõtende-
re, ad nihil enim est vtile, nisi ad subuersi-
onem audientium. Pensandum nanq; est,
quomodò cõtentio inutilis facientes con-
cutit, quandò & audientes subuertit. Ni-
si enim priùs concussio praua in corde
fuisset, contentio in publicum non ve-
2. Cor. 12. nisset. Hinc iterùm Paulus ait: Nè fortè
contentiones, æmulationes, animositates
& dissensiones sint inter vos. Hinc &
Iaco. 3. Iacobus ait: Quòd si zelum amarum ha-
betis, & contentionem in cordibus vestris,
Contentio inter monachos malos oritur. nolite gloriari. Inter carnales enim mo-
nachos contentio semper consurgere so-
let, sicut scriptum est: Semper iurgia quæ-
Prou. 17. rit malus. Hinc ipse Paulus ait: Cùm enim
1. Cor. 3. sit inter vos zelus & contentio, nónne
Contentionis mala. carnales estis, & secundùm carnem ambu-
latis? Per contentiones enim inutiles susci-
tantur iræ, generantur inter fratres dis-
cordiæ, nutriuntur animositates, * proce- * al. prosedunt
dunt lites, efficiuntur dissensiones, emer-
gunt æmulationes, suscitantur scandala,
&, vt breuiter dicam, nascuntur inter fra-
tres omnia mala. Vndè verum est illud,
quod Salomon ait, dicens: Honor est ho- Prou. 20.
mini, qui separat se à cõtentionibus. Con-
tentionem enim Apostolus inter opera te-
nebrarum annumerat, dicens: Abijciamus Rom. 13.
ergò opera tenebrarum. De quibus ope-
ribus subiecit, dicens: Non in comessa- Ibidèm.
tionibus & ebrietatibus, non in cubilibus
& impudicitijs, non in contentione &
æmulatione. Contentio enim in eis est,
qui secundùm carnem viuunt, & qui in
tenebris ambulant. Qui autem in luce est,
nihil per contentionem aut elationem, ne-
que per gloriam gerit humanam. Vndè &
sequitur: *Elationem fugere.* Elatio dicitur 67. Instrumentum.
iactantia mentis, & audacia cordis, confi- Psal. 130.
dentia virtutum, vel temeritas & timor
cordium. Nisi enim præcesserit, vt beatus
ait Isidorus, occulta elatio mentis, non se-
quitur aperta iactantia laudis. Vtilius est,
inquit, à ruentibus quocunque vitio labi,
& humiles post casum Deo fieri, quàm per
elationem superbire. Nonnunquàm ge-
mino vitio Christianus à diabolo appe-
titur, & occulto per elationem, & publi-
co per libidinem. Sed dum vitat quis libi-
dinem, cadit in elationem. Item dum in-
cautè declinat elationem, cadit in libidi-
nem. Sicque ex occulto elationis vitio,
itur in apertum libidinis: & de aperto li-
bidinis itur in occultum elationis. Sed Dei
seruus vtrunque discretè pensans, sic ca-
uet libidinem, vt non incurrat in elatio-
nem: sic vitat elationem, vt non resoluat
animum in libidinem. *Et seniores venerari.* 68. Instrumentum.
Humilitas enim bonorum subditorum, Leuit. 19.
veneratio est fratrum seniorũ. Neq; enim
sincerè poterit venerari seniorem, qui nõ
humilem, sed tumidam & elatam habue-
rit mentem. Veneratio enim seniorum, in Veneratiõ seniorum, in duobus sita est.
verbis debet esse & in factis. In verbis, vt &
pauca, & rationabilia verba humiliter lo-
quatur, & cum reuerentia. In factis autem,
vt illo transeunte iunior surgat, illo ite-
rùm iubente sedeat, illo loquente audiens
taceat, interroganti humiliter responde-
at, iubenti obediat, transeunti inclinato
capite benedictionem humiliter petat, &
in omnibus, vbi rationabiliter res postu-
lat, iunior monach⁹ seniori obediat. Hinc
Paulus Timotheo ait, dicens: Seniorem nè 1. Tim. 5.
increpaueris, sed obsecra vt patrem. Et:
Filij, obedite parentibus vestris in Domi- Coloss. 3.
no. Nam & Dominus descendit de Hieru- Lucæ 2.
salem cum parentibus suis in Nazareth, &
erat subditus illis. Hinc per quendam sa-
pientem dicitur: In tota anima tua time Eccli. 7.
Deum,

Ibidèm. Deum, & sacerdotes illius sanctifica. Ipse iterùm dicit: In omni virtute tua dilige eum, qui te fecit, & ministros eius non derelinquas. Sed & hoc intuendum, nè accepta à iuniore senior reuerentia in tumorem se extollat, & sic scandalum nutriat: sed magis magisque se humilians, vt filios amore paterno diligat, & ità eos ad humilitatis obedientiam compellat.

69. Instrumentum. 1. Timot. 5. Vndè & sequitur: *Iuniores diligere*. Geminam dilectionem à senioribus debent accipere iuniores. Vnam, quia fratres sunt. Seniores geminam dilectionem debent iunioribus. Scriptum est enim: Hoc mandatum accepimus à Deo, vt qui diligit Deum, diligat & fratrem suum. 1. Ioan. 4. Alteram, quia obedientes senioribus humiliter seruiunt. Eccli. 7. Hinc enim scriptum est: Seruus sensatus sit tibi dilectus quasi anima tua: quasi fratrem sic eum tracta. Si hoc de seruo, quantò magis hoc intelligendum est de filio & fratre dilecto? *In CHRISTI amore, pro inimicis orare.*

70. Instrumentum. Matth. 5. Amor enim CHRISTI facit nos diligere inimicum, facit etiam orare pro illo: quia si filij eius sumus, inquantùm possumus, imitari eum debemus. Luc. 23. Ipse enim pro persecutoribus suis orauit, dicens: Pater, ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt. Orandū pro inimicis. Vt simus ergò filij eius imitatione, sicut iam gratia illius sumus per adoptionem, secundùm eius imperium diligamus inimicos etiam, & oremus pro illis. Matth. 5. Ipse enim imperator nobis imperans, ait: Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos, orate pro persequentibus & calumniantibus vos: vt sitis filij patris vestri, qui in cælis est, qui solem suum oriri facit super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos. Cùm enim dixisset, Vt sitis filij patris vestri, qui in cælis est: addidit, Qui solem suum facit oriri super bonos & malos, &c. Vndè nos hæc intelligentes, faciamus inimicis nostris benè, & nostram ad eos extendamus dilectionem, & pro illorum salute fundamus orationem: vt, qui iam filij Dei facti sumus per adoptionem, efficiamur & nati per imitationem. 1. Pet. 2. Christus pro nobis passus est, ait Apostolus Petrus, nobis relinquens exemplum, vt sequamur vestigia eius. Quod non solùm de passione, sed & de imitatione, & inimici dilectione, & pro eis facta debemus intelligere oratione.

71. Instrumentum. Ephe. 4. *Cum discordantibus ante solis occasum in pacem redire.* Sicut pia mater Ecclesia ab omnibus malè viuentibus siue hæreticis premitur, sed tamen eos ad se venientes benigna charitate amplectitur: ità & nos, quoscunque inimicos sustinemus, reuertentes ad nos materna imitatione amplexare statim debemus: quia qui fratrem Ira fratris citò reconcilianda sit. tardiùs sibi reconciliat, Deum sibi tardiùs placat. Hinc enim Dominus ait: Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid aduersùm te: relinque ibi munus tuum ante altare, & vade priùs reconciliari fratri tuo: & tunc veniens, offeres munus tuum. Matth. 5. Hinc Paulus Apostolus ait: Irascimini, & nolite peccare: Sol non occidat super iracundiam vestram. Ephe. 4. Hinc ostendit, quia ante solis occasum, & culpatus petendo recipere veniam, & læsus lædenti dimittendo debet indulgere delicta. Citò enim ignoscendum est cuiquam, dum veniam postulat, quia nihil proficit immaculatum esse à culpa, qui non est paratus ad veniam. Crescit enim & augetur culpa, quandò tardiùs relaxantur fraterna delicta.

72. Instrumentum. Ezech. 18. *Et de Dei misericordia nunquàm desperare.* Et si mille sint peccata, non est desperandum de venia. Deus enim & pius est ad ignoscendum, & omnipotens ad saluandum. De venia peccatorū consequenda, nunquam est desperandum. Tantùm est, vt vnusquisque peccator declinet à malo, & faciat bonū: confiteatur Domino sua peccata, & secundùm modum culpæ faciat pœnitentiam: Quia omnis peccator, qui ad Dominum ex toto corde conuersus fuerit, saluus erit, ipso dicente, qui peccatoribus ait: Psal. 36. Conuertimini ad me, & salui eritis. Isaiæ 45. Ipse iterùm dicit: Nolo mortem peccatoris, sed vt conuertatur & viuat. Ezech. 18. Ergò cùm pius Dominus non desideret mortem peccatoris, sed vitam: ipse sibi misericordiæ claudit ianuam, qui ab eo peccatorum veniam recipere desperat. Hinc iterùm per Prophetam dicit: Ibidèm. Peccator in quacunque die conuersus fuerit ex toto corde ad Dominum, desinit esse peccator. Hinc Hieronymus ait: Nemo de Domini indulgentia dubitet, nemo desperet. Ad hoc enim missus aduenit, vt peccatores confitentes non perderet, sed saluaret. Nemo de multitudine suorum criminum desperet: quia pius & misericors Dominus, paratus semper est ad ignoscendum. Si discipulo suo Petro vsque septuagiès septiès iussit fratri dimittere peccatum: Matt. 18. multò magis ille fons pietatis & indulgentiæ, vsque milliès mille in se peccantibus, & veniam petentibus, dimittit delictum. Ipse enim totius mundi lauat crimina, quantò magis vnius lauabit delicta? Tantùm est, vt vnusquisque conuertatur ab impietate sua, & factis dignis pœnitentiæ fructibus viuat in æternùm, bonorum omnium virtute refertus. *Ecce hæc sunt instrumenta artis spiritualis.* Ecce hæc sunt, dicit, id est, hæc suprà dicta diuina mandata, quæ sunt singula iam per ordinem superiùs exposita. Hæc sunt itaque instrumenta artis spiri-

Ars vndè dicta sit.

spiritualis. Ars dicta est, eò quòd artis præceptis regulisque constricta, benè & iustè ducat. Sicut enim ars corporalis est, ità & ars spiritalis. Sed sicut est corporali vita spiritalis melior, ità & ars est eiusdem vitæ subtilior.

Artis corporalis & spiritalis discrimen.

Vnde & illa paucis, hæc verò instrumentis indiget plurimis. Sicut enim instrumenta sunt fabrorum, scriptorum, vel aliorum artificum, quibus eorum opus perficitur: ità & sunt instrumenta virtutum, quibus spiritalis vita componitur.

Ars regendarum animarum, est spiritalis.

Part. 1. cur past. cap. 1.

Philip. 4.

Nisi regendarum suarum, & aliorum animarum ars non esset spiritalis, Gregorius non diceret: Ab imperitis ergò pastoribus magisterium pastorale suscipitur in magna temeritate: quoniam est ars artium, regimen animarum. Hinc Paulus ait: Scio & humiliari, & abundare, & satiari, & esurire, & penuriam pati. Hæc enim omnia minùs intuentibus non videntur ars esse spiritalis, sed simpliciter necessitas actionis. Sed si ars non esset, scio, Apostolus non dixisset: sed cùm, scio, dixit, in huius operis

Humiliari quis sciat.

actione artem inesse demonstrauit. Quem enim penuria sua non frangit, à gratiarum actione non retrahit, in rerum temporalium desiderium non accendit, scit humiliari. Qui enim acceptis rebus non extollitur, & eas ad vsum vanæ gloriæ non intor-

Abundare quis sciat.

quet, nec solus possidet, sed cùm indigentibus misericorditer diuidit, scit abundadare. Qui acceptis alimentis non ad ingur-

Satiari quis sciat.

gitationem ventris vtitur, sed ad reparationem virtutis, scit satiari. Qui alimento-

Esurire q. s sciat.

rum inopiam sine murmuratione tolerat, nec pro necessitate victûs agit aliquid, vnde anima peccati laqueum incurrat, scit

* al. abundanti

esurire. Quem ergò nec in * abundantia superbia eleuat, nec in necessitate cupiditas iritat, nouit abundare, nouit & penuriam pati. Qui ergò in prosperitate non eleuatur, aduersitate non frangitur, suasionibus ad malum non trahitur, vituperationibus à bono opere non reuocatur, spiritali arte refertus, non infirmatur in pœnis; sed proficit sanus semper in melius. *quæ cùm fuerint à nobis die noctuq́, incessabiliter adimpleta, & in die iudicij reconsignata.* Hæc enim sacratissima suprà dicta Domini præcepta nobis præsenti consignantur in vita, vt operemur in eis, & operantes cu-

* al. Iterùm

stodiamus illa. * Item nobis in vita reconsignabuntur æterna, vt laboris nostri digna recipere mereamur præmia, illa videlicet, quæ ipse Dominus operarijs suis

Matth. 11.

Matth. 25.

promisit, dicens: Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos. Et, Venite benedicti patris mei: percipite regnum, quod vobis paratum est ab origine mundi. Et de qua

1. Cor. 2.

Apostolus dicebat: Quod oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis asscendit, quæ præparauit Deus his, qui diligunt Deum. *Officina verò, vbi hæc omnia diligenter operemur, claustra sunt monasterij, & stabilitas in congregatione.* A faciendo enim, officium: & ab officio, officina deriuatur. Sunt enim operantium domicilia, & omnium monachorum ibidem habitantium claustra. In quibus qui vult habitare, fraternitatem in mente, & stabilitatem debet habere in congregatione, nè vagari incipiat per diuersa terrarum spatia, aut transmigrare de cella ad alteram, & de proprijs ad non propria loca, & dicatur de illo, quod in Salomonis scriptum inuenitur libro: Sicut auis, inquit, migrans de nido suo, sic vir relinquens locum suum.

Quæ requiruntur ab eo, qui vult habitare in monasterio.

Prouer. 27.

Quid enim per auem signatur, quæ relinquit nidum suum, nisi monachus qui relinquit locum & propositum suum? Meliùs enim relinquit mentis vagacitatem, & cordis firmiter locique teneat stabilitatem, & ad perfectum ducat bonum quod cœpit agere, quia scriptum est: Non qui inchoauerit, sed qui perseuerauerit in finem, hic saluus erit.

Matth. 10. & 24.

De obedientia.

CAPVT V.

PRimus itaque humilitatis gradus, est obedientia sine mora. Quæritur à plurimis, cur beatus Benedictus in hac regula duos humilitatis gradus dixerit esse primos. Vnum istum, quem in manibus tenemus: alterum verò, qui in duodecim gradibus ponitur primus.

Quæstio.

Cap. 7.

Sed sciendum est, quia ille est primus in corde, & iste secundus in actione.

Solutio.

Sicut enim ille est primus in ordine, ità & in cogitatione, voluntate, desiderio & conuersione. Iste tamen qui hic ponitur primus, illic inuenitur in ordine esse secundus. Sic enim dicit in isto: Hi tales relinquētes statim, quæ sua sunt, & voluntatem propriam deserentes, illam Domini imitantur sententiam, qua dicit: Non veni facere voluntatem meam, sed eius qui misit me.

Ioan. 6.

In illo verò dicitur: Secundus humilitatis gradus est, si propriam quis non amans voluntatem, desideria sua nō delectetur implere, vocē illam Domini factis imitetur, dicentis: Non veni facere voluntatem meam, sed eius qui misit me. Eccè quomodò probatur, quia ipse, qui hic ponitur primus, illic positus inuenitur esse secundus. Ergò ille est primus in ordine & cogitatione, iste primus in operis actione. Ille primus initio conuersionis, iste primus initio actionis. Ille primus in anima spiritualiter, iste primus in obediētia corporaliter.

Vndè

Vndè istius capituli titulus non de humilitate, sed de obedientia discipulorum est prænotatus: in illo autem de cogitatione, voluntate & desiderio tractatur. In isto verò, de discipulorum obedientia disputatur. Obedientia verò discipulorum, priùs Deo in corde, posteà exhibenda est magistro in actione. Interiùs enim vnusquisque timore Domini tactus, egreditur ad publicum * obedientiæ, quasi discipulus magistro. Nisi enim Domini cõpellente timore, nunquàm se in regulari vita alter alteri subderet. Sed Domini compulsus timore pariter & amore, fit vt alter subdatur alteri, regatur alter ab altero. Postquàm enim timor Domini cor penetrat, festinus sibi alium ducem quærit ad vitam, vt quò per se ire non valet, altero ducente perueniat. Vndè & hic beatus Benedictus volentibus æternam peruenire ad vitam, ordinatissimè initium operis viæque demonstrat, dicens: *Primus humilitatis gradus est, obedientia sine mora.* De obedientia beatus Benedictus disputaturus, non ordinis, vt prædictum est, gradum, sed laboris rationabiliter hic posuit primum, quem sine mora cõuenit implere discipulum, qui sine mora vult cælorum conscendere regnum. Sine tarditatis enim mora monachus debet facere obedientiam, qui sine tarditate laboris sibi vult recipere præmia. Sine tarditate enim habet victoriam, qui humiliter obediens, contra hostem fortiter dimicat. Scriptum est enim: Vir obediens loquitur victorias. Quid enim mirũ, si peccator homo obedientiæ in præsentis vitæ breuitate se subijcit, quando ipse mediator Dei & hominum semetipsum exinaniuit, formam serui accipiens, factus est obediens vsque ad mortem, & charum habens hominem, quem propterea morte redemit, charum se omnibus sanctis suis exhibuit. Vndè & sequitur: *Hæc conueniunt his, qui sibi nihil Christo charius aliquid existimant.* Nihil omninò, vt Christum, Christianus debet habere charum, quia idem ipsum, & non alium suum creatorem, redemptorem esse cognoscit & Dominũ. Nihil ergò, vt Christum, debemus habere charũ, si vacat, quia ille nihil sic charum, sicut electorum habuit cuneum. Sic enim non dignatus est charos habere, vt pro nobis non recusaret, suum sacrum sanguinem fundere. Sit ergò nobis ille charus, vt pater: nos illi, vt filij. Diligamus ergò Dominũ IESVM CHRISTVM, quia ille prior dilexit nos, & tradidit semetipsum ꝓ nobis. Nihil enim amori illius debem⁹ prępõnere, sed super omnia eum debemus amare, atque diligere: quia cum illo speramus in æternũ regnare. Ipse enim ait: Qui amat patrem, aut matrem plùs, quàm me, non est me dignus. Quis tam stultus & hebes potest effici, vt vitam & salutem suam non velit diligere? Christus enim vita & salus nostra est, qui dixit: Ego sum via, veritas, & vita. Christus est ergò, dum in hoc mortali corpore viuim⁹ spes nostra, Christus defensio nostra, Christus gubernatio nostra, Christus fortitudo nostra, Christus solatiũ nostrum, Christus redemptio nostra, Christus pastor nõster, salus & protectio nostra, Christus iustificatio, sanctificatio, & illuminatio nostra, & in futuro seculo erit gloria nostra, Christus exultatio nostra, Christus glorificatio nostra, Christus pax nostra, Christus hæreditas nostra, Christus æternitas nostra, Christus lux nostra, Christus claritas nostra, Christus sanitas nostra, Christus corona nostra, Christus sapientia nostra, Christus regnum nostrum, Christus præmium nostrũ, Christus gaudium nostrum, Christus munus nostrum, Christus decus nostrum, Christus refectio nostra, Christus requies nostra, Christ⁹ omnia bona nostra, omnia sancta, omnia amabilia, omnia desiderabilia nostra. Et ideò nihil charius cõuenit nobis habere, quàm Christum. In illo enim & per illũ viuimus, mouemur & sumus, propterea nihil charius illo aliud aliquid habere debemus. Sed qui volunt in ęternũ cum ipso regnare, debẽt sine mora imperanti obedire, & hoc quod sequitur, facere, *i. propter seruitium sanctu, quod professi sunt, seu propter metum gehenna, vel gloriã vita æterna, mox vt aliquid imperatum à maiore fuerit, àc si diuinitus imperetur, moram pati nesciũt in faciendo.* Propter seruitium sanctum quod professi sunt, dixit: id est, ꝓro illa professione, quam monachus coram omnibus promisit ante altare, dicens: Promitto * stabilitatem meam, & cõuersionem morum meorum, & obedientiam coram Deo & sanctis eius. Ista ergò regularis professio, si vsque ad calcẽ vitæ in monasterio operibus impleatur, rectè seruitium sanctũ vocatur, quia per istam sanctus effectus monachus, sancto Domino sociatur. Et siue pro isto seruitio, i. vt possint implere illã: quia melius est nõ vouere, q̃ post votũ * retrorsùm abire. Seu propter metum gehennæ, i. nè in gehennam descendãt, crucienturq́; in æternùm. Vel gloriã vitæ æternæ, i. ad illam perueniant gloriam, vt sicut sol in conspectu patris fulgeant, clarescãt, luceant. *mox vt aliquid imperatum à maiore fuerit, àc si diuinitus imperetur, moram pati nesciunt in faciendo. De quibus Dominus dicit: Obauditu auris obediuit mihi.* Id est, in ipso auditu, quo vocem meam audit, statim & sine mora mihi obtemperauit, & obediuit. Hoc enim testimonium de psalmo decimoseptimo sumptum est, vbi populi gentium facilitas credulitatis laudatur à Domino, qui oculis cor-

Margin notes:
*al. obedire
Cur in religione alter alteri se subijciat.
Obedientia præstanda sine mora.
Prou. 21.
Phil. 2.
1. Pet. 1.
1. Ioan. 4.
Gal. 2.
Christianõ cur nihil debet esse charius Christo.
Matthæo.
Ioan. 14.
Act. 17.
*al. de stabilitate mea, & cõuersiõe &c.
Eccl. 5.
*al. promissa non reddere.
Matt. 13.
Psal. 17.

corporeis Dominum nostrũ Iesum Christum non viderunt, sed de illo prædicantibus Apostolis velociter crediderũt. Quorum exemplar & monachi obedientes modò sequuntur, qui senioribus à Deo missis faciliter obediunt. Et vt intelligant nõ tantùm se homini, sed magis Deo obedire, & obedientiam, quam maioribus exhibẽt, retributori omnium bonorum Domino commendare, audiant Dominum doctoribus dicentem quod sequitur: *Qui vos audit, me audit.* Dominum enim probatur audire, qui doctoribus ad obediendum cordis inclinant aurem: & obedientiæ suæ à Domino recipient mercedem, qui senioribus non tardant humiliter obedire. Qui ergò talem merentur habere operis sui retributorem, necessè est vt semper obediant cum magna cordis alacritate. De quibus & subditur: *Ergò hi tales, relinquentes statim quæ sua sunt, & voluntatem propriam deserentes, mox ex occupatis manibus, & quod agebant, imperfectum relinquentes, vicino obedientiæ pede iubentis vocem factis sequuntur.* Hinimirùm, quæ sua sunt relinquunt, qui propter aliorum vtilitatem, suam imperfectam dimittunt, & plùs proximis, quàm sibi, placere contendunt, & nõ propriam voluntatem, sed magis proximorum implere conãtur. Et mox ex occupatis manibus, id est, à cunctis operibus quæ operabantur, disiũcti, & ab omnibus actionibus separati vel expediti, quod agebant, imperfectum relinquunt. Propter obedientiæ enim perfectionem, omnium aliorum actio relinquenda est operum: quia magis placet Deo obedientia, quàm victima. Obedientia quippe victimis iure præponitur, quia per victimas aliena caro, per obedientiam verò voluntas propria mactatur. *vicino obedientiæ pede iubentis vocem factis sequuntur.* Propterea appropinquat pes obedientiæ, vt festinanter currere, & quod ei iniungitur, velociter & sine tarditate possit implere. Cuius non solùm corpore, sed & corde est imperanti exhibenda velocitas, vt nec corpori tarditas, nec cordi tepida resistat voluntas: sed iubentis vocem velox auditor digno compleat opere, vt, cùm tempus retributionis aduenerit, dignam à Domino mercedem accipere possit. Pro cuius mercedis desiderio, efficaciter, quod sequitur, est implendum. Dicit enim, *& veluti vno momento prædicta magistri iussio, & perfecta discipuli opera in velocitate timoris Dei ambæ res cõmuniter citiùs explicantur.* Momentum à breuitatis tempore est dictum, eò quòd in breui compleatur obedientiæ opus iniunctum. Cùm enim charitatis causa boni magistri iussio, & obedientis discipuli operatio, vnanimiter cõiunguntur, sine dubio bonum fructũ parturiunt: quia non est infructuosa spiritûs sancti coniunctio, vbi non est animarum nociua disiũctio. Corda enim timore Domini copulata, velociter parturiunt infirmantibus animabus salutis medelam. *quibus ad vitam æternam gradiendi amor incumbit, ideò angustam viam arripiunt, vndè Dominus dicit: Angusta via est, quæ ducit ad vitam.* Hoc in loco beatus Benedictus, hi, pronomen in subauditione reliquit: Quod si addideris, clariùs ea, quæ dicuntur, aduertis: id est, si dixeris, hi, quibus ad vitam æternam gradiendi amor incumbit, ideò angustam viam arripiunt, vt non suo arbitrio viuentes, & quæ sequuntur. Miro modo & à Domino sic compositum, vt per viam angustam & arctam ascendant electi ad cæli latissimam patriam, & per viam amplam & latissimã descendant reprobi ad inferni angustissima claustra. Per iter enim angustissimum veniunt sancti ad amplissimũ regnum, & per iter amplum ad angustissimum iniqui perueniunt barathrũ. Mutatur enim tempus malignis diuitibus, mutatur & sanctis pauperibus. Illis, vt de spatiosa voluptatis via, ad angustas inferni transeant pœnas: Istis, vt de præsenti angustia, ad cæli latissimam atque clarissimam trãseant gloriam. Illi, vt de molli & dissoluta via, ad angustum mittantur tartarum: isti, vt de angusto & violento corporis actu, ad amplum cæli transeant regnum. Hinc Dominus ait: Regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud. Non enim qui molliter & dissolutè viuit, regnum Dei possidet, sed is, qui pro illo viriliter agit. Hinc beatus Hieronymus ait: Lata via, est seculi voluptas, quam appetunt homines: angusta, quæ per labores & ieiunia panditur. Sed per latam multi ambulant, arctam autem pauci inueniunt. *vt non suo arbitrio viuentes.* Periculosum est enim monacho, suo proprio viuere arbitrio, nè fortè dicat esse bonum, quod ab alijs non bonum, sed iudicatur, & est malum: Et dum se putat per rectam videns currere viam, in damnosam cæcus incidat foueam. Sicut scriptum est: Est via, quæ videtur ab hominibus recta, sed nouissima eius deducunt ad tartara. Et propterea non desiderijs suis viuere & seruire, sed præceptis Domini debẽt monachi humiliter obtemperare. Nec voluptatibus seruire proprijs, sed in timore Domini humiliter eius subijci debent mãdatis, vt cum Dauid possint dicere, Particeps ego sum omnium timentium te, & custodientium mandata tua. *sed ambulantes alieno iudicio & imperio.* Hic iudiciũ pro discretiõe vel arbitrio posuit. Alter enim debet discernere opus, quod bon⁹ & mortificatus pro Christo debeat agere monachus: & vt operis sui mercedẽ cõsequatur à Dñõ, alterius debet subdi imperio. Suauiùs enim currit

Marginal notes: Matt. 10. — Ob obediẽtiæ perfectionem alia opera sunt relinquenda. — 1. Reg. 15. Greg. li. 35. Mor. ca. 11. — Momentũ vndè dictũ. — Matt. 7. — Iter ad cælum, angustum: ad infernũ, spatiosum. — Matth. 11. — in cap. 8. Matth. — Arbitrio suo viuere, monacho periculosum est. — Prouer. 14. — Psal. 118.

currit mandatorum viam Domini, cuius opus alter discernit & iudicat. *in cœnobijs degentes, Abbatem sibi praeesse desiderant.* Cœnobia enim multorum & in commune viuentiũ vocantur monasteria monachorum, quia ex Græco vocabulo nomen videtur habere compositum. κοινὸν Græcè dicitur, quod nos commune vocamus. In cœnobijs ergò degentes, id est, in communi cum pluribus habitantes, ideò Abbatem sibi præesse desiderant, vt illo gubernante viam mandatorum Domini leuiùs currant, illoque regnante leuiùs viuant, & præmia, quæ illis in futuro promissa sunt, suauiùs appræhendant: scientes, quia quanto se alterius potestati pro Christi amore subdi cõsentiunt, tanto in futuro seculo cum ipso Domino feliciter exaltati gaudebunt: & quia ipsum Dominum, qui dixit, Nõ veni facere voluntatem meam, sed eius, qui me misit, factis imitantur, cum illo sine dubio felices in æternum regnabunt. *Sed hæc ipsa obedientia tunc acceptabilis erit Deo, & dulcis hominibus: si, quod iubetur, non trepidè, non tardè, nõ tepidè, aut cum murmure, vel cum responso nolentis efficiatur.* Acceptabilis est obedientia Deo, si corde puro velociter fit, & sine murmuratione. Et dulcis hominibus, si sine pigredine, cum alacritate vel iucũditate fit mentis. Vndè & subditur: *non trepidè.* Trepidare dicitur timere vel dubitare. Ille enim obedientiam facere trepidat, qui in Domini adiutorio firmiter non sperat: qui verò de Christi auxilio confisus fuerit, obedientiam pro Christo facere nòn trepidabit. quia scriptum est: Qui timent Dñm, sperauerunt in Domino, adiutor eorũ & protector eorum est. *non tardè.* Ille monachus tardè facit obedientiã, qui non ex illa desiderat ęterna recipere pręmia. Quẽ enim ad obediendũ Dei amor nõ excitat, corporis ocio delectatus, obedire senioribus tardat, ignorans, quia qui parcè seminat, parcè & metet: & qui seminat in benedictione, i. in abũdantia benedictionis, abũdanter & in benedictione metet vitã æternam. *non tepidè.* Tepidè, dicitur molliter, segniter, vel dissolutè. Ille enim monachus obedientiam tepidè facit, qui nõ timet, quod Dominus de tepidis dicit. ait enim: Quoniam tepidus es, & nauseam facis, incipiã te euomere de ore meo. Nec Paulo accommodat aurem, dicenti: Spiritu feruentes, Domino seruientes. Feruentes, & non tepidos, decet esse in Christi seruitio monachos, vt igne charitatis accensi, quæ faciũt, non tepidè faciant, sed velociter & expeditè. Ille enim ignis diuinus, quem Dominus, volens vt arderet, misit in terram, ad obediendum monachorum bonorum velociter excitat corda, vt tanto illi obediendo citiùs placeant, quanto cum illo citiùs regnare desiderant. *aut cum murmurio.* Qui enim cum murmurio facit obedientiam, nec ab imperante laudem, nec à Domino recipiet mercedem: sed potiùs ab Abbate corporis disciplinam, & à Domino eam, quæ murmurantibus debetur, iustam recipit pœnam. Infeliciter enim perdit vtrunq;, & pœnaliter conquirit vtrunque. Perdit laudis atq; mercedis gratiam, & conquirit corporis simul & animæ pœnam. *vel cum responso nolentis efficiatur,* Ille enim monachus, qui cum nolentis responso inchoat obedientiã, aut emendet citò peccatũ, voluntatem pariter & respõsum, aut festinus in murmurationis labitur peccatũ. At verò si citò emendauerit responsum pariter & voluntatem, obedientiæ suæ non perdet mercedẽ: quia misericors & miserator Dominus, pœnitentibus citò dimittit. *quia obedientia quæ maioribus præbetur, Deo præbetur* Cum magno enim cordis amore, corporisq; velocitate fieri debet obedientia, quam ipse Dominus factam in suam recipit personã: vt facientibus eam, cùm retributionis tempus aduenerit, plenissima tribuat præmia. Ipse enim omnibus in laboris obedientia positis, cùm tempus æternę * retributionis aduenerit, dicet: Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiã vos. Ergò cum magna cordis alacritate debet monachus obedientiam facere, qui talem sperat ex illa habere retributorem. Vndè & sequitur: *Et cum bono animo à discipulis præberi oportet, quia hilarem datorem diligit Deus.* Hæc enim sententia nõ solùm de illa, quæ specialiter pauperibus tribuitur, eleemosyna, sed etiam generaliter de omniũ monachorum intelligitur obedientia: quia quidquid obediendo bonus monachus agit, totum Deo tribuit, cui se & totum vouit. Ieiunium enim, vigilias, abstinentiam, super impositum cursum, & omnem omninò corporis & cordis actum Deo tribuit totum, à quo laboris sui centuplum sperat recipere fructum. Ergò qui cum hilaritate & multiplicatione vult à Domino obedientiæ suæ recipere fructum, cum hilaritate debet maioribus obedire: quia qui maioribus obedire contemnit, sine dubio Domini imperio contradicit, qui discipulis & omnibus doctoribus dicit: Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit. Non est ergò obedientia, quæ à maioribus iniungitur, spernenda, sed potiùs amanda & diligenda, & inquantum vires suppetunt, cum hilaritate est operibus exequenda. Scriptum est enim: In omni dato hilarem fac vultum tuum. In omni ergò dato hilarem facit vultum, qui non cum tristitia aut rancore, sed sereno vultu animoque læto prębet auditoribus sermonem, pauperibus panem,

Monachi cur Abbatẽ sibi præesse desiderent.

Ioan. 6.

Obedientia qñ Deo sit acceptabilis.

Eadẽ qñ sit hominibus dulcis.

Obedientiã quis trepidè faciat.

Psal. 113.

Tardè quis obedientiã faciat.

2. Cor. 9.

Tepidè qs obedientiã præstet.

Apoc. 3.

Rom. 12.

Obedientia cum murmure, mala cur sit.

* al. refectionis

Matt. 11.

2. Cor. 9.

Hilariter obediendũ.

Matt. 10.

Eccli 35.

Hilarem vultum in omni dato quis faciat.

panem, maioribus autē cor humile & obediens. Iste enim in omni dato hilarem facit vultum, & ideò omne suum datum, à Domino credit esse receptum & aptum. Qui autem ieiunant, sed non cum hilaritate: vigilant, sed non cum hilaritate: abstinent, sed non cum hilaritate: & cætera multa bona faciunt, sed non cum bono animo & hilaritate: non accipiunt à Domino laboris sui mercedem, sed à maligno murmurationis condemnationem. Vndè & subditur: *Nam cum malo animo si obedit discipulus, & nō solùm ore, sed etiam corde si murmurauerit, etiamsi impleat iussionem, tamen acceptum iam nō erit Deo, qui cor respicit murmurantis. Et pro tali facto nullā consequitur gratiam, immò pœnam murmurantium incurrit, si non cum satisfactione emendauerit.* Cum bono enim animo, & corde puro, & humili spiritu debet obedire discipulus magistro, vt obedientiæ suæ gratiam accipiat apud Deum. Nam quando cum malo obedit animo, & superbus, & murmurans, & inobediens, tenetur à Deo. Deus autē, cui omnia nuda & aperta sunt, murmurantiū etiam & tacentium corda condemnat. Proptereà quidquid faciant monachi, absque murmuratione faciant, nè, (quod absit) murmurando ea sententia pereant, qua illi periērunt, qui in deserto contra Dominum murmurauerunt, & periērunt manna manducando, & isti in monasterio scripturas legēdo & recitando, & insupèr murmurādo. Illi manna manducando mortui sunt, & isti scripturas legēdo & audiendo, spiritali fame quotidiè moriūtur. Illi murmurādo terrā ꝓmissionis nō introiērūt, & isti murmurando paradisum perdēt, & ꝓmissionis terram, id est, æternam cæli patriam, non ingredientur. Quid enim prodest murmurantibus, exteriùs agere opus iniunctum, & interiùs à mercedis præmio remanere vacuos? Melius est ergò, maioribus obedire cum gaudio, & recipere præmium sempiternū, quàm tristi animo obedire, & laboris sui præmia perdere, & si factis compleat iussionem magistri, iussionē tamē nō implet Apostoli, qui dixit: Omnia facite sine murmurationibus, & hæsitationibus.

Ibidem.
Bono animo, & corde puro, est obediendū.
Heb. 4.
1. Cor. 10.
Phil. 2.

De taciturnitate.
CAPVT VI.

Taciturnitas qualis sit virtus.
Prou. 21.
al. stulti loquio

TAciturnitas virtus est humilitatis & indicium grauitatis, nutrix virtutum, & custos est animarū. Hinc Salomon ait: Qui custodit os suum & linguam suam, custodit ab angustijs animam suam. Ab angustijs videlicet æternę pœnę liberat animam suam, qui taciturnitatem amans, à malo & prauo vel omni * multiloquio custodit & refrenat linguam suam, dicens cum propheta: Dixi, custodiam vias meas, vt non delinquam in lingua mea. Ille benè vias, id est, actus vitæ suæ, custodit, qui in lingua minimè offendit. Modicū enim membrum est lingua, sed multas rixas & multa sæpè committit scandala. De qua Iacobus Apostolus ait: Linguam nullus hominū domare potest, inquietum malum, plena veneno mortifero, & reliqua. Qui ergò in lingua sua nō vult delinquere, priùs vias suas, id est, actus vitæ suæ, solicitè debet prouidere, nè subitò labatur in lingua, qui antè suas prouidere neglexit vias. Sequitur: *Posui ori meo custodiam.* Ille benè custodiā ori suo ponit, cuius lingua nec in vaniloquium, nec in multiloquium, nec in maliloquium procaciter * labitur: sed secundùm Salomonē, tempus tacēdi, & tempus expectat loquendi. Item scriptum est: Homo sapiens tacebit vsque ad tempus: lasciuus autem & imprudens non seruat tempus. Sed & ille custodiam ori suo ponit, qui se non iustum, sed, quod magis verum est, peccatorem fatetur. Nè ergò in maliloquium labatur lingua, ponat vnusquisq; ori suo custodiam, & diligenter, quid de * maliloquio Apostolus dicat, attendat. Ait enim inter cætera superiùs vel subteriùs nominata mala: Neque ebriosi, neq; maledici, neque rapaces regnum Dei possidebūt. Sed & in lege Dominus filijs Israel præcepit, dicens: Maleficos nō sinas viuere in terra. Nè ergò in vaniloquium defluat lingua, audiamus quid Psalmista de vaniloquijs dicat. Ait enim: Vana locuti sunt vnusquisq; ad proximū suum, labia dolosa in corde, & corde locuti sunt malum. Disperdet Dominus vniuersa labia dolosa &c. Nè in multiloquiū incōsideratè lingua cadat, audiamus quid Salomon dicat. Dicit enim: In multiloquio non effugies peccatum. Et qui multis vtitur verbis, lædit animam suam. Ponenda est ergò custodia ori nostro, nè effrenatè loquentes, aut per maliloquium, aut per vaniloquium, aut per multiloquium offendamus Dominum Deum nostrū. Per effrenationem enim linguæ, sicut beatus Augustinus ait, irarum seminātur stimuli, oriuntur rixæ, accenduntur faces odiorū, pax tota extinguitur cordium, & cæterorum multorum redundat copia vitiorum. *Obmutui, & humiliatus sum, & silui à bonis.* Hanc sententiam beatus Benedictus in taciturnitatis exposuit laude, dicens: *Hic ostendit Propheta, si à bonis eloquijs interdum propter taciturnitatem debet taceri: quanto magis à malis verbis, propter pœnam peccati, debet cessari?* Sic enim quidam ait: Pro vitioso verbo, ratio ponitur: pro sermone iniusto, pœna exoluetur. *Obmutui*, i. silentium mihi, nè in loquacitate peccarem, voluntarius imposui.

Psal. 38.
Vias suas quis custodiat.
Iacobi 3.
Ori custodiam quis ponat.
al. fluit.
Eccle. 3.
Eccli. 20.
al. malè loquentibus
1. Cor. 6.
Exodi 22.
Psal. 11.
Prouerb. 10.
Greg. lib. 7. Mor. ca. 24.

Eccli. 19. posui. Scriptum est enim: Qui odit loquacitatem, extinguit malitiam. Hinc Isaias Esa. 32. ait: Cultus iustitiæ, silentium: videlicet indicans, quia mentis iustitia desolatur, quandò ab immoderata * loquacitate lingua non compescitur. (* al. locutione) Taciturnitas, vt dictum est, virtus est humilitatis: quia quanto taciturnitatis freno constringitur lingua, tanto mens humilitatis erigitur ad summa. (Taciturnitas cur dicatur humilitatis virtus.) Et quanto se sub silentio deprimit, tanto compunctionis aciem in cœlum figit: Et quantùm se ad compunctionis gratiam humiliatus animus eleuat, tantùm se iterùm compunctus humiliat. Vndè & sequitur: *humiliatus sum, & silui à bonis.* Nisi enim priùs humiliatus esset, à bonis malisq; non siluisset. Humiliatus enim, intelligitur humi prostratus. Qui ergò taciturnitatis virtutem veraciter amat, necesse est vt ad tempus etiam à bonis locutionibus taceat, vt virtutes cæteras ad tempus tacendo nutriat, quas nutritas iterùm tempore cōgruo sapiēter proferat. Hinc per quendam sapientem dicitur: Est tacens, qui inuenitur sapiens: & est odibilis, qui procax est ad loquendum. (Eccli. 20.) àc si diceret: Ille se tacendo sapienter componens nutriuit: iste procaciter loquendo odibilem fecit. Ille, quia tacuit, inuentus est sapiens: iste, quia loquendo excessit modum, inuentus est procax. *Ergò quamuis de bonis & sanctis ad ædificationem eloquijs, perfectis discipulis propter taciturnitatis grauitatem, rara loquendi concedatur licentia.* (Eloquia Domini cur bona, sancta, & ad ædificationem apta dicantur.) Bona & sancta, & ad animarum ædificationem apta Domini dicit eloquia: quia nisi anima illis composita, ad cælorum minimè poterit conscendere regna, aut cum sanctis sancta recipere præmia. De his enim eloquijs dicit Psalmista: Eloquia Domini, eloquia casta: argentum igne examinatum &c. (Psal. 11.) Hinc iterùm ipse: Iudicia Dei iustificata in semetipsa, desiderabilia super aurū & lapidem preciosum multùm: & dulciora super mel & fauum. (Psal. 18.) Etenim seruus tuus custodit ea, in custodiendis illis retributio multa. Hinc Paulus ait: Scimus quia lex bona & sancta & iusta est. (Rom. 7.) Hæc sunt eloquia Domini, quæ credentibus & facientibus ea æternam præparant vitam. Quæ propter taciturnitatis grauitatem tenendam, raro conceduntur discipulis prædicanda, nè fortè dum taciturnitatis suæ incauti egrediuntur claustra, in elationis præcipites foueam cadant: aut silentij sui transeant terminum, & suæ patiantur animæ detrimentum: perdant taciturnitatis proficuam grauitatē, & in damnosam incidant animæ leuitatem. Vndè & sequitur: *quia scriptum est: In multiloquio non effugies peccatum.* (Prouerb. 10.) Hinc beatus Gregori⁹ ait: (lib. 7. Mor. cap. 25.) Quia multiloquio quisque seruiens, rectitudinem iustitiæ tenere nequaquàm possit, testatur Propheta qui ait: Vir linguosus non dirigetur super terram. (Psal. 139.) Hinc beatus Ambrosius dicit: Est homo qui silentium affectat quidem, sed cor eius multùm se condemnat. Iste talis multùm loquitur. Est alius qui manè vsque ad vesperum loquitur, & cum discretione silentium magnum custodit. Melius est enim, silentium tenere, quàm aliquid malitiosè dicere. (Culpa tacendo facilius, quàm loquendo refugitur.) Faciliùs enim tacendo culpa refugitur, quàm loquendo. Hinc enim scriptum est: Noli citatus esse in lingua tua. (Eccli. 4.) Et, Priusquàm audias, nè respondeas verbum. (Eccli. 11.) Et, In medio seniorum nè adijcias loqui. (Eccli 32.) Et, Non loquaris, nisi interrogatus fueris. Interrogatio enim os monachi aperiat. Maneat in verbo eius mensura, in sermone eius statera: semper verba eius sint moderata, modū loquendi non transeat, & plùs diligat semper audire, quàm loqui. *Et alibi: Mors & vita in manibus linguæ.* (Prouer. 14.) Lingua nanq; manus nō habet, sed per Metaphoram, pro operibus manus dicitur habere linguā, sicut & Psalmista ait: Erue à framea Deus animā meam, & de manu canis vnicam meam. (Psal. 21.) In manibus ergò linguæ, mors & vita consistit: (Mors & vita in lingua.) Quia, vt Iacobus Apostolus ait, Ex ipso ore procedit maledictio & benedictio. (Iacobi 3.) Quandò enim veritatem loquimur ad Dominum qui dixit, Ego sum via, veritas & vita: (Ioan. 14.) benedicimus Deum, & in manibus linguæ vitam tenemus. Quādò verò mentimur, maledicimus fratrem nostrum, odientes detrahimus: in manibus linguæ mortem tenemus, quia scriptum est: Os quod mentitur, occidit animam. (Sap. 1.) Et, Qui odit fratrem suum, homicida est. (1. Ioan. 3.) Hinc iterùm Iacobus ait: Lingua ignis est, vniuersitas iniquitatis. (Iacob. 3.) Ignis lingua est, quia virtutum syluam malè loquendo deuorat, & cuncta fere facinora per eam concinnantur, aut patrantur, aut defenduntur. (Lingua cur ignis dicat.) Concinnantur, vt latrocinia vel stupra. Patrantur, vt periuria & falsa testimonia. Defenduntur, quandò commissa delicta interroganti negantur. Ipse iterùm dicit, Eccè quantus ignis, quàm magnam syluam incendit. (Ibidèm.) Sicut enim à modica scintilla ignis excrescēs, magnam sæpè syluam incendit: ità incontinetia linguæ suis nutrita leuitatibus, magnā bonorū operum materiē, multos vitæ spiritales fructus vbi attaminauerit, perdit: sed & innumera plerunq; optima, quę videbantur locutionis folia, consumit. *Nam loqui & docere, magistrum condecet: tacere & audire, discipulo cōuenit.* (Magistrum loq & docere decet.) Loqui & docere magistrum decet: quia illi per Prophetam dicitur: Clama, nè cesses, dicit Dominus: quasi tuba exalta vocem tuam, & annuncia populo meo scelera eorum, & domui Iacob peccata eorum. (Esa. 58.) Ipsi iterùm per eundem Prophetam præcipitur: Super mon- (Esa. 40.)

Discipulis audire & tacere conuenit. tem excelsum ascende tu, qui euangelizas Sion. Dic ciuitatibus Iudæ, & reliqua. *tacere & audire, discipulo conuenit.* Discipulis Lucæ 8. Iacobi 1. enim dicitur: Qui habet aures audiendi, audiat. Hinc Iacobus Apostolus ait: Sit omnis homo velox ad audiendum, tardus autem ad loquendum. Rectè primò admonet, aurem quenquam citiùs accommodare docenti: serò autem os ad docendum aperire. Qui ergò sapientiam diligit, primò hanc à Deo postulet, dehinc magistrũ veritatis humilis auditor inquirat: & inter agendum suam cautissimè linguam nõ solùm ab ociosis sermonibus coërceat, verùm & ipsa quam nuper didicit veritatem prædicanda contineat. Nam, & tutius est, vt audiatur, quàm prædicetur: quia Tutius est audire, quàm prædicare veritatem. cùm auditur, humilitas custoditur: cùm autem prædicatur, vix non subripit cuiuis homini quantulacunq; iactantia. Hinc Ieremias bene iustam adolescenti viam describens, modestiam taciturnitatis inter Thren. 3. prima virtutum studia computat: Bonum est viro, inquit, cùm portauerit iugum ab abdolescentia sua. Sedebit solitarius & tacebit. *Et ideò, si qua requirenda sunt à Priore, cum omni humilitate & subiectione requirantur.* Qui enim à Priore cõsilium salutis & verba doctrinæ requirit, cum omni humilitate vel Humilitas summa monachi virt. est. superbia, summũ vitium. subiectione quærere debet: quia summa monachi virtus, est humilitas: summum vitium eius, superbia. Tuncauté se quisq; monachum iudicet, quandò se minimum existimauerit, etiam cùm maiora virtutum opera gesserit. Semper enim conscientia serui Dei, humilis debet esse & tristis: scilicet, vt per humilitatem non superbiat, & per vtilem mœrorem cor ad lasciuiam nõ dissoluat. *Scurrilitates verò, vel verba ociosa, & risum mouentia, æterna clausura in omnibus locis damnamus, & ad talia eloquia discipulo aperire os non permittimus.* Scurrilitates autem dicunScurrilitates à monachis debent prorsùs alienæ esse. tur ioca turpia vel improba, vel irrisionibus digna, quæ à monachis omnimodò debent esse aliena. Decet enim monachum doctrinæ proferre sermonem, non ioci scurrilitatem. Mentis debet habere grauitatem, non ioci vel scurrilitatis leuitatem. Iustum, honestum, & rationabile debet habere verbum, non leue, vacuum, & à grauitatis gratia alienum. Meditetur ergò necessè est monachus, in hymnis, psalmis & canticis, non in verbis vacuis, vanis, vel ociosis. Plerunq; per quosdam gradus desidiosa mens in foueam lapsa impellitur, & dum ociosa verba cauere negligimus, ad noxia peruenimus, vt priùs loqui aliena libeat, & postmodùm detractionibus vitam, de quibus loquitur, mordeat. Hæc nos cauere Dominus admoMatth. 12. net, dicens: Omne verbum ociosum, quod locuti fuerint homines, rationem reddent de eo in die iudicij. Si ergò ratio de ocioso sermone exigitur, pẽsemus quæ pœna de multiloquio maneat, in quo etiam per noxia verba peccatur. Nam ociosa verba, ipsa solent esse & risum mouentia. Propterea cauendum est omnibus nobis à ioci & risûs immoderata luxuria, per quam plerunque amarissima inter fratres nascuntur scandala. Vndè & Salomon ait: Quasi per risum operatur stultus scelus. Prou. 10. Nam & risum supra modum, quis nesciat indisciplinationis & leuitatis esse ianuam, per quam perniciosum cibum miseræ animæ diabolus subtiliter ministrat?

De humilitate.

CAPVT VII.

Clamat nobis scriptura diuina, fratres, dicens: Omnis qui se exaltat, humiliabitur: & qui se humiliat, exaltabitur. Lucæ 14. Hoc planè sciendum, & firmissimè à nobis retinendum, quia omnis qui se incautè de meritis, aut, quod peius est, sine meritis alleuauerit, iustè à Domino humiliabitur: & qui prouidè se de benefactis humiliauerit, iustè ab eo exaltabitur. Hinc Salomon ait: Superbum sequitur humili- Prou. 29. tas, & humilẽ spiritu suscipiet gloria. Superbum sequitur humilitas: quia qui in Superbum cur humilitas sequat. præsenti superbum perseuerãs viuit, post mortem humiliatus in infernum descendit. De superbis enim scriptum est: Deducunt in bonis dies suos, & in pũcto ad inferna descendunt. Hæc enim damnabilis & misera superbum sequitur humilitas. Et humilẽ spiritu, gloria suscipiet. i. gloria Iob 21. regni cælorum suscipiet omnes, qui humiliato viuunt spiritu. Hinc Dominus de humilib⁹ ait: Beati pauperes spiritu, quo- Matt. 5. niam ipsorum est regnum cælorum. Hinc iterùm ait: Sinite paruulos venire ad me, Matth. 19. talium est enim regnum cælorum. Et paruulos ergò, & pauperes spiritu humiles dicit, quibus post mortem misericorditer regnum cælorum promittit. *Cùm hæc ergò dicit, ostendit nobis omnem exaltationem genus esse superbiæ.* Omnis superbia tãtò in imo iacet, quanto in alto se erigit: tantoque profundiùs labitur, quanto excelsiùs eleuatur. Qui enim per propriam superbiam attollitur, per Dei iustitiam ✶ declinatur. Superbia ergò sicut origo est omnium criminum, ita ruina est omnium virtutum. Ipsa est enim in peccato prima, ipsa in conflictu postrema. Hæc enim aut in exordio mentem prosternit per peccatum, aut in nouissimo de virtutibus deijcit. Indè & omnium peccatorum est maxima, quia tam per virtutes, quàm per vitia humanam mentem exterminat. *quod se cauere Propheta* *indi-*

✶ al. inclinatur

Superbia origo omnium criminum, & ruina omnium virtutum.

Superbia cur sit omnium peccatorum maxima.

Psal. 130.

indicat, dicens: Domine, non est exaltatum cor meum, neque elati sunt oculi mei. Iste enim psalmus humilitatem prædicat, temperantiã docet, patientiam monet, & benefacientibus omnem humilitatem ostendit, concinnat atque componit. Si ergò humiliatum cor sacrificium obtulit, qui dixit: Domine, non est exaltatum cor meum. Si hoc aliquis eremita, vel cellæ suæ vacans, diceret, magnæ patientiæ laude fulgeret: quanto magis, quia hoc purpuratus rex, & prophetarum dicebat eximius? Si igitur sancti viri etiam cùm agunt fortia, de semetipsis vilia sentiunt, quid in sua excusatione dicturi sunt, qui sine opere virtutis intumescunt? Sed quælibet sint opera, nulla sunt, nisi & humilitate condiantur. Miranda quippe actio cum elatione, non eleuat, sed grauat. Qui enim sine humilitate virtutes congregat, in vento puluerem portat: & vnde ferre aliquid cernitur, inde deteriùs elati oculi excęcantur. *Neque ambulaui in magnis, neque in mirabilibus super me.* Hoc est dicere: Nihil meritis meis reputaui, nihil scientiæ meæ contuli: sed si aliquid boni habui, totum gloriæ Dei dedi. Nolui quasi mirabilibus innotescere hominibus, & nec quæsiui aliquid super vires meas, vndè me apud imperitos iactarem. Aliter: In magnis enim ambulare, est magna de se vnumquenque sentire: In mirabilibus ire, est mirabile aliquid de se existimare. Quod se hîc negat propheta facere, cùm dicit: Neque ambulaui in magnis, neque in mirabilibus super me. Omnis autem humilitas non tam in sermone, quàm in mente est, vt humiles nos esse conscientia nouerit, & nunquàm nos vel scire aliquid, vel intelligere, vel esse existimemus, & nihil meritis nostris tribuamus, quia nihil de nostro nisi peccatum habemus. *Si non humiliter sentiebam, sed exaltaui animam meam.* In cunctis ergò quæ agimus, humiliter de nobis sentimus, si in radice boni operis humilitatem tenemus, nec quibus superiores, sed quibus adhuc inferiores sumus, adspicimus, vt cùm meliorum nobis exempla proponimus, ad maiora semper ascendere ex humilitate valeamus. Exaltamus autem animam nostram, cùm in hac corporis habitatione humilia meditamur, dicẽte scriptura: Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. Et illud: Humiliamini in conspectu Dei, & exaltabit vos. Tanto ergò quisque fit vilior DEO, quanto preciosior sibi: & *quãto preciosior Deo, tanto vilior sibi: quia humilia respicit, & alta à longe cognoscit. Hoc autẽ esse proprium specimen electorum solet, quòd de se semper minora, quàm sunt, sentiunt: & infrà quàm sunt, de se humilia profe-runt. *Sicut ablactatum super matrem suam, ità retribues in animam meam.* Qui non eleuat cor suum, neque in altum attollit oculos suos, neque ambulat in magnis, neque in mirabilibus super se, similis lactenti reperit, dicente scriptura: Ex ore infantium & lactentium perfecisti laudem. Hæc enim virtus ideò maximè inter eximias virtutes honorata consurgit, quoniam eam dignatio maiestatis assumpsit. Deniquè consideremus quantùm honorata sit humilitas, quæ superbiæ contraria, in *duodecim gradibus noscitur collocata. Illa enim per septem principalia vitia demergit in tartarum: hæc per duodecim humilitatis gradus deducit ad cælum. *Vndè, fratres, si summæ humilitatis volumus culmẽ attingere.* Summæ humilitatis culmen, vt quidam volunt, quatuor modis completur. Primo, si mortificatas monachus in semetipso omnes habeat voluntates. Secundo, si non solùm suorum actuum, verùm etiam cogitationum nil suo celauerit Abbati. Tertio, si nihil discretioni suæ, sed iudicio eius vniuersa committat, ac monita eius * sitiens, ac libenter auscultet. Quarto, si in omnibus obseruet obedientiæ, mansuetudinis, patientiæque constantiam. Beatus ergò Benedictus non solùm in quatuor, sed in duodecim gradibus summam atque perfectã esse voluit & definiuit humilitatem. Nam & in hoc summa atque perfecta potest videri humilitas, si quis humiliter & patienter impleat, quod Dominus ait: Ego autem dico vobis, Nolite resistere malo: sed si te quis percusserit in dexteram maxillam, præbe illi & aliam, &c. Qui enim ista patienter & humiliter sustinet, insupèr & illud audit, quod Dominus iussit, dicens: Diligite inimicos vestros, benefacite his, qui oderunt vos: orate pro persequentibus & calumniantibus vos, vt sitis filij patris vestri, qui in cælis est: summam mihi videtur habere humilitatem, summumq; humilitatis tenere cacumen. *& ad exaltationem illam cælestem, ad quam per præsentis vitæ humilitatem ascenditur, volumus velociter peruenire.* Exaltationem cælestem illam dicit, de qua Dominus ait: Fulgebunt sancti sicut sol in conspectu patris mei. Et de qua Daniel dicit: Et qui ad iustitiam erudiunt plurimos, fulgebunt quasi stellæ in perpetuas æternitates. Hinc Psalmista ait: Nimis *honorati sunt amici tui, Deus, nimis cõfortatus est principatus eorum. Exaltatio cælestis & summa est, vt sint sancti monachi similes Angelis, vt sint filij & hæredes Dei, cohæredes antem CHRISTI: & vt audiant à Domino, Venite benedicti patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum est ab origine mundi: Et vt faciat eos in eodem regno discumbere, &

Marginal notes (left column): Opera nulla sunt, nisi condiantur humilitate. — Greg. in expositione 3. psal. pœ. — Psal. 130. — Humilitas non tam in sermone est, quàm in mente. — Humiliter de nobis quandò sentiamus. — Animã nostrã qñ exaltemus. — 1. Pet. 5. — Ibidèm. — *al. tanto preciosior Deo, quãto per eum vilior sibi: — Psal. 112.

Marginal notes (right column): Lacteoli quis similis sit. — Psal. 8. — *al. duodecimo gradu — Culmen summę humilitatis quot modis compleatur. — *al. sciens — Humilitas perfecta & summa in quo consistat. — Matth. 5. — Ibidèm. — Matth. 13. — Dan. 12. — Psal. 138. — *al. exaltati — Marc. 12. — Rom. 8. — Matt. 25. — Lucæ 12.

transiens eis dignetur omnia bona ministrare.

Actus nostri qn̄ ad superna ascendunt.

actibus nostris ascendentibus. Tunc actus nostri ad superna benè ascendunt, quandò de die in diem benè viuendo ad meliora proficiunt, quandò varijs & multis fulti virtutibus, ad contemplationem nostri creatoris humiliter surgunt, & quasi per gradus ad visionem illius per animæ virtutes cōscendunt, ità vt de nobis dicatur:

Psal. 83.

Ibunt de virtute in virtutem, & videbitur Deus Deorum in Sion. *Scala illa erigenda est,*

Genes. 28.

quæ in somno Iacob apparuit, per quam ei descendentes & ascendentes Angeli monstrabantur. Non aliud

Ascensus & descēsus angelorum in scala, quā Iacob vidit, quid designet.

sine dubio descensus ille & ascensus à nobis intelligitur, nisi exaltatione descēdere, & humilitate ascendere. Quanuis alij Doctores aliter hanc voluissent intelligere scalam, & angelos descendentes & ascendentes per eam: beatus tamen Benedictus nostrā in hoc loco voluit negligere vitam, quæ virtutibus plena, ad cælum est quotidiè erigenda. Angelos verò ascendentes & descendentes, animas intellexit in regulari vita degentes. De quibus aliæ se humiliando ascendunt ad cælum, aliæ verò superbientes, de ipsis virtutum gradibus, profundum cadunt in

Luc. 14. & 18.

tartarum, & impletur in eis: Omnis qui se exaltat, humiliabitur: & qui se humiliat, exaltabitur. *Scala verò ipsa erecta, nostra est vita in seculo: quæ humiliato corde, à Domino*

Scala nostra ad cælum quādò erigatur.

erigitur in cælum. Tunc scala, id est, vita nostra ad cælum benè à Domino erigitur, quandò corda nostra cum manibus, id est, cum bonis operibus, à nobis sursùm leuantur, quandò secundùm Apostoli cōmo-

Coloss. 3.

nitionem, quæ sursùm sunt, sapimus, non quæ super terram: quandò ad cælum suspirātes cælestia meditamur & quærimus: quandò ea, quæ retrò sunt, obliuiscimur, & ad ea, quæ priora sunt, nos extendimus: quandò tota mentis intentione ad

Phil. 3.

palmam sequimur supernæ vocationis: quandò de cælestibus meditantes, cum

Ibidem.

Paulo dicere possumus, Nostra autē conuersatio in cælis est. *Latera enim eius scalæ, dicimus nostrum esse corpus & animam.* Prouidè autem & sapienter nostrum corpus & animam huius scalæ duo dicit esse latera, quia ex vtroque omnis homo compositus constat, & pro amore CHRISTI, & vita æterna in vtraque substantia solicitè satagit Domini custodire mandata. Tunc enim totam nostram ad cælum erigimus scalam, quandò, auxiliante Deo, nostras etiam in hostiam offerimus illi animas & corpora, obsecrante nos Apostolo ac di-

Roman. 12.

cente: Obsecro vos, fratres, per misericordiam DEI, vt exhibeatis corpora vestra hostiam viuentem, sanctam, Deo placentem, rationabile obsequium vestrum.

Scala vndè sit dicta.

Scala, à scandendo, id est, ab ascendendo nomen accepit, quæ non aliter perfecta, nisi lateribus & gradibus constat. *in qua latera diuersos gradus humilitatis vel disciplinæ euocatio diuina ascendendos inseruit.* Gradus isti ideò humilitatis & disciplinæ dicun-

Humilitas & disciplina quarè rectè sociētur.

tur, quia istæ ambæ virtutes pulcherrimè sibi inuicèm sociantur: quia quem humilitas māsuetum, disciplinæ eruditio componit, & facit doctum. Et quem humilitas tranquillum & mitem, disciplinæ eruditio facit prouidum & sapientem. Et quia scriptum est, Neminem diligit Deus

Sapien. 7.

nisi eum, qui cum sapientia commoratur: necesse est, vt humilitati disciplina iungatur, quia eruditio disciplinæ custos est humilitatis, & humilitas temperatio est eruditionis. Euocatio dicitur, quandò ad summum bellum non solùm milites, sed etiam cæteri vocātur. Vndè euocare, educere seu prouocare intelligitur: Quod verbum aptè satis in hoc loco est positum: quia vt ad bellandum contra diabolū duodecim gradibus humilitatis armati fortiter consurgamus, quotidiè à Domino euocamur, educimur, ac prouocamur, vt illo duce, de victoria triumphantes, ad cælorum regna per duodecim humilitatis gradus ascendentes, perueniamus gaudentes.

De duodecim humilitatis gradibus.

1. grad⁹ humilitatis.

P*Rimus itaque humilitatis gradus est, si timorem Dei, sibi ante oculos semper ponens.* Meritò inter duodecim gradus, iste & in dignitate, & in or-

Timor Dñi cur rectè cōstituatur primus humilitatis gradus.

dine ponitur primus. Ideò primus in ordine, quia primus est in cogitatione, in corde, & voluntate. Ideò primus est in dignitate, quia à Domini incipit timore. De

Eccli. 1.

timore enim scriptū est: Initiū sapientiæ, timor Domini. Et, Timor Domini, disci-

Prouer. 15.

Eccli. 1.

plina sapientię. Timor Dñi, gloria & gloriatio & lætitia, & corona exultationis, & dabit lætitiam & gaudium in longitudine dierum. Hæc omnia bona, & alia multa illis timor Domini demonstrabit, qui illum sibi iugiter ante oculos posuerint, & cum beato Iob dixerint: Quasi tumentes fluctus

Iob 31.

super me semper timui Dominum, & pondus eius ferre non potui. *obliuionem omninò fugiat.* Quia in vno cordis habitaculo non potest memoria pariter, & obliuio retineri, necessè est vt à cordibus nostris obliuionem pellamus nociuam, & retineamus memoriam proficuam. Cùm enim à cordis claustro obliuio fugatur damnosa, tunc in nobis fructifera crescit & redundat memoria, quæ nobis ante oculos mentis & Dominum, & præcepta eius reducit, & quomodò illi placeamus, & eius præcepta custodire possimus, in-

qui-

quirit, & quæ facienda, & quæ non facienda sint, vigilãter intendit. Hinc Iudęorum populum Dominus admonet, dicẽs: Custodi igitur temetipsum & animam tuã solicitè, & nè obliuiscaris verborum Domini, & nè excidant de corde tuo cunctis diebus vitæ tuæ. Hinc Psalmista ait: Benedic anima mea Domino, & noli obliuisci omnes retributiones eius. Memoria enim timoris Domini facit hominem cautum, modestum, iustum, rectum, & honestum, pium, benignum, misericordem, prudentem, humilem, mitem, sobriũ, & in omnibus actionibus temperatum, & prouidum. Econtrariò mentis obliuio facit hominem stultum, incautum, insensatum, fatuum, improuidum, iniustum, iniuriosum, iracundum, inuidum, impurum, immitem, incontinentem, irrisorem, detractorem, inflatum, superbum, elatum, vanum, & in omnibus omninò actionibus deprauatũ hominem facit & miserum. Non enim ad memoriam Dominum suum, & præcepta eius reducit, & ideò velut cæcus, & errans, peccat & perit. Qualiter autem hæc obliuio fugiatur damnosa, audi sequentia: *& semper sit memor omnium, quæ præcepit Deus.* Tunc enim memoria præceptorum Dei animæ præbet salutem, quandò ea quæ Domini præceptis sagaciter memorantur in mente, efficaciter complentur in opere & corpore. Domini enim memorata, & non completa præcepta, damnationem magis animæ, quàm salutem, ministrant. Memorata verò & operibus consummata, à facientibus procul repellunt peccata, & perseuerantibus salutem continuam, & præmia promittunt æterna. Tribuent facientibus gloriam, non facientibus gehennam minantur æternam. Vndè & sequitur: *vt qualiter contemnentes Deum, in gehennam pro peccatis incidunt.* Contemnentes enim sunt, qui audiunt quidem præcepta Domini, sed obedire contemnunt. Deũ enim monachi con temnunt, quandò Abbati suo obedire renuunt, & dura ceruice resistunt. De omnibus enim à se missis prędicatoribus Dominus ait: Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit. Hos autem contemnẽtes, & Abbatis pręcepta iusta despiciẽtes, rectè gehenna pro peccatis incẽdit, quã euadere potuissent, si Domini & Abbatis sui pręceptis obtẽperãssent. Quasi eñ ignis ligna, sic gehenna inobedientium recipit peccata. Et sicut ignis succẽditur ex lignis, sic gehenna contemptorum Dei succenditur peccatis, vt vnuquenq; secũdùm quantitatem suorum cruciet delictorum. Vnusquisq; enim quantum gehẽnæ ministrauerit * peccatũ, tantũ sibi gehennæ ignis incẽdit flammã. Quãtùm vnusquisq; portauerit peccatorum ligna, tantùm miser cruciabitur in gehenna. Et quantum ibi peccatorum suorum composuerit aceruum, tam grandem & * dirum inueniet cruciatum. Et hoc modo vnumquenque de proprijs peccatis gehennæ incẽdit ignis. Hinc beatus Isidorus ait: Sicut vnusquisq; sanctus in futuro iudicio pro quantitate virtutum glorificabitur, ità & vnusquisq; impius pro quantitate facinorum condemnabitur. Nec deerit in supplicio futuro damnationis ordo, sed iuxta qualitatẽ criminum, discretio erit pœnarum. Hinc beatus Gregorius ait: Omnipotentis Dei iustitia, futurorum præscia, ab ipsa mundi origine gehennæ ignem creauit: qui in pœna reproborũ esse semel inciperet, sed ardorem suum etiam sine lignis nunquàm finiret, vt esset miseris mors sine morte, finis sine fine, defectus sine defectu: quia & mors viuit, & finis semper incipit, & deficere defectus nescit, & mors perimit, & nõ extinguit: dolor cruciat, sed nullatenùs pauorem fugat: flamma cõburit, sed nequaquàm tenebras decutit. *& vitam æternam, quæ timentibus Deum præparata est, animo suo semper reuoluat.* Id est, hoc in corde suo semper reuoluat, quod de contemnentibus Dominum dicitur: Ibunt in supplicium æternum. De timentibus Deum: Iusti verò in vitam æternam, vbi est gloria sempiterna, exultatio magna, corona virtutibus florida, claritas veri solis illuminatione fulgida, * iubilatio omnium sanctorum solida, pax æterna, & semper * manens bonitas tota: ad quam qui bonorum operum virtutibus fulti peruenerint, beatis angelis similes erunt, & simul cum Deo suo felices gaudebunt, & in perpetuo sine fine regnabũt. *Et custodiens se omni hora à peccatis & vitijs, id est, cogitationum, linguæ, oculorum, manuum, pedum, vel voluntatis propriæ.* Quod dicit, à peccatis custodire se omni hora, subauditur, ab omnibus prauis operibus, quæ fiunt cogitatione, locutione, & opere. Vndè hic aptè posuit, cogitationum, linguæ, manuum, pedum &c. Istis fomitibus quasi quibusdã gradibus coalescit omne peccatum. Cogitatio nanque praua delectationem parit, delectatio consensum, consensus actionem, actio consuetudinem, consuetudo necessitatem. His ergò vinculis homo implicatus, catena vitiorum tenetur adstrictus: ità vt ab ea euelli non valeat, nisi diuina gratia manum iacentis appręhendat. Sic ergò nos omni corpore oportet aptare, vt creatori nostro totis membrorum viribus, obsequiũ valeamus præbere. Tunc enim oculus Deo præstat obsequium, cùm turpia declinat adspicere. Tũc lingua merebitur præmium, quandò benedictionibus occupatur. Tũc auditus placebit Deo, si detractionibus non misceatur. Et pedes

Marginalia (left column): Deute. 4. — Psal. 102. — Memoria timoris Domini, quot quantaque bona adferat. — Obliuio mentis quę adducat commoda. — Memoria præceptorũ Dei quãdò salutẽ præbeat, quandò non. — Monachi Deum contemnunt, cùm Abbati non obediunt. — Lucæ 10. — Similitudo pulchra. — * al. peccata.

Marginalia (right column): * al. durum — lib. 1. de sum. bon. cap. 32. — lib. 15. Mor. cap. 14. — Matth. 25. — Ibidèm. — * al. habitatio — * al. permanens — Omnia corporis membra, quomodò Deo pręstare possint obsequium.

laudare Deum poterunt, si cursum suum
ab omni malitia reuocare festinēt. Et ma-
nus Deum benedicūt, si rapinis renuncia-
uerint, & ad misericordiā properauerint.
Quòd verò dicit, custodire se à vitijs: sub-
auditur, à septem principalibus, id est, à
gula, fornicatione, auaritia, ira, tristitia,
acedia, vana gloria, & ab octaua eorum ge-
nitrice superbia, & ab omnibus prorsùs il-
lorum nociuis ramusculis, qui quasi ve-
natæ soboles, è venenatis nasfunctur
parentibus, quorum hic catalogum enu-
merare nimis est longum. Nam in cordi-
bus reproborum inuicèm sibi catalogus
succedit vitiorum, vt dum vnum abierit,
succedat alterum, iuxta Prophetę testimo-
Ioel. 1. nium, qui ait: Residuum erucæ comedit
locusta, & residuum locustæ comedit bru-
chus, & residuum bruchi comedit rubigo
Ierem. 1. &c. Hinc iterùm per Prophetam dicitur:
Omnes cognationes terræ ab Aquilone ve
nient, & ponent vnusquisque solium su-
* al. in introitum um in * circuitu portarū Hierusalem. Re-
gna Aquilonis, vitia sunt, quę in ipsis por-
tis, id est, in ipsis sensibus animæ regnant.
Neque enim aliundè peccamus, nisi viden-
do, audiendo, attrectando, gustando, at-
Ierem. 9. que tangendo. Vndè & alibi dicitur: In-
trauit mors per fenestras nostras, & ingres-
sa est domos nostras. Quòd verò dicit, vo-
luntatis propriæ: subauditur, custodiat se
à peccatis & vitijs propriæ voluntatis. *sed
& desideria carnis*, subauditur, nō delectetur
implere. Quid enim in hac vita laboriosi-
* al. desiderijs us, quàm carnalibus * vitijs æstuare? Aut
quid hic securius, quàm desideria carnis
non implere, & seculi huius nihil appete-
re? Qui enim hunc mundum diligunt, &
desideria carnis implere cōtendunt, à tur-
bulentis seculi solicitudinibus conturban-
tur. Qui autem ità huic mundo moriūtur,
vt soli Deo viuere delectentur, futuræ pa-
cis requiem, quam illic expectant, hic quo-
dammodò habere iam inchoant. Ergò iam
perseueranter intendere oportet animum
nostrum orādo atq; pulsando, quousquè
importunas desideriorum carnaliū sugge-
stiones, quæ nostris obstrepunt sensibus,
fortissima intentione superemus, ac tā diù
insistere, quousquè persistēdo vincamus.
*Aestimet se homo de cælis à Deo semper respici omni
hora: & facta sua in omni loco ab adspectu diuinita-
tis videri, & ab angelis omni hora renūciari.* Quan-
* al. soliciçus to em̄ vnusquisq; * soliciter se à Deo æsti-
met respici, tanto debet cautiùs viuere, &
vitam suam honestissimè custodire, nè il-
los diuinitatis offendat oculos, quos vult
Hebr. 4. habere propitios. Respicit ille abdita & se-
creta, & occulta considerat, nec Dei oculos
Ierem. 23. aliquis potest euadere, dicentis: Ego Deus
approximans tibi, & non Deus de longin-
quo. Si absconsus fuerit homo in abscon-

ditis, ergò ego non videbo eum. Nōnne &
terrā ego impleo? Hinc psalmista ait: Oculi Psal. 33.
Domini super iustos, & aures eius in pre-
ces eorum. Quod autem dicit, Et ab angelis
omni hora renunciari: ab illo loco intelli-
gitur, vbi angelus Tobiæ dixit: Quandò Tob. 12.
orabas cum fletu, & sepeliebas mortuos,
ego obtuli orationes tuas Domino. Sed
Dominus cùm dixisset in Euangelio, Qui- Matth. 18.
cunq; humiliauerit se sicut paruulus iste,
hic maior est in regno cælorum: Et qui
susceperit vnum paruulum talem in no-
mine meo, me suscipit. post paululùm ad-
didit: Videte nè contemnatis vnum ex
his pusillis. Dico enim vobis, quia angeli
eorum in cælis semper vident faciem pa-
tris mei. Magna dignitas animarum est, Hiero. in
vt vnaquæque anima habeat ab ortu nati- ca. 18. Mat.
uitatis in custodiam suum angelum dele-
gatum, vt illam custodiat, ne peccet, &
quæ bona fecerit, nunciare Deo non ces-
set. *Demonstrat nobis hoc Propheta, cùm in cogita-
tionibus nostris ità Deum semper præsentem osten-
dit, dicens: Scrutans corda & renes Deus.* Hæc Psal. 7.
propria virtus, vt Cassiodorus ait, solius
Dei est, & corda nostra discutere, & ani-
mi nostri vigorem, potentiæ suæ luce pe-
netrare. Nam licet nobis multò celsiores
sunt * potentiæ cælorum, nulli tamē crea- * al. potestates.
turarum datum est, cogitationum nostra-
rum plenissimè secreta cognoscere. Agno-
scit tamen perfectè in nobis solus ipse,
qui iudicat. Ipse autem dicit: Scient o- Apoc. 2.
mnes ecclesiæ, quia ego sum scrutans renes
& cor. Hinc Ieremias ait: Tu Domine ex- Ierem. 20.
ercituum, probator iusti, qui vides renes
& cor. Hinc iterùm scriptum est: Quoni- Sapien. 1.
am renum illius testis est Deus, & cordis
eius scrutator est verus. Corda ergò no- Deus quandò scrutetur corda nostra.
stra scrutatur D E V S, quandò cogitatio-
nes cordium nostrorum subtiliter inue-
stigat, vt quæ hominibus sunt occulta,
illi fiant in palàm. Scriptum est enim: Ho- 1. Reg. 16.
mo videt in facie, Deus autem in corde.
Scrutatur autem renes, quandò animi no- Quandò scrutetur idem renes nostros.
stri constantissimum intendit vigorem, si-
ue corporeas liquidè penetrat delectatio-
nes. *Et iterùm: Dominus nouit cogitationes hominū.* Psal. 93.
Hinc Ieremias ait: Oculi mei super vias ho Ierem. 16.
minum. Non sunt absconditæ à facie mea,
& non est occulta iniquitas eorum. Hinc
Salomon ait: Respicit Dominus vias ho- Prouer. 5.
minis, & omnes gressus eius considerat.
Hinc Dauid dicit: Seruaui mandata tua Psal. 118.
& testimonia tua, quia omnes viæ meæ in
conspectu tuo. Non solùm factis, sed Cogitationibus quandò peccemus.
etiam cogitationibus delinquimus, si eis
illicitè occurrentibus delectemur. Nam
si priùs prauæ cogitationi resistimus, in
lapsum operis non incurrimus. *Et item
dicit: Intellexisti cogitationes meas à longè.* Psal. 138.
Hinc per Salomonem dicitur: Omnes viæ Prouer. 16.

Prouer. 15. hominis panduntur oculis Dei. Infernus & perditio coram Domino, quantò magis corda filiorum hominum? A longe enim quod dicit, non locum significat, sed tempus: quia non solùm facta nostra præuidet Deus, verùm etiam antequàm nosipsi existimamus, cogitationes nostras cognoscit. Non est timendum, si bona malaque in cogitationem veniant, sed magis gloriandum est, si mens mala à bonis intellectu rationis discernat: & quod inter bonum & malum sensu prudentiori discernit, aut mala cognita caueat, aut intellecta bona Psal. 75. faciat. *Et, Quia cogitatio hominis confitebitur tibi.* Cogitatio hominis, quàdò Deo cõfiteatur. Cogitatio hominis Deo confitetur, quandò peccata præterita humili satisfactione ab illo damnatur: quia dum vnusquisque diuina illuminatione præuenitur, statim molestijs turpium cogitationum pulsatur, sed eas Domino confiteri humiliter non veretur. *Nam vt solicitus sit, circa cogitationes suas peruersas, dicat semper vi-* Psal. 17. *lis frater in corde suo: Tunc ero immaculatus coram eo, si obseruauero me ab iniquitate mea.* Monachorum beatorum vita qualis. Subtiliter beatorum monachorum vita describitur, qui quandò ad aliquam se gratiam Domini peruenisse cognoscunt, caueant nè iterùm iniquitatis antiquæ calamitatibus * innectantur. * al. innodentur. Nam cogitationes illicitas immittere, dæmonum est: cogitationibus verò oblectari peruersis, nostrum est. Iniquitatem hoc in loco pro cogitatione posuit. Omne enim quod æquũ non est, iniquum est. Ergò qui se à prauis obseruat cogitationibus, leuiùs se obseruat à prauis operibus. Et ideò dixit: Tunc ero immaculatus coram eo, si obseruauero me ab iniquitate me. àc si diceret: Tunc immaculatam potero ducere vitam, si me non maculauerit cogitatio praua. Neque enim potest sine macula viuere, cuius iniqua cogitatio polluit mentem. Immaculatus quis viuat. Sed ille tantùm benè immaculatus viuit, qui se ab iniquitate prauæ cogitationis custodit. Et nè aliquis dicat, cogitare tantùm, & non facere, non est grande peccatum: * al. malorum audiat quid de * malis cogitationibus sit scriptum. Dicit enim Scriptura: Prouer. 24. Cogitatio stulti peccatum est. Et vt intelligeres, quale peccatum, dicit eadem Sapien. 1. Scriptura in alio loco: Peruersæ cogitationes separant à Deo. Non enim paruum est, sed grande, peccatum, separari à Deo, & iungi diabolo. A quo se benè obseruat, qui cogitationes iniquas, dum ad- Psal. 136. huc sunt paruulæ, tenet & allidit ad petram. *Voluntatem verò propriam ità facere pro-* Eccli. 18. *hibemur, cùm dicat Scriptura nobis: Et à * volu-* * al. voluntatibus *ptatibus tuis auertere.* In multis iam dictum est, quia propriam voluntatem nulli vnquàm facere permittendum est, nisi iudicio & probatione, vel multorum, vel eorum, qui præsunt. Nam illam dicimus esse perfectam continentiam, qua se quis à proprijs voluntatibus suis continet. Quantum autem habeat periculi, qui voluntatem propriam facere vult, & non Domini, ex his Apostolus dicit: Facien- Ephe. 2. tes voluntatem carnis & cogitationum, eramus aliquandò & nos natura filij iræ, sicut & cæteri. *Et iterùm: Rogamus Deum in* Matth. 6. *oratione, vt fiat illius voluntas in nobis.* Dominus infirmitatem hominis, quem portabat, ostendens, ait: Pater, si fieri potest, transeat Matth. 26. à me calix iste. Et exemplum discipulis suis tribuens, vt non voluntatem suam faciant, sed Dei, addidit: Veruntamen non Marc. 14. quod ego volo, sed quod tu. Et alio loco dicit: Descendi de cælo, non vt faciam vo Ioan. 6. luntatem meam, sed eius qui misit me. Quòd si filius obediuit facere voluntatem patris, quantò magis seruus debet obedire, & non suam, sed Domini voluntatem facere? *Docemur ergò meritò uostram non facere voluntatem, cùm caueamus illud, quod dicit Scriptura: Sunt viæ, quæ videntur hominibus* Prouer. 16. *recta, quarum finis vsque ad profundum inferni demergit.* Hæc est illa lata & spatiosa via, quæ per se gradientes ducit ad perditionem, per quam multi, voluntates suas sequendo, pereunt, & descendunt in infernum. Hinc quidam sapiens dicit: Via Eccli. 21. peccantium complantata lapidibus, & in fine illorum inferi, & tenebræ, & pœnæ. De quibus & in libro Iob legitur: Exul- Iob 21. tant in lusibus, tenent tympanum & citharam, & gaudent ad sonitum organi: deducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt. Nam & de illis intelligi potest, qui nunc electi esse videntur: sed quia non sunt, à Domino reprobantur, dicente Propheta: Vocauit Do Amos 7. minus iudicium ad ignem, & deuorauit partem domûs. Pars quippe domûs deuorabitur, quia illos etiam infernus absorbebit, qui nunc se in præceptis cælestibus stare gloriantur. Potest & de illis non inconuenienter intelligi, quos vitia sub simulatione virtutum decipiunt. Quædam vitia speciem virtutum habere videntur, sed tamen virtutes non sunt. Nam interdùm sub prætextu iustitię crudelitas agitur: & indè nonnulli iustos se esse confidunt, vndè maximè apud Dominũ reprobantur. Carnales autem plerunquè per insensibilitatem mentis nõ agnoscunt vitium esse culpabile, quod dignũ videtur damnatione. Hinc per Salomonem dicitur: Vias, quæ à Prouer. 4. dextris sunt, nouit Dominus: peruersæ verò sunt, quæ à sinistro sunt. Intelligitur hoc & de hæreticis, quorum dogma illis videtur rectum, sed à Catholicis viris discernitur & iudicatur esse prauum, quia sequaces suos seducit ad tartarum.

Hinc

Ibidem. Hinc Salomon ait: Via impiorum * vm-
* al. tenebrosa. brosa, nesciunt vbi corruant. Hinc iterùm
Prouer. 13. dicit: In itinere contemptorum vorago.
Et cùm item caueamus illud, quod de negligentibus
Psal. 52. *dictum est: Corrupti sunt, & abominabiles facti*
* al. loquendo. *sunt in voluptatibus suis.* Corrupti sunt, * se-
quendo libertatem arbitrij sui: & abomi-
nabiles facti sunt, sequentes volũtates pro-
prij cordis sui. De his enim Apostolus ait:
2. Timot. 3. Homines corrupti mente, reprobi circa fi-
1. Timot. 4. dem, sine affectu, præuaricatores, immites,
cauteriatam habentes conscientiam, &c.
In desiderijs verò carnis, ità nobis Deũ cre-
damus semper esse præsentem, cùm dicat
Propheta Domino: Ante te est omne desi-
Prouer. 37. derium meum. Nõ enim ante homines, in-
quit, qui cor videre non possunt, sed ante
te, est omne desiderium meum, cui non la-
tent, quę sunt in cogitatione vel desiderio
cordis mei. *Cauendum ergò est malum desideriũ,*
quia mors secus introitum delectationis posita est.
Mors vndè dicta. Mors dicta vel à morsu, vel quia amara est.
Ideò à morsu dicta est mors, quia delectata
Genes. 3. est Eua de ligno paradisi comedere vetito,
& suasa à diabolo accepit pomum, & mo-
mordit illud, & statim mortẽ glutiuit ama-
ram cum morsu. Delectata est, & momor-
dit, & statim mortis periculũ incurrit. In-
trauit delectatio pomi in animam, intra-
Mors secus introitum delectationis cur posita dicatur. uit pariter & mors cum illa. Et ideò secus
introitum delectationis, mortem positam
beatus esse Benedictus dicit. Nã eodẽ blan-
dimento delectationis, homines decipiun-
tur nunc per diabolum, quo protoplasti
in paradiso sunt decepti. Diabolus enim
quandò decipere aliquem cupit, priùs na-
turam vniuscuiusq; intendit, & inde se ap-
* al. apertũ plicat, vnde * aptum hominem ad pecca-
tum inspexerit. Diabolus enim serpens est
lubricus, cui si in capite suggestionis non
resistitur, totus in interna cordis, dum nõ
sentitur, illabitur. Si autem ei fortiter in ca-
pite à sanctis viris resistatur, tota eius sug-
gestio citiùs annihilatur. Vndè & Psalmi-
Psal. 14. sta ait: Ad nihilum deductus est in cõspe-
Psal. 136. ctu eius malignus. Et, Beatus qui tenebit &
allidet paruulos suos ad petram. Vndè scri-
Eccli. 18. ptura ait: Post concupiscentias tuas non
Iacob. 1. eas. Hinc Iacobus Apost. ait: Vnusquisq;
verò tentatur, à concupiscentia sua abstra-
ctus & illectus. Abstractus, videlicet à re-
cto itinere, & illectus in malum. Hinc ite-
Ibidem. rùm ipse dicit: Dehinc cõcupiscentia cùm
conceperit, parit peccatum: peccatum
verò, cùm cõsummatum fuerit, generat mor-
2. Reg. 11. tem. Tentatus est Dauid visu vxoris alie-
2. Reg. 12. næ, & concupiscentia sua abstractus & il-
lectus est, atq; vbi conceptum scelus perfe-
cit, reatum mortis etiam proprio ore iudi-
catus incidit, quem tamen pœnitendo eua-
Matth. 26. sit. Tentatus est Iudas per philargyriam, id
est, auaritiam: & quia erat auarus, ab ipsa

concupiscentia sua abstractus & illectus,
ad interitum consentiendo est perductus.
Tentatus est Ioseph verbis dominæ, sed Genes. 39.
quia nec cõcupiscentiam libidinis, nec de-
lectationem habuit carnis, à tentatione vi-
ctor euasit. *Ergò si oculi domini speculantur bonos* Psal. 11. 13.
& malos, & Dominus de cælo semper respicit super
filios hominum, vt videat si est intelligens aut requi-
rens Deum: & si ab angelis nobis deputatis, quotidiè
Domino factori nostro opera nostra nunciantur. Ocu-
li Domini, respectio est diuina, * qua sem- * al. quia
per respicit super bonos, vt eos ab insidijs
inimici defendat, à peccatis custodiat, &
in bonis operibus iugiter persistere faciat.
Respexerunt ergò oculi Domini Petrum, Matth. 26.
& ille statim reuersus à negationis vitio,
cognouit Dominũ: & amare flendo, emen-
dauit delictum. Speculãtur ergò oculi Do- Oculi Domini aliter
mini bonos & malos, vt bonis bona, & ma- iustos, &
lis mala retribuat: vt illis pro bonis operi- aliter ma-
bus præmia, istis pro prauis actionibus pœ- los specu-
nam retribuat sempiternam. Istos, vt exau- lantur.
diat & saluet: illos, vt perdat & damnet,
sicut scriptum est: Oculi Domini super iu- Psal. 33.
stos, & aures eius in preces eorum. Vultus
autem Domini super faciẽtes mala, vt per-
dat de terra memoriam eorum. Respicit & Psal. 13.
super filios hominum, vt videat si est ali-
quis inter eos intelligens, aut requirẽs Deũ.
Ille enim apud Deum intelligens habetur, Intelligens
qui rectè credẽs in Euangelium, præceptũ apud Deũ
Domini custodit, & operatur in eo. Ille re- quis habea-
quirens Dominum habetur, qui in opere tur.
& oratione, non alium, sed ipsum audito- Requirens quis.
rem solum requirit & * exorat: qui non in Psal. 54.
alio curam, spem, vel fiduciam, nisi in ipso * al. orat.
solo Domino ponit Iesu Christo: Curam,
vt est id: Iacta in Domino curam tuam. Psal. 70.
Spem, vt: Spes mea Dominus à iuuentute
mea. Fiduciam, vt: Bonum est confidere in Psal. 117.
Domino. Angelos nobis deputatos dicit,
de quibus Dominus ait: Angeli eorũ sem- Matth. 18.
per vident faciem patris mei, qui in cælis
est. Et pro quibus Paulus Apostolus mu- 1. Cor. 11.
lieres prohibet in Ecclesia non velatis in-
trare capitibus. Et de quibus idem alio lo-
co dicit, quòd angeli missi sunt in ministe- Heb. 1.
rium propter eos, qui hæreditatem capiũt
salutis. *Cauendum est ergò omni hora, fratres, sicut*
dicit Propheta in psalmo, nè nos declinantes in malũ, Psal. 52.
& inutiles factos, aliqua hora adspiciat Deus, & par-
cendo nobis in hoc tempore: quia pius est, & expe-
ctans nos conuerti in melius, nè dicat nobis in futuro:
Hæc fecisti, & tacui. Ille enim declinat in ma- Psal. 49.
lum, qui priùs stetit in bono. Et qui priùs
in statu rectitudinis stetit, si declinauerit
in malum, factus est inutilis seruus & pra-
uus. De tali enim anima dicit Propheta: Ierem. 2.
Quàm vilis facta es nimis, iterans vias tuas.
Illa misera efficitur anima, quæ de statu re- Quę anima
ctitudinis crebrò descendens, cõmittit cul- misera effi-
pam. Vnde & misera & inutilis facta est. ciatur.
Sed

Sed nec de talibus interdicenda est venia. Sed hoc necesse est, vt custodiat, & sic præteritam plangat culpam, nè iterùm * plangendam committat, & eum frequêter Dominus peccantem ad spiciês, & reuerti diù ad pœnitentiam expectans, illi nolenti dicat: Hęc fecisti, & tacui. Superiùs enim peccatori Dominus dixerat: Tu verò odisti disciplinam, & proiecisti sermones meos retrorsum &c. quæ ibi descripta peccatorũ multa retinentur mala: & tunc ista subijciens dixit peccatori in vindicta, ac si diceret: Hæc supradicta frequêter commisisti peccata, & non tibi reddidi dignam operis tui praui vindictam, sed potiùs tacui, & expectaui te conuerti ad pœnitentiam. Nõ tibi pro malis volui reddere mala, sed tacui & expectaui, vt pœnitentiam agenti redderem pręmia. Tacere etenim Domini, est, peccatori malum prò malo nõ reddere, sed diù ad pœnitentiam expectare. Peccatori enim Dominus non taceret, sed responderet, si vindictam de eius prauis actionibus expeteret. Sed quem diù expectat vt pœniteat, si pœnitentiam non egerit, subitò ferit, vt pereat.

*al. plangenda

Psal. 49.

Ibidem.

Domini est ad pœnitentiam diù expectare.

De secundo humilitatis gradu.

2. grad. humilitatis.

Secundus humilitatis gradus est, si propriam quis non amans voluntatem, desideria sua nõ delectatur implere, sed vocem illam Domini factis imitetur, dicentis: Non veni facere voluntatem meam, sed eius qui misit me. Sicut non potest homo Deo similiter & mammonæ seruire, sic non potest voluntatem propriam, & Dei pariter voluntatê implere. Vno enim vas poculo plenum, impleri poculo non poterit altero. Nisi enim * exhaurierit nociuum, non potest * hauriendo impleri proficuo. Nec vna pectoris vrna carnis simul & maiestatis sustinere poterit desideria, sed vndè recedunt * vna, succedunt alia, id est, * à qua mente recedunt vitia, succedens virtutum copia possidet. Ergò à nostri peccatoris arca, exhaurienda sunt carnalia desideria: vt & impleri possit virtutum spiritaliũ copia, & à Deo venientia tenere possit spiritalia desideria. Hinc enĩ scriptum est: Lignum vitæ, desiderium veniens. Et, Desiderium suum iustis dabitur. De impiorũ autem desiderio ità scriptum est: Desiderium impiorum, munimentum est pessimorum. Et alibi scriptum est: In allocutione desiderij, ascendit illis de mari ortygometra, & vexationes peccatoribus superuenerunt. Ergò relinquendæ sunt nostræ voluntates & desideria, vt factis você illam Domini imitari possimus, qua dicit: Non veni facere voluntatem meam, sed eius qui misit me. Quod autem sequitur, *Item dicit Scriptura: * Voluntas habet pœnam, & necessitas parit coronam.* Fateor me,

Ioan. 6.

Matth. 6.

*al. exhauriet

*al. exhauriendo

*al. vanæ, succedunt aliæ.

*al. à quo

Prouer. 13.

Prouer. 10.

Prouer. 11.

Sapien. 19.

Ioan. 6.

*al. voluptas

nisi fallar, nunquàm hoc in diuinis legisse scripturis. Et ideò non huius sententię sonum, sed magis eiusdem intellectum quærere volo. Dicit enim, Voluntas habet pœnam, & necessitas parit coronam: àc si diceret, Lata & spatiosa via est, quæ ducit ad mortis pœnam, arcta & angusta quæ ducit ad perennis vitæ coronam. Nam quid est aliud, dicere, Voluntas habet pœnam: nisi, lata & spatiosa est via, quæ ducit, vbi voluptuosis pœna debetur ęterna? Et quid est dicere, necessitas parit coronam: nisi, arcta & angusta est via, quæ ducit ad vitam: vbi necessitatem pro Domino patientes, coronas recipiat sempiternas? Hinc iterùm Dominus dicit: Qui vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suã, & sequatur me. quid est aliud, semetipsum abnegare: nisi, latam & spatiosam viam deserere, & voluntates proprias odire? Quid est, tollat crucem suam, & sequatur me: nisi, arctam & angustam viam arripiat, vbi pro me multas necessitates sustineat, & sic ad gaudia perpetua, me sequês, veniat, vbi æternam coronam, me donante, percipiat?

Matth. 7.

Lucæ 9.

Abnegare semetipsũ quid.

Crucem suam tollere quid.

De tertio humilitatis gradu.

Tertius humilitatis gradus est, vt quis pro Dei amore omni obedientia se subdat maiori, imitans Dominum, de quo dicit Apostolus: Factus est obediens vsque ad mortem. Si enim, vt decet, Deum diligimus, nõ solùm in omni obediêtia subdi maiori, sed si necessè fuerit, parati debemus esse etiam pro illo mori, sicut & ille pro nobis mortuus est, sicut ait Apostolus, dicês: Cõmendat Deus suam charitatem in nobis, quoniam cùm adhuc peccatores essemus, Christus mortuus est pro nobis. Et nõ solùm pro illo mori, sed etiam pro fratribus animas ponere debemus esse parati, sicut idem Apostolus ait: In hoc cognouimus charitatem eius inquit, quoniã ille pro nobis animam suam posuit, & nos debemus pro fratribus animas ponere. Diligamus ergò Deum, vt filij patrem, & simus pro illius amore maioribus subditi vsq; ad mortem: quia & ille, cùm in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se ęqualem Deo, sed semetipsum exinaniuit, formam serui accipiens, in similitudinem hominũ factus: & habitu inuentus vt homo, humiliauit semetipsum, factus obediens vsque ad mortem. Videte ergò, idem ait Apostolus, qualem charitatem dedit nobis pater, vt filij Dei nominemur & simus. Ità enim perfecti erimus in charitate, si, sicut ille nullius, nisi salutis nostræ gratia, prior nos dilexit: ità nos nullius alterius rei, nisi tantùm sui amoris dilectione, & maioribus subdi, & pro illo mori simus parati.

3. grad. humilitatis.

Philip. 2.

Roma. 5.

1. Ioan. 3.

Philip. 2.

1. Ioan. 3.

De quarto humilitatis gradu.

4. grad. humilitatis.

Quartus humilitatis gradus est, si in ipsa obedientia duris & cõtrarijs rebus, vel etiam quibuslibet irrogatis iniurijs, tacita conscientia patientiam amplectatur. Frequenter solet contingere, vt quantùm se monachus humilitati & obedientiæ subdiderit, tantùm inuenit, quod duriùs portet. Vndè necessè est, vt vnusquisque, cùm ad Dei accedit seruitium, ad omnia toleranda, suum fortiter præparet
Eccli. 2.
animum, sicut scriptum est: Fili, accedens ad seruitutem Dei, sta in iustitia & timore, & præpara animam tuam ad tentationem. Deprime cor tuum & sustine, siue irrogatas iniurias ab alio, siue tentationes venientes ex animo, tacita conscientia sustine, & auxiliante Deo, cum patiẽtia omnia
Lucæ 21.
vinces. Scriptum est enim: In patientia vestra possidebitis animas vestras. Hinc Ia-
Iacob. 1.
cobus ait: Scientes quòd probatio fidei vestræ patientiam operatur, patientia autem opus perfectum habet. Ideò inquit aduersis tentamini, vt virtutem patientię discatis, & per hanc ostendere possitis ac probare, quia firmam fidem futurę retributionis in corde gestatis. Hinc & Paulus simili-
Roman. 5.
ter ait, dicens, quòd tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem operatur: quia cuius patientia vinci nõ potest, ille perfectus esse probatur. Illa enim ratio facit fideles per patientiam exerceri, vt per hanc fides eorum quæ sit perfecta, probetur, dum ex rebus prosperis vtilia iustiùs exempla præstet hominibus, necessè est iterùm tangi aduersitatibus, quatenùs eius patiẽtia bonum in cæteris det exemplar, & patiẽtiæ suæ post mortem recipiat præmia: quia qui Deum pro irrogata laudat iniuria, & commissa sine dubio perdet facinora, & promissa quandoquè recipiet præmia. *& sustinens, non lassescat vel discedat, di-*
Matth. 10. & 24.
cente Scriptura: Qui perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit. Nam inchoantibus præmium promittitur, sed perseuerantibus datur.
Cõuersatio nostra, Deo quandò placeat.
Tunc enim Deo placet nostra cõuersatio, quandò bonum quod incipimus, perseueranti fine complemus. Ille monachus lassescit vel discedit, qui regulare opus quod cœpit, ad perfectum nõ ducit: qui in ipso opere quod agere feruenti animo cœpit, paulatim lãguescẽs tepescit, & aut ab opere tantùm, aut simul ab opere & monasterio tepefactus recedit, nõ ponens ante oculos illud, quod scriptura maximè monachos
Eccli. 11.
hortatur, dicens: Confide in Domino, & mane in loco tuo. Vndè & sequitur: *Item,*
Psal. 26.
Confortetur cor tuum, & sustine Dominum. Ac si diceret: Viriliter age, ne cadas in desperationem, & non tibi negatum putes, quòd
* al. accepisti.
diù promissum non * accipis. Sustine Dominum, & sine defectione spera in eum, vt tẽpore oportuno accipias vel metas, quod hîc sagaciter quotidiè operaris. Exhortatio ista bonorũ est monachorum, necnon omnium Christianorum, nè se carnis imbecillitate à recto subducat proposito: sed in bonis operibus perseuerantes, ad perseuerantiam tendant, & in his, quę illis regulariter iniunguntur, constanter perseuerent. Sic enim sustinentium pectora roborantur, si spem suã in Domini virtute ponẽtes, ad boni operis perseuerantiam tendant & promissa Domini sustinẽtes, à Domino mercedem recipere non desperent. *Et ostendens, fidelem pro Domino vniuersa etiã contraria sustinere debere, dicit ex persona sufferẽtium:*
Propter te morte afficimur tota die, æstimati sumus Psal. 43.
vt oues occisionis. Morte verò affici, est per longas passiones præsentis vitæ * exitum re- * al. exitiũ
perire. Boni monachi fortitudo, nec di- Monachi boni fortitudo qualis esse debeat.
uersis pulsata molestijs vinci, nec vllis voluntatum illecebris debet succumbere, nec aduersis deijci, nec debet prosperis eleuari, sed contra omnia vitia roborata persistere debet & inconcussa. Et sicut ouis ad occisionẽ ducta nec vociferatur, nec repugnat: ità monachus patientiam habẽs, nec vociferans murmurare, nec repugnans iniuriæ debet resistere, sed magis multis tribulationibus affectus, debet cum Psalmista Domi-
no dicere: Propter verba labiorum tuorũ Psal. 16.
ego custodiui vias duras. *Et securi de spe retributionis diuina, subsequuntur gaudentes, & dicẽtes:*
Sed in his omnibus superamus, propter eum qui dile- Rom. 8.
xit nos. Sancti enim cũ Deo, & propter Deum omnes pręsentis seculi superant tribulationes, fortiter agentes propter æternam retributionem. Superant enim aduersa omnia, & Dominum habentes, à nullis su-
perãtur aduersis. Si enim Deus pro nobis, Ibidem.
quis contra nos? Hinc Petrus Apostolus
ait: Et quis vobis nocebit, si boni ęmulato- 1. Pet. 3.
res fueritis? De his dicit, quæ nobis ab aduersarijs per verba contumeliosa, per dãna rerum temporalium, per tormenta corporis accidunt. Hæc enim omnia cùm fidelibus irrogantur, eis nocere nõ possunt, sed magis palmam patientiæ æquanimiter tolerantibus afferunt. Si quis autẽ huiusmodi aduersis victus deficit, non huic ille, qui malum intulit, sed ipse sibi qui hęc patienter ferre recusauit, nocuit. *Et item alio loco scri-*
ptura: Probâsti nos Deus, igne nos examinâsti, sicut Psal. 65.
examinatur argentum. Monachorum enim Monachorum probatio vbi fiat.
probatio in tentationum & diuersarum tribulationũ fit camino. Oportet nos, in-
quit Apostolus, per multas tribulatiões in- Act. 14.
troire in regnum Dei. Igne nos examinâsti, sicut examinatur argentum, dicit. Examinantur ergò igne tribulationis electi, vt ab omnibus sordibus mundati, venire merentur ad diadema regis æterni. Argentum enim,

enim, nisi examinetur per ignem, sordidû manet ex sua * rubigine: ità & corda hominum, nisi igne sancti spiritûs fuerint mundata, naturaliter sordida manent & immunda. Propterea nè in fornace humilitatis & tribulationis in plumbi mollescant naturam, necessè est fortiter abstinentiæ, patientiæque teneant arma. Scriptum est enim: Sustine tentationes Domini, coniungete Deo, & sustine, vt crescat in nouissimo vita tua. Omne quod tibi applicitum fuerit, accipe, & in dolore sustine, & in humilitate tua patientiam habe: quoniam in igne probatur aurum & argentum, homines verò * receptibiles, in camino humiliationis. *induxisti nos in laqueum, posuisti tribulationes in dorso nostro*. Induxisti nos in laqueum, propter exaggerationem dicit tribulationis, vt intelligas omne genus tribulationis in hoc seculo super electos venire, quia * omnem gloriam à Domino in futuro expectant recipere. Quia qui vitæ futuræ præmia accipere expectat, mala omnia præsentis vitæ æquanimiter tolerat, vt ex illius dulcedine, huius vitæ amaritudinem temperet. Quod autem dicit, posuisti tribulatiões in dorso nostro, conuenit cum sententia psalmi, qua dicit: * Incuruatus sum, & humiliatus sum nimis, & rugiebam à gemitu cordis mei. Tribulationes enim in dorso, & humilem significant animum, & curuum corpus. Indicant corpus ieiunijs castigatum, & cor contritum & humiliatum. Qui enim disciplinæ salutaris tribulationes in dorso minimè portant, erecto incedunt corporis collo, ferum vultum, & tumidum gestant animum. Quod autem sequitur, *Et vt ostendat sub Priore nos esse debere, subsequitur, dicens: Imposuisti homines super capita nostra*. Secundùm beati Benedicti expositionem significantur Abbates, sub quibus monachos regularis institutio decreuit viuere, & illorum dictis obtemperare, sub quibus & capita mittere, & iussa illos iusta decet implere. *Sed & præceptum Domini in aduersis, & in iniurijs per patientiam adimplentes, qui percussi in maxillam, præbent & aliam: auferenti tunicam, dimittunt & pallium: angariati milliario, vadunt duo: & cum Paulo Apostolo falsos fratres sustinent & persecutionem, & maledicentes se benedicunt*. Hanc alij doctores mysticè interpretati sunt sententiam. Beatus verò Benedictus tantùm, vt in hoc loco humilitatis & patientiæ nobis daret exemplar, posuit illam, quam qui in aduersis & in iniurijs veraciter implere conatus fuerit, ad humilitatis culmen ascendere citò poterit. Nam nullus hanc implere perfectè poterit, nisi qui priùs grandis patientiæ fundamentum in corde radicauerit, & summæ humilitatis priùs culmen attigerit. Qui enim in iniurijs irrogatis, non reddit malum pro malo, ille maxillam vnam percutienti, præbet aliam. Ille qui maledictum non reddit pro maledicto, auferenti tunicam, dimittit & pallium. Ille qui noo vincitur à malo, sed vincit in bono malû: angariatus milliario, voluntariè pergit duo. Iste sine dubio talis patienter, cum Paulo falsos fratres sustinet: & maledicentes se, benedicendo, veracis humilitatis implet præceptum.

al. origi. ne: | Eccli. 2. | *al. reptibiles. | Psal. 65. | *al. omne genus gloriæ | *al. afflictus | Psal. 37. | Psal. 65. | Matth. 6. | Luca 6. | 2. Cor. 11.

De quinto humilitatis gradu.

Quintus humilitatis gradus est, si omnes cogitationes malas cordi suo aduenientes, vel mala à se absconsè commissa, per humilem confessionē Abbatem suum non celauerit. Hinc Salomon ait: Qui abscondit scelera sua, non dirigetur: qui autem confessus fuerit, & reliquerit ea, misericordiā consequetur. Amaritudo enim pœnitentiæ, facit animum & sua facta subtiliùs discutere, & dona Dei quæ contempsit, flendo commemorare. Magna iam iustitiæ pars est, semetipsum nôsse interiùs hominem, quòd prauus est, vt ex eo diuinæ virtuti humiliùs subdatur, ex quo sua cognoscens peccata, alteri confitetur ea. Hinc iterùm Salomon ait: Reuela Domino opera tua, & dirigentur cogitationes tuæ. Vndè & subditur hîc: *Reuela Domino viam tuam*, id est, reuela per confessionem Abbati, quem tibi Dominus pro se vicarium dedit, actiones tuas, in quibus peccati conscientia latet. *& spera in Dominum*, qui tibi veniam de commissis, misericorditer donet. Hinc Cassiodorus dicit, velum quoddam est densitas peccatorū, vnde via, id est, vita nostra tenebrosi amictûs circundatione vestita est. Hãc reuelamus, quādò delicta nostra tenebrosa promptissimè confitemur. Reuelauit enim Paulus Domino viam suam, quandò dixit: Caro concupiscit aduersùs spiritum, spiritus autem aduersùs carnem. Sperauit autem in Domino, dum clamaret: Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Gratia Dei per Iesum CHRISTVM Dominum nostrum. Hinc Augustinus ait: Quod habes in corde, patefac in sermone per confessionem. Spera in eum, & ipse faciet, hoc est, ipse tibi dimittet peccata tua, & deducet in claritatem opera tua. Sequitur: *Confitemini Domino, quoniam bonus, quoniam in seculum misericordia eius*. Hinc Cassiodorus dicit: Confessionem istam ad medicinam pœnitudinis applicandam designat. Sed & hoc quoque ad præconia Domini pertinere, non dubium est: quandò maior gloria est pietatis, cōfitenti parcere, quàm

5. grad. humilitatis. | Prouer. 28. | Prouer. 16 | Psal. 36. | in Psal. 36. | Gala. 5. | Roma. 7. | Psal. 105. | in Psal. 105.

viuenti fine offensione præstare. Et nè aliquis de culparum suarum numerositatibus terreretur, addidit, quoniam bonus. Quis enim dubitet ad eum recurrere, quē sibi audit posse celerrimè subuenire? Addidit, quoniam in seculum misericordia eius. Audito bono Domino, nè se humana negligentia à studiosa & sedula supplicatione suspéderet, remedij causam dicit, vt ad confessionem celerem Domini debeat munere festinare. In seculum, vitæ huius significat cursum, vbi miseri sunt quicunque delinquunt: vbi fas est corda nostra conuerti, & misericordiam postulari. Ibi enim damnatio est confiteri peccatum, vbi iam constat esse iudicium. *Et item Propheta: Delictum meum cognitum tibi feci, & iniustitias meas non operui.* Hoc est cognitū facere, in confessionem delicta deducere. Operire est autem, vtile aliquid silétio tegere, aut cordis dissimulatione celare. Hoc faciunt stulti, qui putant Deum ignorare posse, quod agunt. Contrà, qui illum nouerunt res omnes habere manifestas, ad humilem confessionem, & pœnitentiæ vota descendunt, nè iudicem patiantur infensum, quem propitium habere poterant aduocatum. Sequitur: *Dixi, pronunciabo aduersum me iniustitias meas Domino, & tu remisisti impietatem cordis mei.* Hinc magna pietas diuinitatis ostéditur, vt ad solam promissioné deuotionis subitò laxauerit peccata, quandò sic iudicat pium votum, quemadmodùm operationis effectum. Dixit enim in corde suo Domino, non tacere quæ gesserat, & tanquàm iam cuncta prodiderit, ità illi remissa sunt, quæ voluit confiteri. Confessio ergò mea adhuc in corde erat, & ad os nōdùm venerat. Dixerā enim, Pronunciabo aduersùm me. Veruntamen Deus audiuit deuotionem cordis mei, & dimisit impietatem cordis mei.

Psal. 31. — Cassiod. in psal. 31. — Cassiod. ibidèm.

De sexo gradu humilitatis.

6. grad. humilitatis.

Sextus humilitatis gradus est, si omni vilitate vel extremitate contentus sit monachus. Magna apud Deum refulget gratia, qui huic mundo cōtemptibilis fuerit & vilis. Nàm reuerà necesse est, vt quem odit mundus, diligat Deus. Sancti qui vilitatem diligunt, & rebus honoribusque renunciant, ideò se ab omni terrena possessione mortificant, vt in æterna hæreditate, cum Deo feliciter viuant. Ideò vilitatem extremitatemque amant, vt validiores ad vitam illam quæ illis præparatur æterna, de huius vitæ mortificatione consurgant. Sequitur: *Et ad omnia, quæ sibi iniunguntur, velut operarium malum se iudicet & indignum.* Ideò monachus operarium se iudicat malum, quia quomodò opus eius recipiatur à Domino, nescit. Operamur enim nos exteriùs, sed quomodò opus nostrum à Domino recipiatur, nescimus interiùs. Ideò indignum se iudicat, quia sicut non sunt cōdignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis: ità non sunt digna, quanuis sint bona, opera nostra ad conquirendam gloriam, vel præmia sempiterna. *dicens sibi cum Propheta: Ad nihilum redactus sum, & nesciui.* Hæc vox humilitatis est, non timoris: sapientis potiùs, quàm nescientis sunt verba: humiliantis, non exaltantis se, est sententia. Apud enim seculum istud, se iustus cognoscit stultum, vt inueniatur sapiens apud Deum. Hinc Paulus ait: Stulta mundi elegit Deus, vt confundat sapientes, & infirma mundi elegit, vt confundat fortia. Nesciui, dixit, id est, nescientem esse cognoui, stultum & paruulum deputaui, & velut insipientem despexi. Qui enim modò se apud se humiliter nescientem cognoscit, quandoquè sapiens apud Deum & exaltatus gaudebit. *Vt iumentum factus sum apud te, & ego semper tecum.* Non tale iumentum, quòd insipientiam cordis haberem, sed qui toto corpore & corde Deum baiularem. Iumentum enim * domitum, non recusat ferre quodcunque illi fuerit pondus impositum, sed patienter tolerans portat, donèc ad destinatum locum perueniat. Ità & monachus omnia, quodcunque ab Abbate illi vel ab alio aliquo Priore regulariter fuerit impositum, patienter tolerare, & sine murmuratione debet sufferre, donèc ad vitæ suæ perueniat calcem, vbi deposito laboris onere, expectet à Domino dignā operis sui recipere retributionem.

Sancti, cur hic diligāt vilitatem. — Monachus operarium malum cur se iudicet. — Roman. 8. — Psal. 72. — 1. Cor. 1. — Psal. 72. — * Domini.

De septimo gradu humilitatis.

7. grad. humilitatis.

Septimus humilitatis gradus est, si omnibus se inferiorem & viliorem, non solùm sua lingua pronunciet, sed etiam intimo cordis credat affectu. Qui enim in regno vult esse superior, necesse est, vt in hoc mundo fiat inferior. Et qui vult esse honoratior, fiat vilior & despectior, secundùm Domini sententiam, qua ait: Qui voluerit inter vos primus esse, erit vester seruus. Et quicunque voluerit inter vos maior fieri, sit vester minister, &c. Tunc ergò se quisque monachum iudicet, quandò se minimum, inferiorem, & viliorem cæteris existimauerit. Ad hoc monachus viuit in monasterio, vt humiliatum habens animum, cæteris præbeat humilitatis exemplum. Vndè & Petrus Apostolus ait: Omnes inuicem humilitatem insinuate. Ille benè cæteris humilitatem insinuat, qui eam veraciter in corde portat. Qui non se magnum & altum

Matth. 20. — Monachū quādò quia existimare se debeat. — Monachus ad quid in monasterio viuat. — 1. Pet. 5.

tum, ſed vt vilem, & deſpectum compo-
nit &aptat mancipium. Qui ſe pauperem
ſpiritu,& puerum paruulum in medio ex-
iſtimat & exhibet fratrum. Hinc beatus
lib. 18. Mor. cap. 22. Gregorius ait: Sciendum magnopere eſt,
quia tanto vnaquæque anima precioſior
ante oculos Dei eſt, quanto præ amore
virtutis deſpectior fuerit ante oculos ſu-
os. *humilians ſe, & dicens cum Propheta: Ego au-*
Pſal. 21. *tem ſum vermis*: propter exaggerationem di-
cit humilitatis. Vermis enim humilior cũ-
Monachus vermi quarè cõparetur. ctis animantibus eſſe videtur, & vilior. Nu-
tritus enim vermis ex ligno, quanto fra-
gilior, tanto probatur eſſe & purior. Cui
cõparatur & monachus, qui quãto in hoc
ſeculo fuerit deſpectior, infirmus & vili-
or, tanto apud Deum ſanctior inuenitur
Prou. 30. & mundior. De quibus Salomon ait: For-
micæ populus infirmus, qui præparat in
meſſe cibum ſibi. Quod autem dicit, *op-*
probrium hominum, & abiectio plebis: contra ſu-
perbos & ruſticos reſpicit populares, qui
ſemper deſpiciunt humiles, & abijciunt
pauperes. Opponunt illis quę poſſunt op-
probria, obijciunt cõtraria verba, & ſem-
per in abſcondito detrahere non ceſſant.
Prou. 19. Hinc Salomon ait: Viri ſanguinum ode-
runt ſimplicem: iniuſti autem quærunt
animam eius. Hæc ratio diſcernit inter fi-
lios Dei & filios diaboli: quia filij diabo-
li amant & diligunt mundum, filij autem
Dei amant & diligunt Deum. Sed & filij
diaboli filium Dei, à mundi amore ſepa-
ratum, & cæleſtibus tantùm deſiderijs in-
tentum, amare non poſſunt: abominatio
eſt enim, vt ſuprà dictum eſt, peccatori re-
Pſal. 87. ligio. *exaltatus & humiliatus ſum & confuſus.*
Hoc ſpecialiter cõuenire probatur electis.
Exaltatum ſe dicit quis illorum, quandò
*al. mũdo priùs res humanas cogitabat *tumido cor-
de. Humiliatus, inquit, ſum, quandò ad
*al. confeſſionem *confeſſionis medicabile donum, diuina
gratia miſerante, peruenit. Confuſus, quã-
dò illa quæ malè geſſerat, pœnitentiæ pro-
feſſione damnauit. O beata confuſio, quæ
æternum tollis opprobrium. Nam quid-
quid in reatum venerit pœnitentium, per-
petuis ſeculis redditur abſolutum. *Et item:*
Pſal. 118. *Bonum mihi, quòd humiliáſti me, vt diſcam manda-*
ta tua. Cœperat enim de illa dulcedine gu-
ſtare, quæ omnes ſuauitates probatur ex-
cedere ei, & dicere: Bonũ mihi, quòd hu-
miliâſti me, i. humiliâſti me, vt mandato-
rum tuorum diſcerem copiam, quam anteà
recipere tumidus vel ſuperbus non pote-
ram. Humilitas enim iſta Hieruſalem tan-
git glorioſa faſtigia. Nam ſicut ſuperbia
mergit ad tartarum, ità iſta tollit ad cæ-
lum. Iſta quippe humiliatio, quale præ-
mium habeat, conſequenter exponit, cùm
dicit: Vt diſcam mandata tua. Tunc enim
perfectè diſcuntur mandata, quãdò Do-
mini fideliter implentur præcepta, quan-
dò quæ rectè intelliguntur corde, *efficaci *al. efficaciter
complentur & opere.

De octauo humilitatis gradu.

O*Ctauus humilitatis gradus eſt, ſi nihil* 8. gradus humilitatis.
agat monachus, niſi quod communis mo-
naſterij regula, vel Maiorum cohortan-
tur exempla. àc ſi diceret: Non ali-
quam inueniat monachus arbitrio ſuo in-
ſtitutionem nouellam, ſed potiùs omnia
quæ ab alijs viderit agi, agat: & quæ cæte-
ros viderit facere, faciat: & quæ deſcri-
pta tenentur in regula, firmiter cuſtodi-
at, & expeditè cuncta operibus compleat.
Et ſic demùm ordinatìm ad exemplar ma-
iorum perueniat patrum, & exemplum Matth. 18.
accipiat humilitatis à CHRISTO, de- Ioan. 21.
uotionis à Petro, charitatis à Iohanne, Gen. 22.
obedientiæ ab Abrâham, patientiæ ab Iſa- Gen. 26.
ac, tolerantiæ à Iacob & Iob, caſtimoniæ Gen. 29. Iob 1.
à Ioſeph, manſuetudinis à Moyſe, con- Gen. 39.
ſtantiæ à Ioſue, benignitatis à Samuel, Num. 14. Ioſue 10.
miſericordiæ à Dauid, abſtinentiæ à Da- 1. Reg. 8.
niel: Sic & cætera facta priorum, quo la- 2. Reg. 9.
bore, quo moderamine, quáve intentio- Dan. 1.
ne vel compunctione gerantur, *ſanctos *al. ſanctus
imitando conſideret monachus, vt eius,
auxiliante CHRISTO, vſque ad eorum
exemplar protelετur opus.

De nono gradu humilitatis.

N*Onus humilitatis gradus eſt, ſi linguam* 9. grad⁹ humilitatis.
ad loquendũ prohibeat monachus, & ta-
citurnitatem habens, vſque ad interro-
gationem non loquatur, monſtrãte ſcri-
ptura: Quia in multiloquio nõ effugietur peccatum. Prouer. 10.
Ideò linguã ſuam prohibere debet mona- Linguam cur monachus prohibere debeat.
chus ad loquendum, nè in multiloquij ca-
dat peccatum. Taciturnitas enim virtutes
plurimas nutrit: loquacitas verò etiã nu-
tritas diſpergit. Hinc Salomon ait: Sicut Prouer. 25.
vrbs patens, & abſq; murorum ambitu: ità
vir, qui non poteſt in loquendo cohibere
ſpiritum ſuũ. Ciuitas enim patens & abſq;
clauſura murorũ, nõ ſeruat interiùs, quod
tenet illæſum, niſi tempore cõgruo aut ſe-
ris claudatur, aut muro: ità & monachus
niſi linguam prohibeat ad loquendũ, vir-
tutes, quas tenet interiùs, per loquacitatis
perdit vitium, niſi ori ſuo poſuerit cuſto-
diam & oſtium. Sequitur: *Quia vir linguoſus* Pſal. 139.
nõ dirigetur ſuper terrã. Quanuis linguoſi poſ-
ſint dici & illi, qui linguæ vbertate facũdi Linguoſi qui dicantur.
ſunt, tamẽ illis hoc ſpecialiter nomẽ cõſtat
impoſitũ, qui incõſiderata locutione ver-
boſi ſunt. Sic enim cõtrarios ſapiẽtibus, &
diuerſo ſe more tractãtes, monet Iacobus
Apoſtolus, dicẽs: Sit aũt omis homo velox Iacob. 1.
ad audiendũ, tardus autẽ ad loquendũ. Ta-
les enim ſuper terram minimè diriguntur,

*al. facilitate

quia * fabellitate sua frequenter excedunt. Difficilè enim est, indeliberatum rectum esse sermonem.

De decimo gradu humilitatis.

10. gradus humilitatis.
Eccli. 21.

D*Ecimus humilitatis gradus est, si non sit facilis ac promptus in risu: quia scriptū est: Stultus in risu exaltat vocem suam.* Leuitas animi facit monachum facilem ac promptum esse semper in risu. Non enim timorem Domini gestat in corde, ideò in cachinno vult & alta semper ridere voce. Non enim attendit, quod nos

Iacobi 4.

Iacobus Apostolus admonet, dicens: Miseri estote, lugete & plorate. Risus vester conuertatur in luctum, & gaudiū in mœrorem.

Prou. 14.

Hinc Salomon ait: Risus dolore miscebitur, & extrema gaudij luctus occupat.

Ecclēs. 2.

Hinc iterùm ipse: Risum reputaui errorem: & gaudio dixi, quid frustrà deciperis?

Monacho magis luctus q̃ risus conuenit.
Matt. 5.

Magis ergò conuenit monacho luctus, quàm risus, quia per luctum venitur ad gaudium, sicut scriptum est: Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. Per risum verò venitur ad fletum, sicut

Lucæ 6.

scriptum est: Væ vobis qui ridetis, quia flebitis & plorabitis. Ridere enim homini, vt iam superiùs dictum est, penitùs non vetatur, quia illi soli hoc inter omnes creaturas concessum naturaliter esse cognoscitur. Sed vt leuitatis caueatur vitium, facilitas & alta vox fieri prohibetur in risu.

De vndecimo humilitatis gradu.

11. gradus humilitatis.

V*Ndecimus humilitatis gradus est, si cùm loquitur monachus, leniter & sine risu, humiliter cum grauitate, vel pauca vel rationabilia loquatur.* Leniter, id est, temperatè, vel placidè decet monachū

Eccli. 21.

loqui, quia scriptum est: Verba prudentium statera ponderabuntur. Lenitas enim de fonte dulcedinis pariter procedit & pacis.

Eccli 6.

Hinc Salomon ait: Verbum dulce, multiplicat amicos, & mitigat inimicos: & lingua gratiosa in bono homine abundabit.

Prou. 16.

Hinc iterùm ipse: Fauus mellis verba composita. Verba enim composita benè, & proferentem honestant, & gratiam

* al. audientibus

* dulcedinis subministrant. Addidit, dicens: *& sine risu.* Verba enim risu plena, aut

Monachi verba qualia esse debeant.

stultum, aut leuem, aut certè vanum esse monachum demonstrāt. Humiliter enim & cum grauitate debet monachus loqui,

Eccli. 4.
Eccli. 19.

quia scriptum est: Noli citatus in lingua esse. Et, Qui odit loquacitatem, extinguit malitiam. *& pauca verba & rationabilia loquatur.*

Prouer. 10.
Eccli. 20.

Ideò pauca, quia scriptum est: In multiloquio non effugies peccatum. Et, Qui multis vtitur verbis, lædet animam suam. Ideò rationabilia, quia scriptum est, Qui moderatur labia sua, prudentissimus est. Ideò pauca, quia scriptum est: Stultus verba multiplicat. Prou. 10.
Et, Vbi sunt verba plurima, ibi frequenter egestas. Ecclēs. 10.
Ideò rationabilia, quia scriptum est: Homo sapiens tacebit vsque ad tempus: lasciuus autem & imprudens, non seruabit tempus. Prou. 14. Eccli. 20.
Et, Est odibilis, qui procax est ad loquendum. Ibidem.
Et, Qui inconsideratus est ad loquendum, sentiet mala. Prou. 13.
& non sit clamosus in voce. Christi enim imitator monachus, tacitus debet esse, non clamosus. De Domino enim scriptum: Nō clamauit, nec * audiebatur foris vox eius. Monachus clamosa voce vti non debet. *al. audietur
Plùs enim silētium, quàm clamor, conuenit monacho. Honestatem ergò vox submissa, & leuitatem ostendit vox clamosa. Sæpè enim vox clamosa hominem odibilem facit, submissa autem amabilem reddit. Vndè scriptum est: Sapiens in verbis seipsum amabilem facit. Eccl. 20.
Ideò amabilem, quia prudenter rationabilia & amabilia verba loquitur. Hinc Basilius ait: Vocis mensuram definit audiendi modus. In qst. cōp. explicat. q. 151.
Si enim maior fuerit vox, quàm requirit, cùm possit ille audire cui loquitur, etiam si leuiùs loquatur, iam non erit vox, sed clamor. Hoc tamen excepto, nisi vbi grauior sit eius auditus, cui loquimur, & necessitas cogat ad clamandum. Hinc Fructuosus ait: Clamosum in locutione monachum, aut ridiculosum esse non decet. Qui autem eiusmodi est, & sæpè castigatus non fuerit emendatus, flagellis curandus est & acriter emendandus. Sequitur: *Sapiens verbis innotescit paucis.* Innotescit, dicit: id est, qualis apud semetipsum sit interiùs, cæteris se innotescit exteriùs. Sapientiam, quam secretò tenet in corde, alijs ostendit proferendo sermonem. Et qui sibimet iam notus latebat occultè, semetipsum loquendo producit in publicum. Vbi enim ista traditio dicit, Sapiens in verbis innotescit paucis: Prouer. 20.
alia dicit, Sapiens in verbis producit seipsum: id est, qualis interiùs extat tacendo, talem se producit exteriùs * in loquendo. *al. alijs

De duodecimo humilitatis gradu.

D*Vodecimus humilitatis gradus est, si non solùm corde monachus, sed etiam ipso corpore humilitatem se videntibus, semper indicet.* 12. grad. humilitatis.
Humilitatem veraciter interiùs retinere, & eam debet exteriùs videntibus se monachus demonstrare: vt & interiùs interno placeat iudici, & exteriùs cunctis exemplum præbeat humilitatis. Monachus internā & externā humilitatem habere debet.
Sic in vtroque humilitatis virtute compositus, humilis corde, humi-

humilis inueniatur & corpore. Interiùs humilis animo, & exteriùs corporis inueniatur habitu humilis, vt eius videntes exemplum, laudent & glorificent DEVM, qui illi fundamentum humilitatis concessit, & constantiam operis. *in opere, in oratorio,* dum orat videlicet, cantat psalmos, hymnos, cantica, vel aliquod opus Dei in sanctuario exercet, semper capite debet esse humiliato. *in monasterio, in horto, in via, in agro, vel vbicunquè sedens, ambulans, stans, inclinato sit semper capite, defixis in terram adspectibus, reum se omni hora de peccatis suis existimans, iam se tremendo iudicio repræsentari existimet, dicens sibi in corde semper illud, quod publicanus ille Euangelicus, fixis in terram oculis dixit: Domine, non sum dignus ego peccator leuare oculos meos ad cælum.*

*al. pœnitentibus

Quantùm veniæ fiduciam dignè * intentibus præbeat, publicanus, qui reatum suæ nequitiæ perfectè cognouit & fleuit, confessus est. Et si iniustus ad templùm venit, iustificatus à templo rediit. Vnus enim superbiendo recessit humiliatus, alter lamentando appropinquare meruit exaltatus. Quia, Omnis qui se exaltat, humiliabitur: & qui se humiliat, exaltabitur.

Lucæ 14. & 18.

Quapropter & de verbis elati Pharisæi, quibus humiliari meruit, possumus è diuerso formam humilitatis, qua sublimemur, assumere: vt sicut ille consideratis & peiorum vitiis, & suis virtutibus est elatus in ruinam, ità nos non solùm nostra pigritia, sed & meliorum virtutibus inspectis humiliemur ad gloriam, quatenùs vnusquisque nostrûm hæc apud se ac * submissiùs obsecret: Deus omnipotens miserere supplici tuo, quia non sum sicut innumeri serui tui, contemptu seculi sublimes, iustitiæ merito gloriosi, castitatis laude angelici, velut etiàm multi illorum, qui post flagitia publica pœnitendo, tibi meruerunt esse deuoti. Qui etiam si quid tua gratia largiente fecero, quo fine hoc faciam, quáve à te districtione pensetur, ignoro. *Et item cum Propheta: Incuruatus sum, & humiliatus vsquequaquè.* Qui recordatur altitudinem quietis æternæ, ipse videt, quantùm sit humiliatus in hac carnis corruptione. Plangamus ergò & gemamus in confessione, agnòscamus vbi simus, recordemur altitudinem æternæ quietis, & patienter expectemus, quod ille promisit, qui nobis in semetipso exemplum patientiæ & humilitatis ostendit. Incuruatum se dixit, à statu elationis, & humiliatum ab inflatione tumoris. Incuruatus sum, & humiliatus, id est, qui dudùm * exaltatus eram in gloria, incuruatus & humiliatus sum modò sub Deo: qui seculari eram dudùm in gloria, incuruatus & humiliatus sum nunc in pœnitentiæ penuria: qui dudùm exaltatus eram in seculari habitu, incuruatus sum & humiliatus sum modò sub omnipotentis Dei manu. Siue incuruatus corpore, humiliatus animo. Quod autem dicit, vsquequaquè: intelligitur, ex omni parte, & ex omni consideratione. Quia humilitas, quę magistra est omnium materque virtutum, & corde necessè est firmiter teneatur, & cunctis corpore demonstretur. *Ergò his omnibus humilitatis gradibus ascensis, monachus mox ad charitatem Dei perueniet illam, quæ perfecta foràs mittit timorem.*

*submissius

Psal. 37.

*al. elatus in seculo,

Humilitas magistra est & mater omnium virtutum.

Dominus dicit in Euangelio: Diligite inimicos vestros, benefacite his, qui oderunt vos: orate pro persequentibus & calumniantibus vos, vt sitis filii patris vestri qui in cælis est. Hæc enim est perfecta charitas, de qua Ioannes Apostolus ait: Timor non est in charitate. In tali videlicet charitate, quæ ad imitationem diuinæ benignitatis, etiam inimicis benefacere, & hos diligere nouit. Sed perfecta, inquit, charitas foràs mittit timorem: Illum videlicet, de quo dicitur: Initium sapientiæ, timor Domini. Quo timet quisque incipiens opera iustitiæ, nè veniat districtus iudex, & se minùs castigatum inueniens, damnet. Sed & prę sentium aduersitatum timorem perfecta charitas eiicit ex animo. Quam habere quærebat, qui Domino supplicans aiebat: A timore inimici eripe animam meam. Quam & ille habebat, qui dicebat: Quis nos separabit à charitate CHRISTI? Tribulatio, an angustia, an persecutio? &c. Stimulat nanque timor, sed noli timere. Intrat charitas, quæ foràs expellat timorem, & sanat quod vulneratum erat à timoris dolore. *per quam vniuersa, quæ priùs non sine formidine obseruabat, absque vllo labore velut naturaliter ex consuetudine incipiet custodire.* Priùs enim homo cum animi timore, & metu formidinis ad habitum venit conuersionis. Sed postquàm tempore diuturno in CHRISTI perstiterit seruitio, & eius in bona consuetudine perdurauerit actio, succedente charitate, metu caret atque formidine. Et quæ anteà faciebat cum timore formidinis, incipit custodire cum amore dulcedinis. Et velut naturaliter incipit suauiter custodire, quæ priùs duriter & formidando cœperat agere. Vndè & sequitur: *non iam timore gehennæ, sed amore CHRISTI, & consuetudine ipsa bona & delectatione virtutum, quæ Dominus iam in operarium suum mundum à vitiis & peccatis, spiritu sancto dignabitur demonstrare.* Multi, vt suprà dictum est, timore pœnarum incipiunt agere bonum, sed amore CHRISTI illud perficiunt. Inchoant à timore, sed euntes de virtute in virtutem, ad perfectam CHRISTI transeunt charitatem. Et quæ priùs agere, igno-

Matth. 5.

1. Ioan. 4.

Eccli. 1.

Psal. 63.

Rom. 8.

ran-

rantia nocente, timebant: consuetudine & scientia iam docente, agere non formidant. Copiam virtutum habere desiderāt, & ideò opus bonum agere satagunt, & à vitijs celeriter mundati festinant. Accepto sancti spiritûs dono, in his quæ iusta & sancta & recta sunt, delectantur: & quæ delectant, sagaciter implere contendunt, vt eius sacratum mereantur effici templū, cuius se ab initio cōuersationis esse nouerunt, vt impleatur illud Apostolicū: Templum Dei estis, & spiritus sanctus habitat in vobis. Quo spiritu sancto docente, quæ facienda sunt, faciunt: & quæ faciunt, illo adiuuante ad perfectum deducunt. Illo trahente, desiderando * stadium bonæ actionis percurrunt, & currendo de virtute in virtutem, proficiunt, & ad brauium sempiternum peruenire contendunt, vbi omni bono & gaudio repleantur æterno, Amen. Et nè istos duodecim humilitatis gradus esse cōfusè positos à beato Benedicto, existiment imperiti, eorum discretionem breuiter patefactam ministrabo. Primus itaque humilitatis gradus incipit à timore. Secundus, vt non suam monachus, sed Domini, impleat voluntatem. Tertius, de obedientiæ dicit perfectione. Quartus, de patiētiæ longanimitate. Quintus, vt vnusquisque Abbati suo occultas pate faciat cogitationes. Sextus, vt vilitatem & extremitatem diligat monachus. Septimus, vt inferiorem se cæteris & viliorē proclamet monachus voce, credat corde, ostendat & opere. Octauus, vt nihil agat monachus, nisi quod communis monasterij regula, & maiorum cohortantur exempla. Nonus, si linguam ad loquendum prohibeat monachus. Decimus, si non sit facilis ac promptus in risu. Vndecimus, si leniter loquatur & sine risu. Duodecimus, vt in omni loco humilitatē omnibus corde & corpore, se videntibus demonstret. His enim omnibus humilitatis ascensis gradibus, ad visionem omnipotentis feliciter veniet monachus, vbi cum suo Domino felici fruatur gaudio, quod in sempiternum non auferetur ab eo. Ibunt enim de virtute in virtutem, i. de vno virtutis gradu ascendent in alium, & sic Deū Deorum videbunt in Sion & Hierusalem cælesti cum exultatione & gaudio.

1. Cor. 3.

*al. studiū

12. graduū humilitatis discretio.

Psal. 83.

De officijs diuinis in noctibus.

CAPVT VIII.

Ad matutinas preces qū sit surgendū monachis.

HYemis tempore, id est, à Calendis Nouembris vsque in Pascha, iuxta considerationem rationis, octaua hora noctis surgendum est, vt modicè amplius de media nocte pausetur. Istud, modicè amplius de media nocte, potest intelligi hora septima noctis tota, & octaua dimidia. Tunc pulsato signo, omnes pariter surgant, & sic illa quæ restat dimidia hora de octaua, inter signorum explicetur interualla: vt ab hac hora nona noctis, inchoetur psalmi laus ipsa nocturna. Nam & in alio loco sic dicit: Post sextam surgentes à mensa, pausent in lectis suis cum omni silētio: & agatur nona tēperiùs, * inchoante octaua hora. Vbi ostendit, septima diei tota, & octaua dimidia hora dormire. Talis & hîc mihi videtur esse sensus positus, vt post sex noctis horas pausetur, adhuc septima tota, & octaua hora dimidia. Et interuallo signorum facto quasi hora dimidia incipientes à nona hora noctis, alacres animo, & corpore non pigro, diuinæ laudis officiū reddant Domino Iesu Christo. Quod autem dicit, & iam digesti surgant, ab imperitis absurdum esse positum videtur, & ridiculosum. Sed à rectè intelligentibus vtiliter esse probatum, & congruè probatur esse dictum. Digestū enim dicitur esse coctum, cōsumptum, vel iam deductum, aut certè exaltatum. Vndè & hic intelligitur, digesti surgant, i. iam cibo ab stomachi olla cocto, & in ventriculum deducto, somnoque surgant ex alto. Nam & in alio loco de hac eadem re quidam monachorū magister sic ait: Ideò post pullos * nocturnas cum matutinis dixerimus iungi, vt digesti à somno fratres, vigilanti & digesto sensu opus Dei sobriè compleant, & quod dicunt, agnoscant. Et ideò interuallum ponitur, vt prolixa nocte somni grauitas finiatur, nè ante pullorum cantum in breuibus noctibus coacti fuerint fratres surgere, adhuc crudi ab inchoato somno, cùm in ipso impetu venarum sanguis & humor per venas bullescit, & harmonia grauedinis suscitati somni discoquunt membra escam, quam sumpserat, in ipso adhuc incocti incendio occisi, non suscitati, sed potiùs occisi, cùm inchoati fuerint, fratres surgere, graui adhuc capite & indigesti ruptu, effugiunt spiritûs sancti charisma. Sequitur: *Quod verò restat post vigilias à fratribus, qui psalterij vel lectionum aliquid indigent, meditationi inseruiatur.* Non hîc dormire, sicut quidam volunt, beatus Benedictus, sed vigilare iubet. Non in lectulo sanè quiescere, sed meditationi iubet inseruire. Scriptum est enim: In lectulo meo quæsiui quem diligit anima mea: quæsiui, & non inuéni illum. Non enim in lectulo carnalium voluptatum dilectus Christus inuenitur, sed in laboribus sanctis, excubijs sacris, & orationibus inuenitur crebris. Nō in somni torpore, sed in vigiliarum oratione, & orationis inuenitur compunctione. Hinc Cassianus ait: Nōnulli ignorantes expletis matutinis hymnis, rursùs reuertuntur ad somnum, quod omnimodis non oportet, nè puri-

Cap. 48.

*al. mediante

*al. nocturnos

Cant. 3.

Christus in lectulo quæ li inuenia tur.

lib. 3. inst. mon. ca. 5.

Post matutinas preces num ad

lectum re-dcundũ ſit.

purificationem noſtram, ſupplici confeſſione, & ante lucanum acquiſitam, vel emergens quædam redundãtia humorum naturalium polluat, vel illuſio corrumpat inimici, vel certè intercedens etiam puri ac ſimplicis ſomni refectio interrũpat ſpiritûs noſtri feruorẽ, ac tepefactos ſomni torpore, per totũ diei ſpatiũ inertes deincèps ignauosq; traducat. Hinc iterùm ipſe: Nec

lib. 2. inſt. mon. ca. 13.

vlteriùs quiſquam poſt purificationẽ nocturnarum vigiliarum, in requiem ſomni iterùm reſoluatur, donèc ſuperueniente die nocturnę meditationi operatio diuina ſuccedat, nè fortè puritatem noſtram, pſalmis & orationibus acquiſitam, inuidus diabolus quadam ſomni illuſione contaminet. Hinc Aurelius in regula ſua ait: Poſt matutinas orationes, ad ſomnum reuerti non liceat. Sed vt regula ait: *A Paſcha vſq; ad ſupradictas Calendas Nouembris; ſic temperetur hora Vigiliarum agenda, vt paruiſſimo interuallo, quo fratres ad neceſſaria natura exeant, cuſtodito, mox matutini, qui incipiente luce agendi ſunt, ſubſequantur.*

Quanti pſalmi dicendi ſint in nocturnis horis.

CAPVT IX.

Cap. 8.
*al. loco

H*Iemis tempore ſuprà ſcripto*, id eſt, iam ſuperiùs in alio * capitulo nominato, *in primis verſu præmiſſo, id eſt, Deus in adiutorium meum intende, Domine ad adiuuandum me feſtina: in ſecundo tertiò, dicendum: Domine labia mea aperies, & os meum annunciabit laudem tuam.*

Cur tertiò dicatur, Dñe labia mea aperies.

Sicut enim pro reuerentia ſanctæ Trinitatis, ter dicitur, ſanctus: ità & in hac ſupplicatione, ter apertione labiorum, ab ipſa ſancta precatur Trinitate, vt poſt labiorũ apertionem dignè poſſit os ſeruorum Domini, annunciare Domino laudem. Os autẽ dicitur, & corporis membrum, & cordis arcanum, vndè efficaciter laus diuina cantatur. *Cui ſubiungẽdus eſt tertius pſalmus, & Gloria.* Pſalm⁹ ꝑ operatione ponitur. Gloria, laus eſt diuina, quã angeli in cælo, & homines cantant in terra, ſicut ille diuin⁹ inchoatur hymnus,

Lucæ 2.

Gloria in excelſis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. *Poſt hunc pſalmus nonageſimusquartus cum antiphona aut certè decantandus.*

Antiphona quid.

Antiphona, ex Græco interpretatur vox reciproca, duobus ſcilicet alternatìm pſallentibus ordine commutato. Quod genus pſallendi Græcos inueniſſe, traditur. Apud Latinos autem primitùs beatiſſimus Ambroſius antiphonas inſtituit.

Ambroſianum vndè dicatur.

Indè ſequatur Ambroſianũ, id eſt, hymnus. Ambroſianum dicit, diuinum vel cæleſte, id eſt, diuinitùs vel cælitùs inſpiratum: Alij Ambroſianum, ab Ambroſio hymnorum magiſtro, dici volunt. *deindè ſex pſalmi cum antiphonis: quibus dictis, dicto verſu, benedicat Abbas*, id eſt, poſt verſum à cantante dictũ, dicat Abbas: Precibus omnium ſanctorũ ſuorum ſaluet & benedicat nos Dominus. Vel aliquam aliam huiuſmodi benedictionem. *Et ſedentibus omnibus in ſcamnis, * legatur viciſſim à fratrib⁹ in codice.* Viciſsìm dicit, id eſt, per vices, alternatìm, vel mutuò, id eſt, tũc iſte, tunc ille, nunc hinc, nunc indè. *ſuper analogium tres lectiones.* Analogium, dictum ab eo, quòd indè ſermo diuinus aut legatur, aut prædicetur. λόγος enim apud Græcos ſermo dicitur, *inter quas & tria reſponſoria cantentur. Duo reſponſoria ſine Gloria dicantur. Poſt tertiam verò lectionem, qui cantat, dicat Gloriam. Quam dum incipit cantor dicere, mox omnes de ſedilibus ſuis ſurgant, ob honorem & reuerẽtiam ſanctæ Trinitatis. Codices autem legãtur in vigilijs * Dominicæ authoritatis, tam veteris Teſtamẽti, quàm noui.*

*al. legantur

*al. diuinæ

Id eſt, quinq; libri Moyſi, Geneſis, Exodus, Leuiticus, Numeri, Deuteronomiũ, Ieſu Naue, Iudicum, Ruth, Regum, Paralipomenon, Iob, Pſalmorum, Salomon, Sapientiæ liber, * Eccleſiaſtes, Tobias, Heſter, Iudith, Eſdras: Prophetarum, id eſt, Iſaias, Ieremias, Ezechiel, Daniel, Oſee, Iohel, Amos, Abdias, Ionas, Michęas, Naum, Abacuc, Sophonias, Aggæus, Zacharias, Malachias, & Macbabæorum. Euangeliorum libri quatuor, id eſt, Matthæus, Marcus, Lucas, & Ioannes. Epiſtolæ Pauli quatuordecim, id eſt, ad Romanos vna, ad Corinthios duæ, ad Galatas vna, ad Epheſios vna, ad Philippenſes vna, ad Theſſalonicenſes duæ, ad Coloſſenſes vna, ad Timotheum duæ, ad Titum vna, ad Philemonẽ vna, ad Hebræos vna. Iacobi vna, Petri duæ, Ioannis tres, Iudæ vna. Actus Apoſtolorum & Apocalypſis. *Sed & expoſitiones earum, quæ à nominatis & orthodoxis catholicis patribus factæ ſunt.*

*al. Eccleſiaſticus,

Orthodoxi viri qui dicantur.

Orthodoxi dicuntur, viri catholici, in fide recti, in vita probabiles. ὀρθῶς enim apud Græcos rectè dicitur, δόξα autem gloria vocatur. Ergò orthodoxi viri, rectè gloriæ dici poſſunt.

Catholici qui vocentur.

Catholici verò, vniuerſales, ſiue generales interpretantur. Non enim per hæreſin aut ſchiſma ab vniuerſali ſegregantur Eccleſia. *Poſt has verò tres lectiones cum reſponſorijs ſuis, ſequantur reliqui ſex pſalmi cum Alleluia canendi: poſt hos lectio Apoſtoli ſequatur ex corde recitanda: & verſus, & ſupplicatio litania, id eſt, Kyrie eleiſon: & ſic finiãtur vigiliæ nocturnæ.* Κύριος enĩ apud Gręcos, dñs dicitur, ἐλέησον, miſerere interpretatur.

Qualiter æſtatis tempore agatur nocturna laus.

CAPVT X.

A *Paſcha autem vſque ad Calendas Nouembris, omnis (vt ſuprà dictum eſt) pſalmodiæ quantitas teneatur: excepto, quòd lectiones in codice, propter breuitatem*

tem noctium, minimè legantur: sed pro ipsis tribus lectionibus, vna de veteri Testamento memoriter dicatur: quam breue Responsorium subsequatur, & reliqua omnia, vt dictum est, impleantur, id est, vt nunquàm minùs à duodecim Psalmorum quantitate, ad Vigilias nocturnas dicatur, exceptis tertio & nonagesimoquarto psalmo.

Qualiter Dominicis diebus vigiliæ agantur.

CAPVT XI.

D*Ominico die temperiùs surgatur ad vigilias: in quibus vigilijs teneatur mensura, id est, modulatis (vt suprà disposuimus) sex psalmis & versu.* Temperiùs dixit: id est, citiùs, priùs, vel anteà. Tẽperiùs enim, à temperi primitiuo aduerbio fit comparatiuus, sicut à tardè tardiùs, & à citò citiùs fit. Modulatis sex psalmis, dixit, id est, cantatis, in voce compositis vel formatis. Modulatio enim dicitur dulcedo vel suauitas cantûs, quæ fit in modulata canora vocis. *residentibus cunctis dispositè, & per ordinem in subsellijs, legantur in codice, vt suprà diximus, quatuor lectiones cum responsorijs suis, vbi tantùm in quarto responsorio dicatur à cantante, Gloria.* Subsellia, cęterorum hominum sunt: Doctorum autem sedilia, cathedræ vocantur. Nam sedes singulariter & propriè, regni est. Subsellia autem, à sedẽdo quasi subsessia nuncupantur. *Quam dum incipit, mox omnes cum reuerentia surgant. Post quas lectiones sequantur ex ordine alij sex psalmi cum antiphonis, sicut anteriores, & versu. Post quos iterùm legantur alia quatuor lectiones cum responsorijs suis ordine, quo suprà.* Sicut enim die Dominico duodecim vult pleniter psallere psalmos, ità vult duodecim legere lectiones, & totidem responsoria decantare. *Post quas dicantur tria cantica de Prophetis, quæ instituerit Abbas.* Ea enim instituere debet Abbas cantica, quæ temporibus, festiuitatibus congruant & diebus. *quæ cantica cum Alleluia psallantur.* Canticum tunc Moyses primùm in- (Exodi 14. & 15.) uexit, quandò, percussa Aegypto decem plagis, & Pharaone submerso cum populis, per insueta maris itinera ad desertum gratulabundus egressus est, dicens: Cantemus Domino, gloriosè enim honori- (Iud. 5.) ficatus est. Deindè Delbora, non ignobilis fœmina, in libro Iudicum hoc mini- (Dan. 3.) sterio functa reperitur. Posteà multos nõ (Lucæ 1.) solùm viros, sed etiam fœminas spiritu di- (1. Reg. 2.) uino completas, DEI cecinisse mysteria. *Dicto etiam versu, & benedicente Abbate, legantur alia quatuor lectiones de nouo Testamento ordine quo suprà. Post quartum responsorium incipiat Abbas hymnum, Te Deum laudamus. Quo perdicto, legat Abbas lectionem de Euangelio cum honore & tremore stantibus omnibus. Quâ perlecta, respondeant omnes, Amen. Et subsequatur mox Abbas hymnum, Te decet laus. Et data benedictione, incipiant Matutinos.* Dicit enim, incipiat Abbas hymnũ, lectionemque Euangelij legat: tamen non hæc omnes debent valentq; facere Abbates. Sũt enim, qui aut impediente culpa nõ debẽt, aut impossibilitate nocente non valent. Igitur sunt Abbates, qui nec sacerdotis, nec Leuitæ funguntur ministerio, & ideò nec sacrosanctũ legere possunt Euangeliũ. Cãtoris non gestant officium, & ideò non possunt Ambrosianum altè boando hymnum incipere. Gregem tamen cum superno iuuamine possunt gubernare sibi commissum, & propterea eligũtur ad Abbatis ministeriũ peragendum. Attamen si ipsum opus benè facere debet, aut præualet Abbas, faciat: si autem nõ valet, valentem facere permittat, secũdùm quod idem beatus Benedictus alio loco præcepit, di- (Cap. 47.) cens: Cantare autem & legere non præsumat, nisi qui potest ipsum officium implere, vt ædificentur audientes. Quòd autem dicit, perlecta Euangelij lectione, respondeant omnes, Amen: incongruè dictum à plerisque videtur & factum. Dicunt enim, non in omnibus Euangelij finibus conuenit respõdere, Amen: & ideò superfluum videtur esse descriptum atque prolatum. Quibus respondendum est: Amen enim (Amẽ, duas habet significationes apud Latinos.) apud Latinos duas habet significationes: Vnã orantis vel optantis, alterã verò affirmantis: orantis vel optantis, quandò ponitur pro fiat, vt est, Et dicet omnis popu- (Psal. 105.) lus, Amen amen: pro, fiat fiat. Affirman- (Matth. 5.) tis, vt, Amẽ dico vobis, &c. Sine vna ex his duabus significationibus nõ * finitur Euã- (*al. finem Euangelij nunq̃ inuenies.) gelium, & ideò nõ incõgruè, sed satis aptè & rationabiliter in omnibus Euangeliorũ finibus à nobis respondendũ est, Amen: vt dicẽdo Amẽ, aut prędicta fideliter credere, aut, quæ promittuntur proficua, obtinere nos velle, optando & orando mõstremus. *Qui ordo vigiliarum omni tempore, tam æstatis quàm hyemis, æqualiter in die Dominico teneatur, nisi fortè, quod absit, tardiùs surgant, & aliquid de lectionibus breuiandum est aut responsorijs, quod tamẽ omninò caueatur, nè proueniat. Quod si contigerit, dignè indè satisfaciat Deo in oratorio, per cuius euenerit neglectum.* Dignè satisfacere, est, secundùm modũ culpæ, regularẽ vindictã sustinere. Nam qui pro leui culpa grauiter, aut pro graui leuiter iudicatur, dignè satisfacere non videtur. Ideò autẽ per cui' culpã euenerit, in oratorio eum satisfacere iubet, vt quia in omnibus fratribus negligẽter agẽs deliquit, ab omnibus satisfaciens videatur, & pro eius delicto ab omnibus cunctipotentis imploretur misericordia.

Qua-

Qualiter matutinorum ſolennitas agatur.

CAPVT XII.

SOlennitas, dicitur feſtiuitas religioſitatis, conuẽtus lætitiæ, quæ cum conuentu iocunditatis fieri ſolet. Solennitas enim ab eo, quod ſolet, nomen accepit. *In Matutinis Dominico die in primis dicatur ſexageſimusſextus pſalmus ſine antiphona in directum. Poſt quem dicatur quinquageſimus cum Alleluia. Poſt quem dicatur centeſimus ſeptimusdecimus, & ſexageſimusſecundus. Indè benedictiones & laudes: lectio de Apocalypſi vna ex corde, & reſponſorium, Ambroſianum, verſus, canticum de Euangelio, litania: & completum eſt.*

Qualiter priuatis diebus matutini agantur.

CAPVT XIII.

PRiuatis enim dicit diebus, id eſt, officijs publicis extraneis, vel ſegregatis. Priuari enim ponitur pro malo, vt Iacob Racheli ait: Num pro Deo ego ſum, qui priuauit te fructu ventris tui? Dicitur & priuatus amicus, id eſt, ab alijs ſegregatus, & familiariùs cæteris in amicitijs iunctus. (Gene. 30.) *Diebus autem priuatis Matutinorum ſolennitas ità agatur, id eſt, vt ſexageſimusſextus pſalmus dicatur ſine antiphona, ſubtrahendo modicè ſicut in Dominica, vt omnes occurrant ad quinquageſimum, qui cum antiphona dicatur. Poſt quem alij duo pſalmi dicantur ſecundùm conſuetudinem, id eſt, Secunda feria, quintus & trigeſimusquintus: Tertia feria, quadrageſimusſecundus & quinquageſimusſextus: Quarta feria, ſexageſimustertius & ſexageſimusquartus: Quinta feria, octogeſimusſeptimus & octogeſimusnonus: Sexta feria ſeptuageſimusquintus & nonageſimusprimus: Sabbato autem centeſimus quadrageſimusſecundus, & canticum Deuteronomij, quod diuidatur in duas Glorias. Nam cæteris diebus Canticum vnumquodque ex Prophetis die ſuo, ſicut pſallit Eccleſia Romana, dicatur. Poſt hæc ſequuntur laudes. Deindè lectio vna Apoſtoli memoriter recitanda: Reſponſorium Ambroſianum, Verſus, Canticum de Euangelio, Litania, & completum eſt. Planè agenda Matutina vel Veſpertina non tranſeat aliquandò, niſi in vltimo per ordinem oratio Dominica omnibus audientibus dicatur à Priore, propter ſcandalorum ſpinas, quæ oriri ſolent in monaſterio: vt conuenti per ipſius orationis ſponſionem, qua dicunt, Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris: purgent ſe ab huiuſmodi vitio. Cæteris verò agendis vltima pars eius orationis dicatur, vt ab omnibus reſpondeatur: Sed libera nos à malo.* Planè, aliquotiès pro, verè & certè, aduerbio affirmantis, ponitur, vt propheta ait: Ego dixi, plane hæc iniquitas mea eſt, & portabo illam. (Ierem. 10.) Hic autem pro, tamen, vel nam, coniunctione ponitur. Scandalorum autem ſpinæ, hoc in loco intelliguntur, iræ, rixæ, diſſenſiones, detractiones, æmulationes, vel aliquæ contentiones, commotiones, quæ inter fratres ſolent oriri, à quibus inter ſe pacem habentes, charitatemque continuam conſeruantes, manè & in veſpere monachi ſe debẽt purgare. (Scandalorũ ſpinæ quæ dicantur.) Manè, nè aliquid ex his vitijs vſque ad occaſum ſolis permaneat: quia ſcriptũ eſt, Sol non occidat ſuper iracundiam veſtram: (Ephe. 5.) veſperè, nè vſque ad ortum ſolis pernoctans vitium maneat, & manè reum monachum de peccatis fœdumque in conſpectu Domini reddat. Vt conuenti, id eſt, ab hoc perſuaſi vel attracti, per orationis eius ſponſionem, id eſt, per ipſius orationis Dominicæ promiſſionem, quæ dicit: Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris: (Matt. 6.) dimittat vnuſquiſque fratri de corde ſuo, vt ſic purgatus, id eſt, à vitijs emundatus, aut ad opus manè accedat obedientiæ peragendum, aut veſperè ad nocturnas excubias celebrandas. Cæteris verò agendis, id eſt, cæteris horis celebrandis, tantùm vltima pars eius orationis, id eſt, Et nè nos inducas in tentationem: alta voce dicatur, vt ab omnibus audita, Sed libera nos à malo, reſpondeatur.

In natalitijs Sanctorum qualiter agantur vigiliæ.

CAPVT XIIII.

IN natalitijs Sanctorum, dicit, in feſtiuitatibus & ſolennitatibus eorum, in quibus de hoc ſeculo felices migrauerunt ad cælum. Nobis enim moriuntur, ſed Deo, & angelis, & ſanctis eius viuunt in æternum. Nobis abſentes, illis autem ſunt perſpicui & præſentes. Nobis mortui, illis verò ſunt nati. Nec nouũ debet cuiquam videri, ſi natus dicitur, qui ex vita migrauerit. Quomodò enim conſuetè naſci dicitur, cùm quis de vtero matris procedens, hanc in lucem ingreditur: ità etiam poteſt rectiſſimè natus appellari, qui ſolutus à vinculis carnis, ad lucem ſublimatur æternam. (Cur diem mortis ſanctorum vocemus natalem.) Vndè mos obtinuit Eccleſiaſticus, vt dies beatorum Martyrum ſiue Confeſſorum Chriſti, quibus de ſeculo migrauerunt, natales vocitemus, eorumque ſolennia non funebria, ſed natalitia dicantur. *In Sanctorum verò feſtiuitatibus vel omnibus ſolennitatibus, ſicut diximus die Dominico agendum, ità agatur, excepto quòd pſalmi aut antiphona vel lectiones ad ipſum diem pertinentes dicantur. Modus autem ſuprà ſcriptus teneatur.*

Quibus tẽporibus dicatur Alleluia.

CAPVT XV.

A Sancto Pascha vsque ad Pentecosten, sine intermißione dicatur Alleluia, tam in psalmis, quàm in responsorijs. Sine intermissione, dicit, vt vbi dici debet tam in psalmis, quàm in responsorijs, non passim prætermittatur, sed sedulè firmiterque dicatur. *A Pentecoste autem vsque ad caput Quadragesima, omnibus noctibus cum posterioribus psalmis tantùm ad nocturnos dicatur.* Quamuis beatus Benedictus à Pentecoste vsque ad caput Quadragesimæ, cum sex posteriorib⁹ psalmis, iubeat ad nocturnos dicere Alleluia: placuit tamen synodo in Francorum regno cógregatæ, vt sicut Romanæ principes Ecclesiæ in Septuagesima dimittunt Alleluia, ità dimittat & monachi, qui in eodem sunt regno constituti. *Omni verò Dominica extra Quadragesimam, Cantica Matutini, Prima, Tertia, Sexta, Nonaq; cum Alleluia dicantur: Vespera verò cum antiphona. Responsoria verò nunquàm dicantur cum Alleluia, nisi à Pascha vsque ad Pentecosten.*

Qualiter diuina opera per diem agantur.

CAPVT XVI.

[Psal. 118.] *VT ait Propheta, Septiès in die laudem dixi tibi.* Quod ait, Septiès in die: significat, semper. Solet quippe iste numerus, vniuersitatis indicium esse: quia per septem dies vniuersus voluitur mundus, & eorum numero dierum vniuersa Dominus creauit tempora. Qui numerus propter septiformis spiritûs gratiam, quæ misericorditer timentib⁹ Deum distribuitur, maximè sacratus esse perhibetur. Vndè & sequitur: *Qui septenarius sacratus numerus à nobis sic implebitur, si matutina, Prima, Tertia, Sexta, Noua, Vespera, Completorijq; tempore, nostra seruitutis officia persoluamus: quia de his horis dicit Propheta: Septiès in die laudẽ dixi tibi. Nam de nocturnis vigilijs idem ipse Propheta ait:* [Ibidèm.] *Media nocte surgebam ad confitẽdum tibi. Ergò his temporibus referamus laudes creatori nostro, super iudicia iustitia: id est, matutinis, Prima, Tertia, Sexta, Nona, Vespera, Completorio, & nocte surgamus ad confitendum ei.* Et de eisdẽ horis Cassianus dicit: [lib. 3. inst. mon. cap. 3.] Horarum autem ipsarum, in quibus Deo per totum diei spatium obsequia reddimus, ratio hæc est: Prima, pro inchoatione diei. Tertia, quia spiritus sanctus in eadẽ hora super Apostolos descendisse primitùs comprobatur. [Act. 2.] Sexta, pro eo quòd immaculata hostia Dominus noster Iesus Christus, eádẽ hora in cruce suspensus, [Matt. 27. Lucæ 23. Ioan. 19.] obnoxios de æternis peccatorum vinculis liberauit. Nona, pro eo quòd eádem hora Dominus noster descendens ad inferos, [Zach. 9. Eccli. 24.] sanctorum animas, quæ clausæ tenebris tenebantur, exindè liberauit, & secum transuexit ad cælos. * Duodecima verò, [* al. decima] propter terminationem diei, sicut prima pro inchoatione cantatur. Prima verò & duodecima, pro inchoatione & terminatione diei, postеà à patribus sunt * adinuẽtæ. [* al. adiunctæ.] Tertiam autẽ & Sextam & Nonam iã ab Apostolis legimus fuisse celebratas. Nã [Act. 2.] tertia hora super Apostolos in orationum officio cõstitutos, spiritus sanctus descendit. Sexta autẽ hora legimus Petrum, dum [Act. 10, & 11.] in cœnaculo oraret, subitò in excessu mentis, vas illud quod quatuor initijs quasi linteum de cælo submissum est, vidisse. De nona autem legimus: Petrus & Ioãnes ascendebant in templum ad horã orationis nonam. [Act. 3.] Vespertinas autẽ vel matutinas orationes, non solùm ab Apostolis, sed etiam in veteri Testamẽto legimus eas in templo semper fuisse oblatas. Vndè & Dauid dicit [Psal. 140.] de vespertinis: Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo: eleuatio manuum mearum sacrificium vespertinum. De matutinis autem dicit: Deus, Deus meus, ad te de luce vigilo. [Psal. 62.] Et, In matutinis meditabor in te, quia fuisti adiutor meus. [Ibidèm.]

Quanti Psalmi per easdem Horas dicantur.

CAPVT XVII.

IAm de Nocturnis vel Matutinis digeßimus ordinem psalmodia: nũc de sequentibus horis videamus. Prima hora dicãtur psalmi tres singillatim, & non sub vna Gloria. Hymnus eiusdem hora post versum, Deus in adiutorium meum intende, antequàm psalmi incipiantur. Post expletionem verò trium psalmorum recitetur lectio vna, versus, & Kyrie eleison, & missa sint. Tertia verò & Sexta & Nona, eodem ordine celebratur: Oratio, id est, versus, hymni earundem horarum, terni psalmi, lectio, & versus, Kyrie eleison, & missa sint. Si maior congregatio fuerit, cum antiphonis: si verò minor, in directum psallãtur. Vespertina autem synaxis quatuor psalmis cum antiphonis terminetur. Post quos psalmos Apostoli lectio recitanda est. Indè responsorium Ambrosianum, versus, canticum de Euangelio, litania, & oratio Dominica, & fiant missa. Completorium autem trium psalmorum dictione terminetur. Qui psalmi directanei sine antiphona dicendi sunt. Post quos hymnus eiusdem hora, lectio vna, versus, Kyrie eleison, benedictio, & pòst missa fiãt. Quod alijs in locis dicit, [Cap. 12.] Et completum est, hac in clausula, & missæ sunt, dicit: & missæ sunt, repetit. Orationes enim officij, quæ à nobis sunt cõpletæ, Deo sunt missæ: quia in illius honore sunt celebratę. Aliter orationes, id est, collectæ, q̃ in fine cursûs à * sacerdote dicũtur, [* al. non habent, à sacerdote] missæ, i. Deo transmissæ vocantur. A sacerdote enim mittuntur, sed à Deo excipiuntur. Hinc & Leuitæ, solennitate aliqua in ecclesia celebrata, eleuata voce, [Ite, missa est, quid sit.]

Ite,

Ite, missa est: populo clamat, hoc est, solennitas est completa, & per sacerdotis ministerium iam Deo est missa.

Quo ordine Psalmi dicendi sunt.

CAP. XVIII.

IN primis semper diurnis Horis dicatur versus: Deus, in adiutorium meum intende: Domine, ad adiuuandum me festina &c. Hinc Cassiodorus ait: Tunc enim adiutorium (In exposit. psal. 69.) poscimus, quandò periculis subiacemus, vt aliquo remedio subleuati, calamitates diuersarum possimus vincere passionum. Intende, dicit, propitius respice, quia * omnipotens Dominus, etiam cùm non rogatur, agnoscit. (* al. omnia) Festina, ergò dicit, Domine: qui festinabat de huius seculi clade liberari. Generaliter hunc locum facundissimus Cassianus, in decima collatione de (Cap. 10.) huius vtilitate plurima differens, tanto honore cócelebrat, vt quicquid monachi assumpserint, sine huius versiculi trina iteratione non inchoent, quem repetita sæpiùs laude congeminans, nimìs vtilem esse probat eius memoriã. *Inde Hymnus vniuscuiusque hora. Deindè prima Hora Dominica dicẽda quatuor capitula psalmi centesimi octauidecimi dicãtur. Reliquis verò Horis, id est, Tertia, Sexta, vel Nona, terna capitula suprà scripti psalmi centesimi octauidecimi dicantur. Ad Primam autem secunda feria, dicantur tres psalmi, id est, primus, secundus, & sextus. Et ità per singulos dies ad Primam vsque ad Dominicam dicantur per ordinem terni Psalmi, vsque ad nonumdecimum Psalmum. Ità sanè, vt nonus Psalmus, & septimusdecimus partiantur in duas Glorias, & sic fiat, vt ad Vigilias Dominica semper à vicesimo incipiatur. Ad Tertiam verò, Sextam, Nonamq́, feria secunda, nouem capitula, quæ residua sunt de centesimo decimooctauo Psalmo, ipsa terna per easdem Horas dicantur. Expenso ergò Psalmo centesimo octauodecimo duobus diebus, id est, Dominica & secunda feria, tertia feria iam ad Tertiam, Sextam, vel Nonam psallantur terni Psalmi à centesimo nonodecimo vsque ad centesimum vicesimumseptimum, id est, Psalmi nouem. Quique Psalmi semper vsque ad Dominicam per easdem Horas itidem repetantur. Hymnorum nihilominùs, lectionum, vel versuum dispositione vniformi cunctis diebus seruata. Et ità scilicet, vt semper Dominica à centesimo octauodecimo incipiatur. Vespera autem quotidiè quatuor Psalmorum modulatione canatur. Qui Psalmi incipiantur à centesimo nono vsque ad centesimum quadragesimumseptimum: exceptis his, qui in diuersis Horis ex eis sequestrantur, id est, à centesimo septimodecimo, ad centesimum vicesimumseptimum: & centesimo tricesimo tertio, & centesimo quadragesimo secundo. Reliqui omnes in Vespera dicendi sunt. Et quia minùs veniunt tres Psalmi, ideò diuidendi sunt, qui ex numero suprà scripto fortiores inueniuntur, id est, centesimus tricesimusoctauus, & centesimus quadragesimustertius, & centesimus quadragesimusquartus. Centesimus verò sextusdecimus, quia paruus est, centesimo quintodecimo coniungatur. Digesto ergò ordine Psalmorum Vespertinorum, reliqua, id est, lectiones, responsoria, hymni, versus, vel cantica, sicut suprà taxauimus, impleantur. Ad Completorium verò quotidiè ijdem Psalmi repetantur, id est, quartus, nonagesimus, & centesimus trigesimustertius. Disposito ordine Psalmodiæ diurnæ, reliqui omnes Psalmi qui supersunt, æqualiter diuidantur in septem noctium vigilijs, partiendo scilicet, qui inter eos prolixiores sunt Psalmi, & duodecim per vnamquanque constituantur noctem. Hoc præcipuè commonentes, vt si cui fortè hæc distributio Psalmorum displicuerit: ordinet, si meliùs aliter iudicauerit.* Hanc autem Psalmorum distributionem, non totum officium, beatus Benedictus in iudicantis posuit arbitrio, hoc præcipuè commonens, vt qui vult hanc Psalmorum distributionem secũdùm suam tenere dispositionem, teneat: qui autem aliter meliùs iudicauerit, illam tenens, istam sine culpa dimittat. Nos autem hortamur eum, qui secundùm hanc promisit se viuere regulam, inquantùm valet, firmiter teneat, & conseruet eam: & confidens de Dei misericordia, credat, quia custodiẽtibus eam patebunt cælica regna. Sequitur: *dum omnimodis id attendatur, vt omni hebdomada Psalterium ex integro numero centum quinquaginta Psalmorum psallatur, & Dominico die semper à capite repetantur ad Vigilias. Quia nimis iners deuotionis suæ studium vel seruitium ostendunt monachi, qui minus Psalterio cum Canticis consuetudinarijs per septimana circulum psallunt, dum quandò legamus sanctos patres nostros vno die hoc strenuè implesse, quod nos tepidi vtinam septimana integra persoluamus.*

De disciplina psallendi.

CAP. XIX.

VBiquè credimus diuinam adesse præsentiam. Nuda enĩ & aperta sunt omnia, vt ait Apostolus, oculis Dei, & non est vlla creatura inuisibilis in conspectu eius. (Heb. 4.) Et ideò sic assistere ante oculos eius debemus, sicut ante oculos creatoris & iudicis. (Oratio, attenta esse cur debeat.) Nullus enim videns Principem vel Iudicem suum, & loquens cum eo, & audet vagari oculis, & aliorsùm adspicere: quanto magis qui accedit ad Deum, nusquàm debet mouere oculum cordis, sed intentus esse in eũ, qui scrutatur renes & corda? (Psal. 7.) Quandò enim pro peccatis nostris humiliter supplicamus, ad Dominum nos loqui cognoscimus. *& oculos Domini in omni loco speculari bonos & malos intelligimus, maximè tamen hoc sine aliqua dubitatione credamus, quandò ad opus diuinum assistimus.* Et ideo timere debemus, nè fortè si aliud, quàm id, quod petimus, cogitamus, diuinæ maiesta-

maiestati, antequam stare videmur, iniuriam faciamus. *Ideò semper memores simus quod* [Psal. 2.] *ait Propheta: Seruite Domino in timore. Et iterùm:* [Psal. 46.] *Psallite sapienter.* Ea ergò semper lingua proferat, quæ conditori placeant, iuxta illud [Psal. 2.] Psalmographi præconium: Seruite Domino, inquit, in timore, & exultate ei cũ tremore. [* al. tremendo] Tunc ergò creatori * timendo seruitur, si opus bonum vocis laudibus iungitur, sicut alibi per Psalmistam dicitur: [Psal. 46.] Psallite sapienter. Sapienter etenim quisq; psallit, qui voci laudanti, noxijs operibus non contradicit: & qualiter oporteat diuinæ potẽtię famulari, solicita cura omnique studio prosequitur. Sic ergò mens nostra, intenta ad psallendum, incedat, qualiter nullo præpedita secularis desiderij obstaculo, nullo temporis fuscata vitio, sed semper intenta in cælestibus, humilitate ac puritate, promptissimaq; deuotiõe ornata, ad æterna præmia peruenire contendat. Sic cordis compunctione flagret, qualiter in se creatoris misericordiam excitet. [Psal. 137.] *Et, In conspectu angelorum psallam tibi.* Tanta debet esse reuerentia, grauitas, vel disciplina psallendi, vt amabiliùs à Domino, quàm à nobis dicitur, audiatur, sicut ait Scriptu- [Psal. 64.] ra: Exitus matutini & vespere delectabis. [Psal 46.] Et item: Psallite Domino sapienter. Ergò [Psallens quomodò stare debeat.] si sapienter & cũ timore iubet psalli, oportet psallentem immobili corpore, inclinato capite stare, & laudes Domino moderatè canere, quippe qui ministerium suũ ante diuinitatem implet, docẽte hoc Prophe- [Psal. 137.] ta, cùm dicit: In conspectu angelorũ psallam tibi. Nam considerare debet, qui psallit, semper, nè aliò sensus ei⁹ demigret, nè, cùm in aliam cogitationem sensus nostri [Matth. 15.] migrauerint, de nobis dicat Deus: Populus hic labijs me honorat, cor autem eorũ longè est à me. *Ergò consideremus qualiter oporteat nos in conspectu diuinæ maiestatis & angelorum eius esse, & sic stemus ad psallendum, vt mens nostra concordet voci nostræ.* Ad tantum ergò & tale officium, cor pariter cum lingua conueniat, cum timore Domino quotidianum debitum reddiderit. Et notet sibi in corde, qui psallit, ad singula omnia testimonia quę dicit: Quia singuli versus si notentur, proficiunt animæ ad salutem, & in eis totũ inuenitur, quod quæritur, quia omnia ad ædificationem loquitur psalmus, dicente [Psal. 100.] Propheta: Psallam & intelligam.

De reuerentia orationis.

CAP. XX.

*SI, cùm hominibus potentibus volumus aliqua suggerere, non * [* al. præsumimus] possumus, nisi cum humilitate & reuerentia: quanto magis Domino Deo vniuersorum, cum omni humilitatis & puritatis deuotione supplicandu est!* Si hominibus carnalibus, nisi cum humilitatè, nõ fit precatio, cùm beneficia eos aliqua temporalia postulamus:. quanto magis conuenit, vt pro peccatis nostris, vel facinoribus omni, qua possumus, Christum prece rogemus? Nulla ergò debet esse in oratione duplicitas. Nõ vnus in ore, alter in corde inueniatur. Puritas cordis omnia vitia excludit, omnes virtutes obtinet. Lætetur cor quæ- [Psal. 104.] rentium Dominum: quia ibi est habitaculum spiritûs sancti, vbi fuerit puritas cordis. Vndè & sequitur: *Et nõ in multiloquio, sed* [Matth. 6.] *in puritate cordis & compunctione lachrymarũ nos exaudiri sciamus. Et ideò breuis debet esse & pura oratio* Ideò breuis debet fieri oratio, nè per [Breuis cur debeat esse oratio.] occasionem prolixæ orationis obdormiãt, aut fortè diù iacẽtes, diabolus eis ante oculos diuersa ingerat, vel in corde aliud subministret. Ergò oportet orare cum timore suppliciter, vt qui orat, præsentis Christi videatur pedes tenere. Et cum tanto debemus orare timore, vt cognoscamus quia cum Deo loquimur, nec se in multiloquio quisquam, sed potiùs in puritate cordis & lachrymarum vbertate exaudiri credat. Non enim longæ orationis prolixitas, sed promptę mentis intẽtio pietatem clementis iudicis excitat. Orãdus ergò semper est, vt largiatur delinquentibus veniam, qui languenti mũdo per crucis passionem infudit medicinam, salus mũdi æterna Christus Iesus Dominus noster. *nisi fortè ex affectu inspirationis diuinæ protendatur. In conuentu tamen omninò breuietur oratio.* Ideò ergò vtiliter patres nostri ipsam orationem celeri fine concludi iusserunt, nè fortè immorantibus nobis in ea, quædam tussis vel phlegmatis, aliarumque rerum, interrumpat strepitus, & dum adhuc feruet oratio, velut ex faucibus diaboli velociter rapiatur, qui cùm nobis semper sit infestus, tũc quàm maximè assistit infest⁹, cùm nos contra se offerre preces Domino viderit, festinans mentem nostram ab intentione orationis, aut cogitationibus, aut excitatis humoribus reuocare. Propterea ergò breues quidem orationes, sed frequentes fieri patres nostri iusserunt. Breues ideò, vt insidias diaboli insistentes tunc pręcipnè, cùm oramus, in ipsa breuitate vitare possimus. Frequentes autem ideò, vt per ipsam frequentiam Deum precantes, iugiter ei cohærere possimus. Propter hanc frequentiam orationis, & illud vtile est, vt longiores psalmos non vsque ad finem continuata pronũciatione, sed æquali numero versus diuisos duabus vel tribus incissionibus cum orationis intentione finiamus: quia nõ in multitudine versuũ, sed mentis intelligẽtia delectari debemus. Illud virtute sectantes: Psallam spiritu, psallam & mente. [1. Cor. 14.] *Et facto signo à Priore, omnes pariter surgant.* Iste

mos

mos fuit apud antiquos monachorum cuneos, vt audito vniuscuiusq; horæ signo, celeriter omnes ad orationem conuenirēt, orationi simul incumberent, simul orarēt, & ab oratione, facto signo à Priore, omnes pariter surgerent. Modò verò iam apud nos aliter atque aliter habetur. Quanto enim serotini à primitiuis, tanto longiùs vitæ merito ab antiquis distamus patribus. Illi enim erant spiritu feruentes, Domino seruientes: nos autem tepidi & nauseam facientes, sumus tamen in misericordia Domini sperantes.

De Decanis monasterij.

CAP. XXI.

Si maior congregatio fuerit, eligātur de ipsis fratres boni testimonij & sancta conuersationis, & constituantur Decani, qui solicitudinem gerant super Decanias suas in omnibus, secundum mandata Dei, & præcepta Abbatis sui. Præcepta enim Abbatis concordare debent cum Domini mandatis: & ideò illi pariter Decani, pariter & alij obtemperare debent subditi. Nam subditi Decanis, & Decani debēt obedire Præpositis, & omnis simul congregatio Abbatis debet obtemperare præceptis. Decani enim priùs dicti ab eo, quòd decem militibus prēferrentur. Modò autem & qui decem, & qui pluribus præferuntur, Decani vocantur. Decani autem solicitudo & eruditio hæc erit erga vnumquenque quem sibi ab Abbate traditum susceperit, vt doceat eum primitùs suas vincere voluntates: in quibus eum diligenter exercens, illa ei semper de industria imperet, quæ senserit animo eius esse contraria. Quia multis experimentis hoc doctum est, nunquàm posse monachum suas concupiscentias refrenare, nisi priùs per obedientiam mortificare didicerit suas voluntates. Nec poterit iram aut tristitiā, aut spiritum fornicationis extinguere, nec cum fratribus humilitatem firmam & perpetuam retinere, nec in cōgregatione diutiùs permanere, qui priùs voluntates suas non didicerit superare. *Qui Decani tales eligantur, in quibus securus Abbas partiatur onera sua, & non eligantur per ordinem, sed secundùm vitæ meritum & sapientiæ doctrinam.* Decani, qui super Decanias sunt constituti, tantam solicitudinem gerant, super quos delegatos habēt fratres, vt nullas proprias faciant voluntates. Non loquantur, nisi interrogati: suo arbitrio nihil faciant, nisi mandati: alibi non pergant, nisi ordinati. Seniores timeant vt dominos, ament vt parentes, faciāt quicquid ab eis imperatum acceperint. Credant sibi salutare, quicquid illi præceperint, si hoc sine murmuratione cum hilaritate & taciturnitate fecerint, dicēte Moyse: Audi Israel, & tace. Onera alteriꝰ vnus portet, & nemo aliū iudicet. Nemo alij detrahat, quia scriptū est: Omnis detractor eradicabitur. Vnus ab alio, quod nō habet, accipiat: vnus ab alio discat humilitatem, vnus ab alio charitatē, vnus ab alio patientiam, vnus ab alio silentium, vnus ab alio mansuetudinem. Comedant sine querela, quicquid eis appositum fuerit: vestiant, quod acceperint. Non celent fratres Decanos suos, quicquid singulis diebus cogitauerint. Decani verò sint eis quasi rectores & custodes, tanquàm pro ipsis Domino rationem reddituri. Negligētias cunctorum ipsi præuideant, & emendandi potestatem habeant, & quod ipsi nō valuerint emendare, Præposito non moretur accusare. Qui & ipsi Præpositi sic hoc districtē & rationabiliter agant, vt Abbates suos nullo modo præsumant inquietare, excepto de his, quæ vtriq; non valuerint * corrigere. Et in hoc vnus erga alterum tantam humilitatem habeat, vt nūquàm vllus vllum offendat, sed vnus in altero tanquàm sibi im penso persistat, id est, iuniores in Decanis, Decani in Præpositis, Præpositi in Abbatibus, vnus alium portās, tanquàm in muro lapides quadrati, Apostolo attestante sicut suprà, Vnus alterius onera portātes, sic adimplebitis legem Christi. *Qui Decani, si ex eis aliqua fortè quis inflatus superbia, repertus fuerit reprehensibilis, correptus semel & iterùm, atq; tertiò, si emendare noluerit, deijciatur, & alter in loco eius, qui dignus est, subrogetur. Et de præposito eadem constituimus.* Nō enim superbi, sed humiles esse debent, qui alios corrigere, castigare, & in omnibus custodire debēt. Proindè primū ipsi Abbates cū suis Prępositis atq; Decanis semetipsos discutiant, & instār sui iuniores arguant, & omne malitiæ fermentum à corde radicitùs euellāt, & sic alios diuersis curis & vitijs implicatos, castigare, corrigere, & emendare contendant. Id est, si audierint fratrem, non interrogatum, loqui, moneant eum, dicentes: Quid agis frater? quid regula prohibet? habeto taciturnitatem vsq; ad interrogationē. Dic cū propheta: Pone, Dn̄e, custodiā ori meo, & ostium circunstantiæ labijs meis. Non declines cor meum in verba malitiæ. Sedeat super os tuum sapientia, cum claue iustitię, & timoris Dei, & ipsa bonis eloquijs aperiat, & malis eloquijs claudat labia tua. Si mentientem audierint fratrem, admoneant eum, dicentes: Quid mētiris, frater, cùm scias scriptū: Os quod mētitur, occidit animā? Et, Perdes oēs qui loquuntur mendaciū. Si audierint multū fratrē iurantē, moneāt eū, dicentes: Retine, frater, linguam tuā. Vt quid iuras, cùm scriptū sit: Non iurabis per cælū, quia sedes Dei est: neque per terram, quia scabellum pedum eius est: neq; per caput tuum iurabis,

Marginalia: Decani officium quod sit. — Gala. 6. — Hebr. 13. — * al. accelerare. — Gala. 6. — Matth. 18. — Quales esse debeant, qui corrigunt, castigant, & custodiunt alios. — Psal. 140. — Sapien. 1. — Psal. 5. — Matth. 5. — Iacob. 5.

iurabis, &c. Sed sit sermo vester, est est, non non. Si viderint eum irascentem, moneant eum, dicentes: Quid agis, frater? In mansuetudine & charitate opera tua perfice,
Psal. 36. quia scriptum est: Desine ab ira, & derelinque
Matth. 5. furorem. Et, Qui fratri suo dixerit, racha, reus erit iudicio. Similiter & in alijs his similibus impedimentis varijs, & diuersis occupatos fratres admonere quotidiè & castigare præpositi debet, quia dum hæc quotidiè soliciti in commissis sibi fratribus faciunt, & ipsi proficiunt, & alios admonendo proficere faciunt. Multos enim & de multis & varijs habêt præpositi compescere monachos curis. Solent nonnulli pro suis vxoribus atque filijs, aut etiã quibusdam propinquis curam habere more pietatis: Plerique veró, qui non sunt in talibus implicati, pro alimento sunt soliciti: Alij verò tristitiæ morbo interiùs consu-
Iob 13. muntur, & tanquàm vestimentum à tinea intrinsecùs mentis suæ auiditate deuorantur, & cum ipso rãcoris languore dilabuntur in desperationem: alij nanque spiritu fornicationis inflammantur, & sæpè tali stimulo carnis incitati, interiori oculo cæcati, captiui ducũtur, vinculo perditionis ligati: Alij acediæ spiritu inflati, ocio & somno vacare cupiunt, & curiosis fabulis solicitantur, &, quod peius est, à proprio monasterio se auferre disponunt: Alij vanæ gloriæ elationis telo in diuersis partibus confodiuntur, & alij alia defendẽtes, & suas causas magnificantes, dum nolunt Christi pauperibus similes esse, singuli in vanis istis cogitationibus elabũtur, & quasi nihil à Deo acceperint, de proprijs viribus extolluntur: & cùm laudatores nõ inueniunt, ipsi sibi in suis laudibus prosiliũt: alius de genealogia & de sua gente fatetur esse principes: alius de parentibus: alius de germanis: alius de cognatis: alius de fratribus & cõsanguineis & idoneis: alius de diuitijs: alius de specie iuuentutis: alius de bello fortitudinis: alius de perlustratione terrarum: alius de artificio: alius de sapiẽtia, alius de assertionis eloquentia, alius de taciturnitate, alius de largitate munerum, alius de humilitate, alius de charitate: alius de castitate, alius de virginitate, alius de paupertate, alius de abstinẽtia: alius de orationum frequentia, alius de vigilãtia, alius de obedientia, alius de abrenunciatione rerum, alius de legendo, alius de scribendo, alius de voce modulationis. Hæc omnia, quę suprà perstrinximus, vnusquisq; dum aliquoties talia non iussi, immoderate loquuntur, toties in elationem vanæ gloriæ labuntur, & ex ipso morbo, dum quod dicunt, vindicare cõtendunt, in superbiam præcipitantur. Contra ergò ipsum vitium debet vnusquisque pugnare, contra quod se cognoscit certamen habere, & de ipso se correctus emendare, vt emendatus possit saluari, vt & ipsi salutem æternam, & doctori suo mercedem præparet sempiternã.

Quomodò dormiant monachi.

CAPVT XXII.

Singuli per singulos lectos dormiant. Hinc Isidorus ait: Lux autem noctę dormientium locũ illustret, vt depulsis tenebris testimonium pateat singularis quietis. Monachi stratus in nulla turpi cogitatione versetur, sed in sola cõtemplatione Dei accubans, & requiem corporis, & quietem habeat cordis, cogitationesque prauas à se repellat, bonisque obiectis, turpes à se reijciat. Nam animi motus imaginibus suis agitur, & qualis vigilanti cogitatio fuerit, talis & imago per soporem occurret. Fructuosus dicit: Duo in vno lecto non iaceant, nec dormire extra cubile proprium cuiquam licentia pateat: interuallum singulorũ lectulorum singulis cubitis intercedat, nè, dum adinuicèm proximant corpora, nutriant libidinis incentiua. In tenebris nemo loquatur alteri, nec accedat vllo modo iunior quilibet ad lectũ alterius post completorium. Ferriolus ait: vt duo quamlibèt proximi vel amici, propter secretam orationem, quæ meliùs ad Deũ nullo teste dirigitur, vno lectulo non teneantur, vt maiorem licentiã orandi credat sibi mens compuncta concessam, dum neminem vigiliæ suæ, aut testem pertimescit, aut iudicem. *Lectisternia pro modo conuersationis secundum dispensationem Abbatis sui accipiant.* Lectisternia dicuntur, vbi homines iacere, sedere, consueuerũt. Augustinus autem dicit: Populus diù multumq; fatigatus, noua lectisternia, quod nunquàm anteà fecerat, exhibenda arbitratus est. Lecti autem sternebantur in honorem deorum, vndè hoc sacrum, vel potiùs sacrilegiũ nomen accepit. *Si potest fieri, omnes in vno loco dormiant. Si autem multitudo non sinit, deni aut viceni cum senioribus, qui super eos soliciti sint, pausent.* Nã & Isidorus ait: Fratres omnes, si possibile est, in vno conclaui commorari decet. Quod si difficile fuerit, certè vel decẽ, quibus vnus præponendus est Decanus, quasi rector & custos. *Candela iugiter in eadem cella ardeat vsque manè.* Quæ candela ante Cõpletorium quotidiè accendatur, vt videãt diuersi, quomodò vnusquisq; lectum suum componat, seque collocans lectulo ponat, in quo frequenter decantans, dicat: Lauabo per singulas noctes lectũ meum, lachrymis meis stratum meum rigabo. Quo factis impleto, subiungat & dicat: Memor fui nocte nominis tui Domine, & custodiui legem tuam. Hoc ergò vt deuotus quisque vaca-

Singuli seorsim, vt dormiant.

lib. 3. de ciuit. Dei, cap. 17.

Psal. 6.

Psal. 118.

vacatione concessa, vtiliùs posśit implere, stratûs sui, vt suprà diximus, erit solus ipse possessor, habens secum meliori commutatione pro dormiente fratre Dominum vigilantem. *Vestiti dormiant, & cincti cingulis aut funibus, & cultellos suos ad latus non habeant, dum dormiunt, nè fortè per somnū vulnerentur dormientes.* Hinc quidam Magister ait: Cùm dormiunt monachi, vestiti dormiāt, & accincti, id est, aut cingulis, aut retibus, aut corrigia. Bracale fratrem in * nocte vti ideò prohibemus, nè dū se regyrat per somnū oppressus, exiens per thecā mucro cultelli carni eius * infigatur. Vel ideò vestitos & accinctos dixim⁹ fratres, vt cùm hora operis Dei aduenerit, & oratorij index sonauerit noctû, mox parati consurgant. Vel propterea vestiti & cincti debent fratres dormire, quia nō licet fratri nuda sua membra contingere. Nam exindè * incentiua libidinum animo ingerūtur: cùm membrorum nuditas tactu contingitur, fœminarū ilicò cordis desiderio titillatur, & indè per somnū membra sordidè coinquinantur. *& vt parati sint monachi semper, & facto signo absque mora surgentes, festinent inuicem se præuenire ad opus Dei, cum omni tamen grauitate & modestia.* Grauitas, fortitudo vel firmitas intelligitur animæ: modestia autem, māsuetudo, honestas, vel temperantia dicitur: cū quibus virtutibus parati semper debent esse monachi, & facto signo ad cursum, cum festinatione surgentes, signum crucis frontibus inferant suis, simulque cum silentio dicant: Deus, in adiutorium meum intende: Domine, ad adiuuandum me festina. *Adolescentiores autem fratres iuxta se non habeant lecta, sed permixti cum senioribus. Surgentes verò ad opus Dei, inuicèm se moderatè cohortentur propter somnolentorum excusationes.* Adolescentiores fratres iuxta se non debent habere lectos, sed lectis eorum lectos habeant præpositi propè, propter aliquam, vt diximus, vitiorum culpam in eis emendandam, vt reuerentiùs præsente maiore dormiant, & à maioribus custoditi, & honestè admoniti surgant, & alacres officium Domini compleant.

* al. in lecto

* al. figatur

Vestiti cur monachi dormire debeant.

* al. immūditatea

De excommunicatione culparum.

CAP. XXIII.

Si quis frater contumax, aut inobediens, aut superbus, aut murmurans, vel in aliquo contrarius existens sancta regula, & præceptis seniorum suorum, contemptor repertus fuerit, hic secundùm Domini præceptum admoneatur semèl & iterùm, secretò à senioribus suis. Quod autem dicit, vel in aliquo contrarius sanctæ regulæ existens, non de grauioribus, sed de leuioribus dixisse intelligendum est culpis. De grauioribus enim criminibus * publicæ pœnitentiæ subijciendus est monachus, regulariter semèl & secundò à senioribus admonendus est, si non emendauerit, obiurgetur publicè coram omnibus. *Si verò neque sic se correxerit, si intelligit qualis pœna sit, excommunicationi subiaceat. Si autem improbus est, vindictæ corporali subdatur.* Quid de hoc capitulo diuersi patres senserunt, hoc in loco ratum duximus ponere. Ait quidam patrum: Si quis frater instigante diabolo, contumax vel superbus, seu inobediens vel murmurans apparuerit, vel etiam in quocunque casu lapsus, seniorum præcepta, vel sanctæ regulæ normam violare tentauerit, hic secundùm præceptum Domini secretò à senioribus semèl verbis corripiatur. Si emendare noluerit, tunc * similiter ab omni congregatione obiurgetur. Et si sic emendare noluerit, tunc, prout culpæ magnitudo popoścerit, secundùm regulam iudicetur, id est, aut excommunicationi subiaceat, si eius anteà intellectus viguit: aut si obstinatæ & duræ mentis tenacitas culpæ & improbitas perseuerat, tunc corporali disciplinæ subiacebit. Hinc beatus Fructuosus ait: Mendacem, furem, percussorem quoquè & periurum, quod seruum Dei esse non decet, corripi primùm à senioribus verbis oportet, vt recedat à vitio. Post hæc, si nec sic emendauerit, tertiò coram fratribus conueniatur, vt desistat tātisper errare. Si nec sic se emēdauerit, flagelletur acerrimè, & trium mensium spatio excommunicationis vindictam suscipiens, sub pœnitentiæ districtione solus recludatur in cella, de vespere in vesperè ex hordeacei panis sex vncijs, & aquę mensura paruula sustentandus. Hinc & beatus Basilius ait: Si de omni ocioso sermone reddituri sunt homines rationem in die iudicij, nihil oportet tāquàm paruum sperni. Qui enim spernit minima, paulatim defluet. Sed & quomodò quis audebit breue dicere, aut paruū delictum, cùm Apostolus dicat, quia per præuaricationem legis Deus honoratur? Sed & aculeus mortis peccatum esse dicitur: Et non dixit, tale vel tale peccatum, sed omne peccatum. Magis ergò immisericors est, qui intermittit & negligit, quàm ille qui arguit: Sicut is qui in morsu serpentis permittit delitescere venenum, quàm ille qui educit & attrahit. Sed & charitatem destruit ille, qui secundùm scripturam, parcens baculo, odit filium: Qui autem diligit, diligenter corripit eum. Hinc beatus Augustinus in regula sua dicit: Si post admonitionem iterùm, vel alio quocunque die idipsum eum facere videritis, iam velut vulneratum sanandum prodat, quicunque

Matth. 18.

* al. sub publicam pœnitentiam regulariter

* al. simul

Roma. 2.

Prouer. 13.

Cap. 23.

que potuerit hoc inuenire. Priùs tamen & alteri vel tertio demonstrandum, vt duorum vel trium possit ore conuinci, & competenti seueritate coërceri. Nec vos iudicetis maleuolos esse, quandò hoc indicatis. Magis quippe innocentes non estis, si fratres vestros, quos indicando corrigere potestis, tacẽdo perire permittitis. Si enim frater tuus haberet vulnus in corpore, quod vellet occultare, cùm timet secari: nonne crudeliter abs te sileretur, & misericorditer indicaretur? Quanto ergò potiùs debes manifestare, nè perniciosiùs putrescat in corde? Sed anteq; alijs demonstretur, per quos conuincendus est, si negauerit, priùs Præposito debet ostendi, si admonitus neglexerit corrigi, nè forte possit secretiùs correptus, non innotescere cæteris. Si autẽ negauerit, tũc neganti adhibẽdi sunt alij, vt iam coram omnibus possit non ab vno teste argui, sed à duobus vel tribus cõuinci. Cõuictus verò secundùm Præpositi, vel etiam Presbyteri iudiciũ, ad quẽ dispensationis pertinet arbitriũ, debet emẽdatoriã sustinere vindictam. Quam si ferre non curauerit, etiã si ipse nõ abscesserit, de vestra societate proijciatur. Non enim & hoc crudeliter fit, sed misericorditer, nè contagione pestifera plurimos perdat. Nã & de hoc capitulo Paulus & Stephanus Abbates ità scripserunt: Si quis alterum in quacunq; parte viderit illicitũ quicquam vel sermone, vel opere faciẽtem, & Priori distulerit publicare: cognoscat se esse nutritorẽ peccati, & per omnia æqualem peccanti, quia & animæ suæ, & illius est, quem tegit, durissimus inimicus. Ex hoc apud Deum qui malè odit, & apud cunctam fraternitatem execrabilis & infidelis habebitur, quia per abundantiam malitiæ noluit prodere, vt * corrigeret errantem, & odio disciplinę dilexit malitiã, & ad stitit omni viæ nõ bonę.

* al. corrigere potuisset.

Qualis debet esse modus excommunicationis. CAP. XXIIII.

SEcundùm modum culpæ, excommunicationis vel disciplinæ mensura debet extendi. Interrogatus beatus Basilius, qualibus correptionibus vti oportet inter fratres, ad emendationem eorum, qui delinquunt, respondit: Hoc sit in iudicium eorum positum, qui præsunt, vel quanto tempore, vel quali modo corripi debeant: quia & ætas, & eruditio multam haberi facit differentiã pœnæ. Item ex regula cuiusdam: Excommunicationis mensura qualis esse debeat, iustum scientibus librare iudicium culpæ modus ostendat. Leuioribus enim culpis, leuior adhibẽda est correptio: grauioribus verò feruentior exhibẽda est damnatio. Proindè Abbatis studio pensandũ est, vt si aliquis frater in leuioribus culpis obnoxius inuenitur, vsq; ad indictam sibi horam mẽsa ptiuetur. De grauioribus verò seu dierum, vel hebdomadarum, vel mensiũ definitio in longius protracta correptione finiatur. *Si quis tamen frater in leuioribus culpis inuenitur, à mensa participatione priuetur.* Leuioris culpæ reus est, vt ait Isidorus, qui ociosus esse dilexerit: qui ad officium, vel ad collationem, vel ad mensam tardus venerit: qui in choro riserit, fabulis ve vacauerit: qui multiloquus fuerit: qui ministerium cuiuslibet operis iniunctum, sine benedictione susceperit, aut peracto opere, benedictionem minimè postulauerit: qui, relicto officio vel opere, extra necessitatis causam forås discesserit: qui torporẽ aut somnum amauerit: qui sæpiùs iurauerit: qui iniunctum opus neglig̃eter vel tardiùs expleuerit: qui casu vas aliquod fregerit: qui damnum rei paruæ aliquod attulerit: qui quotidiè negligenter visus fuerit: qui alicubi ad momentum secesserit: qui occultè ab aliquo literas, vel quodlibet munus acceperit & occultauerit, vel epistolam acceperit, & absconderit, aut sine consensu Abbatis rescripserit, vel quẽlibet parentum seu secularium sine iussu seniorũ, aut viderit, aut cum eo locutus fuerit: qui seniori inobediens fuerit: qui contumaciter seniori responderit: qui erga seniorem linguam non represserit: qui lasciuius in lingua fuerit: qui inhonestè incesserit: qui iocauerit: qui satis riserit: qui cum excommunicato locutus fuerit, orauerit, comederit: qui illusionem nocturnam patri nõ patefecerit. Hęc, & his similia, triduana excommunicatione emẽdanda sunt. Nam & alibi inter leuiores culpas has inuenimus memoratas, id est, si decantãs quis psalmũ, vel modicum quid titubauerit: si vel leuiter murmurauerit: si dimissa synaxi, non cõcitus ad cellam recurrere festinauerit: si lectionem operi vel obedientiæ præferens, officia statuta segniùs fuerit executus: si cum aliquo vel ad modicum substiterit: si alterius manum tenuerit: si iocularem aliquid vel risui aptum, in conuentu fratrum proferre præsumpserit, vel qui cum iunioribus verba ociosa narrare voluerit, aut habere amicitias ætatis infirmæ, increpationi, vt dignus est, subiacebit. Si quis quælibet inuenerit, inuenta * celet, & cognoscenda occultet: quòd si reperta, vnius diei spatio conuincitur retentãsse, furti contagio maculatum se esse cognoscat. Si quis eum, qui districtionem monasterij non ferens, fugam meditari agnouerit, & non statim prodiderit, perditionis illius participem non dubitet se esse.

Ser. 4. exercit. ad pietat.

* al. addũt, non celet, cognoscenda non occultet.

se esse. Et tam diù est à conuentu fratrum sequestrandus, quàm diù ille valeat reuocari. Si quis hæc non omni virtute studuerit Domino placitura seruare, & semel ac secundò correptus, non emendauerit reprehensa, iuxta ætatis formam, conuenit iudicari. Huc vsque in huiusmodi ac similibus admissis procedit animaduersio spiritalis. Residua verò, quæ apud nos indifferenter admissa, à nobis quoquè reprehensibilibus sustinentur, id est, aperta conuicia, manifestus contemptus, contradictiones tumidæ, libera & effrenata processio, familiaritas apud fœminas, iræ, rixæ, simultates, & iurgia, operis peculiaris præsumptio, philargyriæ contagio, affectus atque possessio rerum superfluarum, quæ à cæteris fratribus non habentur, extraordinaria & furtiua cibi refectio: Hæc & his similia, non illa, qua diximus, increpatione spiritali, sed vel plagis emendatur, vel expulsione purgantur. *Priuati autem à mensæ consortio ista erit ratio: vt in oratorio Psalmum vel Antiphonam non imponat, neque lectionem recitet, vsque ad satisfactionem.* Hinc quidam monachorum magister ait: Frater qui leuem culpam habuerit, & post primam, secūdam & tertiam monitionem de vnoquoque vitio non emendauerit, à mensa excommunicetur, non ab oratorio. Quæ excommunicatio tam diù inoffensa permaneat, quàm diù à reo maioris humilitatis satisfactio, humiliato ad genua capite, se de cætero promiserit emendare. Ille verò frater, qui excommunicatus à mensa, non ab oratorio, fuerit: tam diù Antiphonam aut lectionem non imponat, quàm diù de culpa illa, emendatione promissa, satisfecerit, aut Abbatis præsentis, aut Præpositi sui ad genua incuruatus. Excommunicati verò fratres si ità superbi extiterint, aut in superbia cordis perseuerantes in tertia diei hora nona satisfacere Abbati noluerint, custoditi * cædantur virgis: & si placuerit Abbati, de monasterio expellantur: quia talis vita necessarios non habet corporales, vel societas fratrū, quos in anima superba possidet mors. Nam meritò tales debet, plagis mactati, expelli: qui esse cum CHRISTO humilitatis Domino non merentur, sed sint à perpetuis promissis Dei cum authore suo diabolo separati, qui de cælorum regnis propter superbiam suam proiectus est. *Refectionem autem cibi, post refectionem fratrum, solus accipiat: vt si, verbi gratia, fratres reficiunt sexta hora, ille frater nona: si fratres nona, ille vespera, vsque dum satisfactione congrua veniam consequatur.* Congrua dicitur satisfactio, quandò secundùm modum culpæ agitur pœnitudo. Est enim prouidendum, nè grauia leuibus, nec leuia pro culpis grauibus pœnitentiæ vltio inferatur. Mensura nanque & pondere æquo, iustitiaque pia, & miseratione continua pater vel præpositus debet excellere, vt sic vulnus curet ægroti, quatenùs salutem, & non debilitatem, inferat membro: quia sicut subditorum vitia præpositus, ità & præpositorum negligentias per semetipsum Deus iudicabit.

* al. addūt. vsque ad necem

De grauioribus culpis.

CAP. XXV.

Is autem frater, qui grauioris culpæ noxa tenetur. Noxa, dicitur culpa, vel criminalia delicta. Noxia enim, nociua, vel noxia dicuntur grauia peccata. *Suspendatur à mensa simul & ab oratorio.* De hoc beatus Isidorus ait: Grauioris autem culpæ obnoxius est, si temulentus quisque fit, si discors, si turpiloquus, si fœminarum familiaris, si seminans discordias, si iracundus, si altæ & erectæ ceruicis, si mente tumidus, vel iactanti incessu immoderatus, si detractor, susurro vel inuidus, si præsumptor * peculiaris, si pecuniæ contagio implicatus, si aliter præter regularem dispensationem superfluum possidēs, si fraudator rei acceptæ, aut commissæ sibi, aut minùs commissæ. Inter hæc, si de rebus allatis secum extulerit, vel de his per inobedientiam murmurauerit, si rei maiori damnum intulerit, si furatus fuerit, si periurauerit, si falsum testimonium dixerit, si contentiones vel rixas amauerit, si manifestum conuicium fratri intulerit, si personam innocentis falso crimine maculauerit, si contumaci animo seniorem despexerit, si rancorem aduersùs fratrem tenuerit, si peccanti in se, & posteà supplicanti, veniam non concesserit: si cum paruulis iocauerit, riserit, vel eos osculatus fuerit: si cum altero in vno lecto iacuerit, si extra communem mensam priuatim vel furtim quippiam sumpserit, si alicubi extra consultum Præpositi vel Abbatis discedens, medio die, vel ampliùs commoratus fuerit, si vt ociosus sit, falsam infirmitatem prætenderit. Hæc & his similia, iuxta arbitrium Prioris diuturna excommunicatione purganda sunt, vt qui grauiter peccare noscuntur, acriori seueritate coërceantur. Nam & hæc vitia grauia Paulus Apostolus in epistola ad Galatas enumerat, dicens: Manifesta autem sunt opera carnis, quæ sunt, fornicatio, immunditia, luxuria, contentiones, æmulationes, iræ, rixæ, dissensiones, sectæ, inuidiæ, homicidia, ebrietates, comessationes, & his similia,

* al. rei familiaris.

Gal. 5

quæ prædico vobis, sicut prædixi: quoniam qui talia agunt, regnum Dei non consequentur. Et eos qui talibus sunt vitijs implicati, idem Apostolus in epistola ad Romanos blasphemat, dicens: Propterea tradidit illos Deus in passiones ignominiæ. Nam fœminæ illorum immutauerunt naturalem vsum, in eum vsum, qui est contra naturam. Similiter autem & masculi, relicto naturali vsu fœminæ, exarserunt in desiderijs suis inuicem, masculi in masculos turpitudinem operantes, & mercedem, quam oportuit, erroris sui in semetipsis recipientes. Et sicut non probauerunt Deum habere in notitia, tradidit illos Deus in reprobum sensum, vt faciant ea quæ non conueniunt, repletos omni iniquitate, malitia, fornicatione, auaritia, nequitia, plenos inuidia, homicidijs, contentione, dolo, malignitate, susurrones, detractatores, Deo odibiles, contumeliosos, superbos, elatos, inuentores malorum, parentibus non obedientes, insipientes, incompositos, sine affectione, absque fœdere, sine misericordia. Qui cùm iustitiam Dei cognouissent, non intellexerunt, quoniam qui talia agunt, digni sunt morte: non solùm qui faciunt ea, sed etiam qui consentiunt facientibus. Hæc, secundùm Apostolum dicta, satisfaciant. Videamus quomodò de his noxijs grauibusq; culpis cæteri Patres, & ipse videlicet beatus Benedictus. Ait enim idem in subsequentibus: *nullus ei fratrum in vllo iungatur consortio, neque in colloquio. Solus sit ad opus sibi iniunctum, persistens in pœnitentiæ luctu.* Hinc & alij Patres dixerunt: Si quis verò monachus fecerit furtum, quod potiùs sacrilegium dici potest, id censuimus ordinando, vt iunior virgis cæsus, tanti criminis reus, nunquàm officium clericatûs accipiat. Si verò iam clericus in id facinus fuerit depræhensus, nominis ipsius dignitate priuetur, cui sufficere potest pro actûs sui leuitate, impleta pœnitentiæ satisfactione, communio. Hinc beatus Ferriolus ait: Furti conscium, si adhuc vocare monachũ possumus, quasi adulterum flagellis subdi, & magna conteri afflictione iubemus, dantes illi vnam cum fornicatione sententiam, quia & ipse luxuriatus est, cùm furaretur. Similes enim eos nõ incõgruè dicimus, quos in sacra lectione pariter positos inuenimus. Dicit enim Dominus per Prophetam: Non est scientia Dei super terram. Et paulò pòst: Furtũ & adulterium inundauerũt. Et iterùm in psalmo: Si videbas furem, currebas cùm eo, & cum adulteris portionem tuam ponebas. Legimus etiam Dominum in Euãgelio dixisse: De corde enim exeunt adulteria, fornicationes, furta, & reliqua. Et nec moratus, addidit: Hæc sunt quæ coinquinant hominẽ. Ex his profectò intelligere possunt horum scelerum serui, quia sicut æqualiter his dominantur vitia, æqualiter debentur & pœnæ. Hinc & beatus Fructuosus episcopus ait: Monachus paruulorũ aut adolescentium consectator, vel qui osculo, vel qualibet occasione turpi depræhésus fuerit inhiare, comprobata patenter per accusatores verissimos siue testes huius rei causa publicè verberetur. Coronã capitis, quam gestabat, amittat: decaluatusq; turpiter, opprobrio pateat, omniumq; sputis in faciẽ probraq; æquè suscipiat, vinculisq; arctatus ferreis, carcerali sex mensibus angustia maceretur, & triduana per hebdomadas singulas refectiõe panis exigui hordeacei vespertino tẽpore sublevetur. Pòst deinde expletis mensibus his, alijs sex mensibus succedẽtibus sub senioris spiritualis custodia segregata in corticula degens, in operibus manuum & oratione continua sit contentus, vigilijs & fletibus & humilitate subiectus, & patientiẽ lamentis veniã percipiat, & sub custodia semper & solicitudine duorũ spiritualiũ fratrum in monasterio ambulet, nulla priuata locutione vel consilio deinceps iuuenibus coniungendus, sciens illam terribilem Apostoli sententiam, dicentis: Traditum huiusmodi hominem in interitum carnis, vt spiritus saluus sit in die Domini. De hac sententia Hieronymus ait: Tradere huiusmodi satanæ in interitum carnis, vt arripiendi illum corporaliter habeat potestatem. Quod dum viderit, se nec carnis hic, nec in futuro spiritûs requiem habiturum, de facto pœniteat, vt saluetur. Siue sic quisque pro meritis suis de Ecclesia pellitur, satanæ traditur potestati: vt, dum caro eius per pœnitentiam afflicta, quendam interitum patitur, spiritus conseruetur. Habet enim hanc consuetudinem scriptura, vt hominem in parte, totum intelligat. Siue ità, quòd & hic scripturæ mos est, vt in carne carnales actus interire, in spiritu verò spiritualis conuersatio salua fieri demonstretur. Item hìc ostendit eiectum extra Ecclesiam rabido ore dæmonum lacerandum, si permanserit, nolens carnis vitia mortificare, vt possit vitam sanctam recuperare, vt spiritus saluus sit in die Domini: quoniam in spiritum satanas accipere non potest potestatem, vt Domini iudicio reseruetur. *Cibi autem refectionem solus percipiat mensura vel hora, quam prouiderit Abbas ei competere.* Proindè enim considerare debet Abbas, cui qualis conueniat disciplina, vel pœnitentia. Considerare enim debet puerile, vel senectute infirmum, vel delicatum corpus, forte, vel imbecille, & secundùm vniuscuiusque quali-

Marginal notes: Roma. 1. — Osee 4. — Ibidem. — Psal. 49. — Matth. 15. — 1. Cor. 5. — In 1. Corin. cap. 5.

qualitatem, sic debet pœnitentiæ modum inferre, & disciplinæ pondus imponere: vt * medicina cum disciplina sanet, non opprimat, vitaliter eleuet, & non mortaliter grauet. *Nec à quoquam benedicatur transeunte, nec cibus qui ei datur.* De hac sentẽtia sic aliqui Patres dixerunt: Nullus eum eloquio consoletur, tacito omnium pertranseatur adspectu. Petenti benedictionem, nullus respondeat. Quicquid ei porrigitur, à nullo signetur. Quicquid verò extra opus assignatum peculialiter, vel vltrò effecerit, dispergatur, vel dissipetur. Sit vbiq; solus, & * sibi ipsi solus solatium.

* al. disciplina cum medicina

* al. in sola culpa solatium

De his, qui sine iussione Abbatis iungunt se excommunicatis.

CAPVT XXVI.

Si quis frater sine iussione Abbatis præsumpserit fratri excommunicato quolibet modo se iungere, aut loqui cum eo, vel mandatum ei dirigere, similem sortiatur excommunicationis vindictã. Hinc beatus Isidorus ait: Ad excommunicatum nulli liceat ingredi citra imperium senioris. Cum excommunicato neque orare, neque loqui cuiquam licebit. Cum excommunicato nulli penitùs vesci licet, neque ipsi quidem, qui alimentum victui præbet. Hinc Cassianus ait: Si quis autẽ pro qualibet culpa sua fuerit ab oratione suspensus, nullus cum eo orãdi habeat licentiam, antequàm submissa in terram pœnitentia, coram omnibus fratribus supplicanti, ei venia ab Abbate tribuatur. Nam qui se orationi, vel cõfabulationi eius, antequàm à Priore recipiatur, inconsiderata pietate sociare præsumpserit, similis damnationi eius efficitur, tradens semetipsum voluntariè satanæ, cui ille secundùm Apostoli sententiam pro sui reatûs emendatione fuerat deputatus. Et in hoc grauiùs peccat, qui se ipsi coniungit, quia solatium ei tribuens, cor eius ampliùs facit indurari, & non permittit eum per hoc, quòd ab oratione fuerat segregatus, de satisfactione & venia cogitare, sed maiorem superbiæ fomitem & contumaciam delinquentis nutrit in peius. Hinc quidam magister monachorũ ait: Si quis verò frater aut palàm, aut absconsè cum eo fuerit locutus aut coniunctus, cõmunem cum eo statim excõmunicationis cõtrahat pœnã, & ab omnibus reus sit, atque in alio laboris ipse opere sequestretur à Præposito suo, & sit ipse tam ab illo reo, quàm ab omibus separatus & solus, & mox ab omniũ & ipse alienus eloquio. Nam non ad veniam maioris & ipse pertineat, nisi pœnitentiæ similis satisfactio ab eis æqualiter fuerit operata. Illius, propter quod extiterit inobediens in vitio & in peccato: istius, ꝙ mercedẽ consolationis tribuit malorũ artifici.

lib. 2. inst. mon. ca. 16.

1. Cor. 5.

Qualiter debeat esse Abbas sollicitus circa excommunicatos.

CAPVT XXVII.

Omni sollicitudine curã gerat Abbas circa delinquentes fratres: quia nõ est opus sanis medicus, sed malè habentibus. Omnẽ sollicitudinẽ dicit, omnẽ curam, omnẽ sagacitatẽ, omnem industriã. Circa delinquentes, i. circa peccãtes fratres. Hinc delinquentes fratres malè habentibus assimilat, Abbatẽ verò medico comparat. Sine dubio enim anima, quãdò peccat, malè habet: quia à bonitate recedit, pariter & sanitate. Sicut enim est infirmitas corporis, est & sine dubio infirmitas animæ. Et sicut indiget medico infirmus corpore, indiget & infirmus anima. A qua infirmitate volẽs liberari Psalmista, Dño vero medico dicebat: Ego dixi, Dñe, miserere meí: sana animam meam, quonia peccaui tibi. Cuius vicẽ bonus in monasterio tenens Abbas, curam de infirmis habere debet animabus, vt sanẽtur à peccatis & vitijs, & pristina recepta salute, iterũ sani seruiãt creatori. *Et ideò vti debet omni modo, vt sapiens medicus, immittere debet senipectas.* Senipectas, Græcũ est nomẽ, nõ Latinum, quo, secundùm ipsius B. Benedicti interpretationẽ, *seniores & sapientes fratres intelliguntur, qui quasi secretè cõsolentur fratrẽ fluctuantem.* Fluctuantẽ dicit, i. hęsitantẽ, titubãtem, vel in diuersis cogitationibus variantem. *& prouocent eũ ad humilitatis satisfactionem.* Humilitatis satisfactio est, quando se cognoscit homo per superbiã peccãsse, & humiliato corde & corpore pro peccatis suis fructus dignos pœnitẽtiæ facit. Quẽ ad humilitatis satisfactionẽ seniores fratres prouocare debẽt, dicẽtes: Humilia te per pœnitentiã, sub potẽti manu Dei, vt te exaltet in tẽpore visitationis: quia Deus superbis resistit, humilibus aũt dat gratiã. Et, Omnis qui se exaltat, humiliabitur. *& cõsolentur eũ, nè abundantiori tristitia absorbeatur.* Abundantiorem dicit tristitiã, i. maiorem & profundiorem, q̃ anteà habuit, quandò peccauit. Absorbeatur dixit, i. deuoretur vel deglutiatur. Solet enim infirmus animo frater, de correptiõe immoderata ampliùs, quàm de perpetrata contristari culpa. Vnde necesse est, vt cùm peccati vulnus in subditis corrigendo restringitur, magna sollicitudine etiam districtio ipsa moderetur: quatenùs sic * curã disciplinæ circa delinquẽtes exerceat, vt pietatis viscera nõ amittat. De hac sententia Hieronymus ait: Nè forte abundantiori tristitia absorbeatur, qui eiusmodi est. Nè forte per desperationem indulgẽtiæ, absorbeatur gurgite vitiorum, & à diabolo persuasus, ad infidelitatis & blasphemiæ maiora præcipitia deducatur. Propter quod obsecro vos, vt

Math. 9.

Psal. 40.

1. Pet. 5.

Lucæ 14.

* al. iuxta

in 2. Cor. cap. 2.

confirmetis in illum charitatem, qua perfectè se agnoscat veniam consecutum. *Sed sicut ait idem Apostolus: Confirmetur in eo charitas, & oretur pro eo ab omnibus.* Hinc Gregorius Nazianzenus ait: Eum qui in Corintho peccauit peccatum tale, quale nec inter gentes, ad pœnitentiam Paulus suscepit: & non solùm suscepit, verùm etiam in eo charitatem confirmauit: quandoquidem emendationem vidit, & causam facti exposuit, dicens: Nè fortè ampliori tristitia absorbeatur, qui huiusmodi est, correptionis scilicet nimietate prægrauatus. *Magnoperè enim debet solicitudinem gerere Abbas.* Magnoperè dicit, magno studio, magna cura, vel magno certamine, quia non molliter aut segniter, sed fortiter & vigilanter animarum debet Abbas curam sibi gerere commissarum. Vndè & sequitur: *& omni sagacitate & industria curare, nè aliquam de ouibus sibi creditis perdat.* Sagacitas, vigilantia, solicitudo, vel proficua intelligitur curiositas. Industria autem, solertia vel prouidentia est, qua fretus quisq; prouidere debet, & non corpore, sed mentis & intelligentiæ gressibus currere, nè aliquam de ouibus suis perdat per suam negligentiã, tarditatem vel segnitiem. Monachi enim boni, propter innocentiam vitæ, oues Christi vocantur. De quibus ipse Dominus & pastor eorum dicebat: Oues meæ vocẽ meam audiunt, & cognosco meas, & cognoscunt me meæ. Et, Pastor bonus animam suam ponit pro ouibus suis. *Nouerit enim se curam suscepisse infirmarum animarum, non super sanas tyrannidem.* Propriè tyrannus dicitur, qui in republica nõ iure principatur. Ergò omnis superbus, iuxta modum proprium, tyrannidem exercet. Superbiã ergò impij rectè tyrannidem vocant. *τύραννος* Græcum nomẽ est: intelligitur enim vsurpatio regni iniusta, honor indebitus, potestas iniusta, actio superba, ordinatio iniqua, de animo tumido & corde procedens superbo. Quod ministerium non suscepit Abbas super sanas animas exercere, id est, super firmos, & benè viuentes monachos: sed super infirmas animas, quæ ad tolerandas passiones & tentationes seculi fortiter adhuc non sunt consolidatæ, curam medendi suscepit atque sanandi. Suscepit enim peccatores curare, infirmos animo roborare, titubãtes in Dei seruitio solidare, non sanos aut rectè viuentes subuertere, deuiare & cõturbare. *& metuat Prophetæ cõminationem, per quem dixit Deus: Quod crassum videbatis, vobis assumebatis: & quod debile erat, proijciebatis.* Quòd aũt dicit, Quod crassum erat, assumebatis: intelligitur, deuorabatis, interficiebatis, vel consumebatis. De hac sententia B. Augustinus ait: Sanæ atq; crassæ oues, perpaucæ sunt, i. solidæ in cibo veritatis, vtẽtes pascuis benè de munere Dei. Sed mali isti pastores non parcunt talibus. Parùm est, quòd illas languentes, & infirmas & perditas & errantes non curant, sed istas fortes & pingues necant, quantùm in ipsis est. Illæ viuunt de misericordia DEI, tamen quantùm ad pastores malos attinet, occidunt malè viuendo, malum exemplum præbendo. Attendit enim ouis etiam fortis plerunquè præpositum suum malè viuentem, si declinet oculos à regulis Domini: & intendit in hominem, incipit dicere in corde suo: Si præpositus meus sic viuit, ego qui sum, qui non faciam quod ille facit? Si fortem ergò occidit ouẽ, iam de cæteris quid faciet, qui illud, quod non ipse fortificauerat, sed forte aut robustum inuenerat, malè viuendo interfecit? Dico charitati vestræ, iterùm dico, & si viuunt oues, & si fortes sunt oues in verbo Domini, & tenent illud, quod audierunt à Domino suo: Quæ dicunt, facite: quæ autem faciunt, facere nolite: tamẽ qui in conspectu populi malè viuit, quantùm in illo est, eum, à quo attenditur, occidit. Sic omnis qui malè viuit in cõspectu eorum, quibus præpositus est, quantùm in ipso est, occidit & fortes oues. qui ergò imitatur præpositum malum, moritur: qui non imitatur, viuit: tamen quãtùm ad illos pertinet, ambos occidit. *Et pastoris boni, pium imitetur exemplum.* Pastor bonus, Christus est, qui dixit: Ego sum pastor bonus. Et de se iterùm ait: Bonus pastor animã suam ponit pro ouibus suis. Cuius pium debet Abbas imitari exemplum, & diligere debet gregem ouiũ suarum, id est, monachorum suorum, sicut & ille dilexit genus humanum, in tantũ, vt pro illo morti traderet semetipsum: & surgens à mortuis, eleuauit illud in cęlũ, & choro sociauit angelico; & sic ouium suarum redintegrauit numerũ. Nam & Abbas errantem debet corrigere monachum, & correctum pariterque dilectum cuneo cæterorũ suorum debet sociare monachorum, & tunc benè illum imitatur. *qui, relictis nonaginta nouem ouibus in montibus, abijt, vnam quæ errauerat, ouem quærere: cuius infirmitati in tantum compassus est, vt eam suis sacris humeris imponere dignaretur, & sic reportare ad gregem.* Centum oues, vniuersitas est angelorum & hominum. Vna autem errauit, id est, humanum genus peccauit. Nonagintanouẽ reliquit in mõtibus, id est, nouem ordines angelorum in cælis: & venit quærere vnam in valle lachrymarum, qua inuenta, fit gaudium super eam magis, quàm super nonagintanouem, quæ non errauerant.

Marginal notes: 2.Cor. 2. — In orat. in sancta lumina. — Monachi boni, oues Christi sunt. — Ioan. 10. — Ibidèm. — Superbus omnis tyrãnidem exercet. — Ezec. 34. — lib. de pastorib. ca. 4. — Matt. 23. — Ioan. 10. — Ibidèm. — Lucæ 15.

De his, qui sæpiùs correpti, emendare noluerint.

CAPVT XXVIII.

SI quis frater frequenter correptus pro qualibet culpa, ſi etiam excõmunicatus nõ emendauerit, acrior ei accedat correptio, id eſt, vt verberum in eũ vindicta procedat. Correptus, dicit caſtigatus vel obiurgatus. Inter corripere enim, caſtigare, vel obiurgare, hoc intereſt: Corripimus enim verberibus, Obiurgamus verbis, Caſtigamus verò & verbis & verberibus. *Quòd ſi nec ità ſe correxerit, aut fortè (quod abſit) in ſuperbiam elatus, etiam defendere voluerit opera ſua, tunc Abbas faciat quod ſapiens medicus: Si exhibuit curationũ fomenta, ſi vnguenta exhortationum, ſi medicamina diuinarum ſcripturarum, ſi ad vltimum, vſtionem excommunicationis, vel plagas virgarum.* Caſtigationes cum pietate & manſuetudine, rectè fomenta vocantur. Exhortationes verò cum dulcedinis lenitate, vnguenta dicuntur. Diuinarum verò ſcripturarum teſtimonia, vel ſacra legis præcepta, non incõgruè vocantur medicina: ſanant enim animarum cuſtodientium & obſeruãtium ea, peccatorum vulnera. Vndè Pſalmiſta Domini cuſtodiens præcepta, dicebat: Ego dixi, Domine, miſerere mei: ſana animam, quia peccaui tibi.

Pſal. 40.

Excommunicationis pœna, cur vſtio rectè dicatur.

Excommunicationis autem ſeuera diſtrictio, quæ peccatori iniũgitur pro peccato, conuenienter vſtio vocatur. Sicut enim ignis vſtulat, atque concremat corpus: ità diſtrictio excommunicationis, animam affligit pariter atq; concremat corpus. Sed vſtio iſtâ à peccati rubigine purgat animam humilem, ſuperbam verò in plumbi conuertit naturam.

Prou. 13. & 23.

De virgæ verò flagello Salomon ait: Percute filium virga, & liberabis animam eius à morte. Et, Si diligis filium tuum, aſſidua illi flagella.

Eccli. 10.

& ſi viderit nihil ſuam praualere induſtriam, adhibeat etiam, quod maius eſt, ſuam & omnium fratrum pro eo orationem, vt Dominus, qui omnia poteſt, operetur ſalutem circa infirmum fratrem.

Iacobi 5.

Hinc & Apoſtolus ait: Confitemini alterutrùm peccata veſtra, & orate pro inuicẽ vt ſaluemini. Multùm enim valet deprecatio iuſti aſſidua. Elias erat homo ſimilis nobis paſſibilis: & oratione orauit &c. Si hæc vnus Elias tanta impetrauit, quanto magis valebit frequens plurimorum oratio iuſtorum?

Orandum pro animarum ſalute.

Iubemur itaq; orare & pſallere Domino, quotiès aliquibus pulſamur aduerſis, & non ſolùm pro ſalute corporum, ſed etiam pro ſanitate animarum orare debemus. Si enim magnæ mercedis eſt, à morte eripere carnem quandoquè morituram: quanti eſt meriti, animam liberare à morte, in cæleſti patria ſine fine victuram? *Quòd ſi nec iſto modo ſanatus fuerit, tunc iam vtatur Abbas ferro abſciſſionis, vt ait Apoſtolus: Auferte malum ex vobis.*

1. Cor. 5.

Excommunicandus quis ſit.

Hinc in cuiuſdam Patris ſcriptum eſt regula: Frater ſi ſæpiùs correptus emendare noluerit, excommunicatione pro modo culpæ corrigatur. Si; nec ſic aliquid profecerit increpantis correptio, tunc verberum vindictæ ſubiacebit. Quòd ſi ſic emendare noluerit, ſed magis in tumorem ſuperbiæ elatus, opera, vel actus, de quibus corrigitur, defenderit: tunc Abbatis ſcientiæ regimine corrigatur, quia ſcriptum eſt: Qui abijcit diſciplinam, * inſipiens eſt.

Prou. 15.

* al. infelix

Moderante ergò ſcientia ſaniẽ, medendi cura adhibeatur. Si verò tale vulnus per fomenta caſtigationum, & pietatis ac lenitatis vnguenta ſoſpitati non redditur, tunc excommunicationis ſententiam vel diſciplinæ corporalis pœnam incurrat. Et ſi nec excommunicationis metu, nec flagelli pœna frangitur, augeatur pietatis fomes, ità vt ab omni congregatione pro eo communis Dominus orationum officio deprecetur, vt qui laqueo diaboli irretitus tenetur, Domini miſericordia ac pietate curetur. Quòd ſi nec ſic corripi voluerit, intra ſepta monaſterij ſub pœnitentiæ tenore ab omnibus, * præter cuſtodibus, ſegregatus, tamdiù caſtigetur diuerſis correptionibus, vſque dum eius humilitas, vera credulitate pateſiat, quia & inuitis ſæpè ſalus præſtatur.

* for. præterquàm à cuſtodibus.

Nam ideò ſeparandus eſt à congregatione, vt ſuo vitio non maculet innocentes. Tenera verò ætas, quæ excommunicandi vim neſcit, nõ excommunicatione, ſed flagello, corrigenda eſt. Hinc Iſidorus ait: Qui graui vitio ſæpe excommunicatus negligit emendare, tam diù ſubiaceat * emendationi, quouſquè vitia inolita deponat, vt quem ſemèl illata animaduerſio non coercuit, frequens ſeueritas cenſeat emendandum.

* al. dãnationi.

Quanuis frequentium grauiorumque vitiorum voragine ſit quiſque immerſus, non eſt tamen à monaſterio proijciendus, ſed iuxta qualitatem delicti eſt coercendus: nè fortè qui poterat per diuturnam pœnitudinem emendari, dum proijcitur, ore diaboli deuoretur. Beatus autem Macarius aliter in ſua regula ait: Qui ſæpiùs, inquit, corripitur, & non ſe emendauerit, extraneus habeatur, ſicut dixit Dominus, Sit tibi ſicut ethnicus & publicanus.

Matth. 18.

Beatus Baſilius ità ait: Qui pro peccato non pœnitet, abſcindatur, tanquàm putrefactum membrum à corpore. Scriptum eſt enim: Quia expedit vt pereat vnum membrorum tuorum, & non omne corpus tuum mittatur in gehennam. quia ei parcere, quem Dominus damnauit, velle tuum non eſt.

Marci 9.

In orientali enim regula ſic inuenim⁹: Si fuerit aliquis tam durus & tam alienus à timore Domini, vt tot correptionibus & remiſſionibus non emendetur, proijciatur de monaſterio, & velut extraneus habeatur, nè vitio ipſius alij perdantur. Vndè & ſequitur:

Inſi-

Infidelis, si discedit, discedat. i. si vult abire, abeat. Et non hoc Abbas grandi pendat, aut culpatum se iudicet, si suus infidelis iam discedit monachus: quia si ille proprio vitio à monasterij discesserit claustro, in Abbatem non redundat eius peccati macula. Qui enim priùs discessit mente, necesse est vt postmodùm discedat & corpore, nè ab illo fiat quod sequitur: *nè vna ouis morbida totum gregem * commaculet.* Morbum ideò veteres appellauerunt, vt appellatione ipsa vim mortis, quæ ex eo nascitur, demonstrarent. Nam inter sanitatem & morbum, media est curatio, quæ nisi morbo congruat, non producit ad sanitatem. Quod autem dicit, contaminet: intelligitur, polluat vel inquinet. Contagium enim, dicitur contaminatio criminum, miseria animi, morbi calamitas, vel inquinatio mentis. Contagium enim, à contingendo dictum. quicquid enim contigerit, polluit.

*al. contaminet.

Si debeant fratres iterùm recipi, exeuntes de monasterio.

CAPVT XXIX.

F*Rater qui proprio vitio egreditur, aut proycitur de monasterio, si reuerti voluerit, spondeat priùs omnem emendationem vitij, pro quo egressus est: & sic in vltimo gradu recipiatur, vt ex hoc eius humilitas comprobetur. Quòd si denuò exierit, vsque tertiò ità recipiatur. Iam verò postea sciat omnem sibi reuersionis aditum denegari.* Hinc quidã magister dicit Monachorum: Frater si frequenter exierit de monasterio, vsque in tertium reuersus, recipiatur. ampliùs non iam. Vt quid in monasterio iam opùs sit, quem Deus non possidet? Ideoque post tertiam correptionem, iustè monasterio fit vt ethnicus & publicanus. Hinc Ferriolus ait: Fugitiuum verò monachum deserentem disciplinam, & perdentem se, velut contemptorem placuit reuocare. Hinc sanctus Fructuosus Episcopus ait: Cùm aliquis per vitium elapsus fuerit à monasterio, in aliud non recipiatur cœnobium, neque in humanitatis charitatem, neque in pacis osculum, sed continuò vinctis post tergum manibus, Abbati reducatur proprio. Item ipse: Si certè ipsi apostatæ ab omnibus fuerint expulsi, & huc illucque vagantes diuersis locis instabiles atque vacillantes suo monasterio se * reuerti petierint, necessitate compulsi, & in conuentum maiorum deducãtur, & vt vasa figuli in fornace probentur. Et cùm probati fuerint, suo monasterio reformentur, & non prima, sed vltima, cathedra recipiantur. Item ex regula cuiusdam: Si vllo tempore (quod absit à Christiana religione) frater à septis monasterij discesserit. & foràs fugiens, posteà recordatus pristinę religionis, & ęterni iudicij percussus timore, reuersus fuerit, priùs omnium morũ emendationẽ polliceatur. Posteà si probabilis eius * patientia agnoscatur, tunc demùm intra septa monasterij recipiatur: Et si bis aut tertiò hoc fecerit, simili pietate foueatur: sic tamen, vt extremo loco inter pœnitentes receptus, tam diù examinetur, vsque dum probabilis eius vita inueniatur.

Matt. 18.

Apostatæ quò sint iterũ recipiendi.

*for. restitui

*al. pœnitentia

De pueris minoris ætatis qualiter corripiantur.

CAPVT XXX.

O*Mnis ætas vel intellectus, proprias debet habere mensuras:* id est, iudicij disciplina nõ vniformiter est omnibus exhibenda, sed secundũ vniuscuiusque ætatem vel intellectũ, cum magno est moderamine inserẽda. Aliter enim paruuli, aliter adolescentes & iuuenes, aliter senes, aliter verò in decrepita positi debent iudicari ætate. *ideò quoties pueri vel adolescentes ætate, aut qui minùs intelligere possunt, quanta pœna sit excommunicationis: hi tales dum delinquunt, aut nimijs ieiunijs affligantur, aut acribus verberibus coerceantur vt sanentur* De talibus enim Salomon ait: Stultitia colligata est in corde pueri, & virga disciplinæ fugabit eã. Hinc Isidorus ait: In minori ætate constituti, non sunt coercendi sententia excommunicationis, sed pro qualitate negligentiæ congruis emendãdi plagis, vt quos ætatis infirmitas à culpa non reuocat, flagelli disciplina compescat. Illi verò fratres post quindecim annos ætatis vapulẽt, qui satis grauem, aut * fasti fugacis, aut criminalem aliquam commiserint culpam.

Pueri dellnquentes ieiunijs vel verberibus coercendi.

Prouer. 22.

*al. forti

De cellerario monasterij.

CAPVT XXXI.

C*Ellerarius monasterij eligatur de congregatione sapiens.* Cellerarius, qui seruis Dei substãtiam ministrat, eorum cibaria dispẽsat, prudentia plenus, & sapientia debet esse præditus, vt prudenter sapienterq; dispensanda dispenset: & quæ sunt conseruanda, conseruet: quia qui secundùm Dominum sapiens est, beatus est. Et neminem diligit Deus, nisi eum, dicit scriptura, qui cum sapientia moratur. Hinc Isidorus ait: Nihil prodest scire omnem * prudentiam, cum ignorantia Dei, & nihil obest scientibus Deum ignorantia mundi. Perfectè autem scit, qui Deum priùs, & ista non pro se, sed pro Deo scit. *maturis moribus.* Maturi enim mores, dicuntur modesti, suaues, & multarum rerum experientia & diuturno tempore

Cellerarius qualis esse debeat.

Sapi. 7.

*al. scientiam

Sap. 4. pore temperati. Scriptum est enim: Cani sunt sensus hominis: & ætas senectutis, vita immaculata. Ergò canities honoranda, senectusq; venerãda, & ætas matura nõ tantùm in corpore, sed in sensib^9 hominis inuenitur, vbi omnia bona, quæ à Deo accipiuntur, & discretè cõponuntur, & rationabiliter discernũtur, & firmiter cõseruantur. *sobrius.* Sobrius intelligitur * castus, vel cõsideratus, in cibo & potu frugalis & parcus, verbo & opere temperatus. Hinc Paulus ait: Non plus sapere, q̃ oportet sapere, sed sapere ad sobrietatẽ, i. temperatè. Temperatè enim debet sapere cellerarius, temperatè viuere, tẽperatè loqui, & ea quæ ministrãda sunt fratrib^9, tẽperatè ministrare. Sobrius mẽte, discretus in opere, suauis in verbo, & dulcis eloquio, scriptũ est enim: Sapiẽs in verbis, seipsum amabilẽ facit. Et, Qui sapiens corde est, appellabitur prudẽs. Et qui dulcis est eloquio, maiora percipiet. *non multũ edax.* Multùm enim edax, dicitur, gluto, vorator vel cõsumptor, quod monachum & maximè cellerariũ esse nõ decet. Non enim glutonis, sed abstinentis monachi oratio penetrat cælum. Abstinẽs enim homo spiritalis efficitur, angelis sociatur, & creatori suo faciliùs appropinquat, sicut scriptum est: Appropinquate DEO, & appropinquabit vobis. Bonum est ergò cauere ventris ingluuiem, nè in æternum viuens anima, destruendo subdatur vẽtri, & à destruendis dominetur escis. De ventre autẽ & esca scribit Apostolus: Esca vẽtri, & venter escis: Deus autem & hunc & hanc destruet. Nemo ergò potest dominari vitijs cæteris, nisi priùs ingluuiẽ restrinxerit ventris. Hinc quidam monachorum magister ait: Cellerari^9 verò ipse frater ordinetur, qui probatus fuerit ab Abbate fidelis & abstinens esse, quem nunquàm vincit aliquandò aliqua desideriorũ gula, vel qui non multùm amat manducare aut bibere: nè magis locus detur diabolo, sicut dicit scriptura, Nolite dare occasionẽ quærentibus eam: & videatur gastrimargiæ gulæ vorantibus, vel glutonibus fratribus prouideri magis quàm refrenari. *non elatus.* Elatus, dicitur in superbia eleuatus, audax, iactans vel arrogãs. De talibus enim Salomon ait: Abominatio Domini est omnis arrogans. Et, Qui se iactat & dilatat, iurgia cõcitat. De superbia nanq; nascitur arrogantia. Nisi enim præcesserit occulta elatio mẽtis, non sequitur aperta iactantia laudis. Talem enim diuina increpat scriptura, dicens: Non te extollas in cogitatione animæ tuæ velut taurus, nè fortè * dilabatur virtus tua, & relinquaris velut lignum aridũ in eremo. *non turbulentus.* Turbulentus vocatur à turbine furoris commotus, siue ab ira mentis oculo cordis cæcatus, sicut scriptum est: Turbatus est præ ira oculus meus. De tali & Salomon ait: Qui conturbat domum suam, pascit ventos. Domũ enim suam conturbat, qui præ leuitate mentis, ad iracũdiam mentem suam citò commouet. Impatiẽs enim cellerarij anima, videns sibi multos quærere multa, præ leuitate turbatur animo, & petentibus sibi non dulce reddit responsum, sed magis sermonẽ profert iniuriosum: quod illi facere magnopere vetatur, cùm subditur: *non iniuriosum.* Iniuriosus dicitur, qui fratribus infert iniurias, vel irrogat cõtumelias. De tali enim scriptum est: Vir iracundus prouocat rixas. Et, Os impiorum redundat malis. Et, Semper iurgia quærit malus. Angelus enim crudelis mittetur contra eum. Et illud, Inter superbos semper iurgia sunt. Superbi dicũtur monachi mali, qui, neglectis consilijs seniorum suorum, prout illis libitũ fuerit, suis legibus viuunt, & inter se frequenter litigant, & crebrò iurgia concitãt. Cõtra quos angelus crudelis mittitur, quia illis locum dantibus contra eos animarum bellator infestus diabolus concitatur. *non tardus.* Tardus, dicitur piger, lentus, vel tepidus. Non enim decet cellerariũ esse tardũ vel pigrũ, nè fortè dicatur de illo: Abscõdit piger manũ sub ascella, nec ad os suum applicat eam. Enim autem non decet esse tardum, qui multis debet impẽdere seruitium: sed necesse est vt sit velox ad audiẽdum, velox ad seruiendum, tardus autẽ ad accusandum, & tardus ad iram. *non prodigus.* Prodigus enim dicitur, nimis largus, profusus siue naufragus, consumptor vel rerũ dilapidator monasterij, vel stirpator substantiæ fratrum: *sed timẽs Deum, qui omni congregationi sit sicut pater.* Timere enim & amare debet cellerarius Deum, & pro illius amore vel timore, diligere fratres, & obedire illis * in omnibus vt pater, senioribus vt filius. Pietatem tamen habens paternam, congruè & aptè seruiens omnibus. Scriptũ nanque est: In tota anima tua time Deum, & sacerdotes illius sanctifica. In omni virtute tua dilige eum qui te fecit, & ministros illius non derelinquas. *Curam gerat de omnibus: sine iussione Abbatis nihil faciat.* Multi enim dicunt, si sine iussione Abbatis nihil illi licet facere, quomodò de omnibus potest curam gerere? Sed ille hoc exponit cùm subdit, dicens: *quæ iubentur, custodiat.* ac si diceret: Quòd superiùs dixi, de omnibus curam illum gerere, de his, quæ custodire iussus fuerit, curam gerat: de cæteris verò rebus sine iussione Abbatis nihil faciat. *fratres non contristet.* Quarè fratres non contristet, sequentia audi: *Si quis frater ab eo fortè aliqua irrationabiliter postulat, non spernendo eum contristet, sed rationabiliter cum humilitate malè petenti deneget.* Malè enim petere, est, quan-

Marginal notes (left column): Sap. 4. — * al. cautus — Rom. 12. — Eccli. 20. — Prouer. 16. — Abstinẽtis monachi quot, quantaq; bona. — Iacobi 4. — 1. Cor. 6. — Prouer. 16. — Prouer. 28. — Superbia gignit arrogãtiam. — Eccli. 6. — * al. elidatur

Marginal notes (right column): Psal. 6. — Prouer. 11. — Prou. 15. — Prouer. 16. — Prou. 17. — Prou. 11. — Superbi monachi qui dicantur. — Prou. 19. & 26. — * al. iunioribus — Eccli 7.

quandò irrationabiliter, quæ petenda non
sunt, aut ea quæ petenda sunt, non congruo
tempore petuntur. Tali enim modo
petere, culpabiliter petitur, accipitur, vel
habetur, quæ dare taliter cellerarius prohibetur,
maximè cùm de eo in sequentibus
dicit: *animam suam custodiat*, id est, non
offendat in his, quæ non sunt danda, dando:
aut quæ respondenda non sunt, respondendo.
memor semper illud Apostolicũ: quia
1. Tim. 4. *qui benè ministrauerit, gradum bonum sibi acquirit.*
Gradum itaque illum, quem sibi fidelis
& prudens dispensator acquisiuit, quem
Lucæ 12. cõstituit Dominus super familiam suam,
vt det illis in tempore tritici mensuram.
Ibidèm. Cum illo vtiquè audiet: Beatus ille seruus,
quem, cùm venerit Dominus, inuenerit
ità facientem: id est, benè ministrantem.
Verè dico vobis, quia super omnia, quæ
Benè ministrãs, bonũ gradũ sibi acquirit. possidet, constituet eum, id est, super
omnia cælestis regni gaudia. Eccè qui benè
ministrauerit, quàm bonum gradum
sibi acquirit, id est, vt sit inter dispensatores
& ministros Domini honoratus in
cælo. Quia qui in seruitio Domini plùs
laborat in præsenti, plùs mercedem accipiet
in futuro. *Infirmorum, infantum, hospitum,
pauperum, cum omni solicitudine curam gerat.* In
infirmitate positis fratribus, diligenti cura
& promptissimo affectu ministret. Scri-
Matt. 25. ptum est enim: Infirmus fui, & visitastis
me. Infantibus, considerans in eis ætatis
fragilitatem, & corporis teneritudinem,
quæ necessaria sunt, paterno ministret affectu.
Hospitibus necessaria porrigat,
Ibidèm. quia scriptum est: Hospes fui, & suscepistis
me. Et quia præceptum est: Omni pe-
Lucæ 6. tenti te, tribue. A pauperibus non subtrahat
eleemosynam, quia scriptum est: Qui
Prou. 21. obturat aurem suam ad clamorem pauperis,
& ipse clamabit, & non exaudietur: sed
magis, quæ necessaria sunt, eis cum hilaritate
porrigat, quia scriptum est: Hila-
2. Cor. 9. rem datorem diligit Deus. *sciens sine dubio,
quia pro his omnibus in die iudicij rationem redditurus
est.* Oportet nos, ait Apostolus, stare
2. Cor. 5. ante tribunal CHRISTI, vt referat vnusquisque
prout gessit in corpore, siue bonum,
siue malum. Et sic vnusquisque nostrûm
dignam mercedem laboris sui recipiet.
*Omnia vasa monasterij, cunctamq́; substantiam,
quasi altaris vasa sacrata conspiciat.* Hinc antiqui
monachorum Patres dixerunt: Debet
enim talis cellerarius eligi, qui possit in
omnibus euangelico ordine fratribus suis
victum gubernare, qui timeat Iudæ senté-
Ioan. 12. tiam, qui ab initio fur fuit. Studere debet,
qui huic officio deputatur, vt videat, quia
1. Tim. 3. qui benè ministrauerit, gradum bonum sibi
acquirit, & animæ suæ lucrũ facit. Nôsse
etiam debent fratres, quia quicquid in
monasterio tractatur, siue in vasis, siue in
ferramentis, vel cætera, omnia esse sanctificata.
Si quis de fratribus aliquid negligenter
tractauerit, partem se habere no-
uerit cum illo rege, qui in vasis domûs Dei Dan. 5.
sanctificatis cum suis bibebat concubinis,
& qualem meruit vindictam. Custodienda
sunt ista præcepta, & per singulos dies
in *aures fratrum recitanda sunt, vt non *al. aurib.
condemnentur pro peccatis suis. *nihil ducat
negligẽdum. Neq; auaritia studeat, neque prodigus
sit, aut exstirpator substãtia monasterij, sed omnia
mensuratè faciat, & secundùm iussionem Abbatis.*
Hinc secundùm regulam Patrum orientalium
dicitur: Ad condiendos cibos det
cellerarius necessaria, secundùm quotidianæ
expensæ consuetudinem, neque profusè,
neque auarè: nè vitio ipsius, vel monasterij
substantia grauetur, vel fratres patiantur
iniuriam. Sed & necessitatem infirmorum
fratrum ac laborem considerãs,
nihil ægrotantium desiderijs neget ex his
quæ habuerit, quantùm illis necesse fuerit.
Aduenientibus diuersis fratribus escas
parabit. Hæc erit cura custodis cellerarij
seniorum recurrens semper ad consilium
& requirens de omnibus vel præcipuè de
his, quæ proprio suo intellectu non poterit
adimplere. *Humilitatem ante omnia habeat:
& cui substantia non est, quæ tribuatur, sermo
responsionis porrigatur bonus, vt scriptum est: Ser- Eccl. 18.
mo bonus super datum optimum.* Sine dubio autem,
qui veram humilitatem habuerit in
corde, sermonem bonum profert de ore.
Et siue sit, siue desit, quod tribuatur, sermonem
dulcem omnibus porrigit atque
bonum. In Ecclesiastico autem scriptum
est: Nónne ardorem refrigerabit ros? sic Ibidèm.
& verbum melius, quàm datum. Nónne eccè
verbum bonum super datum? *Omnia quæ
ei iniunxerit Abbas, ipse habeat sub cura sua: A quibus
eum prohibuerit, non præsumat.* Hinc ostenditur,
quia si alia iuri suo subiugauerit,
quàm ea, quæ ab Abbate suo iniuncta susceperit,
aut de his, quæ illi prohibità sunt,
præsumpserit: non ei mercedis obedientia,
sed inobedientiæ deputabitur culpa.
Si enim in monasterium non venit suam
facere voluntatem, quæ illi nõ fuerint iniuncta,
timere debet contingere. *Fratribus
constitutam annonam sine aliquo typo vel mora offerat,
vt non scandalizentur.* Annonam, dicit alimoniam
ciborum, & omnem victum monachorũ.
Hora enim nona veteres comedere
solebant, & ideò à tempore ipso horæ
nonæ, quo illi cibos sumebant, òmnis
victus hominis non incongruè nomen accepit
annona. Ab actu enim & tempore,
multa deriuantur nomina. Quod autem
dicit, sine aliquo typo, quæ offerẽda sunt,
offerat: intelligitur, non corde turbato,
neque vultu corporis mutato, sed hilari
animo, & vultu sereno vel placido, quæ
tri-

tribuenda sunt, tribuat: & quæ offerenda sunt, offerat. τύπος enim, Græcus sermo est, quem nos figuram dicimus, seu formã. In typo enim res declaratur ex rebus, & exterius interiora monstrantur. Nam & typus *herba dicitur, quæ se ab aqua inflat. Vndè etiam ambitiosorum & sibi placentium tumor, typus vocatur. *memor sit diuini eloquij quid mereatur, qui scandalizauerit vnũ de pusillis.* Scriptũ est in Euangelio: Qui autem scandalizauerit vnum de pusillis istis, qui in me credunt, expedit ei vt suspendatur mola asinaria in collo eius, & demergatur in profundum maris. Quid enim per molam asinariam, nisi circuitus curæ præsentis seculi: & quid per mare, nisi idem præsens seculum designatur? Leuius enim fuerat monacho, qui alios in monasterio positus scandalizat, vt mola asinaria in collo suo ligata, in mare huius seculi proiectus, id est, in cura seculi implicatus, secularia negocia in circuitu terrenæ curæ perageret, quàm in portu monasterij, & se & alios scandalizando perimeret. Hinc beatus Gregorius ait: Per molam asinariam, secularis curæ circuitus, ac labor exprimimitur: & per profundum maris, extrema damnatio designatur. Qui ergò ad sanctitatis speciem deductus, vel verbo cæteros destruit vel exemplo, melius profectò erat, vt hunc ad mortem sub exteriori habitu terrena acta constringerent, quàm sacra officia in culpa cæteris imitabilem demõstrarent: quia nimirùm si solus caderet, vtcunquè hunc tolerabilior inferni pœna cruciaret. *Si maior congregatio fuerit, solatia ei dentur, à quibus adiutus, & ipse æquo animo impleat officium sibi commissum.* Ideò maximè illi solatium est accommodandum, nè cum murmurio sibi commissum agat officium. Nam si solus laboriosum sibi iniunctum non potuerit peragere ministerium, alijs sine dubio periculosum generabit murmurium. *horis competentibus & dentur quæ danda sunt, & petantur quæ petenda sunt.* Horas competentes, dicit, horas conuenientes vel congruentes, quandò vtrunque licet vtrisque, id est, & petenti petere, & dare donanti. Nam quandò vel lectioni, vel orationi debent vacare, silentiumque tenere, nisi causa necessitatis, nec petere vni, nec donare licebit alteri: nè ab ordine regulari, indiscretè petendo donandoque, turbentur vtrique. Vndè & sequitur: *vt nemo perturbetur, neque contristetur in domo Dei.* Domus enim Domini, bonorum monachorum sanctissima corda, & eorum sunt purissima habitacula, in quibus mundissimum Domino suo præbent habitaculum. Ipse enim Dominus ait: Inhabitabo in illis & inambulabo, & ero illorum Dominus, & illi erunt mihi populus. Et Apostolus ait: Templum Dei estis, & spiritus Domini habitat in vobis. In quo templo; id est, in qua domo Domini, non licebit alteri alterum perturbare, vel contristare, quia pacificos semper conuenit esse filios pacis.

*al. arba

Matth. 18.

part. 3. cur. past. ca. 2.

2. Cor. 6.

1. Cor. 3.

De ferramentis, vel rebus monasterij.

CAPVT XXXII.

SVbstantia monasterij in ferramentis, vel vestibus, seu quibuslibet rebus prouideat Abbas fratres, de quorum vita & moribus securus sit, & eis singula, vt vtile indicauerit, consignet custodienda atque recolligenda. Ex quibus Abbas breuem teneat: vt dum in ipsa assignata fratres vicissim succedunt, sciat quid dat, aut quid recipit. Si quis autem sordidè aut negligenter res monasterij tractauerit, corripiatur. Si non emendauerit, disciplinæ regulari subiaceat. Interrogatus beatus Basilius, quomodò debent hi, qui operantur, curam gerere ferramentorum vtensilium eorum, de quibus operantur, respondit: Primùm quidem sicut vasis Dei vel his, quæ iam Deo consecrata sunt, vti debent. Deindè tanquàm qui sine ipsis non possunt deuotionis & studij sui emolumenta consequi. Item interrogatus, quid, si per negligentiam pereat aliquid ex his, aut per contemptum dissipetur, respondit: Is quidem qui contemnit, velut sacrilegus iudicandus est: & qui perdiderit per negligentiam, & ipse simile crimen incurrit pro eo, quòd omnia quæ ad vsus seruorum Dei deputata sunt, Deo sine dubio consecrata sunt. Hinc Isidorus ait: Instrumentorum custodia ferramentorum ad vnum, quem Pater monachorum elegerit, pertinebit, qui ea operantibus distribuat, recepta custodiat. Et licèt hæc cuncta specialiter singulis maneant distributa, omnia tamen à Patre monasterij ordinata, ad curam Præpositi pertinebunt. Hinc quidam monachorum magister dicit: Ferramenta monasterij in vno contineantur cubiculo, & vni fratri, cuius diligentiam Abbas cognouerit, eorum cõseruandam curam committat, qui quotidiè fratribus ad facienda opera consignet ad numerum, & à *distinguẽtibus similiter munda ipse recipiat, & reportat, breuem de omnibus tenente Abbate.

*al. disiungentibus

Si debeant monachi aliquid habere proprium.

CAPVT XXXIII.

PRæcipuè hoc vitium radicitùs amputandum est de monasterio, nè quis præsumat aliquid dare vel accipere sine iussione Abbatis. Non enim oportet monachum de his, quæ pro necessitate præsentis temporis ab Abbate suscepit, aut dare aut commodare cuiquam, nisi ab Abbate illi fuerit ordinatum. Quid enim de rebus mundi alteri fratri conferat, qui suas in omnibus voluntates propter Christum in Abbatis tradidit potestatem? Hinc beatus Fructuosus ait: Peculiare opus constitutum est, vt nullus exerceat monachus aliquid, quasi sibi propriè vendicandum, aut cuilibet, cùm voluerit, sua præsumptione distribuendum, nec quodlibet opus sine præceptione & conscientia senioris suscipiendum, inchoandum siue faciendum est: sed in omni re, quicquid Abbas vel Præpositus præcepetit, hoc agendum est. *neque aliquid habere proprium, nullam omnino rem, neque codicem, neque tabulas, neque graphium, sed nihil omninò. Quippe quibus nec corpora sua, nec voluntates licet habere in propria potestate.* Quid enim proprium potest habere sanctus monachus, qui nec corpus suum, nec voluntatem suam, in suam propriam reseruauit potestatem, sed totum abnegauit sibi, vt sequeretur CHRISTVM? Quid de mundo habere potest proprium, [Galat. 6.] cui mundus crucifixus est, & ille mundo? qui semel mortuus est mundo, nec desiderando, nec possidendo res mundi, debet iterùm viuere mundo? Semel enim relicto implicare se non debet mundo. *Omnia verò necessaria à Patre debet sperare monasterij.* Monachus enim, cui Dominus partem dedit, qui de omnibus illis solicitus curam gerat necessarijs, quid solicitus est de rebus terrenis, Domino maximè dicente: [Matt. 6.] Nolite soliciti esse dicentes, quid manducabimus, aut quid bibemus, aut vndè operiemur? Primùm enim nobis quærendum est regnum cælorum, & posteà hæc omnia, non à nobismetipsis, sed à Domino per Patrem speranda sunt monasterij. Non ergò necesse est monacho aliquid habere peculiare, cui omnia monasterij administrantur à Patre. *nec quicquam liceat habere, quod Abbas non dederit, aut permiserit.* Quod Abbas non dederit, dicit, id est, manibus: aut permiserit, subauditur, aut dari, aut haberi. Hic ostendit, quòd nec ab exterioribus propinquis, nec ab interioribus fratribus aliquid accipere, vel cum alio aliquo familiariter commutare, sed quod ei ab Abbate Abbatisque iussione distribuitur, hoc libens teneat, placideque delectetur. [Acto. 4.] *Omniáque omnibus sint communia, vt scriptum est, nec quisquam suum aliquid dicat vel præsumat.* Hinc Ferriolus ait: Hoc tantùm iudicet proprium, quicquid cum fratribus possederit indiuisum. Nam & lectio Apostolorum Actuum, tempore surgentis Ecclesiæ taliter fideles CHRISTI vixisse commemorat. Nullus, inquit, ex bonis suis dicebat aliquid suum esse, sed [Ibidem.] erant illis omnia communia. Item alibi: Nam de peculiari Ananias & Sapphira fidem ab Apostolis non meruerunt percipere, quia omnia sua cùm ante pedes Apostolorum assignarent, de peculiaribus fraudulenter subtractis, iudicio subitæ mortis damnati sunt: quia fraus DEO fieri non potest, cùm nihil est occultum, [Matt. 10.] quod ab eo non reuelabitur. *Quòd si quisquam huic nequissimo vitio deprehensus fuerit delectari, admonitus semel & iterùm, si non emendauerit, correctioni subiaceat.* Hinc Cassianus ait: [lib. 4. Instit. mon. ca. 13.] Et nec verbo quidem quis audeat dicere aliquid suum, quòd magnum sit crimen, ex ore monachi processisse, tunicam meam, codicem meum, tabulas meas, graphium meum, & cætera his similia. Nam si huiusmodi verbum per surreptionem, vel ignorantiam eius de ore effugerit, * dignam pro hoc satisfaciens [* al. digna pœnitētia satisfaciens veniā petat in terra prostratus.] pœnitentiam veniam petat in terram prostratus. Item alius monachorum Magister ait: Si quid ergò peculiare, aut aliquid cùm inuentum in aliquo fuerit, grandi eum Abbas & diuturna excommunicatione condemnet, vt exemplum illius vindictæ nullus hoc audeat imitari.

Si omnes æqualiter debeant necessaria accipere.

CAPVT XXXIIII.

SIcut scriptum est: Diuidebatur singulis, prout cuique opùs erat. [Act. 4.] *Vbi non dicimus, vt personarum (quod absit) acceptio sit, sed infirmitatum consideratio. Vbi qui minùs indiget, gratias agat DEO, & non contristetur: Qui verò plùs indiget, humilietur pro infirmitate, & non extollatur pro misericordia: & ità omnia membra erunt in pace.* Hinc beatus Augustinus ait: [In Reg. c. 1.] Victus & tegumentum non æqualiter omnibus distribuatur, quia nō æqualiter omnes valetis, sed potiùs vnicuique, sicut cuique opùs fuerit. Sic enim legitis in Actibus Apostolorum, quia erant eis [Acto. 4.] omnia communia, & distribuebatur vnicuique, prout cuique opùs erat. Item alibi scriptum est: [August. in Reg. cap. 1. & 2.] Nihilque vos habere proprium reputetis, sed sint vobis cūcta communia,

munia, quæ vobis Abbatis imperio dispensantur, non æqualiter omnibus, sed sicut ratio dispensationis, aut causa in-
Ibid. ca. 14. firmitatis exegerit. *Vnicuique tamen, secundùm quod opùs fuerit, tribuatur. Nec feliciores iudicent, quibus in infirmitate præstatur, quod sanis pro obser-*
Ibid. ca. 15. uantiæ rigore subtrahitur. Et si eis, quos parentes deliciosiùs aluërunt, victus aut vestimenta largiùs tribuuntur, non ob hoc debet commoueri fraternitas: sed fortioribus corpore pro constitutione regulæ denegatur, quod illis charitatis considerationi tribuitur. *Ante omnia nè murmurationis malum pro qualicunque causa in aliquo qualicunque verbo vel * consideratione appareat. Quòd si quis deprahensus fuerit, districtiori disciplinæ subdatur.* Hinc * Ferriolus ait: Vt nullum in congregatione murmur seu detractio, quod familiarissimum habent monachi, contra Abbatem, aut quemlibet alium de fratribus audiatur: nè ira Dei, quæ sæpè ob hanc culpam miserabilem populum condemnauit in perditionem, similiter murmurantium turbæ excitetur, & terram repromissionis, quam nos rectè accipimus, locum futuræ beatitudinis, perdat murmuratio propria, quæ debetur sponsione diuina. Sic enim damnandos huius vitij sectatores, Psalmista annunciat: Detrahentem aduersùs proximum suum occultè, hunc persequebar. Et iterùm arguit Apostolus, dicens: Susurrones, detractores, Deo odibiles. Et iterùm: Hi sunt murmuratores, querulosi, secundùm desideria sua ambulantes, & os illorum loquitur superbiam.

* al. significatione

* al. Fructuosus

Num. 11. & 14.

Psal. 100.

Roma. 1.

Iudæ.

De septimanarijs coquinæ.

CAP. XXXV.

FRatres sic sibi inuicèm seruiant, vt nullus excusetur à coquinæ officio, nisi aut ægritudine, aut in causa grauis vtilitatis, quis occupatus fuerit: quia exindè maior merces, & charitas acquiritur. Aegrotos à coquinæ officio ipsa excusat corporis ægritudo. Charitatis enim & fraternitatis dilectione tolerandi sunt, non ad opera com pellendi, ægroti. Quod autem dicit, grauis vtilitatis: magnæ vel grandis intelligitur vtilitatis. Graue enim, pro grandi, magno, vel pro perfecto, sæpè intelligitur positum, sicut Psalmista ait: Confitebor tibi in Ecclesia magna, in populo graui laudabo te. Quod autem dicit, quia exindè maior merces & charitas acquiritur: intelligitur, quòd apud Deum maior merces acquiritur, & charitas apud Deum & homines augetur. Qui enim omnibus æquo animo cibaria præparat, ab omnibus gratiam charitatis, & præ omnibus accipiet sempiternam mercedem. Scriptũ est enim: Quia qui plùs laborat, plus mercedis accipiet. *Imbecillibus autem procurentur solatia, vt non cum tristitia hoc faciant, sed habeant omnes solatia secundùm modum congregationis ac positionem loci.* Imbecilles autem, fragiles, delicatos, vel debiles corpore, dicit. Imbecillis, quasi sine baculi consolatione intelligitur esse. Quod autem dicit, secundùm modum congregationis: secundùm numeri modum & quantitatem intelligitur monachorum. Secundùm enim multitudinem congregationis, & numerus ministrorum, aut minor, aut amplior deputetur. Qnod autem dicit, ac positionem loci, intelligitur ædificatio vel constructio monasterij. Constructio enim monasterij si congruo ponitur loco, vbi secundùm huius regulæ capitulum omnia in claustra contineat necessaria, minùs cocus aliorum indiget adiutorio. Si verò in arcto loco & angusto vel arido ponitur situ, vbi nec aquam sine labore, nec hortum habere possint sine penuria, plura cocis * administrentur solatia. *Si maior congregatio fuerit, cellerarius excusetur à coquina, vel si qui, vt diximus, maioribus vtilitatibus occupantur. Cæteri sibi sub charitate inuicèm seruiant.* Charitatis enim officio omnes omnibus seruiant, & ab inuicèm seruitium recipientes, seruitium reddant, supportantes inuicèm, & laboris sui vnusquisque à Domino dignam expectantes mercedem. *Egressurus de septimana, sabbato munditias faciat. Lintea, cum quibus sibi fratres manus ac pedes tergunt, lauet. Pedes verò tam ipse, qui egreditur quàm ille, qui intraturus est, omnibus lauent. Vasa ministerij sui sana & munda reconsignet cellerario. Qui cellerarius item intranti consignet: vt sciat quid dat, aut quid recipit.* Hinc Cassianus ait: Peracto autem Dominico ingredientes secunda feria alijs iterùm succedentibus, hi qui egrediuntur, vtensilia in quibus ministrauerant, ac vasa consignent: quæ tanta solicitudinę curaque suscipientes custodiant, nè aliquid ex eis minuatur aut pereat, vt credant se etiam pro minimis quibusque vasculis tanquàm pro sacrosanctis & magnis rebus rationem non solùm dispensatori præsenti, sed etiam Domino reddituros, si fortè ex his aliquid negligenter fuerit fractũ aut perditum.Ità enim septimanarius obsequium suum peragat, vt ne vnum quidem granum leguminis negligẽter perire de suis manibus patiatur, quia

Aegroti à coquinæ officio excusantur.

Psal. 34.

* al. administrari debeat

Ephe. 4.

li. 4. instit. mon. ca. 19.

omnia,

omnia, quæ in monasterium semel fuerint ingressa, tanquàm sacrosancta, & quasi iam Domino consecrata, cum summa reuerentia patres nostri tractare iusserunt. Ipsi hebdomadarij omne seruitium, & omnem diligentiam, & munditias monasterij exerceant: aquam manibus ipsi ministrent, pedes lauent, mappas & sabana * & manutergia ipsi lauent. *Septimanarij autem, ante vnam horam refectionis accipiant super statutam annonam singulos biberes, & panem: vt hora refectionis sine murmuratione & graui labore seruiant fratribus suis.* Quod autem dicit, ante vnam refectionis horam: subintelligitur, in vna hora illa antequàm fratres reficiantur, in ipsa accipiant super statutam annonam, id est, super sua mensurata cibaria, quæ illis communiter & regulariter statuta sunt, accipiant singulos biberes super mensuram suam, & modicum panis super libram suam, nè grauati seruitio, grauentur & ieiunio. *In diebus tamen solemnibus vsque ad Missas sustineant.* Quod autè dicit, vsq; ad Missas sustineant: intelligitur, vsq; ad Missam principalem, quæ omnibus solenniter canitur. Nam sunt plerique monachorum ministeriales, qui manè audiunt Missam, & comedunt, & pergunt, quò volunt, & dicunt se Missam audisse, & ità comedisse. Quod vitium præuidens & prohibens beatus Benedictus, dixit: In diebus solennibus vsque ad Missas sustineant. *Intrantes & exeuntes hebdomadarij, in oratorio mox matutinis finitis Dominica, omnium genibus prouoluantur, postulantes pro se orari.* Hanc ab eis benedictionem, & * remunerationis mercedem pro labore totius septimanæ fideliter expetentes, vt complentes CHRISTI mandatum, eos generaliter ab omnibus fratribus emissa prosequatur oratio, quæ & eorum consummata obsequia velut pium Deo sacrificium commendet, & quicquid per ignorantiam, aut per humanam fragilitatem peccauerint, suppliciter intercedant. *Egrediens autem de septimana, dicat hunc versum: Benedictus es Domine Deus, qui adiuuisti me, & consolatus es me. Quo dicto tertiò, accepta benedictione egrediens, subsequatur ingrediens, & dicat: Deus, in adiutorium meum intende: Domine, ad adiuuandum me festina. Et hoc idem tertiò repetatur ab omnibus. Et accepta benedictione, ingrediatur.* Hanc egrediens à sacerdote accipiat benedictionem: Deus qui dixisti, Venite ad me qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos: hos famulos tuos laborum suorum præmio refice sempiterno. Per CHRISTVM Dominum nostrum. Et hanc ingrediens accipiat benedictionem: Adiuua, quæsumus, Domine, hos famulos tuos in obsequio laborantes fraterno; & sine murmuratione illis perseuerantiam, & proprij laboris mercedem concede perpetuam. Per &c. Egrediens autem hebdomadarius, ritè Domino dicit: Benedictus es Domine Deus, qui adiuuisti me. Quia ipse Dominus adiuuat hominem in labore, & ipse laboranti præmium promittit consolationis. Ingrediens autem rectè Domino dicit: Deus, in adiutorium meum intende: quia laboris ingreditur officium, vbi necessarium Domini habet adiutorium, illius videlicet qui pro se laborare volentibus dixit: Sine me nihil potestis facere. Quod autem dicit, accepta benedictione ingrediatur: siue ab omnibus fratrib^9 oratione præmissa, siue à sacerdote intelligitur petitione collecta.

* al. facitergia

* al. retributionis

Psal. 35.

Psal. 69.

Matth. 11.

Ioan. 15.

De infirmis fratribus.

CAP. XXXVI.

INfirmorum autem cura ante omnia adhibenda est, & super omnia, vt sicut reuerà Christo, ità eis seruiatur, quia ipse dixit: Infirmus fui, & visitastis me. Et, Quod fecistis vni de his minimis, mihi fecistis. Hinc interrogatus beatus Basilius, quali affectu debemus infirmis fratribus ministrare, respondit: Sicut ipsi Domino offerentes obsequia, qui dixit: Quia cùm fecistis vni ex his minimis fratribus meis, mihi fecistis. Hinc & alius monachorum Pater ait: Horum cura qui in infirmitatibus detinentur, qualis debet esse, pietas authoris declarat, cùm dicit: Quæcunque vultis vt vobis faciant homines, & vos facite illis similiter. Licèt hoc in omnibus sit agendum, præcipuè tamen in infirmantium cura hæc præceptio est exhibenda, quia Dominus dixit: Infirmus fui, & visitastis me. Ità ergò cura infirmis quærenda est, ac si præsente Christo ministrari putetur. Reuerà etenim quicunque pro Christo infirmis curam impendit, Christo in infirmis ministrat. *Sed & ipsi infirmi considerent, in honorem Dei sibi seruiri, & non superfluitate sua contristent fratres suos seruientes sibi.* Hinc beatus Basilius ait: Expedit ad considerandum affectum obsequij nostri, vt hi infirmi, qui obsequia à nobis suscipiunt, tales sint, quibus meritò deferri debeat obsequium: & non tales, qui carni indulgeant & ventri, sed potiùs in amore Dei, & CHRISTI eius probabiles inueniantur, & per patientiam suam ac vitæ meritum, fratrum mereantur obsequia, vt habeantur ad gloriam Christi & opprobrium diaboli, sicut fuit sanctus Iob. Qui tamen patienter portandi sunt, quia de talibus copiosior merces acquiritur. Hinc

Matth. 25.

Ibidem.

Infirmorũ quanta sit habenda cura.

Matth. 7. Lucæ 6.

Matth. 25.

Hinc de talibus beatus Isidorus ait: Qui enim sani sunt, infirmos tolerare debent: Qui autem infirmi sunt, sanos & laborantes anteponendos sibi non dubitent. Qui sani sunt corpore, sani debent esse & mente. Et ideò conuenit sanis, infirmos portare, & magis, quàm ab infirmis portari. Necesse est enim, vt patienter portemus infirmos, vt iterùm infirmi patienter portemur à sanis. Tempore enim infirmitatis eorum copiosam mercedem seruiendo conquiramus ab illis, vt & illi tempore infirmitatis nostræ copiosam mercedem seruiendo conquirant de nobis. Hinc Apostolus ait: Inuicèm onera portate, & sic adimplebitis legem CHRISTI. *Ergò cura maxima sit Abbati, nè aliquam negligentiam patiantur. Quibus fratribus infirmis sit cella super se deputata, & seruitor timens Deum, & diligens ac sollicitus.* Sit ergò Abbatis cura, vt separatim cellam habeant cum omnibus opportunitatibus, vt nullum exteriorem laborem sentiant, qui in infirma carne laborant, pœnam portantes. Infirmantibus quoquè, vel aliqua inæqualitate laborantibus, satis fidelis & strenua debet persona præponi, quæ & ægrotis cum pietate seruiat, & monasterialem disciplinam regulariter custodiat, & quæ conueniunt infirmis, rationabiliter * expendat: qui & pulmenta strenuè præparet, & deuoto eis ministerio obsecundet, & de his, quæ illis residua sunt, neque fraudem faciat, neque occultè comestione se illicita polluat. Tanta enim misericordia foueantur infirmi, vt nec propinquorum affectus, nec vrbium delicias requirant, sed quod necessè habuerint, cellerarius & Præpositus prouideant. Ipsi verò infirmi tanta solicitudine admoneantur, vt de ore eorum nec quantulumcunque vel leuis sermo murmurantis procedat, sed in sua infirmitate, cum mentis hilaritate, & vera cordis compunctione, semper Deo gratias agant. quos absque concessione maiorum nullus audeat visitare: nec propinquus aut germanus, sine imperio Præpositi, ministrandi habeat potestatem. Id etiam pro custodienda fama specialiter statuimus, vt nullus monachus in infirmitate positus, relicto monasterio, parentum suorum studio commendetur: quia magis eum secularium spectaculorum visu, auditu pollui censemus, quàm ab ægritudine posse purgari. *Balnearum vsus infirmis, quotiès expedit, offeratur. Sanis autem, & maximè iuuenibus, tardiùs concedatur.* Hinc Isidorus ait: Lauacra nulli monacho * adhibenda studio lauandi corporis, nisi tantùm pro necessitate languoris. Nec differendum est propter medelam, si expedit: nec murmurandum est, quia non fit pro appetitu voluptatis, sed pro remedio tantùm salutis. Pro cura medendi, balnearum vsus summo adhibeatur studio. Sanis verò, & præcipuè iuuenibus, tardiùs concedatur. Hinc beatus Augustinus ait: Lauacrum infirmis, si necessitas cogit, minimè denegetur, sed etiam, si nolit, iubente Præposito, fiat pro salute: si autem ipse velit, & fortè non expedit, suæ cupiditati non obediatur. *Sed & carnium esus infirmis omninò debilibúsque, pro reparatione concedatur. At vbi meliorati fuerint, à carnibus more solito omnes abstineant.* Hinc iterùm ipse Augustinus ait: Sanè, quemadmodùm ægrotantes necessè habent, minus accipere, nè grauentur: ità exposita ægritudine sic tractandi sunt, vt citiùs recreentur. Sed cùm vires pristinas reparauerint, redeant ad feliciorem consuetudinem suam, quæ famulos Dei tantò ampliùs decet, quantò minùs indigent. Nec eos ibi teneat voluptas iam vegetatos, quos necessitas leuârat infirmos. Illos æstiment ditiores, qui in sufferenda parcitate fuerint fortiores. Melius est enim, minùs egére, quàm plus habere. Diligenti enim curiositate debet Abbas agnoscere vel probare, nè quis se fingat propter refectionem edacitatis infirmum. Nam qui se dixerit esse ægrotum, & ad opus Dei non surrexerit, & continuò iacuerit, ad culpam non vocetur, sed in refectione solummodò succum, aut oua, aut calidam aquam accipiat, vt si se fingit, vel fame cogatur leuari. Qui autem ad laborem proclamat se non posse, item ad manducandum iudicetur non posse: quia vtrunque non posse, iustitiæ conuenit. Si verò ad laborandum, non possumus, dicimus: & ad manducandum, non possumus, dicamus. O iniustitiæ nefas, caput torquetur doloribus propter laborem, & venter non torquetur propter cibi distensionem. *Curam autem maximam habeat Abbas, nè à cellerariis vel seruitoribus negligantur infirmi: quia ad ipsum respicit, quicquid à discipulis delinquitur.* Hinc quidam monachorum Magister ait: Abbas talem curam de infirmis habeat, qualem se à Domino recipere sperat: vt nec à cellerario, nec à ministro aliquam negligentiam infirmi sentiant. Ad Abbatem enim respicit, vt emendetur, quicquid à discipulis delinquitur. Quòd si ab illo non emendatur, à culpa negligentiæ non liberatur.

Galat. 6.

Infirmis cella separatim procuranda.

* al. expediat,

* al. adeunda

In Reg. cap. 31.

Ibidèm cap. 16.

Cap. 17.

De senibus vel infantibus.

CAP. XXXVII.

Senū & infantium quanta sit habenda cura.

Licèt ipsa natura humana trahatur ad misericordiam in his ætatibus, senum videlicet & infantum, tamen & regulæ authoritas eis prospiciat. Hic, licèt, pro quanuis ponitur. ac si dicat: Quanuis ipsa naturaliter humana natura pietatis viscera plena, hominem ad misericordiam pertrahat, vt senibus misereatur & infantibus, tamen & regulæ authoritas eis prospiciat. Quomodò autem prospiciat, sequentia audi: *Consideretur semper in eis imbecillitas, & nullatenus eis districtio regulæ teneatur in alimentis, sed sit in eis pia consideratio, & præueniant horas canonicas.* Hinc beatus Isidorus ait: Hi qui vetustate corporis cōsumpti, aut teneræ ætatis * fragilitate detenti sunt, non sunt quotidianis exercendi ieiunijs: nè aut senescēs ętas, antequàm moriatur, deficiat: aut crescens, priusquàm proficiat, cadat: & antè intereat, quàm bonum facere discat. Hinc quidam & alius monachorū magister ait: Infantuli quarta, sexta & sabbato, in diebus tantùm minoribus, hoc est, in hyemis tempóre, ieiunent: alijs verò diebus, ad sextam reficiantur horam. In æstatis verò diebus, quarta, sexta, & sabbato, infantuli sexta hora reficiantur: alijs verò diebus, tertia recreentur. Quia in maioribus diebus minor est ætas in viribus, sicut & sustinēdi sensu discreta. Sed infantes ad hanc relaxationē tales permittimus, qui intra * quindecim annos degunt ætate. Ampliori verò ætate qui fuerit, ad formam teneatur maiorum. Nā iusto iudicio, infantuli, & senio prouecti, & infirmi, æquali debent refectionū iudicio relaxari. *præueniant horas canonicas.* Canonicas horas, dicit regulares. Canon enim regula interpretatur. Canonicę horę, quas præuenire, id est, anticipare rogat in cibo & potu senes & paruulos, sextæ & nonæ sunt horæ. Præueniant, dicit, horas canonicas, id est, si fratres sexta comedunt, illi tertia hora reficiant: si fratres nona, illi sexta cibum accipiant. Eos verò senes, quos quietos, simplices, humiles, obediētes, & in oratione frequenter assistentes, & Christū semper in ore habentes, & sua peccata plorantes, & non suo, sed maiorum arbitrio pendētes, & propinquitatis affectum perfectè deserētes, & dilectionem Dei & proximi tota mente tenentes, & die noctuque in lege Domini meditantes cognoscimus, pia miseratione, sicut infantulos, foueri, & sicut patres honorare, mandamus.

* al. singularitate

* al. duodecim

De hebdomadario lectore.

CAP. XXXVIII.

Lectio ad mensam, cur fiat.

Mensis fratrum edentium, lectiò deesse non debet. Ideò lectio comedentibus mensis esse non debet, vt lectioni sacræ intendentes, secundùm Apostolum, cum silentio panem suum comedant fratres. Oportet enim, vt, sicut corporali cibo reficitur corpus, ità spiritali reficiatur animus. Sedētes ergò ad mensam, taceāt: & lectio quotidiè, & omni tēpore, dū cibus sumitur, legatur: vt vterq; homo, & exterior cibo, & interior verbo Dei reficiatur: quia scriptum est, Non in solo pane viuit homo, sed in omni verbo Dei. *Nec fortuito casu qui arripuerit codicem, legere ibi,* subaudiatur, debet, vel audeat. Fortuito casu dicit, subito vel improuiso. Diligenter enim debet lectio præuideri, quæ pro ædificatione tantis debet hominibus legi, nè improuisa lectio audientibus non vitale pabulum præstet, sed nociuum magis murmuriū generet. Sic enim debet esse sacra lectio lecta, vt sicut cibus edentium corpora, ità & illa audiētium repleat corda. *Sed lecturus tota hebdomada, Dominica ingrediatur. Qui ingrediens post Missas & communionem, petat ab omnibus pro se orari, vt auertat Dominus ab eo spiritum elationis.* Rationabiliter enim primo omnium dierum debet lector ingredi ad * legendum, & sic hebdomada tota lectionis opus perficere cœptū. Quod opus non est incipiendum ab illo, nisi præmissa oratione tam sua, quàm fratrum. In omnibus enim quæ monachi agere debent, oratio fratrum assiduè præcedere debet. Oratio enim bonorum monachorum citò penetrat cælum. Dignum est ergò vt lector petat ab omnibus pro se orari, vt auertat ab ipso Deus spiritum elationis: quia de superbia nascitur elatiōis arrogantia, & nisi præcesserit occulta elatio mentis, non sequitur aperta iactantia laudis. *Et dicatur hic versus in oratorio tertiò ab omnibus, ipso tamen incipiente: Domine, labia mea aperies, & os meum annunciabit laudem tuam. Et sic accepta benedictione, ingrediatur ad legendum.* Ab illo enim quærenda est labiorum apertio, à quo primùm facta est linguarum omniū distributio. Ab ipso enim qui disertas fecit esse linguas infantium, & labiorū apertio, & cordis quærēda est illustratio, vt os lectoris illi annunciet laudis officium, à quo se misericorditer esse cognoscit apertum. Quod autē dicit, & sic accepta benedictione, ingrediatur ad legendum: subintelligitur, à fratribus oratione accepta, & à sacerdote benedictionis collecta, ingrediatur ad lectionē perficiēdā. quę collecta hoc modo, si placet lectori, à sacerdote ante altare detur, Missa peracta, dicaturq;: Auerte, quæsumus Domine, ab hoc famulo tuo spiritū elationis, vt humiliter legens, sensum & intellectum capiat lectionis. Per Dominū nostrum &c.

Matth. 4.

Lectio cur sit præuidenda.

* al. legem Domini,

Lector mēsæ cur aliorum orationes petere debeat, antequàm legat.

Psal. 8.

Et

Et summum fiat silentium ad mensam, vt nullius mu-
sitatio vel vox, nisi solius legentis ibi audiatur. Inter
silentium tamen, & summum silentium,
distantia est. Summum silentiũ est, vt nul-
la vox nullaq; musitatio sonet: Silentium
* al. silẽter tantùm est, vbi loquuntur, sed * leniter &
cum silentio. Vndè in Euangelio Martha
Ioan. 11. vocauit Mariam silentio, dicens: Magister
adest, & vocat te. De hoc silentio dicit re-
Cap. 42. gula: Omni tempore silentio studeant mo
Cap. 38. nachi. De illo: Ad mẽsam, & in nocte sum-
mũ silentiũ fiat. *Quæ verò necessaria sunt come-*
dentibus & bibentibus, sic sibi vicissim ministrent fra-
tres, vt nullus indigeat petere aliquid. Si quid tamen
opùs fuerit, sonitu cuiuscunque signi potiùs petatur,
quàm voce. Hinc beatus Fructuosus ait: Si
quid deest in mensa, is qui præest, dato si-
gno, vel nutibus silenter petat, & indicet
ministranti, quid inferri vel quid auferri à
Cassia. li. 4. mensa sit necessè. Item alibì: Si aliquid ne-
inst. mon. cessarium fuerit in mensa, nemo audeat lo-
cap. 17. qui, sed ministrantibus signum sonitu det.
Nec præsumat ibì aliquis de ipsa lectione, aut aliundè
quicquam requirere, nè detur occasio, Subintelli-
gitur, nè detur occasio, vel maligno diabo-
lo ad tẽtandum, vel fratribus ad superflua
Ibidèm. loquendum, sicut beatus Cassianus ait: Re-
ficientibus, inquit, fratribus sanctæ lectio-
nes legantur, propter superfluas & ociosas
fabulas, & maximè contentiones, quæ fre-
quenter solent ad mẽsam edentium gene-
rari, *nisi fortè Prior pro ædificatione voluerit breui-*
ter aliquid dicere. Hinc quidam monachorũ
Magister ait: Ad mensam penitùs nullus
præter Abbatẽ, vel cui ipse præceperit, pro
communi necessitate loqui præsumat. Sed
omnes intento animo gratias agentes crea-
tori in cordibus suis, cibi ac potûs solitæ
mensuræ largitione fruãtur. Et quantùm
alius reficiat, nullus inuicèm vagãtibus ocu-
* al. curio-siùs lis * curiosus notet, sed vnusquisq; ante se
adspiciat. *Frater autem lector hebdomadarius ac-*
cipiat mixtũ, priusquàm incipiat legere, propter com-
munionem sanctam, & nè fortè graue sit ei ieiunium
sustinere. Posteà autem cum coquina hebdomadarys
& seruitoribus reficiat. Quod dicit, accipiat
mixtum, panis intelligitur simul & vinũ.
In multis enim prouincijs panis tantùm &
vinum, quod super altare offertur, mixtũ
vocatur. Propter cõmunionem sanctam,
dicit, nè aliquid indè sumptum excreans
proijciat in sputo. *Fratres autem non per ordi-*
nem legant aut cantent, sed qui ædificent audientes.
Hinc iterùm monachorum Magister ait:
Legat nanq; dispositè lector nõ vrgẽdo, vt
apertiùs occupati ea auditores agnoscant,
quę eos factis oporteat adimplere, & si qua
sunt ambigua, aut obscura, apertiùs lecta,
faciliùs intelligant.

De mensura ciborum.

CAP. XXXIX.

SVfficere credimus ad refectionem quotidia-
nam, tam sexta, quàm nona, omnibus mensi-
*bus cocta duo pulmentaria propter * diuer-* * al. diuersorum
sas infirmitates, vt fortè qui ex vno non po-
tuerit edere, ex alio reficiatur. Ergò duo pulmentaria
cocta fratribus omnibus sufficiant. Et si fuerit vndè po-
ma aut nascentia leguminum, addatur & tertium.
Hinc Isidorus ait: In vtrisque temporibus
refectio mensæ tribus erit pulmentis, Ole-
rum scilicet, & leguminum, & si quid terti-
um fuerit pomorum. Hinc & quidam mo-
nachorum Magister ait: Sufficere nanque
credimus ad refectionem quotidianã, tam
sextæ quàm nonæ, omnibus mensibus co-
cta duo pulmẽtaria, & tertium, quodcun-
que fuerit, crudum cum pomis. Festis verò
diebus, pro reuerentia sacræ solennitatis,
pluribus cibis, id est, ternis vel quaternis
ferculis sunt corpora reficienda: sic tamẽ,
vt si pluriora sunt cibaria, numero sint mi
nora, vt corpora necessario cibo refician-
tur, non nimia saturitate dãnentur. Quan
dò in mensa cibus administratur, nullus
priùs cibum comedat, quàm signum ad be-
nedicendum insonet. Et cùm signum au-
dierint, vna voce benedictionem rogent.
Quorum vocẽ Abbas subsequatur, dicens:
Dominus dignetur benedicere. Illud præ-
cipuè decernimus, vt nullus alteri dare ex
mensura sua, vel ab altero accipere præsu-
mat, præter Abbatem, vel Præpositum, cui
ab Abbate cõmissum est. *Panis libra vna propen-*
sa sufficiat in die: siue vna sit refectio, siue prandij &
cœna. Quod si cœnaturi sunt, de eadẽ libra tertia pars
à cellerario reseruetur reddenda cœnaturis. Hinc
idem supradictus Magister ait: Medius pa-
nis pensans libram singulis fratribus in die
sufficiat, secundùm formã diuinæ dispen-
sationis, cùm mediũ panis cœlestis coruus
Paulo seruo Dei quotidiè vescendum pa- Hiero. in
rauerit. Quandò ergò ad sextam horã, tem- vita Pauli.
pore æstiuo, vel alijs temporibus reficiunt,
tertia quadra ipsius dominici panis à cel-
lerario per omnium annonas, in cellario
subtracto, serò ante illum crudum pulmẽ-
tarium inferẽdum mensis ponatur. Quod
autem dicit, panis libra vna propensa, an-
tè pensata vel librata intelligitur. Nam &
supradictum pulmentum, à pulte nomen
idem deriuatur. Siue enim sola pultis, siue
aliud, quod eiusdem permixtionis ordine
componitur & sumitur, pulmentum pro-
priè dicitur. Leguminum autem nascẽtia,
eorundem leguminum intelliguntur ger-
mina, quæ cum aceto, vel alijs fructibus
composita, ad comedendum sunt apta.
Quòd si labor fortè factus fuerit maior, in arbi-
trio & potestate Abbatis erit, si expediat aliquid au-
gere. Hinc Basilius ait: Hi, qui præsunt,
obseruabunt regulam illam, quæ dicit: Di- Acto. 4.
uidebatur singulis, prout cuiq; opùs erat.
Debet vnumquenque præuenire, & se-

cundùm laborem etiam ſolatia refectionis inueniat. Quantùm enim ſpectat ad vitia, penitùs abſtinendum eſt: Quantùm autem ad cibos, prout vſus depoſcit, vel ætas, vel labor, vel robur corporis, vel incommoditas eius, ità etiã modus & quantitas temperabitur cibi. *remota præ omnibus crapula, & vt nunquàm ſurripiat monacho indigeries: quia nihil ſic contrarium eſt * omni Christiano, quemodò crapula, ſicut ait Dominus noſter:* [* al. homini] *Videte nè grauentur corda veſtra in crapula.* [Lucæ 21.] Crapula dicitur immoderata voracitas. [Crapula vndè dicta ſit.] Crapula enim dicta, quaſi cruda epula: cuius cruditate cor grauatur, & ſtomachus indigeſtus efficitur. vndè & ſequitur: Et vt nunquàm ſubripiat monacho indigeries, id eſt, inductio ventris. De crapula [Ibidèm.] enim Dominus ait: Videte nè grauentur corda veſtra in crapula & ebrietate &c. Repleri enim ventrem & grauari ex cibis, valdè inutile eſt monacho, & ad omne opus bonum contrarium: quia qui nimiùm cibis vtitur, quanto magis paſcit ventrem, tanto ampliùs ſenſum mentis obtundit. *Pueris verò minori ætate, non eadem ſeruetur quantitas: ſed minor quàm maioribus, ſeruata in omnibus parcitate.* Hinc quidam Magiſter ait: Minoribus verò duodecim annis, minùs à libra panis in die ſufficiat. Quantitas enim, dicitur modicitas vel granditas. Dicta autem à menſura, quæ eſt, quantum ſit. Per eam enim vel plus, vel minus oſtenditur. Parcitas enim temperantia eſt, quæ à parcendo nomen accepit. *Carnium verò quadrupedum omninò ab omnibus abſtineatur comeſtio, præter omninò debiles & ægrotos.* Hinc Aurelius ait: Carnes in cibo nunquàm ſumantur. Pulli verò & altilia cuncta, in congregatione non miniſtrentur. Infirmis verò tantùm prouideantur, & accipere liceat. Hinc Fructuoſus ait: Carnem cuiquam nec ſumendi, nec guſtandi eſt conceſſa licentia: non quòd creaturã Dei iudicemus indignam, ſed quòd carnis abſtinentia vtilis & apta monachis æſtimetur, ſeruato tamen moderamine pietatis erga ægrotorum neceſſitudines, vel longè proficiſcentium, qualiter vt & volatilium eſibus infirmi ſuſtententur, & longinquo itinere deſtinati, ſi aut à Principe vel Epiſcopo ſeparantur, pro benedictione & obedientia deguſtare non metuant, ſeruantes apud ſe de reliquo continentiam conſuetam. Quod ſi quis monachus violauerit, & contra ſanctionem regulæ; vſumque veternum veſci carnibus præſumpſerit, ſex menſium ſpatio retruſioni & pœnitentiæ ſubiacebit. Quod autem dicit, debiles ægrotos, non duas, vt pleríque arbitrantur, ſed vnam tantùm ſignificat eſſe perſonam. Ergò debilis ægrotus dicitur, qui longa & dura ægritudine preſſus, eſt ad debilitatem perductus, cui reparationis cauſa victus eſt carneus adhibendus.

De menſura potûs.

CAP. XL.

VNuſquiſque proprium habet donum ex Deo, alius ſic, alius verò ſic. [1.Cor. 12.] Quod autem dicit, alius ſic, alius verò ſic: intelligitur, quòd alius ex Deo habet abſtinentiæ donum amplius, alius verò minus. Et ideò cum magna cautela, eorum cibus eſt temperandus, vel potus: nè, dum ille, qui minùs indiget, temperatur: ille qui plùs indiget, inopiæ penuriam patiatur. Propterea ſequitur: *Et ideò cum aliqua ſcrupuloſitate à nobis menſura victûs aliorum conſtituitur.* Scrupuloſitas dicitur mœſtitia vel anxietas, ſolicitudo vel moleſtia animi. *Tamen infirmorum contuentes imbecillitatem, credimus eminam vini per ſingulos ſufficere per diem. Quibus autem donat Deus tolerantiam abſtinentiæ, propriam ſe habituros mercedem ſciant.* Hic infirmorum imbecillitatem non pro corporis ægritudine, ſed pro animi dicit impoſſibilitate. Non enim abſtinentiam exteriùs corpus valet implere, niſi ei interiùs animus conſenſerit abſtinere. Multi enim abſtinere poterant propter ſibi conceſſam ſalutem, ſed non valent propter animi imbecillitatem. Emina enim vini, appendit libram vnam: quæ geminata, ſextarium facit. *Quòd ſi aut loci neceſſitas, vel labor, aut ardor æſtatis amplius popoſcerit, in arbitrio Prioris conſiſtat, conſiderans in omnibus, nè ſubrepat ſatietas aut ebrietas.* Hinc Ferriolus ait: De ebrietate verò ſuperfluò puto monachũ cõmoneri, cùm vel ſi parùm vini accipiat, à præpoſita corporis contritione declinat. Et ideò monachum ſi ebrium, quod dici nefas eſt, videri aliquandò contigerit, zelans illi plenus ira præcipio, vt triginta diebus à vini potione ſuſpendatur, quatenùs anima infuſione cõceſſa digeſtione hoc ſpatio vacuetur. *Licèt legamus vinum monachorum omninò non eſſe.* Vbi hoc ſcriptum beatus Benedictus legerit, audi. Ait enim quidam antiquus patrum: Caro enim & vinum ſiue potus, in quo ſit ebrietas, refutanda ſunt à monachis, nec ſuſcipienda, quibus pro Chriſto crucifixus eſt mundus, & ipſi mun [Galat. 6.] do. Et ferias monacho non eſſe ſuper terram, niſi modicum in aduentu fratrũ tanquàm Chriſti lætior fuerit cibus gratia charitatis. *ſed quia noſtris temporibus id monachis perſuaderi non poteſt, ſaltem vel hoc conſentiamus, vt non vſque ad ſatietatem bibamus, ſed parciùs: quia vinum apoſtatare facit ſapientes.* Apoſtatare di- [Eccl. 19.] citur, à via iuſtitiæ recedere, à fide trãſgredi, retroire, vel à bono preuaricari. Verùm quomodò vinũ apoſtatare faciat ſapiẽtes,

diligen-

Gene. 9. diligenter attende. Noë enim sapiens, sanctus & antiquissimus vir, quem tantæ moles aquarum non vicerant, à modico vino deuictus est, & ab ebrietate dormiens, nudatus. Gene. 19 Patriarcham verò Loth vinum apostatare fecit, quandò contra naturam in filiabus suis impudenter se commiscuit. Si ergò sanctis & magnificis viris vini ebrietas non pepercit, quantò magis exiguum atque infirmum monachum superabit? *Vbi autem necessitas loci exposcit, vt nec suprà scripta mensura inueniri possit, sed multò minùs, aut ex toto nihil, benedicant Deum, qui ibi habitant, & non murmurent.* Quia & Apostolus infirmo Timo- 1. Timot. 5. theo scribit, dicens: Modico vino vtere propter stomachum tuum, & frequentes tuas infirmitates. Quantum monachis secundùm vires monasterij per singulos dies iussu vel dispensatione Abbatis vini offertur, accipiant, & amplius penitùs non requirant. *Hoc ante omnia admonentes, vt absque murmurationibus sint fratres.* Decet enim monachos sine murmuratione esse, nè pereant 1. Cor. 10. murmurando, sicut & illi perierunt, qui in deserto murmurauerunt: & perdito filiorum Dei nomine, aliud secundùm Apo Iudæ. stolum accipiant nomen, id est, murmuratores, querulosi, Deo odibiles.

Quibus horis oporteat reficere fratres.

CAP. XLI.

A *Sanctæ Pascha vsque ad Pentecosten, ad sextam reficiant fratres, & ad seram cœnent.* Hinc beatus Isidorus ait: Hæ sunt feriæ monachorum, in quibus ieiunia conquiescunt. In primis venerabilis dies Dominicus nomini Christi dicatus, qui sicut propter mysterium resurrectionis eius solennis est, ità & apud omnes seruos eius celebritatem conuiuij votiuo gaudio retinebit. Item à prima die Paschæ vsque ad Pentecosten, ità scilicet côntinuis diebus ieiunium à sanctis patribus dissolutum est, propter resurrectionem videlicet Christi, & aduentum spiritûs sancti, vt hi dies non in figura laboris, quod Quadragesimę tempus significat, sed in quiete lætitiæ laxatis ieiunijs cele- Lib. 2. inst. mon. ca. 18. brentur. Hinc Cassianus ait: A vespera sabbati, quæ lucescit in Dominicum diem, vsque ad vesperam ipsius Dominici, & totis quinquagesimæ diebus, nec genua curuari, nec ieiuniorum regulam custodiri patrum constituta sanxerunt. Quod dixit, ad seram cœnent: pro tardè, posuit seram, sicut vespera dicitur pro vespere. Cœna vocatur à communione vescentium. κοινὴν quippe commune dicunt Græci, vndè & cœnaculum à communitate vescentium, & cœnobium à communitate vocatur viuentium. *A Pentecoste autem tota æstate, si labores agrorum non habuerint monachi, aut nimietas æstatis non perturbat, quarta & sexta feria ieiunent vsque ad nonam.* Hinc iterùm Isidorus ait: Secundum ieiunium interdianum post Pêtecosten alia die inchoatum, vsque ad æquinoctium autumnale protenditur, ternis scilicet diebus per singulas hebdomadas propter æstiuum solis ardorem. Hinc Fructuosus ait: A Pascha vsque ad Pentecosten reficiendum est ad sextam: A Pentecoste autem vsque 18. Cal. Octobris, interdiana ieiunia retinenda sunt. *reliquis verò diebus ad sextam prandeant. Quæ prandij sexta, si opera in agris habuerint, aut æstatis feruor nimius fuerit, continuanda erit, & in Abbatis sit prouidentia.* Prandium autem, ab apparatu refectionis est dictum. Prandij enim sexta dicit esse continuanda, id est, iugiter & quotidiè peragenda. Propter fatigationê enim operis, & feruorem caloris, iugiter soluenda sunt ieiunia tempore æstatis. Continuare enim dicit, quotidiè agere, congeminare, vel sine intermissione facere. *Et sic omnia temperet atque disponat, quatenùs & animæ saluentur, & quod faciunt fratres, absque iusta murmuratione faciant.* Omnis sagacitas curaque Pastoris ad hoc debet quotidiè tendere, vt ouium suarum animæ saluentur, & virtutibus sacris, pascuisque saginentur æternis: & quod faciunt oues, absque iusta murmuratione faciant. Iusta enim murmuratio illa dicitur, Murmuratio iusta quæ dica- quam non voluntariè, aut sine causa, sed inuiti & coacti monachi faciunt: alterius enim malo commota, surgit alterius mur- tur. muratio iusta. Iusta enim murmuratio monachorum, ab iniusta oppressione solet consurgere magistrorum. Sicut beatus Gre Homil. 17. in euangel. gorius dicit, Terra etenim contra possessorem clamat, quandò contra pastorem suum iustè Ecclesia murmurat. *Ab Idibus autem Septembris, vsque ad caput Quadragesimæ, ad nonam reficiant fratres.* Quæstio oritur, quo- Quæstio. modò hîc ab Idibus Septembris ieiunandum quotidiè dicat, cùm in capitulo 48. dicturus sit, à Pascha, vsque ad Calendas Octobris, Post sextam surgentes à mensa, pausent. Quæ ità soluitur, Si habuerint Solutio. opera in agris, vel vindemiam in vineis, vbi per se occupentur vsque ad Calendas Octobris, ad sextam reficiant: Sin autem non habuerint, ab Idibus Septembris generale ieiunium inchoetur. *In Quadragesima verò vsque in Pascha ad vesperam reficiant.* Hinc iterùm Isidorus ait: Primum ieiunium Quadragesimæ quotidianum, in qua maior abstinentiæ obseruantia manebit in monachis, quando non solùm à pran- Monachi cur vespere cœnent. dijs, sed etiam à vino & ab oleo abstinetur. Quòd vespere monachi reficiât, ipsius

Domini vtuntur exemplo, qui non prandisse, sed cœnâsse legitur, cùm dicit Scriptura: Vespere autem facto, recubuit Iesus cum duodecim Apostolis: & cœnantibus illis, dixit. Nam ideò vniuersis diebus ad nonam horam constituta sunt ieiunia solui, vt sit aliquid prolixius, quod Quadragesimæ diebus addatur, id est, vsque ad vesperam. *Ipsa tamen vespera sic agatur, vt lumine lucernæ non indigeant reficientes, sed luce diei omnia consummentur. Sed & omni tempore, siue cœna, siue refectionis, hora sic temperetur, vt cum luce fiant omnia.* Ideò luce diei consummanda, perficienda & peragenda sunt omnia, vt nec lumine indigeatur lucernæ, & horis competentibus omnia prouidè peragantur & temperatè, & vt citiùs, & alacriùs in noctibus consurgentes, impleatur ab illis, quod Propheta hortatur, dicens: In noctibus extollite manus vestras in sancta, & benedicite Domino. Quod autem dicit, siue cœna: subaudiatur, sit. Intelligitur tamen cœna, quæ post prandium fit, quandò duabus vicibus reficiuntur fratres. Refectionis autem hora hîc intelligitur, quandò ieiunio peracto, vna tantùm vice in vespera reficiuntur.

Math. 26. Marc. 14. Lucæ 22. Psal. 133.

Vt post Completorium nemo loquatur.

CAP. XLII.

O*Mni tempore silentio studere debent monachi, maximè tamen nocturnis horis.* Hinc & alibi legitur: Regulam silentij omni tempore seruandam, sanctarum scripturarum series declarat, dum per Prophetam dicit: Cultus iustitiæ, silentium. Et illud: Pone Domine custodiam ori meo, & ostium circunstantiæ labijs meis. Ideò factis Completorijs, mox inter fratres * custodiatur silentium, & sic se suis collocent lectis, vt nemo alteri loquatur. Ideò post Completorium tacere debemus, vt meritò in nocturnis primò dicamus: Domine, labia mea aperies, & os meum annunciabit laudem tuam. Hoc est, petamus Dominum in nocturnis aperire labia nostra, quæ sua custodia in completorijs clauserat. *Et ideò omni tempore, siue ieiunij, siue prandij tempus fuerit, mox vt surrexerint à cœna, sedeant omnes in vnum, & legat vnus collationes, vel vitas Patrum, aut certè aliud quod ædificet audientes. Non autem heptaticum, aut regum: quia infirmis intellectibus non erit vtile, illa hora hanc scripturam audire: alijs verò horis legantur.* Quod autẽ dicit, aut certè aliquid, quod ædificet audientes: de homilijs intelligitur dixisse patrum, in quibus ædificationes pleniter scriptæ sunt audientium: Vel certè de expositionibus librorum catholicorum, quæ ab orthodoxis factæ sunt viris, in quibus sancta sufficienter sanctis doctrina redundat monachis. Cùm autem dicit, non heptaticum, aut regum: diligẽter attendendũ est quod sequitur: Quia infirmis intellectibus non erit vtile, illa hora hanc scripturam audire. Synceris autem, sanis & acutis intellectibus, nullo tempore vetatur, heptaticũ, aut regum, vel quamcunque historiam diuinarum legere scripturarũ: quia possunt in eis figuras & sensus cognoscere, & exemplum salutis ab illis legendo recipere. Illis verò qui nequeunt ab illis spiritalem capere intelligentiam, heptaticum aut regum illa hora iustè prohibet legendum. Debet enim tunc vnusquisque diuino ædificatus sermone, & ad Completorij officium, & ad suum ædificatus pergere lectum. Cæterùm alijs horis, aut coram hominibus tempore suo in ecclesia, aut vnusquisque pro legẽdi doctrina debet eos legere in schola. *Si autem ieiunij dies fuerint, dicta Vespera paruo interuallo mox accedant ad lectionem collationum, vt diximus, & lectis quatuor aut quinque folijs, vel quantum hora permittit, omnibus in vnum occurrentibus per hanc moram lectionis, si quis fortè in assignato sibi commisso, fuerit occupatus, occurrat.* Collatio dicitur confessio, collocutio vel confabulatio, vbi de scripturis diuinis, alijs conferentibus interrogationes, conferunt alij congruas responsiones, & sic quæ diù latuerant occulta, conferentibus patefiunt perspicua. Quod autem dicit, Si quis fortè in assignato: subauditur, obedientiæ officio: Sibi commisso fuerit occupatus, intelligitur, omnibus in vnum occurrentibus occurrat. Commissum enim, dicitur creditum vel commendatum. Vndè & sequitur: *Omnes ergò in vnum positi, compleant.* Non hîc excipit Abbatem, non Præpositum, non Decanos, qui aliquotiès alijs in ecclesia cantantibus, potibus aut fabulis aut consilijs vacant in hac hora: sed omnes in hac collationis * hora occurrere, omnes in vnum Completorium iubet cantare. *& exeuntes à Completorio, nulla sit licentia denuò cuiquam loqui aliquid. Quòd si inuentus fuerit quisquam præuaricari taciturnitatis regulam, grauiori vindictæ subiaceat, excepto, si necessitas hospitum superuenerit, aut fortè Abbas alicui aliquid iusserit. Quod tamen & ipsum cum summa grauitate & moderatione honestissimè fiat.* Hinc & alibi scriptum legimus: Ab hora verò completionis cùm oratio ad somnum capiendum datur, nullus omninò loqui præsumat, nisi grandis monasterij necessitas poposcerit. Cui ab Abbate fuerit ordinatum, loqui studeat, vel etiam Præposito, qui curam aliorum portat.

Esaiæ 32. Psal. 140.

* al. ingrediatur

Post Completorium cur tacendum sit.

Post mensam qui libri potissimùm intel-

Libri gloriosorum congressu sint legẽdi.

Collatio quid sit.

* al. mora

De his qui ad opus Dei, & ad mensam tardè occurrunt.

CAPVT XLIII.

AD horam diuini officij, mox vt auditum fuerit signum, relictis omnibus, qualibet fuerint in manibus, summa cum festinatione curratur, cum grauitate tamen, vt non scurrilitas inueniat fomitem. Ergò nihil operi Dei præponatur. Hinc quidam monachorum magister ait: Quandocunquè vel diurnis, vel nocturnis horis ad opus diuinũ signũ insonuerit, mox cum summa festinatione surgendum est, àc si præco regis insonet, omni opere, quod in manibus habebatur, postposito, nihil vt operi DEI præponatur, sed mens ad sonitum præconis intenta, & operi Dei innixa, cum omni grauitate & mansuetudine ad intonãdam gloriam maiestatis eius, & pietatis eius gratias referendas festine currat. Hinc Cassianus ait: Ad has ergò orationes cùm fuerit signi sonitus auditus, tanta celeritate debet monachus exilire, ità vt is, qui opus scriptoris exercet, in eodem pũcto, quo ad aures eius sonitus pulsantis aduenerit, cœptam literam nõ audeat cõsummare. Hinc & alius magister ait: Cùm index in oratorio percussus fuerit, mox omnes audientes, antequàm currant, faciant sibi crucem in fronte, respondentes, Deo gratias: & tunc laborantes, opus proijciant, artifices ferramenta dimittant, scriptores literam non integrent, omnis fratrum manus deserat, quod agebat: festinet statim mox cum grauitate pes ad oratorium, sensus ad Deum, vt mox ad primam orationem occurrant, & tanquàm apes ad mel intrantium in oratorium fratrum examen ebulliat, vt qui tacitus erat sancti oratorij locus, statim psalmorum clamoribus impleatur. *Quòd si quis nocturnis vigilijs post Gloriã psalmi nonagesimiquarti, quem propter hoc omninò subtrahendo, & morosè volumus dici, occurrerit, non stet in ordine suo in choro, sed vltimus omnium stet, aut in loco quem talibus negligentibus seorsùm constituerit Abbas, vt videatur ab ipso, vel ab omnibus, vsque dum cõpleto opere Dei, publica satisfactione pœniteat. Ideò autem eos in vltimo, vel seorsùm iudicauimus debere stare, vt visi ab omnibus, vel ipsa verecundia sua emendentur.* Hinc Cassianus ait: In nocturnis autẽ orationibus vsque ad secundum psalmum datur tardandi dilatio: attamen antequàm finito eodem psalmo, fratres in orationes procumbant, congregationi se inserere atque immiscere festinet. Quòd si ampliùs vel modicum retardauerit, finitis vigilijs, vera humilitate submissus veniam negligentiæ, sicut superiùs diximus, expetere non omittat, id est, in vltimo loco qui talibus negligentibus fuerit deputatus, iubeatur adstare, & impletum cursum prolixa venia ibi cum metu verecundiæ expectare, & post impletum cursum, prolixa venia ante cœtum fratrum egredientium satisfacere. *Nam si foris * oratorio remaneat, erit fortè talis, qui se aut recolloceat, & dormiat: aut certè sedeat sibi foris, vel fabulis vacet, & datur occasio maligno: sed ingrediatur intùs, vt nec totum perdat, & de reliquo emendet.* Hinc & alibì scriptum legimus: Nam foris omninò non segregentur, nè à somno detenti dormiant, aut in aliquo maligno hosti detur occasio adeundi. Intùs etenim positus, nec totum perdit, quod cœperat, & verecundia ac metu frangitur, dum ab omnibus videtur. Et quandò cæteri expleto officio foràs egrediuntur, iste in ecclesia pro ipsa tarditate positus, duodecim psalmos supra cursûs seriem cantet. Si verò ex toto cursum suum perdiderit, præcipuè nocturnis horis, in quibus nullum aliud opus impendit, super positione damnetur. *Diurnis autem horis, qui ad opus Dei post versum & Gloriam primi psalmi, qui post versum dicitur, non occurrerit, lege, qua suprà diximus, in vltimo stet loco, nec præsumat sociari choro psallentium, vsque ad satisfactionem, nisi fortè Abbas licentiam dederit permissione sua: ità tamen, vt satisfaciat reus ex hoc.* Hinc sanctus Fructuosus ait: Ad orationes diurnas, qui ad primum psalmum non occurrerit, introire in oratorium cum cæteris non audeat, sed pœnitentiæ delegabitur. Hinc Cassianus dicit: Si quis autem antequàm finiatur psalmus inceptus, non occurrerit, vlterius in oratorium inter psallentes fratres introire non audeat, sed stans foris, ad ianuam sustineat, donec finitis psalmis congregatio relaxetur: & tunc submissa in terra pœnitentia negligentiæ suę vel tarditatis coram omnibus ab Abbate impetret veniã. Quòd si contempserit satisfacere, nullo modo inter fratres orandi societatem habebit. Quod autem dicit, ità tamen, vt satisfaciat reus: ex hoc intelligitur, sic eum per licentiam Abbatis in choro recipi, vt post actum cursum satisfaciat adhuc reus pro negligentia à se commissa, donèc ab Abbate recipiat veniam, & eum remissio plena subsequatur ac pacifica. *Ad mensam autem, qui ante versum non occurrerit, vt simul omnes dicant versum & orent, & sub vno, omnes accedat ad mensam, qui per negligentiam suam aut vitium non occurrerit, vsque vice secunda pro hoc corripiatur. Si denuò non emendauerit, non permittatur ad mensæ communis societatem vel participationem, sed sequestratus à consortio omnium, reficiat solus, sublata ei portione sua de vino, vsque ad satisfactionem & emẽdationem. Similiter autem patiatur, qui & ad illum versum non fuerit præsens, qui post cibũ dicitur.* Hinc quidam monachorum magister ait:

lib. 4. insti. mona. c. 12.

Litera incepta relinquenda, dũ signum ad opus Dei, vel ad mensam, datur.

lib. 3. inst. mon. ca. 7.

* al. monasterio

lib. & cap. paulò ante citatis.

Ad mensæ verò antiphonam, vel versum priorem qui non affuerint, semotè & nō signatum, & sine data & accepta benedictione manducent & bibant, & sine alicuius eloquio. Et meritò sine hominis eloquio debet reficere, qui *ante refectionem cum Deo non est locutus. Qui verò posteriori versu mensæ non affuerit, talem pœnā suscipiat, qualem ille, qui ante refectionem non est locutus cum Deo. Hæ verò correptiones, vel excōmunicationes, his dumtaxàt constitutæ sunt, qui sunt voluntate & negligentia tardi, & nullis necessitatibus occupati. Nam pro vtilitate monasterij occupati, dignè absentes à præsentibus in * oratione memorantur. Hinc Isidorus dicit: Qui ad mensam tardiùs venerit, aut pœnitentiam agat, aut ieiunus ad suum opus vel cubile recurrat. Hinc Basilius ait: Si, cùm possit, non satis egit occurrere, fateatur culpam negligentiæ suæ, & maneat sine cibo vsque ad illam horam, qua conuenitur ad cibum in posterum diem. *Nec præsumat antè statutam horam, vel posteà quicquam cibi aut potùs sumere.* Hinc Fructuosus ait: Quilibet ex monachis ieiuniū soluere non præsumat, nec priusquàm in cōmune reficiant cum cæteris, vel postquàm refecerint, quicquam, quod ad potandum vel edendum pertinet, gustare vel contingere audeat, vel occulte quodlibet peculiariter recondere, vel habere præsumat. Hinc Cassianus ait: Omnimodis autem & hoc caueri debet, nè ante illam vel post illā horam, qua ómnes fratres in commune reficiunt, extra mensam, quodcunq; vel modicum aliquis māducare præsumat, vt etiā poma, quæ tempore suo sub arboribus iacent, non tantùm degustare, sed etiam tangere absque his, quæ in commune comeduntur, *sacrilegium sit. Excommunicationis enim sententiam subibit, qui vel occultè, vel extra ordinariā mensam aliquid degustauerit. *Sed & cui aliquid offertur à Priore, & accipere renuerit, hora, qua desiderauerit hoc, quod priùs recusauit, aut aliud omninò, nihil accipiat, vsque ad emendationem congruam.* Hyperbaton hoc est, quod aliter ordinatum intelligitur ità: Cui aliquid à Priore offertur & renuerit accipere, hora qua desiderauerit; subauditur accipere, aut hoc percipiat, quod priùs recusauit, aut aliud omninò nihil. Hinc B. Basilius ait: Hoc enim quod hìc de esca dictū est, etiā de omni re, quæ ad vsus corporis pertinet, eadem forma seruari potest. Ergò iste talis, qui oblata accipere renuit, dignus est, vt etiā si quærat, non accipiat, vsquequo probet is, qui præest, & cùm viderit vitium animi curatum, tunc etiam, quod corporis vsibus fuerit necessarium, præbebit.

*al. ad
*al. oratorio
lib. 4. inst. mona. c. 18.
*al. sacrilegum ducatur.

De his qui excommunicantur, quomodò satisfaciant.

CAPVT XLIIII.

QVi pro grauioribus culpis ab oratorio, & à mensa excommunicatur, hora qua opus Dei in oratorio percelebratur, ante fores oratorij prostratus iaceat, nihilq; dicens, nisi tantùm posito in terra capite, stratus pronus omniū exeuntiū de oratorio pedibus, & hoc iamdiù faciat, vsque dum Abbas iudicauerit satisfactum esse. Quæ grauiores sint culpę, iam superiùs dictum est. Hìc verò de congrua culpatorū satisfactione dicendū est, quorum, vt Isidorus ait, sola panis & aquæ in vespertinum erit adhibenda refectio. Amictus eorum aut tegmē rasum, aut fortè cilicium. Lectus eorum aut nuda humus, aut fortè storia, i. matta super humum. Hinc quidam monachorū magister ait: Qui verò frater grauem culpam admiserit, ipse ab vtroq; excommunicetur, i. ab oratorio, & à mensa: & non ipse ad indulgentiā maioris perueniat, nisi ante limen oratorij prostrat⁹, lachrymabili voce interuallo cessantium in psalmis horarum Deo, & omnibus satisfecerit emendatione repromissa. *Qui dum iussus ab Abbate venerit, voluat se ipsius Abbatis pedibus, deindè omnium vestigijs fratrū, vt orent pro ille. Et tūc si iusserit Abbas, recipiatur in choro psallētium, vel ordine quo Abbas decreuerit. Ità sanè, vt psalmū aut lectionē, vel aliud quid non præsumat in oratorio imponere, nisi Abbas iterùm iubeat. Et omnibus horis, dum completur opus Dei, proijciat se in terram in loco, quo stat, & sic satisfaciat, vsque dum ei iterùm iubeat Abbas, vt quiescat iam ab hac satisfactione.* Hinc Isidorus ait: Satisfactio delinquētium hæc est: Peracto * pœnitētiæ tempore vocatus veniat, humo prostratus iaceat: iussus ab Abbate, de terra consurgat: surgens, ab omnibus pro negligentia veniā poscat, adepturus indulgentiā, post huius emendatoriæ satisfactionis censuram. *Qui verò pro leuibus culpis excōmunicantur tantū à mensa, in oratorio satisfaciant, vsque ad iussionem Abbatis hoc perficiant, vsque dum benedicat, & dicat, sufficit.* Quod autē dicit, benedicat: intelligitur, dimittat tibi Dominus. Quod dicit, sufficit: subauditur, pro hac culpa satisfactio acta.

*al. satisfactionis

De his qui falluntur in oratorio.

CAPVT XLV.

SI quis dum pronunciat psalmum, Responsorium, aut antiphonam, vel lectionem, fallitur, nisi satisfactione ibi coram omnibus humiliatus fuerit, maiori vindictæ subiaceat: quippe qui noluit humilitate corrigere, quod negligentia deliquit. Infantes autem, pro tali culpa vapulent. Quod autem dicit, maiori vindictæ subiaceat, subauditur, quàm si ibi coram

tam omnibus humiliatus fuisset. Quod verò dicit, Infantes pro tali culpa vapulēt: subintelligitur, nisi ibi coram omnibus humiliati fuerint. Hæc de illis, qui rarò falluntur. Illi verò, qui crebrò falluntur, & sæpè correpti nō emendantur, etiamsi ibi humiliati fuerint, vapulēt, vt emendētur, & sæpè iam non fallantur.

De his qui in aliquibus leuibus delinquunt.

CAPVT XLVI.

Si quis dum in labore quouis, in coquina, in cellario, in ministerio, in pistrino, in horto, in aliqua arte dum laborat, vel in quocunque loco aliquid deliquerit, aut fregerit quippiam, aut perdiderit, vel aliud quid excesserit, vbi & vbi, & non veniens ante Abbatem continuò, vel congregationem, ipse vltrò satisfecerit, & prodiderit delictum suum, dum per alium cognitum fuerit, maiori subiaceat emendationi. Hinc Cassianus ait: Si quis aliquid fregerit, aut perdiderit, non aliter negligentiam suam delebit, nisi corā omnibus fratribus tam diù supplicauerit Deo in terram prostratus, donec oratione soluatur Abbatis. Suprà enim * nominatæ negligentiæ secundùm modulum proprium sunt pensandæ, & iuxta ætatem delinquentium, id est, vel teneram, vel senilem, vel virilem sunt corrigendi. Si quis verò in his negligentijs [illegible] dilapsus, & statim Abbati vel Præposito puram dederit confessionem, & compertum fuerit, non suæ voluntatis fuisse, quod casu accidit, sufficiat ei emendare cum veniæ satisfactione, quod deliquit. Si verò non sua confessiione, sed alterius proditione cognitum fuerit, prout culpæ magnitudo poposcerit, pœnitentiæ subiacebit. *Si anima verò peccati causa fuerit latens, tantùm Abbati, aut spiritualibus senioribus patefaciat, qui sciant curare & sua & aliena vulnera, non detegere & publicare.* Hortamur autem, si ex maioribus culpis, quod ad animæ maiorē pertineat damnationem, aliquam commiserit frater, secretiùs per puram confessionem suo manifestet Abbati: nè, dum tempore hoc animi culpam detegere verecundatur, cum reatu culpæ faciem diaboli interiùs abscondat.

* al. memoratæ

De significanda hora operis Dei.

CAPVT XLVII.

Nvncianda hora operis Dei die noctùque sit cura Abbati, aut ipse nunciare, aut tali solicito fratri iniungat hanc curā, vt omnia horis competentibus compleātur. Hinc quidā pater ait: Horas verò ad cursum * procurare iuxta dispēsationem Abbatis debet, cuicunque ordinatum fuerit, id est, qui mente solicita & impigra ad hoc opus idoneus fuerit inuentus, vt opus Dei non tardetur: qui nō qua hora illi libitum fuerit, fratres ad vigilias suscitare præsumat, sed sic totam congregationem ad officiū orationis inuitet, nè in vtroq; inueniatur incautus, id est, nè vel oppressus somno, statutam noctis transeat horā, vel eandem festinus anticipet. Si verò qualibet occasione à iusto ordine deuiatū fuerit, vt non secundùm ordinem suum horæ custodiantur, super positione damnetur. *Psalmos autem vel Antiphonas post Abbatem ordine suo, quibus iussum fuerit, imponant. Cantare autem & legere non præsumat, nisi qui potest ipsum officium implere, vt ædificentur audientes. Quod cum humilitate & tremore fiat, & cui iusserit Abbas.* Quod dicit, post Abbatem ordine suo imponant: non de illo, quo ingressi sunt, ordine dicit, sed de illis, quibus ab Abbatē iussum est, & qui hoc opus benè agere possunt. De quibus etiam superiùs dixit: Fratres non per ordinem legant, aut cantent, sed qui ædificent audientes. Quod & illi sicut ordinatim, ità & cautè, & cum humilitate agere debent. Vnde & sequitur: *Cantare & legere non præsumat, nisi qui potest &c.* Cap. 38.

* al. præparare

De opere manuum.

CAPVT XLVIII.

Ociositas inimica est animæ. Ociosus enim corpore monachus, mente à sordidis cogitationibus nunquā poterit esse ociosus. Per ocium enim libidines, & noxiarū cogitationū desideria crescunt, dicente Salomone: In desiderijs est omnis ociosus. Et multa mala excogitat ociositas. Hortamur ergò, fratres, vt ociū non ametis, sed per syncerum vnanimitatis cōsensum vnusquisq;, vt prçualet, sic laboret, & abiectō à se, qui hucusq; talis fuit, hoc vitio, promptus ad omne opus occurrat, quia scriptum est: Nō oderis laboriosa opera, & rusticationē ab altissimo creatam. Si enim Apostoli corporale opus faciebant, vndè vitā corporis sustentabant: quāto magis monachi, quib9 oportet nō solùm vitæ suæ necessaria proprijs manibus exhibere, sed etiam indigentiam aliorum, laboribus suis, reficere? Qui dum viribus corporis & integritate salutis sani consistunt, si sine opere ociosi sunt, dupliciter peccare noscuntur: quia non solùm non laborant, sed etiam alios vitiant, & ad imitationem suam inuitat. Propterea enim quisque ad Deum conuertitur, vt ei deseruiens laboris habeat curam, non vt ocio deditus, inertia pigritiaque pascatur. Qui sic volunt vacare lectioni, vt nō operētur, ipsi lectioni contumaces existūt, quia nō faciunt quod ibi legunt. Ibi enim scriptum est: Operantes suū panem manducent. Hinc per Prophetam de ociosa anima

Ociosus monachus corpore otiosus quàm à sordidis cogitationibus est ociosus. Eccli. 33. Eccli. 7. 1. Cor. 4. 2. Thess. 3.

anima dicitur: Viderũt eam hostes, & de- Thren.1. riserunt sabbata eius. Hostes enim sabbata videntes irridẽt, cùm maligni spiritus ipsa vacationis ocia ad cogitatiões illicitas pertrahunt. *Et ideò certis temporibus occupari debent fratres in labore manuum: certis iterùm horis in lectione diuina. Ideoq; hac dispositione credimus vtraq; tempora ordinari, id est, vt à Pascha vsque ad Calendas Octobris, à manè exeuntes, à prima vsque ad horã penè quartam laborent, quod necessarium fuerit.* Agent, dicit: festinent, vel satisfagant, hoc enim intelligitur, agent. Hinc Isidorus ait: Proprijs autem temporibus oportet operari monachum, & orationi lectioniq; incumbere. Horas enim debet habere cõgruas monachus, & ad singula officia deputatas, partes autem temporum suis quibusq; operibus taliter deputantur. Aestate enim à manè vsque in horam tertiam laborare oportet: à tertia verò vsque ad sextam lectioni vacare, dehinc vsque ad nonã quiescere, post nonam autem vsq; ad tempus vespertinum iterùm operari. *Post sextam autem surgentes à mensa, pausent in lectis cum omni silentio, aut fortè qui voluerit legere, sic sibi legat, vt alium non inquietet. Et agatur nona temperiùs mediante octaua hora, & iterùm, quod faciendum est, operentur vsque ad vesperũ. Si autem necessitas loci aut paupertas exegerit, vt ad fruges colligẽdas per se occupentur, non contristentur; quia tunc verè monachi sunt, si labore manuum suarum viuunt, sicut &* Psal.127. *patres nostri & Apostoli.* Scriptum est enim: Labores manuum tuarum quia manducabis, beatus es & benè tibi erit. Ergò monachũ, vt beatus Ferriolus ait, absq; certis solennitatibus, vel manifesta ægritudine diem sine operatione transeuntem, à conuiuio decernimus excludendum, iubente Apo- 2.Thess.3. stolo: Qui non laborat, non manducet. *Omnia tamen mensuratè fiant, propter pusillanimes.* Pusillanimis dicitur, pusillum animum habens, paruulum vel modicum, aut certè desperatum. Hinc beatus Pachomius ait: Nè plus operis fratres compellantur facere, sed moderatus labor omnes ad operandũ prouocet, sitque inter eos pax atque concordia, & libenter maioribus subijciantur sedentes & ambulantes ac stantes in ordine suo, & in inuicèm de humilitate certãtes. *A Calendis autem Octobris, vsque ad caput Quadragesimæ, vsque in horam secundam plenã, lectioni vacent. Hora secunda agatur tertia, & vsque nonam omnes opus suum laborent, quod eis iniungitur. Facto autem primo signo nona hora, disiungantur ab opere suo singuli, & sint parati dum secundum signũ pulsauerit. Post refectionem autem vacent lectionibus aut psalmis.* Operis Dei recordatio teneatur, id est, dum exteriùs per temporalem oportunitatem manus operibus occupan- *al. modulatione, tur, interiùs mens cum linguæ *meditatione psalmorum & scripturarum recordatione dulcescat. Nam si violator huius regulæ fabulatione delectetur, silẽtij pœna castigetur. *In Quadragesima verò diebus, à manè vsque ad tertiam plenam, vacent lectionibus suis: & vsque decimam horam plenam, operentur, quod eis iniungitur.* Monachi autem operan- Monachi operantes, cur psallere & meditari debeant. tes, meditari & psallere debent, vt carminis verbique Dei delectatione consolentur ipsum laborem. Maximè autem Quadragesimæ tempore laborandum est corpore, fixa in Deo animi intentione. Sicq; manus implicanda est in opere quotidiano, vt mens non auertatur à Deo. *In quibus diebus Quadragesimæ accipiant omnes singulos codices de bibliotheca, quos per ordinem ex integro legant. Qui codices in *capite Quadragesimæ dan-* *al. caput *di sunt.* De bibliotheca dicit, id est, de cellula vbi libri reconduntur. Nam quod Græcè βιβλιοθήκη, Latinè repositio librorũ dicitur. *Ante omnia sanè deputentur vnus vel duo seniores, qui circumeant monasterium horis, quibus vacant fratres lectioni, & videant, nè fortè inueniatur frater acediosus, qui vacat ocio aut fabulis, & nõ est intentus lectioni, & non solùm sibi inutilis est, sed etiam extollit alios. Hic talis si (quod absit) repertus fuerit, corripiatur semèl & secundò. Si non emendauerit, correptioni regulari subiaceat, & taliter vt cæteri *timeant.* Acediosus dicitur, tædiosus, *al. metum habeant. anxius, vanæ mentis, vel animo leuis, qui tædio mentis commotus, vel leuitate animi subleuatus, nec se sinit legere, nec alios lectioni sinit vacare, qui & sibi vagando inutilis, & alijs legentibus inuenitur esse contrarius. Ocium enim & fabulas diligit, & ideò & se & alios à sacra lectione distollit, id est, segregat & disturbat. Qui taliter corripiendus est, vt cæteri eius videntes acerrimam correptionem, talem vlteriùs non audeant committere disturbationem, neque ad talem audeat frater fratri se horis incompetentibus iungere confabulationem. Illæ enim sunt horæ incompetentes fabulis vanis, quæ sunt cõpetentes lectionibus sacris. Quod autem dicit, neque frater ad fratrem iũgatur horis incompetentibus, non proficuam vel sanctam inter sanctos prohibet coniunctionem, sed nociuam nociuisque fabulis plenam coniunctionem inter ociosos acediososque vetat. *Dominico item die lectioni vacent omnes, exceptis his, qui varijs officijs deputati sunt.* Hinc Patres antiqui dixerunt: Die autem Dominico nihil aliud agant, nisi Deo vacent, nè pro aliqua occasione se velint aut alios excusare. Tamen cõtestor fratres, quòd nulla operatio in die illa sancta cõperiatur, nisi tantùm hymnis & psalmis & canticis spiritualibus dies illa transeatur. *Si quis verò ità negligens & desidiosus fuerit, vt non velit aut non possit meditari aut legere, iniungatur ei opus quod faciat, vt non vacet.* Desidiosus dicitur, id est, desidia vel negligentia plenus. Desidiosus enim à desidendo, id est, valdè seden-

sedendo, ociumque diligendo vocatur. De tali enim Salomon ait: Abscondit piger manum sub ascella, nec ad os suũ applicat eam. De duabus hic personis loquitur, vna est, quæ cùm possit legere aut meditari, per desidiam cordis neutrũ vult agere, sed magis ocio vel vanis vult fabulis vacare. Alia persona est, quæ quanuis velit, per ignorantiam tamen nec legere valet, nec meditari. Et ideò nè ocio vacet, vtrisque illis opus iniungendum est, in quo laborent vtrique. *Fratribus infirmis, aut delicatis, talis opera aut ars iniungatur, vt nec ociosi sint, nec violentia laboris opprimantur, vt effugentur. Quorum imbecillitas ab Abbate consideranda est.* Delicatus, dicitur delicijs pastus, & diuersis epulis enutritus, & ideò fortioribus laboribus insciús, qui propter corporis teneritudinem & imbecillitatẽ piè cũ infirmis est tolerandus, & humaniùs clementiusque tractãdus. Nec contra eos murmurandum est eis, qui vires laborandi habẽt, sed magis & isti & infirmi à sanis sunt consulendi, &, vt dictũ est, humaniùs clementiusque tractandi. Quorum imbecillitas, id est, fragilitas vel impossibilitas, ab Abbate quasi à pio considerãnda est patre pariter atque rectore.

Prou. 19. & 26.

Delicatus quis dicatur.

De Quadragesimæ obseruatione.

CAPVT XLIX.

L*Icèt omni tempore vita monachi Quadragesima debeat obseruationem habere.* Licèt, hîc, pro quanuis, positum est. Oportet enim monachũ sine dubio, cui mundus crucifixus est, & ille mundo, vt castiget corpus suum, & in seruitutem redigat, & omni tempore exhibeat semetipsum sicut Dei ministrũ, in varijs necessitatibus, in laboribus, in vigilijs, in ieiunijs, cæterisque virtutibus se exercendo. *tamen quia paucorum est ista virtus*, eorum videlicet, de quibus scriptum est: Multi sunt vocati, pauci verò electi. *ideò suademus istis diebus Quadragesima omni puritate vitam suam custodire.* Omni puritate, dicit, omni synceritate & simplicitate cordis, nihil facientes ꝓ vana gloria vel laude humana, sed simplici corde & pura mente, quod sequitur, agere, *id est, omnes pariter negligentias aliorum temporum his diebus sanctis diluere.* De hoc enim tempore Quadragesimæ scriptum est: Eccè nunc tempus acceptabile, eccè nũc dies salutis. In quibus diebus vnusquisq; nostrũ, inquantũm illi vires suppetunt, carnẽ maceret, eiusque desideria affligat, concupiscẽtias turpes de corde suo repellat, & hoc modo aliorum negligẽtias his diebus sanctis pœnitendo deleat. Vnde & sequitur: *Quod tunc dignè fit, si ab omnibus vitijs temperemus.* Temperamus dicit, id est, abstinemus, vel coërcemus nos à vitijs omnibus. *orationcũ fletibus.* Scriptum est enim: Beati qui lugẽt, quoniam ipsi consolabuntur. Et, Qui seminant in lachrymis, in gaudio metent. *lectioni, & compunctioni cordis, atque abstinẽtiæ operam demus.* Hinc Isidorus ait: Omnis profectus ex lectione & meditatione procedit. Geminum enim donum confert lectio sacrarum scripturarum, siue quia intellectum mentis erudit, siue quòd à mundi vanitatibus abstractum hominem, ad amorem Dei perducit. Compunctio cordis, est humilitas mentis cum lachrymis, exoriens de recordatione peccati & timore iudicij. Illa est conuersis perfecta cõpunctionis affectio, quæ omnes à se carnalium desideriorum affectus repellit, & intentionem suam toto mentis studio in Dei contemplationem *defigit. Ille enim benè abstinet à cibis, qui & à malitiæ actibus, & à mundi abstinet ambitionibus. *Ergò his diebus augeamus nobis aliquid solito penso seruitutis nostræ.* Solitum pensum dicit, consuetum vel vsitatum abstinẽtiæ nostræ ieiunium, cui adhuc diebus Quadragesimæ aliquid amplius est augendũ. Vnde & subditur: *orationes peculiares, ciborũ & potùs abstinentiã, vt vnusquisque super mensuram sibi indictam aliquid propria voluntate cum gaudio sancti spiritus offerat Deo.* Cũ gaudio enim sancti spiritus offerre debet monachus Domino Deo suum votũ, qui & ab illo sperat accipere regnum cælorum. Qui enim cum gaudio & hilaritate Domino seruit, vel donat aliquid, centuplũ ab illo accipiet, insupèr & vitam æternã possidebit. Offerat ergò cum gaudio, & faciat quod sequitur, *id est, subtrahat corpori suo de cibo, de potu, de somno, de loquacitate, de scurrilitate, & cum spiritualis desiderij gaudio sanctum Pascha expectet.* Meritò enim de resurrectione Domini tales cum Christo debẽt in Pascha lætari, qui corpus suum per abstinentiam pro eo consenserunt crucifigi. Qui enim in præsenti vita aliquid desiderijs vel substantijs carni subduxerint, debent meritò de diuinis animę delicijs abundãter in perpetuo saginari. Qui in hoc paruo tempore pro Domino voluerũt ad modicũ contristari, iustè cum eo merebũtur in futuro lætari. *hoc ipsum tamen, quod vnusquisque offert, Abbati suo suggerat, & cum eius fiat voluntate & oratione: quia quod sine permissione spiritualis patris fit, præsumptioni deputabitur & vanægloria, nõ mercedi. Ergò cum voluntate Abbatis omnia agenda sunt.* Hinc quidam monachorum Magister ait: Dicat Abbas omnibus fratribus: Qui voluerit pro anima sua laborare, & aliquid abstinere, liberam ei voluntatem concedimus. Qui verò noluerit, regulæ de hoc titulo constituta accipiet, & Quadragesimæ contentus erit mensura. Iam qui de fratribus voluerint aliquid abstinere, humilient se ad genua Abbatis, agentes gratias de boni

Gal. 6. 1. Cor. 9. 2. Cor. 6.

Matt. 20. & 22.

2. Cor. 6.

Quadragesimæ diebus quæ sint potissimũ agenda.

Matt. 5. Psal. 125.

lib. 3. de sum. bono, cap. 8.

Compunctio cordis quid sit.

*al. configit.

Cum gaudio votum Dño Deo offerendũ.

Matt. 19.

ni actûs volũtate conceſſa, & poſt impenſam humilitatem, ſimul & ore ſuo indicet quis quod voluerit abſtinere.

De fratribus qui longè ab oratorio laborant, aut in via ſunt.

CAPVT L.

FRatres qui omninò longè ſunt in labore, & non poſſunt occurrere hora competenti ad monaſterium, & Abbas hoc perpẽdit, quia ità eſt, agant ibidem opus Dei, vbi operantur, cum tremore diuino flectentes genua. Similiter qui in itinere directi ſunt, non eos prætereãt horæ conſtitutæ: ſed vt poſſunt, agant ibi, & ſeruitutis pẽſum non negligant reddere. Hinc beatus Pachomius ait: Et ſi in naui fuerint, & in monaſterio, & in agro, & in itinere, & in quolibet miniſterio, orandi & pſallendi tempora non prætermittant. Hinc & Baſilius dicit: Vnuſquiſque in opere ſuo obſeruare debet propriam regulam, ſicut membrum in corpore: quia damnum ſibi eſt, ſi neglexerit implere quod ſibi iniunctũ eſt, & de communi fratrum vtilitate negligens, ampliùs periclitabitur. Et ideò mente & deuotione complere debet id, quod ſcriptũ eſt: Cantantes & pſallentes in cordibus veſtris Domino. Si enim corporaliter cum cæteris non occurrerit ad deuotionis locum adeſſe, in quocunque loco inuentus fuerit, quod deuotionis eſt, expleat. Oportet tamen obſeruare, nè fortè quis poſſit implere in tempore ſuo, quod complendum eſt, & occurrere: ſed dum loqui vult, occaſiones nectit, tanquàm in miniſterij opere occupatus. Quod qui facit, & offendiculum cæteris præſtat, & ipſe negligentis crimen incurrit. Hinc alius quidam monachorum Magiſter ait: Cùm fratres ſpiritales ſine laico ambulant, iuncti ad ſe & cantantes, modicè de via flectant genua, & poſt orationem redeant in viam, mox ab omni verbo alieno à Deo tacentes propter reuerentiam operis Dei, & ſic ambulando, petita priùs benedictione, impoſitũ prorumpant pſalmum.

Nuſquàm orandi tẽpus prætermittendũ.

Ephe. 5.

De fratribus qui non longè ſatìs proficiſcuntur.

CAPVT LI.

FRater qui pro quouis reſponſo dirigitur, & ea die ſperatur reuerti ad monaſterium, non præſumat foràs manducare, etiam ſi omninò rogetur à quouis, niſi fortè ei ab Abbate ſuo præcipiatur. Quòd ſi aliter fecerit, excommunicetur. Hinc antiqui Patres dixerunt: Nemo tamen extra monaſteriũ manducet aut bibat. Hoc enim regulæ non recipit diſciplina, vt vel poma vilia reſumantur. Aquã ipſam ante refectionem legitimã bibere nõ præſumat. Si quis verò extra conſcientiam Abbatis vel Præpoſiti qualemcunq; locum egreſſus, gulę vel ebrietati ſe ſociauerit, aut ſi in proximo tranſmiſſus, pro ſuî leuitate vel gulæ, non ſtatim, expedita neceſſitate, ad cellulam redierit, aut cùm in id facinus fuerit detentus, vt canones docent, aut triginta diebus à communione ſeparetur, aut virgis cæſus emendetur.

Extra monaſterium nec mãducare, nec bibere licet.

De oratorio monaſterij.

CAPVT LII.

*ORatorium hoc ſit, quod dicitur: nec ibi quicquam aliud geratur aut condatur. Expleto opere Dei, omnes cum ſummo ſilentio exeant, & * habeatur reuerentia Dei, vt frater qui fortè ſibi vult peculiariter orare, nõ impediatur alterius improbitate. Sed & ſi aliter vult ſibi fortè ſecretiùs orare, ſimpliciter intret, & oret, non in clamoſa voce, ſed in lachrymis & in intentione cordis. Ergò qui ſimile opus non facit, non permittatur, expleto opere Dei, remorari in oratorio, ſicut dictum eſt, nè alius impedimentum patiatur.* Hinc beatus Auguſtinus ait: In oratorio nemo aliquid agat, niſi ad quod factum eſt, vndè & nomen accepit: vt ſi fortè aliqui etiam præter horas conſtitutas, ſi eis vacat, orare voluerint, non eis ſint impediméto, qui ibi aliquid agendum putauerint. Item alibì: In oratorio præter orandi & pſallendi Dei cultum, penitùs nihil agatur, vt nomini huic & opera iugiter impenſa cõcordent: vt ſi aliquis præter conſtitutas horas Domino ſupplicaturus ingreditur, votũ ſuum occupatio aliena non retardet.

* al. agatur reuerentia Deo,

In Reg. c. 8.

De hoſpitibus ſuſcipiendis.

CAPVT LIII.

OMnes ſuperuenientes hoſpites, tanquàm Chriſtus ſuſcipiantur: quia ipſe dicturus eſt: Hoſpes fui, & ſuſcepiſtis me. Hinc & Apoſtolus nos inter cætera hortatur, dicẽs: Hoſpitalitatem ſectantes. Dicit enim hoſpitalitatem eſſe ſectandam, nõ illud ſolum oſtendit, vt veniẽtem ad nos hoſpitem ſuſcipiamus, ſed & requiramus, & ſoliciti ſimus, & ſectemur, & perquiramus vbiq; hoſpites, nè fortè in plateis ſedeant, nè extra tectum iaceant. Recordare Loth, & inuenies quòd non illum hoſpites, ſed ipſe quæſierit hoſpites. Et hoc erat hoſpitalitatem ſectari. Hinc & beatus Macarius ait: Hoſpitalitatem ſectãtes per omnia, & nè auertas oculum, aut inanem dimittas pauperem, nè fortè Dominus in hoſpite aut in paupere ad te veniat, & videat te hæſitantem & contemnentem, ſed omnibus hilarem te oſtẽde, & fideliter age. Aduenĩetibus ergò hoſpitibus alacris ſuſce-

Matth. 25.

Rom. 12.

Hoſpitalitatem ſectari quid ſit.

Gen. 19.

ceptio adhibenda eſt. Scientes ob hoc nouiſſimam conſequi retributionem, quandò in iudicio his, qui à dextris erunt, dicturus eſt Dominus: Hoſpes fui, & collegiſtis me, quia quod vni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis. *Et omnibus congruus honor exhibeatur.* Congruus dicitur conueniens, competens, vel condignus: qui fit, quandò vnicuique, quod expedit, & quomodò expedit, impenditur. Nam quanuis vna charitas omnes amplectatur interiùs, aliter pauperibus, aliter verò exteriùs congruit miniſtrare potentibus. Neque enim æqualis omnibus paranda eſt ſeſſio, neque omnibus æqualis ciborum conuenit præparatio: ſed vnicuiq; neceſſè eſt cum charitatis diſcretione, congruus locus, congruus cibus, congruus lectus, congruus omnibus exhibeatur & honor: vt cógruè à nobis recepti, ſine murmurio ad propria reuertantur amici. *maximè domeſticis fidei & peregrinis.* Domeſticus dicitur, amicus familiaris, vel ſodalis: quos duobus modis intelligere debemus, ſiue omnes generaliter Chriſtianos vnam nobiſcum fidem, vnum habentes baptiſma: ſiue ſpecialiter monachos, qui nobiſcum Deo * peculiariter fidei cultum & religionis ſeruant famulatũ. Peregrinus dicitur, in longæ patriæ agro poſitus. *Vt ergò nunciatus fuerit hoſpes, occurratur ei à Priore, vel à fratribus cum omni officio charitatis.* Quia enim duæ ad monaſterium ſolẽt venire perſonæ, duas & illis perſonas rationabiliter iubet occurrere. Prioribus enim neceſſè eſt occurrat Prior, fratrib' occurrat frater. Si enim venit rex, epiſcopus, aut aliquis de ſummo apice potens, exeat illi obuiàm Abbas. Si autem venerit alter, obuiàm illi exeat alter. *& primitùs orent pariter, & ſic ſibi ſocientur in pace.* In pace dicit, id eſt, in oſculo pacis. Pacificos enim eſſe oportet filios pacis, & ſibimet inuicẽ in oſculo ſancto ſociari oportet. Vndè & ſequitur: *Quod pacis oſculum non priùs offeratur, niſi oratione præmiſſa, propter illuſiones diabolicas.* Si enim, cùm ſit diabolus tenebroſus, transfigurare ſe valet in angelum lucis, valet vtiq; trãſformari & in perſonam hoſpitis: quod factum iam fuiſſe, & in Dialogorũ libro, & in Vitis legitur Patrum. Quæ phantaſmatis illuſio ſtare nocereque non valet, ſi oratio prompta ex corde ſancti monachi procedit. *In ipſa autem ſalutatione omnis exhibeatur humilitas.* Omnis humilitas dicitur, tota, plena, atque perfecta, non ficta, ſed de corde puro manans, vera atque ſyncera. Quæ quomodò exhibeatur, audi ſequentia: *Omnibus venientibus ſiue diſcedentibus hoſpitibus, inclinato capite, vel proſtrato omni corpore in terram, Chriſtus in eis adoretur, qui & ſuſcipitur.* Et hic, ſicut & ſuperiùs, duas aduenientium inducit perſonas: Vnam mediocrẽ, cui tantùm caput inclinatur à fratre: aliam verò ſummam, quæ in terram toto proſtrato adoratur & corpore. Sed tamen in vtriſq; Dominus IESVS CHRISTVS adoratur, qui & ſuſcipitur. *Suſcepti autem hoſpites ducantur ad orationem, & poſteà ſedeat cũ eis Prior, aut cui iuſſerit ipſe. Legatur corã ipſe lex diuina, vt ædificetur, & poſt hæc omnis ei exhibeatur humanitas.* Omnis humanitas, dicitur omnis miſerantis affectus, & obſequium plenum & perfectũ amoris, quod hoſpitibus exhiberi oportet in cibi & potũs, & omniũ illis competẽtium adminiſtratione. *Ieiunium à Priore frangatur propter hoſpitem, niſi forte præcipuus dies ſit ieiunij, qui non poſsit violari. Fratres autem conſuetudines ieiuniorum proſequantur.* Dies ieiunij qui violari non poſſunt, dies intelliguntur ſanctæ paſchalis Quadrageſimæ, litaniarum, & quatuor anni temporum, aut ſi alicuius diei feſti fuerit agenda vigilia, quandò non ſolùm à canonicis clericis, verùm etiã à laicis catholicis ieiunatur. *Fratres autem conſuetudines ieiuniorum proſequantur.* Nè pro vno hoſpite, à toto monaſterio ieiunij ſolennitas auferatur. Nam vt charitatem monſtretur habere in hoſpitem, ſolũmodò ieiunium mandat frangi à Priore, & maximè propter ipſius hoſpitis honorem ſolui mandat ieiunium, ab ipſo monaſterij * Priore. Sed & hoc pro omnibus hoſpitibus non eſt agendum, ſed tantùm pro peregrinis fratribus, aut illis ſummis perſonis, quæ tardè viſitant monaſterium. *Aquam in manibus Abbas hoſpitibus det: pedes hoſpitibus omnibus tam Abbas, quàm cuncta congregatio, lauet.* Hinc Fructuoſus ait: Hoſpitibus vel peregrinis fratribus, cum ſumma reuerentia charitatis & miniſtrationis obſequia ſunt prębenda, & ad veſperum lauandi pedes, & ſi ex itinere ſunt confecti, oleo ſunt perungendi: lectaria, lucerna, & ſtramina mollia exhibẽda, ac proficiſcentibus, iuxta penſum cœnobij, viaticum imponendum. *Quibus lotis, hunc verſum dicant: Suſcepimus, Deus, miſericordiam tuã in medio templi tui.* Ac ſi dicat: Suſcepimus in iſto hoſpite miſericordiæ tuę viſitationem in medio templi tui, id eſt, in medio templo monaſterij tui. Aliter: Suſcepimus, Deus, miſericordiam tuam in medio templi tui, id eſt, in medio cordis noſtri, quod tuum dicit Apoſtolus eſſe templum. Suſcepimus iſtius hoſpitis cum charitatis dilectione aduentum. *Pauperum & peregrinorũ maximè ſuſceptioni cura ſolicitè exhibeatur.* Hinc Pachomius ait: Quandò ad * hoſpitium monaſterij aliqui venerint, ſi clerici fuerint aut monachi, maiori honore ſuſcipiantur, lauentque pedes eorum iuxta Euangelij præceptum, & deducent ad locum xenodochij, præbebuntque omnia quæ apta ſunt vſui monachorum. Hinc Iſi-

Matt. 25.

Diſcretio in tractandis hoſpitibus qualia adhibenda.

*al. peculiarem

2. Cor. 11.

Hoſpites ſuſcepti, ad orationem ſunt ducendi.

Qui ieiunij dies non poſſint propter hoſpites violari.

*al. ſeniore

Pſal. 47.

2. Cor. 6.

*al. oſtium

Ioan. 13.

Iſidorus ait: Et licèt omnibus hoſpitalitatis honorem cum gratia oporteat referre, vberior tamen monachis & clericis deferenda eſt honorificentia hoſpitalitatis. Præbeantur eis habitacula, lauētur eorum pedes, vt præceptum Dominicum impleatur, congruis etiam ſumptibus eiuſdem humanitatis gratia præbeatur. *Nam diuitum terror ipſe ſibi exigit honorem.* Quia in omnibus congruus honor eſt exhibendus, non tantum metu terroris, quantum etiam præparandum eſt diuitibus obſequiũ cauſa diſcretionis.
Rom. 13.
Debemus enim ſecundùm Apoſtolum reddere, cui timorem, timorem: & cui honorem, honorem. *Coquina Abbatis & hoſpitum per ſe ſit, vt in certis horis ſuperuenientes hoſpites, qui nunquàm deſunt monaſterio, non inquietent fratres. In quam coquinam ad annum ingrediantur duo fratres, qui ipſum officium benè impleant. Quibus, vt indigent, ſolatia adminiſtrentur eis, vt abſque murmuratione ſeruiãt. Cæterùm quandò occupationem minorem habent, exeant, vbi eis imperatur, in opera. Et non ſolùm ipſis, ſed & in omnibus officijs monaſterij iſta ſit cõſideratio, vt quãdò indigent, ſolatia accommodentur eis: & iterùm, quandò vacant, obediant imperanti.* Aeſtimatur enim à multis, quia ſicut coquina alia q̃ fratrum, & in alio erat conſtituta loco, ità & menſa Abbatis non tunc in communi refectorio erat cum cæteris menſis poſita, ſed in alia erat cellula ſegregata, quam crebrò venientes hoſpites frequenter cibis inuenirent paratam. Sed modò ab epiſcoporum Abbatum & cæterorum Francorum magno concilio ſalubre inuentum eſt conſilium, vt pro ſua & fratrum cuſtodia habeat in cõmuni refectorio menſam, vbi, quandò adfuerint, cum hoſpitibus, quandò verò defuerint, cum quibus voluerit, reficiat coram fratribus. *Item & cellam hoſpitum habeat aſsignatam frater, cuius animam timor Dei poſsidet, vbi ſint lecti ſtrati ſufficienter, & domus Dei à ſapientibus ſapienter adminiſtretur.* A ſternendo enim, lecti ſtrati dicuntur. Strati, quaſi ſtoriati. Storia enim dicitur, quod nos mattam vel nattam dicimus. In his autem ſolis antiqui monachi dormire ſolebant, & his ſolis lectulos ſuos ſternebant. Cuius enim animam timor Domini poſſidet, ſine dubio iam inter ſapientes debet haberi. Scriptũ eſt enim:
Eccli. 1.
Initium ſapientiæ timor Domini, intellectus bonus omnibus facientibus eum. A talibus enim ſapientibus domus Domini, id eſt, domus, quæ in monaſterio pro pauperibus Domini ædificatur, aut pro eius implendo mandato conſtituitur, neceſsè eſt ſapienter adminiſtretur. Hinc & quidam monachorum Magiſter ait: Cella peregrinorum ſemotim à monaſterio conſtituatur cum lectis ſtratis, vbi ſuperuenientes fratres, maximè ignoti, dormiant, & biſacias ſuas ponant. *Hoſpitibus autem, cui non præcipitur, nullatenùs ſocietur, neque colloquatur. Sed ſi obuiauerit, aut viderit, ſalutatis, vt diximus, humiliter, & petita benedictione, pertranſeat, dicens, ſibi non licere colloqui cum hoſpite.* Hoſpitibus non ſocietur, dicit, id eſt, ad fabulas faciendas non eis iungatur. Sed ſi obuiauerit eis, aut propè ſe ſtare viderit, petita benedictione, tranſeat. Quòd ſi interrogatus aliquis ab hoſpite fuerit, reſpondeat ei, dicens: Non licet mihi cum hoſpite loqui. Hinc & beatus Macarius ait: Nullus, niſi cui cura circa hoſpitale fuerit iniuncta, reſponſum det venientibus: neq; ſermocinari alicui fratri licebit, niſi ſoli qui præeſt, aut quos ipſe iuſſerit.

Quòd non debeant monachi literas vel eulogias ſuſcipere.

CAPVT LIIII.

NVllatenùs liceat monacho, neq; à parentibus ſuis, nec à quoquam hominum, nec ſibi inuicèm literas, eulogias, vel quælibet munuſcula accipere, aut dare, ſine præcepto Abbatis. Quòd ſi etiam à parentibus ſuis ei quicquam directum fuerit, non præſumat ſuſcipere illud, niſi priùs indicatum fuerit Abbati. Quod ſi iuſſerit ſuſcipi, in Abbatis ſit poteſtate, cui illud iubeat dari: & non contriſtetur frater, cui fortè directum fuerat, vt non detur occaſio diabolo. Qui autem aliter præſumpſerit, diſciplinæ regulari ſubiacebit. Hinc
In Reg. cap. 25.
B. Auguſtinus ait: Quicunq; in tantum progreſſus fuerit malum, vt occultè ab aliquo literas, vel quælibet munuſcula accipiat, ſi hoc vltrò confitetur, illi parcatur, & oretur pro illo: Si autem depræhenditur aut conuincitur, ſecundùm arbitrium Præpoſiti grauiùs emendetur. Hinc & B. Baſilius ait: Munus quodlibet ſiue epiſtolas nemo monachus accipiat, nec dare ſine iuſſione Abbatis cuiquam præſumat. Hinc & alibì ſcriptũ eſt: Qui verò literas, vel munuſcula cuiuſcunq; accipere præſumpſerit, ſi nõ ſtatìm, à quo accepit, & quæ accepit, publicauerit, diſtrictiõi ſeueriſſimæ ſubiacebit. Illa verò quę tranſmiſſa ſunt, peregrinis & ignotis deputabuntur, aut certè incendio cremabuntur. Sanè qui ſuis filijs, vel aliqua ad ſe neceſſitudine aliquid pertinentibus cõtulerit, in rem communem redactũ, cui neceſſarium fuerit, tribuatur. Si verò cui trãſmiſſum eſt, Abbas pręceperit dari, tanquàm reliqua fideliũ munera accipiat cum gratiarum actione. Quòd autem dicit, non contriſtetur, nè fortè detur occaſio diabolo: ſubintelligitur, aut per triſtitiã, aut per inuidiam, aut per murmurium. Per triſtitiam enim, quam in ſuo pectore tenet, nocendi monacho diabolo datur occaſio:

2.Cor. 7. quia secundùm Apostolum est tristitia, qua impediente diabolo datur occasio nocendi in anima. Nam & si illi, cui datum est, inuidetur, per inuidiam nocendi monacho diabolo datur occasio. quia scri-
Sapien. 2. ptum est: Inuidia diaboli mors intrauit in orbem terrarum. Imitantur enim illum, qui sunt ex parte illius. Aut si fortè murmuratur, quia quod sibi directum est, sibi non datur: & ità per murmurationem nocendi monacho diabolo datur occasio:
1.Cor. 10. quia & qui in deserto murmurauerunt, à serpentibus periêrunt. Omnis enim monachus, qui vnum ex istis fecerit, quia illi non datur, quod illi dirigitur, regulari disciplinæ subiaceat, nè indisciplinatus in æternum pro his vitijs pereat.

De vestimentis vel calcearijs fratrum.

CAP. LV.

VEstimenta fratribus, secundùm locorum qualitatem vbi habitant, vel aërum temperiem, dentur: quia in frigidis regionibus amplius indigetur, in calidis verò minùs. Hæc ergò consideratio penès Abbatem est. Quod autem dicit, secúdùm qualitatem locorum vestimenta dari: mihi videtur de operoso, & non tam de operoso dicere loco. Sunt enim monasteria iam perfecta & in amœno loco posita, vbi minùs operatur, & ideò vestimentis minùs indigetur. Sunt verò alia adhuc imperfecta, & in aspero, petroso, atque syluoso posita loco: vbi quia plùs & duriùs operatur, plùs vestimẽtis & calceamentis indigetur. Quod autem dicit, vel secundùm aërum temperiem dentur: ipse exponit, cùm dicit: quia in frigidis regionibus ampliùs indigetur, in calidis verò minùs. Hęc prudentissimè ille considerans, dixit: *Nunc verò prudens Abbas consideret diligenter aërum temperiem, & loca, in quibus habitat, quomodò sint calida, frigida, vel temperata, aspera, dura, vel suauia: & secundùm possibilitatem suam, quod necessarium est, suis ministret monachis*: vt sine necessitate Domino seruiant, & absque iusta murmuratione pacificè viuant. *Nos tamen in mediocribus locis sufficere credimus monachis, per singulos cucullam & tunicam: cucullam in hyeme villosam, in æstate puram aut vetustam, & scapulare propter opera.* Mediocribus locis, dicit, id est, temperatis, nec multùm frigidis, nec multùm calidis. Cucullam dicit ille, quod nos modò cappá dicimus. Per diminutioné enim à casula dicitur cuculla, & à casa casulla, & à casulla diminuitur cuculla. Quod verò ille dicit, scapulare propter opera, hoc nos modò dicimus cucullam. *Indumenta pedum, pedules & caligas.* Pedules autẽ dicit ille, quod nos modò dicimus calceos. Caligas ille, quod nos subtalares vel soccos vocamus. Caligæ autẽ vel à callo pedũ dictæ, vel quia ligãtur, nam & calcearei vocantur. De pedulibus autẽ Isidorus ait: Pedulos vtentes in monasterio, quá diù hyemis coëgerit violentia, siue dũ fratres gradiũtur in itinere, vel ꝓficiscuntur ad vrbem. Hinc & Fructuosus dicit: In hyeme pedules calceent, qui voluerint, i. à die Calend. Nouẽb. vsq; ad Cal. Maias. Reliquis mensibus æstiuis caligarũ tantùm solatijs muniendi sunt. *De quarum rerũ omnium colore non causentur monachi, vel grossitudine, sed quales inueniri possunt in prouincia, qua degunt, aut quod vilius comparari possit.* Hinc Ferriolus ait: Colorem etiam in his album vel nimis rufum, per quẽ sæpè species corporis ad perniciem suam vidẽtibus cõmendatur, vitet, hoc est, habere non ambigat, nè iactantiæ suę secum testimoniũ ferat, & dum corpus velit vestimẽtis ornare, de animæ ornamẽtis non curet. Hinc Isidorus ait: Munitus debet esse monachus, non delicatus. Sicut autem in monacho non debet esse notabilis habitus, ità nec satis abiectus. Nam preciosa vestis animum ad lasciuiã pertrahit, nimis vilis aut dolorẽ cordis parit, aut morbum vanæ gloriæ cõntrahit. Hinc Basilius ait: Si enim studiũ nobis habendũ est, oĩm esse minimos, & omniũ nouissimos: certũ est, quia & indumẽtis omnium nos nouissimos deputare debemus. Hinc Cassianus dicit: Oportet vt talis sit vestis monachi, quæ corpus cõtegens tantũ verecundiam nuditatis repellat, & frigoris retũdat iniuriam, nõ quæ occasionẽ vanitatis enutriat: quæ ità sit vilis, vt nulla coloris vel cõpositionis nouitate inter cæteros fratres spirituales habeatur insignis: & ità sit à studiosis & superfluis accurationibus aliena, vt nullus inter eos per incuriam collectis aut fœdatis sordib⁹ sit deformis. Postremò sic ipsa vestis ab huius mundi separetur ornatu, vt in oĩm seruorũ Dei cultu cõmunis sit. Nam quicquid inter famulos Dei nõ ab omnibus tenetur, sed ab vno vel à paucis præsumitur, aut superfluum, aut elatũ est, & propterea noxium iudicandum est, magisque non virtutis speciem, sed vanitatis ostentat. *Abbas autem de mensura prouideat, vt non sit curta ipsa vestis vtentibus ea, sed mensurata.* Si enim fuerint vestimenta curta, erunt ridiculosa: si nimis longa, erunt damnosa. Nam sicut de vestimento curto generatur ridiculum, ità fiet de nimis longo panno damnum. Ergò nè ista proueniant, fiant omnia mensurata. *Accipientes noua, vetera semper reddant in præsenti, reponenda in vestiario propter pauperes.* Hinc beatus Fructuosus ait: Quicquid in vestimentis, calceamentis, vel electarijs monachorum vetustum fuerit, dum noua percipiunt, totum ab Abbate pauperibus erogetur. Hinc

In quæst. diffus. explic. q. 25.

lib. 1. instit. mon. cap. 3.

& Aurelianus dicit: Si quid verò ſuperfuerit ex vſibus fratrum in auro, aut in veſtibus, aut cellerario, ſanctus Abbas per manus prouiſoris, aut per quamlibet fidelem perſonam pauperibus, peregrinis, aut captiuis faciat diſpenſari. Veſtimenta verò vetera, cùm noua accipiunt, Abbati refundant, indigẽtibus aut pauperibus eroganda. *Sufficit enim monacho, duas tunicas & duas cucullas habere propter noctes, & propter lauare ipſas res. Iam quod ſuperfuerit, ſuperfluum eſt, amputari debet. Et pedules, & quodcunque eſt vetuſtum, reddant, dum accipiunt nouum.* Hinc Iſidorus ait: Ternis tunicis & binis pallijs ſingulisque cucullis contenti ſint monachi, nihil præter hæc in habitu aliud præſumentes. Hinc & Fructuoſus ait: Veſtimenta nõ multa, nec ſuperflua ſint monachis. Duabus tãtùm cucullis villatis, & ſimplici vno pallio ternisque tunicis, & ſtramis duabus cuiuſque neceſſitatis querimonia ſufficienda eſt. Hinc Ferriolus ait: Veſtimenta ſuperflua monachi non requirant, dicente

Lucæ 9.

Domino ad diſcipulos: Neque duas tunicas habeatis. Quas duas tunicas intelligere debemus non numero, ſed propter hyemem neceſſarias eſſe, & ſupra vſum ſi reſeruatæ fuerint, computari. Supèr ergò ſi quid fuerit, putabitur alienum. Dum quicquid poſſeſſor alienus includit, magis vtitur arca, quàm Dominus. Quod vt vitetur, maximus nobis beatus Apoſtolus te-

1. Timo. 6.

ſtis aſſurgit, dicens: Habentes victum & veſtitum, his contenti ſimus. Nam qui volunt diuites fieri, incidũt in tentationem, & in laqueum diaboli, & deſideria multa & inutilia & nociua, quæ mergunt homines in interitum & perditionem. *Femoralia hi, qui in via diriguntur, de veſtiario accipiant: qui reuertentes, lota ibi reſtituant. Et cuculla & tunica ſint aliquanto à ſolito, quas habent, modicè meliores, quas exeuntes in via accipiant de veſtiario, & reuertentes reſtituant.* Hinc beatus Fructuoſus ait: Femoralium vſus cuiquam eſt permittendus, maximè his qui in miniſterio implicantur altaris. Sed & hoc qui ſtudere noluerit, repræhendendus non erit, cùm non vſquè conſtet, pleraque hunc vſum monaſteria etiam in his regionibus nõ habere. Quòd verò dicit de cucullis & tunicis, ſint aliquãto pro via meliores, quàm ſoliti ſunt habere: in illis eſt regionibus faciendum, vbi multùm vilib⁹ ſoliti ſunt vti veſtimentis: Vbi verò * meliora ſunt veſtimẽta, nõ ſunt propter itinera cõmutanda.

* al. mediocria ſunt indumẽta.

Femoralia enim ſunt dicta, eò quòd femora tegant: ipſa & feminalia ipſa & brachas dicimus. Ideò brachas, quia ſunt breues. βραχὺν enim Græcè, breue dicitur. *Stramẽta autem lectorum ſufficiant, matta, ſagum, lena, & capitale.* Sagum, Gallicũ nomen eſt. Dictũ eſt autẽ ſagum, quadrũ, eò quòd apud eos primùm quadratum vel quadruplex eſſet. Nos autem modò per diminutionem à ſago ſagellum dicimus. Lena, ſpecies veſtis villoſa eſt, quam nos * tonxam vocamus: alij verò galnapem eam vocant. Capitale autẽ dicit, quod nos plumaceum dicimus. De hac ſententia & Iſidorus dicit: Specioſam vel variam ſupellectilem monachum habere non licet, cuius ſtratus erit ſtoria, vel ſtragulum, pellesq́; lanatæ duæ, galnapis quoquè & facitergiũ, geminosq́; ad caput puluillos.

* al. toxam

Quæ tamen lecta frequenter ab Abbate ſcrutanda ſunt, propter opus peculiare nè inueniatur: & ſi cui inuentum fuerit, quod ab Abbate non ſuſcepit, grauiſſimæ diſciplinæ ſubiaceat. Et vt hoc vitium peculiaris radicitùs amputetur, dẽtur ab Abbate omnia, quæ ſunt neceſſaria, id eſt, cuculla, tunica, pedules, caliga, bracile, cultellus, graphium, acus, mappula, tabulæ, vt omnis auferatur neceſſitatis excuſatio. Hinc & beatus Fructuoſus dicit: Lectula ſingulorũ Abbas vel Prępoſitus bis in hebdomada reuoluat atq; perſcrutetur, vt videat nè quis ſuperfluũ ibi aliquid vel occultũ habeat. Subula ſanè, acus, aut fila diuerſa pro cõſuendis * tantùm dandisq́; veſtib⁹ ipſis tribuenda ſunt ab Abbate, vt cùm neceſſitas popoſcerit, lauandi atq; emendandi habeant facultatem.

* al. emendandisq́;

Hinc & ſanctus Pachomius ait: Nemo habeat prætereà, quæ in communi monaſterij lege præcepta ſunt; non tunicam, non palliũ, non pellem, non nummum, nec ad caput puluillũ, exceptis his, quæ à Patre monaſterij per Præpoſitos diuiduntur. *A quo tamen Abbate ſemper conſideretur illa ſententia Actuum Apoſtolorum: quia dabatur ſingulis, prout cuique opus erat. Ità ergò & Abbas conſideret infirmitates indigentium, non malam voluntatem inuidentium. In omnibus tamen iudicijs ſuis Dei retributionẽ cogitet.* Hinc Iſidorus ait: Veſtimenta non erunt æqualiter diſtribuẽda in omnibus, ſed cum diſcretione, vt cuiuſcunq; ætatis gradusq́; expoſtulat. Ità enim & Apoſtolos feciſſe legimus, ſicut ſcriptũ eſt: Erant illis omnia cõmunia, & diſtribuebatur vnicuique, prout opus erat. Vniuſcuiuſque fratris autem ſupplementum vel indigentia inſpiciatur: vt, qui habẽt, contenti ſint: & qui non habent, accipiant.

Acto. 4.

Act. 2. & 4.

De menſa Abbatis.

CAP. LVI.

MEnſa Abbatis cum hoſpitibus & peregrinis ſit ſemper. Quoties tamen minùs ſunt hoſpites, quos vult de fratribus vocare, in ipſius ſit poteſtate. Seniorem tamen vnum vel duos ſemper cum fratribus dimittendum procuret, propter diſciplinam. Hinc Patres antiqui dixerunt: Nõ licebit peregrino fratri cũ fratribus manducare, niſi cum eo, qui pręeſt, Patre, vt poſſit ędificari. Quandò tamen defuerint hoſpites, cum quibus vult

vult de fratribus, Abbas manducet. Seniores tamē pro custodia cū fratrib⁹ dimittet.

De artificibus monasterij.

CAP. LVII.

ARtifices si sunt in monasterie, cum omni humilitate faciant ipsas artes, si tamen permiserit Abbas. Quòd si aliquis ex eis extollitur pro scientia artis suæ, eó quòd videatur aliquid cōferre monasterio, hic talis euellatur ab ipsa arte, & denuò per eam non transeat, nisi fortè humiliato ei iterùm Abbas iubeat. Hinc Cassianus ait:

lib. 4. instit. mon. ca. 14.

Si quis autem de opere ac sudore proprio plus ab alijs reditus confert monasterio, in nullo infletur, nec sibi de tāto operis sui acquisito blādiatur, nec amplius sibi aut delicatius aliquid solita quotidiani victûs parcitate præsumat, sed tanquàm peregrinum se huiusmodi reputans, arreptæ nuditatis virtutem ad finē vsq; perducat. Quod autem dicit, hic talis euellatur ab ipsa arte: intelligitur, suspēdatur ab ipso, cui incumbebat, operādo artis officio, nec ampliùs transeat per eum, id est, nō operetur in eo, nisi humiliat⁹ fuerit denuò. Erigere enim atq; suspendere, vnum intelligitur esse. *Si quid verò ex operibus artificum venundandum est, videant ipsi per quorum manus transigenda sunt, nè aliquam fraudem præsumant inferre. Memorentur semper Ananiæ & Saphiræ, nè fortè mortē, quam illi in corpore pertulerunt, hanc isti, vel omnes, qui aliquam fraudem de rebus monasterij fecerint, in anima patiantur.* Peior eñ & durior est mors, quam fraudē faciēdo monachi patiūtur in anima, quàm mors corporis, quā passi sunt Ananias & Saphira.

Mors animæ, quid distet à corporis morte.

Mors enim corporalis, omnium est communis & temporalis: Mors verò animę, impiorū est, & pœnalis. Hæc animam disiungit à corpore, illa verò separat à creatore, Hæc corpus in sepulcrum, illa verò mittit animam in infernū. *In ipsis autem precijs non subripiat auaritiæ malum, sed semper aliquantulùm viliùs detur, quàm ab alijs secularibus dari potest, vt in omnibus glorificetur Deus.* Hinc quidam monachorum Magister ait: Cùm vnaquæque ars aliquem profectum superuacuum vsibus monasterij, vel mittendarum eulogiarum abundauerit, interrogata qualitate precij, quantum à secularibus distrahi potest, tantum infra nummorum minori semper distribuatur precio, vt agnoscantur in hac parte spirituales à secularibus actibus distātiaq; * separari.

* al. separati.

Cùm negocij causa, quæ inimica est animæ, lucrū super iustitiam quærant, sed etiam ab ipsa iustitia minus accipiēdi precij humanitate consentiant, vt propter cupiditatem & auaritiam artes operari credantur.

Auaritia quàm graue malum sit.

Auaritia enim non est paruum malum, sed grāde. Ignis est, in corde auari inextinguibiliter ardēs, & incessabiliter vrēs. Hinc in libro beati Iob scriptum est: Ignis deuorabit tabernacula eorum, qui munera libenter accipiunt.

Iob 15.

Quod beatus Gregorius exponens, ait: Ignis tabernacula deuorat, cùm æstus auaritiæ, cogitationes mentis deuastat.

lib. 12. Moral. cap. 27.

Hinc & Salomon ait: Conturbat domum suam, qui sectatur auaritiam.

Prouer. 15.

Et, Auarus nō implebitur pecunia.

Ecclēs. 5.

De auaritia enim multa alia vitia pullulant, sicut scriptum est: Radix omnium malorum est auaritia.

1. Timo. 6.

Hoc enim vitium non solùm occulta plurima, sed & aperta multa generat mala.

De disciplina suscipiendorum fratrum.

CAP. LVIII.

NOuiter quis veniens ad conuersionem, non ei facilis tribuatur ingressus, sed sicut ait Apostolus: Probate spiritus, si ex Deo sunt.

1. Ioan. 4.

Hinc & Patres antiqui dixerunt: Si quis fidei ardore succensus, renuncians seculo, monasterium magnæ dispositionis elegerit expetendum, nouitati eius non confestim licentia tribuatur intrandi, sed primùm studiosiùs indagetur, vtrùm voluntariè, an necessitate aliqua coactus, aduenerit.

Suscipiēdi in monastetium, diligenter sunt probandi.

Sed dicēte Apostolo, Probate spiritus, si ex Deo sint: diligenter probetur, nè fortè sit, de quibus Dominus ait: Veniēt ad vos in vestimentis ouiū, intrinsecùs autem sunt lupi rapaces. A fructibus eorum cognoscetis eos.

1. Ioan. 4.

Matth. 7.

Probatio ergò discernit, vtrùm eum tentatio diaboli, an vocatio ad monasterium adduxerit Iesu Christi. *Ergò si veniens perseuerauerit pulsans, & illatas sibi iniurias, & difficultatem ingreßûs, post quatuor aut quinque dies visus fuerit patienter portare, & persistere in petitione sua, annuatur ei ingressus, & sit in cella hospitum paucis diebus.* Illatas iniurias, siue eas dicit, quas propter difficultatem ingressûs patitur, siue eas, quas à portario probationis causa in cella hospitum patitur, sicut beatus Fructuosus de talibus ait: Hospitibus & peregrinis stramina comportabit, aquam calefaciens pedibus, & omnia humiliter ministeria exercebit, fascemque lignorum suo quotidiè dorso ferens hebdomadario tribuet: atque ità in omni penuria & vilitate subactus, expleto anno probatus moribus, & laboribus elimatus, percepta in ecclesia benedictione, fratrum societati donetur. Sequitur: *Posteà autem sit in cella nouitiorum, vbi meditetur, & manducet, & dormiat.* Nouitiorum cella dicitur, non hospitum, sed pulsantium. Vbi nouiter veniens, siue cum his, quos ibi inuenerit, siue cum magistro, quem habuerit, meditetur in canticis & psalmis & hymnis, siue in regularibus præceptis, quibus tradendus est, obseruandis.

Nequa-

Nequaquàm ergò debet à tepore inchoare,
qui mundo renunciat, nè per ipsum tepo-
rem rursùs in amorem seculi cadat. *Et senior
ei talis deputetur, qui aptus sit ad lucrandas animas,
qui super eum omninò curiosè intendat, & solicitus
sit, si reuerà Deum quærat, si solicitus sit ad opus Dei,
ad obedientiam, ad opprobria.* Si solicitus est ad
opus Dei, dicit, id est, ad ea quæ propriè ad
Deum pertinent, videlicet ad orationem,
ad lectionem diuinam, ad vigilias noctur-
nas, cursusque diurnos, ad ieiunium, & ad
omne diuinum officium. Ad obediētiam,
1.Reg 15. dicit, quia melior est obedientia, quàm vi-
ctima. Ad opprobria, dicit, vt si venerint
pro nomine Christi, patienter ea toleret.
De hoc beatus Fructuosus ait: Cōuersum
de hoc seculo, vt Patrū decreta docent, nō
suscipiendum, nisi priùs experimentū suî
in opere, & penuria & opprobrijs dederit
In qu est. & couicijs. Hinc & beatus Basilius ait: Pri-
diffusè ex- usquàm nouitius corpori fraternitatis in-
plic. q. 10. seratur, oportet ei iniungi quædam labo-
riosa opera, & quæ videātur habere oppro
bria, & obseruari oportet, si libēter hæc ac
fiducialiter expleat, nec cōfusionem eorū
grauiter ferat, vel etiā si in labore impiger
inueniatur & prōptus. *Prædicētur ei omnia du
ra & aspera, per quæ itur ad Deum.* Prædicentur
ei dura, dicit: id est, rigida, fortia, vel labo
Psal. 16. riosa, vt possit dicere cum Psalmista: Pro-
pter verba labiorum tuorum ego custodi-
ui vias duras. Aspera dicit, districta, violē-
ta, vel arcta & angusta, de quo Dominus
Math. 7. dicit: Arcta & angusta via est, quæ ducit
ad vitam, illum videlicet, qui dixit: Ego
Ioan. 14. sum via, veritas, & vita. Hinc & antiqui Pa
tres dixerunt: Hi qui tales sunt, cùm seculi
latebris liberari voluerint, appropiantes
monasterio, hebdomada præ foribus iun-
* al propo- gātur, & semper dura & laboriosa eis * im-
nantur. ponantur. Si verò perseuerauerint pulsan
tes, nō negetur eis ingressus, sed is, qui præ-
est Pater, huiuscemodi homines introire
permittat, & qualiter vitā fratrū vel regu-
lam tenere possint, ostendat. *Si promiserit de
stabilitate sua perseuerantiam, post duorum mensium
circulum legatur ei hæc regula per ordinem, & dica-
tur ei: Eccè lex, sub qua militare vis. Si potes obser-
uare, ingredere: si verò non potes, liber discede.* Si
potes obseruare, inquit, ingredere: subau-
ditur, si potes præcepta istius regulæ ob-
seruare, ad militandum ingredere: Sin aūt
nō potes, priusquā iugo regulæ colla sub-
mittas, & eius seruituti subdaris, liber dis-
cede. Notandum, quia non ait, eccè lex sub
qua quiescas, vel vacās ocio, quietus viuas:
sed, sub qua militare vis, inquit: vt intelli-
Iob 7. gas, quia militia est vita hominis super ter-
ra, & sicut dies mercenarij, dies eius. Ergò
pro mercede æterna omnia debet pro Do-
mino sustinere, qui in eius cupit transire
militiam, & tanquàm aurū lima, malleis &
igne fornacis probari, vt ad diadema &
coronam Dominicam possit peruenire. *Si
adhuc steterit, tunc ducatur in supradictam cellam
nouitiorum, & iterùm probetur in omni patientia.*
Hinc Isidorus ait: Neq; enim intùs suscipi
quenquā cōuenit, qui relicto seculo ad mi-
litiā Christi pia & salubri humilitate con-
uertitur, nisi priùs foris posito eius humi-
litas, siue patientia cōprobetur. Ideò autē
probationibus sub Abbatis imperio mili-
tamus, & dura & aspera ab Abbate * impe- * al. impe-
rata gratāter portamus, vt post peregrina- trante
tionem vitæ huius cum Domino regnare
mereamur. Quod autem dicit, tunc duca-
tur in cellam nouitiorum supradictā, cùm
anteà dixisset: iam sit in cella nouitiorum,
intelligitur exisse eum ab ipsa cella nouiti-
orum, & venisse ad auditoriū, siue ad eū,
quem Abbas elegit, locum, & ibi audire re-
gulæ præceptum, & tunc iterùm reuerti in
cellam nouitiorum. Hinc sanctus Aurelius
ait: Hoc iubente Deo in primis statuimus
tenendum, vt si quis ad conuersionem ve-
nerit, regula ei in solitario legatur. *Et post
sex mensium circulum legatur ei regula, vt sciat ad
quid ingreditur.* Hinc Ferriolus ait: Post hoc
monasterij regula, Abbatis ei iussione le-
gatur, vt in posterum nihil nouum, vel in-
usitatum, aut si discessurus prætereat, aut
si permansurus agnoscat. Vni ergò de se-
nioribus deputatus, informetur regulari-
bus disciplinis, vt quæ facere debeat, qui-
busque eum seruire conueniat, deinceps
omnia recognoscat. *Et si adhuc stat, post qua-
tuor menses iterùm relegatur ei eadem regula.* Hic
anni cursus impletur nouitio à tempore,
quo pulsans venit ad monasterium. Cui &
ordinatim in hoc anni circulo ter lecta est
regula demoranti adhuc in nouitiorum
cella. Quod tempus non solùm beatus Be-
nedictus, sed & alij patres iusserūt in con-
uersione nouitiorum obseruari. Dixerunt
enim, nisi expleto anno, nullus mutare ha-
bitum permittatur. Sed si pœnitentis fue-
rit tanta compunctio, vt hoc sibi suppli-
catione assidua exigat non negari, tamen
quod vni fideliter poscenti conceditur,
non quasi licitum habeatur. Hinc beatus
Fructuosus ait: Sicque anno vno spiritali
traditus seniori, non statim commiscen-
dus erit congregationi, sed priùs cunctis
bonorum operum exercitijs edocendus.
Quòd si quilibet conuersus bonis ac puris
moribus enitens, Abbatis vel aliorum spi-
ritualium fratrum fuerit iudicio compro-
batus, pro merito & puritate conscientiæ
suæ clericus poterit fratrum consortijs
misceri, secundùm quod Abbatis vel fra-
trum optimorum censuerit deliberatio
faciendum. *Et si habita secum deliberatione pro-
miserit se omnia custodire, & cuncta imperata sibi
seruare, tunc suscipiatur in congregatione, sciens se
sub*

sub lege regulæ constitutum, quòd ei ex illa die non liceat egredi de monasterio, nec collum excutere de sub iugo regulæ, quā tam morosa deliberatione, licuit ei aut excusare, aut suscipere. Habita enim, ab habendo vocatur. Deliberatio autem, meditatio vel tractatio dicitur. Ergò habita deliberatio, iam definita est tractatio. De hac enim sententia quidam Magister monachorum ait: Qua regula in lectione nouitio expleta, respondeat ei primò Abbas hoc, non fortè eum posse constituta regulæ conseruare. Cùm verò ille dixerit, posse se omnia obedire, & omnia Abbatis verbis prædicta cùm se responderit nouus frater seruare, & ad omnia facta se esse paratum, & si professus fuerit omnia impleturum, tunc recipiatur in congregatione monachorum. Exceptus verò vsque ad mortem suam non præsumat, nec permittatur de monasterio egredi, propter illud prophe-
Psal. 26. ticum: Vnam petij à Domino, hanc requiram, vt inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ. *Suscipiendus autem, in oratorio coram fratribus omnibus promittat de stabilitate sua, & conuersione morum suorum, & obedientia coram Deo & sanctis eius, vt si aliquandò aliter fecerit, ab eo se damnandum sciat, quem irridet.* Promittat autem & dicat hoc modo: Ego N. in hoc monasterio sancti illius promitto stabilitatem meam, & conuersionem morum meorum, & obedientiam secundùm regulam sancti Benedicti, coram Deo & sanctis eius. Cùm hac promissione se constrinxerit, subijciatur regulis suprà scriptis, per bonorum operum industriam quādoque Domino placiturus. Quòd si aliquandò aliter fecerit, id est, à regulari vita volens discesserit, à Deo damnandum se, quem irridet, sciat. *De qua promissione sua faciat petitionem ad nomen sanctorum, quorum reliquiæ ibi sunt, & præsentia Abbatis.* Quæ petitio hoc tenore à nouitio dicatur: Monachatús mei tyrocinium diligenter attendens, considero quòd petitioni primùm non facilis meæ monasterij concessus est introitus, sed diù mihi pulsanti, vix hospitij locus est attributus misericorditer, in quo per paucos dies demoratus, nouitiorum sum domum progressus, in qua mihi dura & aspera primò diligēter à seniore sunt prædicata, & stabilitatis meæ promissio suppliciter adimpleta, qui senior comminans mihi hæc terribiliter verba auribus intimabat: Sciendo scias, quoniam si post promissionem regularis obseruan-
Lucæ 9. tiæ retrò conuertens respexeris, aptus regno cælorum non eris. Insuper qualibus te tectum vestibus monasterij claustra susceperunt, in talibus te fore ab illis proijciendum cognosce. Et quia te pannis expoliatum veteribus, pariterque expoliatum vitijs perdiderat mundus, fas est vtroque vestitum suum recipiat seruum, ad ignominiam omnium, in perpetuo seruādum. Ego autem Dauidico confortatus exemplo, Domino clamās, aiebam: Propter ver- Psal. 16.
ba labiorum tuorum ego custodiui vias duras. certissimè sciens, quia si particeps CHRISTI passionis fuero, ero & resurrectionis. His & similibus confortatus diuinis oraculis, omnia me constanter perpeti pro vita profitebar æterna. Hāc nostram cernens Pater constantiam, ter iussit in anno per ordinem nobis legere pariterque tradere regulam, cum protestatione monentis atque dicentis: Eccè lex, sub qua militare vis. Si potes obseruare, ingredere: si non potes, liber discede. Hunc ergò videns ordinatissimum atque morosum mihi spatium attributum, dubitationis aditu prætermisso, vt me iam vestro corpori sociare dignemini, lachrymabiliter rogans deposco. Ego verò iam mecum saluationis deliberatione salubriter adhibita, promitto me in omnibus huius regulæ custodire, Domino iuuante, instituta, libenterque Abbatis mei seruare præcepta, fratrumque maiorum cunctis, Domino fauente, obtemperare mandatis, & propter æternam libertatem, legibus huius regulæ deincèps me polliceor fideliter mācipari, ità vt iam non mihi ex hac die liceat egredi de monasterio, collumque sub regulæ excutere iugo, quod sub annali optione aut excusare licuit, aut suscipere: sed, vt præfatus sum, omni excusatione postposita, promitto stabilitatem monasterij, morumque meorum conuersionem, & propter professionis meæ seruitium, & vitæ æternæ præmium, metumque gehennæ, sanctæ me obedientiæ coram Deo & angelis eius militaturum subijcio. Et vt hæc promissionis meæ petitio à vobis firmiter teneatur, ad nomē sanctorum, quorum hic reliquiæ continentur, & præsentis Abbatis illis conscriptam petitionem trado in perpetuum habendam, & manu mea roboratam super altare pono, in hoc monasterio perenniter cōseruandam. Vndè & sequitur: *Quam petitionem manu sua scribat, aut certè si non scit literas, alter ab eo rogatus scribat, & ille nouitius signum faciat, & manu sua eam super altare ponat.* Hinc & alibi scriptum legimus: Si cum rebus suis introierit nouitius, tunc ille breuis, vel donatio rerum suarum Deo vel monasterio facta, ipsius donatoris manu super altare ponatur, dicente ipso fratre: Eccè Domine, cum anima mea & paupertate mea, quicquid mihi donâsti, tibi reconsigno & offero, & ibi volo vt sint res meæ, vbi fuerit cor meum, & anima mea, sub potestate tamen & Abbatis monasterij, quem mihi, Domine, in vice tua timendum præposuisti, cùm ipse dicas:

Lucæ 10. Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit. *Quam dum posuerit, incipiat ipse* Psal. 118. *nouitius mox hunc versum: Suscipe me, Domine, secundùm eloquium tuum, & viuam, & non confundas me ab expectatione mea. Quem versum omnis congregatio tertiò respondeat, adiungentes: Gloria patri. Tunc ille frater nouitius prosternatur singulorum pedibus, vt orent pro eo: & iam ex illa die in congregatione reputetur.* Vox pœnitentis & conuertentis ad Dominum est, qui dicit: Suscipe me, Domine, secundùm eloquium tuum, & viuam, &c. Qui enim peccando longè à Deo recessit, & velut mortuus à cognitione Dei, longo vsu in sepulcro peccati * iacuit, pœnitendo humiliatur iterũ, & vt receptus in æternùm viuat, flebiliter Dominum deprecetur. Vndè & fratrum omniũ ꝓstratus pedibꝰ, pro se orare, eos rogitare debet assiduus, etiam in congregatione receptus. Hinc quidã monachorũ Magister ait: Post hæc dicta, dicat ipse nouitius frater responsoriũ hoc: Suscipe me secũdùm Psal. 67. eloquiũ tuũ, & viuam, &c. Post hoc respõsoriũ dicat Abbas hunc versum: Confirma hoc Deus, quod operatus es in nobis. Post quem versum dictũ, mox data ei ab omnibus pace, compleat Abbas. Hinc datur intelligi, quia post illam Gloriam ab omnibus superiùs dictam, omnes iterùm cum illo nouitio, silentiò, vt mos est, debent dicere orationem Dominicam, & Abbate dicente, Et nè nos inducas in tentationem: more solito respondeant omnes, Sed libera nos à malo: & tunc orans Abbas, super nouitium dicat hanc orationem: Suscipe, quæsumus, Domine, hunc famulum tuum ad te, de procella seculi huius, laqueisque diaboli, fugientem, vt à te susceptus, & instanti seculo saluatum, & in futuro se gaudeat à te feliciter remuneratum. Per Christum. Et tunc osculo omnibus dato, & iam in congregatione reputetur. *Res, si quas habet, aut eroget pauperibus prius, aut facta solenniter donatione, conferat monasterio, nihil sibi reseruans ex omnibus, quippe qui ex illa die nec proprij corporis potestatem se habiturum sciat.* Quod dicit, facta solenniter donatione: intelligitur, religiosè coram testibus, & vniuersa monasterij congregatione. Vndè & alibi monachorum Patres dixerunt: Si aliquam nouitius in cellulam voluerit inferre substantiam, in mensa ponatur coram omnibus fratribus. Hinc & quidam monachorum Magister ait: Vna cum anima sua Deo & oratorio monasterij per donationem offerat totum, subscribentibus religiosis testibus, Episcopo, presbytero & Diacono, vel ipsius territorij clero, & in ipsa cautione taxans hoc, quod si aliquandò de monasterio discedere voluerit, sine rebus suis de monasterio, vel sine indulgentia peccatorum à Deo recedat.

* al. latuit.

Mox ergò in oratorio exuatur rebus proprijs, quibus vestitus est, & induatur rebus monasterij. Hic autem & mihi videtur, si in laicali habitu est, priùs tondeatur, & sic vestibus monasterij induatur. Hinc & quidam antiquus monachorum Magister ait: Cùm ergò cum cæteris fratribus inculpabiliter in monasterio integrum annum impleuerit, tunc demùm sine aliqua dubitatione tondeatur, vel sancti propositi vestes mutentur. Hinc & Cassianus dicit: Cùm verò lib 4. instit. mon. cap. 5. receptus quis in monasterium fuerit, ità fideliter omni pristina facultate nudatur, vt nec indumentum ipsum, quo à seculo venit indutus, habere amplius permittatur: sed in medium productus, exuatur proprijs, ac per manus Abbatis induatur monasterij vestimentis. Tondendo autem nouitium, priusquàm tondeatur, hæc oratio à sacerdote dicatur: Præsta, quæsumus, omnipotens Deus, vt sicut hic famulus tuus comam amittit capitis, vitia similiter amittat corporis & cordis, vt corpore pariter innouatus & mente, tecum feliciter valeat in æternùm regnare. Per Christum. *Illa autem vestimenta, quibus exutus est, reponantur in vestiario conseruãda: vt, si aliquandò, suadente diabolo, consenserit vt egrediatur de monasterio, quod absit, tunc exutus rebus monasterij, proijciatur.* Hinc Cassianus ait: Illa verò, quæ deposu- lib. eod. it vestiméta, Præposito tradantur, quę tam cap. 6. diù ab eo seruentur, donèc profectus conuersationis eius diuersis tentationibus ac probationibus euidẽtiùs agnoscatur. Et si quidem posse eum inibi perdurare tempore procedente perspexerint, & in eodem, quo cœpit, feruore persistere, indigentibus eadem largiantur. Si verò aliqua murmuratio, aut inobedientia in eo fuerit depræhensa, exuatur monasterij vestibus, quibus indutus fuerat, & reuestitus suis antiquis, quæ à Præposito conseruantur, foràs expellatur: quia non est fas cum vestimentis monasterij, quæ accepit, abscedere. Hinc quidam monachorum Magister ait: Vestes verò seculares, quas dum mutat, exutus fuerit, cum diligentia repositæ conseruentur, tam de laicis, quàm iam de firmato conuerso, nè fortè quod non in conuersis contingat, cùm ad suos denuò vomitus redire voluerit, & seculi elegerit iteratò repedare itinera, & nullis scripturarum vel admonitionum poterit vinculis retineri, reddat Christo quod suum est, id est, exutus sanctis vestibus, vel habitu sacro, suis, quibus venerat vestitus, vestibus resimilans seculum, ad suasorem diabolum reuertatur, & à CHRISTI prædatus habitu, polluatur in seculo fugaci. *Illam tamen petitionem eius, quam desupèr altare Abbas tulit, non recipiat, sed in monasterio conser-* Petitio *uetur.* Ideò illam petitionem in monaste- apostatæ

cur' reser. uanda. rio iubet reseruari, vt per illam, etiam illo nolente, si voluerit Abbas, possit eum iterùm in monasterium reducere, ibique subiectum tenere: aut fortè si dixerit se esse nō monachum, ab illa petitione victus, in mo nachatûs redigatur seruitium.

De filijs nobilium vel pauperum, quomodò offeruntur Deo.

CAP. LIX.

S*I quis fortè de nobilibus offert filium suum Deo in monasterio, si ipse puer minor ætate est, parentes eius faciant petitionem, quam suprà diximus, & cum oblatione ipsam petitionem, & manum pueri inuoluant in palla altaris, & sic eum offerant.* Hinc Basilius ait: Oportet tamen infantes voluntate & consensu parentū, immò ab ipsis parētibus oblatos sub testimonio plurimorum suscipi, vt omnis occasio malèdicti gratia excludatur hominum pessimorū. Cùm autem fuerint suscepti, si fortè propositum suum trāsgressi fuerint, nec videri eos oportet amplius, tanquàm eos, qui in Domino deliquerūt, quod est confessionis suæ pactū, cùm professi sunt. Quòd si peccauerit, inquit, homo in hominem, orabit pro ipso ad Dominum: si autem in Deum peccauerit, quis orabit pro eo? Hinc Isidorus ait: Quicunque à parētibus proprijs in monasterio fuerit delegatus, nouerit se ibi perpetuò per-
1. Reg. 1. mansurum. Nam Anna Samuel puerū natū & ablactatum, Deo cum pietate obtulit, quiq; in ministerio templi, quò à matre fuerat functus, permansit, & vbi constitutus est deseruiuit. Hinc datur intelligi, quia parentes non alios, quàm patrem aut matrē, qui eum genuerūt, dicit: quia Anna Samuelem quem genuit, ipsa & non alius, eū seruiturum in templo Domini obtulit. *De rebus autem suis, aut in præsenti petitione promittat sub iureiurando.* Sub iureiurando, dicit, id est, cū iuramento. Omnis enim homo per superiorem suum iurat. Et ideò dicit, sub iureiurando: quia sub iuratione qua iurat, & sub illo est, per quem iurat, ipse qui iurat. *quia nūquàm per se, nunq̄ per suffectam personā, nec quolibet modo ei aliquando dent, aut tribuāt occasionē habēdi.* Suffecta persona, dicitur supposita vel subrogata. Suffectus dicitur, in lo-
* al. subfactus co alterius suppositus, quasi * suffactus. Vndè & proconsulem dicimus suffectum, qui pro alio substituitur. *Vel certè si hoc facere noluerint, & aliquid offerre voluerint in eleemosyna monasterio, pro mercede sua, faciant ex rebus, quas dare volunt monasterio, donationem, reseruato sibi, si ità voluerint, vsufructuum.* Vsum fructuum dicit, quod nos dicimus vsum fructuarium, id est, illas res donent monasterio per testamentum, sibi vsu fructuario reseruato. De quibus rebus soluant omni anno sibi indictùm censum. *Atque ità omnia obstruantur,* id est, omnis occasio claudatur, obturetur & abnegetur, vndè puer vlteriùs periclitetur. Nefas est enim, vt qui decipulam huius sæculi intendit euadere, resurget, vndè eum infestatio diabolica valeat irretire. *vt nulla remaneat suspicio puero, per quam deceptus perire possit, quod absit, quod experimento didicimus.* Viderat enim ille tali occasione de monasterio iuuenes foràs exire, & pro terrenis rebus seruitium Dei relinquere, sæculumque diligere: & ideò ait, quod experimento didicimus. Quod si & tunc rarò fiebat, nunc verò factum nos frequentissimè esse cognoscimus. De hoc enim capitulo quidam monachorum Magister ait: Cùm alicuius nobilis filius propter Dei seruitium in monasterium voluerit conuolare, non priùs suscipiatur, nisi, vt superiùs diximus, omnem à se obedientiam promiserit adimplendam. Deindè conueniant eius parentes, vt eorum quale sit votum, agnoscatur de eo. Quòd si magis fuerint consentientes eius vòtis parentes, conuocatis eis ab Abbate in monasterium, votum filij conuertentis exquiratur ab eis, vt ab ipsis potiùs videatur deuoueri vel offerri, qui eum genuerunt. Cùm ergò magis responderint parentes gratanter se velle adimplere, quæ cupit, tunc dicat eis Abbas: Ità enim nos considerantes, ô parentes, iustè vobis secundùm Deum pro vestris filijs suademus, vt, si filium vestrum dignè Deo cupitis offerre, à sæculo eum priùs exuite. Quòd si aliquid apud vos ei in sæculo remanserit conseruandum, habebit aliquandò titillationem diabolici desiderij, sicut canis delectatur redire ad suum vomitum: & po- 2. Pet. 2.
sita manu super aratrum, respiciens retrò Lucæ 9.
iam non fit aptus regno cælorum. Relicto quandoque monasterio, securus de portione sua, ei reseruata à vobis: cupiens in sæcularem domum vestram reuerti, fratribus suis volens esse cohæres, in suarum redire incipiat sponsus & dominus facultatum, & pristinis delicijs restitutus & pompis, non aliud desiderans quàm nuptias. Ergò, sicut superiùs diximus, si dignè eum vultis Deo offerre, de portione eius tres fiant æqualiter partes. Vna distributa * ab eius manibus, pauperibus * al. Abbatis
vel indigentibus erogetur: aliam vobis vel fratribus suis pergens ille ad comitatum sanctorum, exagilario munus titulo derelinquat: tertiam verò partem in viatici sui vtilitatem deferat secum monasterio, sanctorumque vsibus profuturam. Quòd si vtræque graues vobis sunt vo-

ces, vt nec Deum audiatis pauperibus erogando, & filij animam redimendo, nec noſtrum conſilium in partibus diuidendo, & auferendo ab eo ſecularem ſubſtantiam: vel nudum & ſolum filium * largimini, ità vt iureiurando per ſacroſancta Euangelia promittatis ei, vlteriùs eum de veſtra patrimonij ſubſtantia nihil habere, vt firmiter iam perſeuerans in Domino, ſciat de hoc ſeculo nihil ſperare, cùm ſe à vobis & ab eo viderit alienum: tantum eſt, vt nihil habeat de ſeculo, quod, viuis vobis aut mortuis, de veſtris facultatibus iam ſperet. Quia cui ſemel crucifixus eſt mundus, denuò ab eo delectari non debet. *Similiter & pauperiores faciant. Qui verò ex toto nihil habent, ſimpliciter petitionem faciant, & cum oblatione offerant filium ſuum coram teſtibus.* Quæ traditio filiorum ſiue nobilium, ſiue ignobilium, ſiue diuitum, ſiue pauperum, cùm agitur, hoc tenore dici inſinuetur. Dum legaliter ſancitum antiquitùs teneatur & cautum, cum oblationibus Domino parentes ſuos tradere filios in templo Domini, Domino fideliter ſeruituros, procul dubio hoc de noſtris faciendum filijs nobis ſalubriter præbetur exemplum. Aequum etenim eſt, creatori noſtro de nobis reddere fructum: idcircò hunc filium noſtrum nomine N. cum oblatione in manu atque petitione altaris palla omnia inuoluta, ad nomen ſanctorum, quorũ hîc reliquiæ continentur, & Abbatis præſentis, trado coram teſtibus, regulariter permanſurum: ità vt ab hac die iam non liceat illi collum de ſub regulæ excutere iugo, ſed magis eiuſdem regulæ fideliter ſe cognoſcat inſtituta ſeruare, & Domino cum cæteris gratanti animo militare. Et vt hæc noſtra traditio inconuulſa permaneat, promittimus cum iureiurando corã Domino & angelis eius, quia nunquàm per nos, nunquàm per ſuffectã perſonam, nec quolibet modo per rerum noſtrarum facultates aliquando egredienti ei de monaſterio tribuemus occaſiones. Et vt hæc petitio firma permaneat, manu noſtra eam firmauimus, & teſtibus roborandam tradidimus.

* al. Deo ligare,

De ſacerdotibus, qui volunt in monaſterio habitare.

CAP. LX.

S*I quis de ordine ſacerdotum ſe ſuſcipi in monaſterio rogauerit, non quidem ei citiùs aſſentiatur.* Ideò dicit, non ei citiùs aſſentiatur, vt eius inquirendo conſtantia approbetur, & in pulſando perſeuerantia cognoſcatur, quia ſcriptum eſt: Quærite, & inuenietis: pulſate, & aperietur vobis. Vel certè ideò, vt probetur, vtrùm ſpiritu ſancto afflatus, an alio veniat ſpiritu commotus atque tentatus. *Tamen ſi omninò perſtiterit in hac ſupplicatione, ſciat ſe omnem regulæ diſciplinam ſeruaturum.* Regulæ diſciplinam dicit, regularem in omnibus doctrinam, & eruditionis ſanctæ præcepta. Diſciplina enim, à diſcendo nomen accepit. Quicquid enim in ſchola regulari ſancta diſcitur, non incongruè diſciplina vocatur. Eruditio enim regularis diſciplinæ, in præceptis eiuſdem regulæ cuſtodiendis, & in caſtigationibus & increpationibus, & in varijs iudicijs conſtat, in quibus qui perſeuerauerit vſque in finem, hic ſaluus erit. *nec ei aliquid relaxabitur: vt ſit, ſicut ſcriptum eſt: Amice, ad quid veniſti?* Tradere enim Iudas venerat Dominum, & * excuſationis cauſa, falſum illi porrigebat oſculum, cui Dominus ait: Amice, ad quid veniſti? ſubauditur, hoc age. Veniſti enim me tradere, non oſculari. Dimitte ergo oſculum falſum dare, & feſtina magiſtrum & Dominum tuum tradere. Hoc enim modo dicendum eſt ſacerdotibus, & omnibus in vita regulari degentibus, qui eius in omnibus non curant obedire præceptis. Dicatur enim: Amice, ad quod veniſti, hoc age. Veniſti enim obedire, non imperare: operari, non ociari: operibus exerceri, non fabulis vacare: humiliari, non ſuperbire. Ergò amice, ad quod veniſti, hoc age. Regularia veniſti obſeruare præcepta, inquantùm vales, Domino adiuuante, obſerua illa, vt iuſtificeris illa obſeruando, non pericliteris contemnendo. *Concedatur tamen ei poſt Abbatem ſtare, & benedicere, aut Miſſas tenere, ſi tamen iuſſerit Abbas. Sin aliàs, nullatenùs aliqua præſumat, ſciens ſe diſciplinæ regulari ſubditum, & magis humilitatis exempla omnibus det.* Sacerdos, qui benè in ſeculo cuſtoditus, ob amorem Dei, morumque ſuorum honeſtatem, vitæque regularis temperamentum, venit ad monaſterium, & vt quietus ibi Domino ſeruiat, & ampliùs ampliusque in virtutibus creſcat, & vt pater monachorum in * monaſteriũ venit, & ſanctitatis exemplum oſtendens in virtutibus ſanctis cæteros præcellit, huic ritè conceditur, & poſt Abbatem ſtare, & benedicere, & Miſſas tenere. Et hoc non ſua temeritate, ſed iuſſus, & ordinante debet agere Abbate. Qui verò peccati pondere preſſus, iam in cõſpectu Dei à ſacerdotali eſt honore depoſitus, & vt ſaluetur, clauſtra petit monaſterij, vt ibi pœnitentiæ ſubactus, viuat ſemper humiliatus, non ei talis eſt locus quærendus, ſed ſui ordinis humiliter loco debet eſſe contentus. Vndè & ſequitur:

Et ſi

Sacerdotes cur nõ ſint citò ad monaſterium admittẽdi.

Matth. 7. Lucæ 11.

Matth. 10. & 24.

Matth. 26.

* al. occaſionis

* al. monaſterio viuit.

Et si fortè ordinationis aut alicuius rei causa fuerit in monasterio, illum locum attēdat, quandò ingressus est in monasteriū, non illū, qui ei pro reuerentia sacerdotij concessus est. Quod dicit, si fortè ordinationis, aut quia sacerdos est ordinatus, aut quia ordinationis ministerium, id est, vt aliquid ordinaret, potestatem accepit ab Abbate in monasterio: aut alicuius rei causa, subauditur, fuerit exaltatus in monasterio, illum locum attendat, &c. De hoc capitulo quidam monachorum Magister ait: Sacerdotes si hoc elegerint, vt pro amore Dei, & propter disciplinam, vel mensuram vitæ sanctæ, in monasterijs habitent, in solo nomine patres monasterij nuncupentur, & nihil aliud eis in monasterio liceat, nisi orationes colligere, complere & signare. Aliud verò nihil aut præsumant, aut eis liceat, vel aliquid ordinationis, aut donationis, aut dispensationis vendicent: sed omnem formam licentiæ vel ordinandæ dominationis monasterij Abbas, qui super gregem vniuersum est ordinatus, cum regula iudicet vel defendat. Nam solo honoris nomine ideò statuimus eos Patres monasterij appellari, ꝓpter sanctionem sacerdotij, aut ordinationem. Nam ipsi sacerdotes si victum aut amictum, aut calcearium monasterij vti magis quotidiè eligunt, & operari communiter secundùm præceptum Apostolicum, memores semper sancti Pauli Apostoli formam ostendentis de se, & dicentis: Non gratis panem vestrum manducauimus. Et item dicit: Laborauimus manibus nostris, nè quem vestrûm grauaremus. Et item ipse dicit: Qui non laborat, non manducet. Ergò quod si diutissimè ociosi labore manuum suarum quærere victum noluerint, cum reuerentia per multorum religiosorum testimonia * conuicti, ab Abbate ecclesijs reddantur. Si verò, quod absit, non pacificè, sed magis per scandalum exire voluerint, tenti & exuti rebus monasterij clausa regia excludantur: quia magis ipsi agere debent, quod alijs prædicant. *Clericorum autem si quis eodem desiderio monasterio sociari voluerit, loco mediocri collocetur, & ipse tamen si promittat de obseruatione regulæ, vel propriam stabilitatem.* Et hic illos clericos mediocri iubet collocari loco, qui non peccati pondere pressi, sed amore Dei, & regularis vitæ desiderio, fratribus se sociare voluerint in monasterio. Cæteri verò, vt iam superiùs est de sacerdotibus dictum, ordinis sui vnusquisque humiliter contentus sit loco.

2. Thess. 3.

Ibidem.

Ibidem.

al. conuicti,

De monachis peregrinis, qualiter suscipiantur.

CAPVT LXI.

Si quis monachus peregrinus de longinquis prouincijs superuenerit, si pro hospite voluerit habitare in monasterio, & contentus est cōsuetudine loci, quam inuenerit, & non superfluitate sua perturbat monasterium, sed simpliciter contentus est, quod inuenerit, suscipiatur, quanto tempore cupit. Contentus dicit, in cibo, in potu & vestimento, siue in laboribus, vel aliarum rerum cōsuetudinibus monasterij. Si verò in his omnibus superfluitate sua, id est, quærendo vel reprehendendo superfluè, non conturbat monasterium, recipiatur, quanto tempore cupit. Hinc Basilius dicit: Concedi ei quidem conuenit ingressum propter incertos exitus rerum. Interdùm enim potest fieri, vt per tempus proficiat, & delectetur sanctitate vitæ, & permaneat in cœptis, sicut & frequenter factum scimus. Oportet tamen circa eum cautiùs agi & diligentiùs, vt siue in veritate permaneat, vel proficiat, siue institutionum nostrarum libertas exploratur, probabilis inueniatur & pura. Ità nanque & nos Deo placebimus, & ille aut proficiet, si verax est: aut, si simulator est, erubescet. *Si qua sanè rationabiliter, & cum humilitate charitatis reprehendit, aut ostendit, tractet Abbas prudenter, nè fortè propter hoc ipsum eum Dominus direxerit.* Quod dicit, si quid cum humilitate charitatis reprehendit: de seruitio Dei, & obseruationibus regulæ, & custodiendis præceptis Domini, dicit. De quibus omnibus si cum charitate aliquid emendauerit hospes, aut emendare iusserit, libenter audiatur, & quæ emendanda sunt, citiùs emendentur; quia operante Domino, alius frequēter per alium emendatur. *Si verò posteà voluerit stabilitatem suam firmare, non renuatur talis voluntas, & maximè, quia tempore hospitalitatis potuit eius vita dignosci.* Quomodò firmet stabilitatem suam, siue in corde tantùm, siue in corde simul & verbo, hic apertè non dicit: sed, vt datur intelligi, sicut ille nouitius promittit de stabilitate sua coram Deo & sanctis eius, vt si aliquandò aliter fecerit, ab eo se damnandum sciat, quem irridet: ità & iste, quamuis non promittat, quia iam promissum habet, firmet tamen stabilitatem suam corde, similiter & verbo coram Deo & sanctis eius, & idoneis testibus, nè mereatur accipere damnationem pro multa sua & illicita vagatione. *Quòd si superfluus aut vitiosus inuentus fuerit tempore hospitalitatis, non solùm non debet sociari corpori monasterij, verùm dicatur ei etiam honestè, vt discedat, nè eius miseria etiam alij vitietur.* Superfluus dicitur in cibo, vt superiùs dictum est, & potu, vel cæteris regulæ obseruationibus. Vitiosus verò, dicitur, vitijs plenus, & crebrò in vitij maculam lapsus. Qui enim amat vitiū, frequēter visitat eo, & miser ab illo fact⁹, cōueniēter vi-

vitiosus vocatur. Vndè & hic sequitur: *nè eius miseria alij vitientur.* Miseria enim dicitur, vitijs & peccatis sordida vita. Quæ ideò vocatur misera, quia miseros facit diligentes se, sicut scriptum est: Peccata nos miseros fecerunt. *Quòd si non fuerit talis, qui mereatur proijci, non solùm, si petierit, suscipiatur congregationi sociandus: verùm suadeatur etiam, vt stet, vt eius exemplo alij erudiantur. Et quia in omni loco vni Domino seruitur, vni regi militatur.* Mali enim proijciendi sunt & expellendi, nè societate eorum vitientur alij. Boni verò suscipiendi, tenendi sunt atque trahendi, vt societate eorum meliorentur alij. Illi verò proijciendi, vt eorum caueantur vitia: isti tenendi, vt ab alijs istorum imitetur sancta & honesta vita. Suasio verò boni & tenendi hospitis, ista erit: Dicatur ei, Sta, frater, nobiscum immobilis in hoc monasterio, vt tuo bono alij erudiantur exemplo. Non enim opus est, Deum in alio quærere loco, qui vbiq; est semper & totus. Ipsi enim Domino & nos in hoc loco seruimus, & ipsi régi militamus. Vnus enim Dominus est in omni loco, cui à seruis suis quotidiè seruitur: & vnus rex regum, cui à militibus suis semper & in omni loco militatur: & ideò non est tibi opus alium quærere locũ, vbi meliùs seruias Domino, quia hic benè laborando, Dominoq; benè seruiẽdo, cælorum poteris conquirere regnũ. *quem si etiam talem perspexerit Abbas, licet eum in superiori aliquãtulum loco constituere.* Quem si talem perspexerit, dicit; id est, talẽ, qui mereatur in superiori loco cõstitui. Vitam enim sanctam atque probatam exaltari oportet in monasterio, non nobilem personã: non secundùm generositatem parentum, vel secundùm vestimentorum cultum, sed secundũ vitæ meritum, honorandus est Dei seruus. *Non solùm autem monachum, sed etiam de suprascriptis gradibus sacerdotum, vel clericorum, stabilire potest Abbas in maiori quàm ingrediuntur loco, si eorũ talem perspexerit vitam esse.* Nec ideò isti sunt exaltandi, quia sunt sacerdotes vel clerici ordinati: sed quia sunt vitæ merito probati, & in cõuersatione sancta cæteris sanctiores inuenti. Et ideò nõ eos temeritas Abbatis, sed exaltat sanctitas actionis. *Caueat autem Abbas, nè aliquãdo de alio noto monasterio monachum ad habitandum suscipiat, sine consensu Abbatis eius, aut literis commendatitijs, quia scriptũ est: Quod tibi non vis fieri, alij nè feceris.* Hinc Patres antiqui dixerunt: Non licebit de alio monasterio sine volũtate eius, qui præest, Patris, fratres recipere. Non solùm recipere, sed nec videre oportet, dicente Apostolo: Quia qui primam fidem irritã fecit, est infideli deterior. Quòd si precatus fuerit ab eo, qui præest, Patre, vt in aliud monasterium ingrediatur, commendetur ab eo, ei, qui præest, vbi esse desiderat, & sic suscipiatur. Ille verò monachus quantos fratres in alio monasterio inuenerit, tãtos se nouerit habere priores. Sed nec attendendum est, quid fuit anteà, sed probandum qualis esse cœperit. Susceptus verò, si habere videtur aliquid, siue in rebus, siue in codicibus, vltrà ei possidere non licebit, vt possit esse perfectus, qui alibi non potuit esse senex. Hinc beatus Ferriolus ait: Monachum omninò siue clericum alterius loci vel monasterij, recipi sub qualibet causa nolumus, interdicimus, pruhibemus, ꝓspicientes talia studio charitatis, nè nouum aliquid sordidè scandali surgente inducat. Dicit enim scriptura: Quidquid tibi non vis, alij nè feceris.

Margin notes: Monachi peregrini, si mali sint, cur expellẽdi: si boni, cur retinẽdi. — Tobiæ 4. Matt. 7. — 1. Tim. 5. — Tob. 4.

De sacerdotibus monasterij.

CAPVT LXII.

Si quis Abbas sibi presbyterum vel diaconum ordinari petierit, de suo eligat, qui dignus sit sacerdotio fungi. Confessionem omnium suorum debet Abbas cognoscere monachorum, & tũc, quem ex omnibus elegerit esse dignum, ordinari sibi iubeat diaconum vel presbyterum, diligens in eis regularis vitæ meritum & sapientiæ intellectum. *Ordinatus autem, caueat elationem aut superbiam, nec quicquam præsumat, nisi quod ei ab Abbate præcipitur, sciens se multò magis disciplinæ regulari subditum: nec occasione sacerdotij, obliuiscatur regulæ obedientiam vel disciplinam, sed magis ac magis in Deum proficiat.* Scriptũ est enim: Quãtò magnus es, humilia te in omnib⁹, & coram Deo inuenies gratiã. Caueat ergo monachus necesse est elationis iactantiam, & omnium vitiorũ matrẽ superbiã: quæ sicut origo est omniũ criminũ, ità ruina est cunctarum virtutum. Nam superbia ideò omni vitio est deterior, quia à summis personis & primatibus assumitur, & de operibus iustitiæ atq; virtutibus exoritur. Rectè ergò initium omnis peccati, superbia est: quia nisi præcesserit inobedientia, transgressionis non sequitur culpa. *Locum verò illum semper intendat, quo ingressus est monasterium, præter officium altaris,* id est, humilitatem semper intendens, locũ suum in omnibus regulariter obseruãs custodiat, & sic accedat ad pacem, ad communionem, ad psalmum imponendũ, in choro standũ, & in omnibus omninò locis, præter officium altaris, i. quãdo altario ministrat. Altario enim assistens, primus stat, sacrificat, & primus pro omnibus orat, etiã si vltimus inueniatur in ordine. Et ideò nec locus ibi * cõstituend⁹ est, nec ordo tenẽdus. *Et si fortè electio congregationis, & voluntas Abbatis pro vitæ merito eum promouere voluerit,* Promoueri, id est, honorari, vel

Margin notes: Abbas suorum monachorum confessionẽ audire debet. — Eccl. 3. — Superbia omni vitio deterior cur sit. — Eccli. 10. — * al. custodiendus

vel exaltari, & ab humiliori loco in superiori sublimari. Dignum est enim, eũ apud homines sublimari, qui * feruens amore Dei, consentit præ cæteris humiliari. Monachus enim, qui cautela, & moderatione, pudicitia, fide, humilitate, charitate, obedientia, & omni puritatis synceritate, præ cæteris ornatur, oportet vt præ cæteris honoretur. *qui tamen regulam à Decanis vel Præpositis constitutam sibi, seruare sciat. Quòd si aliter præsumpserit, non sacerdos, sed rebellio iudicetur.* Si enim regulam sibi institutam, benè seruauerit, & dignitate, & nomine sacerdotis honorificabitur: Si autem non seruauerit, nec sacerdos, nec monachus, sed rebellio vocabitur: quia pactum, quod priùs voluntariè & pacificè promisit, posteà superbus & contumax irritum fecit. Rebellio enim dicitur, qui post pacem factam, rursus reiterat bellum. *Et sæpè admonitus si non correxerit, etiam episcopus in testimonium adhibeatur. Quòd si nec sic emendauerit, clarescẽtibus culpis, proijciatur de monasterio: si tamen talis fuerit eius contumacia, vt subdi aut obedire regulæ nolit.* Si enim tam peruersus extiterit, vt nec amore Christi, nec pro reuerentia emendare velit episcopi, omnibus notum factũ vicinis, proijciatur à monasterio clarescẽtibus culpis.

*al. fretus

De ordine congregationis.

CAPVT LXIII.

O*Rdines suos in monasterio ità conseruẽt, vt conuersionis tempus, & vitæ meritum discernit, vtq; Abbas constituerit.* Hinc beatus Fructuosus ait: Qui primus in monasterio conuersus fuerit, primus ambulet, primus sedeat, primus eulogiam accipiat, primus communicet in ecclesia, primus loquatur cũ interrogantur fratres pro aliqua quæstione, prior psalmum dicat, in choro primus consistat, hebdomadam prior faciat, manũ in * mensam primus extendat. Nec ætas sola inter fratres requirenda, sed conuersatio est, & laboris studijq; propositum. Vndè & hęc discretio senioris est postulanda, vt quem quomodò erga Dei amorem cultumq; feruentem viderit, sic honoret. Non enim generis dignitas, aut rerum opulentia, quã quisque habuit in seculo, vel ætatis grandæuitas exquirenda, sed vitæ rectitudo, & ardentissimæ fidei merita debent esse pensanda. Ille enim potior, qui DEO proximior, iudicandus est. *Qui Abbas non conturbet gregem sibi commissum.* Quomodò conturbet Abbas gregem sibi commissum, sequentia declarant, cùm dicitur: *nec quasi libera vtens potestate, iniustè disponat aliquid.* Iniustè ergò aliquid dispo[n]endo, conturbat Abbas gregem sibi commissum. Pro qua re & illum facit esse peiorem, & sibi pro iniusta dispositione multiplicat cumulũ damnationis. Vndè & sequitur: *sed cogitet semper, quia de omnibus iudicijs & operibus suis redditurus est Deo rationem.* Alij autem homines de suis tantùm operibus Domino rationem in iudicio sunt reddituri: Abbates verò, & omnes, qui præsunt alijs, nõ solùm de prauis operibus suis, sed & de iniustis iudicijs rationem reddituri sunt Domino, cùm venerit cum illo in * summo indicio. Valdè enim debet Abbas timere, qui pro cogitationibus suis & operibus, pariterque iudicijs Domino debet reddere rationem. Diligenter autem debet attendere & illud, quod Dominus ait: In quo iudicio iudicaueritis, iudicabimini: & in qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis. Sed & illud terribiliter debet expauescere, quod scriptum est: Iudicium durissimum in his, qui præsunt, fiet. Potentes autem, potenter tormenta patientur. *Ergò secundùm ordines, quos constituerit, vel quos habuerint ipsi fratres, sic accedant ad pacem, ad communionem, ad psalmum imponendum, in choro standum. Et in omnibus omninò locis ætas non discernat ordines, nec præiudicet: quia Samuel & Daniel pueri, seniores iudicauerunt.* Hinc Isidorus ait: Quicunque autem monasterium primus ingreditur, primus sedet, primus ambulat, primus psalmum dicit, primus in * mensam extendit manum, in ecclesia prior communicat: nec ætas inter eos quæritur, sed professio. Quod dicit, Samuel & Daniel pueri presbyteros iudicauerunt: de Heli, & de illis, qui Susannam opprimere voluerunt, intelligitur. Samuel presbyteros iudicauit, quandò filios Heli peccare vidit, & eos in corde suo præuaricatores iudicauit, & cõdemnauit. Heli autem, quia districta animaduersione eos non repressit, & ab iniquitate non compescuit, similiter repræhendit & iudicauit. Daniel quoq; tunc presbyteros iudicauit, quandò illos iniqua cogitatione plenos, qui Susannam voluerunt falso crimine & testimonio cõdemnare, repræhendit, condemnauit, & angelico eos gladio trucidandos esse prædixit. *Ergò exceptis his, quos, vt diximus, altiori consilio Abbas prætulerit, vel degradauerit certis ex causis, reliqui omnes, vt conuertuntur, ità sint: vt, verbi gratia, qui secunda hora diei venerit in monasterium, iuniorem se illius nouerit esse, qui prima hora venit, cuiuslibet ætatis vel dignitatis sit.* Hinc alibi scriptum est: Abbati verò studendum est, vt per ordinẽ, sicut conuersi in monasterio fuerunt, ità in suo ordine constituantur, pręter si vberis conuersatio religionis meruerit, vt anteà promoueatur, vel grauis culpa exegerit, vt retrò regradetur. *Pueris per omnia ab omnibus disciplina seruetur.* Quanto enim fragilio-

*al. mensa

Abbas pro se & sibi commissis Deo rationẽ est redditurus.

*al. supremo

Matt. 7. Marci 4. Lucæ 6.

Iacobi 2.

Sapi. 6.

1. Reg. 7. Dan. 13.

*al. mensa

liorem in delinquendo videt Abbas ætatem, tantùm debet magis mittere in custodiendo certamen. *Iuniores igitur, priores suos honorent.* Non hic honor exigitur rerũ, sed reuerentia expetitur verborum & morũ. *priores, suos iuniores diligãt.* Dominus enim Iesus Christus, qui est primogenitus in multis fratribus, dilexit iuniores suos Apostolos, exemplum dans illis, & dicens: Hoc mandatum do vobis, vt inuicèm vos diligatis, sicut ego dilexi vos. *In ipsa appellatione nominum, nulli liceat alium puro nomine appellare, sed priorẽs, iuniores suos fratres nominent: iuniores autem, priores suos Nonnos vocent, quod intelligitur paterna reuerentia.* Sicut tunc apud illos paterna exhibebatur reuerẽtia, vt priores vocarentur Nonni: ità nunc apud nos exigitur hodiè, vt ipsa paterna reuerentia priores nostri à nobis vocentur domni. Siue enim Nonni priores nostri, siue vocentur domni, siue iuniores vocentur fratres, omnia benè congruunt: tãtum est, vt nullus fratrũ puro vocetur nomine. *Abbas autem, qui vices Christi videtur agere, domnus & Abbas vocetur, non sua assumptione, sed honore & amore Christi. Ipse autem cogitet, & sic se exhibeat, vt dignus sit tali honore.* Notandum quia non dixit, Abbas, qui cunctis præest, cũctos præcellit, & super omnes est, ideò domnus vocetur & Abbas: sed ait, quia vices Christi agere creditur, domnus & Abbas vocetur. Ergò Abbas qui rectè inter fratres non agit, hoc nomen indignus recipit, & assumit. Vndè & sequitur, *non sua assumptione, sed honore & amore Christi* Debet enim moribus, lingua, iudicijs & vita, & in omnibus omninò præceptis Domini, viuere sine querela, dicens Domino veraciter: A iudicijs tuis non declinaui, & sic ob honorẽ & amorem Christi hoc nomine fungi. Priùs rectè debet agere Christi vicẽ, & sic eiusdem sacrosanctum assumere nomen: nè, si fortè indignus, aut temerè illud voluerit assumere, magis sibi cõdemnationem suscipiat, quàm iustificationẽ assumat. Quòd autem dicit, ipse autẽ cogitet: subauditur, de sua salute, & timeat, si praue vixerit, tali nomine condemnari: si autem rectè vixerit, gaudeat tali nomine iustificari. *Vbicunque autem sibi obuiant fratres, iunior à seniore benedictionem petat. Transeunte maiore, iunior surgat, & det ei locum sedendi: nec præsumat consedere iunior, nisi ei præcipiat senior suus, vt fiat quod scriptũ est: Honore inuicèm præuenientes.* Hinc & alius Pater monachorum ait: Quandò sibi fratres mutuatim in via, vel in quocunque loco occurrerint, cũ omni humilitate ad inuicèm flectentes * genua, benedictionem rogent. Et si ex eis vnus senior fuerit, priùs iunior benedictionem postulet: tunc demùm senior prosequatur. In consessu verò fratrum, si alius superuenerit, qui iuniores sunt, ordine assurgant, & seniori locum præbeant. Iuniores verò senioribus nullatenùs superbiendo contradicant, sed cum omni humilitate vel interrogati, vel correpti, respondeant. Si labentẽ in quodlibet delictum iunior seniorẽ adspexerit, non exprobrando, sed magis dolendo, ad confitendum Abbati vel Præposito dirigat. Similiter senior iuniori faciat. *Pueri paruuli, vel adolescentes, in oratorio, vel ad mensas, cum disciplina ordines suos consequantur.* Consequantur, dicit, id est, accipiant, & cum disciplina, & honesto castoque timore ordines suos custodiãt, & ordinatim, vbicunq; fuerint, ambulent, stent, atq; sedeant. Vndè & sequitur: *Foris autem vbi vel vbi custodiam habeant, & disciplinam, vsque dum ad intelligibilem ætatem perueniant.* Sicut iam suprà dictum est, quanto magis viderit Abbas fragiliorem ætatem ad peccandum, tanto amplius maiorem illi mittat custodiam ad saluandum.

Rom. 8.
Ioan. 13.
Iuniores quomodò appellandi.
Priores quõ vocandi.
Abbas quõ sit vocandus.
Psal. 118.
Rom. 12.
* al. capita

De ordinando Abbate.
CAPVT LXIIII.

IN Abbatis ordinatione semper illa consideretur ratio, vt hic constituatur, quem omnis concors congregatio secundùm timorem Dei, siue etiam pars quamuis parua congregationis saniori consilio elegerit. Vitæ autem merito & sapientiæ doctrina eligatur, qui ordinandus est, etiam si vltimus fuerit in ordine congregationis. Hinc beatus Fructuosus ait: Abbas autem de proprijs semper cœnobijs monachus eligatur, vir sanctus, discretus, grauis, castus, charus, humilis, mãsuetus & doctus: qui diutinis experimentatus est documẽtis, omnibus præfatis rebus benè fuerit eruditus: qui in abstinentia præcellat, in doctrina refulgeat, exquisitas epulas mensæ lautioris consuetudinemq; cõtemnat, vini nimis perceptionem respuat, cunctis in commune fratribus, vt pater proprius pijssimusque prouideat: quem nec ira subita & immoderata deijciat, nec superbia extollat, nec mœror ac pusillanimitas frangat, nec libido corrumpat: qui & in patientia discretionem, & cum ira exhibeat lenitatem: quique sic egentibus aut pauperibus pareat, vt ministrum se, & non prælatum, tantùm Christi visceribus recognoscat: cuiusque tanta debet esse sermonis & vitæ cõsonantia, vt id, quod docet verbis, confirmet operibus sedulis, & bis acuto præcedẽs gladio, quicquid alijs informat verbo, iugi ipse gerat studio, vt nec sermonem operatio destruat, nec econtrà operationem bonam sermo inconueniens frangat. *Quòd si etiã omnis congregatio vitijs suis (quod quidem absit) consentientem personam pari consilio elegerit, & vitia ipsa aliquatenùs in notitiam Episcopi, ad cuius diœcesim pertinet locus ipse, vel ad Abbates aut Christianos vicinos*

Quæ requirantur in Abbate.

uinos claruerint, probibeant prauorum praualere
consensum, sed domui Dei dignum cōstituant dispen-
satorem: sciētes pro hoc se recepturos mercedem bo-
nam, si illud castè & zelo Dei faciant, sicut ediuersò
peccatum, si negligant. Ideò iubet vt episco-
pus, vel Abbates, vel etiam Christiani vi-
cini, vitiosum Abbatem fieri prohibeant,
quia in cōgregatione nō remāsit, qui hoc
prohibere debeat. àc si diceret: Si etiam
omnes, qui intùs sunt, habere vitiosum
Abbatem consentiant, hi, qui foris sunt
catholici viri, fortiter resistant, & nō con-
sentiant eis: nè vitiū malè ab omnibus nu-
tritum, inolescat in monasterio, & in eo
inolito habitatores eius cunctis vicinis ve-
niant in odium, sed meliùs repudiatum ab
omnibus vitiū depereat, & calcatum eua-
nescat: vt & inter monachos virtutes cre-
scant, & vitia depereant, & vicini viden-
tes illorum bona opera, glorificent Deum,
qui & illis benè velle concessit, & dignum
pastorem atque dispensatorem retribuit.
Ordinatus autem Abbas cogitet semper, quale onus
suscepit, & cui redditurus est rationem villicationis
*al. recipit *suæ.* Qui enim monachos * suscepit ad re-
gendum, non paruum, sed grande onus
recipit ad portandum. Vndè illi sudor la-
boris, non vndè delectatio crescat hono-
ris. Animas enim fratrum cœpit regere, de
Lucæ 16. quibus & Domino rationem villicationis
suæ cogetur ponere. Villicationis dicit,
id est, dispensationis vel gubernationis
suæ. Villicus autem propriè est villæ gu-
bernator, vndè & nomen accepit. Interdū
autē non à gubernatione villæ villicus, sed
Abbas magis prodesse debet, quàm præesse. à gubernatione vniuersæ domûs vocatur.
Sciatq; sibi oportere prodesse magis, quàm præesse.
De eo enim quod ꝓdest Abbas, & sibi pro-
ficit & alijs. Sibi enim generat lucrum, &
alijs parit profectum: sibi conquirit Do-
mini gratiam, & alijs salutis infundit do-
ctrinam: alios erudit ad iustitiam, & sibi
præmia cōquirit æterna. De eo quòd præ-
est dum viuit, sibi semper laborem, & alijs
*al. incutit * enutrit timorem: sibi curam superfluam,
& alijs laboris generat pœnam: sibi solici-
tudinem multam, & alijs iniurias irrogat
frequenter iniustas. Hæc enim omnia si
benè, qui præsunt, discretè & propter De-
um egerint, & peccare volentibus, nè pec-
cent, timoris pœnas ingesserint: peccantes
verò seuera districtione iudicioque recto
constrinxerint, non modicam apud Deū
gratiam consequentur. Si autem hæc face-
re neglexerint, sed tantùm, quia sunt Præ-
lati, se extollere voluerint, non solùm à
mercedis præmio vacui remanebunt, sed
etiam elationis suæ in inferno pœnas luge-
bunt. Et ideò dixit, sciat sibi oportere pro-
desse magis, quàm præesse: quia de præesse
aliquotiès paruum bonum, aliquotiès ve-
rò grande sibi conquirit malum. De pro-
desse autem, semper sibi bonū, & semper
præmium conquirit æternum. *Oportet ergò*
eum doctum esse lege diuina, vt sciat & sit, vndè pro-
ferat noua & vetera. àc si diceret: Sit Abbas Abbatem cur doctum esse oporteat.
doctus lege diuina, quæ ex nouo & veteri
testamento constat, & ex illa sciat, & co-
gnoscat fratribus proferre noua & vetera
testimonia. Quòd autem dicit, & sit: sub-
intelligitur, sit in eius pectore thesaurus
sapientiæ & scientiæ * reconditus. vndè *al. absconditus.
cùm necessè fuerit, possit proferre noua &
vetera testimonia. Vel certè ipse Abbas sit
doctus & intelligens, peritus, sapiēs, & ta-
le vas plenum sapientiæ, vnde cùm volue-
rit, in promptu habeat proferre nouum
& vetus testimonium. *Castum, sobrium, miseri-*
cordem, & semper superexaltet misericordia iudicio,
vt idem ipse consequatur. Scriptum est: Beati
misericordes, quoniam ipsi misericordiā Matt. 5.
consequentur. Et econtrariò, Iudiciū sine
misericordia fiet ei, qui non fecerit miseri- Iacobi 2.
cordiam. Ille verò misericordiam superex-
altat iudicio, qui post actum iudiciū, non
districtè punit impium, sed misericordi-
ter parcit ei, & à damnatione debita liberat
eum. Hinc & alibi scriptum est: Superex- Ibidèm.
altat misericordia iudicium: id est, super-
ponitur misericordia iudicio: quia in quo
inuentum fuerit opus misericordiæ, etsi
habuerit aliquid fortè in iudicio, * quod *al. quo
puniatur, tāquàm vnda misericordiæ, pec
cati ignis extinguitur. *Oderit vitia, diligat fra-*
tres In vno enim homine & fraternitatem
similiter diligere, & vitia simul, si fuerint,
possumus odire. Aliud est enim, quòd fra-
ter est: aliud, quòd vitiosus homo est. Di-
ligamus ergò in eo fraternitatem nostram,
& odio habeamus vitiositatem suam. Per-
sequamur in eo vitium, & emendatum, vt
nosmetipsos, diligamus proximū. Hinc &
B. Gregorius ait: Sic sic nimirùm exhibere
proximis nostris odij discretionem debe-
mus, vt in eis & diligamus, quod sunt: &
habeamus odio, quòd in Dei nobis itinere
obsistunt. *In ipsa autem correptione prudenter*
agat, i. cautè, temperatè, cum magno mode-
ramine, quod facit, faciat. *& nè quid nimis.*
Hæc sententia à Poëtis & Doctoribus, & à Monachi quô sint ab Abbate corripiēdi.
multis Catholicis & eruditis viris est iam
multis & cōgruis dicta locis, quæ & in bo-
nis, & in malis actibus intelligi potest. In
bonis, vt est illud: Non sis nimis iustus, &
similia. De malis autem non est nostrū, da-
re exemplum: quia & nimis & parùm vi-
deri, penitùs à Domino prohibetur. Hîc
autem cur à B. Benedicto ponatur hæc sen
tentia, sequentia audiamus: *nè, dum nimis era-*
*dere cupit * æruginem, frāgatur vas.* Hic æruginē, *al. rubiginem.
pro peccati ponit contagione: vas autem,
pro animi fragilitate. àc si dicat: Sic mun-
da animum monachi à delicti cōtagione,
nè fractum mergas in desperationem: &

quem lucrari potes moderatè iudicatum, non perdas asperrimè condemnatum. Vas etenim monachi tunc malè sanum citiùs frangitur, quandò mens eius pro culpa duriter increpata, aut desperatiõe veniæ fortiter conturbatur, aut de fugæ lapsu vel monasterij discessu quotidiè meditatur. Quod nè fiat, semper Abbas solicitè, sapienter & cautè prouideat: & quod sequitur, diligenter attendat. Sequitur enim: *Suamq; fragilitatẽ semper suspectus sit.* Dum enim suam fragilitatem suspectus attendit Abbas atque considerat, aliorum fragilitatem patienter, discretè & cautè dijudicat. Hinc

Galat. 6.

& Apostolus Paulus ait: Fratres, si præoccupat⁹ fuerit homo in aliquo delicto, vos, qui spiritales estis, huiusmodi instruite in spiritu lenitatis, considerans teipsum, nè & tu tenteris. àc si diceret: Quia & tu homo es, & potes in aliquo tentari, & adiutorio indigere, & ideò debes sustinere tentatum. Qui enim sub conditione positi infirmitatis sunt, meritò infirmos sustinent.

Esaiæ 42.

Sequitur: *memineritq; calamum quassatum non esse conterendum,* id est, monachum maculis peccatorum * confectum, varijsque vitijs conquassatum, ad desperationis foueam, vel fugæ lapsum, vt prædictum est, nõ impellendum. Calamum enim quassatum sine dubio conterit, qui peccatori non salutis, sed perditionis, præbet occasionẽ. Hinc beatus Hieronymus ait: Qui peccatori nõ porrigit manum, nec portat onus fratris sui, iste quassatum calamum confringit.

*al. confractum,

Calamum quassatum quis conterat.

In cap. 12. Matth.

In quibus nõ dicimus, vt permittat nutriri vitia. Quia enim superiùs iustæ correptioni posuit temperamentum, hîc autem nè crescat vitiorum admonet nutrimentum. Nè, dum, temperatur districtio peccatoris, crescat ac pullulet vitiorum fomes. Vndè & aptè sequitur: *sed prudenter & cum charitate amputet, vt viderit cuique expedire, sicut iam diximus.* Quidquid enim charitatis officio geritur, ad salutis profectum sine dubio venit. Aliter enim vni, & aliter cõuenit ipsa salutis impensio alteri. Et ideò more medici Abbas aliter vnum, aliter, secũdùm quantitatem vel qualitatem delicti, studeat sanare alterum. & in his omnibus sanctis discretisque actionibus, *studeat plùs amari, quàm timeri.* id est, plus exerceat in subditis opus amoris, q̃ timoris: & plùs eos paternitatis amore demulceat, quàm tyrannidis suæ pœna deterreat. Vndè & sequitur: *Non sit turbulentus & anxius.* Turbulentus dicitur, commotionis ira turbatus, mœstus, molestus, vel atrox. Anxius verò dicitur, acedia vel anxietate plenus. *non sit nimius & obstinatus.* Nimius dicitur, dilargus, ꝓdigus, vel rerũ monasterij nimius & superfluus dispensator. Obstinat⁹ verò dicitur, insuperabilis, obfirmatus, pertinax & obdurat⁹. *nõ sit zelotypus & nimis suspiciosus, quia nũquàm requiescit.* Zelotypus dicitur, zelo solicitudinis plenus, & suspicionis typo repletus: qui etiã ea, quę nõ fiũt, fieri in absentia suspicatur: & ea, q̃ nemo cõmittit, cõmitti in abscõdito pertimescit: & ideò spiritus eius nunq̃ quiescit.

Abbas medici more sibi cõmissos fratres sanare debet.

Ab Abbate quæ abesse debeant.

Zelotypus quis dicatur.

*In ipsis aũt imperijs suis sit prouidus & cõsideratus, siue secundùm Deũ, siue secundum seculum * sit. Opera quæ iniungit, discernat & tẽperet.* Opera secundũ Deum, sunt hæc: Vigiliæ, ieiunia, abstinentia, & his similia. Secundùm seculum autẽ, sunt opera, quę corpori tantùm exhibentur, nõ animę: id est, arare, fodere, metere, & omnia similia corporis opera. Sed in his omnibus tam spiritualibus, quàm corporalibus operibus, discretionis tenenda est temperantia: nè superfluè laborantibus pariter deficiãt corda & corpora, & remaneat tantùm nociua murmuratio sola. *cogitans discretionem sancti Iacob, dicentis: Si greges meos plus in laborando fecero laborare, morientur cuncti vna die.* Hoc in loco per Iacob, rectores: per oues autem, subditi eorum designantur. Qui secundùm eius exemplũ, siue in actione spiritali, siue sint in corporali opere occupati, sic eorum in laboribus actio & possibilitas est temperanda, vt nec animi virtus succũbat, nec corporis fortitudo lassescat: sed sic omnis eorum laborum actio tẽperetur, vt alacri animo plùs se adhuc cupiant in operibus exerceri, quàm illis sui velint præpositi commendare. Vnde & sequitur: *Hæc ergò aliaq; testimonia discretionis matris sumens virtutum, sic omnia temperet, vt & fortes sint, qui cupiant, & infirmi non refugiant.* Sic enim cum discretione, quæ est omnium mater virtutũ, monachorum opus est temperandum, vt sit, i. tale opus, & fortes quod cupiant, subauditur, agere vel implere, & infirmi non refugiãt, subauditur, ipsum opus, vel ipsius operis pondus. *Et præcipuè, vt præsentẽ regulam in omnibus conseruet.* Præcipuè autẽ & super omnia B. Benedictus iubet Abbatem regulam obseruare, vt, qui est primus in nomine, sit & primus in operatione: & quod ore prædicat, opere cõpleat: & prior in humeris vel in ceruicibus suis portet, quæ portare fratres iubet, vt vtrũ sint leuia aut grauia, quę fratribus imponit onera, experimento cognoscat, primatumq; suũ, quem prior ad mẽsam tenet, primus ad virtutis parcimoniam indicet, & abstinentiam, quam lingua prædicat, experimento cognoscat: nè fortè subditi tacitis cogitationibus dicant: O quàm pulchrè nobis prædicat abstinentiam plenus venter. Illa ergò de abstinentia prædicatio acceptabilis est, quam ieiuna ora decantant. Et in his omnibus hoc sibi conuenire nouerit Abbas, vt angustũ regulæ callem, per quem alios admonet intrare, prior ingrediatur ipse. *vt dũ benè ministra-*

*al. sint.

Quæ opera sint secundùm Deũ, & secũdùm seculum.

Gen. 33.

Abbas regulam cur præcipuè iubeatur obseruare.

nistrauerit, audiat à Domino, quod seruus bonus, qui Matt. 24. *erogauit triticum cōseruis suis in tempore suo: Amen dico vobis, ait, super omnia bona sua constituet eum.* Bonus enim minister, i. bonus, Abbas à bono Domino, omnium bonorum retributore, audiet, quod seruus ille bonus audire meruit, qui conseruis suis triticum fideliter erogauit. Audiuit enim, Amē dico vobis, super omnia sua constituet eum. Hāc desiderabilem amabilemq; vocē & bonus Abbas audiet, qui triticum, id est, prædicationis verbum, conseruis suis, id est, fratribus suis, fideliter ministrauerit, & factis ipse impleuerit. Quod autem dicit, super omnia bona constituet eum: intelligitur, super omnia cælestis regni gaudia. Non q ibi isti soli dominum teneant, sed vt eorum abundātiùs cæteris sanctis æterna possessione fruantur. Qui enim docti fuerint, Dan. 12. fulgebunt quasi splendor firmamenti: & qui ad iustitiam erudiunt plurimos, quasi stellæ in perpetuas æternitates. Et Apo- 1. Tim. 5. stolus ait: Qui benè præsunt presbyteri, duplici honore digni habentur, & maximè qui laborant in verbo & in doctrina.

De Præposito monasterij.

CAP. LXV.

S*Æpiùs quidem contingit, vt per ordinationem Præpositi scandala grauia in monasterijs oriantur.* Quod enim sæpiùs iam factum audiuimus, nūc autē emendare debemus, & talem sub Abbate eligere debemus personam, quæ curam monasterij nomenq; Præpositi suscipiat, & vt officia sibi iniuncta fideliter impleat, atque custodiat, & nihil temerè per superbiam agat, nè de his sit, quos sequētia mōstrant, cùm dicitur: *dum sint aliqui maligno spiritu superbia inflati, & æstimantes se secundos esse Abbates, assumentes sibi tyrannidem, scandala nutriunt, & dissensiones in congregatione faciunt.* Tyrannis enī dicitur, honor indebitus, & per cordis superbiam acquisitus: quem Præpositus superbè assumit, cùm indebitum sibi Abbatis honorem impendi requirit, & ideò inter fratres nutrit scandala, & dissensiones in monasterijs præparat. *& maximè in illis locis, vbi ab eodem sacerdote, vel ab eis Abbatibus, qui Abbatem ordinant, ab ipsis etiam Præpositus ordinatur.* Mos eorum tunc erat, vt quandò Abbas ordinabatur, tunc ab eodē episcopo, & ab alijs corā adstantibus Abbatibus & Præpositus ordinaretur. Sed quia indè superbiæ vitium nascebatur, iam non ab alio hodiè apud nos ordinatur, sed à proprio Abbate Præposituræ illi iniungitur obedientia, vt quandocunq; Abbati visum fuerit, ab ipso ministerio Præpositi mutetur, nè fomes illi superbiæ nascatur. Vndè & sequitur: *Quod q̄ sit absurdū, facilè aduertitur: quia ab ipso initio ordinationis materia ei datur superbiendi, dum ei suggeritur à cogitationibus suis, exutum eum esse à potestate sui Abbatis, quia ab ipsis est ordinatus, à quibus & Abbas.* Vt hæc mala caueātur fieri, talem Præpositum oportet eligi, vel ordinari, qui alios ædificare vitæ suæ probetur exemplo, non qui destruat malè viuendo: qui humilitatis præbeat formam, non superbiæ suæ prætendat contumaciam. Quia sicut inferiùs scribitur, *hinc suscitātur inuidiæ,* i. inter Præpositū & Abbatē, dum alter superiorē se nō vult videre alterū. Nulla est enim virtus, & penè nullum ministerium, quod nōn habeat contrarium inuidiæ malum. *rixæ, detractiones, æmulationes, dissensiones, exordinationes.* Fiunt enim rixæ, & detractiones, & hæc omnia quæ dicuntur, inter Præpositum & Abbatem, maximè per eorum sequaces. Fiūt dissensiones, quia quod vnus cum suis fieri cōsentit, alius cum suis fieri dissentit. Fiūt exordinationes, quia quod vnus ex ordinādo disponit, alius destruit cōtraria ordinādo. Vndè & fit quod sequitur: *& dum contraria sibi Abbas Præpositusq; sentiunt, & ipsorum necessè est sub hac dissensione animas periclitari, & hi qui sub ipsis sunt, dum adulantur partibus, eunt in perditionem. Cuius periculi malum *illos respicit in capite, qui talibus in ordinatione se fecerunt authores.* *al. illis Heu mihi misero, qui se saluare debuerunt & alios, & se malè viuendo perdunt, & cæteros: & qui ire, aliosq; ad cælorū debuerunt ducere regnū, eunt ipsi & sequaces eorum in perditionis foueam, infernīq; barathrum merguntur. Quod autem dicit, cuius periculi malum illos in capite respicit, qui talibus in ordinatione se fecerunt authores: de illis dici videtur, qui sicut Abbatem, ità & Præpositum ordinauerunt, qui vnius monasterij ordinationem, non duobus, sed vni debuerūt imponere: & nè inter duos *nascerentur periculosa scādala, soli Abbati cō- *al. miscerentur gregationis suæ debuerūt cōmittere curā. Vndè & sequitur: *Ideoq; nos præuidemus expedire, propter pacis charitatisq; custodiam, in Abbatis pendere arbitrio ordinationem monasterij sui.* Ordinatio monasterij cur debeat ab Abbate pendere. Ipse enim per semetipsum debet omnium monachorum suorum necessitatem, tam corporis quàm animæ, prouidere, & subsidia præsentis necessitatis porrigere, & corda subditorum suorum ad laudem creatoris admonendo *sustollere, & eos, quos tar- *al. sustinere, ditate vel segnitie culpabiles repererit, p̄ut culpa vel ætas fuerit, aut increpatione, aut flagello corripere. *Et si potest fieri, per Decanos ordinetur, vt antè disposuimus, omnis vtilitas monasterij, prout Abbas disposuerit, vt dum pluribus cōmittitur, vnus non superbiat.* *In medio enim *al. Nobis enim modò nostrî, & Abbas, & Præpositus, & Decani pariter & *similiter & semper sunt neces- *. al. simul sarij, vt vnusquisq; in officio sibi commisso, vel ordine conuenienti, humiliter la-

borare non cesset. Nec datur illis regulariter locus superbiêdi, sed imponitur fascis, quo gemendo pergant oppressi. *Quòd si aut locus expetit, aut congregatio petierit rationabiliter cum humilitate, & Abbas iudicauerit expedire, quemcunque elegerit Abbas cum consilio fratrum timentium Deum, ordinet ipse sibi Præpositum. Qui tamen Præpositus illa agat, cum reuerentia, quæ ab Abbate suo ei iniuncta fuerint, nihil cõtra Abbatis voluntatem & ordinationem faciens: quia quãtum prælatus est cæteris, tantò eum oportet solicitiùs obseruare præcepta regulæ.* Et hunc Præpositum, sicut & Abbatem in omnibus beatus Benedictus diligenter iubet regulam obseruare. *Quòd si vel superbia vel negligentia vel desidia aliqua ex his prætermiserit, quæ in regula continentur, omnibus condemnationibus, quas regula continet, subiacebit. Vndè & hic aptè subditur: *Qui Præpositus si repertus fuerit vitiosus, aut elatione deceptus superbia, aut contemptor sanctæ regulæ fuerit comprobatus, admoneatur verbis vsque quater. Si non emendauerit, adhibeatur ei correptio disciplinæ regularis. Quòd si neque sic correxerit, tunc deijciatur de ordine Præpositura, & alius, qui dignus est, in loco eius subrogetur. Quòd si & posteà in congregatione quietus & obediens non fuerit, etiam de monasterio expellatur.* Hactenùs, qualis esse nõn debeat Præpositus, digestum est: deincèps autẽ, qualis esse debeat, ex sententijs Patrum demonstrandum est. Præpositus ergò monasterij non ætate senili, sed moribus constituendus est. Multos etenim prolixitas annorum attollit, sed dedecus torpentis vitæ, ad infantiæ immaturitatem tepescẽdo reducit. Constituendus est ergò Præpositus moribus grauis, sermone solers, ingenio fortis, consideratione vigil, cursu impiger, correptione pius, disciplina moderatus, actu castus, moribus sobrius, dispensatione æquus, humilitate ornatus, patiens, mitis, non turbulentus, nõ iracundus, non superbiæ vel arrogantiæ vitio maculatus, non prodigus, non garrulus, in omni actu religionis armatus: qui sciat languentium moribus subuenire, & tepescentium ignauiam excitare, super quem Abbas requiescat, vt in nullo ab eius præceptis deuiet, sed in omnibus subditus, & in iussu senioris detentus, nihil quod Abbatis voluntati sit contrarium, aut faciat, aut ordinet faciendum, sed omnia per omnem eius interrogationem, iuxta illud quod scriptum est: Interroga patrem tuum, & annunciabit tibi: maiores tuos, & dicent tibi. Interrogandum semper est, vt in nullo à seniorum consilio animæ subditæ discrepent. in nullo oues absq; pastoris voluntate debent declinare. Ipse autem Præpositus nihil faciat, nisi quod Pater iusserit, maximè in re noua. Nam quod ex more descendit, seruabit regulas monasterij, ità agens, vt nec Abbati tædium generet, nec fratres intemperantia illius laborent. Hæc obseruabit senior monasterij, qui fratribus præpositus est, referens ad Abbatem omnia, vel præcipuè illa, quę per se non valuerit explicare. *Cogitet tamen Abbas se de omnibus iudicijs suis Deo reddere ratione, nè fortè inuidiæ aut zeli flamma vrat animam.* Non inter laicos debet esse inuidiæ liuor, quantò magis inter religiosos viros, & monasterij Præpositos. Abbas enim Præpositum, & Præpositus Abbatem, vt frater debet diligere fratrem. Memorari enim debet Abbas, si eum aliqua inuidiæ vel liuoris tangit flamma, nè cum Cain iniquam communicet inuidiam, qui per zeli liuorem Abel fratrem suum iustum occidit. Et per zeli liuorem factus est Esau inimicus fratri suo Iacob: & per zeli liuorem à fratribus suis venditus est Ioseph. Zeli enim liuor quanquàm vnius vitij censeatur nomine, plurimos per diuersa vitia generat ramos. Cũcta enim virtutum germina inuidiæ liuor concremat: cuncta bona ardore pestifero deuorat, sensum comedit, pectus vrit, mentem afficit, & cor hominis quasi quædam pestis depascit. Contra quod vitium præparanda sunt pacis & charitatis arma, in Abbatis & * suorum omnium, seu subditorum anima.

al. Qui Præpositus ad regulæ tenetur obseruationẽ.

Præpositus qualis sit constituendus.

Deut. 32.

Inuidiæ liuor detestandus à viris religiosis.

Gen. 4.

Gen. 27.

Gen. 37.

al. rectorum.

De ostiarijs monasterij.

CAPVT LXVI.

A *D portam monasterij ponatur senex sapiens, qui sciat accipere responsum & reddere, cuius maturitas eum non sinat vagari.* Notandum quia non dixit, ad portam ponatur senex ætate: sed ait, ponatur senex sapiens: vbi datur intelligi, quia non ætas in portario quærẽda est corporis, sed sapientia & intellectus. Hinc nanque per quendam sapientem dicitur: Senectus venerabilis est, nõ diuturna, neq; numero annorum computata. Cani autẽ sunt sensus hominis, & ætas senectutis vita immaculata. Hinc ad Moysen dicitur: Congrega mihi septuaginta viros de senioribus Israel, quos tu nôsti, quòd senes populi sunt. In quibus quid aliud, quàm senectus cordis requiritur? Cùm enim dicit, quos tu nôsti, quòd senes populi sunt: profectò liquet, quia senectus mentis, nõ corporis, eligenda requiritur. *Qui portarius cellam debet habere iuxta portam, vt venientes semper præsentem inueniant, à quo responsum accipiant.* Hinc & alij antiqui monachorum Patres dixerunt: Ostiario cura sit, vt omnes venientes, intra ianuas recipiat, dans eis responsum * honestè, cum humilitate & reuerentia, nuncians Abbati vel senioribus, quis venerit, & quid petierit. Si quid verò

Ostiarius qualis ad portam cõstituendus.

Sap. 4.

Num. 11.

al. honestum.

rò cuicunq; de fratribus missum vel mandatum fuerit, * non ad ipsum perueniat priùs, quàm Abbati vel senioribus indicetur. *& mox vt aliquis pulsauerit, vel pauper clamauerit, Deo gratias respondeat, aut benedicat.* Eleganter hîc duas venientium beatus posuit Benedictus personas: vnam potentis, qui si ianuam monasterij inuenerit clausam, manu vel fuste pulset eam: aliam verò pauperis posuit personam, qui nô pulsat, sed tantùm humiliter ad ianuam clamat. Quibus & satis apta à portario respôdenda composuit responsa: videlicet, vt voce pauperis audita, Deo gratias agat: Potenti verò occurrens obuiam, humiliter ab eo benedictionem petat. *& cum omni mansuetudine timoris Dei reddat responsum festinanter, cum feruore charitatis.* Hinc & alius quidam monachorum Magister ait: Portarij monasterij tales debent esse, qui omnium simul mercedem ædificent, ætate senili, quibus mûdus si qui iam ex præsentibus pompis nihil desiderent, sed in toto cordis affectu creatori inhærentes, dicant singuli: Mihi autem adhærere Deo bonum est, ponere in Domino Deo spem meam. Tale semper superuenientibus ostendant exemplum, vt & foris ab extraneis nomen Domini glorificetur, iuxta quod Dominus ait: Sic luceat lux vestra coram hominibus, vt videant opera vestra bona, & glorificent patrem vestrum, qui in cælis est. & intùs cum sodalibus suis mercedis præparent lucra, dum omnium vice foris gerunt curam. Sic cauti moribus cum virtutum magistra humilitate existât, vt omnis patientię blandimenta ex colloquio affabili ostendant. Pauperum peregrinorum & hospitum curam inter omnia habentes, quia in his CHRISTVS suscipitur, sicut ipse ait: Quod vni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis. Foris aliquid dare, vel cuilibet ministrare, vel a foris aliquid accipere, nullatenùs sine commeatu Abbatis facere præsumant. A signo vespertino vsque ad secundam impletam nullatenùs portarum fores aperiantur, neque a foris introitus pateat, sed si necessitas aduenerit, per fenestram totum deliberetur. *Qui portarius si indiget solatio, iuniorem fratrem accipiat.* Hinc & alius Pater ait: Duobus fratribus cella intra regias monasterij constituatur, qui & claudât monasterium post exeuntes, & aperiant intrantibus, & aduenientes nuncient Abbati. Vasa vel reliqua vtensilia, quæ ad hospitum vsus baiulant, ac si sacrata Deo custodiant: nè per ipsorum neglectum ab ipso mercedem non recipiant, cuius res diripiendo non seruant. *Monasterium autem, si possit fieri, ità debet construi, vt omnia necessaria, id est, aqua, molendinum, pistrinum, hortus, vel artes diuersæ, intra monasteriû exerceantur, vt non sit necessitas monachis vagandi foràs, quia omninò non expedit animabus eorum.* Hinc & alius monachorum Pater ait: Omnia necessaria intùs intra regias esse oportet, id est, furnos, machinas, refrigerium, hortos, vel omnia necessaria, vt non sit opùs frequenter foràs egredi fratres. Cùm ergò hæc omnia intùs fuerint constituta, clausa sit semper monasterij regia, quæ a foris cercellum habeat ferreum, quo à veniente concusso, cuiuslibet intùs indicetur aduentus. Ars autem pistoria ad laicos pertinebit. Ipsi enim triticum purgent, ipsi ex more molant, massam tantundem monachi conficiant, & panem sibi proprijs manibus faciant. *Hanc autem regulam sæpiùs volumus in congregatione legi, nè quis fratrum se de ignorantia excuset.* Hinc beatus Augustinus ait: Vt autem vos in hoc libello, tanquàm in speculo possitis inspicere, nè per obliuionem aliquid negligatis, semel in septimana vobis legatur. Et vbi vos inueneritis ea, quæ scripta sunt, facientes, agite gratias Domino, bonorum omnium largitori. Vbi autem sibi quicunque vestrûm videt aliquid deesse, doleat de præterito, caueat de futuro, orans vt sibi & debitum dimittatur, & in tentationem non inducatur. Hinc & Aurelius Episcopus ait: Nè per obliuionem aliquid negligatis, semèl ea in triginta diebus relegite, id est, in Calendis. Nos autem regulam nostram non solùm semèl in Calendis vel in hebdomada, sed etiam quotidiè in collatione legimus, vt eius præcepta cognoscere, & ad purum intelligere valeamus, & eam intelligentes, vel secundùm possibilitatem memoria retinentes, adiuuante CHRISTO, implere operibus valeamus.

[Marginal notes: al. nihil; Psal. 72.; Matth. 5.; Matth. 25.; Monasteriû quô cõstitui debeat.; In Reg. ca. 45.; Regula cur sæpiùs sit legenda.]

De fratribus in viam directis.

CAPVT LXVII.

D*Irigendi fratres in * viam, omniû fratrum vel Abbatis se orationibus commêdent.* His verò fratribus in viam dirigendis, & ante altare prostratis, & ab omnibus orationem poscentibus, dicat sacerdos hos versus, ipso tamê incipiente, & alijs respondentibus: Saluos fac seruos tuos, Deus meus, sperantes in te. Perfice gressus meos in semitis tuis, vt non moueantur vestigia mea. Lucerna pedibus meis verbum tuum, Domine, & lumen semitis meis. Angelis suis Deus mandauit de te, vt custodiat te in omnibus vijs tuis. His peractis, hanc sacerdos orationis dicat collectam: Angelus Domini bonus comitetur vobiscum, vt peracto obedientiæ cursu, ad nos iternm reuertamini

[Marginal notes: al. via; Psal. 16.; Psal. 118.; Psal. 90.]

cum gaudio, Per Christum. Sed nè frater in via dirigatur solus, sententia Patrum nos docet, quæ dicit: Ad necessaria quærenda bini egrediantur, vel terni fratres, & tales, quibus creditur, non qui verbositatem aut gulam sectentur. *& semper ad orationem vltimam operis Dei, commemoratio omnium absentium fiat.* Hoc in loco priusquàm quinquagesim⁹ inchoetur psalmus, à sacerdote dicatur: Oremus pro fratribus nostris absentibus: Fratribus respondentibus, Saluos fac seruos tuos, Deus meus, sperantes in te: prosequatur sacerdos, & dicat: Mitte eis, Domine, auxilium de sancto: Fratresque respondeant, Et de Sion tuére eos. Item sacerdos dicat: Domine, exaudi orationem meam. Respondeant fratres: Et clamor meus ad te veniat.
* al. vnus
Et tunc subsequatur * quiquagesimus psalmus, ab omnibus decantandus. *Reuertentes autem de via fratres, ipso die, quo redeunt, per omnes canonicas horas, dum expletur opus Dei, prostrati solo oratorij, ab omnibus petant orationem propter excessus, nè quid fortè subripuerit in via, aut auditus mala rei, aut ociosi sermonis.* Propter excessus, dicit, id est, propter transgressionis lapsum. Sed pro quibus excessibus dicat, ipse exponit, dicens: *nè fortè subripuerit in via visus aut auditus mala rei, aut ociosi sermonis.* Cuius malæ rei dicat, propheta loquente
Esaiæ 33.
intellige. Ait enim: Qui excutit manus suas ab omni munere, qui obturat aures suas nè audiat sanguinem, & claudit oculos suos nè videat malum, iste in excelsis habitabit. Reuertentibus autem de via, & oratorij solo prostratis, orationemque petentibus, hanc eis collectam sacerdos dicat: Quæsumus, omnipotens Deus, vt his famulis tuis, quos ad nos incolumes de via redire fecisti, quicquid illic impediente fragilitate deliquerunt, tu propitiatus dimittas, Per Christum. Hinc & Isidorus ait: Quandò fratres foràs proficiscuntur aut redeunt, congregatis omnibus in vnum in ecclesia, benedictionem accipiant. *Nec præsumat quisquam referre alijs, quodcunque * foris monasterij viderit, aut audierit: quia plurima destructio est. Quod si præsumpserit, vindicta regulari subiaceat.* Hinc beatus Pachomius ait: Quandò fratres reuersi fuerint in monasterium, non audebunt alijs, quicquid foris gesserint, aut audierint, narrare. Hinc & alius Pater ait: Fabulis, quas à secularibus, vel à quibuslibet audierint, nullatenùs aurem accommodent: & si nolentes audierint vel intellexerint, nullatenùs con sodalibus suis referant. Quòd si horum aliquid, quæ diximus, transgressi fuerint, regulari pœnitentiæ castigentur. Quòd si humili satisfactione pœniteant, prout humilitas confitentis cernitur, ità delinquen-

* al. foràs monasterio
Foris audita non sunt in monasterio fratribus referenda.

tis culpa iudicetur. Si verò contumaciæ crimen incurrit, & modum pœnitentiæ augebit. *Similiter & qui præsumpserit claustra monasterij egredi, vel quocunquè ire, vel quippiam, quamuis paruum, sine iussione Abbatis facere.* Hinc beatus Pachomius ait: Nullus neque exeundi in agrum, neque ambulandi in monasterio, neque extra murum monasterij procedendi, habeat facultatem, nisi interrogauerit Præpositum domûs, & ille consenserit. Hinc & Cassianus ait: Tanta obedientia regulæ debet iunior imbui, lib. 4. instit. mon. ca. 10. vt absque senioris sui permissu, non solùm de cella exire, sed nec naturali necessitati satisfacere, sua authoritate præsumat: nec illa etiam, quæ vtilia sunt, id est, aut cellam mundare, aut aquam deferre, aut si quid aliquid oportunum est, sine conscientia & ordinatione sui * Abbatis vsurpet. * al. senioris Meditantibus etiam fratribus nulli liceat se rebus alijs implicare, nec liberum iudicet ab schola discedere. Qui verò in hanc præsumptionem proruperit, excommunicationi dignus subiacebit. Si verò pro vtilitatibus monasterij missus ire noluerit, aut certè ambulans murmurauerit, vel cum aliqua tarditate exire voluerit, si placuerit Abbati, iam non mittatur, & statim excommunicationis pœnam suscipiat, & sciat se adeptum superbiam, & præceptioni repugnare diuinæ.

Si fratri impossibilia iniunguntur.

CAP. LXVIII.

*SI cui fratri aliqua fortè grauia aut impossibilia iniunguntur, suscipiat quidè iubentis imperium cum omni mansuetudine & obedientia. Quòd si omninò virium suarum mensuram viderit pondus * operis excedere, impossibilitatis suæ causas ei, qui sibi præest, patienter & opportunè suggerat.* * al. oneris Cum omni mansuetudine, dicit: id est, cum omni modestia & lenitate. Mansuetus enim est, qui nulli iniuriam irrogat. Dictus est autem mansuetus, quasi manu assuetus. Talis enim debet esse monachus, non contumax, aut superbus. Mansuetus quis, & vndè dicatur. Vndè & sequitur: *non superbiendo, aut resistendo, vel contradicendo.* Superbiendo enim magistro resistit, qui verbis imperijsque eius despiciendo contradicit. Resistendo contendit, qui ea, quæ implere iubentur, in facie renuit. Contradicendo repugnat, qui à se ea, quæ fieri iubentur, non fieri aperta voce reclamat. Quod facere * monachum * al. monacho prohibetur, cùm subditur: *Quòd si post suggestionem suam in sua sententia prioris imperium perdurauerit, sciat iunior ità sibi expedire, & ex charitate confidens de adiutorio Dei, obediat.* Hinc Basilius ait: Omne quod iniunctum

fuerit

fuerit tibi, religionis gratia libêter obtempera: etiamsi supra vires tuas fuerit, nè sper nas illud, sed causam impossibilitatis tuæ ei, qui tibi iniungit, fideliter enarra, vt eius quidê moderamine, quod tibi onerosum fuerit, subleuetur, & côtradictionis vitio carere possis. Qui enim fideliter, & purè Deum diligit, & certus est de retributione Domini, nec sufficere sibi putat *, quæ ei iniunguntur, sed semper augmenta operis quærit, & maiora, quàm iniunguntur, desiderat & exoptat, etiamsi supra vires videatur esse, quod facit. Hinc Cassianus dicit: Illa est vera obedientia, quæ, quanuis aliquid difficile ei imperetur, nihil tamen discutiens, sine aliquâ hæsitatione perficere nititur, nihil de impossibilitate murmurans, sed plena fide atque deuotione, quicquid dictum fuerit, non tanquàm ab homine, sed tanquàm à Deo sibi suscipit imperatum. Ità enim omnibus virtutibus præferri debet obedientia, vt huic omnia postponantur, & vniuersa dispendia monachus subire contentus sit, dummodò hoc bonum in nullo violare videatur.

* al. ea, quæ iniunguntur.

Obedientia omnibus virtutibus præferêda.

Vt in monasterio non præsumat alter alterum defendere.

CAP. LXIX.

P*Ræcauendum est, nè quauis occasione præsumat alter alterum defendere monachum in monasterio, aut quasi tueri.* Tueri, dicitur sustinere, opem ferre vel * præsidium. Hinc & terribiliter Basilius ait: Qui consentit peccantibus, & defendit alium delinquentem, maledictus erit apud Deum & homines, & corripietur increpatione seuerissima. Hinc & beatus Papa Gregorius dicit: Peccatores in quo sibi sunt conscij, in eo & alium peccantem defendunt. Sibi enim quisque timet, cùm alium videt corripi, ideò contra verba corripiêtium vnanimiter surgunt. Hinc Salomon ait: Stuppa collecta, synagoga peccantium. Sequitur: *etiamsi qualibet consanguinitatis propinquitate iungantur. Nec quolibet modo id à monachus præsumatur: quia exindè grauissima occasio scandalorum oriri potest. Quòd si quis hæc transgressus fuerit, acriùs coerceatur.* Hinc & alius Pater ait: Si quis errori alterius consenserit, & illi consilium dederit, vt se tardiùs humiliet, sciat se cum illo, simili modo iudicandum culpabilem. Hinc & beatus Columbanus ait: Defendere proximum vel consanguineum in monasterio, nullo modo permittimus. Vt quid enim alium defendat, qui iam sibi non viuit, sed Christo, quem imitatus, manet crucifixus? Qui ergò proprias perdidit voluntates, vt CHRISTI in se voluntatem impleret, cur aliorum delicta defendat? Sit ergò ei æquus amor, tam in consanguineo, quàm in cætero fratre, qui ei sanguinis affinitate non iungitur: Nec quenquam sub disciplinæ moderamine positum tueri studeat, nè vitium defendendo in alijs dimittat. Qui enim timet Dominum, si viderit fratrem suum errare, quæ sancta sunt, debet ei demonstrare, & rectum iter ostendere: vt cum timore Dei incedens, illam Salomonis impleat sententiam, quæ dicit: Libera eos, qui ducuntur ad mortem, & de interitu liberare non cesses.

* al. præsidio esse.

lib. 33. Mor. cap. 5.

Eccli. 21.

Prouer. 24.

Vt non præsumat passìm quisquam alium cædere in monasterio, vel excommunicare.

CAP. LXX.

PAssim, dicitur inordinatè, incongruè, & sine rationis modo. *Vetetur in monasterio omnis præsumptionis occasio. Ordinamus atque constituimus, vt nulli liceat quenquam fratrum suorum excommunicare aut cædere, nisi cui potestas ab Abbate fuerit data.* Nô enim secundùm commotionem, vel animositatem cordis, debet frater in fratrê manus ad percutiendum extêdere, sed studio charitatis castigare eum humiliter debet atque corrigere. Hinc & beatus * Aurelius ait: Frater in fratrem si ausus fuerit mittere manum, legitimam disciplinã accipiat. *Peccantes autem, coram omnibus argu(a)ntur, vt cæteri metum habeant.* Et in Deuteronomio scriptum est: Non oderis fratrem tuum in corde tuo, sed publicè argue eum, nè habeas super illo peccatũ. Hinc & beatus Augustinus ait: Non est contrarius Apostolus Domino, qui dicit: Peccantes coram omnibus argue, vt cæteri timorem habeât, cùm ille dicat: Corripe eũ inter te & ipsum solum. Vtrunq; enim faciendum est, sicut infirmitatis diuersitas admonet eorũ, quos vtiquè non perdendos, sed corrigêdos curandosq; suscepimus, & alius sic, alius autem sic sanandus est. *Infantũ verò vsq; ad quindecim annorum ætates disciplinæ diligentia ab omnibus & custodia sit: sed & hoc cum omni mensura & ratione.* Hinc & quidam monachorum Magister ait: Infantulos verò vsq; ad quintũ decimum annũ nô excômunicari, sed præcipimus vapulare pro culpis: post quindecim verò annos iam non vapulare, sed excômunicari côdecet, quia iam intelligunt quomodò pœnitere & emendare debeant. *Nam in fortiori ætate qui præsumit aliquatenus sine præcepto Abbatis, vel in ipsis infantibus sine discretione exarserit, disciplinæ regulari subiaceat.*

* al. Aurelianus

1. Timo. 5.

Leuit. 19.

Similẽ quid habet Ser. 5. de verb. Domini.

Matth. 18.

Hinc

Hinc Ferriolus ait: Monachus in monachum inflammatus, quod est turpissimũ, manus inijcere non præsumat propter illos, ad quos pertinet correctionis vel nôsse modum, vel tenere iudiciũ: nè vno peccante, cæteris crescat audacia præsumendi.

Tob. 4.

Sequitur: *Quia scriptum est: Quod tibi non vis fieri, alteri nè feceris.* Nemo enim à quoquam sibi vult noceri, nec ipse ergò cuiquam debet nocere, sed potiùs inter vtrosq; debet fraterna charitas crescere, & ad eos, quos aliquis increpat, talem debet affectum seruare, qualem pater ad filium, & medicus ad ægrotum.

Vt obedientes sint sibi inuicèm fratres.

CAP. LXXI.

O*Bedientia bonum non solùm Abbati exhibendum est ab omnibus, sed etiam sibi inuicèm ità obediant fratres, scientes per hanc obedientia viam se ituros ad Deũ.* Hinc & alij Patres dixerunt: Virtus obedientiæ expetẽda est, & secundùm vires vniuscuiusque exercenda, & ad primum verbum senioris omnes, qui audierint, ex fratribus assurgere oportet. Et qui non surrexerit, veniam petat, & pœniteat, quantũ iudicauerit senior, & adimpleat quod iussum est. *Præmisso ergò Abbatis aut Præpositorũ, qui ab eo constituuntur, imperio.* Præmisso, dicit, anteposito, antè imperato, ordinato vel mandato. *cui nõ permittimus priuata imperia præponi.* Priuata dicit, id est, sigillata vel propria, & communia singulorum. Quæ imperia singulorum priuata, dimittẽda sunt propter Abbatis vel Præpositorum imperia, non super illorum imperium agenda. *decæterò omnes iuniores prioribus suis cũ omni charitate vel solicitudine obediant. Quòd si quis contentiosus reperitur, corripiatur.* Licèt durum videatur, obedientia vsque ad mortem facienda

Philip. 2.

est, secundùm exemplum Domini, obedientis patri vsque ad mortem: & vnũquenque oportet fratri suo seruire, sicut Abbati proprio vel patri, sicut Apostolus dicit:

Galat. 5.

Seruite inuicèm in timore Christi. *Si quis autem frater pro quamuis minima causa ab Abbate, vel à quocunque seniore vel priore suo corripitur quolibet modo, vel si leuiter senserit animũ prioris cuiuscunq, contra se iratum, vel cõmotum quamuis modicè, mox sine mora tam diù prostratus in terra ante pedes eius iaceat satisfaciens, vsque dum benedictione sanetur illa commotio.* Hinc beatus Basilius ait: Eo affectu obedire oportet ei, qui nos ad opus mandati cohortatur, quo esuriens paruulus nutrici obtẽperat ad vbera * inuitanti, vel quo affectu omnis homo suscipit ab aliquo ea, quæ ad vitã pertinẽt. immò & si quid amplius, pro eo, quòd est multò preciosior futura vita quàm præsens, sicut &

* al. imperanti.

Ioan. 12.

Dominus dixit, quia mãdata mea vita æterna sunt. *Quod si qui contempserit, aut corporali vindictæ subiaceat, aut, si contumax fuerit, de monasterio expellatur.* Hinc alibi scriptum est: Ad primum verbum discussionis senioris siue * æquinomi, siue alicuius fratris, venia petenda est, & tam diù in terra prostratus iaceat, donèc senior discussionem consummauerit. Si autem senior discusʃioné reiterauerit, & ipse veniam reiterare debet. Si quis tardior ad veniam inuentus fuerit, siue aliqua verba religioni cõtraria, siue pro excusatione sui delicti protulerit, mittendus est in carcerem, & pœniteat secundùm quod iudicauerit senior, vsque quò corrigatur. Si autem obstinatus inuenitur, separandus est à fratribus.

* fortè œconomi.

De zelo bono, quem debent monachi habere.

CAP. LXXII.

Iacob. 3.
Psal. 68.

S*Icut est zelus amaritudinis malus, qui separat à Deo, & ducit ad infernum: ità est zelus bonus, qui separat à vitijs, & ducit ad Deum, & ad vitam æternam.* Zelus amaritudinis malus, qui separat à Deo, & ducit ad infernum, sine dubio de inuidia & odio * nascitur fraterno. De hoc enĩ zelo & beatus Cyprianus ait: Zelare & inuidere alterius bono, non est paruum, sed grande & magnum malum. Salomõ quoque ait: Zelus & iracundia minuunt dies. Sine dubio enim non paruum, sed grande est malum, quod hominem separat à Deo, & subdit diabolo: separat à patre, & ducit ad deceptorem: separat à vita, & ducit ad mortẽ: separat à gloria, & ducit ad pœnam. Hoc enim inuidiæ zelo perculsus Cain, occidit Abel fratrem suum. Hoc zelo perculsi filij Iacob, fratrem suum Ioseph vendiderunt. Hoc zelo perculsi Pharisæi & scribæ, morti Dominum tradiderunt per fraudulentum osculum Iudę. Hunc ergò amaritudinis zelum, Dei non oportet habere seruũ, sed potiùs illum, qui separat à diabolo, & ducit ad Christum: qui separat à morte, & ducit ad vitam: qui separat à vitijs, & ducit ad virtutes: qui separat à tormentis, & ducit ad regnum cælorum. Iste enim zelus de amore nascitur virtutum, non de odio fraterno: de charitatis fonte, non de odij fomite. Iste enim zelus animæ salutem tribuit, fidem retinet, & omnem rectitudinẽ diligit. Hunc zelum Dominus exercuit, quandò vendentes & ementes de tẽplo flagellatos eliminauit. Nam & Phinees pro zelo rectitudinis principatum & honorem accipere meruit sacerdotis. *Hunc ergo zelum feruentissimo amore exerceant monachi, id est, vt bonore*

Zelus amaritudinis grande malum est.
* al. procedit
De zelo & liuore.
Eccli. 10.
Gene. 4.
Gene. 37.
Math. 26.
Zelus bonus quæ bona tribuat homini.
Marc. 11.
Lucæ 19.
Ioan. 2.
Num. 25.
1. Mach. 2.

nore se inuicem præueniant. Hinc & Apo-
Roma. 12. stolus ait: Charitatem fraternitatis inui-
cem diligentes, honore inuicem præueni-
entes, spiritu feruentes, Domino seruien-
tes. Tunc enim spiritu feruemus, si seculo
frigidi simus. Et quia frigidos Dominus
* al. in tepidis non amat, & * tepidos nauseatur: vult
nos, qui sub lege spiritu viuimus, nihil re-
missum, nihil in nobis habere tepidum,
sed cum feruore spiritus, & calore charita-
* al. peragere. tis & fidei cuncta * peragamus. Vndè &
aptè sequitur; *Infirmitates suas, siue corporum,*
siue morum, patientissimè tolerent. Hæc ille vera-
citer implet, qui charitatem in se veraciter
1. Cor. 13. habet. De qua scriptum est: Charitas pati-
Galat. 6. ens est. Hinc & Apostolus ait: Inuicem
onera vestra portate, & sic adimplebitis le-
gem Christi, id est, charitatem. *obedientiam*
1. Reg. 15. *sibi certatim impendant.* Scriptum est enim: Me-
lior est obedientia quàm victima. Et Apo-
stolus ait: Obedientes inuicem in vinculo
pacis. *Nullus, quod sibi vtile iudicat, sequatur, sed*
1. Cor. 13. *quod magis alijs.* Hinc Apostolus ait: Chari-
tas non quærit, quæ sua sunt, id est, non
cogitat tantùm, quod sibi vtile est, sed
quod alijs vtiliter seruiendo ministret.
charitatem fraternitatis casto impendant amore.
Charitas enim non est duplex, nec alicui
Ibidem. inuidet, sicut scriptum est: Charitas non
æmulatur, non agit perperàm, id est, per-
uersè, quia omnia secundùm ordinem fa-
cit, & omnia vitia foràs penitùs excludit,
& alterius felicitatem quasi suam liben-
ter amplectitur. Vndè & aptè sequitur:
Deum timeāt, Abbatem suum syncera & humili cha-
ritate diligant. Scriptum est enim: Qui De-
um timet, nihil negligit. Et quia verè De-
um timet, ideò Abbatem suum syncera &
humili charitate diligit. Syncera & hu-
milis charitas est, quam nos Dominus ha-
Ioan. 15. bere præcipit, dicens: Hoc est præceptum
meum, vt diligatis inuicem, sicut dilexi
1. Ioan. 4. vos. Ad hoc enim nos diligere debemus, vt
habeamus Deum, & maneamus in Deo. Et
* al. quia facit hæc dilectio est, * qua fit Deus omnia in
omnibus, & qua nos alterutrùm diligere
debemus. *Christo omninò nihil præponat, qui nos*
pariter ad vitam æternam perducat. Cùm ergò
Dei amori nihil præponendū. Christo nihil præponere debeamus, quæ
consequenter dicuntur, attonitis auribus
audiamus. Ait enim: Qui nos pariter ad
vitam æternam perducat. Nullus enim nos
alius ad æternam perducere vitam, nullus
ad æternum, nisi ipse tantùm, valet perdu-
cere regnum. Ipse enim, secundùm Psal-
Psal. 94. mistam, Ipse est Dominus Deus noster,
nos autem populus eius, & oues pascuæ
1. Pet. 2. eius. Ipse enim cùm sit omnipotens, non
aliud dedit precium, sed morti solum pro
nobis tradidit semetipsum. Ipse nos mise-
Gala. 4. ricorditer in filios adoptauit, & vt cohæ-
Ephe. 1. redibus, cælorum regna promisit. Et ideò
illi, vtpotè Deo nostro, nihil præponere,
nec debemus in rerū natura, rerum omni-
um creatori aliquid coæquare.

De hoc, quòd non omnis obseruatio iustitiæ in hac regula sit constituta.

CAP. LXXIII.

R*Egulam autem hanc descripsimus, vt*
hanc obseruantes in monasterijs, ali-
quatenus vel honestatem morum, vel
initium conuersationis nos demonstre-
mus habere. Tanto enim huius regulæ faci-
liùs obseruare debemus instituta, quanto
in ea conuersationis leuiorem inesse de-
scriptam cernimus formam. Nam qui ista
obseruare negligit minima, non potest re-
ctò tramite conscendere ad maiora, quæ il-
li perfectam valeant componere vitam.
Nam sequitur: *Cæterùm ad perfectionem con-*
uersationis qui festinat, sunt doctrinæ sanctorum Pa-
trum, quarum obseruatio perducat hominem ad cel-
situdinem perfectionis. Et Eliæ enim, & aliorū 4. Reg. 1.
illius temporis vita, doctrina, & actio pro-
phetarum, nihil fuit aliud, nisi exemplar
& norma istius temporis monachorum.
Nam & in nouo testamento, Iohannis & Matth. 3.
omnium Apostolorū, norma sunt omni- Matth. 19.
um rectè viuentium monachorum. Vndè
& sequitur: *Quæ enim pagina, aut quis sermo di-*
uinæ authoritatis veteris ac noui Testamenti, non est
rectissima norma vitæ humanæ? Aut quis liber sancto-
rum catholicorum Patrum hoc non resonat, vt recto
cursu perueniamus ad creatorem nostrum? Necnon
& collationes Patrū, & instituta, & vita eorum, sed
& regula beati Basilij patris nostri, quid aliud sunt,
nisi benè viuentium, & obedientium monachorum in-
strumenta virtutum? Hinc beatus Isidorus ait:
Plura sunt præcepta vel instituta mona-
chorum, quæ à sanctis Patribus sparsim
prolata reperiuntur, quæque etiam non-
nulli ad altius vel obscurius posteritati cō-
posite tradiderūt. Quisquis ergò vestrûm
illam vniuersam veterum disciplinam con
tendit appetere, pergat, inquātùm placet,
& ad arduum illum limitem atque angu-
stum leuigato cursu incedat. Qui verò
tanta iussa priorum explere nequiuerit, in
huius liminis disciplinam gressum ponat,
néve vltrà declinandum studeat: nè, dum
delicatiùs appetit inferiora, tam vitam,
quàm nomen monachi perdat. Quapro-
ter sicut illa præcepta * priora perfectum * al. priorū
reddunt ac summum, ità facient ista vel vl-
timum. Illa custodiūt perfecti, ista sequan-
tur post peccatum conuersi. Hæc igitur, ô
serui Dei, milites Christi, contemptores
mundi, ità volumus custodiri, vt maiora
præcepta Patrum per omnia conferuetis.
Plenitudo autem sanctæ conuersationis,

& spiritalis atque perfecta doctrina in eorum sanctorũ Patrum regulis nobis quotidiè recitatur, quorum & probata vita diuino munere, & docendi est attributa authoritas. *Nobis autem desidiosis, & malè viuentibus, atque negligentibus, rubor confusionis est.* Cùm enim priorum sanctorum vitam tantis audimus pollere virtutibus, confusionis verecundia ruboreque * confundimur, qui ad illorum perfectionem venire minimè valemus. Sed nobis * confidentiæ audaciam tribuant verba, quæ sequuntur: *Quisquis ergò ad patriam cælestem festinas, hanc minimam inchoationis regulam descriptam, adiuuante Christo, perfice: & tunc demùm ad maiora, quæ suprà commemorauimus, doctrinæ virtutumq́; culmina, Deo protegente, peruenies. Amen.* Facienti hæc, vita erit æterna. Paterno nos more beatus hortatur Benedictus, vt si ad cælestem volumus ascendere patriam, hanc minimam priùs festinemus inchoationis perficere regulam: & sic, adiuuante Christo, ad maiorum studeamus Patrum doctrinam, & ad virtutum sublimia properemus scandere culmina. Cui nos libenter obtemperare, & eius præcepta libenter debemus audire: quia felix, qui hanc rectè implere poterit regulam: felix, qui in præsenti adhuc positus vita, ad virtutum poterit ascendere culmina. Sed his omnibus felicior, cui post præsentem vitam, vita erit æterna. Felix, qui semper cum sanctis regnare, cum angelis viuere, cum vtrisque gaudere, & cum ipso Domino in perpetuum feliciter poterit viuere. Ad quam vitam ille nos feliciter ducat, qui in præsenti misericorditer regit atque gubernat, Iesus Christus Dominus noster, qui cum Patre & Spiritu sancto vnus Deus viuit & regnat in secula seculorum, Amen.

* al. persuadimur,
* al. confidentem

EXPLICIT EXPOSITIO SMARAGDI ABBATIS IN REGVLAM S. BENEDICTI.

D. IO-

D. IOANNIS TRITHEMII ABBATIS SPANHEIMENSIS, DE VIRIS ILLVSTRIBVS, ORDINIS S. BENEDICTI, LIBRI QVATVOR.

PRAEFATIO.

COGITANTI mihi, ac crebriùs animo reuoluenti pristinum ordinis nostri sacrati decorẽ, fortis eius dolor incutitur: quòd, cùm in omnibus ordinibus cæteris, fortia ac memorabilia gesta patrum, scriptis commendata sunt, in solo ordine nostro (quibus antiquitate, dignitate, & authoritate præstat) nihil aut parùm cernimus singulariter esse conscriptum: vel si quid in laudem illius ab antiquis editum est, ad manus meas minimè peruenit, quanuis non mediocriter inquirendo laborârim. Nam, vt dicere cœperam, alij penè omnes ordinis sui historias in vno codice habere noscũtur, quibus iuniorum animos ad præcedentium patrum exempla imitanda prouocent. Habent etiam illustriũ virorum catalogos, habent sanctorum actus cõscriptos suorum: quorũ notitia quantùm conferat infirmioribus fratribus, nemo expertus, qui dubitet. Noster autem ordo, cùm sit cæteris penè omnibus antiquior tempore, stabilior authoritate, non æstimandus est, doctis sanctissimisque ab olim vnquàm caruisse luminibus, qui vita & doctrina sanctam illustrauerunt ecclesiam. Cuius rei gratia ego frater Iohannes in Trittenhem, Abbas in Spanheim eiusdem ordinis, ad preces amicorum & fratrum persuasus, ex diuersis Chronicis veterum atque historijs, præsens opusculum comportare institui ad laudem omnipotentis Dei, & præfati ordinis Benedicti honorem: in quo breuiter me expediam, nè prolixitas tædium pariat, & vt memoriæ lectoris conferat puritatẽ operis compendium. Nam si vitam singulorum, quos in hoc volumine breuiter signaui, latiùs voluissem exponere: opus profectò prolixum, & ingentis magnitudinis conarer efficere. Vndè breuitati consulens, gesta eorum non dilataui: satis fore computans, si nomina, dignitates, ac tempora compendiò designem. Nemo autem, qui præsentem librum dignabitur inspicere, putet me omnium, qui in nostro ordine floruerunt, facere mentionem: cùm hoc mihi non solùm difficile, verùm & impossibile sit. Ab initio etenim ordinis nostri multi doctrina excelluerunt & vita, quorum nec scripta cognoscimus, nec tempora: quorum numerus in tantùm creuisse dicitur, vt ad multa millia extendatur. Ego autem syluam historiarum transacti temporis, quantùm licuit, ingressus, paucos collegi de pluribus: sequentibus viam, qui restant, præbiturus, nõ terminũ.

EXPLICIT PRAEFATIO.

INCIPIT LIBER PRIMVS IOANNIS TRITHEMII, SPANHEIMENSIS ABBATIS, DE VIRIS ILLVSTRIBVS ORDINIS SANCTI BENEDICTI.

ORDINIS itaque nostri principium perstringentes, ab illo sumamus loquendi exordium, qui nobis regularis obseruãtię primus põbuit institutũ. BENEDICTVS igitur, à quo nomen benedictionis hæreditamus, huius nostri ordinis primus institutor est: qui normam religiosè viuendi in cœnobijs edidit: qui pater & dux monachorum ab initio fuit. Hic Nursiæ prouincia exortus, de claris parentibus vir clarissimus enituit: cuius pater prouidus Iustiniani Imperatoris nepos, Comes Nursensis: mater verò, Abundantia dicta, marchionissa Monteferratensis fuit. Hæc viroque periclitata in partu, geminos edidit: filium, scilicet, Benedictum, & filiam nomine Scholasticam: qui ambo seculum CHRISTI amori postponentes, Domino in monastica vita militârunt. Nam Benedictus cùm adhuc paruulus esset, Ro-

S. Benedictum ab viroque parente illustre fuisse.

mæ scholis traditur: sororautem in domo paterna reseruatur. At Benedictus puer, cùm Romæ ad literas positus, multos per abrupta vitiorum ire in mortem cerneret: relicto studio, secularique philosophia despecta, soli Deo seruire cupiens, deserti locum, Dei spiritu vocatus, petiuit. Ibi multis annis carnem macerans, in virum sanctum, atque perfectum euasit: qui tandem cœnobia multa construxit, in quibus monachis viuendi regulam tradidit, secundùm quam viuere pro nostra possibilitate profitemur vsque in hodiernum diem. Ipse autem sanctus Benedictus, constructo monasterio in monte Cassino, in quo castrum & ara Apollinis habebatur antiquitùs, locum ab omni immunditia diaboli purgatum, monachis fecit habitabilem: in quo gessit Abbatis officium triginta & quatuor annis, & regulam scripsit omni discretione præcipuam, sermone luculentam: ordinemque suum, dum adhuc viueret, in multas mundi partes dilatauit. Audientes enim principes catholici, & ecclesiarum præsules deuoti, sanctissimam vitam patris Benedicti, cupiebant singuli cœnobia illius institutionis in suis prouincijs & regionibus à fundamentis erigere. Palmites etenim suas Benedictus extendit vsque ad mare, & propagines vsque in longinquum: qui non solùm sibi laborauit, sed omnibus exquirentibus veritatem. Nam quantùm ad conuersationem eius pertinet, fuit fide firmus, spe robustus, gemina charitate feruidus: mente purus, deuotione præcipuus: in oratione ardens, in meditatione accensus: in lectione sanctarum scripturarum sedulus, in contemplatione altus: &, vt breuiter concludam, omnium virtutum ornatu insignis: humilis, pudicus, sobrius, castus & quietus. Cuius si conuersationem interiorem & exteriorem scire desideras, regulam, quam scripsit, legas. Sanctus enim vir, qui vsque ad prophetiæ spiritum exaltari meruit, nequaquàm aliter viuere potuit, quàm suis viuere præcepit. Ad exteriorem conuersationem totus erat igneus, totus exemplaris, humilis, charitatiuus, benignus, mansuetus, & ouium Christi pastor vigilantissimus: qui amori Dei nihil vnquàm præposuit. Et tamen, cùm ratio exigebat, zelo disciplinæ accensus, peruersorum vitam constanter arguebat. Huius conuersionem, vitam, & admiranda gesta si quis pleniùs nôsse desiderat, secundum librum dialogorum beati Papæ Gregorij legat. Hic itaque Benedictus legifer noster, natus fuit anno Domini quadringentesimo octogesimo. Venit ad conuersionem anno ætatis suæ quartodecimo. Moritur anno Domini quingentesimo quadragesimosecundo, ætatis suæ LXII. indictione V. vicesimaprima die mensis Martij: sepultus in ecclesia sancti Martini, quam ipse in eodem cœnobio construxerat. Et ab hinc ordo noster incepit sancti Benedicti nomen retinere, & regulam.

De multiplicatione ordinis, & profectu, & de fundatione cœnobiorum.

CAP. II.

Coepit exhinc ordo sancti Benedicti valde multiplicari, & vsque in longissimas terrarum prouincias extēdi. Nam, vt diximus, cùm sanctus Pater adhuc viueret, nobiles terræ, & ecclesiarum pontifices de remotis regionibus legatos suos ad eum miserunt, postulantes sibi fratres destinari monasticæ institutionis magistros: qui apti essent & alios docere, & Benedicti conuersatione, quam vidissent, instruere. E quibus in Cenomaniam beatus Maurus Abbas ab episcopo postulatꝰ mittitur, qui fundato cœnobio multos filios in Christo cōgregauit. Placidus etiā in Siciliam dirigitur, vbi post aliquot annos cū triginta fratribus ꝓ fide Christi martyr efficitur. Post decessum verò beatissimi patris Benedicti, ordo sacratus per annos fermè sexcentos magnificè dilatatus est, &, multis cœnobijs vbiquè fundatis, inter oēs ordines & numero, & merito obtinuit principatū. Sed Cisterciēsium, & Mendicantiū ordinibus nouissimè exortis, nō adeò monasteria fundabātur ordinis nostri, quēadmodū tēporibus construebantur præteritis. De his autē posteriùs habendus est sermo. O quanta principū vetusti tēporis ad ordinē nostrū deuotio: ô quanta præsulū ecclesiarū pro monachorū necessitatibus solicitudo: qui cōstruendis cœnobijs pro laude Dei omne studiū impenderunt & censum. Et quanq̃ oim monasteriorū nostri ordinis, fundationes describere singulatim non valeam: multorū tamē fundatores, & tēpora principij memoria teneo: quorū idcircò recordatus nō sum, nè cæteris viderer fecisse iniuriā. Generaliter aūt, quē reperi, numerū perstringam, vt multiplicationem ordinis promissam insinuem. Nā, vt fertur, numerus monasteriorū ordinis nostri Abbates habentiū, exceptis Præposituris, Prioratibus, & cœnobijs monialium, vltra quindecim millia extenditur. Vnde, si vnusquisq; sua possideret, tertiam partem Christianitatis sanctus Benedictus habere crederetur. Si cui hæc videātur incredibilia, historias veterum legat, gesta trāsacti temporis reuoluat: & maiora nostri ordinis laudū præconia inueniet, quàm ego aut dicere velim,

Abbatiarū ordinis Benedictini numerus quantus.

velim, aut possim. Vt autem magnorũ fidem adstruam minimis, nemo tantã multitudinem cœnobiorum abbatialiũ in tot mundi partibus velut incredulus miretur: cùm in sola prouincia Moguntina adhuc habeamus Abbatias nostri ordinis centum xxiiij. præter illas, quæ ab ordine dimembratæ sunt: quarum numerus denarium superat. Igitur à tempore sancti Benedicti per multos annos ordo noster in maxima religione viguit, & Ecclesiã Dei per annos septingentos laudabiliter sustentauit: dum fratres in eo degentes, nõ solùm sanctitate conuersationis sibi proficerent, immò etiam populis doctrina, & librorũ multiplicium editione prædicarent. De quibus omnibus, quantùm nobis cõcedere dignabitur altissimus, in sequentibus sub compendio dicemus. Quid ni multiplicaretur hic sacer ordo, cuius institutor sanctissimus, regula discretissima est? Scripserunt multi sancti Patres monachorum proposito regulas: sed Benedicti regula iure omnibus præfertur, quæ discretior, solidiorque in singulis comprobatur. Laudet quisque suum propositum: nos Benedicti præ omnibus amplectimur institutũ.

Abbatiarũ Benedictinarum solius prouinciæ Mogũtinæ, numerus quis.

De multis ordinibus, qui regulam sancti Benedicti profitentur, statutis tantùm singularibus appositis.

CAP. III.

COmmendant nõ mediocriter diuersorum ordinum principes regulam Benedicti, qui discretione & securitate cõscientiæ eandem præcipuam intuẽtes, colla suæ conuersationis eidem humiliter voluerunt submittere, gaudentes se ducẽ habere sacrati exercitûs, quem patrem monachorum sanctissimum non ignorabãt. Militãt em̃ sub eius regula multi ordines monachorũ, statutis singularibus dũtaxàt appositis. De quibus primus est ordo, quẽ ipse princeps monachorũ Benedict⁹ instituit: ordo quoq; Specuẽsis, ordo Carthusiẽsis, ordo Cistercienfis, ordo sancti Vuilhelmi, ordo Scotorum, ordo montis Oliueti album portans habitum, ordo Cælestinorum, ordo Sclauorũ, ordo vallis Vmbrosæ, ordo fontis Ebrandi, ordo Humiliatorum sub albo habitu, qui primus cœpit in Alemania: sed puto, quòd iam ex toto defecerit: ordo Grandimontensis, ordo sancti Ambrosij, ordo Gamaldulensis album portans habitum, ordo vallis Scholarium, ordo sancti Pauli primi eremitę, ordo de sancta Burga vidua. Omnes hi ordines sub regula sancti Benedicti militare feruntur. Si qui plures eam obseruent, ad notitiam meam non venerũt. Ecce quemadmodùm Pater sanctus non tantùm sibi laborauit, sed omnibus exquirentibus veritatem. Nullus dubitet, quin sub hac regula in tot ordinibus multi sanctissimi viri Domino militauerint, qui iam cũ Christo coronati regnent in cælestibus: sicut de nostris ex parte dicemus in sequentibus.

De sanctis, & canonizatis ex ordine sancti Benedicti.

CAP. IIII.

GLoriosus Deus in sanctis suis, hunc ordinem præteritis ab initio multis sacratissimis viris mirabiliter decorauit, qui vita claruerunt, atque virtutibus: sicut diffusè in gestis eorum continetur. Et quid mirum, si tot luminibus claruit, qui tanto iam tempore durauit? Nam per septingentos fermè annos nunquàm sine viris ordo fuit illustribus. Et quidem nobis impossibile est, omnium sanctorum huius ordinis vel sola nomina describere: quorum tantus est numerus, vt multis in summa videatur incredibilis. Et, vt promissus locus seruetur compendio, clarorũ virorũ huius instituti summa paucis afferatur. Temporibus Ioannis Papæ vicesimi secundi ex annalibus summorum pontificum, & historijs veterum reperti sunt de ordine sancti Benedicti, tam ex monachis simplicibus, quàm ex Prælatis diuersarum dignitatum, sanctorũ catalogo inserti quindecim millia, quingenti, quinquagintanouem. Quis omnium horum singularẽ posset facere mentionem? In tertio aũt huius operis libro, quorundam memoriam, Deo largiente, habiturus sum: quorum nomina, gesta, & tempora potui inuenire, sicut ibidẽ patebit. Gaude pater Benedicte, qui tuis sacratissimis institutis, Christo regi tot animas adduxisti, vt se nullus ordo præsumat tuo gregi numero ꝓfiteri æqualem. Iam exultans cum angelis in cælestibus regnis, propheticis verbis ouando testaris: Ecce ego, & pueri mei, quos dedit mihi Dominus. Esa. 8. Quemcunq; igitur, fratres charissimi, præmia sanctorum clara delectãt, laboriosa exempla non terreant. De multitudine autem sanctorum nostri ordinis vanè gloriamur, nisi eorum vestigia pro posse imitemur. Quid enim prodest nobis, si nos millia sanctorum habuisse legimus, & conuersationem illorum fugiamus? Cùm itaque sanctos nostros extollimus, per bonos mores ad eorum consortium peruenire festinemus. Tunc enim de sanctorũ nostrorum multitudine fructuosè gloriabimur, si benè viuendo eorum numerum augere sedulò conemur. Idcircò nobis tanta sanctorum multitudo proponitur, vt, dum mundum vicisse multos conspicimus, pusillis & nobis, DEO iu-

uante, idem facere possibile confidamus. Multi autem sanctos ordinis sui laudibus extollendo prædicant, qui conuersatione morum ab eorum vita discordant: de quibus per sapientem dicitur: Non est speciosa laus in ore peccatoris. Vos autē, fratres, non sic: sed qui sanctos nostros verbis extollitis, eorum vos imitatores esse moribus probetis. Homines illi fuerūt, similes nobis, mortales, & corruptibiles: sed gratia Dei facti sunt immortales. Quod ergò gratia illis contulit, nobis amantibus non negabit. Cor tantùm & animum gratiæ cōformemus: & quod illi poterant, Deo largiente, poterimus.

Eccli. 15.

De summis pontificibus, cardinalibus, archiprǽsulibus, atq; episcopis ex ordine nostro assumptis.

CAP. V.

Matt. 5.

Vera Domini sententia est, & nostro etiam cōpleta ordine, qua dicit: Nō potest ciuitas abscondi supra montē posita: & nemo accendit lucernam, vt abscondat eam sub modio, sed super candelabrū ponat, vt luceat domum intrantibus. Non latuit ordo sancti Benedicti sub modio abiectionis & obliuionis: sed supra cādelabrum Ecclesiæ exaltatus est, vt doctrinæ & sanctitatis lumē eius præberet fidelibus. Vndè mox ab exordio plantationis suæ, multipliciter in Ecclesia Dei meruit exaltari, dum populi quique fideles, de grege Benedicti patris ecclesiarum suarum maximoperè sibi eligerent sacerdotes. Quænā ecclesia non summis tunc optâsset desiderijs, de ordine tanti patris habere pastorē, in quo Christianæ religionis amor viguit, sacræ scientiæ lumen effulsit, honestas morum resplenduit? Factum est itaque, vt multi fratres ex hoc ordine ad diuersas ecclesiarum dignitates vocarentur: aliquì propter eximiam sanctitatem, aliqui verò propter sacræ doctrinæ excellentiam, nōnulli ob singularem agēdorum industriā, quidam etiam propter generis claritatem: omnes autem ob regularis vitæ disciplinā. In omnibus enim amor religionis monasticæ miro populū modo in sacerdotibus afficiebat. De hoc sacratissimo Benedicti ordine fuerunt sanctæ, Romanæ, & vniuersalis Ecclesiæ summi pōtifices decem & octo: qui sibi succedentes diuersis temporibus, ordinem magnificè dilatârunt. Cardinales quoq; sanctæ Romanæ ecclesiæ nostri ordinis fuerunt cētum octogintaquatuor, viri in omni literatura scripturarum doctissimi. Archiepiscopi autem in diuersis mundi partibus ex nostra religione fuerunt mille, quingenti, sexagintaquatuor. Episcopi verò hui° instituti reperti sunt tria millia, quingēti, duodecim. Hi omnes de nostro ordine pontifices fuisse inuenti sunt ante concilium Constantiense, quod fuit anno Domini millesimo, quadringētesimo, septimodecimo. Si qui postmodū venerint, in præscripto numero nō sunt. Et de his etiā singulariter dicemus in quarto huius operis tractatu: nō quòd omniū vel nomina signaturi simus, vel tempora: sed paucos recensentes de pluribus, argumento fidem adstruemus. Floruit ordo diui Benedicti olim in ecclesia Dei multis decoratus præsulibus, quandò Spiritus sanctus sibi sacerdotes elegit moribus & conuersatione lucidos, scientia scripturarum illustratos. Sed nunc monachorum tepet deuotio: amor scripturarū extinctus est: & ideò ab ecclesiarum regimine, velut inutiles, repulsam iustè patiūtur. Olim nanque monachi ad gubernandas ecclesias vocati, nouerunt se Deo in monastico proposito exhibere fideles, & populo nihilominùs idoneos in omnibus prębere pontifices. Nunc verò si monachum ducem populorum constituas, statim in superbiam elatus, obliuiscitur, quod antea fuerat. Nec tamē hoc de omnibus generaliter dixerim: quoniam & nostra ætas in ordine viros, licèt paucos, doctrina & merito excellētes continet: qui, si ad regimen animarū positi fuerint, ab antiquis nequaquàm degenerarent. Sed nobis sufficiat nostra curare, aliena non appetere, in officio nostrę professionis firmiter militare. Officium autem monachorum est, tam sua, quàm aliorum peccata deplangere: vitia fugere, virtutes colere: humilitatem custodire, solitudinē amare. Felix talis monachus, qui etymologiam sui nominis actione confirmat. Felix, qui vnus est puritate simplicis conscientiæ, qui duplicitatem cordis refugit, qui dolos nescit, qui mundi vanitatē contemnit. Felix, inquam, ille monachus, qui, omnibus curis seculi postpositis, super custodiam suî solicitè vigilat: qui à sancto proposito, quod semel assumpsit, non declinat. Ad hanc summam nobis ex ordine nostro pontifices recēsentur: vt sanctitatem & religionem imitemur, non ambiamus officium. Meritis enim & sanctis moribus debetur præmium, non gradibus dignitatum. Si fortè nos delectat, cùm legimus numerum pontificum ex ordine nostro intantùm creuisse, vanè gloriamur: quoniam durum infortunij genus est, aliquandò fuisse felicem. Nec dixerim, quòd sublimitas personarū ordinem felicē reddiderit: sed doctrinarum eruditio, & merita sanctitatis. Fateor tamen dolorem meum, quem ex recordatione tam excellentium

18. Papæ ex S. Benedicti ordine assumptos.

tium virorum in nobis deficientium, accipio. Verecundor enim, & contristor, quod nostris temporibus tantis honoribus monachi indignos se exhibent. Qui tantùm gloriatur in alio, se non habere, vndè gloriari possit, ostendit. Heu perit à monachis sacræ studium lectionis, quod veteres olim insignes reddidit, & tâtis dignos honoribus. Iam sanctis moribus pauci deseruiunt: scientiæ scripturarum, pauciores. Et ex hoc vtilium personarum defectus in ordine surrexit monachorum.

De doctoribus nostri ordinis, & mirabili studio monachorum antiquitùs.

CAP. VI.

A Principio autem ordinis nostri vsque ad tempora Henrici Imperatoris quarti, multi viri doctissimi in eo floruerunt: sicut in secûdo libro huius opusculi ex parte, quantùm poterimus, explicabimus. Nam adhuc sancto Benedicto viuente, & ordine per diuersa terrarum spatia diffuso, plerique nobiles, eruditissimiq; iuuenes, monasticis institutis secundùm regulam eius colla submiserunt: qui non solùm in scripturis diuinis, sed etiam in secularibus literis peritissimi habebantur. E quibus clarissimus ille senator Cassiodorus, vir vndecunquè doctissimus, senatoria dignitate deposita, pro Dei amore monachus cœnobialis efficitur. Succedente verò tempore summum monachis erat studium scripturarum, & in omnibus doctrinis bonarum artium amor discendi continuus. Nam qui docti ad conuersionem venerant, iunioribus fratribus præceptâ discendi vtiliter ministrabant. Nec minor ætas proficiendi desiderium impedire potuit, quæ magistrorum imperio regebatur. Vt verò paucos è pluribus in exemplum demus, Bonifacium, & Rabanum archiepiscopos Mogûtinos, Bedam quoquè presbyterum intueamur: quorum primus Bonifacius adhuc puer quinq; annorû, in Anglia monasterio traditur: vbi intàtùm profecit iugi studio scripturarû, vt Doctor & Apostolus Germanorû habeatur. Extant eius ad diuersos elegantes epistolæ, extant & varia syntagmata, quibus ingenij eius vena redundans, fluenta sacræ doctrinæ effudit. Rabanus etiam, qui eidê Bonifacio in archiepiscopatu sextus ex ordine successit, in monasterio Fuldensi puer ad conuersionem venit: qui quantùm in scripturarum scientia profecerit, infinita penè testantur volumina, quæ côposuit. Et non solùm in expositione sacrarum literarum, sed etiam in humanitatis artibus peritissim⁹ fuit. Quâtùm in Poesi valuerit atque carminibus, mirabile opus de sancta cruce indicat: quâtùm in historijs veterû exercitatus fuerit, insigne volumen eius, de vniuerso pręnotatum, declarat: Rhetoricæ artis notitia, in scriptis & epistolis eius copiosè relucere dinoscitur. Beda monachus & presbyter venerabilis, toto notus in orbe, cùm esset annorum septem, à parentibus cœnobio traditur: cuius opera in vniuersa Ecclesia laudibus attolluntur. Hi sanctissimi viri, atque in scripturis peritissimi doctores, quicquid de scientia scripturarum nôrunt, in monasterijs sub regula ordinis didicerunt. Non mittebantur causa discendi ad exteras nationes, cùm in cœnobijs semper haberent bonarum artium præceptores. Taceo de cæteris pluribus eruditissimis viris, qui ad monasticam vitam in pueritia venientes, tam doctrina, quàm sanctitate gloriosi effulserunt. Amor enim & vsus discendi, ætatis supplent defectum. Legimus autem de sanctis patribus huius sacratæ religionis multa laudum præconia, quæ ad imitationem eorum nobis proponuntur. Magna in eis feruebat deuotio: arsit in eorum mentibus regularis disciplinæ zelus commendandus, qui eos nunquàm sinebat esse ociosos. Saluo enim officio diuino, cui omnes deuotè insistebant, de reliquo monachi studio vacabât scripturarum: quibus non solùm illuminabantur intellectu, sed etiam compungebantur affectu. In exercitio monachorum sancto semper viget amor, qui de lectione ad orationis vigilantiam vocat studiosos. Nam qui se in sanctis scripturis ampliùs exercitâssent, vacantibus horis, studio & expositionibus earundem intendebant: libros conficiêtes & varios tractatus, quibus studia fratrum suorum ad Deû quotidiè prouocabant. Cæteri autê fratres, iuxta quod regula vetat, ocio non vacabant: sed post orationes operi manuum deuotè insistebant. Libros scribebant, qui ad hoc erant idonei, & à doctorib⁹ edita, ex schedis ad mundum redigebant. Alij scriptos codices artificiosè conglutinabât, corrigebant alij, rubro minio cæteri exornabant. Nullius manus huic sancto deerat officio: gaudebant se omes participes haberi studiorû, quæ in expositionibus scripturarû gerebâtur. Iuniores etiâ fratres disciplinis instituebantur scholasticis, prout vnicuique eorum conueniebant: alij in Grammatica, alij in Orthographia: in Rhetorica nonnulli, vel Dialectica: quidam in Musica, Arithmetica & arte Computistica: alij in Philosophia: atque alij in his iam fundati, ad scripturas introducebantur Theoreticas. Nullus in cœnobijs locus dabatur ocio, sed suis studijs atque laboribus singuli

guli insistebant. Vndè etiam multi sanctissimi, doctissimiq́; in omni sciẽtia scripturarum viri, cum magna laude nominis sui & ordinis, euaserunt: quorum suo loco inferiùs, inquantùm Deus dederit, faciemus mentionem. O, si nunc in ordine diui Benedicti ferueret tantus amor scripturarum, quàm felices nos essemus eius professores. Nil monachis olim iucundius erat, q̃ in sacratissimis scripturis commorari, illas legere & exponere, & nouos semper ad laudem Dei libros compilare. Mittebãt quæ perscripsissent opuscula imperatoribus, regibus, principibus, & ecclesiarum prælatis: quorũ authoritate comprobata, ad posterorum ædificationem securè in lucem prodirent. Hoc testantur, quos scripserunt, librorum exordia: testãtur præfationum capita, diuersis authoritatibus destinata. Sed vbi nũc est veterum studium & disciplina monachorum? vbi sanctus amor perdiscendi scripturas? Periit studium, perijt disciplina monachorum. Iam magnus, & vtilis dicitur, non qui scientia scripturarum clarus effulserit: sed qui diuitijs colligendis inhians, temporalibus sordescit. Verùm non est huius temporis, laudibus ordinis vituperia inserere personarum: ad finem propositi stylum conuertamus. Iam nunc igitur, charissimi fratres, sancta studia veterum pro possibilitate nostra imitemur: amemus scientiam scripturarum, vt vitia carnis intereant. Nemo à sancto studio se excuset, nemo præceptorem in culpam vocet: quoniam amor omnia vincit, charitas omnia potest, omnia quoq; suffert humilitas. Si autem præceptor desit, sanctos patres in suis opusculis legito, tibi opportunè de omnibus præcipiẽtes. Semper enim, si quæras, doctores bonos, qui doceant, inuenies. Prouerbio nanque dicitur: Non petit amor verus discendi Athenas: domi sufficiens Minerua cõsistit. Semper enim, quod discas, inuenies. Sed caueamus, fratres, nè magistri nobis simus erroris. Solitudinis studiũ, nisi ardeat amore Christi, frequenter parit errorem. Nulla ars absque magistro discitur. Habent singularum artiũ instituta suos præceptores, qui principia artis tradant discentibus. Et hoc in scripturis discendis nihilo minùs obseruandũ est.

De mirabili profectu ordinis nostri antiquitùs.

CAP. VII.

Sancta quoquè studia monachorum antiquitùs, magnam deuotionẽ principum & populi meruerunt: quibus auxiliantibus, ordo noster in altum succrescens, mirabiliter profecit. Videntes enim nobiles, atque rectores terrarum, sanctissimam conuersationem monachorum, multa cœnobijs eorum beneficia contulerunt, quatenùs ipsi fratres in Dei seruitio quietiores permanerẽt. Alij ædificabant ordini monasteria bonis & prijs, quæ suis eleemosynis magnificè dotarunt: alij fundata iam dudum, copiosis beneficijs ampliãrunt. Gaudebant omnes, & lætabantur singuli, se monachis ob honorẽ Benedicti aliquid contulisse. Sancti etenim monachi quãto plùs amabant cælestia, tanto magis terrena substãtia, deuotione populi aucta, crescebat. Amabant Deum, & omnia possidebant: contempserunt mundum, & Christus eis necessaria copiosè prouidebat. Hoc enim in Euangelio ità fieri ipse præceperat, dicens: Primùm quærite regnum Dei, & iustitiam eius: & hæc omnia adijcientur vobis. Matth. 6. Vbi autem spiritualibus præponuntur temporalia, vtraq; citò deficiunt. Crescebat tunc quotidie numerus personarũ seruientiũ Deo: crescebat substantia temporalis, sine cuius adminiculo spiritualia diù nõ possunt subsistere. De diuersis enĩ mundi partibus ad monachorum studia homines properabant: nobiles & ignobiles, docti & indocti vitam seruorum Dei assumebant. Multi quoquè reges & principes suos filios, sub norma Benedicti enutriendos, monachis tradiderunt. Stetit ergò multis annis in sancta constantia, & magnificè profecit, donèc tandem deuotio in pluribus tepuit, studium periit, curiositas subintrauit. Cõseruauit autem ordinem multis tẽporibus in sua prima institutione industria prælatorum, scripturarum studium, zelus disciplinæ, & correctionis seueritas.

De ordinis defectu in obseruantia regulari.

CAP. VIII.

Incrassatus est dilectus, & recalcitrauit: Deut. 32. impinguatus & dilatatus, dereliquit primę institutionis sancta exercitia, abijt post vanitates & insanias falsas, inopem quem copia fecit. Peperit olim religio diuitias: at nunc matrem filia suffocauit. Nam qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationes diaboli. 1. Tim. 6. Ditauit ordinem nostrum aliquandò cultus Dei, sincera deuotio, quem nunc cæca monachorum ambitio bonis omnibus denudauit. Mox enim, vt cœperũt terrena sapere, & commoda temporalia amare, defecit color sanctæ religionis optimus, deuotio tota expirauit. Spiritualibus autem neglectis, iusto Dei iudicio etiam temporalia defecerunt. Causa verò primi defectûs in ordine, negligentia prelatorum. Cœperunt enim paulatim fratres suos negligere, diuina postponere, pompam seculi colere, necessaria vitę monachis

nachis denegare. Iactabant se quidam ex eis de nobilitate generis, &c, nè professione monastica parentibus viderentur iniuriam facere, despectis statutis regularibus, mundo, quàm Deo, maluerunt militare. Alij autem, vt diximus, diuitijs affluentes, Deum obliti sunt: & post desideria carnis suæ ambulantes, in vanitatibus suis euanuerunt. Nonnulli etiam rudes, inexperti, & sine scientia scripturarum, cùm non haberent vbi cor suum delectabiliter figerent, ad amorem seculi conuersi, disciplinam ordinis miseri destruxerunt. Duo enim sunt, quæ ordinem in obseruantia tenuerunt: amor videlicet Dei, & studiũ scripturarum: quibus deficientibus, monachi quoquè à sancta institutione recesserunt. Qui amat Deum, ordinis sui præcepta magno zelo custodit: quoniam charitas Dei, statutum disciplinæ non negligit. Qui amat scientiam scripturarum, à bono proposito non recedit: quia stimulis scripturarum, ad studia sanctæ compũctionis quotidiè reducitur. Qui autem Dei amorem non habet, ab omni opere bono vacuus est: ordinis statuta floccipendit, animam suam negligit, obliuiscitur cælestium, de solo amore pendet terrenorum. Cor enim hominis amoris impatiẽs, & instabile, semper circa aliquid speciali intentione versatur: quia sine amore nõ viuit. Amor autem duplex est, spiritualis, videlicet, & carnalis. Qui ergò cælestium amorem deserit, solis caducis huius habitationis intendit. Et hic amor terrenus, religionem destruit, ordinem disciplinæ confundit, æquitatem nescit, charitatem fraternã de cœnobio repellit. Perit omnis deuotio, zelus disciplinæ regularis deficit, vbi amor Dei non consistit. Homo, qui charitatem Dei abijcit, quid aliud diligere potest, quàm mũdum, & desideria carnis? Amator sui nunquàm potest diligere Deum: & omne opus, cuius radix in charitate Dei non figitur, citò dissipatur. Scientia quoq; scripturarum, non parùm facit ad timorem Dei, si tamen, vt oportet, religiosè tractetur. Huius amorem & studium non habebant, qui disciplinam regularem olìm destruxerunt. Sed ista transeamus, nè veterum defectibus diù immoremur. Non latet nos causa ruinæ regularis, non latet monachorum deformitas: de remedio opportunè conferamus.

De diuersis reformationibus ordinis.

CAP. IX.

QVanuis autem à prima institutione ordinis, multi successu temporis defecerint: nunquàm tamen Deus ordinem sacrum ex toto deseruit, nunquàm perire totaliter obseruãtiam permisit. Semper enim inueniebantur, qui ad synceritatem regulæ studerent ambulare. Nam per annos fermè ducentos ordo in magna sanctitate perdurauit, donèc tandẽ curiositas à monachis depulit simplicitatẽ. Et quidẽ collapso in multis ordine, omnipotẽs Deus bonis eum viris non destituit: sed eorum studio diuersis illum temporibus magnificè reformauit. Surrexerunt enim viri misericordiæ, quorum iustitiæ nunquàm obliuioni tradentur: qui tantis calamitatibus ordinis compatientes, humerum labori submiserunt, & Deo largiente, ordinem in pluribus locis restaurarunt. Adfuit enim huiusmodi reformationibus clementissima semper diuina benignitas, per quã pristinus decor ordinis in multis cœpit reflorere cœnobijs. Vndè etiam plures sanctissimi patres in ordine instaurato diuersis temporibus posteà claruerũt. E quibus Berno, vir integerrimæ cõuersationis, ordinem in Cluniacensi monasterio gloriosè restaurauit. Huic multi religiosissimi viri successerunt, qui locum ornãrunt, & gentem: de quibus non modò dicendum per singulos. Deusdedit, vir valdè venerabilis, abbas Cassinensis, multa cœnobia monachorum suis temporibus ad regulæ obseruantiam reformauit. Temporibus etiam Caroli Magni sacratissimi principis facta est quædam generalis reformatio ordinis in Alemania, in qua multi viri doctissimi claruerunt. Alijs quoque diuersis temporibus ordo in multis locis reformatus fuit: videlicet, in monasterio Fuldensi, vbi multis annis deuotio maxima viguit monachorum: In Hirsauwe sub abbate Vuilhelmo reuerendissimo valdè viro, anno Domini millesimo, octogesimo: quæ reformatio in multa cœnobia diffusa fuit. In Hirsfeldia etiam specialis reformatio pluribus annis viguit, quæ se ad multa monasteria dilatauit. In alijs quoq; monasterijs pluribus magna olim reformatio iteratis vicibus incepta est, quæ non paucis annis perdurauit. Sed nullam vnquàm reformationem generalem totius ordinis factam inuenimus. Legimus quidem particulares reformationes in ordine viguisse plurimas, in vno videlicet regno siue prouincia: sicut illa fuit, quæ in monasterio Viuariensi quõdàm inchoata, tandem per multa cœnobia dilatata, Castellẽsium nomine, ad tempus non modicum perdurauit. Mellicensis quoquè reformatio adhuc in quibusdam cœnobijs viget: & si quæ fuerint aliæ, de quibus longum esset loqui per singula, nulla in primo durauit feruore, sed ex tẽpore tepuerunt. In his tamẽ, alijsq; reformationibus pietas Dei magna

conspicitur, quæ à nobis continuis laudibus meritò prædicatur: quòd ordinem nostrum nunquàm deseruit, sed tam crebris restaurationibus visitauit. Qui olim filijs Israel temporibus Iudicum peccantibus, & suis demeritis aliquotiès castigatis, misertus, semper prouidit saluatorem: ipse etiam ordinem sancti Benedicti, peccatis nostris totiès collapsum, post diuturnam calamitatem misericorditer intuens, ad libertatem spiritûs pristinam dignatur reformare: & qui deficiētibus iudicibus collíditur, alijs surgentibus denuò restauratur.

De reformatione ordinis per Generalia Cōcilia, & summos Pontifices, diuersis temporibus facta.

CAP. X.

Attendentes autem summi Pontifices ruinam sacratissimi ordinis nostri, & ad memoriam reducentes, quantos olim Domino fructus ꝑtulerit suauitatis: magno compassionis afficiebantur mœrore, quòd tanta in eo succreuisset deformitas. Multi itaque ex eis pro reformatione ordinis varia statuta ediderunt, præcipientes etiam rebelles per censuram ecclesiasticam ad eorum obseruantiam compelli: vt, quos amor Dei ad disciplinam non potuisset allicere, timor potestatis adduceret. Vt autem huiusmodi statuta ab omnibus prælatorum vigilantia obseruarentur, Innocentius Papa tertius, Clemens quintus, & Benedictus duodecimus, capitulum generale de triennio in triennium celebrandum instituerunt: in quo conuenientibus abbatibus, diligens haberetur tractatus de obseruantia regulari, sicut in ijsdem constitutionibus adhuc clarè ostenditur. Post hæc etiam patres conciliorum generalium Constantiensis & Basileensis, plura ad ordinis nostri reformationē vtilia, per hanc nostram Moguntinensem prouinciam, cæterasque Alemaniæ terras, constituerūt. Anno autem Domini millesimo, quadringentesimo, septimodecimo, vniuersi abbates nostri ordinis per prouinciam Mogūtinam, & diœcesim Bambergensem, authoritate concilij Constantiensis citati & conuocati, capitulum prouinciale celebrārunt in cœnobio Petri domûs Constantiensis, indictione decima, vltima die Februarij cum sequentibus: in quo magna de reformatione ordinis consultatio habebatur. Sed non diù perseuerauit metu assumpta religio. Nam soluto concilio, maior pars in pristinam deformitatem relabitur. Similia quoquè in concilio Basileensi inter zelosos abbates authoritate eiusdem concilij tractabantur, sicut patet in bulla super ordinis reformatione, à concilio patribus missa anno Domini millesimo, quadringentesimo, tricesimonono, indictione secunda, cùm celebraretur capitulum prouinciale apud sanctum Aegidium in Nurenburga. Sed & felicis recordationis dominus Nicolaus de Chusa, sacrosanctæ Ecclesiæ Romanæ cardinalis, & Apostolicæ sedis per Alemaniam legatus, ad reformationem ordinis nostri multùm laborauit, multumque profecit. Anno siquidem Domini millesimo, qnadringentesimo, quinquagesimoprimo, indictione decimaquarta, vicesimatertia die mensis Maij, patres de ordine huius Moguntinæ prouinciæ, celebrauerunt capitulum prouinciale apud sanctū Stephanum in Herbipoli, in quo idem Cardinalis præsens fuit, ac summam Missam solenniter cantauit: post cuius finem ante altare sancti Stephani ab omnibus Prælatis tunc præsentibus, & absentium procuratoribus, iuramētum ac promissionem, manuumque adstipulationem accepit: quòd omnes, qui per Moguntinam prouinciam nondùm essent reformati, infra anni spatium, sub pœna amissionis omnium priuilegiorum, reformationi cella submitterent. Ad cuius rei executionem visitatores constituit, qui ad meliora singulos compellerent. Sed praua consuetudo multos seduxit, & in pristina deformitate vsque in hodiernū diem conclusit.

De capitulis prouincialibus, & visitatione monachorum.

CAP. XI.

Anno Dominicæ natiuitatis millesimo, ducentesimo, quintodecimo, indictione tertia, Innocentius Papa tertius in magno concilio Lateranensi mille trecentorum patrum constituit, vt in singulis regnis, siue prouincijs, de triennio in triennium ordinis nostri fieret capitulum generale, in quo de reformatione eius ageretur: vt patet c. in singulis. de statu monachorum. Anno deniquè Domini millesimo, trecentesimo, decimo, Clemens Papa quintus Romanæ & vniuersali Ecclesiæ præsedit, qui in concilio Viennensi de celebrando capitulo prouinciali, & visitationibus monachorū, varia statuta edidit, vt patet eodem titulo, Ne in agro. in Clement. circa finem. Benedictus quoquè Papa duodecimus, qui præsuit Ecclesię anno Domini millesimo, trecentesimo, tricesimoquinto, de eádem re multa edidit, quę in extrauagante continentur. Idem quoq; & Honorius tertius, qui claruit in pontificatu anno Domini millesimo, ducentesimo, vicesimooctauo, de visitationibus mona-

monachorum multa vtilia statuerunt: quæ tamen successu temporis sine practica viluerunt. Nam ante concilium Constantiense, quod fuit anno Domini millesimo, quadringentesimo, decimoseptimo, capitula prouincialia ordinis in prouincia Moguntina defecerant, visitationes interierant: vnde grauem ordo iacturam sustinuit. In ipso autē concilio capitulorum celebratio denuò instaurata est, & visitationes monachorū vtiliter institutę. Exinde igitur in prouincia nostra Moguntina, & diœcesi Bambergensi, & in prouincijs Treuerensi & Coloniensi, capitula celebrari secundùm decreta Patrum vsque in hunc diem cœperunt: quanquàm adhuc multi in suis deformitatibus perseuérent, quos nec capitula emollire vnquàm poterant, nec quæ Cardinali olim præstiterunt iuramenta. In multis etiam Christianitatis partibus capitula prouincialia non seruātur, nec visitationes monasteriorum aguntur.

De vltima reformatione Bursfeldensi.

CAP. XII.

EO penè tempore, quo concilium terminabatur in Constātia, post longos, multosque de ordinis reformatione tractatus, refloruit sacra Benedicti religio, nouiter denuò reformata: quæ indies valdè conualuit, & in longinquas regiones adhuc hodiè diffunditur. Hæc autem reformatio nouissima, cœpit in quodā cœnobio Saxoniæ, quod Bursfeldia dicitur, à quo etiam Bursfeldensis nominatur. Mirabile quidem huius reformationis exordium, cuius seriem, si adsit facultas, sæpè cupio posteris reserare: sed non est huius temporis exequi propositum, eò quòd de historia adhuc multa proponam inquirere. De obseruantia igitur Bursfeldensi sermonem prosequentes inceptum, hanc pro virib᷒ nostris amplectamur vt sanctā, vt veram, vt regulæ sancti patris Benedicti consonam: quam veraciter nemo diligit, nisi bonus: nemo persequitur, nisi deceptus: in qua ad puritatem regulæ securè viuitur: quā Deus plantauit, & rigat: quā diabolus cum suis satellitibus, vt valet, persequitur. Hæc est, quæ diuinum officium in cœnobijs diù neglectum recuperat, obedientiam docet, abdicationem proprietatis suis cultoribus indicit, diligit & amplectitur castitatem. Hæc est schola humilitatis, doctrix sapientiæ, virtutis exemplum, norma disciplinæ. Hæc est, quæ vitam monasticam diuinitùs illustratā commendat, mores sanctos instituit, amat pacē, concordiam diligit, conseruat charitatem. Hæc est, quæ carnem castigat, vitia fugat, ieiunium seruat, abstinentiam colit, pauperes pro posse largiter sustentat. O sancta monachorum vnio, in qua charitas imperat, humilis subiectio obtemperat, obedientia militat, castitas sancta triumphat, oratio vigilat, perseuerantia bonorū operum fructificat. Felix, qui cultor tuī verus existit, qui primæ institutionis tuæ præcepta custodit: qui carnē macerat, qui vitia domat, virtutibus redolet, discretione nitet, ordinat charitatē. Hæc itaq; sancta reformatio post concilium Constantiense mox sumpsit exordium, & intantùm, largiente Deo, creuit, vt sub eius vnione multa iam cœnobia habeātur. Multi enim principes, multi ecclesiarum in diuersis locis pontifices hāc synceram in Domino vnionē contuētes, cum magno charitatis desiderio cœnobia nostri ordinis in suis terminis posita, reformationi submiserunt. Sunt autem plura monasteria, quæ ad vltimā paupertatem per monachorum insolentiam detrusa, in temporalis defectûs remediū, reformationi concedunt ingressum. Et quidem satis iustè. Nam qui spiritualia bona negligit, tēporalia bona meritò amittit: & quē prospera in superbiam erigunt, dignū est vt contrariorum ictu ad humilitatē reducatur. Ad oculum videmus, quæ dicimus: quāuis interdùm parabola fallat. Ecce monachi regulari obseruantiæ rebelles & contrarij, in multa sæpè angustia viuunt: & destruentes cœnobia, in egestate continua conuersantur. Sed cùm causa martyrē faciat, non pœna: quicquid isti patiūtur aduersi, virtutis decore priuabitur. Nō enim propter Deum aduersa sustinent, sed propter voluntatis insolētissimæ libertatem. Sed transeant hæc, nostris iam importuna sermonibus: tuas denuò, si liceat, laudes, sacra vnio, canam. Tu Deum famulatu continuo colis: tu spiritualia præfers caducis: tu ad puritatem regulæ sacræ (quantū hoc tempore infirmitas debilium patitur) gressus tuorum dirigis: tu vanas mundi pompas deuota contemnis, iustitiā diligis, fraternitatis vnitatem custodis. Et, quia Domino Deo tuo in synceritate conscientię famularis, idcircò benedixit te in miserationibus suis: vt, quanto in obseruantia regulari serues ampliùs, tanto in necessarijs corporis abūdantiùs eius pietate cumuleris. Sed caue, nè tibi saturitas panis & ocium, materiem præbeant delinquendi. Intuere pristinas reformationes, feruoris antiquorū exordia metire: & te quoq; periculis, si negligas, pertimescas obnoxiam. Te lucernis comparandam existimo, quibus si oleum desit, citò extinguūtur. Multæ olim, vt diximus, reformationes diuersis temporibus in ordine viguerunt, de quibus hodiè in vita monachorum nul-

lum inuenitur vestigium. Feruor deuotionis ex tempore consumitur, nisi prouidentiæ fomentis quotidiè renouetur. De tua perseuerantia quid dicam, ô mater fructifera? Peribisne cum tempore more cæterarum? Quàm diù, credam, subsistes? Non sum ꝓpheta, & nulla mihi de futuris euentibus relucet cognitio. Sed cùm præteritorum notitia plerunquè futura metiamur, liceat mihi paululùm spei meæ ancoram in altum eleuare. Annis iam fermè quinquaginta reformatio nostra viguit, adeò fortis in pluribus, sicut ab initio feruebat in paucis: quanquàm infirmos semper nobiscum habeamus, quibus fortiorũ industria comprobetur. Non enim omnia volumus omnes: nec est dilectio singulorum communis. Sed paucorum infirmitas, multorũ virtutes nnn potest minuere. Duo sunt, quæ mihi spem magnam de perseuerantia nostræ vnionis polliceri videtur: annale, videlicet, capitulũ, & visitatio monachorum. Vnum eorum si tollas, citò reformatio peribit. Quòd si opponens dicas, veteres quoquè cum visitationibus celebrâsse capitula, & nihilominùs defecisse: magnũ nobis labyrinthum nè putes apertum. Benè quidem inceperunt, ad tempus capitula celebrârunt: sed defuit perseuerãtia. De nostris autem præterita rememorari possumus, nequaquàm futura prædicare. Si, inquam, tollatur annale capitulum, si visitationes monasteriorum fuerint intermissę: reformatio Bursfeldensis, vt cæteræ, expirabit. Ad vos nunc igitur, patres venerandi, conuertor: vos, qui nobis ex tempore rectores monachorum succeditis, cõtestor: seruate ordinem in disciplina, mores vestros ad normã sanctæ reformationis corrigite, mũdum fugite, seruate charitatem, annale capitulum, & consuetę visitationis officiũ in robore suo excolite: quia quod duo in capite faciunt, hoc agunt hæc duo in reformatione. Nam si oculos de capite videntis ẽruas, hominem cæcum reddis atque deformem: capitulum & visitationes si intermiseris, reformationem in nihilum redegisti. Igitur, ô patres, veterum instituta seruate, & hæc duo quæ diximus, nolite deponere, si reformationem sanctissimam cupitis inuiolabilem perdurare. Sed vereor, nè post decessum reuerendissimorum Patrum, qui zelum habent disciplinæ, & reformationem magnificè dilatârunt, iuuentus noua sibi quærat concilia, statuta negligat, reformationem contemnat. Scio enim, quia exurgent multi, quales & nunc in ordine surrexerunt: qui reformationem sanctam habebunt exosam, nomen originale detestabuntur, confundent vnitatem. Hi sunt, quos ex humilibus & abiectis, reformatio fecit excelsos, leuansque de stercore, posuit in sublimi: ditauit pauperes, ex miseris fecit gloriosos. Væ tibi, qui tantorum beneficiorum immemor, matrem sanctam, te glorificantem, temeratè contemnis. Nos autem, patres, in adiutorio altissimi confidentes, sedulis eum precibus exoremus, vt ad laudem nominis sui hanc, de qua loquimur, venerandam vineam religionis nouiter instauratam, solita benignitate sua conseruet, & ab omnibus tueatur aduersis.

De persecutione huius sanctæ reformationis, & odio peruersorum.

CAP. XIII.

Moribus bonorum, prauitas æmulorum inuidentium semper ab initio aduersari consueuit: quæ se alioquin tutam non æstimat, nisi laudes innocentium peruerso dente corrumpat. Cùm itaque hac nostra ætate variæ ordinum reformationes vigeant: scilicet, nostri, Canonicorum regularium, Prædicatorum, & Minorum: nulla est, quæ dentes æmulorum non sit experta. Reformatorum enim vita, semper displicuit deformatis: & malis hominibus, bonitas deuotorum nunquàm placere consueuit. Vndè non miramur, si nostræ quoquè reformationi quosdam patiamur infestos: cùm virtutes semper inuidia sequatur, feriantque, iuxta illud Horatij, summos fulgura montes. Solet enim bonos mores odire peruersa conditio, quæ suam innocentiam æstimat, si vitam aliorum velut nocentem corrumpat. Sed consolatio Apostolica nos confortat, dicens: Omnes, qui piè viuere volunt in Christo, persecutionem patientur. 2. Timot. 3.
Qui, teste conscientia, in via Domini fortiter ambulat, latratus canum insipientium non formidat. Multi sunt deniquè tam principes, quàm ecclesiarum rectores, qui reformationem nostram Bursfeldensem magno fauore prosequuntur. Cur ergò peruersorum odia timeremus, quibus displicere laudabile est? Sed nunc iam, si libet, aduersariorum argumenta discutienda proponamus, & quanta poterimus breuitate refellamus. Dic mihi, bonarum inuide rerum, dic mihi: quid est, quod te in Bursfeldensi vnione offendit? genus, an species? nomen, an virtus? vita, an meritum? Si tibi genus displicet, audi scripturam: Vos, inquit, genus electum. 1. Pet. 2.
Cuius electum? Vtique Dei. Quod ergò Deus elegit, qua temeritate condemnas? Ipsius enim genus sumus, cuius exequimur voluntatem. Act. 17.
Sed causaris forsitan de generatione sanguinis, quasi contemptos

temptos ingenuos doleas. Si legem monachorum attendas, nulli nos iniuriam fecisse agnosces. Nō spernimus nobiles, quorum ingenuitas moribus relucet decentibus. Regula omnibus se deuotè subeuntibus sine generis differentia patet: quam nobis non licet in contrarium constringere. Sed habet interdùm elationem amicam generis alti progenies, quam norma Benedicti abhorret. Præfert enim regula illius non genus, sed mores. Esto humilis, quod maximè decet monachum: esto mansuetus, obediens, morumque lenitate decorus: & generis in te nobilitas iure commendabitur. Si species displicet, Dominum audi protestantem: Species agri mecum est. In odore huius agri vnguenta virtutum miris sunt insignita ornatibus. Sed fugit bonos aranea venenata odores. Et quidem decet religiosos, peruersorum moribus fulgere contrarijs. Nomen Bursfeldense si displicet, stolidus es: qui, rerum maiestate omissa, de vocabulo nominis altercaris. Denique infer vlterius, curnomen Bursfeldēse tantoperè detesteris? Putásne in nomine consistere virtutes, aut vitia? Si humile nomen offendit, non lædit, nisi superbum. Porrò elatum humiles non aduertunt. Si verò nec virtutes in nomine haberi consentis, nec vitia, Bursfeldensibus sine causa indignaris. Si displicet virtus, vitiosissimus es. Virtus enim non potest displicere, nisi peruersis: vita etiam non displicet, nisi contraria. Tu autem, si vitam huius sacratæ vnionis professorum repræhendis, tibi esse contrariam fateris. Cùm autem non lateat sub vmbra, inuidus iudicaberis testimonio euidenti, qui sancta monachorum exercitia corrodis, ieiunia oppugnas, disciplinam peruertis, simplicitatem iudicas, blasphemas vnitatem. Quòd si meritis inuides, gratiam Dei oppugnas, qui merita largitur & præmia. Non curant veri monachi verba detractorum, qui testimonio conscientiæ suæ intùs contenti, probationem foris non quærunt: quanquàm suo exemplo neminem velint abire scandalizatum. Sed veritas scandalo iusta peruertentium pręponenda est. Quiescit sub vmbra Apostolici culminis hæc vnio reformata, & ideò non metuit odia detractorū.

Psal. 49.

De approbatione ordinis nostri ab initio, & de confirmatione vnionis Bursfeldensis.

CAP. XIIII.

Etenim summi pontifices, & concilia generalia, quæ vniuersam repræsentant Ecclesiam, hunc ordinem sacrum diui patris Benedicti ab initio sui approbārūt, & magnis donatum priuilegijs, ei inter oēs ordines cæteros concessēre principatum: quippe numero, personis, & merito ordines excellit vniuersos. Ad cuius euidentissimam cōfirmationem accedit, quòd multi præstantissimi Romanę, aliarumque ecclesiarum pontifices, de illo noscuntur assumpti: de quibus in quarto libro, adiuuante Domino, sumus habituri sermonē. Succedēte quoquè tempore, post aliquantulam in plerisque locis sacri ordinis ruinam, nouam reformationem denuò inceptam summi pontifices approbārunt, & maximis fauoribus extulerūt, gratū omnipotenti Domino iudicantes, si quid in laudem ordinis Benedicti fecissent, quē olim clarissimis nouerant ornatum luminibus. Sed & hanc nostram quoquè nouissimam reformationem sub alis Apostolicæ protectionis recipientes, confirmārunt, & non spernendis priuilegijs muniērunt: quemadmodùm hoc multis possemus manifestare documentis, si nunc immorandum talibus probaremus. Statuta insupèr annalis capituli pro conseruatione reformationis ratificantes, ad monachorum obseruantiam approbata decernunt. Nemo igitur quorūlibet religiosorū instaurationes despiciat, quorum mores & stabilitatem ignorat. Nemo currere non potēs, benè currentes iudicet: nemo agiliter occurrens, stantes cōtemnat. Nō enim omnia possumus omnes: & ergò bonum quod non possumus, vel alios posse gratulemur. Etenim Deus, quam dedit, remunerat voluntatem: contemptus autem ignominiam parit. Non iudicans, tutior est.

Exhortatio conclusiua, & compendiosa finalis.

CAP. XV.

Iam nunc igitur, fratres charissimi, vocationem vestram diligenter attendite, & ad quid sitis vocati, sedula intentione pensate. Vocauit autem nos Deus in sanctificationem, vt simus synceri, virtutumque decorati ornatibus: obedientia maximè, paupertate, & castitate. Hæc est enim via triū dierum, per quam à Domino vocati de Aegypto hu⁹ seculi egredimur, vt eidem in deserto monasticę solitudinis immolātes vota reddamus pro liberatione nostra, quæ vouimus. Hic est funiculus triplex, qui difficilè rūpitur, quo caro monachi restricta spiritui subijcitur. Hæc tria si cōsentiāt super terrā, si à monacho perfectè custodiantur, petitiones eius in cōspectu altissimi faciunt esse placabiles. Memo-

1. Thess. 4.

Eccles. 4.

res semper debemus esse venerabilium patrum, qui nos in hoc ordine sacratissimo præcesserunt, & magno studio curare, vt sanctis moribus eorũ inhærentes, filij ipsorum esse mereamur atque participes. Nisi enim sanctorum exempla imitemur, frustrà de professione æquali gloriamur. In hac itaque peregrinatione positi, fratres, ad illam cælestem virtutum gressibus patriam festinemus, in qua legifer noster Benedictus cum imitatoribus suis monachis sine fine lætatur: vbi his, qui veri monachi sunt, summa felicitas in laboris præmium donabitur. Nemo ergò, posita manu ad stiuam, retrò respiciat: nemo tempus gratię, ad pœnitentiam indultum, negligat: nemo à sancto monachali proposito tepescat: quia sicut benè conuersantibus monachis excellentissima præmia, itá negligentibus acerbissima tormẽta parata sunt. Deus autem omnipotens, qui nunquàm deest inuocantibus eum in veritate, meritis & intercessionib⁹ sanctissimi patris nostri Benedicti, donet nobis itá in monastica conuersatione proficere, quatenùs post hanc calamitosam vitam ad ęterna gaudia mereamur peruenire. Amen. Psal. 144.

EXPLICIT LIBER PRIMVS DE laudibus ordinis sancti Benedicti, domini Ioannis Trithemij Spanheimensis Abbatis, Anno Dominicæ natiuitatis 1492.

INCIPIT PROLOGVS DOMINI IOANNIS TRITHEMII ABBATIS SPANHEIMENSIS, IN SECVNDVM LIBRVM DE ILLVSTRIBVS VIRIS ORDINIS S. BENEDICTI.

VM studia veterum, ad imitationem sui animos prouocent iuniorum, qui exemplis interdùm plùs proficiunt, quàm verbis: post finem primi libri, in quo, auxiliante Deo, initium ordinis diui patris Benedicti breuiter perstrinximus, secundo libro manus imponimus: in quo de scriptoribus agendum est, qui ordinem nostrum scriptis suis atque doctrinis exornantes, sanctam magnificè sustentárunt Ecclesiam. Hos autem viros insignes partim de illo magno volumine, quod nupèr ad dominum Ioannem Vvormatiensem edideram pontificem, extraxi: partim ex eorum voluminibus deincèps agnitos, in subiectum catalogum comportaui. Sed nemo putet, me omnium illustrium scriptorum nostri ordinis fecisse mentionem, quoniam id meis conatibus esset impossibile: sed illorũ duntaxàt, quos ad manum habere potui, de quorum scriptis minimè dubitaui. Fuerunt enim (certus sum) & alij complures illustrissimi viri, quorum nomina signata sunt in libro vitæ iustorum: qui in ordine nostro suis temporibus varia scripserunt, quanquàm ad notitiam meam non venerint, quorum ego nullam feci mentionem. Nec enim mihi ocium erat perquirendi eos, qui deessent, exigẽtibus finem operis amicis, quibus diù erat promissum. Quorundam etiam tempora ad nutum scire non potui, quos tamen, vt poteram, loco conuenientiori ordinaui. Vndè lectorem meum oro & obtestor, nè mihi velut de errore succenseat: quippe, qui nihil veritatis huic operi congruũ, scienter omisi, falsitatis voluntariè nihil inserui. Omnes autem, quos in hoc catalogo recensui, vel ex veterum historijs, vel certè ex proprijs eorum opusculis inuéni. Iam nunc igitur promissam diù narrationem inchoantes, à sancto patre Benedicto loquendi sumamus exordium.

INCIPIT

INCIPIT LIBER SECVNDVS DE ILLVSTRIBVS VIRIS ORDINIS SANCTI BENDICTI, TRACTANS DE DOCTORIBVS ET PRAECIPVIS SCRIPTORIBVS.

CAP. I.

ENEDICTVS igitur dux & princeps monachorum, ac regularis vitæ institutor magnific᷒, patria Nursensis, de nobilissimis parentibus exortus: vir sanctissimæ côuersationis, spiritu prophetiæ illustris fuit. Eius vitam plenam virtutibus beatus papa Gregori᷒ ornato descripsit eloquio, sicut in secundo dialogorũ volumine patet. Hic sacrum ordinem nostrum primus in monte Cassino incepit, anno videlicet Domini quingẽtesimo, vicesimo: vbi multitudinem monachorum ingẽtem Domino colligens, religionem etiam suam vsq; ad extremum terræ dilatauit, quemadmodùm in exordio primi libri iam nos dixisse meminimus. Hic scripsit regulam monachorum omni discretione præcipuã, sermone luculentam: sub qua nos Domino militare gaudemus. Fertur etiã breues quasdam scripsisse epistolas, de quibus nihil certi possum adstruere. Moritur, vt volunt quidã, anno Domini quingentesimo, quadragesimo secũdo, indictione quinta. Sed Marianus Scotus monachus Fuldensis aliter sentit, dicens, eum obijsse anno Domini sexcentesimo primo, indictione quarta, ætatis suæ anno plùs minùsve nonagesimo. Et verisimile est.

De Fausto monacho.

CAP. II.

FAVSTVS monachus, & discipulus sanctissimi patris nostri Benedicti, vir moribus & conuersatione insignis, in diuinis literis non infimè doctus fuit. Hic septennis, sancto magistro à parẽtibus traditur, monasticis institutis imbuendus: à quo in timore Domini diligenter instructus, boni præceptoris imitator magnificus efficitur. qui cum beato Mauro in Galliam missus, Domino ibidèm in cœnobio multis annis strenuè militauit: donèc tandèm post eius mortẽ ad cœnobiũ Casinẽse reuersus, petentibus fratribus omnibus, vitam eiusdẽ sancti Mauri claro descripsit eloquio, quam Bonifacius papa confirmauit. Claruit anno sexcentesimo.

De Cassiodoro Abbate.

CAP. III.

CASSIODORVS Theoderici regis Italiæ quondàm cancellarius, ac deindè vrbis Rauennatæ senator, vir in secularibus scripturis eruditissimus, philosophus & rhetor insignis: cùm sancti patris nostri Benedicti famam & religionẽ audisset, diuino amore inspiratus, seculũ contemnẽs, in vno cœnobiorum eius monachus effectus est: in quo omnipotenti Deo ex toto corde seruire cupiẽs, ad studium sanctarũ scripturarum totum se cõtulit, in quibus tum legendo, tum scribẽdo adeò profecit, vt suo tempore vix haberet æqualẽ, in quo tanta vtriusq; literaturę abundaret sciẽtia. Testatur hoc multa præclara, quæ scripsit, opuscula: de quibus ego ad pręsens tãtùm reperi subiecta. In Psalterium totum, opus egregium, cẽtum quinquaginta tractatus: de ratione animę librum vnum: tripartitã historiã nostrã fecit lib. 12. in Cantica canticorũ lib. vnum: de institutione diuinarum lectionum libros tres: memoriale diuinarum scripturarũ lib. 1. in epistolas Pauli breues cõplexiones lib. 14. in Actus Apostolorum librum vnum: in Apocalypsin lib. vnum: catalogum Romanorum cõsulum lib. 1. de Grammatica, de Dialectica, de Rhetorica, de Philosophia, de Mathematica, de Geometrica, de Astronomia, de Musica, epistolarum ad diuersos, libros viginti octo: etymologiarum librum vnum: de tropis & schematibus librum vnum. Alia quoque multa edidit, quæ ad notitiã meã non venerunt. Hic post aliquot cõuersionis suæ annos, Abbas electus est, & monasterio multo tẽpore vtiliter præfuit. Cùm esset annorũ nonagintatrium, rogatu fratrũ scripsit de orthographia elegantissimũ librum, cuius regulas de duodecim nominationibus collegit. Claruit autem circa annum Domini sexcentesimum.

De Dionysio Exiguo Abbate.

CAP. IIII.

DIONYSIVS Abbas Romanus, cognomento Exigui, vir in diuinis scripturis valdè eruditus, & in secularibus literis peritissimus: calculator & geometer insignis, Græco & Latino instructus eloquio: qui doctrinæ suæ magnam apud veteres authoritatem consecutus, edidit nõ spernenda opuscula, de quibus pauca ad meam notitiam peruenerunt. De ratione Paschæ librum: cyclum¦quoquè magnum quin-

gen-

quingẽtorum trigintaduorum annorum: epistolas etiam nonnullas composuit. De Græco in Latinum transtulit scripta Proterij Alexandrini ad Leonem papam de Pascha celebrando, & librum Gregorij Emisseni de hominis conditione. Vitam quoquè sancti Pachomij Latinam fecit. Claruit anno Domini quingentesimo septuagesimo.

De Columbano Abbate.

CAP. V.

Colvmbanvs fundator, & primus Abbas Luxouiensis, natione Scotus, vir meriti & sanctitatis eximiæ, multos pro Christo sustinens labores, cùm adhuc in Hybernia adolescens degeret in monasterio, tantùm in scripturis studẽdo profecit, vt non contemnenda opuscula ediderit: è quibus extat opus insigne limato sermone in toto psalterio, lib. I. De cæteris, quæ cudisse dicitur, nihil ad meam recolo peruenisse notitiam. Erat autem verbi Dei prædicator zelosus, & valdè egregius: qui amore Dei natale solum dulce relinquens, peregrinus Christi factus est: & veniens in Alemaniam, Galliam, & Burgundiam, multos verbo & exemplo ab iniquitate auertit. Construxit multa cœnobia tam in his nostris regionibus, quàm in Hybernia. Claruit anno Domini sexcentesimo.

De Iona monacho.

CAP. VI.

Ionas monachus, & discipulus sancti Columbani, & socius beati Galli, vir in diuinis scripturis studiosus, & secularium literarum nõ ignarus, ingenio purus, eloquio compositus: multorum sanctorum vitam scripsisse dicitur. de quibus ego tantùm reperi vitam sancti Columbani Abbatis magistri sui, lib. I. vitam sancti Eustasij Abbatis, qui Columbano expulso in regimine Luxouiẽsis cœnobij successit, lib. I. vitam sancti Attilæ monachi & discipuli sancti Columbani, lib. I. Claruit anno Domini sexcẽtesimo tricesimo, sub Heraclio.

De Eugipio Abbate.

CAP. VII.

Evgipivs Abbas in diuinis scripturis studiosissimus, & librorum beati Augustini feruentissimus indagator & lector, ingenio subtilis, & clarus eloquio: hortatu Randucis episcopi Neapolitani, deflorauit ex omnibus libris Augustini codice magnæ vtilitatis ad Probam virginem, quem per manus præfati pontificis, ecclesiæ Neapolitanæ obtulit. Scripsit etiã vitam sancti Seuerini monachi, lib. I. & regulam viuendi monachis eiusdem cœnobij per modũ exhortationis, lib. I. Si quid ampliùs edidit, ad notitiam meam nõ peruenit. Claruit, teste Sigeberto, sub Tiberio Constantino imperatore, & Pelagio papa secundo, anno Domini quingentesimo octogesimo.

De Gregorio papa magno.

CAP. VIII.

Gregorivs papa primus, ex monacho & Abbate sancti Andreæ Apostoli in vrbe Roma, quod ipse fundauerat, vir sanctissimæ conuersationis, in diuinis scripturis eruditissimus, & in secularium literarum disciplinis valdè peritus: philosophus, & rhetor insignis, eloquio dulcis, & mirabili venustate disertus: cui profunda scripturarum spiritus sanctus visibili specie visus apparere, inuisibili patefecit instinctu. Scripsit multa præclara volumina, de quibus subiecta feruntur: Ad Leandrum episcopum Hispalensem commentariorum Moralium in Iob libros trigintaquinque, opus ꝑfectò vtile, & omni laude dignissimum: in primã, in vltimam partem Ezechielis homiliarũ libros duos: ad Marianum episcopum in quibusdam euangelijs homilias quadraginta lib. 2. ad Ioannem episcopum Rauennat. de cura pastorali libros duos: ad reginam Longobardorum, dialogorum libros quatuor: de conflictu virtutum ac vitiorum, librum vnum: in Cantica cãticorum, homil. quatuor: in quatuor Euãgelia expositionem breuem & succinctam, quã reperi in quodam cœnobio nostri ordinis, in vetustissimo codice, quæ aliàs rarissima est: rationale diuinorum officiorum, lib. I. procemiorum noui & veteris Testamenti, librũ vnum: de sacramentis librum vnum: regulas viuendi, ad Anglos nouiter conuersos, lib. I. epistolarum libros tredecim. Alia quoquè multa opuscula edidit, quæ inuidia æmulorum igne combussit: videlicet, de Prophetis, de quinque libris Moisi, in Regum, & alia plura: sicut Ioannes Diaconus in vita eius expressit. Hic etiam beatissimus Pontifex antiphonarium dulci melodia centonizauit. Missale ordinauit, & scholas cantorum in vrbe Roma constituit, & alia multa laudabiliter fecit. Moritur anno Domini sexcentesimo tertio, indictione sexta.

De Leandro Hispalensi episcopo.

CAP. IX

Leander ex monacho nostri ordinis, episcopus Hispalẽsis ecclesiæ prouinciæ Bæticæ, natione Afer, patria Carthaginensis, patre Seueriano genitus, beati papæ Gregorij singularis amicus, à quo commentarios expositionis libri Iob impetra-

petrauit: vir sanctæ & religiosæ conuersationis, in scripturis diuinis studiosissimus, ingenio præstans, eloquio suauis & compositus: cuius prædicatione & industria tota Vuesegothorum gens ab Arriana impietate ad fidem catholicam est conuersa: scripsit multos ac varios tractatus, in quibus doctum ingenium eius ostenditur, de quibus ista feruntur: Aduersùm hæreticos libros duos: Aduersùm instituta Arrianorum librum vnum: Ad Florentiam sororem de institutione virginum, librum vnũ: orationes pulcherrimas in totũ psalterium secundùm duplicem editionem: de baptismo ad sanctum Gregoriũ papã: ad fratrem de contemptu mundi, librum vnum: Epistolarum ad diuersos, librum vnum: in sacrificij quoque laudibus multa dulcisonè composuit, & alia plura nobis incognita. Claruit cũ Gregorio papa sub Phoca imperatore, anno Domini sexcentesimo.

De Gregorio Turonensi.

CAP. X.

GREGORIVS Florẽtius, ex monacho nostri ordinis archiepiscopus Turonẽsis, vir sanctus, Deo & hominib⁹ dilectus, in sacris scripturis optimè peritus: in perscrutãdis gestis sanctorum studiosissimus fuit. Hic magna sanctitate beato papę Gregorio innotuit, quem ad limina sanctorũ apostolorum Petri & Pauli Romam venientem & reuerenter suscepit, & verè sanctum agnouit, sicut in tertio huius opusculi libro pleniùs, Deo largiente, dicemus. Qui cùm esset vir doctus & eruditus, scripsit aperto sermone plura opuscula, de quibus ego tantùm vidi subiecta: Ecclesiasticam historiam de gestis Francorum, libros decem: de laude sanctorum martyrũ librum vnum: de miraculis sancti Iuliani martyris librum vnum: de miraculis sancti Martini, Turonensis quondàm archiepiscopi, libros quatuor: de vita sanctorũ patrum librum vnum: & quædã alia edidit, quæ necdùm vidi. Claruit anno Domini sexcentesimo.

De Claudio Abbate.

CAP. XI.

CLAVDIVS Classitanæ vrbis Abbas, in scripturis diuinis studiosissimus, & beato papæ Gregorio magna familiaritate coniunctus, multa de Prouerbijs & Canticis canticorũ, de Heptatico, de Prophetis, de libris Regum, quæ loquente Gregorio audierat exponi, nec tamen ab Gregorio, propter infirmitatem absoluta erant, ipse suo sensu dictauit, nè perirẽt: vt apto tempore emẽdatiùs dictarentur. quę cùm Pontifex comperisset valdè in multis permutata esse, studiosiùs recollegit, & oportunè correxit. Si quid Claudius ampliùs cõposuit, ad notitiam meam non peruenit. Claruit anno Domini sexcentesimo.

De Hæderico monacho Romę.

CAP. XII.

HAEDERICVS monachus sancti Gregorij papæ, tãto ad libros eius flagrabat desiderio, vt in eorum versari lectionibus summas æstimaret delicias. Fuit enim vir in diuinis scripturis studiosissimus: vndè fertur nõnulla perscripsisse opuscula, quibus doctum ingeniũ eius ostẽditur. Extat volumen insigne, quod ex cõmentario eiusdem sacrati Pontificis libri Iob, in vnum multo labore deflorauit, in quo sententias optimas congessit. Claruit anno Domini sexcentesimo quadragesimo.

De Martino Dumiensi episcopo.

CAP. XIII.

MARTINVS ex Abbate Dumiẽsis cœnobij episcopus Galliarũ, veniens ex partibus Orientis in Galliam, populos Sueuorũ ab Arriana impietate ad fidẽ conuertit catholicam, regulamq; fidei & sanctæ religionis cõstituit, ecclesias reformauit, cœnobia condidit, ac pię institutionis præcepta copiosa ꝑmulgauit. Scripsit inter alia ad Mitonem regem de differentia quatuor virtutum, librum vnum, & alia. Claruit anno 650.

De Eutropio episcopo Valentino.

CAP. XIIII.

EVTROPIVS Abbas monasterij Sirbitani, & episcopus Valẽtianæ vrbis, vir in diuinis scripturis admodũ eruditus, & regularis disciplinæ zelosus amator, ingenio clarus, & fulgens eloquio: scripsit nõ contemnendæ lectionis opuscula, de quibus ad meam notitiam pauca peruenerũt: Ad Licinianum Carthaginensem Spartarum episcopum, de baptizandis infantibus librum vnum: ad Petrum episcopum de coërcione monachorum librum vnum: epistolas etiam multas scripsit ad diuersos. Claruit anno Domini sexcentesimo decimo.

De Ioanne Gerundensi episcopo.

CAP. XV.

IOANNES ex monacho Gerundensi sanctissimus antistes, natione Gothus, prouinciæ Lusitanię, vir scientia & doctrina, morumque religione venerabilis fuit. qui cùm adolescens esset, & amore discẽdi Orientem peteret, apud Cõstantinopolim literis tam Latinis, quàm Græcis per septennium vehemens studium impendit: deindè ad Hispaniam doctissimus reuertitur. Hũc rex Leuigildus Arriana impietate fœdatus, cùm eum ad errorem suum inflectere non posset, per decem annos continuo damna-

damnauit exilio, vbi pro fide catholica multas sustinuit iniurias. Tandèm liberatus Biclarense monasterium condidit, in quo deincèps Domino militauit. Scripsit exhortatorium ad monachos librum vnũ: additionem chronicarum librum vnum. Alia insupèr multa scripsisse dicitur, quæ ad notitiam meam non venerunt. Claruit anno Domini sexcentesimo decimo.

De Cæsario Arelatensi episcopo.

CAP. XVI.

CAESARIVS monachus & Abbas Linrinẽsis cœnobij, & posteà episcopus Arelatẽsis, vir doctus & sanctus, & egregiꝰ ꝑdicator: ingenio prõptus, eloquio suauis & dulcis, & pulchra varietate distinctus, ad persuadendum satis idoneus: scripsit ad instructionem monachorum pulchros, vtilesque sermones, de quibus nos viginti & duos duntaxàt legimus, in quorum tertio se beati patris nostri Benedicti imitatorem profitetur & discipulum, dicens: Hæc itaque, fratres charissimi, cogitantes, & in hoc agone desudantes, gloriosi & præclari patris nostri Benedicti nos discipulos nouerimus esse, & filios. Cætera, quæ scripsit, nõ vidi. Claruit anno Domini sexcentesimo nonagesimo.

De Adamanno Abbate.

CAP. XVII.

ADAMANNVS presbyter, & Abbas Scotorum insulæ Huensis, vir in diuinis scripturis valdè studiosus & eruditus, secularium quoque literarum non ignarus, ingenio cautus, & dulcis eloquio, vita & moribus venerabilis: pater multorum millium monachorum fuit. Huius cum laude meminit Beda in quinto ecclesiasticæ historiæ libro. Qui cùm vir doctus esset, & vndecunquè peritus, scripsit de locis terræ sanctæ opus insigne librum 1. & alia nonnulla, præsertim epistolas. Claruit anno Domini sexcentesimo nonagesimo.

De Theodoro archiepiscopo.

CAP. XVIII.

THEODORVS monachus Romanus, natione Græcus, à Vitaliano papa septimus archiepiscopus Cantuariensis in Anglia destinatus, vir in diuinis scripturis valdè eruditus, & in obseruãtia catholicæ traditiõis studiosissimus: habita synodo in Anglia, multa ad vtilitatem Ecclesiæ constituit. De cuius laude sanctissimisque laboribus, Beda in quarto & quinto ecclesiasticæ historiæ pluriès fecit mentionem. Scripsit autem librum de pœnitentię qualitate notabilem, quem Gratianus decreti compilator sæpè allegat. Moritur anno Domini sexcentesimo nonagesimo, indictione tertia, ætatis suæ anno octogesimo octauo, pontificatûs autem vicesimo secundo.

De Benedicto Abbate in Anglia.

CAP. XIX.

BENEDICTVS Abbas sanctorum Petri & Pauli apostolorum in Anglia, sub cuius magisterio Beda, cùm esset puer septem annorum, à parentibus traditur, vir in sanctis scripturis admodùm studiosus, & regularis disciplinæ gubernator zelosus, qui non sine sanctitatis opinione decessit: scripsit librum vnum ad monachos, quem vocauit Concordiam regularum, multorum patrum regulas regulæ sancti Benedicti Casinensis cõferens & ostendens, quòd illa omnibus regulis patrũ consentiat. Claruit autem anno Domini sexcentesimo septuagesimo.

De Ceolfrido Abbate ibidèm.

CAP. XX.

CEOLFRIDVS eiusdẽ cœnobij post Benedictum Abbas, sub quo Beda monachus multa volumina scripsit, vir doctus & deuotus: fertur nonnullas scripsisse epistolas eruditione plenas ad diuersos, de quibus ego illam duntaxàt legi, quam ad regem Pictorum de legitima ratione Paschæ consulentem satis idoneam dedit, in qua regi satisfaciens, ad vnitatem Ecclesiæ gẽtem Pictorum reduxit. Claruit anno Domini septingentesimo. Qui dum Romam amore apostolorum visitasset, reuertens cum multis alijs, vbi Lingonas peruenisset, tactus infirmitate, moritur, anno ætatis suæ septuagesimoquarto, presbyteratûs quadragesimoseptimo, Abbatiæ autem tricesimoquinto.

De Beda presbytero & monacho.

CAP. XXI.

BEDA presbyter, & monachus cœnobij sanctorum Petri & Pauli apostolorum in Anglia, discipulus Benedicti & Ceolfridi Abbatum, vir in diuinis scripturis studiosissimus, vita & conuersatione insignis: non minima pars doctorum fuit. Qui cùm septem esset annorum, præfato cœnobio cura parentum traditur, in quo sub dictis Abbatibus mirabiliter proficiens, in virum doctum & sanctissimum euasit. Omne tempus vitæ suæ studio scripturarũ impendit: qui non solùm in sacris literis, sed etiã in omnibus humanitatis artibus lõgè doctissimus fuit. Nunquàm torpebat ocio, quod multi nostrorum iam faciunt, nunquàm à studio cessabat: semper legit, semper scripsit, semper docuit, semper orauit, sciens, quòd amator scientiæ salutaris, vitia carnis facilè supe-

superaret. Vndè officium Abbatis oblatum nunquàm voluit suscipere: nè curis rei familiaris distractus, ab amplexu speciosæ Rachelis vel ad modicum se cogeretur elongare. Nam si Abbas fuisset, nunquàm tot & tanta volumina edidisset. Officium quippe curam requirit, cura mentem distrahit, distractio studium literarum impedit. Scripsit autem multa præclara opuscula in omni varietate scripturarum, de quibus ista feruntur: in Genesim, in Exodum, in Leuiticum, in Numerorum, in Deuteronomium, in principium libri Regum libros tres: quæstiones triginta de libris Regum, librum vnum: de tabernaculo & vasis eius, libros quatuor: de ædificatione templi, libros duos: in Iosue, librum vnum: in Iudicum, librum vnum: in Paralipomenon, libros duos: in Prouerbia Salomonis, libros tres: in Ecclesiasten, librum vnum: in Cantica canticorum, libros octo: item in Cantica canticorum ex dictis beati Gregorij papæ, deflorauit librum vnum: in psalterio, librum vnum: in Esdram & Neemiam, libros quatuor: in Tobiam, librum vnum: in Esaiam prophetam, libros duos: in Ezechielem prophetam, libros duos: in Danielem, librum vnum: in duodecim prophetas minores, libros duodecim: in euangeliũ Matthæi, in euangelium Lucæ, libros sex: in euãgelium Marci, libros quatuor: in euangelium Ioannis: homiliarum in diuersis euangelijs, libros duos: sermones quoquè in diuersis materijs, librum vnum: in epistolas Pauli omnes, libros quatuordecim: in epistolas Canonicas, libros septem: in Actis Apostolorum, libros duos: in Apocalypsin Ioannis, libros tres: de temporibus volumen minus, librũ vnum: de temporibus volumen maius, libros duos: scintillarum ex sententijs patrum, librũ vnum: de gestis quorundam sanctorum, librum vnum: martyrologium, librum vnum: de passione sancti Felicis, librum vnum: de vita sancti Alberti episcopi, librum vnũ: Chronicon sui monasterij, libros duos: Ecclesiasticæ historiæ de gestis Anglorum, libros quinque: Hymnorũ diuerso metro, librum vnum: epigrammata heroicis versibus, lib. 1. de locis sanctis, lib. 1. de Christo & ecclesia, lib. 2. distinctiones in Ieremiam, librum vnum: in Iob distinctiones, librum vnum: in vetus Testamentum lectiones, lib. 2. in nouum Testamentum lectiones, lib. 2. de Orthographia, lib. 1. de Arithmetica, lib. 1. de arte Poetica, lib. 1. de cõpnto ecclesiastico, lib. 1. epistolarum ad diuersos, lib. 1. Alia quoque multa edidit, quę ad notitiam meam non venerunt. Huius eruditissimi viri opuscula etiam adhuc eo in carne viuente, ac semper noua scribẽte, tantæ authoritatis habebãtur ab omnibus, vt, iubentibus ecclesiarum prælatis, in ecclesijs & conuentibus fidelium publicè legerentur. Vndè factum est, vt, cùm in homiliarum titulis viuentem nõ possent sanctitatis nomine appellare, venerabilẽ nuncupabãt: qui titulus tunc libris eius semel insertus, nunquàm posteà deleri potuit. Vndè vsque in hodiernum diem non sanctus Beda, sed venerabilis, appellatur, quãuis de sanctitate eius dubium non sit. Sed non refert, quo nomine appelletur in terris, qui cum sanctis omnibus regnat in cælis. Sunt qui huius tituli alias fingant causas, cùm eius epitaphium non ità habeat, quemadmodùm isti putant: nec cęcus fuerit, vt somniant. Moritur anno Domini 733. indictione prima, ætatis suæ anno 72.

De Aegidio monacho & Abbate.

CAP. XXII.

AEGIDIVS Abbas, natione Græcus, vir in diuinis scripturis eruditus, & in secularibus literis valdè peritus: philosophus, poeta, ac medicus insignis, metro excellens & prosa: scripsit metricè opus egregium de pulsibus, librũ vnum: de venis quoquè eodem genere dicendi, librum vnum. Si quid amplius edidit, ad notitiam meam non peruénit. Hunc nonnulli æstimant sanctum illum fuisse Abbatem, cuius festum Kalendis Septembris colitur: quod an ità sit, nõ satis perspicuum habeo. Hoc autem scio, quòd tempus & patria in eum consentiunt, nec duo huius nominis monachi in chronicis reperiuntur, sed vnus. Et verisimile est, quòd sanctus Aegidius ante conuersionem suam philosophiæ ac medicinæ operam dederit. Claruit circa annum Domini 710.

De Ioanne Damasceno.

CAP. XXIII.

IOANNES monachus & presbyter de Damasco Syriæ, vir vita & doctrina clarissimus, animatus scriptis Gregorij papæ secundi (quem nostri ordinis plures fuisse asseuerant) scripsit Græco sermone contra Leonem imperatorem Constantinopolitanum, imagines sanctorum deponentẽ, magnæ authoritatis opuscula. Sed & alia quædam edidit, quæ ad notitiam meam non venerunt. Claruit temporibus eiusdem Gregorij papæ secundi, anno Domini 720.

De Bonifacio archiepiscopo.

CAP. XXIIII.

BONIFACIVS ex monacho primus archiepiscopus Moguntinus, natione Scotus, vir doctrinæ & sanctitatis in-

comparabilis fuit. Qui cùm puer esset adhuc quinque annorum, in quodam cœnobio Angliæ nostri ordinis, quod Muschellæ dicitur, à parentibus Domino seruiturus oblatus est: in quo proficientibus ex tempore meritis, presbyter ordinatus, tantum diuinis literis studium impendit, vt doctor omnium opinione clarissimus haberetur & esset. Tandem amore CHRISTI, & zelo animarum accensus, cum licêtia sui Abbatis peregrinus factus, prædicando verbum Dei, venit in Germaniam, vbi multos fide & exemplo ad fidem Christi conuertit. cuius prædicationis instantiam cùm beatus papa Gregorius secundus audisset, episcopum Moguntinensis ecclesiæ ordinauit, quem eius successor Gregorius tertius honore pallij in archiepiscopum sublimauit. qui cùm vir esset doctissimus, scripsit vitam quorundam sanctorum, & breues tractatus: de quibus ego tantùm reperi vitam sancti Lebuini librum vnum: epistolarum ad Zachariam papam, & alios diuersos, librum vnum: opus versibus exaratum insigne de virtutibus & vitijs, librum vnum. Tandem post multos labores in Frisia prædicans fidem Christi, martyrio coronatus est, anno Domini 755. indictione octaua, episcopatûs sui anno 36. Nonis Iunij: & Fuldam relatus, ibidem, sicut antè disposuit, sepultus est.

De Vuillibaldo monacho.

CAP. XXV.

VVILLIBALDVS monachus, & presbyter, discipulus beati Bonifacij Moguntini archiepiscopi, & martyris: vir in diuinis scripturis eruditus, & secularium literarum non ignarus, ingenio clarus, & disertus eloquio: non minus religionis honestate, quàm doctrina venerabilis: scripsit ad Lullum archiepiscopum successorem sancti Bonifacij, vitam & passionem eius librum vnum. Fertur & alia ingenij sui monimenta reliquisse, quæ in manus meas non venerunt. Claruit anno Domini septingentesimo septuagesimo.

De Alcuino Abbate Turonensi.

CAP. XXVI.

ALCVINVS, siue Albinus, Abbas cœnobij sancti Martini extra ciuitatem Turonicam, de Britannia oriundus, & inde à Carolo Magno euocatus, apud quem tanta familiaritate acceptus fuit, vt magister appellaretur eius deliciosus. quo maximè docente imperator ipse omnes artes, quas liberales vocant, didicit: vir certe tam in diuinis scripturis, quàm in secularibus literis, suo tempore omnium opinione doctissimus. Hic fuit discipulus quondàm venerabilis Bedæ presbyteri in Anglia: post cuius decessum cum tribus socijs monachis venit in Galliam, & aliquandiu in monasterio Fuldensi moratus, plures ex monachis clarissimos enutriuit discipulos: inter quos habuit præcipuos Haymonem posteà episcopum, Isuardum monachum, & Rabanum Maurum tunc puerum, qui in virum magnum posteà excreuit. Tandem prouisione Caroli Abbas sancti Martini Turonensis effectus, doctrina & sanctitate clarus effulsit. Hic iussu Caroli studium Parisiense à Roma translatum primus instituit, vbi multos etiam ex monachis discipulos insignes educauit. Scripsit autem multa & varia opuscula, de quibus ista feruntur: In Genesim librum vnum: quæstiones Genesis librum vnum: in Cantica canticorum librum vnum: Enchiridion in quibusdam psalmis librum vnum: in Ecclesiasten: in epistolam Pauli ad Hebræos librum vnũ: in omnes epistolas Pauli libros quatuordecim: in euangelium Ioannis libros septem: ad Carolum imperatorem de sancta Trinitate & fide catholica lib. tres: dialogus de sancta Trinitate lib. 1. sententiarum librum vnum: ad Eulaliam virginem de natura & immortalitate animæ librum vnum: ad Guidonem Comitem, de virtutibus & vitijs, summa librũ vnũ: ad discipulos suos dialogus, librum vnũ: in Apocalypsin Ioannis lib. 1. de adoptione filiorum Dei librum vnum: de benedictionibus patriarcharum lib. 1. de vita sancti Vedasti episcopi lib. 1. quæstiones de sancta Trinitate librum vnum: de ecclesiasticis dogmatibus lib. 1. speculum quoque paruulorum lib. 1 de proprietatibus nominũ, quæ Deo attribuuntur in scripturis librũ vnum: de Grammatica, de Logica, de Orthographia, de Musica, de Astronomia, de arte Poetica, de sparsione literarum in metris, de Arithmetica & Geometria, de Rhetorica: epistolarum ad diuersos, quæ rarò simul inueniuntur librũ vnum: Prognosticon de futuro seculo librum vnũ. Edidit & alia multa, quæ ad notitiam meã non venerunt. Claruit sub Carolo Magno, anno Domini 780.

De Ioanne Scoto.

CAP. XXVII.

IOANNES Scotus monachus in Anglia, auditor quondam venerabilis Bedæ presbyteri, socius & collega domini Alcuini iã dicti: vir in diuinis scripturis doctissimus, & in secularib⁹ literis magnificè instructus: scripsit nõ cõtẽnendę lectionis opuscula, de quibus ad meã notitiã pauca

perue-

peruenerunt: in euangelium Matth. lib. 4. de officijs humanis liber vnus, & multa alia. Claruit anno Domini 780. sub Carolo.

De Claudio monacho.

CAP. XXVIII.

CLAVDIVS monachus, & Bedæ quondàm, vt fertur, discipulus, Albinique collega & socius, vir vndecunq; doctissimus, Græco & Latino peritus eloquio: multa scripsisse dicitur, de quibus ista potiora feruntur: in Genesim, in Exodum, in Leuiticum, in Numeri, in Deuteronomium, in Iosue, in Iudicũ, in librũ Ruth, in euangelium secundùm Matthæum, & alia multa nobis incognita. Claruit anno Domini 800.

De Ysuardo monacho Gallo.

CAP. XXIX.

YSVARDVS monachus, natione Gallus, cœnobij, vt dicunt, Fuldensis in finibus Francorum, auditor Albini abbatis, vir studiosus, atque doctissimus: iussu Caroli Imperatoris ad imitationem Eusebij Cæsareensis gesta & passiones sanctorũ martyrum, confessorum, virginumq; sacrarum in vnum volumen comportauit: quod opus Martyrologium Isuardi vsq; in hunc diem perseuerat, & in multis ecclesijs religiosorum legitur. De cæteris, si qua cõposuit, nihil reperi. Claruit sub eodem Carolo Magno, anno Domini 780.

De Paulo Longobardo monacho.

CAP. XXX.

PAVLVS Longobardus, monachus Cassinensis, natione Italus: ante conuersionem suam Aquileiensis Diaconus, & Desiderij regis Longobardorum familiaris secretarius fuit. Hunc Carolus Imperator cum Desiderio rege captiuum duxit in Galliam, eumque propter ingenij acumen in honore maximo habuit, cuius doctrina & eloquentia plurimùm delectabatur qui. tandèm diuino spiritu afflatus, contempto seculo, Cassinense cœnobiũ ingreditur, & se habitu, moribusq; monachum profitetur. qui cùm vir doctissimus esset, scripsit multa volumina, de quibus subiecta feruntur: Gesta Lõgobardorum lib. 6. ad Chronicam Eutropij abbatis rogatu Aldebergæ filiæ regis Desiderij edidit libros duos: de vita & miraculis S. Benedicti metricè lib. 1. gesta pontificum ecclesię Metensis lib. 1. de vita sancti Gregorij papæ Magni lib. 1. de vita & miraculis sancti Arnulphi episcopi Metensis lib. 1. iussu Caroli ordinauit historias & Legẽdas sanctorum ad vnamquanq; festiuitatem per annum pertinentes. hymnos quoq; plures vario metro composuit, in quibus & ille Sapphicus de sancto Iohanne Baptista: Vt queant laxis, habetur. epistolas etiã ad diuersos, plures edidit, & alia nõnulla, quæ ad notitiam meam non venerũt. Sunt qui scribant eum de monasterio Cassinẽsi per Carolum propter doctrinam sapientiæ denuò in Galliam reuocatum fuisse, & multis conscriptis voluminibus, ibidem vsq; ad mortem in quodam cœnobio permansisse. Claruit sub eodẽ Carolo, anno Domini 790.

De Hincmaro archiepiscopo Rhemensi.

CAP. XXXI.

HINCMARVS monachus sancti Dionysij Parisiensis, & Rhemensis ecclesiæ pòst archiepiscopus, vir tam in diuinis scripturis, quàm in secularibus literis eruditissimus, ingenio subtilis, disertus eloquio, & ad persuadendum valdè idoneus: scripsit nõnulla cõmendãda opuscula, de quibus ego tantùm reperi subiecta: vitam sancti Remigij primi archiepiscopi Rhemorum lib. 1. epitomen eiusdem operis lib. 1. ad ecclesiam Rauennatensem sub persona Caroli Imperatoris, lib. 1. Alia, quę scripsit, nobis incognita sunt. Claruit sub Carolo Magno anno Domini 790.

De Haymone episcopo Halberst.

CAP. XXXII.

HAYMO monachus Fuldensis, deindè abbas Hirsfeldensis, postremò tertius episcopus Halberstatẽsis, Albini auditor, vir vndecunquè doctissimus, ingenio acutus, eloquio compositus: non minùs sanctitate vitæ, quàm eruditione scripturarũ venerabilis fuit. Scripsit multa præclara volumina, quæ apud veteres magnæ authoritatis erant, de quibus ego tantùm reperi subiecta: De sancta Trinitate lib. 1. in Esaiam prophetam lib. 3. in Ieremiam prophetam lib. 1. in Ezechielem prophetam lib. 1. in Danielem prophetam lib. 1. in duodecim prophetas minores lib. 12. commentariorum in psalmos lib. 1. in Canticis canticorum lib. 1. in omnes epistolas Pauli apostoli lib. 14. in epistolas canonicas lib. 7. in Apocalypsin Ioannis lib. 1. de Christianarum rerum memoria lib. 1. de varietate librorum lib. 3. homilias in Euangelia per circulum anni, duo magna volumina implentes, composuit. dicitur etiam scripsisse in quinq; libros Moisi, & in totam Bibliam. puto quòd commentarium eius in Genesim aliquãdò viderim. Nec te moueat, optimè lector, si nomen eius in diuersis exemplaribus diuersimodè inuenias scriptum: quia etsi pro idiomatum varietate aliter apud Saxones, atque aliter apud nos appelletur, siue Haymo, Heumo, vel

Hemmo, vnus atque idem est, de quo loquimur. Moritur autê anno Domini 834. indictione duodecima, episcopatûs sui anno 14. in maiori ecclesia sancti Stephani Halberstatensis, non sine sanctitatis opinione, sepultus.

De Adelmo episcopo.
CAP. XXXIII.

ADELMVS abbas Maildubêsis in Scotia, & posteà episcopus occidentaliû Saxonum sub Cantuariêsi archiepiscopo, vir deuotus & sanctus, atq; in diuinis scripturis, secularibusq; doctrinis valdè eruditus, ꝓsa & carmine valenter excellens: cùm adhuc esset abbas, iubente synodo gentis suæ, scripsit aduersùs errorem Britonum, quòd vel Pascha suo tempore nô celebrarent, vel alia plura agerent, paci & consuetudini Ecclesiæ contraria: quo volumine multos ad concordiam ecclesiasticæ vnitatis reduxit. Scripsit etiam insigne volumen de virginitate sanctorum, metro lib. 2. & quasdam ad diuersos epistolas. Scripsit & alia nonnulla, testâte Beda in quinto, vtpotè, vir vndecunquè doctissimus, sermone nitidus, & scripturarum liberalium diuinarumque eruditione mirandus. Rexit episcopatum annos duntaxât quatuor. Claruit sub Pipino rege patre Caroli, anno Domini 700.

De Hilduino Abbate.
CAP. XXXIIII.

HILDVINVS Abbas sancti Dionysij Parisiensis, ad quem Rabanus Maurus, Fuldensis eo tempore abbas, edidit tractatus in libros Regum, vir in diuinis scripturis admodùm eruditus, & in secularibus literis apprimè instruct⁹, ingenio subtilis, & disertus eloquio: fertur nonnulla scripsisse opuscula, in quibus se virum doctissimum ostendit: sed pauca eorum ad meam notitiam peruenerunt. Reperi enim tantùm opus illud insigne, quod vtroque stylo, prosaico videlicet & metrico, ad Lodouicum Caroli Magni filium, composuit de vita sancti Dionysij Parisiensis, lib. 2. Claruit anno Domini 840.

De Vualafrido Abbate.
CAP. XXXV.

VValafridus Abbas sancti Galli, natione Teutonicus, vir in diuinis scripturis eruditus, & in secularib⁹ literis valdè peritus, rhetor magnificus, & poëta insignis, ac monasticæ disciplinæ gubernator quàm strenuus: scripsit vitam sancti Galli prosaicè lib. 1. eandem posteà metricè lib. 1. de officijs diuinis lib. 1. & alia nonnulla adhuc nobis incognita.

De Vuandelberto monacho.
CAP. XXXVI.

VVandelbertus diaconus & monachus Prumiensis cœnobij in diœcesi Treuerensi, natione Teutonicus, vir in diuinis scripturis doctus, & in secularibus literis valdè peritus, rhetor & poeta insignis, sermone clarus & nitidus: scripsit iussu Marckuuardi abbatis, vitam & miracula sancti Goaris confessoris lib. 1. ad eundem de miraculis eiusdem, suo tempore ostensis, lib. 1. Scripsit etiâ metricè martyrologion totius anni lib. 1. & alia plura, quæ ad notitiam meam non venerunt. Claruit sub Lothario imperatore, anno Domini 854.

De Freculfo episcopo.
CAP. XXXVII.

FRECVLFVS monachus quondâ Fuldensis, & exindè episcopus Lexouiensis sub Rothomagensi archiepiscopo, ad quê Rabanus quatuor libros in Genesim scripsit: vir studiosus & doctus, & non minùs religione, quàm scientia, mirandus: scripsit opus valdè egregium ad Helisacharum, à conditione mundi vsque ad natiuitatem Domini in libris septem, vbi historiæ difficiles interserit quæstiones scripturarum. Epistolas etiam non abijciendas composuit, & quædam alia nobis incognita. Claruit anno Domini 840.

De Ratbodo episcopo.
CAP. XXXVIII.

RAtbodus episcopus Traiectensis, habitu & conuersatione monachus, in episcopatu, vir doctus & sanctus, prædicator egregius, ingenio subtilis, & clarus eloquio: scripsit inter cætera ingenij sui opuscula, vitam quorûdam sanctorum, item sermones & homilias nô inutiles: de sancta Amalberga virgine tomos etiâ duos, & quædam alia nobis incognita. Eius autem memoria inter sanctos relata est.

De Rabano Mauro archiepisc.
CAP. XXXIX.

RABANVS Maurus Magneti⁹, ex abbate Fuldêsi sextus archiepiscopus Moguntinus, natione Teutonicus ex finibus Francorum in sylua, quæ Buchonia nuncupatur, distansà Moguntia millibus fermè quindecim versùs Thuringiam, Albini quondàm auditor atque discipulus: vir in diuinis scripturis eruditissimus, & in omni doctrina secularis literarum valdè peritus, philosophus & poeta nulli suo tempore inferior: cùm adhuc puer esset, cœnobio Fuldensi à parentibus traditur, in quo adeò studendo profecit, vt Alemania doctorem similem non haberet. Deindè succedentibus doctrinæ meritis, in abbatem omnium assensu monachorum præfati cœnobij eligitur, & in illo officio 24 annis præsidens, monasticam disciplinam

nam strenuè gubernauit. Scripsit autem multa volumina, de quibus ego tantùm reperi subiecta: ad Frecolfum episcopum Lexouiensem, in Genesim lib. 4. in Exodũ lib. 4. in Leuiticum lib. 4. in Numeros lib. 4. in Deuteronomium lib. 4. in Iosue lib. 2. in Iudicum lib. 2. in Ruth lib. 1. ad Hildeuuinum abbatem in Regum lib. 4. in Paralipomenon lib. 4. in Esdram & Neemiam lib. 3. in Tobiam lib. 1. in Iudith lib. 7. in Hester lib. 1. in Iob lib. 1. in psalmos lib. 1. in Prouerbia Salomonis lib. 1. in Ecclesiasten lib. 1. in Cantica canticorum lib. 1. in librũ Sapientiæ lib. 3. in Ecclesiasticum lib. 10. in Esaiam prophetam lib. 8. in Ieremiam prophetam lib. in Ezechielē lib. 20. in Danielem lib. 3. in duodecim prophetas minores lib. 12. in Machabæorum lib. 3. in Euangelium secundùm Matthæum lib. 8. in Euangelium secundùm Marcum lib. 3. in Euangelium Lucæ lib. 4. in Euangelium Ioānis lib. 1. in epistolas Pauli lib. 20 in Actus apostolorũ lib. 1. in epistolas canonicas lib. 7. in Apocalypsim Ioannis lib. 1. Cùm adhuc monachus esset annos natus triginta, scripsit op⁹ admiratiōe dignum mirabili poemate de laude sanctæ crucis lib. 2. quorum primus metro, secundus prosa compositus est: quos posteà sancto Petro per manus Sergij papæ obtulit. Scripsit ad Haymonem episcopum Halberstatensem, etymologiarum seu de vniuerso, lib. 22. de vniuersali natura lib. 1. ad Haistulphum quartum Mogũtinum archiepiscopum, de institutione clericorum lib. 3. ad Heribertum episcopum de quæstionibus canonum lib. 1. ad Regenbaldum de eâdem re lib. 1. de benedictionibus patriarcharum lib. 1. de officijs diuinis lib. 1. de computo ecclesiastico satis vtilem lib. 1. ad Lodouicum regem lib 1. epistolarum ad diuersos lib. 1. sermões etiam & homilias scripsit penè innumerabiles. Vidi ego in bibliotheca Fuldēsis cœnobij alios complures libros Rabani, maximè in artibus liberalibus: quorum titulos iam à memoria tulit obliuio. Nam inter omnes Alemaniæ Italiæque doctores nullus Rabanum scribēdo, & numero & vtilitate librorũ, excessit. Multa enim volumina scripsit, quæ nos hîc minimè signauimus. Fuit enim vir studiosissimus, qui semper intentus erat lectioni, multosque discipulos doctissimos habuit. In abbatia Fuldensi à sancto Sturmo primo abbate quartus fuit, in archiepiscopatu Moguntino sextus. Rexit autem episcopatum annis octo, vir in pauperes misericordissimus, qui eis tempore famis magnam pietatem exhibuit, & omnes largè sustētauit. Hic habita synodo apud Moguntiam, multa ad vtilitatem fidelium constituit. Moritur anno Domini 855. indictione tertia.

De Theodulpho episcopo.
CAP. XL.

THEODVLPHVS ex abbate Floriacensis monasterij episcopus Aurelianensis, vir doctrina & sanctitate venerabilis: fertur nonnulla cudisse opuscula, sed nullum eorum ad manus meas memini peruenisse. Hic nescio ob quam suspicionem à Lodouico imperatore in carcerem coniectus, nouissimum hymnum illum: Gloria, laus, dulci melodia composuit: quem cùm in die Palmarum, transeunte imperatore iuxta carcerem, alta voce cecinisset, eius dulcedine placatus, è carcere statim dimisit. Hinc consuetudo ecclesiæ laudabilis inoleuit, vt in die Palmarum hymnus idem quotannis cantaretur. Claruit non sine opinione sanctitatis anno Domini 840.

De Strabo monacho Fuldensi.
CAP. XLI.

STRABVS monachus Fuldensis, natione Teutonicus, Rabani Mauri abbatis quondàm discipulus, & scriba necessarius, vir vndecunquè nobiliter eruditus, qui diuinas scripturas optimè didicerat, bono explanante magistro: scripsit non contemnendæ lectionis opuscula, de quibus ista feruntur: in Genesim, in Exodũ, in Leuiticum, & in multos Bibliæ libros. Hic fertur glosam ordinariam super totam Bibliam comportâsse de scriptis & opusculis antiquorum patrum, opus tantæ vtilitatis, vt omnem procùl excedat laudem. Strabus iste, vt diximus, Rabani discipulus erat & scriba: qui opuscula eius de schedis ad mundum scribebat: quo docente, vir & ipse doctissimus euasit. Claruit anno Domini 840.

De Angelomo monacho.
CAP. XLII.

ANGELOMVS monachus Luxouiēsis, in exponēdis scripturis diuinis vir alti & excellētis ingenij, nō minùs in secularibus q̃ in diuinis literis eruditus: scripsit plura egregia volumina, de quibus ad manus nostras pauca peruenerunt. Iussu & rogatu Drogonis episcopi Metensis nostri ordinis, filij Caroli imperatoris Magni, scripsit in libros Regum, commentariorum libros quatuor, quibus nunquàm legi simile opus, ità subtile, ità mysticum, ità deniquè in omnibus cōueniens ad propositum. Scripsit etiam ad Lodouicũ imperatorē fratrē Drogonis in Cantica canticorũ lib. 1. de officijs quoq; diuinis lib. 1. Claruit sub Lodouico Caroli filio, anno Domini 840.

De Amulario Fortunato archiepiscopo.

CAP. XLIII.

AMVLARIVS monachus Luxouiensis, ac posteà Treuerorum archiepiscopus, in scripturis sanctis valdè eruditus, & in secularibus literis ad plenum instructus, vita & moribus venerandus: tantæ sapientiæ & eloquentiæ fuit, vt missus à Carolo Constantinopolim ad Michaelē Imperatorem, pacem inter eos omninò cōponeret. Fertur nonnulla plena eruditionis cudisse opuscula, de quibus ista feruntur: de officijs ecclesiasticis lib. 1. scripsit de eâdem re latiùs posteà ad Lodouicum Caroli filium, lib. 4. de mysterio quoq; missæ lib. 1. Si quid ampliùs edidit, ad notitiā meam non peruenit. Claruit sub Carolo Magno, & Lodouico eius filio, anno Domini 830.

De Floro monacho sancti Trudonis.

CAP. XLIIII.

FLORVS monachus sancti Trudonis Leodiēsis diœcesis, vir in diuinis scripturis studiosissimus, & satis eruditus, librorum sancti Augustini amator præcipuus, de quibus sententias suo congruentes proposito collegit. omnes epistolas beati Pauli Apostoli itâ magnificè exposuit, vt Augustini opus in toto videatur. Nihil enim de suo inseruit. Alia quoq; nonnulla edidit, quæ ad notitiam meam non venerunt.

De Ansegiso archiepiscopo.

CAP. XLV.

ANSEGISVS abbas Lobiensis, & posteà Senonensis archiepiscopus: vir vndecunq; peritus, & regum sui temporis necessarius amic⁹: ingenio subtilis, & cautus eloquio: scripsit ad communem ecclesiæ vtilitatem non spernendæ lectionis opuscula, de quibus ego dūtaxât legi subiecta: edicta Caroli Magni Imperatoris, ad ecclesiasticam legem pertinentia, digessit in lib. 2. eiusdem edicta, ad mundanam legem pertinentia, in lib. 2. edicta Lodouici filij eius ecclesiastica, lib. 2. eiusdem statuta ciuilia, lib. 2. De alijs opusculis eius adhuc nihil vidi. Claruit anno Domini 840.

De Ioanne Abbate Vercellensi.

CAP. XLVI.

IOANNES Erigena abbas Vercellensis, natione Scotus, vir excellentis ingenij, Græca & Latina eruditus lingua, iubente Carolo Lodouici Imperatoris filio, fratre Lotharij Imperatoris, libros beati Dionysij Areopagitæ de Græco in Latinum transtulit, quos etiā suis commētarijs primus explanauit. Scripsit etiā de naturæ diuisione lib. 1. & alia nōnulla, quæ ad manus nostras non venerūt. Claruit sub Lothario Imperatore, & Lodouico & Carolo fratribus eius regibus, anno Domini 850.

De Milone monacho.

CAP. XLVII.

MILO monachus sancti Amandi, vir tam in diuinis scripturis, quàm in secularibus literis eruditissim⁹: apud Carolum Caluum magno habitus in precio, scientiæ suæ opinionem in remotas etiam regiones diffudit. Fuit enim ingenio subtilis, eloquio discretus, musicus, rhetor, & poëta insignis: qui carmine excellens & prosa, non contemnenda descripsit opuscula: ad Carolum Caluum de sobrietate lib. 1. de musica lib. 1. vitam sancti Amādi metricè, lib. 1. & quędam alia nobis incognita. Claruit anno Domini 880.

De Bertranno monacho.

CAP. XLVIII.

BERTRANNVS monachus, in diuinis scripturis studiosus, & eruditus, atq; in secularibus literis nobiliter instructus: scripsit non paruipendēdæ lectionis opuscula, quibus suum magnificè exercitauit ingenium. è quibus ego tantùm reperi de corpore & sanguine Domini lib. 1. ad Carolum de prædestinatione lib. 1. Claruit anno Domini 870.

De Hucbaldo monacho.

CAP. XLIX.

HVCBALDVS monach⁹ sancti Amandi cœnobij Elnonensis, peritia liberalium artium itâ insignis, vt antiquis philosophis haberetur æqualis, music⁹ & poëta egregius, ingenio valdè subtilis: scripsit tam metro, quàm prosa, multa præclara opuscula, de quibus ego tantùm reperi subiecta: gesta sancti Lebuini lib. 1. de musica lib. 1. ad Carolum Caluum Imperatorē scripsit librum trecentorum versuum, in laudem caluorum, satis mirādo poemate, cuius omnia verba incipiunt ab vna litera, id est, c: vt,

Carmina clarisonę caluis cātate Camœnę.

Scripsit etiam vitam multorum sanctorū, cantusq; varios dulci ac regulari melodia composuit. epistolas etiam edidit nōnullas ad diuersos, & quædam alia nobis incognita. Claruit sub Carolo Caluo, anno Domini 880.

De Almanno monacho.

CAP. L.

ALMANNVS monachus Altuillarensis, in scripturis sanctis admodùm eruditus, & in secularibus doctrinis sufficienter instructus, ingenio clarus, & comptus

ptus eloquio, rhetor & poeta insignis: scripsit non abijciendæ vtilitatis opuscula, de quibus pauca reperi: vitam sancti Vinardi archiepiscopi Rhemensis lib.1. vitam sancti Sindulphi lib.1. vitam sanctæ Helenæ reginæ lib.1. de translatione corporis eiusdem ad cœnobium Altuillarense lib.1. & quia suo tempore Francia vastabatur à Nortmannis, exemplo Ieremiæ prophetæ, desolationem Franciæ & sui monasterij quadruplici deplanxit alphabeto, lib.1. Alia quoque nonnulla scripsisse dicitur, quæ ad notitiam meã non venerũt. Claruit anno Domini 890.

De Adreualdo monacho.

CAP. LI.

ADREVALDVS, qui & Adelbertus, monachus Floriacensis, vir doctus, & suo tempore celeberrimæ opinionis, scripsit nõnulla opuscula, in quibus abũdantem ingenij sui venam ostēdit, de quibus tamen ad meam notitiam nihil peruenit. Extat liber vnus, quem scripsisse dicitur, de miraculis sancti patris nostri Benedicti, ab eo tempore, quo corpus eius translatum est ad Floriacense monasteriũ, per Galliam ostēsis. Et nota, quòd Gallici corpus eiusdē sanctissimi patris de mõte Cassino ad se per manus Aigulphi monachi dicunt esse translatum, & in Floriacensi monasterio reconditum, quod multis & innumeris conantur probare miraculis. At contrà negant Itali, seque corpus eius & habere, & semper habuisse cõtendunt, non minùs testimonium miraculorum producentes. Quibus sic certantibus, iuxta quod dicit Horatius, adhuc sub iudice lis est: nisi quòd quidam Romanus pontifex à monachis Casinensibus interpellatus, inhibuit, nè quisquam translatum corpus Benedicti aliquandò fuisse audeat asserere, & hac de causa non translationis, sed cõmemorationis illius festum quinto Iduũ Iulij celebratur. Claruit anno Domini 900.

De Remigio monacho Antisiodorensi.

CAP. LII.

REMIGIVS monachus Antisiodorensis, & posteà, vt fertur, episcopus: vir in diuinis scripturis eruditus, & in secularibus literis omnium opinione suo tempore peritissimus: scripsit multa in secularibus scripturis, veteres exponendo authores, atque in diuinis literis nõn pauca volumina fecit, in Cantica canticorũ lib.1. in canonem Missæ lib.1. de diuinis officijs lib.1. de singulis festiuitatibus sanctorum lib.1. ad episcopum Eduorum de dubus quæstionibus lib.1. super Donatum quoq; lib.1. & alia multa, quæ ad notitiam meam non venerunt. Hic fuit præceptor domini Odonis posteà Cluniacensis abbatis, & multorum insignium virorum, quos in omni scientia seculari & diuina instituit. Claruit anno Domini 980. sub Carolo Caluo.

De Odone Cluniacensi.

CAP. LIII.

ODO abbas Cluniacensis, Remigij Antisiodorensis quondàm auditor & discipulus, vir in diuinis & secularibus literis eruditus, musicus excellens, morumq; sanctitate insignis, ex archicantore Turonensi monachus Cluniacensis factus, post Bernonem Abbas omnium consensu electus, doctrina & sanctitate venerabilis fuit. Scripsit autẽ magnæ vtilitatis opuscula, de quibus pauca ad notitiam meam peruenerunt: Chronicon breue de temporibus lib.1. vitam quoq; sancti Geraldi lib.1. de laudibus S. Martini Turonẽsis lib.1. sermones & homilias plures & elegãtes cõposuisse dicitur. hymnos quoq; & cantus in honore sanctorũ varios edidit. Claruit anno Dominicæ natiuitatis 900.

De Reginone abbate Prumiensi.

CAP. LIIII.

REGINO abbas Prumiensis cœnobij in diœcesi Treuerensi, natione Teutonicus, vir in diuinis scripturis eruditus, & secularium literarum non ignarus, historiographus & iurista insignis, qui suo tēpore inter Alemanos doctor famosus habebatur: scripsit iussu Ratbodi archiepiscopi Treuirorũ, de disciplina ecclesiastica & religione Christiana decretorũ libros duos, nōgenta capitula habentes. ad Adelberonem episcopũ Metēsem scripsit chronicam temporũ continentē præcipuè gesta Francorũ & Alemanorũ à natiuitate Christi vsq; ad annũ eiusdem 908. & quædam alia, quæ ad notitiã meã non venerũt. Claruit sub Arnoldo siue Arnulpho, anno Domini 900.

De Paschasio abbate Corbeiensi.

CAP. LV.

PASCHASIVS Ratbertus abbas Corbeiensis, vir vndecunq; doctissimus, Græco & Latino ad plenum eruditus eloquio, theologus & philosophus suo tempore omniũ laude celeberrimus, ingenio subtilis, scientia profundus, sermone disertus: edidit nõ spernendæ authoritatis opuscula, de quibus ego tantũ reperi subiecta: ad Placidũ abbatē de sacramēto altaris lib.1. vitã sancti Adelhardi lib.1. in threnos Ieremiæ prophetæ lib.1. vitã etiã quorundam patrũ de Græco transtulit in Latinum: & alia scripsit pleraque, adhuc nobis incognita.

De Erico monacho.

CAP. LVI.

ERICVS monachus, cuius nomen cœnobij non inueni, quanuis diu quæsierim, (volunt tamen aliqui, ꝙ fuerit Antisiodorensis) vir quidē in scripturis diuinis eruditus, veterū lectione diues, & secularium literarum non ignarus, carmine excellens & prosa, declamatór egregius fuit. Scripsit metrico stylo volumen insigne de vita & virtutibus sancti Germani Antisiodorensis episcopi lib. 1. homilias etiā diuersosq́; sermones cōposuit, qui à multis habentur. alia quoq; multa scripsisse dicitur, quæ ad notitiam meam non venerūt.

De Ratherio episcopo Veronensi.

CAP. LVII.

RATHHERIVS monachus Lobiēsis, & episcopus Veronensis, vir miræ simplicitatis, sed magnæ literaturæ: ab episcopatu bis pellitur, eô ꝙ Bauaris fauere videretur, totiesq́; restitutus, tandē episcopus Leodiēsis factus, & etiā indè repulsus: scripsit varia syntagmata, de quibus ista feruntur: Contra anthropomorphitas lib. 1, agonisticon seu præloquiorum lib. 6. cōfessionum lib. 1. Cùm ab episcopatu Veronensi pelleretur, scripsit librū, in quo faceta satis vrbanitate deplorat ærumnas suas, multa causæ suæ interserens, quæ legentibus placere valeant, & prodesse. Cùm pulsatus iniurijs etiam à Leodiensi pontificatu pelleretur, scripsit librum, quem prænotauit phrenesim. scripsit aliū, cuius titulus est: inefficax. vt sibi videbatur, garrit⁹. de corpore & sanguine Domini, & de prædestinatione scripsit lib. 2. vitam quoquè sancti Vrsmari Lobiensis episcopi lib. 1. & alia, quæ non vidi. Moritur apud cœnobium Lobiense anno Domini 974. indictione secunda, ibidèm sepultus.

De Amonio monacho.

CAP. LVIII.

AMONIVS monachus Floriacēsis, vir in diuinis scripturis studiosus & eruditus, & secularium literarum nō ignarus: exēplo Adreualdi ꝓuocatus, historiā miraculorum sancti Benedicti, vbi ille dimiserat, cōtinuauit, adijciens plura in Floriaco, & per Galliā facta, vsq; ad tēpora Roberti regis doctissimi Francorū. Alia, quæ scripsit, ad notitiam meam non venerunt. Claruit sub eodē rege Roberto, anno 980.

De Ruperto abbate Cassinensi.

CAP. LIX.

RVPERTVS abbas Cassinensis monasterij, vir in diuinis scripturis studiosus & erudit⁹, ingenio & eloquio clarus, vita & morum honestate spectabilis, ac regularis disciplinæ amator zelosus: scripsit ad vtilitatem fratrum suorum satìs elegātes sermones, qui illo tempore studiosè legebantur. Alia quoq; nonnulla edidit, sed ad manus nostras adhuc minimè venerūt.

De Volquino Lobiensi abbate.

CAP. LX.

VOLQVINVS abbas Lobiensis, in diuinis scripturis valdè studiosus & doctus, secularis quoq; eruditionis non ignarus, ingenio promptus, & clarus eloquio, temporum cognitor insignis: scripsit, petentibus fratribus, gesta Lobiensiū abbatum, in quo volumine per digressionem multa inseruit, quæ legentibus iucūda sint & vtilia. Sermones quoque & homilias plures edidit, in quibus abundantē ingenij sui venam ostendit: & alia, quę ad me non venerunt.

De Vuindichino monacho.

CAP. LXI.

VVINDICHINVS monachus Corbeiensis in Saxonia, natione Teutonicus, vir doctus & eloquens, in secularibus literis valdè peritus, & suo tēpore doctor famosus: scripsit nonnulla præclara opuscula, de quibus extant subiecta: historia Saxonū vsque ad mortē Ottonis primi lib. 3. vitam Pauli primi eremitæ alterno stylò descripsit lib. 1. passionē S. Teclæ virginis metricè lib. 1. scripsit etiā vitā & gesta Ottonis imperatoris primi ad filiā eius lib. 1. alia quoq; multa edidit, q̄ ad notitiā meā non venerūt. Huius tempore floruerunt multi doctissimi viri in Alemania nostri ordinis, in cœnobijs pręcipuè Corbeiensi, Fuldensi, Hersfeldensi, cæterisq́;: sed paucorum scripta ad notitiā meam peruenerunt. Claruit autem Vuindichinus, aliâs Vuindichildus, temporibus Ottonis imperatoris secundi, anno Domini 970.

De Albone Floriacensi abbate.

CAP. LXII.

ALBO Floriacēsis monasterij abbas, vir sanctæ cōuersationis, & regularis disciplinæ zelosus amator, in diuinis scripturis doct⁹, & seculariū literarū nō ignarus: reliquit ingenij sui monimēta cōplura, quæ tamē ad manus nostras nō venerūt. Extat eius tantùm apud nos cōmentarium super calculo Victorij lib. 1. de cæteris, quæ scripsit, nihil vsquàm reperi. Hic beatissimus vir post multos tandem prædicādi labores, in Vasconia pro fide Christi martyrio rubricatus, penetrauit cælestia regna. Claruit sub Ottōe secūdo, anno Dni 970.

De Herigero abbate.

CAP. LXIII.

HERIGERVS abbas Lobiensis, (cuius meminit Berno Augiensis in lib. de aduentu Dñi ad Aribonem archiepiscopū Moguntinum) vir suo tempore famosus,

&

& vndecunq; doctissimus, tam in diuinis, quàm in secularibus studijs eruditus, non solùm apud Gallos in precio habitus, sed etiam apud Romanos, Italos, & Germanos excellentis opinionis: scripsit multa præclara volumina, de quibus ista feruntur: Gesta pontificum Leodiensium lib. 1. vita sancti Vrsmari episcopi Lobiēsis metricè, lib. 1. scripsit dialogum sub persona sui, & Adelboldi episcopi de dissonātia ecclesiæ: de aduentu Domini lib. 1. quem ad eūdem Adelboldū tūc Romæ cōmorantem misit, ad Hugonem de quibusdam quæstionibus lib. 1. de diuinis officijs lib. 1. cōgessit etiam contra Ratheriū multa catholicorū patrū scripta, de corpore & sanguine Domini. alia quoq; multa edidit, quæ ad notitiam meam non venerunt. Claruit sub Ottone secundo, anno Domini 970.

De Adelboldo episcopo.

CAP. LXIIII.

ADELBOLDVS monachus Lobiensis, & Traiectensis postmodùm episcopus, ad quem Herigerus de aduentu Domini conscripsit dialogum, vir in diuinis scripturis eruditissimus, & in seculari doctrina multùm peritus, ingenio caut⁹, sermone cōpositus, vita & couersatione deuotus: fertur plura scripsisse opuscula, de quibus ego tantùm reperi subiecta: vitā sancti Henrici imperatoris secundi, lib. 1. vel, vt alij volunt, primi: quia Ottonis filium quidā inter imperatores non ponūt, eò, ꝗ coronam imperij de manu Papæ nō suscepit. scripsit etiā de laude sanctę Crucis: & in laudibus sanctæ Mariæ metro & prosa varia cōposuit, aliaq; cōplura, quæ ad manus nostras non venerunt. Claruit eiusdem Hērici tēporibus, anno Dāi 100.

De Radulpho monacho.

CAP. LXV.

RADVLPHVS Flauiacēsis, monachus Fuldensis, (vt plures volūt) vir tātę doctrinæ & sapientiæ, vt in tota Alemania, Italia, Galliaq; suo tēpore similem nō haberet, in diuinis scripturis eruditissim⁹, philosophus nulli secundus, qui velut alter Augustinus, omnibus, eum quæstionibus interrogātibus, copiosissimè respōdebat: scripsit multa præclara volumina, de quibus ego tantùm reperi subiecta: in Leuiticum lib. 20. in epistolas Pauli lib. 14. addidit ad Chronicam Eusebij vsq; ad sua tēpora lib. 1. historiā quoq; de gestis Francorum & Alemanorum lib 1. fertur autem in multos Bibliæ libros cōmētarios edidisse, & sermōes, aliosq; diuersos tractatus, & epistolas, sed in manus nostras nō venerūt.

De Osberto monacho.

CAP. LXVI.

OSBERTVS monachus Cantuariēsis, vir in omni literatura seculari peritus, & in diuinis scripturis admodū studiosus, music⁹ & rhetor insignis: reliquit ingenij sui monimenta clarissima, de quibus ego tantùm reperi vitā sancti Dunstani archiepiscopi lib. 1. de musica lib. 1. cātus etiā dulci melodia cōposuit, aliosque diuersos tractatus, quos necdùm vidi. Claruit temporibus sancti Henrici imperatoris, anno Domini 1020.

De Christiano monacho.

CAP. LXVII.

CHRISTIANVS, qui & Druthmarus, monachus & presbyter, veniens ab Aquitania in Galliā, in monasterio Corbeiensi aliquāto tēpore moratus, vir doct⁹ in scripturis diuinis, Græco & Latino eruditus sermone: scripsit nō spernēdæ lectiōnis opuscula, de quibus ego tantū legi volumen insigne, quod rogantibus fratribus aperto sermone cōposuit, in Euangelium Matthęi lib. 1. Fertur etiā in alios Euāgelistas scripsisse, quemadmodùm in prologo primi voluminis promisit, sed in manus nostras minimè peruenerunt.

De Flaualdo monacho.

CAP. LXVIII.

FLAVALDVS monachus Rhemēsis, in scripturis diuinis eruditus, & in secularibus literis magnificè peritus, ingenio subtilis, & disertus eloquio: edidit nō contēnendæ lectionis opuscula, quibus nomē suū cū gloria trāsmisit ad posteros. Scripsit aūt gēsta Rhemensiū pontificum, ordītus narrationē suā à cōditione eiusdē ciuitatis, in quo quidem opere multa de sanctis martyribus, alijsq; rebus cōmemorat, quæ studiosis lectoribus iucunda sunt. Vitam quoq; pluriū sanctorū, & passiōes martyrum claro descripsit eloquio, & pleraque alia, quæ ad notitiam meam non venerūt.

De Notgero episcopo Leodiensi.

CAP. LXIX.

NOTGERVS abbas S. Galli, & Leodiēsis postmodū episcop⁹, natiōe Teutonicus, vir in diuinis scripturis valdè eruditus, & in secularibus literis suo tempore omniū fama peritissim⁹: scripsit tā metro, ꝗ prosa, multa pclara opuscula, quib⁹ lepor dicendi, subtileq; ingeniū ostenditur. sed pauca eorū ad notitiā meā peruenerūt: de musicis notis, & symphoniarū modis lib. 1. ad Salomonē discipulū suū, Cōstantiensem posteà episcopū, de expositorib⁹ sacrę scripturæ lib. 1. sequentiarū per totū annū lib. 1. quas Nicolaus papa cōfirmauit, & in ecclesia cātari pmisit. Scripsit etiā hymnos, cātus, carmina, epistolas, sermones, diuersosq; tractatus, qui ad manus meas non venerunt. Claruit autem anno Dāi 970.

De Constantino monacho.
CAP. LXX.

CONSTANTINVS monachus Cassinensis, vir in secularibus literis eruditissimus, medicus & philosophus insignis, Græco, Latino, & Arabico ad plenũ imbutus eloquio: cuius præclara opuscula vsque in hodiernum diem apud medicos magnæ authoritatis sunt: multa scripsit, multa de Græco & Arabico in Latinũ trãstulit, quæ professoribus medicinæ artis nõ reor incognita. Ego enim de omnib⁹, quę scripsit, pauca vidi, scilicet, de dictis vniuersalibus lib. 5. de dictis particularibus lib. 3. de ponderibus lib. 1. De cæteris, quæ scripsit, nihil me vidisse memini. In præfatione illius libri, quem de vrinis ex Arabico transtulit, se monachum Cassinensis cœnobij fuisse fatetur: & alibi pluriés.

De Alberto Gemblacensi.
CAP. LXXI.

ALBERTVS monachus Lobiensis, & exindè abbas Gemblacensis: vir in diuinis scripturis valdè eruditus, & secularis doctrinę nõ ignarus, regularisq; disciplinę zelator strenuus: scripsit vitam multorum sanctorum satis ornato eloquio. cantus quoq; varios & dulces in sanctorum honore composuit, quibus adhuc multi in diuino officio vtuntur. alia quoq; nonnulla edidit, quę ad notitiam meãm nõ venerũt. Huius discipulus fuit Burckardus episcopus Vuormatiensis, qui decretũ post Isidorũ cõposuit. Claruit anno Dñi 1000.

De Bertorio Cassinensi.
CAP. LXXII.

BERTORIVS abbas Cassinensis, in diuinis scripturis exercitatũ habens ingenium, in secularibus doctrinis multùm erudit⁹, philosophus ac medicus famosus: multa composuisse fertur opuscula, quæ venã abũdantis ingenij ostendãt, è quibus extant præclari sermones ad fratres lib. 1. In medicinis, alijsq; materijs quædam scripsisse dicitur, quæ ad me non venerunt.

De Burckardo episc. Vuormatiẽsi.
CAP. LXXIII.

BVRCKARDVS monachus Lobiensis, deinde Vuormatiensis episcopus, discipulus quondã Alberti abbatis Gemblacensis, cùm ad huc ambo morarentur apud Lobias, magnũ diuinis literis impẽdit studium, vnde & doctor magnus euasit. Scripsit decretum post Isidorũ ex sentẽtijs patrum lib. 20. epistolas etiã plures ad diuersos: & quædã alia quæ nõ vidi. Huius viri mentionẽ facit Gratianus 73. distinctiõe, In nomine Dni. Claruit anno Dñi 1010.

De Guidone monacho.
CAP. LXXIIII.

GVIDO Aretinus monach⁹ cœnobij de cruce sancti Leufredi, vir doctus, & eloquẽs, musicorũ magister insignis, in hoc meritò pferendus omibus, ꝙ ignotos cant⁹ etiã pueri & puellę faciliùs discũt per eius regulã, q̃ per vocẽ magistri, vel alicuius instrumenti, dummodo sex literis, vel syllabis modulatim appositis ad sex voces, quas sola musica recipit: hisq; vocibus per iuncturas digitorũ sinistræ manûs distinctis, per integrũ diapason se oculis auribusque ingerunt intentę vel remissę eleuationes vel depositiones earundem vocũ. Scripsit ergò de musica lib. 1. de corpore & sanguine Dñi librũ vnũ: & quædam alia, quæ ad notitiam meam non venerũt. Claruit sub Henrico sancto Imperatore, anno Domini 1020.

De Odilone Cluniacensi.
CAP. LXXV.

ODILO abbas Cluniacẽsis, vir doctus, & sanctus, multis & in vita, & post mortẽ coruscans miraculis, fertur multos egregios ad fratres sermones edidisse, quos salutis suæ amatores illo tẽpore studiosè legebant: si quid ampliùs edidit, ad notitiã meã non peruenit. Huius vitã Petrus Damiani claro descripsit eloquio. Moritur anno Domini 1048. indictiõe prima, ætatis suæ 87, abbatiæ autem, 56.

De Helperico monacho.
CAP. LXXVI.

HELPERICVS monachus sancti Galli, natione Teutonicus, vir in diuinis scripturis studiosus & eruditus, & in secularibus literis nobiliter doctus, philosophus, musicus, astronomus, & calculator insignis: scripsit multa præclara (vt ferunt) opuscula, de quibus ego tantùm legi de cõputo & arte calculatoria opus commendatissimũ lib. 1. de musica lib. 1. Cętera, quæ scripsit, nõdùm potui inuenire. Claruit anno Domini 1020.

De Bernone abbate Augiensi.
CAP. LXXVII.

BERNO abbas Augiẽsis cœnobij, natione Teutonicus, vir doctus, & regularis disciplinæ custos insignis, sanctarũq; scripturarũ studiosissimus interpres, ingenio profundus, sermone disertus, ꝓpter ingentẽ doctrinam suo tẽpore in magno precio habitus, scripsit multa præclara opuscula, è quibus ad me pauca venerunt: ad Aribonem archiepiscopum Moguntinum de aduentu Domini lib. 1. dialogũ de ieiunio sabbati lib. 1. de officio Missæ lib. 1. de ieiunio quatuor temporum lib. 1. de musica & regulis symphoniarum lib. 1. scripsit etiam librum de mensurando monochordo vltra regulam Boethij & Guidonis, supponens vnum tonum tetrachor-

chordo hypaton, & contra vsum Maiorum in ipso vtiliter inseruit synemmeticon. Alia quoque multa edidit, quæ ad manus nostras non venerunt. Claruit anno Domini 1020.

De Alberto monacho Metensi.

CAP. LXXVIII.

ALBERTVS monachus Metensis, tam in diuinis, quàm in secularibus scripturis eruditus, historiarum transactitemporis cognitor insignis, scripsit ad episcopum Metensem, breuem quidē, sed vtilem temporum chronicam lib. I. Alia etiā nonnulla edidit, quæ ad manus nostras minimè venerunt.

De Adam Abbate Persenna.

CAP. LXXIX.

ADAM Abbas de Persenna, in sacris scripturis studiosus & doctus, non minus conuersatione quàm scientia venerabilis, scripsit ad ædificationem fratrum suorum vtiles sermones, qui monachorū instructioni deseruiunt. Epistolas etiam plures ad diuersos. Et pleraque alia, quæ ad notitiam meam non venerunt.

De Guimundo episcopo.

CAP. LXXX.

GVIMVNDVS monachus cœnobij (vt quidam existimant) sancti Leufredi, Auersanus postmodùm episcopus, vir doctus & eloquens, tam in diuinis scripturis quàm in secularibus literis eruditus, suo tempore magnę opinionis & authoritatis: scripsit tres libros dialogorum sub persona sui & Rogerij monachi, de corpore & sanguine Domini, contra Berengarij errorem Andegauensis diaconi, opus sanè dignissimum, & omni studio legendū. Alia quoquè nōnulla cōposuisse dicitur, sed ad manus nostras non venerunt. Claruit sub Henrico tertio, anno Domini millesimo quadragesimo.

De Rogerio monacho.

CAP. LXXXI.

ROGERIVS monachus, ad quē Guimundus episcopus Auersanus tres libros de corpore & sanguine Domini scripsit, vir studiosus & doctus, ingenio admodùm subtilis, & cautus eloquio: scripsit ad ædificationem fidelium, vitam S. Brunonis Coloniensis archiepiscopi, qui fuit dux & frater Ottonis imperatoris. Alia quoquè nonnulla edidit, quæ ad notitiam meam non venerunt. Claruit sub Henrico tertio, anno Domini millesimo quadragesimo.

De Erhardo Monacho.

CAP. LXXXII.

ERHARDVS monachus, cuius cœnobij nomen non occurrit, vir in diuinis scripturis studiosus & eruditus, ingenio subtilis, sermone disertus, in cōponendis ac declamandis homilijs excellētis peritiæ fuit. Scripsit valdè notabiliter in Genesim, in Exodum, in Leuiticum, in Numeros, in Deuteronomium. Homilias in euāgelijs ex tempore multas declarauit. In alios Bibliæ plerosque libros commentarios edidit, diuersosq; tractatus, qui ad me non venerunt.

De Smaragdo Abbate.

CAP. LXXXIII.

SMARAGDVS Abbas sancti Michaelis, in diuinis scripturis valdè studiosus & doctus, ingenio promptus, & clarus eloquio, non minùs honestate morum & regularis disciplinę ornatu, quàm studio venerandus, multa præclara volumina scripsit. Exposuit enim Donatum Maiorem commentario perpulchro: & multa in secularibus literis explicuit. Scripsit etiam super Psalterio librū vnū. In quatuor Euangelistas libros quatuor. Euangelia etiam & epistolas per totū annum exposuit. In regulam sancti patris nostri Benedicti librū vnum. In epistolas Pauli libros quatuordecim. Collegit de virtutib⁹ & vitijs opus non contemnendæ lectionis, quod diadema monachorum appellauit, librum vnū. Alia etiam multa composuit, quæ ad manus nostras minimè venerunt.

De Hermanno monacho.

CAP. LXXXIIII.

HERMANNVS monachus, qui dicebatur Cōtractus, natione Teutonicus, filius (vt tradunt) Comitis de Veringen, vir in omni literatura seculari peritissimus, philosophus, astronomus, musicus & poeta celeberrimus, ingenio subtilissimus, ore facundissimus, Græco & Arabico instructus eloquio: multa volumina cōposuit, de quibus ego tantū legi de Musica librum vnum: de sex ætatibus librū vnū: de compositione Astrolabij lib. 3. de vtilitate Astrolabij lib. 1. de Eclipsibus Solis & Lunæ librum vnum: de computo post Helpricum lib. 1. de quadratura circuli lib. 1. Legendas sanctorum plurium & historias cōposuit. Hymnos quoquè, antiphonas & cantus dulces variosq; edidit, quos in Ecclesia Dei cātari ex parte cōspicimus. Hic Hermannus composuit deuotam illā antiphonam in laudem beatæ Dei genitricis Mariæ, videlicet, SALVE REGINA MISERICORDIAE &c. Quam ad eius honōrem vniuersa frequētat Ecclesia. Sed & alia plura tam metro, quàm prosā, edidit, quæ ad manus nostras minimè venerūnt. Transtulit etiā de Græco & Arabico multa in Latinum, quæ à multis habentur. Iste Hermannus, Comes (vt diximus) de Verin-

Veringen, in Sueuia, à iuuẽtute sua cõtractus fuit, vnde & nomen ab infirmitate accepit. Cùm autẽ monachus factus fuisset, magna deuotione sedulisq; precibus beatam Virginem rogauit, quatenùs eum suis dignaretur meritis: à qua per visum tale fertur habuisse rẽsponsum: Fili charissime, tuis precibus sedulis inuitata, duorum tibi optionem impetraui, elige quod volueris. Contractus permanebis, & omnium scripturarum scientiam accipies, tam diuinarum quàm humanarum: vel sanitatem corporis accipiens, idiota permanebis, & ecclesiasticam cathedram ascendes. Iam alterum ex ijs, quod volueris, elige: quoniam ambo habere non poteris. Hermannus autem considerans quòd Regina cæli singulariter suadebat, elegit permanere contractus, & scientiam scripturarum accipere, magis, quàm corporis sanitatem absque doctrina possidere. Erat enim iam tunc, licèt rudis & idiota, deuotus tamen & scripturarũ amore accensus. Ex illo tempore in omni doctrina scripturarum vltra omnes contemporaneos suos proficiens, excellentissimæ opinionis vir factus est. Trium linguarum, Latinæ s. Græcę & Arabicæ ità peritus extitit, ac si natus in eis fuisset. Vidi plures libros Aristotelis, & aliorũ antiquorum anthorũ, quos de Arabico transtulit in Latinum, videlicet Rhetoricam Aristotelis, poëtriam, & de Astronomia, quantùm ad rationẽ cõputi Ecclesiastici pertinet, varia. Claruit anno Domini millesimo sexagesimo.

De Brunone archiepiscopo martyre.

CAP. LXXXV.

BRVNO monachus cuiusdã cœnobij in Italia, cuius nomen non occurrit: archiepiscopus Ruthenorũ, vir doctus & sanctus, & verbi Dei prædicator egregius, scripsit præclarũ opus in Genesim, & nonnulla alia, quæ ad manus nostras nõ venerunt. Hic tandem post multos prædicandi labores, pro fide Christi à Prussis martyrio coronatus est, anno Domini millesimo octauo, Indictione sexta.

De Theoderico monacho.

CAP. LXXXVI.

THEODERICVS monachus Hersfeldensis, natione Teutonicus, vir doctus & eloquens, ingenio subtilis, lectione diuinarũ scripturarũ diues, scripsit ad Richardum Abbatem Fuldensem, de vita & laudibus S. Benedicti librũ vnum: de trãslatione eiusdem in Floriacum, librũ vnũ: de locis terræ sanctæ librum vnum. Et alia plura, quæ videre non merui. Claruit anno Domini millesimo tricesimo.

De Alphano archiepiscopo.

CAP. LXXXVI.

ALPHANVS monachus Cassinensis, & archiepiscopus Salernitanus, philosophus & rhetor sui temporis celeberrimus, in sacris quoquè scripturis magnificè doctus, scripsit ingenij sui non nulla profunda opuscula. de quibus extãt subiecta: de quatuor humoribus humani corporis lib. 1. de vnione corporis & animæ, lib. 1. de vnione verbi & carnis, lib. 1. Alia quæ scripsit, inuenire non potui.

De Anselmo monacho.

CAP. LXXXVIII.

ANSELMVS monachus Rhemensis, vir in diuinis scripturis doctus, & in artibus humanitatis sufficiẽter instructus, ingenio acutus, & eloquio clarus: fertur nonnulla cõposuisse opuscula, quibus ingenium suũ magnificè dilatauit: è quibus reperi tantùm Itinerariũ Leonis papæ noni, à Roma in Gallias, in quo gesta eius in synodis Rhemis & alibi habitis describit, quãta videlicet iustitia & authoritate causas examinãrit Ecclesiasticas: quáve districtione peccantes corripuerit, & quemadmodùm ei virtus sit cooperata diuina: sicut patuit in episcopo Fresingensi, qui cùm in synodo Rhemensi contumaciter ageret contra authoritatem Apostolicam, in conspectu omnium repentè obmutuit. Alia insupèr edidit, quæ ad notitiam meam nõ venerunt. Claruit anno Domini millesimo quinquagesimo.

De Humberto Cardinali.

CAP. LXXXIX.

HVMBERTVS monachus Tullensis, patria Lotharingus, vir incomparabilis doctrinæ, scientia diuinarum ac secularium literarũ apprimè eruditus, non minùs sanctitate, quàm eruditione venerandus. Hunc Leo papa nonus propter excellentiam doctrinæ de Lotharingia secũ traduxit, & ad prædicandum verbũ Dei Siculis, primùm archiepiscopum, deindè Cardinalem Romæ ordinauit, deindè ad confundẽdos hæreticos ab eodẽ Cõstantinopolim missus, Leonẽ Bulgarorũ episcopũ superauit. Nicetam Pictoratum monachũ ità confutauit, vt corã imperatore Cõstantino libros suos anathematizare, & manu propria igni cõburere sit cõpulsus. Hubertus autem, quicquid ibi dixit in hac causa vel fecit, quasi per dialogũ Romani & Cõstantinopolitani, cõscripsit. Alia quoquè nonnulla edidit, quæ ad notitiam meã nõ venerunt. Claruit anno Domini 1050.

De Algero monacho.

CAP. XC.

ALGERVS ex scholastico monachus Corbeiensis in Saxonia, natione Teu-

conicus, vir in diuinis scripturis valdè eruditus, & in secularibus literis doctor peritissimus, subtilis & vehementis ingenij. Scripsit insigne volumen de sacramento altaris libros tres: de gratia & libero arbitrio librum vnum, & alia complura, quæ ad manus nostras minimè venerunt.

De Bernardo monacho.

CAP. XCI.

BERNARDVS monachus Cluniacensis, diuinarum scripturarum studiosus amator, secularíumque literarum peritus interpres, scripsit iussu domini Hugonis Abbatis sui consuetudines Cluniacensis cœnobij, quæ pro conseruatione regularis disciplinæ vtiles erant. Alia insuper nõnulla cudisse dicitur, quæ in manus nostras non venerunt. Claruit anno Domini millesimo quinquagesimo.

De Arnulpho monacho.

CAP. XCII.

ARNVLPHVS monachus, in diuinis scripturis studiosus & eruditus, singularis doctrinę cultor singularis, ingenio & eloquio clarus, metro excellens & prosa, fertur nõ pauca scripsisse opuscula. E quibus extat opus metricũ insigne super Prouerbia Salomonis lib. 1. De ceteris, quę scripsit, nihil vsquàm inueni.

De Petro Damiani episcopo.

CAP. XCIII.

PETRVS Damiani, monachus Viuariensis cœnobij, episcopus Ostiensis & Cardinalis, vir in diuinis scripturis eruditissimus, ingenio subtilis, & eloquio disertus, & Gregorianæ eloquẽtiæ instar, dulcis & ornatus, & ad persuadẽdũ satis: cùm per aliquot annos põtificatũ strenuè rexisset, & vitia impiorũ sine delectu personarum corriperet, senio tandem affectus & tędio, ad consulendum propriæ saluti, episcopatum deseruit: & exẽplo Gregorij Magni, Naziazeni quondàm episcopi, ad monachorũ studia remeauit. Vnde super hoc à trib[9] Romanis põtificibus arguitur, quòd vir tã doctus & vtilis Ecclesiæ, deseruit episcopatũ, & cõmodũ priuatũ vtilitati præposuerit cõmuni: cùm ad regimẽ animarũ verbo & exẽplo esset idone[9]. At Petrus humiliter se excusans, scripsit pro suo facto apologeticos, quibus ratiõe & exẽplo pontifices fecit tranquillos. Scripsit aliàs multa volumina, de quibus ego tantùm reperi subiecta: Ad Nicolaum Papam secundum, Apologericum lib. 1. ad Alexandrũ secundum, & Gregoriũ vij. lib. 2. de profectu monachorũ lib. 1. Antilogiõ cõtra Iudæos lib. 1. de auaritia prælatorũ lib. 1. contra episcopos simoniacos lib. 1. de cõtinẽtia sacerdotũ lib. 1. de vxorib[9] Clericorũ lib. 1. ad Leonẽ solitariũ, an solitariè orãs canonicas horas, debeat etiam, Dominus vobiscum, dicere, cùm non habeat respondentem, lib. 1. Regulam eremitarum & inclusorum, lib. 1. Exhortatorium ad fratres lib. 1. de quibusdam incredibilibus suo tempore factis lib. 1. Vitam sancti Odilonis Abbatis Cluniacensis lib. 1. de terrore mortis lib. 1. de meditatione mortis lib. 1. de Flora & Lucilla lib. 1. aliũ, qui prę notatur gratissimus seu probatissimus, lib. 1. aduersùs quẽdam episcopũ, qui monachos ad seculũ reuocabat, lib. 1. de insolentia malignorum hominum lib. 1. declamationis Rhetoricæ lib. 1. de natura quorundam animaliũ lib. 1. de sancto Cassiano martyre tractatũ 1. de sancto Bonifacio tractatum 1. de situ & fundatione Viuariensis cœnobij, lib. 1. Sermones & homilias luculento sermone scripsit penè innumerabiles. Epistolas etiam plures ad diuersos. Et alia multa, quæ in manus nostras adhuc minimè venerunt. Claruit sub Henrico tertio, anno Domini millesimo sexagesimo.

De Gunthero monacho.

CAP. XCIIII.

GVNTHERVS monachus cœnobij sancti Amandi, vir in diuinis scripturis eruditus, & seculariũ literarũ nõ ignarus, theologus & poeta insignis: descripsit metrice passionem S. Cyriaci martyris lib. 1. Alia quoq; multa metro & prosa scripsisse dicitur, quę ad manus nostras minimè peruenerunt.

De Mariano Scoto monacho.

CAP. XCV.

MARIANVS Scotus, monachus Fuldensis, de Anglia pro Christi amore peregrinus venit in Alemaniam, & primò quidem apud sanctum Pantaleonem Coloniæ monachus factus, duobus annis ibidem inclusus stetit. Posteà de Colonia exiens, venit ad Fuldam, vbi vndecim annis in inclusorio stetit. Deindè iussu Abbatis sui & Magũtini archiepiscopi ad Maguntiam veniens, ibidèm apud sanctum Martinum annis quindecim pro Christo stetit inclusus, videlicet vsq; ad diem mortis suæ, & maximo in honore habebatur ab omnibus propter excellentiam doctrinæ & vitæ sanctitatem. Scripsit chronicam ab initio mundi vsque ad sua tempora, mira subtilitate ostẽdẽs errorẽ priorũ chronographorũ, ità ponentiũ natiuitatẽ Christi, vt annus passionis eius, quantum ad rationem cõputi, nõ concordet veritati Euangelicæ. Vndè ipse 23 apponẽs annos illi anno, vbi priores scribũt natũ fuisse Christũ, ponit in margine libri alternatim, hinc annos euangelicæ veritatis, illinc annos falsę priorũ cõputationis: vt nõ solũ intellectu, sed etiã visu discerni possit veritas à falsitate,

tate. Scripsit etiam de concordantia Euangelistarum lib. 1. & quædam alia nobis incognita. Produxit autem chronicam suam vsque ad annos Domini 1082. Moritur anno Domini 1086. Indictione nona, ætatis suæ anno 58. Moguntiæ apud sanctũ Martinum cum honore sepultus.

De Theoderico Abbate.

CAP. XCVI.

THEODERICVS Abbas monasterij sancti Trudonis Leodiensis diœcesis, vir in diuinis scripturis admodùm eruditus, & in secularibus literis nobiliter exercitatus, metro excellens & prosa, in describendis sanctorũ gestis studiosus fuit. Scripsit autem metricè Vitam sancti Trudonis lib. 1. Vitam sancti Bauonis lib. 1. Vitam sancti Reinoldi lib. 1. Alia quoquè multa composuisse dicitur, quæ ad notitiam meam adhuc minimè venerunt.

De Vuillerammo Abbate.

CAP. XCVII.

VVILLERAMMVS Abbas Mersburgensis, natione Teutonicus, primò fuit scholasticus ecclesiæ Bambergẽsis: deindè cõtẽpto seculo, factus est monachus Fuldensis, postremò Abbas præfati cœnobij Mersburgensis: vir vndecunquè doctissimus, tam diuinis scripturis, quàm secularib⁹ literis perfectè instructus, carmine excellens & prosa: scripsit non spernendę lectionis opuscula, de quibus ego tãtùm vidi opus metro compositum in Cãtica canticorum de nuptijs Christi & Ecclesiæ, lib. 3. Cætera quæ scripsit, ad me non venerũt. Claruit anno Domini millesimo septuagesimo.

De Luca Abbate.

CAP. XCVIII.

LVCAS montis sancti Cornelij Abbas, in diuinis scripturis studiosus & eruditus, seculariumque literarum non ignarus, fertur non contemnendæ lectionis varia cudisse opuscula, de quibus ego tãtùm reperi: ad Milonem episcopũ Taruanensem, in Cantica canticorũ opus egregiũ: de cæteris autem, quæ cudisse dicitur, nihil vsquàm inuẽni.

De Lanfranco archiepiscopo.

CAP. XCIX.

LANFRANCVS ex Abbate Cadoniẽsi archiepiscopus Cantuariensis, vir in diuinis scripturis eruditissimus, & in secularibus literis fàma omnium peritissimus, dialecticorum suo tempore omnium princeps, lumẽ & magister Theologorum. Hic Papia ciuitate Italiæ oriundus, cùm literis diù impendisset studium, multisque annis publicam scholam gloriose tenuisset, Alpes transgressus causa studiorum, tẽdebat Normanniam. Cumque iret Rothomagũ, latrones incurrit, à quibus captus & spoliatus, per deuia syluarũ noctu abducitur: qui postquàm aliquantulùm murmurâsset, in se reuersus, tacitus dixit: Væ mihi, Tanto iam tempore studium impẽdi scripturis, & Deum laudare in tribulatione non didici. Vouit ergò se decæterò seruiturum Deo, liberatusque de periculo, monasterium Bectense ingreditur, seq; monachum sub Abbate Herleuuino profitetur. Ibi tribus annis mansit incognitus, gaudẽs, quòd abiectus esset in domo Domini: quousque tandem à mercatoribus Italiæ fuit publicatus. Cùm die quadam ad mẽsam legeret, & omnes doctrina eius adhuc laterent, inter legendum quiddam dixit vt debuit, veluti si dixisset docére media producta, vt est: correxit eum Prior, non multùm literatus: & alitèr dicere iussit, veluti dócere media correpta. Lanfrãcus aũt, qui ex magno hùmilẽ se factũ esse ꝓ Dei amore gaudebat, sciẽs obedientiã Christo magis deberi, q̃ Donato, dimisit quod benè pronunciauerat: & dixit, quod se non rectè dicere sciebat. Denique per illud triennium, quo mansit incognitus, tanta se humilitate deiecit, ac si nihil vnquã literarũ didicisset: ità vt nunquàm aliquid in conuẽtu legere vellet, nisi priùsà magistro nouitiorum in priuato audiretur. Manifestatus autem, quis esset, Prior ibidẽm constituitur, & scholam tenere publicè iubetur. Posteà factus est Abbas Cadoniẽsis, & postremò Cãtuariẽsis archiepiscopus, vita & doctrina cõmissã sibi strenuè gubernãs Ecclesiã. Scripsit quædam magnæ authoritatis opuscula, de quibus ego tãtùm reperi subiecta: In omnes epistolas Pauli cõmentarios edidit, & vbicunquè oportunũ sibi videbatur, dialectico more proponit, assumit & concludit. Aduersùs Berengarium Turonẽsem clericum, diaconem Andegauensem, de corpore & sanguine Domini opus egregium cõposuit, lib. 1. Gesta Vuilhelmi Nortmannorum ducis, qui regnum Anglorum primus inuasit, lib. 1. Alia quæ composuit, ad manus nostras non venerũt. Claruit anno Domini millesimo sexagesimo.

De Engelberto Abbate.

CAP. C.

ENGELBERTVS Abbas monasterij Admontẽsis, vir in diuinis scripturis logo studio exercitatus, & secularib⁹ literis pro suo statu sufficienter instructus, ingenio & eloquio clarus, non minùs conuersatione, quàm scientia venerabilis: scripsit ad ædificationem fratrum elegãtes sermones: vbi, quantùm valuerit in scripturis, liquidè ostenditur. Scripsit etiam de vitijs & vir-

& virtutibus librum vnum. Et quædã alia, nobis adhuc incognita.

De Anselmo Cantuarienſi.

CAP. CL

ANSELMVS ex Abbate Beccenſis monaſterij, poſt Lanfrancum archiepiſcopus Cantuarienſis, eiuſdem Lanfranci quondàm diſcipulus, & poſt eum Prior Beccenſis, & ſcholæ monachorum rector, vir ſanctus, & tam in diuinis quàm in ſecularib⁹ ſcripturis eruditiſſimus: cùm Abbatis adhuc fungeretur officio, vt fratres ſuos ad ſtudiũ ſacræ lectionis prouocaret, omnibus in generali conceſſit, vt quicunque vellet de quæſtionibus ſcripturarum eum audacter interrogare poſſet, neq; deſiſtere vnquàm ab interrogatione deberet, quouſquè per ſolutionem reſpõſi ſatis ſibi factũ agnoſceret. Hoc ideò fecit, quatenus & ſibi & fratrib⁹ diſcẽdi materia ſemp adeſſet atq; occaſio. Scripſit multa præclara opuſcula, de quibus ego tãtùm ad præſens reperi ſubiecta: Cur deus homo lib. 2. aduersùm Iudæos de incarnatione verbi, lib. 1. ad Boſonem de cõceptu virginali, lib. 1. Monologiõ. lib. 1. Proſologiõ lib. 1. de proceſſu ſpiritûs ſancti cõtra Græcos lib. 1. de caſu diaboli lib. 1. de diuerſitate Sacramentorũ lib. 1. de fermento & azymo lib. 1. de voluntate Dei lib. 1. de concordia gratiæ Dei & liberi hominis arbitrij, lib. 1. de libero arbitrio lib. 1. de veritate lib. 1. de ſimilitudinib⁹ lib. 1. de mẽſuratione crucis lib. 1. Meditationum ſeu orationum lib. 1. Meditationum redemptionis humanæ lib. 1. de paſſione Domini lib. 1. Cõtra inſipientem lib. 1. pro inſipiente lib. 1. de miſeria hominis lib. 1. de membris quæ Deo attribuuntur in ſcripturis, lib. 1. de Sacramẽtis & officijs diuinis lib. 2. de domo conſcientiæ lib. 1. de ſancta Trinitate lib. 1. in Cantica canticorum lib. 1. de pace & cõcordia lib. 1. de beata ſufficientia lib. 1. de beata vita lib. 1. de bona occupatiõe lib. 1. de laudibus ſanctæ Mariæ lib. 1. de antichriſto lib. 1. dialogum inter Chriſtianum & gẽtilem lib. 1. de beatitudinibus lib. 1. de beatitudine cæleſti lib. 1. ad Lanfrãcum epiſcopum lib. 1. in Exameron lib. 1. de Grammatica lib. 1. ſermões & homilias varias. epiſtolas quoq; plures ad diuerſos: è quibus vnam reperi ad Vuilhelmum Hirſaugienſis cœnobij abbatem clariſſimum virum, quem ſpecialiter dilexit, quod epiſtola ipſa teſtatur. Sed & alia nonnulla edidit, quæ ad manus noſtras non venerunt. Claruit anno Domini milleſimo octogeſimo.

De Vuilhelmo Hirſaugienſi.

CAP. CII.

VVilhelmus abbas Hirſaugienſis cœnobij in confinibus Sueuorum, Spirenſis diœceſis, beati Anſelmi Cantuarienſis archiepiſcopi ſpecialis amicus, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & ſecularibus literis nobiliter inſtructus, non minùs virtutibus, quàm ſcientia venerandus, ità vt viuens adhuc in carne legatur coruſcâſſe miraculis: dum in ponte versùs ſanctum Aurelium de maiori cœnobio tranſiens, claudum obuiantem ſibi, precibus ad Deũ fuſis, ſanauerit. Scripſit nõ ſpernendæ lectionis opuſcula, de quibus tantùm vidi ſubiecta: De muſica librũ 1. de horologio lib. 1. Conſtitutiones monaſticæ reformationis, per eũ in ſuo & alijs multis cœnobijs factæ, lib. 2. Correxit etiã pſalterium. Epiſtolas ad diuerſos plures edidit, quæ rarò inueniuntur ſimul. Monachus antehàc fuit ſancti Hemerãmi Ratiſponenſis, indè ad abbatiã Hirſaugienſem omnium fratrum conſenſu electus, præſedit ibidẽ annis 20. Moritur tertio Nonas Iulij, anno Domini milleſimo 91. Indictione 14. ſub Henrico quarto.

De Peregrino monacho.

CAP. CIII.

PEREGRINVS monachus Hirſaugienſis, Vuilhelmi abbatis prędicti quondã (vt ferunt) diſcipulus, vir certè tam in diuinis, quàm in ſecularibus literis eruditiſſimus, ingenio ſubtilis, eloquio ſuccinctus, diſertus & nitidus, rhetor & poeta nulli priſcorum inferior: ſcripſit metro & proſa clariſſima quædam opuſcula, de quibus ego tantùm vidi ſubiecta: Opus grande & inſigne volumen, ſub perſona ſuî & Theodoræ virginis Chriſti, ornato ſtylo compoſuit, cuius titulus eſt, Speculũ virginum, lib. 8. commentariorum Euangelij lib. 1. de vita ſpiritûs & fructu mortis, lib. 1. dialogum matricularij lib. 1. didaſcolon lib. 1. in laudem ſancti Benedicti verſus quoſdam edidit. Omnia autem opuſcula, quæ ſoluta oratione compoſuit, in dialogi morẽ ordinauit. Claruit anno Dñi 1100.

De Francone abbate.

CAP. CIIII.

FRANCO abbas Hafflingenſis, in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, ſecularis doctrinæ non ignarus: cùm adhuc monachus eſſet, iuſſu & inſtantia Fulgentij abbatis ſui, inchoauit opus inſigne, de gratia Dei prænotatum: quod poſt mortem illius, abbas ipſe factus, compleuit. Scripſit etiam metricè de ſtatu futuræ gloriæ ſatis eleganter. Et alia plura ſcripſiſſe dicitur, quæ ad manus noſtras nõ venerũt.

De Giſelberto Vueſtenſi.

CAP. CV.

GISELBERTVS Præpoſitus monaſterij Vueſt in Anglia, beati Anſelmi Cantuarienſis quondàm auditor, vir do-

ctus & eruditus, ingenio prôptus, & cautus eloquio, scripsit ad eundê Anselmum altercationem, quam habuit cum quodam Iudæo. In Esaiam prophetã lib. 1. In Cãtica canticorum lib. 1. & alia plura nobis incognita. Claruit anno Domini 1100.

De Ansberto monacho.

CAP. CVI.

ANSBERTVS, qui & Ambrosius, monachus, in diuinis scripturis valdè studiosus & eruditus, secularium quoquè literarum non ignarus, ingenio promptus & clarus eloquio: scripsit multa præclara opuscula, sed ad me pauca eorũ peruenerunt: In Cantica canticorum lib. 1. In psalterium lib. 1. In Apocalyp. Iohãnis lib. 10. De cupiditate lib. 1. Epistolas etiam ad diuersos edidit, variosq; sermones. Claruit anno Domini millesimo centesimo octogesimo. Vel, vt alij nonnulli volunt, anno Domini octingentesimo nonagesimo. Et forsitan hi meliùs sentiunt.

De Eckardo Abbate.

CAP. CVII.

ECKARDVS primus Abbas monasterij sancti Laurentij martyris in Vraugia Herbipolensis diœcesis, natione Teutonicus, vir tam in diuinis, quàm in secularibus scripturis eruditus, theologus, rhetor & poeta insignis, nô minùs vita, quàm scientia spectabilis: scripsit ad imitationê Boëthij côsolationes monachorũ, vtroq; stylo, metrico videlicet & prosaico, libros 5. Quod opus, Laternam monachorum, prænotauit. Si quid ampliùs scripsit, ad notitiam meã non peruenit. Claruit anno Domini millesimo centesimo vigesimo.

De Honorio monacho.

CAP. CVIII.

HONORIVS monachus in Anglia, & pro Christi amore inclusus, B. Anselmi Cantuariensis Archiepiscopi singularis amicus, ad quem eius nonnullæ extant epistolæ, vir doctus & deuotus, scripsit nonnulla deuota opuscula, de quibus est, Quæstionum & responsionũ diuersarum lib. 1. Et quædam epistolæ ad compunctionem vtiles. Claruit temporibus Anselmi, anno Domini millesimo octogesimo.

De Ruperto Tuitiensi Abbate.

CAP. CIX.

RVPERTVS Abbas Tuitiensis cœnobij iuxta Coloniam Agrippinam, natione Teutonicus, vir in diuinis scripturis à spiritu sancto per visum eruditus, nô minùs vita, quã doctrina, clarissimus fuit. Nam cùm idiota esset, & parùm de scripturis sanctis posset intelligere, orationibus tamen & deuotioni semper intentus, beatissimam Dei genitricem Mariam sedulis precibus orabat, quatenùs sibi à filio suo Domino nostro Iesu Christo, qui fons est sapientiæ, intellectum & scientiã scripturarum impetraret. Appárens igitur ei beatissima virgo in visione, dixit: Orationes tuas audiui, postulata impetraui. Ecce omnium scripturarũ tibi arcana patescunt, ità, vt similem hoc têpore habeas neminê. Tu ergò confortare & esto robustus, ad multorum vtilitatê labor tuus proueniet. Tantùm, nè torpescas ocio: nè gratiam tibi collatam prętereas: nè talentum scientię salutaris, quod accepisti, terrenarum cupiditate rerum in terram abscondas. Alia insupèr secretiora sibi dicta fuisse in quodã loco fatetur, quæ tamen non audet exprimere. Ex eo igitur têpore vsq; ad diê mortis suæ, tãto amore & desiderio sacras scripturas intellexit & exposuit, vt ab earum studio nusquàm cessaret. Semper legit, orauit, aut scripsit, vt nec horis quidem, iuxta morê cæterorũ, parceret nocturnis. Quod vt liberiùs posset facere, curam têporalium rerum alijs commisit idoneis: ipse internis tantùm studijs insistebat. Scripsit multa præclara volumina, de quibus ipse per se in quadam epistola, subiecta recensuit: De officijs diuinis libros 12. Cômentariorum in Iob, lib. 10. In euangelium Iohannis, 14. Opus de operibus sanctę & indiuiduę Trinitatis, lib. 40. In Apocalypsin Iohannis, libro 12. In duodecim prophetas minores, li. 10. De victoria verbi Dei, ad Cunonê Sigebergêsem Abbatem, posteà Ratisponensem Episcopum, lib. 13. In Euãgeliũ Matthæi ad eundem, lib. 8. In libros Regum de glorioso Dauid, ad Fredericum Coloniêsem Episcopum, lib. 11. In Cantica canticorum, lib. 7. In regulam sancti patris nostri Benedicti, lib. 4. Apologeticũ eiusdê operis, lib. 1. De incendio Tuitiensis cœnobij, instàr confessionum Augustini, opus deuotioni conueniens, lib. 3. Fertur etiam in alios Euãgelistas & in multos Bibliæ libros commentarios edidisse, qui ad manus nostras non venerunt. Claruit sub Henrico quinto, anno Dñi millesimo centesimo vicesimo, & sub Lothario tertio moritur.

De Ruperto Limpurgensi.

CAP. CX.

RVPERTVS Abbas Limpurgensis cœnobij in diœcesi Spirêsi, natione Teutonicus, vir honestate morum & obseruãtia disciplinæ regularis venerandus, in diuinis scripturis studiosus & eruditus, secularium quoquè literarum non ignarus, ante côuersionem suam in Gymnasio Parisiensi philosophiæ seculari multis annis studiose intêtus, doctrinam ac gloriã non paruam acquisiuit. Tandem vitæ præsentis instabilitatem considerans, ad patriam remeans, ad Deum se totum conuertit, & in dicto

in dicto cœnobio monachus factus, crescẽtibus meritis, in abbatẽ omnium suffragijs electus est. Tantæ puritatis & religionis fuit, vt multis reuelationibus diuinitùs meruerit recreari. Scripsit autem, per visionem admonitus, in Cantica canticorũ lib. 4. De contemptu mundi & amore Dei lib. 2. Reuelationum quarũdam lib. 1. Sermones etiam de sanctorum laudibus, quorum apud Limpurgense cœnobiũ reliquiæ vel patrocinia habẽtur. Claruit anno Domini millesimo centesimo vigesimoquarto.

De Bernardo Monacho.

CAP. CXI.

BERNARDVS monachus Corbeiensis, in Saxonia, natione Teutonicus, vir in diuinis scripturis satis eruditus, & in secularibus literis excellẽter doctus, scripsit luculẽto sermone, sed amaro, ad Hartuuinum Archiepiscopũ Madburgensem, contra Henricum Imperatorem quartum, rebellem Gregorij septimi Papæ, lib. 1. Alia quoque plura composuisse dicitur, quæ ad manus nostras non venerunt. Claruit sub eodem Henrico quarto, anno Domini millesimo centesimo.

De Sigeberto monacho.

CAP. CXII.

SIGEBERTVS monachus Gemblacensis cœnobij, vir in diuinis scripturis eruditissimus, & in secularibus literis valdè peritus, ingenio subtilis & cõptus eloqo. cuius doctrina magnæ authoritatis suo tempore erat, sicut liquidò patet ex opusculis suis, quæ ad principes Ecclesiarumq; prælatos scripsit, de quibus ipse subiecta quodam loco recensuit: Historiarum seu temporum chronicõ, magnum & insigne volumen. De illustribus viris lib. 1. Vitam sancti Theoderici Metensis Episcopi, heroico metro, lib. 1. Vitã Sigeberti regis lib. 1. Passionem Luciæ virginis, elegiaco carmine, lib. 1. De translatione corporis eiusdem martyris ad Metim, li. 1. Passionẽ sanctorum Thebæorum martyrum, heroico versu, lib. 1. Vitam sancti Guiberti monachi & fundatoris Gemblacensis cœnobij, lib. 1. Gesta Abbatum Gemblacensiũ lib. 1. Ad Henricum quartum imperatorem, cõtra eos, qui calumniabantur Missas sacerdotum concubinariorum, lib. 1. Eiusdem rogatu respondit Treuerensibus de ieiunio quatuor temporum, lib. 1. In Ecclesiasten triplici expositione, heroico metro librum 1. Epistolas etiam ad diuersos plurimas scripsit, sermones quoquè & varios tractatus, qui ad notitiam meam nõ venerunt. Vitam etiam quorundam sanctorum vrbaniori stylo meliorauit. Responsoria, hymnos & Antiphonas in laudibus sanctorum dulci melodia composuit. Hic primùm de cœnobio Gemblacensi ad monasterium sancti Vincentij Metensis positus ad instruendos iuniores fratres in scientijs primitiuis, nonnulla in laudem eiusdem vrbis composuit. Inde ad monasteriũ suũ Gemblacense reuersus, omne tempus vitæ suæ studio scripturarum impendit, & magnam apud omnes doctrinæ laudem promeruit. Claruit sub Henrico quarto imperatore, anno Domini millesimo centesimo vigesimo.

De Gratiano monacho.

CAP. CXIII.

GRATIANVS monachus Bononiẽsis siue Classensis, vir in diuinis scripturis valdè studiosus, & veterum lectione diues, seculariumq; literarum non ignarus, exemplo Ruth Moabitidis post terga metentium spicas colligẽs, inclytus factus est, dum patrum sententias ac conciliorũ sanctiones diligenter inquirens, nobile opus Decretorum composuit, quod concordiã discordãtium canonum appellauit, lib. 4. Dicitur & alia quædam scripsisse opuscula, sed in manus nostras non venerũt. De varietate Decretorũ notandum, quòd Isidorus iunior Episcopus Hispalensis decretum ex patrũ sententijs & conciliorum ingentis magnitudinis composuit, anno Domini sexcẽtesimo tricesimo. Post hunc Burckardus VVormatiensis Episcopus, cuius suprà fecimus mẽtionem, decretum in viginti libris comportauit, anno Domini millesimo vigesimotertio. Post quẽ sanctus Iuo Carnotensis Episcopus decretum in decẽ libris abbreuiauit, anno Domini millesimo nonagesimoquinto. Postremò Gratianus iste, de quo loquimur, considerans materias sine debito ordine dispersas in præfatorum patrum decretis iacere: apposuit manum, & diligenti studio quæq; ordinatè composuit, anno Domini 1127. Et hoc decreto Ecclesia vtitur in præsentem diem. Scripserunt & alij plures decreta, ex dictis patrum & conciliorũ, vt Ansegises Lobiensis abbas, Regino Prumiensis, & alij multi: sed non erant vniuersalia, neque in Ecclesia Dei adeò dilatata. Claruit Gratianus anno Domini millesimo centesimo 30.

De Emundo monacho.

CAP. CXIIII.

EMVNDVS monachus Cantuariensis, vir studiosus & doctus, fertur ingenij sui nonnulla reliquisse vestigia, in quibus vtriusque literaturæ abundans vena conspicitur. E quibus tantùm reperi Vitam S. Anselmi Cantuariensis, lib. 1. De discordia inter Vuilhelmũ regem & Anselmum Archiepiscopum prædictum. De libertate

Ecclesiastica lib. 1. de cæteris quæ composuit, nihil inuéni. Claruit sub Henrico Imperatore quarto, anno Domini 1120.

De Hugone monacho.

CAP. CXV.

HVGO dictus de Foligeto, monachus Corbeiensis in Francia, vir in diuinis scripturis studiosus & eruditus, & in secularibus literis competenter instructus, eloquio dulcis & apertus, non minùs honestate morũ quàm scientia insignis, scripsit experientia magistrante pro ædificatione monachorum nõnulla præclara opuscula, de quib⁹ ego tantũ reperi subiecta: de claustro materiali lib. 1. de claustro spirituali lib. 1. de claustro animæ lib. 1. de claustro paradisi, siue cælesti, lib. 1. alia quæ scripsit, non vidi. Claruit temporibus Henrici quarti, anno Domini 1120.

De Adelpho Abbate.

CAP. CXVI.

ADELPHVS Abbas, in diuinis scripturis exercitatum habens ingeniũ, secularium quoq; literarum non ignarus, scripsit ad fratrum ædificationem (vt ferunt) elegantes & suauissimos sermones, qui à multis habentur. Scripsit etiam contra errores perfidi Mahometis & Saracenorum lib. 1. alia quoq; non pauca scripsisse dicitur, quæ videre non potui.

De Ioachim Abbate.

CAP. CXVII.

IOACHIM Abbas Florensis cœnobij in Calabria, vir in diuinis scripturis admodùm eruditus, sermone simplex & apert⁹, in repræhensione Petri Lombardi Parisiensis episcopi, iure repræhenditur, dum de sancta Trinitate benè sentientem redarguere non veretur. Et huius imprudentis repræhẽsionis libellus debitas exoluit pœnas. Nec tamen ipse Ioachim vel eius cæteri tractatus damnati sunt, quoniã omnia sua opuscula examini Apostolico subiecit, vt extrà de summa Trinitate & fide catholica, Damnamus. Scripsit autem varia in diuinis scripturis opuscula, de quibus ista ferũtur: In Ieremiam prophetam lib. 1. in Danielem prophetã lib. 1. in Euãgelium Ioannis lib. 1. in Apocalypsim Ioannis lib. 1. ad Henricum sextum de oneribus lib. 1. de septem sigillis lib. 1. de Concordantijs lib. 1. de quindecim Pontificibus lib. 1. ad Innocentium Papam, apologeticum lib. 1. & quædam alia, mihi adhuc incognita. Hic Ioachim vt propheta suo tẽpore habitus, multa de futuris temporib⁹ prognosticauit, & in omnibus opusculis suis futurorum temporum nititur euoluere casus. Claruit sub Henrico quinto vel sexto, anno Domini 1170.

De Ottone Abbate.

CAP. CXVIII.

OTTO abbas in diuinis scripturis nobiliter doctus, ingenio subtilis, scientia promptus, & eloquio compositus: scripsit non contemnendæ lectionis opuscula, de quibus extant præcipuè sermones & homiliæ notabiles ad fratres lib. 1. in canonem Missę lib. 1. disputatio, cum quodam Iudæo habita, ad Vuilbodonem monachum Hafflingensem, lib. 1. alia plura edidit, quæ ad notitiam meam non venerunt. Hunc Ottonem nonnulli affirmant episcopum post abbatiam fuisse Ecclesiæ Cameracensis.

De Hildegarde Bingensi.

CAP. CXIX.

HILDEGARDIS sanctimonialis virgo, prima abbatissa mõtis sancti Ruperti Bingensis in diœcesi Moguntina, oriunda ex comitatu Spanheimensi, discipula quondàm beatæ Iuttæ, comitissæ ibidèm in monte sancti Disibodi, virgo sanctæ conuersationis, quæ multis in vita legitur claruisse miraculis, quam in scriptorum catalogo non ponere, nisi me authoritas summi Pontificis Eugenij tertij animaret, qui scripta eius in cõuentu Treuerensi corã S. Bernardo Claraũallẽsi & multis Cardinalibus atq; episcopis publicè lecta cõfirmauit, quemadmodùm in libro de Ecclesiasticis scriptoribus dudùm dixisse me memini, vbi & aliã rationem, impellẽtem me, posui. Multis hæc virgo diuinis reuelationibus illustrata fuit, quibus etiam subiecta volumina magnæ quantitatis cõposuit, videlicet: In Regulã S. Benedicti quæstiones lib. 1. ad Guibertũ monachum de 30. quæstionib⁹ li. 1. vitã S. Ruperti ducis lib. 1. vitã S. Disibodi episcopi lib. 1. homilias 58. in Euãgelijs Dominicalibus, lib. 1. de Sacramento altaris cõtra Catharos lib. 1. Sciuias, i. de sciẽtia viarum Dei & hominis, grãde volumẽ, & mirabile opus, lib. 1. Vitæ meritorũ lib. 3. diuinorũ operũ lib. 1. Simplicis medicinæ lib. 1. Cõpositæ medicinæ lib. 1. ad Clerũ Coloniẽsem de futuris periculis in Ecclesia lib. 1. ad Treuerẽses de eadẽ re lib. 1. in quo calamitatẽ eiusdẽ vrbis propter peccata clericorum citò futuram, nisi præuenirent eam pœnitendo, prædixit. Fuit autẽ personaliter in Treueri, missa à Domino. Cumque mala Ecclesiæ propter delicta sacerdotum prædiceret, omnes clerici responderunt: Dic nobis domina, in quo offendimus Deum, vt hanc iram incurrere debeamus? Respondit, notabile verbum dicens: Spiritus sanctus non confundit. Omnia autem quæ prædixerat super ecclesiã Treuerẽsem venerũt anno Dñi millesimo cẽtesimo 85. sub Volmaro archiepisco-

episcopo, q̃ per septẽ annos miserabili schismate laborabat. Scripsit etiã exhortatoriũ secularium ad quosdam presbyteros lib. 1. ad sorores suas lib. 1. ad monachos Erbacensis cœnobij paregoricon. Epistolas multas ad diuersos numero 136. lib. 1. Carmina & cãtica cum dulci & mirabili melodia. de vitis & virtutibus per modũ dialogi plura cõposuit. Et quædam alia minora, sed instructa opuscula. Claruit anno Domini millesimo centesimo sexagesimo.

De Elisabeth Schonaugiensi.

CAP. CXX.

ELISABETH monialis & abbatissa Schonaugiẽsis cœnobij diœcesis Treuerensis, virgo sanctæ cõuersationis, multas à Deo reuelationes habuit, quas ad vtilitatem fidelium literis demandans, subiecta volumina composuit: Viarũ Dei notabile & vtile opus, lib. 1. De reuelatione xj. milliũ virginum Coloniensiũ lib. 1. Reuelationum suarum lib. 3. Epistolas etiam non paucas ad diuersos. Nõ mihi insultet præsentis lector futurus, quòd fœminas in Scriptorum illustrium catalogo posuerim, quod non sine veterum exemplo fecisse putandus sum, cùm beatus Isidorus Hispalensis Probam Adelphi proconsulis vxorẽ, inter illustres viros posuerit, propter Virgiliocentonas, (nihilominùs apocryphas) quas scripsit. Nec Probę maritatę nostræ virgines Christo consecratæ, inferiores censendæ sunt. Claruit autem beata Elisabeth eodem tempore, quo Hildegardis, cui amicissima fuit, cuius monasteriũ vix tribus milliaribus ab ea distat. Vitæ eius seriem in tertio libro breuiter exponemus. Moritur antè, quàm Hildegardis decederet, anno Domini millesimo centesimo sexagesimoquinto, Indictione 13. ætatis suæ anno 36. 14. Calendas Iunij. In ecclesia sancti Florini sepulta.

De Eckeberto Abbate.

CAP. CXXI.

ECKEBERTVS abbas cœnobij sancti Florini Schonaugiensis, in finibus Treuerensis diœcesis, frater beatæ Elisabeth abbatissæ cœnobij monialium ibidẽ, cuius iam fecimus mentionem: cùm esset canonicus Ecclesiæ Bõnensis, monitis sororis suæ iam dictæ præbens assensum, seculum contemnens, monachus factus est sub Hildelino præfati cœnobij primo abbate: quo defuncto, in eius locum abbas constituitur: vir quidem in sacris scripturis studiosus & eruditus, & secularium literarum non ignarus, metro excellens & prosa, in declamandis homilijs atq; sermonibus excellentis ingenij fuit. Scripsit aduersùm hæreses librum 1. In principium Euangelij Ioannis, lib. 1. In Euangelium Lucæ, Missus est angelus, lib. 1. super Magnificat lib. 1. Sermones multos & elegãtes per totum annum, lib. 1. De obitu sororis suæ. Epistolas plures ad diuersos: orationes quoq; & carmina. Alia quoq; nonnulla edidit, quæ ad notitiam meam non venerunt. Tantæ eruditionis & facundiæ fuit, vt hæreticum quendam Cardensem, malè de corpore & sanguine Domini sentientẽ, & subtiliter dogmatizantẽ, omnibus formidabilem, prima (cõgregatis multis doctis viris) disputatione deuicerit. Deniq; anno Domini millesimo cẽtesimo sexagesimotertio, Indictione vndecima, secunda die mensis Augusti, quæ fuit sexta feria, in ciuitate Coloniensi tres hæresiarchas Cataphrigas seu Catharos, Arnoldũ, Marsilium, & Theodericum, disputando conuicit, vt nihil contrà mutire possent. qui pertinaciter in errore manentes, cõbusti sunt cum sex viris & duabus mulieribus extra ciuitatem iuxta sepulturas Iudæorum, in colle qui dicitur Iudaicus. & contra talium hæresim nonnulla scripsit syntagmata. Claruit anno Dñi 1170.

De Petro Cluniacensi.

CAP. CXXII.

PETRVS abbas Cluniacensis, in scripturis sanctis eruditus, & secularis doctrinæ nõ ignarus, ingenio & eloquio clarus, non minùs religione & morum integritate, quàm scientia venerabilis, scripsit sermones ad fratres vtiles & elegantes, lib. 1. de vita solitaria lib. 1. epistolarum ad diuersos lib. 1. Scripsit etiam quædam mirabilia & reuelationes varias suo tempore factas, quæ à multis habentur. Alia quoq; nonnulla edidit, quæ necdùm vidi.

De Helmando monacho.

CAP. CXXIII.

HELMANDVS monachus Frigidi montis in territorio Beluacensi, vir in diuinis scripturis eruditissimus, & in secularibus literis magnificè doctus, ingenio subtilis & vehemẽs, eloquio disertus, & venusto lepóre decorus, non minùs vita, quàm scientia præstabilis, composuit quædam pręclara opuscula, in quibus vndecunq; peritus ostenditur: Opus magnũ & insigne historiarum lib. 48. de reparatione lapsi lib. 1. Sermones etiam varios, & multas ad diuersos epistolas. de alijs quæ scripsisse dicitur, nihil vsquàm inueni. Claruit anno Domini 1020.

De Vuilhelmo monacho Parisiẽsi.

CAP. CXXIIII.

VVILHELMVS monachus sancti Dionysij Parisiensis, in scripturis diuinis studiosus & eruditus, secularium que literarum non ignarus, scripsit opusculũ insigne historiarum transacti temporis,

lib. 3. Fertur etiam in quosdam Bibliæ libros commentarios edidisse, & alia diuersa opuscula, sed in manus nostras minimè venerunt.

De Simone monacho.
CAP. CXXV.

SIMON monachus Hafflingensis, in diuinis scripturis exercitatum habens ingenium, qui veterum lectione non parùm diues effectus, abbreuiauit Moralia beati Gregorij papæ in Iob, morales tantùm ex eo sententias apponés textui, totum volumen verbis exposuit alienis. Scripsit etiam elegantes sermones: & in Cantica canticorum lib. 1. Alia quoquè multa scripsisse dicitur, quæ ad manus nostras minimè venerunt.

De Vuilhelmo Abbate.
CAP. CXXVI.

VVILHELMVS Abbas Pictauiensis, vir in diuinis scripturis studiosus & eruditus, & secularium literarum nō ignarus, Theologus & Iurista insignis, fertur de Sacramentis notabile cudisse volumen, quo ingenij sui venam abūdantem ostendit. Alia quoquè nonnulla scripsisse dicitur: sed ad notitiam meam non venerunt.

De Henrico monacho.
CAP. CXXVII.

HENRICVS monachus Hafflingensis, patria Brabātinus ex oppido Bruxellensi, vir in diuinis scripturis admodū studiosus & eruditus, & in artibus humanitatis egregiè doctus, calculator & computista insignis. Scripsit de ratione cōputi & Kalendarij librum satis vtilem & necessaria eruditione instructū: Epistolas etiam nonnullas ad diuersos. Alia insupèr multa scripsisse dicitur, quæ ad notitiam meam adhuc minimè venerunt.

De Theoderico Abbate.
CAP. CXXVIII.

THEODERICVS Abbas, natione Teutonicus diœcesis Moguntinensis, vir doctus & eloquens, scripsit ad vtilitatem legentiū, Vitam admirabilis virginis Christi Hildegardis Bingensis, cuius suprà fecimus mentionē, lib. 4. Fertur etiā alia quędā composuisse opuscula, quæ in manus nostras non venerunt. Claruit anno Domini millesimo ducentesimo.

De Philippo monacho.
CAP. CXXIX.

PHILIPPVS de Pergamo, Prior cœnobij sanctæ Mariæ de Auātia de Padua, vir in diuinis scripturis eruditus, & in secularibus literis nobiliter doctus, eloquio dulcis, apertus & compositus, edidit non contemnendæ lectionis opuscula, de quibus ego tantùm vidi volumen magnum & insigne, quod scripsit super Ethicam Catonis, lib. 1. De cęteris quæ cudisse dicitur, nihil vidi.

De Bernardo Cassinensi.
CAP. CXXX.

BERNARDVS Abbas Cassinensis, in scripturis sanctis studiosus & eruditus, regularis disciplinæ zelosus amator, ingenio subtilis, cōsilio promptus, sententia solidus, eloquio apertus & compositus, scripsit quędam pręclara opuscula, de quibus ego tantùm reperi subiecta: In Regulam sancti Benedicti lib. 1. Speculum quoq; monachorum, lib. 1. Vtrùm omnia regulæ cadant sub præcepto. Cætera quæ composuit, ad notitiam meam non venerunt.

De Petro Pictauiensi monacho.
CAP. CXXXI.

PETRVS Berthorij Pictauiensis, monachus & Prior sancti Eligij Parisiensis, vir in diuinis scripturis studiosissimus, & seculariū literarū nō ignarus, scripsit multa præclara opuscula, qui abundantis ingenij venam aperuit: In Genesim lib. 1. In Exodum lib. 1. In Leuiticum lib. 1. In Numerorum volumine lib. 1. In Deuteronomium lib. 1. In Iosue lib. 1. In Iudicum lib. 1. In Ruth lib. 1. In Regum lib. 4. In Paralip. lib. 2. In Esdram & Neemiam lib. 3. In Tobiā lib. 1. In Iudith lib. 1. In Hester lib. 1. In Iob lib. 1. In Isaiam lib. 1. In Ieremiam lib. 1. In Ezechielem lib. 9. In Danielem lib. 1. In duodecim prophetas minores, lib. 12. In Machabæorum, lib. 2. In Euangeliū Matthæi lib. 1. In Euangelium Marci lib. 1. In Euangelium Lucæ lib. 1. In Euangeliū Ioānis, lib. 1. In Epistolas Pauli lib. 14. In epistolas canonicas lib. 7. In actus Apostolorum lib. 1. In Apocalypsim Ioannis, lib. 1. Scripsit etiam grande opus in tribus voluminibus, quod morale repertorium prenotauit, quod aliàs Dictionarium vocant. Morale reductorium in tribus voluminibus. Morale inductorium in tribus voluminibus. Scripsit breuem summā historiarum Bibliæ lib. 1. Sermones quoquè, epistolas, & alios diuersos tractatus, qui in manus nostras minimè venerunt.

De Lapo Abbate doctore.
CAP. CXXXII.

LAPVS de Castellione, Abbas sancti Miniatis, vir in vtroq; iure peritissimus, & tam humanarū quàm diuinarum scripturarum non ignarus, fertur nonnulla suæ facultatis edidisse opuscula, de quibus ego tantùm reperi: In Clementinas lib. 1. Cętera quæ scripsit, ad notitiam meam nō venerūt. Claruit anno Dñi 1340.

De

De Clemente Papa sexto, Abbate.

CAP. CXXXIII.

Clemens Papa sextus, Petrus Rogerijante vocatus, Abbas Fiscauiensis, de quo etiam in quarto libro mentionem faciemus, vir certè vndecunq; doctissim⁹, ingenio subtilis et clarus eloquio, in declamandis ad populum sermonibus valdè egregius fuit. Sermones elegantissimos edidit, qui à multis in precio habêtur. Collationes multas in diuersis materijs, aliaq; plurima scripsit. Claruit anno Domini millesimo trecentesimo quadragesimoquinto.

De Petro Boherij Abbate.

CAP. CXXXIIII.

Petrus Boherij, Abbas Auiani, doctor Decretorum suo tempore famosus, & in diuinis scripturis admodùm eruditus, ingenio clarus, scientia profundus, sermone scholasticus, edidit nô spernendæ lectionis opuscula, de quibus ego tantû vidi subiecta: Super Speculo Bernardi Abbatis Cassinensis, lib. 1. de signis locutionû pro monachis, lib. 1. Scripsit etiam super Regulam patris nostri Benedicti, opus certè laboriosum & commêdabile: in quo ipsam Regulam iuri & canonibus penè in singulis verbis concordare ostendit. Cætera quæ scripsit, in manus nostras nô venerunt. Claruit anno Domini millesimo trecentesimo quinquagesimo.

De Ioanne monacho.

CAP. CXXXV.

Ioannes monachus Castellêsis in diecœsi Eistetensi, vir in diuinis scripturis valdè studiosus, & secularis literaturæ non ignarus, ingenio subtilis & disertus eloquio, edidit venerâdæ lectionis nô pauca volumina, de quibus ista feruntur: In Regulâ sancti patris nostri Benedicti, lib. 2. Summa compêdiosa in totam Bibliam, lib. 1. Sermones super Epistolis & Euâgelijs per totû annum, tam de tempore q̃ de Sanctis, lib. 2. de Passione Domini sermones 42. Epistolas quoq; multas ad diuersos. Et alia plura, quæ in manus nostras non venerunt.

De Andrea monacho episcopo.

CAP. CXXXVI.

Andreas ex monacho nostri ordinis, vt per se in quodam tractatu fatetur, Episcopus Megarensis & Ciuitatensis, & deindè Aiacensis, natione Hispanus, & Romanæ curiæ Pœnitentiarius, doctor in iure peritus, & diuinarum scripturarû non ignarus. Scripsit de pœnitentia lib. 1. de modo & forma confitendi, tractatum breuem, sed vtilem. Alia quoq; plura edidit, quæ ad manus meas non venerunt.

De Petro monacho Mellicensi.

CAP. CXXXVII.

Petrus de Rosenheim, monachus Mellicensis cœnobij in Austria, vir in diuinis scripturis studiosus, & secularibus literis sufficienter instructus, metro valens & prosa. Scripsit, magistro Nicolao Dinckelspuel rogante, ad Brandam Cardinalem sancti Clementis, Apostolicum legatum, opus metricum in totam Bibliam: quod roseum memoriale diuinorum eloquiorum appellauit, duobus versibus semper exprimens, quid in quolibet capitulo contineatur. Scripsit etiam chronicam historiarum lib. 1. epistolas quoq;, & sermones, & alios diuersos tractatus. Clarujt temporibus concilij Constantiêsis, anno Domini millesimo 420.

De Henrico Abbate.

CAP. CXXXVIII.

Henricus de Gulpen, Abbas monasterij sancti Aegidij in Nurêberga, natione Teutonicus, doctor Decretorû admodùm eruditus, nô minùs côuersatione, quàm scientia venerabilis, cuius ingenium laudat Ioânes Nider in suo formicario: scripsit non spernendæ authoritatis opuscula, de quibus feruntur subiecta: Super septem distinctiones de pœnitentia, lib. 1. super distinctione quoq; de côsecratione, lib. 1. de passione Domini tractatum vnû. Si quid ampliùs edidit, ad notitiam meam non peruenit. Claruit têpore concilij Basileensis, anno Domini 1430.

De Nicolao Panormitano.

CAP. CXXXIX.

Nicolavs Abbas Monacensis, natione Siculus, Archiepiscopus Panormitanus, & sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis, vir in vtroq; iure peritissimus, dubiorum cautus interpres, qui apud Iuristas in magno precio habetur: scripsit multa præclara opuscula, de quibus ego tantùm inuêni subiecta: Super decretalib⁹ magnum & importabile opus in multis voluminibus, lib. 5. Super Clementinis lib. 1. Super sexto Decretaliû, lib. 1. Apparatû super Decreto inchoauit, sed non perfecit. Consilia multa, numero centum quatuor, lib. 1. de ordine Iudicij lib. 1. Scripsit pro authoritate concilij Basileensis notabilem & prolixum tractatum, quem in audientia principum & cleri Franckfordiæ publicè legit. Disputationes etiam ac varias repetitiones edidit, quæ in manus nostras non venerunt. Claruit in concilio Basileensi, anno Domini 1435.

De Ioanne Rode abbate.

CAP. CXL.

IOannes Rode abbas cœnobij sancti Matthiæ Apostoli, extra vrbem Treuerensem, natione Teutonicus, doctor in iure valdè peritus, & in diuinis scripturis multũ studiosus, moribus & vitæ conuersatione cõspicuus, regularis obseruantiæ zelator insignis, qui pro restauratione monasticæ disciplinæ in prædicto cœnobio multùm laborans, multùm profecit: scripsit aperto sermone constitutiones ꝓ reformatione ordinis necessarias, quas ibidèm practicauit. Scripsit etiam de regimine abbatis simplicem quidem sermonem, sed vtilem effectu tractatum. Et quædam alia, ad monachorum ędificationem exercitia. Hic primò fuit Officialis curiæ Treuerensis, posteà contempto seculo, domũ & ordinem Carthusiensem ibidèm ingreditur: vbi per aliquot annos laudabiliter conuersatur, donèc tandèm authoritate Apostolica (procurante id archiepiscopo Treuerorum) ordinẽ nostrum ingressus, abbas pro reformatione eius cõsecratus est. Erat enim vir doctus, zelosus, & deuotus, de quo nulla vnquàm sinistra opinio haberi potuit, qui Carthusiã coactus deseruit ad Dei solius honorẽ & nostri ordinis honestatem. Claruit in concilio Basileensi, Anno Domini millesimo quingentesimo tricesimoquinto.

De Andrea monacho.

CAP. CXLI.

ANDREAS monachus cœnobij nostri Spanheimensis, (cui Deo authore, licèt inutilis deseruio) patria Traiectẽsis, vir in scripturis sanctis exercitatũ habens ingenium, in secularibus quoq; literis satis eruditus, carmine valens & prosa, eloqo dulcis, & pulchro venustatis lepore cõposit: edidit nõ spernẽdæ lectiõis opuscula, de quibus extãt subiecta: Soliloquiorum hominis ad Deũ li. 1. de ꝓfectu virtutum lib. 1. de esu carnium à monachis quãdò liceat, lib. 1. de vsu floccorum ad abbatem sanctæ Mariæ Treueren. lib. 1. epistolas multas ad diuersos, collationes etiam & varia carmina composuit. Claruit anno Domini 1440.

De Conrado abbate sancti Ioãnis.

CAP. CXLII.

CONRADVS de Rodenberg, abbas mõtis sancti Ioãnis Baptistę Rinckaugiensis, vir deuotus, & regularis obseruantiæ nouiter introductæ ardẽtissimus amator, in diuinis scripturis admodùm studiosus, & declamator sui temporis insignis: scripsit simplici & aperto sermone nonnulla opuscula, quorum lectio deuotis viris non erat inutilis. E quibus extat opus prolixum & insigne de laudibus B. Mariæ semper virginis, cuius amator præcipuus fuit, de singulis mẽbris eius sub figuratione botri laudes speciales cõtexens: cui titulum de vinea Domini Sabaoth imposuit. Scripsit etiam quoddam exercitiũ deuotionis ad instructionem nouitiorũ, lib. 1. de accessu Altaris tractatum breuem. Collationes etiam plures & notabiles, diuersis vicibus in capitulis patrum declamauit. Ipse deniq; vnus fuit ex ijs, qui ordinariũ & cæremonias reformationis nostræ iussu patrum descripserunt. Moritur senex plenus dierum, octauo Kalendas Ianuarij, anno Domini millesimo quadringentesimo octogesimosexto, Indictione quarta.

De Nicolao Donis monacho.

CAP. CXLIII.

NICOLAVS Donis, natione Teutonicus, monachus nostri ordinis, cuius cœnobium memoriæ nõ occurrit, vir in secularibus literis admodùm eruditus, cosmographus nostro tempore admirandus: scripsit ad Paulum secundum summum pontificem, laboriosum opus cum picturis super Ptolomæi tabulis, de Cosmographia lib. 8. de quibusdam locis & mirabilibus mundi, lib. 1. Et quædam alia nobis inuisa. Claruit sub Paulo secundo & Sixto quarto, Anno Domini millesimo quadringentesimo octogesimo, & ante hoc fermè septennium moritur.

De eo, quòd non omnes nostri ordinis scriptores in hoc Catalogo posuerim, propter multitudinem eorum.

CAP. CXLIIII.

NEmo arbitretur hos solos esse monachos & patres, quos nominauimus, qui suis ingenijs & opusculis diui patris nostri Benedicti ordinẽ illustràrunt: cùm longè plures & maiores propter ingẽtem eorum multitudinem obmiserimus, cõ ꝙ nec ocium nobis esset, nec inserendi, qui desunt, opportunitas. Quis enim dubitet, multos adhuc restare præstantissimos nostri ordinis viros, quorum nos mẽtionem non fecimus, si tempus, si mores, si dignitatem eius intueatur? Nongentis annis ordo nostri legislatoris viguit: qui nũquàm sine viris in omni scientia doctissimis fuit, quanquàm nos omnium non possimus facere mentionem, propterea quòd eorũ nomina ignoramus. Non enim scripserũt ad ambitionẽ & nominis sui famam perpetuandã, (quod multi faciũt) sed ad gloriam Dei & animarũ salutem, cuius amore nominis titulos humiliter transierũt. Vtilis quippe materia etiam absque authoris no-

nomine valet. Quanquàm tanta sit hominum nostræ ætatis curiositas, vt sine authoris notitia omnẽ lucubrationem æstimet viliorẽ. Cæterùm cùm nos paucos recensuerimus è pluribus, nulli fecisse iniuriam æstimamus, si aut sui cœnobij claros viros, nobis incognitos, silentio transiuimus: aut aliter quosdam, quàm multi volunt, descripsimus. Scio enim nostri ordinis Abbates & fratres cõplures, qui vt cœnobia sua de aliena laude insigniora reddant, doctores aliorum sibi vsurpant. Et vt fidem verbis vel vnico demonstrem exemplo, tacito nomine eorũ, quid de Haymone quidam sentiant, breuiter insinuabo. Constat, Haymonem monachum fuisse Fuldensis cœnobij, & episcopum Halberstatensem tertium: sicut superiùs suo loco descripsimus. Et nihilominùs noui tria monasteria, quæ eum velut suum defendant. Duo autẽ ex eis, ducentis vel trecẽtis annis post mortẽ eius primò fundata sunt. Quomodò ergò fieri potest, vt illius cœnobij monach⁹ fuerit, cui⁹ fundationẽ tot annis præcessit? Stulta est huius rei decertatio, quæ ex laude pendet aliena. Hæc idcircò dixerim, nè quis factam sibi à me causaretur iniuriam, si doctores suos, vt falsò æstimat, ascriptos cerneret alienis. Ego enim non sine maxima diligẽtia multarum gentium historias chronicasq́; sæpè reuoluens, quãtùm possibile mihi erat, ad hoc animũ appuli, nè opinionibus quorundam deceptus, falsa pro veris adstruerem. Veruntamen cùm sim homo & nõ angelus, caro & non spiritus, fallere possum & falli, non ità meam statuo sententiam, quin alterius opinioni probabili acquiescam. Si quis igitur in ijs aliquem errorem inuenerit, saniori libentissimè cedam sententiæ. Quanquàm enim diligentiam fecerim immodicam, non audeo affirmare sufficientem, cùm in magna varietate historiarum, magna sit opinio rerum. Si quis autem plures nostri ordinis scriptores inuenire desiderat, veterum scripturas legat. Nos enim, quantùm præ alijs occupationibus licuit, ad ordinis decorẽ paucos conscripsimus, posteris occasionem præbituri, vt si vnquàm futuri sint, qui religionis suæ laudem amabũt, addant eos viros illustres, quos in nostro catalogo nõ viderint contineri.

Exhortatio finalis ad fratres huius professionis, vt se ad studium conferant sacræ lectionis.

CAP. CXLV.

IN fine huius secũdi voluminis libet eos paucis alloqui, q sub regula S. patris nostri Benedicti terrã infructuosè occupãt, & veterũ excẽpla, cùm possint, imitari dissimulant. Libenter quidem audiunt de ordinis honore, laudibusq́ue tractãtem: sed eorum sequi vestigia, quos laudabiles extitisse nõrunt, suadentem non aduertũt. Credite mihi, patres & fratres, ocium non fecit ordinem nostrum gloriosum: sed labor, sed vigilantia, sed studium. Et vt breuiter summa gloriæ nostræ afferatur, duo sunt, quæ ordinem ad eminentiam honoris prouexerunt, meritum videlicet sanctitatis, & scientia scripturarum. Quibus extinctis, grauiter cecidit, qui priùs fortiter stetit. Si ergò volumus ordinem nostrum (vel in parte) ad pristinum statum reducere, oportebit nos sanctitatem vitæ & doctrinam sapientiæ amare. Neque enim possibile est, disciplinam in ordine consistere, si aut moribus sanctitas, aut disciplinæ scripturarum desit authoritas. Alta cœnobiorum ædificia, magna redditũũ substantia, ampla terrarum prędia, non faciũt stabilem in ordine disciplinam. Idcircò ad studium sacræ lectionis, veterum nobis exemplo recurrendum est: vt diuinitùs illustrati, in virtute & sanctitate valeamus ꝓficere, & gloriam ordinis etiã nostris studijs augmentare. Vnusquisq́; iuxta datam sibi cælitùs gratiam diligenter inuigilet: nullus à studio scripturarũ cesset. Omnes se vtiliter instruant: omnes scientiæ salutari diligentiam impendant. Nõ est abbreuiata manus Domini, vt nobis possit negare, quod illis tam liberaliter cõdonauit. Hoc solum à nobis exigitur, vt voluntate bona & studio gratiam commẽdemus. Eccè iam opportunè studentibus arrident omnia: quibus nouitas impressoriæ artis, multa millia librorum producit in lucem. Iam enim modico ære quisque doctus esse potest. & felix ætas nostra, quæ hoc donũ à Deo promeruit. Erat olim magna librorum penuria, quandò maximis precijs & expensis parabantur. At nunc in omni varietate scripturarum, ingens copia voluminum est, quibus ad scientiam literarum vnusquisque iam facilè potest accedere. Quid ergò, fratres, negligitis vobis tam necessariam rem? Cur inerti languescitis ocio? Cur oblatam paruipenditis salutem? An putatis virtutem sine labore, scientiã sine studio posse quenquam appręhendere? Intueamini eos, quorum in hoc catalogo fecimus mentionem, quomodò in scientia scripturarum mirabiliter profecerunt: & cognoscite, quia nõ est studium sine amore, non scientia sine labore, non victoria sine certamine. Sed habet labor iste solatium, quem diuini amoris confirmat incendium. Erant ij, de quibus loquimur, homines similes nobis, mortales, infirmitati & passionibus subiacentes: sed

vicit in eis gratia Dei, amor scripurarum insolētiam carnis superauit. Nouerāt enim optimè, quoniā qui amat scientiā scripturarum, vitia carnis non amaret. Nihil in hac vita dulcius apprehenditur, nihil iucundiùs ac securius possidetur, nihil ità mentē à voluptatibus retrahit, sicut amor & scientia vera scripturarum. Hæc est, ô fratres, mater honorificata, quæ diligentes se diligit, & ordinem nostrum à principio exaltauit. O si sciretis, quanti honoris & vtilitatis sit amor scripturarū: ab eius cultu nunquàm torperetis. Vultis vt dicam breuiter, quid de sacra scientia mihi videatur? Audite: Monachus, qui est amator sanctarum scripturarum, sicut leo fortissimus bestiarum, ad nullius pauebit occursum. Quarè? Quia sacra hæc scientia velut turris Dauid, ædificata cum propugnaculis, ex qua mille clypei pendent, omnis armatura fortium, tantam virtutem & fortitudinem in se continet, vt verū amatorem suum quasi inuincibilem reddat, dum illius mentem ab omni voluptate terrena segregat. Ipsa dat suo amatori in tribulatione constantiam, in aduersitate tolerantiam, in humilitate victoriam. Amorē Dei cordibus infundit fidelium: timorem & pauorem mentibus incutit superborum. Si inuenerit hominem dignum se, ab omni seruitute facit liberrimum. Docet eum vitia fugere, virtutes diligere, terena despicere, cælestia quærere, Deū super omnia amare. Cùm autem nihil in terra diligit, de nullius amissione dolebit. Et hæc est vera libertas, animum terrenis affectibus facere alienum. Ad hanc liberrimam libertatem, sancta scriptura & prouocat, & informat, si cum amoris synceritate tractetur. O quàm dulcis est, Domine, spiritus tuus, qui amore sanctarum scripturarum, ab humilis cordis puritate imbibitur. Nihil hic talis amare potest terrenum, nihil ambire caducum. Tota mentis illius affectio flagrante desiderio sursùm erigitur: totū eius studium in amore Dei solidatur. Scriptura quippe est, quæ torpentes ad deuotionem nos excitat, mentem ad dilectionem DEI inflammat, contemptum præsentium suggerit, voluptatis carnem occidit. Hanc ergò si ex toto corde amaueris, honorificabit te: si colueris, exaltabit te. Sine illa, hominis vita aut voluptas, aut vanitas est. Sed in nostris maneamus. Monachus aut Abbas, qui scientiam scripturarum non amat, quid aliud, quàm vana, potest diligere? Etenim si non habeat, vbi cor suum in sancto studio delectabiliter occupet: necessè est, vt vanis inseruiés, turpiter sordescat. Hinc est, quòd nostri Abbates sine studio scripturarum terrena ambiunt, diuitias vanas quærunt, honores falsos cupiunt, terrenis curis totaliter se immergūt. Oportet enim intentionem eorum circa aliquid versari, siue bonū, siue malum sit. Cor quippe humanum, sine affectione esse non potest, dum viuit intelligens. Qui autem sanctis studijs occupari renuit, sine dubio contrarijs inseruit. Hi ergò in curribus & equis, isti in diuitijs & structuris: illi in conuiuijs & ebrietatibus, isti in ludis & vanitatibus: illi in mulierum factis delectantur. Pauci sunt, qui sine amore scripturarū in clero & monachis benè conuersantur. Multi ergò sunt vocati, pauci verò electi. Scripturas sacras diligunt, qui nouerunt: quia hæc scientia vel maximè non habet inimicum nisi ignorātem. Ordinis igitur nostri pristinum decorem intuentes, sic animum scripturis sanctis curemus apponere, vt per bonorum operum exercitia, fructum earum vitam æternam mereamur possidere. Hoc iam fine secundum tractatum nostri operis concludentes, voluminis tertij deincèps, largiente clementia omnipotentis Dei, sumamus exordium.

EXPLICIT LIBER SECVNDVS de illustribus viris ordinis sancti Benedicti, anno 1492.

INCI-

INCIPIT PROLOGVS DOMINI IOANNIS TRITHEMII ABBATIS SPANHEIMENSIS, IN TERTIVM LIBRVM DE ILLVSTRIBVS VIRIS ORDINIS S. BENEDICTI.

Loriosum in sanctis suis Deum omnipotentem inuocantes, post diuturnum silentium, manus ad laborem denuò relaxamus, tertium librum de illustribus viris inchoantes, in quo, iuxta quod sæpè ꝓmisimus, de sanctis & canonizatis sumus habituri sermonem, qui ordinem diui Benedicti professione sua & moribus, veluti astra cæli in generationibus suis ornauerunt. Et licèt multitudo eorum pene innumerabilis, à cœpto nos terreat: confidimus tamē in eo, qui dixit: Omnia possibilia sunt credēti: quoniam sicut illis sua benignitate sanctitatem contulit, ità & nobis virtutem loquendi de sanctis ministrabit. Sed nemo æstimet me sanctorum omnium nostri ordinis fecisse mentionem: quorum tantus fertur numerus, vt solis recensiti nominibus, tamen non paruum implerent. Ego autem vix paucos signaui è pluribus, quorum certam ad manum notitiam habebam. Illos verò, quos in hoc catalogo obmisimus, in libro vitæ conscriptos non dubitamus. Sed & eos, quorum mentionē fecimus, breuiter consignâsse sufficiat: nè liber iste ampliùs, quàm cæteri, in immēsum crescat. Neque enim propositi nostri est, vitam singulorum describere, sed qualitatem conuersationis, vbi poterimus, compendiosè demōstrare. Qui autem gesta sanctorum pleniùs scire desiderat, veteres historias, de quibus nos ista extraximus, inquirat, nobisque de sermonis breuitate indulgeat. Nec moueat lectorē, quòd plerosq; breuiùs, q̄ cæteros, pertransiuimus: quoniā sub necessitate laborantes, non omniū conuersationes poteramus agnoscere: nec opportunitatem inquirendi cōsecuti fuimus, propter curas rei familiaris multiplices, quibus adeò interdùm distendimur, vt vix penès voluntatem incepti possimus consistere. Tempora etiam omnium non potuimus exprimere, quos lector studiosus in veterum chronicis poterit inuenire. Nec multùm refert, quo tempore in terra vixerit, qui sine tempore apud Deum viuit in æternum. Placuit autē mihi, eo modo etiam in hoc tertio libro procedere, quo in secundo scriptores illustres non secundùm excellentiam dignitatum, sed ordinem temporum, vt potui, digessi. Obmissis igitur ordine alphabeti, differentia dignitatum, sexusque discretione, omnes quos reperi de ordine sanctos, secundùm temporis exigentiam, viros ac mulieres, in vnum comportaui: indignum iudicans, vt quos meritum sanctitatis adunauit in cælis, calamus in terris diuideret. A sancto itaque patre nostro Benedicto, huius ordinis principe, inchoantes, tandem loquendi tale sumamus exordium.

Marci 9.

INCIPIT LIBER TERTIVS IOANNIS TRITHEMII ABBATIS SPANHEIMENSIS, DE ILLVSTRIBVS VIRIS ORDINIS SANCTI BENEDICTI, TRACTANS DE SANCTIS ET CANONIZATIS EX EO.

CAP. I.

ENEDICTVS itaq; monachorum nostri ordinis dux sanctissimus & principalis institutor, nobili genere ortus, fide nobiliori effulsit: cuius vitam virtutibus plenam, beat⁹ Papa Gregorius in secundo libro Dialogorum descripsit, patria Nursensis, ex patre secundū carnem prouido genitus fuit. Hic adhuc puerulus, ad studium literarū Romæ positus, cùm multos secularis philosophiæ sectatores per vitiorum abrupta perire cerneret, vanitatis studiū deseruit, ad veram se philosophiā spiritualis disciplinæ trāsferre cogitauit. Relictis igitur mundanis literarum studijs, mundū cum flore pro DEI amore in sua iuuentute contempsit: fugiensq; tumult⁹ hominū, ad eremi secreta puer sanctus euolauit. Ibi aliquot annis incognitus mundo latuit, & in se præmi-

sit, quod monachis postmodũ prędicauit. O quantus feruor diuini amoris iuuenile pectus possederat, quod cõtra antiquum hostem tam fortiter armabat. Spiritus sanctus iam tunc in Benedicti pueri corde locum mansionis sibi parauerat, quem de seculo excutiens in solitudinem trahebat. O quàm dulcis est, Domine, spiritus tuus, qui etiam infirmorum corda iuuenũ, contra aduersarium salutis nostræ tam validè confortat. Tribus igitur annis in specu latuit, nemini cognitus, nisi Romano monacho, qui secretorum eius conscius erat: donèc tandèm celebri fama sanctitas eius ad omnium aures delata est. Hic post multa spiritualis cõuersationis exercitia, Cassinense fundauit cœnobium: in quo multitudinem Deo seruiẽtium habuit monachorum, quibus bonæ vitæ se viuũ exemplum præbuit, ac monasticæ disciplinæ regulam descripsit. Qualis autem conuersatio eius fuerit, quàm sancta, quàm austera, quamq; discreta: & eius, quam scripsit, regula probat, & Gregorius in dicto volumine. Scribit de eo beatus Abbas Faustus, eius discipulus, quòd corpus suum continuus macerauit ieiunijs atque vigilijs, adeò vt in admirationem cunctis cederet atque exemplum. In Quadragesima verò ità duplicauit hæc omnia, tanquàm si de nouo iam videretur incipere. Nocturnas cõsueuit præuenire vigilias, sub cuculla durissimo vestiri cilicio, & duabus tantùm vicibus in hebdomada paruissimum sumere cibum. Denique quis instantiam eius orationis non miretur, quæ tanta fuit, vt ab eius mente nunquàm discederet? Amor quippe Dei, cor, quod semel perfectè inflammauerat, per desiderium sanctum in altum iugiter trahebat. Ad tantum celsitudinis fastigiũ diuina gratia promotus est, vt prophetiæ spiritum meruerit accipere: quod multa in eius laudem per præfatum Pontificem conscripta, testantur. Huius beatissimi viri familiarissimus erat amicus Boëthius cõsul Romanus, sub nomine Seuerini canonizatus, quem rex Theodericus occidit, atque Romanorum ciues, senatoresque plurimi, qui sub eius magisterio suos filios Deo militaturos obtulerũt. Sed quid opùs est, me pluribus immorari? Si quis vitam & cõuersationem sancti patris huius scire desiderat, librum, quem sępè diximus, Gregorij Papæ legat. Multi autem de vita & gestis eius scripserunt. E quibus ego paucos potui inuenire. Primus fuit Marcus poeta fidelis, beato patri familiaris amicus, qui conuersationem eius atq; miracula heroico metro descripsit. Paulus etiam Longobardus monachus Cassinensis, cuius in secundo huius operis libro fecimus mentionem, sub Carolo Magno & Lodouico eius filio, vitam & miracula sancti Benedicti metro egregiè satis digessit. Theodericus nostri ordinis monachus, natione Gallus, ad Richardũ Abbatem Fuldensem, de vita & laudibus diui Patris nostri varia composuit. Sigebertus quoquè monachus Gemblacensis, de vita eiusdem sancti, & miraculis optimè scripsit. Sed & alij quàm plures de vita & conuersatione huius sancti Patris varia scripserunt, quorum singulatim longum est facere mentionem. Moritur autem sanctus Pater anno Domini 542. ætatis suæ 62. sexta feria Parasceues, quæ fuit duodecimo Calendas Aprilis. In oratorio suo, quod in laudem sancti Ioannis ipse construxerat, sepultus, vbi multis postmodũ crebrisq; miraculis claruit. Post beatũ verò Patrem, Constantinus Abbas Cassinensis fratrũ electione efficitur, post quem Simplicius, post hunc Vitalis, ac deindè Bonitus, sub quo Longobardi cœnobium sancti Patris Cassinense nocte inuadentes, omnibus direptis, incenderunt, nec vnum quidem de monachis tenere potuerunt, vt prophetia venerabilis Benedicti Patris, quam longè antè præuiderat, compleretur, qua dixit: Vix obtinere apud Deum potui, vt ex hoc loco animæ meis precibus concederentur. Fugiẽtes autem ex eodem loco monachi, Romam petiêrunt, secum codicem sanctæ regulæ, quã præfatus Pater composuerat, & quædam alia scripta, necnon pondus panis & mensuram vini, & quicquid de supellectili subripere poterant, deferentes. Iacuit itaque desolatum atq; destructum Cassinense cœnobium annis centũ duodecim, vsque ad pontificatum Gregorij secundi, cuius exhortatione Petronius ciuis Brixianus, religione & diuitiarum potentia insignis, sua impensa illud à fundamentis reparauit, ac monachorum frequentia magnificentissimè restaurauit. Et hæc de sancto Benedicto ad præsens dicta sufficiant.

De sancto Mauro Abbate.

CAP. II.

MAVRVS monachus atque discipulus beatissimi patris Benedicti, patria Romanus, ex clarissimo Senatorũ genere ortus, patre Euticio, matre verò Iulia, cùm adhuc puer duodecim esset annorum, sancto patri Benedicto diuinis & eius militaturus præceptis, à parentibus traditus est. Hic in iuuentute sanctis pollens moribus, adiutor magistri cœpit existere, & miraculorũ eius cooperator & testis fidelissimus apparere. Vndè à B. Benedicto præ omnibus diligebatur, cuius instructione & exẽplo tantũ profecit, vt in obseruantia regulari secundũ ab ipso magistro

non haberet. Cùm esset triginta duorũ annorum ætatis, à sancto Patre in Andegauensem regionem, cum quatuor socijs monachis perfectissimis, ad fundandum cœnobium postulatus mittitur: vbi multorum pater monachorum constitutus, etiam viuẽs innumeris claruit miraculis. Hic est Maurus, qui cum sancto Patre de oratione monachum trahi à nigro puero viderat. Hic est, qui ad præceptũ sancti magistri siccis pedibus calcans vndas, Placidum monachum iam submersum, ad litus sanum trahebat. Hunc nemo vnquàm vidit ociosum, quia totus desiderio in cælestibus figebatur: vnde ab orationis & lectionis studio nunquàm poterat torpescere. Ad tantam autem gratiam omnipotentis dono prouectus est, vt Deo dilectus & venerandus hominibus, Apostolorum imitator præclarus extiterit. Suis enim orationibus mortuos suscitauit, dæmones ab obsessis eiecit, infirmos sanauit, variosque in hominibus curauit languores. Longum est, si vellem viri huius sanctissimi virtutes & miracula calamo vel strictum percurrere, quæ tot ac tanta fuerunt, vt proprium volumen implerent. Beatus etenim Faustus eius condiscipulus, & comes itineris ac laboris, vitam & miracula ipsius pleno stylo digessit: quod volumen, quia publicum est & pene vbique habetur, nostrum sermonem facit vt abbreuiemus. Moritur anno ætatis suæ septuagesimo secũdo, aduentûs sui in Galliam quadragesimo, in ecclesia sancti Martini sepultus, octauodecimo Calendarum Februarij. Vbi multis claruit signis. Fuit autem sub magisterio sancti patris Benedicti annis viginti.

De sancto Fausto monacho.
CAP. III.

FAVSTVS monachus & discipulus sanctissimi patris Benedicti, cùm septem esset annorum, sub eius magisterio in monasterium à parentibus suis traditus est, & vnus de primis discipulis eius fuit. Hic tantæ humilitatis & obedientiæ extitit, vt etiam beatus Pater ob hanc causam in singulari eum dilectione habuerit. Enimuerò cernens eum saluti propriæ & regulari obseruantiæ operam dare per omnia, multis sæpè argumentationibus animi sui propositum nisus est experiri: iniungens ei plurima, quæ homini impossibilia esse sciebat. Sed vbi eum ad omnia, quantumcunquè dura & aspera, semper paratum & hilariter obedientem reperit, cœpit eum familiariùs amplecti, eiusque seruitijs & obsequijs præ cæteris specialiùs vti, ac in arcanis atque secretis suis, quæ nullis communicauerat, paterno instructe affectu, nihilque ab eo velle abscondere. Dilect⁹ igitur à sancto magistro, & singulari charitatis sinu except⁹, omni conatu studuit in eius voluntate permanere, cupiens in eius iugiter ambulare conspectu, ità vt ne ad horã quidem ab oculis illius facile pateretur disiungi. Cùm autem sanct⁹ pater B. Maurũ pro amplianda religione destinaret in Galliam, hunc religiosissimũ virum ei in collegam pro solatio assignauit, qui de primis discipulis eius superstes remansit. Quàm diù vixit B. Maurus, mãsit cum eo in Gallia: quo defuncto, ipse & Simplicius ad cœnobium Cassinense sunt reuersi, cùm iam propè vltimã agerent ætatem. Faustus itaq; ad locum suum regressus, anno post exitum quadragesimosecundo, rogantibus fratribus Cassinensibus & Theodoro venerabili Abbate Lateranẽsis monasterij, vitam & miracula sancti Mauri Abbatis pulchra venustate descripsit, & Bonifacio Papæ obtulit, qui etiam edita laudans, historiam approbauit. Moritur tandèm, plenus dierum & religione, cuius approbata conuersatio euidens sanctitatis eius extat testimonium.

De sancta Scholastica Virgine.
CAP. IIII.

SCHOLASTICA sanctissimi patris nostri Benedicti soror, virgo Dei electa, ab infantia Christi sponsa consecrata, nequaquàm à sancto fratre degenerans, magna sanctitate spectabilis emicuit. Eius orationes tantæ efficaciæ apud omnipotentem Deum habitæ sunt, vt aquarum inundatione, sancti fratris austeritati obsisteret. Quemadmodùm hoc factum sit, in secundo libro Dialogorum sanctus Papa Gregorius non tacuit. Quæ historia, quia satis nota est, superflue à nobis exigitur. Moritur quarto Idus Februarij: cuius animam sanctus Benedictus in columbæ specie vidit cæli secreta penetrare. Fuit enim casta mente & corpore virgo, & in omni conuersatione sanctissima.

De sancto Placido Abbate, & triginta monachis martyribus.
CAP. V.

PLACIDVS monachus & discipulus sancti Benedicti, patria Romanus, Tertullij patricij viri clarissimi filius, cùm septem esset annorum, sancto patri à parentibus oblatus fuit in monasterio Sublacensi, in præsentia Tertullij genitoris sui, Symmachi patricij, Boethij cõsulis, & multorũ nobiliũ Romanorũ. Qui licèt puer esset ętate, cor tamen gerẽs senile, cœpit

sub regulari magisterio beatissimi patris mirabiliter crescere, & sanctã ac Deo placitam vitam in omnibus obseruare. Quem vir Dei cernens de virtute in virtutem ad alta conscendere, ex intimo corde diligebat. Hic est Placidus puer, qui dum hauriens aquam de lacu, ab vnda per iactum arcûs longè à terra traheretur, Benedicti meritis, ad obedientiam Mauri eius socij, de aqua incolumis ad terram reducitur. Cùm autem sanctus pater Benedictus de sublacu in montem Cassinum ascendit ad construendum monasterium, secum adduxit Maurũ & Placidum iam adultos, quos præ cæteris in regulari obseruãtia nouerat studiosos. Constructo autem monasterio in monte Cassino, Tertullius patricius Placidi genitor, cum nobilibus senatoribus venit denuò ad virum Dei, congratulans ei, quòd in sua hereditate cœnobiũ construxisset. Obtulit ergò Deo & sancto Benedicto totum montem Cassinum cum omnibus pertinentijs suis, & alias multas possessiões, castra, villas, curtes, piscationes & insulas, quas lõgum esset nominatim describere. Curtes etiã & possessiones, quas in Sicilia habuerat, cũ magna hilaritate sancto patri donauit. Sanctus aũt pater Benedictus, cùm audisset easdem in Sicilia curtes à quibusdã deuastari, Placidum cũ duobus socijs, Gordiano videlicet & Donato, misit pro defensione bonorum prædictorum in Siciliã: quò cùm peruenissent, in sua possessione iuxta Messanensem ciuitatem ad litus, in honorem sancti Iohannis monasterium construxerunt: quod per quadriennium perficientes, breui tempore triginta monachis repleuerunt. Collegerant enim de censibus suarum possessionum multam pecuniam, vndè facilè insigne monasterium fabricârunt. Habebant autem Episcopum Messanensem cum nobilibus omnibus in auxilium. In itinere autem, quo sanctus Placidus pergebat Siciliam, multa per eum omnipotens Deus miracula & signa fecit: quæ sanctitati eius testimonium euidens perhibebant. Nam cùm ad vrbem Capuanam peruenissent, vbi à sancto Germano Episcopo sunt humanissimè recepti, sanctus Placidus primicerium, Zossum nomine, à magna infirmitate suis orationibus curauit, ac cæcum illuminauit. In alia ciuitate paralyticum curauit, claudo & muto gressum & loquelam suis orationibus impetrauit. Febricitantem à febribus liberauit, podagricum signo crucis sanauit, quendam surdum, cæcum, & mutum, incolumem statuit: itá vt loqueretur mutus, videret cæcus, & surdus audiret. Ibidem dæmoniacum grauissimè vexatum liberauit. Alia quoque tam multa fecit miracula, vt longissimum sit ea narrare. In vita tamen eius clariùs habentur. Habuit aũt sanctus Placidus duos fratres, Euticiũ videlicet & Victorinũ, ac sororẽ nomine Flauiam: qui, audita eius sanctitate, eum videre cupientes, de licentia parentum, à Roma ad eum venerunt Siciliam: à quo humaniter suscepti, in eius monasterio per aliquod tempus consistere statuerunt. Eo tempore Abdala Hispaniæ impijssimus rex Paganus & inimicissimus Christianorum, exercitum magnum & copiosum aduersùs Romanum misit imperium cum centum nauibus: quorum ducem, crudelissimum quendam tyrannum, nomine Manucham, constituit: cui mandauit, vt ciuitates & castra igni cremaret, ecclesias destrueret, Christianos ad colendum dæmonem Molachrempham compelleret: non consentientes diuersis supplicijs interficeret. Cùm ergò Siciliam cum sedecim millibus octingentis intrâssent, nec aptè Victorinus & Euticius ac Flauia, de Messana possent recedere, in cœnobio remanserunt. Demùm inimici Dei ad ciuitatem illam peruenientes, ad monasterium Placidi nocte accedentes, omnes vinculis alligârunt. Placidum cum triginta monachis, Euticium quoquè & Victorinum cum sorore Flauia virgine speciosissima, quos sic ligatos, ad suum ducem traxerunt. Cùm aũt nollent à sancta fide Christiana discedere, post multos & varios cruciatus, omnes capitis amputatione martyrium compleuerunt. Duo autem socij Placidi, videlicet Donatus & Gordianus, qui cum eo de cœnobio Cassinensi venerant, in hoc numero computati non sunt. Donatus enim, irruentibus hostibus, cùm esset senex, subitò capite truncatus est. Gordianus autem iuuenis, per posticam domûs fugiens euasit. Hic Gordianus vitam sancti Placidi & passionem luculento sermone descripsit, qui inter cætera de ipso sic retulit: Placidus orationi & lectioni frequenter insistebat. In meditationibus assiduus, compunctionis spiritu copiosas lachrymas effundebat. Omni tẽpore quadragesimalem vitam ducens, vinum nunquàm bibebat. In quadragesima verò, Dominico die, feria tertia & quinta, pane tantùm & aqua contentus erat, nihil alijs diebus omninò percipiens. Cilicio ad carnem semper vsus est magistri exemplo: & cùm fatigatus esset ab oratione seu genuflexione, sedendo potiùs, quàm iacendo, somnum capiebat. Nunquàm alicui locutus est, nisi necessitas coegisset, aut rationabilis vtilitas prouidendi monasterio & alijs. Passus est autem sanctus Placidus cum supradictis socijs tertio Nonas Octobris, anno Domini 541. ætatis suæ 26. ad cuius sepul-

ſepulcrum multa miracula fiebant. Septennis ſiquidem erat, quandò oblatus fuit beato Benedicto, cũ quo in monaſterio Sublacenſi, & poſteà Caſſinenſi, monachus annis quatuordecim conuerſatus, qui ſunt anni XXI. tunc in Siciliam miſſus, ibidèm quinq; annis incompletè Abbatis geſſit officium: & ſic, vt dictum eſt, à duce Mãmucha martyrio coronatur, anno Imperij Iuſtiniani 13. adhuc ſancto Benedicto viuente.

De ſancto Donato martyre. CAP. VI.

DONATVS monachus & diſcipulus ſancti Benedicti, vir totius religiõis exemplar & decus, humilis, manſuetus, & verus obedientiæ filius, cum ſancto Placido in Siciliam miſſus, nũquàm ab inſtitutione præceptoris ſui deuiauit. Erat enim regularis diſciplinę ardentiſſimus amator: adeò, vt nec in minimo à Regula ſancti patris Benedicti auderet recedere: talis ac tantus extitit, vt Deo martyr dignus effectus ſit, quemadmodùm de ſancto Placido iam ſuprà dictum eſt. Nam cùm ſatellites diaboli nocte monaſteriũ inuaderent, omnes ibidèm repertos vinculis alligârunt, manè ad ducem impietatis trahendos. Videntes autem ſanctum Donatum ſenio & abſtinentia grauatum, ire non poſſe, ſuaſerunt vt Chriſtum negaret, & viueret: alioquin interficeretur. Chriſtianus & mori, & viuere paratus ſum: quia Chriſtum negare non poſſum, nec volo. Quo audito, carnifices caput eius amputârunt quarto Nonas Octobris, anno Domini 541. adhuc ſancto Benedicto viuente.

De ſancto Caſſiodoro monacho. CAP. VII.

CASSIODORVS monachus cœnobij Rauennẽſis, vir in omni literatura ſecularis doctrinæ peritus: in diuinis quoquè ſcripturis eruditiſſimus extitit. Hic fuit ante conuerſionem ſuam, Theoderici regis Italiæ cancellarius, & Rauennæ vrbis ſenator: qui licèt ſecularibus eſſet occupatus negocijs, ſemper tamen animo ad cæleſtia ſuſpirabat. Occiſo autem præcepto Theoderici Boethio, cœpit Caſſiodorus mundum ampliùs abhorrere, & regis velle declinare proterui ſeruitium. Audiens itaque famam ſanctitatis ſacratiſſimi patris Benedicti & fratrum eius, diuino incenſus ſpiritu, ſeculum cum vanis honoribus deſeruit, & ſacrum ordinem monachorum intrauit. In monaſterio autem conſtitutus, quàm ſanctiſſimè vixerit, quis ſermo explicabit? Secularem nanque philoſophiam in ſpiritualem conuertens, totum ſe ſcripturis impendit diuinis, lectioni & expoſitioni earum adeò intentus, vt multa ad vtilitatem Eccleſiæ volumina ediderit, ſicut in ſecundo libro iam diximus. In orationibus & compunctione lachrymarum, ſedulus & deuotiſſimus fuit: ità vt etiam viuens adhuc in carne, ſanctus haberetur & eſſet. Erat enim charitate feruidus, dilectione proximi beatus, humilitate deiectus, caſtitate mundus, ſermone verus, locutione cautus, oratione deuotus, meditatione profundus, contemplatione ſublimis. In aduerſis fortis, in proſperis humilis fuit. Fuit ſcientiæ ſacræ ſcripturæ ardentiſſimus amator: vndè, iuxta promiſſum Hieronymi, carnis vitia non amauit. Eius doctrina & ſanctitate multi ad religionem ſunt attracti. Claruit adhuc ſancto Benedicto viuente, in monaſterio ab eo fundato, anno Domini 550.

De ſancto Conſtantino Abbate. CAP. VIII.

CONSTANTINVS monachus & diſcipulus ſanctiſſimi patris Benedicti, vnus ex illis, quibus narrantibus beatus Gregorius vitam & miracula eiuſdem viri Dei conſcripſit: vir eximiæ ſynceritatis & meriti, qui primus in Abbatis regimine ſancto patri ſucceſſit, ab eo dignus & idoneus iudicatus, ordinem & diſciplinam regularem tam in ſe, quàm in alijs ſtrenuè gubernauit. Sub eo deniquè multa noſtri ordinis monaſteria, in diuerſis mundi partibus fundata ſunt. Hic in omnibus boni magiſtri ſtrenuus imitator effulſit. Fuit enim non ſolùm vitæ ſanctitate conſpicuus, ſed etiam ſanctarum ſcripturarũ ſcientia inſignis. Claruit anno Domini 560.

De S. Valentiniano Abbate. CAP. IX.

VALENTINIANVS monachus & diſcipulus eiuſdem ſancti patris Benedicti, Lateranenſis monaſterij rector & Abbas, etiam vnus de his, qui Gregorio vitam ſancti Benedicti narrauerunt: à ſanctis huius catalogi, nequaquàm eſt reijciendus, quem Fauſtus ſanctiſsimum virum meritò appellat. Erat enim humilitate & obedientia regularium ſtatutorum inſignis, & ob id ſingulariter dilectus à magiſtro, quẽ pro modulo ſemper ſtuduit imitari. Hunc electus Domini Benedictus cõgregationi Lateranenſis cœnobij præfecit Abbatem, ſciens eum virum ſanctum, & ad regimen animarũ ſatis idoneum, quippe quem ſub ſuo educatũ magiſterio ſecretorum ſuorum conſcium aſſciuerat. Claruit ſub ſancto patre anno Do-

Domini 540. & vsque ad beati Gregorij Papæ tempora senex peruenit, sub quo & obijt.

De sancto Simplicio Abbate.
CAP. X.

SIMPLICIVS monachus & discipulus sancti Benedicti Abbatis, qui tertius post eum Cassinense gubernauit cœnobium: exempla sanctitatis & incitamenta virtutum à bono sumens magistro, magna religionis claritate effulsit, qui talis ac tantus extitit, vt inter diuos patres meritò sit locandus: siquidem iuxta regulæ traditionem perfectè ambulans, nihil quod obseruantiæ monasticæ conducere potuisset, obmisit. Claruit anno Domini 570.

De sancto Equitio Abbate.
CAP. XI.

EQVITIVS Abbas & rector monachorum quamplurium, cùm esset vir sanctus & magnus, coruscans miraculis, maximè humilitatem sectatus, tam se, quàm suos, Benedicti Regulæ & institutis submittere non erubuit, cuius virtutes ex parte Gregorius in lib. I. dialog. descripsit. Claruit in Valeriæ partib⁹, anno Dñi 570.

De sancto Valentio Abbate.
CAP. XII.

VALENTIVS Abbas cuiusdam monasterij in Valeria, vir sanctus & religionis ardentissimus amator, sub regula & norma sancti Benedicti multas Christo animas est lucratus, è quibus etiam nõnullæ per martyrij palmam ad cælestia regna migrauerũt. Hic post multos labores, quos pro Christo sustinuit in Valeriæ partibus, Romam veniens, præceptor & Abbas beati Gregorij & sui monasterij factus est, cuius etiam idem Papa sanctissimus in suo dialogo plerunque facit mentionem. Claruit anno Domini quingentesimo septuagesimo, & ante pontificatum discipuli mortuus est.

De sancta Galla Virgine.
CAP. XIII.

GALLA sanctimonialis ac Dei famula, Symmachi patricij & Consulis Romani filia, cùm in iuuentute marito fuisset tradita, & infra annum eius viduata consortio, alium ducere renuit: sed deposito habitu mundanæ vanitatis, monasterium apud sancti Petri basilicam intrauit. Quæ cuius meriti apud Deum omnipotentem fuerit, Gregorius in quarto Dialogorum ostẽdit. Claruit eodem tempore, quo sanctus Benedictus, sed iunior.

De sancto Hercolano Episcopo.
CAP. XIIII.

HERCOLANVS Episcopus Perusinus ex monacho, vir sanctissimę conuersationis fuit, qui multos pro Christo labores martyrij palma terminauit: quod quomodò factum sit, Gregorius in tertio Dialogorum libro scripsit. Claruit anno 550.

De sancto Isaac Abbate.
CAP. XV.

ISAAC monachus & Abbas monasterij, quod iuxta vrbem Spoletanã situm est, natione Syrus, vita & conuersatione sanctissimus fuit: qui multis tã in vita, quàm post mortẽ, fertur claruisse miraculis. De quibus in tertio Dialogorum aliqua narrantur. Fuit enim vir charitate plenus, humilitate summus, deuotione præcipuus, & paupertatis spiritus custos zelosus. Claruit anno Domini 560.

De sancto Euticio Abbate.
CAP. XVI.

EVTICIVS Abbas cuiusdam monasterij in Nursiæ partibus, moribus & scientia tãto dignus officio, multas Deo animas sua prædicatione acquisiuit. Habebat enim hanc gratiam, vt alijs prodesse verbo & exemplo voluerit & posset. Magnus fraternæ salutis amor in eius pectore feruebat. Claruit anno Domini 570. signis coruscans post mortem innumeris, sicut beatus Papa Gregorius in tertio Dialogorum libro de eodem testatur.

De sancto Eleutherio Abbate.
CAP. XVII.

ELEVTHERIVS presbyter & Abbas monasterij sancti Marci Euangelistæ, iuxta vrbem Spoletanam, vir tantæ sanctitatis ac religionis, vt mortuum orãdo suscitauerit: tantæque simplicitatis & compunctionis, vt dubium non esset, quòd illæ lachrymę ex tam humili simplicitatꝫ mente editæ, apud omnipotentem Deum multa obtinere potuissent: alia enim plura patrauit miracula, de quibus beatus Gregorius ex parte mẽtionem facit. Hic est Eleutherius, cuius orationes tantæ efficaciæ fuerunt, vt eidẽ Gregorio virtutẽ ieiunandi obtinerẽt. Claruit cum eo, sed senex, anno Domini 570.

De sancto Maximiano Episcopo.
CAP. XVIII.

MAXIMIANVS Episcopus Syracusanus, ex Abbate monasterij sancti Gregorij papæ, de quo ipse fecit mentionem in tertio libro Dialogorũ, vir sanctus & Deo dilectus, ac monachorum studijs ab infantia imbutus, tali dignus honore habitus, iam cum Christo regnat in cælestibus. Claruit anno 590.

De sancto Spe Abbate.
CAP. XIX.

SPES,

SPES, monachus & Abbas monasterij Camplæ in partibus Nursiæ, quem Dominus ad augmentum meritorum suorum misericorditer flagellans, visu oculorum quadraginta annis voluit priuari: vt misericordiam suam in eo ampliorem effunderet, dum ei lumen diutiùs amissum, mirabiliter reddidisset, quod & factũ est anno Domini 570.

De sancto Surano martyre.

CAP. XX.

SVRANVS Abbas monasterij cuiusdam in prouincia Surensi, vir sanctissimæ conuersationis, adeò eleemosynarum largitionibus intentus, vt omnia monasterij bona in vsus pauperum hilari mente expenderet. Hic à Longobardis martyrio coronatus est. Claruit anno Domini 570.

De sancto Ioanne monacho.

CAP. XXI.

IOANNES monachus, & frater germanus sancti Eleutherij Abbatis, cuius superiùs iam fecimus mentionem, vir magnę compunctionis & humilitatis: intantùm omnipotẽti Deo synceritas mẽtis eius placuisse dicitur, vt obitũ suum ei longè antè notũ fecisse memoretur. Fuit enim totius religionis obseruator zelosus, quod etiam mors eius in Dño gloriosa testabatur. Claruit anno Dñi 560. & ante fratrem obijt.

De sancto Theodoro Abbate.

CAP. XXII.

THEODORVS monach⁹ & discipulus sanctissimi patris nostri Benedicti, ac tertius post S. Valentinianũ Lateranensis monasterij Abbas, vir sanctus & Deo dilectus, magnæ charitatis & abstinẽtiæ fuit. Claruit anno Domini quingentesimo septuagesimo.

De sancto Antonio monacho.

CAP. XXIII.

ANTONIVS monachus & discipulus S. Gregorij Papæ, vir sanctę conuersationis, & spiritu compũctionis adeò replet⁹, vt fons lachrymarũ ab eius oculis indesinẽter flueret: qui nũquàm à meditatione scripturarũ & oratiõis studio cessauit, semper in ore psalmodiã reuoluẽs, donéc diuina visione tãdem vocatus, & decorona immarcescibili certificatus, febre correptus, à morte transiuit ad vitam æternam. Claruit anno Domini 570.

De sancto Gallo Episcopo.

CAP. XXIIII.

GALLVS ex monacho Chrononensis cœnobij, Episcopus Auernorũ, vir tatæ sanctitatis extitit, vt multis & in vita & post mortẽ miraculis legatur claruisse. Hūc Treuerẽses post decessum Apooculi antistitis sui, à Theoderico rege dari sibi petiẽrũt Episcopũ. quibus rex tale dederat responsum: Ite, & aliũ eligite Episcopum. Gallum enim alibi habeo destinatum. Erat autẽ eo tempore diaconus. Factus aũt Episcopus, tanta humilitate, tantaque charitate omnibus vsus est, vt ab omnibus diligeretur. Huius vitam beatus Gregorius Turonẽsis Episcopus compendiò descripsit, cuius multa narrat miracula. Fuit enim ferè contemporaneus eius. Claruit autem sub Theoderico rege, anno Domini 570.

De sancto Merulo monacho.

CAP. XXV.

MEROLVS monachus & discipulus B. Gregorij Papæ, vir lachrymis & cõpunctioni vehemẽter intentus, qui tãtæ sanctitatis fuit, vt diuina promissione ab hoc exilio ad felicitatem cælestis patriæ sit vocatus. De cuius tumulo post annos quatuordecim fragrantia miræ suauitatis fertur emanãsse. Claruit anno Domini 570.

De sancto Columbano Abbate.

CAP. XXVI.

COLVMBANVS Abbas & pater multorũ monachorũ, de Hybernia veniens in Burgũdiã, permittẽte rege Theoderico, monasteriũ Luxouiense fundauit, vbi fratres secundũ regulã sancti patris Benedicti viuere docuit. Exindè à Brunihilda fugatus, Alemaniam ingreditur, ac depòst in Italiã transiẽs, monasteriũ quod Bouium dicitur, ædificauit. Huius vitam Ionas eius discipulus composuit. Moritur sub Mauritio imperatore, vndecimo Calendas Decembris, anno Domini 598.

De sancto Martio Abbate.

CAP. XXVII.

MARTSVS Abbas Auernẽsis, ex eodẽ territorio ort⁹, vir fide & charitate eximius, qui multa in vita sua patrauit miracula, quibus sanctitas eius ostendebatur. Nam Florentiũ patrẽ Gregorij Turonensis Episcopi, adhuc puerũ decẽ annorũ, sanauit à febribus. Sed & post mortẽ multa infirmis ad eius sepulcrum pręstantur suffragia. Eius vitam virtutibus plenam, idem Gregorius Turonensis p̃sul descripsit. Claruit anno Dominicæ incarnationis 570.

De sancto Leandro Episcopo.

CAP. XXVIII.

LEANDER ex monacho Episcop⁹ Hispalẽsis ante Isidorũ, ad quem B. Papa Gregori⁹ librũ scripsit Moraliũ in Iob, vir doctissimus atq; sanctissimus: qui sua prædicatiõe atq; doctrina Hermigildũ, Ligildi Gothorũ regis filiũ, ab Arriana impietate cõuertens, vsq; ad martyrij palmã roborauit. Multis & in vita, & post mortẽ, miraculis coruscãsse legitur, quæ in eius vita partim habentur: quam Isidorus ei in Episcopatu Hispalensi succedens, descripsit.

Cuius natale tertio Calẽdas Martij festum celebratur.

De sancto Leonardo Abbate.

CAP. XXIX.

LEONARDVS eremita & Abbas Nobiliacensis, ex pago Cenomanico natus, vbi etiam monasterium construxit, discipulus sancti Remigij, vir sanctissimæ vitæ fuit: quod innumera testantur miracula, quæ & in vita & post mortẽ, ad eius sepulcrum patrauit. Erat erga miseros tantæ pietatis & compassionis, quòd & hoc à Deo precibus impetrauit, vt quicunq; in carcere vel compedibus teneretur, inuocato eius nomine, mox indè solueretur. Miranda, in eius vita reperies. Moritur octauo Idus Octobris, anno Domini 559. & multis claret miraculis, ad cuius corpus dum sepeliretur, duo cæci illuminati sunt.

De sancta Radegunde moniali.

CAP. XXX.

RADEGVNDIS Abbatissa monasterij sanctimonialium Pictauiensis, regio sanguine orta, seculum cum suis honoribus despiciens, feliciter ad regnum cæleste peruenit. Huius vita sanctissima, infinitis penè fertur claruisse miraculis: quia & dæmones ab obsessis expulit corporib⁹, mortuos suscitauit, cæcis lumina oculorũ reddidit, surdis auditũ, claudis gressũm, ægris sanitatem. Ad eius quoquè sepulcrum innumera quotidiè fiunt miracula. Cuius festum Idibus Augusti colitur. Claruit anno Domini 560.

De sancto Brendano Abbate.

CAP. XXXI.

BRENDANVS Abbas, natus in Hybernia ex parentibus generosis, vir sanctissimę conuersationis, qui exacerbatus à Britannis, eis maledictis, trãsiuit ad Gallias: vbi ad normam Benedicti, cum suis comitibus cœpit militare, & multis clarere miraculis. Hic multos insignes fertur habuisse discipulos. Eius festũ decimoquarto Calendas Ianuarij colitur. Claruit anno Domini 570.

De sancto Senoch Abbate.

CAP. XXXII.

SENOCH Abbas genere Theifal⁹ Pictauipagi, quem Theifaliam vocant, oriundus fuit, in territorio Turonico monasterio fundato, sanctissima conuersatione emicuit: qui tanta corpus suum abstinẽtia domuit, vt multis in admirationem verteretur. Ab ei⁹ corde feruor deuotiõis nunquàm tepuit, in quo sibi diuina pietas dulce habitaculum præparauit. Orationibus & vigilijs semper erat intentus. Vndè & multis in vita & post mortem claruit miraculis, sicut in eius vita legitur, quam Gregorius Turonensis Episcopus descripsit: cui etiã ipse magna familiaritate erat coniũctus. Claruit anno Domini 580. & quadragesimo ætatis suæ moritur.

De sancto Venantio Abbate.

CAP. XXXIII.

VENANTIVS Abbas monasterij iuxta basilicam sancti Martini Turonensis, ortus ex territorio Bituricensi, vir sanctissimæ vitæ, multis viuẽs & mortuus coruscauit miraculis. nam dæmones fugauit, febres curauit, cæcis visum reddidit, surdis auditum, claudis gressum, infirmis sospitatem, sicut in eius vita legitur, quam Gregorius Turonẽsis composuit. Claruit circa annos Domini 560.

De sancto Aridio Abbate.

CAP. XXXIIII.

ARIDIVS Abbas Lemonicẽsis, quondàm discipulus beati Nicetij Archiepiscopi Treuerensis, vir tantæ sanctitatis & virtutis extitit, vt Deus ad preces eius, cæcos illuminauerit, paralyticos curauerit, dæmoniacos mundauerit, atq; infirmis multa pręstiterit beneficia. Deniq; in medio pluuiæ, socijs vndiquè madefactis, sæpè nec vna quidẽ gutta sanctum Aridium tangere præsumebat. Hoc venerabili viro narrante, Gregorius Turonensis vitã sancti Nicetij Treuerorũ præsulis descripsit. Claruit anno Domini 580.

De sancto Macluuio monacho.

CAP. XXXV.

MACLOVIVS, qui & Machutes, monachus & discipulus sancti Brandani Abbatis, natione Brito, parẽtibus ortus generosis, vir charitatis inęstimabilis, fide firmus, spe certus, conuersatione præcipuus: tantæ sanctitatis fuit, vt innumeris claruerit miraculis, ità vt reges & nobiles, inuitũ eum ad Episcopatum illius prouinciæ vnanimiter eligerent, in quo sanctitate maxima emicuit. Obijt autẽ 17. Calendas Decembris: cuius vita & miracula diligenter scripta sunt. Claruit anno Domini 580.

De sancto Vrso Abbate.

CAP. XXXVI.

VRSVS Abbas & fundator monasterij Thussiriacẽsis & Pontiniacensis, Cadurnicæ vrbis incola fuit. Deindè accedẽs Turonicã, aliud fundauit cœnobium, in quo deincèps cõsistẽs, in magna abstinẽtia & puritate vitã ducebat. Dedit aũt ei Deus gratiã curationũ, ità vt insufflatis energumenis, immũdũ ab eis spiritũ protinùs ejceret. Sed & alias per eũ Dominus plurimas dignatus est operari virtutes. Eius vitã beatus pręsul Gregorius Turonẽsis descripsit. Claruit anno Domini 560.

De

De sancto Leobatio Abbate.

CAP. XXXVII.

LEOBATIVS Abbas monasterij apud Senapariam in terminis Turonicę regionis situm, B. Vrsi supradicti cōsodalis, vir sanctitate & virtute eximi⁹, qui & verbo & exemplo multorū corda cōuertit ad Christum, nō absq; signis & miraculis præsentem trāsegit vitam. Claruit eodem tempore, quo Vrsus, videlicet anno Dni 560.

De sancta Monegunda moniali.

CAP. XXXVIII.

MONEGVNDIS Abbatissa, Carnetenæ vrbis quondàm incola, cùm parentum ad nutum copulata coniugio, duas filias genuisset, & illas inuida mortalium fata citò rapuissent, deserto marito, genitrix pignoribus desolata, se totam conuertit ad Dominum: ac deposita veste seculari, sanctæ conuersationis habitum suscepit: fundatoque cœnobio ad Basilicam sancti Martini, monachas secum in Domino adunauit. Hæc tantis miraculis viuens & mortua claruit, vt veterū nulli sanctorum inferior iudicetur. Eius vitā Gregorius Turonensis descripsit.

De sancto Eltuto Abbate.

CAP. XXXIX.

ELTVTVS Abbas, monach⁹ & discipulus quōdàm S. Germani, vir omnium scripturarum veteris scilicet & noui testamēti, & omnifariū artiū philosophiæ peritissim⁹, præceptor S. Sansonis Episcopi, tantæ sanctitatis extitit, vt prophetiæ spiritu meruerit illustrari, deniquè multa mirifica in vita sua opera patrauit. Vndè & obitū suū lōgè ante præsciuit. Claruit aūt anno Domini 560. Dum aūt moreretur, anima eius in specie aquilæ, duas pennas aureas habētis, visa est ad cælum cum angelis euolare.

De sancto Isano Abbate.

CAP. XL.

ISANVS Abbas, monachus & discipulus beatissimi patris Eltuti, qui vidit ei⁹ animam angelicis manibus, in similitudine aquilæ duabus pennis aureis, in cælum deferri, vir magnæ sanctitatis, contemptor mundi, & amator sanctæ paupertatis, velut stella in medio nebulæ, sic Britanniam sua cōuersatione sanctissima & doctrina illustrauit. Claruit anno Domini 560.

De sancto Sansone Episcopo.

CAP. XLI.

SANSON ex Abbate Dolensis Archiepiscopus, de Metiana prouincia, nobilibus parētibus ortus fuit. Hic B. Eltuto docēdus traditur, à quo in timore Domini & sacris scripturis nobiliter imbutus, etiā adhuc iuuenis, miraculis clarescere cœpit. Tanta verò abstinentia carnem suam domuit, vt in tota vita sua nunquàm comederet quod vitā habuisset. Eius vita, qualis fuerit, luculento sermone descripta est. In qua legitur, quòd sæpè totā hebdomadam à cibo abstinuit, & septimo tandèm die reficiebat. Noctes verò lōgissimas sæpè transire solebat stando de luce vsq; ad lucis reciprocum, nec stans omninò lassabatur. Non diebus, non noctibus ab orationibus & diuinis colloquijs cessabat, qui tandèm multis clarus miraculis, requieuit in Domino. Huius natale celebratur quinto Calendas Augusti. Claruit anno Domini 600.

De sancto Similiano Abbate.

CAP. XLII.

SIMILIANVS Abbas monasterij Cauracēsis, præceptor sancti Ethbini, vir sanctus & Deo dilectus, doctrina & exemplo monachos strenuè gubernans, magna sanctitatis fuę de ⟨?⟩ indicia. Claruit in Britannia transmarina, anno Domini 600.

De S. Vuingualoco monacho.

CAP. XLIII.

VVINGVALOCVS sacerdos, monach⁹ & discipulus B. Similiani Abbatis in monasterio Cauraconensi, de quō iam diximus, vir sanctissimæ conuersationis: Dominum Iesum in forma pauperis leprosi videre meruit, cuius dum nares ore suo contingeret, quem susceperat, protinùs agnouit, à quo audire dign⁹ fuit: Non me erubuisti, serue meus, in miserijs meis: nec ego te erubescam in regno patris mei. Hæreditas tua mecum est. Claruit anno Domini 580.

De sancto Ethbino monacho.

CAP. XLIIII.

ETHBINVS monachus & discipulus sancti patris Similiani atq; diaconus, natione Brito, parētibus ortus nobilibus, doctrinis liberalibus optimè imbutus, minister pfati Vuingualoci sacerdotis: cùm ille leprosum, de quo diximus, in messe ore mundādum susciperet, iste per latera Dominū erigēs, clamabat: Pater sancte, ipsum, quem teneo manibus, & tu ore, Dominum Iesum Christū, qui seipsum dedit pro nobis, esse crede. Viderat enim cælū apertum, & angelos in eius occursum properantes. Postmodùm ad Hyberniā secedēs, in sylua Nectensi morabatur pauper, vbi multa patrauit miracula, queàdmodùm in eius vita clarè legitur: cuius natale 14. Calendas Nouembris celebratur. Claruit anno Domini 610. & moritur, cùm esset annorum octoginta fermè trium.

De sancto Basolo Abbate.

CAP. XLV.

BASOLVS monachus & Abbas in dioecesi Rhemensi, ortus ex territorio Lemonicensi, cùm adhuc iuuenis esset, se totum diuino seruitio mancipauit: egressusquè terram cognationis suæ, peruenit ad vrbem Rhemensem, vbi pontificatum tenebat sanctus vir Aegidius post beatum Remigium quartus, cuius authoritate & benedictione locum secretū petijt, & monasterium fundauit. Hic tanta sanctitate emicuit, vt multis in vita miraculis fuerit gloriosus, quemadmodùm in gestis eius continetur. Huius festum sexto Calendas Decembris agitur. Claruit autē anno Domini 600.

De sancto Sindolpho monacho.
CAP. XLVI.

SINDVLPHVS presbyter & monachus, socius beati Basoli Abbatis, natale solum dulce relinquens, pro Christi amore peregrinus efficitur: & vt mundo mortuus, Deo viueret, eremiticam vitam subiuit, in qua multis annis Dño militans, magnis effulsit virtutibus. Claruit in Fräcia anno Domini 600.

De sancto Gilda monacho.
CAP. XLVII.

GILDA monachus & discipulus beati Eltuti Abbatis clarissimi, vir moribus & conuersatione deuotus, & in diuinis scripturis à docto magistro nobiliter imbutus, sanctæ monasticæ disciplinæ zelosus amator inuentus est. Vndè & magnis in vita legitur claruisse miraculis. Huius condiscipuli erant sanctus Samson Dolensis Episcopus, & beatissimus vir Paulus antistes Leonensis. Claruit anno Dominicæ incarnationis 600. in Britannia.

De sancto Paulo Episcopo.
CAP. XLVIII.

PAVLVS Episcopus Leonensis, monachus & discipulus beati Eltuti Abbatis, eius magisterio adhuc puer à parentibus traditur, vt moribus eius sanctis & doctrina informetur. Sub quo intantùm puer sanctus profecit, vt etiam miraculis effulgens, admirandus magistro videretur. Factus autem Episcopus, tanta maceratione carnem suam domuit, vt in cibum nihil aliud, quàm panem siccum & sal, sumere consueuerit. In diebus verò solēnibus addebat, quasi pro magno apparatu, paucos pisciculos. Carnes aūt non solùm quadrupedum, secundùm regulam, sed etiā bipedū, in omni vita sua gustu nō legitur cōtigisse. Huius vita multis corusca miraculis habetur cōscripta: cuius festū quarto Idus Martij colitur. Claruit anno Domini 600.

De sancto Amando Episcopo.
CAP. XLIX.

AMANDVS ex monacho Episcopus Traiectēsis, superioris, id est, Leodicensis, vir doct⁹ & sanctus, multos sua melliflua prædicatione ab iniquitate conuertit ad Dominum. Vndè & in vita & post mortē infinitis fertur claruisse miraculis, sicut in vita eius, diligenter digesta, habetur. Volunt autem nonnulli, quòd Abbas fuerit ante præsulatū cœnobij Elnonensis. Festū eius colitur 8. Idus Februarij. Claruit anno Domini 630.

De sancto Maglorio Episcopo.
CAP. L.

MAGLORIVS monachus & discipulus beati Eltuti patris, ex Britannia oriundus, genere spectabilis, sancti Samsonis consors fuit: qui etiam decedens, in Archiepiscopatu Dolensi eum sibi constituit successorem. Vbi cùm spectabilibus documentis simul & exemplis enitesceret, angelus Dñi in somnis ei apparēs, admonuit, vt pontificatûs culmine relicto, ad remotioris loci latibula pergens, solitariā vitam duceret, vbi monachorum gregē pascens, laudes quoquè Domini licētiùs celebraret: quū expergefact⁹, gratias egit Deo, & in episcopatu viro, nomine Buduco, substituto, mādatum impleuit, multisq; miraculis coruscauit. Eius festum nono Calendas Nouembris celebratur, quo & obijt. Claruit anno Domini 620.

De sancto Gregorio Episcopo Turonensi.
CAP. LI.

GREGORIVS ex monacho Turonēsis Episcopus, Aluernicæ regionis indigena fuit, cuius pater Florētius Georgij senatoris fili⁹, vir & ipse laudabilis, & sanctæ conuersationis effulsit. Vndè bonus pater filium suum Gregorium in timore Domini instruēs, sanctorū illi gesta ad memoriā commendauit, quibus semper ad meliora enituit. Factus aūt Turonēsis Ecclesiæ post B. Eufraniū Archiepiscopus, ecclesias plures instruxit, & varios in scripturis sanctis tractatus exposuit: de quib⁹ ex parte in secūdo libro huius operis iam fecimus mentionē. Fuit aūt homo charitate & humilitate maximus, itā vt suo tēpore in terris similem vix habuerit. Sedecim annos hic in Episcopatu exegerat, cùm æquiuocus ille magnus Gregorius Romę in Sede Apostolica subrogatus est. Cùm autem iste ad limina Apostolorum Romā peteret, à sancto Papa Gregorio cum magna reuerentia exceptus est, quem ad B. Petri confessionem introducens, ex latere constitit, præstolans, quousq; ab oratione assurgeret. Interim autē, vt erat ingenio profundissimus, secretam DEI dispensationem admirans, cōsiderabat in huiusmodi hominem

(erat

(erat enim statura breuis) tantam gratiam profluxisse. Quod ille mox diuinitùs persentiens, & ab oratione surgẽs, placidoq; (vt erat) vultu ad Papam respiciens: Dominus, inquit, fecit nos, & nõ ipsi nos: idẽ in paruis, qui & in magnis. Cumq; illud cogitationi suæ sanctus Papa respõderi animaduerteret, ipsa sua depræhensione gauisus, gratiam, quam hactenùs in Gregorio mirabatur, in magna veneratione deinceps habere cœpit. Sanctus autem Episcopus in suo proposito proficiens atq; succrescẽs, multis & in vita & post mortẽ claruit miraculis: cuius festum colitur 15. Calendas Decembris. Eius vita conscripta habetur. Claruit anno Domini 600.

De sancto Gregorio Papa.

CAP. LII.

GREGORIVS ex monacho & Leuita Romanus Pontifex post Petrum sexagesimussextus, sedit in cathedra Apostolica annis tredecim, mensibus decem, diebus decem: vir quidem suo tempore in scripturis tam diuinis quàm secularibus omnium opinione doctissimus, humilimus atque sanctissimus, cui' pater Gordianus, senator clarissimus fuit. Fundauit autem beatus Gregorius ante conuersionem suã plura monasteria, ex quibus vnum in vrbe in honorem sancti Andreæ constituit, in quo sub Abbate Valẽtio monachus factus est. Quis, qualis, quantusque fuerit, Ioannes diaconus in eius vita, quàm libris quatuor explicuit, luculenter descripsit. Et ideò non est opùs iam longam de eo fieri mentionem. Moritur autem anno Domini 603. cuius festum quarto Idus Martij colitur.

De sancto Augustino Episcopo.

CAP. LIII.

AVGVSTINVS ex monacho sancti Andreæ in Vrbe, primus Archiepiscopus Doruernensis in Anglia, quæ nunc etiam Cantuariensis dicitur, discipulus sancti Gregorij Papæ, natione Romanus: quem idem Papa misit in Angliam ad prædicandum verbum Dei, qui magna virtute per multa signa & stupenda miracula gentem illam, hactenùs idolis seruientem, ad fidem Christi conuertit. Quemadmodùm verò hæc cõuersio facta sit, & quàm sanctæ vitæ vir iste fuerit, Beda monach' in primo libro Ecclesiasticæ historiæ luculento sermone digessit. Aliàs etiam vita eius descripta habetur. Claruit in Anglia, anno Domini 620. Cuius festũ 7. Calendas Iunij colitur.

De sancto Marcolpho Abbate.

CAP. LIIII.

MARCOLPHVS Abbas monasterij Baiocacensis in Gallia, vir doctus & sanctus, & monachorum strenuus gubernator, ob miracula & vitæ sanctitatem apud Gallos reges & principes in magno precio habitus est, cuius festũ septimo Calendas Maij colitur. Claruit anno Domini 610.

De sancto Petro Abbate.

CAP. LV.

PETRVS monachus beati Gregorij Papæ, cum Augustino missus in Britanniam socius laborum & miraculorum eius clarus effulsit. Fundato autem in honore Apostolorum Petri & Pauli monasterio, eum sanctus præsul Abbatem cõstituit, in quo diuinis se totum mãcipauit obsequijs. Hunc idem Augustinus, conuersis ad fidẽ iam Anglis, Romam destinauit vnà cum sancto Laurentio presbytero, vt beato Papæ Gregorio de factis singulis facerent relationem, & de quibusdam quæstionibus responsum reportárent. Claruit autem in Anglia, anno Domini 620.

De sancto Mellito Episcopo.

CAP. LVI.

MELLITVS ex Abbate vrbis Romæ, Episcopus Londoniensis prouinciæ Orientalium Saxonum, à beato Augustino ordinatus, sua prædicatione totam illam insulam ad fidem Christi conuertit. Fuit enim vir sanctissimæ conuersationis, & propter vitæ & doctrinæ meritum sanctus Papa Gregorius, petente Augustino, eum illò direxit. Vndè & multa miracula fecisse legitur. Deniq; ad Ecclesiam Doruernẽsem post Laurentium, qui Augustino successerat, archiepiscopus translatus est. Moritur autem dierum plenus & sanctitatis, anno Domini 624. nono Calendas Martij, secundùm Bedam.

De sancto Iusto Episcopo.

CAP. LVII.

IVSTVS monachus sancti Gregorij Papæ, missus cum Mellito in Angliã, Episcopus Rofensis à beato Augustino ordinatus, multos pro Christo sustinuit labores, & claruit miraculis. Deindè post mortem Melliti, etiam ipse ad Ecclesiam Doruernẽsem archiepiscopus quartus trãslatus est, sub Bonifacio Papa quinto, à quo authoritatem ordinandi Episcopos accepit. Huius gesta Beda monachus in secundo libro suæ historiæ pro parte descripsit. Claruit anno Domini 625. cuius festum 4. Idus Nouembris agitur.

De sancto Paulino Episcopo.

CAP. LVII.

PAVLINVS monachus beati Gregorij in Vrbe, cum Mellito Abbate cæterisq; viris sanctissimis destinatus in Angliam, animas Christo sua prædicatione innu-

merabiles acquisiuit. Ordinatus autem à Iusto Archiepiscopo in Episcopum Therosenensem, anno Domini 625. sub die duodecimo Calendas Augusti ad Archiepiscopatum Eboracensem tandem translatus est. Vir vtiq; sanctissimæ conuersationis, qui etiam miraculis meruit clarescere. Moritur autem anno Domini 644. sexto Idus Octobris, episcopatûs sui anno vigesimo.

De sancto Laurentio Episcopo.
CAP. LIX.

LAVRENTIVS monach⁹ cœnobij sancti Gregorij Romæ, missus ab eo in Angliam, pro conuersione illius gentis totis viribus laborauit: qui defuncto beato Augustino, in eius locum Doruernensis archiepiscopus fuit ordinatus, quem ipse adhuc viuẽs ordinauerat, nè se defuncto, status Ecclesiæ tam rudis vel ad horam pastore destitutus vacillare inciperet. Claruit anno Domini 620. cuius festum quarto Nonas Februarij agitur.

De sancto Ioanne monacho.
CAP. LX.

IOANNES monach⁹ cœnobij beati Gregorij Papæ in Vrbe, socius itineris & laborũ sancti patris Augustini, missus cum eo in Angliã, multis annis sua sancta conuersatione & doctrina dignum prædicatoris gessit officium. Claruit anno Domini 620.

De sancto Deicolo Abbate.
CAP. LXI.

DEICOLVS Abbas Luttẽsis cœnobij in Burgũdia, monachus & discipulus sancti Colũbani, vir sanctissimæ conuersationis, qui multis in vita miraculis claruit, sicut in historia vitæ ipsius legitur, quæ satis copiosè conscripta habetur. Claruit anno Domini 600. cuius festũ 15. Calendas Februarij agitur.

De sancto Honorio Episcopo.
CAP. LXII.

HONORIVS ex monacho Archiepiscopus Cantuariensis, post Iustum, vir deuotus & sanctus, qui pro salute Anglorum multos impẽdit labores. Fuit autẽ in Episcopum cõsecratus à beato Paulino, tunc tẽporis Londoniensi Episcopo. Moritur plenus dierũ & bonorũ operũ, anno Domini 653. pridie Calendas Octobris.

De sancto Bauone monacho.
CAP. LXIII.

ANOVVINVS, qui & Bauo, discipulus sancti Amandi pontificis, qui in iuuentute seculi actibus deseruiens, nobilem vxorem, nobilis & ipse duxerat: qua mortua, aliam ducere recusans, ad consilium sancti Amandi Gandaui solitariè recluditur, vbi tanta se pœnitentia & austeritate macerauit, vt eius cõuersatio omnibus fieret admiranda. Claruit multis & maximis miraculis, ità vt etiam mortuos suscitaret. Moritur anno Domini 631. prima die mensis Octobris, ad cuius honorem iam monasterium Gandense præfulget. Eius vita descripta est.

De sancto Aidano Episcopo.
CAP. LXIIII.

AIDANVS Abbas Scotorum, & postmodùm Episcopus in Angliã ordinatus, moribus sanctus, scientia scripturarũ doctissimus fuit, de quo multa narrantur miracula. Erat enĩ verè monachus, qui nil huius mundi quærere, nil amare curabat, sicut in vita eius diffusè legitur. Claruit anno Domini 658. cuius festum 2. Calendas Septembris agitur. Is manum dextram sancti Regis Osuualdi prædixit nunquàm esse corrumpendam, qua tot eleemosynas dedit pauperibus, quãdò sedit in mensa cum eo, dum scutellam auream daret.

De sancta Fara Abbatissa.
CAP. LV.

FARA Abbatissa monasterij Hibrigensis, quod alio nomine Enoriacas dicitur, in regione Francorum, sanctimonialis nobilissima, quæ multas regum & principum filias in DEI seruitio sanctissimas enutriuit, plurimas in vita sua legitur operata virtutes. Claruit magna sanctitate anno Domini 640. cuius festũ 7. Idus Decembris iure celebratur.

De sancta Eracungota moniali.
CAP. LXVI.

ERACONGOTA sanctimonialis virgo dignissima, Carcõberti regis Anglorum filia, quam ille magisterio sanctæ Pharæ Abbatissæ iam dictæ, in timore domini nutriendam cõmendauit. Quæ virgo postmodùm multarum virtutum effulsit. Claruit in monasterio Brigensi in regione Francorum, anno Domini 660. Eius festum Nonis Iulij agitur.

De sancto Vuinebaldo Abbate.
CAP. LXVII.

VVINEBALDVS Abbas monasterij sancti Lupi Trecassini, vir doctus & sanctus, apud regem Lothariũ, qui Burgundiam obtinuit, in magno precio fuit. Hic etiam beato Lupo Senonensi Episcopo valdè familiaris & dilectus, eum regi offenso reconciliauit. Claruit anno Domini 620. cuius festum 15. Calendas Ianuarij celebratur.

De sancto Anastasio martyre.
CAP. LXVIII.

ANA-

ANASTASIVS Persa, monachus & martyr, omnibus monachis constantiæ suæ & fidei reliquit exemplum. Hic natus in Perside, magicas artes à patre puer discebat. Sed vbi à captiuis Christianis nomen Christi acceperat, mox toto animo conuersus est: & relicta Perside, post annos tres Chalcedoniam, Hierapolimque pro Christo peregrinus venit, ac deindè Hierosolymam: vbi baptizatus, quarto ab eâdē vrbe milliario monasterium Abbatis Anastasij intrauit: in quo septem annis regulariter vixit. Posteà cùm Cæsaream Palæstinæ orationis gratia venisset, captus à Persis, & multa diù verbera inter carceres & vincula, impio Marzabana duce, perpessus, tandem mittitur Persidem ad regem eorum Cosdroën, à quo ter perinterualla auditus & verberatus, ad extremum vna suspēsus manu per tres horas diei, & sic decollatus cum alijs sexuaginta, martyriū compleuit. Mox tunica eius indutus quidam dæmoniacus, curatus est. Corpus eius Romæ translatū, in monasterio beati Pauli repositum est. Cuius festum vndecimo Calendas Februarij colitur. Passus est anno Heraclij octauo, qui fuit Domini 621.

De sancto Chalnoaldo Episcopo Meldensi.

CAP. LXIX.

CHALNOALDVS discipulus & monachus beati Columbani Abbatis, germanus sanctæ Pharæ virginis Christi, de qua suprà diximus, adhuc puer sancto viro à patre nutriendus traditur, cuius minister deuotus effectus est: qui dum in solitudine moraretur, ei belua paruit ad præceptum magistri. Hic postmodùm præsul in ciuitate Lugdunensi sanctissimus factus est. Claruit anno Domini 640.

De sancto Eustasio Abbate.

CAP. LXX.

EVSTSASIVS monachus & discipulus beati Abbatis Columbani, & ab eo Luxouiēsis cœnobij Abbas cōstitutus, magna sanctitate enituit, & multos sanctissimos discipulos enutriuit. Eius vitā virtutibus plenā Ionas discipulus sancti Columbani descripsit, cuius natale quarto Calendas Aprilis celebratur. Claruit anno Domini 620.

De sancto Attalo Abbate.

CAP. LXXI.

ATTALVS monachus & discipulus sancti Columbani, Bobiensis cœnobij Abbas ab eo constitutus, cùm monachos egregie regeret, & hoc nonnulli posse se sustinere reclamarent, atque ab eo recedentes ei detraherent, omnes miserabiliter in breui perierunt. Fuit enim vir sanctissimæ cōuersatiōis, ob quā causam omnipotens Deus eius iniurias tam seuerè vindicauit. Claruit autē anno Domini 620. Cuius vitam idem Ionas monachus beati Columbani descripsit. Eius festum sexto Idus Martij colitur.

De sancto Vualberto Abbate.

CAP. LXXII.

VVALBERTVS monachus & discipulus sancti Colūbani Abbatis, germanus beatorū Pharæ & Chalnoaldi, post discessum sui Abbatis Columbani, à monasterio Luxouiensi in Britaniam, ab eo sub magisterio sancti Eustasij commēdatus, vir clarus atq; sanctissimus effulsit, ità vt post Eustasium Abbas Luxouiensis tertius sit electus. Eius festum sexto Calendas Maij colitur. Claruit autem anno Domini 630. Hic post Gandoaldum fratrem Meldensis Episcopus factus est.

De sancta Edilburga Abbatissa.

CAP. LXXIII.

EDILBERGA monasterij Brigēsis post beatā Pharā Abbatissa, filia regis Orientalium Anglorum Annæ, virgo moribus & vita sanctissima, quæ multis in vita fertur claruisse virtutibus, sicut in gestis eius pleniùs continetur. Claruit anno Domini sexcentesimo quadragesimo. Eius festum colitur septimo Idus Iulij.

De S. Pharone Episcopo Meldēsi.

CAP. LXXIIII.

PHARO ex monacho & discipulo sancti Eustasij Episcopi Meldensis, germanus beatæ Pharæ Abbatissæ & fratrum eius, vir sanctus & Deo dilectus, multis in vita & post mortē claruit miraculis, sicut in gestis eius diligenter scriptis habetur. Eius festum quinto Calendas Nouembris celebratur. Claruit anno Domini 640.

De sancto Chilleno monacho.

CAP. LXXV.

CHILLENVS monachus & discipulus sancti Columbani & Eustasij eius successoris, natione Scotus, vir magnæ & incōparabilis sanctitatis, à beato Pharone missus ad prouinciam Attrabatēsem, eam sua doctrina sana Christo acquisiuit, & claris miraculis illi attraxit. Hic vas vitreū à casu cōfractum, suis orationibus redintegrauit. Claruit anno Domini 640.

De sancto Gallo Abbate.

CAP. LXXVI.

GALLVS monachus & discipulus sancti Colūbani Abbatis, vir sanctus & multis clarus virtutibus, cum eo de Luxouiensi monasterio recedens, mansit in Alemania, vbi fundato cœnobio, multorum

rum monachorum pater effectus est. Eius sancta conuersatio literis commendata est. Claruit anno Domini 620. cuius festum 17. Calendas Nouembris colitur.

De sancto Columbino Abbate.

CAP. LXXVII.

COLVMBINVS monachus & discipulus beati Deicoli Abbatis Luttensis in Burgundia, vir magnarum virtutũ, dignus sui præceptoris successor, in eodẽ cœnobio clarus sanctitate effulsit. Claruit anno Domini 620. cuius festum Idibus septembris colitur.

De sancto Vualarico monacho.

CAP. LXXVIII.

VVALARICVS monachus & discipulus sancti Columbani, de Aluernica regione ortus, pro Christo magnis carnẽ suam abstinẽtiæ laboribus macerans, multis tam in vita, quàm post mortem, effulsit miraculis, sicut in gestis eius diligenter cõscriptis habetur. Claruit anno Domini 620. cuius festũ colitur Calendis Aprilis.

De sancto Vuandalino monacho.

CAP. LXXIX.

VVANDOLINVS monachus & discipulus sancti Columbani, & beati Vualarici in peregrinatione socius, vir diuina charitate succẽsus, & egregius prędicator, multos sua doctrina & exemplo gentiles ad agnitionem sacræ fidei perduxit. Claruit anno Domini 620.

De sancto Hildeuerto Episcopo Meldensi.

CAP. LXXX.

HILDEVERTVS monachus & discipulus sancti Pharonis, & post eum Meldensis episcopus, cùm esset ab eo presbyter ordinatus, hortatu eius monasterium intrauit: factus posteà Meldensis episcopus, multa sanctitate & miraculis enituit. Eius festum colitur septimo Calendas Iunij. Claruit anno Domini 640.

De sancto Sulpitio Episcopo Bituricensi.

CAP. LXXXI.

SVLPITIVS Abbas in Gallia sub Lothario rege, & post sanctum Austregisilum Bituricẽsis Ecclesiæ archiepiscopus, vir tantæ sanctitatis, vt nõ minùs per eum signa, quàm dudùm per Apostolos fierent. Nam dæmones verbo fugauit, ægros oratione curauit, mortuum etiam suscitauit. Deniquè qualis fuerit, in vita eius clarè scribitur, vbi multa miranda de ipso narrantur. Qui non solùm in vita, sed etiam post mortem, multis miraculis claruit, anno Domini 640.

De sancta Salaberga Abbatissa.

CAP. LXXXII.

SALABERGA Abbatissa monasterij Lugdunensis, in quo plus quàm trecentas moniales sub regimine suo habuit, vbi multis legitur fulsisse miraculis. Hanc beatus Eustasius Abbas Luxouiensis, in pueritia lumine oculorum orbatam sanauit, quã Vualbertus eius successor ad contemptum mundi & religionis votum demùm induxit. Claruit anno Domini 640. Cuius natale decimo Calẽdas Octobris agitur.

De sancto Ioanne Episcopo.

CAP. LXXXIII.

IOANNES ex monacho Gerundensis Episcopus, Vuesegothus natione, vir scientia scripturarũ doctus, & vitę cõuersatione sanctissimus, de quo etiam in secundo libro fecimus mentionem: multas pro vera fide ab Arrianis sustinuit insidias, ità vt in exiliũ relegaretur. Indè reuersus ad patriam, monasterium cõdidit, vbi multa bona tam scribendo, quàm etiam operando, perfecit. Claruit anno Domini 610.

De sancto Cæsario Episcopo.

CAP. LXXXIIII.

CAESARIVS monachus Lirinensis cœnobij, Arelatensis (vt ferunt) posteà Episcopus, vir sanctus, & Deo dilectus, qui multis claruit virtutibus, monachorũ studijs apprimè eruditus, pulchros ad vtilitatem eorum cõscripsit sermones, quemadmodùm in secundo libro expressimus. De tempore, quo claruit, diuersa opinio est, qa chronographi sibi mutuò non consentiunt. Aliqui enim dicunt, quòd tempore sancti Benedicti: alij, quòd anno Domini 610. Quòd autem nostri ordinis fuerit, ipse in tertio sermõe ad monachos fatetur, vt suprà diximus. Vincentius autem dicit, ꝙ claruit anno Domini 700. & hoc mihi verius esse videtur.

De sancta Aurea Abbatissa.

CAP. LXXXV.

AVREA, Abbatissa trecentarum puellarum Parisijs, genere nobilis, fide autem & virtutũ excellentia nobilior, tanta sanctitate claruit, vt etiam in vita miracula fecerit: sicut in eius Legenda habetur, quæ satis diligenter scripta est. Claruit anno Domini 630. eius festum celebratur quarto Nonas Octobris.

De sancto Furseo Abbate.

CAP. LXXXVI.

FVRSEVS Abbas monasterij, quod Chaobhersburg dicitur, in prouincia Orientalium Anglorum, natione Scotus genere nobilissimus, verbo & actibus clarus, & signis ac miraculis egregius, per

An-

Angliam prædicando verbum Dei, multos ab errore ad viam veritatis conuertit. Qui ab ipso tempore pueritiæ suæ curam non modicam lectionibus sacris simul & monasticis exhibebat disciplinis, & quicquid agendum didicerat, in opera cōuertebat. Hic mirabiles visiones habuit, sicut in vita eius legitur. Claruit temporibus Annæ regis Anglorum, anno Domini 650. Cuius natale quarto Nonas Martij agitur. Eius gesta habentur. Hic postmodum nauigauit in Galliam, & nobile cœnobiū Latiniacum construxit.

De sancto Altano monacho.

CAP. LXXXVII.

ALTANVS german⁹ sancti Fursei Abbatis, monachus in eius supradicto monasterio Caobersberg in Anglia, post rudimenta vitæ cœnobialis, eremum petijt, in qua se pro Dei amore affligēs, multis effulsit virtutibus. Habebant autem & alium fratrem nomine Follanum, virum reuerendissimum, cui beatus Furseus eremum concupiscens, eiusdem cœnobij curam cōmiserat. Claruit anno Domini 650.

De sancto Amato Abbate.

CAP. LXXXVIII.

AMATVS Abbas Luxouiensis post beatum Vualbertum, vir deuotus & sanctus, sua doctrina & exemplo multos egregios discipulos instituit. Erat enim charitate plenus, mitis, humilis, & discretus, atq; sanctarum scripturarum vbertate refertus, qua cunctis prodesse potuit. Claruit anno Domini 660.

De sancto Foilano martyre.

CAP. LXXXIX.

FOILANVS germanus sanctorum Fursei & Altani, vt suprà diximus, Abbas monasterij Caobersberg, cùm sanctus Furseus de Anglia transiret in Galliā, ipse cum eodem fratre secutus est. Qui dono sanctę Gertrudis monasteriū Fossense fundauit, vbi etiam martyrio coronatus quiescit. Claruit anno Domini 660.

De sancto Romarico Abbate.

CAP. XC.

ROMARICVS Abbas Luxouiēsis post sanctum Amatum, cuius etiam discipulus fuerat, vir secundùm seculū nobilis & generosus, qui quōdam in aula regis Austrasiorū Theodeberti, clarissimus habebatur, cōtempsit seculū amore Christi: quo largiente, tanta sanctitate enituit, vt multis claruerit miraculis. Eius gesta diligenter scripta sunt. Cuius natale 6. Idus Decembris agitur. Claruit anno Domini 660.

De sancto Adone monacho.

CAP. XCI.

ADO monachus in Francia, germanus sancti Andoëni episcopi Rothomagēsis ex oppido Suessionico, nomine Sanciaco ortus, beato Columbano cum fratribus ad benedicendum oblatus, magnus ab eo prædicatur futurus: qui, contempto seculo, Christum per monasticam cōuersationem studuit imitari, in qua magnis fulsit virtutibus. Claruit anno Dñi 660.

De sancto Agilo Abbate Resbacensi.

CAP. XCII.

AGILVS, primus Abbas Resbacensis, quod sanctus Andoënus Episcopus fundauerat cœnobium, monachus & discipulus beati Eustasij Luxouiēsis, vir doctus & nobilis, fili⁹ fuit Agnoaldi viri nobilissimi, Sigeberti regis consiliarij: tantæ virtutis & sanctitatis fuit, vt in vita multis miraculis effulserit. Erat enim in ieiunijs frequens, in orationibus assiduus, in eleemosynis largus, hospitalitatisq; amator præcipuus, cuius vita satis diligenter scripta est. Claruit anno Domini 670. Et moritur 4. Calendas Septembris, anno ætatis suæ centesimo.

De sancto Geremaro Abbate.

CAP. XCIII.

GEREMARVS Abbas monasterij Pontalli, à beato Andoëno constitutus, cùm monachos ibidē repertos, in magna disciplina conseruaret, quidam malitiosi & impij, nolētes eius prędicationem recipere, de eius morte cœperūt tractare. Supponētes igitur cultellum sub lectisternijs, manubrium solo hæserunt, acumen verò ferri nudum in aeris spatium erexerunt, vt vir Domini ex vigilijs fatigatus, cùm se ad lectū cū impetu poneret, cultellū incidēs, seipsum interficeret. Quod ille præsentiēs, declinauit periculum: & secedens, sancto Andoëno cooperante, Flauiacense monasterium fundauit, Abbas ibidèm constituitur. Eius vita plena virtutibus, cōscripta habetur. Claruit anno Domini 670. Cuius natale 11. Calendas Octobris colitur.

De sancta Angadrisma Abbatissa.

CAP. XCIIII.

ANGADRISMA virgo sanctissima, & monasterij ancillarū Christi, quod iuxta muros Beluacenses situm est, Abbatissa: cùm sponsum carnalem, videlicet S. Ausbertum, eo consentiente dimitteret, æterni regis spōsa electa est, & à beato Andoëno Rothomagensi episcopo, Dominō in sancto proposito consecrata. Claruit multis virtutibus anno Domini 680. cuius festum 6. Calendas Aprilis agitur.

De sancto Ausberto Episcopo.

CAP. XCV.

AVSBERTVS ex Abbate Fontanellę post Andoënum Rothomagensis Episcopus, sponsus olim beatæ Angadrismæ virginis, vir deuotus & sanctus, multis viuens & mortuus effulsit miraculis. Eius inclyta gesta habentur. Claruit anno Domini 685. cuius festum 5. Idus Februarij colitur.

De sancto Vuandregisilo Abbate.
CAP. XCVI.

VVANDREGISILVS Abbas monasterij Fontanellæ, & presbyter, à beato Andoëno consecratus, præceptor S. Ansberti, de quo iam diximus, vir sanctissimæ conuersationis, multis legitur claruisse virtutibus. Rexit Abbatiā viginti annis: quo defuncto, electus est Lambertus Tauernensis: quo ad Episcopatū Lugdunensem assumpto, sanctus Ausbertus successit in Abbatia. Claruit sanct⁹ iste anno Dñi 670. Ei⁹ natale est 11. Calēdas Augusti.

De sancto Philiberto Abbate.
CAP. XCVII.

PHILIBERTVS Abbas Resbacēsis post sanctum Agilum, cuius discipulus fuit, vir secundùm seculi dignitatem diues & nobilis, in aula regis Dagoberti cum sancto Andoëno quōdam in precio fuit: sed mundo contempto, & omnibus suis pauperibus distributis, sub regimine sancti Agili comā deposuit, & monachus factus est, multis signis & virtutibus clarus effulsit. Claruit anno Domini 680. cuius festū 13. Calendas Septembris agitur.

De sancto Richario Abbate.
CAP. XCVIII.

RICHARIVS Abbas Pontiniacēsis, natus in villa Centula prouinciæ Pontinæ, qui de rustico factus est, vir religione notissimus. Vescebatur pane hordeaceo cinere commixto & aqua cum lachrymis temperata, leprosos balneis fouebat, & cadē post ipsos intrauit. Magnis & innumeris legitur claruisse miraculis. Cuius natale celebratur quarto Calendas Maij. Claruit anno Domini 670.

De sancto Remaclo Episcopo.
CAP. XCIX.

REMACLVS Episcopus Traiectensis, vir sanctæ conuersationis, cùm tumultus secularium conuersationū haberet exosos, episcopatū deseruit, & ꝓ Christi amore in Stabulēsi cœnobio monachicæ vitæ habitū assumpsit, quod monasterium Sigebertus rex eo tēpore fundauerat, beato Remaclo in omnibus cooperante. Claruit anno Domini 660. cuius natale tertio Nonas Septembris agitur.

De sancto Landolino Abbate.
CAP. C.

LANDOLINVS Abbas & fundator monasteriorum Lobiensis, Alnei, Vuasslaris, & Crispiniensis, ab Auberto Cameracensi Episcopo, ex prædone ad Christum retractus, & à B. Papa Martino, huius nominis primo, ad prædicandū ordinatus, sua doctrina & exemplo multas animas ad Deum conuertit, & multis effulsit miraculis. Claruit anno Domini 660. Cuius festum 17. Calendas Iulij celebratur. Sepultus cum Adelmo & Domitiano suis discipulis in monasterio Crispiniensi.

De sancto Trudone monacho.
CAP. CI.

TRVDO monachus cœnobij sancti Quirini, quod modò ad sanctum Trudonem ex eius nomine appellatur, vir Hispaniensis, morum honestate conspicuus, atq; sanctissimus, verus monachus extitit, qui contempto seculo ex toto corde Dominum amauit. Vndè ad tantam gratiam, eo largiēte, prouectus est, vt multis in vita & post mortem miraculis effulserit. Claruit anno Domini 670. Cuius natale nono Calendas Decembris agitur.

De sancto Leodebaldo Abbate.
CAP. CII.

LEODEBOLDVS fundator & Abbas Floriacensis cœnobij, vir secundùm seculi dignitatem diues & nobilis, omnia pro Christo dimittens, prædictum monasteriū fundauit & ingreditur. In quo secundùm regulā patris nostri Benedicti conuersationem instituens, magnis effulsit virtutibus. Claruit anno Domini 670.

De sancto Theodardo martyre.
CAP. CIII.

THEODARDVS monachus Stabulensis cœnobij, & posteà Episcopus Traiectensis superioris, quod nunc Leodium dicitur, vir sanctus & Deo dign⁹ antistes, sua prędicatiōe & exēplo gregē sibi cōmissum virtute magna gubernauit, qui ad tantam gloriā à Deo subuect⁹ est, vt martyrio sacro coronat⁹, Christi testis effici mereretur. Cuius natale 4. Idus Septēbris colitur.

De sancto Audomaro Episcopo Taruanensi.
CAP. CIIII.

ANDOMARVS Episcopus Taruanēsis, ex monacho & discipulo S. Eustasij Luxouiensis Abbatis, oriūdus ex aurea valle non longè à Constantia ciuitate, vir magnarū virtutū, & multorum miraculorū patrator fuit, sicut in eius vita luculenter describitur. Triginta annis episcopatum strenuè rexit. Claruit anno Dñi 660. cuius natale 5. Idus Septēbris colitur.

De sancto Bertino Abbate.
CAP. CV.

BER-

BERTINVS Abbas monasterij sancti Petri Apostolorum principis, quod Sithiu nominatur, ex diœcesi Constantiensi oriundus, cùm audisset famam sancti Audomari, de quo iam diximus, cum duobus aliis, scilicet Mũmolino & Ebertranno, patriam suam relinquens, venit ad eũ, & eius adiutorio fundauit monasterium, in quo multis virtutibus claruit. Cuius vita conscripta est. Claruit anno Domini 680. eiusq; festum Nonis Septembris colitur.

De sancto Mũmolino Episcopo.

CAP. CVI.

MVMMOLINVS Episcopus Nouiomensis post Aicharium, monachus & discipulus sancti Audomari, sociusque beati Bertini Abbatis, vir doct⁹ & sanctus, & Ecclesiastico regimini satis necessarius, virtute magna in populo effulsit. Claruit anno Domini 680.

De sancto Magno monacho.

CAP. CVII.

MAGNVS, monachus & discipulus sancti Galli, Abbas (vt fertur) in faucibus, vir sanctus & Deo dilectus, multis in vita miraculis claruit sicuti in gestis eius, quæ diligēter scripta sunt, legitur. Magnam prædicandi gratiam à Deo consecutus, multorum corda populorũ ad diuinum amorem cōuertit. Claruit anno Domini 660. Mortuus est autem anno ætatis suæ 70. octauo Idus Septembris.

De sancto Ebertranno Abbate.

CAP. CVIII.

EBERTRANNVS monachus & discipulus sancti Mummolini, natione Constantiensis, cùm esset vir sanctus & regularis disciplinæ amator zelosus, ab eodē Mummolino iam Episcopo, monasterij S. Quintini Abbas cōstituitur. In quo multis virtutib⁹ clarus effulsit. Claruit anno Domini sexcentesimo octogesimo.

De sancto Berchario martyre.

CAP. CIX.

BERCHARIVS Abbas primus Altiuillarensis cœnobij, quōdàm monachus & discipulus sancti Eustasij Luxouiensis, vir sanct⁹ & Deo dilectus: cùm regularem disciplinã in suo monasterio strenuè gubernaret, accidit, vt quendam monachũ, exigentibus culpis suis, verbere increpationis feriẽdum decerneret: qui merito suo Satanæ cum Iuda traditus, patris indignè obiurgamina tulit. Et cũ ille fessus lectulo reclinatus, mẽbra sopori dedisset, idē peruersus & impius monachus, irruens in eũ, lethali eũ vulnere attētauit, arreptumque ferrum, quo eũ percusserat, in piscinã, quæ intra monasteriũ erat, occultandũ proiecit. Videres tunc laticem, velut tanti sceleris cognitorem, ferrum in se receptare expauescere. Nam mox vt aquam tetigit, velut leuissimæ materiei pluma, super aquas natauit. Ipse autem amens factus homicida, ecclesiam petijt, cruentisq; manibus signũ cœpit pulsare. Fratres incōsueta hora cum admiratione surgentes, & sanctum virum interfectũ audiētes, ad lectum eius cucurrerunt, & adhuc in eo spiritũ repererunt. Compræhēsum igitur homicidã, ei obtulerunt, scire cupiētes, quid de commisso tanto scelere iudicaret. At ille Dominici non immemor exempli: Deum, inquit, tibi, frater, pœnitētialiter placabilem fieri studeto. Nam quantùm ad me attinet, omni liberum te impietate remitto. Ex eius sepulcro longo tempore pòst oleum pullulãs visum est defluxisse, cunctis morbo obsessis salubre. Cuius festum 17. Calendas Nouembris agitur. Claruit anno Domini 660.

De sancta Itta moniali.

CAP. CX.

ITTA sanctimonialis fœmina, relicta Pipini, & mater sanctæ Gertrudis virginis Christi, instinctu S. Amandi pontificis monasterium Niuellense fundauit, eique filiam suam Deo dignam virginem præfecit, se quoq; & sua eidem submisit. Moritur anno Domini 658.

De sancto Lamperto martyre.

CAP. CXI.

LAMPERTVS ex monacho Stabulensis cœnobij, post sanctum Theodardum martyrem, Episcopus Leodiensis, vir sanctissimæ conuersationis, omniumque custos zelosus & pastor, cùm vitia impiorum exemplo Ioannis constanter argueret, ab iniquis martyrio succubuit. Eius vita & passio literis cōmendatæ sunt. Cuius natalis 15. Calendas Octobris agitur. Claruit anno Domini 670.

De sancta Batilde moniali, regina.

CAP. CXII.

BATILDIS ex regina Francorum sanctimonialis Valensis cœnobij, fundatrix monasterij Corbeiensis in Francia, contemptis diuitijs & honoribus huius seculi, vt Christum regem sponsum acquireret, duram regularis obseruantiæ nō timuit subire disciplinam. Fuit autem de claro sanguine Saxonũ, adspectu decora, vultu hilaris, incessu grauis, pudica, sobria, prudens & cauta, humilis & gratiosa. In hebdomada sua ministrauit in officio coquinæ secundùm regulam, sicut & cæteræ sorores. Immũditias purgabat etiã plùs q̃ cæteræ sorores. In ei⁹ obitu speciosa lux diuini splendoris apparuit. Et visus est à circunstantibus angelorũ chorus ei obuiàm venisse, & cũ eis sanctus Genesius Episcopus,

scopus, visiq; sunt angeli animā eius remigio alarum & manibus eleuatam, in cælum portâsse. Claruit anno Domini 670. cuius festum 7. Calendas Februarij agitur.

De sancta Gertrude virgine.

CAP. CXIII.

GERTRVDIS Abbatissa Niuigellensis cœnobij, filia beatæ Ittæ, de qua suprà diximus, virgo sanctissimæ cõuersationis, Domini nostri Iesu Christi sponsa clarissima fuit. Huius vita plena miraculis, ad ædificationem fidelium scripta est. Moritur autem anno Constantis 21. qui fuit Domini 674. 16. Calēdas Aprilis, quo die eius festum solenniter agitur.

De sancto Theodoro Episcopo.

CAP. CXIIII.

THEODORVS Cantuariensis Ecclesiæ septimus Archiepiscopus, à Vitaliano Papa ordinatus, natus ex Tarso Ciliciç, monachus Romanus, vir doctissimus, Græcè & Latinè optimè instruct⁹, de quo etiā in secundo libro fecimus mentionem, multos pro Ecclesiastico statu labores impendit, magnisq; virtutibus claruit. Moritur anno Domini 690. ætatis suæ, 88. Episcopatûs verò, 22.

De sancto Adriano Abbate.

CAP. CXV.

ADRIANVS Abbas Heridanensis cœnobij, quod est non longè à Neapoli Campaniæ, natione Afer, sacris diligenter imbutus, monasterialib⁹ simul & Ecclesiasticis disciplinis institutus, Græcç pariter & Latinæ linguç peritissimus, vitæ quoq; & morum honestate deuotus & sanctus, cum beato Theodoro in Angliam à Vitaliano missus, gloriosos in Ecclesia fructus Anglicana produxit. Venit in Angliam anno Domini 678.

De sancto Andrea monacho.

CAP. CXVI.

ANDREAS monachus Romanus, & cuiusdam cœnobij Christi virginū Præpositus, vir doctrina & morum conuersatione venerādus, suæ sanctitatis plura monimenta reliquit. Hunc Vitalianus Papa in Archiepiscopum Cantuariensem ordinare disposuit, nisi se corporali infirmitate excusâsset. Claruit virtutib⁹ magnis anno Domini 680.

De sancto Ceadda Episcopo.

CAP. CXVII.

CEADDA ex Abbate Lestigahensis cœnobij in Anglia, archiepiscopus Lindistarorum & gentis Merciorum, vir doctus & sanctus, ac diuini verbi prædicator zelosus, in vita magnis effulsit virtutibus. Claruit anno Domini 680. Cuius natale 6. Nonas Martij, quo die decessit, colitur.

De sancto Osuino monacho.

CAP. CXVIII.

OSVINVS monach⁹ & discipulus beati Ceaddæ pontificis, vir magni meriti, & regularis institutionis zelosus amator, natione Anglicus Orietalis: cùm apud reginam Edildrudem clericus esset, & magno haberetur in precio, oīa cõtemnens, venit ad S. Ceaddam, in cœnobio, cui Lestingen vocabulum est, commorantem: in quo multùm proficiens, magnis cœpit fulgere virtutib⁹. Claruit anno Domini 690.

De S. Earcumuualdo Episcopo.

CAP. CXIX.

EARCVMVVALDVS ex Abbate Londoniensis episcop⁹, frater beatæ Edilburgæ virginis Christi, vir sanctus & Deo dilectus, qui multis tam in vita, quàm etiā post mortem claruit miraculis: antequàm esset episcopus, duo monasteria fundauit: vnū sibi in loco qui vocatur Cherotesee, id est, insula Cerotç: alterum sorori suæ Edilburgæ, in prouincia Orientalium Saxonum, in loco qui nuncupatur Beretingum. Claruit autem anno Domini 680.

De sancta Edilburga Abbatissa.

CAP. CXX.

EDILBVRGA sanctimonialis virgo, soror (vt diximus) beati Earcuuualdi põtificis, & Abbatissa monasterij Beretingensis, Christo spōsa multū amabilis, subiectas sibi moniales regulariter & strenuè gubernans, multis virtutibus effulsit & signis. Claruit anno sexcentesimo octogesimo. Cui⁹ festū 5. Idus Octobris celebratur.

De sancta Hildelide Abbatissa.

CAP. CXXI.

HILDELIDIS Abbatissa Bertingensis cœnobij post beatam Edilburgam, de qua iam diximus, virgo sanctæ conuersationis, & regularis disciplinæ zelosa gubernatrix, cuius vita gloriosa innumeris effulsit virtutibus. Claruit anno Domini septingentesimo.

De sancta Edeldrude virgine.

CAP. CXXII.

EDELDRVDIS sancta & perpetua virgo Christi, filia Annæ regis Anglorū, nupta primò alteri viro permagnifico, & pôst Egfrido regi cōiunx data, pôst duodecim annis torum incorrupta seruauit maritalem, regnum mundi, rege consentiente, deseruit, & monasteriū, Christo seruitura, intrauit. Deindè facta magistra & Abbatissa Eilgēsis monasterij, magnis virtutibus & signis effulsit. De cuius sanctissima conuersatione miranda feruntur, ità vt prophetiæ quoque spiritu fuerit illustrata. Eius corpus post decem annos in monu-

monumento tam sanum, integrum, & incorruptum repertum est, acsi eodem die fuisset defuncta: & quidem satis dignè, vt integritas corporis, mentis incorruptionem compensaret. Ad eius tumbam multa miracula facta sunt. Claruit anno Domini 680. Cuius festum 14. Calendas Iulij agitur.

De sancta Hilda Abbatissa.

CAP. CXXIII.

HILDA religiosissima Christi famula, Abbatissa monasterij quod dicitur Strenesshalth in Anglia, filia nepotis Eduini regis clarissimi, tam sanctę conuersationis extitit, vt multis in hac etiam vita effulserit virtutibus. Moritur anno Domini 650. ætatis suæ 62. 15. Calendas Decembris.

De sancto Adamanno monacho.

CAP. CXXIIII.

ADAMANNVS monach⁹ & presbyter monasterij sanctimonialium in Anglia, quod Colodi vrbs dicitur, Præpositus, natione Scot⁹, vir austeræ cõuersationis & sanctæ vitæ, ità vt pręter Dñicam & quintam feriam nihil in hebdomada penitùs comederet, sæpè etiam noctes integras peruigil in oratione transigeret. Magnis effulsit virtutibus. Claruit anno Domini 670.

De sancto Eatta Episcopo.

CAP. CXXV.

EATTA ex Abbate Mailrosensis cœnobij, Episcopus Hagulstatẽsis siue Lindesfarnensis, vir mãsuetissimus ac simplicissimus, sua sancta prędicatiõe & religiosissima conuersatione multas ad Christum animas reduxit. Claruit anno Dñi 680.

De sancto Boisilo Abbate.

CAP. CXXVI.

BOISILVS monachus & Præpositus Mailrosensis cœnobij, sub Abbate pfato Eatta, vir in diuinis scripturis doctus & eruditus, morumque sanctimonia insignis, beati Cuthberti pontificis in monasterio positi, præceptor fuit. Claruit magnis virtutibus radians, & prophetię spiritu illustratus, anno Domini 680.

De sancto Cuthberto Episcopo.

CAP. CXXVII.

CVTHBERTVS ex discipulo & monacho sancti Boisili, Præpositus primùm Mailrosensis cœnobij post mortem ipsius, ac deindè insulæ Lindisfarnensis, cùm esset vir doctus atque sanctissimus, ob gratiã prædicationis, quam copiosam à Deo acceperat, Episcop⁹ Lindesfarnensis à rege Egfrido constitutus est: in quo officio infinitis fertur claruisse miraculis. Claruit anno Domini 680. Cuius festum 13. Calendas Aprilis agitur.

De sancto Odeuualdo Abbate.

CAP. CXXVIII.

ODVVALDVS monachus & presbyter, successor beati Cuthberti, in exercenda vita solitaria, quam insulæ Farnæ habitator ante Episcopatum gerebat, vir sanctus atque venerabilis, cuius vita fuit multis virtutibus inclyta, & clara miraculis. Claruit anno Domini 690.

De sancto Iohanne Episcopo.

CAP. CXXIX.

IOHANNES ex monacho post Eatam Episcopus Hagustaldẽsis, vir sanctus & Deo dilect⁹, maximis in vita miraculis clarus effulsit. Et secundùm, quod Eata priùs fuit Episcopus Lindisfarnẽsis, sed ad Hagustaldensem Ecclesiam translatus, beato Cuthberto Lindesfarnensem Ecclesiam, consensu regis & Synodi, regendam commisit. Moritur autem sanctus Iohannes Episcopus anno Domini 721. Episcopatûs autem sui, 33.

De sancto Egberto monacho.

CAP. CXXX.

EGBERTVS monachus & presbyter, ac monasteriorum sancti Columbani in Hybernia & Britãnia rector & Abbas, sanctissimæ conuersationis vir, in prædicatione verbi Dei studium habuit & gratiam. Huius discipulus fuit sanctus Vuillebrordus Traiectensis Episcopus. Claruit anno Domini 700.

De sancto Kiliano Episcopo & martyre.

CAP. CXXXI.

KILIANVS ex monacho Herbipolensis in Franconia Episcopus, natione Scotus, ex insula Hyberniæ, vir sanctus & Deo dilect⁹, pro Christi amore peregrinus effectus, pdicans verbum Dei, venit in Germaniam, vbi multas animas ad veram fidem sua doctrina & exemplo adduxit. Tandem martyrio coronatus, ad cælestia regna feliciter transmigrauit 8. Idus Iulij. Claruit anno Domini 680.

De sancto Colonato monacho.

CAP. CXXXII.

COLONATVS monachus & discipulus beati Kiliani martyris, egressus cũ eo de monasterio, amore Christi peregrinatur in Germania: qui bono & sancto præceptori vsque ad mortem fideliter adhærens, martyrij coronam cum ipso meruit accipere immarcescibilem, 8. Idus Iulij. Claruit eodem tempore, quo Kilianus.

De sancto Tornano monacho.

CAP. CXXXIII.

TORNANVS monachus & discipulus sancti Kiliani Episcopi & martyris,

ac socius passionis, vir multùm religiosus & deuotus, à bono magistro non degenerans, stolam carnis suæ cum illo in sanguine agni meruit dealbare. Quorũ vita cum passione scripta est. Martyrizatur autem eodem die cum suo pontifice, 8. Idus Iulij, vt dictum est.

De S. Marino Abbate, martyre.

CAP. CXXXIIII.

MAVRINVS Abbas, vir sanct⁹ & Deo dilectus, virtutibus clarus enituit. Hic ab infirmitate à beato Præiecto Auernorum Episcopo, cùm per eius monasterium ad regem Frãciæ pergeret, curatus, magnam sanctitatis illius cepit experientiam. Cùm aũt sanctus præsul à rege reuertẽs ad cœnobium Maurini venisset, beatus Abbas cum eo iuit, vt sicut se inuicèm diligebant, ità simul martyriũ consummarent. Cùm ergò in atriolo cuiusdã basilicæ orarent, irruẽtes Próceres ciuitatis, Maurinum occiderunt, putantes se interemisse pontificem. Cumque Præiectum viderent à latere viuum cõsistere, impetu facto, etiam illum occiderũt, in odium & vindictam Hectoris Massiliensis patricij, ab Hilderico Francorum rege interempti propter iniustitias Aluernẽsi Ecclesiæ ab eo illatas. Claruit autem beatus Marinus anno Domini 670.

De sancto Leodegario Episcopo & martyre.

CAP. CXXXV.

LEODEGARIVS Abbas monasterij sancti Maxentij Pictauiẽsis, & posteà Episcopus Augustudunensis, vir sanctus & iustitiæ Christianæ amator, apud reges Franciæ, Lotharium & eius filium Lotharium iuniorem, & Hildericũ, suo tempore in magno precio habebatur. Hic tandèm pro iustitia ab impio Ebroino apostata interfectus, per multos cruciatus martyr gloriosus efficitur. Ad cuius corpus post mortem infinita miracula facta sunt. Claruit anno Domini 685. cuius natale celebratur sexto Nonas Octobris.

De sancto Leufredo Abbate.

CAP. CXXXVI.

LEVFREDVS Abbas monasterij, quod in diœcesi Ebroicensi modò, de cruce sancti Leufredi, appellatur, qui ex eodem territorio de parentibus nobilibus natus, vanam mundi pompam pro Christi amore cõtemnens, eremũ petijt: ac prædictum monasterium fundans, multis monachis impleuit. In quo sanctè viuens, miraculis coruscauit. Eius festum 11. Calendas Iulij colitur. Claruit anno Domini 680.

De S. Vuillebrordo Episcopo.

CAP. CXXXVII.

VVILLEBRORDVS cognomẽto Clemẽs, monachus Ripensis cœnobij in Anglia, discipulus S. Eggeberti, de quo suprà diximᵘ, cùm amore pdicandi verbũ Dei ferueret, cum duodecim fratribus exiẽs de Anglia, venit in Galliã: ac demùm rogante Pipino inclyto rege, à Sergio Papa Episcopus Traiectensis inferioris ordinatus est Romæ in die sanctæ Cęciliæ, anno ab incarnatione Domini 693. Suscepto autem Episcopatu, longè lateq; verbum Dei prædicans, plures ecclesias & monasteria construxit. In quibus est illud insigne, vbi corpore quiescit, Epternacẽse in diœcesi Treuerensi, cooperatibus B. Irmina Abbatissa & Pipino principe semp honorando. Durauit aũt in Episcopatu vltra annum Dominicæ incarnationis 730. Eius festum 7. Idus Nouembris celebratur.

De sancta Irmina Abbatissa.

CAP. CXXXVIII.

IRMINA prima Abbatissa monasterij, quod ipsa in ciuitate Treuerensi fundauerat, quod Horreum dicitur, vulgariter Oëren, filia inclyti regis Dagoberti, virgo sanctissima, multis & in vita & post mortem fertur claruisse miraculis. Nos igitur cùm sanctissimũ caput eius habeamus incorruptum, sub eiusq; patrocinio non mediocriter gaudere debeamus, libet de conuersatione ipsius modicùm altiùs sermonem contexere, & cuius meriti fuerit virgo, pro posse demonstrare. Hanc, cùm adhuc esset iuuencula, Hermannus quidam Comes Gallicanus permagnificus, magna sibi dote assignata in Tyrasio & alijs locis, desponsauerat, sed antequàm dies nuptiarum aduenisset, morte sublatus, virginem tristem reliquit. Dagobertus autem pater filiæ rex inclytus, eam consolans, aiebat: Quid, filia, tristaris de occubitu sponsi, quẽ non ignorabas mortalem? Num lachrymis putas reuocandum ab inferis? Tu quandoquè sequeris: nũquàm ille reuertetur. Quiesce igitur, oro, ab inutilibus lachrymis, ac ego tibi ditiorem potentioremq; maritum polliceor. At virgo iam Christi desponsata castis amplexibus, patri tale fertur dedisse respõsum: Ego, genitor amande, nedùm ditiorem potentioremq; Hermãno sponsum elégi, sed etiam omnibus dominãtem potentissimũ regem Christum, æterni patris filiũ, cui me deuoui, cuius seruitio me mãcipabo. Itaq; rex pietate & religione mirificᵘ, cùm audisset natæ verba dulcissima, (quanq eã alicui terreno principi copulare disposuisset) eius sanctę voluntati consensit, eique ad vota concurrens, pro ædificandis cœnobijs magnificentia sua multa prædia & donationes conferebat. Sancta igitur virgo voti sui compos effecta, Dominum

minum laudabat, sed totam in eius amorem transferens, nihil amabat terrenum, nihil dilexit caducum. Proficiens igitur & succrescens in virtute Dei, ne aliorũ quoque salutem videretur negligere, monasterium in honore beatæ Mariæ semper virginis solenne fundauit in Horreo Dagoberti patris sui in vrbe Treuerica, sicut iam diximus: vbi multas in Christi famulatu sorores congregans, mater earum & Abbatissa, omnium consensu constituta est. Qualem verò se in officio suo præbuerit, nec huius temporis est edicere, nec nostræ facultatis. In cuius pectore Christi feruebat amor, quo succensa, magna & stupenda in Dei laudem faciebat. Ab eius mente nunquàm oratio defuit, quæ etiam in precibus sæpè pernoctauit. Carnem suam sedulè domabat ieiunijs, dum animam oratione & meditatione scripturarum enutriret. Hanc beatus Vuillebrordus singulari amore in Christo diligebat, cui sanctissima virgo medietatem fisci Epternacensis cum omnibus suis appendicijs, pro construendo monasterio fratrum, contulerat, quę de suo patrimonio hactenùs possidebat. Quodam tempore beatus præsul Vuillebrordus de Traiecto veniẽs, sanctam virginem Irminam Treuiris visitauit: Cùm eccè pestis lethifera sanctimoniales de Horreo inuaserat, ità vt subitò infirmatæ caderent, & vsque ad animam mors videretur pertingere. Aduocatꝰ sanctus Vuillebrordus, post castigationis exhortamenta, post consolationis medicamina, pro salute earum salutarem victimam obtulit, & benedicens aquam, omnia habitacula cœnobij adspersit, & exterminatoris angeli gladium mox ab eis propulsauit. Hic etiam beatissimus pontifex parochialem ecclesiam sancti Pauli iuxta Horreum, à sancta Irmina cum duodecim præbendatis fratribus institutam, eodem tempore dedicauit. Sancta autem virgo, vt se dignam Christo sponsam redderet, totis viribus insistebat obseruantiæ regulari, quã suo tempore in eodẽ monasterio multis virtutibus roborauit: tandem post multos labores à Domino Iesu ad thalamum æternæ felicitatis vocata, non sine manifestis indicijs sanctitatis, beata illa anima carne exuta, transuolauit ad cælos nono Calendas Ianuarij, illucescente iam die ipsa Christi natiuitatis. Eius autem festum, propter natalem Domini diem, ad decimum Calendas Ianuarij, celebrandum præuenitur. Huius corpus post multos annos de sepulcro leuatum, integrum & sine corruptione inuentum est. Sicut etiam capitis eius sacratissimi decor demonstrat, quod nos in nostro habere cœnobio Spanhemensi, suprà iam diximus. Reliqua autem pars corporis, in monasterio sanctorũ Petri & Pauli in Vuissenburg recondita dicitur. nam in monasterio suo Treuerensi, parùm de eius reliquijs nouimus haberi. Claruit anno Domini 710.

De sancto Euualdo martyre. CAP. CXXXIX.

EVVALDVS cognomento Niger, monachus in Anglia Ripensis cœnobij, vir in diuinis scripturis valdè doctus, ac Dei verbi feruentissimus prædicator: prouocatus exemplo beati Vuillebrordi pontificis, cum socio infrà scripto exiuit de Anglia, & veniens in Saxoniam, vt ibidem barbaris fidem Christi annunciaret, ab eis longo cruciatu corporis martyrizatus est quinto Nonas Octobris: nec defuerunt martyrio eius & socij sequentis cælestia miracula. De quibus Beda in quinto volumine Ecclesiasticæ historiæ fecit mẽtionem. Claruit anno Domini sexcentesimo septuagesimoquinto.

De S. Euualdo alio martyre. CAP. CXL.

EVVALDVS cognomento Albus, monachus Ripensis monasterij, socius beati Euualdi iam dicti, qui cum eo de Anglia in Saxoniam verbum Dei prædicaturus adueniens, martyrium capitis abscissione compleuit, eodem die quinto Nonarum Octobris. Fuerunt autem de Anglia nati, sed in Hybernia pro æterna patria multo tempore exulauerunt, donec ad imitationem beati Vuillebrordi, prædicationis gratia in Saxoniam venientes, martyrizati sunt. Corpora eorum apud Coloniam sepulta feruntur. Claruerunt anno Domini 675.

De sancto Adelmo Episcopo. CAP. CXLI.

ADELMVS ex Abbate Maldubiensis cœnobij, Episcopus Occidentalium Saxonum, in Anglia, vir doctus atque sanctissimus, multa ad vtilitatem Ecclesiasticam composuit, sicut ex parte in secundo libro iam diximus. Erat enim prædicator deuotus, & factor verbi eximius. Claruit anno Domini 700.

De sancto Pechtelmo Episcopo. CAP. CXLII.

PECHTELMVS Episcopus Candidæ Casæ in Anglia, monachus Maildurbiensis, socius beati Adelmi pontificis, & multis annis cum eo in cœnobio conuersatus vir doctus & sanctus, magnis in diebus suis effulsit virtutibus. Huius festum Idibus Iulij celebratur. Claruit anno Domini 710.

De sancta Modesta Abbatissa.
CAP. CXLIII.

MODESTA Abbatissa cuiusdam cœnobij in vrbe Treuerica, beatæ Gertrudi valdè familiaris & dilecta fuit. Hæc quadam die ante altare beatæ Mariæ Virginis prostrata, cùm oratione finita surrexisset, subitò vidit ad dexterã altaris sanctam Gertrudem stantem, quæ dixit ad eam: Soror Modesta, certissimè scias me hodiè in eádē hora de habitaculo carnis absolutam. quo dicto, disparuit, & itá factum est. Claruit anno Domini 680. Cuius festum pridiè Nonas Octobris colitur. Volunt autem quidam, quòd hæc sacrata virgo fuerit secunda Abbatissa in Horreo Treuerensi. quod an itá sit, temporis dissensio me non sinit discernere. Probet alius.

De sancto Balthfrido monacho.
CAP. CLXIIII.

BALTHFRIDVS monachus solitarius, cum quo beatus Vuandregisilus Abbas in monte Falconis aliquandiù habitauit, vir deuotus & sanctus, multis in hac vita legitur claruisse virtutibus. Floruit anno Domini 670.

De sancto Eruualdo monacho.
CAP. CXLV.

ERVVALDVS monachus & discipulus sancti Kiliani martyris atque pontificis Herbipolensis, egressus cum eo de Scotia ad prædicãdum verbum in Franconia, martyriũ cum magistro sancto perfecit 8. Idus Iulij. Claruit autē anno Domini 680.

De sancto Lebuino monacho.
CAP. CXLVI.

LEBVINVS monachus Ripēsis in Anglia, discipulus sancti Vuillebrordi Traiectensis Episcopi, & socius peregrinationis eius atque laboris, pro Christo ad exemplum boni magistri ambulans, multas virtutes sermone perfecit & opere.

De S. Vuernfrido monacho.
CAP. CXLVII.

VVERNFRIDVS monachus & discipulus sancti Vuillebrordi pōtificis, de Anglia cum eo gratia prædicationis venit in Phrisiam, vbi fortiter instans verbi sanctæ conuersationis laborauit vt bonus miles Christi Iesu: à quo tandem laborum suorum mercedem gloriosam, deposita sarcina carnis, meruit accipere 19. Calēdas Septembris. Claruit anno Domini 700.

De sancto Bonifacio Papa.
CAP. CXLVIII.

BONIFACIVS ex monacho S. Sebastiani in vrbe, huius nominis quartus, vir sanctus & Deo dilectus, impetrauit à Phoca Cęsare, vt in veteri fano, quod Pantheon vocabatur, & à Domitiano imperatore constructum erat, ecclesiam in honore beatę Marię semper virginis & omnium Sanctorum posset cōsecrare. Sedit in pontificatu secundùm Chronicas annis sex, mensibus octo, cuius festum 8. Calendas Aprilis agitur. Claruit anno Domini 608.

De sancto Adeodato Papa.
CAP. CXLIX.

ADEODATVS ex monacho cœnobij, quod in Cęlio monte situ est, sanctæ Romanæ & Vniuersalis Ecclesiæ, post Vitalianum Pontifex clementissimus, deuotus & sanctus, hospitalitatis cultor insignis, omniq; decorus virtute, sedit in pontificatu annis quatuor, mensibus duobus, cuius natale 17. Calendas Augusti agitur. Claruit anno Domini 670.

De sancto Agathone Papa.
CAP. CL.

AGATHON prim⁹ Papa ex monacho, natione Siculus, vir sanctissimæ vitæ, adeò vt leprosum obuium habēs, osculando mox à lepra sanauerit. Tãtæ clementię & pietatis extitit, vt neminē à se inconsolatum abire permitteret. Sedit in pontificatu annis duobus, mensibus sex. Moritur quarto Idus Ianuarij, anno Domini 677.

De sancto Benedicto Abbate.
CAP. CLI.

BENEDICTVS Abbas monasterij sanctorum Petri & Pauli Apostolorum in Anglia, præcepto venerabilis Bedæ presbyter, vir doctus & valdè religiosus, cuius etiam nonnulla extant opuscula. Hic Bedam puerulum quasi septem annorum, suscepit ad ordinem. Claruit anno Domini 670. Cuius festum pridiè Nonas Decembris celebratur.

De sancto Balderico monacho.
CAP. CLII.

BALDERICVS monachus in monte Falconis, vir deuotus, & sanctæ obseruantiæ monasticæ ex toto deditus, qui verbo & opere multis præbuit exemplum imitandæ virtutis, magna suæ sanctitatis fertur reliquisse indicia. Huius festum 17. Calendas Nouembris colitur.

De sancto Adamãno Abbate.
CAP. CLIII.

ADAMANNVS Abbas monasterij, quod B. Columbanus olim in insula Hu fundauit in Hybernia, vir doctus & sanctus, & pater multorũ monachorum, sua prædicatione sanctissima plurimam partem Scotorum in Hybernia, & etiam Britones in Britannia, ad debitum paschalis celebritatis tempus reduxit. Claruit anno Domini 700.

De sancto Ceolfrido Abbate.

CAP. CLIIII.

CEOLFRIDVS Abbas monasterij sanctorum Petri & Pauli in Anglia, post Benedictum, sub quo Beda, toto notus in orbe, multa volumina scripsit, vir doctus & monastica religione venerabilis, cùm esset annorum septuagintaquatuor, causa deuotionis Romam venit. Qui vbi in redeūdo Lingonas peruēnit, ibi defunctus est, atque in ecclesia beatorum Geminorum martyrum sepultus, anno Domini 717. ætatis (vt diximus) 74. presbyteratûs verò, 44. Abbatialis autem officij, 35.

De sancto Beda monacho.

CAP. CLV.

BEDA monachus & presbyter in eodem monasterio sanctorum Petri & Pauli Apostolorum in Anglia, vir doctus & sanctus, per sua studia toto notus in orbe, multa ad vtilitatem Ecclesiæ composuit volumina, de quibus in secundo libro iam fecimus mentionem. Hic in extremo natus orbis angulo, cùm esset puer septem annorum, sub magisterio Benedicti Abbatis in præfato monasterio nutriendus à parentibus traditur: in quo mirabiliter proficiens, Anglorū doctor clarissimus effulsit. Anno vitæ suæ 19. diaconus factus est, 30. presbyter, ex quo tēpore vsq; ad vltimum vitæ suæ docere aut scribere non destitit, & sicut ipse per se fatetur, nihil illi dulcius erat, quàm diuinas legere sedulò & exponere scripturas. Huius doctrina tāto precio digna habita est, vt Sergius Papa ab vrbe Roma Ceolfrido Abbati eius scripserit in Angliā, petēs eum & exhortans, vt sine omni cōtradictione famulum Dei Bedam, ad limina destinaret Apostolorum, eò quòd ei⁹ pręsentia in arduis causis fidei, Ecclesię Dei valdè vtilis esset & necessaria. Iam enim fama eius se longè lateq; per orbem disperserat. Itá iā celebre erat nomen eius, vt in quæstionibus enodandis indigeret eo sublimitas Romana. Et tantis planè condigna laus studijs: quippe qui ex eo tempore, quo legere poterat, à sacra lectione & studio minimè cessabat. Semper mens deuota studijs occupabatur salutaribus: quibus legit, scripsit, vel docuit. Erat ei mos, ex lectione vehementer accendi & compungi, itá vt sæpè inter legendum & docēdū lachrymas calidas effunderet. Vndè post lectionem vel studium, ad orationes sanctas doctor deuotus se contulit, sciens magis Dei gratiā, quàm ꝓprijs viribus, ad sciētiam peruenirí scripturarum. O virum, cūctis venerandū seculis, qui & mentis habitaculum orationibus, & Ecclesiam doctrinis illustrauit. Nullus vnquàm nonnum Bedam vidit ociosum. Vehementissimè amore studij sacri æstuabat, itá vt ne ad momētum quidē potuerit esse ociosus. Cùm enim ad monasteriū puer intrāsset, intantùm studendo profecit, vt nō solùm in sacris scripturis, sed etiam in secularibus literis vltra omnes Angliæ doctores peritissimus euaserit. Scripsit de omnibus artibus, quas liberales vocāt, tractatus plures atq; pulcherrimos. In extremo mūdi, vt itá dicam, positus, Græcam linguā magna ex parte didicit, & nec Hebraicæ penitùs indulsit. Habuit multos egregios discipulos, quos suo studio & exēplo ad amorem scripturarum inæstimabili feruore prouocabat. Nec solùm studijs, sed, quod ijs amplius est, religiōe & sanctitate, quos docuit, fecit insignes. Fuit aūt vir per omnia magnificus, scientia & morum honestate venerabilis. Charitate siquidem refulsit geminata sublimis, deuotione præcipuus, castimonia vitæ gloriosus. Erat aūt decentis staturæ, incessu grauis, voce sublimis, ore facūdus, vultu decorus, & quædam iucunditati mixta seueritas. Vndè bonis & deuotis erat affabilis, superbis aūt & negligentioribus terribilis. Se itá mansuetum & humilem cūctis exhibuit, vt in toto monasterio vix haberet æqualē. Quicquid aūt studendo & meditando de scripturis potuit appræhēdere, sine inuidia communicabat ijs, quos idoneos viderat, & in amore scientiæ salutaris flagrantes. De tota Anglia viri confluebant ad eum, cupientes sub eius magisterio & morū & scientiæ scripturarum incremēta suscipere. Nam eius conuersatio, intuentibus norma totius religionis erat & honesti. Et qd multis nitar sermonibus? talis ac tantus erat vir iste sacratus, vt omnis laus eius virtutibus sit prorsùs inferior. O vtinàm tale iam studium amarent monachi: quàm felix esset status religionis. Amator veræ scientiæ erat is, de quo loquimur: qui non bathologiam, sed virtutē in studio quærebat. Nam incuriosi fuit, sed dulcis eloquij. Tandèm post multos labores, quos scribēdo & docendo impenderat, animo toto suspirāsad patriam, debilitatem incidit, cōtinuisq; septem hebdomadibus ante mortem, stomachi indignatione cibos nauseantis laborans, & angusto spiritu halitum producens, studium tamē literarū nequaquàm obmisit, sed totis ijs dieb⁹ (præter debitū Psalmodiæ pensum) illi intendebat, Euangeliumq; Ioānis ijs dieb⁹ Anglica lingua interpretat⁹ est. Discipulis aūt discendi amorē ingerens, dicebat: Discite filioli, quàm diù vobiscū sum. Feria aūt tertia ante ascēsionem Domini, modicus tumor in pedibus apparuit: tunc accita cōgregatione, cōmunicatus & inunctus est, osculoque cunctis libato, futuram

sui memoriam à singulis implorauit. Nonnullis etiam, ob familiarem amicitiam, xeniola, quæ in secretis habebat, largitus est. Die ascensionis Domini cõtra oratorium, quo orare cõsueuerat, subiecto cilicio decumbens, illibato sensu & hilari vultu dicebat: O rex gloriæ Domine virtutum, & cætera vsque in finem antiphonæ. Qua finita, spiritum efflauit. Mox tam suauissimus odor subsequutus est, vt omnes, qui aderant, in paradiso se esse putarent. Huius Epitaphium est tale:

Presbyter hic Beda requiescit carne sepultus.
Dona Christe animã in cælis gaudere per æuum,
Daq; sophiæ illum debriari fonte, cui iam
Suspirauit ouans intento semper amore.

Fuit primò sepultus in cœnobio suo, ac posteà cum sancto Cuthberto in Dunelim translatus dicitur. Obijt anno Domini 733. ætatis verò suæ 72. sub Leone imperatore. cuius natale 7. Calendas Iunij colitur.

De sancta Seuera Abbatissa.

CAP. CLVI.

SEVERA Abbatissa sancti Symphoriani Treuerensis, virgo sanctissimę conuersationis, magnis claruit æuo suo virtutibus. Hæc fuit soror beati Rodoaldi Archiepiscopi Treuerorum, & sanctæ Ittæ, matris beatæ Gertrudis virginis. Idem Rodoaldus Episcopus construxit monasterium in Horreo sumptibus beatæ Irminæ, de qua suprà diximus, eamque constituit Abbatissam. Construxit etiam cœnobium sancti Symphoriani, cui Seueram hanc sororem suam præfecit in Abbatissam, quæ mortua, in eodem loco ab eo sepulta est. Cuius festum 13. Calẽdas Augusti celebratur. Claruit anno Domini 670.

De sancto Vrsmaro Episcopo.

CAP. CLVII.

VRSMARVS ex Abbate Lobiensis cœnobij Episcopus Bobiensis, vir doctus & sanctus, diuinique verbi prædicator insignis: qui prædicans temporibus Dagoberti, in prouincia Flandrensi multas construxit ac construi fecit ecclesias. Huius vitam Herigerus Abbas luculento stylo descripsit. Claruit anno Domini 700. Cuius festum celebratur nono Calendas Maij.

De sancta Adela virgine.

CAP. CLVIII.

ATHELA filia Dagoberti regis, virgo deuotissima, soror beatæ Irminæ virginis, prima Abbatissa cœnobij sanctimonialium, quod beatus Rodoaldus Treuerorũ antistes in palatiolo construxit, ab eodem constituta. Christum sponsum eligens, omnem pompam terreni principatûs pro eius amore contempsit. Claruit anno Domini 710.

De sancto Basino Episcopo. Treuerensi.

CAP. CLIX.

BASINVS Archiepiscopus Treuerensis quinquagesimussextus, ex Abbate monasterij sancti Maximini ibidèm, frater ducis Lothringiæ nobilissim⁹ fuit, qui nobilitatem generis fide & moribus ritè commendans, magnis virtutibus clarus effulsit. Eius natale quarto Nonas Martij colitur. Claruit anno Domini 720.

De sancto Heruuino Episcopo.

CAP. CLX.

HERVVINVS Episcopus Lobiensis, ex Abbate ibidèm, beati Vrsmari successor, vir doctus & sanctus, & amator obseruantiæ regularis, magnis virtutibus tam in cœnobio, quàm in Episcopatu refulsit, ità vt sancti pótificis dignus successor haberetur & esset. Eius natale 7. Calendas Maij colitur. Claruit anno Domini 720.

De S. Gregorio Papa secundo.

CAP. CLXI.

GREGORIVS Papa secũdus ex monacho, patria Roman⁹, vir doctissimus, & hæreticorum expugnator egregius, multa sanctitate & virtute refulsit in populo, successit autem Constantino Pontifici, & sedit in cathedra Petri annis 16. mensibus octo. Hic vir sanctissimus Bonifacium Scotum, nostri ordinis monachũ, ad sedem Moguntinensem ordinauit Episcopum, de quo in sequentibus, largiente Deo, dicemus. Huius Gregorij hortatu Petronax, ciuis Brixiensis ditissimus, atque deuotus, monasterium sancti Benedicti, quod Longobardi in Cassino monte olim destruxerant, suis expensis & impensis à fundo restaurauit, anno post desolationem suam 112. Moritur autem hic beatissimus Pontifex anno Domini 732. tertio Idus Februarij, Indictione 14.

De sancto Aegidio Abbate.

CAP. CLXII.

AEGIDIVS monachus & Abbas, natione Græcus, patria Atheniensis, venit de Græcia pro Christo peregrinus ad ciuitatem Arelatensem, vbi cum sancto Cæsario nostri ordinis Episcopo mansit per biennium, & tandem fugiens ad eremum, regis præcepto monasterium construxit, & Abbas monachorum efficitur. Multis tam in vita, quàm etiam post mortem legitur claruisse miraculis. De hoc sanctissimo viro mihi etiam in secundo libro videor fecisse mentionem. Nam & aliqua scripsisse perhibetur. Claruit anno Domini 740. Cuius natale Calendis Septembris agitur.

De sancto Vendemio monacho.
CAP. CLXIII.

VENDEMIVS monachus & discipulus sancti Aegidij, qui cum eo per annos aliquot stetit in eremo, antequàm fundâsset cœnobiũ, vir sanctissimæ conuersationis, adeò vt etiam præsente Aegidio, multis effulserit miraculis, sicut in vita ipsius legitur. Claruit anno Domini 730.

De sancto Liefardo monacho.
CAP. CLXIIII.

LIEFARDVS monachus & socius sancti Leonardi Abbatis, vir deuotus & sanctus, ac monasticæ religionis studiosus discipulus, fertur etiam magnis in vita claruisse virtutibus. Cuius natale tertio Nonas Iunij suo loco celebratur & agitur.

De sancto Albino Episcopo.
CAP. CLXV.

ALBINVS Episcopus Andegauensis ex monacho Timlacensis cœnobij, vir deuotus & sanctus, multis in vita claruit miraculis, ità vt etiam mortuum suscitauerit. Hic Veneticæ regionis, Oceani Britannici confinijs, indigena fuit: cuius inclyta gesta habentur. Qui virtutum floribus adornatus, viginti annis & mensibus sex pontificalem dignitatem moderãs, & octogesimum ætatis annum feliciter explens, Calendis Martij migrauit ad Dominum. Claruit anno Domini 720.

De sancto Suuigberto Episcopo.
CAP. CLXVI.

SVVIGBERTVS Episcopus Vuerdensis sub Archiepiscopo Coloniensi, monachus & socius sancti Vuillebrordi pontificis, vir sanct⁹ & prędicator egregius, multis virtutibus in sancta conuersatione effulsit. Eius natale Calendis Martij colitur. Hic cum sancto Vuillebrordo causa prædicationis venit de Anglia, fuitque primus antistes præfati loci. Requiescit autem in imperiali Vuerda super Rhenum, quæ vulgò Keiserswuerda dicitur. Claruit anno Domini 720.

De sancto Vuillico monacho.
CAP. CLXVII.

VVILLICVS monachus & discipulus sancti Suuigberti pontificis, & socius laborũ & peregrinationis eius ꝓ Christo, vir doct⁹ in scripturis diuinis, & Christianæ fidei fortissimus amator & prædicator, etiam suæ sanctitatis euidentia reliquit indicia. Iacet cum suo præceptore in præfata Vuerda sepultus, cuius natale sexto Nonas Martij colitur. Claruit anno Domini 720.

De sancto Vulframo Episcopo.
CAP. CLXVIII.

VVLFRAMVS Archiepiscopus Senonensis, natione Vasconiensis, cuius pater Vulbertus in aula regis Dagoberti & filij eius Lodouici militauit, vir certè doctus & sanctus, qui diuina admonitione fidẽ Christi prædicauit ante Bonifacium in Frisia, & Rathbodum ducem, qui positum ad baptismum pedem stultus retraxit, cum suo diabolo & eius phãtastica paradiso confudit. Claruit multis miraculis, qui tãdem resignauit Episcopatum, & factus est monachus in cœnobio ꝑfato Fontanellensi. Obijt in eodem monasterio 13. Calendas Aprilis, anno Domini 720. & sepultus est iuxta sanctũ Vuandregisilum.

De sancto Deusdedit Episcopo.
CAP. CLXIX.

DEVSDEDIT ex monacho in Anglia, sextus Archiepiscopus Doruernensis Ecclesiæ, quæ nunc Cantuariensis dicitur, vir monasticis disciplinis optimè institutus, & à iuuentute exercitatus, rexit Episcopatum strenuè cum multis virtutibus nouem annis & quatuor mẽsibus. Moritur 7. Calẽd. Aprilis anno Domini 664.

De sancto Vuillefrido Episcopo.
CAP. CLXX.

VVILLEFRIDVS Episcopus Eboracensis, primùm monach⁹ insulæ Lindesfarnẽsis, & deindè Abbas Ripensis cœnobij, ac postremò ꝑfatæ vrbis Archipontifex, vir deuotus & sanctus: cùm esset puer annorum quatuordecim, mundũ contempsit, & Christum in humilitate sequẽs, intrauit cœnobiũ. Hic fuit Romæ in concilio sub Ioanne Papa, & ab omnibus amabilis Deo præsul comprobatus est. Eius natale 4. Idus Octobris colitur. Claruit anno Domini 700.

De S. Bonifacio Archiepiscopo & martyre.
CAP. CLXXI.

VVINFRIDVS, qui & Bonifacius, primus Archiepiscopus Moguntinẽsis, ex monacho nostri ordinis, in Britannia Angliæ natus, vir doctus & sanctus: qui cùm esset puer quinq; annorum, tãto feruore apud patrem suum prò monachatu legitur institisse, vt vix ab eo potuerit obtinere licentiam. In monasterio igitur positus, qualiter vixerit, Vuilibaldus in volumine, quod de eius vita edidit, partim ostẽdit. Hic amore cęlestis regni suam patriam deserẽs, venit in Germaniam, & vbique semina diuini spargens verbi, à beato Gregorio Papa secundo, Episcopus Moguntinensis Ecclesiæ ordinatus est, ac deindè à Zacharia Papa in Archiepiscopum sublimatus. Tandem prædicaturus Frisonibus fidem Christi, ab eis cum socijs suis martyrizatus est, anno Domini septin-

gentesimo 55. Indictione 8. Episcopatus sui anno 36. Nonis Iunij. Cuius corpus per eius successorem Lullum ad monasterium Fuldẽse in Bochonia, quod ipse fundauerat, relatum est.

De sancta Tecla Abbatissa.

CAP. CLXXII.

TECLA sanctimonialis fœmina, natione Anglica, quam S. Bonifacius, ob penuriam messorum spiritualis tritici, de Britania euocatam in Alemaniã, Abbatissam constituit iuxta Moganũ in loco, qui dicitur Eizzingen, vt ibi quasi lucerna in caliginoso loco luceret, aliosque ad monasticæ imitationẽ vitę suo exemplo prouocaret. Nam vsq; ad hęc tẽpora, monasteria in Alemania, maximè virginũ, pauca habebantur. Sancta aũt fœmina, multas in eodem loco animas Christo congregans, tandẽ in pace quieuit. Claruit anno Dñi 730.

De S. Lioba virgine Abbatissa.

CAP. CLXXIII.

LIOBA virgo sanctissimæ conuersationis, natione Anglica, à B. Bonifacio de Britania euocata, prima Abbatissa ab eodem constituta est cœnobij, quod ipse in Bischofsheim fundauerat. Quæ multitudini virginũ in eodem loco rectæ vitæ normulam docendo & viuẽdo præbuit. Claruit anno Domini 730. Cuius festum 4. Calendas Octobris celebratur.

De S. Bosone monacho martyre.

CAP. CLXXIIII.

BOSO monachus & discipulus S. Bonifacij Episcopi & martyris, natione Anglicus, qui de Britania vocatus ab eo, venit in Germaniã, & deinceps socius prędicationis & laboris eius, ad extremũ cum eo pro fide Christi occubuit in Frisia, anno Domini 755. Nonis Iunij. Passi sunt cũ eis & alij quinquaginta monachi, clerici & laici, quorum nomina in libro vitę scripta, à nobis ignorantur.

De S. Adelario Episcopo martyre.

CAP. CLXXV.

ADELARIVS Episcopus Erfordensis vnicus, monachus & socius beati Bonifacij Archiepiscopi Moguntini, vir doct⁹ & sanctus, postquàm multos pro fide sustinuit labores prędicando & docendo, ne bono comite priuaretur Vuinfrido, etiam martyrio rubricatus euolauit ad superos 12. Calendas Maij. Claruit anno Domini 740.

De S. Cobano Episcopo martyre.

CAP. CLXXVI.

COBANVS Episcopus Traiectẽsis, monachus natione Anglicus, B. Bonifacij coadiutor & socius, vir erudit⁹ in diuinis scripturis, & prædicator egregius, morumq; honestate insignis atq; conspicuus, post multos tãdem labores, pro fide Christi effuso cruore sacro, martyr efficitur. Claruit anno Domini 740.

De sancto Gunthero martyre.

CAP. CLXXVII.

GVNTHERVS monach⁹ & discipulus S. Bonifacij Archiepiscopi & martyris, vir deuotus & syncerus, qui lateri boni præceptoris semper adhęrens, cum eo tandẽm pro fide Christi martyr occubuit, Nonis Iunij in Frisia, anno Domini 755.

De sancto Hamundo martyre.

CAP. CLXXVIII.

HAMVNDVS diaconus, monachus & discipulus S. Bonifacij Archiepiscopi & martyris, natione Anglicus, vir sanctus & Deo dilectus, primus ante oẽs in sacro certamine pro fide Christi occubuit, sicut in passione B. Bonifacij legitur, Nonis Iunij, anno Domini 755.

De sancto Hildebrando martyre.

CAP. CLXXIX.

HILDEBRANDVS frater prędicti Hamũdi carnalis, monachus & discipulus S. Bonifacij, ac minister singularis, qui ad mensam ei seruire consueuerat: vir deuotus, & religionis cingulo magnificè decoratus, vnus etiam ex primis extitit, qui in hoc certamine gloriosè occubuerunt, Nonis Iunij, anno Domini 755.

De sancto Haruuolfo martyre.

CAP. CLXXX.

HARTVVOLFVS monach⁹ & discipulus eiusdẽ S. Bonifacij Archiepiscopi, vir & ipse doctus atq; deuotus, cùm sancto viro in vita semper adhærere studuisset, etiã in morte cũ eo martyrio coronatus, euolauit ad æthera, Nonis Iunij, anno Domini 755.

De sancto Adelhero martyre.

CAP. CLXXXI.

ADELLERVS monach⁹ & discipulus S. Bonifacij Archiepiscopi, vir doctus & in diuinis scripturis eruditus, atq; diuini verbi prędicator egregi⁹, simul cum supradictis martyrio coronatus, conscendit ad superos, Nonis Iunij, anno Dñi 755.

De sancto Stierbaldo martyre.

CAP. CLXXXII.

STIERBALDVS monach⁹ & discipulus S. Bonifacij Mogũtini Archiepiscopi sępè dicti & martyris, vir morib⁹ & scientia magnificè ornatus, post multos labores, quos fideliter pdicando impẽderat, vnà cũ sancto magistro socijsq; multis, tãdem martyrio coronatus, de pręsenti exilio trãsiuit ad patriam, Nonis Iunij, anno Dñi 755.

De sancto Vuattaro martyre.

CAP. CLXXXIII.

VVAT-

VVATTARVS monachus & discipulus sancti Bonifacij præsulis & martyris, vir deuotus, & in verbi Dominici prædicatione zelosus, cum sancto pastore prædicationis gratia descendens in Phrisiam, vnà cum cæteris martyrium cõsummauit, Nonis Iunij, anno Domini 755.

De sancto Vualthero martyre.

CAP. CLXXXIIII.

VVALTHERVS monachus & discipulus sancti Bonifacij Archiepiscopi & martyris, cùm esset in eius seruitio continuus, etiam in morte ab eo non est separatus. Nam & ipse in Phrisia martyriũ consummauit, Nonis Iunij, anno Dñi 755.

De sancto Vuutringo martyre.

CAP. CLXXXV.

VVVTRINGVS monachus & discipulus eiusdẽ S. Bonifacij martyris, natione (vt credo) Alemanus, cum supradictis martyr in Phrisia pro fide Christi efficitur, Nonis Iunij, anno Domini 755. Habuit autẽ Bonifacius & alios socios & ministros multos, tam monachos quàm clericos, qui simul cum eo passi sunt, quorũ nomina in libro vitæ sunt scripta, quanuis à nobis ignorentur.

De sancto Burckardo Episcopo.

CAP. CLXXXVI.

BVRCKARDVS Episcopus Herbipolensis ex monacho, natione Anglicus, vir sanctus & Deo dilectus, qui multis fertur claruisse miraculis: sedit in pontificatu Vuirtzburgensi annis nouem, à sancto Bonifacio Mogũtino Archiepiscopo ordinatus. Claruit anno Domini 750. Cuius festum sexto Idus Octobris colitur. Eius autem vita diligenter conscripta est.

De sancto Vuillibaldo Episcopo.

CAP. CLXXXVII.

VILLEBALDVS primus Episcopus Eistetensis, à beato Bonifacio ordinatus, filius regis Anglorum Richardi, cũ patre & fratre regnũ terrenũ contemnens, pro amore Christi peregrinus factus, multis effulsit virtutibus. Hic cùm esset quinq; annorũ, in monasterio, quod Vualdheim vocatur, traditus est: in quo multùm proficiens, vir doctus & sanctus euasit. Post plures verò annos patriam deserens, venit Romam, ac deinde Hierosolymam: visitatisq; multis sanctorum locis, tandem monachus Casinensis efficitur, decimo peregrinationis suæ anno. Tandem à Gregorio Papa tertio in auxilium Bonifacio Archiepiscopo dirigitur, & in Eistetensis Ecclesiæ præsulem consecratur. Eius vita scripta est. Claruit anno Domini septingentesimo quadragesimo. Cuius festum octauo Idus Iulij colitur.

De S. Lutuuino Archiepiscopo.

CAP. CLXXXVIII.

LVTVVINVS Archiepiscopus Treuerensis quinquagesimus septimus, sancti Sabini ex sorore nepos, vir sanctissimæ conuersationis fuit. Hic priùs fuit Dux Lotharingiæ, & cùm omnia cœnobia, quæ reperit destituta præsidijs, dotâsset, cõstruxit aliud monasterium super Saroã, quod Mediolacense dicitur: in quo comam deponens, primùm monachus, ac deindè Abbas ibidem factus est: & postremò, vt diximus, Treuerorũ Episcopus. Claruit annò Domini 730. in eodem cœnobio Mediolacensi sepultus. Cuius festum tertio Calendas Octobris celebratur.

De sancto Vuinbaldo monacho.

CAP. CLXXXIX.

VVINBALDVS monachus Cassinẽsis cœnobij, frater sancti Vuillebaldi Episcopi, & socius peregrinationis eius, veniẽs cũ eo post multos labores ad montem Cassinum, & ibidem monachus effectus, multis effulsit virtutibus. Claruit anno Domini 740.

De sancta Amalberga virgine.

CAP. CXC.

AMALBERGA sanctimonialis, virgo nobilissima, regio genere orta, multas pro castitatis amore persecutiones sustinuit, dum Carolus rex Francorum suo eam vellet toro coniungere, & illa se non pateretur à Christi amplexib⁹ auelli. Multis claruit signis atque virtutibus etiam in pueritia. Fuit enim sanctæ & mũdæ conuersationis, Deoque ab infantia semper deuota. Hanc beatus Vuillebrordus sua cohortatione in Dei amore multùm roborauit, sicut in vita eius legitur, quę satis diligenter & prolixè conscripta est. Moritur autem beata virgo anno Domini 772. Indictione decima, sexto Idus Iulij, ætatis suæ anno 31. Eius corpus in cœnobio sancti Petri in monte Blandinio nostri ordinis, Gandensis territorij, postmodùm translatum est.

De S. Ebbone Archiepiscopo.

CAP. CXCI.

EBBO Archiepiscopus Senonẽsis post beatum Guericũ, qui sancto Vuulfrãmo successit, vir sanctissimæ conuersationis, multis & in vita & post mortẽ claruit virtutibus: qui orbatus parentib⁹, à quibus hæreditatem amplissimã relictam sibi contemnens, in monasterio sancti Petri Senonis monachus factus est. Cuius loci postmodùm Abbas factus, indè ad pontificatũ electus est. Claruit anno Domini 740.

De sancto Eucherio Episcopo.

CAP. CXCII.

EVCHERIVS Episcopus Aurelianensis, vir doctus & sanctus, à Carolo rege ab Episcopatu deponitur, pro eo quòd illi contra Raginfredum eunti, vrbē Aurelianensem præ timore Raginfredi, aperire noluit. Qui sic depositus, in cœnobio sancti Trudonis monachorum conuersationi se subdidit, vbi in sanctitate & virtutibus vsque ad finem perseuerauit. Hic est Eucherius, qui animam eiusdem Caroli Martelli in pœnis vidit inferni, pro eo, quòd militibus suis decimas Ecclesiarum permiserat. Claruit anno Domini 760.

De sancto Lullo Archiepiscopo.
CAP. CXCIII.

LVLLVS monachus & discipulus sancti Bonifacij martyris, & post eum Ecclesiæ Moguntinæ Archiepiscopus secundus, natione Anglicus, vir sanctus & Deo dilectus, præfuit Ecclesiæ Moguntinæ trigintaduobus annis. Hic fundauit monasterium Hirsfeldense, cui præfecit Abbatem sanctum atque venerabilē Sturmum. Claruit anno Domini 775. cuius festum 17. Calendas Nouembris colitur.

De sancto Sturmo Abbate.
CAP. CXCIIII.

STVRMVS primus Abbas Fuldensis, beati Bonifacij martyris ac Præsulis quondàm monachus atque discipulus, vir sanctus, & regularis disciplinæ amator zelosus, multis claruit virtutibus. Moritur anno Domini 779. cuius natale 17. Calēd. Ianuarij colitur. Iacet in Fulda sepultus.

De S. Vuilhardo Archiepiscopo.
CAP. CXCV.

VVILHARDVS primus Episcopus Bremensis, monachus Epternacensis, cùm esset vir sanctissimæ conuersationis, & in diuinis scripturis eruditus, à Carolo imperatore Magno, præfatæ vrbis pontifex primus constitutus est. Claruit anno Domini 780. cuius natale sexto Idus Nouembris colitur. Hic multos ad fidem catholicā sua doctrinā conuertit. Iacet in ecclesia Bremensi sepultus.

De sancto Lutgero Episcopo.
CAP. CXCVI.

LVDGERVS primus Episcopus Monasteriensis sub Archiepiscopo Coloniensi, monachus sancti Benedicti monasterij Beneuentani, vir sanctus & Deo dilectus, tam in vita, quàm post mortem, infinitis claruit virtutibus. Eius corpus in cœnobio Vuerdenensi requiescit. Claruit anno Domini 790. Cuius festum agitur 7. Calendas Aprilis.

De sancto Albino Abbate.
CAP. CXCVII.

ALBINVS Abbas monasterij S. Martini Turonensis, natione Brito, discipulus quondàm venerabilis Bedæ presbyteri, vir doctus & sanctus, virtutū suarum multa legitur dedisse indicia. De quo etiā in secundo libro fecimus iam mentionem. Hic ob doctrinā eximiamq; sanctitatem, apud Carolum Magnum valdè reuerendus fuit & charus, de quo multa bona feruntur. Claruit anno Domini 770. cuius natale 14. Calendas Iunij celebratur.

De sancto Stephano Papa.
CAP. CXCVIII.

STEPHANVS Papa tertius, natione Siculus, monach⁹ cœnobij sancti Chrysogoni Romæ, vir eruditus & sanctus, sedit in Pontificatu annis tribus, mensibus fermè sex: qui, habita synodo, multa ad vtilitatem Ecclesiæ constituit. Claruit anno Domini 770. cuius festum 5. Calendas Ianuarij colitur.

De S. Rabano Archiepiscopo.
CAP. CXCIX.

RABANVS Maurus, ex Abbate Fuldensis monasterij, sextus Archiepiscopus Moguntinus, natione Teutonicus, ex sylua quæ Buconia nominatur, in finibus Franconiæ, de cuius eruditione & excellentia in secundo volumine pauca perstrinximus, non solùm scientia mirabilis, verùm & sanctitatis conuersatione effulsit insignis. De quo monimenta præclara narrantur. Hic in Fuldēsi monasterio vigintiquatuor annis Abbatis gessit officium, quibus & innumerabilia penè conscripsit opuscula, & bibliothecam toto in orbe famosam instruxit. Fuit aūt regularis disciplinæ amator & director zelosus, & multos sub suo magisterio notabiles discipulos enutriuit. Tādem ob quā nescio causam monachorum improbitate offensus, cœnobium deseruit, & ad Imperatorem Lodouicum, Caroli filiū, commigrauit: cum quo longo tēpore permansit. Monachi Fuldēsis cœnobij, pœnitentia ducti, veniam deprecantes, rogabant vt ad monasteriū suū reuerti dignaretur. Sed nō potuerūt, quod postulabat, impetrare. Mansit igitur apud regē vsq; ad obitū Otgarij Archiepiscopi Moguntini, & in eius locū suffectus, annis nouem eandē strenuè rexit Ecclesiam. Moritur anno Domini octingentesimo quinquagesimoquinto.

De sancto Leone Papa.
CAP. CC.

LEO Papa quartus, ex monacho sancti Martini in Vrbe, natione Romanus, sedit in Pontificatu annis octo, mensibus tribus, diebus sex: vir doctus & sanctus, etiam in vita multis effulsit miraculis. De quib⁹ in gestis eius prælucida narrātur. Cla-

Claruit anno Domini 845. cuius festum 6. Calendas Augusti populus concelebrat.

De S. Genesio Archiepiscopo.

CAP. CCI.

Genesius ex Abbate in Francia Bituricensis Archiepiscopus, vir certè religione, pietate, innocentia suo tempore omnium scitu clarissimus, multis miraculis tam in vita, quàm post mortē claruit, sicut in gestis eius scribitur.

De sancto Haymone Episcopo Halberstatensi.

CAP. CCII.

Haymo ex monacho Fuldensi Hersfeldensis cœnobij Abbas, & deindè Halberstatensis Ecclesiæ tertius Episcopus, vir doct⁹ & sanctus, de quo in secundo libro huius operis præfati sumus, rexit Ecclesiam Halberstatensem annis 13. Tandèm post multos labores & continua sanctitatis exercitia migrauit ad Dominum, sepultus in ecclesia sancti protomartyris Stephani in ciuitate prædicta. Claruit anno Domini 840.

De S. Hildulpho Archiepiscopo.

CAP. CCIII.

Hildulphus Archiepiscopus Treuerensis quinquagesimusnonus, à Pipino patre Caroli antistes factus, multa bona fecit. Hic fundauit monasterium sancti Maximini, & pro cētum monachis præbendauit. Fundauit etiam tres cellas in saltu Vosagi, in quarum media, relicto Episcopatu, ipse Abbas effect⁹, requiescit, multis miraculis clarus. Claruit anno Domini 730. Cuius festū agitur quinto Idus Iulij.

De sancta Anastasia Abbatissa.

CAP. CCIIII.

Anastasia monasterij sanctæ Irminæ in Horreo Treuerēsi Abbatissa tertia, virgo sanctissimæ conuersationis, multis effulsit clara virtutibus, quemadmodùm in eius gestis reperitur. Claruit anno Domini 760. cuius natale quinto Idus Septembris festiuatur.

De sancta Basilissa Abbatissa.

CAP. CCV.

Basilissa sanctimonialis, fœmina præclaræ opinionis & meriti, beatæ Anastasiæ iam dictæ discipula, tam sanctæ & innocentis vitæ extitit, vt etiam in vita claruerit magnis virtutibus. Post mortem verò beatæ Anastasiæ ipsa in Abbatissam quartam omnium consensu in Horreo Treuerensi electa est. Quo suscepto regimine, qualem se exhibuerit omnibus, quàm humilem, quàm piam, quàm deniq; pro disciplina regulari zelosam, quis sermo explicabit? Nihil illi defuit, quod industria regularis magisterij requirit. Claruit autem anno Domini 780. Cuius festum agitur 5. Decembris.

De sancta Erentrude Abbatissa.

CAP. CCVI.

Erentrudis Abbatissa Saltzburgensis, neptis beati Ruperti eiusdem vrbis Episcopi, virgo sanctissimæ cōuersationis, innumerabilibus fertur claruisse virtutibus. Eius festum pridiè Calendas Iulij agitur.

De sancto Altfrido Episcopo.

CAP. CCVII.

Alfridus ex monacho Corbeiensis cœnobij, quartus Episcopus Hildeshemensis, vir sanctus & Deo dilectus, construxit maiorem Ecclesiam ibidèm, in qua etiā iacēt sepultus. Claruit anno Domini 840. & rexit Ecclesiam præfatā 28. annis.

De sancto Anscario Episcopo.

CAP. CCVIII.

Anscharius ex monacho Corbeiensis cœnobij, primus Archiepiscopus Bremensis, vir sanctus & prædicator egregius, sua dulci conuersatione & doctrina Danos cōuertit ad Christum, multasque fundauit ecclesias. Rexit Ecclesiam Bremensem annis 34. in eadem sepultus. Claruit anno Domini 840. Cuius festum tertio Nonas Februarij agitur.

De sancto Meginrado martyre.

CAP. CCIX.

Meginradus monachus Augiensis cœnobij, vir doctus & sanctus, vt omnipotenti Deo tantò synceriùs seruiret, quantò ab hominibus segregatus, secretiùs viueret, de sui Abbatis licentia eremum petiuit, & in Nigra sylua multis annis solitarius habitauit. Tandèm in cellula sua à duobus latronibus occisus, martyr efficitur, & infinitis miraculis illustratur. Eius inclyta gesta habentur. Compleuit autem martyrium anno Domini 860. duodecimo Calendas Februarij.

De sancto Remberto Archiepiscopo.

CAP. CCX.

Rembertus ex monacho Corbeiēsis cœnobij, Archiepiscopus Bremēsis secundus, vir sanctæ conuersationis, fide, innocentia, & pietate singularis, magnis enituit signis. Rexit Ecclesiam Bremensem strenuè nouem annis. Claruit anno Domini octingentesimo & septuagesimo. Eius festum agitur pridiè Nonas Februarij.

De sancto Radulpho Episcopo.

CAP. CCXI.

RADVL-

RADVLPHVS Archiepiscopus Bituricensis, ex Abbate sancti Medardi Suessionēsis, vir sanctus & in diuinis scripturis valdè eruditus, magnis virtutibus clarus effulsit. Claruit anno Domini 845. cuius festum agitur 7. Calendas Iulij.

De sancto Ioanne Scoto martyre.

CAP. CCXII.

IOANNES Scotus monachus Malbesberiensis in Anglia, vir doctus & religiosę conuersationis, cuius etiam in secundo volumine fecimus mentionem, apud Carolum Caluum Imperatorem magno in precio fuit: qui tandem martyrio coronatus, à morte transiuit ad vitam. Confossus enim graphijs puerorum, quos docebat, nescio quo instigante, post mortem multis claruit signis. Legi autem in quadam scriptura, quòd fuerit Episcopus Mykelenburgensis sub Bremensi. Eius natale colitur 4. Idus Nouembris. Claruit anno Domini 880. sub Carolo Caluo, & vixit adhuc multis annis post eum. Alij volūt, quòd claruerit sub Henrico quarto, anno Domini 1060. Sed prior opinio mihi videtur chronicis consentanea, & ideò verior. Nisi fortè duo fuissent vno martyrij genere diuersis temporibus interempti.

De sancto Bernone Abbate.

CAP. CCXIII.

BERNO fundator & primus Abbas Gigniacensis monasterij in Burgundia, vir certè fide & religione præclarissimus, nobili genere ortus, multis virtutibus insignis effulsit. Fundauit etiam monasterium Cluniacense toto orbe famosum, cui præfecit Odonem virum totius literaturę & sanctitatis illustrem. Claruit anno Domini nongentesimo.

De S. Adelgario Archiepiscopo.

CAP. CCXIIII.

ADELGARVS ex monacho Corbeiensis cœnobij Bremensis Archiepiscopus, vir doctus & sanctus, rexit Ecclesiam sibi commissam strenuè viginti annis, & fuit tertius in ordine archiepiscopus. Volunt tamen alij, quòd fuerit septimus. Claruit anno Domini 890. Cuius festum Idibus Maij colitur.

De sancto Odone Abbate.

CAP. CCXV.

ODO monachus & discipulus præfati sancti Bernonis, Abbas Cluniacensis cœnobij ab eo primus constitutus, tanta sanctitate & religione clarus enituit, vt etiā in vita miraculis coruscarit. Ordinem sancti Benedicti penè collapsum, mirificè restaurauit, ac de nouo multa construxit cœnobia. Claruit anno Domini 920. Eius festum 13. Calendas Decēbris agitur.

De S. Vuimone Archiepiscopo.

CAP. CCXVI.

VVIMO ex monacho Corbeiensis cœnobij, nonus Archiepiscopus Bremensis, vir sanct⁹ & deuotus, fide & opere præcipuus, & egregius prædicator: postꝗ rexisset Ecclesiam Bremensem decem & octo annis, resignauit officium, & secessit in Gothiam, amore Christi annuntiās & prædicans illis populis verbū Dei, vbi & tandem mortuus, miraculis coruscauit. Claruit anno Domini 920.

De sancto Vuiberto monacho.

CAP. CCXVII.

VVIBERTVS monachus & fundator Gemblacensis cœnobij, cùm esset vir secundùm seculi dignitatē nobilis & diues, cingulū militiæ mundanæ deponens, sanctum monasticæ disciplinæ habitum assumpsit. Eius vitā Sigebertus monachus eiusdē cœnobij, gemino stylo descripsit. Claruit anno Domini 920.

De sancto Adamaro Abbate.

CAP. CCXVIII.

ADAMARVS post Odonem secundus Abbas Cluniacensis monasterij, vir in scripturis sacris eruditus, morū conuersione sanctissimus, lumine oculorum orbatus, velut alter Iob, in medio fratrū suorum exemplar patientiæ & humilitatis enituit. Claruit anno Domini 932. Cuius festum agitur apud Cluniacenses Idibus Septembris.

De sancto Sunderoldo Episcopo martyre.

CAP. CCXIX.

SVNDEROLDVS ex monacho Fuldensis cœnobij, nonus Archiepiscop⁹ Moguntinus, vir sanctus & Deo amabilis sacerdos, rexit Ecclesiam Mogūtinam tribus annis. Eo tempore Nortmanni vastabant Germaniā, à quibus hic pontifex sanctissimus Vuormatiæ coronatus martyrio 6. Calēdas Iulij, qui fuit Sabbato, anno Domini 891.

De sancto Maiolo Abbate.

CAP. CCXX.

MAIOLVS quartus Abbas Cluniacensis cœnobij, vir fide & opere clarissimus, sexto anno cōuersionis suæ, Adamaro cedente propter corporis inualitudinem & visūs amissionem, pastor Dominici gregis cōstitutus, multis virtutibus & signis enituit. Claruit anno Domini 960. Cuius festum quinto Idus Maij colitur.

De S. Dūstano Archiepiscopo.

CAP. CCXXI.

DVNSTANVS ex Abbate Glasconiensis cœnobij Archiepiscopus Cantuariensis, vir sanctissimæ cōuersationis, adhuc

huc viuens miraculis infinitis clarus effulsit. Eius vitam Osbertus monachus claro stylo descripsit. Moritur 4. Calendas Iunij, anno Domini 988. ætatis suæ, 70. Patriarchatûs autem sui anno 33.

De sancta Mathilde Abbatissa.

CAP. CCXXII.

MATHILDIS filia regis Henrici Imperatoris primi, soror beati Brunonis Coloniensis Archiepiscopi, fundatrix & prima Abbatissa monasterij sancti Seruatij in Saxonia: virgo sanctæ conuersationis, multis effulsit clara virtutibus. Ad hanc Vuindichinus monachus Corbeiensis, historiam & gesta Saxonum scripsit. Claruit anno Domini 930.

De sancto Vdalrico Episcopo.

CAP. CCXXIII.

VDALRICVS ex monacho sancti Galli, Episcopus Augustēsis, vir sanctissimæ cōuersationis, claruit multis & penè infinitis miraculis, tam in vita, quàm etiā post mortē. Eius gesta satis diligenter conscripta sunt. Moritur quarto Nonas Iulij, anno Domini 973. Episcopatûs sui quinquagesimo, ætatis suæ 83. sub Ottone secundo Imperatore, Indictione 1.

De sancta Vuiberade virgine.

CAP. CCXXIIII.

VVIBERADIS sanctimonialis fœmina, apud monasterium sancti Galli pro Christi amore inclusa, die noctuque orationibus, ieiunijs, ac vigilijs vacans, ad tantam gratiam diuinæ contemplationis ascendit, vt spiritu prophetiæ illustrari meruerit. Hæc prædixit, beatū Vdalricum Augustensem futurum Episcopum. Claruit anno Domini 920.

De sancto Eberhardo monacho.

CAP. CCXXV.

EBERHARDVS monachus & solitarius apud cellam sancti Meginradi martyris in sylua, quæ dicitur Vmbrosa, nunc ad Eremitas, vir sanctæ conuersationis, & beati Vdalrici supradicti antistitis familiaris amicus: cùm esset Decanus Argentinensis, diuina vocatione & reuelatione ad conuersionem in prædicto loco venit: vbi multa religione & sanctitate enituit, mortemq; longè antè præsciens suam, beato Vdalrico lachrymanti prędixit. Habuit secū Gregoriū quendam presbyterū regis Angliæ filiū, virū magnæ sanctitatis, eiusdem cōuersationis & habitûs: quem etiam diuina vocatione illuc nouimus aduenisse. Claruerūt in eodem loco anno Domini 945.

De sancto Adelboldo Episcopo.

CAP. CCXXVI.

ADELBOLDVS discipulus & monachus beati Dunstani Abbatis in monasterio Glasconiensi, deindè Abbas Abbendoniensis, & posteà Episcopus Vuintoniensis: vir certè literarum studio & morum honestate clarissimus, multa & mirādalegitur patrâsse opera, ordinemq; monasticum reformauit in multis locis collapsum. Claruit anno Domini 980.

De sancto Osuualdo Episcopo.

CAP. CCXXVII.

OSVVALDVS ex monacho Floriacensis cœnobij Episcopus Vuingoriensis, & pòst Eboracensis Archiepiscopus, vir multarum virtutum, doctus & sanctus, fundator monasteriorum egregius, non infimum loci creditur obtinere apud Deum inter sanctos ordinis nostri Patres. Claruit anno Domini 980.

De sancto Adelberto martyre, Episcopo.

CAP. CCXXVIII.

ADELBERTVS, qui & Vuitech, ex monacho sancti Bonifacij Romæ Pragēsis Episcopus, vir fide & opere præclarus: sua prædicatiòne primò Gillam Hungariæ reginam, deindè ipsum regem Stephanum, & totam Pannoniam ad fidem Christi conuertit. Tandèm in Prussia prædicans verbum Dei, pro fide catholica martyrio coronatus, transijt ad vitam, anno Domini 995. nono Calendas Maij.

De sancto Vuolfgango Episcopo.

CAP. CCXXIX.

VVOLFGANGVS ex monacho Treuerensi Episcopus Ratisponensis, vir sanctus & Deo dilectus, multis virtutibus insignis, vsque in hodiernum diem infinitis coruscat miraculis, non solùm in loco sepulturæ suæ, verùm vbicunquè meritum eius ex fide inuocatur. Hic sanctum Vdalricum Episcopum Augustensem sepulturæ tradidit, quia se mutuò singulariter dilexerunt. Claruit anno Domini nongentesimo septuagesimo. Cuius festū secundo Calendas Nouembris agitur.

De sancto Brunone martyre.

CAP. CCXXX.

BRVNO Archiepiscopus Ruthenorū, ex monacho cuiusdam cœnobij in Italia, vir moribus & conuersatione sanctissimus, doctrina quoquè & scientia scripturarum valdè præclarus: cùm verbum Dei prædicaret in Prussia, & multis claresceret signis, à Prussis multis supplicijs affectus, & pedibus manibusque abscissis, postremò capite plexus, ascendit ad cælos, anno Domini millesimo octauo.

De sancto Mederico Abbate.
CAP. CCXXXI.

MEDERICVS Abbas monasterij in ciuitate Eduæ, vir tam sanctæ conuersationis, vt & viuens, & mortuus, infinitis claruerit miraculis, sicut in historia vitæ eius diligenter conscripta, reperitur. Iacet sepultus Parisijs, cuius festum agitur quarto Calendas Septembris. Eius corpus de terra leuatum est anno Domini 984. quarto Calendas Septembris.

De sancto Beruuardo Episcopo.
CAP. CCXXXII.

BERVVARDVS Episcopus Hildeshemensis tertiusdecimus, vir sanctus & Deo dilectus, multis clarus virtutib⁹, fundauit monasterium sancti Michaëlis ibidem, in quo monachus conuersatus, tandem sepultus est. Claruit anno Domini 990. cuius festum colitur 14. Calēdas Decembris.

De sancto Othmaro Abbate
CAP. CCXXXIII.

OTHMARVS Abbas apud sanctū Gallum, multas pro Christi amore sustinuit iniurias, maximè à peruersis fratribus, quorum tandem factione adeò vexatus est, vt in exilium, falsò accusatus, secedere cogeretur. Huius sanctitatē innumera signa probauerūt, sicut in vita ipsius legitur. Huius festū celebratur 16. Calēdas Decembris.

De sancto Deocaro Abbate.
CAP. CCXXXIIII.

DEOCARVS monach⁹ & Abbas Heydenhemensis in diœcesi Eistetensi, vir valdè venerabilis, scientia scripturarū & religione monasticæ conuersationis insignis, multis effulsit virtutibus. Eius festū 7. Idus Iunij agitur. Sacræ autem reliquiæ eius, Nurenbergæ habentur.

De sancto Odilone Abbate.
CAP. CCXXXV.

ODILO Abbas quintus Cluniacensis, post sanctum Maiolum rexit idem cœnobium 56. annis, vir miro religionis feruore spectabilis, & multis virtutibus signisq; præclarus. Cuius vitam Petrus Damiani descripsit, petente Hugone Cluniacensi Abbate. Moritur tandem plenus dierum & bonorum operum, anno videlicet Dominicæ incarnationis 1048. ætatis suæ, 87. prima die mensis Ianuarij.

De sancto Godhardo Episcopo.
CAP. CCXXXVI.

GODHARDVS Episcopus Hildeshēmēsis quartusdecimus ex Abbate Altahensi, vir sanctæ conuersationis, natione Bauarus fuit: eius vita virtutibus plena, scripta habetur. Claruit circa annos Domini 1030. Cuius festum agitur tertio Nonas Maij.

De S. Elphego Archiepiscopo.
CAP. CCXXXVII.

ELPHEGVS ex Abbate monasterij in Anglia, quod Balneum dicitur, primùm episcopus Vuintoniensis, ac deindè Cantuariensis Archiepiscopus, vir fide, spe & charitate eximius, qui tantum in Dei amore profecit, vt ad martyrij gloriam prouectus sit, quemadmodùm in eius Legenda scriptum est. Claruit anno Domini 1010. Cuius festum 13. Calēdas Maij colitur.

De sancto Simeone monacho.
CAP. CCXXXVIII.

SIMEON monach⁹ cœnobij beatæ Mariæ virginis in Bethlehem, ac posteà pro Christi amoris dulcedine Treueris inclusus à Poppone Archiepiscopo Treuerensi, qui illum de terra sancta Treuerim propter eximiam sanctitatē eius adduxerat, natione Syracusan⁹ in Sicilia, vir multarum virtutum fuit: ad cuius sepulcrum infinita miracula facta leguntur. Eius vitam eleganti stylo conscripsit Eberuuinus Abbas Treuerensis, ad Popponem prǣfatum Archiepiscopū. Claruit anno Domini millesimo decimo. Cuius festum agitur Calendas Iunij.

De sancto Gerardo martyre.
CAP. CCXXXIX.

GERARDVS ex monacho Episcopus Morisenus in Hungaria, vir doctus & sanctus, qui ad lucrandas Christo animas, totum conuertens desiderium, postquàm multos verbo & exemplo conuertit, ab infidelibus diris supplicijs affectus, martyr felix transmigrauit ad cælos. Claruit anno Domini millesimo vigesimo.

De sancto Vuilhelmo Abbate.
CAP. CCXL.

VVILHELMVS Abbas Diuionensis, vir doctus scientia scripturarum, & morum honestate insignis, magno zelo regularis disciplinæ feruens, multis virtutibus clarus enituit, quemadmodùm in gestis ipsius scriptum inuenitur. Claruit anno Domini millesimo vicesimo.

De sancto Helia Abbate Coloniensi.
CAP. CCXLI.

HELIAS Abbas monasterij sancti Pantaleonis in Colonia, natione Scotus, vir prudens & sanctus, cuius merita etiam post mortem in multis fuerūt comprobata: religionis feruentissimus obseruator, multa bona fecit in ordine. Cuius

us tanta erat industria, vt duo nostri ordinis monasteria pariter regeret in Colonia, sancti Pantaleonis videlicet, & sancti Martini, non paucas à peruersis sustinuit iniurias. Moritur anno Domini millesimo quadragesimosecundo, pridiè Idus Aprilis.

De sancto Poppone Abbate.

CAP. CCXLII.

POPPO Abbas Stabulensis, vir in diuinis scripturis erudit⁹, & religione morum clarissimus, sanctitatis suæ monimenta copiosa reliquit. Eius gesta habentur. Claruit anno Domini millesimo vicesimo. Eius festum agitur 8. Calendas Februarij.

De S. Bardone Archiepiscopo.

CAP. CCXLIII.

BARDO ex Abbate Virdunensi, vel (vt alij scribũt) Hirsfeldensi, Archiepiscopus Moguntinus, post sanctũ Bonifacium vicesimus, vir sanctissimæ conuersationis, rexit Ecclesiam Mogũtinam 29. annis. Moritur anno Domini 1051. quarto Idus Iunij.

De sancto Amnichado monacho.

CAP. CCXLIIII.

AMNICHADVS monachus Fuldensis, natione Scotus, cùm ferueret magno desiderio solitudinis & amoris Christi, apud Fuldam monasterium solitarius fuit inclusus, ad cuius meritum declarandum visa sunt lumina, & psalmodia super eius sepulcrum cælitus missa audita. In eius autem cellula Marianus Scotus decem annis postmodùm inclusus habitauit. Moritur anno Domini 1043. 3. Calendas Februarij.

De sancto Richardo Abbate.

CAP. CCXLV.

RICHARDVS Abbas Virdunensis, vir in diuinis scripturis valdè doctus & eruditus, suo tempore tam sciẽtia, quàm sanctitate cunctis venerabilis, multa suæ religiositatis monimenta reliquit, quæ apud suos satis diligenter scripta ferũtur. Claruit anno Domini 1020.

De sancto Claro Abbate.

CAP. CCXLVI.

CLARVS Abbas cœnobij sancti Marcelli, vir doctrina & morum sanctitate insignis, multis virtutibus in vita, & post mortem (iuxta nomen suum) clarus effulsit, quemadmodùm in gestis eius habetur. Huius festum colitur Calendis Ianuarij.

De sancto Egelnoto Episcopo.

CAP. CCXLVII.

EGELNOTVS ex monacho in Anglĩa Archiepiscopus Cantuariensis, vir sapientia & sanctitate clarissimus, magnos in Ecclesia DEI vtiliter impendit labores, & plura sanctitatis suę vestigia reliquit. Claruit anno Domini millesimo vicesimo. Cuius gesta habentur.

De sancto Adelhardo Abbate.

CAP. CCXLVIII.

ADELHARDVS Abbas in Frãcia monasterij Corbeiensis, Caroli Magni (vt ferunt) cognatus, vir sapientissimus atque sanctissimus, virtutum suarum magna indicia dedit. Hic fundauit monasterium sancti Viti Corbeiense in Saxonia. Claruit anno Domini octingentesimo. Cuius festum colitur quarto Nonas Ianuarij.

De sancto Remoldo martyre.

CAP. CCXLIX.

REMOLDVS monachus Conuersus monasterij sancti Pantaleonis, vir sanctæ cõuersationis & magni meriti, post multos pro Christi amore labores, martyrio rubricatus, euolauit ad cælos septimo Idus Ianuarij. Hic fuit filius cuiusdã Haymonis militis, & eius natale in Tremona ciuitate, maxima celebritate agitur.

De sancta Vualpurge Abbatissa.

CAP. CCL.

VVALBVRGIS Abbatissa in Heidenhem Eistetensis diœcesis, soror sancti Vuillibaldi Episcopi, natione Anglica, virgo sanctissimæ conuersationis, multis virtutibus & signis clara enituit, cuius inclyta gesta diligenter conscripta sunt. Claruit circa annos Domini septingentos quinquaginta. Obijt quinto Calendas Martij. Sed ad Eistat translata est Calendis Maij, quãdò etiã eius festiuitas agitur.

De sancto Lauriomaro Abbate.

CAP. CCLI.

LAVRIOMARVS Abbas Carnotensis, vir eximiæ sanctitatis & multarũ virtutum, intantùm Deo dilectus, vt etiam spiritu prophetiæ fuerit illustratus. Hic diuino spiritu edoctus, discernebat denarios iniustos per vsuram acquisitos, ab illis quos iustitia acquisiuit, illos respuendo, istos recipiendo. Eius festum 14. Calendas Februarij agitur.

De sancto Agnello Abbate.

CAP. CCLII.

AGNELLVS abbas monasterij Neapolitani, vir sanctus & Deo dilectus, ouium Dominicarũ idoneus pastor, multis fertur claruisse virtutibus: qui & merito vitæ, & sapientia doctrinæ multos ab iniquitate auertit. Eius festum colitur 19. Calendas Ianuarij.

De sancto Cypriano Abbate.

CAP. CCLIII.

CYPRIANVS Abbas monasterij Petragoricensis, vir scientia & morū sanctimonia valdè venerabilis, suæ sanctitatis monimenta ingentia reliquit. Eius festum agitur 5. Idus Decembris.

De sancto Sola monacho.
CAP. CCLIIII.

SOLA, Abbas in diœcesi Eistetensi, natione Anglicus, & discipulus sancti Bonifacij martyris, vir sanctitatis eximiæ & multarum virtutum, beato Vuillibaldo amicissimus fuit, cuius auxilio fundauit monasteriū, in quo multitudinem seruientium Deo monachorum congregauit. Circa annos autem Domini septingentos sexaginta claruit. Cuius festum agitur 4. Nonas Decembris.

De sancto Ratbodo Episcopo.
CAP. CCLV.

RADBODVS ex Episcopo Traiecti inferioris monachus, diuinarū scripturarum eruditissimus interpres, cuius multa extant præclara opuscula: magna sanctitate insignis effulsit, sicut in gestis eius diligenter conscriptis inuenitur. Claruit circa annos Domini nongentos. Cuius festum tertio Calendas Decēbris agitur.

De sancto Vulgiso Episcopo.
CAP. CCLVI.

VVVLGISVS ex Abbate Lobiēsis cœnobij, Episcopus ibidem, vir sanctæ ac religiosissimæ cōuersationis, cuius multa feruntur insignia facta, monachorū & rector & imitator egregius fuit. Eius festū celebratur 2. Nonas Februarij.

De sancto Seuerino Abbate.
CAP. CCLVII.

SEVERINVS monachus & Abbas Agaunensis, vir sanctus, & infinitis miraculis clarus, sicut in gestis eius diffusè scriptis inuenitur, magnum fructum in monasticis disciplinis exhibuit. Eius festū colitur tertio Idus Februarij.

De sancto Paulo Episcopo.
CAP. CCLVIII.

PAVLVS ex monacho cœnobij Tholeiensis in diœcesi Treuerensi, Episcopus Virdunensis sub Treuerensi, vir doctus & sanctus, non parùm in vtroq; statu pro DEI gloria profecit. Festum eius agitur 6. Idus Februarij.

De sancta Cunegunda virgine.
CAP. CCLIX.

CONEGVNDIS imperatrix & monialis cœnobij Consugiensis, virgo sanctissimæ conuersationis, de qua multa stupenda narrantur, sancti Henrici Imperatoris vxor fuit multis annis, & tamen semper virgo permansit. Post Imperatoris mortem, cœnobium ab omnibus curis soluta intrauit. Eius sancta conuersatio scriptis commendata est. Claruit anno Domini millesimo vicesimo. Cuius festū est quinto Nonas Martij. Sepulta est Bambergę in Ecclesia maiori, quam ipsa & sanctus Imperator fundauerunt.

De sancto Theodulpho.
CAP. CCLX.

THEODVLPHVS Abbas in monte Hor, vir sanctæ cōuersationis & innocentis vitæ, multis virtutibus clarus effulsit. Huius corpus non ante multos annos repertum integrum & incorruptum, cum magno honore Treueris apud Prædicatores reconditum est in summo altari. Hæc inuentio celebratur pridiè Calendas Martij.

De sancto Meginbodo Abbate.
CAP. CCLXI.

MEGENBODVS monachus Frislariensis, & Abbas in Burbach Moguntinensis, vir doctus & sanctus, qui suis sanctis exhortationibus & exēplis multos ad bonæ conuersationis viam reuocauit, magnis fertur virtutibus claustralem ornâsse disciplinam. Eius autem festum agitur 17. Calendas Aprilis.

De sancto Amuluuino Abbate.
CAP. CCLXII.

AMVLVVINVS Abbas Lobiensis, & postmodùm ibidem Episcopus, vir sciētia & religione clarissimus, fertur sanctitatis suæ & doctrinæ plurima monimēta reliquisse. Fuit enim contemptor mundi fortissimus, & omnibus virtutibus bonorum operum insignis. Festum eius colitur septimo Calendas Februarij.

De sancto Vuirone Episcopo.
CAP. CCLXIII.

VVIRO ex monacho Episcopus in Anglia, vir sanctus & Deo dilectus, episcopatum deseruisse dicitur, nescio ob quam causam: creditur autem, quòd propter populi ceruicem durissimam, qui nec verbis, nec exemplis ab iniquitate sua potuit auerti. Vndè vir sanctus nè tempus inutiliter expēnderet, venit posteà in Germaniam: vbi in quodam cœnobio sancti Petri monasticis disciplinis se submisit, & Abbatis officium non recusauit. Cuius festum agitur octauo Idus Maij.

De sancta Benedicta Abbatissa.
CAP. CCLXIIII.

BENEDICTA Abbatissa in Suueſtrensi cœnobio, fœmina sanctæ vitæ & magnæ religionis ac puritatis, multas suo exemplo Christo sponsas in eodē cœnobio adunauit. Eius festum celebratur 16. Calendas Decembris.

De

De sancto Pirmino Episcopo.
CAP. CCLXV.

PIRMINIVS Episcopus Meldensis sub Archiepiscopo Senonensi, vir sanctissimæ vitæ, qui multis signis & virtutibus in hac vita clarus effulsit: sed nunc in cælesti maiori & ineffabili gloria exultat coronatus. Hicante Episcopatum fuit Abbas Augiensis cœnobij in Alemania. Eius festum agitur 3. Nonas Nouembris, quo videlicet die transiuit ad cælos.

De sancta Notburga virgine.
CAP. CCLXVI.

NOTBVRGIS sanctimonialis in Capitolio Coloniensi, virgo sanctę vitæ, & magni apud Deum meriti, multis effulsit clara virtutibus. Cuius festum agitur pridiè Calendas Nouembris. Moniales autem eiusdem monasterij, post longa tempora abiecerunt regulam sancti Benedicti, vt, quæ sine lege peccant, sine lege iudicentur.

De sancto Albuino Episcopo.
CAP. CCLXVII.

ALBVINVS monachus in Hybernia, vir sanctæ conuersationis, flagrans amore peregrinationis, deseruit dulce natale solum, veniensque in Germaniam, multos sua prædicatione populos Christo acquisiuit: deindè, vt ampliorem prædicationis fructum faceret, Romani pontificis authoritate Frislariensis ordinatur Episcopus in oppido Burbach. Sed dudùm cessauit Episcopatus ibidèm. Festum eius agitur septimo Calendas Nouembris.

De sancto Dodone Abbate.
CAP. CCLXVIII.

DODO monachus Lobiensis, & posteà Abbas Vuaslarẽsis cœnobij, vir sanctus & Deo deuotus, atq; monasticæ disciplinæ propagator magnificus, magnis fertur claruisse virtutibus. Cuius festum celebratur 4. Calendas Nouembris.

De sancto Candedo monacho.
CAP. CCLXIX.

CANDEDVS monach⁹ monasterij Fõtanellẽsis, vir sanctissim⁹, & cũ omni honore celebrandus, multis signis atq; virtutibus in vita pariter & in morte clarus fuit, sicut ea, quæ de ipso scripta sunt, magnifica opera testantur. Corpus eius sacratum in præfato cœnobio Fontanellæ, in magna reuerentia habetur reconditum. Cuius festum agitur duodecimo Calẽdas Nouembris.

De sancto Gerhardo Abbate.
CAP. CCLXX.

GERHARDVS Abbas Promensis, vir totus Deo deditus, & regularis disciplinæ amator pręcipuus, multarum virtutum patrator eximius fuit, queadmodùm in eius gestis reperitur. Eius festum agitur 5. Nonas Octobris.

De sancto Humberto monacho.
CAP. CCLXXI.

HVMBERTVS monachus & Prior cœnobij in Burbach prope Frislariense oppidum, vir sanctus atq; eruditus, atq; regularis disciplinæ zelosus amator, sua sanctissima cõuersatione Deo valdè complacuit. Cuius festum agitur Nonis Octobris.

De sancto Vigore Episcopo.
CAP. CCLXXII.

VIGOR ex monacho cœnobij sancti Vedasti Attrabacensis, Episcopus Baiocasmẽsis sub Archiepiscopo Rothomagensi, vir sanctissimæ vitæ & conuersationis, multis claruit miraculis, & discipulos innumeros penè Christo acquisiuit. Eius gesta habentur. Cuius festum agitur Calendis Nouembris. Claruit longè retrò temporibus, circa annos Domini 600.

De sancto Ambrosio Abbate.
CAP. CCLXXIII.

AMBROSIVS Abbas Augaunensis cœnobij, vir inæstimabilis sanctitatis, multos suo exemplo & doctrina ad iustitiam erudiuit, sicut in vita eius diligenter cõscripta inuènitur. Cuius festum agitur Calendis Nouembris.

De sancto Deusdedit Abbate.
CAP. CCLXXIIII.

DEVSDEDIT Abbas Cassinensis cœnobij, vir doctus & sanctus, cuius multa præclara extant monimenta, cùm esset bonis operibus & eleemosynarum largitionibus intentus, fama sanctitatis eius longè lateq; diuulgata est. Vnde Sicardus Beneuentanorum Tyrannus, sperans se multam ab eo recepturum pecuniam, quã sibi denegata, sanctum virum cepit, ponens in carcerem: vbi post multos squalores, famem & sitim, tandèm martyr beatus occubuit. Ad cuius sepulcrum multi languentes sanitatem corporis & animæ receperũt. Eius festum agitur 7. Idus Octobris, quo die videlicet mortuus est. Claruit anno Domini 840.

De beato Syluestro monacho.
CAP. CCLXXV.

SYLVESTER monachus Nouiomensis, vir magnæ humilitatis & obedientiæ, qui velut speculum lucens, omnibus virtutibus plenum, inter fratres multos suo sancto exemplo in Dei amore roborauit. Eius gesta habentur. Cuius festum agitur 15. Calendas Maij.

De sancto Ruperto Abbate.
CAP. CCLXXVI.

RVPERTVS Abbas Casedei, pater trecentorum monachorum, qui tam verbo quàm exemplo multos ab iniquitate auertit, totus ad Deum anhelans, infinita sanctitatis suæ monimenta posteris ostendit. Eius gesta inclyta habentur. Cuius festum agitur 8. Calendas Maij.

De sancto Erenberto Episcopo.

CAP. CCLXXVII.

ERENBERTVS ex monacho Fontanellæ, Episcopus Tolosan⁹, vir vitæ valde venerabilis, & ornatu multarum virtutum insignis, ouium Christi pastor peridoneus, quàm sanctus, quamque reuerendus sit, infinita penè miracula ostendunt: de quibus in gestis eius plena relatio fit. Eius festum agitur pridie Calendas Maij.

De sancto Vuilhelmo monacho.

CAP. CCLXXVIII.

VVILHELMVS monachus cœnobij Gellonensis, vir nobilis secundùm seculum, quia Comes: sed multò nobilior secundùm Deum, quia humilis, obediens, & mundi contemptor, magnis virtutibus clarus enituit. Hic tantæ sanctitatis & meriti fuit apud Deum, vt ardentem clibanum scapulari purgans, nec ipse læderetur in aliquo, nec vestimentum. Multa de eius conuersatione miranda narrantur. Claruit circa annos Domini 900. Cuius festum agitur quinto Calendas Iunij.

De sancto Caprasio Abbate.

CAP. CCLXXIX.

CAPRASIVS Abbas Lirinensis monasterij, vir maximæ humilitatis & mansuetudinis, regularis disciplinę zelosus obseruator, magna sanctitatis suæ monimenta reliquit. Eius gesta habentur. Cuius festum agitur Calendis Iunij.

De sancta Hadeloga Abbatissa.

CAP. CCLXXX.

HADELOGA monialis & Abbatissa, monasterij Rinckingēsis, virgo sanctæ & innocentis vitæ, & virtute humilitatis singulariter insignis, quanti sit apud Deū meriti, crebris atque clarissimis monimētis indicauit. Cuius festum agitur quarto Nonas Februarias.

De sancto Vualafrido Abbate.

CAP. CCLXXXI.

VVALFRIDVS monachus & Abbas cœnobij Palatioli, (quod dudùm esse desijt) vir sanctus & Deo dilectus, fertur sanctitatis magnifica reliquisse indicia, quæ studiosi lectores possunt inquirere. Cuius festum agitur 15. Calendas Maij.

De sancta Landrada Abbatissa.

CAP. CCLXXXII.

LANDRADA monialis virgo & Abbatissa cuiusdā cœnobij in diœcesi Leodiensi, cuius vocabulum iam mihi non occurrit: multis virtutibus clara enituit, cuius meritum declarant infinita miracula, quibus & in vita & post mortem multis coruscauit. Eius festum agitur 8. Idus Iulij. Translatio autem 14. Calendas Aprilis.

De sancto Iohanne Abbate.

CAP. CCLXXXIII.

IOHANNES Abbas monasterij Pennatensis, vir doctus & sanctus, cuius virtus charitatis & pietatis in pauperes, præcipua laude prædicatur, monachos suos verbo & exēplo magnificè legitur instruxisse. Cuius festum agitur quarto Calendas Aprilis.

De sancto Gregorio Episcopo.

CAP. CCLXXXIIII.

GREGORIVS ex Abbate Traiectensis cœnobij, Episcopus ibidem, vir sanctissimæ conuersationis, doctor & prædicator egregius, multos sua doctrina populos conuertit ad Christum: cuius virtutum insigne cum laude prædicatur. Eius festum agitur 12. Calendas Ianuarij.

De sancta Vualtrude Abbatissa.

CAP. CCLXXXV.

VVALTRVDIS Abbatissa Castrilocensis monasterij, virgo nobilis genere, sed nobilior fide & actione, multis virtutibus & signis clara effulsit. Eius gesta habentur diligenter composita. Cuius festum agitur 4. Idus Aprilis.

De sancto Alberico Episcopo.

CAP. CCLXXXVI.

ALBERICVS Abbas & posteà Traiectensis Episcopus, cuius virtutes & merita magnis præconijs attolluntur: pastorale officium, quàm diù vixit, moribus & scientia magnificè adornauit. Cuius festum agitur 12. Calendas Septembris.

De sancto Felice monacho martyre.

CAP. CCLXXXVII.

FELIX monachus Frislariēsis cœnobij, (quod dudùm alienatū est ab ordine) vir sanctus & verbi Dei feruentissimus prædicator, post multa bonorum operum studia, cùm gentibus annunciaret fidem Christi, ab eis martyriū recepit. Cuius festum agitur Nonis Iunij.

De sancto Disibodo Episcopo.

CAP. CCLXXXVIII.

DISIBODVS Episcopus in Hibernia, vir sanctissimæ conuersationis, cum cerneret populum suum duræ ceruicis & prorsus incorrigibilem, abdicato

to Episcopatu, cum quibusdã socijs venit in Germaniam, & in diœcesi Mogũtina in Comitatu Spanhemẽsi, aptum suo desiderio locum reperit, in quo constructo cœnobio, multorum monachorũ pater fuit. Qui locus hodie dicitur, mons sancti Disibodi, & à Cisterciẽsibus inhabitatur, postquàm nostri plùs q̃ trecentis annis illum à tẽpore sancti patris Disibodi incoluerunt. Eius vitam descripsit B. Hildegardis Abbatissa Bingensis cœnobij. Cuius festum agitur octauo Iunij. Claruit aũt circa annos Domini septingentos.

De S. Ausfrido Episcopo.

CAP. CCLXXXIX.

AVSFRIDVS Episcopus Traiectensis, vir secundùm seculi dignitatem Comes nobilis & potens, sed secũdùm Deum sanct⁹ & deuotus, magis elegit abiectus esse in domo Dñi, quàm mũdi honoribus extolli. Post Episcopatum nanq; monachus factus, in monte S. Mariæ latẽs, multis virtutibus clarus emicuit. Eius festum agitur 5. Nonas Maij.

De S. Vuilhelmo Abbate.

CAP. CCXC.

VVILHELMVS Abbas cuiusdam monasterij in Dacia, cui⁹ vocabulũ iam nõ occurrit, vir certè religiosæ & sanctissimę vitæ, multis virtutibus & signis à Deo meruit honorari, cuius festum colitur 16. Calendas Iulij.

De sancta Glodesinde moniali.

CAP. CCXCI.

GLODESINDIS virgo sanctimonialis Metẽsis, sanctæ vitæ & magni meriti apud Deum, quod multa documenta virtutum eius probauerunt, quorũ in eius historia ex parte fit mẽtio. Festũ eius agitur 8. Calendas Augusti. Anno 640.

De sancto Vincentio Abbate.

CAP. CCXCII.

VINCENTIVS Abbas monasterij Altimontensis, vir sanctus & Deo dilectus, cùm esset Comes de Hanegauue, seculum cum vanis honoribus suis deserẽs, monachorũ sanctissima studia deuotus subiuit: qui tãdem Abbas factus, multis virtutibus illustris fuit. Eius festum agitur pridie Idus Iulij. Claruit anno Domini 650.

De sancto Volmaro Abbate.

CAP. CCXCIII.

VOLMARVS Abbas cuiusdam monasterij in pago Bononiensi, vir deuotus & oĩbus virtutib⁹ ornatus, fide firmus, spe robustus, charitate plenus, humilitate magnus, sanctitatis suæ multa viuus & mortuus documenta exhibuit, quæ in eius gestis diligenter cõscripta feruntur. Cuius festum celebratur 16. Calendas Iulij.

De sancto Adelberto monacho.

CAP. CCXCIIII.

ADELBERTVS monachus Epternacensis in diœcesi Treuerensi, vir sanctus & eruditus, exẽplo suæ religiosissimæ vitæ & feruore prædicationis multos in amore Dei roborauit. Huius sanctissimũ corpus in Egmunda requiescit. Cuius festum agitur 7. Calẽdas Iulij. Et gesta ipsius habentur.

De sancto Richario Abbate.

CAP. CCXCV.

RICHARIVS Abbas monasterij, quod Centula nũcupatur, vir sanctus & inæstimabilis charitatis in pauperes singulariter munificus fuit, suæque sanctitatis & multa & euidentissima monimenta reliquit. Cuius gesta habentur. Eius festũ agitur 6. Calendas Maij.

De sancto Theodulpho Archiepiscopo.

CAP. CCXCVI.

THEODVLPHVS ex monacho Lobiensis cœnobij Archiepiscopus Rhemensis in Frãcia, vir eruditissimus & egregius prędicator, cuius sanctitatis & meriti multa extant documẽta. Festum eius agitur 8. Calendas Iulij. Et gesta habentur.

De beato Domitiano Abbate.

CAP. CCXCVII.

DOMITIANVS Abbas monasterij in valle membrana in diœcesi Lugdunensi, vir sanctæ conuersationis, multis signis & virtutibus clarus effulsit. Cuius festum agitur Calẽdis Iulij. Et gesta habẽtur.

De S. Abel Archiepiscopo.

CAP. CCXCVIII.

ABEL ex Abbate Lobiensis monasterij, Archiepiscopus Rhemẽsis, vir in diuinis scripturis valdè eruditus, & multarum virtutum ornatu decorus, qui exemplo primi martyris Domino in simplicitate cordis seruire statuens, multis euidentissimis documentis iustus comprobatur. Eius festum agitur nono Calendas Octobris.

De sancto Ausuero Abbate. martyre.

CAP. CCXCIX.

ASVERVS Abbas monasterij sancti Georgij prope Rateborch, vir valde venerabilis, & omnium virtutum ornatus decore, post multos labores monasticæ militiæ, vt ad altiora vocatus mereretur ascendere, à Sclauis cum triginta fratribus lapidatus, pro Christi amore martyr effectus est. Inter quos multi notabiles viri fuerunt, quorum nomina scripta sunt in libro vitæ. 15. Calendas Augusti.

De sancto Guiberto Abbate.
CAP. CCC.

GVIBERTVS Abbas monasterij Frisglariensis, quod modò nostri ordinis non est, vir sanctissimæ conuersationis, magnis clarus virtutibus effulsit. cuius festum agitur Idibus Augusti.

De sancta Lutrude moniali.
CAP. CCCI.

LVTRVDIS sanctimonialis Corbeiensis cœnobij, sanctæ & religiosissimæ vitæ, cuius si virtutes singulas intuearis, quam potiùs mireris, nō facilè poteris discernere. Omnibus enim vt singulis ornata effulsit. Eius festū celebratur 10. Calendas Octobris.

De sancto Sequano Abbate.
CAP. CCCII.

SEQVANVS Abbas monasterij Lingonicæ vrbis, quod nunc, ad sanctum Sequanum, nuncupatur, vir valdè venerabilis & magnæ sanctitatis, quod multa miracula testantur, quibus & in vita, & post mortē claruisse legitur. Cuius inclyta gesta habentur. Festum eius agitur tertiodecimo Calendas Octobris.

De sancto Hildulpho Episcopo.
CAP. CCCIII.

HILDVLPHVS ex duce monach' Lobiēsis, ac postmodùm Abbas ibidèm, & demùm Episcopus Lobiēsis, vir magnæ sanctitatis & meriti, multis virtutibus fertur claruisse. Cuius gesta habentur. Festum eius agitur 9. Calendas Octobris.

De sancto Adeodato Abbate.
CAP. CCCIIII.

ADEODATVS Abbas monasterij vallis Galilææ, ac postmodùm Episcopus Niuernensis, magnis virtutibus & meritis clarus emicuit: & quanuis Pontifex esset, tamē monachi propositū in nullo violauit. Cuius festum agitur 13. Calendas Iulij.

De sancto Tutone Episcopo.
CAP. CCCV.

TVTO ex monacho cœnobij sancti Emerami, Ratisponensis Episcopus, vir doctus & valdè notabilis, qui tam in spiritualibus quàm in temporalibus pontifex sagacissimus est habitus, multa documenta sanctitatis suę ad posteros transmisit. Cuius gesta habentur.

De sancto Mariano Abbate.
CAP. CCCVI.

MARIANVS Abbas cuiusdā cœnobij in territorio Bituricensi, cuius nomen iam inuenire nō potui, vir sanctus, & zelo disciplinæ regularis singulariter strenuus obseruator, meritorum suorū testimonia plurima dedit. Cuius festum agitur 14. Calendas Septembris.

De sancto Ermefrido monacho.
CAP. CCCVII.

ERMEFRIDVS monachus Luxouiensis cœnobij, & posteà monasterij Cusantiæ Abbas, vir doctus & sanctus, multis virtutibus legitur coruscāsse. Eius festum agitur septimo Calendas Octobris.

De beato Bertolfo Abbate.
CAP. CCCVIII.

BERTOLPVS Abbas Lobiensis cœnobij, vir omnibus virtutibus ornatus, fide & opere permagnific', multos sua doctrina & exemplo ab iniquitate auertit. Eius gesta habentur. Cuius festum agitur 14. Calendas Septembris.

De sancto Amato Abbate.
CAP. CCCIX.

AMATVS Abbas monasterij S. Romarici, vir sanctus, & monasticæ disciplinæ cultor zelosus, post multa bonorum operum studia, martyrij corona laureatus est, Idibus Septembris.

De sancto Adelpho Abbate.
CAP. CCCX.

ADELPHVS Abbas monasterij Habēsis, vir & eruditus & sanctus, virtutū suarum merita pluribus indicijs comprobauit, dum & verbo & opere clarus vbiq; semper emicuit: quemadmodùm in gestis eius pleniùs continetur. Cuius festum agitur 4. Calendas Septembris.

De quinq; monachis martyribus.
CAP. CCCXI.

BENEDICTVS, Mathael, Iohānes, Isaac, & Cristinus, monachi & discipuli sancti Adelberti Pragēsis Episcopi, de cœnobio sancti Alexij Romæ, cum eodem causa prædicationis exeuntes, venerunt in Hungariam, vbi multos gentilium cōuerterūt ad fidem Christianam. Tandèm pòst multos labores pro Christo, in Polonia martyrio coronati sunt. Quorum festum translationis agitur 9. Calendas Septembris: Natale autem, 9. Calendas Maij. anno Domini 995.

De sancta Cæcilia Abbatissa.
CAP. CCCXII.

CAECILIA monialis & Abbatissa cœnobij virginum Christi in Sueuestris, virgo sanctissimæ cōuersationis, quæ humilitate & obedientia cunctas ibidem vincebat moniales, ità vt omniū gubernatrix dignè fuerit cōstituta, magnis indicijs merita sua comprobauit. Cuius festū agitur 16. Calendas Decembris.

De sancto Apollinare Abbate martyre.

CAP. CCCXIII.

APOLLINARIS Abbas Cassinēsis monasterij, post sanctum Benedictum decimus & septimus, vir tantæ sanctitatis & meriti, vt exemplo beati Apostoli Petri super aquis ambulauerit multotiès siccis pedibus. De quo multa narrantur mirāda. Eius festum agitur 5. Calendas Decembris.

De sancta Richarde moniali.

CAP. CCCXIIII.

RICHARDIS imperatrix, vxor Caroli Grossi, post obitum mariti cōtempto regno terreno, ac mūdi regibus spretis, cœlestis regis thalamū concupiscens, monasterium ingreditur: in quo Abbatissa constituta, magnis cœpit clarere virtutibus. Eius festum colitur 14. Calendas Septembris. Claruit anno Domini 900.

De sancto Procopio Abbate.

CAP. CCCXV.

PROCOPIVS monachus & Abbas cuiusdā cœnobij in Bohemia, quod modò, ad sanctū Procopium, nominatur, vir sanctus & omni laude dignus, verbo & exemplo prędicator eximius fuit: qui, qualis quantusq; fuerit, multorum miraculorum ostensione declarauit, de quibus in gestis eius, ô lector, poteris informari. Cuius festum agitur 4. Nonas Iunij.

De sancto Sandrado Abbate.

CAP. CCCXVI.

SANDRADVS primus Abbas in Gladebach, vir sanctissimę conuersationis, & regularis disciplinæ cultor insignis, virtutum suarum plura fertur monimenta reliquisse. Cuius festum celebratur 9. Calendas Septembris.

De sancto Guidone Abbate.

CAP. CCCXVII.

GVIDO Abbas Pomposiensis cœnobij, ortus in suburbanis Rauennæ, villa Casamarēsi, vir sanctissimæ cōuersationis, monachū (nomine Martinū) defunctum suis precibus reuocauit ad vitam, multisq; claruit miraculis, quæ in historia vitæ eius leguntur. Moritur anno Domini 1046. pridiè Calendas Aprilis, postquàm rexisset præfatum cœnobium annis 48. Eius festum celebratur quarto Calendas Maij, quādò corpus eius de Italia fuit ad ciuitatem Spirensem translatum per Henricum imperatorē, vbi in Ecclesia collegiata sub eius honore fabricata quiescit.

De sancto Alberto monacho.

CAP. CCCXVIII.

ALBERTVS monachus Mediolacensis cœnobij in diœcesi Treuerensi, quod sanctus Lutuuinus dux Lotharingię cōstruxit, vir magnę sanctitatis, multa suarum virtutum indicia dedit. De quo varia narrantur præconia laudum: quæ scire cupiens, in eius gestis requirat. Cuius festum agitur 7. Calendas Iulij.

De sancto Adelmo monacho.

CAP. CCCXIX.

ADELMVS monachus Stabulensis cœnobij, tam sciētia scripturarū, quàm sanctitate morum vir multùm venerabilis, inter suos magna monimenta sanctitatis suę declarâsse perhibetur. Eius festum celebratur tertio Nonarum Februarij.

De S. Giberto Abbate martyre.

CAP. CCCXX.

GIBERTVS Abbas Luxouiēsis cœnobij, vir deuotus & multū religiosus, post diuturna monasticæ palęstræ certamina, vt cum multimoda laude veniret ad Dominum, à Paganis occisus, martyr trāsiuit gloriosus ad vitam. Passus est etiam cū eo venerabilis Titilmus monachus Luxouiensis, vir doctus, & omni prædicatione religiosissimus.

De S. Bertario Abbate martyre.

CAP. CCCXXI.

BERTARIVS Abbas Cassinēsis monasterij, post sanctum Benedictū vicesimusnonus, vir doctus & valdè religiosus, post multos labores & sancta studia, à Saracenis ante summum altare peremptus, cum martyrij palma peruēnit ad regnum æternum.

De S. Rotolpho monacho.

CAP. CCCXXII.

ROTVLPHVS monachus Fuldēsis cœnobij, vir in diuinis scripturis eruditissimus, & valdè insignis prædicator verbi Dei fuit. Vndè ab Hungaris occisus, glorioso coronatus martyrio, ad cælum euolauit.

De S. Maurilio Archiepiscopo.

CAP. CCCXXIII.

MAVRILIVS monachus Fiscauiensis cœnobij, & posteà Rothomagensis Archiepiscopus, vir plenus virtutibus, & maxime abstinentia, multa suæ sanctitatis monimenta reliquit, quæ literis sunt commendata. Eius festū agitur Idibus Septembris. Claruit anno Domini 1070.

De sancto Paterno monacho.

CAP. CCCXXIIII.

PATERNVS monachus cœnobij Padernbornēsis vrbis, natione Scotus, vir sanctus & Deo dilectus, ꝓ Christi amore ibidèm inclusus, vrbis incēdium diù antè diuino spiritu prędixit. Ad cuius sepulcrum multa miracula facta legūtur. Moritur aūt anno Domini millesimo quinquagesimooctauo,

octauo, cũ cellula sua combustus, sexta feria ante festum Palmarum, quę fuit 4. Idus Aprilis.

De sancto Lanfranco Episcopo.

CAP. CCCXXV.

LANFRANCVS ex Abbate Cadoniẽsis monasterij, Archiepiscopus Cantuariẽsis, de quo in secũdo libro fecimus mentionẽ, vir doctissimus & valde religiosus, non sine magnæ sanctitatis opinione habitus est, sicut in gestis eius diligenter conscriptis inuenitur, quorum non est huius tẽporis per singula reminisci. Claruit anno Domini 1060.

De sancto Arnulpho Episcopo.

CAP. CCCXXVI.

ARNVLPHVS monachus cœnobij S. Medardi, & ibidẽ pro Dei amore inclusus, deindè Abbas eiusdem cœnobij, & posteà Episcopus Suessionẽsis, vir sanctissimæ vitæ, multis claruit virtutibus & signis, qui etiam prophetico spiritu illustratus fuit. Hic pro pacis redintegratione inter Flandrẽses facienda, venit in Flandriam, & in vico quodam ecclesiã S. Petri iam diuinis miraculis illustratã, cœnobiũ monachorũ instituit, in quo, vt pdixit, posteà finem huius exilij fecit: & corporis sepulturam accepit 17. Calendas Septembris. Claruit autem anno Domini 1080.

De S. Anselmo Archiepiscopo.

CAP. CCCXXVII.

ANSELMVS ex Abbate Beccẽsis monasterij, post Lanfrãcum Archiepiscõpus Cantuariensis, vir sanctissimæ vitæ, quod multa eius miracula testãtur, ad vtilitatem Ecclesiæ operę & verbo nõ mediocriter desudauit. Eius gesta diligenter conscripta sunt. Claruit anno Domini 1100. Cuius festũ agitur 11. Calendas Maij.

De sancto Hugone Abbate.

CAP. CCCXXVIII.

HVGO Abbas Cluniacẽsis, vir doctus & sanctus, cuius infinitæ narrantur virtutes, tam in vita q̃ post mortẽ infinitis effulsit miraculis, de quib⁹ in vita eius longa narratio fit, omnibus religiosis norma fuit & exemplar disciplinę. Hic apud Romanos pontifices, reges & põtifices, in magno honore habitus, multa ad vtilitatem Ecclesię studuit operari. Claruit anno Dñi 1100. Cuius festũ agitur 3. Calendas Maij.

De sancto Goderanno Episcopo.

CAP. CCCXXIX.

GODERANNVS monach⁹ & discipulus B. Hugonis Cluniacensis, & posteà Episcopus Sanctonicensis, vir sanctæ & religiosissimæ cõuersationis fuit, cui⁹ virtutem & charitatem si nõsse cupis, factum eius cum leproso stupẽdum legas, quod in vita eius sancti patris Hugonis cõtinetur. Reliqua in gestis eius proprijs requirenda sunt. Claruit anno Domini 1120.

De sancto Ottone Episcopo.

CAP. CCCXXX.

OTTO monachus cœnobij sancti Michaëlis Archangeli mõtis monachorum prope Bambergam, & posteà eiusdẽ vrbis Episcop⁹, vir sanctissimæ vitæ, multarumq́; patrator virtutum, magnis fertur claruisse miraculis. Hic cõsecrauit Adelbertum Archiepiscopum Moguntinum apud Coloniam. Gesta eius diligẽter conscripta sunt. Claruit in Episcopatu anno Domini 1120. Construxit etiam quædam cœnobia nostris in Franconia. Eius festum agitur 2. Calendas Octobris.

De S. Iutta moniali virgine.

CAP. CCCXXXI.

IVTTA sanctimonialis, & in monte sancti Disibodi p Christi amore inclusa, vigintiquatuor annis vitã in arcta pœnitentia ibidem continuauit. Hæc fuit soror domini Meginhardi Comitis de Spãhem, fundatoris nostri cœnobij, & magistra B. Hildegardis Abbatissæ S. Ruperti apud oppidum Bingense. Erat autem virgo sanctæ conuersationis, & diuini amoris igne accensa ab adolescentia sua. Vndè contempto seculo, ad Christi seruitutem toto desiderio conuolauit. De qua fertur, quòd siccis pedib⁹ sæpiùs calcauerit vndas fluuij Nahæ, iuxta montem iam dictũ præterfluentis. Nam si quãdò imbribus auctus intumuisset fluuius, ipsa super fluuios ambulans, ad officia diuina sine impedimento, angelorũ suffragijs adiuta, peruenire consueuit. Qualis autem fuerit hæc virgo beata, quàm humilis, quàm charitatiua, quàm continua in orationibus, nec præsentis operis est dicere, nec meæ facultatis. Nunquàm à diuino seruitio tepuit, nunquàm cessauit: sed erat in oratione continua, in sermone prouida, in cogitatione munda, in operatione præcipua. Post multa autem exercitia pietatis, Domino Iesu vocãte eam, ad nuptias æternæ felicitatis, deuicta morte, transiuit vndecimo Calẽdas Ianuarij, anno Domini millesimo centesimo 36. Indictione 14. anno conuersionis suæ 24.

De sancto Malcho Episcopo.

CAP. CCCXXXII.

MALCHVS monach⁹ Michoniẽsis cœnobij in Hybernia, & posteà Episcopus in ciuitate Lesmor, pceptor & magister B. Malachiæ pontificis, vir sapientia & virtute ornatus, qui multis etiam in vita claruit signis: verbo & exemplo multorum mentes ad semitas iustitiæ direxit. Claruit anno Domini 150. Eius gesta habentur.

De

De S. Malachia Archiepiscopo.
CAP. CCCXXXIII.

MALACHIAS ex Abbate Bencorēsis cœnobij in Hybernia, Episcop⁹ ciuitatis, q̄ Conereth dicebatur, & pòst Archiepiscop⁹ Ardinachēsis, ac metropolitanus totius Hyberniæ, vir sanctissimæ conuersatiōis, infinitis viuus & defunctus miraculis coruscauit. Moritur apud Claramuallem, anno Dñi 1148. Nonis Nouembris. Cuius vitā B. Bernardus Abbas Clareuallensis luculēto & copioso stylo descripsit.

De beata Hildegarde Abbatissa.
CAP. CCCXXXIIII.

HILDEGARDIS virgo sanctissimæ cōuersatiōis, orta in Comitatu Spāhemensi ex nobilibus parentibus, cùm adhuc esset infantula sub magisterio beatæ Iuttæ virginis Christi, de qua supra diximus, tradita in amore Dei magnificè proficiēs, angelicis reuelationibus à pueritia meruit recreari. Mansit in monte sancti Disibodi cum magistra sua, quàm diù illa vixit: qua mortua, diuina reuelatione ad montem sancti Ruperti iuxta oppidum Bingis, cū duodecim sacris virginibus transmigrauit, vbi monasterium construxit, quod vsq; in hodiernum perseuerat. Sancta verò Hildegardis famula Christi, per multos annos in camino paupertatis & infirmitatis decocta, quo plùs affligebatur in corpore, eo ampliùs proficiebat in mente. Crebris enim reuelationibus angelicis consolabatur ægritudinem carnis. Sub eius magisterio maxima disciplina regularis vitæ in præfato cœnobio vigebat: adeò, vt Romani pōtifices, imperatores, reges & principes, felices se iudicarent, si orationū Hildegardis & virginum eius mererentur esse participes. Miranda de hac sacra virgine leguntur, quæ non est huius operis vel temporis replicare. Eius vitam Theodericus Abbas quatuor voluminibus conscripsit, in qua multa miracula per eam diuinitùs acta demonstrauit, ità vt claudos & cæcos curauerit non paucos. Denique qualis fuerit, etiam in secundo huius operis libro ex parte descripsimus. Ad cuius doctrinā & sanctitatem comprobādam maximè facit authoritas trium summorum Pontificum, ac aliorum multorum præsulum, qui ab ea epistolas & consolationes humiliter postularunt. Quæ omnia tam in vita eius, quàm etiam in epistolis, quas ad diuersos edidit, clarè inuenies. Claruit anno Domini 1160. Cuius festum agitur 4. Calendas Octobris.

De beata Elisabeth Abbatissa.
CAP. CCCXXXV.

ELISABETH monialis & Abbatissa cœnobij virginum Christi Schonaugiensis in finibus Treuerensis diœcesis, virgo sanctæ & admirabilis cōuersationis, de qua etiā in secūdo libro iam fecimus mentionem, cùm esset annorum duodecim, præfatum cœnobiū intrauit: in quo tantæ puritatis & religionis enituit, vt diuinis reuelationibus crebriùs meruerit consolari. Anno enim vndecimo conuersionis suæ, ætatis verò vicesimotertio, incepit manus Domini operari cum ea, ità vt deinceps, vsque ad finem vitę suæ, multas & varias reuelationes habuerit, & hoc maximè diebus Dominicis atq; festiuis, tempore diuinorum officiorum in choro, vbi maior omnium feruebat deuotio. Modus autem hic erat: Cadebat super eā passio quædam præcordiorum, ità vt lapsa repentè in ecstasim, velut exanimis quieta perduraret, nullusque halitus in ea sentiri potuisset. In tali excessu rapiebatur spiritus ad diuersa loca, & angelicis allocutionibus in multis docebatur. Tandem post lōgum excessum resumpto spiritu, diuinissima verba proferebat, aliquādò Teutonico sermone, aliquādò verò Latino, cùm tamen Latini sermonis penè nullam haberet peritiam. Spiritus enim, qui loquebatur in ea, vt voluit, verba formauit. Nouimus autem hanc filiam dilectam à Domino, nec de mentis eius synceritate dubitamus, cuius & vitā, & dicta, in multis argumentis legimus comprobatā. O felix sponsa Christi, cuius animam etsi gladius persecutoris non abstulit, martyrij tamen laureā nequaquàm amisit. Tota enim vita eius, quid aliud erat q̄ longum martyrium, quæ portās iugum Domini ab adolescētia sua, sub disciplina regulari ambulabat in paupertate spiritûs & multiplici afflictione carnis? Semper enim manus Domini grauis fuit super eā, nec vllo tempore defuit flagellū pij cōditoris premens animum, & conterens debile corpus pressuris & infirmitatib⁹, quas ille solus nouit atq; remunerat, qui laborē & dolorem ipse cōsiderat. Et quāuis in ægritudinibus continuis vexaretur, semper tamē erat hilaris, semper patiens, semper in psalmis & orationibus, semper in lachrymis & volūtarijs afflictionibus Domino se acceptabile mactabat sacrificium. Gaude virgo sponsa Christi dilectissima, quæ ꝓ laboribus breuis temporis, æterna recipis gaudia: olim affligebaris in corpore, nūc lætaris in æternitate. Nostri memor, tuis precibus impetra veniam peccatorum, quæ pro tua reuerentia nō patieris repulsam. Reddidit Deus mercedē laboribus tuis, pro cuius amore ægritudines cunctas casto corpore ac mente patienter tulisti: paruæ tribulationi rex cæli se tibi dedit in præmium. Riuos lachrymarum tuarū, ô virgo beata, inenarrabile gaudium compensat, quod nullo fi-

ne terminatur. Et felix Schonaugia, quæ talem rosam in odorem Domino suauissimum ad cælos transmisisti, cuius etsi pompā natalis nesciat ‹ populis, eius tamē precibus à Domino conseruaris. Sed à nostræ consuetudinis proposito digressi, longiorem solito contexımus de sacra virgine narrationem. Sufficiant igitur hæc, vt ad finem huius voluminis optatum tandem veniamus. Qui autem virginis nostræ Elisabeth vitam, mores ac conuersationem pleniùs scire desiderat, libros eius, quos, diuinitùs instructa, edidit: & felicem transitum, qui literis commendatus est, legat. Moritur autem anno Domini 1165. Indictione 13. ætatis suæ anno 36. conuersionis 24. visitationis autem paternæ gratiæ, 13. 14. Calēdas Iulij. sepulta in Ecclesia monachorum sancti Florini ibidem.

De quibusdam alijs sanctis martyribus ex ordine. CAP. CCCXXXVI.

HI sunt ex ordine nostro sancti, quos nominibus suis ad præsens duximus consignare: quibus & alios martyrio quosdam coronatos volumus adiungere, quorum nomina ignoramus. Monasterium fuit olim in Hybernia, quod sanctus Colūbanus ædificauit, nomine Benchor, in quo multa millia monachorū habebantur: ità, vt succedentibus sibi vicissim choris, continuarentur solennia diuinorū, & nec ad momētum à diuinis laudibus cessaretur. In hoc monasterio nongenti monachi simul à piratis interfecti, martyrio coronati, ad regna cælorū peruenerunt. Temporibus Caroli Calui, qui imperauit anno Domini 880. in maiori monasterio S. Martini prope Turonem, occisi sunt centum & 16. monachi à Nortmannorū duce Rollone, qui illo tempore velut astra in firmamento cæli, sic ordinem monasticum illustrārunt. In monasterio Floriacensi sexaginta monachi simul vna vice à Paganis feruntur pro fide Christi occisi, viri religiosi & valdè notabiles. Cū sancto etiam Bonifacio, Archiepiscopo Moguntino, multi venerabiles monachi martyrizati sunt, quorum nomina in libro vitæ conscripta, nobis incognita. Circa annos Domini 800. beatus Vuilhardus, primus Episcopus Bremensis, multos venerabiles monachos causa pdicationis misit in Daciam, qui p fide Christi martyrio ibidem sunt coronati. Sanctus quoque Adalbertus, Episcopus Pragensis & martyr, multos monachos habuit discipulos martyrio coronatos, quorum nomina ignoramus.

Quòd paucos hic posuerim sanctos, ad comparationē aliorū. CAP. CCCXXXVII.

SED quid multis immoror? Si omne studium meū ad hoc verterem, si tempus totum impenderem, vix paucos è multis, vel solis nominibus designare sufficerem, qui ex ordine nostro suis locis vt sancti, & verè sancti, ab Ecclesia venerantur. Latus fuit olim in orbe sacratissimus ordo Benedicti, qui à mari vsque ad mare suos palmites misit, & multa sanctorum millia ad Dominum transmisit. Nam sicut ferunt hi, qui huic studio diligentiam impenderunt, de ordine diui patris Benedicti plus quàm quindecim millia sancti & catalogo diuorum inserti Abbates, monachi & moniales, numerantur. In tanta autem multitudine sanctorum, quis non miretur, quis non veneretur ordinem Deo sacratum? Horum omnium etsi à nobis nomina ignorentur, apud Deum tamen in memoria æterna sunt, qui gloriosus in sanctis suis, omnibus electis vires tribuit sanctitatis. Nemo enim sanctus viribus suis. Nisi enim gratia Dei, hominis voluntatem dirigat, ad sanctitatis regulam non appropinquat. Gratia igitur Dei, bonæ voluntatis assensu, perficit sanctitatem. Sed ad propositum huius operis iam ista non pertinent. Ad incepta igitur reuertamur. Nemo æstimet, me omnes nostri ordinis sanctos aut voluisse, aut potuisse nominatum perstringere, cùm numerus eorum tantus sit, vt fidem narrationis videri posset excedere. Ego enim, quantùm sinebat breuitas temporis, eorum tantùm recordatus sum, quorum opinio in Ecclesia Dei vulgata magis videbatur. Nec dubito, plures in diuersis mundi partibus à fidelibus populis venerari, de quibus apud nos nulla memoria habetur. Scripsi autem hunc tertium librum de sanctis nostri ordinis, nè viderer præteriisse morem cæterorum, qui statum suæ religionis, sanctorum suorum multitudine iudicant gloriosum. Nec immeritò: Quamuis aliena sanctitas nos minimè commendabiles faciat, ad imitationem tamen eorum, quos veneramur, reddit intentos. Sed quid est, si gloriamur in multitudine sanctorum nostrorum? Nisi enim mores eorum sanctos imitari studeamus, de illorum sanctitate frustrà gloriamur. Ad cōfusionem quippe nostram de præterita multitudine sanctorum gloriamur, si non sequimur eos, de quibus putamus esse lætandum. Nihil nobis aliena virtus ad salutem proficit, si ad imitationem se animus non extendit. Qui ergò de sanctis sui ordinis gloriosum se æstimat, quasi pauper de aliorum substantia exultat. Et verecundū est pauperi, progenitorū suorū iactitare diuitias, qui sua negligētia vel culpa ad illas venire non festi-

festinat. Tãto enim miserabilior est, quanto suos asserit & nouit feliciores. Sãctum non facit alterius commẽdatio meriti, nec felicem scientia felicitatis alienæ. Benè veraciterq́; sanctos laudat, qui sanctos imitatur: & rectè exultat de sanctorum numero, qui illũ augere studet ex ꝓprio. Quòd si laudas & non imitaris, teipsum confundis. Quid enim ꝓficit homo, si aliũ laudet, & semetipsum laudabilẽ nõ reddit? Quasi vitam laudans, mortem arripit, qui bonos commendans, imitari contemnit. Vt ergò laus sanctorum ad nostrã ædificationem proficiat, studeamus operibus sanctis etiam posteros ad imitationẽ nostri prouocare. Vtinàm attenderemus pristinum ordinis nostri decorem, quem vita sanctorum venerabilẽ reddidit, & scripturarum scientia gloriosum. Vtinã patres nostros sanctos imitemur, de quorum multitudine videmur gloriari. Contempserũt mundum, diuitias spreuerunt, vt expediti & alacres Christum sequerẽtur. Nemo enim Deo militans, negocijs se implicat secularibus.

Contra illos, qui post professionem monasticam terrena sapiunt.

CAP. CCCXXXVIII.

PVDET me quorundam audire vesaniam, qui se dicunt esse religiosos, factis autem negant. Vetus prouerbiũ est: Cappa non facit monachum, sed vita religiosa, & à mundi vanitatibus aliena. Qui autem cupiditatibus extenditur, qui mundi negocijs implicatur, qui diuitias sectatur atque honores, monachi vocabulo indignus est. Monachus enim à solitudine accipit nomen, qui iuxta Prophetæ consilium, solitarius sedeat, & se in contemplationis altitudine supra se leuet. Sic veteres sancti, quorũ in hoc catalogo fecimus mentionem, vt veri monachi potuissent existere, solitudinem legũtur amàsse. Monachus autem in turba, est piscis sine aqua. Sed nostri Abbates & monachi tunc se religiosos æstimant, si mundi diuitijs studiosiùs intendant. Paucos nũc inuenies, qui contemplationi vacent, qui orationibus insistant, qui diuinis scripturis inuigilent. Multi autẽ terrena sapiunt, diuitias quęrunt, honores ambiunt, solitudinem fugiũt, in vrbibus cõuersantur. Plura sunt in ordine S. Benedicti cœnobia, plures Abbates, & monachi plures: sed nec vbiq; ad regulę puritatẽ viuitur, nec omnes sanctorũ exempla imitantur. Ad religionẽ multi veniunt, sed in religione pauci religiosè viuunt. Et hoc idem Dominus in Euãgelio prædixit: Multi sunt vocati, pauci verò electi. Quãuis de vocatione gentiũ ad fidẽ hoc dictũ sit, tamẽ etiã in religionis ordine cõpletur. Vocatur quidẽ omnes, qui veniunt: sed pauci à Domino eliguntur: quia, vt diximus, pauci ad regulæ puritatem cõuersantur. Dum enim ad mundana negocia se conferunt, dum cupiditatibus inseruiunt, dum carnis voluptates quærunt: tam monachi, quàm Abbates, electionis gratiam amittunt. O si nunc monachorũ tãta esset industria erga spiritualia, quanta olim apud veteres fuit, quàm felix esset sacri ordinis status. Sed quia neglectis spiritualis vitæ institutis, sola caduca quærunt, cum spiritualibus etiam temporalia deficiunt.

Exhortatio breuis ad fratres.

CAP. CCCXXXIX.

SED iam tempus est, vt etiam hunc tertium librum cõcludamus, nè prolixitas nimia tædium pariat legentibus vel obliuionem: libet pro exhortationis formula, auditores beneuolos paucis reddere attentos. Vos igitur patres & fratres alloquor, qui ordinem diui patris nostri Benedicti gubernatis & illustratis in parte modica reformatũ: vobis admonitio mea complaceat, qui cupitis vnionẽ restaurationis nostræ in suo perdurare vigore. Eccè iam plura nostri ordinis cœnobia per Alemaniam in pristinum decorem reformata sunt: in quibus ad puritatem regulæ ac statutorum monachi conuersantur. Oro & moneo, vt idipsum omnes sentiamus. Prouocent nos, velim, ad æmulationem sanctam exempla præcedentium patrum, qui ordinem nostrũ vita & scientia illustrem reddidẽrũt. Nõ simus filij desertores, qui sanctorum floccipendant instituta. Vnusquisq; nostrûm ordinis sui decorem & diligat, & augeat: & quantũ sufficit, curam pro illo agat incessabilem. O cultores venerandi hortuli salutis, diligite iustitiam, religionẽ colite, exercete pietatem. Nullus sit in hoc agro sterilis, nullus infructuosus, nullus moribus inhonestus. Mentis suæ agrum vnusquisque diligenter exerceat, tribulos dissensionum & displicentiarum omnes eradicet, spinas mundanæ cupiditatis, igne diuini amoris exurat. Seruiamus Domino in timore, & nihil nobis deerit, cum syncerè timentibus. Nemo sit in hac vita ociosus: quoniã bonorũ laborũ gloriosus est fructus. Si vis te cæteris pręstare imitabilẽ, si ordinem facere illustriorem: mundum sperne, honores fuge, diuitias contemne, solitudinẽ dilige, orationibus incumbe, cõtemplationi insiste, scripturis sanctis intende, Deum semper time. Si verus monachus esse desideras, fuge homines, ama secretum cellæ, ocium vita, habeto charitatem.

Omni tempore sint vestimenta tua candida, si à nuptijs æterni regis non vis expelli. Sordes ille odit animorum, quem soli videbunt oculi purarum mentium. Noli tempus pœnitentiæ indultum negligere, noli de rebus transitorijs cogitare: quoniam qui veniam donat pœnitētibus, sæpè gratiam subtrahit differentibus. Tota enim vita monachi debet esse pœnitentialis, etiam si culpis videatur esse immunis. Semper iustus in hac vita habet vndè lugeat, qui duram in carne seruitutem portat. Si non habet propria peccata, luget aliena. De eleemosynis in cœnobio viuimus, & ergò pro peccatis aliorū debitores sumus. Sic viuamus monachi, vt non timeamus mori. Bona enim vita non est morti obnoxia.

EXPLICAT LIBER TERTIVS DE illustribus viris ordinis sancti Benedicti, anno Domini 1493. sexto Iduum Februarij.

INCIPIT PROLOGVS DOMINI IOANNIS TRITHEMII ABBATIS SPANHEIMENSIS, IN QVARTVM LIBRVM DE ILLVSTRIBVS VIRIS ORDINIS S. BENEDICTI.

SI multitudo illustrium virorum, qui in pace quiescunt, ordinem nostrum in præsenti facerent clariorem, reatui mè crederē graui obnoxium, si vel vnum præterirem. Nunc autem verecūdiam auget miseris transacta felicitas, quā qui ad memoriā reuocat, quasi doloribus mentem voluntariè sauciat. Summa enim amissæ claritatis consolatio est, cita & continuata obliuio. Vndè quanuis ordinem nostrum non æstimem feliciorem, si Ecclesiasticis fuerit sublimatus honoribus: tamen in hoc quarto volumine me breuiter volo expedire, nè alienis facultatibus videar gloriari. Nequaquàm enim diui patris Benedicti religionem idcircò meliorem iudico, si Ecclesiæ sanctæ de suis filijs multos germinârit pontifices, cùm & illi qui principantur populis, boni reperiantur, & mali. Sed vt ijs, qui me hoc onus subire fecerunt, satisfaciā, etiam in isto volumine ordinem promissum quàm breuiter obseruabo, ità vt Romani Pontifices ex nostro ordine assumpti, secundùm temporum successiones, ponātur primò: deindè Cardinales pauci è pluribus, Archiepiscopi diuersarum prouinciarum tertiò, & vltimo Ecclesiarum quarundam quidam pontifices. Et, vt dixi, paucos signabo è pluribus, quoniam omnes percurrere & difficile est, & minimæ vtilitatis. Eorum tantùm recordabor, qui & meritis & nomine extant clariores: quanquàm nec illos quidē omnes potuerim inuenire. Nam & his, qui nobis forsitan clari videntur, apud alios inueniuntur clariores. Si quid igitur à nobis obmissum est, quod periti æstiment inserendū huic catalogo, id faciant, qui possunt: mihi sufficit, vel in modico obtēperâsse petentibus. Sanè lectorem meum facio auisatum, quòd in hoc libro vna persona nonnunquàm sæpiùs ponitur, quæ de minori dignitate ad excellentiorem ascendisse inuenitur. Vt si ante Archiepiscopatum aliquis in alia vrbe fuisset Episcopus, vtrobiquè erit scribendus. Quanuis & hoc ipsum ex industria plerunquè obmiserim. Singulorum autem tempora, quæ mihi ex Chronicis erant nota, signaui, non secundùm ordinē ætatis, sed prout occurrebant: quod etiam in præcedenti libro sic cōtigit. Festinabam enim, nec licebat mihi, semel scripta, ad alium ordinem collocare. Et quidem parùm refert, quis alium præcedat vel sequatur, dum tamen eorum, quos reperire potui, tempora signentur. Quorum verò tempora non reperi, in futurū signāda, cùm inuenero, silētio transiui. Curiosi homines tempora exquirunt, non facta. Nos autem, vbi potuimus vtrunque inuenire, signauimus: in reliquis merita temporibus præferentes, quoniam qui sine tempore regnant in patria, non curant nostras supputationes in terra. Qui autem malè sentiunt, nec temporum cognitione releuantur, nec obliuione remeabunt.

INCI-

INCIPIT LIBER QVARTVS IOANNIS TRITHEMII ABBATIS SPANHEIMENSIS, DE ILLVSTRIBVS VIRIS ORDINIS SANCTI BENEDICTI, TRACTANS DE PONTIFICIBVS EX EO ASSVMPTIS.

CAP. I.

QVONIAM scribenti historiã veritas summè custodiẽda est, nè aut deceptor appareat in proprijs, aut deprauator in alienis: de põtificibus igitur Ecclesiarũ ex nostro ordine assumptis facturus sermonẽ, vtrunq; obseruare cupio: vt in narratione sit veritas, & in honore integritas. Neq; ignoro, quàm praui sint, qui dignitates Ecclesiasticas elata vanitate non vocati ambiunt: qui tamen non ordinem suũ, vndè exiuerũt, sed semetipsos confundũt. Negare autem, huiusmodi pestilentes homines aliquãdò fuisse in ordine, nec volo, nec possum. Vndè si quandò tales officio calami à me in sequentibus exarentur, nec blandũ me volo exhibere, nec inuidum, sed veracem, quantùm mihi nota fuerit qualitas personarum. In talibus quippe non laudabo vitium, sed exprimã dignitates. Quod dum facio, mãlo de veritate reprehendi, quàm argui falsitatis. Dum autem obmitto, tacitè fatebor ignorantiam meam in factis. Neque enim introitum singulorum perscrutari, ad meam pertinebat potestate. De manifestis tamen erit apertè sentiendum. Nunc igitur ad propositum festinãtes, de summis pontificibus ex ordine assumptis, loquẽdi sumamus exordium, prolixitatem in omnibus refrenantes.

De summis pontificibus, ex ordine nostro assumptis.

CAP. II.

GREGORIVS primus, patria Romanus, patre Gordiano viro senatorio, ex monacho Leuita, monasterij sancti Andreę Apostoli, quod ipse in vrbe Romã construxerat, ad pontificatum assumptus, post Pelagium Papã secundũ, sedit annis tredecim, mensibus sex, diebus decem: vir doctissimus, philosophus & rhetor insignis, conuersatione sanctus, humilis & totus religiosus, multa ad Ecclesiæ catholicæ vtilitatem sagaciter patrauit. Huius doctrina & vita, suprà q creditur, elegans fuit, quemadmodùm satis diligenter cõscripta est. Cõstruxit multa cœnobia monachorum: Anglos per Augustinũ cõuertit ad fidem, qui hactenùs idolis sacrificabãt. Hic primus titulũ humilitatis literis suis apposuit, & seruorũ se Domini seruũ appellauit. Tantæ aũt scientiæ & intellectus fuit, vt vnus de quatuor doctoribus Ecclesiæ principalioribus fieri mereretur. Electus fuit in Petri successorem anno Dñi 590.

De Bonifacio Papa quarto.

CAP. III.

BONIFACIVS quartus, natione Marsus, ex monacho sancti Sebastiani in Vrbe, ad pontificatũ assumptus, sedit annis sex, mẽsibus octo, diebus 12. vir doctus & eruditus: qui templũ Pantheon à Phoca Cæsare Romę obtinuit, quod in honorem beatæ Mariæ semper virginis & omnium sanctorum martyrũ cõsecrauit. Et ab hinc festũ omnium Sanctorũ annis singulis celebratur in Ecclesia. Domum etiã paternam in monasteriũ nostri ordinis redegit, suosq; fundos & reditus omnes in vsus monachorum conuertit. Hic monachis potestatem dedit prædicandi, absoluendi, & baptizandi, sicut in Canone habetur. Claruit autẽ anno Dominicæ natiuitatis 608.

De Adeodato Papa.

CAP. IIII.

ADEODATVS patria Romanus, patre Iouiniano, ex monacho sancti Erasmi in Cæliomonte, creatus pontifex, sedit post Vitalianũ annis quatuor, mensibus duobus, diebus quinq;: vir deuotus, & à iuuentute sanctimonię deditus, in delinquẽtes pius, in pauperes misericors, in hospites benignus, in omnes vt pater clemens atq; solicitus. Qui mox inito pontificatu, monasterium, in quo antè vixerat monachus, tam ædificijs quàm cẽsibus magnificè reformauit. Claruit in pontificatu anno Domini 674.

CAP. V.

De Agathone Papa primo.

AGATHO primus, natione Siculus, patre Romano, ex monacho pontificatum adeptus, sedit annis duobus, mensibus sex, diebus quindecim: vir certè tantæ sanctitatis, vt leprosum obuiũ factum, osculo suo statim liberauerit. Tantæ prętereà mansuetudinis & humilitatis fuit, vt neminem à se vnquàm tristem dimiserit. Claruit anno Domini 680.

De Stephano Papa tertio.

CAP. VI.

STEPHA-

STEPHANVS tertius ex monacho sancti Chrysogoni Romæ, ad pontificatum electus, sedit annis 4. mensibus 5. diebus 27. vir certè doctus & valdè eruditus, atque in rebus agendis, maximè Ecclesiasticis, strenuus admodùm & constans. Fuit autem primò monachus in præfato cœnobio, posteà sub Zacharia Papa factus est presbyter Cardinalis sanctæ Cæciliæ, & demùm post Constantini Laici deiectionẽ Papa. Claruit anno Dñi 770.

De Leone Papa quarto.
CAP. VII.

LEO Papa quartus, primò fuit monachus sancti Martini in Vrbe, posteà presbyter Cardinalis tituli sanctorũ Quatuor coronatorum, à Sergio Papa creatus, tantæ doctrinæ & integritatis vir, vt in Sergij demortui locum pôtifex suffectus, sederit annis octo, mensibus tribus, diebus sex. Hic multa bona fecit, de quibus in libro pontificum lata fit mentio. Deniquè in sanctorum numerum relatus est, cuius festum 16. Calendas Augusti celebratur. Claruit anno Domini 848.

De Leone Papa quinto monacho.
CAP. VIII.

LEO quintus ex monacho de Brandalo, pontifex creatus, post Benedictũ, eius nominis quartum, sedit tãtùm diebus quadraginta. Habebat enim presbyterum familiarem domo nutritum sua, nomine Christophorum, qui libidine dominandi accensus, pontificem coniecit in carcerem, vbi paulopòst ex animi dolore mortuus est. Ipse verò Christophorus inuasit pontificatum, quem sicut turpiter acquisiuit, ità post mẽses septem statim amisit, & in monasterio trusus, ibidèm vitam finiuit. Claruit autem Leo anno Dñi 905.

De Syluestro Papa secundo.
CAP. IX

SYLVESTER secũdus, monachus quõdàm Floriacensis, natione Gallus, pontificatũ malis artibus (vt dicitur) adeptus, sedit annis quatuor, mense vno, diebus octo. Vir quidẽ doctus, sed malis actibus nigromantiæ intentus, quibus ad tantam dignitatem creditur peruenisse. Hic priùs vocabatur Gilbertus, & primò quidẽ fuit Archiepiscopus Rhemensis, posteà Rauennatẽsis, postremò Papa. Ferũt, eum in fine vitæ suæ pœnitentiam egisse iudicio diuino condignã. Claruit anno Dñi 998.

De Stephano Papa nono.
CAP. X.

STEPHANVS nonus, Fredericus anteà vocatus, natione Lotharingus, Abbas Cassinensis, pontificatũ adeptus post Victorem secundum, sedit tantùm mẽsibus septem, dies octo. Hic fuit frater Gotfridi Ducis Lotharingię, vir bonus, qui morte præuentus, multa vtiliter concepta perficere non potuit. Claruit anno Domini millesimo quinquagesimosexto.

De Gregorio Papa septimo.
CAP. XI.

GREGORIVS septimus, Hildebrãdus antè vocatus, monachus Cluniacensis, natione Hetruscus, patria Saonensis, creatus pontifex post Alexandrum secundum, sedit annis 12. mense vno, diebus quatuor, vir certè multæ doctrinę, magnę pietatis, prudentiæ, iustitiæ, constantiæ, & religionis, qui multa pro Ecclesiæ defensione & peregit & sustinuit. Hic primò Cluniacensis, vt diximus, monachus, à Leone Papa nono Diaconus Cardinalis fuit creatus, ad Ecclesiã sancti Pauli, & demùm summus pontifex omnium consensu electus, anno Domini 1072. 10. Calẽdas Maij, in basilica sancti Petri ad Vincula, Indictione 10.

De Victore Papa tertio.
CAP. XII.

VICTOR tertius, Desiderius anteà vocatus, Abbas Cassinensis, Gregorio prædicto suffectus, sedit in pontificatu anno vno, mẽsibus quatuor: vestigijs prædecessoris sui inhærens, Henricum Imperatorem sensit inimicũ, cuius tandèm insidijs & fraude (vt suspicantur multi) veneno in calice iacto, dum celebraret, necatus est. Claruit anno Domini 1085.

De Vrbano Papa secundo.
CAP. XIII.

VRBANVS secundus, Otto anteà vocatus, monachus Cluniacẽsis primò, deindè Cardinalis Hostiẽsis, ac postremò summus pontifex omnium suffragio creatus post Victorem præfatum, sedit annis duodecim, mensibus quatuor, diebus nouendecim, vir doctrina & vita cunctis venerabilis, qui operibus & scriptis Ecclesiã fortiter defensauit. Claruit anno Domini 1090. Hic in concilio generali Claromontensi, inter cætera instituit, vt horæ beatæ Mariæ virginis quotidiè à cleris legerentur.

De Paschali Papa secundo.
CAP. XIIII.

PASCHALIS secũdus, Reinherus anteà vocatus, natione Italus, è Flaminia oriundus, ex Abbate in pontificem Vrbano subrogatus, sedit annis 18. mensibus 5. diebus 7. vir deuotus & constans, Ecclesiã sua industria & sapientia de Tyrãnorum manibus fortiter vindicauit. Claruit anno Domini 1100. Romæ in basilica Constantiniana sepultus, 15. Calẽdas Februarij.

De Gelasio Papa secundo.
CAP. XV.

GELASIVS secundus, Ioannes anteà vocatus, patria Caietanus, in pontificatū Paschali substituit, sedit anno vno, diebus quinq;, vir omni laude dignus. Hic primùm monachus fuit Cassinēsis cœnobij sub Odrisio Abbate, viro sanctissimo, scripturis & regulari disciplina optimè imbutus. Deindè ab Vrbano secundo, qui nouit hominis synceritatē, vocatus in Vrbem, Secretarij accepit officium: ac depóst à Paschali diaconus Cardinalis creat, etiā ad summi pontificatûs apicem ascendit. Tandèm verò ad Cluniacense monasteriū perueniens, pleuresi correptus, non sine opinione sanctitatis decessit, vbi & sepultus est. Claruit anno Domini 1118.

De Anastasio Papa quarto.
CAP. XVI.

ANASTASIVS quartus, patria Romanus, ex Abbate sancti Ruffi Veliternæ diœcesis, primùm Cardinalis, deindè summus pontifex creatus, post Eugenium tertium, sedit anno vno, mensibus 4. diebus 24. vir clemētissimus, amator cleri, & in pauperes valdè misericors, q multa pro Ecclesiæ honore destinauerat, si ei diutiùs viuere licuisset. Claruit anno Domini 1153.

De Adriano Papa quarto.
CAP. XVII.

ADRIANVS quartus, natione Anglicus, Nicolaus antè vocatus, pontifex creatus post Anastasiū, sedit annis 4. mensibus 10. vir doctus & excellētissimus prædicator, qui ab Eugenio in Noruegiam missus, gentē illam ad fidem Christi conuertit. Hic primò fuit monachus in cœnobio beati Ruffi, posteà Abbas, deindè Albanensis Episcopus, & Cardinalis, & postremò summus pontifex. Claruit anno Domini 1156.

De Clemente Papa sexto.
CAP. XVIII.

CLEMENS sextus, patria Lemonicensis, Petrus Rogerij anteà vocatus, primò Abbas Fiscaniensis, deindè Episcopus Attrabacensis, posteà Rothomagensis Archiepiscop & Cardinalis, postremò summus pontifex creatus, sedit post Benedictum duodecimum annis decem, mensibus sex, & diebus octo: vir doctissimus, & excellens declamator, moribusq; perhumanus, & in omnes liberalis, qui multa ingenij sui monimenta reliquit. Moritur anno Domini 1352.

De Vrbano Papa quinto.
CAP. XIX.

VRBANVS quintus, patria Lemonicensis, Vuilhelmus anteà vocatus, primò sancti Victoris Massiliensis Abbas, deindè à Clemente sexto Cardinalis, postremò summus pōtifex creatus, sedit post Innocentium sextum annis octo, mēsibus quatuor: Decretorum doctor insignis, & vir singularis virtutis, qui & verbo & exemplo Ecclesiam strenuè gubernauit. Ad hunc Brigida Scotorum regina veniens, multa diuinitùs illustrata prædixit futura. Claruit anno Domini 1364.

Conclusionis huius apologia.
CAP. XX.

HOS ego Romanos duntaxàt pontifices ex ordine sancti Benedicti certo reor assumptos: quanquàm possibile sit, fuisse & alios, quorum professionis titulos chronographi transissent. Nec ego titulos ab illis vel neglectos, vel posthabitos ad mei ordinis laudem ampliandam volui assumere. Turpissima enim laus est, quæ mēdacio acquiritur. Prætereà ferunt nonnulli & alios quosdam ordinis nostri Romanos fuisse pontifices, qui videntur mihi vel ignorantia historiarum, vel ordinis laude seducti. Quos vt scias, ex nomine refellam, nè simplices fratres, qui religionis suæ decorem augere cupiunt, me plures arbitrentur obmisisse. Sunt igitur, (vt ab antiquioribus incipiā) qui Syluerium ex nostro ordine ad pontificatum putent assumptum, quem constat ordinem præcessisse, deiectumq; Papatu, in Pontum in insulam exulâsse, ibique monachicum primò suscepisse habitum eo penè tempore, quo sanctus pater Benedictus Maurū destinauit in Galliam. Eugenius tertius & Benedictus duodecimus, ordinis Cisterciensis fuerunt. Cælestinum quintū constat fuisse eremitam, & sui ordinis fundatorem. Item Ioannem vicesimum, Benedictum decimum, Innocentium sextū, & Gregoriū duodecimū, quos nostri ordinis nōnulli affirmant: nullus historias de materia ista scribentium, saltem fuisse monachos memorat. Porrò Christophorus, Syluester quartus, Anacletus secundus, & Petrus de Luna, inuasores Petri sedis, non Pontifices, nostri ordinis non fuerunt: quanquàm deiecti posteà, monasticum carcerem subire aliqui ex eis fuerint coacti. Nos autē non ex pontificibus monachos, sed ex monachis pontifices factos, recensuimus. Decem ergò scienter obmisimus, quos à quibusdam simplicioribus nostris cōnumemoratos inuenimus. Si quis autem ea, quæ diximus, credere noluerit, gesta Romanorum pontificum reuoluat, & nos mendacij arguere non poterit. Quòd autem in primo libro huius

ordinis 24. summi pontifices feruntur, præsenti apologiæ non sentimus contrarium. Ibi enim Papatu pulsos, & in monasterium trusos, veluti monachos includimus: quos ab hoc catalogo sequestramus. Aliud est enim, ex pontifice monachum: atque aliud, ex monacho creatum pontificem. Diuersis igitur causis, diuersimodè sumuntur.

De Cardinalibus ex ordine S. Benedicti assumptis.

CAP. XXI.

CARDINALES sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ ex ordine nostro diuersis temporibus ferunt creatos, centum & octoginta, quorum nomina etiam ad posteros transierũt: præter multos, quos à memoria hominum segregauit obliuio. Nec mirum, si inspiciamus ordinis vetustatem, institutionem, sanctitatem, atque profectum: qui ab initio suî viros doctissimos atque sanctissimos habuit, quibus Ecclesiam multo tempore mirificè illustrauit. Erant enim monachi huius institutionis, olim viri sanctimonia vitæ præcipui, scientia scripturarum perfectissimè instructi, ad regimen Ecclesiarum idonei, virtute magni, cõscientia puri, omnium literarum eruditione profundi: non torpebant ocio, sed studio bonarum artium feruentissimè intendebent. Meritò ergò magni facti sunt, qui voluptates carnis fortiter vicerunt. Ex his paucorum nomina signabo, qui apud nos habentur potiores, de cæteris aliorũ narratione contenti. Quidam verò ex eis ad summum pontificatum assumpti, nihilominùs inter Cardinales reputantur, quia priùs in hac, quàm in illa, dignitate claruerunt. E quibus prior nobis occurrit.

De Gregorio diacono Cardinale.

CAP. XXII.

GREGORIVS diaconus Cardinalis, & Abbas monasterij, quod in honorem sancti Andreæ in paterna domo Romæ cõstruxerat, vir optimus atq; doctissimus, amator omniũ bonorum virorũ, primicerius, & Pelagij Papæ secundi necessarius, multa etiam ante pontificatum pro vtilitate Ecclesiastica fortiter gessit. Huius in præcedentibus sæpiùs fecimus mentionem. Claruit anno Domini quingentesimo nonagesimo.

De Leone presbytero Cardinale.

CAP. XXIII.

LEO ex monacho subdiacono sancti Martini in Vrbe, à Sergio secundo presbyter Cardinalis, tituli sanctorum Quatuor Coronatorum, creatus, tanta sanctitate & eruditione claruit, vt post Sergium Petri vicarius omnium applausu fuerit constitutus, de quo inter pontifices superiùs dictum est. Claruit anno Domini octingentesimo quadragesimo octauo.

De Stephano sanctæ Cæciliæ Cardinale.

CAP. XXIIII.

STEPHANVS ex monacho S. Chrysogoni Romæ, à Zacharia pontifice tituli sanctæ Cæciliæ creatus presbyter Cardinalis, post multos ad honorem Dei habitos labores, cum magna omnium lætitia in Pauli pontificis demortui locum substituitur, anno Domini septingentesimo sexagesimo octauo.

De Hildebrando sancti Pauli Cardinale.

CAP. XXV.

HILDEBRANDVS ex monacho Cluniacensis cœnobij, à Leone Papa nono diaconus Cardinalis, ad Ecclesiam sancti Pauli Apostoli creatus, magna religione & doctrina clarus effulsit. Qui tandèm omnium applausu summus pontifex electus, Gregorius septimus est nuncupatus, anno videlicet Domini 1072.

De Odone Hostiensi Cardinale.

CAP. XXVI.

ODO ex monacho Cluniacẽsis cœnobij, Episcopus Hostiensis & Cardinalis, vir doctrina & sanctitate suo tempore nulli inferior. Apud Gregorium Papam septimũ in magno precio fuit, à quo etiam Episcopus fuerat ordinatus. Tãdem post decessum Victoris tertij, Odo iste summus pontifex creatus, Vrbanus secundus appellatus est. Claruit anno Domini 1090.

De Ioanne diacono Cardinale.

CAP. XXVII.

IOANNES monachus Cassinẽsis, & posteà diaconus Cardinalis Romæ creatus à beato Paschali summo pontifice, magna sanctitate & eruditiõe clarus enituit, adeò vt in eiusdẽ Paschalis demortui locũ suffragijs omnium fuerit electus. Claruit anno Domini 1118.

De Petro Campano Cardinale.

CAP. XXVIII.

PETRVS ex Comite Campano monachus Cassinensis, cùm esset vir doctus & eruditus, atq; in agendis rebus strenuus, electione fratrum Abbas eiusdem cœnobij constitutus est. Deindè fama eius crescente, Romã à summo pontifice vocatus, etiam presbyter Cardinalis meruit creari.

De Benedicto Abbate S. Ruffi.

CAP. XXIX.

BENEDICTVS monachus, & postmodùm Abbas sancti Ruffi, patria Ro-

Romanus, cùm esset vir doctissimus, primò creatus fuit Romanæ Ecclesiæ Cardinalis, ac deindè pontifex, & Anastasius quartus nuncupatus. De quo inter pontifices iam superiùs fecimus mentionem. Claruit anno Domini 1150.

De Lodouico Cardinali sanctæ Cæciliæ.

CAP. XXX.

LODOVICVS de Sarbona, monachus & posteà Episcopus Marianensis, & sacrosanctæ Ecclesiæ Romanæ presbyter Cardinalis tituli sanctæ Cæciliæ, vir in scripturis studiosus & multùm eruditus, fidem & deuotionem suã erga Romanam Ecclesiam multis laboribus demõstrauit.

De Nicolao Anglico Cardinali.

CAP. XXXI.

NICOLAVS Anglicus, ex monacho cœnobij beati Ruffi, Albanẽsis Episcopus, & presbyter Cardinalis ab Eugenio tertio creat⁹, declamator insignis, post Anastasium quartum põtifex Romanus electus, Adrianus quartus appellatus est. Claruit anno Domini 1156.

De Drogone Laudunẽsi Cardinali.

CAP. XXXII.

DROGO Abbas Laudunensis, ab Innocentio Papa secundo Hostiensis Episcopus Cardinalis cõsecratus, vir tam in diuinis scripturis, quàm in secularibus literis eruditissimus, religione & facundia insignis, ingenij sui monimenta clara reliquit. Claruit anno Domini 1130.

De Bernhardo Aquensi Cardinali.

CAP. XXXIII.

BERNHARDVS ex monacho Episcopus Aquensis, & sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ presbyter Cardinalis tituli sanctorum Quatuor Coronatorum, vir certè nobilis, & tam doctrina quàm religione venerabilis, non parua ingenij sui testimonia declarauit.

De Humberto Tullẽsi Cardinali.

CAP. XXXIIII.

HVMBERTVS monachus Tullensis, ob incredibilem scientiã literarum à Leone Papa nono Romam vocatus, Cardinalis ab eo creatus est. Qui doctrinæ & eruditionis suæ infinita testimonia dedit. Claruit Romæ sub Leone nono, temporibus Henrici sancti Imperatoris, anno Domini 1050.

De Petro Hostiensi Cardinali.

CAP. XXXV.

PETRVS Damiani, ex monacho episcopus Hostiensis, sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis, (vt quidam volunt) Leuita septimus, vir deuotus & omniũ opinione in scripturis diuinis eruditissimus, quòd multa eius, quæ scripsit, opuscula testantur. Huius mentionem in secundo libro iam fecimus: vbi & volumina eius signauimus, & quemadmodùm Episcopatum dimiserit, dixim⁹. Claruit anno Domini 1060.

De Ioanne Attrabatensi.

CAP. XXXVI.

IOANNES ex monacho Romano Episcopus Attrabacẽsis, & sacrosanctæ Ecclesiæ Romanæ Cardinalis tituli sancti Martini in montibus, vir certè studiosus & eruditus, atque in negocijs Ecclesiasticis peragendis admodùm strenuus, ingenij sui plura monimenta transmisit ad posteros.

De Petro Rothomagẽsi Cardinali.

CAP. XXXVII.

PETRVS Rogerij, Abbas Fiscauiensis, doctor facundus & eruditus, primò fuit Episcopus Attrabacensis, posteà Senonẽsis Archiepiscopus, deindè Rothomagensis, & Romanæ Ecclesiæ Cardinalis. Postremò summus põtifex creatus, Clemens sextus appellatus est. De quo iam suprà diximus inter pontifices. Claruit anno Domini 1353.

De Francisco Gebenẽsi Cardinali.

CAP. XXXVIII.

FRANCISCVS ex monacho Gebenensis Episcopus, & sacrosanctę Romanę Ecclesiæ Cardinalis, vir doctus & facundus, inter cooperatores Apostolici regiminis nõ minimus apparuit, quod inclyta facta eius in legationib⁹ maximè declarãrũt.

De Ioanne Tullensi Cardinali.

CAP. XXXIX.

IOANNES monachus Tullensis, frater Clementis Papæ sexti, ab eo diaconus Cardinalis creatus, scientia scripturarum, & prudentia in agendis clarus effulsit. Ab infantia enim monasticis disciplinis institutus, non minùs moribus, quàm studio literarũ profecit. Claruit anno Dñi 1350.

De Vuilhelmo Massiliensi.

CAP. XL.

VVILHELMVS Grisant, patria Lenonicensis, Abbas S. Victoris Massiliensis, & sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis, vir tum in iure, tũ in sacris scripturis eruditissimus, in pcurandis Ecclesiasticis negocijs adeò solicitus & idoneus fuit, vt etia absens in legatione cõstitutus, post Innocentium sextum, omnium Cardinalium assensu pontifex sit electus, & Vrbanus quintus appellatus. Claruit anno Dominicæ natiuitatis 1365.

De Bernhardo Massiliensi.

CAP. XLI.

BERNHARDVS Abbas Massiliensis,& sanctæ Romanę Ecclesiæ posteà Cardinalis, vir vndecunq; doctissimus, vita & conuersatione valde religiosus, in causis Ecclesiasticis sæpè legatus, industriam suam ostēdit. Huius meminit Vuilhelmus Hirsaugiensis Abbas in prologo monasticæ constitutionis, vtpotè viri doctissimi & singulariter deuoti. Claruit tēporibus sancti Anselmi Cantuariensis Archiepiscopi, anno Dominicę natiuitatis 1100.

De Nicolao Panormitano.

CAP. XLII.

NICOLAVS Abbas Monacensis, natione Siculus, Archiepiscopus Panormitanus, & sacrosanctæ Ecclesiæ Romanæ Cardinalis, vir in vtroque iure peritissimus,& dubiorum emergentium circa hanc facultatem cautus interpres. Multa huius scientiæ à se edita reliquit opuscula, de quibus in 2. libro fecimus mentionem. Claruit temporibus Concilij Basileensis, cuius etiā legatus extitit, anno Domini 1440.

De Andrea Hispano Cardinali.

CAP. XLIII.

ANDREAS ex monacho nostri ordinis, (vt per se fatetur in libro de pœnitentia, quem scripsit) primò Episcopus Megarensis, posteà Ciuitatensis ac demùm Aiatēsis, & sacrosanctæ Ecclesiæ Romanæ Cardinalis ac pœnitentiarius, vir in iure doctissimus, ingenij sui monimenta præclara reliquit. Huius etiā in secundo pręsentis operis libro fecimus mentionem.

De Archiepiscopis ex ordine sancti Benedicti assumptis.

CAP. XLIIII.

DE Cardinalibus ex ordine sancti patris nostri Benedicti, vt pollicitus sum, breuiter me expediui, obmittēs complures, qui fuerant inserendi, si licuisset peruestigandis impendere moram: quod quia non potui, sufficiat studiosis inquirendi obmissos normā præbuisse. Quanquàm paruæ sit vtilitatis, plures proponere, quos nec velle debeas, nec possis imitari. Centum octoginta feruntur ex nostro (vt suprà diximus) ordine ad Cardinalatûs honorem assumpti: quorum etsi nomina nescias, esto contentus in summa. Si monachus esse velis, magnatorum sperne dignitates: eruditionem imitare. Iam de Archiepiscopis ex ordine Benedicti patris assumptis habituri sermonem, quantùm possibile fuerit, eos quos reperimus iuxta ordinem temporum, quibus floruerunt, intendimus collocare: de quibus autem superiùs inter Pontifices & Cardinales fecimus relationem, non erit denuò immorandum, nisi ratio id videatur postulare.

De Gregorio Turonensi.

CAP. XLV.

GREGORIVS Florentius, Archiepiscopus Turonensis ex monacho factus, tā doctrina, quàm cōuersatione clarus atque sanctissimus emicuit, qui etiam in vita miraculis coruscauit. Fuit homo paruę staturę, sed magnæ scientiæ excelsique meriti apud Deum, qui non respicit personam hominis, sed opus & bonam voluntatem. Erat enim in ieiunijs frequens, in orationibus assiduus, in eleemosynis largus, hospitalitatis amator præcipuus, & sanctæ scripturæ lector studiosus. Vndè libros multos in laudem sanctorum & expositionem scripturarum edidit, de quibus suo loco dictū est. Cùm autē mori debuisset, in tali loco sepeliri voluit, vbi semper omniū pedibus conculcaretur. Sed grex sancti Martini talia non sufferens, eum de loco post aliquot annos leuauit, & fabricato pulchro Mausoleo, ad læuam beati Martini pontificis collocauit. Claruit anno Domini 600.

De Sāsone Dolēsi Archiepiscopo.

CAP. XLVI.

SAMSON ex Abbate Dolensi in Britannia Archiepiscopus à beato Dabrutio consecratus, vir magnæ sanctitatis, multisq; miraculis clarus, per integram hebdomadā sępiùs consueuit ieiunare. Non diebus, non noctibus ab orationibus & diuinis colloquijs cessabat: stans sæpè longis noctibus orando ab occasu solis vsque ad ortum. Eius gesta magnifica habētur. Claruit anno Domini 600.

De Maglorio Dolensi Archiepiscopo.

CAP. XLVII.

MAGLORIVS, post Samsonē ex monacho Archiepiscopus Dolensis, oriundus ex Britannia trāsmarina, vir sanctę conuersationis fuit, de quo iam superiùs in tertio huius operis libro fecimus mentionē. Multis miraculis & virtutibus insignis effulsit. Claruit anno Dñi 600.

De Augustino Cantuariensi.

CAP. XLVIII.

AVGVSTINVS monachus beati Gregorij Papæ in vrbe Roma,& Abbas, ab eodem pontifice cum multis sanctis monachis destinatus in Angliam, gentē illam hactenùs idolis seruientem, ad Christi fidē conuertit, atque primus Archiepiscopus Dornuernensis, quę nunc est Cantuariensis, ab Eucherio Arelatensi consecratus est, vbi multis signis & miraculis effulsit.

De quibus in gestis Anglorū Beda ex parte facit mentionem. Claruit anno Dñi 600.

De Laurentio Cantuariensi.

CAP. XLIX.

LAVRENTIVS Archiepiscopus Dornuernensis, post Augustinum ex monacho beati Gregorij Papæ ordinatus, tum docendo, tum exhortando magnum fructum fidei in gente Anglorum cōquisiuit. Erat enim vir bonus & eruditus, ab infantia monasticis disciplinis nobiliter instructus. Vndè adhuc viuente Augustino, in eius locum ab eodem pastor constituitur. Claruit anno Domini 620.

De Mellito Cantuariensi.

CAP. L.

MELLITVS Abbas Romanus, cū Augustino in Angliam missus, cōuersis Anglis, primò factus est Londoniæ Episcopus, deindè post mortē Laurentij Doruernensis tertius Archiepiscopus, vir secundùm carnem nobilis, sed culmine mentis nobilior: qui suis orationibus & corporis obiectu, sæuas ignium flammas extinxit, & miracula plura perpetrauit. Cōtemptor mundi, amator Dei, totius religionis norma, & exemplar honesti. Moritur plenus dierum & bonorum operum, anno Domini sexcentesimo 24. Archiepiscopatûs sui quinto, 9. Calendas Martij.

De Iusto Cantuariensi Archiepiscopo.

CAP. LI.

IVSTVS monachus beati Gregorij Papæ in vrbe Roma, vir sanctus & eruditus, cum Augustino missus in Angliam, primò factus est Episcopus Rofensis, posteà in Melliti demortui locū quartus Doruernensis Archiepiscopus consecratus est, sub Bonifacio Papa quinto, anno Domini 624.

De Magnoaldo Bituricensi.

CAP. LII.

MAGNOALDVS monachus Luxouiensis, & postmodùm Bituricensis Archiepiscopus, germanus beati Pharonis Meldensis Episcopi, vir sanctus, adhuc puer sub magisterio sancti Columbani Abbatis in Luxouiensi cœnobio à parentibus traditus fuit. Post recessum verò Columbani de Gallia, remansit cum Eustasio Abbate in præfato cœnobio, donec ad pōtificatum tandèm assumitur. Claruit anno Domini 640.

De Paulino Eboracensi.

CAP. LIII.

PAVLINVS monachus Romanus, veniēs cum Augustino in Angliam, post multos labores, quos tum prędicando tum baptizādo peregerat, à Iusto Archiepiscopo Doruernensi primò Episcopus ordinatus est genti Nordanhymbrorum, posteà per regem Eduinum in Archiepiscopum Eboracensem primum sublimatus, anno Domini 627. Cui Honorius Papa primus pallium legitur destinâsse.

De Honorio Cantuariensi.

CAP. LIIII.

HONORIVS monachus cœnobij beati Gregorij Papæ in vrbe Roma, vir doctus & sanctus, & prædicator excellens, missus in Angliā, post multos labores, defuncto Iusto Archiepiscopo, in eius locum quintus Archiepiscopus Doruernensis, à beato Paulino Eboracensi ordinatus, palliū Archiepiscopatûs ab Honorio Papa primo accepit. Moritur anno Domini 653. pridie Calendas Octobris.

De Sulpitio Bituricensi Archiepiscopo.

CAP. LV.

SVLPITIVS Abbas in Franciā, discipulus beati Austregisili Bituricensis Archiepiscopi, vir sanct⁹ & Deo dilectus, etiam adhuc in habitu seculari positus, nihil aliud videbatur agere, quàm monasteria construere, ecclesias restaurare, miseris auxilium impendere. Vndè post mortem dicti pontificis ex Abbate aulico, in Archiepiscopum Bituricensem, omnium consensu electus, multis virtutibus & signis corufcauit. Claruit anno Domini 640.

De Deusdedit Cantuariensi.

CAP. LVI.

DEVSDEDIT monachus in Anglia, vir doctrina & religione insignis, post mortem Honorij electus in Archiepiscopum sextum Doruernensis Ecclesiæ, sedit in pontificatu annis nouem, mensibus quatuor, dieb⁹ duobus. Claruit anno Domini 660.

De Ansberto Rothomagensi.

CAP. LVII.

ANSBERTVS ex Abbate Fontanellæ Archiepiscopus Rothomagēsis post sanctum Andoenum, vir doctus & sanctus, viuus & defunctus miraculis claruit, sicut in gestis eius inuenitur. Claruit anno Domini 680.

De Genesio Bituricensi.

CAP. LVIII.

GENESIVS ex Abbate in Francia Archiepiscopus Bituricēsis, vir sanctus & Deo dilectus, tam exemplo quàm verbo multas ad Christum animas cōuertit. Multis etiā miraculis coruscauit, sicut in gestis illius diligenter cōscriptis inuenitur. Claruit circa annos Domini 620.

De Ceadda Eboracensi.

CAP. LIX.

CEADDA ex Abbate monasterij in Anglia, quod Lentesgen appellãt, Archiepiscopus Eboracensis, frater Ceddi antistitis Lindesfarnẽsis, vir modest. moribus, & sciẽtia scripturarũ sufficienter instructus, de quo multa bona narrãtur, excellẽs prædicator fuit. Claruit anno Dñi 675.

De Theodoro Cantuariensi.
CAP. LX.

THEODORVS monachus Romanus, natiõe Græcus ex Tarso Ciliciæ, Doruernẽsis septimus Archiepiscopus à Vitaliano Papa ordinatus, vir secularibus & diuinis literis ad perfectũ instructus, moribus & cõuersatione venerandus, rexit Ecclesiam Anglicanam multa diligentia 22. annis. Moritur anno Domini 690. ætatis autem suæ, 88.

De Lamperto Bituricensi Archiepiscopo.
CAP. LXI.

LAMPERTVS Taruanẽsis, Abbas Fontanellæ post B. Vuandregisilum, & deinde Archiepiscopus Bituricensis post S. Genesium, vir doctus & sanctus, qui verbo & exemplo multos ab iniquitate auertit. Claruit anno Domini 640.

De Niuardo Rhemensi Archiepiscopo.
CAP. LXII.

NIVARDVS Abbas & monach. in Frãcia, Archiepiscopus Rhemensis, vir sanctissimæ cõuersationis, qui vita & doctrina commissam sibi strenuè gubernauit Ecclesiã, multis virtutibus & signis clarus effulsit. Claruit anno Domini 660.

De Vuilfrido Eboracensi.
CAP. LXIII.

VVILFRIDVS Abbas Ripensis in Anglia, Eboracẽsis Archiepiscopus, vir vndecũquè doctus, & excellẽtissimus prædicator, qui multa millia hoim à seruitute diabolica liberans, ad fidei Catholicæ libertatẽ reduxit. Deniq; pulsus Episcopatu, & multis iniurijs fatigat., ab euangelizãdi officio nunq̃ cessauit. Claruit anno Dñi 680.

De Bosa Eboracẽsi Archiepiscopo.
CAP. LXIIII.

BOSA ex monacho in Anglia Eboracẽsis Archiepiscopus, in locũ Vuilfridi à rege expulsi ordinatus à Theodoro Cantuariẽsi Archiepiscopo, vir doctus & religiosus, in cõcilio Anglicano cũ cæteris Archiepiscopis ad reformationẽ illius Ecclesiæ adiutor Theodori fuit. Claruit anno Domini 690.

De Berchualdo Cantuariensi.
CPA. LXV.

BERCHVALDVS Abbas monasterij in Anglia, quod Racuilfe dicitur, post Theodorum Archiepiscopus Cantuariẽsis, vir sciẽtia scripturarũ nobiliter imbut., & Ecclesiasticis simul ac monasterialibus disciplinis summè instructus, tametsi prædecessori suo minimè valuerit comparari. Claruit anno Domini 700.

De Cedda Lindesfarnensi Archiepiscopo.
CAP. LXVI.

CEDDA Abbas Lestingensis cœnobij, Archiepiscopus Londoniẽsis in Anglia, (quę tamẽ modò est Episcopatus) vir doctus & sanctus, & prædicator egregius, etiam in vita miraculis coruscauit. Claruit anno Domini 680.

De Clemente Traiectensi Archiepiscopo.
CAP. LXVII.

CLEMENS, qui & Vuillebrordus, monach. Ripẽsis cœnobij in Anglia, veniens in Galliã, fidẽ Christi prędicabat gentibus: deindè in Fresia prædicãs, multũ fructũ attulit. A Pipino post hæc Romã missus, à Sergio Papa Fresonũ Archiepiscopus ordinatur ad Ecclesiã Traiectensem, quæ modò Episcopalis est sub Coloniensi Archiepiscopo. Consecratus aũt fuit Romæ in Basilica S. Cęciliæ à Sergio Papa, petente Pipino, anno Domini 693. 10. Calendas Decembris, imposito sibi à Papa nomine Clemẽtis, eò quòd in eius profesto consecratus est.

De Iohanne Eboracensi Archiepiscopo.
CAP. LXVIII.

IOHANNES monach. in Anglia, & Episcopus Hagustaldensis, & Eboracensis postmodùm (vt ferũt) Archiepiscop., vir doctus & sanctissimæ conuersationis, qui etiam in vita sua multis miraculis coruscauit. Moritur anno Domini 721. Episcopatus autem sui, 33.

De Taduuino Cantuariensi.
CAP. LXIX.

TADVVINVS presbyter & monach. cœnobij Bruitinẽsis, oriũdus ex puincia Merciorũ, nonus Archiepiscop. Doruernẽsis seu Cantuariẽsis, vir religione & prudẽtia insignis, sacris quoquè literis nobiliter instructus. Consecratus est in Ecclesia sua Doruernẽsi anno Domini 731. 4. Idus Iunij, q̃ fuit dies Dominica, Indictione 14.

De Basino Treuerensi Archiepiscopo.
CAP. LXX.

BASINVS Abbas sancti Maximini Treuerensis, & frater Ducis Lotharingiæ, vir prudẽs & doctus, Archiepiscopus Treuero-

uerorum quinquagesimus & sextus ordinatus, tam opere, quàm verbo Ecclesiam strenuè gubernauit. Cuius conuersatio religiosa multis dedit exemplum disciplinæ: vndè & inter sanctos relatus est. Claruit anno Dominicæ natiuitatis 740.

De Lamperto Senonensi Archiepiscopo.

CAP. LXXI.

Lampertvs monach. cœnobij Fontanellæ, ac deindè Senonensis Archiepiscopus, vir doctus & valdè venerabilis, verbo & exemplo multos gentilium ad fidem Christi conuertit. Claruit anno Dominicæ natiuitatis 700.

De Luthuuino Treuerensi.

CAP. LXXII.

Luthvvinvs Abbas Mediolacensis, Archiepiscopus Treuerorũ quinquagesimusseptimus, sancti Basini ex sorore nepos, vir sanctissimæ cõuersationis fuit. Nam priùs fuit Dux Lotharingiæ, qui post multa cœnobia fundata & restaurata, construxit vnum in confinibus Lotharingiæ super fluuium Saroam, quod Mediolacense vocamus, in diœcesi Treuerensi: in quo primò monach., deindè Abbas, postremò Treuerorum Archiepiscopus factus est. Sepultus est in eodem cœnobio: & in sanctos relatus. Claruit anno Domini 770.

De Volframo Senonensi.

CAP. LXXIII.

Vvolframvs monachus Fontanellæ & Senonensis post Lampertũ Archiepiscopus, oriũdus ex territorio Vasconiẽsi, cuius pater Vualbertus, deuotus vir, in aula regis Dagoberti militauit, vir doctus & sanctus: multis annis in Frisia fidem Christi prædicans, miraculis coruscauit. Qui prædicatione sua Rathbodum ducem Fresonum ad hoc vsq; perduxit, vt baptizari expeteret. Sed positum pedem ad lauacrum, cùm audisset plures suorum progenitorum in inferno quàm in cælo esse, retraxit, dicens se plures mâlle sequi, quàm paucos. Huius Vuolframi sanctissimi viri amicissimus & indiuiduus coadiutor fuit beatus Vuillebrordus Archiepiscopus Fresonum, cuius iam suprà fecimus mentionem. Fuit autem apud Frisones perannos quinq; continuos, prædicans & annuncians regnum Dei. Posteà reuersus ad monasterium Fontanellæ, ordinato priùs Senonis Archiepiscopo Guerico, ibidèm in monastica cõuersatione vitam finiuit. Moritur autem anno Domini 720.13. Calendas Aprilis, Indictione 3. iuxta beatum Vuandregisilum in Fontanella sepultus.

De Hildulpho Treuerensi.

CAP. LXXIIII.

Hildvlphvs monach., & Treuerẽsis Archiepiscopus quinquagesimusnonus, vir doctus & sanctæ cõuersationis: post multa cõstructa cœnobia mitrã Episcopalẽ deponẽs, ad monasticũ schema reuersus est, & in vno triũ cœnobiorũ, quæ construxit in saltu Vosagi, Abbatis officio functus, in pace quieuit, ibidèm sepultus, sed posteà translatus est. Claruit anno Domini 780.

De Albone Senonensi.

CAP. LXXV.

Albo Abbas monasterij S. Petri Senonẽsis, & post Guericũ, q Vuolframo successerat, ibidèm Archiepiscopus, vir secundùm seculi dignitatẽ nobilis, & eiusdẽ Guerici nepos, sed fide & religione multo nobilior, tam signis effulsit, quàm meritis. Claruit anno Domini 760.

De Bonifacio Moguntino.

CAP. LXXVI.

Bonifacivs, qui & Vuinfridus, monachus in Anglia, cùm fidem Christi prędicaret in Germania, & multas à diaboli seruitute animas eriperet, primò fact. est Episcopus Moguntinẽsis à B. Gregorio secundo, postmodùm in Archiepiscopum primũ sublimatus à Zacharia Papa, palliũ & legationẽ ab eo suscepit. Et abhinc Moguntina Ecclesia suscepit Archiepiscopũ. Moritur aũt vir sanctus in Frisia, martyrio coronatus, Nonis Iunij, anno Domini 755. Episcopatûs sui, 36. Indictione 8.

De Viomado Treuerensi.

CAP. LXXVII.

Viomadvs Abbas S. Maximini, & posteà Treuerorũ Archiepiscopus sexagesimus, vir quidẽ in procurandis Ecclesiæ negocijs strenuus & admodùm prouidus, multa ad eam rem pertinentia, principũ Pipini & Caroli cognomento Magni, fauore impetrauit. Claruit anno Dñi 775.

De Lullo Moguntinensi Archiepiscopo.

CAP. LXXVIII.

Lvllvs monachus & discipulus sancti Bonifacij martyris, natiõe Anglicus, vir sanctus & Deo dilectus, à B. Bonifacio Moguntinus Archiepiscopus ordinatus, rexit Ecclesiam trigintaduobus annis. Nam cùm beatus præsul ad Frisiam denuò prædicaturus iam senex vellet accedere, nè post eius decessum aliqua oriretur turbatio, de cõsensu principis Pipini Lullum in Archiepiscopum priùs cõsecrauit. Claruit anno Domini 770.

De Richboldo Treuerensi Archiepiscopo.

CAP. LXXIX.

Rich-

RICHBOLDVS Abbas Mediolacensis, in demortui Vuiomadi locũ Archiepiscopus ordinatus, vir in agendis Ecclesiasticis admodùm strenu⁹. Huic in Abbatia Mediolacẽsi successit Vuasso, qui etiam post eũ in Archiepiscopatu successit. Claruit autẽ Richboldus anno Domini 790.

De Vuazzone Treuerensi.

CAP. LXXX.

VVAZZO monach⁹ & Abbas Mediolacensis cœnobij, post mortẽ Richboldi Archiepiscopus Treuerorum sexagesimus secundus ordinatur, eo potissimùm tempore, quo Carolus maximam multitudinem Saxonum trãstulisse fertur in Galliam. Claruit anno Domini 795.

De Rabano Moguntinensi.

CAP. LXXXI.

RABANVS Maurus, quart⁹ Abbas Fuldẽsis, natione Frãco, in sylua quæ dicitur Buchonia, postq̃ rexit prefatã Abbatiã strenuè 24. annis, defuncto Otgario, in eius locũ Archiepiscopus Mogũtinus ordinatur sextus, vir suo tempore vndecunquè doctissimus, quod infinita, q̃ scripsit, volumina testantur: quorum in secundo libro ex parte fecimus mentionem. Moritur anno Domini 855. Indictione 3. Episcopatûs sui anno 9.

De Hamulario Treuerensi.

CAP. LXXXII.

HAMVLARIVS Fortunat⁹, monachus Luxouiensis, & Treuerẽsis Archiepiscopus, & Romanæ Ecclesiæ Cardinalis, vir doctus & ad regimen Ecclesiasticũ satis idoneus: missus ad Constantinopolim ad Michaẽlem imperatorẽ à Carolo Magno, inter eos pacem reformauit. Hic etiam librum officiorum cõscripsit, quem in synodo publicauit. Moritur anno Domini 813. Indictione 6. Episcopatûs sui anno circiter 16.

De Hetti Treuerensi.

CAP. LXXXIII.

HETTI Abbas Mediolacẽsis, post Fortunatum ordinatus Treuerorũ Archiepiscopus, præfuit Ecclesiæ Treuerensi annis 37. vir doctus & deuotus, qui diuinitùs admonitus, ossa sancti Castoris trãstulit de Carden in Confluentiam, vbi adhuc requiescunt. Moritur anno Domini 851. Indictione 14. apud sanctum Matthiam extra Treuerim sepultus.

De Anscario Bremensi.

CAP. LXXXIIII.

ANSCARIVS monachus Corbeiensis in Saxonia, primus Archiepiscopus Bremensis, vir sanctus & Deo dilectus, qui multis signis & virtutib⁹ clarus effulsit, rexit Ecclesiam sibi commissam satis strenuè annis 34. Antequam Bremensis Ecclesia fuit sub Archiepiscopatu Coloniensi. Et primus Episcopus fuit S. Vuilhadus, secũdus Vuilleric⁹, tertius iste Anscarius, qui in Archiepiscopum sublimatus est à Sergio Papa secundo. Claruit autem beatus Anscarius anno Domini 840.

De Arnulpho Bituricensi.

CAP. LXXXV.

ARNVLPHVS Abbas S. Medardi Suessionẽsis, Archiepiscopus Bituricensis, vir secundùm seculi dignitatem nobilis, sed secũdùm fidem & religionem multò nobilior, signis & virtutibus innumeris coruscauit. Claruit circa annos Dñi 840.

De Ansegiso Senonensi.

CAP. LXXXVI.

ANSEGISVS Abbas Lobiensis, deindè Senonensis Archiepiscopus, vir vndecunquè doctissimus, verbo & exemplo Episcopatu dignus, multa ingenij sui monimenta dedit, quorum in secundo libro huius operis pro parte fecimus mẽtionem. Claruit anno Domini 840.

De Hincmaro Rhemensi.

CAP. LXXXVII.

HINCMARVS monachus S. Dionysij Parisiensis, & postmodùm Archiepiscopus Rhemensis, vir in omni literatura nobiliter erudit⁹, multa ingenij sui monimenta scribendo reliquit, quæ satis nota sunt studiosis. Claruit anno Domini 870.

De Mariano Rauennati.

CAP. LXXXVIII.

MARIANVS monachus cœnobij sancti Andreæ Apostoli, quod beatus Gregorius Papa in vrbe Roma construxit, Archiepiscopus Rauennatẽsis, vir studiosus & ad tale regimẽ satis idoneus, in vtraque vita se fidelibus dedit exemplum. Claruit anno Domini 620.

De Remberto Bremensi.

CAP. LXXXIX.

REMBERTVS monachus Corbeiensis in Saxonia, Archiepiscopus Bremensis secundus, vir doctus in diuinis scripturis, moribus & conuersatione deuotus, rexit Ecclesiam sibi cõmissam, nouem annis: cuius tanta fulserunt merita, vt in sanctos relatus sit, vt suprà iam diximus. Claruit anno Domini 885.

De Bertholfo Treuerensi.

CAP. XC.

BERTOLFVS Abbas Mediolacensis, & Archiepiscopus Treuerensis, consanguineus Aduentij Metensis Episcopi, vir acer, & Ecclesiæ suæ defensor admodùm strenuus: cuius tempore Normanni Treuerensem vrbem intraentes succenderunt, & quoscunq; inuenerunt, occiderũt. Ipse

Ipse autẽ fuga lapsus, euasit. Eodem tamen anno obijt, qui fuit annus Domini 882. Indictiõe 15. Episcopatûs sui anno 11. Huic familiarissimus fuit Hincmarus Archiepiscopus Rhemensis, vir eloquẽtissimus, de quo suprà dictum est.

De Carolo Moguntino.

CAP. XCI.

CAROLVS monachus Corbeiẽsis, post Rabanum septimus Archiepiscopus Moguntinẽsis ordinatus, rexit Ecclesiã illam nouẽ annis, vir prudẽs & nobilis. Fuit enim frater Pipini Ducis Aquitaniæ. Moritur anno Domini 863. Indictione 11.

De Adelgario Bremensi.

CAP. XCII.

ADELGARIVS monachus Corbeiensis in Saxonia, Archiepiscopus Bremensis quartus, vir doctus & sanctus, sedit in regimine dictæ Ecclesiæ annis viginti. Ibidem in ecclesia sancti Petri Apostolorum principis sepultus, in sanctos relatus, vt in tertio volumine diximus. Claruit anno Domini 890.

De Sunderoldo martyre.

CAP. XCIII.

SVNDEROLDVS monachus Fuldensis, & nonus Archiepiscopus Mogũtinus, vir nobilis, doctus & strenuus, & non minùs deuotiõe quàm dignitate insignis: missus ab Imperatore contra Nortmãnos cum exercitu, qui Vuormatiam obsidebant, capta vrbe ab eis & occisis habitatoribus, etiam Sonderoldum Archiepiscopum interfecerunt sabbato, quæ fuit sexto Calendas Iulij, Indictiõe 9. anno Domini 891. Episcopatûs sui, secundo.

De Ratbodo Treuerensi.

CAP. XCIIII.

RATBODVS Abbas Mediolacensis, & posteà Archiepiscopus Treuerensis sexagesimusoctauus, vir potẽs & valdè venerabilis, Ecclesiam suam nobiliter in temporalibus ampliauit. Ad hunc Regino Abbas Prumiensis duo volumina decretorũm edidit, quę de Christiana religione prænotauit. Ipse enim Archiepiscop⁹ in synodo celebrata coram omnibus hoc opus Regino Abbati, suo tempore studiosissimo, iniunxerat. Claruit anno Domini 885.

De Vimone Bremensi Archiepiscopo.

CAP. XCV.

VIMO monachus Corbeiensis cœnobij in Saxonia, Archiepiscopus Bremensis sextus, vir doctus & multùm venerabilis, rexit Ecclesiam sibi commissam strenuè verbo & exemplo 18. annis. Anno autem Domini 928. resignauit Archiepiscopatum suum, constituens post se Adaldagum Archiepiscopum. Ipse verò secessit in Gothiam, ibi per annos octo verbum Dei prædicans, ad fidem Christi multos conuertit. Claruit in Archiepiscopatu anno Domini 920.

De Hattone Moguntinensi.

CAP. XCVI.

HATTO Abbas Augiensis, Archiepiscopus Moguntinus decimus, vir quidem in agendis negocijs forensibus callidus, sed meritò repræhensibilis, quòd dolo & fraude Comitem Adelbertum in manus imperatoris Lodouici tradidit occidẽdum. Vndè & mala morte interijt. Quomodò hæc perfidia ab eo fabricata sit, Marianus Scotus in Chronica sua non tacuit. Moritur anno Domini 912. Indictione 15. Archiepiscopatûs sui anno 21.

De Hildeuuino Mediolanensi.

CAP. XCVII.

HILDEVVINVS monachus Lobiensis, & Archiepiscopus Mediolanensis, vir eruditus & in agendis Ecclesiæ negocijs admodùm strenuus, fertur ingenij sui monimenta reliquisse. Claruit anno Domini 935.

De Hildeberto Moguntinensi.

CAP. XCVIII.

HILDEBERTVS Abbas Fuldẽsis, duodecimus post Herigerum ordinatus in Archiepiscopum Moguntinensis Ecclesiæ, rexit eandem annis nouem, vir deuotus & magnę prudentiæ. Moritur anno Domini 936. Indictione 9.

De Gaudentio Pragensi Archiepiscopo.

CAP. XCIX.

GAVDENTIVS monachus cœnobij S. Bonifacij, primus Archiepiscopus Pragensis, missus in Hungariam & cæteras prouincias circuniacentes verbũ Dei prædicare, multos ad fidem Christi conuertit. Fuit autẽ priùs Episcopatus, vbi & sanctus Adelbertus martyr præsul extitit. Claruit anno Domini millesimo.]

De Dunstano Cantuariensi.

CAP. C.

DVNSTANVS Abbas Glascouiensis, deindè post Elphegum Episcopus Vuintonẽsis, postremò, defuncto Odone Cantuariensi Archiepiscopo, in eius locũ consensu omnium consecratus, multis signis & virtutibus coruscauit. Moritur anno Domini 988. Indictione 1. 14. Calẽdas Iunij, ætatis suæ anno circiter 70. Episcopatûs autem summi Cantuariensis, 33. Cuius vitam Osbernus descripsit.

De Osualdo Eboracensi.

CAP. CI.

OSVVALDVS monachus Floriacensis, nepos B. Odonis Cantuariensis Archiepiscopi, primò ante Dūstanū Episcopus Vuintonēsis, & posteà Eboracēsis Archiepiscopus, vir doctissimus, & morum honestate spectabilis, in regimine Ecclesiastico strenu⁹ fuit. Claruit anno Dñi 970.

De Hattone Moguntinensi.

CAP. CII.

HATTO Abbas Fuldensis, cognomēto Bonosus, Archiepiscopus Moguntinus quintusdecimus: de quo etiā quædam nō bona narrātur, quæ siue vera, siue falsa sint, Domino iudici oīm discutiēda relinquātur. Vtcunquè sit, constat eū hominem nobilē fuisse, & in agēdis Ecclesiæ suæ causis tātùm solicitū. Moritur anno Dñi 970. Indictione 13. Præsulatûs sui anno secūdo.

De Adelberto Medburgensi.

CAP. CIII.

ADELBERTVS monachus cœnobij S. Maximini Treuerensis, primus Archiepiscopus Parthenopoleos, id est, Magdeburgensis, ab Ottone Imperatore Magno cōstitutus, rexit Ecclesiam illam annis 13. Claruit anno Domini 960.

De Theodulpho Rhemēsi Archiepiscopo.

CAP. CIIII.

THEODOLPHVS Abbas Lobiensis, & posteà Archiepiscopus Rhemēsis, vir doct⁹ & sanctus, cuius multæ narrātur virtutes: vt pastor omninò esset idoneus, curauit omnibus præesse in humili solicitudine, & prodesse in magna dilectione. vndè & sanctorum catalogo meruit coniungi.

De Iohanne Saltzburgensi Archiepiscopo.

CAP. CV.

IOHANNES monach⁹ Vuintschelēsis in Anglia, discipul⁹ S. Bonifacij, Archiepiscop⁹ Saltzburgēsis, & generaliter oīm circumiacentium prouinciarum, authoritate Apostolica ordinatus, pdicans fidem Christi gentibus illis, multos ad vnitatē catholicæ Ecclesiæ cōgregauit. Fuit enim doctus vir & excellēs. Claruit anno Domini 770.

De Odone Rothomagensi.

CAP. CVI.

ODO, Abbas monasterij sancti martyris Dionysij Parisiēsis & posteà Rothomagēsis Archiepiscopus, vir doctus & eruditus, & in disponēdis Ecclesiæ negocijs pidoneus, non minùs religione q̃ dignitate venerabilis: apud eandem vrbem nō pauca operum suorum monimenta ostendit.

De Hibatio Ruthenorum.

CAP. CVII.

HIBATIVS monachus cœnobij S. Albani prope Moguntiam, (quod ab ordine nūc est auulsum) vir doctus & multùm venerabilis, propter incomparabilē sciētiam scripturarum Apostolica authoritate Ruthenorū Archiepiscopus ordinatus, sua pdicatione multos ad fidē Christi cōuertit.

De Erckenbaldo Moguntinensi.

CAP. CVIII.

ERCKENBALDVS Abbas Fuldensis, & Mogūtinus Archiepiscopus octauusdecimus, succedens Vuillegiso viro reuerendissimo, rexit Ecclesiam Moguntinam satis religiosè & pacificè annis nouē. Moritur anno Domini 1020. Indictione 3.

De Thiedago Pragensi.

CAP. CIX.

THIEDAGVS monachus Corbeiensis, & Pragēsis secūdus Archiepiscopus, vir exercitatæ facundiæ, & egregius declamator, sanctarum quoquè scripturarum studiosus amator, qui multos prædicando & docendo ad veritatem reuocauit. Claruit circa annos Domini 1030.

De Alphano Sepontino.

CAP. CX.

ALPHANVS monachus Cassinēsis, & posteà Sipontinus Archiepiscopus, philosophus suo tempore percelebris, & rhetor insignis, atque in diuinis scripturis nobiliter doctus, quod multa eius præclara testantur opuscula. Sunt qui scribant, eum Salernitanū fuisse præsulem. Et non inficior.

De Lubentio Bremensi Archiepiscopo.

CAP. CXI.

LVBENTIVS Abbas Hirsfeldensis, & Bremensis postmodùm Archiepiscopus octauus, vir erudit⁹ in diuinis scripturis, moribus quoque & vitæ cōuersatione pcipuus, rexit Ecclesiam sibi cōmissam vigintiquinq; annis. Claruit anno Dñi 990.

De Ekardo Pragensi.

CAP. CXII.

EKARDVS Abbas Nouæciuitatis, & exindè Archiepiscopus Pragēsis, vir nobilis secūdùm carnem, & in monasticis disciplinis ab infantia sua optimè instructus, scientia quoquè scripturarum sufficienter imbutus, sua doctrina & industria non modicè profuit Ecclesiæ quam gubernauit.

De Elphego Cantuariensi.

CAP. CXIII.

ELPHEGVS monach⁹ & Abbas in Anglia cœnobij quod Balneum dicitur, primò Vuintoniensis Episcopus electus, à S. Dunstano Cantuariensi munus cōsecrationis accepit. Deindè successor eiusdem Dun-

Dunstani defuncto, ei succedes, Archiepiscopus Cantuariensis factus est, anno Domini 1006. Indictione 4. qui tadem martyrio coronatus, ad cęlos feliciter ascedit.

De Adelberto Ruthenorum.

CAP. CXIIII.

ADELBERTVS monachus cœnobij S. Maximini iuxta mœnia vrbis Treuerēsis, & posteà Ruthenorum Archiepiscopus, vir doctus & declamator egregius, nō minùs religione quàm scientia venerabilis, prędicans in Prussia & Hungaria, multos ad fidem Christi conuertit. Fuit enim honestate morū & eloquij suauitate præclarus. Vndè ad persuadendum vtilis admodùm habebatur.

De Menfrido Magdburgensi.

CAP. CXV.

MENFRIDVS monachus cœnobij S. Burckardi Herbipolēsis, Archiepiscopus sextus Magdburgensis, vir doctus & strenuus, gubernauit Ecclesiam illam à B. Hērico Imperatore sibi commissam, annis 27. Claruit anno Domini 1010.

De Brunone Ruthenorum.

CAP. CXVI.

BRVNO monachus cuiusdam cœnobij in Italia, cuius nomen non occurrit, propter sciētiam scripturarum & morum honestatem, quibus nobiliter effulsit, Archiepiscopus Ruthenorum ordinatus est, & post multos labores à Prussis pro fide Christi martyrio coronatus, anno Domini 1008. Indictione 6.

De Bardone Moguntino.

CAP. CXVII.

BARDO monachus & Abbas Hirsfeldensis, Archiepiscopus Mogūtinensis vicesimus, vir sanctissimæ conuersationis, multa bona in regimine suo Ecclesiæ fecit atq; pauperibus. Rexit Ecclesiam Moguntinam decem & nouem annis, & in vicesimo moritur, anno Domini 1051. Indictione 4. quarto Idus Iunij.

De Abel Rhemēsi Archiepiscopo.

CAP. CXVIII.

ABEL monachus & Abbas Lobiensis cœnobij, & posteà Rhemēsis Archiepiscopus, vir in diuinis scripturis nobiliter doctus, ac morum honestate singulariter insignis, ad Ecclesiasticum regimen assumptus, tā solicitè & sanctè præfuit ouibus Christi, vt in sanctos referri meruerit.

De Lanfranco Cantuariensi.

CAP. CXIX.

LANFRANCVS Prior & monachus Beccensis cœnobij in Nortmannia, deindè Abbas Cadoniensis, postremò Archiepiscopus Cantuariensis, vir doctrina & sanctitate venerabilis, cuius iamdudùm in superioribus fecimus mētionem, etiam in vita miraculis claruit. Huius discipulus fuit Anselmus, qui & in Prioratu & Archiepiscopatu eidem successit. Claruit anno Domini 1070.

De Maurilio Archiepiscopo.

CAP. CXX.

MAVRILIVS monachus Fiscaniēsis, & Rothomagensis Archiepiscopus post depositionem Malgerij, vir doctus & eruditus, multisq; plenus virtutib^9, de quo multa bona narrantur: amator charitatis & abstinentiæ præcipuus fuit. Claruit anno Domini 1060.

De Sigefrido Moguntino.

CAP. CXXI.

SIGEFRIDVS Abbas Fuldēsis, & posteà Moguntinus Archiepiscopus vicesimus secundus, vir deuotus & amator religionis, sanctum Domini sepulcrum cum magno desiderio visitauit. De sancto Iacobo rediens, apud Cluniacum manere disposuit, si non per obedientiam ad Ecclesiam suam redire fuisset coactus. Baculum Archiepiscopatûs accepit in die Epiphaniæ Domini, anno 1060. Indictione 13.

De Anselmo Cantuariensi.

CAP. CXXII.

ANSELMVS monachus Beccensis, deindè Prior, pòst Abbas ibi dèm, tandèm post Lanfrancum Archiepiscopus Cantuariensis, vir doctus in diuinis scripturis, & non minùs sanctitate quàm scientia clarus, ingenij & religionis suæ infinita monimenta reliquit: de quibus in secundo libro ex parte fecimus mentionem. Claruit anno Domini 1090.

De Diemone Saltzburgensi.

CAP. CXXIII.

DIEMO Abbas Saltzburgensis, cùm propter excommunicationem Henrici quarti, suam Abbatiam cogeretur deserere, venit ad monasterium Hirsaugiense in diœcesi Spirensi, vbi aliquantulùm cum Vuilhelmo Abbate viro religiosissimo latuit, donec tādèm fluctibus turbationum aliquātulùm sedatis, in Ecclesiæ Saltzburgensis Archiepiscopū consecratus est. Claruit anno Domini 1080. Decrepitus tandèm Hierosolymam profectus, & à Saracenis captus, cum alijs plerisque occiditur.

De Malachia Ardinacensi.

CAP. CXXIIII.

MALACHIAS monachus & Abbas Benchorēsis cœnobij in Hybernia, deinde Episcopus vrbis Conereth, postremò Archiepiscopus Ardinacensis, ac Primas totius Hyberniæ, vir doctrina & sanctitate præclarus, quod infinita eius mira-

cula testantur. Moritur autem anno Domini 1148. Indictione 11. quarto Nonas Nouembris.

De Theobaldo Cantuariensi Archiepiscopo.
CAP. CXXV.

THEOBALDVS monachus Becensis cœnobij, & deindè Archiepiscopus Cantuariensis, vir multùm doctus & prouidus, industriæ suæ, quam erga Ecclesiastica negocia solebat exercere, multa fertur indicia reliquisse. Claruit circa annos Domini 1140.

De Matthia Moguntinensi.
CAP. CXXVI.

MATTHIAS de Buchfeck, monachus quidē nostri ordinis, sed nomē cœnobij eius iam mihi non occurrit, Archiepiscopus Moguntinēsis quadragesimus, vir sagax & nobilis, rexit Ecclesiā sibi commissam annis septem. Claruit circa annos Domini 1320.

De Baldeuuino Bremensi.
CAP. CXXVII.

BALDEVVINVS Abbas cœnobij sancti Michaëlis Luneburgensis, & deindè quadragesimusprimus Archiepiscop⁹ Bremensis, vir nobilis & doctus, rexit Ecclesiam sibi commissam strenuè annis sex, & mensibus quatuor. Claruit tēporibus concilij Basileensis, anno Domini 1435.

De Nicolao Panormitano.
CAP. CXXVIII.

NICOLAVS Abbas Monacensis cœnobij, natione Siculus, primò Archiepiscopus Panormitanus, & posteà Cardinalis, doctor Decretorum, de quo in superioribus suis locis sufficienter sumus locuti, non minùs religione & honestate morum, quàm scientia venerabilis. Claruit in concilio Basileensi anno Domini 1435.

De Episcopis, ex ordine sancti Benedicti assumptis.
CAP. CXXIX.

ARCHIEPISCOPORVM, qui de ordine nostro feruntur assumpti, Catalogum terminātes, hoc lectorem volumus scire, penè restare innumerabiles nostræ religionis Archiepiscopos, quorum nullam fecimus mentionem, eò quòd ad nostram notitiam minimè sint perlati. Enimuerò vt summam compendio tangam, feruntur nostri ordinis extitisse Archiepiscopi mille quingēti, sexagintaquatuor, prætereos, qui huic numero in centum & quinquaginta annis accesserunt. De quibus omnibus ad meam notitiam paucissimi peruenerunt: vndè & paucos consignaui. Si quis autem hunc nostrum Catalogum voluerit ampliare, historias veterum chronicasque reuoluat, & plures, quos adijciat, inueniet. Ego Alemanus inter nostrates conuersor, quibus & contentus sum, cùm exterorum oēs non possim scrutari Ecclesias. Sed maneāt hæc. Nunc iam igitur, vt ordinem debitū obseruemus, post Metropolitanos etiam Episcopos, qui nobis ex Benedicti patris gremio ex multis occurrerunt pauci, ritè consignemus.

De Leandro Hispalensi.
CAP. CXXX.

LEANDER monach⁹ in Hispania, & posteà Hispalensis Episcopus ante Isidorum, vir doctus & sanctus, qui multos Arrianorum ad fidem rectam conuertit, etiam viuēs effulsit miraculis. Hic est Leander Episcop⁹, qui Herminigildū, filium Leuigildi regis Gothorum, ab Arriana peste couertit, & vsq; ad martyrij constantiam dulciter roborauit. Nam B. Herminigildus in carcerem positus à patre Arriano, in ipsa nocte paschali ab eo martyr effectus, trāsiuit ad cælos. Cuius frater Richardus mox vt regnū post patrem accepit, instante Leandro, totam gētem Vuesegothorū sibi subiectam, ad fidem Catholicam conuertit. Ad hunc Leandrum beatus Papa Gregorius librum Iob moraliter exposuit. Claruit anno Dñi 580. relatus in sanctos, vt suprà dictū est.

De Vigore Baiocasinensi.
CAP. CXXXI.

VIGOR monach⁹ cœnobij S. Vedasti, ex prouincia Attrebacēsi oriundus, & posteà Episcopus Baiocēsis, vir sanctissimæ conuersationis, multis fertur claruisse miraculis: qui sanctus fuit pronunciatus ab angelo, priusquā nasceretur in mūdo. Claruit temporibus sancti Benedicti patris nostri, circa annos Domini 550.

De Herculano Perusino.
CAP. CXXXII.

HERCVLANVS ex monacho Episcopus Perusinus, vir valdè venerabilis, & eximiæ sanctitatis, post multa bonorum operū exercitia, à Totila perfido rege diris lacerat⁹ tormētis, ad cęlos martyrio coronatus ascēdit anno Dñi 561. Indictione 9. Cui⁹ mētionē B. Gregori⁹ in dialogo facit.

De Maclouio Episcopo.
CAP. CXXXIII.

MACLOVIVS, q & Machutes, ex monacho Episcopus in Hybernia, vir magnæ doctrinæ & sanctitatis, multis virtutibus & signis clarus effulsit, suaq; prædicatione ad Christum multum populum congregauit. Fuit aūt discipulus S. Brendani, de quo multa miracula narrantur. Claruit anno Domini 570.

De Paulo Leonensi Episcopo.
CAP. CXXXIIII.

PAV

PAVLVS monachus & discipulus beati Eltuti in Britania transmarina, sancti Archipræsulis Samsonis consodalis, & posteà Leonensis Episcopus, vir sanctus & multorum miraculorum patrator insignis: qui cuius conuersationis fuerit, lecta historia vitæ eius ostendit. Claruit anno Domini 600.

De Amando Episcopo Leodiensi.

CAP. CXXXV.

AMANDVS monachus & Abbas Elnonensis cœnobij, & posteà Episcopus Leodiensis, vir sanctissimæ vitæ & excellentis doctrinæ, qui sua prædicatione dulcissima multos cōuertit ad Christū, cōstruens ecclesias & monasteria, maximè in territorio Flandrensi, vbi multis virtutibus & signis coruscauit. Claruit anno Domini 640.

De Aidano Lindesfarnensi.

CAP. CXXXVI.

AIDANVS monachus cœnobij Huensis in Hybernia, quod sanctus Columbanus olim construxerat, & posteà Episcopus Lindesfarnensis, vir doctus & religiosus, & excellens prædicator, multos ad veram fidem conuertit Christianam. Quando hic Aidanus prædicabat in Anglia, rex Osuualdus, martyr sanctissimus, interpretis fungebatur officio, eò ꝙ ipse in Anglica lingua nō est adeò perfectè instructus. Moritur eodem anno, quo beatus rex Osuualdus fuerat occisus, Domini videlicet 642. Episcopatûs sui 17. Indictione 15.

De Vualberto Meldensi.

CAP. CXXXVII.

VVALBERTVS Abbas Luxouiensis post sanctum Eustasium, ac deindè Episcopus Meldensis 19. post Gandoaldum, fraterbeati Pharonis, qui etiam in Episcopatu ei successit, vir doctus & sanctus, infinitis miraculis coruscauit. Claruit anno Domini 630.

De Gandoaldo Meldensi.

CAP. CXXXVII.

GANDOALDVS monachus Luxouiensis, & discipulus beati Columbani, vir sanctus & multis virtutibus clarus, Meldensis Ecclesiæ octauusdecimus Episcopus cōsecratus, tam verbo quàm exemplo multos ad Christum conuertit. Huic in Episcopatu successit Vualbertus frater suus, qui sequitur. Claruit anno Dñi 630.

De Pharone Meldensi.

CAP. CXXXIX.

PHARO monachus & discipulus sancti Eustasij Abbatis Luxouiensis, & post fratrem suum Vualbertum vicesimus Episcopus Meldensis, vir sanctus & Deo dilectus, infinitis miraculis effulsit. Pulchra ordinatio diuina. Tres fratres nō solùm Episcopi, sed etiam vnius Ecclesiæ Episcopi fuerunt. Gandoaldus primò, posteà Vualbertus, deindè Pharo. Hi tres beatissimi fratres vnicam sororem habuerunt nomine Pharam, quæ fuit Abbatissa Brigēsis cœnobij, & magna sanctitate emicuit. Claruerunt simul circa annos Domini 630.

De Birino Dorcicensi Episcopo.

CAP. CXL.

BIRINVS monachus in vrbe Roma, propter excellētiam doctrinæ & sanctitatis, ab Honorio Papa Episcopus ordinatus, mittitur in Britaniam: vbi regem cum magna populi multitudine ad fidem Christi conuertit, quem sanctus Osuualdus rex Nordanymbrorum de sacro fonte leuauit. Qui duo reges eidem Birino ciuitatem, quę vocatur Dorcic, donauerūt, ad faciendam inibi sedem Episcopalem. Claruit anno Domini 640.

De Hildemico Meldensi.

CAP. CXLI.

HILDEMICVS monachus Luxouiensis, & discipulus beati Pharonis, vir magnæ doctrinæ & eximiæ sanctitatis, quod multa probant miracula ab eo patrata: post mortem sui præceptoris, in locum eius Meldensium Episcopus meruit consecrari. Claruit anno Dominicæ natiuitatis 670.

De Egilberto Dorcicensi.

CAP. CXLII.

EGILBERTVS monachus in Gallia, & posteà Episcopus in Britania in ciuitate Dorcicensi, indeq; recedens, in Galliam reuersus est: & in Parisiensi Ecclesia Episcopus constitutus, non minùs religione, quàm scientia, clarus effulsit. Claruit anno Dominicæ natiuitatis 670.

De Comano Episcopo Rofensi.

CAP. CXLIII.

COMANVS monachus S. Papæ Gregorij in vrbe Roma, & deindè missus in Angliam, post Iustū, ad Archiepiscopatū Doruernensem assumptum, Episcopus Rofensis Ecclesiæ ordinatus, magna doctrina & religiōe populū suū gubernauit. Claruit anno Domini 630.

De Vimone Ventano.

CAP. CXLIIII.

VIMO monachus in Britania transmarina, & deindè Episcopus Ventanus, vir doctus & prędicator insignis, pulsus à rege de sede sua, quā illi dederat, venit in Angliā: & à rege Volfhero Lōdoniensis Episcopus constitutus, ibidē in pace quieuit. Claruit anno Dñicę natiuitatis 670.

De Eleutherio Parisiensi.

CAP. CXLV.

ELEVTHERIVS monachus Parisiensis in Francia, & posteà missus in Britanniam, post expulsionem Vimonis Episcopus Ventanus, à Theodoro Cantuariensis Ecclesiæ Archipræsule consecratus, multis virtutibus clarus effulsit. Claruit anno Domini 680.

De Ithamar Episcopo Rofensi.

CAP. CXLVI.

ITHAMAR monachus in Anglia, cuius cœnobium iam mihi non occurrit, post mortem sancti Paulini, qui ab Archiepiscopatu Eboracensi pulsus, ad Rofensem Ecclesiam redierat, Episcopus eiusdē vrbis ab Honorio Archiepiscopo Doruernensi consecratus est anno Domini 644. Indictione secunda.

De Colacho Episcopo.

CAP. CXLVII.

COLACHVS monachus Huensis cœnobij in Hybernia, & posteà Episcopus mediterraneorum Anglorum & Merciorum, vir in diuinis & secularibus scripturis nobiliter doctus, non paucam Domino plebem sua prędicatione acquisiuit. Sed amore solitudinis Episcopatum deserens, reuersus est ad insulam Hu, vbi priùs monachus fuerat. Claruit anno Dominicæ natiuitatis 660.

De Trumhero Episcopo.

CAP. CXLVIII.

TRVMHERVS monachus in Scotia, natione Anglicus, deindè post resignationem Colachi in eius locum Episcopus mediterraneorum Anglorum, Merciorūq́; ordinatus, multa religione & sanctitate in plebe sibi commissa effulsit. Claruit anno Domini 670.

De Remaclo Leodiēsi Episcopo.

CAP. CXLIX.

REMACLVS Abbas Stabulensis, & Leodiensis postmodùm Episcopus, vir doctus & sanctus, qui multis virtutibus clarus enituit, plebē Domino nō modicam sancta prædicatione sua acquisiuit: ecclesias & cœnobia construens, diuinum cultum ampliauit. Ordinatus autem est in Episcopum anno Dominicæ natiuitatis 646. Indictione 4.

De Cedda Lindesfarnensi.

CAP. CL.

CEDDA monachus in Anglia, frater S. Ceaddæ Archiepiscopi Eboracensis, Ecclesię Lindesfarnēsis Episcopus, vir sanctę vitę & incōparabilis doctrinę, tā verbo q̄ exēplo multos ab idolorū cultura ad fidē Christi cōuertit. Claruit anno Dñi 670.

De Laromanno Merciorum.

CAP. CLI.

LAROMANNVS monachus insulæ Lindesfarnēsis, & post Trumherum Merciorum Episcopus, vir doctus & eruditus in diuinis scripturis, prædicatione & laudabili vita se dignum præbens pontificem, non paucos ouili Saluatoris homines coniunxit. Claruit anno Dñi 680.

De Sinano Lindesfarnensi.

CAP. CLII.

SINANVS monachꝰ Huēsis, beati Edani quondàm discipulus, & post eum Lindesfarnensis Ecclesiæ Episcopus, vir non minùs religione quàm scientia scripturarum præclarus. Ordinatus est anno Domini 642. Indictione 15.

De Colomanno Episcopo.

CAP. CLIII.

COLOMANNVS monachus Huensis, natione Scotus, & post Sinanū Episcopus Nordanymbrorū, vir quidem doctus & morum honestate insignis, sed in obseruatione Paschali suo tempore more Scotorum reprǽhensibilis. Claruit anno Dominicæ natiuitatis 664. Et eodem anno Indictione 7. deserēs Episcopatum, ad monasterium suum reuersus est.

De Theodardo Leodiensi.

CAP. CLIIII.

THEODARDVS monachus Stabulensis, & Episcopus Leodiensis, vir sanctissimæ conuersationis, post multos labores, quos in regimine Ecclesiastico sustinuit, beato martyrio coronatus, ad cælos auolauit quarto Iduum Septembris, anno Domini 658. Indictione 1.

De Tuda Nordanymbrorum.

CAP. CLV.

TVDA monachus in Scotia, post Colomannum Episcopus Nordanymbrorū cōsecratus, multas Christo animas etiam ante pōtificatum sua prædicatione acquisiuit. Fuit enim vir bonus & religiosus, sed modico tempore rexit Ecclesiam. Claruit anno Domini 660.

De Ediluuino Episcopo.

CAP. CLVI.

EDILVVINVS monachus Huensis in Hybernia, natione Anglicus, vir nobilis, doctus & deuotus, ꝓpter ingentem doctrinā & religionem in Lindissensi ꝓuincia ordinatus Episcopus, magna solicitudine Ecclesiam multo tempore gubernauit, & Christo populum nō modicum acquisiuit. Claruit anno Domini 670.

De Vuinfrido Episcopo.

CAP. CLVII.

VVINFRIDVS monachus Barnensis, Episcopus Merciorū, vir doctus & reli-

religiosus: cùm Episcopatum aliquot annis strenue gubernâsset, à Theodoro Cantuariensi Archiepiscopo, propter demeritum cuiusdam inobedientiæ, depositus, ad monasteriũ suum reuersus, de reliquo in pace conuersatus est. Claruit anno Domini 680.

De Sexulfo Merciorum.

CAP. CLVIII.

SEXVLFVS monachus & Abbas Medeshamstedensis in regione Giruiorũ, posteà, in locum Vuinfridi supradicti, Merciorum Episcopus à Theodoro consecratus, tam vita quàm doctrina, cõmissam sibi Ecclesiã strenuè gubernauit. Claruit anno Domini 680.

De Ioanne Gerundensi.

CAP. CLIX.

IOANNES monachus Vuesegothus natione, & posteà Gerundẽsis Episcopus, vir sanctus atque doctissimus, pro fide catholica multis ab Arrianis aduersitatibus clarior effulsit. De cuius doctrina & sanctitate in secũdo libro fecimus mentionẽ. Claruit anno Domini 610.

De Andomaro Taruanensi.

CAP. CLX.

ANDOMARVS monachus Luxouiensis, discipulus sancti Eustasij Abbatis, patria Constantiensis, Episcopus Taruanensis Ecclesiæ, quam 30. annis strenuè gubernauit, magna sanctitate effulsit. Claruit anno Domini 660.

De Mummolino Nouiomense.

CAP. CLXI.

MVMMOLINVS monach⁹ Luxouiẽsis, & beati Andomari discipul⁹, ac deinde post Archarium Nouiomẽsis Episcopus, vir magnæ doctrinæ & sanctitatis, multos sua prædicatione ad Christũ conuertit. Claruit anno Domini 680.

De Lamperto Episcopo Leodiẽsi.

CAP. LXII.

LAMPERTVS monachus Stabulensis, filius Apri comitis, & post Theodardum martyrem Episcopus Leodiensis, vir sanctissimæ vitæ, qui & ipse post multa bonorum operum studia martyrio coronatus ad cælos feliciter peruenit. Claruit anno Domini 670.

De Ercumuualdo Londoniensi Episcopo.

CAP. CLXIII.

ERCVMVVALDVS monachus & Abbas Cerotheseensis in Anglia, frater beatæ virginis Christi Edilburgæ, & posteà Londoniensis Episcopus, vir sanctissimæ conuersationis, & multis coruscãs miraculis. De quibus venerabilis Beda ex parte facit mentionẽ. Claruit anno Dñi 680.

De Heddi Episcopo Saxonum.

CAP. CLXIIII.

HEDDI monachus in Anglia, post Eleutheriũ quintus Episcopus Occidentalium Saxonum in ciuitate Venta consecratus à Theodoro Cantuariẽsi Archiepiscopo, cõmissam sibi Ecclsiam verbo & exemplo strenuè gubernauit. Fuit enim vir morum honestate insignis, & nõ minùs scientia scripturarum, quàm religione venerabilis. Claruit anno Dñi 680.

De Vualdhero Londoniensi.

CAP. CLXV.

VVALDHERVS monachus in Anglia, post Ercumuualdum Episcopus Londoniensis, vir multarum virtutũ, in diuinis scripturis nobiliter eruditus, verbique Dei prædicator egregius. Claruit anno Domini 690.

De Cæsario Episcopo Arelatensi.

CAP. CLXVI.

CAESARIVS monachus Lirinẽsis cœnobij, & posteà Episcopus Arelatensis, vir in scripturis sanctis doctissimus, & prædicator insignis, de quo in superiorib⁹ dudùm fecimus mentionem, non minùs sanctitate & religione, quàm scientia clarus enituit. Claruit anno Domini 690.

De Trũuuino Episcopo Pictorũ.

CAP. CLXVII.

TRVMVVINVS monachus Streneshalcensis, & Episcopus Pictorũ, vir doctrina & sanctitate multùm venerabilis: post multos labores Episcopatum deserẽs, ad dilectam sibi vitam monasticam est reuersus, vbi non sibi solùm, sed & multis tam verbo præfuit, quàm exemplo. Claruit anno Domini 680.

De Cutberto Lindesfarnensi.

CAP. CLXVIII.

CVTBERTVS monachus Mailrosensis, & Episcopus Lindesfarnensis, vir doctus & sanctus, qui vitam solitariam multis annis in magna corporis & mentis continentia ducens, multis virtutibus enituit & signis. Claruit anno Domini 690.

De Eata Hagustaldensi.

CAP. CLXIX.

EATA Abbas Mailrosensis, sub quo Cutbert⁹ monachus factus est, & posteà Episcopus Hagustaldensis siue Lindesfarnensis ante Ioannem, vir omnium simplicissimus ac mansuetissimus, Ecclesiam vita & doctrina nihilominùs strenuè gubernauit. Claruit anno Domini 670.

De Ioãne Hagustaldẽsi Episcopo.

CAP. CLXX.

IOANNES monachus Streneshalcensis, post Eatam Episcopus Hagustaldensis, vir omnium opinione magnificus, doctri-

ctrinæ & sanctitatis eminentia præclarus, qui infinitis, adhuc viuens in carne, fertur claruisse miraculis. Moritur anno Domini 721. Episcopatûs sui, 33. Indictiōe 4.

De Tobia Episcopo Rofensi.

CAP. CLXXI.

TOBIAS monachus cœnobij sanctorum Petri & Pauli in Anglia, Episcopus Rofensis, vir Latina, Græca, & Saxonica lingua, atque eruditiōe multiplici instructus, & non minùs religione, quàm scientia literarum venerandus. Claruit anno Domini 700.

De Kiliano Episcopo Herbipolensi.

CAP. CLXXII.

KILIANVS monachus Huensis in Hybernia, & Episcopus Herbipolensis in Franconia, vir doctus & sanctus, prædicatorque verbi Dei eximius, veniens de Scotia in Germaniam, postquàm multos sua prædicatione conuertisset ad fidem, martyrio rubricatus, ascendit ad cælum. Claruit anno Domini 680.

De Leodegario Augustudunensi.

CAP. CLXXIII.

LEODEGARIVS monachus & Abbas sancti Maxentij Pictauiensis, Episcopus Augustudunensis, vir sanctus & Deo dilectus, postquàm multos verbo & exemplo ad semitas vitæ melioris conuertit, ab impio Ebroino multis tormentis affectus, felici martyrio ad regna cælorum peruenit. Claruit anno Domini 680.

De Vrsmaro Episcopo Lobiensi.

CAP. CLXXIIII.

VRSMARVS Abbas Lobiensis, & consequenter Episcopus ibidèm, vir magnæ sanctitatis, doctus & eruditus in lege diuina, qui sua prædicatione plebem non paucam Domino acquisiuit: infinitis miraculis coruscauit. Claruit anno Dominicæ natiuitatis 700.

De Adelmo Episcopo Saxonum.

CAP. CLXXV.

ADELMVS Abbas cœnobij quod Maildubi vrbem appellant, Episcopus Occidentalium Saxonum in locum Heddi ordinatus, rexit Ecclesiam annis duntaxat quatuor: vir doctissimus, & non minùs sanctitate, quàm scientia venerabilis, de quo in superioribus iam fecimus mentionem. Claruit anno Domini 700.

De Plechtelmo Candidæ Casæ.

CAP. LXXVI.

PLECHTELMVS monachus Maildubiurbensis, Episcopus Candidæ Casæ, vir doct9, & cum beato Adelmo in monastica disciplina multo tempore conuersatus, sanctitatis suæ monimenta nō contemnenda reliquit. Claruit anno Dñi 700.

De Edbrechto Episcopo.

CAP. CLXXVII.

EDBRECHTVS Abbas Selessenensis, primus Episcopus Australium Saxonum, qui hucusq; Ventano suberant pontifici, vir doctus in lege diuina, & non minùs religione, quàm dignitate pontificali sublimis, qui tum prædicando, tum benè viuendo, pastor in Ecclesia vtilis fuit. Claruit anno Dominicæ natiuitatis 700.

De Cymberto Vectiorum.

CAP. CLXXVIII.

CYMBERTVS monachus Rietfordensis, id est, vadi arundinis, Episcopus insulæ Vectæ, vir in Ecclesiasticis & monasticis disciplinis nobiliter instructus, doctrina & religione præclarus effulsit. Claruit anno Domini 730.

De Ediluualdo Lindesfarnensi.

CAP. LXXIX.

EDILVVALDVS Abbas Mailrosensis cœnobij in Anglia, Episcopus Lindesfarnensis in prouincia Nordanimbrorum, vir doctus in scripturis diuinis, & egregius prædicator, non modicū in Ecclesia Dei fructum legitur attulisse. Claruit anno Dominicæ natiuitatis 740.

De Heruino Episcopo Lobiensi.

CAP. CLXXX.

HERVVINVS Abbas Lobiensis, & deindè ibidèm Episcopus, vir doctus & sanctus, qui multis virtutibus & signis clarus effulsit, plebem non modicam sua prædicatione ad fidem catholicam asciuit. Claruit anno Domini 720.

De Albino Episcopo Andegauēsi.

CAP. CLXXXI.

ALBINVS monachus Timlacēsis, episcopus Andegauensis, Veneticæ regionis indigena in cōfinibus Oceani Britanici, vir sanctissimę conuersationis, qui pontificatum viginti annis administrans, magnis virtutibus plenus effulsit, intàtùm meritis clarus, vt sanctorum catalogo sit insertus. Claruit anno Domini 720.

De Suuicberto Verdensi.

CAP. CLXXXII.

SVVICBERTVS monachus Ripensis in Anglia, soci9 sancti Vuillebrordi, & primus Episcopus Verdensis, veniens de Britania in Germaniam, sua prædicatione innumeros ad Christi fidem populos conuertit. Claruit anno Domini 720.

De Adelario Erfordensi.

CAP. CLXXXIII.

ADELARIVS monachus in Anglia, socius itineris & laboris beati Bonifacij Moguntini Archipræsulis, Episcopus Erfor-

fordẽsis in Thuringia primus & vltimus, vir sanctus et Christianę fidei propagator magnificus, posteaquàm ad fidem Catholicam, sua prædicatione perduxit innumeros, martyrio coronatus, cælos penetrauit. Claruit anno Domini 740.

De Burckardo Herbipolensi.

CAP. CLXXXIIII.

BVRCKARDVS monachus cuiusdam cœnobij in Anglia, socius & comes peregrinatiõis sancti Bonifacij martyris, & ab eo Herbipolensis Episcopus cõsecratus, sedit annis nouẽ: vir sanctissimæ conuersationis, qui multis virtutibus & signis clarus effulsit. Moritur autem anno Domini 759. Indictione 12.

De Vuillebaldo Eistetensi Episcopo.

CAP. CLXXXV.

VVILLEBALDVS monachus Cassinensis, frater S. Vualburgis, Abbatissæ Heidenhemẽsis in diœcesi Eistetẽsi, natione Anglicus, à B. Bonifacio Mogũtino primus Episcopus Eistetensis consecratus iussu summi pontificis Zachariæ, magna sanctitate clarus effulsit. Claruit anno Domini 740.

De Eucherio Episcopo Aurelianensi.

CAP. CLXXXVI.

EVCHERIVS monachus cœnobij S. Trudonis in diœcesi Leod. ẽsi, & Episcopus Aurelianensis, vir doctus & excellentis ingenij: postquàm Episcopatũ aliquot annis gloriosè rexit, iniuria pulsus, ad monasterium S. Trudonis redijt, & vitam in sancta religione cõsummauit. Claruit anno Domini 760.

De Lutgero Monasteriensi.

CAP. CLXXXVII.

LVTGERVS monachus Beneuẽtanus, & posteà primus Episcop. Monasteriensis sub Coloniẽsi Archiepiscopo, vir sanctissimæ cõuersationis, multis tã in vita, quàm post mortẽ miraculis coruscauit, & diuino oraculo sanctus pronunciatus legitur, existẽs adhuc in vtero matris suæ. Claruit anno Dominicæ natiuitatis 780.

De Gregorio Traiectensi.

CAP. CLXXXVIII.

GREGORIVS monach. & Abbas Traiectensis inferioris, & posteà Episcopus ibidem, vir doctus & sanctus, sua prædicatione plebem non modicam ad fidem Christi conuertit. Vnde & in sanctos relatus est, sicut in alio loco pleniùs digessim. Claruit circa annos Domini 770.

De Taffrido Episcopo Vectiorũ.

CAP. CLXXXIX.

TAFFRIDVS monach. Streneshalcensis in Anglia, & Episcopus Vectiorũ sub Archiepiscopo Cantuariensi, vir tam in diuinis scripturis, quàm in secularibus studijs eruditissimus, prædicator quoquè insignis, & nõ minùs religione, quàm scientia venerandus, Ecclesiam gloriosè non modico tempore gubernauit. Claruit circa annos Domini 770.

De Albuino Episcopo Frislariẽsi.

CAP. CXC.

ALBVINVS monachus Huensis insulæ, egressus de Hybernia prædicationis causa venit in Thuringiam, vbi cùm sua prædicatione dulcissima multos ad Christum conuertisset gẽtilium, à summo pontifice Frislariensis Episcopus ordinatus est, vbi multis virtutibus & signis clarus effulsit. Episcopatus autem illius gentis dudùm cessauit.

De Pirminio Episcopo Meldensi.

CAP. CXCI.

PIRMINIVS Abbas in Germaniæ finibus, deinde Episcopus Meldensis, vir nobilis & doctus, non minus sanctitate q̃ scientia commissam sibi Ecclesiam gloriosè gubernans. post multa perpetrata miracula, sanctorum associandus collegio, feliciter ascẽdit in cælum 3. Nonas Nouemb.

De Vuilligiso Episcopo Lobiẽsi.

CAP. CXCII.

VVILLEGISVS monachus & Abbas Lobiensis cœnobij, & posteà eiusdẽ vrbis Episcopus, vir excellentis ingenij, & magnæ eruditionis, sanctitatis suæ plura monimẽnta reliquit, tam in cœnobio, quàm in pontificatu. Vndè & in sanctos relatus est.

De Freculfo Episcopo Lexouiẽsi.

CAP. CXCIII.

FRECVLFVS monachus Fuldensis, & posteà Episcopus Lexouiẽsis, sub Rothomagẽsi, ad quem Rabanus, tunc Abbas Fuldensis, quatuor libros in Genesim scripsit, vir studiosus & doctus, qui & ipse nõnulla composuit opuscula, tam scientia quàm religione morum, vt bonus pastor, animas subditorũ sibi direxit ad Christum. Claruit anno Domini 830.

De Tiagrino Halberstatensi.

CAP. CXCIIII.

TIAGRINVS Abbas, cuius monasteriũ scriptor temporum nõ exponit, Episcopus Halberstatensis secundus, rexit Ecclesiam sibi commissam strenuè quatuordecim annis, non sine opinione sanctitatis. Moritur anno Domini 821. Indictione autem 14.

De Haymone Halberstatensi.

CAP. CXCV.

HAYMO monachus Hersfeldensis, & tertius Abbas ibidē, ac deindè in locū Tiagrini tertius Episcopus Halberstatensis cōsecratus, rexit eandē Ecclesiā strenuè 13. annis, & fuit excellētissimus prędicator: vndè & multas homilias ad populū habuit, quæ adhuc habētur. Huius etiā in præcedētibus fecimus mentionē. Moritur anno Domini 834. Indictione 12. Sepultus in maiori ecclesia sancti Stephani ibidē.

De Altfrido Hildeshemensi.

CAP. CXCVI.

ALTFRIDVS monachus Corbeiensis cœnobij in Saxonia, quartus Episcopus Hildeshemēsis, vir doctus & sanctus, sedit in pōtificatu vigintiocto annis. Cōstruxit etiam Episcopalem ecclesiam magnificē, in qua etiam magna sanctitate celebris iacet sepultus. Moritur autem anno Domini 875. Indictione 8.

De Theodulpho Episcopo.

CAP. CXCVII.

THEODOLPHVS Abbas Floriacensis cœnobij, deindē Aurelianensis Episcopus, vir nō minùs religione quàm scientia venerādus, de quo in secundo libro fecimus mentionem. Claruit anno Dominicæ natiuitatis 840.

De Remigio Antisiodorensi.

CAP. CXCVIII.

REMIGIVS monachus Altisiodorensis, & posteà ibidem episcopus, vir in exponēdis scripturis sanctis nulli suo tempore secundus, quod multa, quæ scripsit, volumina testantur. Huius ingenij iamdudùm fecimus mentionem. Hic fuit pręceptor Odonis, Abbatis postmodùm Cluniacensis. Claruit anno Domini 880.

De Vualberto Hildeshemensi.

CAP. CXCIX.

VVALBERTVS monachus Corbeiensis in Saxonia, septim⁹ Episcopus Hildeshemensis, vir doctus & strenuus, rexit Ecclesiam sibi cōmissam breui tempore morte præuentus. Claruit circa annos Domini 870.

De Diethardo Hildeshemensi.

CAP. CC.

DIETHARDVS Abbas Hirsfeldensis, & nonus Episcopus Hildeshemēsis, vir strenuus & amator disciplinæ regularis, multa ad Ecclesiæ suæ honorē legitur perfecisse. Sumpsit aūt Episcopatū dictæ vrbis, anno Domini 926. Indictione 14.

De Paulo Episcopo Virdunensi.

CAP. CCI.

PAVLVS monachus Doleiēsis in diœcesi Treuerensi, Episcopus Virdunensis, vir doct⁹ & sanctus, multis fertur claruisse miraculis. Hic primò eremiticā duxerat vitā cū multis alijs super montē Cebennā in opposito vrbis Treuerorum, qui ex eius nomine, mons Pauli modò appellatur, (sed vulgus nominat eum Bulisberg) qui tandem sub Dagoberto ad Doleiā migrauit, & ibi aliquantulū mansit, donēc posteà Ecclesiæ Virdunēsis curam suscipiens, ibidem in pace quieuit. Claruit temporibus Dagoberti regis, anno Domini 720.

De Alberico Traiectensi.

CAP. CCII.

ALBERICVS Abbas Traiectensis, & eiusdem vrbis postmodùm Episcopus, vir magnæ sanctitatis & meriti, qui multis fertur claruisse virtutib⁹ & signis, non minùs religione, quàm doctrina, cōmissam Ecclesiam vtiliter & prouidē gubernauit. Et in sanctos relatus est.

De Amuluuino Episcopo Lobiēsi.

CAP. CCIII.

AMVLVVINVS Abbas Lobiensis cœnobij, & deindē Episcopus eiusdem vrbis, vir doctus & nobilis, qui nō minùs sanctitate, quàm scientia scripturarū, gregem sibi cōmissum solicitē pascebat: propter crebra miracula, bonorū operum testimonia, sanctorū catalogo insertus est.

De Ratherio Episcopo Veronēsi.

CAP. CCIIII.

RATHERIVS monachus Lobiensis, Episcopus Veronensis, indē pulsus, Leodiensis Episcopus constituitur. vndē rursùs pulsus, multa de calamitate sua opuscula scripsit, de quibus in secundo libro dudū fecim⁹ mentionē. Fuit doctus, licèt à mūdi sapiētibus simplex putaretur. Moritur apud Lobias anno Dñi 974. Indict. 2.

De Adelboldo Episc. Vuintoniēsi.

CAP. CCV.

ADELBOLDVS monachus Glasconiensis, discipulus sancti Dūstani, deinde Abbas Abbendoniensis, & postremò Episcopus Vuintoniensis, vir moribus & scientia tāto honore dignus, in gubernanda familia Domini singulariter idoneus fuit. Claruit anno Domini 970.

De Adelberto Pragensi Episcopo.

CAP. CCVI.

ADELBERTVS monachus sancti Bonifacij Romæ, & deindè Episcopus Pragensis, ante Archiepiscopatū vir doct⁹ & sanctus, & fidei catholicæ propagator eximius, post multos labores à Prussis martyrio coronatus, anno Dñi 995. Indict. 8.

De Othuuino Hildeshemensi.

CAP. CCVII.

OTHVVINVS Abbas cœnobij sancti Ioānis Medburgensis, decimus Episcopus Hildeshemensis, vir doctus & religiosus, rexit Ecclesiam sibi commissam stre-

strenuè 29. annis. Claruit anno Dominicæ natiuitatis 970.

De Osdacho Hildeshemensi.

CAP. CCVIII.

OSDACHVS monachus Augiësis cœnobij, post Othuuinum Episcopus Hildeshemensis vndecimus ordinatus, rexit Ecclesiam illam annis vigintiquinque, vir non minùs religione, quàm eminentia dignitatis gloriosus, qui multa bona in Episcopatu suo Hildeshemensi Ecclesiæ dicitur fecisse. Claruit anno Dominicæ natiuitatis 985.

De Tendefrido Albianensi.

CAP. CCIX.

TENDEFRIDVS monachus Luxoniensis, deindè Abbas Corbeiensis in Francia, posteà Episcopus Albianësis, vir doctus & religiosus, ingenij sui monimëta non pauca reliquit, qui non minùs moribus, quàm genere, clarissimus fuit.

De Odone Beluacensi.

CAP. CCX.

ODO Abbas Corbeiësis, & posteà Episcopus Beluacensis in Fracia, vir vndecunq; doctissimus, & non minus religione, quàm scientia venerabilis, etiã in legationibus tam Apostolicis, quàm regalibus, gloriosus apparuit. Claruit anno Domini 870.

De Ambrosio Terracinensi.

CAP. CCXI.

AMBROSIVS monachus Cassinensis monasterij, & exindè Episcop⁹ Terracinensis in Campania, vir doctissimus & prædicator excellens, tam verbo quàm exemplo multorum animos ab iniquitate auertit. deniquè industriæ suæ monimenta clarissima dedit, quæ ibidèm sunt nota.

De Ostphoro Episcopo Vectiorũ.

CAP. CCXII.

OSTPHORVS monachus Streneshalcensis in Anglia, deindè Episcopus Vectiorum sub Archiepiscopo Cantuariensi, vir doctus & declamator egregius, nõ modicam Christo plebem sua prædicatione dulcissima acquisiuit. Huius viri singulare meritum prædicatur.

De Bosone Mersburgensi.

CAP. CCXIII.

BOSO monachus cœnobij sancti Emerami Ratisponensis, & Mersburgensis postmodùm Episcopus, vir nobilis & doctus, & non minùs honestate morum, quàm eruditione scripturarum venerandus, industriæ suę & scientiæ nõnulla monimenta dedit.

De Ogone Episcopo Leodiensi.

CAP. CCXIIII.

OGO Abbas monasterij S. Maximini iuxta mœnia vrbis Treuerensis, & posteà Episcopus Ecclesiæ Leodiensis, vir secundũ seculi dignitatẽ nobilis & sagax, qui in agẽdis & procurandis Ecclesiasticis negocijs nõ mediocriter excelluit, quippe quem & ingeniũ naturale iuuit, & bona volũtas minimè deseruit, vt patet in sciẽti.

De Pnothone Episcopo.

CAP. CCXV.

PNOTHO Abbas Hirsfeldensis cœnobij in diœcesi Moguntina, & exindè Paderbornẽsis Episcopus vndecimus, qui qualis quantusq; fuerit, legant & sciãt, qui possunt de eo inuenire scripturam, quia successionis historiæ huius Ecclesiæ ad me non venerunt.

De Notgero Episcopo Leodiẽsi.

CAP. CCXVI.

NOTGERVS monachus sancti Galli, natione Teutonicus, Episcopus Leodiensis, vir in diuinis scripturis suo tempore omniũ opinione doctus, quod multa eius præclara testantur opuscula, de quibus in secundo volumine iam ex parte fecimus mentionem. Claruit sub Ottone imperatore primo, anno Domini 950.

De Gothardo Hildeshemensi.

CAP. CCXVII.

GOTHARDVS Abbas Altahẽsis, Episcopus Hildesbemensis quartusdecimus, vir sanctissimæ cõuersationis, rexit Ecclesiam sibi cõmissam strenuè 16. annis. Construxit monasterium iuxta ciuitatem Hildeshemẽsem in honorẽ sancti Bartholomei Apostoli: in quo ipse iacet sepultus, nomen ex suo præbens cœnobio. Claruit anno Domini 1020.

De Brandago Halberstatensi.

CAP. CCXVIII.

BRANDAGVS Abbas Fuldensis, & decimus Episcopus Halberstatensis, vir nobilis & doctus, rexit Ecclesiam sibi commissam strenuè annis quatuordecim. Promotus autem fuit in Episcopum à beato Henrico Bambergensi imperatore. Claruit anno Dominicæ natiuitatis 1030.

De Adelboldo Traiectensi.

CAP. CCXIX.

ADELBOLDVS monachus Lobiẽsis, & Episcopus Traiectẽsis inferioris, vir in diuinis scripturis eruditissimus, & in secularibus literis valdè peritus, quod multa, quæ scripsit, testãtur opuscula, de quibus in secundo libro ex parte fecimus mentionẽ. Hunc beatus Henricus imperator singulariter dilexit propter doctrinã omnimodã & vitæ sanctitatem. Claruit eiusdem Henrici temporibus, anno Domini 1020.

De Gailbaldo Ratisponensi.

CAP. CCXX.

GAIBALDVS monachus & discipulus sancti Bonifacij martyris Moguntini, & Ratisponensis primus Episcopus, doctor & prædicator insignis, tam honestate morum, quàm scientia scripturarum præclarus, ad Christum multos sua prędicatione conuertit. Claruit anno Dñi 780.

De Hereberto Frisingensi.

CAP. CCXXI.

HEREBERTVS monachus & discipulus eiusdem sancti Bonifacij martyris, ad prædicandum gentibus missus, & Frisingensis Episcopus ordinatus, plebem non modicam catholicæ fidei coniunxit. Claruit anno Dómini 780.

De Vdalrico Augustensi.

CAP. CCXXII.

VDALRICVS monach⁹ cœnobij sancti Galli, & ibidèm à pueritia nutritus, Episcopus Augustensis, vir sanctus & Deo dilectus, multis & infinitis miraculis coruscauit. Moriturannо Domini 973. Indictióe 1. Episcopatus sui anno 50. ætatis octogesimotertio, sub Ottone secũdo.

De Vuolfgango Ratisponensi.

CAP. CCXXIII.

VVOLFGANGVS monachus Treuerensis, & Episcopus Ratisponensis, vir sanctus & multorum patrator miraculorum, beato Vdalrico Augustensi familiariter dilectus, quẽ etiam defunctũ apud S. Affrã sepeliuit, sua prędicatióe dulcissima multorũ animos ad semitã iustitiæ reuocauit. Claruit anno Dñicę natiuitatis 970.

De Brunone Verdensi Episcopo.

CAP. CCXXIIII.

BRVNO monachus Corbeiensis in Saxonia, frater Ducis Hermãni, & posteà Episcopus Verdensis, vir tam Ecclesiasticis quàm monasticis disciplinis nobiliter imbutus, dignum se moribus & doctrina nouit exhibere pontificem. Claruit sub Ottone primo, anno 960.

De Drugone Episcopo Metensi.

CAP. CCXXV.

DRVGO monachus Luxouiensis, filius Caroli Magni imperatoris, & postmodùm Episcopus Metensis, vir non minùs eruditione & religione, quàm sanguine clarus effulsit. Sunt qui scribãt, eum filium Lodouici Pij, & non fratrem: sed hos Treuerorum historia redarguit. Claruit sub Lodouico imperatore fratre suo, anno Domini 820.

De Milone Episcopo Suessionẽsi.

CAP. CCXXVI.

MILO monach⁹ & Præpositus monasterij Capuani, & Episcopus Suessionensis in Frãcia, vir tam doctrina, quàm honestate morum venerandus, dignum se per omnia prębens officio, ingenij sui nõ pauca monimenta reliquit. Et nota, quòd hic, alius est ab illo, quem cum opusculis suis inter doctores suprà posuimus.

De Hildemanno Beluacensi.

CAP. CCXXVII.

HILDEMANNVS monachus Corbeiensis cœnobij in Frãcia, Episcopus Beluacẽsis, vir moribus & cõuersatióe venerabilis, & nõ minùs doctrina, q̃ religióe, gloriosus, ꝓpter vitę sanctitatẽ, diuorum catalogo meruit annumerari: vt suo loco iam nos dixisse meminimus.

De Maximiniano Syracusano.

CAP. CCXXVIII.

MAXIMINIANVS Abbas monasterij S. Gregorij Papæ in vrbe Roma, & Episcop⁹ Syracusanus, vir doctrina & cõuersatione valdè venerabilis, cuius sanctitas multorũ miraculorum testimonio noscitur cõprobata: pro Christi ouibus, veri pastoris exemplo, semper solicitè vigilãs, & luporum præuidit insidias, & contra tyrannorum insanias fortiter bellauit.

De Eremberto Tolosano.

CAP. CCXXIX.

EREMBERTVS Abbas monasterij Fõtanellensis, & postmodùm Episcopus Tolosanus, vir in sacris scripturis multùm eruditus, & declamator non ignarus, sua dulcissima doctrina non paucos ad iustitiam erudiuit. Tantæ autem sanctitatis extitit, vt in sanctos relatus sit.

De Guimũdo episcopo Auersano.

CAP. CCXXX.

GVIMVNDVS monachus cœnobij de cruce sancti Leufredi, posteà Episcopus Auersan⁹, vir vndecunq; doctissimus, & nõ minùs religione, quàm scientia scripturarũ venerabilis, multa scripsit, multa cõposuit, quib⁹ & se doctũ, & subditos sibi deuotiores fecit. Claruit anno Dñi 1040

De Hildulpho Episcopo Lobiensi.

CAP. CCXXXI.

HILDVLPHVS Abbas Lobiensis, & Episcopus ibidẽ, vir sanctus & Deo multũ dilectus, cũ esset dux potẽs & diues, oĩa quæ habuit, ꝓ Dei amore relinquẽs, in præfato cœnobio monachus factus, deindè Abbas, postremò Episcop⁹, innumeris fertur miraculis claruisse atq; virtutib⁹.

De Hilario Episcopo Theanensi.

CAP. CCXXXII.

HILARIVS monach⁹ Cassinẽsis cœnobij, & posteà Episcop⁹ Theanẽsis, vir doctus, & tã in secularib⁹ q̃ in diuinis scripturis nobiliter erudit⁹, verbo & exemplo dignũ se populis nouit exhibere pontificẽ.

De Donato Episcopo Vesontionensi.

CAP. CCXXXIII.

DONATVS monachus Luxouiēsis, & exindè Vesontionēsis Episcopus, nō minùs religionis decore, quàm sciētia scripturarum egregius, opere & sermone gregem sibi commissum instruēs, & se periculo, & illos exemit tepiditatis opprobrio.

De Gerardo Episcopo Moriseno.

CAP. CCXXXIIII.

GERARDVS monachus & Episcopus Morisenus in Hungaria, vir sanctissimæ vitæ & incōparabilis doctrinæ, postquàm sua prædicatione plebem non modicam domino acquisiuit, vt Christum perfectè imitari posset, duris supplicijs ab infidelibus affectus, martyrio coronatus, ad cælorum regna migrauit. Claruit anno Domini 1020.

De Lamperto Brandenburgensi.

CAP. CCXXXV.

LAMPERTVS Abbas Ilsenburgensis, & postmodùm Episcopus Brādenburgensis, vir tam Ecclesiasticis disciplinis, quàm monasticis moribus sufficienter instructus, cùm Ecclesiam sibi commissam strenuè gubernaret, ab æmulis suis crudeliter occiditur.

De Henrico Episcopo Mindensi.

CAP. CCXXXVI.

HENRICVS Abbas monasterij sancti Mauritij martyris prope ciuitatem Mindensem, & postmodùm eiusdem vrbis Episcopus, vir nobilis, doct⁹ & strenuus, in agendis disponendisq́; negocijs Ecclesiasticis clarus admodùm effulsit.

De Gebehardo Augustensi Episcopo.

CAP. CCXXXVII.

GEBEHARDVS Abbas in Eluangen in diœcesi Augustensi, (quod nūc ab ordine trāslatum est) & posteà Episcopus Augustensis, vir doctus & nobilis, qui moribus & scientia vtrunq́; cornu decoris ornauit. Claruit sub Ottone imperatore tertio, anno Domini 990.

De Iohāne Episcopo Cōstantiēsi.

CAP. CCXXXVIII.

IOHANNES monachus cœnobij sancti Galli, & Episcopus postmodùm Constantiensis, vir in diuinis scripturis studiosus & multùm eruditus, scripsit non contemnendæ authoritatis opuscula, quibus ingenium suum magnificè dilatauit.

De Brunone Episcopo Verdensi.

CAP. CCXXXIX.

BRVNO Abbas Nuenburgēsis & Magdburgensis, frater Friderici Comitis, & posteà Episcopus Verdensis, vir magni ingenij, & animum pontifice dignum possidens, non minùs in spiritualib⁹ quàm temporalibus prouidus fuit. Claruit sub Conrado secundo, anno Domini 1030.

De Anselmo Suessionensi.

CAP. CCXL.

ANSELMVS Abbas monasterij sancti Vincētij martyris prope Laudunū, & Episcopus postmodùm Suessionensis, vir doctus in scripturis tam diuinis, quàm humanis, nec minùs religione, quàm scientia venerandus, plura ingenij sui monimenta præclara post se reliquit.

De Achario Catalanensi.

CAP. CCXLI.

ACHARIVS monachus Luxouiensis cœnobij, & Episcopus postmodùm Catalanensis, vir ad curam vtriusque status idoneus, quippe qui moribus & doctrina fulgens, sibi viuendo benè, alijs docēdo nouit prodesse: vt dum doctrina lucet opere, nihil inueniat ouis sana, quod displiceat in pastore.

De Almanno Patauiēsi Episcopo.

CAP. CCXLII.

ALMANNVS monachus cœnobij S. Iohannis Magdburgensis, & posteà Episcopus Patauiensis, vir doctus & eloquens, & non minùs religiosa conuersatione, quàm scientia literarū insignis, fertur ingenij sui monimenta quædam dedisse.

De Gunthero Ratisponensi.

CAP. CCXLIII.

GVNTHERVS monachus cœnobij S. Emerami Ratisponensis, & eiusdem vrbis posteà Episcopus, vir idoneus sacerdotio, qui non solùm sibi viuendo profuit, sed etiam alios docendo & instruendo ab iniquitate ad semitas iustitiæ reuocauit.

De Herrando Halberstatensi.

CAP. CCXLIIII.

HERRANDVS, qui & Stephanus, Abbas Ilsenburgēsis, & Halberstatensis Episcopus 14. vir clarus atque magnificus, rexit Ecclesiam illam sibi commissam annis tribus. Moritur anno Domini 1107. Indictiōe 15. Et sepult⁹ est in in Reyndesburg.

De Gebehardo Constantiensi.

CAP. CCXLV.

GEBEHARDVS monachus Hirsaugiensis cœnobij in diœcesi Spirensi, senioris Bertulphi ducis filius, cùm esset canonicus Coloniensis, omnia contemnens mundana, monachus in præfato cœnobio factus est sub domino Vuilhelmo Abbate. Deindè iussu domini Papæ, Constantiensis Episcopus ordinatur anno Domini 1084. Indictione 7.

De Gebehardo Episcopo Spirēsi.
CAP. CCXLVI.

GEBEHARDVS tertius Abbas Hirsaugiensis, natione Sueuus, vir doctus & eloquens, cùm esset canonicus Argētinensis, cohortatione domini Vuilhelmi Abbatis, seculo renuncians, primò monachus sub ipso factus, deindè in officio eidē successit: postremò Episcopus Spirensis ordinatus, sedit anno vno, mensibus quatuor. Præfuit autem monasterio annis 14. Et mortuus est anno Domini 1106. Indictione 14. in Hirsaugia sepultus.

De Duranno Tolosano.
CAP. CCXLVII.

DVRANDVS de Bredon, monachus Cluniacensis sub sancto patre Hugone, deindè Abbas Mosyacensis, postremò Episcopus Tolosanus, vir sapientiæ prærogatiua idoneus cultor vineæ Domini Sabaoth, qui & moribus seipsum commendabilem, & populum doctrina salutari redderet fructuosum. Claruit anno Domini 1120.

De Goderanno Sanctonicensi.
CAP. CCXLVIII.

GODERANNVS monach' Cluniacensis, beati Hugonis Abbatis discipulus, Episcopus postmodùm Sanctonicēsis, vir vita & doctrina valdè venerabilis, de cuius sanctitate miranda narrantur. Claruit anno Domini 1120.

De Hugone Antisiodorensi.
CAP. CCXLIX.

HVGO Abbas monasterij S. Germani Parisiensis, nepos B. Hugonis Cluniacēsis, & posteà Episcopus Altisiodorēsis, vir nō minùs sanctitate, quàm scientia venerandus, & tanto dignus officio. Claruit anno Domini 1120.

De Malcho Episcopo Lesmorēsi.
CPA. CCL.

MALCHVS monachus Nichoniensis cœnobij in Hybernia, Episcopus Lesmorēsis, vir doctus & valdè religiosus, cuius multę narrantur virtutes, pręceptor sancti Malachiæ, Ardinacēsis postmodùm Archipræsulis, fuit. Claruit anno Dominicæ natiuitatis 1090.

De Lamperto Argentinensi.
CAP. CCLI.

LAMPERTVS Abbas in Gengenbach, Episcopus Argentinensis, vir non solùm monasticis, verùm Ecclesiasticis quoquè disciplinis nobiliter instructus, atque in sciētia literarum, tam diuinarum quàm secularium, nō infimè doctus, vita & conuersatione pastorem dignum se exhibens, Ecclesiam sibi commissam in vtroq; statu strenuè gubernauit.

De Sigefrido Monasteriensi.
CAP. CCLII.

SIGEFRIDVS monachus Corbeiensis cœnobij in Saxonia, deindè Abbas monasterij sancti Iohannis Magdeburgensis, & postremò Episcopus Monasteriēsis sub Coloniensi Archiepiscopo, vir nobilis, Comitis cuiusdam filius, sed non minùs religione, quàm sanguine, clarus effulsit.

De Burckardo Vuangionum Episcopo.
CAP. CCLIII.

BVRCKARDVS ex monacho Episcopus Vuormatiēsis, discipul' quōdàm Alberti Abbatis Gemblacensis, vir doctrina & moribus insignis, ingenij clara monimenta reliquit. Hic decrēta sanctorum patrū & conciliorū post Isidorū in 20. libris magno studio cōportauit, quo veteres ante Gratianum vsi sunt. Claruit anno Domini 1010.

De Vuillebrando Mindensi.
CAP. CCLIIII.

VVILLEBRANDVS Abbas Corbeiensis cœnobij in Saxonia, & postmodùm Episcopus Ecclesiæ Mindensis, sub Archiepiscopo Coloniensi, vir doctus & religiosus, & in agendis negocijs publicis admodùm idoneus fuit.

De Iohanne Mekelenburgensi.
CAP. CCLV.

IOHANNES monachus in Hybernia, veniens in territorium Mekelenburgense, & annuncians verbum Dei, Episcopus ibidèm ordinatus est: & cùm esset vir sanctæ conuersationis, tandèm martyrio coronatus, ad cęlos ascendit. Claruit anno Domini 1060. sub Henrico quarto.

De Hermanno Bambergensi.
CAP. CCLVI.

HERMANNVS monachus cœnobij S. Felicitatis in Suuarzach Herbipolēsis diœcesis, & deindè sextus Episcopus Bambergensis, vir doctus & multùm religiosus, Ecclesiā sibi cōmissam verbo & opere strenuè gubernauit. Claruit anno Dñi 1070.

De Bernhardo Paderbornensi.
CAP. CCLVII.

BERNHARDVS Abbas monasterij S. Viti martyris Corbeiensis in Saxonia, Episcopus Paderbornensis sub Archiepiscopo Mogūtinensi, vir nobilis & doctus, non minùs religione quàm sanguinis nobilitate clarus, factorū suorū in Episcopatu egregia monimenta reliquit.

De sancto Ottone Bambergensi.
CAP. CCLVIII.

OTTO monach' cœnobij S. Michaēlis ꝓpe Bambergā, quod montē monachorum

chorũ appellant, & post Ruperttũ Episcopus ibidem octauus, vir doctus & sanctus, qui vitæ merito dignus põtificatu, multis fertur claruisse miraculis. Electus fuit in Episcopum anno Dñi 1102. Indictione 10.

De Diegero Episcopo Metensis Ecclesiæ.

CAP. CCLIX.

DIEGERVS monachus Hirsaugiensis cœnobij in cõfinibus Sueuorum, Spirẽsis diœcesis, deindè Abbas S. Georgij in nigra sylua, & postremò Episcopus ibidèm, vir moribus & sciẽtia venerãdus, ingenij sui clarissima monimenta reliquit.

De Puthone Episcopo Ratisponensi.

CAP. CCLX.

PVTHO monachus cœnobij S. Emerami Ratisponẽsis, & deindè ibidẽ Episcopus, vir moribus & sciẽtia magnificus, dignum se ouibus pastorem exhibens, tam opere quàm verbo clarus effulgẽs, sanctorum catalogo annumeratus est.

De Cunone Ratisponensi Episcopo.

CAP. CCLXI.

CVNO Abbas Sigebergẽsis cœnobij, (ad quẽ Rupertus Abbas Tuitiensis multa volumina scripsit) ac deindè Episcopus Ratisponensis Ecclesiæ, vir doctus & religiosus, nõ pauca industriæ suæ monimenta reliquit. Claruit anno Domini 1130.

De Martino Episcopo Aquinensi.

CAP. CCLXII.

MARTINVS monach⁹ Cassinensis, & Episcopus Aquinensis, in diuinis scripturis nobiliter instructus, secularium quoque literarum non ignarus, Ecclesiam sibi commissam nõ minùs religione quàm scientia & eruditione reddit illustrem. De cuius gestis non contemnenda feruntur.

De Sabino Episcopo Galiopolitano.

CAP. CCLXIII.

SABINVS monachus cœnobij, quod B. Gregorius Papa Romæ construxit sub honore S. Andreæ Apostoli, deindè Episcopus Galiopolitanus, vir eximiæ religionis, doctus & eruditus, & ad tantum officium curandum peridoneus, moribus & scientia sedem suam exornauit.

De Leone Episcopo Theanensi.

CAP. CCLXIIII.

LEO monachus Cassinẽsis cœnobij, & posteà Episcopus Theanensis, vir secundùm seculi æstimationem clarus, & ad vtilitatem Ecclesiastici regiminis satis idoneus, gregẽ sibi cõmissum tã opere, quàm sermone, strenuè fertur gubernasse.

De Paterno Episcopo Pictauiensi.

CAP. CCLXV.

PATERNVS monachus cœnobij Euexionẽsis, deindè Abbas Scisciacẽsis, postremò Episcopus Pictauiẽsis, vir sanctissimæ vitæ, qui verbo & exemplo strenuè & fiducialiter agẽs in nomine Dñi, multos ab iniquitate auertit. Vndè & memoria eius in benedictione est, & relata in sanctos.

De Hẽrico Paderbornẽsi Episcop.

CAP. CCLXVI.

HENRICVS Abbas Corbeiensis in Saxonia, Episcopus Paderbornẽsis sub Archiepiscopatu Moguntinensi, vir nobilis & doctus, & in agẽdis negocijs Ecclesiasticis peridoneus, non minùs religione, quàm genere, sedem sui Præsulatus magnificè fertur illustrãsse.

De Brunone Episc. Ratisponensi.

CAP. CCLXVII.

BRVNO Abbas monasterij Saltzburgẽsis, & postmodùm Episcop⁹ Ratisponensis, vir doctrina & religione venerabilis, fertur se in vtroque statu dignũ subditis exhibuisse pontificem.

De Henrico Episcopo Lubicensi.

CAP. CCLXVIII.

HENRICVS monach⁹ S. Aegidij Brunsuuicensis, tertius Episcopus Lubicensis, cõsecratus à Baldeuuino Archiepiscopo Bremensi, rexit commissam sibi Ecclesiam annis 15. Moritur anno Domini 1188. Indictione sexta.

De Harmundo Episcopo Antisiodorensi.

CAP. CCLXIX.

HARMVNDVS Abbas Pontiniacensis, & Episcopus Antisiodorẽsis, vir doctus & deuotus, priùs moritur, quàm, vt optarat, se posset exhibere pastorem. Claruit anno Domini 1080.

Conclusio istius operis finalis.

CAP. CCLXX.

QVANQVAM multi supersunt nostri ordinis pontifices, quorũ in hoc catalogo nullam fecimus mẽtionem, nos tamen his paucis nõ tam contenti, quàm fatigati, quartũ hunc librum in Dei nomine terminamus: nè, si longius perquirẽdis impenderimus studium, ab vtilioribus reuocemur. Feruntur aũt ex hoc sumpti pontifices tèr mille, quingenti, duodecim. Hos oẽs ego inquirere nec volo, nec possum. Si boni & iusti sunt, in memoria æterna habentur: si mali & improbi, nõ erunt digni, quorũ memoria fiat. Nos aũt sciamus ordinem nostrum nõ dignitatibus præsulum, sed meritis stabilem esse iustorum.

EXPLICIT LIBER QVARTVS &c.

REGVLA S. BASILII,

EGREGIVM SANE DIVINVMQVE OPVS: CHRISTIANIS OMNIBVS, RELIGIOSIS VERO QVAM MAXIME, CONVENIENTISSIMVM.

DE VITA, SANCTITATE, ATQVE doctrina Basilij, Epitome.

ASILIVS patre Basilio, matre Eumelia, cùm aliâs nobilissimis, tum maiorum & propria virtute clarissimis, ortus, paternû genus è Ponto, maternum autem traxit de Cappadocia: qui cùm vix septennium excessisset, literis traditus, per quinquennium disciplinis vacans, multùm in patria profecit. Mox Cappadociam relinquens, Athenas profectus, Eubulo Græcæ philosophię pręceptori adhęsit. Côdiscipulos habuit Gregoriû, qui posteà Nazianzi Ecclesiam 12. annis rexit: Iulianum ad tempus Christianum, & Libanium. Tanto autem indagandæ veritatis studio accensus est, vt solis aqua & oleribus vitam ductitans, ad supremum omnium humanarum scientiarum notitiam breui emerserit. Antiochiæ in diuersorio Homericos versus à Libanio adolescenti propositos, in solutam orationem tam elegâter conuertit, vt miratus Libanius ad eum currens, domum suam adduxerit, & honorificè susceperit. Verùm cùm acutissimi ingenij vir clariùs aduertisset, naturali tantùm rerum cognitione diuinæ sapientiæ aditum non patere: decreuit omnium religionum vel dogmatum libros instantiùs perscrutari. Tandem cùm in diuinos Christianæ veritatis codices incidisset, nihil vltrà inuestigandum putauit. Igitur post 15. annorum studium, illustratione diuina motus, transiens in Aegyptum, cuidam monachorum patri Porphyrio, monachus adhęsit: vbi diuinorum eloquiorum dulci meditatione fruens, plenè Christo credidit. Reuersus Athenas, multos Gręcorû conuertebat. Eubulum quoque post multas disputationes ad fidem trahês, cum eo pariter perfectionis viam arripuit. Tum venditis omnibus, & piè distributis, Hierosolymam pertexerunt: cumque ibidem ambo ab Episcopo Maximiano sacrum baptisma susciperent, vidit Basilius, vidêre vniuersi qui aderant, columbam è nubis splendore in aquas descendere, illisque commotis, in altum se rursùs attollere. Post annum Antiochiam reuersus, à Meletio ibi Episcopo diaconus ordinatus, prouerbia Salomonis exposuit. Mox patriæ cùm appropinquaret, Cæsareæ Archiepiscopus Eusebius admonitus fuit in somnis de adueniente & futuro successore Basilio: quod & factum est. Nam post Eusebij mortem, omnium consensu Archiepiscopus institutus est, qui ad sublimiora conscendens, meruit sibi cum Apostolis apparentê Dominum, & petita promittentem, videre. Quid multa? Etenim quanta mentis constantia, quóve animi ardore contra Valentem Arriana infectum perfidia, & Iulianum apostatam, imperatores ambos, pro Christiana fide certauerit, nemo qui nesciat: qui insuper Mercurium Christi martyrem, ipsi Iuliano mortem inferentem, videre promeruit. Porrò cæteras illius contra hæreticos quoque victorias, & diuina librorum volumina, & admirabilem virtutum omnium sanctitatem quis dignè recensuerit? Hic est ille Basilius, quem magnus ille Ephræm lingua ignea disputantem vidit: quem in cęlum vsque instar ardentis columnæ attolli côspexit. Hic est ille Basilius, qui inter sacra Missarum solennia, infinita penè miracula non modò per se vidit, sed & ab alijs vidisse est agnitus. Huic & aliena peccatorum chirographa delere, & mortuis vitâ, & infirmis omnibus celerem afferre sanitatem, facilimum fuit. Iste iam in profundum barathri demersos, insolita quadam virtute de crudelissimis dæmonû manibus liberauit. Denique monasticam disciplinam, quam ante Episcopatum optimè excoluerat, Episcopus factus, non solùm non dereliquit: verùm in tantùm ad auxit, vt præclarissima hæc, quæ sequuntur, monachis instituta præfixerit. Vndè & meritò quidem, omnium in Oriente monachorum pater est appellatus, sicut & beatissimus in occiduis regionibus Benedictus. Quorum videlicet duas amborum Regulas conuenientissimè libellus iste complectitur.

Basilius autem post grauissimam valetudinem, qua ad hoc tantùm, vt Ioseph Hebræum quendam medicum baptizaret, releuatus fuerat, sanctorum & pauperum loca circuiuit, bona à medico sibi tradita distribuens: & hora nona cum populo sacrû mysterium communicans, omnes in osculo sancto dimissos, Deo commêdans, in lecto recubuit: & cùm adhuc esset in eius ore gratiarum actio, spiritum Domino reddidit: & appositus est pontificibus pontifex, præconibus magnum verbi tonitruum.

De

Debeati Basilij laudibus scripsère Gregorius Nazianzenus Theologus, Gregorius Nyssenus, Ephræm, & Amphilochius Iconij Episcopus. Sed & beatus Hieronymus in libro de viris illustribus, de eo sic ait: Basilius Cæsareæ Cappadociæ, quæ prius Maza vocabatur, Episcopus egregius, contra Eunomium elaborauit libros, & de spiritu sancto volumen, & in hexameron homilias nouem, & ascericon de intellectu, & breues variosque tractatus. Moritur imperante Gratiano.

LAVS DEO.

PRAEFATIO RVFINI PRESBYTERI, HVIVS VOLVMINIS TRANSLATORIS.

SATIS libenter, charissime frater Vrsari, aduentantes de partibus Orientis, & considerantes iam fratrum consueta consortia, monasterium tuum ingressi sumus, quod suppositum angusto arenosi tramitis dorso, huc atque illuc passim & incerti maris vnda circunluit. Rara tamen modò latentes locos eminùs arguit pinus: ex qua Pinido etiam nomen loco dedit. Eo tamen maximè delectati sumus, quòd non (vt aliquibus mos est) vel de locis, vel de opibus Orientis solicitè percontatus es, sed quænam ibì seruorum Dei obseruatio haberetur: quæ animi virtus, quæ instituta seruantur in monasterijs, inquisisti. Ad hæc ergò nè quid tibi minùs indignè, non dico, quàm geritur: sed, quàm geri debet, exponerem: sancti Basilij Cappadociæ Episcopi, viri fide & operibus & omni sanctitate satis clari, instituta monachorum, quæ interrogantibus se monachis velut cuiusdam viri responsa statuit, protuli. Cumque diffinitiones ac sententias eius mirareris magnoperè, poposcisti, vt hoc opus in Latinum verterem: pollicens mihi, quòd per vniuersa occiduæ partis monasteria, si hæc sancti & spiritalis viri sancta & spiritalia innotescerent instituta: ille seruorum Dei profectus, qui ex huiuscemodi institutionibus nasceretur, vel ex eorum meritis vel orationibus aliquid gratiæ vel mercedis afferret. Exhibui ergò, vt potui, ministerium meum: imple & tu, & omnes qui legitis & obseruatis gratiam, vt & agentes & orantes sic, quemadmodùm instituta hæc continent, mei quoquè memores sitis. Tui sanè sit officij, etiam alijs monasterijs exemplaria præbere: vt secundùm instar Cappadociæ, omnia monasteria eisdem, & nō diuersis, vel institutis, vel obseruationibus viuant.

Sequitur liber sancti Basilij Cæsareensis Episcopi de institutis monachorum.

INCIPIT LIBER SANCTI BASILII CAESAREENSIS EPISCOPI DE INSTITVTIS MONACHORVM.

Psal. 93. Hvmanum genus diligēs Deus, & docēs hominem sciētiam: his quidem, quibus docendi cōtulit gratiam, præcepit per 2. Tim. 3. Apostolum permanere in doctrina: his verò, qui ędificari diuinis institutionibus indigent, per Deut. 32. Moysen protestatur, dicens: Interroga patrem tuum, & annunciabit tibi: presbyteros tuos, & dicēt tibi. Propter quod necessè est, nos quidē, quibus ministerium verbi creditū est, in omni tempore paratos esse ac promptos ad instructionem perfectionemq; animarū: & quędā quidem in cōmuni ecclesiæ auditorio simul omnibus de pceptis Domini cōtestari: quędā verò secretiùs perfectioribusq; discere & inquirere, & manifestare atq; interrogare volentibus de fide & veritate Euangelij Domini nostri Iesu Christi, & de cōuersione perfecta, copiam nostri sermonis facultatemq; prębere: quo possit ex his perfectus effici, & consummatus homo Dei. Vobis aūt conuenit nullum tempus vacuum præterire: quo minùs ad ea, quæ cōmuniter cum omni ecclesia discitis, etiam secretiùs de eminētioribus & perfectioribus inquiratis, vt omne æuum vitæ vestræ in inquirēdo de melioribus trāsigatis. Quoniam & in hoc nos congregauit Deus, vt paulùlum quid à molestijs turbarū silentij agamus & quietis: neq; in aliud opus animum demus, neque residuum tempus somno rursùs & remissioni corporeæ mancipemus, sed inquisitione & solicitudine meliorum, noctis hoc quod superest spatiū exigamus, adimplentes illud quod scriptum Psalm. 1. est per Dauid: Qui in lege eius meditabitur die ac nocte. Si quid ergò vnusquisque vestrûm deesse sibi ad scientiam putat, ad commune id proferat inquisitionē. Faciliùs enim, pluribus simul cōferentibus, si quid illud difficile, vel obtectum esse videtur, clarescit, Deo sine dubio inueniendi gratiā largiēte. Sicut ergò nobis necessitas imminet, sicut illud Apostoli: Vę mihi erit, si nō euāgelizem: ità in vobis, si ab inquisitiōe & interrogatione cessetis, vel si remissiores ac resolutiores ad ea adimplēda, quæ recta inuenta fuerint, existatis, simile discrimen impēdet. Propterea enim Dominus dixit: quia sermo quē locutus sum vobis, ille iudicabit vos in nouissimo die. Et iterùm: Seruus qui ignorauit voluntatem Domini sui, & fecit digna plagis, vapulabit paucis: qui aūt cognouit, & fecit cōtra voluntatē Domini, vapulabit plurimis. Oremus ergò misericordiā Domini, vt & nobis verbi inculpabile tribuat ministerium, & vobis fructuosum doctrinæ cōcedat euētū. Tanq̄ ergò scientes, quoniā stabūt ante faciē vestram verba hæc ante tribunal Christi: Arguam te, inqt, & statuā illa cōtra faciē tuā: Intēdite animū diligēter ad hęc quæ dicuntur, & ad opus dignū, quæ audistis, festināter adducite: quia nescimus qua die vel hora Dominus noster veniat.

Marginal notes: Doctoris necessaria conditio. — Religiosi debēt semp perfectiora inquirere & sectari. — Inuicēm conferendi vtilitas. — Doctoris incumbens periculum. — Discipulis discrimen impendēs. — Ioan. 12. — Luc. 12. — Dei verba arguēt nos in iudicio. — Psal. 49. — Matt. 24.

De ordine mandatorum Dei. Cap. 1.

INTERROGATIO.

Qvoniā dedit nobis sermo tuus potestatē vt interrogaremus, primò oīm doceri quæsumus, si ordo aliqs est in mādatis Dei: & aliud quidē sit primū, aliud secundū, & sic per ordinē cętera: an omnia mandata sibi inuicēm cohærent, vt sint æqualia, & vndè voluerit, possit quis initium sumere, tanquàm in modum circuli vel coronę?

RESPONSIO.

Interrogatio vestra antiq̄ est, & olìm pposita in Euāgelio in eo, quū accedens ad eū quidā legis doctor, ait: Magister, quod est primū mandatū in legē? Et Dominus respondit: Diliges Dominū Deū tuū ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex totis viribus tuis: hoc est primū & magnū mandatū. Secundū aūt simile est huic: Diliges proximū tuū tanq̄ teipsum. Ipse enim Dominus ordinem mādatis imposuit: primum dicēs & magnū esse mādatū, Deum ex toto corde, ex tota anima & mēte diligere: secundum verò ordine & cōsequētia, & quod illi esset simile p virtutē, immò q̄ illud expleret, & q̄ pēderet ex primo, diligere proximū sicut semetipsum. Sed & de alijs similiter in sanctis scripturis inuenies: & obseruatur, vt ego arbitror, in

Marginal notes: Matt. 22. — In omnibus mandatis ordo seruatur.

omni-

omnibus mandatis ordo quidam & consequentia præceptorum.

De charitate Dei: quarè & quomodò diligendus sit. Cap. 2.

INTERROGATIO.

Quoniã igitur, vt ais, de charitate primum esse mandatum, indè nobis primùm omnium dissere. Nam quia oportet diligi, audiuimus: quomodò tamen oporteat impleri, desideramus addiscere.

RESPONSIO.

Optimum sumpsistis sermonis exordiũ, & ꝓposito vestro valdè cõueniens: Deo itaq; iuuante nos, vt dicitis, faciemus. Sciendũ ante oĩa est, ꝙ mãdatum istud vnũ quidẽ videtur: sed oĩm mandatorum in se virtutẽ complectitur & cõstringit, ipso Domino dicẽte: quia in his duobus ꝑceptis oĩs lex pendet, & ꝓphetiæ. Nec tamen nos per singula discernere aggredimur ordinẽ mandatorum: alioquin videbimus totũ opus introducere in partem. Sed quantùm ad propositũ sufficit, & præsens ratio postulat, inquirimus, illud ante oĩa designantes, ꝙ oĩm mandatorũ, quę à Deo accepimus, virtutes in nobisipsis insitas gerimus: quo scilicet neque difficultas nobis sit, tanꝙ nouum aliquid à nobis & alienũ expectetur: neq; rursùm elationis dari nobis aliqua videatur occasio, si putemus nos plus aliqd offerre Deo, ꝙ̃ ab ipso in natura nostræ creatiõis accepimus. Quoniã qdẽ ea, q̃ à Deo nobis insita sunt, si rectè cõpetenter moueamus in opus, hoc est secundùm virtutẽ viuere: Si verò naturæ beneficia corrũpamus, hoc est in malitiã vertere. Est ergò mali ista diffinitio, nõ rectè vti motibus animi, à Deo nobis insitis. Et rursùm virtutis ista diffinitio, est rectè vti, i. secũdùm mandatũ Dei, & secũdùm cõscientiam, animi motib⁹ à Deo nobis insitis. Quũ ergò hęc ità se habeãt, hoc idẽ inuenimus etiam de charitate cõstare. Mãdatũ accepimus diligere Deũ. Dilectionis virtutẽ à Deo anima sibi insitã gerit: in quo nec extrinsecùs testimonijs indigemus. Vnusqsq; enim in semet. ipso & ex semetipso, horũ, q̃ dicimus, sumit indiciũ. Oĩs homo cupit quod bonũ est: & affectu quodã naturali cõstringimur ad omne quod bonũ putamus: sed & erga cõsanguineos & carnis ꝓximos (nullo docẽte) in amore cõstringimur: hisq; quorũ beneficia accipimus, omni affectu & officiijs copulamur. Et qd habetur iã bonũ, q̃ Deus? immò qd aliud bonũ, nisi Deus solus? Qui decor, q splendor, q̃ pulchritudo, quã naturaliter diligere prouocamur, quousq; talis gratia? Quæ amoris flãma, q̃ animo secreta, & interiora succẽdat: sicut amor Dei inflãmare debet arcana mẽtis? ꝑcipuè si sit mũda anima, si sit ab omni pollutione purgata, & q vero affectu dicat, Quoniã vulnerata charitate ego sum. Ineffabilẽ prorsùs ego sentio amorem Dei, & q sentiri magis q̃ dici possit. Inenarrabilis quędã lux est: etiã si fulgura, si coruscũ cõparet, vel adhibeat sermo, nõ patietur audit⁹. Si luciferi fulgores, si lunæ splẽdores, si ipsum solis lumẽ assumas, ad cõparationem gloriæ ipsius obscura sunt oĩa, & multo teriora, q̃ si cęca nox, obscuritate ꝓfundæ caliginis mersa, limpidissimi meridiani solis lumini compararetur. Decor iste corporeis oculis nõ videtur: anima sola & mente cõspicitur. Qui decor si cuius fortè sanctorũ mentẽ animamq; perstrinxit, flagrãtissimũ in eo amoris stimulũ defixit. Propterea deniq; velut amoris cuiusdam ignibus tabescẽtes, & præsentẽ vitam perhorrescentes, dicebant aliqui ex eis: Quandò veniã & apparebo ante cõspectũ Dei? Et iterùm dicebat istius amoris ignibus flagrãs & succẽsus: Sitiuit anima mea ad Deũ fontem viuum: quandò veniam & apparebo ante eum? Et insatiabiliter habens eius desideriũ, orabat vt videret voluntatem Dei, & protegeretur in templo sancto eius. Ità ergò naturaliter & concupiscimus quæ bona sunt, & amamus. Nihil autem (vt diximus) tã summũ bonũ est, quàm Deus: & ideò debitum quoddam exoluimus hãc, quam ab eo expetimur, charitatem. Quæ vtiquè si denegatur, & minimè exoluitur, iræ nos inexcusabiliter obnoxios facit. Et quid dico iræ obnoxios? Quæ enim poterit maior esse ira, quę vltio grauior, quàm hoc ipsum, si accidat, nos alienos effici à charitate Dei, q̃ est in Christo Iesu Domino nostro? Quòd si parentibus inest naturalis affectus erga eos, quos genuerunt: & non solùm hoc in hominibus, verùm etiam in mutis animalibus hoc inuenitur: videre nè fortè inueniamur pecudibus hebetiores, vel feris beluis imma-

Marginalia (left column): Matt. 22. — Quid sit discturus, insinuat. — Omnes virtutes insitas nobis habemus. — Secundùm virtutem viuere. — Virtutis & mali diffinitio. — Deut. 6. — Dilectionis virtutẽ oẽs naturaliter insitã gerim⁹.

Marginalia (right column): Deus est oĩe bonũ. — Nota ad amorẽ Dei. — Cant. 5. — Deꝰ lux est. — Psal. 41. — Psal. 26. — Deũ debitẽ amamus. — Quæ ira maior non possit contingere. Rom. 8. — Aptissimo argumento

ad Dei amorem nos inducit. maniores, si nullo erga genitorē constringamur affectu. Quem, etiamsi qualis & quantus sit, scire nō possumus: ex hoc tantùm solo, quòd ex ipso sumus, venerari & diligere parentis debemus

Comparatio cōmodissima. affectu, atque indesinenter erga eius pendére memoriam, sicut erga genitrices suas paruuli faciūt: sed & multo ampliùs, multoque promptiùs, quanto & immensorū beneficiorum eius obnoxios scimus. Quod & ipsum commune puto esse cum cæteris animalibus: meminerunt nanque etiā illa, si quid eis quis contulerit boni. Si mihi nō credis, audi Prophetam, dicentem: Cognouit bos possessorem suum, & asinus præsepe domini sui. Esa. 1. Absit autem de nobis dici ea quæ sequuntur: quia Israel autem me non cognouit, & populus meus me non intellexit. Quòd si etiam eos qui beneficij aliquid contulerunt, nullo docente diligimus, & omni studio, quantùm fieri potest, referre gratiam nitimur: quomodò sufficeremus referre gratiam de beneficijs Dei, quæ tanta sunt, vt

Innumera sunt Dei beneficia erga nos: nec gratiā referre sufficimus. effugiant numerum? Et aliud: Sufficiat aliquod ex omnibus, per totam vitam nostram efficere nos obnoxios largitori. Nam omitto cætera omnia, quæ quidem & ipsa magna sunt & præclara: verùm à maioribus & melioribus, velut stellæ quædam splendentioribus solis radijs, obteguntur. Quoniam quidem nec tempus nobis est, ampliùs dilatare sermonem: vt possimus etiam de minimis erga nos diuina enumerare bene-

Eleganter Dei dona describit. ficia. Sileamus ergò quotidianos solis ortus, & vnius lāpadis fulgore illuminatum vniuersum mundum: Sileamus lunæ circuitus, aëris permutationes, vicissitudinesque: imbres ex nubibus: flumina, fontesque de terra: latitudines & altitudines maris: vniuersitatē terræ, & natiuitates eius animantiū quæ in aquis gignūtur, & quæ coalescunt vel oriuntur in terris, nostris desiderijs vel vsibus deputata. Hæc omnia vel cætera innumerabilia prætermitto. Hoc solum, quod ne volenti quidem præteriri possibile est, præterire non possumus: & quanuis reticere gratiam non sit possibile, multo tamen impossibilius est, vt dignum est & competit, proloqui: hoc, inquam,

Maximum Dei beneficium. quantum est, quòd sciētiam suam donauit hominibus Deus: & ratiōabile animal esse fecit in terris: & ineffabili paradisi obuti voluptate ac decore conces- Gene. 3. sit: quemque serpentis arte deceptum, & in peccatum lapsum, ac per peccatū in mortem deuolutū, nequaquàm despexit, sed legem in adiutorium dedit: præfecit angelos, destinauit prophetas: conatus malitiæ, comminationū seueritate compescuit: bonorū desideria munificentissimis repromissionibus prouocauit: & finē vtriusque viæ in multis imaginibus præsignauit. Verùm quum post hæc omnia in malis nostris & in incredulitatibus duraremus, non est auersus, neque dereliquit nos impios Domini bonitas, neque cùm beneficijs eius essemus ingrati, vertere potuimus & excludere misericordiam eius à nobis: sed reuocamur à morte, & iterùm reuiuiscimur per Dominū nostrū Iesum Christum: qui quum in forma Dei esset, non rapi- Philip. 2. nam arbitratus est, esse se æqualē Deo: Opus redēptionis cōmemorat. sed semetipsum exinaniuit, formā serui accipiens. Infirmitates nostras accepit, Esa. 53. & ægritudines nostras portauit: & pro nobis vulneratus est, vt liuore eius sanaremur: & à maledicto nos redemit, Galat. 3. factus pro nobis maledictus: & morte Sap. 2. turpissima condemnatus est, vt nos reuocaret ad vitā. Non sufficit reuocare nos mortuos, sed & diuinitatis suę participium tribuit, & munus æternitatis indulget: & supra omne quod vel petere, vel intelligere possumus, credētibus vel diligētibus se præparat: quod ocu- Esa. 64. lus non vidit, nec auris audiuit, nec in 1. Cor. 2. cor hominis ascendit. Quid ergò retribuemus Domino pro omnibus, quæ retribuit nobis? Verùm ille ità benignus Miram Dei benignitatem commendat. & clemens, vt ne retributionē quidem reposcat: sed sufficit ei, vt pro his omnibus quæ largitus est, diligatur. Quis ergò tam irremediabiliter ingratus est, vt post talia, ac tāta ac talia beneficia, non diligat largitorem?

De charitate quidē Dei, ista sufficiant.

De charitate proximi, quarè & quomodò diligendus sit. Cap. 3.

PRopositum est superiùs, fratres, non omnia dicere possibile esse: sed breuiter & succinctè commemorare ea, quæ amorem Dei inserere animæ ac suscitare sufficiant. Consequens iam nunc est, etiam de eo mandato, quod ordine ac virtute secundum diximus, explicare. Et quidem quoniam lex eas virtutes, quæ animæ à creato-

re insitæ sunt, elimet & excolat, iam superiùs diximus. Quia ergò præcipimur diligere proximos sicut nosmetipsos: videamus, si etiã nobis virtus & facultas ad huius quoquè mandati expletionem est. Et quis ignorat quoniam humanum animal & communicabile est homo, & nõ agreste aliquod ac ferum? Nihil enim tam proprium est nostræ naturæ quàm indigere, & requirere inuicẽ: ac diligere quod requirit. Quia ergò Dominus harum virtutũ in nobis semina seminauit: sine dubio horũ etiam fructus requiret, & testimoniũ nostræ erga se dilectionis, dilectionem accipiet proximorũ. In hoc enim, inquit, scient omnes quia mei estis discipuli, si dilectionem habueritis adinuicèm. Et ità in omnibus duo ista mandata coniungit: vt etiam opera misericordiæ quę fiunt, transferat in semetipsum. Esuriui enim, & dedistis mihi manducare: & reliqua quæ in proximo gesta sunt, se dicit esse perpessum, quũ dicit: Quandiù fecistis vni ex minimis istis fratribus meis, mihi fecistis. Ergò per primum completur & secundum: per secundum verò ascenditur & reditur ad primum, vt qui diligit Dominum, diligat & proximum. Ait enim Dominus: Qui diligit me, mãdata mea custodit. Hoc est (inquit) mandatũ meum, vt diligatis inuicèm: & qui diligit proximũ, implet Dei charitatem: quia ipse in se recipit, quicquid confertur in proximo. Et quidem his, qui initia habent ad timorem Dei, & ad primos aditus religionis accedunt: prima institutio est vtilis per timorem, secũdùm scientiam sapientissimi Salomonis, dicentis: Initium sapientiæ, timor Domini: nam idipsum etiam in Psalmista legitur. Vos verò, fratres, qui iam paruuli in Christo esse desistitis, neque vltrà lacte indigetis, cibos solidos ex dogmatum firmitate perquirite ad nutriendum & pascendum interiorem hominem, quo per eminentiora quęque perueniat ad perfectũ: & in omni, quę in Christo est, veritate firmetur. Obseruandum sanè est, nè fortè copiosioris gratiæ pondus, grauioris nobis causa condemnationis existat, si ingrati inueniamur largitoris muneribus. Illud autem ante omnia considerandum est, quòd neque aliud vllum mandatũ, neq; hoc quod de charitate Dei & proximi præcipitur, implere quis poterit, si per varias & diuersas occupatiões animus oberret. Sed neque artificium vllum, vel vllius disciplinę industriam adipisci possibile est eos, qui frequenter ex alijs ad aliam referuntur. Omni ergò custodia oportet nos seruare cor nostrũ: nè fortè desiderium Dei mala desideria & sordidæ cogitationes depellant à nostris animis ac detrudant: sed econtrariò assidua cogitatione & memoria Dei, formam quodammodò eius ad figuram animæ nostræ signaculis infigamus: quæ nullis queat intùs turbationibus aboleri. Sic enim & desiderium in nobis diuinæ charitatis accenditur, dum frequens eius memoria mentem atque animos illustrat, & ad opus mandatorum Dei erigimur & suscitamur. Et rursùs ipsis charitatis operibus vel conseruatur in nobis Dei charitas, vel augetur: & hoc puto ostendere volentem Dominum, dicere aliquandò quidem, Si diligitis me, mandata mea seruate: aliquandò, Si facitis quæ dico vobis, permanetis in charitate mea: sicut ego seruaui mandata patris mei, & maneo in eius charitate. Ex quibus docet nos, prospectum operis nostri debere ex sua voluntate pendére: vt tanquàm speculum quoddam ipsum habentes, & semper ad ipsum respicientes, opus nostrũ ad ipsum oculo dirigamus. Sicut enim artificia, quæ in hac vita sunt, prospectum animi gerunt: & ità secundùm hoc quod animo cõceperint, etiam in opere vtuntur manuum ministerio: sic & in hoc nostro opere, vnus manet nobis iste prospectus, atq; vnus terminus est, quo Deo placere debeamus. Secundùm hunc ergò prospectum, opus dirigamus mãdatorum. Impossibile nanque est, aliter stare posse operis nostri formam: nisi voluntas eius, qui iniunxit opus, semper in memoria habeatur: vt eius voluntate seruata, & laboris diligẽtia competenter expleta, semper iũgamur Deo, dum semper eius memores sumus. Sicut enim, verbi causa, faber securim faciẽs aut falcem, meminit semper eius, qui opus iniunxit: & retinet in corde suo, cuius magnitudinis vel qualitatis vel formæ iniunxerit fieri securim: & illud semper intendens, quod sibi meminit

Marginalia (left column): Quale animal homo. — Mutuæ dilectionis ratio. — Ioann. 13. — Duorum mandatorũ coniunctio. — Matt. 25. — Duo mandata alterutrùm adimplentur. — Ioan. 14. — Ioann. 15. — Prou. 1. — Psal. 111. — 1. Cor. 3. — Heb. 5. — Magnitudo gratiæ, damnationis occasio ingratis est.

Marginalia (right column): Obest ad profectum, per multa vagari. — Prouerb. 4. — Infigenda est menti nostræ Dei memoria. — Ioann. 14. — Prospectus animi nostri in quolibet opere. — Similitudo aptissima.

à domino operis iniunctum,ad hoc dirigit manuū ministeriū: vt forma operis cum eius, qui iniūxit, animo ac voluntate conueniat.Si autem obliuiscatur, quid vel quale sit,quod sibi fuerat imperatum: sine dubio aliquid aliud, q̄ sibi fuerat iniunctū, faciet. Ità & Christianus omnem conatum & omne studium in actibus suis adhibere debet, vt secundùm voluntatē Dei,qui opus iniunxit,suum quoq; dirigat opus: vt & actus sui ornētur, & possit eius qui præcipit, voluntatem implere: tunc etiam illud complere potest,quod dictum est:
1.Cor.10. Siue mãducetis, siue bibatis, siue aliud aliquid faciatis,omnia ad gloriam Dei facite. Si verò declinet aliquis à regula,& corrumpat obseruãtiam mandati: ex hoc ipso arguetur, q̄ sit imme-
Prodest locis solitudo. mor Dei. Plurimùm autem prodest ad conseruãdam memoriam Dei, etiã secretiùs & remotiùs habitare.Nam per-
Malorum societas. mixtim viuere cum his, qui negligētiùs agunt erica timorē Dei,& contemptum habent mandatorū eius,plurimū nocet: sicut & Salomonis sermo testa-
Prou.22. tur,dicens: Cū homine iracūdo nè habitaueris: nè fortè discas vias eius, & accipias laqueos animæ tuæ. Et item
Esa.52. quod dicit: Exite de medio eorum, &
2.Cor.6. separamini,dicit Dñs: idipsum respicit. Igitur neq; per oculos, neque per aures respiciamus illecebras ad peccatum:nè paulatim lōgo vsu inhæreamus in consuetudines pessimas, & rursùm nō possimus orationi vacare: oportet primò secretiùs habitare. hoc enim modo & præcedentes cōsuetudines excidemus, in quibus contra mandatum Dei age-
Difficilè vincitur cōsuetudo. bamus. Nō enim paruus est labor, vt se aliquis à priori nō bona consuetudine reflectat ac reuocet: quoniam quidem mos longo tempore confirmatus,vim quodãmodò obtinet naturæ. Oportet
Matt.16. ergò nos primùm omniū negare nosipsos,& tollere crucē Christi,& sic eum
Abnegare nosmetipsos debemus quomodò. sequi.Negamus enim nos hoc modo,si per omnia præteritæ cōsuetudinis obliti,volūtates proprias abnegemus: ità vt nō solū ab omnibus nō rectè agentibus,verumetiã à nostris ipsis inordinatis & incōpositis moribus secedamus. Alioquin vt in eadem quis cōsuetudine,atq; in priori conuersatione permanēs,emēdare se possit & corrigere,difficilimū est:immò,vt veriùs dicam,penitùs impossibile. Sed & in hoc ipsum, vt tollat quis crucem suam,& sequatur Christum, plurimùm impedit societas ac permixtio eorū, qui vitã dissimilem ducunt.Nam paratū esse ad mortem p̄ Christo,& mortificare membra q̄ sunt Tollere crucem, quid
super terram, & pro nomine Christi libenter ferre omne discrimen, hoc est sit.
tollere crucem suam. Ad quod grande impedimentū videmus posse nobis oboriri ab his, qui dissimiles sunt vel vita, vel moribus, & ad cætera alia, q̄ multa sunt. Accidit aūt hoc etiã, vt respiciēs Respicere ad multitudinem peccantium, nocet.
anima ad multitudinē nequiter viuentium, primùm quidē occupetur & impediatur,nè suorū malorū capiat intellectum: vt possit vel purgare per pœnitentiam,quod deliquit,vel causas resecare emēdatione vitiorum: in comparatione enim pessimorum, aliquid se iam magis æstimat profecisse. Tum deindè impedimentis & interturbationibus atq; occupationibus, quas communis hominum vita habere solet, id quod maius omnium est & preciosius, memoriam Dei non potest custodire: qua depulsa ab animis & exclusa, non modò omni lætitia & gaudio caret diuino,& dilectionis Domini sustinet detrimenta, sed & dulcedinem non sentit diuini eloquij,vt dicat:Quàm dulcia Psal.118.
faucibus meis eloquia tua, super mel & fauum ori meo: verùm in neglectū peruenit & obliuionem iudiciorū Dei, & contemptus consuetudine decidet: quo maius malum & perniciosum pati nihil potest.

De vtilitate vitæ communis. Cap.4.

INTERROGATIO.

Quoniam ostendit nobis sermo tuus periculosum esse, cum his, qui mandata Dei contemnunt, vitam ducere: nunc discere cupimus, si oportet eum, qui ab huiusmodi consortijs discesserit, remotum esse & solum: an verò cum fratribus eiusdem propositi & eiusdem animi,vitam suam sociare?

RESPONSIO.

In multis vtile esse video,vitã communem ducere cum his, qui eiusdem voluntatis sunt atq; propositi. Primò, quia ad vsus corporales victusq; ministerium, vnusquisque nostrorum solus non sufficit: & ideò pro his, quæ ad vitæ nostræ ministerium necessaria sunt, inuicèm homines opera nostra Vtilitates communis vitæ elegãter prosequitur.

ege-

egemus. Sicut enim pes in alio quidem suis viribus vtitur, in alio verò indiget alienis, & sine cæterorũ adiutorio mẽbrorum, nec explere opus suum, nec sufficere suis viribus potest: itá etiam vita solitaria mihi pati videtur: quum neq; quod ei inest, vtile est: neq; quod deest, ab alio quæri potest. Præter hoc autem ne ratio quidem charitatis vnũquenq; permittit, quod suum est, quærere, dicente Apostolo: Charitas non quærit quæ sua sunt. Deindè, sed nec culpas quidem suas vnusquisque ac vitia facilè dinoscit: quum, qui arguat, nemo sit: & facilè huiusmodi homini accidere potest id, quod scriptum est: Væ soli, quia si ceciderit, non est alius qui erigat eum. Sed & mandata quidem à pluribus faciliùs adimplẽtur: ab vno verò dum vnum mandatum videtur impleri, aliud impeditur: vt putà, quomodò solus visitabit infirmum? aut quomodò suscipiet peregrinum? Si verò omnes corpus sumus Christi, singuli autem alterutrùm membra: per consonantiam velut in vnius corporis cõpage, in spiritu sancto aptari & coniũgi debemus adinuicẽ. Quòd si vnusquisque nostrûm solitariam eligat vitam, scilicet, non tali aliqua causa vel ratiõe, quæ Deo sit placita, vel ad communem cęterorum pertineat dispensationem, sed propriæ voluntati & passioni satisfaciens: quomodò possumus vicissim adimplere, & integram assignare membrorum ad se inuicèm consonantiam? Iste enim talis neq; cum gaudentibus gaudet, neque cum flentibus flet: quoniã separatus & diuisus à cæteris, neque cognoscere quidem necessitates proximorum poterit. Tum deindè nec sufficere potest vnus ad suscipienda omnia dona spiritûs sancti: quia secundùm vniuscuiusq; mensurã fidei, & donorum spiritualiũ distributio celebratur: vt id quod per partes vnicuique distributum est, rursùm tanquàm membrũ ad ędificationẽ vnius corporis coëat & cõspiret. Alij autem datur sermo sapientiæ, alij sermo sciẽtiæ, alij fides, alij prophetia, alij gratia curationum, & cętera: q singula vtiq; non tam ꝑ se vnusquisq;, q̃ ꝑ alijs suscipit à spiritu sancto: & ideò necessè est vniuscuiusq; gratiã, quã susceperit à spiritu Dei, in cõmune ꝓdesse. Accidit autem, vt is q remotus viuit & separatus, vnãquanq; suscipiat gratiã, & hanc ipsam inutilẽ faciat, dum nihil per eã operatur, sed fodit eam in semetipso: quod cuius & quãti sit periculi, nôstis omnes qui legitis Euangeliũ. Si aũt cæteris cõmunicat gratiam, & ea ipsa perfruitur, quam ipse suscipit: & multiplicatur in eo, dum cõmunicatur cæteris, & ipse nihilominùs fruitur gratia reliquorũ. Habet aũt & alia q̃plurima bona communis vita ista sanctorũ: quæ non est possibile nũc omnia dinumerare. Iterũ interim, vt diximus, ad conseruãda spiritûs sancti dona, cõmodior est multò, q̃ si degam⁹ in solitudine. Sed aduersùs insidias inimici, q extrinsecùs inferuntur, multò cautior est & vtilior societas plurimorũ: vt faciliùs suscitetur è somno, si quis fortè dormierit somnũ illum, qui ducit ad mortẽ. Sed & delinquenti delictũ suum faciliùs apparebit, quũ à pluribus vel arguatur, vel notetur: secũdùm quod & Apostolus dicit: Sufficit ei qui eiusmodi est, obinrgatio hæc quæ fit à pluribus. Sed & in oratione nõ paruũ emolumentũ à pluribus nascitur, cũ cõsensu & vnitate orãtib⁹: vt ex multorũ ꝑsonis, ꝑ gratiã q in nobis est, gratia referatur. Sed & interdũ periculo ꝓxima est vita solitaria. Primùm quidẽ illi periculo subiacet, quod certę grauissimũ est, in quo sibi placet: & neminem habens qui possit ꝓbare opus suũ, videbitur sibi ad summã perfectionem venisse. Tũ deindè sine vllo exercitio legẽs, neq; quid sibi abundet vitij, neq; quid virtutis desit, agnoscit: neque discretionẽ habere poterit in operum qualitate, ꝓ eo ꝙ operandi materia oĩs exclusa sit. In quo enim humilitatẽ suã ꝓbare poterit, neminẽ habẽs cui se humilem exhibeat. In quo enim misericordiam demõstrabit, totius cõsortij & societatis alien⁹? Ad patientiã verò quõ seipsum exercebit, nullũ habẽs qui videatur eius volũtatibus obuiare? Si quis aũt dicat, sufficere sibi scripturę doctrinam & Apostolica ꝓcepta, ad emendationẽ vitę formata: simile mihi videtur aliquid facere his, q semp fabrile artificiũ discunt, nunq̃ tamẽ faciunt opus: vel his q instructorũ semper arte docẽtur, nunq̃ tamẽ ædificãdæ domûs operam

Marginal notes: 1.Cor.13. — Eccles.4. — Rom.12. — Iniusta causa solitudinis appetendæ. — Rom.12. — 1.Cor.12. — Vniuscuiusque gratia debet in communi prodesse. — Matth.25. — Multiplicatur communicata gratia. — Vitæ communis cõmoditas singularis. — 1.Cor.5. — 2.Cor.2. — Orationum vnitas multùm valet. — 2.Cor.1. — Multa vitæ solitariæ pericula. — Similitudo pulcherrima.

ram dabunt. Eccè enim Dominus nõ æstimauit sibi sufficere solam verbi doctrinã, sed opere ipso voluit nobis tradere humilitatis exemplũ, quum præcinctus linteo, lauit pedes discipulorũ suorum. Tu ergò cuius pedes lauabis? quem curabis officijs? cuius inferior aut vltimus eris, quum solus viuas? Sed & illud quod dicitur, bonum & iocundum habitare fratres in vnum: quod vnguento põtificali, in barbam descendenti, spiritus sanctus cõparauit, quomodò in solitaria vita cõplebitur? Stadium nanque est quoddam, Apostolico præcepto ad emendationem morũ vitęq; formatum: in quo per virtutis exercitium proficitur, in quo meditatio diuinorum mãdatorum effulget & clarescit: ampliùs hæc communis habitatio inter se vnanimorum fratrum, habens in se illam similitudinem & exemplum, quod in Actibus Apostolorum refert de sanctis scriptura diuina: quia omnes credentes erant in vnum, & habebant omnia communia.

Ioann. 13. Psal. 132. Vita communis, stadio comparatur. Actor. 4.

Quomodò renunciandum sit seculo. Cap. 5.

INTERROGATIO.

SI oportet primò renunciare omnibus, & ità venire ad hanc vitam vel conuersionem, quæ secundùm Deum est, Domino Saluatore nostro IESV Christo dicente: Si quis venit ad me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me. Et iterùm: Qui non renunciauerit omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus.

Matth. 16. Lucæ 14.

RESPONSIO.

Qui ad hoc opus venit, vt Deum sequatur, etiã semetipsum neget, & tollat crucem suam: certum est autẽ, quia & antè iam zabulon renunciauit, & operibus eius. Quod tamen non ab his, qui in profectu vitæ sunt, vel qui iam ad perfectionem tendunt: sed ab his, qui prima statim confessione initiantur, fieri solet. In hoc autem renunciat, sicut superiùs diximus, etiã sibi homo, id est, primæ consuetudini vel vitæ suæ. Renunciat autem & moribus vel delectationibus seculi huius: sed & consanguinitati corporali, maximè ei quæ impedire eius propositum potest: & parentes quidem eos, qui se in Christo genuerunt, magis putabit. Fratres autem eos, qui eundem adoptionis spiritum acceperunt: possessiones verò omnes à se ducet alienas. Et vt breuiter dicam, hic cui pro Christo omnis mundus crucifixus est, & ipse mundo: quomodò potest seruus effici cogitationũ & solicitudinum mundi, quum Dominus iubeat etiam animã suam esse abnegandam pro se? Perfecta itaque abrenũciatio in eo est: vt passionibus proprijs careat, dum adhuc in corpore est. Sed hęc incipit agere ab his primò, quę extrinsecùs sunt, id est, à passionibus, & inani gloria, & si qua sunt similia, vt ab his primò efficiatur extraneus. Et hoc est, quod nos docuerunt Apostoli Iacobus & Ioannes, qui reliquerunt patrem suum Zebedæũ, & nauẽ ipsam in qua erant. Sed & Matthæus relinquens vectigal, & exurgens, ac sequens Dominum, qui non solùm lucra reliquerat vectigalium, sed & periculum contempserat: quod vtiquè poterat euenire à principibus seculi, pro eo ꝙ rationes vectigalium imperfectas atq; incompositas reliquisset. Itã autem cupiditate sequendi Dominũ ductus est, vt nullum prorsùs huius vitę respectũ vel cogitationem sibimet reseruaret. Quòd autem neque ad affectus parentum, si aduersantur Domini eis præceptis: neque ad vllã aliquam humanam delectationem oporteat aliquẽ respicere, & per hoc ab eo, quod proposuit, impediri: Dominus nos docet, dicens: Si quis venit ad me, & nõ odit patrem suum & matrem suam: aut vxorẽ, aut filios, aut fratres, aut sorores, insupèr & animam suam, non potest meus discipulus esse: quod est simile illi quod dixit, vt deneget quis seipsum.

Perfecta abrenunciatio. Galat. 6. Lucæ 14. Matth. 9. Lucæ 14.

Quibus debeamus nostra relinquere. Cap. 6.

INTERROGATIO.

SI oportet eum, qui seruis Dei sociari vult, relinquere indifferẽter propinquis suis portionem facultatũ suarum, Domino dicente: Vade, & vende omnia bona tua, & da pauperibus, & habebis thesaurũ in cælo: & veni, sequere me. Et iterùm: Vendite omnia quæ habetis, & date eleemosynam.

Lucæ 18. Lucæ 12.

RESPONSIO.

Arbitror quidem, quòd is qui accedit ad Dei seruitium, nõ debeat contendere, & cuilibet relinquere ea quæ sibi competunt: sed tentet omnia, si fieri potest, cum summa diligentia assumpta, tãquàm ea quæ iam Deo consecrata

secrata sunt, quantùm fieri potest, rationabiliter dispensare: sciens quia nõ est absq; periculo, in opere Dei agere negligenter. Si verò propinqui eius vel parentes contra fidem veniant, debet rursùm reminisci Domini, dicentis: Quia nõ est qui reliquerit domum, aut fratres, aut sorores, aut parentes, aut vxorem, aut filios, aut agros, propter me & propter Euangelium: qui nõ recipiat centuplum in pręsenti tempore, & in futuro vitam æternam. Veruntamen oportet eum his, qui sibi quæ sua sunt denegant & resistunt, & desidem faciunt, pronunciare & testari, quia sacrilegij crimen incurrunt, secundùm mandatum Domini, dicentis: Quòd si peccauerit in te frater tuus, vade, & argue eum & reliqua. Iudicium verò experiri de his apud iudices seculi, abnuit religionis authoritas per id, quod dixit Apostolus: Audet quis vestrûm, negocium habens aduersùs alium, iudicari apud iniustos, & non apud sanctos? & rursùm, quia iam quidem omninò delictum est in vobis, quia iudicia habetis inter vos.

Hiere. 48. Matt. 19. Marci 10. Matth. 18. Declinandum religiosis secularetudicii. 1. Cor. 6.

Qui debeant suscipi, & quomodò probentur venientes. Cap. 7.

INTERROGATIO.

SI oportet nos omnes, qui veniunt, suscipere eum probatione: & qualis ista debet esse probatio, quum Dei clementia omnes vocet per illam prædicationem, qua dicit: Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati estis, & ego vos reficiam?

Matt. 11.

RESPONSIO.

Non est absque discrimine, abijcere quempiam venientem ad nos. Veruntamen immundis (vt aiunt) pedibus nõ indulgendum est, intrare quempiam in sanctam doctrinam: sed sicut Dominus noster Iesus Christus iuuenem illum, qui ad se venerat, interrogauit de priori vita sua: & quum audîsset, quia rectè transacta est: quod deerat ei, pręcepit adimplere, & ità demùm iussit eũ sequi se: ità etiam oportet nos inquirere de præterita vita, & de conuersatione, nè fortè simulata quis mente & fallaci animo accedat ad nos. Quod ità demùm dinoscitur, si facilè omnem laborem corporis, qui iniungitur, ferat: & ad castigationẽ vitæ prorsus inclinatur: vel si etiam delictum aliquod suum, quum interrogatus fuerit, nequaquàm pronunciare cõfunditur, & medelam delicti, quæ adhibita fuerit, gratanter assumat: & si ad omnem humilitatem absq; verecũdia inclinatur, ac vilioribus & abiectioribus artificijs, si ità ratio poposcerit, tradi se nõ aspernatur. Quum ergò ex his singulis documentis fuerit comprobatus, & firma mente & stabili consilio promptus animo sit, tunc eum suscipi oportet. Priùs autem quàm corpori fraternitatis inseratur, oportet ei iniungi quędam laboriosa opera, & quæ videãtur habere opprobria à secularibus. Et obseruari oportet, si hæc libenter ac fiducialiter expleat, nec confusionem eorum grauiter ferat: vel etiam, si in labore piger inueniatur, aut promptus.

Lucæ 18. Argumenta, quibus veniẽtis ad conuersationem dinoscatur bona volũtas. Egregiè depromit.

Quæ ætas Dei seruitio opportuna sit. Cap. 8.

INTERROGATIO.

EX qua ætate oportet nos ipsos offerre Deo: vel virginitatis professionem quandò oportet firmam & stabilem iudicare, dicente Domino: Sinite infantes venire ad me. Et Apostolo Paulo collaudante eum, qui ab infantia sua sacras literas didicisset: & rursùm pręcipiente edoceri filios in doctrina & correptione Domini.

Lucæ 18. 2. Tim. 3. 1. Tim. 3.

RESPONSIO.

Omne tempus primæ ætatis opportunum esse dicimus ad suscipiendam eruditionem & timorem Domini. Firma tamen erit professio virginitatis, ex quo adulta iam ætas esse cœperit, & ea quæ solet nuptijs apta deputari. Oportet tamen infantes, voluntate & consensu parentum, immò ab ipsis parentibus oblatos, sub testimonio plurimorum suscipi: vt omnis occasio maledicti gratia excludatur hominum plurimorum. Adhibere autem oportet eis summam diligentiam, quo possint ad omne virtutis exercitium probabiliter institui, tam verbo, quàm intellectu & opere. Quicquid autem in tenero quis & paruo inseruẽrit, firmiùs & tenaciùs in posterum conseruauit. Iniungenda est ergò infantium cura his, qui ante omnia in veritate patientiæ documenta suî probabiliter præbuerunt: qui possint pro merito delicti & æquitatis singulis quibusque etiã correptionis adhibere mensuram: & qui seruent eos, primò omnium à sermonibus

Qualis esse debeat nouitiorũ institutor. A quibus præcipuè

coercendi nibus ociosis &ab iracũdia atq; incita-
sint iunio- mentis gulæ, & à cunctis indecentibus
res. atq; inordinatis motibus. Si verò cum
Quandò ætatis augmento nullus in eis depræ-
quis debeat hendìtur profectus industriæ, sed vaga
repelli. mens, & animus cassus ac tumẽs etiam
post instituta probabilia infructuosus
ꝑmanserit: huiuscemodi abijci opor-
tet, & maximè quum iuuenilis feruor
rudem lacessit ætatem. Eorũ verò, qui
ætate iam robusta accedunt ad serui-
tiũ Dei, oportet inquirere (vt diximus)
qualitatẽ vitæ prçteritæ: & sufficere
etiã hoc ipsum, si satis instanter hoc ex-
petunt, & si verũ & ardens desideriũ est
eorũ erga opus Dei. Huiuscemodi verò
documẽta fieri oportet valdè pruden-
Delinquen- ter ab his, qui discutere potuerint & ꝓ-
tes post sus- barę. Quũ aũt fuerint suscepti, si fortè
ceptum re- propositum suũ transgressi fuerint: nec
ligiõis pro- videre oportet eos ampliùs, tanq̃ eos q
positũ, gra- in Deũ deliquerunt, & professionis suę
uiter peccãt pactum transgressi sunt, docẽte sacro
1. Reg. 2. eloquio: Et si peccauerit homo in ho-
minem, orabunt pro ipso ãd Dominũ:
Si aũt in Deum peccauerit, quis orabit
pro eo?

De continentia seruanda, & modo seruandi. Cap. 9.

INTERROGATIO.

SI oportet eum, qui se piæ ac religiosæ vitæ dederit, etiam continentiam obseruare?

RESPONSIO.

Quia in omnibus necessaria sit con-
tinẽtia, manifestũ est. Primò omnium
Gal. 5. ex eo, ꝙ Apostolus Paulus inter fructus
spiritûs sancti etiam continẽtiam no-
minat: tum deindè & immaculatũ mi-
nisteriũ per hanc seruari posse designat,
2. Cor. 6. quũ dicit: In laboribus, in vigilijs, in ie-
2. Cor. 11. iunijs, in castitate. Et alibi: In labore &
fatigatione, in ieiunijs multis, in fame
1. Cor. 9. & siti, in vigilijs freqnenter. Et iterùm:
Omnis q̃ in agone contendit, ab omni-
Ibidem. bus cõtinens. Et rursùm: Macero cor-
pus meum, & seruituti subijcio. quod
vtiq; non aliter, q̃ per continentiam, vi-
Feruor ætatis quõ re- detur impleri. Et iuuentutis tumor ac
primatur. feruor ætatis, velut freno quodam re-
stringi ac reprimi per solam continen-
Prouer. 19. tiam potest. Non enim expediunt stul-
to deliciæ, secundùm Salomonem: Et
Rom. 13. carnis curam, inquit Apostolus, nè fe-
1. Tim. 5. ceritis in desiderijs. Et iterùm: Vidua
q̃ in delicijs est, viuens mortua est. Sed
& exemplum id diuitis, viuentis in de- Lucæ 16.
licijs, necessariã ostẽdit esse nobis con-
tinentiam: nè fortè & nos audiamus,
quod audiuit & diues: quia consecutus Periculosa
est bona in vita sua. Quomodò autẽ in- est inconti-
cõtinẽtia periculosa sit, etiã Apostolus nentia.
edocet: quũ etiã propriè illis asscribit, 2. Tim. 3.
quos recedere à Deo dicit. Ait enim: In
nouissimis autẽ diebus instabunt tem-
pora periculosa: erunt enim homines
seipsos amantes. Et quum plura malitię
genera enumerâsset, ad vltimũ posuit
comessores, incõtinentes, immites. Sed Gen. 25.
Esau malorũ suorũ quasi fomitẽ quen-
dam habuit incontinentiã, qui pro vno
cibo vẽdidit primitiua sua. Sed & prima Gen. 3.
illa præuaricatio nõ aliundè homini, ni-
si ꝑ incontinentiam accidit. Omnis ve-
rò sanctorum vita, atq; ipsius Domini
in carne positi præsentia, q̃ nobis alia,
nisi continentiæ, ꝓponit exẽpla? Moy- Exodi 24.
ses quidem, dum cõtinuato quadragin- Deut. 9.
ta dierũ ieiunio, semper adstitisse inde-
fessus dicitur Deo, & meruisse legis au-
xilium humano generi deferre. Helias 3. Reg. 19.
quoq; visionis Dei tunc dicitur dignus
effectus, cùm & ipse simili spatio tem-
porum continuisse à cibo perscribitur.
Sed & Daniel & triũ puerorũ meritum Dan. 1.
apud Deum, quo de omnibus inimicis
suis, & de ipso tyranno triumphũ fece-
runt, non aliundè nisi per continentiã
venit. Ioannis aũt omnis vita, cõtinen- Matth. 3.
tia fuit. Ab hac etiã Dñs manifestatio- Matth. 4.
nis suæ initia patefecit. Continentiam
aũt dicimus, non ꝙ à cibo penitùs abs- Vera continentia
tinendum sit: hoc est enim, violenter quæ sit.
vitã dissoluere: sed ea q̃ vitæ vsus non
superfluus, sed necessarius, constat. Quũ
refugimus quod suaue est, & explemus
ea quæ sola corporis necessitas poscit:
& vt breuiter dicã, omnia quæ passibi-
lem concupiscentiã reliquerunt, ab his
abstinere, virtus est cõtinentiæ. Et ideò
ergò nõ solùm erga cibi libidinẽ, con-
tinentiæ virtus agnoscitur: sed & quũ
ab omnibus, in quibus delectamur qui-
dem corpore, sed & in anima lædimur,
abstinemus. Verus ergò continens est,
qui nec gloriam humanam desiderat:
sed & à vitijs se continet, & ab ira, & à
tristitia, & ab omnibus, quæ occupatas
tenere consueuerunt ineruditas men-
tes & incautas. Penè autẽ in omnibus Cohærent
mandatis Dei inuenimus, quòd vnum inuicẽ mã-
alteri cohæret: & separatum ab alio, data Dei.
com-

compleri impossibile est. Id tamē præ-
cipuè in hac ipsa continentia depræ-
henditur. Quoniam quidem humilis
ille iudicabitur, qui se à superbia con-
tinet. Et ille qui renunciat omnibus
Lucæ 14. facultatibus suis, & secundùm Euan-
gelium vendit sua omnia & diuidit: iste
sine dubio continet se à pecuniæ desi-
derio. Sed & mansuetus ille est, qui irā
continet, & cohibet furorem. Iam ve-
rò vagos oculos, visum, & auris audi
tum, & intemperantiam vitæ, quid ali-
ud, quàm continentia, moderatur &
cohibet? Sed & intemperatum risum
Signum incontinentiæ. continentia coërcet. Sicut incōtinen-
tiæ signum est, inordinatis & incompo
sitis moribus agere, sic & in risu: qui
itaque subridendo tantummodò læti-
Indecorum risum sugillat. tiam mentis oporteat indicari, inde-
corum autem est, crepitantem cum so-
nitu eleuare risum: quod certum est,
per incontinentiam mētis accidere so-
lere etiam inuitis: quæ res grauitatem
& cōstantiam animi emollire ac resol-
uere consueuit. Vndè Salomon: Ri-
Eccle 2. sum, inquit, dixi amentiā: & sicut vox
Eccle 7. spinarum sub olla, Ità risus stultorum.
Eccl 21. Et iterùm: Stultus in risu exaltat vocē
suam: vir autem sapiens, vix tacitè ri-
debit. Ostendit autem Dominus in se-
metipso necessarias quidem carnis se
habuisse passiones, id est, quæ virtuti te-
stimonium ferrent, velut laborem, ac
fletum, ac tristitiam. Nūsquàm autē in-
uenitur etiā risu vsus, quantùm ad hi-
storiam pertinet Euangelij: sed & de-
flere magìs inuenitur eos qui rident,
Lucæ 6. dicens: Væ vobis qui ridetis, quia flebi-
tis. Nec sanè seducere nos debet si-
Risus quō accipiatur in scripturis. militudo nominis, risus. Mos nanque
est scripturæ, interdū lætitiam animæ,
& affectum quendam lætiorem, risum
Gen. 21. nominare: sicuribì Sarra, risum, inqt,
Lucæ 6. mihi fecit Deus. Et ipse Dominus: Be-
ati qui nunc flent, quia ridebunt. Et in
Iob 8. Iob quid dictum est? Os autem veraciū
implebitur risu. Hæc omnia nomina ꝑ
gaudio animæ accipiuntur. Qui ergò
Quis perfectè cōtinēs dicatur. liber est ab omni passione, & nihil per
incitamenta libidinum gerit, sed con-
tinenter ac sobrie aduersùs omne quod
potest lædere nititur: hic perfectè con-
tinens dicitur, quia sine dubio per hoc
alienus inuenitur ab omni genere pec-
Libido, totius fomes peccati. cati. Libido nanq; est toti⁹ mali musci-
pula, & per hanc omnes decipimur ad
peccatum: per quam qui non resolui-
tur, neque inclinatur ab ea, omne ex
se peccati pessimum germen excidit.

De mensura continentiæ. Cap. 10.

INTERROGATIO.

QVæ est mensura continentiæ?

RESPONSIO.

Quantùm spectat ad vitia & passio- Continentia vitiorū.
nes, penitùs abstinere, nec vnq̄ supe-
rari. Quantùm autē ad cibos, ꝓut vsus Continentia ciborū.
deposcit, vel ætas, vel labor: vel robur
corporis, vel cōmoditas est: ità etiam
& modus & qualitas temperabitur ci-
bi. Neq; enim possibile est, omnes fra-
tres vnum ordinem ac modum vel re-
gulam custodire. Hi verò qui sani sunt,
possunt omnes eandem mensuram te-
nere in abstinentia. Immutari autem
oportet per singulos, in quibus causa
aliqua diuersitatis existit, prouidētia ac
prouisione eorum, quibus dispensandi
cura hæc permissa est. Neque per sin-
gula sermonem complecti possumus,
sed ea tantùm comprehendimus, quæ
ad communem vel generalem ꝑtinent
institutionem. Solatia verò in cibis in-
commodorum, vel eorum qui iam fes-
si sunt ex opere cōtinentiæ suæ, vel ali-
js quibusque laboribus, quos pro reli-
gione pertulerūt: ij qui præsunt, secun-
dùm quod res & ratio deposcit, adhibe-
bunt. Neque enim tempus reficiendi Idē modus abstinendi, statui omnibus non potest.
omnibus idē statui potest, neq; modus
cibi, neq; qualitas: sed ꝓfectus iste vnus
sit omnibus, vt non vsq; ad satietatem
persistamus in edēdo. Repleri enim ven Cibus nimius nocet etiam corpori.
trem, & grauari ex cibo, valdè inutile
est etiā corpori ad omne tempus. Tum
deindè, quia & grauatur in somnum: &
qa etiā lædi ex his facilè potest. Sed ne
suauia quidem in fame ciborū sectādá
sunt: sed sufficit vsum explere viuendi,
refutata luxuria. Si enim libidini serui-
amus, nil aliud est, q̄ Deū facere ventrē
nostrū. Quoniā quidem corpus huma-
num semper exolescit & defluit, idcir-
cò & repleri indiget, & reformari: pro-
pter quod & naturale est cibi desideriū Appetitus cibi naturalis est.
id, quod secūdùm rectā rationem vsus
ipse ad reparationem poscit eorum,
quæ exinanita fuerint & assumpta, tam
aridi, quàm etiam humidi alimenti. Si Quid maximè in cibis eligendum sit.
quid ergò id est, quod potest vel breui-
ùs, vel faciliùs explere hanc necessita-
tem corporis in cibis, id potiùs eligen- Mar. 8.
dum est. Sed & hoc, opinor, ostendit

Dominus, quum esurientes reficit in deserto: quia cùm vtiq; maiore miraculo copiosiores eis cibos parare posset, nihil horum fecit, sed simplicem eis exhibuit victum. Et secūdùm Ioannem, qui panes hordeaceos & pisciculos apponit duos, de potu quidem nec mentio vlla fuit. Ex quo id sine dubio designatur, quòd omnibus sufficiens esse possit aq vsus & pnecessarius: nisi fortè aliqs per infirmitatē corporis ex hoc lædi videatur, quum sine dubio secundùm consilium Apostoli Pauli, ad Timotheum scribētis, cauendū est quod nocet. Sed & quæ manifestam inferunt noxam corpori, deuitanda sunt. Absurdum enim videtur, propter sustentationem corporis cibum sumere, & rursùm per ipsum corpori inferre perniciem, & inutile id reddere ad ministeriū mandatorū Dei. Oportet tamen omninò illis vti cibis, qui & faciliùs, & viliùs comparantur: vt nè occasione abstinentiæ inueniamur preciosiora quæq; & difficiliora sectari, dū suauitate condimentorum, viles natura cibos in delicatum saporem conamur extollere: sed siquidem quod in vnaquaque prouincia faciliùs & viliùs cōparatur, et quod in vsu omnium communiter habetur, hoc ad vsus nostros oportet assumi: et ea tantummodò deferentes, inferentesq;, quæ ad vitam pernecessaria sunt: id est, oleum, et alia huiuscemodi, vel si qua etiam ad infirmantium solamen adhibentur.

Ioann. 6. | 1. Tim. 5. | Pulchra ratio de abstinentia. | Vilitas cibi sectanda. | Vsus communis amandus.

De loco in conuiuio eligendo. Cap. 11.

INTERROGATIO.

Quomodò oportet nos obseruare circa cathedras et accubita, quū tempus popolscerit: quoniam præceptum Dñi habemus, qui nos in omnibus instituit ad humilitatē, in quo etiā de hoc pronunciat: vt si ad conuiuium eamus, discumbendi locum nouissimu requiramus, & non occupemus locum priorem.

Lucæ 14.

RESPONSIO.

Illud oportet nos obseruare, quia vbi omnes eodem prospectu ac proposito conuenimus, maximè si in multis ac maioribus humilitatis nostræ documenta iam dedimus: cupere quidem præuenire vnumquenque inferiorem locum secundùm Domini mandatum, condecēs est: sed rursùm, si res ad contentionem veniat de hoc, & vnus aliū detrudere velut de loco inferiori conetur, valdè est improbabile. Causa enim ex hoc perturbationis & inquietudinis nascitur, si incipiat nemo alteri cedere. Et si per hoc certamina moueantur, simile erit tanq̄ de primatibus contēdatur. Propter quod oportet etiā in hoc consideratiùs præuidere: vel quid vnicuiq; nostrûm cōpetit, vel certè indulgere ei, cui cura cōmissa est: & in cæteris, & in recumbendo ordinem custodire, & obtemperare: & vt impleatur in nobis, quod dictum est: Omnia vestra honestè & secundùm ordinē fiāt.

Improbanda est cōtētio præcedendi. | 1. Cor. 14.

De vestimentis vel calceamentis. Cap. 12.

INTERROGATIO.

Quis est dignus vel decens habitus Christianus?

RESPONSIO.

Quoniā in superioribus sermo humilitatem docuit esse necessariam, vult ergò, qui religiosè ac piè viuere cupit, in omnibus humilitatem ac simplicitatem requirat, i. ea quæ paruo sumptu acquiruntur. Id obseruandum puto in corporalibus vsibus, per quod occasiones nobis maiorum occupationum minimè fiant. Hoc ergò etiam in obseruatione indumentorum custodiendum puto. Si enim nobis studium habendū est, omniū esse nouissimos: certum est, & indumentis omniū nouissimos deputare nos debere. Nam si hi, qui gloriam sibi ex indumentorū splendore cōquirunt, satagūt, quō preciosis & magnificis vestibus videantur induti: ità consequens, eū, qui de vltimis & nouissimis, i. per nimiam humilitatem placere studet, eligere debere hoc, in quo oīm nouissimus & vltimus appareat: sicut ille q econtrariò est, de summis & preciosis videri clariùs & nobiliùs gestit. Si enim in publica cœna arguūtur Corinthij, q per suā abundantiā cōfundant eos qui nō habēt: certū est, quia in hoc simplici & communi omniū indumento, q ad cōmunem habitū vel vsum ptinet, si alter altero pferatur habitus, vel preciosior inueniatur, ex ipsa comparatione cōfundimus nō habētes. Sufficienter quoq; Apostolus in huiuscemodi vsibus breui sermone regulā posuit dicēs: Habētes aūt victū & vestitū, his contenti simus. Ostēdit indumento solo, quo cōtegamur, indigere nos, & non

1. Cor. 11. | 1. Tim. 6. | Vestimētorum

torū luxuriam dānat. nō varietate aliqua vestis, & ornamento eiùs ac decore iactari: quæ vtiq; postmodùm introducta sunt humanæ vitæ artificijs luxuriæ ingenio cōquisita. Sed & primus ille indumēti vsus, hęc eadem Gene.3. indicat, quum dicitur, Deū fecisse primis hominibus pelliceas tunicas. Sufficiebat enim ad confusionē tegendam, Breuis regula de indumētis ratione. huiuscemodi indumenti vsus. Verùm quoniā nobis profectus in indumentis etiam calefieri & foueri necessarius viderur, ad vtrunq; vsus ipse temperetur: quo & cooperiri nuditas videatur, & vis frigoris, vel omne quod extrinsecùs lędir, arceri. Sed quoniam in his ipsis alia quidē sunt meliora, alia inferiora: consequens est, ea eligere, quæ nobis vsum exhibeant longiorem: itá tamen, quòd in nullo lædatur regula volūtariæ paupertatis: id est, nè alia quidem nobis sint vestimenta ad procedēdum parata, & alia ad vsum domesticum: & rursùm alia ad aliquod tēpus, vel alia in nocte, alia in die. Sed propter vnū illud ipsum tale esse indumētum, quod nobis sufficiat ad omnia: vt in die honestū videatur indumētum, & in nocte expleat necessitatē. Ex hoc enim fiet, vt & habitus noster communis & similis atq; vnius formæ sit omnium, & Christianū etiam visio ipsa designet. Ea enim quæ vno ꝓspectu ac proposito gerūtur, similia, imò Debent habitus moresque pariter conuenire. eadem esse omnibus debēt. Vtile est aūt, etiam ex ipsa proprietate vestis aut habitûs intelligi vnumquenq;, & professionē eius agnosci in ea vita, qua secundùm Deum viuit, vt sciat sibi etiam actus similes esse debere: & ad eos q nos vident, secūdùm habitū nostrum æquales & in actibus apparére debere. Nō similiter enim turpe est in quolibet alio, si inhonestè quid agat, sicut in his, q vitam sobriam etiā ipso habitu profitentur. Si enim quis videat in triuio aliquē Notabiliores sunt religiosi, si vel paululùm delinquant. hominē cędentem alium, aut vapulantem publicè, vel turpiter proclamantē, aut in tabernis alijsq; locis vitam cum dedecore ducentē: nec obseruabit quidem facilè huiuscemodi hominem vel notabit, sciens eum consequenter in reliqua vita sua agere. Si verò eū qui religiosam vitā profitetur, videat quis paruum, vel aliquid contrà, quàm cōdecet, facere: obseruant omnes & increpant, & ad religionis opprobrium ducūt. Ita- Religiosus que velut pædagogus quis est infirmioribus habitus iste religiosior, vt etiā inuitos eos ab opere inhonestō indecentiq; custodiat. habitus infirmioribus vtilis. Deindè & Apostolus Episcopum ordinatū esse designat: quæ res ad habitum magistri reuocatur. Sed & 1. Tim. 3. de mulieribus dicit, in habitu ordinato eas esse debere. Ordinatus aūt habitus Ordinatus habitus qui sit. Christiani, esse dicitur is, qui secundùm propositum ac professionem eius aptus intelligitur. Sicut enim est propriū aliquod militi in habitu vestimēti: & alius est habitus senatoris, ex quo præcipuè intelligitur vel iste q senator est, vel ille quia miles est: itá etiam Christianus habet aliquid proprium etiā ex ordinatione indumenti ipsius debet. Sed & de De zona vel calceamento. calceamentis eadem ratio obseruabitur, quòd simplex est & parcius, & aptū proposito, & vsibus sufficiēs, id assumatur. Zonæ quoq; vsum ostendūt necessarium esse etiam qui pręcesserunt nos: sancti Ioānis zona pellicea constringere Matt.3. lumbos eius dicitur: & Helias anteà quasi quiddā proprij habitus ipsius designatur, quū dicitur: Vir hirsutus & zonam 3. Reg. 1. pelliceam circa lumbos habens. Sed & Petrus zona vsus ostēditur, sicut ex verbis Angeli, quæ ad eū dicta sunt, recognoscimus: Accingere, inqt, & calceate caligas tuas. Act. 12. Sed & B. Paulus vsus zona ostēditur per Agabi prophetiam, dicentis: Virum, cuius est zona hæc, sic Act. 21. alligabūt in Hierusalē. Sed & Iob audiuit à Domino: Accinge sicut vir lumbos tuos. Iob 38. Virtutis nanque cuiusdam, & prompti ad opera animi signū videtur esse vsus cinguli. Sed & discipuli Domini, vsi videntur eadem ex more, quibus Vsus zonæ conuenientia. prohibebatur, nè pecuniam haberēt in zonis suis. Matt. 10. Rerierà enim necessarium videtur, eum, qui manuū opere vti in aliquo debet, succinctum esse, & in omnibus præparatū, ac sine vllo īnueniri impedimento ad omne boni operis ministeriū: vndè cingulo indiget, vt vel colligata circa corpus sit tunica Christiani, & quæ magìs cōfoueri possit, quum vndiquè constricta sit sic: vel non impediri ad omnem rem, quam agere parat. De numero aūt indumētorū nihil possumus dicere, Contra variam vestimentorum supellectilem. quum manifesta diffinitione perscriptum sit: in quo dicit, qui habet duas tunicas, det non habenti: ex Luc. 3. quo, sine dubio, plures habere illicitum est. Quibus ergò habere duas tunicas non licet, his quomodò aliquid de di-

uersitate indumentorũ præcipi poteſt?

De eo, quòd non debeamus noſtro ſenſu ambulare. Cap. 13.

INTERROGATIO.

SI licet alicui ex ꝓprio dicere, quod ſibi videtur bonum, abſq; teſtimonijs ſcripturarum, Domino Chriſto Ieſu dicente de ſpiritu ſancto: Non enim loquetur à ſe, ſed quæcunque audierit, hæc loquetur. De ſeipſo autẽ, Non poteſt filius à ſeipſo facere quicquam. Et iterùm: Ego à meipſo nõ ſum locutus: ſed qui miſit me pater, ipſe dedit mãdatum, quid dicam, & quid loquar: & ſcio quia mandatum eius, vita æterna eſt. Quæ ergò loquor, ſicut dixit mihi pater, ità loquor. Ioan. 16. Ioan. 5. Ioan. 12.

RESPONSIO.

Quis poteſt in tantũ temeritatis progredi, vt audeat à ſe quicquam loqui, vel cogitare? Immò verò ſciẽdum eſt, quia omnes duce itineris indigemus ſpiritu ſancto, vt ipſe nos dirigat in via veritatis, & in cogitatione, & in verbis, & in actib⁹. Cæcus eſt enim, & in tenebris degit omnis, qui eſt abſq; ſole iuſtitiæ: qui eſt Dominus noſter Ieſus Chriſtus, cuius mandatis velut radijs illuminamur. Mandatum enim Domini lucidum, inquit, illuminans oculos. Quia ergò in omnibus negocijs, quæ inter nos verſantur, vel verbis, quædam quidem per mandatum Dei in diuinis ſcripturis diſtinguũtur, quædam verò reticentur: de his quidẽ quæ ſcripta ſunt, nulla prorſus licentia permittitur cuiquam vel admittere quod prohibitũ eſt, vel omittere quod præceptum eſt: quũ ipſe Dominus ità præcepit, dicẽs: Et cuſtodi verbum hoc quod ego mando tibi hodiè: non adijcies ad illud, neque auferes ab eo. Sed & terribilis quædam expectatio iudicij, & ignis zeli, qui conſumpturus eſt aduerſarios, & eos qui auſi ſunt tale aliquid operari. De his verò quæ ſcriptura reticuit, regulam nobis Apoſtolus poſuit, dicens euidenter: Omnia mihi licent, ſed non oĩa ædificant. Omnia licent, ſed nõ omnia expediunt. Nemo, quod ſuũ eſt, quærat: ſed quod alterius. Itaq; omnimodò, quæ nobis licita ſunt, ſed quæ ædificant proximos, agere debemus: & non nobis placere, ſed proximis ad ædificationem. Scriptũ eſt enim: Subiecti inuicèm in timore Chriſti. Sed & rursùm Dominus ait: Si quis vult in

Pſal. 18. Nihil oportet ſcripturæ ſanctæ addere vel minuere. Deut. 4. & 14. 1. Cor. 6. Ephe 5. Luc. 22.

vobis eſſe maior, fiat omnium nouiſſimus & omnium ſeruus. Quod vtiquè qui implere vult, amputat ſibi proprias voluntates, ſecundùm imitationem ipſius Domini, dicẽtis: Deſcendi de cælo, non vt facerem voluntatem meam: ſed voluntatem eius, qui miſit me, patris. Et iterùm præcepit Dominus: Si quis angariauerit te mille paſſus, vade cum illo alia duo. Ioan. 6. Matt. 5.

De obedientia, quibus obedire oporteat. Cap. 14.

INTERROGATIO.

SI oportet omnibus vel quibuſcunq; obaudire?

RESPONSIO.

Horum quidem qui imperant, differentia vel diuerſitas non debet impedire obedientium propoſitum: quia neq; Moyſes intemperans extitit ſocero ſuo Iethro, quum vtilia moneret & iuſta. Commonitionum ſanè non parua eſt diuerſitas. Aliæ nanque contrariæ videntur eſſe mandatis Dei: aliæ verò interrumpere mandatum vel contaminare videntur: aliæ verò ad explendum id atque ædificandum veniunt. Neceſſarium eſt ergò meminiſſe Apoſtolici præcepti, dicentis: Prophetias nolite ſpernere. Omnia autem probate: quod bonũ eſt tenete: ab omni ſpecie mala abſtinete vos. Et iterùm: Cogitantes, purgantes, vel deſtruentes omnem altitudinem, extollẽtem ſe aduersùs ſcientiam Dei, & captiuantes omnem intellectum ad obediẽdum Chriſto. Si quid ergò eſt, quod conueniat cum mandato Dei, & animæ expediat, & hoc nobis ab aliquo fuerit imperatũ: velut voluntatem Domini promptè & libẽter debemus accipere, & explere quod dictũ eſt, Obtemperantes inuicèm in charitate Chriſti. Si aũt cõtrariũ aliquid mãdatis Chriſti, vel quod corrumpere videatur aut contaminare, iubemur ab aliquo facere, tẽpus eſt nos dicere: Obtẽperare oportet Deo magis quàm hominibus. Et rursùm meminiſſe Domini, dicentis: Alieni autem vocem non ſequuntur, ſed fugiunt ab eo, quia neſciunt vocem alienorum. Sed & ſancti Apoſtoli meminiſſe debemus, qui ad cautelam noſtram auſus eſt Angelis quidem parcere, dicens: Etiam ſi nos aut Angelus de cælo euangelizet, præterquàm euangelizauimus vobis, anathema ſit. Ex quo docemur, etiam ſi valdè nobis charus

Exod. 18. Commonitionum diuerſitas, & quibus obediendũ ſit. 1. Theſſ. 5. 2. Cor. 10. Ephe. 4. Acto. 5. Ioan. 10. Galat. 1.

chatus sit aliquis, si magnificus habeatur, & in admiratione sit positus, qui prohibet nos facere, quod à Domino præceptum est: vel rursùm imperat facere, quod Dominus fieri prohibuit: execrabilis debet esse, qui eiusmodi est, omnibus qui diligunt Deum.

De affectu, quo obedire debemus. Cap. 15.

INTERROGATIO.

QVali affectu seruire debet, qui seruit Deo? & ipse affectus quid est?

RESPONSIO.

Affectum bonum vel animum illum esse ego arbitror, quum desiderium vehemens & inexplebile atque immobile inest nobis placendi Deo. Impletur autem iste affectus scientia, per quam intueri & respicere possumus magnificentiam gloriæ Dei, & per cogitationes pias & puras, & per memoriam eorũ bonorum, quæ à Deo nobis condita sunt: ex quorũ recordatione venit animæ dilectio Domini nostri Iesu Christi, vt eũ diligat ex toto corde suo, & ex tota anima sua, & ex tota mente sua, secundùm illum qui dicebat: Sicut ceruus desiderat ad fontes aquarum, ità desiderat anima mea ad te, Deus. Cum hoc ergò tali affectu seruire oportet Domino, sicut ab Apostolo dictum est: Quis nos separabit à charitate Christi? tribulatio? an angustia? an fames? an nuditas? an periculum? an gladius?

Psal. 42. Rom. 8.

De eo qui præesse habet, qualis debeat esse. Ca. 16.

INTERROGATIO.

QVid sentire debet de se is, qui præest, in quibus præcipit vel imperat?

RESPONSIO.

Apud Deum quidem, sicut minister Christi, & dispensator ministeriorum Dei, timens nè præter voluntatem Dei, vel præter quod in sanctis scripturis euidenter præcipitur, vel dicat aliquid, vel imperet: & inueniatur tanquàm falsus Christi testis, aut sacrilegus, vel introducẽs aliquid alienum à doctrina Dei, vel certè subrelinquens & præteriens aliquid eorum quæ Deo placita sunt. Ad fratres autem esse debet tanquàm si nutrix foueat paruulos suos: paratus autem, secundùm voluntatem Domini, secundùm quod vnicuique expedit, communicare cum eis, non solùm Euangelium, sed & animam suam: memor præcepti Domini ac Dei nostri, dicẽtis: Mandatum nouum do vobis, vt diligatis inuicèm, sicut & ego dilexi vos. Maiorem hac charitatem nemo habet, vt animã suam ponat quis pro amicis suis.

1. Cor. 4. Ioan. 13. Ioan. 15.

De modo corripiendi. Cap. 17.

INTERROGATIO.

PEccantem quomodò corripiemus vel emendabimus, pater?

RESPONSIO.

Sicut scriptum est, Domino dicente: Si peccauerit in te frater tuus, vade, corripe eum inter te & ipsum solum. Si audierit te, lucratus eris fratrẽ tuũ. Si verò non te audierit, assume tecum alium vel duos: vt in ore duorum vel trium testium stet omne verbum. Quòd si etiam ipsos non audierit, dic Ecclesiæ. Si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus. Si fortè hæc increpatio, quę fit à pluribus, eueniat ei in salutem. Et sicut dixit Apostolus, Argue, obsecra, increpa, cõsolare in omni patientia & doctrina. Et rursùm: Si quis nõ obedit verbo, per epistolã hunc notate: & non commisceamini cum eo, sine dubio, ad mensæ participationem.

Matt. 18. 2. Tim. 4. 2. Thess. 3.

De minimis non contemnendis, sed corrigendis. Cap. 18.

INTERROGATIO.

SI quis etiã in paruis delictis affligere voluerit fratres, dicẽs: quia debetis pœnitere per singula: nè fortè & ipse immisericors videatur, & dissoluere charitatem?

RESPONSIO.

Cùm affirmauerit Dominus, quia iota vnum aut vnus apex non transiet à lege, donèc omnia fiant: & rursùm diffinierit, quia de omni sermone ocioso quod locuti fuerint homines, reddent de eo rationẽ in die iudicij: nihil oportet contemni tanquàm paruum. Qui autem spernit minima, paulatim defluit. Sed & quomodò quis audebit breue dicere aut paruum delictum, quũ Apostolus dicat, manifesteq; diffiniat, quia per præuaricationem legis Deus exhonoratur? Sed & aculeus mortis, peccatum esse dicitur. Et non dicit, quali vel tali peccato. Magnus ergò irrisor est, qui intermittit & negligit, quàm qui arguit: sicut is qui in morsu serpentis permittit delitescere venenũ, quàm ille qui educit & abstrahit. Sed & charitatem destruet ille, qui, secundùm quod scriptum est, parcens baculo,

Matt. 5. Matt. 12. Eccl. 19. Nullũ delictũ est paruum dicendum. Rom. 2. 1. Cor. 15. Prou. 13.

culo, odit filium: qui autem diligit, diligenter corripit.

De pœnitentis affectu. Cap. 19.

INTERROGATIO.

Quomodò quis debet pœnitere in vnoquoque delicto?

RESPONSIO.

Affectum illum in se recipiens, quem
Psal. 118. gerebat ille, qui dixit: Iniquitatem odio habui, & abominatus sum. Sed & ea quę scripta sunt in sexto psalmo, atque in alijs quamplurimis. Sed & illa, quæ Apostolus dixit ad eos, qui secūdùm Deum
2. Cor. 7. contristati sunt: Quantam operatus est, inquit, in vobis solicitudinem? sed indignationem, sed æmulationem, sed vindictam. In omnibus exhibuistis vos castos esse negocio. Sed & in his ipsis, in quibus deliquit, agens multa contraria.

De dignis pœnitentiæ fructibus. Cap. 20.

INTERROGATIO.

Qui sunt fructus dignæ pœnitentiæ, pater?

RESPONSIO.

Opera, quæ contraria sunt peccato, quæ debet afferre ille, qui vult, secun-
Coloss. 1. dùm quod scriptum est, in omni opere bono fructificare.

INTERROGATIO.

Qui se verbo dicit pœnitere, peccatū autem suum non emendat, quid est?

RESPONSIO.

Prou. 26. De isto scriptum est: Si te interrogauerit inimicus tuus magna voce, non acquiesces ei: septē enim nequitiæ sunt
Ibidèm. in anima eius. Et alibi: Sicut canis reuertens ad vomitum suum, ità homo permanens in malitia sua.

De confessione, quibus fiat. Cap. 21.

INTERROGATIO.

Qui vult confiteri peccata sua, si omnibus debet confiteri & quibuslibet, an certis quibusdam?

RESPONSIO.

Clementia Dei erga eos qui deliquerunt, manifesta est, secundùm quod
Ezech. 18. & 33. scriptum est: Qui nō vult mortem peccatoris, sed magis vt cōuertatur, & viuat. Quia ergò confessionis modus ad hoc aptus est, & conuertens se à peccato, fructus dignos ostendere debet pœnitentiæ, secundùm quod scriptum est:
Matt. 3. Omnis arbor quæ nō facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur: necessarium videtur, his, quibus dispen-
Confessio, institutio satio mysteriorum Dei commissa est, confitenda esse peccata. Sic enim & hi, qui antiquitùs pœnitebant, inueniuntur apud sanctos confessos esse peccata sua. Scriptum est in Euangelio, quia Ioanni baptistæ cōfitebantur populi peccata sua. Et in Actibus Apostolorum, Apostolis hi, qui baptizabantur. — *nis est antiquissima.* Matt. 3. Acto 3.

De perfecta curatione post pœnitentiam delinquentium. Cap. 22.

INTERROGATIO.

Qui pœnituerunt pro aliquo peccato, & rursùm in hoc ipsum peccatum inciderunt, quid facient, pater?

RESPONSIO.

Is qui semèl deliquit, & iterùm in eodem peccato incurrit, indicare de se videtur hoc primùm, quòd ab illo peccato priori nō fuerit expurgatus: ex quo, velut à radice quadam pessima, eadem, quæ antè, pullulârunt. Sicut enim quis arboris ramos excidens, si radicem reliquerit: vbi radix fuerit, virgulta eiusdem seminis germinabit: ità etiam peccatum facere probatur, quoniā omnes qui delinquunt, ex ipsis peccatis initium sumunt: sed & ex alijs interdùm delicti occasio nascitur. Necessarium ergò ei est, qui vult omnimodò purgare se à peccato, primas ipsas causas culpæ excidere. Verbi gratia: Si ex contentione vel inuidia fuerit, non à se sumpsit exordium, sed radicem habet arrogātiam, ex cupiditate humanæ gloriæ venientem. Dum enim gloriam quærit ab hominibus, aut contentionibus studet, aut rectè agentibus inuidet, huic inuidet, scilicet per quem videtur ipse minùs in laude vel in admiratione haberi. Si quis ergò semèl notatus fuerit inuidiæ vel contentionis vitio, & rursùm in hoc ipsum inciderit: sciat se primam illam causam, de qua superiùs diximus, ex qua inuidia vel contentio nascitur, in interioribus medullis habere reconditam. Oportet ergò eum & per contraria atq; aduersa curari, id est, per humilitatem. Exercitationes verò humilitatis sunt, si se vilioribus officijs subdat, & ministerijs vilioribus tradat. Ità nanq; arrogantiæ & humanæ gloriæ vitiū curare poterit, vt consuetudine humilitatis affectus, vltrà iam non incidat in arrogantiæ & vanæ gloriæ delictum. Sed in singulis huiuscemodi vitijs, cura similis adhibetur. — *Similitudo aptissima. recidiuatio peccati vnde oriatur.* *Inuidiæ radix.* *Remedium contra arrogantiam.*

De

De affectu corripientis, & eius qui corripitur. Cap. 23.

INTERROGATIO.

QVali affectu vel quali sensu oportet increpare eum qui increpat, Abba?

RESPONSIO.

Ad Deum quippe tali mēte debet esse, qualem indicat beatus Dauid, dicēs: Psal. 118. Vidi præuaricātes, & tabescebam: quia eloquia tua non custodiērunt. Ad eos autem quos increpat, hunc debet affectum seruare, quem pater & medicus erga ægrotantem filium: & tunc maximè, quum qualitas curæ tristior videtur & granior.

INTERROGATIO.

Quali affectu quis debet suscipere correptionem, Abba?

RESPONSIO.

Sicut æger filius patris & medici de vita sua soliciti: qui si etiā asperum aliquid offerat, vel amarum ad curandum filium, scit vtiquè filius, quòd nec pater in aliquo negligere potest de salute filij, nec medicus falli.

INTERROGATIO.

Qui tristatur aduersùs eum, qui se increpat, qualis est?

RESPONSIO.

Neq; periculū peccati agnouit iste, neq; damnum, neq; lucrum pœnitentiæ: Eccl. 30. nec credit illi qui dixit, Quia qui diligit, diligenter corripit. Sed & seipsum alienum facit ab illa vtilitate dicentis: Psal. 140. Corripiet me iustus in misericordia, & increpabit me. Sed ad læsionem cæterorum, iste talis permanet inter fratres. Exoluit ei, & impedit animos eorum qui possunt proficere.

De his qui ostendunt peccata sua, & de his qui verè aut non verè pœnitent, quales erga eos simus. Cap. 24.

INTERROGATIO.

QVale iudiciū debet esse de his, qui peccantes, defendunt opera sua, pater?

RESPONSIO.

Vt mihi videtur, grauius ab illo quod Matt. 18. dixit Dominus: Quia expedit ei, vt suspendatur mola asinaria in collo eius, & præcipitetur in mare, quàm vt scandalizet vnum de minimis istis. Non enim iam ad emendationē & correptionem, sed defensionem ad confirmādum peccatum suū suscipit, qui delinquit, & alios simile prouocat ad malū: ità vt conueniat eis, qui peccātes defendunt, illud quod scriptum est: Quia si nō ostendeLuc. 3. ritis fructus dignos pœnitētiæ, excidemini & in ignē mittemini. Vel rursùm quod Dominus dicit: qa si oculus tuus Matt. 18. dexter scandalizet te, erue eum, & proijce abs te. Expedit enim tibi, vt pereat vnum membrorum tuorum, & non omne corpus tuum mittatur in gehennam ignis ardentis.

INTERROGATIO.

Pœnitentes ex corde, quomodò debent suscipi, pater?

RESPONSIO.

Sicut Dominus ostendit, quum dicit: qui cōuocauit amicos suos & vicinos, dicens: Congratulamini mihi, quia in- Luc. 15. ueni ouem meam, quam perdideram.

INTERROGATIO.

Erga eum qui non pœnitet pro peccato, qualiter esse debemus, pater?

RESPONSIO.

Sicut præcipit Dominus, dicens: Sit Matt. 18. tibi sicut ethnicus & publicanus. Et sicut Apostolus docuit, dicens: Subtrahite 2. Thess. 3. vos ab omni fratre ambulāte immoderatè, & non secundùm traditionem, quam tradidimus vobis.

De proprietate non habenda. Cap. 25.

INTERROGATIO.

SI debet habere aliquid proprium, qui inter fratres est?

RESPONSIO.

Hic cōtrarius est illi testimonio, quod in Actibus Apostolorū de illis, qui credebant primitùs, scriptum est. Ibi enim Act. 4. ait, quia nemo quicquā ex eis suū proprium dicebat esse: sed erāt illis omnia communia. Si quis ergò proprium sibi esse dicat aliquid, sine dubio alienum se facit ab electis & à charitate Christi, qui Act. 1. docuit verbo, & opere cōpleuit, & qui animam suam posuit pro amicis suis. Si Ioan. 15. ergò ipse animā suam posuit pro amicis suis, quomodò nos etiam ea, quæ extra animā sunt propriam, vendicabimus?

INTERROGATIO.

Si quis dicat: quia neq; accipio à fratribus, neq; do: sed contentus meis proprijs. qd in hoc seruare debemus, pater?

RESPONSIO.

Hic non acquiescit doctrinæ Domini, dicentis: Diligite inuicèm, sicut ego Ioan. 15. dilexi vos. Acquiescendū est & Apostolo, dicenti: Auferte malum ex vobis, nè 1. Cor. 5.

Aaaa for-

fortè accidat, vel modicum fermētum totam massam corrumpere.

De his quæ dantur à parentibus, quomodò dispensanda sint. Cap. 26.

INTERROGATIO.

SI debet à carnalibus propinquis accipere aliquid?

RESPONSIO.

Propinquis quidem reddere quæ sua sunt, his qui ad seruitium Dei accedūt, necessarium est: & nihil subtrahere, vt non crimen sacrilegij incurrāt. Veruntamen hæc prærogari in conspectu eorum, ad quos visa sunt pertinere, & illis ipsis præstet occasionem elatiōis ac superbiæ, & alijs fratribus eiusdem propositi pauperibus tristitiam generēt: ità vt accidat illud, in quo arguuntur Corinthij, Apostolo dicēte: Quia confunditis non habentes. Et idem qui per loca singula ecclesijs præsunt, si sunt fideles & prudētes dispensatores, ipsis offerri debēt, secūdùm imitationem eorum, qui in Actibus Apostolorum id fecisse describuntur: de quibus dicitur, quia afferētes precia prædiorum suorum, ponebant ante pedes Apostolorum. Certè quoniā non est in huiuscemodi dispensationis officiū, fideliter illis offerri conuenit, qui apud oēs in hoc probati inueniuntur. Veruntamen etiam de his probabit ille, qui præest, per quem debeat dispensari.

1.Cor.11.

Acto.5.

De modo, quo nos gerere debemus erga parentes vel familiam. Cap. 27.

INTERROGATIO.

QVomodò debemus videre eos, qui aliquandò vel familiares, vel consanguinei fuerunt & proximi?

RESPONSIO.

Sicut Dominus ostendit, quū ei nunciauerūt, quia mater & fratres tui foris stant, volentes te videre: ad quos cum increpatione respondit, dicens: Quæ est mater mea? & qui sunt fratres mei? Qui enim fecerit voluntatem patris mei qui in cælis est, ipse meus frater & soror & mater est.

Lucæ 8.

INTERROGATIO.

Quòd si deprecantur nos, vt eamus cum ipsis ad domos eorum, si debemus acquiescere?

RESPONSIO.

Si quidem pro ædificatione fidei, aliquis ire potest: si probauerit ille qui præest, mittatur. Si verò propter aliquā humanam gratiā, audiat Dominū dicentem ad illū qui dixit: Magister, permitte mihi primùm ire, & renūciare his qui in domo sunt: Quia nemo mittens manum suam in aratro, & respiciens retrò, aptus est regno cælorum. Quòd si pro renunciando volenti ire vt renunciaret, quid dicemus de cæteris?

Quandò legitimè pos.

Sit quis parentes vi- fere.

Luc. 9.

De vagatione mentis. Cap. 28.

INTERROGATIO.

VNdè ergò vagatur mens nostra, & cogitationes diuersæ ascendūt in corde nostro? & quomodò hæc possumus emendare?

RESPONSIO.

Vagatur quidē mēs nostra interdùm ocio, dum non occupatur in necessaria solicitudine, sed in remissione posita & securitate, non credit pͥsentem esse Deum scrutantem corda & renes. Si enim hoc crederet, faceret hoc quod scriptū est: Prouidebam Dominum in conspectu meo, quoniam à dextris est mihi, nè cōmouear. Qui enim hoc agit, vel horum similia, neq; vagabit vnquàm, neq; habebit ocium vanis cogitationibus indulgere, vel aliquid cogitare, quod non ad ædificationem fidei pertineat, & ad aliquam humanā vtilitatem pertineat & spectet: quanto magis nihil audebit, quod aduersum est Deo, & non ei placeat, cogitare.

Psalm. 7.

Psal. 15.

De nocturnis illusionibus. Cap. 29.

INTERROGATIO.

VNdè nocturnæ phantasiæ inhonestæ & turpes accidunt nobis?

RESPONSIO.

Veniunt quidem hæ maximè ex diurnis animæ motibus & actibus, indignis & incongruis. Si enim vacet in iudicijs Dei, expurgatur anima per meditationem legis diuinę, & studium verbi Dei: ibique si indesinenter curam gerat, semper requirens & scrutans, quid sit quod placeat Deo, talia habebit etiam somnia.

De infirmis, quomodò eis ministretur, & qualiter ipsi debeant suscipere obsequia. Cap. 30.

INTERROGATIO.

QVali affectu debem⁹ infirmis fratribus ministrare?

RESPONSIO.

Sicut ipsi Domino offerētes obsequium, qui dixit: Quia quodcunq; feceritis vni ex his minimis fratribus meis, mihi fecistis. Expedit aūt ad cōseruandū huiusce-

Matt. 25.

uſcemodi affectū in obſequijs: vt & hi q obſeqa à nobis ſuſcipiūt, tales ſint: qbus meritò deferri obſequiū debeat. Et id. cò oportet eos qui pſunt, curā gerere: vt nè ij qbus miniſtratur, tales ſint, qui carni indulgeant & ventri: ſed potiùs in amorem Dei & Chriſti eius probabiles inueniantur, & per patientiam ſuam ac vitæ meritum, fratrum mereāturobſequa, vt habeātur ad gloriā Chriſti, & opprobriū zabuli, ſicut fuit & ſanctus Iob.

Nota quibus maximè ſeruiendum ſit.

INTERROGATIO.

Cum quali humilitate debet quis ſuſcipere à fratribus obſequium, pater?

RESPONSIO.

Sicut ſeruus à Domino: & ſicut oſtēdit Petrus Apoſtolus, quū ei Dominus miniſtraret. In quo etiā periculum eorum oſtendit, qui nolunt obſequium recipere fratrum.

Ioan. 13.

De charitate inuicèm habenda, & qualiter eam proximis exhibeamus. Cap. 31.

INTERROGATIO.

QValem debemus habere charitatem adinuicèm?

RESPONSIO.

Qualem Dominus oſtendit, dicens: Diligite inuicē, ſicut & ego dilexi vos. Maiorem hac charitatem nemo habet, quàm vt animam ſuam quis ponat pro amicis. Si aūt & animam poni oportet, quāto magìs in alijs votum & ſtudium debet oſtendi? Sine dubio non ſecūdùm humanas voluntates, ſed ſecundùm illum proſpectum, in quo eſt oīm commune propoſitum placendi Deo.

Ioan. 5.

INTERROGATIO.

Quomodò poteſt quis implere charitatem circa proximum, pater, ediſſere nobis?

RESPONSIO.

Primò quidem metuens iudicium præuaricantis mandatum Dei, quia ipſe dixit: Qui non crediderit filio, non habebit vitam: ſed ira Dei manet ſuper illum. Tum deindè, velut cupiēs ad æternam vitam peruenire: quia mandatum eius vita æterna eſt. Primum enim magnum mādatum eſt: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, ex tota anima tua. Simile verò huic eſt ſecundum: Diliges proximum tuum ſicut teipſum. Et ſi quis deſiderat ſimilis effici Domino, dicenti: Mandatum nouum do vobis, vt diligatis inuicèm, ſicut ego dilexi vos. Sed ex communi ſenſu hoc

Ioan. 3.

Matt. 22.

Ioan. 13.

ſentire poſſumus, quia beneficium cōſequamur à fratre: in eo quòd diligimur à fratre, debitores efficiamur, vt eum meritò diligamus. Quod etiā inter gentiles obſeruari ſolet, ſicut in Euangelio Dominus dicit: Si diligitis eos qui vos diligūt, quę vobis eſt gratia? quia & peccatores & gentiles, diligentes ſe diligūt. Si enim vel lædit nos, vel aduerſatur qs: hunc non ſolùm propter mādatum, ſed propter hocipſum, quia plus nobis præſtat in quo lædit, diligere debemus. Siquidem credimus Domino, dicēti: Beati eſtis quum exprobrabunt vos, & perſequentur, & dicent omne malum aduersùm vos, mentientes propter me. Gaudete & exultate, quoniam merces veſtra multa eſt in cælis.

Matt. 5.

Matt. 5.

De ſermone ocioſo. Cap. 32.

INTERROGATIO.

VSq; ad quem modum ocioſus ſermo iudicabitur, pater?

RESPONSIO.

Generaliter omnis ſermo, qui non proficit ad aliquam gratiā fidei Chriſti, ocioſus eſt: & tātum eſt periculum huiuſcemodi ſermonis, vt etiam ſi bonum eſſe videatur, quod dicitur, ad ædificationem fidei tamen non pertineat: non in ſermonis bonitate ille, qui locutus eſt, periculum effugiat: ſed in eo, quòd non proficit ſermo prolatus, contriſtat ſpiritum ſanctum Dei. Hoc enim manifeſtè demonſtrauit Apoſtolus, dicens: Omnis ſermo malus de ore veſtro non procedat: ſed ſi quis bonus ad ædificationem fidei, vt det gratiam audiētibus. & ſuper hæc adiecit: Nolite contriſtare ſpiritum ſanctum Dei, in quo ſignati eſtis in die redemptionis. Quo vtiquè grauius malum nullum eſſe poterit.

Periculum ocioſi ſermonis.

Ephe. 4.

Ibidēm.

De maledico ſermone & detractione. Cap. 33.

INTERROGATIO.

QVid eſt maledicus, pater?

RESPONSIO.

Omnis ſermo, qui ob hoc profertur, vt infamet aliquem, aut deroget alicui, vel malè commendet, maledicus eſt, etiamſi videatur non eſſe iniurioſus. De hoc manifeſtum eſt ex ſententia Euangelij, quum dicit de Iudæis: quia maledixerūt eum, dicentes: Tu ſis diſcipulus illius.

Ioan. 9.

INTERROGATIO.

Quæ eſt detractio, vel derogatio, Abba?

RESPONSIO.

Duae causae, quibus potest aliquis aliorũ mala commemorare. Duas opinor esse causas, in quibus liceat aliquem dicere & retractare aliena mala. Si quandò consilium habere necessè est eũ caeteris, qui in hoc ipsum videntur assumi, quomodò corrigatur is, qui peccauit, vel mali aliquid egit. Et rursùm, si quandò necessè est praeuenire aliquem & commoneri, nè fortè incurrat in consortium alicuius mali, dum eum putat esse bonum. quia Apo- 2.Thess.3. stolus dicit: Nolite commisceri eum huiuscemodi homine. Et Salomon: No- Prou.22. li manere cum homine iracundo: nè fortè eius vias discas, & sumas laqueũ animae tuae. Quod & ipsum Apostolum fecisse inuenimus per hoc, quod scribit 2.Tim.4. ad Timotheum, dicens: Alexander aerarius multa mihi mala ostendit: quem & tu deuita. Valdè enim restitit nostris sermonibus. Praeter huiuscemodi necessitates, quicunque dicit aliquid aduersùs alium, vt vel deroget ei, vel obtrectet: istud est detrahere, etiam si vera videãtur quae dicit.

De poena detrahentis vel respondentis, quandò corripitur. Cap.34.

INTERROGATIO.

Qui detrahit fratri, vel audit detrahentem, & patitur, quid dignum est, pater?

RESPONSIO.

Psal.100. Excommunicari debet. Detrahenti enim occultè proximo suo, hunc persequebar. Et alibi dictum est: Noli libenter audire detrahẽtem, nè fortè eradicẽris.

INTERROGATIO.

Quòd si de eo qui praeest, quis detraxerit, quomodò eum obseruabimus?

RESPONSIO.

Num.12. Et in hoc manifestum est iudiciũ iracundiae Dei super Mariam, quae detraxit Moysi, & peccatũ eius nec ipso quidem Moyse orãte, inultũ Deus esse permisit.

INTERROGATIO.

Si quis acriori sermone, vel insolentiori voce respõdeat, & admonitus dicat, quia nihil mali habeat in corde suo, si oportet ei credi?

RESPONSIO.

Non omnes passiones animae manifestae sunt omnibus, nec ipsis quidem qui patiuntur eas. Sicut enim sapientissimis medicis signa quaedam dantur absconsa & occulta ex corporum motibus, quae ipsos, qui patiuntur, effugiunt & latent: ità etiam in animo sunt quaedam vitia, etiam si nõ sentit ille qui peccat. Sed & credere oportet Domino, dicenti: quia malus homo de malo thesauro cordis sui profert mala. Et ideò fieri non potest, vt malus de corde malo proferat bonum sermonem: nec bonus de corde bono malũ proferat verbum. Sed iterùm quidẽ potest esse mali cordis bonitas simulata: bonũ aũt cor, malũ nõ potest simulare. Dicit enim Apostolus, quia prouidẽtes bona nõ solùm coram Deo, sed etiã coram hominibus. Matt.12. Rom.12.

De ira, quomodò possit aliquis non irasci: & alijs quibusdam, breuiter. Cap.35.

INTERROGATIO.

Quomodò possit aliquis nõ irasci?

RESPONSIO.

Si Deum credat oĩa inspicere, & Dominum praesentem semper intueatur: quandoquidẽ neq; is, qui iudici suo subiectus est, audet in oculis iudicis sui aliquid suae indignationis ostendere. id est, cùm nõ ipse sibi aliud putat esse subiectum, sed se parat ad alterius obedientiam: hoc est enim, omnes ducere superiores sibi. Si enim non ad omnes vsus suos, vel ad suam vtilitatem obedire quaerit eos qui obediunt: scire debet, quòd sermo Domini vnumquemq; docet alijs obsequi vel ministrare. Quod etiã implet, si videt aliquem mandatum Domini praeterire, & non erga eũ ira moueatur, sed miseratione & cõpassione: secũdùm eum qui dicit, Quis infirmatur, & ego non vror? 2.Cor.11.

INTERROGATIO.

Quis est mansuetus?

RESPONSIO.

Qui nõ trãsfertur à iudicijs suis, quibus statuit & studet Deo placere.

INTERROGATIO.

Quomodò quis vincatur in voluptate ac libidine ciborum?

RESPONSIO.

Si statuit sic expectandum esse nõ id quod delectat, sed id quod expedit: & quod vsui, non voluptati, sufficiat.

De malo desiderio amputando. Cap.36.

INTERROGATIO.

Quomodò excidemus mali desiderij appetitum?

RESPONSIO.

Desiderio meliore si magìs ignimur, & accendimur ad amorem Dei, secundùm illũ qui dixit: Eloquiũ Dñi igniuit eum: Psal.104.

Psal. 18. eum: & iudicia vera Dei, iustificata in semetipsa: desiderabilia super aurũ & lapidem preciosum multũ, & dulciora super mel & fauum. Semper enim desiderium meliuseſt, ſi in opere ſit & in re: & poſſideat totos animos noſtros, atq; eorum q̃ deſideramus, perfrui contendamus. Contemnere nos facit & deſpicere inferiora, ſicut docuerunt nos omnes ſancti: quanto magis ea, quæ mala ſunt & turpia?

De tristitia vel gaudio malis & bonis. Cap. 37.

INTERROGATIO.

2. Cor. 7. QVæ eſt triſtitia ſecundùm Deum? & quæ eſt ſecundùm ſeculum?

RESPONSIO.

Secũdùm Deum triſtitia eſt, quum pro mandatis neglectis vel præuaricatione triſtamur, ſecundùm quod ſcriptum eſt: Triſtitia tenuit me, pro peccatoribus derelinquentibus legem tuam. Seculi autem triſtitia eſt, quũ aliquid de rebus humanis, vel quæ ad ſeculum pertinent, contriſtamur. Psal. 118.

INTERROGATIO.

Quid eſt in Domino gaudium, vel quid facientes gaudere debemus?

RESPONSIO.

Si ſecundùm mãdatum Domini gerimus, vel in gloriam Dei agimus: hoc eſt in Domino gaudium, vel quum pro nomine Domini aliqd patimur, & gaudemus, vel alijs ſanctè agentibus congratulamur.

INTERROGATIO.

Quomodò lugere debemus, vt beatitudinem conſequamur?

RESPONSIO.

Cum illa interrogatione, in qua expoſuimus, quæ eſt ſecundùm Deum triſtitia, etiam iſta interrogatio continetur: id eſt, ſi pro peccatis lugemus, vel ſi eos deflemus, qui per præuaricationem legis inhonorant Deũ, vel propter eos qui periclitantur in peccato: quia anima quæ peccauerit, ipſa morietur: ſecundùm illum qui dixit, Et lugeam multos ex his, qui antè peccauerunt, & non egérunt pœnitentiam.

Ezech. 18. 2. Cor. 12.

INTERROGATIO.

Si ex toto corde ridere non licet?

RESPONSIO.

Lucæ 6. Nunq̃ eſt tempus ridẽdi in hac vita. Quum Dominus eos qui nunc rident, condemnet: manifeſtum eſt, quia nunquàm tempus eſt riſùs fidelis animæ: & maximè quum tam plurimi ſint, qui per præuaricationem legis Deum exhonorent, & in peccatis ſuis moriantur: pro quibus vtiq; triſtari indeſinenter conuenit & lugere.

De ſolicitudine ſeculari & negligentia, quomodò accuſat. Cap. 38.

INTERROGATIO.

QVæ eſt ſolicitudo ſecularis, Abba?

RESPONSIO.

Omnis ſolicitudo ſecularis, etiam ſi nihil videatur habere illicitum: tamẽ ſi ad religionẽ non pertineat & ad virtutem, ſecularis eſt.

INTERROGATIO.

Vndè nobis accidit importunè dormitare? & quomodò hoc poſſumus abijcere, pater?

RESPONSIO.

Venit quidem importunè dormitare tunc, quum languidior eſt anima erga memoriam Domini, & quum iudiciorum eius eam inceſſit obliuio. Abijcere autem id poſſumus, quum dignã de Deo aſſumpſerimus cogitationem, & ad voluntatem eius extenderimus deſideria noſtra, ſecũdùm illum qui dixit: Si dedero ſomnum oculis meis, & palpebris meis dormitationem: & requiẽ tẽporibus meis, donèc inueniam locum Dño, tabernaculũ Deo Iacob. Psal. 131.

De operibus noſtris, quomodò omnia ad gloriam Dei faciamus. Cap. 39.

INTERROGATIO.

QVomodò ad gloriam Dei quis faciat omnia, pater?

RESPONSIO.

Quum omnia propter Deum, vel ex mãdato Dei facimus, & in nullo ſectamur hominum laudes, & in omnibus meminimus Domini, dicentis: Luceat lux veſtra coram hominibus, vt videant bona opera veſtra, & magnificent patrem veſtrum, qui in cælis eſt. Matth. 5.

INTERROGATIO.

Quomodò manducat quis & bibit in gloriam Dei?

RESPONSIO.

Si in memoriam ſemper habeat, à quo paſcitur, Deũ: & ſi non ſolùm animo, verùm etiam corpore, per ſingula conteſtetur ſe ei gratias agere, & ſecurum manducare. Sed & quaſi operarium Dei ab ipſo refici ob hoc, vt ad laborem vel expletionem ſufficiat mandatorum Dei.

INTERROGATIO.

Quomodò facit dextera, quòd non cognoscat sinistra?

RESPONSIO.

Quum intenta mente, & fixo desiderio placendi Deo, agimus opera Dei, & omni solicitudine constringimur, nè decedamus à via recta & ab opere legitimo: tunc nullius prorsùs extrinsecùs neq; membri nostri recipimus cogitationem, nisi solius Dei & eius operis, quod explemus: tãquàm si artifex faciens vas, indesinenter & eius meminit, qui opus iniunxit: & vas, quod versat in manibus, si rectè & fabrè veniat, intuetur.

Pulchra expositio, quõ impleatur quod dictũ est Matt. 6. Nesciat sinistra &c.

INTERROGATIO.

Quomodò apparebit ille, qui hominibus vult placere?

RESPONSIO.

Quum præsentibus quidem his, qui laudare possunt, agit aliquid operis boni: nullo autem tali præsente, vel etiam his, qui vituperare possunt, adstãtibus, segniùs & pigrior in opere. Si enĩ Domino placere velit, semper vtique & in omni loco idem esse atque eadem gerere studebit, adimplẽs id quod scriptum est: Per arma iustitiæ à dextris & à sinistris, per gloriam & ignobilitatẽ, per infamiam & bonam famam: vt seductores, & veraces.

Arg. quòd quis cupiat hominum laudes.

2. Cor. 6.

INTERROGATIO.

Quomodò quis effugiet vitium placendi hominibus, vel captandi laudem ex hominibus?

RESPONSIO.

Si certus sit de præsentia Domini, & fixam habeat solicitudinẽ Deo placendi, & multo desiderio teneatur earum beatitudinum, quæ à Domino repromissæ sunt, Non enim oportet sub præsentia domini placere conseruis, ad iniuriam domini vel suî perniciem: nõ domino, sed conseruorum nutibus intuens.

Remedium contra laudis appetitum.

Matth. 5.

De superbia, & eius curatione. Cap. 40.

INTERROGATIO.

Quomodò intelligitur superbus? vel quomodò curatur, pater?

RESPONSIO.

Intelligitur quidẽ ex eo, quòd semper ea quæ eminentiora sunt, quærit: curatur autem, si credat sententiæ eius qui dixit: Superbis Deus resistit, humilibus autem dat gratiam. Illud sanè sciendum est, quòd quomodò quis timeat damnum superbiæ, impossibile est curari hoc vitium, nisi abstrahat se, & secedat ab omnibus occasionibus elationis: sic impossibile est extingui linguæ alicuius vel gentis loquelam, vel artificium aliquod, nisi quis omni genere se penitùs abstrahat nõ solùm ab agendo & loquendo, sed etiam ab audiendo eos qui loquuntur, vel videndo eos qui agũt id, quod obliuisci cupit: & ità obseruandum est de omnibus vitijs.

Signum superbi.

Iacobi 4.

Remedium superbiæ.

De humilitate, & de honore non requirendo. Cap. 41.

INTERROGATIO.

Quid est humilitas? & quomodò eam possumus implere?

RESPONSIO.

Humilitas quidẽ est hæc, vt omnes homines existimemus superiores nobis, secundùm diffinitionem Apostoli. Implere autem id possumus, si memores fuerimus Domini, dicentis: Discite à me, quia mitis sum & humilis corde: quod in multis sæpè ostendit & docuit. Et credere ei debemus, promittenti, quia qui se humiliauerit, exaltabitur. Deindè, vt indesinenter & absq; vlla cessatione, in omnibus actibus & in omni negocio humiliores cæteris inueniri studeamus, & in hoc exercitiũ nostrum ponamus. Vix enim sic poterimus pristinæ arrogantiæ à nobis abolere memoriam, & affectum humilitatis assumere: sic enim etiam in artificijs fieri solet. Idemq; modus erit etiam in cæteris virtutibus obtinendis, quæ ex mãdato Dñi nostri Iesu Christi veniũt.

Humilitas quæ sit. Phil. 2.

Matt. 11.

Luca 18.

Acquirẽdæ humilitatis difficultas.

INTERROGATIO.

Si oportet honorem quærere?

RESPONSIO.

Reddere quidem cuique honorem edocti sumus, requirere autem honorem prohibiti, Domino dicente: Quomodo potestis credere, gloriam ab inuicem quærentes, & gloriam quæ est ab vno Deo, non quæritis? Itaque requirere gloriam vel honorem, indicium est infidelitatis, & alienos esse à pietate Dei, quum & maximè Apostolus dicat: Si adhuc hominibus placerem, Christi seruus non essem. Si ergò hi, qui oblatam sibi ab hominibus gloriam accipiunt, ità condemnantur: qui nec oblatam requirũt, quali iudicio digni sunt?

Ioann. 5.

Galat. 1.

De

De obedientia, de modo videlicet & affectu obediendi, & alijs quibusdam ad id pertinentibus. Cap. 42.

INTERROGATIO.

QVomodò inuicèm obedire debemus, pater?

RESPONSIO.

Sicut serui dominis, secūdùm quod præcipit Dñs: quia qui vult in vobis esse magnus, fiat omnium nouissimus & omnium seruus. Quibus verbis addidit, vt inclinet magis ad humilitatem: Sicut filius hominis non venit ministrari, sed ministrare. Sed & illud, quod ab Apostolo dictum est, per charitatē spiritûs seruire inuicèm. *Matt. 20.*

INTERROGATIO.

Vsque ad quem modum oportet p̄gredi eum, qui placendi Deo implere regulam cupit?

RESPONSIO.

Apostolus ostendit, proponens nobis obedientiam Domini: Qui factus est, inquit, obediens vsq; ad mortem, mortem autē crucis. & prædixit, Hoc sentite in vobis, quod & in Christo Iesu. *Phil. 2.*

INTERROGATIO.

Qui piger est erga mandatum, quomodò potest industrius & vigilans effici?

RESPONSIO.

Si certus sit, præsentiam Domini esse vbiq; & omnia intueri: & comminationem illā, quæ aduersùs pigrum p̄lata est, ante oculos habeat, & spem mercedis retributionis Domini, qui repromisit per Apostolum dicens: Quia vnusquisque propriam mercedem accipiet secūdùm suum laborem: & si qua similia in scripturis sanctis inuenimus, quæ de labore patientię & operum solicitudine ad Dei gloriam referuntur. *Prouer. 20.* *Remedium cōtra pigritiam.* *1. Cor. 3.*

INTERROGATIO.

Si quis non contentus est, quotidiè aliquid sibi iniungi ab his, qui pro mandato Domini incedunt: sed artificium vult discere, quali vitio ægrotat? aut si oportet ei acquiescere?

RESPONSIO.

Iste talis, & præsumptor est, & sibi placens, & infidelis, qui non timuit sententiam Domini, dicentis: Estote parati, quia qua hora non putatis, filius hominis veniet. Si enim quotidiè quis expectat Dominū, solicitus est & trepidus, quomodò præsentem diem non transeat ociosus, & nihil ampliùs quærit. Si autem imperatur ei artificium discere, obedientia sua habet lucrum: & non in eo quod sibi placet, assumat iudicium. *Lucæ 12.* *Obedientia non est in his quæ nobis placent.*

INTERROGATIO.

Si quis industrius sit & promptus ad implenda mandata, agat autem non quod ei iniungitur, sed quod ipse vult, quam mercedem habet, pater?

RESPONSIO.

Merces enim eius, illa ipsa est, quòd sibi placet. Quum autem dicat Apostolus, Vnusquisq; nostrûm proximo suo placeat in bonū ad ædificationem: & vt ampliùs inclinaret & constringeret audientes, addit & dicit: quia ipse Christus non sibi placuit: scire debet vnusquisque, periculum suum esse in eo quòd sibi vult placere. Simul enim & inobediens inuenitur. *Rom. 15.* *Non debemus nobis ipsis placere.*

INTERROGATIO.

Si licet alicui excusare opus, quod ei iniūgitur, & aliud quærere: quum diffinita sit obediētia, siue obediētię mensura, vsque ad mortem esse: edissere nobis, pater. *Mensura obedientię.* *Phil. 2.*

RESPONSIO.

Qui deuitat hoc, quod ei iniungitur, & aliud quærit: primò omniū inobedientię reus est, & manifestè ostenditur, quia nondùm abnegauit semetipsum: & indè multorum malorum causa efficitur tam sibi, quàm cæteris: quia aditum contradictionis plurimis aperit, & seipsum ad contradicendum assuefecit. Et quum non possint singuli discernere, quod melius est, & eligere: potest fieri, si talis sit licentia, vt aliud deterius eligat. Tum deindè etiam suspicionem dabit fratribus, quòd passione aliqua, vel ad opus quod eligit, adstringatur: vel certè erga eos, cum quibus necessè est operari. Itaque omnimodò nō obedire, multorum malorum causa est. Si aūt ratio est aliqua, qua sibi rectè excusari videatur opus id, quod excusat: ponat hanc ipsam huic qui præest, & relinquat eius iudicio, vt ipse probet, si excusatione dignum est quod eligit. *Lucæ 9.* *Contra excusantes, qđ aliquid eis iniungitur.* *Excusatio nostra stare debet prælidentis arbitrio.*

INTERROGATIO.

Si iniunctum fuerit aliquid fratri, & contradixerit: posteà autem sua sponte obièrit, quid est?

RESPONSIO.

Contradicentis malum. In eo quòd contradixit, quasi nō obtemperans, iudicandus est: & velut cæteros ad simile prouocans malum. In quo sciat se illi sententiæ obnoxium, quæ dicit: Contradictiones suscitat omnis malus: Dominus autē angelum immisericordem mittet ei. Prou. 17. Quum autē certus sit, quia homini non obtemperat, sed Domino dicenti: quia qui vos audit, me audit: & qui spernit vos, me spernit: Lucæ 10. si compūctus est recordatione mandati, priùs satisfaciat: & ità si permittitur, impleat quod iussum est.

INTERROGATIO.

Si autem obediat quis, & murmuret?

RESPONSIO.

Phil. 2. Murmurare quàm graue sit. Apostolo dicente, Omnia facite sine murmurationibus & hæsitationibus: Alienus sit à fratrum vnitate, qui murmurat, & opus eius abijciatur. Manifestum est enim, iste qui talis est, quia in infidelitate ægrotat, & certā spei fiduciam non gerit.

De his qui offendunt, aut offenduntur: quomodò satisfaciant, aut recipiant satisfactionem? Cap. 43.

INTERROGATIO.

SI frater fratrē contristauerit, quomodò debet emendare?

RESPONSIO.

Si contristauit quidem, sicut Apostolus dicit: 2. Cor. 7. Contristati enim estis, vt in nullo detrimentū patiamini ex nobis: non ille qui contristauit, emendare debet: Salutaris cōtristatio. sed ille qui cōtristatus est, indicia eius tristitiæ quæ est secundùm Deum, ostēdere debet: ipsum verò qui indifferenter contristauit, i. non secundùm Deum: memor sit ille, qui contristauit, Apostoli, dicentis: Rom. 14. Si autem propter escam frater tuus scandalizatur, iam non secundùm charitatem ambulas: & quum cognouerit tale delictum esse suum, impleat illud quod à Domino dictum est: Matth. 5. Si offers munus tuum ad altare, & recordatus fueris quia frater tuus habet aliquid aduersùm te: relinque ibi munus tuum ante altare, & vade priùs reconciliari fratri tuo: & tunc veniens, offeres munus tuum.

INTERROGATIO.

Quòd si non acquiescet vt satisfaciat, quid agendum est, pater?

RESPONSIO.

Quum offenderit no lentis satis- Implere debemus in eo illud, quod à Domino dictum est, de eo qui peccauit, & non egit pœnitentiam, quum dicat: facere vindicta. Si autem ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus. Matth. 18.

INTERROGATIO.

Si satisfaciente eo qui contristauit, noluerit reconciliari is, qui contristatus est?

RESPONSIO.

Manifesta est in hoc Domini sententia, quæ refertur in illa parabola de seruo, qui rogatus est à conseruo suo, & noluit patienter agere: Ibidem. Et videntes, inquit, conserui, renunciauerunt Domino suo. Iratus autem Dominus, reuocauit omnem gratiam debiti, quā concesserat: & tradidit eum tortoribus, vsquequò redderet omne debitum. Nolentis satisfactionem, quum offertur, suscipere, reat⁹ atque periculum.

INTERROGATIO.

Quòd si contristatur ille, qui excitatur ad vigilias: aut etiā irascitur, quid dignum est?

RESPONSIO.

Interim excōmunicari debet, & non manducare: si fortè compūctus agnoscat, quantis & qualibus bonis semetipsum insipienter defraudet: & ità e conuersus, recipiat eius gratiam qui dixit: Memor fui Dei, & delectat⁹ sum. Psal. 76. Quòd si permanserit in stultitia, non intelligens gratiam: abscindatur tāquàm putrefactūm membrum à corpore. Scriptum est enim: Matth. 5. Quia expedit vt vnum membrorum tuorū pereat, quàm totum corpus tuū mittatur in gehennam.

De iudicio, quarè & quomodò debemus iudicare. Cap. 44.

INTERROGATIO.

QVid est, Nolite iudicare, vt non iudicemini, pater?

RESPONSIO.

Quum Dominus aliquādò dicat, Nolite iudicare, vt non iudicemini: Matth. 7. aliquandò verò, Iustum iudicium iudicate: Ioann. 5. non vtiquè omni modo iudicandi prohibet facultatem: Nō omnino iudicare prohibemur. sed differentiam iudicij nōsse nos docet, vt sciamus in quibus iudicemus. Vndè hoc manifestè Apostolus nobis tradidit, & dicit de his causis, quæ in vniu scuiusq; arbitrio esse debēt: Tu autē quarè iudicas fratrem tuum? Rom. 14. Et iterum: Non ergò inuicèm iudicemus. In his verò actibus qui Deo non placēt, notat eos qui iudicantur, & ipse suam sententiam prodit per hæc, quæ dicit: 1. Cor. 5. Ego quidem sicut absens corpore, præsens autem spiritu,

iam

iam iudicaui, tãquàm præsens, eum qui hæc ità operatus est, in nomine Domini nostri Iesu Christi, congregatis vobis & meo spiritu, cum virtute Domini nostri Iesu Christi, tradere huiuscemodi hominem sathanæ in interitũ carnis, vt spiritus saluus fiat in die Domini. Si quid ità in nostra potestate vel arbitrio positum & incertum est, non oportet de his iudicare fratrẽ: secundùm hoc quod dicit Apostolus, tanq̃ de his quæ ignorantur: Itaque nolite ante tempus iudicare, vsquequò veniat Dominus, qui illuminabit abscõdita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium. Dei autem iudicia iudicare, omnimodò necessarium est: nè fortè & nos simili ira absorbeamur, si quiescamus erga peccantes & sileamus: nisi fortè quis eadem faciens, fiduciam non habeat arguendi, neque authoritatem iudicandi fratrem, dicente Domino: Eijce primùm trabem de oculo tuo, & tunc videbis eijcere festucã de oculo fratris tui.

Difficile, de quibus iudicandum nõ sit.

1. Cor. 4.

Iudicandi necessitas.

Matt. 7.

De zelo & ira. Cap. 45.

INTERROGATIO.

QVomodò intelligit quis, si zelo Dei moueatur aduersùs peccantem fratrem, an propria iracundia?

RESPONSIO.

Si ad omne peccatũ fratris patitur illud, quod scriptum est, Cõsumpsit me zelus domus tuæ, quoniam obliti sunt verborum tuorum inimici mei. Manifestus est enim & in hoc Dei zelus. Veruntamen etiam in his oportet omnia prudenter dispensare. Si ergò hunc affectum etiam non habuit in anima sua, motus suos sciat magis ex passione, q̃ ex Deo descendere: & in nullo posse officium pietatis implere.

Psal. 68.

Quò cognoscamus motus nostros ex passione descendere.

INTERROGATIO.

Dicũt quidam impossibile esse, non irasci hominem.

RESPONSIO.

Si possibile est militi in conspectu regis sui irasci, sed nec sic quidem habebit rationem hoc, quod dicitur. Humanus enim vultus eiusdem formę hominis ad hominem propter vnitatem naturæ, vbi quanuis sola dignitatis sit eminentia, tamen prohibet passionem irascẽdi: quì nõ magis Deus, quẽ certi sumus etiã cordi nostro præsentẽ esse, & motus nostros inspicere? cuius manifestũ est quanta sit eminentia, etiam hoc ipso, q scrutatur corda & renes, & motus videt animæ.

Non est impossibile hominem nõ irasci.

Psal. 7.

De perfecta subiectione, quòd in omnibus oportet nos subijcere, & quo affectu. Cap. 46.

INTERROGATIO.

SI oportet ire quocunquè, nõ commonito illo, qui præest?

RESPONSIO.

Quum dicat Dominus, Non veni vt à me faciam quicquam, sed ille qui me misit, ipse facit: quanto magis vnusquisque nostrûm non sibi permittere debet aliquid? Qui enim sua authoritate aliquid agit, manifestissimæ superbiæ morbo detinetur: & subiectus est illi sententię, quę dicit: quoniam in hominibus superbientibus abominatio est apud Deũ. Sed in omnibus sua spõte vel authoritate aliquid agere, culpabile est.

Ioann. 5.

Prou. 16. Lucæ 16.

Voluntas propria culpam habet.

INTERROGATIO.

Si hoc alicui volenti literas discere, vel lectioni vacare, indulgendum est?

RESPONSIO.

Apostolo dicente, vt non, quæcunq; vultis, illa faciatis: in omni negocio sua voluntate permittere vnumquenque agere, perniciosum est. Sed oportet illud suscipere, quod ab his qui prę sunt, iniungatur: etiam contra voluntatem eius, cui iniungitur, secundùm exemplum Domini, dicentis: Pater, non mea voluntas, sed tua, fiat.

Galat. 5.

Lucæ 22.

INTERROGATIO.

Si licet vnicuique vitare opus, quod grauius videtur?

RESPONSIO.

Qui fideliter & purè Deum diligit, & certus est de retributione Domini, nec sufficere sibi putat ea, que iniunguntur, sed semper augmenta operis quærit: & maiora quę iniũguntur, desiderat & exoptat, etiam supra vires videatur esse quod facit. Nec aliquandò securus est, tanq̃ opere expleto: sed ecõtrariò solicitus est & anxius, tanq̃ si nihil dignum pręceptis Euangelicis egerit, memor illius Dominici sermonis, dicẽtis: Quũ autem feceritis omnia, quęcunq; pręcepi vobis, tunc dicetis: Serui inutiles sumus: quod debuimus facere, fecimus. Sed & imitabimur Apostolũ: cui quũ mundus esset crucifixus, & ipse mundo, non erubescit dicere: quia ego meipsum nondùm extimo appręhendisse.

Qua cogitatione reddamur ad omne opus promptissimi.

Lucæ 17.

Galat. 6.

Philip.3. Vnum autē, ea quidem quæ retrò sunt obliuiscens, ad ea quæ anteà sunt me extendens, secundùm propositum sequor ad palmā supernę vocationis Dei in Christo Iesu. Et qui quum haberet potestatem, Euangelium annuncians, de Euangelio viuere: magis in labore
1.Thess.3. & fatigatione, inquit, nocte & die operans vixi: non quia nō haberemus potestatem, sed vt nos formam daremus vobis ad imitandum nos. Quę quum ità sint, quis ità vel stultus est, vel infidelis, vt putet se maiorib' quàm debet, oneribus prægrauari, quum hanc quoquè mensuram nondùm possit implere?

Nemo putet se plùs iusto grauari.

INTERROGATIO.

Quomodò quis promptus fiat, etiā ad pericula sustinenda propter mandata Domini, Abba?

RESPONSIO.

Primò quidem, vt consideret quia
Phil. 2. & ipse Dominus obedit patri pro nobis vsque ad mortem: & certus sit, quia
Ioann.12. mandatum Domini, vita æterna est, sicut scriptum est. Tunc deindè etiam, vt credat Domino dicenti: quia qui voluerit animā suam saluam facere, perdet eam. Qui autem perdiderit animam suam propter me, saluam eam faciet.
Ioan. 12.

Quæ nos ad pericula paratos faciant.

INTERROGATIO.

Cum quali affectu obedire oportet ei, qui nos ad opus mādati cohortatur?

RESPONSIO.

Eo affectu, quo esuriens paruulus nutrici obtemperat ad vbera inuitanti: vel quo affectu omnis homo ea, quæ ad vitam pertinēt, immo & si quid ampliùs, pro eo, quia multo preciosior est futura vita, quàm præsens: sicut dixit Dominus, quia mādata mea, vita æterna
Ioann.12. sunt. Sicut ergò præsens vita cōstat in cibo panis, ita & futura vita constat in opere mandati: sicut & ipse Domi-
Ioann.4. nus dixit: Meus cibus est, vt faciā voluntatem eius, qui misit me, patris.

Similitudo de obediendi promptitudine.

De gratia, quam habere debemus pro eo, quòd ad Dei seruitium vocati sumus. Cap.47.

INTERROGATIO.

Quali animo debet esse quis pro hoc ipso, quòd dignus habitus est in opere Dei inueniri?

RESPONSIO.

Eo, quo erat ille qui dicebat: Quis
2. Reg. 7. ego sum, Domine? aut quæ est domus patris mei? sed quoniam dilexisti me, explens per singula id, quod scriptum est: Gratias agentes Deo & patri, qui idoneos nos fecit in partem sortis sanctorum in lumine: quia liberauit nos de potestate tenebrarum, & transtulit in regnum filij charitatis suæ. Colloss.1.

De his, qui nouiter accedunt ad Dei seruitutem, quomodò ab alijs instruantur. Cap.48.

INTERROGATIO.

Quomodò debent hi, qui præcesserūt in labore operis Dei, instruere eos, qui nupèr accedunt?

RESPONSIO.

Si quidem corpore adhuc vegetes sunt, per hoc quòd impigrè ad cuncta humilitatis officia semetipsos paratos exhibent, ædificent eos, & formam eis vtilem ad omnem profectum præstēt. Si verò infirmiores sunt corpore, ꝑ hoc quòd ædificent eos, ostendentes eis se in omnibus vel actibus vel motibus, vel etiam ipsius vultûs Dei semper habere & cogitare præsentiam. Sed & in his, quę ab Apostolo enumerata sunt, specialibus affectib' charitatis, quibus ait: Charitas patiens est, benigna est: non 1.Cor.13. zelatur, non agit perperam, non inflatur, non dehonestatur: non quærit quæ sua sunt, non irritatur, non cogitat malum: non gaudet super iniquitate, congaudet autem veritati. Omnia sustinet, omnia sperat, omnia patitur: charitas nunquàm cadit. Hæc enim omnia etiam in infirmo corpore impleri possibile est.

De his, qui in monasterio ad tempus esse volunt, quomodò cum ipsis agendum sit. Cap.49.

INTERROGATIO.

Si dicat quis, Volo apud vos paruū aliquid facere, vt proficiam ex vobis: si oportet suscipi, pater, an non?

RESPONSIO.

Domino pronunciāte, quia venien- Ioann.6. tem ad me non eijciam foràs: & Apo- Gal.2. stolo nihilominùs dicēte, Propter subintroductos aut falsos fratres, qui subintroiêrunt explorare libertatem nostram, quam habemus in Christo Iesu: quibus nec ad horam cessimus subiectioni, vt veritas Euangelij permaneat apud nos: concedi ei quidem conuenit ingressum, propter incertos exitus rerum. Interdùm potest fieri, vt per tempus proficiat, & delectetur sanctitate

vitæ,

Fieri potest, vt qui non firmo proposito coeperit, tempore posteà proficiat. vitæ,& permaneat in cœptis: sicut etiam frequẽter factũ scimus. Sed vt manifesta fiat veritas institutionum nostratum, de quibus homines opinantur: oportet tamen circa eum cautiùs agi & diligentiùs, vt siue in veritate permaneat, vel proficiat: siue institutionum nostrarum libertas exploretur, ꝓbabilis inueniatur ac pura. Itá nanq; & nos Deo placebimus, & ille aut proficiet, si verax est: aut, si simulator fit, erubescet.

De abstinentia & mensura eius ac ratione ieiunij. Cap. 50.

INTERROGATIO.

SI quis supra vires vult abstinere, ità vt etiam in opere mandatorum impediatur per nimietatem abstinentiæ, si oportet ei concedi?

RESPONSIO.

Interrogatio vestra non mihi videtur competenter adhibita: non enim iam continentiam in cibis solam esse diximus. 2. Tim. 4. Nam hæc ab Apostolo etiam culpari inuenitur, si non cum fide & oratione fiat, quum dicit: abstinentes se à cibis, quos Deus creauit. Perfecta abstinentia. Sed illam diximus esse perfectam abstinentiam, qua se quis à prioribus suis voluptatibus continet. Propriæ voluntatis malum. Quantum autem habeat periculi, qui voluntatem propriam facere vult, & non Domini, certum est ex his quæ Apostolus dicit: Ephe. 2. Facientes volũtates carnis & cogitationum, eramus natura filij iræ, sicut & cæteri.

INTERROGATIO.

Qui satis ieiunat, & in refectione non potest communem cibum cum omnibus sumere: quid magis eligere debet, ieiunare cum fratribus, & cum ipsis reficere? aut propter maiora ieiunia, alios cibos requirere?

RESPONSIO.

Non debemus ex nostra volun. tate mensurare ieiunium. Ieiunij mensura non debet ex vniuscuiusque voluntate pendére, sed ex iussu & institutione eorum, qui communiter Deo seruiunt: sicut & illorum in omnibus humanitas & consonantia refertur, qui in Actibus Apostolorum, Acto. 4. cor & animam vnam habuisse signantur. Si quis ergò rationabiliter ieiunat, & fideliter etiam virtutem, vt sustinere possit, petit à Domino, cõsequetur: fidelis est enim, qui repromisit.

INTERROGATIO.

Quomodò oportet ieiunare, quum necessarium ieiunium iniungitur: si aliquandò aliquid, quod religio deposcit, explendum est tanq̃ ex necessitate, an voluntariè?

RESPONSIO.

Domino dicente, Beati qui esuriunt Matth. 5. & sitiunt iustitiam: Omne quod ad religionem pertinet, si non nisi ex proposito, & nõ deuotione fiat, periculum generat. Qđ etiam in bono opere periculum fit. Debet ergò ieiunio sociari deuotio. Quia ergò necessarium sit ieiunium in talibus quibusque causis, & Necessariũ est ieiuniũ. maximè, quum desideramus aliquid impetrare à Domino, etiã sanctus Apostolus docet, qui inter cæteras suas virtutes addidit etiam hoc, dicens: quia in ieiunijs. 2. Cor. 11.

INTERROGATIO.

Qui non vult vti ex his cibis, ex quibus fratres reficiuntur, sed alios quærit, rectè facit, pater?

RESPONSIO.

Specialiter hoc ipsum, relinquere cibum, contra Domini mandatum est, dicentis: Nolite quærere quid manducetis, aut quid bibatis. Matth. 6. Et vt magis nos attentos faceret ad ea quæ dicebat, addidit: Hæc enim omnia gentes inquirunt. Præcipua prælati cura. Sanè debet solicitus esse is qui præest, vt impleat illud quod dictũ est: Acto. 4. Diuidebatur autem singulis secundùm id quod opùs erat.

INTERROGATIO.

Qui dicit, quia lędit me: & contristatur, si ei alius cibus non fuerit datus?

RESPONSIO.

Apparet enim, quòd non est fixus in spe illa, quam & Lazarus habuit: nec de charitate eius, qui præest, & tam suĩ q̃ omniũm solicitudinem gerit, certus est. Veruntamen absolutè neq; de his quę prosunt, permittitur, vniuscuiusq; iudicio vel voluntate aliquid agere: sed Omnia præsidentis iudicio committenda. eius qui pręest iudicio committendũ est, vt vnicuiq;, prout res vel necessitas expetit, consulatur. Primò omnium, in his quæ animę prosunt: tum deindè secundo loco, etiam in corporalibus vsibus secundùm Dei voluntatem moderetur.

INTERROGATIO.

Si verò etiam quis murmuret propter escam, quę erga eum sentẽtia seruabitur?

RESPONSIO.

Ea, quę circa illos, qui murmurauerunt in deserto. Cõtra murmurantes de cibo. Dicit enim Apostolus:

1. Cor. 10. Neque murmuraueritis, sicut quidam eorum murmurauerunt, & perierunt ab exterminatore.

INTERROGATIO.

Si oportet eum, qui plùs laborat, requirere plus à consuetudine?

RESPONSIO.

Non hic requirenda est requies nostra. Si propter retributionem Dei, laborem suscipit: non hic requirere debet laboris sui mercedem vel requiem, sed pro his ad promissa Domini festinare: sciens quia sicut pro laboribus mercedes parauit Dominus, ità etiam pro angustijs consolationes. Veruntamen hi qui præsunt, obseruabunt regulam Actor. 4. illam, quæ dicit: Diuidebatur vnicuiq; prout ei opùs erat. Debet enim vnumquenq; præuenire, vt secundùm laborem, & solatia refectionis inueniat.

De vestimentis vel calceamentis, & alijs quæ dantur, quomodò recipiantur. Cap. 51.

INTERROGATIO.

QVali affectu oportet recipere vel vestimentum, vel calceamentum, qualecunque fuerit?

RESPONSIO.

Si quidem breue aut grande est ad mensuram staturæ suç, hoc indicare debet, sed cum omni verecundia & mansuetudine. Si verò pro abiectiori vel viliori mouetur, quia non est nouum: meminerit mandata Domini, dicentis: Quia dignus est non quicunq;, sed operarius, mercede sua. Discutiat ergò seipsum, si dignè operatus est opera Dei, & adimpleuit omnia, quæ præcepta sunt. Et tunc non aliquid requiret, sed de eo ipso, quod ei datur, erit solicitus, quia meritum suum accepit. Hoc enim quod de vestimento dictũ est, etiã de omni re, quæ ad vsus corporis pertinet, eadem forma obseruari potest.

Quòd etiã necessaria verecundè petẽda sunt.

Lucæ 10.

INTERROGATIO.

Si quis iratus fuerit, nolens suscipere aliquid eorum, quæ ad vsus communiter præbentur?

RESPONSIO.

Iste talis dignus est, vt etiam si quærat, non accipiat, vsquequò probet is, qui præest: & quum viderit vitium animi curatum, tunc etiam quod corporis vsibus necessarium, præbebit.

De his, qui tardè ad mensam vel alibi occurrunt. Cap. 52.

INTERROGATIO.

SI necessè est omnes conuenire ad horam prandij, eum qui remanet, & post prandiũ venit, quomodò tractigemus?

RESPONSIO.

Siquidem necessitate vel loci, vel operis remãsit à communi ordine: qui præest, probabit & ignoscet. Si verò, quum posset occurrere, non satisfecit, fateatur culpã negligentiæ suæ: & maneat sine cibo vsq; ad illam horam, qua conuenitur ad cibum in posterũ diem.

De his quæ distribuenda sunt, à quibus distribuantur. Cap. 53.

INTERROGATIO.

PAuperes venientes ad ostiũ, & petentes, quo modò, & si debet vnusquisque porrigere panem, vel quodcunq; aliud: aut oportet hoc ad eum, qui præest, pertinere?

RESPONSIO.

Quum Dominus dixerit, Nõ est bonum sumere panem filiorum, & mittere canibus: sed & canes de micis, quæ cadunt de mensa puerorum, liberè accipiunt: is, cui dispensatio iniuncta est, cum consideratione debet hoc facere. Si quis autem præter illius voluntatem hoc præsumit facere, tanquàm inquietus & indisciplinatus confiteatur, vsquequò discat loci sui ordinem custodire, secundùm quod Apostolus dicit: Vnusquisque in quo vocatus est, in eo permaneat. Matth. 15. 1. Cor. 7.

INTERROGATIO.

Si licet vnicuique veterem tunicam suam aut calceamentum dare, cui voluerit, misericordiæ causa propter mãdatum?

RESPONSIO.

Dare aliquid mandati gratia, non est omnium, sed eorum, quibus officium creditum est. Sic ergò, ad quẽ pertinet dispensatio, siue nouum, siue vetus vestimentum, ipse dat, cui dari debet: & ipse suscipit, à quo suscipi debet.

De ratione habenda ad eum qui præest, nihil nisi de eius voluntate fiat. Cap. 54.

INTERROGATIO.

SI frater iunior iussus fuerit docere seniorem secundùm ætatem, quomodò debet agere cum illo?

RESPONSIO.

Tanquàm ministerium exhibens ad implendum Domini præceptum cum omni reuerentia, timens illam sententiam,

Hier. 48. tiam, quæ dicit: Maledictus qui facit opus Dei negligenter. Obseruet autem, ne elatus, in iudicium incidat diaboli.

INTERROGATIO.

Si debent peregrini intrare vsque ad illa loca, vbi fratres operantur: vel etiam si alij de eodem monasterio debent, relictis locis suis, intrare ad alios præter illum, cui creditũ est requirere operantes, id est, ad quem operis pertinet dispensatio?

RESPONSIO.

Eorum qui ordinẽ perturbãt monasterij, granis vindicta. Si quis inuentus fuerit hoc faciens, tanquàm interturbans disciplinam & ordinem fratrum, à communi conuentu excludatur, & omninò etiam à licitis gressibus inhibeatur: & sedẽs in vno loco, in quo iudicauerit is qui præest, apto ad correptionem & vindictam, nunquàm permittatur abscedere: sed vrgeatur in opus multo plùs quàm cõsuetudo est: & quotidiè exigatur, vsquequò discat implere quod Apostolus dixit: Vnusquisque in quo vocatus est, in eo permaneat. 1. Cor. 7.

INTERROGATIO.

Si oportet eos, qui nouerunt, suscipere ab aliquo opus absque conscientia vel iussione eius, qui præest, & operum solicitudinem gerit?

RESPONSIO.

Furti eiusmodi erit reus: vel similis his, qui furibus concurrunt.

De cura habenda de vtensilibus & rebus monasterij. Cap. 55.

INTERROGATIO.

QVomodò debent hi, qui operantur, curam gerere ferramentorum, vel vtẽsilium eorum, quibus operantur?

RESPONSIO.

Primùm quidem sicut vasis Dei, vel quæ iam Deo consecrata sunt, vti debent: deindè, tanquàm qui non possint sine ipsis deuotionis & studij sui emolumenta consequi.

INTERROGATIO.

Quid si per negligentiam pereat aliquid ex his, aut per contemptum dissipetur?

RESPONSIO.

Is qdem, qui cõtemnit, velut sacrilegus iudicandus est: & q perdit per negligentiam, & ipse simile crimen incurrit: Magna ser. pro eo, quòd omnia, quæ ad vsus seruorum Dei deputata sunt, Deo sine dubio consecrata sunt. uorum Dei cõmẽdatio.

INTERROGATIO.

Quid si à seipso commodare voluẽrit alicui, aut accipere ab aliquo?

RESPONSIO.

Tanquàm insolens & temerarius habendus est. Hæc enim eorum qui præsunt, & curam dispensationis gerunt, officia propria sunt. Vbiquè insequitur à seipsis aliquid præsumentes.

INTERROGATIO.

Quomodò si necessitas poscat, vt is qui præest, requirat ab aliquo eorũ vas, vel ferramentum, & contradixerit?

RESPONSIO.

Qui seipsum & membra sua tradidit in alterius potestatem propter mandatum Domini: quomodò licebit ei de vtensilibus cõtradicere, huic præcipuè, cui cura commissa est?

De his qui in alijs occupati, nõ possunt occurrere ad opus, vel ad orationem. Cap. 56.

INTERROGATIO.

SI quis circa cellariũ vel coquinam, vel alia huiuscemodi occupatus, nõ occurrat adesse in ordine psallentium, vel ad orationem, nihil damni patitur in anima, Abba?

RESPONSIO.

Vnusquisque in opere suo obseruare debet propriam regulam, sicut membrum in corpore: & damnum habebit, si neglexerit in eo, quod iniunctum est ei, de communi fratrum vtilitate negligens ampliùs periclitabitur. Et ideò mente & deuotione complere debet id, quod scriptum est: Cantãtes & psallentes in cordibus vestris Domino. Si enim corporaliter non occurrit adesse cum cæteris ad orationis locũ, in quocunque loco inuentus fuerit, quod deuotionis est, expleat. Oportet tamẽ obseruare, nè fortè quis possit complere in tempore suo, quod complendum est, & occurrere: sed dum loqui vult, occasiones ĩuẽnit, tãquàm in ministerij opere occupatus. Quod qui facit, offendiculum cęteris pręstat, & ipse negligentis crimen incurrit. Communis vtilitas pferenda etiam deuotioni propriæ. Ephe. 5. Contra negligẽtes ad opus Dei, q libenter occasiones captant.

De reuerentia orationis & vagatione mentis. Cap. 57.

INTERROGATIO.

QVomodò obtinebit quis, vt in oratione cor eius non vagetur, pater?

RESPONSIO.

 Si

Si certus sit assistere ante oculos Dei. Si enim quis iudicem suum videns aut principem, & loquens cum eo, non sibi credit licitum esse, vagari oculis, & aliorsùm adspicere dū ipsi loquitur: quanto magis, qui accedit ad Dominū, nusquàm debet mouere oculos cordis, sed Psalm. 7. intentus esse in eum, qui scrutatur renes & corda? vt impleat illud quod scri- 1. Tim. 2. ptum est, Leuantes sanctas manus sine ira & disceptatione.

INTERROGATIO.

Si impossibile est obtinere hominē, vt in omni tempore & loco non vagetur mens eius? vel quomodò id fieri potest?

RESPONSIO.

Quia hoc possibile sit, ostēdit ille qui Psal. 34. dixit: Oculi mei semper ad Dominum. Psal. 15. Et iterùm: Prouidebam Dominum in conspectu meo semper, quoniam à dextris est mihi, nè commoueat. Quomodò possibile sit, pto re diximus, id est, si non demus animæ ocium, sed in omni tempore de Deo, & de operib⁹ ac de beneficijs eius & donis cogitemus: & hæc cum confessione & gratiarum actione semper voluamus in mente, sicut scri- Psal. 46. ptum, Psallite sapienter.

Quòd non fit impossibile, mentē, nè vagetur, reprimere.

INTERROGATIO.

Et quid est, Psallite sapienter, pater?

RESPONSIO.

Quod est in omnibus cibis gustus, vt vnumquodque dinoscatur, euius saporis sit: hoc est & in sanctæ scripturæ Iob 34. prouidētię sensu. Fauces enim, inquit, escas gustabūt: sensus autem verba discernet. Si quis ergò ità animam suam intendat ad singula verba psalmorum, sicut gustus intentus est ad discretionē saporis ciborū: iste est qui complet hoc quod dicitur, Psallite sapienter.

Pulchrum de psal.

De cellario monasterij & his, quæ ad eum pertinent. Cap. 58.

INTERROGATIO.

QVa mensura temperare debet potestatem dispēsationis suæ is, cui cellarij cura commissa est?

RESPONSIO.

Erga eum quidem, qui ei tradit huiuscemodi dispensationem, meminisse debet Domini, dicentis: Non possum ego Ioan. 5. facere à meipso quicquam. Ad cęteros verò solicitè scire debet, qd vtriq; vnusquisq; opus habeat, vt compleat illud Act. 4. quod dictum est: Diuidebatur vnicuiq; prout opus erat. Eadem enim ratio obseruari debet ab omnibus, quibuscunq; aliqua ministerij vel dispensationis solicitudo commissa est.

INTERROGATIO.

Quæ sentētia obseruabitur erga dispēsantem, si aliquid secūdùm personæ acceptationē vel cōtemptionem facit?

RESPONSIO.

Apostolo præcipiente, aliquādò quidem, nè quid facias secūdùm fauorem, 1. Tim. 5. vel in aliam partē declinando: aliquandò aūt dicēte, quia si quis videtur con- 1. Cor. 11. tentiosus esse, nos talem cōsuetudinem non habemus, neq; ecclesia Dei. Si quis hoc facit, notetur vsq; quò corrigatur: veruntamen oportet cum summa diligentia & probatione discutere, & considerare, ad quam partem vnusquisque aptus si vel opportunus: & ità iniungi quodcunq; illud est operis vel officij, vt neq; illi qui iniungunt, ex hoc ipso condemnentur, ꝙ non aptum alicui iniunxerint officium, & inueniātur mali esse dispensatores animarū siue mandatorū Domini: neq; illi ipsi quibus iniungitur, occasionē peccati ex hoc habere videantur, vel voluntate aliquid agere: sed eius qui præest, iudicio committēdum est, vt vnicuiq;, vt res vel necessitas expetit, consulat primùm omnium in his, quæ animæ prosunt: deindè secūdo loco, etiam in corporalibus vsibus secundùm voluntatem Dei moderetur.

Notāda doctrina de distribuendis officijs.

Notet prælati.

INTERROGATIO.

Si autem neglexerit dare fratri quod opus est?

RESPONSIO.

Manifesta est de hoc sentētia Domi- Matt. 25. ni, dicentis: Discedite à me maledicti in ignem æternum, qui pręparatus est diabolo & angelis eius. Esuriui enim, & nō dedistis mihi māducare: sitiui, & nō dedistis mihi bibere: & ea quæ sequuntur. Et maledictus homo, qui facit opus Dei Hiere. 48. negligenter.

Iudicium mali dispēsatoris.

De his qui præferendi sunt. Cap. 59.

INTERROGATIO.

IN profectibus mandatorum Dei, vna mensura est omnium? an alius amplius, alius minus debeat aliquid?

RESPONSIO.

Quia non sit vna mensura in omnibus, sed quia alij plus creditur, alij minus: manifestum est ex ipsius Domini verbis, nunc quidem dicētis: Aliud te- Matt. 13. men

men cecidit in terrã bonam: & hic eſt, qui audit verba mea & intelligit, & fructum affert: aliud centeſimum, aliud ſexageſimũ, aliud trigeſimum. Hoc idem autem in his quinque, qui quinque minas ſuſceperunt, inuenitur, quum dicitur: Alij quidem data ſunt quinque talenta, alij duo, alij vnum.

Luc. 19.

Matt. 25.

INTERROGATIO.

Si oportet æqualiter haberi eos qui plùs proficiunt, & eos qui minùs?

RESPONSIO.

Illud obſeruandum eſt in hoc, quod de remiſſione peccatorum Dominus ſtatuit, dicens: Remiſſa ſunt ei peccata multa, quoniam dilexit multùm. Cui autem parùm dimittitur, parùm diligit. Et iterùm, quod de presbyteris Apoſtolus ſtatuit, dicens: Qui benè præſunt presbyteri, duplici honore honorentur, maximè qui laborãt in verbo & in doctrina Domini. Hoc in omnibus huiuſcemodi cauſis obſeruari, conſequens puto.

Luc. 7.

1. Tim. 5.

INTERROGATIO.

Quòd ſi cõtriſtatur is, qui minùs honoratur, quũ præferri ſibi viderit eum, qui in timore Domini præcedit, quomodò eum habebimus, pater?

RESPONSIO.

Is qualis eſt, certum eſt quia malignitatis vitio non caret, ſecũdùm Euangelij parabolam, in quo Dominus dicit ad eos qui contriſtati ſunt, quia æqualiter cum nouiſſimis honorati ſunt: An, inquit, oculus tuus malus eſt, quia bonus ſum? Et manifeſta eſt de his talibus Dei ſententia, quæ dicit per prophetam: Ad nihilum deductus eſt in conſpectu eius malignus, timentes autem Dominum glorificat.

Cõtra malè ambientes ad honores quoſlibet.

Matt. 20.

Pſal. 14.

De his qui accedant ad Deum, quomodò pœniteant. Cap. 60.

INTERROGATIO.

Anima poſt multa peccata, & poſt multas vitę miſerias, cum quali timore, & cum qualibus lachrymis debet recedere à peccatis, & cum quali ſpe & affectu debet accedere ad Deum?

RESPONSIO.

Primò quidem odiſſe debet illam ſuam priorem voluptabilem vitam, & ipſam memoriam eius perhorreſcere, atque execrari. Scriptum eſt enim: Iniquitatem odio habui, & abominatus ſum, legem autem tuam dilexi. Deindè, vt maiorem timorem habeat, magiſtro vtatur ignis æterni pauore, & metuat pœnã perpetuam. Sed & lachrymarum tempus agnoſcat per pœnitentiam, ſicut Dauid docuit in ſexto pſalmo, purgationem peccatorum poſſe fieri vbertate lachrymarum in ſanguine Chriſti per potentiam miſericordię eius, & per multitudinem miſerationum Domini, qui dixit: Quia ſi fuerint peccata veſtra ſicut fenicium, vt niuem dealbabo: Si autem fuerint vt coccinũ, vt lana candida efficiẽtur. Et poſt hæc, recepta virtute & facultate placendi Deo, dicit: Conuertiſti planctum meum in gaudium mihi: conſcidiſti ſaccum meum, & circundediſti me lætitia: Vt cantem tibi, ó gloria mea, & nõ compungar. & ità accedens ad Dominum, pſallat & dicat: Exaltabo te, Domine: quoniã ſuſcepiſti me, nec delectâſti inimicos meos ſuper me.

Pſal. 118.

Timor magiſter pœnitentis.

Eſa. 1.

Pſal. 29.

Ibidem.

De his, qui non habent vndè tribuant. Cap. 61.

INTERROGATIO.

QVoniam ſcriptum eſt, Redemptio animæ viri, propriæ diuitiæ eius: nos, quibus fortè non accidit diſpergere pro animæ redẽptione diuitias, quid faciemus, pater?

Prou. 13.

RESPONSIO.

Si quidem voluimus, & non potuimus, memores ſimus reſponſionis Domini ad Petrum, quum de hoc ſolicitus eſſet & diceret: Eccè nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te: q̃d ergò erit nobis? Et reſpondit ei, dicẽs: Omnis qui reliquerit domum, aut fratres, aut ſorores, aut patrem, aut matrẽ, aut vxorem, aut filios, aut agros, ꝓpter nomen meũ: centuplum accipiet, & vitam ęternam poſſidebit. Quòd ſi per negligentiam accidit cuiquam omiſiſſe diuitias, vel nunc adhibeat propenſius ſtudium operi manuum, largiẽs: neglectum reſarcire cenſum. Quòd ſi nec tunc quidem vel tempus ſupereſt, vel virtus ad huiuſcemodi miniſterium, conſoletur nos Apoſtolus, dicens: Non quæro quę veſtra ſunt, ſed vos.

Matt. 19.

Conſolatio eorũ, qui nihil habẽt ad tribuendũ.

2. Cor. 12.

De ignorantia, ſi excuſet? & de his qui conſentiunt peccantibus. Cap. 62.

INTERROGATIO.

SI quis audiẽs ſermonẽ Dñi, dicentis, q̃a ſeruus q cognouit voluntatẽ do-

Luc. 12.

domini sui, & non fecit secundùm voluntatem eius, vapulabit multùm: qui verò non cognouit, & fecit contra voluntatem eius digna plagis, vapulabit paucis. Et si quis negligat, & dissimulet se scire voluntatem domini sui, si habet aliquid excusationis?

RESPONSIO.

Manifestum est, qui huiusmodi est, quia simulat ignorantiam: nec vllo genere effugiet peccati sententiã. *Ioan. 15.* Si enim non venissem, inquit Dominus, & locutus eis non fuissem, peccatum non haberent. *Contra simulantes ignorantiam.* Nunc autem excusationem non habent de peccato suo. Si ergò sacra scriptura omnibus & vbiquè voluntatem Dei denunciat, cur inter eos qui ignorant, iste iudicetur: & non cum aliis magis, de quibus scriptum est, *Psal. 57.* quia sicut aspidis surdæ & obturantis aures suas, nè exaudiant vocem incantantium, & curentur medicamento, quod componitur à sapiente viro. Veruntamen is qui præest, & verbi Dei ministerium exhibet, si neglexerit annunciare vnicuique, & intimare de singulis, velut *Ezech. 33.* homicida animarum iudicabitur secùdùm scripturas.

INTERROGATIO.

Si quis facit voluntatem alicuius, nũquid est etiam particeps eius vel socius, pater?

RESPONSIO.

Si credimus Domino dicẽti: quia qui *Ioan. 8.* facit peccatum, est seruus peccati: & iterùm, Vos ex diabolo patre estis, & *Cuius opera facimus, illius serui sumus.* desideria patris vestri facere vultis: scimus, quia non solùm socium & participem, sed & dominum sibi & patrem asscribit eum, cuius opera facit. Testatur *Rom. 6.* autem de his Apostolus, dicens: An nescitis, quoniam cui exhibuistis vos seruos, serui estis eius cui obedistis, siue peccati in mortem, siue obedientiæ ad iustitiam?

INTERROGATIO.

Si is qui consentit alterius peccato, etiam ipse peccati reus est, Abba?

RESPONSIO.

Hęc sententia Domini, manifesta est ex verbis ipsius, quibus ait ad Pilatum, *Ioan. 18.* dicens: Qui tradidit me tibi, maius peccatum habet. Manifestum est igitur ex hoc, quia & Pilatus acquiescens his qui tradiderant Dominum, peccatum habebat, licèt minùs quàm illi. Ostenditur autẽ hoc etiam in illo, quòd Adam acquieuit Euæ, vel consensit, q̃ acquieuerat serpenti. *Gene. 3.* Nullus enim ex ipsis, aut innocens iudicatus est, aut impunitus abscessit. Sed & ipsa Domini indignatio, *Maledicti sunt, nõ solùm qui faciũt, sed qui cõsentiunt facientibus.* quæ aduersùs eos habita est, hoc ipsum indicat. Quum enim Adam pro excusatione sua obiecisset, Quia mulier quam dedisti mihi, ipsa mihi dedit, & manducaui: Quarè, inquit Deus, audisti vocem mulieris tuæ, & comedisti de ligno, quod præceperam tibi nè manducares? maledicta terra in operibus tuis.

De peccantibus fratribus admonendis, & periculo non arguendi. Cap. 63.

INTERROGATIO.

SI oportet peccantibus fratribus, silere vel acquiescere, pater?

RESPONSIO.

Quia non oporteat, manifestum est ex ipsis Domini præceptis, qbus in veteri testamento docet: Argues proximum, *Leui. 19.* vt non assumas ex eo peccatum. In Euangelio autem dicit: Si peccauerit *Matt. 18.* in te frater tuus, vade, & argue eum inter te & ipsum solum. Si te audierit, lucratus eris fratrem tuum. Si autem te non audierit, assumes adhuc alium tecum aut duos, vt in ore duorum aut trium testium stet omne verbum. Si autem & illos non audierit, dic ecclesiæ: si verò ecclesiam nõ audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus. Quantum autem sit crimen huius peccati, dinoscitur primò ex sententia Domini, qua dicit: Qui incredulus est filio, non habebit *Ioan. 3.* vitam æternam, sed ira Dei ascendet super eum. Tum deindè ex historijs, quæ vel in veteri, vel in nouo testamento referuntur. Nam Achan ille quum *Iosue 7.* furatus esset regulam auream de anathemate Hiericho, super omnem populum *Tremendũ iudicium, quod ad proprietarios monachos refertur.* facta est ira Dei. Et quidem populo peccatum, quod cõmiserat, ignorante vsquequò manifestatũ est: & pertulit cum omni domo sua horendum illum ac famosissimum interitum. Sed & Heli sacerdos de Silo, & quidem quum *1. Reg. 2.* non siluisset peccantibus filijs, qui erãt filij pestilentiæ, immò frequenter commonens & castigans, dicens: Nolite filij, non benè audio de vobis, & cætera, quæ vel peccatum arguerẽt, vel de Dei iudicio commonerẽt: *Exemplum diri iudicij cõtra agentes* tamen quia non dijudicauit, neque digno zelo Dei ad-

uer-

tes remissius cũ his, q delinquũt, nec eos arguentes.

uersùs eos commotus est: intantùm iram Dei prouocauit, vt etiã vniuersus populus pariter cũ filijs extingueretur, & arca testamenti ab alienigenis raperetur, & ipse insupèr, omnibus amissis, miserãda morte corrueret. Quòd si vel in populum ignoranrem de vnius peccato, vel in patrẽ qui commonuerat & corripuetat, quanuìs segniter pro peccato, ranta Dei iracundia accensa est: quid sperandum est de his, qui agnoscũt aliorum delicta, & retinẽr vel reticent, nec qualemcunque adhibent correctionem? Quos vtiquè conueniret obseruare illud, quod Apostolus ad Corinthios dicit: Quarè nõ magìs luctum habuistis, vt tollatur de medio vestrûm, q hoc opus fecit? Vel illud: Eccè enim hocipsum secundùm Deũ contristari, quantum operatum est in vobis? sed solicitudinẽ, sed excusationem, sed indignationẽ, sed timorem, sed desiderium, sed æmulationem, sed vindictam. Vndè & metuere debent, nè fortè etiam nũc similem veteribus interitum sumãt hi, qui similiter negligunt: immò & grauiùs: quanto magìs perniciosius est, spernere legẽ Christi, quàm legem Moysi: & his cõpetit illud aptari, quod dixit: Septiès vindicatũ est de Cain, de Lamech verò septuagiessepties.

1.Cor. 5.

2.Cor. 7.

Gene. 4.

De deuotione & compunctione, quomodò eueniat, aut non eueniat nobis. Cap. 64.

INTERROGATIO.

CVr aliquotiès anima, si non satìs agat, spontè tamen quodam genere incidit ei dolor quidã cordis & compunctio timoris Dei: aliquandò autem tanta securitas & negligentia animum tenet, vt etiã si cogat se homo, non possit dolorem aliquem vel compunctionem cordis assumere?

RESPONSIO.

Huiuscemodi quidem compunctio ex Dei dono venit, ad prouocãdum desiderium, vt gustans anima, huiuscemodi compunctione vel dolore prouocetur, & inuitetur ad imitandum similem gratiam. Ostenditur enim, quia si datur etiam non satìs agentibus: quanto magìs dabitur & his, qui desiderãt & laborãt semper esse in compunctione timoris Dei: & vt sint inexcusabiles, q per negligẽtiam gratiam istam perdũt. Quòd verò aliquotiès compellimus nosmetipsos, & non possumus obtinere: indicatur ex hoc, quòd in alio tempore multùm neglexímus. Non enim possibile est, vt is qui nec meditationibus diuinis seipsum iugiter exerceat, subitò veniat ad orationem, & continuò obtineat quod requirat. Sed & ostenditur per hoc & huiuscemodi, animam alijs vitijs vel passionibus prægrauari, quorũ dominatione ad ea quæ vult habere, impeditur: secundùm illud quod Apostolus tractat, dicẽs: Quoniam ego carnalis sum, venũdatus sub peccato. Non enim quod volo, hoc ago: sed quod odi, hoc facio. Et iterùm: Nunc autem iam ego non operor illud, sed quod habitat in me, peccatum. Quod & ipsum permittit nobis Deus pro nostra vtilitate prouenire, vt per hãc ipsam, quam contra voluntatem anima patitur, contrarietatem, corrigatur aliquandò: & conuertatur aliquandò ad eum, qui releuet eam ab oneribus suis: & cognoscat tandèm semetipsam, ac respiciat: & intelligat, quòd in laqueis diaboli capta detinetur. In quos quidem sua sponte décidit, sed iam quasi captiua, non quod vult, agit: sed quod odit, illud facit. Sed si cõuertatur ad Dominum, qui liberet eam de corpore mortis huius, statìm inueniet misericordiam, si tamen integrè ex toto corde pœniteat.

Duplex ratio, quarè nõ quærentibus quandoquè datur gratia.

Quarè aliquãdò non obtinemus, quod etiam diligenter postulamus & quærimus.

Nota doctrinam.

Rom. 8.

Alia ratio, quarè multã cõtrarietatẽ patiatur anima etiam in bono.

Rom. 7.

Statìm inuenitur misericordia Domini.

De dono spiritûs sancti, & qui sint pauperes spiritu. Cap. 65.

INTERROGATIO.

QVomodò qs dignus efficitur particeps spiritûs sancti, Abba?

RESPONSIO.

Dominus Iesus Christus docuit nos, dicens: Si diligitis me, mãdata mea seruate. Et ego rogabo patrem, & alium paraclitum dabit vobis, spiritum veritatis, quem hic mundus non potest accipere. Donèc ergò non seruamus mandata Domini, nec sumus tales, vt & ipse de nobis testimonium ferat, dicens, quia non estis de hoc mundo; spiritûs sancti participium habere nõ possumus.

Ioan. 14.

Quãdò necdùm mereamur donũ spiritûs.

Ioan. 15.

INTERROGATIO.

Qui sunt pauperes spiritu?

RESPONSIO.

Domino dicente aliquandò quidem, Quia verba quæ ego locutus sum vobis, spiritus & vita est: aliquandò verò, Quia spiritus sanctus ipsè vos docebit & commonebit, quæ dixi vobis. Non

Ioan. 6.

Ioan. 14.

enim loquetur à semetipso: sed quæcũque audiet, hæc loquetur. Isti sunt pauperes spiritu, qui non alia causa pauperes sunt, nisi propter doctrinam Domini, dicentis: Vade, & vende omnia quæ habes, & da pauperibus. Etsi autem etiam quis quacunq; ex causa impositam sibi paupertatem secundùm voluntatem Domini dispenset, & suffert sicut ille Lazarus, etiam iste à beatitudine non erit alienus, dicente Domino: Nolite soliciri esse quid manducetis, vel quid bibatis, vel quid induamini.

Qui sunt pauperes spiritu. Matt. 19. Lucæ 6. Matt. 6.

De tempore & modo adimplendi mandata. *Cap. 66.*

INTERROGATIO.

Usque ad quem est obseruatio mandati? vel quomodò adimpleri potest?

RESPONSIO.

Mandati quidem obseruatio, est vsque ad mortem: adimpleri verò potest per hoc, quòd habet vnusquisque desiderium & amorem Dei. Dominus autem quum exclusisset solicitudinem seculi, coniunxit statim promissionis spem, dicẽs: Scit enim pater vester quia his indigetis. Sed & Apostolus dixit, qa nosipsi in nobis responsum mortis habuimus, vt non simus fidentes in nobis, sed in Domino qui suscitat mortuos. Secundùm ergò propositum nostrum & animę pręparationem, quotidiè morimur, voluntate autem Domini reseruamur Propter quod & Apostolus cũ omni fiducia dicebat: Vt morientes, & ecce viuimus. Iuuat autẽ huiusce modi propositum etiã circa mandatũ Domini, ardẽs animus & desiderium insatiabile: quo qui constringitur, non habebit ocium nec tempus occupari erga corporales vsus vel actus.

Luc. 12. 2. Cor. 1. Quomodò mori quotidiè debeamus. 2. Cor. 6. Remediũ, quo nõ occupemur circa terrena.

De labore manuum, si fieri oporteat. *Cap. 67.*

INTERROGATIO.

Si ergò neque solicitudinem habere oportet de necessarijs vsibus ad vitam, & aliud præceptum est Domini, dicentis: Operamini non cibum qui perit: superfluum est manibus operari?

Ioan. 6.

RESPONSIO.

Ipse Dominus in Euangelio præceptum suum explicauit. Nam ibi ipse quidẽ dixit, non oportere quęri aliud ad vitam, quum dicit: Nolite quęrere quid manducetis, aut qd bibatis: hæc omnia gentes inquirunt. & addidit: Quærite autem regnum Dei & iustitiam eius. Et quomodò oporteat quæri, indicauit. Quum enim dixisset, Nolite operari cibum qui petit: addidit, sed eum qui permanet in vitam æternam. Et hoc quid esset, ostendit in alio loco, dicens: Meus cibus est, vt faciam voluntatem eius, qui me misit, patris. Voluntas autem patris est, esurientibus cibum dare, sitientibus potum, nudos cooperire, & cętera huiuscemodi. Tum deindè necessarium est & Apostolum imitari, dicentem: Omnia ostendi vobis, quia laborantes oportet suscipere infirmos. Et quum iterùm docet: Magis autem laboret vnusquisque manibus suis, operans quod bonum est, vt possit impertiri necessitatẽ patientibus. Quum verò hæc ità nobis vel Dñs in Euangelio, vel Apostolus tradat: manifestum est quidem, quia pro nobisipsis quidem soliciti esse non debemus, neque laborare: propter autem mãdatum Domini, & propter necessitatem proximorum, soliciti esse debemus, & operari attentiùs: & maximè, quia Dominus in seipsum recipit ea, quę in seruos eius fecerimus, & regnum cælorũ pro huiusmodi promittit obsequijs.

Matt. 6. Ioan. 6. Ioan. 4. Act. 20. Ephe. 4. Quarè debeam⁹ manibus laborare. Matt. 10. Matt. 25.

De cogitationibus, & vagæ mentis iudicio. *Cap. 68.*

INTERROGATIO.

Si quis in corde cogitat de cibis, tum deindè notet seipsum & arguat: si & hic, quasi cogitans de talibus, iudicandus sit?

RESPONSIO.

Siquidem non id temporis est, quo naturaliter requirere cibos famis necessitate commonemur: manifestum est, id esse vagæ mentis indicium, & animæ erga præsentia affectum gerentis, erga voluntatem Dei desidis & remissę, proximam tamen habens misericordiã Dei: & pro hoc ipso, quòd seipsum arguit & notauit, nota criminis exuitur: si tamen seruet decætero cogitationum lapsus, memor Dominici sermonis, quo dixit: Eccè sanus factus es: iam noli peccare, nè quid tibi deterius fiat. Si autem id temporis sit, quo naturaliter de cibis appetendis admonemur:

Criminis nota exuimur, si nosipsos arguimus. Ioan. 5.

Non nocet subrepens cogitatio, si contēnitur. mens autem in melioribus occupata, inferiora spernit & despicit: non ratio ciborum notabilis, sed cōtemptus, laudabilis inuenitur.

De mensura vel modo vestimentorum, vocis, laboris, & condemnationis.

Cap. 69.

INTERROGATIO.

Si licet post nocturnam tunicam habere & alterā, vel cilicium, vel aliam quanlibet?

RESPONSIO.

Vsus cilicij ratio. Cilicij quidem vsus habet proprium tempus. Non enim propter vsus corporis, sed propter afflictionē eius inuentum est huiuscemodi indumentum, & propter humilitatē animæ. Quum autem duas tunicas habere prohibuit Matt. 10. sermo diuinus, quomodò potest hoc suscipi, nisi ad eos vsus, de quibus suprà diximus?

INTERROGATIO.

Si licet ei qui ministrat, maiori voce, id est, cum clamore, loqui?

RESPONSIO.

Vocis mensuram diffiniuit audiendi Regula optima ꝓmendæ vocis. modus. Si ergò breuior fuerit & compressior vox, quàm res poscit: superest, vt murmur potiùs, vel susurratio videatur, quàm sermo. Si verò maior sit, quàm requirit, quum possit audire ille cui loquimur, etiā si leuiùs loquamur: hæc iam non erit vox, sed clamor, quod est notabile: nisi fortè grauior sit auditus eius cui loquimur, & necessitas nōs cogat ad clamandum. Propterea enim & de Domino scriptum est: quia Iesus, Ioan. 12. inquit Euangelista, clamabat, dicens: Si quis credit in me, non in me credit, sed in eum qui me misit. Clamare autē dicitur de his, quorum interior auditus, surdus erat & obduratus.

INTERROGATIO.

Si quis die suo, quo ministrat in coquina, supra vires laborauit, ità vt impediatur, & non possit reliquis diebus exercere officium suum: si oportet imperari ei etiam huiuscemodi opus?

RESPONSIO.

Iam suprà diximus, quia is cui iniuncta est operum cura, & qui præest, considerantiùs obseruare debet vniuscuiusque vires vel possibilitatem: & prout Cura plati in iniūgēdis officijs. quis aptus est, ità etiam opus iniungere, nè audiat & ipse quod scriptum est: Psal. 93. Qui fingit laborem in præcepto. Ille tamen cui iniungitur, contradicere non debet: quia obedientia vsq; ad mortem Rom. 8. seruanda est.

INTERROGATIO.

Si quis cōdemnatus est, vt eulogiam non accipiat: & dixerit, quia si non accepero eulogiam, non manducabo: si debemus eum audire, pater?

RESPONSIO.

Si quidem tanti modi est culpa, pro qua condemnatus est, vt dignum sit, etiam cibum ei vetare, probet ille qui præest. Si autē à sola benedictione suspensus est aliquis, & indulgetur ei cibus: condemnatus & inobediens est, etiam in hoc contentiosi notam suscipere debet, & cognoscere, quia per hoc non curat culpam, sed auget delictū suum.

De fide & deuotione habenda in sumptione sacræ Eucharistiæ.

Cap. 70.

INTERROGATIO.

Quali timore, vel fide, vel affectu percipere debem' corporis & sanguinis Christi gratiam, pater?

RESPONSIO.

Timorem quidē docet nos Apostolus, dicens: Qui manducat & bibit indi- 1. Cor. 11. gnè, iudicium sibi manducat & bibit, non dijudicās corpus Domini. Fidē verò edocet nos sermo Domini, dicentis: Hoc est corpus meum, quod pro multis Matt. 26. datur: hoc facite in meam commemorationem. Et iterùm sermo Ioannis, dicentis: quia verbum caro factum est, & Ioan. 1. habitauit in nobis: & vidimus gloriā eius, gloriam quasi vnigeniti à patre, plenū gratia & veritate. Sed & Apostolus scribens: Qui quum in forma Dei esset, Philip. 2. nō rapinam arbitratus est esse se æqualē Deo: sed semetipsum exinaniuit, formam serui accipiens: in similitudinem hominum factus, & habitu inuentus vt homo, humiliauit semetipsum, factus obediens vsq; ad mortem, mortem autem crucis. Quum ergò fidem habet his Efficax incitamentū ad deuotionem, præcipuè ad Dominici corporis sacramentum. dictis, & cōsiderat magnificentiam gloriæ ipsius, & admiratur nimietatem humilitatis, quomodò tantus & talis, obediens fuit patri vsq; ad mortē pro nostra vita: puto quia possit prouocari anima ad affectum & ipsius Dei patris, qui vnico filio suo non pepercit, sed pro nobis Rom. 8. omnibus tradidit eum: & ad amorem vnigeniti eius eo ampliùs prouocabitur, quo eum videat mortem turpissimam

pro nostra redemptione tolerâsse, sicut
2.Cor. 5. & Apostolus de eo dicebat: Quia charitas Dei constringit nos, indicâtes hoc, quòd si vnus pro omnibus mortuus est: ergò omnes mortui sunt. & pro omnibus mortuus est, vt & qui viuunt, iam non sibi viuant, sed ei, qui pro ipsis mortuus est, & resurrexit. Talem ergò affectum & fidem præparare debet in animo suo, qui de pane & de calice participat.

De bono thesauro: de taciturnitate vel silentio. Cap. 71.

INTERROGATIO.

QVis est bonus thesaurus, & qs est malus thesaurus, Abba?

RESPONSIO.

Prudentia quidem & sensus, qui in Christo est, & virtus animi, quæ ad gloriam Dei pertinet, thesaurus est bonus. Prudentia autem & sensus malitiç, & in his sapere, quæ Deus fieri nō vult, thesaurus est malus, ex quibus proferunt secundùm Dei vocem suo quoque
Lucæ 6. tempore vtriq; fructus vel mali, vel boni in operibus & verbis.

INTERROGATIO.

Si bonum est, penitùs tacere, pater?

RESPONSIO.

Silentium & taciturnitas tūc bonum est, quum vel ad personas, vel ad tempus
Amos 5. aptatur, sicut à sacra scriptura docemur, quæ dicit aliquādò quidē, Qui intelligit, tūc tempore tacebit, quia tem-
Psal. 38. pus malum est. Aliquādò autem, Posui ori meo custodiam, dum cōsisteret peccator aduersùm me: obmutui, & humiliatus sum, & silui à bonis. Et alibi:
1.Cor. 14. Quòd si alij sedēti reuelatum fuerit, prior taceat. Et iterùm: Mulieres vestræ in ecclesijs taceant. Sed & alio tempore his, qui incontinentem linguam habēt,
Ephe. 4. dicitur: Omnis sermo malus de ore vestro non procedat: sed si quis bonus, ad ædificationē fidei catholicæ. Necessaria verò taciturnitas, vsquequò vitia, si qua illa sunt, linguæ, vel sermonum temeritas resecetur: & discat opportunè & in tēpore vtiliter loqui: vt, sicut scri-
Coloss. 3. ptum est, sermo eorū sale conditus sit, vt det gratiam audientibus.

Vsquequò necessaria sit taciturnitas.

INTERROGATIO.

Si oportet tempore orationum vel psalmorum loqui aliquem in domo, Abba?

RESPONSIO.

Præter eos, qui ministerij solicitudinem gerunt, vel eos, quibus disciplinæ cura commissa est, vel dispensationis operum: qui & ipsi ità considerantiùs agere debent, vt quantum necessitas exigit, hoc solùm loquantur, & hoc ipsum cum quiete & honestè, nè interturbent aut offendiculum faciant: cæteris cunctis silentium habere conuenit Prophetis in ecclesia docentibus, Apostolus dicit, Quia si alij sedenti reuelatū fuerit, prior taceat: quanto ma- 1.Cor. 14.
gìs in tempore psalmorum vel orationum, tacere & silentium agere cunctis conuenit, nisi quem fortè (vt superiùs diximus) communis prouidentiæ causa aliquid proloqui cogit?

Nota distinctionem silentij, præcipuè in choro.

De timore, & de via lata, & porta angusta. Cap. 72.

INTERROGATIO.

QVomodò possumus timere iudicia Dei?

RESPONSIO.

Naturaliter expectatio omnis mali, timorem incutit. Ità nanque bestiæ timentur, & principes, sciētes imminere in his aliquid, quod ad vitæ exitum pertineat. Si ergò credam', quia veræ sūnt cōminationes futuri iudicij Dei, & recordemur futuri illius examinis tribunal, timebimus iudicia Dei nostri.

Quomodò excitemur ad timorē Dei.

INTERROGATIO.

Quomodò lata est & spatiosa via, Matt. 7.
quæ ducit ad mortem?

RESPONSIO.

Dominus pro multa clementia sua, & nominibus & verbis his vtitur, quibus possit nobis in notitiam adducere dogmata vitæ. Sicut ergò qui ambulant in via, si à recto declinant itinere, quod certis lineis & manifesto calle concluditur, spatia multa & vaga incedūt: ità & is, qui inceßerit de via, quæ ducit ad regnum cælorum, multam latitudinem erroris incurrit, per quod ad perditionem peruenitur.

Aptissima cōparatio de latitudine viæ malæ.

INTERROGATIO.

Quomodò angusta porta, & arcta via Matt. 7.
est, quæ ducit ad vitam?

RESPONSIO.

Et hic similiter angustum & arctum hoc indicat, quia via hæc, id est, vita nostra, angustatur & coarctatur in tribulationibus. Constringimur enim ex vtraq; parte nos, qui iter agimus, nè prorsùs indè ad aliud declinemus. Periculum

Quomodò arctari dicitur vita nostra in hoc seculo.

lum est enim, in vtrâlibet partem declinare: sicut in exigui pontis trâsitu, vbi ex vtraque parte eum, qui pontem declinauit, cuncti fluminis vnda rapiat & auferat. Propterea ergò scriptum est:
Num. 20. Psal. 139. Non declinauimus in dextram, neq; in sinistram. Et Dauid: Iuxta semitâ scandalum posuerunt mihi.

De auaritia, & conuenienti ornatu, & alijs quibusdam: videlicet, quid sit agere perperàm, & de inani gloria. Cap. 73.

INTERROGATIO.

Avaritia vsque ad quem modum diffinitur, paret?

RESPONSIO.

Quum transgressus quis fuerit modum legis statutû. Quod designatur secundùm quidem vetus testamentum, in eos qui plùs se diligunt: qui vel plùs in pecunia, in necessarijs de se sit solicitus, q̃ de proximo. Scriptû est enim, Diliges proximû tuum sicut teipsum. (Leuit. 19.) Secundùm Euangelium verò, si quis plùs solicitus sit, quàm de præsenti die, sui videlicet causa vel corporis, iste sine dubio audiet: Stulte, hac nocte animam tuam repetent abs te: & quę præparâsti, cuius erût? (Lucæ 12.) Quibus addidit Dominus, dicens: Itâ erit & ei, qui sibi thesaurizat, & non est in Deum diues.

INTERROGATIO.

Quid est, perperàm agere?

RESPONSIO.

Quicquid non propter vsus necessarios, sed vel decoris causa, vel ornatûs alicuius fit, hoc est, perperâ agere.

INTERROGATIO.

Quid ergò, quod ab Apostolo dicitur, habitus ornatus?

RESPONSIO.

Is qui secundùm propositum vniuscuiusq; vsus honestus est, vel secundû locum, vel secundùm tempus, vel secundùm personam. (Honestus vsus generaliter.) Non enim vsus hominum idem esse potest in tẽpore hyemis, & in tempore æstatis: neq; idem habitus est operantis, & quiescentis: nec militis idem est, nec priuati: neque viri idem, qui mulieris.

INTERROGATIO.

Si quis preciosas vestes abijciat, ipsa autem indumenta viliora, quibus vtitur, vel calceamenta, itâ compositè vtatur, vt studeat decorẽ indè aliquem capere, si peccat? aut vitio aliquo id facere putandus est? (Aduerte q̃ in vilibus quoquè indumentis ornatus q̃ri potest.)

RESPONSIO.

Qui vult per decorem habitûs, placere hominibus, manifestum est, eum huius vitij ægritudine laborare, id est, hominibus placendi: & certû est, mentem eius à Deo longiùs euagari. Sed & hoc ipsum est vitium, perperàm agere, quum indumẽtis vel calceamentis non vsûs causa vtitur, sed decoris. (Instantiæ malum & quandò sit, in quibus vtimur.)

INTERROGATIO.

Quid est rhaca?

RESPONSIO.

Prouincialis, i. gentis illius sermo, velut conuicij leuioris: quod domesticis, vel his quorum fiduciam quis gerit, dici solet. (Rhaca quid sit.)

INTERROGATIO.

Quid dicit Apostolus, Non efficiamur inanis gloriæ cupidi. (Galat. 6.) Et iterû: Nõ ad oculum seruientes, quasi hominibus placentes. (Ephe. 6.) Quis est inanis gloriæ cupidus? & quis hominibus placens?

RESPONSIO.

Puto quòd inanis gloriæ cupidus est, qui propter solam gloriâ seculi, id est, propter eos qui vident, vel audiunt aliquid de eis, quo vel laudare possint, vel admirari, facit aliquid vel dicit. Hominibus autem placens est, qui ad voluntatem alicuius hominis, vt placeat ei, facit aliquid & dicit, etiam si indignum sit & iniuriosum hoc ipsum, quod facit. (Inanis gloriæ cupidus, & hominibus placẽs, differunt.)

De inquinamento carnis & spiritûs, & cordis munditia. Cap. 74.

INTERROGATIO.

Qvid est inquinamentum carnis, & inquinamentum spiritûs: & quomodò ab his mundari possumus? & quid est sanctificatio, & quomodò possumus eam obtinere?

RESPONSIO.

Inquinamentum carnis est, commisceri his, qui illicita & nefanda cômittunt. Spiritûs autem inquinamentum est, quum indifferenter habemus commisceri eis, qui de fide impiè sentiunt. Emundamur autem ab his, quum implemus illud, quod Apostolus dixit: Cum huiusmodi nec cibum sumere, (1. Cor. 5.) & quæcunque similia statuit: vel certè, quum illud patimur in corde nostro, quod ait Dauid: Tristitia tenuit me pro peccatoribus derelinquentibus legem tuam. (Psal. 118.) Vel quum ostenderimus talem nostram tristitiam, qualem Corinthij ostenderunt, quum obiurgarentur à

 Paulo,

Paulo, quum erga eum qui peccanerat, indiscretè egissent, quum dicit: In omnibus exhibuistis vos incontaminatos esse negocio. Sanctificatio autem est, adhærere Deo ex integro: & sine aliqua intermissione, in omni tempore solicitum esse, & studium gerere placere ei. quoniam neque pollutũ aliqd in donis Dei offerri potest: alioquin & sacrilegum erit, & impium.

2. Cor. 7.

Sanctificatio nostra quæ sit.

INTERROGATIO.

Quis est mundo corde?

RESPONSIO.

Qui seipsum reprehendit, vel prævaricatus non sit mandatum Domini, vel contempserit, vel neglexerit.

De peccato odio habendo, & mandatis Dei diligendis. Cap. 75.

INTERROGATIO.

QVomodò potest aliquis odiũ habere aduersùs peccatum?

RESPONSIO.

SI semper ex his, quæ finem habent tristem vel infestum, odiũ nascitur hominibus aduersùm illos, qui causæ sibi huiuscemodi negocij extiterunt. Si quis ergò certus sit, quantum & qualium malorũ nobis fiũt peccata, sponte & sine vlla comminatione ex intimo affectu odiũ ei aduersùm eà nascitur, sicut ostendit ille, qui dicebat: Iniquitatem odio habui, & abominatus sum: legem autem tuam dilexi, Domine.

Per seipsa nobis debẽt displicere peccata.

Psal. 118.

INTERROGATIO.

Quomodò potest aliquis ex animo & affectu facere mandata Dei?

RESPONSIO.

Naturaliter delectamur in his, quæ bona sunt & prosunt. Si ergò credimus de his, quæ promissa sunt, ex eo ipso quia speramus: inseretur animæ nostræ affectus & desiderium ad explenda ea, à quibus id cõsequi possumus, quod desideramus. Si quis ergò odium habuerit, & execratus fuerit iniquitatem, & emundauerit se ab omni peccato, ex quo sicut corpus à languore delectationem non habet cibi, ità & anima detenta peccati morbo, non habet desiderium erga mandatum Dei. Si recordetur, quia mandatum Dei, vita æterna est: & omnibus, qui custodiũt istud, permanet adimpletio promissionum: potest per hæc nasci animæ affectus ille, qui dicit: Iudicia Dei vera, iustificata in semetipsa. Desiderabilia super aurum & lapidem preciosum multùm: & dulciora super mel & fauum. Nam & seruus tuus custodit ea, in custodiendis illis retributio multa nimis.

Fides & spes, dilectionẽ in nobis inserũt & desiderium mandatorum.

Ioann. 12.

Psal. 18.

De mensura charitatis, quomodò habeatur: & de indicijs, quibus cognoscimus nos Deum vel proximum diligere. Cap. 76.

INTERROGATIO.

QVæ est mensura in charitate Dei?

RESPONSIO.

Vt supra vires extendat quis animã suam ad voluntatem Dei, proficiens & desiderans ea, quæ ad gloriam Dei pertinent.

INTERROGATIO.

Quomodò quis obtineat, vt possit habere in se charitatem Dei?

RESPONSIO.

Si grati & fideles existamus erga beneficia eius. quod in mutis animalibus facere videmus: nam & canes interdũ diligunt eos, qui cibum eis præbẽt. Sed & Esaias propheta hoc dicit, quum arguit ingratam gentem, & dicit ex persona Domini: Filios enutriui & exaltaui, ipsi autem spreuerunt me. Agnouit bos possessorem suũ, & asinus præsepe Domini sui: Israel autem me nõ cognouit, & populus meus me non intellexit. Si enim boui & asino, pro eo beneficio quòd pascũtur, dilectio spõtanea nascitur erga pastorem: ità nos etiam si gratanter & fideliter beneficia Dei suscipiamus, sine dubio diligemus beneficiorum præbitorem Deum, & absque vlla doctrina, naturali quodam instinctu, in eius concitamur affectum, si tamen sanitas nostræ animæ præstò sit.

Etiã bruta cognoscunt benefactores suos.

Esa. 1.

Naturaliter inclinamur ad amorem Dei, nisi insani simus.

INTERROGATIO.

Quæ sunt indicia, in nobis esse charitatem Dei?

RESPONSIO.

Quæ Dominus docuit, dicens: Si diligitis me, mandata mea seruate.

Ioann. 14.

INTERROGATIO.

Quid est, seipsum diligere? vel quomodò vitium suum agnoscit, qui seipsum diligit?

RESPONSIO.

Multa abusiuè dicuntur, sicut & illud: Qui amat animãm suam, perdet eam: & qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam. Philautus ergò Græcè dicitur, qui seipsum diligit. Intelligi autem potest, qui

Ioann. 12.

Philautus, Græcè.

qui talis eſt, hoc modo: ſi ea quæ facit, pro ſemetipſo facit: etiam ſi videatur ſecundùm mandatum Dei eſſe quę facit. Qui enim pro ſua tequie patitur deeſſe aliquid neceſſitati, vel ſibi, vel fratri, ſiue eorum quæ ad animam neceſſaria ſunt, ſiue ad corpus: hic manifeſtè philautus eſt, i. ſeipſum diligens depręhēditur: cuius vitij finis, interitus.

Argumentum, quòd quiſque ſeipſum diligat.

INTERROGATIO.

Quomodò appáret, qui diligit fratrem ſecundùm mandatum Domini? & quomodò arguitur, qui non diligit?

RESPÓNSIO.

Præcipua fraternæ in nobis charitatis ſigna.

Charitatis duo iſta præcipua ſigna ſunt, quū triſtamur & grauiter ferimus in his, in quibus læditur ille quem diligimus: & quum vel ſatagimus, vt non fiant: vel gaudemus, ſi prouenerint aliqua, in quibus vtilitas vel profectus eſt eius qui diligitur. Beatus ergò eſt, qui luget ſuper eum qui delinquit, cuius videt vitæ imminere periculum: & gaudet pro eo qui proficit, & ſuum lucrum deputat ꝓfectus proximi ſui. Si patitur vnum membrum, compatiuntur omnia membra: quod vtiquè ſecundùm rationem charitatis Chriſti dicebat: & ſi glorificatur vnum membrum, congaudent omnia membra. Qui autē hunc habet affectum erga fratrem, certū eſt, quòd ſecundùm charitatem Dei diligit proximū ſuum.

Matth. 5.

1. Cor. 12.

De inimicis diligendis. Cap. 77.

INTERROGATIO.

QVi ſunt inimici, quos diligere iubemur? & quomodò diligimus inimicos noſtros, præſtantes eis beneficia tantummodò, aut etiam affectū exhibentes? &, ſi hoc poſſibile eſt fieri?

RESPONSIO.

Inimici proprium eſt, lædere & inſidiari: & ideò omnis qui quoquō modo lædit aliquem, inimicus dicitur, maximè autem hi qui peccant. Iſti enim, quòd in ſe eſt, lædunt diuerſis modis, & inſidiantur vel his qui ſe vident, vel his qui ſimul viuunt. Et quoniā ex corpore & anima cōſtat homo, ſecūdùm animā quidem diligimus, arguētes, commonentes, & omni modo ad conuerſationem eos prouocantes: ſecundùm corpus verò pręſtemus eis beneficia & miſericordiam: &, ſi indigent, victum: quoniam nemo dubitat, quoniā charitas in affectu ſtat. Quòd autem poſſibile ſit, docuit Dominus per charitatem Dei patris, & per ſuam obedientiā vſq; ad mortem: quam vtiquè pro inimicis adhuc & impijs nobis ſuſtinuit, ſicut & Apoſtolus teſtatur, dicens: Commendat autem Deus ſuam charitatem in nobis, quoniam cùm adhuc peccatores eſſemus, Chriſtus pro nobis mortuus eſt. Sed & nos adhuc ipſe cohortatur, dicens: Eſtote imitatores Dei, ſicut filij chariſſimi: & ambulate in dilectione, ſicut & Chriſtus dilexit nos, & tradidit ſeipſum pro nobis hoſtiam & oblationem Deo. Nunquàm autē præciperet hoc iuſtus & clemens Deus, niſi vtiquè etiam poſſibilitatem nobis donâſſet. Ineſſe enim hoc noſtræ naturæ dignoſcitur, quū etiam beſtijs & animalibus erga eos, qui beneficij aliquid pſtiterint, ineſt naturalis affectus. Quis autem tātùm beneficij amicis ſuis præſtat, quantum nobis inimicus noſter? quum nobis cauſa beatitudinis efficiatur illius, de qua Dominus dicit: Beati eſtis, quum perſequuntur vos & exprobrant, & dicunt omne malum aduerſùm vos, mentientes propter me. Gaudete & exultate, quoniam merces veſtra multa eſt in cælis.

Peccatores præcipuè inimici noſtri dicuntur.

Quòd non ſit impoſſibile, diligere inimicos.

Phil. 2.

Rom. 5.

Ephe. 5.

Nihil Deus præcipit impoſſibile.

Magnū beneficium de inimicorū dilectione.

Matth. 5.

Lucæ 6.

De ira, & diuerſis eius ſpeciebus. Cap. 78.

INTERROGATIO.

QVid eſt, quod dicit Apoſtolus, Iraſcimini, & nolite peccare? Et, Sol non occidat ſuper iracundiam veſtram. quum in alijs dixerit: Omnis amaritudo, vel ira, vel indignatio tollatur à vobis.

Pſal. 4.

Ephe. 4.

Ibidem.

RESPONSIO.

Arbitror in hoc loco Apoſtolum, ſecundùm imitationem Domini, hoc locutum fuiſſe. Sicut enim in Euangelio Dominus dicebat, Audiſtis quia dictum eſt antiquis illud vel illud: & ipſe addebat, dicens: Ego autem dico vobis hoc vel illud: Ita etiam Apoſtolus ſic, quum priùs meminiſſet antiquitatis per hoc, quod dicitur: Iraſcimini, & nolite peccare: paulò pòſt addidit, quòd dixerat, & quod nobis cōueniret, dicens: Omnis amaritudo, & ira & indignatio, & clamor tollatur à vobis.

Matth. 5.

Ephe. 4.

Ibidem.

INTERROGATIO.

Quid eſt, Date locum iræ?

Rom. 12.

RESPONSIO.

Non reſiſtere malo, ſecundùm quod ſcriptum eſt: Sed ei qui percuſſerit te

in dexteram maxillam, præbe ei & alteram: & implere ea omnia quæ sequuntur, vel illud: Quum persecuti vos fuerint in vna ciuitate, fugire in aliam. Matt. 10.

INTERROGATIO.

Quæ est differentia amaritudinis, & furoris, & iræ, & indignationis?

RESPONSIO.

Furoris & iræ differentia. Furoris quidem & iræ differentiam, puto cõstare in animo, & in motu: quia qui irascitur, intra animũ suum adhuc vitium voluit: sicut ex hoc ipso indicatur, quod dicitur: Irascimini, & nolite peccare. Psal. 4. Qui verò ampliùs furit, aliqd per motum gerit. Furor enim, inquit, secundùm similitudinem serpẽtis. Psal. 57. Vehemẽtiùs verò furorem concitare, irritatio nominatur. Irritatio. Amaritudo autem illa est malitia in corde, quæ etiam arte quadam componitur, & armatur. Amaritudo.

De pace, quis sit verus pacificus: & quomodò efficiamur sicut paruuli. Cap. 79.

INTERROGATIO.

Matth. 5. QVis est, qui à Domino beatificatur, pacificus?

RESPONSIO.

Qui Christi adiutor est, secundùm quod dicit Apostol⁹, Pro Christo legatione fungimur, tanquàm ex Deo exhortante: per nos exhortamur, per Christum reconciliamur Deo. 2. Cor. 5. Et iterùm: Iustificati igitur ex fide, pacem habemus ad Deum. Rom. 5. Illa enim alia pax, repudiata est à Christo, dicente: Pacem meam do vobis: non sicut hic mundus dat, ego do vobis. Ioann. 14.

INTERROGATIO.

Matth. 18. Quomodò conuerti quis potest, & effici sicut infans?

RESPONSIO.

Si tales fuerimus ad doctrinam Domini, qualis est infans in discendo: qui neque contradicit doctoribus, neq; rationes & verba componit, aduersùm eos resistẽs: sed fideliter suscipit quod docetur, & cum metu obtemperat, ac acquiescit doctoribus suis. Similitudo ad paruulũ.

De diuersis speciebus superbiæ, & de bona & mala gloriatione. Cap. 80.

INTERROGATIO.

DOmino dicẽte, Qui se exaltat, humiliabitur: Lucæ 18. & Apostolo pcipiente, Noli altũ sapere. Rom. 11. Et alibi: Arrogantes, superbi, inflati. 2. Tim. 3. Et iterùm: Charitas non inflatur. 1. Cor. 13. Quis est elatus? & qs iactans vel arrogans? quis verò superbus? & quis inflatus? vel quis tumẽs?

RESPONSIO.

Elatus est, qui seipsum effert pro his, quæ fortè rectè vel prosperè gesta sunt: & per hoc magnus sibi videtur & elatus, secundùm illum Pharisæum, Lucæ 18. qui & ipse inflatus dici potest. Elatus quis sit. Sicut etiã Apostolus Corinthios arguit, quibus dicit: Vos inflati estis. 1. Cor. 4. Iactans autem vel arrogans est ille, qui nõ acquiescit his, quæ à patribus, vel à maioribus instituta sunt pro vtilitate communi: nec acquiescit verbis Apostoli, dicẽtis: Vt idem sapiatis, & idem sentiatis: Phil. 2. sed propriã quandam vitam iustitiæ ac sanctitatis inquirit. Iactans. Superbus verò est, qui etiam nil vsquàm in se virtutis aut rectorum gestorum habens, elatus est: & rectus videri vult plùs esse, quàm est. Superbus. Similis autem huic esse potest etiã hic, qui inflatus dicitur vel tumens, secundùm quod Apostolus dicit: Sed inflatus est, nihil sciens. Coloss. 2.

INTERROGATIO.

Quid est, Charitas nõ dehonestatur?

RESPONSIO.

Sicut qs dicat, De statu honestatis suę non deducitur. Est enim quædam propria honestas charitatis, & habitus eius atq; ornatus: Ornatus charitatis. ille sine dubio, per quem singulas charitatis virtutes enumerat Apostolus: q̃ singula, honestates quædam eius sunt & ornatus. 1. Cor. 13.

INTERROGATIO.

Scriptura dicente, Nolite gloriari, neque loqui alta: 1. Reg. 2. & Apostolo confitente, Quia quæ loquor, sicut in insipientia in hac substãtia gloriandi. 2. Cor. 11. Et rursùm: Factus sum insipiẽs gloriando. 2. Cor. 12. Et iterùm ipso dicente: Qui gloriatur, in Domino glorietur. 1. Cor. 1. Quæ est gloriatio in Domino? 2. Cor. 10. & quæ est culpabilis gloriatio?

RESPONSIO.

Apostoli quidem manifestũ est propositum, ꝗ aduersùm vitia loquebatur. Non enim, vt seipsum commendaret, hoc dicebat: sed, vt quorundã insolentiam arrogantiamq; retunderet. Gloriatio est in Domino, quum quis, si rectè egerit, non sibi, sed Domino ascribit, dicens: Gloriari in Domino. Omnia possum, sed in eo qui me confortat Christus. Phil. 4. Culpabilis autem gloriatio duplici ratione dinoscitur: Culpabilis gloriatio. vel secũdùm quod dicitur, qa laudatur peccator in desiderijs ani- Psal. 9.

mæ

Psal. 51. mæ suæ: & qui gloriatur in malitia, qui potens est in iniquitate: vel secundùm illud, Quum faciunt aliquid boni operis, vt videantur ab hominibus: & pro hoc ipso, quòd volunt laudari, gloriantur in his quæ fecerint. Sed huiusmodi & omnes sacrilegi designãtur, quum gratiam, quæ à Deo data est, propriam faciunt: & gloriam, quę Deo debetur, in semetipsis conuertere volunt.

Matth. 6. Sacrilegi appellãtur, qui nõ Dei gloriã, sed propria quærunt.

De intelligentia à Deo petenda, & modo ipsam promerendi. Cap. 81.

INTERROGATIO.

QValem intelligẽtiam vel prudentiam à Deo perere debemus? vel quomodò eam possumus promereri?

RESPONSIO.

Intellectus quidem quis sit, ab ipso Domino discimus per prophetam, dicentem: Non glorietur sapiens in sapiẽtia sua, nec fortis in fortitudine sua, nec diues in diuitijs suis: sed glorietur, qui gloriatur, in intelligendo & cognoscendo Deum. Et iterùm per Paulum Apostolum sic dicitur: Sed intelligentes, quæ sit volũtas Dei. Possumus autẽ hoc modo illam prometeri, si faciamus illud quod scriptum est: Vacate, & videte quoniam ego sum Deus. Et si credamus omne verbum Dei verũ esse. Si enim, inquit, nõ credideritis, non intelligetis.

Hiere. 9. Ephe. 5. Quomodò intelligentiam cõsequamur à Domino. Psal. 45. Esa. 7.

INTERROGATIO.

Si Dominus dat sapientiam, & à facie eius scientia & intellectus est: & alij quidem per spiritum datur sermo sapientiæ, alij sermo scientiæ: quomodò increpat Dominus discipulos suos, qui & vos adhuc insensati estis, & non intelligitis?

Prou. 11. 1. Cor. 12. Matth. 15.

RESPONSIO.

Si quis scit voluntatem Dei, volentis omnes homines saluos fieri, & in agnitionem veritatis venire, & studium spiritûs sancti didicit gratiam Dei: iste cognoscit raritatem intellectûs nõ ex culpa eius descendere, qui dona distribuit: sed ex eorum desidia, qui infidelitate sua id suscipere non merentur. Et ideircò rectè inculpatur insipiens vel insensatus, qui velutì sole orto claudit oculos suos, nè videat, sed in tenebris ambulat.

1. Tim. 2. Ex quo procedat raritas intellectûs.

INTERROGATIO.

Si ab aliquo aliquid beneficij consequamur, quomodò poterimus & Domino dignè & integrè gratias agere, & ei qui beneficium contulit, quali mensura vti debemus in vtrosque?

RESPONSIO.

Si Deum, omnium authorem bonorum & cõditorem esse credamus: eum verò, per quem boni aliquid consecuti sumus, vt ministrum Dei gratiæ & muneris agnoscamus.

Quali affectu nos geramus erga benefactores nostros.

De quorundam nominum differentia, & de nonnullis scripturæ dictis, quid significent. Cap. 82.

INTERROGATIO.

QVid est, dignum & sanctum, quod Græci osion dicunt? & quid est iustum?

RESPONSIO.

Osion quidem, id est, sanctum arbitror, quod decet & debetur ab inferioribus deferri superioribus, secundùm hanc ipsam rationem, quę ab eminentioribus videtur. Iustum autem hoc, quod pro operis merito vnicuique retribuitur. Et in illo quidem, ab aliorũ optimo quoque indicatur obsequium: in hoc verò, tam boni quàm mali designatur retributio.

Sanctum & iustum, differunt.

INTERROGATIO.

Quomodò dat quis sanctum canibus, & mittit margaritas ante porcos? aut quomodò accidit illud, quod additur, Nè fortè conculcent eas pedibus: & conuersi, disrumpant nos?

Matt. 7.

RESPONSIO.

Manifestè nobis Apostolus tradidit ex his, quæ aduersùs Iudęos dicit: Qui in lege gloriaris, per pręuaricationem legis Deum inhonoras? Iniuriam ergò hanc, quam per præuaricationem verbo Dei inferre dicuntur hi, de quibus sermo est: prohibet hîc, & abdicat Dominus. Et quia euenit vt infideles, & non credẽtes, quum vident nos præuaricari mandata, contemptum habeant religionis & doctrinæ Domini: & ex ipsis arguunt nos, quę sunt scripta in lege nostra: ac velut rumpant, & efficiant & exprobrent, confutantes tanquàm legis nostrę transgressores.

Rom. 2. Religio cõtemnitur propter peccata fideliũ.

INTERROGATIO.

Quomodò aliquandò quidem Dominus prohibet sacculum vel peram in via: aliquandò dicit, Sed nunc qui habet sacculũ, tollat similiter & peram: & qui non habet gladium, vendat tunicam, & emat gladium?

Lucæ 10. Lucæ 22.

RESPONSIO.

Hoc explanauit ipse Dominus, dicens: Quia oportet adhuc compleri in me, quod dictum est: Quia cum iniquis deputatus sum. Deniquè, postq̃ completa est prophetia, de gladio ait ad Petrum: Conuerte gladium tuum in locum suum. Omnes qui acceperint gladium, gladio peribunt. ità vt non videatur præceptum esse, quod dicitur: Nũc qui habet sacculum, tollat similiter & peram: sed potiùs prophetia prædicentis Domini, quia futurum erat, vt Apostoli obliti gratiæ Domini & legis eius assumerent. Quod autem videtur quasi imperatiuo modo dici, pro positiuo accipitur: hæc verbi figura, in scripturis propheticis satis frequenter inuenitur, sicut est illud: Fiant filij eius orphani, & diabolus stet à dextris eius: & multa similia.

Lucæ 22. Esa. 53. Matth. 26. Modus loquendi propheticus. Psal. 108.

INTERROGATIO.

Matt. 6. Quid est, Panem substantiuum da nobis hodiè, quod in oratione Dominica iubemur dicere?

RESPONSIO.

Quum operantes manibus, memores sumus Domini, dicentis: Nolite soliciti esse animæ vestræ, quid manducetis, aut quid bibatis. & Apostolo præcipiente, Operamini, vt habeatis vndè possitis præstare necessitatem patienti. id est, quum non ad proprios vsus, sed pro mandato Domini operamur: quoniã dignus est operarius mercede sua: tunc substantiuum panem, id est, qui vitam quotidianam substantiæ cõfert, à Domino poscimus, & non à nobis p̃sumimus: sed vt necessitati, inquantùm sufficiat, satisfaciat: & agnoscamus eum, qui sufficientiam præstat.

Lucæ 12. Ephe. 4. Lucæ 10. Panem nostrũ da nobis, quid sit.

De accessu ad sorores. Cap. 83.

INTERROGATIO.

SI omni volenti accedere ad sorores, oportet indulgere, an certis qbusq; personis & temporibus? vel quomodò videndæ sunt sorores?

RESPONSIO.

De his superiùs iam sufficienter diximus: quia nec vir ad virum accedere vtcunq; sine causa, ex arbitrio suo vel potestate, debet: sed cum omni obseruatione, probante eo qui præest, id est, vt vel prosit quis, & quem vidit quòd proficiat ex eo: quãto magìs erga mulieres id obseruari conuenit maiori cautela? Si quis ergò meminit Domini, dicentis: Quia de omni sermone ocioso reddetis rationem in die iudicij: timebit in omni negocio hanc sententiam. Acquiescendum est enim & sancto Apostolo, dicenti: Siue manducetis, siue bibatis, siue aliquid aliud faciatis, omnia cum gloria Dei facite. Et iterùm: Omnia ad ædificationem fiant. Nihil ergò ociosè vel inutiliter agendum est: sed certus quis, & certo tempore, & certo in loco: & certis personis vel apparére, vel loqui debet: vt excludatur omnis nefanda suspicio, & seruemus nos sine offensione etiam apud omnes, & ad ædificationem fidei vnicuique apparére. Sed certè solus ad solam suã accedere, nulla religionis ratio permittit. Melius est enim duo, quàm vnus: simul enim & fidelius est, & tutiùs res geritur. Etenim væ soli: quia si ceciderit, non est qui erigat eum.

Magna cautela & districtio cõuersationis mutuæ. Matt. 12. 1. Cor. 14. 1. Cor. 14. Nihil agendum sine causa. 2. Tim. 5. Nota de cõuersatione ad mulieres dignam rationem. Eccle. 4.

De his, qui sæpiùs correpti, non emendantur. Cap. 84.

INTERROGATIO.

SI quis habet aliquod vitium, quod corrigi non potest: & frequẽter notatus, in peius proficit, si expedit illum intermitti?

RESPONSIO.

Et de hoc alibì iam diximus, quia oportet peccantes corripere patiẽter, secundùm eum, quem suprà diximus, modum à Domino propositum. Quod si non sufficit ei ad emendationem, sicur illis de Corintho, obiurgatio hęc quæ fitã pluribus: gentilis de reliquo & publicanus haberi debet, qui eiusmodi est. Quia ei parcere, quem Dominus condemnauit, nulli tutum est: maximè quum Dominus dicat, quia expedit vnicuiq;, vt vnum oculũ, aut vnam manũ, aut vnũ pedẽ perdat, & ità intret in regnũ: q̃ dum parcit vni ex his membris, torũ corpus mittatur in gehẽnam ignis, vbi est fletus & stridor dentiũ. Sed & Apostolus de his ipsis testatur, dicẽs: quia modicum fermentum totam massam corrumpit.

Matt. 18. 2. Cor. 2. Matth. 18. Singularis expositio eius, quod dicitur, Expedit tibi vno oculo &c. Galat. 5.

INTERROGATIO.

Si quis contristatur, q̃ ei nõ permittitur facere id, quod non potest aptè & rectè facere, si debemus ei permittere?

INTERROGATIO.

Et de his quidem iam dictum est in mul-

Nihil pro propria voluntate agendum. multis: quia propria voluntate nulli quicquam permittendum est, sed iudicio & probatione multorum, vel horum qui præsunt. Qui autem non obtemperat, hic sententiam præsumpti & contradicentis excipiat.

De portandis inuicèm infirmitatibus. Cap. 85.

INTERROGATIO.

Quomodò debent fratres infirmitates infirmorum portare?

RESPONSIO.

Portare infirmitates, quid sit. Esa. 53. Portare, est tolerare & curare, secundùm quod scriptum est: Ipse infirmitates nostras tulit, & ægritudines nostras portauit. Non quòd ipse in semetipsum susciperet infirmitates: sed quòd abstulit eas ab his, quibus erant, & curauit eos. Ità ergò in hoc, pœnitentia interueniente, curabuntur infirmiores ex constantia & integritate fortiorum: qui dicũtur portare, id est, exportare & auferre infirmitatẽ eorum, qui inualidi sunt.

INTERROGATIO.

Galat. 6. Quid est, Inuicèm onera vestra portate? & quam legem Christi adimplebimus, hoc facientes?

RESPONSIO.

Hoc est, quod superiùs explanauimus. Grauius enim sunt onera & peccata, quæ trahunt animam in profundum inferni: quæ à nobis inuicèm auferimus & portam⁹, id est, exportamus, ad confessionem prouocando eos qui peccant. Portare proprie. Portare autem pro auferre, & exportare, cõsuetudo est & ritu prouincialiũ dici, sicut & ego ipse audisse me memini. Legem autem Christi replere, illius qui dixit: Non veni vocare iustos, sed peccatores ad pœnitentiam. Lucæ 5. Matt. 9.

De tentationibus, in quibus orandum est. Cap. 86.

INTERROGATIO.

Matt. 26. Domino dicẽte nobis orandũ esse, vt nè intremus in tentationem: si oportet nos orare, nè accedant nobis dolores corporales: vel si inciderimus in eos, quomodò oportet fieri?

RESPONSIO.

Non distinxit tentationum qualitatem, sed generaliter præcepit orandum esse, nè intremus in tẽtationem. Si verò inciderimus, vt det nobis exitũ euadẽdi: & vt sustinere possim⁹, à Domino posci oportet, vt possimus implere quod dictum est: Quia qui perseuera- Matt. 10. & 24. uerit vsque in finem, hic saluus erit.

INTERROGATIO.

Matth. 5. Quis est aduersarius noster? & quomodo ei consentire debemus, dum sumus in via?

RESPONSIO.

Aduersarius, cui consentiendum est, quis sit. Tunc specialiter Dominus eum, qui aufert à nobis aliquid, vel auferre conatur, aduersariũ nominauit. Consentimus autem, si seruemus præceptũ Domini, dicentis: Si quis autem volu- Ibidem. erit tecum contendere in iudicio, & tunicam tuam tollere, dimitte ei & palliũ: quod & in omnibus obseruari oportet.

De diffinitione in agendis, & si semèl statuta, impleri debent. Cap. 87.

INTERROGATIO.

Ioann. 6. Si bonum est, statuere ad certũ tempus, verbi causa, abstinere se à tali cibo, vel à tali potu, Domino dicẽte: Nõ vt faciam voluntatem meam, sed eius, qui me misit, patris?

RESPONSIO.

Psal. 118. Omnis huiuscemodi diffinitio congrua. quod sciens Dauid, dicebat: Iuraui, & statui custodire iudicia iustitiæ tuæ, non meæ voluntatis.

INTERROGATIO.

Si quis voluntate peccauerit, condemnatur? an ille, qui per ignorantiam & veritatẽ fuerit aliquid locutus?

RESPONSIO.

Iudiciũ Domini in his, qui per ignorantiam peccãt, manifestum est, quum dicit: Qui nescit, & nõ fecit: dignè pla- Lucæ 12. gis vapulabit paucis. Vbiq; tamen, di- Pœnitentiæ commẽdatio. gna gesta pœnitentia, spem præsumat.

INTERROGATIO.

Si quis cogitauerit tantùm facere, & non fecerit: si & ipse mendax iudicandus est?

RESPONSIO.

Violator boni propositi. Si secundùm mandatum est, quod cogitauit vt faceret, nõ solùm vt mendax, sed vt cõtemptor, à Domino condemnatur.

INTERROGATIO.

Si quis præuentus fuerit, vt diffiniat agere aliquid eorum, quæ non placent Deo, quòd oportet magìs irritum reuocare, quod malè fuerat diffinitum: an timore eo, nè mendax sit, implere peccatum?

RESPONSIO.

1. Cor. 3. Quum dicat Apostolus, Nunquid ex nobisipsis idonei sumus cogitare aliquid, quasi ex nobis? Et Dominus ni-

(Ioann. 5.) hilominùs: Quia nō possum à meipso (Ioann. 14.) facere quicquam. Et iterū: Verba quæ ego loquor vobis, à meipso non loquor. (Ioann. 6.) Et in alio loco: Descendi de cælo, non vt faciam voluntatem meam, sed eius, qui misit me, patris. (Doctrina optima, si oporteat adimplere, malè quæ statuimus.) Pœnitentiam debet agere primū: quia aliquid temerè diffiniuit, quodcunque fuerit quod diffinitum est: ne ipsa quidē bona, propria authoritate facere oportet: multò autem magìs ea, quæ non placent Deo, statuere non licet. Quia oportet irrita reuocare, quæcunq; ex præsumptione contra mandatum Dei statuūtur. Manifestè ostēditur in Apostolo Petro, qui temerè quidem statuerat, & dixerat: (Ioann. 13.) Non lauabis mihi pedes in æternum. Audiuit autē à Domino diffinita sententia: (Ibidēm.) Quia si non lauero tibi pedes, non habebis partē mecum. Statìm verò mutauit diffinitionē suam, & ait: (Ibidēm.) Domine, non tantùm pedes meos, sed & manus & caput.

De rerum distributione & dispensatione. Cap. 88.

INTERROGATIO.

Si is cui commissa est dispensatio eorum, quæ Domino offerūtur, necessitatem habet implere mandatum illud, quod dicit: (Lucæ 6. Matt. 5.) Omni petenti te da: & eum qui vult mutuum à te sumere, non auertes?

RESPONSIO.

Hoc quod dictum est, Omni petenti da: & volentem mutuari abs te, nō auertes: quasi tētationis habet locum: sicut ex consequentibus demōstratur. Propter malos enim præceptum est nō principaliter, sed quod in necessitate fieri debeat. Principale enim præceptū Domini est: (Matt. 19.) Vende omnia bona tua, & da pauperibus. Et iterùm: (Lucæ 12.) Vendite bona vestra, & facite misericordiā. Quod ergò alijs delegatū est vel deputatum in alios deferri, nō est absque discrimine, Domino dicente: (Matt. 15.) Quia non sum missus, nisi ad oues pditas domus Israel: & quia non est bonum sumere panem filiorum, & mittere canibus. Sed & de teipso debes iudicare quod iustum est.

INTERROGATIO.

Quòd si frater nihil habens propriū, petat ab aliquo hoc ipsum quod vestitus est: quid debet facere, maximè si nudus est ille qui petit?

RESPONSIO.

Sine nudus, siue malus, id est, siue necessitatem patitur, siue fallit, siue quid aliud est: semèl dictum est, quia dare vel accipere non est omnium: sed solius illius, cui commissum est istud officium. (Neque opus pietatis pro pria authoritate debet monachus attentare.) Qui vtiquè cum omni prouidentia & cautela huiuscemodi dispensationē debet implere, vt possit vnusquisque in eo quod vocatus est, permanere. (1. Cor. 7.)

De fide sine charitate quomodò habeatur, & de quibusdam alijs breuiter. Cap. 89.

INTERROGATIO.

Quomodò potest quis sine charitate tātam fidē habere, vt montes transferat, aut substātiam suam diuidat, & corpus suum tradat vt ardeat? (1. Cor. 13.)

RESPONSIO.

Si memores sumus Domini, dicētis: (Matt. 23.) Faciunt enim omnia, vt videantur ab hominibus: sed & illud illis dicentibus quid respondit: Domine, nónne in nomine tuo dæmonia eiecimus, & in tuo nomine virtutes multas fecimus, cùm ait ad eos: (Matt. 7.) Nescio vos vndè sitis. Non quia mentiti sunt, sed quia Dei gratia abusi sunt ad ꝓprias voluntates: quod vtiq; alienum est à charitate Dei. Si ergò horum meminerimus, facilè aduertimus quæ dicta sunt. (Quarè dona Dei etiam indigni accipiant.) Quòd autē gratiam Dei vel donum etiam indigni accipiant, non est nouum aut mirum. Deus enim & in tempore hoc benignitatis & patientiæ, etiam solem oriri iubet super bonos & malos. (Matth. 5.) Interdùm autem etiam ad profectum eorum, qui adhuc infideles sunt, & gloria eius multiplicatur, secundùm quod dicit Apostolus: (Phil. 1.) Quia quidam per inuidiam & contentionem, quidam autem propter bonam voluntatem Christum annunciant: & addidit, dicens: (Ibidēm.) Veruntamen omninò siue occasione, siue voluntate Christus annuncietur, in hoc ego gaudeo.

INTERROGATIO.

Quis dicitur abscondere talentum, (Matt. 25.) & propterea condemnatur?

RESPONSIO.

Quicunq; gratiā Dei detinet, & assumit in suis vsibus, & non ad eorum vtilitatem: (Quis dicatur talentū abscondere.) iste tanquàm de occultati talenti crimine condemnatur.

INTERROGATIO.

Quid est immūditia & impudicitia?

RESPONSIO.

Immunditia quid est, lex ostendit. Hoc enim nominis vsus super his, qui inuiti naturalem necessitatem vtebantur, sicut homines pati consueuerunt. Impudicitia verò mihi videtur esse, quũ quis naturalem libidinis motum, impudentiùs & inuerecundiùs concitat & inuitat.

Immũditia & impudicitia differunt.

De furore & indignatione, & de bono affectu corripiendi. Cap. 90.

INTERROGATIO.

QVid est proprium furoris? & quid est proprium indignationis iustæ? & quomodò aliquoties quasi ab indignatione incipientes, inuenimur decidere in furorem?

RESPONSIO.

Furoris quidem proprium est, incitatio animæ, mala meditantis aduersùm eum, qui se concitat & irritat. Indignationis verò iustæ est, peccantem corripere, eo affectu vel proposito, quo auertimus à peccatis, & quòd displicet nobis, quod nõ rectè gestum est. Quòd autem interdùm à bono incipiens anima, decidit in malum, nihil mirum est. multa etenim inuenies huiusce modi, propter quod reminiscere sanctæ scripturæ, dicentis: Iuxta iter scandalum posuerunt mihi. Et iterùm: Nisi enim quis legitimè certauerit, non coronabitur. Et ideò in omnibus obseruãda est rerum varietas, mens, vita, tempus, & ordo: quia ex aliqua horum causa accidit, vt, quod videtur bonum, id inueniatur malum.

Indignatio iusta.

Psal. 139.
2.Tim. 2.

Magna obseruãtia in nostris actibus adhibenda.

INTERROGATIO.

Ex quibus fructibus probari debet is, qui ex affectu arguit fratrẽ peccantem?

RESPONSIO.

Primò omnium, ex eo quod præcipuum est, si cum misericordia rem gerit: & est in eo id quod dicit Apostolus: Quia si patitur vnum membrum, compatiuntur oĩa membra. Vel illud: Quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis scandalizatur, & ego nõ vror? Tum deindè, si in omni peccato similiter affligitur & contristatur erga oẽs qui peccant. Vel si in se delinquat aliquis, vel in alium, similiter contristatur & luget: & si arguẽs, obseruabit illam regulam, quam Dominus posuit: id est, vt vel inter se, vel ipsum solum, vel in alio vno aut duobus adhibendis. Super omnia autem si obseruat quod dixit Apostolus, hoc est, cum omni patientia.

Signa bono affectu corripientis.

1.Cor. 12.
2.Cor. 11.

Nota pulchrũ de affectu corripientis.

Matt. 18.
2.Tim. 4.

INTERROGATIO.

Si oportet, qui ingrediuntur ad fratres, statim artificia discere?

RESPONSIO.

Qui præest, probet.

INTERROGATIO.

Si quis non ex desiderio corrigendi fratres, arguat eum qui delinquit, sed sua vitia explendi gratia: quomodò oportet & hunc corrigi, si post multam commonitionem in eisdem permanet?

Mala quępiam corripiendi occasio.

RESPONSIO.

Iste velut suis commodis prospiciẽs, & primatus desiderãs, notetur: & emendationis ei modus ex institutionum disciplinis intimetur. Quòd si permanserit in obstinatione, manifesta est eorũ sententia, qui non pœnitẽt pro delicto.

INTERROGATIO.

Qualibus correptionibus vti oportet inter fratres, ad emendationem eorum qui delinquunt?

RESPONSIO.

Hoc sit in iudicio positum eorum qui pꝛ̃sunt, vel quanto tempore, vel quali modo corrigi debeat: quia & ætas, & eruditio multam facit differentiam.

Aetatis habenda est ratio in correctione.

De occasionibus, quibus ex nobis ad nos decipiendos abutitur inimicus. Cap. 91.

INTERROGATIO.

SI in omni peccato suo secundùm cogitationem, siue secundùm verbum, siue secundùm actũ, satan in causa conueniat dici?

RESPONSIO.

Generaliter arbitror, quòd satan ipse per seipsum causa peccati existere nulli potest: sed motib⁹ animi nostri, siue naturalibus, siue etiã ex vitio cõceptis, abutitur ad voluntatẽ malitiæ suæ: & nostris motibus nos, si fortè nõ vigilamus, tradit in hoc, quod ipsi gratũ est, id est, in peccatũ. Naturalibus ergò motibus nostris abutitur: sicut illud, quod in Dño facere conatus est, quũ sensisset eũ esurire, & ait ad eũ: Si filius Dei es, dic vt lapides isti panes fiãt. Motibus aũt ex vitio cõquisitis abutitur, sicut fecit in Iudam: quoniam quem cupidum vidit, & auaritiæ morbo ægrotantem, abusus hoc vitio, vsque ad proditionis Domini ruinam, ob triginta argenteorum lucrum eum pertraxit. Quia autem mala ex nobis oriuntur, manifestẽ ostẽdit

Nihil in nobis ea se potest inimicus.

Matt. 4.

Luc. 22.

Malum ex nobis orit.

Matt. 15. Dominus, dicens: Quia de corde malo procedunt cogitationes malæ, & reliqua. Hoc autem accidit his, qui per negligentiam inculta & squalentia naturalium in se bonorũ semina relinquũt: sicut ait Salomon: Quia sicut agricultura, irà vir insipiens: & sicut vinea, irà homo cui deest prudentia: & sic relinquens eam fiet deserta, & ascendent in ea spinæ, & erit derelicta. Huic ergò animæ, quæ ex huiuscemodi negligentia squaluerit, & in desertum venerit, consequens est suscipere illam sententiam, quæ dicit: Spinæ & tribuli orientur in ea, & pati illud, quod scriptum est: Expectaui vt faceret vuas, & fecit labruscas. De qua dixit: Plantaui vineam forerh. Et tunc meritò dicitur ad eam, quod dictum est per seruũ Domini Hieremiam, à Domino dicente: Ego plantaui te vineam fructiferam totam veracem: quomodò conuersa es in amaritudinem vitis alienæ?

Prou. 24. — Negligentiæ malum. — Gene. 3. — Esa. 5. — Hiere. 2.

De his, qui de secularibus negocijs ad conuersionem veniunt.

Cap. 92.

INTERROGATIO.

SI quis relinquens fiscalia debita, ingreret ad fratres, & parentes eius pro ipso exigantur & tribulentur: si non afferr hoc culpam aliquam vel his qui eum susceperunt, vel ipsi illi qui ità gerit?

RESPONSIO.

Dominus noster Iesus Christus his, qui eum interrogauerunt, si licet censum dari Cæsari, aut non: Ostendite, inquit, mihi numisma censûs. Cuius imaginem habet & subscriptionem? Quum autem dixissent, quia Cæsaris: respõdit, dicens: Reddite ergò, quæ sunt Cæsaris, Cęsari: & quę sunt Dei, Deo. Ex hoc manifestè docemur, quia hi obnoxij sunt tributis Cæsaris, apud quos inuenitur census Cæsaris & imago. Si quis talc, etiam iustè veniens ad fratres, secum detulit, obnoxius est ad soluendum debitum. Si verò, omnibus derelictis in manibus propinquorum, abscessit: nullus vel ipsi, vel fratribus scrupulus debet existere.

Matt. 22. — Qui sint tributis obnoxij. — Notãda descisio, quando conuer. sus ad religionem, teneatur ad debita se culi.

De modo, quem seruare debet is qui præest, cum sororibus, & maximè circa confessionem.

Cap. 93.

INTERROGATIO.

SI oportet eum qui pręest, ei, quæ sororibus præest, loqui aliquid, quod ad ædificationem fidei pertineat, virginibus?

RESPONSIO.

Et quomodò seruabit præceptum illud Apostoli, dicẽtis: Omnia vestra honestè & secundùm ordinem fiant? 1. Cor. 14.

INTERROGATIO.

Si conuenict cum qui præest, cum ea quæ sororibus præest, frequenter loqui: & maximè, si aliqui de fratribus pro hoc læduntur?

RESPONSIO.

Apostolo dicẽte: Vt quid enim libertas mea iudicatur ab alia cõscientia? & bonum est imitari eum, dicẽtem: Quia non vsus sum potestate mea, nè offendiculum aliquod darem in Euangelio Christi. Et quantùm fieri potest, rariùs videndæ sunt, & breuiùs est sermocinatio facienda. 1. Cor. 10. — 1. Cor. 9. — Nota, quibus sanctimoniales curæ sunt.

INTERROGATIO.

Si oportet, cùm soror aliqua confitetur quodcunque delictum suum presbytero, etiã matrem monasterij adesse?

RESPONSIO.

Honestius mihi videtur esse & religiosius, vt per seniorem matrem presbyter, si quid illud videtur, sibi statuat: & modum & tempus pœnitentiæ imponat ad emendationem eius, quã corrigi desiderat à peccato.

INTERROGATIO.

Si oportet gesta turpia cõfitenti vel obscœna inuerecundiùs annunciare omnibus, aut certis quibuslibet à quibuscunque?

RESPONSIO.

Confessio peccatorum hanc habet rationem, quam habet vulnus aliquod corporis vel passio, quæ medico demõstranda est. Si ergò non omnibus quis vitia vel vulnera corporis sui reuelat, nec quibuslibet, sed his tantummodò, qui summæ peritiæ & testimonium habent, & curę ac medelæ disciplinam: ità confessio peccatorum fieri debet apud eos tantummodò, qui curare hæc præualent & emendare, secundùm quod scriptum est: Vos qui fortiores estis, infirmitatem infirmorũ portate: hoc est, auferte & exportate per curationem. Egregia similitudo de modo cõfessionis. — Cõfessio ab omnibus est facitẽda. — Galat. 6.

INTERROGATIO.

Si ignorante matre seniore, presbyter præcipiat aliquid fieri sororibus, nun-

nunquid rectè indignatur maret senior?

RESPONSIO.

Etiam rectè, cui dubium? quoniam ille malè agit.

De impedimentis, quæ nobis potest dæmon inferre. Cap. 94.

INTERROGATIO.

SI potest impedire propositum sancti hominis satanas, quia scriptum est: Ego quidem Paulus semèl & bìs, sed impediuit me satanas? 1. Thess. 2.

RESPONSIO.

Eorum quæ in Domino geruntur, quædam quidem proposito & iudicio animi efficiuntur: quædam etiam per corpus adimplentur, id est, vel labore, vel patientia corporis. Quæcunque igitur in animæ proposito consistunt, hæc impedire nullo modo potest satanas. Ea verò, quæ etiam ministerio corporis implentur, frequenter (permissione tamen Dei) impediri possunt, ad probationem eius qui impeditur: vt appareat, si à bono proposito nequaquàm per huiuscemodi impedimenta mutatur. Sicut hi qui supra petram seminati dicuntur, quòd præsentes quidem audientes verbum cum gaudio susceperunt: facta autem tribulatione vel persecutione, cõtinuò recesserunt. Sed certè si permanerent in bonis, maioribus præmijs digni sunt, quasi qui in certamine vicerint, sicut & ipse Apostolus, quum frequenter proposuisset Romã proficisci, & prohibitum se fateretur, tamen non recessit à proposito: vsquequò, quod proposuerat, expleret. Sed & vt patientiam habeant, sicut & sanctus Iob, qui tanta à diabolo passus est, & cogente loqui aliquid impiè aduersùs Deum, in nullo penitùs, ne in sermone quidem, regulam pietatis excessit: quo minùs sentiret contraria de Deo, sicut scriptum est: Quia in his omnibus non peccauit Iob labijs suis, neque stultum aliquid contra Deum locutus est.

[Margin: Bona, diuersimodè adimplent. — Quarè in bonis operibus quandoquè sancti impediantur. — Lucæ 8. — Rom. 1. — Alia ratio — tentationis sanctorum. — Iob 1.]

De bona stultitia in hoc seculo. Cap. 95.

INTERROGATIO.

QVomodò fit animus in præsenti seculo stultus?

RESPONSIO.

Si timeat sententiam Domini, dicentis: Væ qui prudentes sunt apud semetipsos, & in cõspectu suo sapiẽtes. Et imitetur eum qui dixit: Vt iumentum factus sum apud te, & ego semper tecum. Et omnem arrogantiam prudentiæ abijciens, non priùs credat sensibus suis inesse aliquid boni, quàm mandato Dei illuminetur: & intelligat quid est quod placeat Deo, siue in opere, siue in verbo, siue in cogitatione, secũdùm quod Apostolus dixit: Confidentiam autem talem habemus in Christo ad Deum: non quia à nobis idonei sumus cogitare aliquid à nobis, quasi à nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est. Cui est honor & gloria in secula seculorum. Amen.

[Margin: Esa. 5. — Psal. 72. — Aurea doctrina. — 2. Cor. 3.]

EXPLICIVNT INSTITVTA monachorum sancti Basilij Cæsareensis Episcopi.

Hæc sunt, quæ à Rufino translata inueniuntur: vel potiùs, quæ nobis in præsentiarùm, huic operi inserenda, occurrere potuerunt.

Sub regula sancti Basilij militant omnes monachi Orientales siue Græci. In Occidente etiam sub ipsa fuisse dicuntur Carmelitæ, & quidam, Armenij nuncupati: qui modò alij sub alijs constitutionibus, alij sub regula beati Augustini degere affirmantur.

INCIPIT EPISTOLA SANCTI BASILII EPISCOPI DE FORMA HONESTAE VITAE.

BAsilius Gregorio salutem. Agnoui literas tuas, vt hi, qui amicorũ filios ex ingenita, quam præ se ferunt, parentum similatione solent recognoscere. Nam quòd ais, situm quemlibet loci atque apparatum minus habere momẽti, quàm vt possit animum tuum ad nobiscum conueniendum illicere, priusquàm de modo & more nostro atque instituto vitæ aliquid addiscas: fuit ea profectò tua tuæque mentis altitudine digna cogitatio, quæ cuncta simul præsentia, ad eam beatitudinem, quæ nobis in promissione seruatur, comparata, nihil æstimat. Ego verò, quæ quidem

dem ipſe in hac ſolitudinis extremitate die noctuque degens facio, quo minùs ſcribam, verecundia detineor. Nam reliqui equidem vrbanam commorationem, vt innumerabilium malorum cauſam, meipſum verò necdùm relinquere potui. Sed eis ſimilis ſum, qui in mari præ nauigationis imperitia hærent ſemper & fluctuant, & pereuntibus ſimilimi ſunt: qui nauis indignantur magnitudini, tanquàm ingentes illos motus excitauerit: atq; ſe indè vel ad lembum vel ad cymbam transferentes, vbiquè titubãt, hærent, nauſeant. Conſequitur enim illos vbiquè formido atq; bilis. Tale quiddam & nos patimur, quippe vitia perturbationesq; familiares circunferẽtes, in eiſdem vbiquè turbis atq; tumultibus ſumus. Itaq; parùm ex iſta ſolitudine profecimus. Ea tamen, quæ ad eius cõſequenda veſtigia, qui nos ad ſalutem inſtruxit, facienda erant, (Si quis enim, inquit, vult poſt me venire, abneget ſemetipſum, & ſequatur me) fere iſta ſunt. Enitendũ in primis atque inſiſtendum, vt animi quies habeatur. Vt enim oculus, qui iugiter circumagitur, & nũc quidem ad tranſuerſa porrigitur, nunc verò ad ſuperiora atque inferiora conuertitur, quod ſubiectum eſt, certiùs intueri nõ valet: ſed affigendus obtutus eſt ei quod cernere cupis, ſi planè atque penitùs inſpicere curas: Ità mentem quoquè hominis mille curis ſeculi attractam atque diſtentam, impoſſibile eſt certiùs intueri veritatem. Cæterùm eum, qui necdùm vinculis coniugalibus obſtrictus eſt, concupiſcentiæ feruentes & effrenati motus, amoresque quidam inſani turpesq; ſolicitant. At eum, qui iam vxori coniunctus eſt, alius quidam curarum tumultus excipit. Si deſint liberi, deſiderium ſuum commouent. Sin verò illi habeantur, vrgent educandorũ curæ, vxoris ſtudia, domûs diligentia, familiæ regimen, tabularũ diſpendia, aduersùs vicinos terrores per nefas quæſiti, iudiciorum concertationes, mercaturæ pericula, agriculturæ labores. Ac nè multa: dies quoquè proprias animę offundit tenebras, noctesq; prætereà, diurnas aſſumentes curas, eiſdem imaginibus decipiunt mentem. Verùm enim horum omnium fuga vna eſt, ſi quis ſeculum dereliquerit. Mundum verò relinquere ritè eſt, non extra illum corporaliter fieri, ſed animũ à corporis communione & cõmiſeratione ſeiungere, fieriq; ſine domo, ſine ciuitate, ſine ſodalitijs, ſine prædijs & villis, ſine re propria, ſine negocijs, ſine ſubſtantijs, ſine commercijs, imperitum humanarum doctrinarum, paratumq; corde ſuſcipere diuini magiſterij formas. Porrò cordis præparatio eſt, doctrinas omnes, quæ illud vitioſa ex cõſuetudine priùs occupauerãt, penitùs dediſcere. Vt enim ſcribere in cera nemo poteſt, niſi priùs inditas figuras ante deleuerit: ità ne animæ quidem diuini magiſterij formas imprimere quiſque poterit, niſi eas, quibus ea ex conſuetudine fuerat imbuta, ex ea priùs extirpare ſtuduerit. Maximam igitur ad hęc aſſequendum commoditatem nobis ſolitudo largitur, commitigans atque conſopiens vitia nobis infeſta, tum ocium aptiſſimum rationi tribuẽs ea penitùs ex animo reſcindendi. Sicut enim feræ beluæ, ſi priùs leniter demulceantur, facilè vincuntur: ità concupiſcentiæ, & iracundiæ, & timores, & triſtitiæ, venenata mala animi, ſi fuerint delinita per quietem, neq; iugi irritatione excitata in ferociã, faciliùs rationis virtute ſuperantur. Erit igitur locus eiuſmodi, qualis & noſter eſt, omni hominũ admixtione ſegregatus: nè à quoquam extraneo exercitationis interrumpatur aſſiduitas. Pietatis autem exercitatio diuinis cogitationibus enutrit animam. Quid igitur beatius atque felicius, quàm angelorum choros in terris imitari? Mox quidẽ erumpẽte luce ad orationis ſtudium occurrere, hymniſq; & canticis honorare creatorem? Tum verò clariùs ſole radiante, conuerſum ad opera, vbiquè oratione comitante, hymnis quoquè tanquàm ſale condire miniſteria? lætum quippe & ſerenum ſtatum animi ſolatia hymnorũ largiuntur. Initium itaque mundationis animi, quies eſt atq; ſilentium: cùm neque lingua loquitur humana, neque oculi colores ſpecioſos corporumque concinnitates circunſpiciunt, neq; auris rigorem animi ſoluit audiendis canticis ad voluptatem factis, vel verbis ſcurrarum ac ridiculorum hominum, quod vnum omnium maximè ſolet animi robur exóluere. Mens enim, quæ nec ad exteriora diffunditur, nec rursùs ad ſeculum per ſenſus attrahitur, redit quidem ad ſeipſam: per ſeipſam verò conſcendit ad Dei ſpeculationem, ac ipſius interiùs exteriusque illuſtrata pulchritudine, naturam quoque ipſam obliuiſcitur: cùm neque ad alimentorum curam, neque ad indumentorum ſolicitudinem attrahitur: ſed ocium à curis omnibus terrenis ac fragilibus agens, omne ſtudium ſuum, cunctamq; operam, ad conquirenda ſempiterna bona confert, ſolicita quonammodo aſſequatur pudicitiam & fortitudinem, iuſtitiam quoquè atque ſapientiam, virtuteſq; reliquas: quæque his velut principalibus ſubdiſtinctæ, conuenientiſſimè ſingula vitæ officia implere ſuggerunt homini ſolerti atque ſtudioſo. Maxima verò inueniendi officij via eſt, perpetua diuinarum ſcripturarum meditatio. Deniquè in his geſtorum inſignium inueniuntur præclara monumenta, vitæque beatiſſimorum hominum conſcriptæ traduntur: quæ velut imagines quædam animatæ cæleſtis conuerſationis, propoſitæ ſunt ad imitandum. Itaque in quo ſe quiſque minus habere perſenſerit, illi perſeue-

seueranter incumbere, tanquàm ex communi quadam taberna medicinæ aptissimum
languori suo reperiet medicamentum. Et is quidem, qui amans fuerit pudicitiæ atque
studiosus, sancti Ioseph historiam iugiter reuoluens, ab ipso castitatis actus insignes Gene. 39.
edocebitur: quum illum non tantùm voluptatibus non indulsisse, verùm virtuti in-
tentissimè studuisse, compererit. Fortitudine quoquè atque tolerantia imbuetur à
Iob, qui, quum sibi prior omnis vita prioresque copiæ in contrarium decidissent, es-
setque in momento temporis effectus pauper ex diuite, orbatusque qui antè liberis fue- Iob 1.
rat ornatus: non modò idem perseuerauit, qui anteà fuerat, rigidum vbiquè & infle-
xum seruans animi robur: verùm ne amicis quidem, qui ad consolandum venerant, Iob 2.
insultantibus & impetum in illum facientibus, atque dolores eius cumulantibus, iri-
tatus est. Rursùs prospiciens quispiam, quonam modo mitis idemque magnanimis fi-
at, vt ira quidem aduersùs peccatum, modestia verò ad homines vtatur: inueniet Da-
uid fortissimum illum quidem, rebusque in bello fortiter gestis illustrem: mitem ve-
rò atque immobilem in referendo inimicis talionem. Eiusmodi quoquè Moyses ille
fuisse perhibetur, qui furore quidem ingenti aduersùs eos, qui in Deum peccauerunt,
concitatus est: clementi tamen atque tranquillo animo conuicia in se ac maledicta sus-
tinuit. Prorsùs autem, vt pictores industrij, quum ex imaginibus imagines ad vnguem
(vt dicitur) exprimere nituntur, frequenter ad exemplar adspiciunt, lineamenta ex il-
lo omnia ad suam artem summoperè transferre molientes: ità ei, qui se cupit esse
omnibus partibus virtutis ornatum atque perfectum, tanquàm ad statuas quasdam
animatas ac mobiles, iugiter in sanctorum vitas & mores intendendum est, illorumque
probos actus sibi consciscendum per imitationis studium. Oratio præterea, lectioni
succedens, paratiorem ac vegetiorem animum assumit, insigni quadam in Deum affe-
ctione commotum. Porrò illa erit optima oratio, quæ certam fixamque Dei conside-
rationem animæ imprimit. Hæcque Dei inhabitatio esse dicitur, assidua memoria
Deum in semetipso suscipere atque complecti. Ità efficimur templum Dei, quum nec
terrenis curis assiduitas diuinæ recordationis intercipitur, neque rursùs repentinis
atque insperatis animi perturbationibus exagitatur. Cæterùm is, qui Dei amicitia & fa-
miliaritate dignatur, omnia prorsùs effugiens, ad Deum solum proficiscitur: passio-
nes omnes, quæ se ad intemperantiam hortantur, à se penitùs abigens, eiusque studijs
maximè incumbens, quæ ad virtutem ducunt. Danda quoquè in primis opera
omnisque adhibenda ratio circa sermonis ac locutionis vsum, vt is non sit imperitus.
Verùm interrogandum quidem absque contentionis studio, respondendum verò sine
iactantiæ vitio: non illi interloquendo, qui vtile aliquid dixerit: neque ostentandi
studio nostra ingerere cupiendo. Itaque dicendi atque audiendi norma statuenda:
discendum prætereà sine rubore verecundiæ, docendumque sine inuidia. Neque verò,
si quid fortè ab alio didicimus, occultandum, vt faciunt prauæ & ineptæ mulieres,
quæ notha subijciunt: sed fatendum ingenuè, & gratè prædicandum patrem verbi.
Modus quoquè vocis medius proferendus atque honorandus: vt neque in tenuitate
aures effugiat, neque rursùs intensa magnitudine grauis atque molestus fiat. Tum ve-
rò demùm sermo proferendus est, quum quis intra semetipsum, quid dicendum est, ex-
aminauerit. Iucundum prætereà atque blandum in congregationibus esse conuenit,
dulcemque in eloquijs: non de scurrarum iocis festiuitatem aucupantem, sed per gra-
tam exhortationem placidum seipsum ac lenem exhibentem, asperitatemque vbiquè,
etiam si increpandum fuerit, repudiantem. Tunc enim iste facilius audiet, cui emenda-
tione opus est, si te per humilitatis studium deieceris. Persæpè verò nobis vtilis erit pro- 2. Reg. 24.
pheticæ increpationis modus, qui Dauid regi, quum ille peccasset, non à seipso termi-
num damnationis induxit, verùm alterius submissione personæ vtens, illum ipsum
reatûs sui iudicem statuit: vt, quum is aduersùs semetipsum sententiam tulisset, nihil
iam haberet, vndè succenseret arguenti. Enimuerò humilem & abiectum animum se-
qui debet adspectus grauis atque humi depressus, contemptus habitus, vestis sordida,
coma neglecta: vt, quæ dedita opera faciunt hi, qui lugent, ea omnia nos spontè præfe-
ramus. Tunica ipsa cingulo sit adstricta corpori. Erit autem is cingendi modus, vt non
supra lumbos & latera cingamus, quod esset profectò muliebre: neque rursùm ità si-
nuatè & molliter, vt vestis defluat, quod & ipsum lasciuiā arguet. Sed & incessus ipse
neque tardus sit, vt dissolutum animum accuset: neque rursùm elatus & vehemens, vt
feroi animi motus insinuet. Vestis autem intentio vna esse debet, vt sit operimentum
carnis, hyème æstateque sufficiens. Neque verò in colore flos, neque in præparatione
tenuitas atque mollities diligenda: neque in veste decoros colores attendere. Par esse
videtur compositioni muliebri, qua illæ accuratè student genas crinesque suos alieno
inficientes flore: quin ea debet esse grossitudine tunica, vt ad calefaciendum consorte
non indigeat. Calceamentum verò ità vile sit, vt tantùm necessitatem suppleat. Prorsùs

autem, vt in vestitu, ità & in cibo necessitati consulendum est. Panis enim satisfaciet necessitati: & aqua, eius quidem qui sanus est, siti moderabitur: quæque prætereà ex oleribus & leguminibus pulmenta vires corpori ad necessarias obeundas vtilitates præseruare poterunt. Ità verò comedendum, vt ardens in nobis non appareat ingluuies, verùm vbiquè grauitas, ac modestia, & circa voluptates continentia, seruetur. ne tunc quidem animus noster à Dei cogitatione vacare debet, verùm ex ipsa ciborum natura, sumentisque corporis officio, occasionem sumere dandi Deo gloriam: vt variæ ciborum species, salubritati proprietatique corporum conuenientes, ab eo, qui cuncta sapiëtissimè dispensat, excogitatæ sunt. Orationes ante cibum fiant Dei muneribus dignæ, quæque nunc tribuit, & quæ in futurum seruauit. Orationes item post cibum faciendæ, quæ & pro exhibitis gratiam referant, & ea quæ promissa sunt, petant. Hora vna sumendo cibo constituta, eadem per anni ambitum semper occurrat: vt per viginti quatuor horas, quibus diei cursus noctisque conficitur, vix vna istarum deputata sit corpori: reliquas omnes in animi exercitatione consumere monachus debebit. Somni prætereà leues, ex quibus exurgatur facilè, naturaliter sequentes exilitatem cibi: qui frequenter ex industria cogitationibus & magnarum rerum curis interrumpatur. Nam, altissimo sopore deprimi solutis membris, vt detur ocium iniquis imaginibus, patet atque illis aditus ad illudendum animam: ità dormiëtes morti facit additos. Cæterùm, quod alijs mortalibus aurora est, hoc erit mediæ noctis tempus his, qui ad pietatis studium exerceri pergunt: quum præcipuè singulare ocium animæ nocturna quies atque silentium pariat, quandò nec oculi nec aures ad spectum aliquem aut auditum noxium ad cor afferunt, sed mens sola in seipsa Deo iugiter assistens, compungit seipsam quidem ex eorum recordatione, quæ antè peccauit: normam verò sibi statuit ad euitandum malum: inquiritque cum gemitu & lachrymis diuinum adiutorium ad ea perficienda, quæ studiosè proponit.

VALE.

SANCTI GREGORII NAZIANZENI
THEOLOGI, IN S. BASILIVM, CARMEN EPITYMBIDION.

Alta regens Deus est vnus, Te nostra videbant,
O Basili, solum tempora pontificem:
Præclarum fidei testem, lucemq́ micantem
Christicolis: animæ dotibus eximium.
Cappadocum, Pontiq́ decus sublime, precor te,
Nunc quoque prò mundo porrige vota Deo.

Itidem, vt suprà:

Viuebas minimùm mundo: nanque omnia Christo
Obtuleras, animam, corpora, verba, manus:
Gloria magna Dei, Basili: tu petra sacrati
Ordinis, & fidei nunc magè multifidæ.

In eundem.

Cæsareæ, Basili clarissime, gloria grandis,
Sermo tuus fulmen, vitaq́ fulgur habet.
Attamen ex sacra cessisti sede: volebat
Te Deus actutùm iungere cælicolis.

Translata per monachum Brixianum congregationis sanctæ Iustinæ Ordinis sancti Benedicti de obseruantia, in eiusdem diuæ virginis ac martyris Iustinæ cœnobio.
Deo autem gratias.

REGV-

REGVLAE BEATI AVGVSTINI, SANCTAE ECCLESIAE DOCTORIS EXIMII, AC PATRIS TRIGINTAQVATVOR RELIGIONVM.

DE ORTV, INGENIO, ERVDITIONE, ERRORE, conuersione, ac sacra baptismali regeneratione diuini Doctoris Augustini, breuis narratio.

AVGVSTINVS Afer Carthaginensis ex Patricio patre & Monica matre genitus, puer acerrimi & admirandi fuit ingenij. Adolescens adhuc nanq; quicquid in libris artium, quas liberales vocat, de arte differendi, loquendi, de dimensionibus, de musicis & numeris traditum est: quoscunque legere potuit, sine magna difficultate absque vllo praeceptore (vt ipse testatur) per se intellexit. Hinc in Aristotelica doctrina, in disputandi astutia, omnique seculari literatura ità eruditus fuit: vt acutissimus philosophus, rhetor praestantissimus, argutissimusque dialecticus haberetur. In hoc tamen vno oberrauit, quòd Christiana veritate contempta, gentilium superstitionibus inhaesit. Et indè in Manichaeorum haeresim prolapsus, dimidiam ferè vitam suam inter illorum mores ac vanas disciplinas, mundanosque errores contriuit. Postquàm autem pluribus annis & apud Carthaginem, & in vrbe Romana rhetoricam docuisset: Mediolanum venit, eandem artem ibidem traditurus. Vbi cùm inuenisset sanctum illum & doctissimum virum, eiusdem ciuitatis antistitem Ambrosium: postquàm factus est catechumenus, saepiùs cum eo conuersabatur ac disputabat. Et quià in disputando plurimùm fuerat exercitatus atque versutus, tantis interdùm contra sacrarum literarum scripturas argumentis, tanta pertinacia & disputationis suae acrimonia ac vehementia patrem Ambrosium vrgebat, vt (eo teste) inter supplicationes suas Deum rogare coactus fuerit, vt se ab eius captionibus aueiteret. Mirum in modum optabat sanctus ille pater, hominem tantae doctrinae in Christiana fide illuminari: iuges pro eo orationes offerebat. Pia quoquè eius mater Monica preces & lachrymas penè continuas pro ipso fundebat. Istis factum est, vt declinare aliquantulùm ab errore inciperet, & praedicationibus sancti antistitis aliquandò interesse curaret. In quibus dum synceritatem Christianae fidei omnes disciplinas & omnium artium argumenta superare demonstraret, Augustinus diuino auxilio Christi veram religionem amplexus est. Et factus catechumenus à Simpliciano probatae sanctitatis viro de Christi fide & vera religione ità est instructus, vt omnis error, omnisque dubitationis timor ab eius animo procùl pelleretur. Multis tunc lachrymis errorem suum confessus est: magno luctu conuersionis diuturnitatem conquestus est, ingentique dolore feram poenitentiam damnauit: sic tandèm cum filio suo Adeodato & socio Alypio à venerabili patre Ambrosio baptizatus est: nouisque vestimentis indutus triumphare tunc incepit Augustinus illa hora, in qua nouum hominem induit: & vnà cum Episcopo Ambrosio diuino quodam instinctu hymnum, Te Deum laudamus, de fide Christi cantauit.

IN REGVLAS DIVI AVRELII AVGVSTINI PRAEFATIO.

ON mediocrem verba vim habent ad monendum animum auditoris, dum ab eis non dissonat vita docentis. Tunc enim firma est prædicantis authoritas, cùm ea quæ dixerit, effectu operis, cordi audientis affixerit. Et illius vox doctoris, audientium corda libentiùs penetrat, quam dicentis vita commendat. Vndè & vir iustus & dictis & factis in suis sermonibus cõprobatur. Nam si fuerit exercitatus quidem in sermonibus, & desidiosus in operibus, doctrinam factis destruit & repellit. Docturus igitur, priusquàm verbum exhortationis insonet, omne quod locuturus est, operibus clamet. Benefacere itaque, prima doctrina est. Cessantibus nanque verbis, ipsum opus bonum docet homines, dum videtur. Dictis ergò facta anteponantur: quoniam sine factis dicta nihil prosunt. Vndè de Iesu, cunctorum doctorum magistro,
Acto. 1. scriptum est, quod cœpit facere & docere. Ipse quoquè discipulos prædicaturos in-
Matt. 5. struens, dixit: Qui soluerit vnum de mandatis istis minimis, & docuerit sic homines, minimus vocabitur in regno cælorũ: qui autem fecerit, & docuerit, hic magnus vocabitur in regno cælorum. Grandis quippe cõdemnatio est componenti quidem sermones suos, vitã verò atque opera negligenti. Ideircò viri sancti cùm se ad prædicandum parant, priùs interiùs se virtutibus ornant: vt ad hoc, quod loquendo docent, viuendo concordent. Sic & egregius ille prædicator Paulus se
1. Cor. 9. fecisse testatur: Corpus, inquit, meum castigo, & in seruitutem redigo, nè fortè, cùm alijs prædicauerim, ipse reprobus efficiar. Sic quoquè magnus ille doctor Augustinus, post eius conuersionem fecisse dinoscitur. Cui rei certum afferunt testimonium editæ ab eo regulæ, quas nõ solùm alijs, simul viuere spondentibus, tradidit tenendas, sed & ipse cum illis vigilanter ac strenuè seruauit.

DIVI PATRIS AVRELII AVGVSTINI REGVLA PRIMA,

TRADITA FRATRIBVS, QVI SIMVL & communiter, secundùm Apostolicam traditionem, viuere spoponderunt.

CAP. 1.

Ommuni diffinitione decreuim⁹ apud nos, quod nũquàm postmodùm ab aliquo poterit infringi. Residentibus in monasterio in nomine Domini nostri Iesu Christi, omnibus placuit, secũdùm Apostolicam traditionem, vnum sentire in Domino, & cõmuniter possidere, sicut scriptum est: Vnum sentire in Domino. Et nemo quidem proprium vendicet quicquam, sed sicut scriptum
Act. 2. & 3. est in Actibus Apostolorum: Habentes omnia communia, nemo quicquam esse suum dicebat, quod à nobis scriptum est. In Domino ergò iure obseruationis nos teneamus, quoniam in lege scriptum est: Qui perseuerauerit vsque ad finem, hic saluus erit. Matt. 10. & 24.

CAP. 2.

Si quis autẽ venire desiderat ad congregationem fratrum, qui vnum esse videntur: non ignoret Euangelicum dictum, quod dixit: Vendat omnia sua, Matt. 19.
& eroget egenis & pauperibus. Et iterùm: Abneget semetipsum sibi, & tol- Luc. 9.
lat crucem suam, & sequatur me. Et nè tractet in corde suo de victu aut vestitu, & cæteris quæ necessaria sunt corpori, ipso Domino præmonente in Euangelio, & dicente: Nolite cogitare, di- Matt. 6.
centes, quid edetis aut quid vestiemini? hoc enim gentes cogitant. Scit pater vester, quia horum omnium indigetis. Quærite primùm regnum Dei & iu-

& iustitiam eius, & hæc omnia apponentur vobis.

CAP. 3.

Veruntamen antequàm statuat esse in monasterio, probet propositum fratrum atque exemplum, & ipsi probentur in omni conseruatione ab illo, qui Prior est, & cæteris consentientibus: ꝓpter illud, quod scriptura docet & admonet, dicens: Amicũ noli citò comprobare.

CAP. 4.

Sed si contigerit, vt aliquis ex qualibet causa necessitatis, à monasterio fuerit abstractus: ne vel mente concipiat, secum aliquid ferre de his omnibus, quæ in monasterio fuerunt: siue etiam quæ secum aliquandò attulerat, siue ea quę cũ fratribus acquisierat: quia certum est, fratres nihil habere, possidere, dare, vel accipere debere, sine superioris licẽtia. Quòd si propinquus vel amicus, vel quilibet fratrũ aliquid offerre voluerit, primò quidem Priori insinuetur, & sic suscipiatur, si ipse mandauerit: de quo tamen nihil fiat aliud, nisi quod Priori placuerit vel permiserit: quoniam valdè verendum est, nè sibi eueniat quod scriptum est: Vir mutabilis in lingua, incidit in mala. Er istum, vt nullum de fratribus secũ prouocet: nè magis destructor quàm ædificator monasterij videatur, propter id quod scriptum est: Qui nõ est meeum, contra me est: & qui mecum non congregat, dispergit. Et quicunque prouocatus ab aliquo, de monasterio voluẽrit abscedere, aut indicet Pręposito: cui vtiq; de his, quę in communi decreuimus, nihil esse censeo subtrahendum: quia scriptum est, Pacifici sint tibi multi: sed vnus ex mille, sit tibi cõsiliarius.

Prouer. 13. Matth. 12. Eccl. 6.

CAP. 5.

Igitur hæc quę scripta sunt, cum summa diligentia obseruanda sunt à Præposito vsque ad omnes fratres. Et si quis ab aliquo doctrinã audiuerit, præterquàm in monasterio consecutus est ab eo, cui se credidit: hanc autem suscipiat, & eam non subtrahat doctori: quia scriptum est, Omne quod manifestat, lux est. Si enim bona fuerit, collaudanda est: si verò praua, reprobãda.

CAP. 6.

De his autem fratribus, qui in vnitate consistunt: si quis subitò aduersùs Præpositum altercatus fuerit, nõ solùm semel, sed secundò & tertiò, vt Euangelium docet, licet exorare. Si autẽ noluerit se emendare, ille cui iniuria irrogata est post pœnitẽtiam vel secũdam correctionẽ, quę non reuocauerit, contumacem denunciet & illud Pręposito: nè per taciturnitatem ille & frater suus periclitetur, sicut Salomon ait: Qui occultat inimicitiam, instruit dolum.

CAP. 7.

Si verò, vt fieri solet, incursio repentina superuenerit, aut hostilitas: vt impossibile sit, fratribus in vnum fugã petere propter insecutionem inimicorũ, & postmodùm Deo fauente euaserint, & potuerint peruenire, vbi Præpositũ esse cognouerant, velut filij ad patrem festinare debebunt. Nec vllo modo poterũt separari, quos diuina charitas sociauit, quia scriptum est: Perfecta dilectio foràs mittit timorem. 1. Ioann. 4.

CAP. 8.

Si quis antẽ, quod superiùs diximus, causa necessitatis detinet id, quod à monasterio secum portauit: necesse habebit, vbi Præpositus suus est, illud proferre: quia non poterit sibi retinere, quod per pactum ad omnes pertinet, & Deo vtiquè est consecratum. Sed si cogitauerit de his aliquid retinere, cõtradictum Apostoli agere videtur, qui ait: Nemini quicquam debeatis, nisi vt inuicèm diligatis vos. Rom. 13.

CAP. 9.

Omnia quæ in isto libro continentur, omnes fratres obseruent, atque se subscribant, qui boni esse desiderant. Verùm propter illos hæc sunt cauta, id est, scripta, qui in omnibus stabiles esse noscuntur.

EXPLICIT PRIMA REGVLA sancti Augustini.

DIVI PATRIS AVRELII AVGVSTINI REGVLA SECVNDA,

confratres de modo ac tempore orandi, psallendi, legendi, operandi, viuendi, & conuersandi, conuenienter instruens.

CAP. 1.

Ante omnia, fratres charissimi, diligatur Deus: deindè, proximus. Qualiter autem oporteat nos orare vel psal-

psallere, describim⁹. id est, In matutinis dicantur psalmi octuaginta octo cũ debitis antiphonis, versibus, & responsorijs. Ad primam & tertiam dicantur sui psalmi, antiphonæ duæ, lectiones duæ. Simili modo ad sextam & nonam dicantur sui psalmi, cum debitis respõsorijs & antiphonis. Hoc idẽ in vesperis & cõpletorio seruetur. Ad lucernariũ autẽ psalmus vnus, responsorium vnũ, antiphonæ tres, lectiones tres. Et opportuno post lucernariũ, omnibus sedentibus, legantur lectiones. Nocturnæ autem lectionis mense Nouembri, Decembri, Ianuario & Februario, antiphonæ duodecim, psalmi sex, lectiones tres: Martio, Aprili, Septembri, Octobri, antiphonæ decẽ, psalmi quinque, lectiones tres: Maio, Iunio, Iulio & Augusto, antiphonæ octo, psalmi quatuor, lectiones duæ.

CAP. 2.

Operentur à manè vsq; sextam, & à sexta vsque ad nonam vacent lectioni: & ad nonam reddent codices. Et postq̃ refecerint, siue in horto, siue vbicunq; fuerint, faciant opus vsq; ad horam lucernarij. Nemo sibi aliquid vendicet proprium, siue in vestimenro, siue in quacunque re. Apostolica enim vita (Act. 2. & 4.) optamus viuere. Nemo cum murmure aliquid faciat, vt non simili iudicio murmuratorum pereat. Fideliter obediant: hi patrem suum post Deum honorauerunt: Præposito suo deferant, sicut decet sanctos. Sedentes ad mensam taceant, audientes lectiones: Si autem aliquid opùs fuerit, Præpositus eorum solicitus sit. Sabbato & Dominica, sicut consuetudo est, qui volũt, vinum accipiant.

CAP. 3.

Si opùs fuerit ad aliquam necessitatem mitti, duo eant. Nemo extra monasterium sine præcepto manducet, neque bibat. Non enim hoc ad disciplinam pertinet monasterij. Si opera monasterij mittantur fratres vendere, solicitè caueant, nè quid faciant contra præceprum, scientes, quoniam exacerbant Dominũ in sanctis suis. Si aliquid emant ad necessitatẽ monasterij, solicitè & fideliter, vt serui Dei, agant.

CAP. 4.

Ociosum verbum apud illos nõ sit. Manè ad opera sua sedeant: post orationem tertiæ eant ad opera sua: non stantes fabulas contexant, nisi fortè aliquid sit pro vtilitate animæ: sedentes ad opera, taceant: nisi necessitas operum exigeret, vt loquatur quis.

CAP. 5.

Si quis autem nõ omni virtute, adiuuante misericordia Dei, hæc conatus fuerit implere, sed contumaci animo despexerit: semèl atq; iterùm cõmonitus, si non emendauerit, sciat se subiacere disciplinæ monasterij, sicut oportet. Si autem talis fuerit ætas ipsius, vapulabit. Hæc in nomine Christi fideliter & piè obseruantes, & vos proficietis, & nobis non parua lætitia erit de vestra salute. Hæc sunt, quæ vt obseruetis, præcepimus in monasterio cõstituti.

EXPLICIT SECVNDA REGVLA sancti Augustini.

DIVI PATRIS AVRELII AVGVSTINI REGVLA TERTIA,

in qua latiùs tradidit ea, quæ ad communem clericorum vitam pertinent: quæ & à nonnullis inter sermones de communi vita clericorum, enumeratur.

ANte omnia, fratres charissimi, diligatur Deus: deindè, proximus. quia ista præcepta sunt principaliter nobis data. (Matt. 22.) Hæc igitur sunt, quę vt obseruetis, præcipimus in monasterio constituti.

CAP. 1.

Primum propter quod in vnum estis congregati, vt vnanimes habitetis in domo, & sit vobis anima vna & cor vnum in Deo. Et non dicatis aliquid ꝓprium, sed sint vobis omnia cõmunia. (Non dicatis aliquid proprium. 12. q. 2.)

CAP. 2.

Et distribuatur vnicuique vestrûm à Præposito vestro victus & tegumentũ: non æqualiter omnibus, quia nõ ęqualiter valetis oẽs: sed potiùs vnicuique, sicut cuique opùs fuerit. Sic enim legitis in Actibus Apostolorum: Quia erant illis omnia cõmunia, & distribuebatur vnicuiq;, sicut cuique opùs erat. (Act. 2. & 4.)

CAP. 3.

Qui aliquid habebãt in seculo, quãdò ingressi sunt monasterium, libenter velint illud esse commune. Qui autem

non

non habebant, non ea quærant in monasterio, quæ nec foris habere potuerunt.

CAP. 4.

Sed tamen eorum infirmitati, quod opus est, tribuatur: etsi paupertas eorum, quandò foris erat, nec ipsa necessaria poterat inuenire. Tamē non ideò se reputent esse felices, quia inuenerūt victum & tegumentum, quale foris inuenire non poterant: nec erigant ceruicem, quia sociantur eis, ad quos foris accedere non audebāt: sed sursùm cor habeant, & terrena vana non quęrant: nè incipiant esse monasteria diuitibus vtilia, non pauperibus: si diuites illic humiliantur, & pauperes illic inflantur.

Fratres non se putent felices.

CAP. 5.

Rursùs etiam illi, qui aliquid esse videbantur in seculo, non habeant fastidio fratres suos, qui ad illam sanctam societatē ex paupertate venerunt. Magis autem studeant non de parentum diuitum dignitate, sed de pauperum fratrum societate, gloriari. Nec extollantur, si communi vitæ aliquid de suis facultatibus cōtulerunt: nec de suis diuitijs magis superbiant, quia eas in monasterio partiuntur, quàm si eis in seculo fruerentur. Alia quippe quæcunque iniquitas in malis operibus exercetur, vt fiant: superbia verò etiā bonis operibus insidiatur, vt pereant. Et quid prodest dispergere dando pauperibus, & pauperē fieri, cùm anima misera superbior efficitur diuitias contemnendo, quàm fuerat possidendo?

Gloriari oportet de pauperum fratrum societate.

CAP. 6.

Omnes ergò vnanimiter & concorditer viuite, & honorate in vobis Deum inuicèm, cuius tēpla facti estis.

Fratres, vi. uite concorditer.

CAP. 7.

Orationibus instate horis & temporibus constitutis.

Instate orationibus.

CAP. 8.

In oratorio nemo aliquid agat, nisi ad quod factum est, vndè & nomē accepit: vt si fortè aliqui etiam præter horas constitutas, si eis vacat, orare voluerint, non eis sint impedimento, qui ibi aliquid agendum putauerint.

In ecclesia nolite loqui verba inhonesta.

CAP. 9.

Psalmis & hymnis cùm oratis Deū, hoc versetur in corde, quod profertur in voce.

Hoc versetur in corde, quod profertur in voce.

CAP. 10.

Et nolite cātare, nisi quod legistis esse cantandum. Quod autem non ità scriptum est vt cantetur, non cantetur.

CAP. 11.

Carnem vestram domate ieiunijs & abstinentia escæ, quantùm valetudo permittit.

Fratres, domate corpus vestrū, quantùm valetudo permittit.

CAP. 12.

Quandò autem aliquis non potest ieiunare, non tamen extra horam prandij aliquid alimentorū sumat, nisi cùm ægrotat.

CAP. 13.

Cùm acceditis ad mensam, donèc indè surgatis, quod vobis secundùm consuetudinem legitur, sine tumultu & contentionibus audite: nè solæ vobis fauces sumant cibum, sed & aures esuriant Dei verbum.

CAP. 14.

Qui infirmi sunt ex pristina consuetudine, si aliter tractantur in victu, non debet alijs molestum esse, nec iniustum videri, quos fecit aliqua consuetudo fortiores. Nec illos feliciores putent, quià sumunt quod nō sumunt ipsi: sed sibi potiùs gratulentur, quia valent, quod non valent illi.

Hic compatiendum est infirmis.

CAP. 15.

Et si eis, qui venerūt ex moribus delicatioribus ad monasterium, aliquid alimētorum, vestimentorū, operimentorum datur, quod alijs fortioribus, & ideò felicioribus, non datur: cogitare debent, quibus non datur, quantùm de sua seculari vita illi ad istam descenderint, quanuis vsque ad aliorum, qui sunt corpore firmiores, frugalitatem peruenire nequiuerint. Nec debent vellle oēs, quod paucos vidēt ampliùs, nō qa honorātur, sed quia tolerantur, accipete: nè cōtingat detestanda peruersitas, vt in monasterio, vbi quātùm possunt, fiunt diuites laboriosi, fiant pauperes delicati.

Compatiendum est delicatis.

CAP. 16.

Sanè quemadmodùm ægrotantes necesse habēt minus accipere, nè grauentur: ità post ægritudinem sic tractandi sunt, vt citiùs recreentur, etiam si de humilima seculi paupertate venerunt, tanquàm hoc illis contulerit recentior ægritudo, quod diuitibus anterior consuetudo.

CAP. 17.

Sed

Recreandi sunt qui fuerunt infirmi.

Sed cùm vires pristinas reparauerint, redeant ad feliciorem consuetudinem suam, quæ famulos Dei tanto ampliùs decet, quanto minùs indigent: nè cibi eos teneat voluptas iam vegetatos, quos necessitas leuârat infirmos. Illos existimet ditiores, qui in sustinenda parcitate fuerint fortiores. Melius est enim, minùs egére, quàm plus habere.

CAP. 18.

Habitus vester sit humilis.

Nō sit notabilis habit⁹ vester, nec affectetis vestibus placere, sed moribus.

CAP. 19.

Bini incedunt.

Quandò proceditis, simul ambulate: cùm veneritis, quò itis, simul state.

CAP. 20.

Adspectus vester neminem offendat.

In incessu, statu, & in omnibus motibus vestris nihil fiat, quod cuiusquam offendat adspectū, sed quod vestrā decat sanctitatem.

CAP. 21.

Oculos vestros nolite figere in vllam mulierem.

Oculi vestri etsi iaciūtur in aliquam fœminarum, non figantur in illa. Neq; enim quandò proceditis, fœminas videre prohibemini: sed appetere, aut ab ipsis appeti velle, criminosum est. Nec solo tactu affectu, sed affectu quoquè & adspectu appetitur, & appetit cōcupiscentia fœminarum. Nec dicatis vos habere animos pudicos, si habeatis oculos impudicos: quia impudiens oculus, impudici cordis est nuncius.

Sicut oculus, ità animus est pudicus.

Et cùm se inuicèm sibimet, etiam tacente lingua, conspectu mutuo corda nunciant impudica, & secundùm concupiscentiā carnis alterutro delectantur amore, etiam intactis ab immunda violatione corporibus, fugit castitas ipsa de moribus.

Etiā ab intactu immundo.

Nec putare debet, qui in fœmina figit oculos, & illius in se diligit fixum, ab alijs se non videri, cùm hoc fecerit. Videtur omninò, & à quibus se videri non arbitratur. Sed eccè lateat, & à nemine hominum videatur: quid faciet desupèr inspectore, quē latére nihil potest? An ideò putandus est non videre, quia tanto videt patientiùs, quanto sapientiùs? Illi ergò vir sanctus timeat displicere, nè velit fœminæ malè placere. Illum cogitet omnia videre, nec velit fœminam malè videre. Illius nanque & in hac causa commēdatus est timor, vbi scriptum est: Abominatio est Domino defigens oculum.

Caue, quia Deus vbiq; te videt.

CAP. 22.

Pudicitiam custodite.

Quandò ergò simul estis in ecclesia, & vbicunq; vbi fœminæ sunt, inuicèm vestram pudicitiam custodite. Deus enim qui habitat in vobis, etiam isto modo custodiet vos ex vobis.

CAP. 23.

Et si hāc, de qua loquor, oculi petulantiam in aliquo vestrûm aduerteritis, statim admonete, nè cœpta progrediantur, sed de proximo corrigantur. Si autem & post admonitionem iterùm vel alio quocunque die idipsum eum facere videritis, iam velut vulneratum sanandum procedat, quicunq; hoc potuerit inuenire. Priùs tamē & alteri vel tertio demonstrandum, vt duorum vel trium possit ore conuinci, & competenti seueritate cōërceri. Nec vos iudicetis esse maleuolos, quandò hoc indicatis. Magis quippe innocentes non estis, si fratres vestros, quos indicando corrigere potestis, tacendo perire permittitis.

Indicate Priori ea, quæ sunt contra ordinem.

Si enim frater tuus vulnus habet in corpore, quod velit occultari, cùm timeret secari: nōnne crudeliter abs te sileretur, & misericorditer indicaretur? Quāto ergò potiùs debes manifestare, nè deteriùs putrescat in corde? Sed antequàm alijs demonstretur, per quos conuincendus est, si negauerit: priùs Præposito debet ostendi, si admonitus neglexerit corrigi: nè fortè possit, secretiùs correctus, non innotescere cæteris. Si autem negauerit, tunc neganti adhibēdi sunt alij: vt iam coram omnibus possit nō ab vno teste argui, sed à duobus vel tribus conuinci. Conuictus verò, secundùm Præpositi, vel etiā presbyteri, ad cuius dispensationē pertinet, arbitriū debet emendatoriam subire vindictam. Quam si ferre recusauerit, etiam si ipse non abscesserit, de vestra societate proijciatur. Nō enim & hoc fit crudeliter, sed misericorditer, nè contagione pestifera plurimos perdat.

Incorrigibilis debet expelli.

CAP. 24.

Et hoc, quod dixi de oculo non figendo, & in cæteris inueniendis, prohibendis, indicandis, conuincēdis, vindicandisque peccatis, diligenter & fideliter obseruetur cum dilectione hominum & odio vitiorum.

Vitia sunt odienda.

CAP. 25.

Quicunq; autē in tātum progressus fue-

Nec literæ, nec munera sunt accipienda sine licentia.

fuerit malum, vt occultè ab aliquo literas vel quodlibet munus accipiat, si hoc vltrò cõfitetur, parcatur illi, & oretur pro illo. Si autem depræhenditur, atq; cõuincitur: secundũ arbitriũ presbyteri vel Præpositi graui⁹ emẽdetur.

CAP. 26.

Sub vno vestiario.

Vestes vestras in vnũ habeatis sub vno custode vel duobus, vel quot sufficere poterint ad eas excutiendas, nè à tinea lædantur. Et sicut pascimini ex vno cellario, sic induamini ex vno vestiario. Et si fieri potest, non ad vos pertineat, quod vobis indumentũ, ꝓ temporis congruẽtia, ꝓferatur, vtrũ recipiat hoc vnusquisq; quod deposuerat, an aliud quod alter habuerat: dum tamen vnicuiq;, prout opùs est, non negetur. Si aũt hinc inter vos contentiones & murmura oriũtur, cùm queritur aliquis deterius se accepisse, q̃ priùs habuerat, & indignũ se esse, ꝙ non ità vestiatur, sicut alius frater eius vestitur. hinc vos ꝓbate, quantum vobis desit in illo interiore sancto habitu cordis, qui pro habitu corporis litigatis. Tamen si vestra tolleratur infirmitas, vt hoc recipiatis, quod posueritis: in vno tamen loco, sub communibus custodibus habete, quod ponitis.

CAP. 27.

Omnia debent esse communia.

Ità sanè, vt nullus sibi aliquid operetur: sed omnia opera vestra in vnum fiant maiori studio & frequentiori alacritate, q̃ si vobis singulis feceritis propria. Charitas enim, de qua scriptũ est, ꝙ non quærit quę sua sunt, sic intelligitur, quia cõmunia ꝓprijs, non propria cõmunibus, anteponit. Et ideò quanto ampliùs rem cõmunem, q̃ propria vestra, curaueritis, tãto vos ampliùs proficere noueritis: vt in omnibus, quibus vtitur transitura necessitas, superemineat, quæ permanet, charitas.

1.Cor.13.

CAP. 28.

Consequens ergò est, vt etiã qui suis filijs, aut aliqua necessitudine ad se pertinẽtibus, in monasterio cõstitutis, aliquam contulerit vestẽ, siue quodlibet aliud inter necessaria deputãdum, non occultè accipiatur, sed sit in potestate Prępositi, vt in rem cõmunem redactũ, cui necessarium fuerit, prębeatur.

CAP. 29.

Pro furto reputabitur.

Quòd si aliquis rem sibi collatã celauerit, furti iudicio condemnetur.

CAP. 30.

Indumenta vestra, secundùm arbitrium Præpositi, lauentur, siue à vobis, siue à fullonibus, nè interiores animæ sordes contrahat mundæ vestis nimius appetitus.

CAP. 31.

De consilio medicorũ.

Lauacrũ etiam corpori, cùm infirmitatis necessitas cogit, minimè denegetur. Fiat sine murmure de cõsilio medicinæ, ità vt, etiam si nolit, iubente Præposito faciat, quod faciendũ est pro salute. Si aũt velit, & fortè non expedit, suæ cupiditati nõ obediatur. Aliquandò enim, etiã si noceat, ꝓdesse creditur quod delectat. Deniq; si latẽs est dolor in corpore, famulo Dei dicenti quid sibi doleat, sine dubitatiõe credatur. Sed tamen, vtrùm sanando illi dolori, quod delectat, expediat: si non est certum, medicus consulatur.

Prælatus infirmo credat sine dubitatione.

CAP. 32.

Nec eant ad balnea, siue quocunq; ire necesse fuerit, minùs q̃ duo vel tres. Et ille, qui habet aliquò eundi necessitatem, cum quibus Præpositus iusserit, ire debebit.

CAP. 33.

Infirmi habeant seruitorem.

Aegrotantium cura, siue post ægritudinem reficiendorũ, siue aliqua imbecillitate, siue etiam febribus laborãtium, vni alicui debet iniungi, vt ipse de cellario petat, quod cuique opùs esse prospexerit.

CAP. 34.

Sine murmuratione.

Siue autem qui cellario, siue qui vestibus, siue qui codicibus pręponuntur, sine murmure seruiant fratribus suis.

CAP. 35.

Codices certa hora singulis dieb⁹ petãtur: extra horã q petierit, nõ accipiet.

CAP. 36.

Vestimenta verò & calceamenta quãdò indigentibus fuerint necessaria, dare non differant, sub quorum custodia sunt, quæ poscuntur.

CAP. 37.

Citò lites vestras finiatis.

Lites autẽ nullas habeatis, aut quàm celerrimè finiatis: nè ira crescat in odium, & trabem faciat de festuca, & animam faciat homicidam. Sic enim legitis: Qui odit fratrẽ suum, homicida est.

1.Ioan.3.

CAP. 38.

Quicunq; conuicio, vel maledicto, vel etiam criminis obiectu aliquẽ læsit: meminerit satisfactione quàm citiùs cura-

cutate, quod fecit: & ille qui læsus est, sine disceptatione dimittere. Si autem inuicèm se læserint, inuicèm sibi debita relaxare debebũt propter orationes vestras: quas vtiquè quanto crebriores habetis, tanto saniores habete debetis. Melior est autẽ, qui quanuìs sæpè tentatur, tamen impetrare festinat, vt sibi dimittat, cui se fecisse agnoscit iniuriã: q̃ qui tardiùs irascitur, & ad veniã petendam tardiùs inclinatur. Qui autem nunquàm vult petere veniam, ant non ex animo petit, sine causa est in monasterio, etiam si indè non proijciatur.

Qui veniã nõ vult petere, extra societatem proijciatur. Id est, ꝙ petere veniã debemus.

CAP. 39.

Proindè vobis à verbis durioribns parcite: quæ si emissa fuerint ex ore vestro, non pigeat ex ipso ore proferre medicamenta, vndè facta sunt vulneta.

Sempet debemus humiliare.

CAP. 40.

Quandò autem necessitas disciplinę in motibus coercẽdis dicere vos verba dura cõpellit, si etiam ipsi vos modum excessisse sentitis: nõ à vobis exigitur, vt à vestris subditis veniam postuletis: nè apud eos, quos oportet esse subiectos, dum nimiùm seruatur humilitas, regendi frangatur authoritas. Sed tamen petẽda est venia ab omnium Domino, qui nouit etiam eos, quos plùs iusto fortè corripitis, quanta beneuolentia diligitis. Non antem carnalis, sed spiritualis inter vos debet esse dilectio.

CAP. 41.

Præposito tanquàm patri obediatur: multò magis presbytero, qui omnium vestrûm curam gerit.

CAP. 42.

Augustinus præsumit ꝙ obedire debemus.

Vt ergò cuncta ista seruentur, & si quid setuatum minùs fuerit, nõ negligenrer prætereatur, sed vt emendandũ, corrigendumq́; curetur: ad Præpositũ præcipuè pettinebit, vt ad presbyterũ, cuins est apud vos maiot authoritas, referat quod modũ vel vires eius excedit.

CAP. 43.

Qui præest, cum charitate seruiat fratribus.

Ipse verò, qui vobis præest, nõ se existimet potestate dominante, sed charitate setuiente felicem. Honore coram vobis prælatus sit, vobis timore coram Deo substratus sit pedibus vestris. Circa omnes seipsum bonorũ operũ præbeat exemplũ, cortipiat inquietos, cõsoletur pusillanlmes, suscipiat infirmos, patiens sit ad omnes. Disciplinam libens habeat: metuendus imponat. & quanuìs vtrunque sit necessarium, tamen plùs à vobis amari appetat, q̃ timeri, semper cogitans Deo se pro vobis reddituтũ esse rationem. Vndè vos magìs obediendo, non solùm vestrî, sed etiam ipsius misereminì, qui inter vos quanto in loco supetiore, tanto in periculo maiore versatut.

Amari debemus potiùs quam timeri.

CAP. 44.

Monet Dominus, vt obseruetis hæc omnia, tanq̃ spiritalis pulchtitudinis amatores, & bono Christi odore de bona conuersationę fragrantes, non sicnt serui sub lege, sed sicut libeti, sub gratia constituti.

Non serui sumus, sed liberi.

CAP. 45.

Vt antem vos in hoc libello, tanquàm in speculo possitis inspicere, nè per obliuionem aliquid negligatis, semel in septimana vobis legatur. Et vbì vos inneneritis ea, quæ scripta sunt, faaientes: agite gratias Domino, bonornm omnium largitori. Vbì autem sibi quiennque vestrûm videt aliquid deesse, doleat de præterito, caueat de futuro: orans, vt debitum dimittatur, & in tentationem non inducatur. Amen.

Regula vocatur speculum.

Semèl in septimana.

Doleat de præterito, caueat de futuro. Matt. 6.

EXPLICIT TERTIA REGVLA sancti Augustini.

Forma, secundùm quam beatus Augustinus communem societatem dedit eis, qui suo fratrumque suorum consortijs coniungi optabant.

OMnes quiuis per gratiam baptismi fratres sumus in CHRISTO, & vnnm patrem habemus in cælo, si eius præceptis, prout possumus, obsequimur, proculdubiò tunc maximè vnimur, qnandò orationibus & beneficijs inuicèm nosmetipsos copulamus, quemadmodùm & in primitiua ecclesia, quibus cor vnum erat & anima vna. Quorum amore plures accẽsi mente, possessiones & facultates rerum vendẽtes, congregatis cum matre IESV CHRISTI in vnum precia deferebant gaudentes. Sicque iste nihilominùs, Deo inspirante, eorum exemplo commonitus, nostris optat cõiungi consortijs, ideircò damus ei communem societatem viuẽdi nobiscum: quantùm auiem à Dño ꝓmereri possumus, & nostrum est largiri, quatenùs cum electis à remuneratore omnium

Acto. 4.

bonorũ valeat præmia repromissa percipere. Per eundem Christum Dominum nostrum Amen.

FINIS.

Sub regula Augustini militãt omnes Canonici Regulares, fratres Prædicatores, Eremitani, Seruitę, Ordo sanctę Brigidæ, Ordo sancti Hieronymi, nouiter institutus ab Eugenio quarto, Ordo Scopetinorum, ordinatus à Gregorio duodecimo, Ordo sancti Ioannis Hierosolymitani, qui vulgariter Feticeri nuncupantur, Ordo Hospitalariorũ sancti Antonij, Ordo Cruciferorũ: oẽs habitu & constitutionibus differentes.

LAVS DEO.

REGVLA SIVE INSTITVTA MINORVM, SVB SERAPHICO PATRE FRANCISCO MILITANTIVM.

DE ORTV, CONVERSIONE, SANCTITATE AC MIRACVLIS SERAPHICI PATRIS BEATI FRANCISCI, BREVIS ET SVCCINCTA DESCRIPTIO.

FRANCISCVS Seraphicus, patre admodùm locuplete in Tuscia Asisij ortus, vsque ad vigesimum ætatis suę annum, lætiorem blandientis fortunæ auram noxiasq; labentis mundi delicias secutus, præcipitem inter secularia vitam duxit: sed paterno grauioris ægritudinis verbere ab altissimo piè correptus, veterem hominem exuens, mutatione dexteræ excelsi subitò nouum induit: argentariam patris mensam reliquit: fit cœlestis de terrestri mercator: passimq; sibi de mãmona iniquitatis amicos acquirens, vallium latebras orationis causâ, tanquàm gemebũdus turtur, explorat: materialibus autem ecclesiæ muris reparandis intendens, spiritalis mox ab ipso restaurãdæ felix sumpsit auspiciũ. Hoc etenim priùs à Domino in antiquo sancti Danielis sacello per Crucifixi imaginem præceptum acceperat, quãdò & per eandẽ imaginẽ audiuit: Frãcisce, sequere me. Aegrè ferẽs durus pater sancti viri profectus, ignorans quæ Dei sunt, soliq; viuens mundo, Franciscum seruilibus affectum flagris, grauioribus oneratũ cõpedibus, domesticos detrudit in carceres: cõmotis verò super eum maternæ pietatis visceribus, absente patre solutus, his tantis in se iniurijs ipse erga Dominum magis accensus, cœpto alacriter perstitit instituto. Neq; tamen sic acquiescens victus pater, victorem Franciscum in ius vocat: repetit, quod sibi sustulerat, magnum auri pondus: &, vt paternæ hæreditatis spei renunciet, conatur exigere. At Franciscus, immẽso diuini ignis ardore succẽsus, nedùm petita præstitit, sed & indumẽta omnia, quibus etiam naturæ pudibunda teguntur, patri lætus exhibuit, nimirùm in cruce IESVM nudus ipse nudum secutus est. Videns antiquus hostis, nihil iam Francisco relictum, non diuitias, non vestes, quibus eum ad terram traheret: solam carnem, qua superẽrat, succendit, illicit, inquietat. Reducit ad mentem inuictus pugil diui Benedicti spinas & tribulos: quæ cùm locus ille non haberet, inter glaciales niuis congestos cumulos nudus volutatur, quoàd extincto carnis ardore, victus sathan abscederet. Cùm eum aliquandò hyemis algore simplici ac vili obtectum palliolo, quotidianum panem ostiatim mendicantem, conciues sui velut dementem cœno atq; immundissimis sputis iactisq; crebriùs lapillis impeterent, & omni prorsùs opprobriorũ genere subsannãtes insequerentur: ille Apostolorum exemplo plurimùm exultabat, quòd dignus esset pro nomine IESV contumeliam pati. Breui deniquè supremum totius Euangelicæ perfectionis culmen attigit: paupertati, quam dominã suam vocitabat, adeò affectus erat, vt in hac sibi superioribus plurimùm inuideret. Præterea cùm se inter peccatores primum esse constanter assereret, socius ipsius orans, vidit vacantem Luciferi sedem Francisco reseruari. Mutauit aquas in vinum. Sitienti rustico de silice fontem excussit. Infirmis quibusque, tam absentibus, quàm præsentibus, sospitatẽ celerem afferebat. Prophetiæ spiritu viguit. Apostolicum illud veraciter potuit decantare: Ego Domini mei IESV CHRISTI stigmata in corpore meo porto. quæ nimirùm in seipso vir sanctus suscipere ac sentire promeruit. Præclarissima postremum huius viri per omnia Apostolici merita, militans sub eiusdem sequenti regula, longè lateque diffusus ordo testatur.

PROLOGVS IN VITAM ET REGVLAM FRATRVM MINORVM.

HONORIVS Episcopus, seruus seruorum Dei, dilectis filijs, fratri Francisco & alijs fratribus de ordine fratrum Minorum, salutẽ & Apostolicam benedictionem. Solet annuere sedes Apostolica pijs votis & honestis petentium desiderijs fauorem beneuolum impertiri. Eapropter, dilecti in Domino filij, vestris pijs precibus inclinati, ordinis vestri regulam, à bonę memoriæ Innocentio Papa prædecessore nostro approbatam, annotatam: pręsentibus authoritate vobis Apostolica confirmamus, & præsentis scripti patrocinio communimus: quæ talis est:

IN NOMINE DOMINI:

INCIPIT VITA ET REGVLA FRATRVM MINORVM.

Cap. I.

REGVLA & vita Minorum fratrũ hæc est: scilicet, Domini nostri IESV CHRISTI sanctum Euangeliũ obseruare, viuendo in obedientia, sine proprio, & in castitate. Frater Franciscus promittit obedientiam & reuerentiam Domino Papæ Honorió, ac successoribus eius canonicè intrantibus, & Ecclesiæ Romanæ. Et alij fratres teneantur fratri Francisco & eius successoribus obedire.

De his, qui volunt vitam istam accipere, & qualiter recipi debeant. Cap. 2.

SI qui voluërint hanc vitam accipere, & venerint ad fratres nostros, mittant eos ad suos Ministros prouinciales: quibus solummodò, & nõ alijs, recipiendi fratres licentia cõcedatur. Ministri verò diligẽter examinent eos de fide catholica, & de Ecclesiasticis Sacramentis. Et si hæc omnia credant, & velint ea fideliter confiteri, & vsque in finem firmiter obseruare: & vxores non habent: si habent, & iam monasterium intrauerunt vxores, vel licentiam eis dederint authoritate diœcesani Episcopi voto continentiæ iam emisso: & illius sint ætatis vxores, quòd nõ possit de eis oriri suspicio: dicant illis verbum sancti Euangelij, quòd vadant, & vendãt omnia sua, & ea studeãt pauperibus erogare. Quod si facere non potuerint, sufficit eis bona voluntas. Et caueant fratres, & eorum Ministri, nè soliciti sint de rebus suis tẽporalibus, vt liberè faciant de rebus suis, quicqd Dominus inspirauerit eis. Si tamẽ consilium requiratur, licentiã habeant Ministri, mittendi eos ad aliquos Deum timentes, quorum consilio bona sua pauperibus erogarentur. Posteà concedant eis pannos probationis, videlicet duas tunicas sine caputio, & cingulum, & brachas, & caparonem vsq; ad cingulum, nisi eisdem Ministris aliud, secundùm Deum, aliquandò videatur. Finito verò anno probationis, recipiantur ad obedientiam, promittentes vitam istam & regulam semper obseruare: & nullo modo licebit eis de ista religione exire, iuxta mandatum Domini Papæ. Quia secundùm sanctum Euangelium, Nemo mittens manũ ad aratrum, & respiciens retrò, aptus est regno Dei. Et illi, qui iam promiserunt obedientiam, habeant vnam tunicam cum caputio, & aliã sine caputio, qui voluërint habere: & qui necessitate coguntur, possint portare calceamenta. Et fratres omnes vestimẽtis vilibus induantur. Et possint ea repetiare de saccis & alijs petijs, cũ benedictione Dei. Quos moneo & exhortor, nè despiciant, neque iudicent homines, quos viderint mollibus vestimentis & coloratis

Lucæ 9.

tis indutos, vti cibis & potibus delicatis. Sed magis vnusquisque iudicet & despiciat semetipsum.

De diuino officio & ieiunio: & qualiter fratres debeant ire per mundum. Cap. 3.

CLerici faciant diuinum officium secũdùm ordinem sanctæ Romanæ Ecclesiæ, excepto psalterio: ex quo habere poterunt breuiaria. Laici verò dicant 24. Pater noster, pro matutino: pro laudibus, 5. pro prima, tertia, sexta, nona, pro qualibet istarum, 7. pro vesperis, 12. pro completorio, 7. & orent pro defunctis. Et ieiunent à festo omnium Sanctorum vsque ad natiuitatem Domini. Sanctã verò Quadragesimam, quæ incipit ab Epiphania vsque ad continuos quadraginta dies, quam Dominus suo sancto ieiunio consecrauit: qui voluntariè eam ieiunãt, benedicti sint à Domino: & qui nolunt, non sint adstricti. Sed aliam vsque ad resurrectionem Domini ieiunabunt. Alijs autem temporibus non teneantur, nisi sexta feria, ieiunare. Tempore verò manifestæ necessitatis, non teneantur fratres ieiunio corporali. Consulo verò, moneo, & exhortor fratres meos in Domino Iesu Christo, vt quandò vadunt per mundum, non litigent, neque contendant verbis, nec alios iudicent. Sed sint mites, pacifici, & modesti, mansueti & humiles, honestè loquentes omnibus, sicut decet. Et non debeant equitare, nisi manifesta necessitate vel infirmitate cogantur. In quacunque domum intrauerint, primùm dicant: Pax huic domui. Et secundùm sanctum Euangelium, de omnibus cibis, quæ apponuntur eis, liceat manducare. Matt. 10.

Quòd fratres non recipiant pecuniam. Cap. 4.

PRæcipio firmiter fratribus vniuersis, vt nullo modo denarios vel pecuniã recipiant per se, vel per interpositam personam: tamen pro necessitatibus infirmorum, & alijs fratribus induendis, per amicos spirituales Ministri tantùm & custodes solicitam curam gerant, secundùm locum & tempora & frigidas regiones, sicut necessitati viderint expedire. Eo semper saluo, quòd (sicut dictum est) denarios vel pecuniam non recipiant.

De modo laborandi. Cap. 5.

FRatres illi, quibus Dominus dedit gratiam laborandi fideliter & deuotè, ità quòd excluso ocio, animæ inimico, sanctę oratiõis & deuotionis spiritum non extinguant: cui debent cætera temporalia deseruire. De mercede verò laboris, pro se & suis fratribus, corporis necessaria recipiant, præter denarios vel pecuniã. Et hoc humiliter, sicut decet seruos Dei, & paupertatis sanctissimæ sectatores.

Quòd fratres nihil sibi approprient: & de eleemosyna petenda, & de fratribus infirmis. Cap. 6.

FRatres nihil sibi approprient, nec domum, nec locum, nec aliquam rem. Sed tanquàm peregrini & aduenæ in hoc seculo, in paupertate & humilitate Domino seruientes, vadant pro eleemosynis confidenter. Nec oportet eos verecũdari: quia Dominus pro nobis se fecit pauperem in hoc mundo. Hæc est illa celsitudo altissimæ paupertatis, quæ vos charissimos fratres meos, hæredes & reges regni cælorum instituit: pauperes rebus fecit, virtutibus sublimauit. Hæc sit portio vestra, quæ perducit in terram viuentium. Cui dilectissimi fratres totaliter inhærentes, nihil aliud pro nomine Domini nostri Iesu Christi in perpetuum sub cælo habere velitis. Et vbicunquè sunt, & inuenerint se fratres, ostendant se domesticos inuicèm inter se. Et securè manifestet vnus alteri necessitatẽ suam. Quia si mater nutrit & diligit filium suum carnalem, quanto diligentiùs debet quis diligere & nutrire fratrem suum spiritualem? Et si quis eorũ in infirmitatem ceciderit, alij fratres debeant ei seruire, sicut vellent sibi seruiri.

De pœnitentia fratribus peccantibus imponenda. Cap. 7.

SI qui fratrum, instigante inimico, mortaliter peccauerint, pro illis peccatis, de quibus ordinatum fuerit inter fratres, vt recurratur ad solos Ministros prouinciales, teneantur prædicti fratres ad eos recurrere quantocitiùs poterunt sine mora. Ipsi verò Ministri, si presbyteri sunt, cum misericordia iniungant illis pœnitentiam: Si verò presbyteri non sunt, iniungi faciant per alios sacerdotes ordinis, sicut eis secũdùm Deum meliùs videbitur expedire: &

cauere debent, nè irascantur & conturbētur propter peccatum alicuius: quia ita & conturbatio, in se & in alijs impediunt charitatem.

De electione generalis Ministri huius fraternitatis, & de capitulo Pentecostes. Cap. 8.

VNiuersi fratres vnum de fratribus istius religionis teneantur semper habere generalem Ministrum, & seruum totius fraternitatis: & ei teneantur firmiter obedire. Quo decedente, electio successoris fiat à Ministris prouincialibus & custodibus in capitulo Pentecostes: in quo prouinciales Ministri teneãtur semper insimul conuenire, vbicunquè à generali Ministro fuerit constitutum. Et hoc semèl in tribus annis, vel ad alium terminum maiorem vel minorem, sicut à prædicto Ministro fuerit ordinatum. Et si aliquo tempore appareret vniuersitati Ministrorum prouincialium & custodum, prædictum Ministrum non esse sufficientem ad seruitium & communem vtilitatem fratrum: teneãtur prædicti fratres, quibus electio data est, in nomine Domini alium sibi eligere in custodem. Post capitulum verò Pẽtecostes, Ministri & custodes possint singuli, si voluẽrint, & eis expedire videbitur, eodẽ anno in suis custodijs semẽl fratres suos ad capitulum conuocare.

De prædicatoribus. Cap. 9.

FRatres non prædicent in episcopatu alicuius Episcopi, eùm ab eo illis fuerit contradictum. Et nullùs fratrum populo penitùs audeat prædicare, nisì à Ministro generali huius fraternitatis fuerit examinatus & approbatus, & ab eo sibi officium prædicationis concessum. Moneo quoquè & exhortor eosdem fratres, vt in prædicatione, quam faciunt, sint examinata & casta eorum eloquia ad vtilitatem & ædificationem populi, annunciando eis vitia & virtutes, pœnam & gloriã, cum breuitate sermonis: Quia verbum abbreuiatum fecit Dominus super terram.

De admonitione & correctione fratrum. Cap. 10.

FRatres, qui sunt Ministri & serui aliorum fratrum, visitent & moneant fratres suos, & humiliter & charitatiuè corrigant eos, non præcipientes eis aliquid, quod sit contra animam suam & regulam nostram. Fratres verò qui sunt subditi, recordentur quòd propter Deum abnegauerunt proprias voluntates: vndè firmiter præcipio eis, vt obediant suis Ministris in omnibus, quæ promiserunt Domino obseruare, & non sunt contraria animæ suæ & regulę nostrę. Et vbicunquè sunt fratres, qui scirent & cognoscerent se non posse regulam spiritualiter obseruare, ad suos Ministros debeãt & possint recurrere. Ministri verò charitatiuè & benignè eos recipiant: & tantam familiaritatem habeãt circa ipsos, vt dicere possint eis & facere, sicut domini seruis suis. Nam ità debet esse, quòd Ministri, sint serui omnium fratrum. Moneo verò & exhortor in Domino IESV Christo, vt caueant fratres ab omni superbia, vana gloria, inuidia, auaritia, cura, & sollicitudine huius seculi, detractiõe & murmuratione. Et non curent nescientes literas, literas discere. Sed attendant, quòd super omnia desiderare debent habere spiritum Domini, & sanctam eius operationem. Orare semper ad Deum puro corde, & habere humilitatem, patientiam in persecutione & in infirmitate: & diligere eos, qui nos persequuntur, & repræhendunt & arguunt: quia dicit Dominus, Diligite inimicos vestros, & orate pro persequentibus & calumniantibus vos. Beati qui per secutionem patiũtur propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnũ cælorum. Qui autem perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit. Matt. 5. Matt. 10. & 24.

Quòd fratres non ingrediantur monasteria monacharum. Cap. 11.

PRæcipio firmiter fratribus vniuersis, nè habeant suspecta cõsortia vel consilia mulierum: & nè ingrediantur monasteria monacharum, præter illos, quibus à Sede Apostolica concessa est licentia specialis. Nec fiant compatres virorum vel mulierum, nè hac occasione inter fratres vel de fratribus scandalum oriatur.

De euntibus inter Sarracenos & alios infideles. Cap. 12.

QVicunq; fratrum diuina inspiratione voluẽrit ire inter Sarracenos & alios infideles, petant indè licentiam à suis Ministris prouincialibus. Ministri verò nullis eundi licentiã tribuant, nisì eis, quos viderint esse idoneos ad mittẽdum. Ad hęc per inobedientiam iniungo Ministris, vt petant à domino Papa

vnū de sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, q sit gubernator, protector, & corrector istius fraternitatis: vt semper subditi & subiecti pedibus eiusdem sanctæ Romanæ Ecclesiæ, stabiles in fide Catholica, paupertatem & humilitatem, & sanctum Euangelium Domini nostri Iesu Christi, quod firmiter promisimus, obseruemus.

Nulli ergò omninò hominum liceat hanc paginam nostræ cōfirmationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attētare præsumpserit, indignationē omnipotentis Dei, & beatorū Petri & Pauli Apostolorum eius, se nouerit incursurum.

Datū Laterani 3. Calēd. Decembris, pontificatûs nostri anno octauo.

EXPLICIT REGVLA FRATRVM Minorum.

FORMA FACIENDI PROFESSIONEM IN ORDINE FRATRVM MINORVM.

EGO frater N. voueo & promitto Deo omnipotenti, beatæ Mariæ virgini, beato Francisco & omnibus sanctis, & tibi patri, toto tempore vitæ meæ seruare regulam fratrum Minorum, per dominum Papam Honorium confirmatam, viuendo in obedientia, sine proprio, & in castitate.

Forma recipiendi ad dictam professionem.

Dicat subsequenter recipiens: Et ego, si hæc obseruaueris, promitto tibi vitam æternam. Respon. Amen.

TESTAMENTVM BEATI PATRIS NOSTRI FRANCISCI.

Dominus dedit mihi fratri Francisco ità incipere facere pœnitentiam. Quia cùm essem in peccatis, nimìs mihi videbatur amarum, videre leprosos. Sed ipse Dominus conduxit me inter illos, & feci misericordiam cum illis. Et recedente me ab ipsis, id quod videbatur mihi amarum, conuersum fuit mihi in dulcedinem animæ & corporis. Et posteà parùm steti, & exiui de seculo. Et Dominus talem fidem dedit mihi in ecclesijs, vt ità adorarem & dicerem: Adoramus te sanctissime Domine Iesu Christe & hîc, & ad omnes ecclesias tuas, quæ sunt in toto mundo, & benedicimus tibi: quia per sanctam crucem tuam redemisti mundum. Posteà dedit mihi Dominus, & dat tantam fidem in sacerdotibus, qui viuunt secundùm ordinem sanctæ Romanæ Ecclesiæ, propter ordinem ipsorum: quòd si facerent mihi persecutionem, volo recurrere ad ipsos. Et si haberem tantam sapientiam, quantam Salomon habuit, & inuenirem pauperculos sacerdotes huius seculi in ecclesijs in quibus morantur, nolo prædicare contra voluntatem ipsorum. Et ipsos & omnes alios volo timere, amare, & honorare, sicut meos dominos: & nolo in ipsis considerare peccatum, quia filium Dei discerno in eis, & domini mei sunt. Et propter hoc facio, quia nihil video corporaliter in hoc seculo de ipso altissimo filio Dei, nisi sacratissimum corpus eius, & sanguinem suum, quem ipsi conficiunt, & ipsi soli alijs administrant. Et hæc sanctissima mysteria super omnia volo honorare & venerari, & in locis preciosis collocare. Sanctissima nomina & verba eius scripta, vbicunquè inuenero in locis illicitis, volo colligere: & rogo quòd colligantur, & in loco honesto collocentur. Et omnes Theologos, & qui ministrant sanctissima verba diuina, debemus honorare & venerari, sicut qui ministrant nobis spiritum & vitam. Et postquàm Dominus dedit mihi, de fratribus nemo ostendebat mihi, quid facere deberem: sed ipse altissimus reuelauit mihi, quòd deberem viuere secundùm formam Euangelij, & ego paucis verbis & simplicibus feci scribi: & dominus Papa confirmauit mihi. Et illi qui veniebant ad recipiendum vitam istam, omnia quæ habere poterant, pauperibus erogabant. Et erant contenti tunica vna intùs & forìs repeciata, cum cingulo & brachis. Et nolebamus plus habere. Officium dicebamus nos clerici secundùm alios clericos. Laici dicebant, Pater noster.

IN HIS VERSIBVS CONTINENTVR BREVITER OMNIA PRAECEPTA REGVLAE FRATRVM MINORVM, ET SVNT TRIGINTATRIA, VT PATEBIT.

Capitulum primum habet præcepta quinque.
primum. II. III. IIII.
Christi verba seruat obediens, pauper, & castus.
quintum.
Subditur Ministro, subiecto domino Papæ.

Capitulum secundum, præcepta nouem.
VI. VII. VIII.
Ministris mittit, examinat vendere sua.
IX. X. XI. XII.
Cauet, concedit, recipitur, tegmine tecto.
XIII. XIIII.
Calceamenta mittit, vestibus tegmine vili

Capitulum tertium, præcepta tria.
XV. XVI. XVII.
Curiæ conformat, ieiunat, equóque dimisso,

Capitulum quartum habet duo.
XVIII. XIX.
Proijce æra frater, Ministro curas agendo.

Capitulum quintum, nullum.

Capitulum sextum habet duo.
XX. XXI.
Propria sperne quidem, infirmis cura seruire.

Capitulum septimum habet vnum.
XXII.
Tu peccans frater, ad veniam citò recurre.

Capitulum octauum habet tria.
XXIII. XXIIII.
Elige supremum, renouans mortuumque Ministri.
XXV.
Qui negligenter agit, electoribus ille tollendus.

Capitulum nonum habet duo.
XXVI. XXVII.
Inuito patre, nil prædices, & approbatus.

Capitulum decimum habet duo.
XXVIII. XXIX.
Subdens Ministris, ad eos currere debes.

Capitulum vndecimum habet tria.
XXX. XXXI. XXXII.
Mulier suspecta tollatur monacha compar.

Capitulum duodecimum habet vnum.
XXXIII.
Cardine comperto, soluerunt vota Ministri.

DE VERBORVM SIGNIFICATIONE.

Exivi de paradiso: Dixi, rigabo hortũ plantationum: ait ille cælestis agricola, qui verè fons sapientiæ, verbũ Dei à patre, in patre manens, genitum ab æterno, nouissimè diebus istis (fabricante sancto spiritu) in vtero virginis caro factũ, exiuit homo ad opus arduum redemptionis humani generis peragẽdum: exemplar sedando cælestis vitæ, præbens hominibus semetipsum. Verùm, quia plerunquè mortalis vitæ solicitudinibus pressus homo, mẽtis adspectũ ab exemplaris huiusmodi intuitu diuertebat: verus noster Salomõ in solio militantis Ecclesiæ hortum voluptatis inter cæteros quendam fecit à procellosis mundi fluctibus elongatum, in quo quietiùs ac securiùs vacaretur contemplandis seruandisque huiusmodi operibus exemplaris, in hunc mundum introiuit ipse, vt rigaret ipsum fœcundis aquis spiritualis gratiæ & doctrinæ. Hic hortus siquidem est fratrum MINORVM sancta religio, quæ muris regularis obseruantiæ firmiter vndiquè circunclusa, intra se solo cõtenta Deo, adornatur abundè nouellis plantationibus filiorum. Ad hunc veniens dilectus Dei filius, mortificantis pœnitentiæ myrrham metit cum aromatibus, quæ suauitate mira vniuersis odorem attrahentis sanctimoniæ circunfundunt. Hæc est illa cælestis vitæ forma & regula, quam descripsit confessor Christi eximius sanctus Franciscus, ac seruandam à suis filijs verbo docuit pariter & exemplo. Quia verò dictæ sanctæ regulæ professores, ac æmulatores deuoti, vt & alumni & veri filij tanti patris, affectabant, sicut & feruenter affectant, ad purum & ad plenum præmissam regulam firmiter obseruare: Attendentes quædam, quæ dubium poterant afferre sensum, in ipsius regulæ serie contineri, pro ipsorum declaratione habenda recurrerunt prudenter olim ad apicem Apostolicæ dignitatis: vt certificati per ipsam, cuius pedibus etiam per ipsam regulam sunt subiecti, possent Domino (pulsis cunctis dubijs) cum plena charitate cõscientiæ deseruire. Horum autem pijs ac iustis supplicationibus, plures prædecessores nostri Romani Pontifices, successiuè (sicut dignum erat) applicantes aures & animum, declarauerunt ea, quæ dubia videbantur: ediderunt nonnulla, & aliqua concesserunt, sicut expedire videbant fratrum conscientijs, ac puræ obseruantiæ status. Verùm, quia plerunquè, vbi culpa non est, eam timere solent conscientiæ timoratæ, quæ in via Dei quodcunque deuium expauescunt, non sunt ad plenum ex dictis declarationibus dictorum omnium fratrum conscientiæ quietatæ, quin circa aliqua, ad regulam ipsorumque statum pertinentia, dubitationum in ipsis fluctus aliqui generentur & oriantur, sicut ad aures nostras pluriès, & de q̃ pluribus, in publicis & priuatis consistorijs est perlatum. Quapropter per ipsos fratres nobis extitit humiliter supplicatum, quatenùs prædictis dubijs, quæ occurrerunt, & quæ possunt occurrere in futurum, adhibere opportuna declaratiõis remedia, de benignitate Sedis Apostolicæ curaremus. Nos igitur, cui⁹ animus ab ætate tenera pia deuotione efferbuit ad huiusmodi professores regulæ, & ad ordinem ipsum totum: nunc autem ex cõmuni cura pastoralis regiminis, quam immeriti sustinemus, ad ipsos fouẽdo dulciùs, & attentiùs gratiosis fauoribus prosequendos, tanto prouocamur ardentiùs, quanto frequentiùs intenta mente reuoluimus fructus vberes, quos ex eorum exemplari vita, & salutari doctrina, toti vniuersali Ecclesiæ continuè cernimus prouenire, tam pia supplicantium intentione commoti, ad peragendũ diligẽter quod petitur, studia nostra duximus conuertenda: ipsaque dubia per plures Archiepiscopos, & Episcopos, & in Theologia magistros, & alios literatos, prouidos & discretos examinari fecimus diligenter. Cùm igitur in primis ex eo, quod in dictæ regulæ principio habetur: REGVLA & vita fratrum Minorum hæc est, scilicet, Domini nostri Iesu Christi sanctum Euangelium obseruare, in obedientia viuendo sine proprio, & in castitate. Item infrà: Finito verò anno probationis, recipiantur ad obedientiam, promittentes vitam istam semper & regulam obseruare. Item circa finem regulæ, paupertatem, & humilitatem, & sanctum Euangelium Domini nostri Iesu Christi, quod firmiter promisimus, obseruemus. Fuit hæsitatum, an fratres eiusdem ordinis ad omnia, tam præcepta quàm consilia Euangelij, ex professione suæ regulæ teneantur. Quibusdã dicentibus, quòd ad omnia: alijs autem asserentibus, quòd ad sola illa tria cõsilia, videlicet, viuere in obedientia, in castitate, & sine ꝓprio, & ad ea quæ sub verbis obligatorijs ponũtur in regula, obligẽtur. Nos circa hũc articulũ prædecessorum nostrorũ vestigijs inhærẽtes, ipsumq; articulũ, quo ad aliquid clariùs ꝓsequẽtes, dictæ hæsitationi duximus respondendũ: quòd

quòd cùm votum determinatum cuiuslibet habeat cadere sub certo, vouens regulam, non potest dici teneri ex vi voti huiusmodi ad ea consilia Euangelica, quæ in regula non ponuntur. Et quidem beati Francisci conditoris regulæ hæc probatur fuisse intentio, ex hoc, quòd quædam Euangelica consilia in regula posuit, alijs prætermissis. Si enim per istud verbũ, REGVLA & vita fratrum Minorum, hæc est, &c. intendisset eos ad omnia Euangelica consilia obligare, superfluè & nugatoriè quædam eorum (suppressis cæteris) in regula expressisset. Cùm autem natura termini restrictiui hoc habeat, quòd sic excludit ab ipso extranea, quòd cuncta ad ipsum pertinentia concludit: Declaramus & dicimus, quòd dicti fratres non solùm ad illa tria vota, nudè & absolutè accepta, ex professione suæ regulæ obligantur: sed etiam tenentur ad ea omnia implenda, quæ sunt pertinentia ad hæc tria prædicta, quæ regula ipsa ponit. Nam si ad hæc tria prædicta tantùm præcisè & nudè promittentes se seruare regulam viuendo in obedientia, castitate, & sine proprio, & non etiam ad omnia contenta in regula, quæ hæc tria modificant, arctarentur: pro nihilo & vanè proferrentur hæc verba, Promitto semper hanc regulam obseruare: ex quo ex his verbis nulla obligatio nasceretur. Nec tamen putandum est, quòd beatus Frãciscus professores huius regulæ, quòd ad oia contenta in regula modificantia tria vota, seu ad alia in ipsa expressa intẽderit æqualiter esse obligatos: quin potiùs apertè discreuit, quòd quo ad quædam ipsorum ex vi verbi transgressio est mortalis, & quo ad quædam alia non: Cùm ad quædam ipsorum verbum apponat præcepti, vel æquipollentis eidem: & quo ad aliqua, verbis alijs sit contentus. Item quia prætérea, quæ expressè verbo præcepti, ac exhortationis seu monitionis ponuntur in regula, nonnulla verbo imperatiui modi negatiuè vel affirmatiuè apposito inferuntur: hactenùs extitit dubitatum, an tenerentur ad ista, vt ad habentia vim præcepti. Et quia (vt intelleximus) non minuitur hoc dubium, sed augetur ex eo, quòd felicis recordationis Nicolaus Papa quartus prædecessor noster noscitur declarâsse, quòd fratres ipsi ex professione suæ regulæ sunt adstricti ad ea consilia Euangelica, quæ in ipsa regula præceptoriè vel inhibitoriè, seu sub verbis æquipollentibus exprimuntur: & nihilominùs ad eorum omnium obseruantiam, quæ ipsis in eãdem regula sub verbis obligatorijs indicuntur: supplicauerunt prædicti fratres, vt ad ipsorum conscientias *seruandas declarare, quæ horum censeri debeant præceptis æquipollentia ac obligatoria, dignaremur. Nos itaque, qui in synceris horum conscientijs delectamur, attendentes, quòd in ijs, quæ animæ salutem respiciunt, ad vitandos graues remorsus conscientiæ, pars securior est tenenda: dicimus, quòd licèt fratres non ad omnium, quæ sub verbis imperatiui modi ponuntur in regula, sicut ad præceptorum seu præceptis æquipollentium obseruantiam teneantur: expedit tamen ipsis fratribus ad obseruandam puritatem regulæ & rigorem, quòd ad ea sicut ad æquipollentia præceptis se nouerint obligatos, quæ hic inferiùs annotantur. Vt autem hæc, quæ videri possunt æquipollentia præceptis, ex vi verbi, vel saltem ratione materiæ de qua agitur, seu ex vtroque, sub compendio habeantur: declaramus, quòd illud, quod ponitur in regula, de non habendo plures tunicas, quàm vnam cum caputio, & aliam sine caputio. Item, de non portandis calceamentis, & de non equitando extra casum necessitatis. Item, quòd fratres vilibus induantur. Item, quòd ieiunare à festo Omnium Sanctorum vsque ad Natale Domini, & in sextis ferijs, teneantur. Item, quòd clerici faciant diuinum officium secundùm ordinem sanctæ Romanæ Ecclesiæ. Item, quòd Ministri & Custodes pro necessitatibus infirmorum & fratribus induendis solicitam curam gerant. Item, quòd si quis fratrum in infirmitatem ceciderit, alij fratres debent ei seruire. Item, quòd fratres non prædicent in Episcopatu alicuius Episcopi, cùm ab eo illis fuerit contradictum. Item, quòd nullus audeat penitùs populo prædicare, nisi à generali Ministro vel alijs, quibus secundùm declarationem prædictam competit, fuerit examinatus, approbatus, & ad hoc institutus. Item, quòd fratres, qui cognoscerent se non posse præmissam regulam specialiter obseruare, debeant & possint ad suos Ministros recurrere. Item, quòd omnia quæ ponuntur in regula ad formam habitûs, tam nouitiorum, quàm etiam professorum, necnon ad receptionis modum ac professionem spectantia, nisi recipiẽtibus quo ad habitum nouitiorum (sicut dicit regula) secundùm Deum aliter videatur: Hæc, inquam, omnia sunt à fratribus tanquàm obligatoria obseruanda. Item ordo communiter sentit, tenet, & tenuit ab antiquo, quòd vbicunquè ponitur in regula hoc vocabulũ, teneãtur, obtinet vim præcepti: & obseruari debet à fratribus sicut tale. Cęterùm quia Christi cõfessor prædictus agendorũ ac seruandorũ circa recipiendos ad ordinẽ, Ministris & fratribus modũ præbens, dixit in regula, quòd caueant fra-

*al. ferenandas

fratres & eorum Ministri, nè sint soliciti de rebus suis temporalibus, vt liberè faciant de eis, quicquid ipsis à Domino fuerit inspiratum: licentiam tamen habeant ipsi Ministri mittēdi eos ad aliquos Deum timentes, si consilium requiratur, quorum consilio bona sua pauperibus erogentur: Dubitauerunt & dubitant multi fratrum, an liceat ipsis de bonis ingredientiū quicquàm recipere, si donetur: & si ad dādum personis & conuentibus possint eos inducere sine culpa: si etiam ad disponendum de distributione rerum talium, debeāt ipsi Ministri seu fratres dare consilium, vbi ad consulendum alij, quàm ex ipsis, ad quos ingressuri mittantur, possint idonei inueniri. Nos autem considerantes attentè, intendisse sanctum Franciscum suæ regulæ professores, quos fundauerat in maxima paupertate, ab affectu temporalium rerum ipsorum ingredientium per dicta verba specialiter & totaliter elongare: vt quantùm est ex parte fratrum ipsorū, receptio ad ordinem sancta & purissima appareret, & nè aliquo modo oculum viderētur habere ad bona eorum temporalia, sed ipsos tantùm diuino seruitio mancipandos: dicimus omninò debere tā Ministros quàm fratres cæteros, à dictis inductionibus ad sibi dandū & suasionibus, necnō & à dandis circa distributionem consilijs, abstinere: cùm per hoc ad timentes Deum status alterius mitti debeant, non ad fratres, vt verè cunctis pateant esse tam salubris instituti paterni studiosi, zelatores seduli & perfecti. Cùm verò facere de rebus suis, quod Dominus inspirabit, ipsamet regula ingredientibus liberum velit esse: non videtur, quin liceat eis recipere, consideratis scilicet eorum necessitatibus, & moderaminibus declarationis iam dictę, si quid de bonis suis intrans, sicut & cæteris pauperibus, per modum eleemosynæ liberè velit dare. Cauere tamen in acceptione oblatorum talium decet fratres, nè ex receptorum quantitate notabili præsumi possit sinister oculus contra ipsos. Præterea cùm dicatur in regula, quòd illi, qui iam promiserunt obedientiam, habeant vnam tunicam cum caputio, & aliā sine caputio, qui habere voluerint. Item, quòd fratres vestimentis vilibus induantur: Nosque prædicta verba declarauimus æquipollere præceptis: volentes hæc determinari pleniùs, dicimus (quantùm ad numerum tunicarum) quòd pluribus vti nō licet: nisi in necessitatibus, quæ haberi possunt ex regula, secundùm quod hunc passum memoratus prædecessor noster pleniùs declarauit. Vilitatem autem vestium, tam habitûs, quàm interiorum tunicarum, illam intelligi debere dicimus, quæ secundùm consuetudinem vel cōditionem patriæ debeat, quantùm ad colorem panni & precium, vilitas reputari: nō enim quo ad regiones oēs potest determinatus vnus modus in talibus assignari. Huiusmodi etiam vilitatis iudiciū Ministris & Custodibus seu Guardianis duximus committēdum, eorum super hoc conscientias onerantes: ità tamen, quòd seruent in vestibus vilitatem. Quorum etiā Ministrorū, Custodum, & Guardianorum iudicio eodem modo relinquimus, pro qua necessitate possint ipsi fratres calceamenta portare. Deinde, cùm duobus tēporibus annotatis in regula, scilicet à festo omnium Sanctorum, vsq; ad Natiuitatē Domini, & maximè Quadragesimæ, in quibus ieiunare tenētur, inferatur in eādem regula: Alijs autem temporibus nō teneantur, nisi sexta feria ieiunare: & ex hoc voluērunt aliqui dicere, quòd dicti ordinis fratres non tenentur, nisi ex condecentia, ad alia ieiunia, q̄ ad ista: Declaramus debere intelligi, eos non teneri ad ieiunium alijs temporibus, præterquàm in ieiunijs ab Ecclesia constitutis. Non est enim verisimile, quòd vel institutor regulæ, vel etiam confirmator absoluere ipsos intenderit à seruandis illis ieiunijs, ad quę de cōmuni statuto Ecclesiæ obligantur cæteri Christiani. Porrò cùm dictus sanctus, volens fratres suos super omnia à denarijs seu pecunia esse totaliter alienos, præceperit firmiter fratribus vniuersis, vt nullo modo denarios vel pecuniā recipiāt, per se vel per interpositā personam: istumq; articulum declarans idem prædecessor noster, casus & modos posuerit, quibus seruatis à fratribus, non possint dici nec debeant per se vel per alium pecuniæ receptatores contra regulam, vel sui ordinis puritatem: dicimus, fratres teneri cauere summoperè, quòd pro alijs causis, & sub modis alijs, quàm ponat dicti prædecessoris nostri declaratio, ad dantes pecunias, siue deputatos nuncios, non recurrant: nè (si secùs ab ipsis attentatum fuerit) transgressores præcepti & regulæ meritò possint dici. Nam vbi aliquid alicui generaliter prohibetur, quod expressè non conceditur, intelligitur denegatum. Quocircà quæstus omnis pecuniæ, ac oblationum pecuniarum receptio, in ecclesia vel alibi cippi seu trunci ordinati ad offerentium seu donantium pecunias reponendas, necnon & quicunque recursus alius ad pecunias, seu habentes ipsas, qui per declaratione prædictam non conceditur: hæc, inquam, omnia sunt eis simpliciter interdicta. Cùm etiam recursus ad amicos speciales expressè tantùm in duobus casibus secundùm regulam concedatur, videlicet, pro necessitatibus infirmorum, & fratribus induendis: idque piè & ra-

& rationabiliter cõsiderata necessitate vitæ, ad alias necessitates fratrum pro tempore occurrentes, cessantibus eleemosynis, seu etiã ingruẽtes, sæpedictus pdecessor noster duxerit extẽdendum: Attendãt fratres præfati, quòd pro nullis causis aliis, quàm prædictis vel similibus, in via vel alibi recurrere liceat eis ad amicos huiusmodi, siue sint dantes pecunias, seu deputati per ipsos, siue nuncij vel depositarij, seu alio quouis nomine appellentur, etiam si cõcessi per eandem declarationem modi, circa pecuniam integrè seruarentur. Denique cùm idem confessor summè affectauerit, suæ regulæ professores totaliter esse abstractos ab affectu & desiderio terrenorum, & specialiter à pecunia & eius vsu totaliter inexpertos, sicut ꝓbat prohibitio de recipienda pecunia, in regula sæpiùs repetita: curare fratres vigilanter necessè est, quòd cùm ex causis prædictis & modis ad habentes pecunias deputatas pro ipsorum nécessitatibus recurrere oportebit, ad tenentes ipsas, quicunq; hi fuerint principales vel nuncij, in omnibus sic se gerãt, quòd se cunctis ostendant in dictis pecunijs (sicut nec habent) penitùs nil habere. Quapropter præcipere, quòd & qualiter pecunia expendatur, computumque exigere de expensa, eam quomodocunque recipere siue deponere, aut deponi facere capsulam pecuniæ, vel eius clauem deferre, hos actus & consimiles sibi fratres illicitos esse sciant. Prædicta enim facere, ad solos dominos pertinet, qui dederunt, & eos, quos ipsi deputauerũt ad hoc ipsum.

Proinde cùm vir sanctus, paupertatis præmissæ in regula modum exprimens, dixerit in eadem: Fratres nihil sibi approprient, nec domum, nec locum, nec aliquã rem: sed tanquàm peregrini & aduenæ in hoc seculo, in paupertate & humilitate Domino famulantes, vadant pro eleemosyna confidenter. sicque declaratum extitit per nonnullos prædecessores nostros Romanos Põtifices, hanc expropriationẽ intelligi debere tam in speciali, quàm etiam in communi, propter quod & rerum omnium concessarum, oblatarum, & donatarum fratribus (quas & quarum vsum, facti scilicet, ordini vel ipsis fratribus licet habere) proprietatem & dominium in se & Romanæ Ecclesiæ receperunt, dimisso ipsis fratribus in eis tantummodò vsu facti simplicis: Ad nostrum fuerunt deducta examen, quæ in ordine fieri dicebantur, & videbantur prædicto voto & puritati ordinis repugnare: videlicet, vt ea prosequamur ex ipsis, quæ remedio credimus indigere: quòd se institui hæredes nõ solùm sustinent, sed procurant. Item, ꝙ reditus annuos recipiũt interdùm in tam notabili quantitate, quòd conuentus habentes totaliter indè viuunt. Item, quòd cùm ipsorum negocia etiã pro rebus temporalibus in curijs agitantur, assistunt aduocatis & procuratoribus, & ad instigandum eosdẽ se ibidem personaliter repræsentant. Itẽ, quòd executiones vltimarum suscipiunt voluntatum & gerunt, seque intromittunt quandoq; de vsurarum vel malè ablatorum dispositionibus seu restitutionibus faciendis. Item, quòd alicubi non solùm excessiuos hortos, sed etiã vineas magnas habent: de quibus tam de oleribus, quàm de vino multùm colligitur ad vendendum. Item, quòd temporibus messium vel vindemiarum sic copiosè granũ & vinum mendicando, vel aliundè emendo, colliguntur à fratribus, & in cellarijs & granarijs reconduntur, quòd per anni residuum absque eorũ mendicatione possunt transigere vitam suam. Itẽ, quòd ecclesias vel alia ædificia faciunt, vel procurant fieri, in quãtitate & curiositate figuræ & formæ, ac sumptuositate notabiliter excessiua, sic quòd non videntur habitacula pauperum, sed magnatum. Paramenta etiam ecclesiastica in plerisq; locis tam multa habent, & tam notabiliter preciosa, quòd excedunt in his magnas ecclesias Cathedrales. Equos insuper & arma, eis oblata in funeralibus, recipiũt indistinctè. Tamen communitas fratrum & specialiter rectores ipsius ordinis asserebant, quòd prædicta, seu plura ex ipsis, in ordine non fiebant: quòd & si qui reperiuntur rei in talibus, rigidè puniuntur: necnon contra talia, nè fiant, sunt facta pluriès ab antiquo statuta in ordine multùm stricta. Cupientes igitur nos ipsorũ fratrum prouidere conscientijs, & cũcta dubia (quãtùm possibile nobis est) de ipsorũ pectoribus remouere, ad prædicta, modo qui sequitur, respõdemus. Cùm enim ad veritatem vitæ pertineat, vt id, quod exteriùs agitur, interiorem mentis dispositionem & habitum repręsentet: necessè habent fratres, qui se expropriatione tanta à temporalibus abstraxerunt, ab omni eo, quod dictæ expropriationi esset vel posset videri cõtrarium, abstinere. Quia igitur in successionibus transit, nõ solùm vsus rei, sed & dominium suo tempore in hæredes: fratres autem præfati nihil sibi in speciali acquirere, vel eorum ordini possunt etiã in cõmuni: declarando dicimus, quòd successionum huiusmodi, quæ etiã ex sui natura indifferenter ad pecuniam, & etiam ad alia mobilia & immobilia se extendunt, (cõsiderata sui puritate voti) nullatenùs sunt capaces: nec licet eis valorem hæreditatum talium, vel tantam earũ partem, quòd præsumi posset hoc in frau-

dem fieri, quasi sub modo & forma legati sibi dimitti facere, vel sic dimissa recipere: quin potius ista sic fieri ab ipsis simpliciter prohibemus. Cumque annui reditus inter immobilia censeantur à iure, ac huiusmodi reditus obtinere paupertati & medicitati repugnet: nulla dubitatio est, ꝙ prędictis fratribus reditus quoscũque, sicut & possessiones, vel eorũ etiam vsum (cùm eis non reperiatur concessus) recipere vel habere (cõditione considerata ipsorum) non licet. Ampliùs, cùm nõ solùm, quod malum esse dignoscitur, sed & omne quod speciem habet mali, sit à viris perfectis specialiter euitandum: Ex talibus autem assistẽtijs in curijs & instigationibus, cùm de rebus agitur in ipsorum commoda conuertendis, creduntur verisimiliter ex ijs quæ foris patent, (de quibus habent homines iudicare) in ipsis rebus fratres & assistentes aliquid quærere tanquàm suum: nullo modo debẽt huiusmodi voti & regulę professores se talibus curijs & litigiosis actibus immiscere: vt & testimonium habeât ab ijs, q̃ foris sunt, & puritati satisfaciant voti sui, ac euitetur per hoc scandalum proximorum. Verùm etiam cùm dicti ordinis fratres, non solùm à receptione, proprietate, dominio, siue vsu ipsius pecuniæ, verùm etiam à contrectatione qualibet ipsius, & ab ea sint penitùs alieni, quemadmodùm sæpedictus prædecessor noster in declaratione huiusmodi regulæ planè dixit: Cumq; dicti ordinis professores pro nulla re tẽporali possunt in iudicio experiri, prædictis fratribus non licet nec cõpetit, quin potiùs (cõsiderata sui puritate status) debẽt sibi scire interdictũ, quòd huiusmodi executionibus & dispositionibus se exponant: cùm hæc sæpiùs absq; litigio & contrectatione vel administratione pecuniæ nequeant expediri. Veruntamen in his exequendis dari consilium, istorum statui non obsistit: cùm ex hoc ipsis circa bona temporalia nulla iurisdictio, siue actio in iudicio, siue dispensatio tribuatur. Licèt verò non solùm sit licitum, sed & multùm conueniens rationi, ꝙ fratres, qui in laboribus spiritalibus orationis & studij sedulè occupãtur, hortos & areas habeât cõpetentes ad recollectionẽ vel recreationẽ suĩ, & interdũ ad seipsos post labores huiusmodi corporaliter deducendos, necnon ad habenda necessaria hortalitia pro seipsis: habere tamẽ hortos aliquos, vt colãtur, ac olera & alia hortalitia precio distrahantur, necnon & vineas, repugnat suæ regulæ & ordinis puritati, secũdùm quod dictus prædecessor declarauit, ac etiam ordinauit: quòd si talia ad vsus proximè dictos, vtputà agrũ vel vineam ad colendum, & cõsimilia fratribus legarẽtur, per omnem modum fratres à receptione talium abstinerent: cùm etiam præmissa habere, vt precium fructuum suis temporibus habeant, ad naturã & formam prouentûs appropinquet. Rursùs, cùm prædictus sanctus, tã in exemplis vitæ, quàm verbis regulæ, ostẽderit se velle, quòd fratres sui & filij, diuinæ prouidentiæ innitẽtes, suos in Deũ iácerent cogitatus, qui volucres cæli pascit, quæ non cõgregant in horrea, nec seminant, nec metunt: nõ est verisimile, voluisse ipsum eos habere granaria vel cellaria: vbi quotidianis mendicationibus deberent sperare posse transigere vitam suam. Et idcircò nõ ex timore leui relaxare se debẽt ad congregationes & conseruationes huiusmodi faciendãs: sed tunc tantùm, cùm esset multùm credibile ex iam expertis, quòd nõ possent vitæ necessaria alter inuenire. Hoc autem Ministrorũ & Custodum, simul & separatim, in suis administrationibus & custodijs (cum Guardiani & duorũ de conuentu loci discretorum sacerdotũ & antiquorum in ordine fratrum cõsilio & assensu) duxim⁹ iudicio relinquẽdum, eorum super hoc specialiter conscientias onerantes. Hinc est etiam, quòd cùm vir sanctus fratres suos in paupertate summa ac humilitate fundare voluerit, quo ad affectum pariter & effectum, sicut ferè regula tota clamat: cõuenit ipsis, quòd nullo modo deincèps fieri faciât, vel fieri sustineant ecclesias, vel alia quæcunq; ædificia, quæ (considerato fratrum inhabitantium numero) excessiua in multitudine & magnitudine debeant reputari. Ideoq; volumus, quòd vbiq; in suo ordine deincèps temperatis & humilibus ædificijs sint contenti: nè huic tãtæ paupertati promissæ, quod patet oculis, cõtrarium foris clamet. Quanuis etiã paramenta & vasa ecclesiastica ad honorẽ diuini nominis ordinentur, propter quem omnia fecit ipse Deus: tamen qui absconditorum est cognitor, ad animum sibi ministrantium respicit principaliter, non ad manum: nec per illa sibi vult seruiri, quæ suorum seruitiorum conditioni & statui dissonarẽt. Propter quod sufficere debent eis vasa & paramenta ecclesiastica decentia in numero, & in magnitudine sufficientia competenter: superfluitas autem, & nimia preciositas, vel quæcunque curiositas in his, seu alijs quibuscunque, non potest ipsorũ ꝓfessioni vel statui conuenire: cùm enim hæc sapiant thesaurizationem seu copiã, paupertati tantæ, quo ad humanum iudicium, derogant manifestè. Quapropter præmissa seruari à fratribus volumus, & mandamus. Circa equorũ verò & armorum oblationes, illud decernim⁹ in omnibus

bus & per omnia obseruandum, quod per declarationem prædictam in pecuniarijs noscitur eleemosynis diffinitũ. Ex præmissis autem succreuit nõ parũm scrupulosa quæstio inter fratres, videlicet, vtrũ ex suæ professione regulæ obligentur ad arctum & tenuem siue pauperem vsum rerum. Quibusdam ex ipsis credẽtibus & dicentibus, quòd sicut quo ad dominium rerum habent ex voto abdicationẽ arctissimam, ità ipsis quo ad vsum arctitudo maxima & exilitas est indicta. Alijs in contrarium asserentibus, quòd ex professione sua ad nullum vsum pauperẽ, qui non exprimatur in regula, obligãtur: licèt teneantur ad vsum moderatum temperantiæ, sicut & magis ex condecenti, quàm cæteri Christiani. Volentes itaq; conscientiarũ prædictorũ fratrum prouidere quieti, & his altercationibus finem dare: declarãdo dicimus, quòd fratres Minores ex professione suæ regulæ specialiter obligantur ad arctos vsus, seu pauperes, qui in ipsorum regula continẽtur, & eo obligationis modo, sub quo continet seu ponit regula dictos vsus. Dicere autem, (sicut aliqui asserere perhibentur) quòd hæreticũ sit tenere, vsum pauperem includi vel non includi sub voto Euangelicæ paupertatis: præsumptuosum & temerariũ iudicamus. Demùm, quia ex eo, quòd dicta regula, per quos & vbi fieri debeat Ministri generalis electio, tradens, nullam fecit de Ministrorũ prouincialium electione vel institutione penitus mẽtionem, oriri poterat super hoc dubitatio inter fratres: Nos volentes, posse ipsos clarè ac securè procedere in omnibus factis suis: declaramus, statuimus etiam & ordinamus in hac constitutione in perpetuum valiturá, vt cùm alicui prouinciæ de Ministro fuerit prouidendum, ipsius Ministri electio penès capitulũ prouinciale resideat, quam idem capitulum die sequenti, qua fuerit congregatum, facere teneatur. Ipsius autẽ electionis confirmatio ad Ministrum pertineat generalem. Et si quidẽ ad electionem huiusmodi per formam scrutinij procedatur, & (votis in diuersa diuisis) electiões plures in discordia celebrari contingat, illa, quæ à maiori parte capituli numero (nulla zeli vel meriti collatione aut consideratione habita) fuerit celebrata, exceptione seu contradictione quacunq; alterius partis non obstante, per dictum generalem Ministrum, de consilio discretorum de ordine, (priùs tamẽ ex officio, ꝑut spectat ad ipsum, diligẽti examinatióne præmissa) confirmetur vel etiam infirmetur, prout eis secundùm Deum visum fuerit expedire: & si fuerit infirmata, ad capitulum prouinciale huiusmodi electio reuertatur. Cæterùm, si capitulum memoratũ die prædicta Ministrum eligere prætermittat: extunc Ministri prouincialis prouisio ad generalem Ministrum liberè deuoluatur. Verùm si ministro prædicto & capitulo generalibus, ex certa, manifesta ac rationabili causa, videretur aliquandò in prouincijs vltramarinis Hyberniæ, seu Græciæ, seu Romæ, in quibus hactenùs alius prouidendi modus dicitur ex causa certa & rationabili fuisse seruatus, expedire Ministrum prouincialem per Ministrum generalem, cum proborum ordinis consilio potiùs, quàm per capituli prædicti electionem præfici in prouincijs Hyberniæ, etiam vltramarinis irrefragabiliter: In Romania verò, vel Græcia, quandò Minister dictæ prouinciæ moreretur, vel absolueretur citra mare: illa vice seruetur absq; dolo, & partialitate & fraude, (super quo eorum conscientias oneramus) quod super hoc dictus Minister cum dictorum proborum consilio duxerit ordinãdum.

In destitutione verò dictorum Ministrorum prouincialium seruari volumus, quod super hoc hactenùs de ipso ordine extiterit obseruatum. Cæterùm si cõtingeret eosdem Ministro generali carere, per Vicarium ordinis fiat super hoc, quod faciendum fuerit per eundem Ministrum, vsquequò ꝓuisũm fuerit de generali Ministro. Porrò, si quid de huiusmodi Ministro prouinciali secùs attẽtari fortè cõtigerit, illud ipso facto sit irritum & inane. Nulli igitur omninò hominum liceat hanc paginam nostrarum declarationum, dictorum commissionis, respõsionis, prohibitionis, ordinationis, mandati, constitutionum, iudicationum & voluntatum infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius, se nouerit incursurum.

Deo autem gratias.

EXPLICIVNT EX CLEMENTINIS de verborum significatione, declarationes super regula Seraphici patris Francisci. Sub qua militant soli Minores.

apotheca. In te transitoria & terrena mutantur in cælestia & æterna. Hoc per breue purgatorium, operatur æternum & cæleste conuiuiũ, & pascuæ sempiternæ. Deniq; in te lachrymæ mutãtur in risum, & gaudium pariunt sempiternum. Ex possessione quippe terrena, quæ vermibus mortalibus relaxatur, ad æternę hæreditatis patrimoniũ puenitur. O religio, spiritualis exercitûs lucta, mirabilis officina: in te fidelis anima, creatoris sui in se restaurat imaginem, ac ad suę redit imaginis puritatem. Tu fornax, vbi vasa superni regis formantur, vbi peccata soluuntur, & cũ angelis in diuinis laudibus insudatur. Possessio, quæ terræ verè viuentiũ cõparatur. O sancta vita, balneũ animarũ, mors peccatorũ, & animarũ purgatoriũ sordidarũ. Tu mentiũ secreta purificas, tu cõscientiarum squalorẽ diluis, atq; ad angelicæ mũditiæ puritatẽ peruenire facis animas. Tu scala Iacob, quæ animas perducis ad paradisum. Tu via regia paradisi, quæ homines perducit ad patriã. Tu stadiũ concertantiũ, luctatorumq́; benè currentiũ, perducis ad altas coronas. O religio, sepultura Dñicæ passionis, de te Hieremias propheta dicit: Bonũ est præstolari cum silentio salutare Dei. Stabit solitarius, & tacebit. In eremo, quia in quiescendo & tacendo fit homo prudens, de his ꝓbata quædam sunt. vndè dicitur: O homo, fuge homines: religionẽ elige, & saluaberis. Surge, q dormis in seculo, & exurge à mortuis, dimitteq́, mortuos sepelire mortuos suos. O vita mirabilis, spirituale habitaculũ, quæ de superbis humiles facis, de gulosis sobrios, de crudelib⁹ pios & sanctos, de iracundis mites, de luxuriosis pudicos, de inobedientibus obedientes, & de osoribus facis in fraterna dilectione feruẽtes. Tu loquacibus linguæ frenũ imponis, tu immundis castitatis dulcis amoris Christi adhibes cingulum, tu ieiuniorũ ac vigiliarũ es nutrix, tu vagos ligas catenis, tu patientiæ custos, tu purissimæ simplicitatis es magistra. Qui te fugiũt, luce Dei priuati sunt. qui diligũt te, astringũt & gustãt, quàm suauis est Dominus & dulcis. Tu ducis ad æterna gaudia, quæ oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascenderunt, & lingua dicere non potest, quæ tu parâsti Domine diligentibus te. Ingredimini igitur fratres mei dilectissimi, ex quo vocat vos magni consilij angelus: & non tardate, quia precium magnũ, & non paruum est in mora periculum. In sanctam igitur festinate Christi religionem: & illuminabit vos filius Dei per cõdignam satisfactionem. Qui cum patre & spiritu sancto viuit & regnat per omnia secula seculorum. Amen.

Thren. 3.

Vox reddita Arsenio.

Diui Bernardi Abbatis de verbis Euangelij, Ecce nos reliquimus omnia & secuti sumus te: sermo vnus.

ECCE nos reliquimus omnia & secuti sumus te. Veræ conuersionis exemplum nobis hoc proponitur admirandum & imitandum. Necessè est enim, vt veræ professor religionis omnia relinquat, & Christum sequatur. Et quidem beatus, qui sic relinquit omnia, vt eum sequatur, in quo sunt omnia. His qui volunt Christum expedita sequi mente, tria impedimenta sunt deserenda: videlicet, auaritia, superbia, luxuria: auaritia mundi, superbia cordis, luxuria carnis. Hæc esse præcipuè relinquenda, exemplo suo nos edocet Petrus. Reliquit nanq; retia, nauim, & coniugium. Rete, quod pisces aggregat & cõcludit, cupiditatem designat, qua in decenter distẽtus homo, domum ad domum iungit, agrũ agro copulat. Nauis, quæ superfertur vndis, superbiam denotat, qua homo se cęteris pręfert. Vxor exprimit carnalẽ voluptatem. Hæc tria iuncta homini, seipsum auferunt. Per auaritiam extra se vagatur, per superbiam supra se leuatur, per luxuriã intra se fœdatur. Vagatur solicitudine, leuatur suę extimatione, fœdatur immunditiæ delectatione. Extrà timet, suprà tumet, infrà fœtet. Timet acquisita minui, timet quæ desiderat, non posse adipisci. Tumet inferiores despiciens, paribus se præferẽs, superioribus se coæquans. Fœtet cogitatione, fœtet actione, fœtet consuetudine. Auaritia hominem alienat à proximo, superbia à Deo, luxuria proijcit à seipso. His tribus vitijs intenti & detenti tres illi miserrimi, de quibus loquitur Euangelista, ad cœnam patrisfamiliâs venire recusârunt. Primus, vt boues probaret. Secundus, vt villam emptam videret. Tertius, vt vxorem duceret. Probatio boum, cultus terrenorum. Villa emitur, cùm dominandi facultas appetitur. Vxorem ducit, qui carnis desiderijs satisfacit. Tales, nisi conuersi fuerint, nec ad cœnam patrisfamiliâs venire, nec Christum sequi possunt. Primus enim citra Iordanẽ remoratur. Secundus transmigrat ad Aquilonem. Tertius natat in flumine Babylonis. Cùm ceteræ tribus in terrã promissionis ingrederẽtur, & Iordanem transgrederentur: Ruben & Gad, & dimidia tribus Manasse, habentes pecora multa, citra Iordanem remanserunt, illos præfigurantes, qui more pecorum terrenis intenti, cælestia spernunt. Iordanis, descensus dicitur. Descensus alius bonus, & alius malus. Malus est, de quo dicit Esaias: In Aegyptum descendit populus meus. Et in Euangelio: Homo qui- dam Esaiæ 52. Lucæ 10.

dam descendebat ab Hierusalem in Hiericho. Bonus descensus, aliquando fit per humilitatem, plerunq; per compassione. Per humilitatem, sicut per Rebeccam factus est, quæ vides Isaac, de camelo descendit: illam designans vel aperte perhibens humilitatis subiectione, quã debet sponsa spõso, Ecclesia Christo, anima Deo. Fit descẽsus per compassionem, sicut in Symbolo fidei habemus, quòd Christus propter nostram salutem descendit de cælis. Iuxta moralem sensum, per Iordanẽ possumus intelligere descẽsum misericordię, qua ductus homo compatitur proximo. Sciendum verò, quòd alius citra Iordanẽ, alius intra, alius supra. Qui nulli & cui nullus compatitur, citra est. Qui alterius & cui alter miseretur, intra est. Qui alijs compatitur, & nullius eget compassione, supra est. Citra, diabolus: intra, homo: supra, Deus. Auarus itaque, quia nescit misereri, ac per hoc nec misericordiam consequi, citra est. Iudicium enim sine misericordia fiet illi, qui non fecit misericordiam. Deinde sequitur, quòd superbus trãsmigrat ad Aquilonem. Vt sancti Doctores perhibent, Aquilo significat superbię tumorem. Sicut enim ab Aquilone panditur omne malum: sic initium omnis peccati, superbia. Et item in ipsa sumpsit initium omnis perditio. Indè est, quòd angelus apostata dicit in corde suo: Sedebo in monte testamenti, in lateribus Aquilonis. Superbus itaq; trãsmigrat ad Aquilonem, quia superbiens recedit à Deo, qui superbis resistit: & sequitur diabolũ, qui est rex super omnes filios superbiæ. Deindè sequitur, quòd lubricus natat in flumine Babylonis. Flumen Babylonis, est fluxus libidinis. In hoc flumine natat, qui libidinis delectatione raptus, in ea per consuetudinem volutatur. Hæc tria vitia hominibus diabolus suggerit. Diabolus per auaritiam hominem occupat: quia qui volunt diuites fieri, incidũt in tentationem & laqueum diaboli. Indè legitur, quòd Iudas, cùm veneno auaritiæ inebriatus Christum Iudæis traditurus esset, accepta ab eis pecunia, tunc introiuit in illum Sathanas. Auaritia largitatem excludit, pietatem nescit, misericordiã detestatur. Superbia, folium est iniquitatis, vitium hominis, perditio diaboli. Superbia, odibilis DEO, angelis inuisa, hominibus intolerabilis. Superbia, origo peccati, mater discordiæ, & concordiæ nouerca: superbia, vitiorum subsidium, succidium virtutum. Sic per superbiam diabolus in hominem regnat, per luxuriam in eo pausat: quia sicut legimus, dormit in locis humentibus, id est, in cordibus luxuriæ subditis. Luxuria carnem dissoluit, mentem afficit, & totum hominem in luctum redigit. Luxuria, stercus immũditiarum, vitiorum spurcitia, fæx voluptatum. Si placet, consideremus adhuc attentiùs, quàm viliter homo per tria præfata vitia tractetur. Per auaritiam enim cęcatur, per superbiam pendet, per luxuriam putrescit. Per auaritiam cecatur, vt legimus. Cùm enim prædictus Iudas, auaritia ductus, Dominum traditurus à collegio discipulorum exisset, interiorem eius cæcitatem volens ostendere, dixit Euangelista, Erat autem nox. Per auaritiam cæcatur homo, per superbiam pendet: quia dum se alijs ditiorem attendit, non attendens æqualitatem conditionis, sed gloriam in multitudine diuitiarum, interna cogitatione super cæteros extollitur. Indè legimus, quod duæ mulieres, quas beatus Gregorius dicit superbiam & inanem gloriam, inter cælũ & terram amphoram, quę designat auaritiam, leuauerunt. Quod nisi fieret, nequaquàm dixisset Apostolus: Præcipe diuitibus huius seculi, non superbè sapere, nec sperare in incerto diuitiarum. Per superbiam suspensus homo, in luxuriam resoluitur: quia dum se ditiorem cæteris videt, ac per hoc in eculeo superbiæ suspensus est, vbi nec Deum timet, nec hominem veretur: sicut equus & mulus, quibus non est intellectus, stabulum voluptatis ingreditur, & in stercore suæ conditionis iacẽs computrescit. Vndè dicitur, Computruerunt iumenta in stercore suo. Adhuc nihilominùs duę mulieres inter cælũ & terram eleuatam deferebant, vt ædificarent ei domum Sennaar, id est, in fœtore. Hæc attendentes dilectissimi, creatori laudes referamus, cuius ope & gratia hæc reliquisse videmur. Testantur hoc, via paupertatis, quam intrauimus: habitus humilitatis, quem recepimus: obseruantia munditiæ, quam deuouimus. Viam paupertatis ingredientes, à nobis auaritiam deposuimus: humilitatis habitum suscipientes, superbiam deposuimus: munditiam vouentes, luxuriam postposuimus. Sciamus itaq; quia sicut in illis, quę reliquimus, totius honestatis est ruina: sic in istis, ad quę transiuimus, totius honestatis summa cõsistit. Religio nanque humilitate fundatur, paupertate conseruatur, munditia decoratur. Omnis affectio vilis est in amore pecuniæ. Anima pecuniæ auida, etiam pro exiguo perire non metuit: nullumque in corde illius remanet iustitiæ vestigium, in quo auaritia suum fixit habitaculum.

Iacobi 2. · Hierem. 1. · Eccli. 10. · Esaiæ 14. · 1. Timo. 6. · 1. Timo. 6. · Ioel 1.

Ex persona Eliæ monachi ad parentes suos, qui tristes de sua ad Deum conuersione, renunciantem seculo eum retrahere nitebãtur:

Eiusdem diui Bernardi Epistola.

SOLA

Epist. III. SOLA causa, qua licêat non obedire parentibus, Deus est. Ipse dicit: Math. 10. Qui amat patrem aut matrem plùs quàm me, non est me dignus. Si me verè vt boni, vt pij parentes diligitis: si veram, si fidelem erga filium pietatem habetis: quid me patri omnium Deo placere satagentem inquietatis, & ab eius seruitio, cui seruire regnare est, retrahere attentatis? Mich. 7. Verè nunc cognosco, quia inimici hominis domestici eius. In hoc vobis obedire non debeo, in hoc vos non agnosco parentes, sed hostes. Si diligeretis me, gauderetis vtiquè: quia vado ad meum atque vestrum, immò vniuersorum patrê. Alioquin quid mihi & vobis? Quid à vobis habeo, nisi peccatum & miseriam? Hoc solum quod gesto corruptibile corpus, de vestro me habere fateor & agnosco. Non sufficit vobis, quòd me in hanc seculi miseriam miserû miseri induxistis: quòd in peccato vestro & peccatores peccatorem genuistis: quòd in peccato natû, de peccato nutristis: nisi etiam inuidendo mihi misericordiam, quâ consecutus sum ab eo, qui non vult mortem peccatoris, filium insuper gehennæ faciatis? O durum patrem, ô sæuam matrem, ô parentes crudeles & impios, immò non parentes, sed peremptores: quorum dolor, salus pignoris: quorum consolatio, mors filij est. Qui me mâlunt perire cum eis, quàm regnare sine eis. Qui me rursùs ad naufragium, vndè tandem nudus euasi: rursùs ad ignem, vndè vix semiustus exiui: rursùs ad latrones, à quibus semiuiuus relictus sum, sed miserante Samaritano, iam aliquantulùm conualui, reuocare conantur: & militem Christi, propè iam rapto cælo triûphantem, (quod non in me glorior, sed in eo qui vicit mundum) ab ipso iam introitu gloriæ, tanquàm canem ad vomitum, tanquàm suem ad lutum, ad seculum reducere moliuntur. Mira abusio. Domus ardet, ignis instat à tergo, & fugienti prohibetur egredi, euadenti suadetur regredi? Et hæc ab his, qui in incendio positi sunt, & obstinatissima dementia, ac dementissima obstinatione fugere periculum nolunt. Proh furor. Si vos contemnitis mortem vestram, cur etiam appetitis meam? Si, inquam, negligitis salutem vestram, quid iuuat etiam persequi meam? Quarè vos non potiùs sequimini me fugientem, vt non ardeatis? An hoc est vestri cruciatûs leuamen, si me etiam perimatis: & hoc solùm timetis, nè soli pereatis? Ardens ardentibus quod solatium præstare poterit? Quæ, inquam, consolatio damnatis, socios habere suæ dãnationis? Quód ve remedium morientibus, alios videre morientes? Non hoc mihi persuadet diues ille, qui in tormentis desperatus de sui liberatione, rogabat nunciari fratribus suis, nè & ipsi venirent in locum eundem Lucæ 16. tormentorum, timens proculdubiò ex suorum cruciatu augeri suum. Quid ergo? Ibo & consolabor lugentem matrem meam, mei ad tempus visitatione, vt in æternum lugeam, & me & ipsam sine consolatione? Ibo, inquam, & satisfaciam patri meo irascenti pro mei ad tempus absentia: cõsolandus & ipse ad tempus de eius præsentia, vt postmodùm & quisque pro se, & vterque pro alterutro inconsolabili desolemur tristitia? An potiùs exêplo Apostoli, non acquiescens carni & sanguini, vocem audiam Domini iubentis: Dimitte Math. 8. mortuos sepelire mortuos suos? Et cantabo cum Dauid: Renuit consolari anima Psal. 76. mea. & cum Hieremia: Diem hominis non Hiere. 17. concupiui: Domine, tu scis. Quid enim? Funes ceciderunt mihi in præclaris, & cælestis hæreditas præclara est mihi: & terrena adulatur promissio, blanditur consolatio carnis. Gustato spiritu, necesse est desipere carnem. Affectanti cælestia, terrena non sapiunt. Aeternis inhianti, fastidio sunt transitoria. Desinite igitur parentes mei, desinite & vos frustrà plorando affligere, & me gratis reuocando inquietare: nè, si adieceritis nuncios vltrà mittere pro me, plùs me elongare cogatis. Si autem dimittitis, Claramuallem in perpetuum non dimittam. Hæc requies mea in seculum seculi, hîc habitabo, quoniam elegi eam. Ibi pro meis atque vestris peccatis iugiter orabo: ibi precibus assiduis (quod & vos cupitis) impetrabo, si potero: vt, qui eius amore hoc modico tempore ab inuicèm separamur, in alio seculo simul felici & inseparabili societate in eius amore viuamus per omnia secula seculorum. Amen.

EXPLICIT EPISTOLA DEVOTISSIMA DIVI BERNARDI.

SEQVITVR DE PERFECTIONE STATVS RELIGIONIS, ET DE RATIONE AC MERITO OBEDIENTIAE AC VOTI, EX OPVSCVLIS ANGELICI Doctoris sancti Thomæ, opusculo 18. De perfectione vitæ spiritualis.

Cap. 11.

SECVNDVM autẽ triplicem viam perfectionis assignatã, in religionibus triplex cõmune votũ inuenitur, scilicet votũ paupertatis, cõtinentiæ, & obediẽtiæ vsq; ad mortẽ. Per votũ paupertatis primam perfectionis viã religiosi assumũt, omni proprietati abrenunciantes. Per votũ autẽ continentiæ aggrediũtur viã secundã, matrimonio perpetuò abrenũciantes. Per votũ aũt obediẽtiæ maximè viã tertiã assumũt, voluntatẽ propriam abnegando. Hoc etiam triplex votũ congruè religioni adaptatur. Nam, sicut dicit August. 10. de ciuitate Dei, religio nõ quẽlibet, sed Dei cultũ significare videtur. Vndè & Tullius dicit in Rhetorica, quod religio est virtus, quæ cuidã superiori naturæ (quã diuinã vocãt) cultũ cęremoniamq; affert. Cultus autẽ soli Deo debitus, in sacrificij oblatione ostẽditur. Offertur aũt Deo sacrificiũ de exterioribus rebus, quãdò eas aliquis propter Deũ largitur: secũdùm illud Heb. 6. Beneficẽtiæ & cõmunionis nolite obliuisci: talibus enim hostijs promeretur Deus. Offertur etiã Deo sacrificiũ de proprio corpore, quãdò scilicet qui Christi sunt, carnem suam crucifigunt cum vitijs & concupiscentijs, vt dicit Apostolus Galat. 5. Vndè & ipse dicit Rom. 12. Exhibeatis corpora vestra hostiam viuentem, sanctam, Deo placentem. Est etiam sacrificium tertium, DEO acceptissimum, quandò aliquis spiritum suum offert DEO, secundùm illud psal. Sacrificium Deo spiritus contribulatus. Sed sciendum, quòd, sicut Gregorius dicit super Ezechielem, hoc inter sacrificium & holocaustum distat, quòd omne holocaustum, est sacrificium: & nõ omne sacrificium, holocaustũ. In sacrificio enim pars pecudis, in holocausto verò totum pecus offerri consueuerat. Cùm ergò aliquis suum aliquid Deo vouet, & aliquid non vouet, sacrificium est. Cùm verò omne quod habet, omne quod viuit, omne quod sapit, omnipotenti Deo vouerit, holocaustum est: quod quidem per tria prædicta vota impletur. Vndè manifestum est, eos, qui huiusmodi vota Deo emittunt, quasi propter holocausti excellentiam antonomasicè religiosos vocari. Per sacrificij autem oblationem, secundùm legis mandatum pro peccatis satisfacere oportet, vt in Leuitico expressè iubetur. Vndè Psal. cùm dixisset, Quæ dicitis in cordibus vestris, & in cubilibus vestris compungimini: statim de sacrificatione scribens dixit: Sacrificate sacrificium iustitiæ. id est, opera facite iusta post pœnitentiæ lamenta: vt glo. exponit. Sicut ergò holocaustum, sacrificium est perfectum: itã per vota præmissa perfectè homo DEO satisfacit, cùm de exterioribus rebus, & de proprio corpore, & de proprio spiritu, holocaustum offert. Ex quo patet, quòd religionis status non solùm perfectionem charitatis, sed etiam perfectionẽ pœnitentiæ continet, intantùm, quòd nulla sunt peccata tam grauia, pro quibus possit homini imponi pro satisfactione, religionis assumptio, quasi religionis statu omnem satisfactionem transcendente. Vndè, vt habetur 33. q. 2. c. Admonere. Astulpho, qui vxorem occiderat, consulitur, vt monasterium ingrediatur, quasi melius & leuius: alioquin ei durissimam pœnitentiam iniungit. Inter hæc autem tria, quæ ad religionis statum diximus pertinere, præcipuum est obedientiæ votum, quod quidem multipliciter appáret. Primò quidem, quia per obedientiæ votum homo Deo propriam volũtatem offert: per votum autem continentiæ offert ei sacrificium de proprio corpore: per votum verò paupertatis offert de exterioribus rebus. Sicut ergò inter bona hominis corpus pręfertur exterioribus rebus, & anima corpori: itã võtum continentiæ, voto paupertatis præfertur: votum autem obedientiæ, vtrique. Secundò, quia propter propriam voluntatem homo & exterioribus rebus vtitur, & proprio corpore. Sic igitur, qui propriam voluntatem dat, totum dedisse videtur. Vniuersalius igitur est obediẽtiæ votũ, quàm continentiæ & paupertatis, & quodammodò includit vtrunque. Hinc est, quòd Samuel obedientiam omnibus sacrificijs præfert, dicens 1. Regum cap. 15. Melior est obedientia, quàm victimæ.

Cicero lib. 2. de Inuentione.

Psal. 50.

Psal. 4.

Contra errores illorum, qui præsumpserunt diminuere meritum obedientiæ vel voti. Cap. 12.

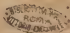
HVmanæ igitur pfectioni diabolus inuides, diuersos vaniloquos & seductionis magistros suscitauit, qui prædictas pfectionis vias im-

impugnarent. Primam enim perfectionis
viam Vigilãtius impugnauit. Cõtra quem
Hieronymus loquẽs, ait: Quòd aũt asserit,
eos meliùs facere, qui vtantur rebus suis, &
paulatim fructus possessionum pauperi-
bus diuidunt, quàm illos, qui possessioni-
bus venũdatis semèl oĩa largiãtur: nõ à me
Matt. 19. ei, sed à Domino respondebitur: Si vis es-
se perfectus, vade, & vẽde oĩa quæ habes, &
da pauperibus: & veni, sequere me. Ad eũ
loquitur, qui vult esse perfectus, qui cum
Apostolis patrẽ, nauiculã, & rete dimittit.
Iste, quẽ tu laudas, secũdus aut tertius gra-
dus est, quẽ & nos recipimus: dũmodò scia-
mus, prima secũdis & tertijs pręferenda. Et
ideò ad excludendũ hunc errorẽ dicitur in
libro de Ecclesiasticis dogmatibus: Bonum
est, facultates cũ discretiõe pauperib⁹ ero-
gare: melius est, pro intẽtione sequẽdi Do-
minũ, insimùl omnia donare, & absolutũ
solicitudine, cũ Christo egere. Secundam
perfectionis viã impugnauit Iouinianus,
matrimoniũ virginitati adæquans. Cuius
errorẽ B. Hieronymus euidentissimè con-
futat in lib. quẽ cõtra eum scripsit. De quo
etiã errore Augustinus in lib. Retractatio-
nũ sic dicit: Iouiniani hæresis sacrarũ vir-
ginũ meritum æquare pudicitiæ coniugali
voluit. vndè in vrbe Romana nonnullas
etiã sanctimoniales, de quarũ impudicitia
suspicio nulla præcesserat, deiecisse in nu-
ptias dicitur. Huic nostra sancta mater Ec-
clesia per oĩa fidelissimè ac fortissimè re-
sistit. vndè in lib. de Ecclesiasticis dogma-
tibus dicitur: Sacratæ Deo virginitati nu-
ptias coæquare, aut pro amore castigandi
corporis abstinẽtibus à vino vel carnibus,
nihil credere meriti accrescere, nõ est Chri-
stiani, sed Iouiniani. His aũt antiquis in-
sidijs diabolus nõ contentus, temporibus
nostris quosdam dicitur incitâsse, votum
obedientiæ ac alia vota cõmuniter impu-
gnãtes: dicẽdo, laudabilius esse, bona ope-
ra virtutũ facere sine voto vel obedientia,
quàm si ad hæc facienda homo per votum
vel obedientiã cõstringatur. Quorũ aliqui
dicũtur in tantã vesaniam prosilire, quòd
asserãt votũ, quod aliquis emisit de religi-
one intranda, posse prætermitti absq; de-
trimẽto salutis. Hunc aũt errorẽ quibus-
dam vanis & friuolis rationibus confirma-
re dicuntur. Dicunt enim, quòd tanto ali-
quid est laudabilius, & magis meritorium,
quanto est magis voluntarium: sed quanto
aliquid est magis necessarium, tãto videtur
minùs volũtariũ. Laudabilius ergò & ma-
gis meritorium videtur esse, ꝙ quis opera
virtutũ exerceat proprio arbitrio, & absq;
necessitate voti vel obediẽtiæ, quàm quòd
ex voto vel obedientia hoc facere cõpella-
tur. Dicuntur etiã ad hoc inducere, quod
Prosper dicit in libro 2. de vita cõtempla-
tiua. Dicit enim: Sic abstinere vel ieiunare
debemus, vt non nos necessitati ieiunandi
subdamus: nè iam non deuoti, sed inuiti,
rem nõ voluntariè faciamus. Possent etiã
ad hoc inducere, quod dicit Apostolus,
2. Cor. 9. Vnusquisq; prout destinauit in
corde suo, nõ ex tristitia, aut ex necessitate.
Hilarem enim datorẽ diligit Deus. Opor-
tet ergò manifestè ostẽdere, & hoc falsum
esse quod dicunt, & eorũ friuolas rationes
elidere. Ad ostendendum aũt huius erro-
ris falsitatem, primò assumẽdum est, quod
in psal. dicitur: Vouete, & reddite Domi- Psal. 75.
no Deo vestro. vbi dicit glossa: Notadum,
ꝙ alia sunt cõmunia vota Dei: scilicet, sine
quibus nõ est salus: vt, vouere fidem in ba-
ptismo, & huiusmodi, quę etiã si non pro-
mittimus, soluere debemus: & de his præci-
pitur oĩbus: Vouete, & reddite. Alia sunt
vota propria singulorũ: vt, castitas, virgi-
nitas, & huiusmodi. ad hęc ergò vouenda
nos inuitat, nõ præcipit vt voueamus, sed
vt vota reddamus. Vouere enim, volunta-
ti consulitur: sed post voti emissionẽ red-
ditio exigitur necessariò. Votũ ergò quod-
dam est in præcepto, quoddam in cõsilio.
Ex vtroq; aũt ex necessitate concluditur, ꝙ
meliùs est, aliquod bonum facere ex voto,
quàm sine voto. Manifestũ est enim, quòd
ad ea, quæ sunt de necessitate salutis, oẽs
tenentur ex Dei præcepto: nec est fas, æsti-
mare aliquod Dei præceptũ in vacuum da-
ri: finis aũt cuiuslibet ꝑcepti est charitas, vt
dicit Apostolus 1. ad Tim. 1. Frustrà ergò
daretur aliquod præceptũ de aliquo faciẽ-
do, si nõ magis ad charitatem pertineret il-
lud facere, quàm nõ facere. Datur aũt præ-
ceptum nõ solùm de credendo, vel de non
furando: sed etiam, vt hæc voueamus. Cre-
dere igitur ex voto, & abstinere à furto ex
voto, & cætera huiusmodi, magis ad chari-
tatem pertinent, quàm si sine voto fiant.
Quod aũt magis ad charitatem pertinet,
magis est laudabile, & magis meritorium.
Magis ergò est laudabile & meritorium, fa-
cere aliquid ex voto, quàm sine voto. Rur-
sùs, consilium datur nõ solùm de virgini-
tate, vel castitate seruãda, sed etiã de vouẽ-
do: vt patet ex glo. suprà inducta. Sed cõsi-
lium non datur nisi de meliori bono, vt
suprà dictum est: melius ergò est, serua-
re virginitatẽ cum voto, quàm sine voto.
& simile est in alijs. Item inter alia bona
opera maximè obseruatio virginitatis cõ-
mendari solet, ad quã Dominus inuitat di-
cens Matt. 19. Qui potest capere, capiat. Sed
ipsa virginitas ex voto cõmendabilis red-
ditur. Dicit enim Augustinus in libro de
Virginitate: Neq; virginitas, quia virgini-
tas est, sed quia Deo dicata est, honoratur:
quã vouet & seruat cõtinentia pietatis. Et
infrà: Nec nos in virginibus, quòd virgi-

nes sunt, prædicamus: sed quòd Deo dicatæ sunt pia cõtinentia virginitatis. Multo igitur magis aliqua opera laudabiliora redduntur ex hoc, q per votũ Deo dicantur. Iterùm, quodlibet bonũ finitum, cum enumeratiõe alterius boni melius est: nulli autem dubium esse potest, quin ipsa promissio bõni, sit aliquod bonum. vndè & quis homini aliquid promittit, bonũ aliquod ei videtur iam impendere, vndè & quibus aliquid promittitur, gratias agunt. Votum autem est quædam promissio Deo facta: vt patet per illud, quod dicit Ecclesiast. 4. Si quid vouisti Deo, nè moreris reddere. Displicet enim ei infidelis & stulta promissio. Melius est igitur, aliquid facere & vouere, quàm facere simpliciter absq; voto. Adhuc, quanto aliquis plus dat alicui, tanto maius aliquid ab eo meretur. Qui autem facit aliquid sine voto, dat ei solum, quod facit propter eius amorem. Qui autem nõ solùm facit, sed etiam vouet: non solùm dat ei, quod facit, sed etiam potẽtiam, qua facit. Facit enim se non posse, quin faciat, quod priùs non facere licitẽ poterat. Maius igitur aliquid meretur apud Deũ, qui ex voto aliquid facit, quàm qui illud facit sine voto. Ampliùs, ad laudem boni operis pertinet, quòd voluntas firmetur in bono: sicut ad aggrauationem culpæ pertinet, quòd voluntas sit obstinata in malo. Manifestum est autem, quòd, qui aliquid vouet, voluntatem suam firmat ad id, quod vouet: & sic cùm implet, quod vouerat, opus bonum ex voluntate firmata procedit. Sicut igitur ad grauamen culpæ pertinet, quòd ex proposito firmato aliquis malũ operetur: (hoc enim est ex malitia peccare) ità ad augmentum meriti pertinet, quòd aliquis bonum opus operetur ex voto. Item, quanto aliquis actus ab excellentiori virtute progreditur, tanto laudabilior est, cùm tota laus operis ex virtute procedat. Contingit autem quãdoquè actũ inferioris virtutis à superiori virtute imperari: putà, cùm aliquis actum iustitiæ ex charitate facit. Multo igitur melius est, opus virtutis inferioris facere ex imperio superioris virtutis: sicut melius est opus iustitiæ, si ex charitate fiat. Manifestum est autem, quòd particularia bona opera quæ facimus, pertinent ad aliquas inferiores virtutes: putà, ieiunare, ad abstinentiam: continere, ad castitatem, & sic de alijs. Vouere autem, est propriè latriæ actus, quam nulli dubium esse debet, esse potiorem vel abstinentia, vel castitate, vel quacunque alia huiusmodi virtute. Maius enim est, colere Deum, quàm rectè se habere erga proximum, aut seipsum. Opus igitur abstinentiæ, vel castitatis, vel cuiuscunque talium virtutum, quæ sunt infra latriam, laudabilius est, si ex voto fiant. Huic etiam suffragatur pium Ecclesiæ studium, quæ homines ad vouendum inuitans, & vouentibus ire in subsidium terræ sanctæ, vel aliàs in defensionem Ecclesiæ, indulgentias & priuilegia largitur: non autem inuitaret ad vouendum, si melius bona opera esset facere sine voto. Hoc enim esset contra exhortationem Apostoli 1. Cor. 12. Aemulamini charismata meliora. Vndè, si melius esset, bona facere absque voto, non inuitaret ad vouendum, sed etiam à vouendo retraheret, vel prohibendo, vel dissuadendo. Similiter etiam, cùm Ecclesiæ intentio sit, homines fideles ad meliorem statum reducere, omnes à votis factis absolueret: vt sic eorum bona opera laudabiliora existerent. Patet igitur, huiusmodi positionem repugnare ei, quod communiter Ecclesia tenet & sentit: vndè & tanquàm hæretica reprobanda est. Ad ea verò, quæ pro se objiciunt, facile est multipliciter respondere. Primò enim, quod dicunt, quòd opus bonum ex voto factum, est minùs voluntarium: non est vniuersaliter & in omnibus verum. Multi enim sunt, qui ea, quæ vouerunt, tam prompta voluntate faciunt, vt etiam si non vouissent, non solùm facerent, sed vouerent. Secundò, detur quòd aliquod bonum opus, quod quis facit ex voto, vel obedientia, simpliciter consideratum, sit voluntarium: sed tamen facit hoc ex necessitate voti, vel obedientiæ, quam non vult præterire: adhuc dum hoc facit, laudabiliùs operatur, & magis meritoriè, quàm si prompta voluntate illud faceret sine voto. Etsi enim non habeat voluntatem promptam illud faciendi, putà ieiunandi: habet tamen voluntatem promptam votum implendi, vel obediendi, quod est multo laudabilius, & magis meritorium, quàm ieiunare. vndè plus meretur, quàm ille, qui sua voluntate ieiunat: tantoque voluntas, votum implendi, aut obediendi, promptior iudicatur, quanto id, quod aliquis facit propter obedientiam, vel votum, magis in se consideratum voluntati repugnat. Vndè Hieronymus ad Rusticum monachum dicit: Per hæc omnia ad illud tendit oratio, vt doceam te non tuo arbitrio dimittendum. Et post pauca dicit: Non facias, quod vis: comedas, quod iuberis: habeas, quantum acceperis: vestiaris, quod datur: operis tui pensum persoluas:

soluas: subijciaris, cui non vis: lassus ad stratum venias, ambulansque dormites: & necdùm expleto somno, surgere compellaris. Ex quo patet, quòd ad meritum boni operis pertinet, vt quæ aliquis propter seipsa non vellet, propter Deum faciat, aut patiatur: quia tanto inuenitur voluntas promptior ad feruorem diuini amoris, quanto magis ea, quæ propter ipsum facimus, aut patimur, nostræ voluntati repugnât. Vndè & martyres maximè commendantur, quanto plura sustinuerunt propter Dei amorem contra voluntatem humanam. Vndè 2. Macha. 6. Eleazarus dum torqueretur, dixit: Diros corporis sustineo dolores: secundùm animam verò propter timorem DEI libenter hæc patior. Tertiò, detur quòd nec etiam aliquis ipsam voluntatem retineat votum seruandi aut obediendi: manifestum est, quòd cùm Deus iudex sit cordium, apud Deum talis habetur quasi voti fractor, aut obedientiæ præuaricator. Si tamen impleat, quod vouit, vel quod ei præcipitur, solo humano timore, vel pudore: non est ei meritorium apud DEVM, quia non facit voluntate Deo placendi, sed humana necessitate coactus: nec tamen inutiliter vouit, si ex charitate vouit. Nam plus meruit in vouẽdo, quàm alius simpliciter ieiunando, quod meritum ei reseruatur, si de præuaricatione cordis pœniteat. Per hoc etiam patet responsio ad authoritates inductas, quæ loquũtur de necessitate humana: cùm aliquis scilicet ex pudore, vel timore humano facit, quod iurauit, vel vouit: non autem loquuntur de necessitate, quæ est ex fine dilectionis diuinæ: putà, cùm aliquis facit vel patitur, quæ aliàs nollet, vt impleat voluntatem diuinam. Et hoc patet ex verbis Apostoli, qui dicit 2. ad Cor. 9. Non ex tristitia, aut necessitate. Tristitiam enim humanam necessitas inducit: necessitas autem dilectionis diuinæ, tristitiã tollit vel minuit. Patet etiam hoc ex verbis Prosperi dicentis: Nè non deuoti, sed inuiti, rem non voluntariè faciamus. Non enim necessitas, quæ ex diuina dilectione procedit, minuit dilectionẽ, sed auget. Et quòd talis necessitas sit laudanda & appetenda, patet per hoc, quod Augustinus dicit in epistola ad Armentarium & Paulinum: Quia iam vouisti, iam te obstrinxisti: aliud tibi facere non licet. Priusquàm esses voti reus, liberum fuit, quod velles, facere: sed tunc esses inferior. quanuis non sit gratulanda libertas, qua fit, vt non debeatur, quod cum lucro redditur. Nunc verò quia tenetur apud Deum sponsio tua, non te ad magnam iustitiam inuito, scilicet ad continentiam, quam iam voueras, vt per superiora apparet, sed à magna iniquitate deterreo. Non enim talis eris, si non feceris, quod vouisti, qualis mansisses, si nihil tale vouisses. Minor enim tunc esses, nõ peior: modò autem tanto (quod absit) miserior, si fidem Deo fregeris: quanto beatior, si persolueris. Nec ideò te vouisse pœniteat, immò gaude, iam tibi non sic licere, quod tuo detrimẽto licuisset. Aggredere itaque intrepidus, & dicta imple factis: ipse adiuuabit, qui vota tua expetit. Felix est necessitas, quæ ad meliora compellit. Patet etiam ex his verbis, erroneum esse, quod dicunt, quòd aliquis nõ tenetur de implendo votum de religione intranda.

EXPLICIT DE MERITO VOTI ET OBEDIENTIAE, EX DICTIS BEATI Thomę Aquinatis: nec non totius pręsentis voluminis, hic finis. Deo autem gratias.

Laboratorio
Restauro
ROMA